

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-સંપદ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કાપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૮૬૦ ક્રમાંક

પુસ્તકનું નામ ૮૧૨૨ પુલ્કાની વાણી

વિષય ૮૧૨૨

શામળાભટ્ટ કૃત.

બત્રીસપુતંજીની વાર્તા.

(ચાતુર્ય, નિતિ, હાલ્લર વાજબી, હાસ્ય અને કફળા વિગેરે વિગેરે
વિષયોના ચિતાર)

બીની પ્રત ઉપરથી મુદ્રારી,

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

બુકસેલર મનસુખરામ રણછોડલાલ ભટ્ટ.

મુ. ડાકોર-સરસ્વતી પુસ્તકાલયના માલિક.

આવૃત્તી ૭ સી. સને ૧૯૨૪ પ્રત ૨૫૦૦

કીંમત ૪-૮-૦

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગાંધી ઓપીરાઈટ સંગ્રહ
૧૯૮૬૦
૨-૧૨

અમદાવાદ.

શાહાપુર નવી પોળેમાં " શ્રી પ્રભાકર તાર્ક મુદ્રાલેખકમાં "

(રેલ ડાહ્યાભાષ દલપતરામે છાત્રી.

બત્રીશપુતળીની વારતાની અનુક્રમણિકા.

વારતા.	નામ.	પૃષ્ઠ
૧	હરણની વારતા	૧
૨	વિપ્રની વારતા	૧૩
૩	કમળની વારતા	૨૧
૪	સીંહલદ્વીપની વારતા	૫૨
૫	પંચડંડની વારતા	૭૩
૬	અબોલા રાણીની વારતા	૯૪
૭	નાપીકની વારતા	૧૧૧
૮	ધનવંત શેઠની વારતા	૧૨૩
૯	હંચની વારતા	૧૩૪
૧૦	અરધવસેનની વારતા	૧૪૭
૧૧	કળશની વારતા	૧૭૬
૧૨	વિક્રમચરીત્રની વારતા	૧૯૮
૧૩	સાગરની વારતા	૨૨૩
૧૪	નળિકાની વારતા	૨૩૦
૧૫	મેના પોપટની વારતા	૨૫૨
૧૬	કાષ્ટના ઘોડાની વારતા	૨૬૮
૧૭	પંખીની વારતા	૨૯૫
૧૮	રણુચંદ્રભટ્ટના રાજની વારતા	૩૨૧
૧૯	ભાભાચામની વારતા	૩૩૧
૨૦	વૈતાળની વારતા	૩૫૦
૨૧	પાનના બીડાની વારતા	૩૭૨
૨૨	કામધેનુની વારતા	૩૯૯
૨૩	ભદ્રાભામની વારતા	૪૧૪
૨૪	ગોટકાની વારતા	૪૪૮
૨૫	જોગણની વારતા	૪૬૬
૨૬	માધવાનળની વારતા	૪૮૧
૨૭	લક્ષ્મણની વારતા	૪૯૭
૨૮	શુક્રાચારીકાની વારતા	૫૨૧
૨૯	શ્રી ચરીત્રની વારતા	૫૪૫
૩૦	અચરીત્રની વારતા	૫૭૬
૩૧	રૂપાવતિની વારતા	૫૯૮
૩૨	મહાપ્રતીક્ષીની વારતા	૬૩૩

બત્રીસ પુતળીની વારતાની અનુક્રમ મણીકા સમાપ્ત.

યુકસેલર મનસુખરામ રણુછોડલાલ ભટ્ટ.

મુ. ડાકેર-સરસ્વતી પુસ્તકાલયના માલિક.

જાહેર ખપ્પર.

મહાભારતની કથા અઢારે પર્વ સાથે	કી. રૂ. ૬—૦—૦
વ્યાસ વલ્લભરામ મુરજરામનું બનાવેલું રાગ રાગણીમાં.			
મચ્છવેદની કથા	૦—૧૨—૦
અભેમન્યુનો ચક્રવૈ	૦—૧૨—૦
મુરેખા હરથ	૦—૧૨—૦
પાંડવા અશ્વમેધ	૨—૦—૦
સરખા રોહણી	૦—૮—૦
મુધનવા આખ્યાન	૦—૮—૦
ગીરધરકૃત રામાયણ મોટી	૪—૦—૦
પુરાણિકત ગ્રહશાંતી વીવાહ પદ્યતી	૦—૬—૦
પુરાણિકત શ્રાધ પદ્યતી	૦—૬—૦
ચતુરમુદર ગરખા નળી	૦—૪—૦
પારસમણી ભજન સંગ્રહ	૦—૪—૦
ડાકોર માહાત્મ રાગ રાગણીનું રેવાશંકર કવિનું			
બનાવેલું	૧—૧૨—૦
વલ્લભનીતિ	૦—૮—૦
વલ્લભકૃત કાવ્ય ભાગ ૧-૨	૧—૦—૦
વલ્લભ પદમાળા	૦—૧૨—૦
ભજન ભંડાર	૦—૮—૦

એ સીવાય અમારી દુકાને દરેક જાતનાં હિંદી સંસ્કૃત શુભરાતી પુસ્તકો મલશે.

પુસ્તકેશ્વર મનસુખરામ રણછોડલાલ મદ.

મુ. ડાકોર-ખજર.

ખત્રીસ પુતળીની વારતા.

વારતા ૧ લી હરણની.

નંદા નામની પહેલી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ બોજ સાબળે છે.

છપા—પરણુમું દુંદાળો દેવ, સેવ કરું એક ચિતે; કમળજ તનયા શરણ, ચરણ પુણું દો પ્રીતે. વિસ્તું વિરંચી ઇશ, શિશ નામું કરજોડે; સશી શેજ રવી ચંદ્ર, ઇન્દુ આરાધું કોડે, નમુ રૂપીને પાય, સાલ્ય સરવે દેવ કીજે, સકળ કવિતા શુભ, સિદ્ધ વિચારી દેજે, ગુરૂ ઇષ્ટ મુજ માત, તાત બ્રાહ્મણ મહા જોગી ગીતા ગ્રંથ અભેદ, વેદ પંડિત બ્રહ્મભોગી. એકદશ મહારૂદ્ર, ભદ્ર ભેરવ બટક કાશી, છપન કોડ ચામુંડ, મુંડ માળા ઉર રાખી. કહે સામળ સહુને નમું, અરજ એ ચિતમાં ધરે; વિક્રમ અરિત્ર વરણુવ કરું, પ્રિત ધરી પુરણ કરો.

દોહરા—વાકવાદની પરણુમું, ગણપત પુણુ પાય; કરૂણા દષ્ટ અવિલોકતાં, બુદ્ધ પ્રફુલિત થાય. રાજેશ્વર રાધં રમણ, જનકી જીવણુરામ; મરુ કોટી પાતીક સકળ, જપતે નિરમળ નામ. નિરંથ વર એ નામમાં, પંડિત પુજ્ય કરોડ; જપતપ સાધન નામમાં, માટે રહુ કરજોડ. દામોદર દયાળજી, કરૂણા નીધ કૃપાળ; ગદાધર ગીરધર નમું, નમુ ગોવિંદ ગોપાળ. આશક્ત તું ઇશ્વરી, કર કોટીપર કામ; સાચી દેવી શંખલપુરી બહુચર બાળા નામ, શામળ કહે હું મંદ-મતિ, ઇચ્છું મોટું કાજ; વિક્રમા અરક મહિમા કહું, રાખો માહરી લાજ, સંસ્કૃત કાળીદાસ કૃત, નિરખ્યો ગ્રંથ જે નેહ; તે પાકૃત પ્રીતે કરું, તમ કૃપાથી તેહ. શ્રીગોડ માળવી વીર શુભ, વેગનપુરમાં વાસ પિતા પુરૂષોત્તમ તણો, કહે કવિ સામળદાસ. તેણે એ પ્રાકૃત કયું, પ્રિતે બુદ્ધિ પ્રમાણ; તે સિંહજપતિ રખીદાસને, જીતે કીધું જાણ, ગુણસાગર ગુર્જર ધરા માતર પ્રગણા માંધ; વાસણ વંજ અંશપત, કરી કાઉંજી કુળ તાંધ, મનજી સુત રાજ સરીખડો, શકળ કળા ગુણસાર; લેઉઆ માંહે લાજ જથ, દિલ રૂડો દાતાર, વિરેશ્વરજી વિશ્વપત. ખરી નવખંડે ખ્યાત; મોદિક મણુ બે તાંડુળ અંડે, તે તો કઊંતક વાત. પરતક્ષ પારખું પૃથ્વીનિશે, કઊંતક સરખું હોય; મહિમા એ મહાદેવનો, કળી શકે નહિ કોય, રૂડી કિરપા રખી ઉપરે, પ્રિત રીત પુર મેર; કરયું નવાણુ કો કરમું, ગંગા આણી ઘેર, એક પરમારથ એ કયું, બીજી ધારયું મન; પંડિત તેડથા પ્રિતશું, જોગ પુરૂષ ને જન; રૂડી પ્રકારે સંતોષયા; ખાન પાન ધન ધાન; વસુધા વસ્ત્રો વિધવિધે, દીધાં બહુ વિધ દાન. પંચ પુત્ર પ્રસિદ્ધ શુભ, મનજી સુત રખીદાસ; વડ હથ સુત વેણિ વડો, શાલા તે ઘર વાસ. શુભ શી-

ક્ષા તેને કહી, પવિત્ર પુન્યની ધેર; તેણે પંડિત તેડીયો; ઘણા હેતથી ધેર. પુરાણ પરમારથ તણું, કરો રૂઢા કવિરાજ; પરમારથ પ્રિતે કરું, કામ દસેદીશ કાજ. ભગત ભાટ ભુપત સમો, સુરસંગ ગુણગાન; પુત્ર પરસન પીંગળ તણો, તે ગુણસાગર સમાન; તે કારણ રખીએ કરયું, કશ્માર્પણનું કાજ જશ જગબાધે વિસ્તર્યો રાખી લક્ષ્મીવર લાજ. રખીએ રૂશી સખી કર્યા, કીધો અંચપ્રકાર; જેણુદ્ધિ રીધી સરસ્વતી વાણી એજ વિલાસ, ઘડુ થકી ઉત્પન હવો, ગરધવશેન રાજન; ત્રંબકસેનની બેટડી પરણ્યો રૂપરતન. ત્રંબકઘડ તેણે રચ્યો, રાજરૂપ અનુપ; અકળીત કામ ભારે કરયું, વિરમે પામ્યો ભુપ. ઉતપતી તેની આવશે, આગળ એ સદેહ; નિશ્ચ સમે તે દેવતા, દહાડે ગરધવ દેહ, બાળી ત્વચા ગરધવ તણી, તે સ્ત્રીની માત; દટંદરથયું નઅમાં, વરત્યો મહા ઉતપાત. નાડીનારી તે સમે, ઉતરે ગરભા ધામ; રૂપિ આશ્રમ જઇજણ્યો, વિક્રમ ધરયું તે નામ. ઉજેણી નગરી વીશે, જત્યો વીર વૈતાળ; પામ્યો રાજ તે નઅનું, કરી પ્રજા પ્રતિપાળ. કરયું રાજ ભરતખંડનું, એક છત્ર અનુદિશ; પંચદંડ જતી શક્યો, ધરનું છત્ર તે શિશ. વિક્રમ એક અજીત છે, છે પરદુખ ભંજન નામ; સહો દર પરનારનાં, કર્યાં કોટી પર કામ. જોતીષશાસ્ત્ર સકળ તે જોવો યુધીષ્ઠર હોય; અકળિત કામ તેણે કર્યાં, ખીજો ન કરે કોય.

છપ્પો—સુંદર સરસ સરૂપ, ભુપ સુભુષણ અંગે; સકળ કળા ગુણ જાણ, માન્ય રાખે અતી રંગે, ચતુર વિદ્યા અઉદે, લેખ લક્ષણ બત્રીશે; શીલપશાસ્ત્ર છવીશ, છતે ગુણ રાય છત્રીસે. ચોરાશી આસન બેદ; બ્યાકરણીવાણી, પીંગળ પાઠ પુરાણ, જ્ઞાન જોતિષ ભુગ જાણી. લઘુ લાઘવી વિદ્યાએ, પરવેશ કરે પરકાયા, ગતી સ્વર્ગ પાતાળ, રચે દેવતાઈ માયા. દુત દયા મહા ધીર, વીર ધનુરધારી; ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; સહોદર જે પરનારી; પરદુઃખ ભંજન સુખ કરણ, સત ભુગતે સાંખી ભુએ; શામળ કહે મહા ધીર વીર, અજીત વીર વિક્રમ હુઓયોપાધ—અક્ષવતી આપે અવતર્યો, પરદુઃખ ભંજન પ્રીતે પરવર્યો; દુશમન વીર સાહસ ધીર, અજીત જત્યા જેણે વીર-સ્વર્ગ અત્યુ પાતાળે ગયો, એક છત્ર ચક્રવૃતિ થયો; થયા ધર્મ પુન્ય મારગ ઘણા, શક લખાણા જોતિષ તણા; તે તણો વાંચુ મહીમાય, સુણતે પાંચે પાતીક જય; જેવુ રામાયણ પરમ પવિત્ર, તેહ સમુ કહું વિક્રમ ચરિત્ર. દુરતણા જશ મહીમા ઘણો, પુન્ય પ્રતાપ જશ મહિમા તણો; સુણતે પુન્ય હોયે જે આજ, રૂળે મનવાંછીતનાં કાજ. વંઝા નારી પામે તન, દુર્બળ જન તે પામે ધન; પુન્ય પદારથ ઉપર ભાવ, સ્વપ્નામાં ના આવે તાવ. મહાકાળેશ્વર કીરપા કરે, સકળ વીધન હરસીધી હરે, વીક્રમસેનનું સુણે ચરીત્ર, પરીઆ પંચોતેર હોય પવિત્ર. માહમા કેહેતાં ન લઉપાર, સત મુડા મહિં કરણ્યાર. દોહરા—પાળ્યું રાજ પૃથ્વી વિશે, હળાહળ ધણું ધસ-

રમુત્ર, પ્રભા પાળી પ્રિતશુ, જેમ પોતાનો પુત્ર. વિક્રમ કેરા વંશમાં, મહીપત મોહા-
દા મુજ; સીંહલ સુત શીરોમણિ; ભયની વારણુ ભુજ; મુજ ભત્રીજા મારવા, મોકલી-
યા ચંડાળ; પતિત વનમાં પરવચો, બીન્થો વનમાં બાળા બત્રીશ લક્ષણ બાળકો, બી-
હીનો મનમાં તેહ, સમસ્થા લખીને મોકલી, બાળ્યો મન સદેહ.

શ્લોક—માયાતલુગીદગતિક્રતયુગેલકારં મૂર્તિનાં । સ્વેતુચ્ચેનમદ્દોર્ધ્વાક્ષીનલેકાંસાદસાંસાંતક ॥

અન્યેશ્વ. પીયુષિદિરોચમત્ત્વોયાત્રતમ્બનચુતલેનન્યાપી સંગતાવસૂપચિન્નમતથા યસસી ॥

દોહરો—દહ કણ્યા કાકાજીને, દુરમત ક્રીધિ તાજ; શબ્દબુદ્ધિ જોધ સું પીયુ, ભો-
જ ધારાનું રાજ. (તે ભોજ કેવો છે) છપા—કામ સમાને રૂપ, ભુપ દુર્યોધન દામી;
દાતા કરણ સમાન, કોક જેવો મહાકામી. સત્યવાદી હરીચંદ્ર, ઇંદુ જેવો રક્ષકારિ; સુ-
ર્ય તણો પ્રભાપ, અગસ્ત સમો આચારિ. અમર તપે સુભ વેણ, નેણ દોય અમ્રત
ભરીયા, રહે બહુ વીળાળ, લોભે શુભ રેખા કરીયા; કુળાચાર કર કર્મ. ધરમ શાસ્ત્ર
નવ લોપે; સભા પંડીત સેહેપાંચ, મુલ હરીગણ ભાવે. દાતા ભોજ ભારે હૃવો, નહિ
ઉણમ ધરી શીધ કશી; કેહે શામળ સુખે ભોગવે, પુન્ય વાત જેને મન વશી. ધારા
નગરનો રાજ, કાજ કરે શુભ રિતે; પુન્ય વરતે પુરમાંય, પ્રભા પાળે બહુ પ્રીતિ. વિ-
પ્ર પાળે ખટ કર્મ, ધર્મ શું સંધ્યા સાધે; ક્ષત્રી ચઢે રણમાંહે; અહરનીશ દેવ આરાધે-
દ્વિજની કરતા શેવ વરત આચરતા વાદે; કરે ક્રીતન ગુરૂ ગામ, નૃત્ય વખાણેનાદે,
પતીવ્રતા મહુંનારે, ભાર સતિનો આણે; દેવ સમાન શેવ, પુત્ર મા. બાપને જાણે. રા-
મરાજ સરીખડું, ભોજરાજ કરે જ્યાંહાં; શામળ કહે વસુધાક્ષે, મેહ માગ્યાવરસેત્યાંહાં

ચોખાઈ—દેશ માળવ શુભ ધારા ગામ, ભોજ રાય નરપતનું નામ; વસે નગરમાં
વર્ણ અઢાર. સત્ય ધર્મ રૂઠો આચાર. ગરૂઆ ગજ મહામત માતંગ, અસ્વ અખલખ
અતિ ઉજ્જવળ અંગ; ધવળ ધોળી રહીઆળા રથ, શુભકામે રાજ સમરથ. પાવક
પુરા પુઠે પરવરે, જડીત શુભ છત્ર જે ધરે; નહી નગર ધારા સમતોત, ચો ચોખટ
ચોખારિ પોલ. એકદેશ દશ દરવાજા વળી, બારી બત્રીસ ભાતે શુભ ભલી; પરાં
પંચાણું પંદર વાટ, નવા રેહેટ પાણીના ઘાટ. ખસે બાર કુવા વાવડી, પુરણ રેહેટ પુ-
રણ વાવડી, પુલીવાડી વનકળ કળ્યાં; બાર અઢારે મહિતર મળ્યાં. એવી નગર તણી
શો. ૧૫, કનક સિંહારાન બેઠો રાય; પરદેશ પંથી ચાલે વાટ, બોલે જશ ભલેરા
ભાટ. ચારણતે ચતુરાઈ દાખવે, નાગર લક્ષણ બહુ લાખવે; પંડિત પંદરસેં સુખણ,
જેશી જુગતે બોલે વાણ. નવું કવીત કરી લાવે જેટ, પામે લાખ સવાયો તેહ; ભં-
દારથી જાચીક પાળે વર્ગે, હુકમ લાખ અઢીનો કરે. એવાં પુન્યનાં કરે નિત્ય કામ,
ખમણું ભોજ પડાવ્યું નામ, વિવિધ નિત્ય વાજાં વાજાંત, બંદિજન બહુ જશ બો-
લત. નૃતકી નાચે આઠે પહોર, જયજય બોલે શબ્દ તે કોર. ચોખનાદ નિશાને ધાય,

હાસ્યગ્રીત કથારસ થાય વાળે તાજ તાતિ મરંદગ, ઘેરઘેર વરતે આછવરંગ, દુહ-
લીના ડમકાસ થાય, અંતરીક્ષથી સુરીનર ગાય, પેહેલું નામ ભોજન ચડયું, બમ-
ણું ભોજ પુન્યેથી પડયું. માધ યંડીત મન ગમતાં માન, કાળીદાસ સરખા પ્રધાન;
માત કાળી પરસન જેહને, આશિશ દે એવી તેહને, ખરિ વાત તણે જો ખોજ, લી-
કુકનુ પીયર તે ભોજ; માગણ કેરૂં એ મોશાળ, વખાણે જન ઉપર વહાલ, કલ્પતરૂ
વત કળીયુગ વિશે, ભારે નહિ ભોજભડ પખે. મહારાજ મોટા ભડ ભુપ, કંદ્રપ સર-
ખું જેનું સ્વરૂપ; અવનવા આપે હોય ઈંદ્ર, નવ લક્ષ તારામાં જેમ ચંદ્ર. ભાનુમત
જેની સ્રીસતી, અથ સહસ્ત્ર પટરાણી અતી; શીવ શક સમરથ ધર્મ, કુળ આચાર
કરે સહુ કર્મ; સુર્ય ઉગે આપે સંત ગાય, પછે ભુમીથી મેહેલે પાય. દંત ધાવન કરીદે
દાન, માહપત દે બ્રાહ્મણને માન. નાહી ઘોઘ દેવતાર્ચન કરે; હીમ મોહાર થાળીમાં ભરે;
નઉતમ વિપ્ર કો આવે જેહ, પામે દાન સવાયાં તેહ. દાન પુનનો ન લહુ પાર, સહુ
સુખી છે વર્ણ અદાર. કર્યાં કામ નીત ભોજે ઘણાં, કયમ વીખાણુ કરૂં તે તણાં; દુઃખ
નહી કોને નહી શોક, કર્મ અનુસારે વરતે લોક. એવે જયક કષ્ટે અડે, તેવું દુઃખ
અર્ણવ જઈ પડે, એની દ્રષ્ટે ન આવે રાંક, તેમાં શો દાતાનો વાંક. દોહરો—ભોજ
નગરે બ્રાહ્મણ વસે, આપે પરમ પવીત્ર; સોની સાથી તેહનો, મનનો માન્યો મીત્ર.
કહે સોની તું વીપ્ર સુણ, મુજ સાથ વીદેશે આઠ્યશાંમ દામ ભેદે કરી દ્રવ્ય ઘણેરો
લાઠ્ય. કરાઠ્ય મંદીરને માળીયા, ઉંચા કર અવાસ; સુખ ભોગવો સંસારનાં લીલા
લેહર વીલાસ, અમરત વચન અદકાં કલાં, રીઝ્યો તે ઋષીરાજ; કેહેતાં સમર્થ ધર-
તણી, આવે અદકી લાજ. અંગે પેહેરયુ વસ્ત્ર જે, ઉદર પોખ્યું અન્ન; એહ રીઝ છે
આપણિ, મહારાજ વખાણે મન. ચીતા માં કર ચીંતની, જેમ તેમ કરવો દીશ;
થોટક દીવસે આવશું, સુખ કરશે ભુગદિશ. ચોપાઘ—એક વિપ્ર ખીજે સોનાર, બેડિ
જણ પંથ પળીયા અપાર; પુછે ગામ એક ખીજુ લાહે, નીશા પડે ત્યાં વાસો રહે, પ-
શ્ચીમ દેશ પરીયાણુ કરયું, સુંદર સાગર અર્ણવ ભરયું છે ત્યાં નિર્મળ નીર, વશે
ગામ એક તેની તીર; ગુણસાગર સરખુ તેગામ, કરો રહ્યા બે તેણે ઠામ. કનકપુર
નામે કહેવાય, વીજેપાળ ત્યાંનો છે રાય; રહ્યા ઉતરી તેને ઠામ; વળગ્યા બે પોતાને
કામ. વિપ્રેતો માંડી નીશાળ, લઘુવેશ રાજનો બાળ; વિપ્રને રાયે દીધા માન, સોંપ્યા
પંડિતને સંતાન. રાત્ર દીવસ રહે રાજને ઘેર, પુત્ર ભણાવે રૂડી ઘેર; તેજ પાળ કું-
વર નીત ભણે, ગુણ સઘળા લેખાનાં ગણે; વર્ષ થયાં એમ કરતાં બાર ત્યારે મનમાં
કર્યો વીચાર. સોનીએ પેદા કીધા દામ; ત્યારે સંભારયુ અર્ભક ગામ. અર્ભક નારી
ચીતમાં ચડી, આઠ્યો વીપ્ર પાસે તે ઘડી; આવો સાથે તો શીખ કીજીએ, નહીતો
વહેલી શીક્ષા દિજીએ.

દોહરા વીપ્ર કહે તેજપાળ સુણ, મહારાજ સાંભળ મુજ વાત; જો આપો મુજને આગના, તો જાઉં સોની સાથ વાટ જુએ ઘેર બ્રાહ્મણી, બીજ નહાના તન; અનાથ ઘરમાં તેહને નહી હોય ખાવા અન.રાજ કહે ઋષિજી સુણો, ત્યાં ગયાનો શો અર્થ વીરવાસ આવેજો મીત્રનો, તો મોકલો ધણેરો ગરથ. ચોપાઈ-ભુપત્ય કહે સાંભળરે બ્રહ્મ, કહુ સોનિ કેરુ કર્મ; તસ્કર સહુ સુણો સરદાર, કોડ વસા જાણો સોનાર. સોની તણે વિશ્વાસ કરે, તે ડહાપણ પોતાનું હરે; મોકલશે ધન આપી જેહ, ક્ષેમકુશળ પહેચે નહી તેહ, કહેતામાં ન કરશે કોપ ગુરુ, વચન કરું કેમ લોપ કહે વીપ્ર સોની છે મીત્ર; પરમ સાધુને પુન્ય પવીત્ર; ના આપે કોહો આડો આંક, શીદ કહોડો સોનીનો વાંક. વીપ્ર વચન પરમાણુ કરયાં, રતન ચાર લેઈ આગળ ધર્યાં. વસ્તુ અમુલખ છે એ સહી, વાપરે ખાંતે ખુટે નહી; સુખ્યાં રાગે બ્રાહ્મણ હાથ, વીપ્ર ચલાવ્યાં સોની સાથ, તુજ ભાણી હાથે આપજો, કુશળ વાત મહારી થાપજો; મીત્ર મારગમાં પથે પાળ્યો, વીપ્ર વળાવી પાછો વળ્યો વાટે જતાં કર્યો વીચાર, માલ અમુલખ અપરમ-પાર. એ વીપ્ર છે દુરખળ રાંક, મહારા કર્મનો મોહોડો આંક. કરુ ઉપાય પરપચી પેર, રતન ચાર રાખુ મુજ ઘેર; આંવ્યો ઘેર તે પોતાતણે, લામની આગળ મોહોટમ ભણે, ઇષ્ટદેવ અમને તો ફળ્યો, રતન ચાર તે વેગે રળ્યો, શામાને આખ્યાં સાટીયાં; ખાક તળે ઉડાં ડાટીયાં; તેડયા જણ પટલીઆ પાંચ, લોભ દેખાડી પરડી લાંચ; બ્રાહ્મણી પાસે તેડી ગયો, ખખર કહીને સાચો થયો વીપ્ર થોડેક દીવસે આવશે, કર્મ અનુસાર ધન લાવસે, ખેમ કુશળનો કહ્યો વીચાર. ચાર હુન આખ્યાં તે ઠાર, બ્રાહ્મણે જે સોખ્યાં મુને, આ પંચ દેખતાં આપુ તુને. તે નારી રળીયાતજ થઈ. કુશળ આપ ધણીની લહી એક હુનમાં વચ્ચળ કરયાં, બીજમાં ત્રણજ ભરયાં; ત્રીજુ દેવા-દાર લેઈ ગયો. ચોથું ઘર સંચરમણ થયો. દીન પુટે દીનચાલ્યાવહી, રતનવાતવિસારે રહી; રાજની વીઘા પુરણ થઈ, વીપ્ર આગળ વાતજ કહી. તમો પધારોજી તમ ઘેર, ભોગવો ગ્રહસ્થાશ્રમ શુભ પેર; અખુટ ગરથ મોકલીઓ જેહ. ખાઓ પીચોને ખરચો તેહ. વળી કહોતો આપુ ધણું, વાટે જોખમ જીવજ તણું; તું બીપાત્ર લઈ વીપ્રજ વળ્યો, ઠાલોમાલો પંથે પાળ્યો. આંવ્યો ઘેર વાટેથી વહી, વધાઈ વીનતા આગળ ગઈ, દીધાં માન કીધાં ભોજન, મળવા સકળ સહોદર જન; સોનીને પણ જાણુજ થયું, આંવ્યો મળવા દુઃખજ ગયું. કુશળ વારતા કોટે કહી, નીશા અરધી તે વેળા મઈ, સહુ સહોદર મંદિર ગયાં, નરનારી બે ગુજે થયાં; કાં દરીદ્ર વેટે તું નાર, ગર્થ ધણા છે તાહરે ખાર. કેમ કરી કીધાં જતન. મોકળ્યાં ચાર અમુલખ રતન; લાવો તે નગે ક્યાં મુઠીયાં, નથી વડાવ્યાં તે ચુકીયાં. કરો મગળ પરણાવો ખાળ, ઉતારો મા-ધાની ગાળ. ઉંચા મહેલ કરો આકાશ, ભોગવો લીલાલેહેર વીલાસ; સહોદર સહુ

તેડો સંગ, આલુશણ ચોપાવો અંગ; જગન દાન માહાદ્ર કીલએ, મનુષા દેહનો લાવો લીલએ. સુણ્યાં વચન કંથ કેરાં ઘણાં, પ્રલે થયાં નરનારી તણાં; ફાગટ દહાડા ખોઈ આવીયા, નથી દામ ખોટો લાવીઓ. રતન રતન ઝંખે છે કંથ, થયો ઘેલો આવતાં પંથ ધન ધન કહેતા જીવજ જશે, રાણુ હુંશ કરતામાં થશે. નારી કહે સુખે નિદ્રા કરો, જર તલ જાંખના પરહરો. કુંલી નરક પરશે પ્રાણુ, લોક હપારત ઘરમાં હાણુ; ઘર પામ્યા તો ઘણુએ ધન, એમ કરીને વાળો મન. દોહરા—વાત સુણી વનીતા તણી, વદે વીપ્ર અપાર; સોની સાથે મોકલ્યાં, રતન અમુલખ ચાર. કહે ઘેલો વનીતા મુને, વીપ્રીત બોલો વાણુ; ભુહુ જે બોલુ અંમો, તો ઇસ્વરની આણુ; કામની કહે સુણો કથંજી, આપ્યા ચારજ હુન, તુરત તે દહાડે ખરચીયાં, તેની આણી તુન. ચોપાઈ—માહા ચીંતામાં રાતજ ગઈ, પ્રાતસમેની વેળા થઈ; કહે પોતાની વીપ્રપેર, ગયો વીપ્ર સોનીને ઘેર. સાખાશ અકલ રૂડી તાહરી, તેં ચીંતા જાણી માહરી; રતન ચાર તેં રાખીયાં, સ્ત્રી જાણીને નથી આપીયાં લહે સોની બ્રાહ્મણ રૂવે, તેહ અતુચર દ્રષ્ટે ભુવે. દશ વીશેક સાંપ્રદ ઘાઘયા, સહુ સાથ જેવા આવીયા. દોહરા—કહે સોની મેં આપીયાં, તાહરી સ્ત્રીને હાથ; પડ ગળે કો પારેખને, નહી ચાલે મુજ સાથ. પંચ પ્રમાણીક દેખતાં, ભુવંતી હાથે જેહ; પહેર દીવસ હતો પાછલો, તે વેળા આપ્યાં તેહ ધર્મ સરખા રાય છે, રાજ ભોજનું રાજ; ખીલ વાર ગળે પડે, તે નહી આવે કાજ

ચોપાઈ—માંહોમાંહે રાડજ થઈ; તે ખખર રાજદારે ગઈ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણીને સોનાર, ગયાં સમીપે રાજદવાર. ભુપતે પ્રથમ પુછયું, ન કરીશ કહુ આપે કર્મ પછી બ્રાહ્મણીને પુછી વાત, મેહેલ્યો કાન ઉપર હાથ, પુછયું સોનીને તે રાય, આપ્યા કે ન મુકરર જય; રાજજ બ્રહ્મનું ધન, નવ રાખે કોઈ દરીજન. બ્રાહ્મણ ધનનો છે ભોગીયો, દશ અવતાર સુધી રોગીઓ; આવતાં દાંત નથી ભાગીયાં, તરત એ નારીને આલીયાં અગ્નિમાંહે કયમ હાથ ઘાલીએ વીપ્ર જરતો નવ આલીએ. રાજ કહે સાંભળરે ભાઈ, એ વાતનો કો લાવ ગુહાઈ તો તો તું સાચો જાણીએ, પંચ કહે તે પ્રમાણીએ; નથી કર્યું મેં કાચું કામ, લીધાં પંચ જણાનાં નામ, દોહરા—પંચ પ્રમાણીક બોલીયા. સાંભળ સત્ય સુજાણુ ચાર વસ્ત સોંપી સોનિએ; દીઠું દ્રષ્ટ પ્રમાણુ. રાજને કંઈ સાન નહી, કાને સાંભળે વાત; વીપ્ર તે ભુકો કરયો, કરી સોનીની ખ્યાત. ચોપાઈ ખીજને શુગી દીલએ, વીપ્ર જાતને શું કીલએ. એણે કરયું જે આહું કામ, તજઓ પોતાનું ગામ, એમ કહી ગયા ઘર માંહે, નરનારી ઝાલ્યાં બે બાંહે, નગર થઈ બાહાર નીસરે, ભુકો ભુકો સહુકો કરે. સાખી સાથે સોની જેડ, હીડે મનથી મોડા મોડ ગામ ભજોળે દીંબો એક, એહ જગ્યનો વડો વીવેક, વીપ્ર કરે એક ખેતીતાંહ, માળો દીંબા ઉપર જ્યાંહ, જે કોઈ મોહ આગળ જાય, પોંખ ત્યાં સુખેથી ખાય. આવવાને

ઉતરે જહરે, પાડે યુમ આપે તાહરે; મલેચ્છ તારો મહીપતિ, ઉતર્યો ત્યારે દરીદ્ર અતી તે ઠેકાણે બેસે ગોવાળ, વરણ અઢારતાણા જે ભાળ; એક તે માહે રાજધાય, બીજનો તે કરે ન્યાય, તેની સામે બ્રાહ્મણ રૂએ; તેહ વનચર દ્રષ્ટે જુએ. દશવીશેક સાંપ્રદ ધાધયા, સહુ કોને બાહે સાંહીયા; ગોપ આગળ જઈ ઉભા કરયા, હાથે ઘેર મુતારા ધરયા. જે કો જુહી બોલે વાણ, મારી મુતારે લેઈશું પ્રાણ, પુછી હકીકત લીધા પાર, મનમાંહે તે કરયા વીચાર. શોની કહે મેં આખ્યાં કથી; કહે બ્રાહ્મણી જોહોત્યાં નથી. આખ્યાં આખ્યાં કહે લાંચીયાં, ભોજે એમને કીધા સાચીયાં. કહે ગોપ જે સાચા થાય, તે મલપતા મંદીર જાય; જુહો જે પડે આદિશ મારી મુતારે ભાગુ શીશ, કહો વાત સાચી સાથમાં, આપો પંકજનીલા હાથમાં જેણે જેવાં દીઠાં હોય તેવાં ધડી અહીં લાવો સોય દોહરા—એક એક કુટે દશ જણા, લડા લેઈને જાણુ કોને કો નવ કહી શકે, ક્ષણમાં લેશે પ્રાણ, ચારે શાક્ષી જુજુવા, મનમાં પામ્યા કષ્ટ; કેવાં રત્ન કરી આપસે. નથી દીઠાં જે દ્રષ્ટ; કોણે વંડો ગોળો, કોણે કુલડી કીધ; તરફડતા સહુ ધરજતાં; આવી અંતે સહુ દીધ.

ચોપાઈ—જેના મનમાં જેવાં અડયાં, તેણે તેવાં વાટજ ધડયાં; આણી આગળ ઉભા કર્યા. ચારે સાક્ષી જુહા પડયા. દિઠાં હશે તાહરે સાઉ સાથ, જુજુવાં ધવાણુ ધડયાં કયમ હાથ; નીચુ જોઈ રહયા તે ચાર, પ્રતી ઉતર ન થયો તે ઠાર; વળતા ગોપને આજ્ઞા દીધ, બાંધીને ચોમેળા કીધ; માર મુતારા તણો, યુંબા પાત કરે બહુ ઘણો; સાચુ બોલ્યા જણુ તે ચાર, જ્યારે નવ સેહેવાણો માર; પેટ અરથે લાંચ લોલીયા, કરયું કર્મજુહું બોલીયા, શુણી રાય મોમલીયા ઘેર, પછે પકડી સોનીનિ પેર, ઉંધુ મસ્તકને ઉંચા પાય, ઉપર માર મુતારા ખાય; સોની સાચી બોલ્યો વાણ; જાણુ નીસ્ચે લેશે પ્રાણ. રાખ્યાં ઘેર કરીને જતન ઘરમાં દાટયાં છે ચાર રત્ન. રત્ન મંગાવ્યાં તે સાથમાં, આખ્યાં બ્રાહ્મણના હાથમાં નરનારી રળીયાતજ થયા, ચાર રત્ન લેઈને ગયા. દોહરા—ગોપરાય કહે જોપને, જુહાએ પ્રચંડ; શામવદન કરી ફેરવો એને એવો દંડ, ગોપ ઘણેરા ઉડીયા. જાલ્યા બહુ તે દીશ શામ વદન કરી ફેરવ્યા, ગામ ઉઘાટે શીશ. નમ્ર માહે લેઈ ગયા ભોજ ભોળો જે જ્યાંહ; પુછી પેર પ્રધાનને, કહી રાવળે ત્યાંહ. ન્યાય આપણો ચુકવ્યો, ગોપ રાયે તે વ્રત; રતન ચાર બ્રાહ્મણ તણો, તેજ અપાવ્યાં તરત રીઝ્યો એકું સાંભળી, રાજને પ્રધાન; છ અસ્વારી નીસર્યા, દીધાં ગોપને માન. આશ્વાસન અદકી કરી, જે રાજની રીત, અનેક શમશા ચાતુરી. પ્રીછી ને બહુ પ્રીત, ચોપાઈ—પુછ્યાબીજ બહુ પ્રપંચ, પ્રતિ ઊતર આખ્યા શુભ શંચ; ઊઠ્યો ભોજ ભડ ભાગી શીખ, ન આણી ગોપે મન બીક; વખાણુ કરી સહુ વીરમે થાય, એટલે

ત્યાં તો પડી નીશાય. ગોપ ઘેન હાંકયું છે તાંહ શહુકો આવ્યું નમ્રજ માંહ. લોકે જોયો નાનો બાળ, ન્યાય ચુકયો તે ગોવાળ, તે રાજ્યએ તેડયો પાસ. બોલાવીને દીધી આશ, તેમાં નહીં અક્કલ કે શાન, રોજ જેવું હોય રાજન; પ્રધાને જોયો ઉદ્ધવે પ, નહીં અક્કલ એમાં લવલેશ. દોહરા—વહર રાયે વીચારીયું, નહીં કાંઈ એતું કામ; આસન બેસે એ જ્યાંહાં તેહ અમુલખ કામ. રાજ લક્ષણ આગળો, તેવો છે પ્રધાન; ઘઠ હતો તે ગોપનો, ખોદાવ્યો રાજન માળો ઘાલ્યો તો આલણે, ત્યાંહાં સુધિ ગોદિ ભોમ્ય; કહાડયું સીંહાસન કારમું, રવી મંડળ જયમ વ્યોમ. જળ સુધી ભુમી ખણી, અમુલખ અપરમ પાર; નીસરયું તે રત્ન જડયું, સીંહાસન શુભ સાર. (સીંહાસન કેવું છે.)

શ્લોક—રત્નઝઢીત્ર સુવર્ણસ્ય છત્ર ચમરસંયુતં, દ્વાદશ વીશન મોહારી; કનકપુતળી કામુચ.

ચોપાઈ—ઈદ્રાસન થકી અવનવું, તત્ત્વ ત્રીભોવન કેઈ હવું; રવી ઉદીચો હોય જેમ, ઉદ્યોતકાર દીડું તે તેમ. સુર લોક સહી આશન જશું, આણું ભોજ સભામાં તસુ. સુર્યકાંત મણિ છે જડીત્ર, પંચ દંડ ફરે શીરછત્ર. પંચ પરચાર સોના પુતળી ખત્રીસ પુઠે ખાવન પુતળી. ખત્રીસ ગજ ગોળા આકાર, હાથ હાથ પુતળીકો કાર પદ્મનીથી દીસંતી વડી, સ્વયં વીધાતા હાથે ઘડી; કોણે કર વેણાને તાર, કોના કરમાં ચંત્ર રસાળ વદન સરદ પુનમની જોત, આણું તે આસન ઉદીચોત. વસ્ત્ર શણગાર દીવ્ય દામની. નહીં ભુતળ એવી ભામની; સોભા દીધી આસન તણી, લાગી ખાંત રાજને ઘણી, તેડયા પંડીત જોશી શીધ, પુશારકનું મુહુરત લીધ રાજ ભોજે કરાવ્યું કામ, શુભ મંગળ હો કામો કામ; વાળે ઋદંગ ઢોલ નીશાન, જળહળ જોત ઉદીચો છે ભાણુ. સૌકોને દિધાં માંન દિધાં લક્ષ સવાયાં દાન; પાન પુલ રાજ વેહેચશે, શુભ શીહાસને બેસશે, જોવા મળી છે વર્ણ અઢાર, જુથ ગાંધવ છે અપરમપાર; પંડીત જોશી મંત્ર મંત્રેશ, રાજકુળી છતે છત્રીશ. વાળં વાળે શુભ ચોપાટ, જશ બોલે ભુપતના ભાટ; ચારણ લોક ચતુરાઈ કરે, ભલો ભલો એવું ઉચરે; શુભ મુહુરત શુભ વેળા થઈ, ચીંતા મન તણી તો ગઈ; શુભ ગંગોદક માર્જન કરયું, ધ્યાન ધણ તણું તો ધરયું, સમરયું નારાયણનું નામ, આસન બેસવા ઘાત્રી હામ; પ્રથમ સીંહાસન શુદ્ધ કરયું, પુષ્પચંદનને કુમકુમધરયું; વેદમંત્ર કીધો અલીશોક પુજ્યા પર્વત પાટ અનેક. અશ્વ ગજરથ ઘેનું ને ધન. સંતોષ્યા જન્યક બહુ જન; પગ આસન મુકે જોટલે, નંદા નામ બોલી તેટલે.

દોહરા—અચરત પારચો અતી ઘણું, ભોજરાય ભડભુપ; બોલી નંદા પુતળી જેવું શુભ સ્વરૂપ. સર્વ સભા વીસ્મે થઈ, અચરત દિહું પ્રાદ; કનક પુતળીએ કહી, થઈ રહ્યા દીગમુઠ. પગ ખેંચી કર જોડીયા, ના કહી તે કુણ કાજ; કોનું આશન

કુણ બેશશે. તે કહો અમને આજ. નંદા નામ કહે પુતળી, ભોજ સુણો આ કામ; શીંહશન વીકમતણું, પરદુખ ભંજન નામ. ઈંદ્ર થકી ઉતપન હવો, સુરપુર મહા ધીર; હરસીદ્ધ હંબુરી તેહને, છત્યો અછત વીર. ચક્રે રાજ તેણે કર્યુ, સંધકો આલ્યો જેહ; સહોદર પરનારનો; નારાયણ શું નેહ. અરણ્ય અવની કરી, અહરનીશ આનંદ; નરપત તે નવખંડનો, વીકમાચક તે ચંદ. તે સરખો દાતા થશે, તે બેશે એ કામ બીજે સિંહશન પુજશે, નહીંબેડાનું કામ. કહો વાત તે વીરની, સાચી તે મુજ સાથ; ભોજ કહે મેં માનીયું, રહુ બેડી બે હાથ કેહે નંદા શુણ રાયજ, પોહો-આડું તુજ આશ આવ વાત ઉતપન હવી, કહે કવી શામળદાસ. નંદા કહે શુણ નરપતી, પાંચે પાતીક જય; ઘેર બેડા ગંગા મળે, પુર્ણ પાવન થાય. એહ ચરિત્ર જે સાંભળે, મનમાં આણી ભાવ; ટાઢો ઉનો ચોથીયો, સ્વપ્ને નાવે તાવ.

ચોપાધ—દેશ મુખ્ય એ મોહોટું કામ, તીરથ જોગ્ય. ઉજેણી ગામ; નદિક્ષીપ્રાગ-ગા સમતુલ્ય, મોહોટું ક્ષેત્ર મુક્તિનું મુલ્ય. નગર ઉજેણી છે અતી સાર. જેવું ઈંદ્રાસન અતી સાર; નવતેરી નગરીનું નામ, ધર્મવંત બાધું છે ગામ, સાહ્યક હરસીધી માતાય, છપનકોડ તણો જે રાય; માહાકાળેશ્વર જોતી સ્વરૂપ, ભક્ત વત્સળ જે ભારે ભુપ; મુક્તિક્ષેત્રમાં મહીમા ધણો, અતિ પ્રતાપ ઉજેણી તણો. અખીલ પુન્ય મોટે અનુપ, વીકમસેન સરખો છે ભુપ. સતવારી વસે સહુ લોક, નહીં કોને વ્યાધી કે શોક; સદાવૃત આપે બહુ સતિ, પતીવ્રતા સેવે શુભ મતી. બ્રાહ્મણ આદિ અદારે વર્ણ, હરી કથા શુણે નીત્ય કર્ણ; જન્માવર્ત આચરે ધર્મ, આંણુ ફરે ધર્મની, સુખ પર્મ; હવરાં સંક્ષેપે કહુ વાણુ, આગળ થાશે નગર વહાણુ; રાગકળા છત્રીશે સુર, નરપતમાં ઇશ્વરનું નુર. વાળે મહંગને વશ, સહુ લોકમાં ઇશ્વરનો અંસ. ગંગા સમાને ક્ષીપ્રાનાં નીર સીદ્ધવડ છે તેની તીર; વસે સીદ્ધ ચોરાશી ત્યાંહે. પાવનવીર ખેલે તે મોહે, ગાંધ્રવ છે પ્રોઢ મશાણુ, ભુતાવળ સધળીનું રાન, ચોસઠ જોગણીઓ માહા મુળ, અવર નગર નહીં એ સમતુલ. વશે વિર મોહોટો વધતાળ, ભુત પ્રેત વંતર મહા વ્યાળ. જક્ષ ક્રીનરને ગંધર્વ ધણો, સહુ નીશાયર નહીં મણો; શુદ્ધવડ ફળ્યો બહુશાખ, જ્યાં ચેટક ચોરાશી લાખ; હાકપતી વસે એક ડાળ, બીજે અષ્ટ ભૈરવ મહાકાળ; અનેક ડાળાં બીજાં ભયંકર, તેમાં રહે પોતે શંકર, આચર દેવ્યા ગામજ તણી, જેની માયા છે અતી ધણી. વીકમાચક કેહેવાણો આપ, સર્વ હરસીધી પ્રતાપ; દુખે ન વ્યાપે કોની દેહ, મન વાંછીત વરસે છે મેહ; ફળે વનસ્પતીભાર અદાર ચોર ચુગલ નહીં ભય લગાર. કરે લોક સહુ ધરના કાળ, રામ સરિખું ચાલે રાજ; બેડા અવિચળ મિરબે ધીર, પરદુઃખજન વડહથ વીર. સહોદર પરનારી તણો, ગૌ બ્રાહ્મણ પર નેહજ ધણો, તેણે કીધાં કામજ જેહ, કહું સંક્ષેપે તુજને તેહ; આહેરી એક નગરી વસત, કરે ચેટક હણે મિત જન; નામ નરપતીયો નીતે જય, કરે અચેટક

દાહાડી વનમાંય. એકનારીને ચારે તન; વઢોડિઆહેરીજન; પગુ વેંધિ તેપેટજ ભરે
 નીત્ય અહાર એનો કરે લાલુવાએ વનમેજર, સાંજે લાવે અદકો અહાર, એકદીવસ
 તેખાધે ભમ્યો, શેહેજે વીત્યો સંધ્યાસમે; આહારન આવ્યો તેને હાથ, તેણે વીચારયું
 ફદીયા સાથ, ઠાલો ઘેર જઈ શું કરું, સ્ત્રી સંતાન આગળ શું ધરું; રહુ વનમાંહે
 બધીરાત, મળેઆહાર મુજને પરભાત. એવો ઘાટ તેણે મનમાં ધડ્યો, એક વ્રક્ષ વડ
 ઉપર ચડ્યો; વાઘ સીંહનો ભય મન ધરી; રહ્યો વડ ઉપર જઈ. સ્વપ્નામાંહે
 દેખીએ જેમ, પ્રતક્ષ કૌતક દીડું તેમ, અકસ્માત આવ્યા જણ સાત, આડા દીધા
 તેણે હાથ; અસંખ્ય લોક એવે આવિયા, કનક તણું આશન લાવીયા, ઇંદ્રાસન સરખો
 તે ઘાટ, તે વડ હેઠળ મેહેલ્લો પાટ; તે ઉપર દીઠા એક રણ, કરે છત્ર હરણને શરણ
 અતીશે કોમળ રૂપ અપાર, કનક આસનબેઠો કળીયાર. સોના સીંગડી અતી અમુલ્ય
 મુસ્તક મુક્તાફળની ઝુલ એ ધુધરી ઘરકે ઘણી, શી કહુ શોભા હરણજ તણી;
 બ્રજ પોહોડો બેઠો તે રાજ, પાસે ઉભા સેવક કાજ; કેટલા એક તો ચમર કરે, કેટલાક
 એક છત્ર શીર ધરે; કેટલાક તો વીંજણ કારણે, કંઈ પ્રતીહાર ઉભા બારણે અકળીત
 એક વાસ્યું છે ગામ. દેવલોકનાજેવો ઠામ; અનેક મેહેલ મેડી માળીયાં, ગોખ જડીત્ર
 સોભે જળીયાં. પીતાંબર પાથરીયા પાટ, કનક તણી હીંચોળા ખાટ, નત્ર પાછળકોટ
 નવંરંગ, વરાં શેહેર માણસનો સંગ; અશ્વ ગજરથ પાયક ગણા, અલખત માંહે નહી
 મણા; દોશીકણીયા પારેખબહુ, દીઠાંવરણ અઢારેસહુ. મણીમાણેક ભરોભંડાર, અલખ-
 ત અદકી અપ્રમપાર; જેવી શોભા નરપત તણી, તે થકી શોભા દીડી ઘણી, બેઠો
 વડ આહેરી જુએ, મનમાં હરખે મનસુ મુહે; મુખથી કાંઈ ન બોલે વાચ જણે દેખું
 સ્વપ્ન કે સાચ; એવી રચનાતો નહી પાર; બેતાં વીત્યાં જમજ ચાર; એવે પુર્વ ઊ-
 દીધો અરૂણ, આળસ મોડી ઊઠ્યો હરણ; સભા સહીત તે બેઠો થયો, જળે ઝાંખરે
 નાહાશી ગયો; નત્ર સર્વ અલોપજ થયું; સહુ સાહુને ઠેકાણે ગયું; ફરી ફરીને વ્યાધિ
 જોય, માનવ દ્રષ્ટ ન આવ્યું કોય; જોતે કાંઈ દ્રષ્ટ નવ પર્યું; આહેરને અચરત અ-
 ડ્યું, ગયું નવલોકને ઘડ, રહ્યો આહેરી વ્રક્ષ વડ; કરે આલોચ વિમાશણ મન,
 કોઈ વાત ન જણે અન્ય; હસ્તો રમતો આવ્યો ઘેર, સ્ત્રી આગળ માંડી કહિ પેર; કો
 આગળ કહીને શું કરું, ભારે વાત હઠીડે કેમ ધરું; નારી કાંઈ નથી ફાવીયો, માટે ડોંગ
 એવિ લાવિયો. તાહારા સમજે સાચી વાત, દ્રષ્ટ જોડી જોઈ મેં ખ્યાત. માનની કહે
 દેખાડો મુને, તો સાચો જણું હું તુને; કરે વાત મનમાંહે પુર, એવે મેરજ બેઠો સુર;
 સ્ત્રીને પોતે તેડી સાથ, આવ્યો વનમાં પડતે રાત; વડ ઉપર ચડીયાં છે બેહ, નરના-
 રીમાં આણ્યો નેહ. પેહેલે દિવશે દીડીતી જેમ, તેવી શોભા દીડી તેમ; તેણું નગર તેજા
 લોક, શાયું માન્યું શામાએ શોક; તેવો હરણ દીઠો તે ઘડી, આસન ઉપર બેઠો.

ચડી; નિશા આખી કડિતક નીરખીયું, બનેનું હઠદું હરખીયું. પ્રાતસમે તે થાનક હુવો, હરણ ઉડી જાળામાં ગયો; એટલે સમરધ સમળી ગઈ, રણભામ્ય હતી તે રહી એટલે ઉતર્યા નરનાર, તેમણે મનમાં કર્યો વીચાર; દીડી શોભા એહ અનુપ, જઈ ચેતાવ્યો ભારે ભુપ; મહારાજ રાજ કડિતક એક હોય, મહીમા કળી શકે નહી કાય. તેડયો રાજને એકાંત, ભાગી આપ મનદાની પ્રાંત; તૃપે તે માની સાચી વાત, તેડયો વ્યાધ પડતે રાત; પેહલે દહોડે મેંતો લહયું તે મારી ધરણીને કહયું સ્ત્રી ભરથાર મળી બે ગયાં, દેખી રચના સુખીયાં થયાં; મોટા છે મહીપત મહારાજ, આવ્યો છું કહેવા તમ કાજ. કીધો બોલ મેં તમને ખરો, એ ઉપર ગમે તે કરો દોહરા—એહ વચને આનંદીયા, વરહથ વીકમવીર; નાતમ વાત નીરખી તમે, તેડી જાઓ તેતીર કરો વાતથી પાયદો, કહયું આપ ઇધાણ; સાંજ સમે તે સંચર્યા, લેઈ ધનુષને ખાણ એકાકી તે એકલો તેડયો વ્યાધીને સાથ; નિશા સમે બે નીસર્યા, ચડી હથીઆરાં હાથ. વર શીખરે તે બેઉ ચડયા, ધીરવીર જન જોહ; દીડી રચના કારમી, સુણીતી કાને તેહ તેણું છત્ર તેણું ચમર, તેવા લોક સહુ નાર; તેવા ધડ તેણું નગર, તેની શા ભાનો નહી પાર રત્ન સમરધ કાંઈ કોટીયા, ગર્થ હીમ ભંડાર; દીડી રચના કો દેવનિ, કીધો મન વીચાર. મનોહર મંગળ વાજતે, રાજ રીત શુભરંગ, વરણ અદાર વસે સહુ અધીપતિ રીઝીયા અંગ. એમ કરતે રવી ઉગીયો, ઉડ્યો હરણ અનુપ; એહ કરામત એહની, ચીતામાં ચેત્યો ભુપ. દાનવ કે એ દેવતા, હરણ રૂપ એ આપ બે મગીયાને મુકીયે, તોતો બેસે શીર પાપ દાવો દુત મગીયારમણ. એ ક્ષતિનો ધર્મ ચતુર નર ચુકે નહી, કુળ કલંક શીર કરમ; તતક્ષણ આંપ ચઢાવીયો, પુટે પુરોખાણ; કશીને માર્યો હરણને, તતક્ષણ લીધા પ્રાણ. વરથી હેઠો ઉતરયો, બેઠો આસન તર્ત; આણ વરતાવી આપની, શીર શોહાવ્યું છત્ર. ઉગ્યો રવી ઉજેસસુ, રાજ બેઠો રાજ; નગર તો સરવે સ્થંભી રહયું, થઈ ન શકયું તે તાજ. ચોપાઈ—એવે એક ત્યાં કડિતક થયું, નગર સરવે સ્થંભી રહયું; એટલે આવ્યું એક વીમાન, તે દ્રષ્ટે દીડું રા જન; આવી ઉતરયું વડને શરણ, વિમાન ઉપર બેઠો તે હરણ; ઉપડી ચાલ્યું આ-કાશ, તવ રાજએ ઝાલ્યુ પાસ; કોણ છે તુ વરણ, કેમ આવ્યો તો આને શરણ, આપ વાત પ્રતી ઊતર જોહ, ભાગ્ય મારા મનનો સંદેહ; વળતો હરણ બોલ્યો તે વાત, મથવા તેતો મારો તાત; પીતા વચન મેં કીધાં લોપ, તવ મથવાને ચઢિયો કોપ, ત્યારે મુજને દીધો શ્રાપ, વનચર વનમાં થાતુ આપ, તે પ્રતે મેં જોડ્યા હાથ, સુરપત થયો સનાથ. વર્ષ એક વનચર કહાવજો; પછે હબ્બર મારે આવજો, ભોગવ્ય સર્વ તુ રાંત સુખ, દહોડે વનચર દેહતું દુખ. તમથી વશ છે બધુ ગામ, લેઈ શકે નહી તારું નામ; ઉજેણ-પણ જે શકિતો ભુપ, વંશ આપણે દેવ સ્વરૂપ, તે લેશે પુત્ર્ય કાળે પ્રાણ, સ્વરગ

આવળે પુત્ર સુભણ; તારી દેહ થશે ત્યાં તાજ, ભોગવશે તે તારૂં રાજ. તે સ્વરૂપ અરતરીથો આપ, નથી બેસતું તુજને પાપ; સાચો સંદેહ સુખીયો થયો, તે હરણતો સ્વરગે ગયો. મહીપત કેડું હરખે મન, આપ્યું રાજ્ય રીઠ્ઠ મહાધન; આહેરીને રાજ કહે, તારે ધન નેધએ તે લહે. પેટ ભરીને નહોતો આહાર, બાંધી જતું ધન ભંડાર, સો પરીઆ મુધી જે ખાઓ, બાંધી ગાંઠડી જુગતે જાઓ, આહેરી વાત સાંભળી, પોતે મન ગયો પરજળી, ઉપડે એટલું બાંધ્યું ધન, પણ તેનું નવ માન્યું મન; ચતુર રાય તે ચિતમાં હસ્યો, વિચાર વ્યાધીનો મનમાં વસ્યો, દોહરો—રાજ કહેછે વ્યાધ સુણ, જે તાહારે મન હોય; મન મેહેલી મુને કહે, ખેદમાં કરશો કોય; ધન આલે હરખે નહી, વાડ કહે તે વાંછુ; સત્ય કહે નહી મુજને, તો તારી દેવીની આણ, ચોપાઈ—કહે આહેરી સુણ રાજન, માહડ તો નવ માન્યું મન; મેં તો મારા મનમાં ધરયું, પ્રથમ જાણ મેં તમને કરયું; મરગીઆ કરમ એંતા માહડ, શું એમાં હાપણ તાહડ દોષ દેતો નથી હું તને, ધીક ધીક મનમાં કહું છું મુને; મગને જીવતો મેં મુકીઓ, દે ખાડયો તમ તે ચુકીઓ; પ્રથમ મગનો જે કરતો ધાત, રાજ તણી જુગતાઈ ધાત તમોએ મારયો તે હું મારતો, કનકછત્ર તે હું ધારતો; એવીચારી જ્યું અમો, હાથા છો વીચારો તમો; પોતે રાજ મનમાં હસ્યો; સાચો બોલ વ્યાધીનો વસ્યો, હા ભાઈ હું ભુલ્યો આજ, રીઝીને કર તું રાજ, સાચું તું બોલ્યો તે વાંક, મેં મારયો તે માહરો વાંક કુમકુમ તિલક કેટથી કરયું, છત્ર આહેરી માંધે ધરયું; વ્યાધી તણી વરતાવી આણ એવો પરદુઃખ ભજન જાણ; અશ્વકુંજર રથછે ધન, રાજ થઈ સોંપ્યું રાજન, અનમી શેઠ અધીકારી વર્ણ, તે સહુકો નમાવ્યા ચર્ણ; મેડી મેહેલ અટારી જેહ સોંપી સઘળી સમરથ તેહ. દોહરા—સોંપ્યું રાજ તે રાંકને, રાજ થઈ બોલ્યો રાય; મુખ લીલા તે ભોગવો, અમ દીજે આજ્ઞાય. ચોપાઈ—વાડ કહીને વ્યાધી રહ્યો, અંતઃકરણ ઉલટ નવ થયો; મહીપત કહે ન માન્યું મન, બુધ કરી બોલ્યો રાજન. શામટે હજી મોડો મુખ, કહો કાંઈ ચીંતા કાંઈ દુઃખ; મન મેલી તું ન કહે વાત, ઉણમત કાંઈ ન રાખીશ બ્રાત. વળતો કહે આહેરી મર્મ; હું નીચ જાત આહેરી કર્મ, તમ પસાએ પામ્યો રાજ, મારા મનમાં આવે લાજ. દોહરો—વીકમે એ સાચું લહયું, માનો કારણ વાત; પોતાની કન્યા હતી, પરણાવી તે સાચ. ચોપાઈ—પટરાણી વિખાણે જેહ, આહેરીને સોંપી તેહ; નવખંડના તેડયા નરપતી, અવર બીજા આવ્યા છત્રપતિ, લખીક કેતરી હમોહમ, મંડપ રચીયા તેણે ગામ; અનેક રાય તે આવીયા, તે ભેટ સામગ્રી બહુ લાવીયા. દોહરા—વીકમજીતથી લક્ષ્મણો, વધલવ પામ્યો વેદ; ચતુર રાય ચર્ણ નમ્યો, વળતી રહ્યા શો ભેદ, પુત્રી પટરાણી તણી, લાડકવાઈ લાખ; તે આપી રાજ નમ્યો ભલો ભલો કહી ભાખ. તે દહાડે સીમાડીઆ, રૂકુ મનાવવા રાય; પુત્રી પોતાના પેટની પરણાવી લાગ્યા પાય. વખાણ કરે ત્યાં વિષ્ર સહુ, ભલો ભલો કહે ભાટ; તે વેળા પર-

હયો પ્રેમદા, એક સત ઉપર આઠ ધન અનંગળ આપીયું. આપ્યો હેમભંડાર, કન્યા-
દાન કર્યું કોડથી, શોભા ધીધી સાર, એવાં કામ ધીધા અનેક, એક એકથી અધીક;
વરણવ કોણ કરી શકે, વીક્રમ તણો વીવેક, નંદા કહે નરપત સુણો ભોજરાય ભડ-
ભુપ; એવો થયો તે અધીપતી, વીક્રમ રાંજસ્વરૂપ, એવાં પુન્ય પરાક્રમ કરો, એવાં
એવાં દેજો દાન; તો એ આસન બેસજો પરદો બીડાં પાન; શક લખાણો શાસ્ત્રમાં; યુ-
ધીષ્ઠર કેરી જોડ; તે બેઠા એ આસને, હાંધી જીતે હોડ, એમાં કહીને પુતળી. આપે
ગદ આકાશ; એક કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વક્તા સમજતા,
કહે કવિતા કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨ જી વીપ્રની.

સુભદ્રા નામની બીજી પુતળી બોલે છે તે રાજ ભોજ સાંભળે છે.

દોહરા—શ્રી મુખ શેષુ સારદા, હંસ વાહની માત; વેણા પુસ્તક ધારણી, વાણી
વેદ વીખ્યાત. બ્રહ્મ તનયા બ્રહ્મરૂપણી, બ્રહ્મ વીધા ભરપુર; નિર્મળ નામ નારાયણી
નારાયણુનું નુર. જેને નદી સારદા, કવી કહેવાણા કરોડ; મનદયણુ તું આવડી, માટે
રહું કરજોડ. બરદાલી બુદ્ધ દેયણિ, બોલો ગુણ દેયાણુ બુદ્ધ; અથ કરે કવિજન કહે,
સારદા આપે શુદ્ધ. શ્રીગણપતી ગરવો ધણું, ગુણનીધી ગંભીર; હુંદાળો દુખભંજનો
ધર્મ ધોરધર ધીર. ઇશ્વર સુત સલક્ષણા, સુંદાળો સમરથ; પુજ્યો નહીં જોણે પ્રીતથી,
વીધા તેની વ્યર્થ. સીંદુર અગે શોભતું, મોનીક અચ્ચત અહાર; ઉમીયા અગે ઉ-
ત્પન્ન હવો, દેવ વડો દાતાર. ભોજરાજ ભાવીક ભલો, ધારા નગરનો ધીશ; પુન્ય કરે
પરમારથી, અહરનીશ પુજે ધાન. સભા પંડિત નીત પાંચસે, માધ સરીખા મુલ્ય;
કાળીદાસ કંદપગ્ગશો, બુદ્ધ ભારતી તુલ્ય, બમણું ભોજ પડાવીયું, નીરમળ રૂડું
નામ; ભર્તૃખંડનો ભુપતી, કરતો રૂડું કામ. નહું કવિત નવી વારતા, નવી કહિતક
નવી ભાષ; તરત ગણી દે તેહને, ટકા શુભ સવાલાખ. કાલા ઘેલા કે દુખળા, તે ધન
પામે તરત; નીરમુખ કોઈ મળે નહિ, વેદ પાળે એ વરત. ભુપતે કહાડયું ભુમી થકી,
સીંહાસન અનુપ; શોભાવ્યું સભા વીધે, જેનું રદીઆણું રૂપ. નગર ભોજન કરા-
વીયું, દીધા બહુ વીધ દાન; અન્યક જશ બોલે ધણા, માગણુ પામે માત. શુભ ગંગા-
દેકે શુદ્ધ કર્યું, લીધું રૂડું લગ્ન; આસન બેસવા મન કર્યું, મહીપત થયો મજ્જે.
પ્રીતે પ્રદક્ષીણા કરી, ધરે સીંહાસન પાય; બોલી સુભદ્રા પુતળી રહે રહે વેગળો રાય
સ્પર્શ માં કરીશ સીંહાસને નહીં તાહરો વેહેવાર; નથી જોગ તું નરપતિ, આભડવા
અધીકાર. પરદુઃખભંજન મુખ કરણ, કલ્પવૃક્ષ કહેવાય; એ સીંહાસન ઇંદ્રનું બેસે
વિક્રમરાય. તે સરખો દાતા થશે, પરકામ દે કાય; પરમારથ વહાલું પ્રાણથી તે ધરે

સીંહોસન પાય. બીજો કો બેસે નહીં, રાજ મનનો રાંક; પછે પરતાસો રાયજી, કહા-
ડશો ગાહરો વાંક. ચતુર હોયતો ચેતજો, હુશી થાશે હાણુ; દેહ દુખ દોહેલાંથશે, પર-
ઠવા પડશે પ્રાણુ. ભોજ કહે ભલે કહ્યું, રહું જોડી બે હાથ; વખાણુ જે વીક્રમ તણાં,
તે શોભાવે મુજ સાથ. કેવો દેશ કેવું નગર, કેવું પુન્ય પરીવાર; કેવું રાજને રીધ વર,
એ કેવો દાતાર. પ્રાક્રમી પ્રમારથી, કે કયો પરકામ; મહિમા કેવો મહિપત તણો, ઠરી
રહુ આ ઠામ. તેવો ગાઉ તો પગધરું, નહીંતો કરું પુજન; બોલ સાચું ઉતાવળી,
ધન આજનો દન. ચોપાઈ-સુભદ્રા કહે સુગો નરેશ, તેનો તુજને કહુ ડિપદેશ; ભરત-
ખંડને જંબુદ્રીપ, દેશ માગવો તેનો દીપ. માગવ મુખ્ય ડિજેણી ગામ, મુક્તા પદાર્થ
ઠારક ઠામ; ખરી ગંગા ક્ષીપ્રાની તીર, અતી છે નીર્મળ છે જેનાં નીર. રાયવીક્રમ કરે
રાજ; અસત્ય અન્યા તનથી તાજ; સકળ લોક સંપતે સુખા; ધર્મ પાળ રૂઢા રૂખા
અગ્નિ હોત્ર હોમે અતી ઘણા, પ્રતીપાળ કરે રાજ તે તણા; સદાવૃત અપાવે વાટ,
વેહેપારી એવાનાં હાટ. રૂઢા જનને રૂઢા લાગ, રાજ પામે દશમા ભાગ. ભાર અઘાર
તો સફળે રૂળે. માંગણને મન માન્યાં મળે; નરપતીને સહુ ઉપર નેહ, મોહોના
માગ્યા વરસં મેહ. સુખ સહોદર માંહે સુખ, દુનીયાંકો નવ પામે દુખ; વજ્રર
રાજ રાજનું કરે, પોતે પરદુખ ખોળતો કરે, અહરનીશને આઠે જામ, કરે રાય પ-
રમારથ કામ; પંચ દંડ છતિ જશ લીધા અહો રાત અવની ક્રીધ બીજો, થયોહોય
વીક્રમ પખે, તો જોતીપરાજ શકમાં લખે; જશ છતી જગતનો બધો, દવ રીઝીને
દાન દીધો, કીરતી જશને ક્રીંકર કરી, ભલાઈ સર્વ ભંડારે ભરી, ન્યાય તણા ચલાવે
નેક, અધિક અકલ કહેવાળો એક; વશ ક્રીધા ઉમીચાને ઇશ; જેને અણું સમરખું
શીશ; માયા હંકારને માયો કોઈ, માર્યો અન્યાય કેરો બોધ. અસત્ય અન્યાય; ક્રીધુ
તાજ રામ તણું ચલાવ્યું રાજ. શુભ પ્રાક્રમ ક્રીધાં લખ લાખ, સંક્ષેપ કહું તેમાં એક
શાખ; મેહેલ આગળ મદુલી જેમ ચીંધુમાં ખીંદુ હોય તેમ. એક સમે રાય અદ્યો
શીકાર, માથે સેન તણો નહી પાર. શુભ સાથે હાથી ઘોડલા. પ્રાદ પાંચેક જુગતેજો
ડલા; જેવો અવનવો હોયે ઈંદ્ર, જેવો શરદ પુનમનો ચંદ્ર; જેવો ઉત્તરાણનો રવી;
કહે શોભા કેટલીએક કવી. અદ્યો દદામે દેઈ દોર, ઘેરયું સેન એક મહાજમદોર,
તેમાંથી એક મરૂગલો, પુઠે થયો રાજ એકલો; મારી સાથે ન આવ્યો કોય, જે કાંઈ
કરમે લખ્યું તે હોય, નરપતને કોણ પહોંચી શકે, પાછા વળ્યા સહુ વીક્રમ પખે; આ-
ગળ મરથ ને પાછળ રાય, કેડાકેડે રણમાં બય; રાજને ચીંતા નવ મળે, સૌકો એનાં
પ્રાક્રમ કળે. અજીત એ માર્યો કેમ બય, તથી સુંડ ખાધી કો માય ગયો મારગપડી
છે રાત, રાયે વીચાર્યું રૂઢિયા સાથ; રણમાંહી ગયો મરથરાજ, રાજ પામ્યો મનમાં
લાજ; ભૂખ તરશ તડકેને ટાઢ, ધુજવાને લાગ્યાં છે હાટ મનુષ્ય પગલાં દીકાંજ્યાં
ય રાજએ અશ્વ ચલાવ્યો ત્યાંય, એટલે દીકું નગર અનુપ, સુખ પામ્યા તે ભારે

ભુપ; મહીકાવતી નગરીનું નામ; મહીપાળ રાજનું ગામ. પુછી ગામને લીધા પાર, વિક્રમસેને કરથો વીચાર; ઘર પુછી રાય ગયો, પામ્યો માનને સખીયો થયો; બ્રહ્મદત્ત એક રૂંદેરો રૂખ, જેને વેદ વસ્યા છે મુખ; તપોબળ બ્રહ્મકેરૂં રૂપ, દેખી હરખ્યો મનમાં ભુપ; પંદર વરશની પુત્રી એક, તે તો જાણે સરવ વીવેક; તે બ્રાહ્મણની નારી સતિ, પતી પ્રતા ધર્મ પાળતી. તેને પેટ આવ્યો છે તંત, તે દહાડે થયા ખટ દન; દુખી બેઠો છે ઊલટ ભેર, એટલે રાજ આવ્યો ઘેર. વડેમારગુ નિરમળ નામ; તેજ પુરૂષ આવ્યો તે ડામ; તેવા ઘોડો તેવા મુખી, દીડે સુખ પામ્યા તે રૂખી; રાજ અશ્વથઘી કિતરયા, વાડવને ચરણે શીર ધરયા; વીંમ દીધો આશીરવાદ, રાજ મન પામ્યો કિલ્લાદ રૂખીને મન રાજ ભાવીયા, કહો માનુભાવ કયાંથી આવીયા; અમ સરખું કાઠ દિજે કામ, એ આશ્રમ તમારો ડામ; રાજ કહે હું પથીવેશ, ભુલ્યો આવ્યો છું તમ દેશ; રહેશું પરણે એકજ રાત, પંચ ઊડી ચાલશું પ્રભાત; સુણી વીપ્રનું હરખ્યું મન; ધનંધનરે આજુનો દન, અધીપતી દેખી પુલ્યું અંગ, આગસુ ઘેર પધારયા ગંગ; અમ ઘેર ઊછવ મોટો જગ, આજ ફળ્યાં હમારાં ભાગ્ય, પુત્રી કહે પીતાને વાત, સાભળ હાલ્યા મારા તાત; વ્રદ્ધ સુતક આપણે છે ઘેર, પ્રીછાવશો મા તેની પેર; ભણું માણસ સુતક જાણશે, અંતરમાં આણું આણશે. કોરી ગાગળ ઉઢકે ભરી, રસો ઈ તણી સામગ્રી કરી, રાયે કીધું સ્નાન શરીર, નાહ્યા પોને નીરમળ નીર. રખી તણા તો પુંજ્યાં પાય, સાત મહેલ સમરખી રાય, પુર્ણ પાક કરથો રાજન ભાવતાં કીધાં ભોજન; લવીંગ સોપારી બીડાં પાન; પુરણ પ્રીતે પરમ નિધાન; રૂખીએ પાથરી સુખ સેજ્યાય, કરથો નકાર દેખી તે રાય અમો પોહોડશું ખારે આંહી, તમે રૂશી પહોડો ધરમાંહિ, અમને તો નિંદ્રા નહીં ઘણી, અમે ચોકી કરશું તમ તણી, સુખે સુતાં નિંદ્રાવશ થઈ, એટલે અરધ નીશા તો ગઈ; ખાર વચે બેઠો છ રાય, કોયલું ખડગ ધરયું કરમાંય; આગીઓ ઇષ્ટ પારો છે ઘોર, કર ઝાલી ઘોડાની દોર; નહીં નિંદ્રા નયણે અનુમાન; હરી હરનું ધરે છે ધ્યાન; કડિતક એક થયું તે ડાર, એટલે આવી ત્યાં એક નાર, સોળ વરસ સરખી શુભ રૂપ, નરખીને હરખ્યો મન ભુપ; અંગ શણગાર સજ્યા છે સોળ, મુખ બીડાં બહોળાં તંબોળ, હસ્તી રમતી રમઝમ કરે, પુરંદરી એવી પરવરે. અંગરાગ એપે કટીપટ્ટી; હમકુમકુમ કંકાવટી. કુમકુમ આડ કરી લલાટ, ચોડયા ચોખલા રીઝી રાડ; ગઈ પેસવા ધરમાંહે; રાજ એ તેને ઝાલી બાહે; નથી દેખતાં બેડાં અમો; કેમ પેસો છો ધરમાં તમે; લોપે કેમ અમારી લાજ, અરધી રાત ઇલાં શું કાજ, ચોર લંપટ કે છો કેા દુત; જર કે છે તું ધુત. રાણી રાંક કે છે મોહની, દારી છે તું કોયની, લક્ષ્મીદેવી કે તું સતી. કોણ તારો પીતા કે પતી, આપવા કે જાય છે, કહે ખોટી શાને થાય છે; રક્ષણ કરવા કે મારવા જઓ છો જીતવા કે હારવા, શીધ શીકેતર કે વ્યંતરી વેશ્યા કે ખેચર

ઉતરી; જક્ષ ક્રીન્નર કે ગાંધરવ નામ; કેમ આવે છે આણે કામ; સાચુ નહી બોલો આદિશ, તો હવડાં છેદાશે શીશ; કરોધ કરી બોલી તે નાર, બાળી ભસ્મ કરૂં આ ઠાર. મેહેલ હાલ માં પુછીશ વાત, જોતાં કરીશું તારી ધાત; બાળી ભસ્મ તો તુજને કરૂં, જો હું એવું રહેમાં ધરૂં. દોહરા—તારો ડરાવ્યો હું નહિ ડરૂં, સાચુ કહુ આ દીશ; મેલુ ખડગ આ કોહલું, તતક્ષણ છેદુ શીશ; બુલુછું તું જોળતી, દાહાડી મો-ટા રોક; ત્યાંહાં મળતી તુને ધોધીકા, આજ મળ્યો છે સાપ, નાદ ઉતાડ તાહરો, પ્રી-છુ છું પાર; ડરૂં નહિ દાનવ થકી, નીસ્ત્રે એ નીરધાર; બીવરાવ્યા છે સહુ જણુ, દેખાડીને મુળ; આજ હાથ તેં ધાલીયો, ગોખડ કેરે મુળ. અજીત પાસ આવ્યા તમે, જીત્યાની નહી આશ, વાદ મુકો કહો વારતા, પ્રીતે બેસો પાસ.

ચોપાઇ—નરપત સાથે બોલી નાર, આપ થકી કયમ કરૂં અહંકાર; મરત લોકે માનવ જેટલા, તે કે નવ જીતે તેટલા. શું કહું તુજને વારંવાર, માનવીને તો મારૂં ઠાર; કેનું બળ હમડે નવધરૂં; વીક્રમસેન થકી એસરૂં. ઉજેણીપત ભારે ભુપ, વિકરમ રાજ દેવાશી રૂપ; મુને માનવ દેખે નહી કાચ, એ અચરત માહારે મનહોય. સામુદ્રિકનાં એધાણુ, બત્રીશ લક્ષણ ચતુરસુભણુ; દેવ રૂપદિશોછો તમે, પ્રીછ્યો પાર તમારો અમો, બોલોછો આણી મનવીર, શકે હોયરે વિક્રમવીર; કહે રાજ એળખે તું મુને, હું નથી એળખતો તુને. શેવક સરખું કોહો મુજ કામ, પ્રકાશ કરો તમારૂં નામ. દોહરા—ધર્મપુરથી આવીયાં, વિધાત્રી મહારૂં નામ, લખું અક્ષર છઠી તણુ, આવિછું હું તે કામ, એ બ્રાહ્મણ સુતને થયો, ખરા થયા ખટ દન; લખું અક્ષર છઠી તણુ, માન્યું માહરૂં મન.

ચોપાઇ—ખોટી મુજને નવ કીજીએ, મુકો ધર જવા દીજીએ; જાઓ સુખે લખી લાવજો, આ માર્ગ વહેલા આવજો. ગદ્ય વિધાતા લખીયા લેખ, વાર ન લાગી પાળમાં એક પાછી વર્ણીને આવી ત્યાંહે; રાજ વિક્રમ બેઠો જ્યાંહ. રાજ કહે લખ્યું જે કર્મ મુજનેતો સંભળાવો મર્મ; કહે વિધાતા મુજને નહી ગત્ય, પાર ન પ્રીછું સાચું સત્ય ઉદરે ગરબ રહ્યો જે દીશ, તે દહાડે લખાણું શીશ; તે લખનારોછે હોનાર, તેનું કર્મ કરણી કીરતાર, પુર્વ જન્મ સંધાત પ્રતાંપ સુખ દુખ હાથ વૃધ છતછાપ, તે અક્ષરની પુળ કરી, હુંતો મહારે પાછી ફરી; રાજ કહે જવા નહો દેઉ, એજ વાતનો કેડો લેઉ; શામ દામ કંત બેદજ કહે, ત્યાંહાં સુધી આ સ્થાનક રહે; સ્ત્રી કહે પુછી આવશુ, કારણ તુજને સંભળાવશું; વચન દેઇ વીધાતા ગદ્ય, ધર્મપુરીને માર્ગ વહી, જઇ ધર્મને જાણુ કર્યું, વીક્રમને મેં વચનજ ધર્યું. બાળક લેલોરે લખ્યું જેહ નરપતીને કહો તેહ; કહે ધર્મ નવ જાણું અમો, તો ત્યાંહ જઇ કયમ કહેશો તમે; કહે વિધાતા વચન જાણ તો મારે નવ ધરવી કાચ. ગયા ધર્મ જ્યાં અકળ સ્વરૂપ, મહાન પુરૂષ કોઇ ભારે ભુપ; સ્થાવર જંગમ જેનો વાસ, તેજ પુજ પુરણ પ્રકાશ,

જડ ચૈતનમાં રમતો રામ, અણુ માત્ર ઠાલો નહીં ઠામ; પંચમહાભુત ત્રીશણમાંતેહ,
નરનારી અકલગત એહ પચીસ પુરો બાવનથી બાર, થીર થાવર છે ઠારોઠાર રાગ
દેશ નહીં વીખવાદ, પાંચેઈ દિનો જાણે સ્વાદ, પુષ્પ માંહે વાસના જેમ, તલમાંતેલ
રહ્યું છે તેમ; પયમાં ધરત કાષ્ટમાં અગ્નિ, અક્ષુમાં ગોળ રહ્યો છે મગ્ન; પુરૂષ પુરાણ
જેતું છે નામ શ્રદ્ધિ કરણી કીરતારે કામ; અનેક નામ નર અનંત; લક્ષ ચો-
રાશી શરંજ્યા જંત જંત, ભરપુર ભરે અન પાણીપુર, નીરમળ નામ નારાયણનુર.
જેગી ભોગી ભાણે વેદ, વરણુવ કરી શકે નહીં વેદ; મોહોટા જોગી તે લે મરમ, તે
પાસે ગયા શ્રી બ્રહ્મ.

દોહરો—વિરંચીએ વિનય કરી, જઈ તળાંસ્યા ચરણ; મેહર ઘણી પોતેકરી
બોલ્યા અશરણ શરણ; કોહો વીધાતા કયમ આવીયાં, કહો અમ સરખું કાજ
મદેહ કોહો તમ મન તણો, તો રહે મારી લાજ. ખટ દિવસ બાળક જણ્યો તે જાનેછે
ભ્રમ, અક્ષર સમરાવી પુજ્યા અમો, તાંહાં સુધી લખીયું કર્મ. કહુ કથા કર્મની,
ધર્મ વીચારી જોય; લખ્યા અંક છડી તણા, મટાવી ન શકે કોય. ગંગા વહેજે ઊ-
લટી પશ્ચિમ ઉગે ભાણુ; તોયે લખ્યું મટે નહીં, માને સત્ય પ્રમાણુ. જનક જનુની
સુખ પાંમશે, હોય નવખડે નામ; તેવુંજ બાળક થશે, કરસે રૂડાં કામ, પંચ વર્ષે
ઉપવીત હશે, સુખ પામે માખાપ; તે દહાડે વિવાહ મળે, વેદ પુરાણ છાપ. સાતે વરશે
પરણશે, મળસે લક્ષ્મી લોક તે વેળા કડિતક થશે સુખમાં થાશે શોક, ચોથું મંગળ
વરશે લાખેણું સુખલાગ; તે વેળા એને મારશે; વાર એને વાધ. પ્રાણ જશે એક
પલકમાં, જોઈ રહેશે સહુ સાથ; ઉતપાત વર્તશે એ સમે; સઉકો ધસશે હાથ; લાખે-
ણું એ લક્ષવસા, ટાળ્યું નવ ટળે એહ, જાઓ વાત સુખે કહો નર્પત આગળ નેહ
જે લખાણું કર્મમાંહે, થનાર વાત જે હોય; કોડ ભ્રમાંડ મળે એકઠા, ટાળી ન શકે
કોય. માત ગર્ભખીંદુ પડયુ, હાણુ વધકે ખોટ; સુખરૂપ જન્મ જરામણું, વરણુનો
મહીમાં મોટ. રોગ ભોગ કે ભોગ ભુગત; ભગ્નત સ્વપ્ન કે સંચ; ટાળ્યું તેજટળે
નહિ, પુરણ કરે પરપંચ અંન તોલ પાણી વજન, નેત્ર પલકારાકામ, આયુશ પાં-
ધ્યાએ વીધે, સ્વાસોશ્વાસ દેહદામ; એકવીશ સહસ્ર ઉપધ થશે, શોહે અજખ્યાબ
દમ વાયુ એહ દેહને, વેદ પુરાણ છાપ. જ જઈને જોખમાં ધીરજ રાખી ધર્મ; લેલાટ
લખાણું બાળને કોડવશા એ કર્મ; ધરણાપતે ધર્મને કહ્યું, તે થયું વિદ્યાભણુ; કતાં
તર માડી કહ્યું, વીકમ પ્રતે વાણુ.

ગોપાધ—એમ કહી વીધાતા ગઈ, વીકમને મન ચીંતા થઈ; પરદુઃખલજનહું
કહેવાઉં, સુખ કીધા બાકી કેમ જાઉં; વચન જતેજીવજ જાય; દુખસાગરમાં પડીયા
સાચ; એમ કરતાં વીતી છે રાત, ઉઝાંચો મુર થયો પ્રભાત; પંચમ રાગ પ્રભાતે થાય,
વૈષ્ણવ જન હરી કીરતન ગાય. તે વેળા ઉઠ્યો રાજન; મહીપતીએ વિચારયું

મન; હવડાં શી કરે વાત, વચ્ચે વર્ષ રહ્યાં છે સાત, ઉઠ્યો વિપ્ર ઉગમતે દીશ; અધીપતને દીધી આશીશ; તાહરાં દોહડાં દુર જળે, નીરમળ નામ નવખંડે હળે, છવી છવળે ડુંગર તણી, વાધાલાજ વિક્રમથી ધણી, હું નથી જાણતો તાહરે નામ, કરણ સરીખાંતે કુળ કામ, પ્રીતે રાજ લાગ્યો પાય; પાસે બેસાર્યાં છે દ્વિજરાય, વિક્રમસેન લખ્યો એક પત્ર, આપ્યો વીપ્રને હાથે તત્ર. દ્યો કાગળતમે ઝાલો હાથ, હું કહું તેકરજે એક નાથ; તમઘેર પ્રગટયો છે જ તન, હોય જ્યારે વિવાહનો દન; ત્યારે ઉજેણી આવજો, મારા હાથઅક્ષર લાવજો; મુજથી થાશે તે સેવા કર, તે વાતે સત્ય વાચા ધર; મુજને દો તમે એક વચન, મળ્યાપછે પરણાવો તન. મુજને માળ્યા વીણકરો વિવાય, મુકિત તાર નીખજ થાય; તેજ વાતનો દોને કોત, તો જાણું રૂંડેરો બોલ. ત્યારે રૂખી કહે સુણા મહારાજ, મારે ક્યાંથી વીવાકાજ; મુજને વરસ પંચાવન થયાં, તેતો સર્વે એજેગયા; ધશ્વરે આપ્યો છે તન, નથી થયા પુરા દશ દન; એ બાળકનો વિવાહ થવો, તે દહા ડો ક્યારે આવવો. કહે રાજ તે આવશે કાત, એવું જાણી વચનજ આલ; બ્રાહ્મણ પુત્રી ત્રીજ સ્ત્રી સાથ, આપ્યું વચન પંથીને હાથ; જન્મકૃત મુકરીત હારીએ, જાણુ કર્યા વિણ પરણાવીએ; વીપ્ર કહે નવ જાણું નામ, તમો મળો રહો જે કામ. નગર ઉજેણી વિક્રમરાય; અમો મળુ સલાની માંય; રાતદીવસ ને સાંજ સવાર, રહુ બેડો અહરનીશ તે ઠાર. હાય અક્ષરનુ લેધ અંધાણ, આવજો નગર ઉજેની રેકાણ. એવાં અને ક વચન દાખીયા, વચનમાંહી મુરજ સાખીયા ચંદીપાડને શાળીંગરામ, ઉપાડાવ્યા કરે એ કામ પરસ્પર દેધ વચન, ત્યાંહાંયકી ચાલ્યો છે રાજન પ્રધાન પુત્ર જુવે છે વાટ, આવ્યા રાજ ગયા ઉચાટ. શ્રીપત આવે સુખીયા થયા, વ્યાધ શોક લોકેના ગયા. વીપ્ર ઘેર તન મોટા થાય દિન પુરે તો દીન વહી જાય, નગર નારીને હરખજ ધણી, શોક સમે નીત્યે તે તણો વિક્રમ કરે પોતાનું કાજ, રામ રીતચલાવે રાજ; વરસ થયાં એમ કરતાં પાંચ, જનોઈ તણો પછે માંડ્યો સાંચ. દોહરા—કહે બ્રાહ્મણી ભરથારને, હરખ ધણો મન આજ; વરસજ બેઠું પાચમું, કરીએ ઊપવીત કાજ. વંશાખ મારા દશમી તીથી, સત લીપા ગુરવાર; કુટુંબ સહોદર સહુ મળ્યા, માંડ્યો મંગળ ઊપચાર તેડ્યા વીપ્રજ વીદીયા, કુળ આચારે કર્મ; ગર્થ ખરચ્યાનો જે હતો, ધારયો રૂડો ધર્મ જગત દાનને ધર્મ નીમ, બ્રહ્મ ભોજન દક્ષણાય; રીતલાત પુરણ કરી, આનંદ અંગ નમાય. નાત શિરોમણી વીપ્ર જે, તેને કન્યા એક; તેણે કીધો ચાંદલો; દિધુ દાન વિશેક. ચોપાઈ—ત્યાર પુરે દીનવહી ગયા, સ્ત્રીને દીવસ અવધના થયા; વરશપાચ થયા જેટલે, વેવાઈ ઘેર આવ્યો તેટલે; કહયું આણુ વિવાહ કીજીએ, પરણાવી લાવો લીજીએ લગ્ન નિરધારયું સજન મળી, મન તણી તો પોતિ રખી; ત્રણ માસ ઓછાં છે તાંહે; વિચાર કરવા માંડ્યો ઘર માંહે; કોહો ખરચ આવ્યું સરવથી, ખોટો દામ એક ધરમાં નથી, દોહડું છે આપણું ધરમુત્ર, લાડકવાયો પરણે પુત્ર; સ્ત્રી નરનાર એકલા ગુહ્ય કરે;

કહો કામ હવે કેમસરે, કોને જઈને લીજે દાન, જાઓ કોઈ જઈ જઈ માન, એવી વાત મન
માં ડી કરી, એટલે વાત પેલી સાંભરી, કંઈ પોતાને કહી પેર, આવ્યો પથી પડે છે વેર.
તેણે કીધો છે વાયદો; નથી કયો બીજો કાયદો, તમને ઘેર તેડ્યા છે ત્યાંહ, નગર ઉજે
જુ દેવ સ્થળ જ્યાંહ. માટે ત્યાં જાઓ મહારાજ, સદ આપણું સરશે કાજ; દિધા છે
ખડુ કપરા સમ, માટે ત્યાં નવ જઈયે કેમ. શા માટે દક્ષણા મુકીયે; વચન બાપનુ કાં
ચુકીયે દોહરા—એક રાત વાસો રહ્યો સહસ્ર સમર પી મોહાર માટે દાતા જાણીયો;
જવો તમો તે દોર; કહે બ્રાહ્મણ મુણ બ્રાહ્મણી તે શું ક્યાંની પ્રીત; રાત રહેગળે પડે
નહી ધર્મની રીત. નામ ઠામ નવ જાણીને, પીત થોડી પંથ; દુર વળતી તું કહેને કડ
લાગી મનમાં જુર. શું તેને નવ ઓળખું, તે નવ ઓળખે મુજ; તેને વરસજ વહી
તે બતાવું તુજ. સ્વામી જાઓ જરૂર ત્યાંહાં, જ્યાં ઉજેણી ઘાટ, પાટ ઉપડાવ્યે
સરસ્વતી, સમ ખાધા તે માટ. ચોપાઈ.—પેણું ખત લખી આપ્યું જેહ, વિપ્રેસાથે
લીધું તેડ; માગી સીખને વિપ્રજ ગયો, નથ ઉજેણી માંહે રહ્યો શીવ ભક્તિ
પ્રીતે પુજન સરેષ્ટ પણ પામ્યો ભોજન; દેખી લીલા શોકજ સમ્યો, તે ઠામ
ગણવંતને ગમ્યો; સ્વરગ લોક સરીખું ગામ, દુખમંજન નરપાનું નામ, પદમનિ
જેવી સહુ પ્રેમતા જે જે આકારે જ્યોખમંજદા, વશિષ્ઠ સરીખા સરવે રૂપી, દેશમાંહી
નહી કે દુખી લોકાં જેની કનકજ કોટ, સાગર જે ક્ષિપ્રાઓટ. રામરાજ સરીખો
રંગ, ગુણવંતી શ્રી બીજગંગ, માહાકાળેશ્વર પુજ્યા ધર્શ, એટલે ઉગ્યો છે જગદીશ
હરખે હઈડુ હેતનું હવું, ધ્રાસન દીડું અવનવું, બત્રીશ લક્ષણા સરવે લોક નહી
કોને બ્યાધી કે શોક, સ્ત્રીને ચંપક વરણાં ચીર, સુવરણ કુંભે આણે નીર, નથ
ઉદાત રવિનું તેજ, હરિહર ઉપર સહુને હેજ, જ્યાંહાં પુન્ય વરતે અનુદન, ત્યાં
કેમ લોપે વેદ વીચન, નથ નીરખતાં વિતીરાત, ઉગ્યો અરણવ બીજે પ્રભાત વીપ્ર
સ્નાન ખટ કરમજ કરયું, ધ્યાન આવશક્તિનું ધરયું રાજ્ય સમીપે જાય, આસન
આસન બેઠો વિક્રમરાય, નાચે અપ્સરા અપરંપાર, વારૂ શોભા વરણ અહાર,
સભામાં પંડિત બેઠા શેતસાત. વિખાણ કરે છે વદે વાન; સાધુ સતરશે છે ઠામ, ની
મેશ નીમેશ જપે શ્રીરામ. અસત્ય વાત ન બોલે કોય, માહામોદક સહુકોને હોય;
ધર્મી વીપ્ર સભામાં ગયો, રાજ ઉડી બેઠો થયો વિપ્ર જાણીને પુજ કરી ચરણામ્રત
પીધું મુખ ભરી; કહો ક્યાંથી આવ્યા મહારાજ, તમ શેવકને કહો કાંઈ કાજ, ત્યારે
વીપ્ર તે દે આશીશ, જીવેરાજ કરોડ પચાસ, પત્ર લખ્યો તે દેખાડીયો, રાજને સુખ
પમાડીયો આ લખનારનું છે કામ, કીધો વાયદો આણે ઠામ પ્રોઢી નથી કાંઈ બીજી
પેર; આવ્યો છું તમારે ઘેર; દીઠા અક્ષર પોતા તણા, વીક્રમસેન મન હરખ્યા થણા;
કાળજી શીયા ચલાવ્યો તર્ત, બેરાવા માંડ્યું આસન વર્ત; શ્રીમદ્વીપત ઉડીને મળ્યા
નામ હતા તે સરવે ટળ્યા. સુખસાગર પ્રગટ્યો ાહુ પેર, કહો બાળક કુસળ છે વેર; એ

અક્ષર તો છે માહરા, પુર મનોરથ તાહરા. રહ્યા પરાણા તમ ઘેર અમો; સેના રૂડી ક્રીધી તમો; કહો કુશળ તમારે ઘેર, વાત માંડી કહો પુરણ પેર. ચેત્યો બ્રાહ્મણ વિસ્મય થયો, શકે રાય માહારે ઘેર રહયો; નથી સેવા કરી એ તણી, એ મોહોટો ઉઠેણી ધણી એતો અવનવા હોય ઈંદ્ર; નવલખ તારા માંહે ચંદ્ર, એમ વિચારી ઝાંખો થાય, તેતો સમજ્યો વિક્રમરાય, શું વિચારો રૂડાંખી, તમ ઘેર અમો થયા છુ સુખી, તમ આવે અષ્ટમાશિદ્ધ આજ, મનવાંછિત માગોજ કાજ; સુખીયા થઈ સભામાં રહો, કામ નીજ શેવકને કહો, રાખ્યો બ્રાહ્મણ દેદને માન; અન્નવસ્ત્ર આભુષણ દાન, પુર પત્ય નીત્ય બેસાડે પાસ, વિપ્ર ભોગવે સુખ વિલાસ, દીન ચાલીસ ગયા છે વહી, વિપ્રે વાત વિક્રમને કહી; અધીપતીને તેડ્યા એકાંત, ભાગી મનડા કેરી બ્રાંત વિવા ક્રીધા કુંવરજ તણો, હરખ અમારા મનમાં ઘણો, તમે દીધાતા કપરા સમ, તમવિના પરણાવું કયમ; આવ્યો નોતરું દેવા કાજ, મુખે કહેતાં આવે છે લાજ. તમે રાય ને હું તો રાંક, નવ કાઠો રખે મુજ વાંક; હવે થોડા રહ્યા છે દન, મહારાજ આપ વિચારે મન. દોહરા-વિપ્ર પ્રતે વિક્રમ કહે મારે કામશું હેજ; માંડવે આવું તાહરે, એ મારો ભાણેજ, દુદાલી વગાડાવું દેવના, દોહોદશ વાળું વાટ; સદાવ્રત કર સામટા, તજ તું મન ઉચાટ.

ચોપાઈ-મહારાજ પધારો તમો, પાંચ પદારથ પામ્યા અમો; પુરપતીએ તેડ્યો પ્રધાન, મહીપતીએ દીધાં બહુ માન, સમજવાંને કહી સહુ વાત. જુઓ તમારા વતની સાથ, શણગારો જઈ નગ્રનિવાસ, રંગાવો તે મોહોલ અવાસ; તરીયા તેરણ બધાવો ઘેર, કરો વિવા સમજઈ પેર, અસંખ્ય લેખે ખરચ્યો દામ, કરો જેમ ધરતું કામ; એક લક્ષ સુઠો અસ્વાર, દીધો હુકમ નવ લાગી વાર, આણ્યા ખરચ વેગે કરી લક્ષ બેતાળીશ મોહોરો ભરી, ડેરા તંબુ ચોના તણા, સુખાસન ગજરથ બહુ ઘણા; સદાવ્રત કરો તે ગામ, ચોકી મોકલો કામોદામ, ધર શણગારો રૂંદે વાટ; ધરમ ધન બાંધો તે વાટ, અમો તો નોતરે આવશું, સેન સહીત બહુ ધન લાવશું, કહું છું તેમાં ઉણપ હશે, તો તો તમ શીર દંડજ થશે; રાયે શીખામણ એવી દીધ, ચાલ્યો પ્રધાન કરીને સિદ્ધ સાથે બ્રહ્મ વિદાયજ કર્યો; હસ્તિ ઉપર તેને ધરયો; અચરત પામ્યો મનમાં બ્રહ્મ, જેજે માહારું ખોલ્યું કરમ, તે નગર જઈ ડેરા કર્યા, નગર નરપતિ તેથી ઠરયા, તે નગર આધિકારી જેહ; નમ્યા પ્રધાન જઈ ચરણે તેહ, ગયો વિપ્ર પોતાને ઘેર, સજન સહુને કહી તે પેર; રાજ વિક્રમ ઇલાં આવશે, સેન સકળ સાથે લાવશે, ધરમાં ધરણીને કહી વાત, હરખ્યા માનવ જતે જત; દેવાંશીના દરશન થશે, પાતીક પંચ જનમના જશે; રાજજીએ વચનજ ધર્યું, તે પરધાને સરવ કર્યું.

દોહરા-જળહળ ધર શણગારીયાં, ઈંદ્રપુરી વ્રત અલ; ધન બધાવી ધરની, સઘળી શોભા સઘ; નીશાન ડંકા ગડગડે, શોણીત બાંધે અષ્ટ; પુન્ય અત્ય પુરણ

કરી, દેવ યુધ્ધની વ્રથ, ગોખ રંગાગ્યાં માળીયાં, મંડપ રચીયો મુલ; પુરવતપુર્વસ
મ કરયું, શોભાએ સમતુલ્ય; ધઠમઠ ચોકને આવડી, શરણારયું શુભ ગામ; પડો
વજ્રાગ્ર્યો પુર વીશે, દ્યો જોઈએ તે દામ; મંગળ ઓછવ સહુ કરે, જેમધેરવિવા
દન; વિપ્ર નાતજ નોતરી, ધરમ કારણે ધન, ધેવર ગાજે હણહણે; વાળવીવીધ જે
હે ચાટ; કવીજન જશ બોલે ઘણા, વખાણે ચારણ ભાટ. આણુંદ દેલ્યોઅતીઘણો
ઈંદ્રાસન શોભાય; લગન સમીપે આવીયો, મન વીચારયું રાય, લખ્યા લેખ ખોટા
કરં, હાંડે એવી હામ; જવાડું એ વીપ્રને, તો વિક્રમ માડ નામ. વિદાર એ વાધને,
લક્ષ્મી મુક લોક; જોડે વિધાતા શું કરે, લેખ લખ્યો તે ક્રોક, જાણ્યા ગ્રહ કેમ ફીટે
કેમ મરશે એ બાળ; પ્રપંચ રચુ પ્રાકૃમથી, ચુકાડું એ કાળ. છપા—લક્ષ બેતાળીશ
ગજ, ધન નીશાને ફરકે; પછી મુલતાન નીશાણ, ભણુકે કાજ હુકે, દેઈ દદામે દાવ,
ઘાવ હુદભી હામકારે; શેન ઘટા ધનધોર, ધોર સુનાદા નગારે, જેમ અવરપુરે પરડીયો
જેમ અશાડો મેહ અડ્યો; શામળભટ કહે એ વીધે, વિપ્ર કામવિક્રમ ચડ્યો. ચોપાઈ—
વિપ્ર ગામ ઉતારા ક્રીધ, નવેનીધ અષ્ટમા સીધ; શીમાડીયા રાજ જે જન, હુકમ
દશે દસ દન; નીરખ્યાં નરપત લક્ષ્મી લોક, રઈયત સહુનો સમાયો શોક, મહીપતે
એક મત આચરી, વજર મેહેલો એક પેટી કરી દશ ગજ ઉંચી દશ ગજ સમી, પ-
હોળી દશ ગજ સહુને ગમી; પવન પ્રવેશ માંહી નવ કરે, જીવ જતાં ક્રીડી કયમ
સંચરે. એવી લોહ તણી કોટડી, પુકે વજરને પડે જડી; ચીત્રામણ ક્રીધું અનુપ,
ખરચે દામ ઘણેરો ભુપ. સોનેરી તે કામજ અડ્યાં; મણી મુકતાઈળ હીરે જડ્યાં, બાં-
ધ્યા ચંદરવા ચોપાસ, ક્રીધું લાયક લીલા વિલાસ. એવી વીપરીત ક્રીધી વાત, કરયા
કોટ શીરિમણ સાત; એક એક કોટી એક બોળ, મુકયા લખપતી તે ભાખ; ઓછવ
મંગળ વરત્યો ઘણો, દિન આવ્યો તે લગનજ તણો; ભોજન કરે છે બહુ ગામ, વાજે
માદલ હામે હામ. વિકરમરાયે માંડ્યો જંગ, ક્રીધો હરખ રચ્યો બહુ રંગ; શત ગાઉ
ફરતા રખવાળ, જેને કર આયુધ માહાકાળ; પશુ પક્ષી કે માનવી જેહ, પુરમાં આ-
વી ન શકે તેહ. હામ હામ પરવરીઆ જોધ, દીધી શીખામણ પ્રતીબોધ. રાત દીવસ
ચોક્કી કરનાર, કેટલાક રણમાં કેટલાક બાહાર; મુકી ચોક્કી ઘાટે ઘાટ, કોઈ પેશી શકે
નહી વાટ; એવું ડહાપણ એણે કરયું, પણ તેણે કારજ શું સરયું, કરોડ ઉપાયે ઓ
શડ કરે, “પણ” આવરદા ખુટે નીરચે મરે; કોડ ઉપાય કરે તે સરવે હાશ, લખ્યા
લેખ કોનાં નવ મટે, તલ ન વધે ને જવ નવ ઘટે; ઉપાય સરવે આળ પંપાળ,
અજીત માયા છે કો કાળ. એમાં નવ ચાલ કો તણું, કરનાર વસ્તુ જોરાવર
પણું; રાજ ધર્મવંત દ્રઢ ધીર, પરદુખ લંજન વિકરમ વીર, ધીરવીર ધરમ
ઉપર ધરશે, હનારે વાત છે તે તો હશે, ડહાપણ કર રાજ તાહરં, કાળ કહે ખાવું
માહરં મહિપત એકલો ચેતે મન, બીજું કો નવ જાણે અન્ય, જીવું કાળને કહે

રાજન, કર પેર સમજીને મન કર કુળ આચરી રિત, પરણાવા ઉપર બોહાગીપ્રી એમ કરતે વરધોડા ચઢે, નીશાન ગાળેને ગડગડે. સાબેસા જ્યાં વીક્રમરાય, તેન શોભામાં શું કહેવાય, રીદ્ધિસિદ્ધને ઉણમ કરી, માહાસક્ષમી જ્યાં વિક્રમરાય, તેન લોક હરખે છે બહુ મુખે બોલેછે સહુ; કો કહે રાંકને હાથ રતન, કો કહે વાસઃ એહ વતન; કો કહે એ કયમ છાજશે, કો કહે ગુણ જાઝા ગાજશે; કો કહે કહે કાંદ વિદ્ય થશે, કીડી મુખ કોણ કયમ હશે, કોને હરખ કોને શોક; પેર પેર બોલેછે લો! વર તરતીએ તોરણ ગયો; સાસુને તે ઉલટ થયો પુંખણ નાતની રીતે કરી, બેશ માહારે કન્યા વરી; ઉલટબેર વીતી છે રાત, ઉગ્યો રવી થયો પ્રભાત; વિપ્રવેદીએ બહુ, આશીવાદ દે છે સહુ.

દોહરા—સહુ સજ્જન શું બોલીઆ, પોતે વિક્રમરાય; લોહ કોડી છે વજરન ચોરી રચો તે માંહ. ભુત પ્રત વ્યંતર વીધી, જક્ષ કીનર કહેવાય ડાકયણશાકયણ શીકીતરી, દ્રષ્ટ તેની નવ થાય કનક કળશ ચોરી રચી સઘળી સોભાસાર; જગન કરો ત્યાં જાગતો ઉપર પ્રત નીરધાર વર કન્યા માંહી બે જણાં તેનાં માતને તાત એક વીપ્ર માંહે વેદિયો, વેદ શાસ્ત્ર પ્રિકાત. ધડ લોહનોછે દશગજ, પેસવા વસર્મ વાટ; પ્રવેશ નહિ જ્યાં પવનનો, વીકટ ઘણો એ ઘાટ. તરવરી જોદ્ધ પાછળ રહ્યા, સત ગાઉ સુધી જાણ; ધરી ખડગ દ્વારે રહો વીક્રમવીર સુજાણ ધરયું ક્યાન વૈતાળનું, ખડગ કાયલું હાથ બેઠા વીક્રમ બારીએ, સમરી હરશીધ માત. પેહેલું મંગળ વરતીયું, બીજું ત્રીજું હોય; સખ્યું જે લેલાટમા; ટાળી શકે ન કોય; ચોથું મંગળ વરતતે જયો વિધાત્રાય લાગે; ચંદરવે ચીત્રામણે, આલેખ્યો તે વાઘ; શારદુલ નવ હાથનો મોહોટી જેની મુછ; વિકરાળ દાઢ કકડાવતો, શીર ઉપર છે પુંછ; દંડાસજીવન દુરરતિ, દીધી ધશીને ડોટ; વર ઉપર ટૂટી પડ્યો, કરી કારમી ચોટહાહાર સઘળે થયો, વિક્રમ આવ્યો શરણ; વાઘ અલોપજ થઈ ગયો તે વર પામ્યો મરણ પ્રહાર કોડીને પેશીએ તોએ ના મેલે મત્ય; જોતાં હરખ સમી ગયો, તેવેળાએ તરત ચીત્રામણ જોઈશું, રાજએ ધસીઆ હાથ; સુખ ફીટીને દુખ થયું સોકાતુરસહુ સાથ, માત તાત મુરછા થયા પ્રગટયો સહુને સોક, વર્ણ અઢાર વ્યાકુળ થઈ, ત્રાહ ત્રાહ કરે લોક જેવો હરખ જોઈવ હતો, જેવો ફેલ્યો તો રંગ, સ્વેત શામે થઈ ગયું, મનુષ્ય થયાં મન ભંગ પોહોર એક સહુ કળકળ્યા, જેની જેવી પ્રીત વીપ્ર કહે વેગે કરો મનુશાચારી રીત. અગ્નિ દાઘ દો એહને, આણો હઈડાધીર, વિવિધવાત લોકે કહિ, નરખે વિક્રમ વિર. છયો—કો કહે આવ્યો તાવ કો કહે પ્રીછીવળીયો; કો કહે કરડ્યો નાગ; કો કહે વાસીવસીઓ; કો કહે વાઘ્યો રોગ, કો કહે મારીમુંઠ કો કહે લાગ્યું પાપ, એમ લોકો પડીઆ ભુક; ધશ્વર માથે લે નહી. જગત તણેમહીમા જુઓ, શામળભટ કહે શક્તી એ માત આવે નિશ્ચે મુઓ ચોયાઈ—મુઓ કાઈ

નવ આવે ઘેર, પરીવાર કહે કરો એ પેર; સમશાન લલીતાએ, અગ્નિદાઘ
એને દીલ્યે; કો કહે રાંકને આવ્યું ધન, તો કયમ હવે એનો તન; રતન રાંકને
છાજે સાચુ ન કોહોતો માહરા સમ, કો કહે એતો ભોજો બ્રહ્મ, કો કહે એનાં
કુડાં કરમ, રાજ ના આપત એવડું ધન, તો એતો નવ મરતો તન. જો ભુવન ના-
વત ભુપાળ, તો હવત બ્રાહ્મણને, બાળ; તેડયો રાય બ્રાહ્મણ હારીયો, વિક્રમે વિપ્ર
મારીયો; એહ બાપડો બ્રાહ્મણ રાંક; એવડો વિક્રમનો છે વાંક; ઉડળમાં કયમ આવે
આમ, વેળુમાં કયમ ચાલે નામ અગ્નિમાં કેમ બાથ ભરાય; સાગરને કયમ નરથી
તરાય. મેર માંથે કયમ ઉપાડે, અપજો કયમ આકાશે ચડે, અહિ કયમ લેવાએ મણી
એ અલખત પામ્યો અતી ઘણી; રાંક હાથ રતન કેમ રહે, કુડા લોક તે કુડુ કહે; હાલે
જલ તે પીંપળ પાન, તે રાજ સાંભળે છે કાન. એ અકરમી બ્રાહ્મણ આપ, બ્રહ્મહત્યા
રાજને થાપ, એમ બોલના વાગે બાણ, છાંના છાંની વડે છે વાણ. કો કહે એ સત-
વાદી ભુપ, રામચંદ્ર સરીખુ રૂપ; એતો હત્યા આપે આપિ, પાપી બ્રાહ્મણ કેરૂં પાપ;
શું મુખ લેઈ રાજ ઘેર જશે, કો કહે કાંઈ અનરથ થશે; બહુ મુખે વાતો સાંભળી
પુરંત રહ્યો પરજળી; શોક મનથી છોડીયો, સખ કોઈએ બાંધવા માંડીયો.
વિક્રમશેને વીચારયું મન, તજ્યું આપ નિંદા જળ અન્ન; ધીક્ક ધીક્ક એ
મહારો અવતાર, ધીક્ક ધીક્ક સુત ભંડાર. ધીક્ક ધીક્ક જલિત ધીક્ક એ
રાજ, હવે પ્રાણ રાખુ કુણ કાજ; પરદુઃખભંજન નામજ ગયું હવે મુ-
જ દહવત શું રહ્યું; બાળકને સજવન કરૂં નહીંતર હું સાથે મરૂં; હીમત ન મુક
ઘાલું હામ, ધંધર કરે જો મારૂ કામ; રાજએ જોડયા બે હાથ; બોલ્યો તેના સજ્જન
સાથ. પુત્ર સુપો મને રૂડી પેર, સુખે બેસો તમારે ઘેર વચન પ્રમાણ માહરૂં ફીલ્યે,
હું કહું તે કરવા દીલ્યે; કોડે બોલ્યો રૂડો રૂખી, માહારાજ કાં થાઓ દુખી; તે તો
આપી રૂડી જગ, અમ અપરાધિનું અભાગ્ય; તેંતો વાળ્યો આડો આંક. કરમ અ-
મારા કેરો વાંક, મહારાજ મોહોટા દાતાર એમ લખ્યુ કરમે કીરતાર; તમે
જઓ ઉજેણી દેશ કાં દુખ પામો છો નરેશ. રાજ દુખ કરો એ તાજ, રામવત
ચલાવો રાજ હવે અમો રહીશું નહીં બાહાર; પ્રાણ તજીશું નરને નાર.
સાચો પુત્ર તણો છે શોક, બીજુ મેહેણુ દે છે લોક, ધારણ આણી ધીર, બોલ્યો
રાજ વિક્રમવીર, તમે મનના તજો ઉચાટ, વરશ એકની જુઓ વાટ; પેટ
ચીરી કસ્તુરી ભરી મલરવજત શુભ કીયા કરી કાષ્ટ પેટીમાં રૂની જળ
તેમાં તે પોહાડયો બાળ; દીધું તાણુ જતને કરી, ઉપર મોહાર પોતાની ધરી, એક
સહસ્ર મુકયા રખવાળ, સાચવજો પેટી એ બાળ; એક વરશમાં ન આવું અમો,
ત્યારે પેટી છોડજો તમે; પછે હોય જે કુળનો ધર્મ; તમે તમારૂં કરજો કર્મ. પોતાના
પંડીત પ્રધાન, ઘેર વળાવ્યા દેઈને માન; રાજ ચલાવજો રામજ તણું, પ્રજ સુખ

પામે જેમ ધણું; એક વરશે અમે આવશું, મંત્ર સંલવનનો લાવશું, આસોપાલવ
જુગતે ઝાડ, પેટી બાંધી તેહની ડાળ; વળાળ્યા સહોદર સર્વ, તે વાતે મનથી મેલ્યો
મર્વ. સંદાત્રતનું કર્યું ત્યાં કામ, બાંધી ધન તે કામ દોહરા—જીવાડુ બયોતાહરો,
મુછાં છે એની દેહ; સંલવન થાશે સવંછરે જેમ દુધે વડે મેહ હરશીધી પ્રતાપથી
થાસે પુરણ કામ; મહાકાળેશ્વર મહાદેવજી કરશે રૂડા કામ. ચોપાઈ—રાજ પુર્વપથે
જાય, જ્યાં છે જાંહાંતવી ગંગાય; તરણ તારણ ત્રીલોકજ તણી, ત્યાં ચાલ્યો ઉજ્જણી
ધણી. કામ થસે તો દુધે મેહ, નહીતર ત્યાં જઈ પાડુ દેહ. સદગતી મુક્તી મારગ
સુખ, ના કહેવી પડશે નહીં મુખ; એમ કહી ચાલ્યો રાજન, હઈડે હરશીધ કેરૂ
ધ્યાન; ફરતે ફરતે દીન બહુ થયા, અધાર વનમા રાજ ગયા, ઉજ્જણકાળ અગનીની
ઝાળ, થયા ખરા મધ્યાનજ કાળ; અણવણ પાગ તરપાતુર નીર; કામળ કાયાશુદ્ધ
શરીર. એક વડ મોટો ગલીર, ત્યાંહાં જઈ બેઠો વીકરમવીર; તે વડ હેંડળ મોટો
રાક; ત્યાંથી નીકળ્યો મણીધર સાપ; તે રાજએ દીકો દ્રષ્ટ, ત્યારે મનમાં પામ્યો કષ્ટ;
આ વીખધર હસે જો આપ, પરડે પ્રાણ ને જાય પાપ. એમ કહી ચાલ્યો જેટલે, કડિ
તક એક થયું તેટલે; તેહ સર્પને વાચ્યા થઈ, વીકરમ આગળ વાણી કહી, ભાઈપથી
તું ઉભો રહે, સુખ દુખ કેરી વાતો કહે; મશ્વર આણ હસુ નહીં અમે, સુખે પાસ
બેસોજી તમે; દુઃખની વાત કહવા આવીયો, ત્યારે તું પથે ચાલીયો. મેં તો કપરા
ખાધા સમ, માહારી પાસે ન બેસો કયમ, સુદ્યુ વચન તે સર્પજ તણું રાજ અચ-
રત પામ્યો ધણું; દુખ સાંભળીને ઉભો રહ્યો, એક બોલ અધીપતે કહ્યો. કેહેરે
ભાઈ તાહારે શું દુખ, ધશ્વર તાહારી ભાગે લુખ; શું તાહારે દળીદ્ર ધણું, પલ્લુકર
વું પુત્રજ તણું; શાસરવાસો કરવો દીકરી, કે લીધું કાણે ધન હરી. કે કવાયાંતહારાં
વહાણ, કે દેશપતી ભાગે છે દાણ; કે માથે લેવી છે મોટ, કે વેહેપારમાં આવીખોટ
ઉતાવળો થઈ દુખ કહે મને; જગત માત સુખ કરસે તુને, કહે નાગ મારાકરમના
ભાગ, મહારી દેહમાં પ્રગટયો રોગ અગ્નિ ઝાળ ઉડે છે અંગ, રહેવું ન ગમે, કોને
સંગ, રક્ષ વીછીની વેદના જેમ; રાત દીવસ આગ્ર છે તેમ; મહા રોગ પ્રગટયો છે
આપ, પુર્વ જન્મનાં પ્રગટયાં પાપ. પાપે રોગ પેદા થાય છે, પુન્યે સવળાં દુખબચ
છે, તેહ તાહારી હું ભાણું જ્ઞાંત, એક થડી બેસો એકાંત, દાવાનળ સરખું છે દુખ
મોટ મુજને કર તું સુખ વડો માણસ દીસે વીવેક, તુજને પ્રશ્ન પુછું એક, દુખ
ભંજન છે સાહસ ધીર, કોને સાંભળ્યું વિકરમવીર; ઉજ્જણી નગરીનું રાજ, નીત
પ્રતે કરે છે કાજ; કહે તે સાચું છે કે જુઠું, બેસ ગમે તો કે ઉઠ, એહ સંદેહ પુછું
તુને, જાણો તેવું કહેજો મુને; વિકરમનાં સહુ કરે વખાણ; તે સાચુ કે જુઠું જાણ,
માહાર દુઃખ ભાગે કહેવાય, વખાણ સાચાં કેવાં થાય; દુખભંજન ખોટો કે ખરો
જેવું જાણો તેવું કયરો, દોહરો—વાત સુણી વીરમે થયો, પોતે વીકરમ રાય દુખ

ભાગ્યા વીણ નાગનુ, માર્ગ કેમ જવાય; કહે પંથી તુ નાગ સુણ, તાહરા દે-
હમાં દુખ; તે વીક્રમથી ક્યમ થશે, સેહેજ વાતમાં સુખ. શું વધદુ વીકરમ
કરે, કે શું ઓપડ પાય; જન્ન મન્ન અઉપધી, તેથી ક્યમ સુખ થાય; નાગ
કહે પંથી સુણો, વીકરમમાં વીધા હોય; નોળી કર્મ નરપત લહે, કળી શકે ન
હી કોય; બોહોતેર કોહા નવ નાડીઓ. અમરૂત વીખના જેહ; મહીમા તે મહીપ
ત લહે, તુજને કહુછું તેહ ખીરદ રાખે જે બોલનો પ્રીતે રાખે પાસ; સુખ
થાયે સંક્ષેપમાં, આપે ઉદરે વાસ, પ્રીતે રાખે પેટમાં અમરત કોહા જ્યાંહ; તો
સુખ થાય શરીરમાં, એકઅડધ ક્ષણ માંહ. રોગ વધે તે રાયને આખર પામે
મરત્ય. માહારો રોગ તે નીસરે, તે વેળાએ તરત;મળવા ઉપર મનકરે શરીર માંહે
સાપ;એવો કુણ અભાગીઓ,અતી દુઃખ પામે આપ. ઉંધ વેચી ઉજગરો; કુણ કરે
એ કામ;પરદુખભંજન લોક કહે વિકરમનરનું નામ ભુખ્યો તરશો કે ભાટજન કે
કોઈ લીક્ષુક જન;અમ્મ અપાવે તેહને, મેળવ મનાવે મન કોડ પુરે કવીયો તણા, તે
ગુણ ગાથા ગાય;કીરતી લહેર સમુદ્રની,દહો દશાએ જય ભાગે દુખ ક્યમ ભુપતી
માગી ક્યમ લે મોત; ગરબુ ઘેલો જણવો,જેવો બાળે બોત. દુહ વાલો મહા મુને,
રણમાં ગસુછું રાંક એને ક્યમ અળખામણો, વખત આડો આંક. ચોપાઈ-રાજ
બોલ્યો કહે મુજ કામ, નરપતી વીકરમ મારૂ નામ; દુઃખભંજન દાતા તે અમો,જે
ગમે તે માગો તમો; રહ્યો નાગ એહેલું સાંભળી વીપ્રીત વાત કુડી મનકળી; કહુ
તુજને કેટલુ એક કથી,હું વિકરમને ઓળખતો નથી;પ્રગટ પારખુ તેહનું સુખે,ના
અક્ષર બોલે નહી મુખે.અહંકાર ઉપર નહિહેત,ના અક્ષર ભણી નહિ નેટ ઠીગડાગ
કરે છે તું દીલમાં જણુંછું હું મહારા મનની પુરે હામ,મહારે મન તે વિકરમ ના-
મ; વીકરમ હોય તે પુરે આશ, આપે ઉદર મધ્યે વાસ. વચન સાંભળી રાજ
રહ્યો, અદકો ઉલટ મનમાં થંચો,મહિપતે વીકાર્યું મુખ,પેશ ભાઈ જે થાયે સુખ,
તહારે મન રૂડુ ભાવશે,કાયા શા કામે આવશે;પંચમાભુત મળમુતર ભાર,અસ્થિર
ઉપર શો અહંકાર, એ બે મનમાં હરખ્યા આપ; વીકરમ ઉદરે પેઠો સાપ; દેવાં-
શીની અમરૂત દેહ; રહ્યો નાગ સુખ પામી તેહ; સર્પ તણો તો સોડજ ટળ્યો.રાજ
પુર્વ પંથે પળ્યો;દીન ઉપર દિન વાહ ગયો, રાજ ઊદરે રોગજ થયો, વીખનુંરૂપ
ને વીખની જળ, કાયામાં જઈ પેઠો કાળ;અંગે વ્યાધી વ્યાધી ધણી, દુખ પાર્યો
ઊજેણી ધણી, દેહનાં ચૈતન સર્વ ટળ્યાં, વધ્યું ઊદરને અસ્તજ ગળ્યાં;ગયું વાન
તેજ રૂપને રગ,કપટ થયો કાયાનો અંગ મહાભયાનક રૂખણી દેહ,નયણે આલેજળ
જેમ મેહ; ન પચે અંન ન ભાવે નીર, સ્થિર થયું તે શીત શરીર, વેદના તે લક્ષ
વીંછી તણી, તેથી વ્યાધી રાજને ધણી; તોયે રાજ પંથે જય, આવ્યો સદાવ્રતિ
નગ્રી માંય. પડ્યો વાટમાં અંગ બેવડું,થયું ઊદર ગોળી જેવડું;ચઊટા વચે પડ્યો

છે ઘણું, મીઠ્યા નેત્ર હસાવે ચણું; નગ્નનાવાસી મળીયા લોક, દેખી રાયને પામ્યા શોક; તે નગ્નનો કો એક ભુપ, મહેંદ્રવણ તે નામ સ્વરૂપ. સદાવ્રતિનું રાજ તે કરે ત્યાંઆણુ વિકરમની ફરે; સેવકે જળને કીધું જાણુ, મહેંદ્રવણ શું બોલ્યા વાણુ; કો એક પંથી આવી અડચે, દેહ રોગમાંછે તે પડ્યો. અંગ બધું તે પીળું થયું, ચેતનજ્ઞાનદેહમાંથી ગયું; પડ્યો આવરદા પુરો કરે, મુઝો હશે કે વાણુ મરે. તેવું રાજ સાંભળી રહ્યો, પ્રતિજિતર પાછો નવ કહ્યો; તે રાજને બે દીકરી, છે કુંવારી નથી તે વરી; નવ સત વરસ નાની સાર, મોટીને થયાં છે બાર; નથી પુત્રી રાજની દેહ, લાડકવાઇ બેટી બેય; નાની અતિ સુંદર રૂપ, જીવ થકી બહાલી છે ભુપ. સુણી વાત પંથીની જટલે કુંવરી બેતેડી તેટલે; બેહુ તણા તે બોલ્યો હાથ, પીતાકહે પુત્રીને વાત, બેસો ઊછરંગે સાચુ કહો, જેવું જેના મનમાં લહો; સાચી વાતનો દંડજ માફ, કહો આપકે કરમી-બાપ. આપ કરમી કુંવરી હોય જેહ; મારી પાસે બેસો તેહ; બાપ કરમી જેહોય રંગ, તે આવી બેસો ઊછરંગ. મોટી કન્યા કહેછે આજ, હુતો બાપ કારમી મહારાજ બાપને કરમે રાજજ કરૂં નવ નવા શણગારજ ધરૂં. જે જોઇએ તે તમે આપશો, રૂટે કામે પરણાવશો; હુતો એવી જાણુ વાત, મારે કર્મ તે માહારો તાત. વડી કન્યાએ વાણી જે કહી, હેત કરી ઊછરંગે રહી, લક્ષકરોડ વરાં કહુ આપ; મારે કર્મ તે મારો બાપ.

દોહરા-બોલી નહાની બેટડી, સાંભળ ઘેલા બાપ, તાહરું કર્મ તે તુજ કને માહારૂ કર્મ તે આપ. સહુને કરમે કરી, વશ વરતે છે લોક; સુખ દુઃખ પામે છે કર્મથી, ડાહ્યાણુ હરખને શોક. મન અહંકાર મુરખ કરે, મુજથી સઘળું થાય; તે તો જુહ જાણુને, આપ કર્મથી બાપ. પિતા અલખ મુકે ઘણી, કર્મહીણુ હોય પુત્ર; ધન વીનાના તે રહે, ભીખ માગતા પુત્ર. પીતા હોય અભાગીયો, તાલેવંત હોય તન; હાથી ધોડે તે અડે આપે સદાવ્રત અંન. ચોપાઈ-કરમ રંક રીધ પાસે રાજ, કર્મે દુઃખ દારીદ્રતા-જ; અઢીરાય સાંભળતાં રીશ, પગની જવાળા લાગી રીશ. વનીતા બોલી જેહ વ-ચન ચઢી રીશ ખીજ્યો રાજન; વળી પુછું બેચારજ વાર, તેનો તે ઊતર એ ધાર. બોલ સાંભળ્યો બેટી તણા, કરોધે રાજ ભરાણા; તેડયા સેવક કહેછે રાય, પંથી પડીયો ચઢિયા માંય. તેને લાવો વેગે કરી, પરણાવો નહાની દીકરી; જોઉં કર્મ એ શું જોગવે, રાજરીધી કેવી ભોગવે; મારી બેડા લોપે આણુ, માળે કરૂં હું તેના પ્રાણુ; બ-બર સેવક આવિયા, પંથી તેડી લાવીયા. રોગીપથી પડ્યો તો જેહ. રાજસમીપે આ-હ્યો તેહ, ઊદર મોહોટું વીઠાળ સ્વરૂપ; તે દેખીને હરખ્યો ભુપ. વીપ્ર તેડીને આજ્ઞા દીધ, ગુરૂજી કામ કરો તે સીધ; કંઈ આરોપી વરમાળ, રોગીને પરણાવી બાળ. ઊ-જડ આપ્યો રહેવા કામ. આમાં કર્મ શું કરશે કામ; કહે કુંવરી સાભરે તાત, કર્મ તણિ નવવાત. મે પરણ્યો તે ઇશ્વર એહ, શેવા કરૂં મન આણિ નેહ; ઘડિ એક લા-ખેણી લાવ, હું નાર એ નરપત નાવ મારાં કર્મ જે જો રૂડાં હશે, શોજિ મટીને રાજ.

થશે; એવું કહી આવી વીજ ઘેર, પીયુની શેવા માંડી પેર. મહિપત કોયનો ન હોય
મિત્ર પક્ષી કાગ તો નોહો પાવત્ર, વિક્રમને નહિ શુદ્ધ કે સાન, નહી દેહમાં ચૈતન કે
જ્ઞાન; પાત્ર ઉપણોદકથી ભરયું, કંથ શરીરે મરદન કર્યું. કરી શુદ્ધ કાયા તે તણી,
સુખ પામ્યા ધણીયાણી ધણી; નિંદ્રા આવી નઠણે વહી, એટલે જામ નીશા એક ગઢ.
ખળે દીપક તેણે ઠાર, સન્મુખ આવી બેઠી નાર; મનુષ્ય નાતુ બીજું નહીં કોય, એટલે
એક ત્યાં કૌતક હોય. વિકરમ મુખ વિકાશી આપ, નીકળ્યો પેટ થકી તે સાપ, અરધો
મુખમાં અરધો ખહાર, તે નીરખ્યો રાજની નાર, સ્ત્રી અચરત પામી જેટલે, બીજે
સર્પ દીકા તેટલે; ઘરઘરમાંથી આવ્યો એક, બીજે ઉદરેનાગવિવેક; પરસ પેરે બેઠની-
રખીયા, પનગઢેડામાં હરખીયા; વાતો કરવા માંડી માન, બોલ્યો નાગ ધરનો અનુમાન.

દોહરો—ધરનો સાપજ બોલીયો, ઉદરની પ્રત્યે વાણ; વિકરમને દુઃખ દે ધણું;
મુરખછે તું અંખણ. રાજ વિકરમરત્નએ, પરદુઃખભંજન હાર; મારી નાંખે શેહેજ
માં; ફટ ઘેલા ગુમાર. કરોડ બ્રહ્મહત્યા થકી, કરેછે કુકુકાજ; પરદુઃખમંજન ગુણ કણ
વીકરમસેન મહારાજ. તું જીવીને શું કરીશ, પાપ કરીશ તું પુર; એ સત્યવાદી
સોહામણો, નારાયણનું નુર. નિકળ ઉદરએના થકી; જે માનેમુજ વાત; રાજ દુઃખ
પામે ધણું. એતો માહા ઉતપાત. બીજે બોલ્યો રીસશું, ઉદર તણો જે નાગ; જમારગતું
તાહરે, નથી. વઢવાનો લાગ. ચડ્યો બોલેમુખમાહરે, મેં વરત્યું તારં મનતું નથી એ બોલેતો
બોલે તાહરે ધન. લક્ષ્મી તુજ હેડળ ધણી; જ્યાં રહે છે દરવાસ, તે છાંડી જ દર વિશે,
તારે શાની આશ; ધન દેતો નથી કાઢવા. રેહે ઉદર નીશ દિશ; મળે તાહરો ભોમીયો,
તોડી નાંખે શીશ. આણી તેલ ઉનુ કરે, રેડે તુજ દર માંહી; તો ધન અનગળ
નીકળે, જે છે તુજ દર માંહી; કાઈ પાસે હોય તો શીખવું, અને રેડાવું તેલ. માંહેથી
લક્ષ્મી નીકળે, મળે એ રૂડો મેલ; ધરનો સર્પજ બોલીયો; આણી મનમાં દાજ; નથી
વેદ તુજને મળ્યો, ત્યાંહાં સુધી તું ગાજ; આણે કડવિ કોછશ, તક સંગાથે પાય,
કટકા થઈ તું નિસરે, લવની ભાવટ જાય; કામ તે ઘડી એકનું તક કોયકી તરત,
પાય તો પાજે કરે, ઘેલેથી પામે મર્ત. જાય જતે એવડે પ્રગટ કરેછે છીદ્ર, તે તો
દુખ પામે ધણું; ભાગ્યનિધી જે ભદ્ર.

ચોપાઈ—માંહે માંહે વઢીયા નાગ, તે તો સ્ત્રી એ જોયો લાગ, એક નાહારી ને દરમાં
ગયો, એક ડોદરે દેકણે થયો. એમ કરતે થયો પ્રભાત, સ્ત્રીએ વીચારીવાત, ઓળખ્યો
રાજ રૂડીપેર, ચોપડ બેનાં કાઢ્યાં ઘેર, શ્રવણે સુણ્યું તું જેટલું, સ્ત્રીએ તરત કર્યું
તેટલું; રેડ્યું તેલ તાતુ તે તણું, કાહાડ્યું ધન અનગળ ઘણું, પછે કર્યું જે ચોપડ
નેટ, રેચ લાગ્યો પુરદંદ પેટ; રાજનો તો રોગજ ગયો, સહજ વાતમાં સુખીઓ થયો
શુધ કર્યું તે ને શરીર, વીશ્રામ પામ્યો વીક્રમવીર; કટકે કટકે નીકળ્યો સાપ. અધિક
મુખ તે પામ્યો આપ. નેત્ર ડિવાડી જોયું દ્રષ્ટ, કાયાથી સરવે ગયું કષ્ટ; પાસે બેઠી

દીડી નાર, જોખનવંતીરૂપ અપાર કર મીડળ ચુડાવરમાળ.કંકણ દોરો હાથે ભાળ, સદામતભંગ કરે માહાર; હુમખનવ જોડે તાહર; તું તો સ્ત્રી તે કાણજ તણી, પુછે એમ નવનોધણી; કંથ તાહરાતું કેહે તું નામ, મુજ સાથે શું તાહરે કામ; એકાંત સેજ્યા બેઠી કયમ. સાચું ન કહે તો મહારા સમ.

દોહરા—નારી બોલી નેહશું, જોડીને બે હાથ, માંડીને પુર્વ કથા કહી, સ્વામી ને સાથ. મહેન્દ્રવંશની દીકરી, પુછ્યો પિતાએ મર્મ; કોડવારને લક્ષવશા, મેં વખાણ્યું કર્મ, કર્મ વખાણ કર્યા થકી, દિધું કન્યાદાન; સેવાકારણસજ થઈ, દોલ મુજને માન. રાયજ સનમુખ હું હતી, પોહોડયાતા તમેરાય; નાગનીજ ઉદરથકી, વળી ધરથી નીકળ્યો એક. માંહોમાંહે તે વઢ્યા, વચન તણા વીવેક; કહ્યું એક એકનું મેં કર્યું તુરતજ રેડ્યું તેલ. ધન અનગળ કાહાડીયું, મહાલક્ષમી વત મેલ દડવી આણી કો-ચલી, પાઈ તકસ પ્રિત. રનંગ તો કટકા થયો, રૂડીએતો રીત, નાગ નામ ઓળખા-વિયું, ધર્મ ધોરધર વિર; મારે કરમે હું વરી, વડહથ વિક્રમ વિર. એ હકીકત મા-હરી, દીન રાવળીદાસ; દો આજ્ઞા મસ્તુક ધર, ખરે ખરી એ વાસ.

ચોપાઈ—ફટફટરે નમેરિ નાર, કીધો અન્યાય તેં અપરંપાર; ધરમાંનો હતો જે સાપ દુખ સાપનું જણિ આપ, તેને શા માટે મારીયો, હું જીતિ ખાજ હારીયો, ખીજને ઉદરે રાખીયો, નારી તેં મારી નાંખીયો. પરદુઃખ લંજણ મારૂ નામ, તે મિથ્યા કરે એ કામ. કામ વણસાડ્યું તેં માહર, મુખ નવ જોડું હું તાહર. નાગ તણા કટકા ધર્યું, પાણી પખાળીતે શુધ કર્યા; ખીજે તેલથી ખાળ્યો તેહ, તેને કંડીયે ઘાલ્યો જોહ, બે રહે તું તો વાંશીએ, હું કાવડ લેઉં જાઉં કાશીએ નાગને જઈ પધરાવું ગંગ, પછે સમરપુ મારૂ અંગ, એમ કહી નીકળીયા રાય, કરગરી કામની કેડે થાય, પરદુઃખલંજન છો મહારાજ; મુજરકની રાખો લાજ, મુલ ખરીદ દાસી તાહરી, તમારી ગત તેવી માહારિ, માહરે ખીજ શીછે આથ, દેહ સમરપુ સ્વારી સાથ. કાંઈક પ્રતાપે કહી માહરાજ રાજ વિકરમને વરી પરલોમાંની પુરો છો આશ મુજને તે કેમ કરો નારાજ. મુકી જશોપંથ પ્રમાણ, તો નિસ્ચે છાંડું હું પ્રાણ, તેહ-ત્યા બેસે તમ શીશ, દુલાસે ઉમીયાપતઈશ ગંગા માહે પાડશું દેહ, તો તે દુધે ઉડ્યા મેહ. જન્મ મરણ જોખમ દાખીએ, મુક્તિપદાર્થ તો પામીએ, દીન બોલકામનીએ કહ્યા દેવ રૂપને આ વિદ્યા. દોવરા—કાવડગ્રહીને કામની, કોડગ્રહીને કંથ, પોહોરરાત રહી પાછલી, પળીયાં પ્રોટે પંથ એટલે એક આવિનાગણિ, ગાય મોરે લાગ. ખીહી-શનહી તું ખાળકી, બેશી ઠરી આ કામ. પંથી પુછુ તુજને, માહારે તાહરે કામ. તુજ સરખો તુજ જેવડો, તાહરિ શોભા મુત્ર; વિક્રમ નામ તેણે કહ્યું. પેટ ઊતારે પુત્ર. પેટ ઊતારો પુત્ર પેટ રોગ તે પુત્રને, અગ્નિ ઊડતો અંગ; તેડી મથો સુખ કરી રાખ્યો સંગ. હું તો તેની માવડી તે તો મારો તન; તેવા પંથી છો તમે, મહી-

પત રૂઠે. મન. તે સુખીઓ કે દુખીઓ, કે મત જીવત હોય; પંથી બીજે કે તમે, મળી ન શકે કોય. સાચું ન કહો મુજને, બ્રહ્મહત્યાદિક પાય; એહ સમમાહારેશીરે, જે ખુદ્મીને સાપ.

દોહરા—ગુરૂપત લાગ્યો તેહને પાગ, જઈ બેઠો બેડી તે જગ; જે કહીકત થઈતી જથા, કહી માંડી તે કર્મજ કથા. હું તો માઈ સતહારીયો, તાહરો પુત્ર અમે મારીયો; નાગણ કહે નહી તારો વાંક, એમ લખ્યો વિધાતા આંક. તમથી થાય તો કરો એક વસ્ત, એક કટકો જડે જે અસ્ત; અસ્ત તણી આપે કરડી, તો સુદ્ધ જવાડુ આ ધડી. અંજન સજીવન છે મુજ પાસ, જડે તો પોહોંચે આશ; કેહે વિકરમ સાંભળરે વાત, માંડીને કેહે મુજને વાત. એતો મુજને અચરત અડયું, અંજન સજીવન ક્યાંથી જડયું; કેટલાક જણ જીવે તમ હાથ. સાચું બોલો માહારી માત. દોહરા—નાગ કહે નરપત સુણો, પીયેર માઈ પાતાળ માતાને મળવા ગઈ, કોઈક સંભવ કાળ; ત્રણ માસ હું ત્યાંહાં રહિ પીતા બોલ્યો મુજ પેર; પ્રથવીથી પાતાળમાં, નાવિશમારે ઘેર. ભરતખંડની ભુમીમાં, આવે બેસે પાસ; નાગ લોકના નરપતિ, સદા આવે છે વાસ. માત માગુ મુજ માવડી કહી પીતાને વાત; પુત્રી મુજને ક્યાંહાં મળે. એ તો વિપરીત વાત કુશળખેમ કેમ જણિયે, ક્યારે બેઉ મુખ એમકહીને આંસુભયા, દેહમાં પામ્યા દુઃખ પિતાં માહા પ્રસન્ન થયો, સાસવાસો સાચ; ત્રણ જણ જીવે તેટલું અમર આપ્યું હાર. ધણીધણીયાણિ દીકરો, સુખે સજીવન થાઓ; મરત તણી ચીંતા નહીં, મંદિર મલપતાં જઓ. અંજનની એક દાખડી, પરડી રૂડી પેર, માત પિતાને હું મળી, વળગીઆવી ઘેર. એ પ્રકારે સંઘર્યું, કરવા રૂડ કાજ અસ્વ પામું જે કકડો, મુત જવાડુઆજ. ચોપાઈ—વિતતા બોલ મન માંહે વસ્યો, હેત ધણેથી રાજ હસ્યો; તું મોહો બોલી માત, સાંભળ માહરા દુખની વાત શિકાર કારણ હું તો ગયો, વિપ્ર મંદીરમાં વાસો રહ્યો; તેને ઘેર આવ્યો તો તન; દીડી વિધાતા મેં તે દન. પુછી પાર મેં લીધો તરત, જણ્યું મેં બાળકનું મર્ત. ઉપાય કીધા મેં તો કરોડ, પાડી હરણા સાથે હોડ. માહારો શ્રમ તે મિથ્યા થયો, જીવ તે જ્ઞાણનો ગયો, મમતા કરી બાંધ્યો બારણે, નિકળ્યો છું હું તેને કારણે. જતોતો હું ગંગાતીર, સમર્પવાનો યાંહાં શરીર. એટલે હું આવ્યો વડ હેઠ, તાહારો પુત્ર મેં રાખ્યો પેટ. ઉંદર વાંધ્યો ને રણમાં પડ્યો, આ સૂતરાને હાથે ચડ્યો; કામની કામ કર્યું છે જેહ, મેં તો માંડીને કહ્યું તેહ. જે કાંઈ તમને સુજે માત તે રૂડી કહો મુજને વાત; કેહે નાગણ સાંભળ નરપતી, તાહારી રૂડી રેખા રતિ. આ અમત અંજન માહાઈ, જેમહામથાયે તાહરે તમે પ્રમાર્થદહારી કરો, વણ મોતે શામાટે મરો. નાગપુત્રીની થઈછેહાણ, મહારેતો ત જવાંછેમાણ. અમતરાખી હું શું કરૂં, પુત્ર વિજેગે નિચ્યેમરૂં, સોખ્યું અમતરાયતેહાથ, સ્નેહ ક્યોરાજને સાથ. ત્યારે રાજહરખ્યામન, જવાડયો નાગણીનાતન; માતાપુત્રદીડા

જ્યાહરે, આનંદ અતી પામી તાહરે. રાજને દીધી આશીશ, પ્રસન્ન હજે ઉમીયાને ધશ; રાજ કહે દુખ હોયે દેહ, પેશ પેટમાં આણી નેહ. અમ્રતથી સજવન થયો, રોગ ભોગ હતો તે ગયો; જુહાર કરીને ચાલ્યો રાય; સદાવ્રતી નગીનો રાય. હેત પ્રીતને ઉલટભેર, આવ્યો ધન કહાડયું તે ઘેર; ધન પાછું ધરણીમાં ધરયું, જેમ પહેલું હતું તેમ કરયું; તેલ થકી પામ્યો તો મરત; તે સજવન કીધો તરત. કોડીએ ન રાખી પાસ, સંતોખ્યો ખીજે તે સાપ; ખરદ નામ તણું રાચીયું, તે દુનીયા મધે દાખીયું, તેની આશીશ લખને વદ્યો, મહીપત પહોંદે પંથે પડ્યો; વીપ્ર પેટી બાંધી છે જ્યાંય, પોતે રાય પધાર્યા ત્યાંહ. રાણી પરણી પોતાની સાથ; અમ્રત જોર હેતે છે હાથ, રાત સમે એક કૈતક હોય, તેનો અન્ય નખણે કોય; ગામ લોકમાં જાણજ થયું, દેશ બધાનું દુખજ ગયું. રાણીને તેડીને આવીયો ભુપ સૈને મન ભાવીયો; પુન્યકાળે પ્રાદે પ્રભાત, વીશ્વ બધામાં ચાલી વાત પેટી બાંધી ગયોતો જેહ, મહારાજ રાજ આવ્યો છે તેહ. સજવન વિદ્યા પાસે હશે; બાળક બ્રાહ્મણ તો જીવશે. ધેરધેરને ઠામોઠામ, જે વા આવ્યું બધું ગામ; વધામણી આવીને અડે, નીશાન ગાજેને ગડગડે જેજેકાર જગતમાં થયો; કલ્પવ્રક્ષ કવીઓએ કહ્યો; મોટાનાં માનજ મોડીયો; પેટી સહીત બાળક છોડીયો; ભુપતીએ નવ ભાગી ભરાંત, શીશ સનીધ ગયો એકાંત; અમ્રત અંજન નિર્મળ મળી, મત્યુધાતની મુર્છા વળી; ત્રીલોકનાથ તેને તરડીયો, આળસમરડી ઉઠી-યો. પુરપતિ કેરા પ્રણમ્યા પાગ, ચોલવી અમ્રત ડેરી આગ, શાવપ્રતાપ સજવન કીધ, લાખેણા જશ એને લીધ. દોહરા-માત પીતા તે વીપ્રનાં, દીધીતે આશીશ; તેજ વધો ત્રીલોકમાં, જેમ ઊતરાયન દીશ. સતગામ લખી આપીયા ત્રાંબા કેરેપત્ર; એ ગામનો તુ અધીપતિ, શીર સોહાવ્યું છત્ર. રાણીજે રાજ તણી. તે રાણીનો તાન; ભાટ ચારણ કવિએ કહીએ કહી, વિખાણી વિક્રમવાત. તમે પુછ્યું તું પ્રતીને, ધજ બાંધીને ધર્મ; તેણે વિખાણ્યું હતું જે પોતા કેરું કર્મ, માઠું લાગ્યું તે તુને, જુઠો કીધો જોગ; તે પર છાવી પુરૂષને; ગઊરવ જેને રોગ, તે મહારાજ રાજેશ્વરી, ધરમ ધોર ધર ધીર; ઈંદ્ર અધીકો થયા વિક્રમજ વડવિર હરખ સમુદ્ર ઊલટયો; રાણી રહીત તે રાય. પગલે પાયે લાગતાં, જમાત મળવા જય; સમુદ્ર વહેમહીમા લહ્યો, માંડ્યો માંડ્યો સવળો મર્મ. તે કુંવરિ અસતાર, ભુપ હજે અતખંડનો દેવાંશિ દાતાર. વર પામિ વિક્રમ; પ્રગટ થયું પોહોડું પુન્ય ઇકાંતર પરિયા; ન રહિ એકે તુત્ય. ધન ગોત્રજ ગુણનિધી, ધન પરિવાર ભરપુર; ધન વિક્રમવરને વરિ, નારાયણ તું નુર. પાળે પગલે પરવર્યો બાંધી પોતે હેથ; દાંતે તરણુ લેધને, સસરા શ્રીમુખ સાથ, કાલાવાલા કોટિધા પ્રણામ કરિ બહુ પેર. જમાત જોડે કન્યા તેડિ લાવો ઘેર દુંદભિ વાગ્યાં દેવનાં. હેતુ જનને હરખ, રોગિ પડ્યો તે વાટમાં, તે વિક્રમજ વરખ રિતભાત પ્રિતે કરિ પુરણ મન પ્રસન્ન; દેશ બધામાં દાખીયું, દેવનાઈ દર્શન; સજ્જન સાથ સંતોખીયાં, બોજન કિધું ગામ;

હસ્તી ઘોડાં પાલખી, દશ કોટીધા દામ, જેમ જેવો હર્ષ અમને થયો, તેવો તમનેહો
ય; શાખ લખાવો શાસ્ત્રમાં, ગાંજ ન શકે કોય. ભુપ મળ્યા ભરતખંડના, કર્યા અ-
ધીપત આપ; તિલક કર્યું ત્યાં ત્રિવિધે, છત્રપતિની છાપ. કોટી કડ્યાણુ તાહરૂ થજે
એવી દે આશીશ પુરપતી પ્રસન્ન હજે, આઘ ઉમાપત ધરા. રાણો તેડી રાજવી,
આળ્યા ઉજેણી આપ; જેજેકાર ભુગમાં થયો, તે પુન્ય તળો પ્રતાપ, પ્રધાન આદેપુર
સહુ, ઝાઝા કરી જતન, વેહેપારીએ વધાવીયા, રૂંડા પુષ્પ રતન. પ્રાદુ પ્રમાર્થ ભણુ-
જે પ્રાદે સઉથી પુન્ય; પુન્યવાત જેને વશી, તેને શાની નુન્ય. વાસો રહ્યાતે વીપ્ર
ધેર, એક રાત એક ભમ; તેટલા માટે એટલું, કર્યું નવખંડ કામ; પુત્ર જવાડયો
વીપ્રનો, ઉદરમાં લીધો સાપ; રોગ ટાળ્યો તે પનંગ તળો, એવો બળીઆઆપ. ની-
તનીત એ નવનવાં, સત સહસ્રધા લાખ; પુરાણ લખ્યા પંડીને; શાસ્ત્રપુરેશાખ; થયો
નથી ને થાય નહિ; વિક્રમ કેરી જોડ; અહરણુઅવની કરી; હોંકી જીત્યોહોય, કાંઉંચ
કાં નીચ જત, કાં રાજ કાં રંક; કરોપુન્ય પરમારથી; એહ અહોકીક આંક. પુન્યેજ
શ વાંધ્યો ધણો, પુન્ય પુત્ર પરીવાર; પુન્યે હોય પ્રાક્રમી, અલખત અપ્રમપાર ખેડ
કરો લક્ષ કોટીધા; સીંચો પાણી ખાહુ રીજ; તેણે અર્થ સરે નહી, જેવાવે જહીં બીજ
સંસ્કૃતમાંથી શોધ્યું, પ્રાકૃત કીધું પુર; ભોજ પ્રખંધ ભરતખંડમાં નારાયણનું
નુર. કહે પુતળી ભોજ સુણ, રૂંડા છો તમે રાય. એવાં એ પ્રાક્રમ કરો, ધરો સિંહા-
સન પાય. વાચ્યા જે ચુકે નહી, બોલ્યા પાળે બોલ તેવા થાઓ તો પગ ધરો, તોળી
જુઓ મન તોલ, ગુજ રદેશ ગરવો ધણો, વેગનપુરમાં વાશ, શ્રી ગોડ માળવી વીપ્ર
શુભ, કહે કવી સામળદાસ સેવક શ્રીસારદા તળો, બ્રાહ્મણ કેરો ભક્ત; કીંકરસહુ
કવીઓતળો, જશ વખાણે જક્ત, પુરણ કહું પરમારથી સારદા દાખી બુધ; અની-
ગત એતો લહે, સાચ ભુક કે શુધ; એમ કહીને પુતળી, આપે ગદ્ય આકાશ, શ્રોતા
વક્તા સમજતા કહે કવીતા કરજોડ; સામળભટ કહે બેલજે જયજય શ્રીરણુહોડ.

વારતા ૩ જી કમલઝની.

ધન્યદા નામની ત્રીજી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજભોજ સાંભળેછે.

ચોપાધ—શ્રી મુખ સેવું સારદા એકલદયણુ તું અરખદા; અમરત કેરીતું ખાણુ
મુજને આપો રૂંડી વાણુ. દોહરો—સીંહાસન ખત્રીસની, કહું કથા કરજોડ શ્રોતાવક્તા
સમજજો; કોઈ ન દેસો ખોડ. ચોપાધ—દુંદાળો દુઃખભજન દેવ સુરસનકાદીકરેનીત
શેવ. દોહરો—કમળ તનયા કરગ્રહયો, કમળમુખ કણ્યા કીધ, કમળની વાતકોડે
કહું, જે દૈવ વરદાનજ દીધ; શ્રાવકની શોભાધણી, ત્રણલોકનું તત્વ, મહીમામેયો
મેશરી, સકળ ધર્મનું સત્વ, જેનાં વેદાંતની, કોટીક છુટે કર્મ, ભગસાગર સેજે
તરે, ધારણુ એવો ધર્મ, ધર્મ અર્થને મોક્ષપદ, ન્યાયવટક, શાવટ નેકતરણુતારણુત્રીલો

કનું, વારતા માંહે વીવેક મન વીમાસ્યું મહીવટતી, ભોજરાયદ્રાધીર; ગજોદક
 અણાવીયા, નીરમળ રૂપાં નીર; શુભ સિંહાસન શુધ કર્યું. લાખેણા ચંદન લીધ;
 પંચ પ્રદક્ષણા કરી, મન બેસાવાડીય. દાન દીધાં બહુ દેવને, માગણ પામ્યા માન;
 ભોજન નત્ત કરાવીયું; પ્રીતે વહેવ્યા પાન. મુહત મુગે અર્કનું. લીધા લાખેણા લાગ
 આજ્ઞા માગી ઇશની, પરઠવા માંડ્યો પાગ. પાય મ ધરેરે પુરપતી, બેઠે સુખ નહી
 થાય; એ આસનછે ઇદ્રનું બેસે વિક્રમરાય, દાયક દાનમાં સકળ વાત સમેત; તે બેસે
 એ આસને હેઠે હરીશું હેત. પ્રાણ આપે પર કારણે, પરદુષ્ણથી દાઝે દેહ; વીપ્રને ગા
 વારે ચડે નારાયણ પરનેહ. વપુ વહાલુ તે નવ કરે, ન કરે એ ધરસુત્ર; શુભ પરમાર
 થ સરવને, પેટ તણો જોમ પુત્ર; ભોજ કહે ભદ્રું કહ્યું, સહેજ ચડાવ્યું શીશ મહીમા
 વિકરમ રાયનો, કહોતો આરાધુ ઇશ; કેવાં એણે પુન્ય કરયાં કેવાં દીધાં દાન; પ્રાકરમ
 પરમાર્થ કરયાં, માગણ પામ્યાં માન; ધન્યદા કહે છે ધન્ય તુ, ધન્ય એ સર્વ સભાય;
 વીખાણ કરૂં વીકરમ તણાં, વાણી વહે વંચાય; થયો નહીં થાએ નહીં. રંજીત રૂડો રાય;
 મહીમા એનો કહું, પછે પરક તું પાય. ચોપાઈ—ધન્યદા કહે છે રાજ ધન્ય, પુરવ જન્મ
 નું પ્રગટ્યું પુન્ય; ગુરૂવા પુરૂષ તણા ગુણ ગાઠી, ધરમાં બેઠો ગંગા નાઠી. ધન્યદા ધન્ય
 મારગ ઉચરે ધરણીપત હઈદામાં ધરે નમ્ર ઉજેણી અતી અનુપ, ભારે વિકરમસરખો
 ભુપ; ગુણસાગર ગુણવંતો થણો, સહોદર પરનારી તણો. એક સમે મોટા મહારાજ, ગયા
 આપ મરગયાને કાજ. સત્ય સેના પોતાનિ સાથ, આયુધ અનુપમ લીધાં હાથ. દીની
 વરાહ ઉપર ડોટ, ચાતમા ચાહે કરવા ચોટ; ઘણાક કાળથી નાહાશી ગયો, મહીપત
 તેની કેડે થયો વનમાંહેથી સેનાપતિ મળ્યા મહીપતને કોઈ નવ મળ્યા; વાઘ સિંહ
 ભયાનક વન; એકલો પોતે રાજન; વાઘવરૂદીસે વિકરાણ; જોજન એક વનકેરા ઝાડ.
 તરૂંવર દીસે બહુ જોડલે, હોંડી શકાયું ન ઘોડલે; એવે તે ઢેકાણેન રહ્યો; ભુપતવનમાં
 ભુલો થયો; ટાઢ તડકોને ભુંડી ભુખ, દેવાંશી પામ્યો બહુ દુખ; કોએક કારમો દીડો
 કુપ, ભાવ થયી ત્યાં બેઠા ભુપ. હાથ પગ ધોયા છે ટળી, દીનદયામણો દીડો વળી
 દેહે દુરખળછે જોહ, બેઠી ભુવેછે, તેહધણા દિવસથી કુવે અડ્યો, તે વિક્રમની દ્રષ્ટે
 પડ્યો; પાસેના કુપમાં છે નીર, વીકરમસેન આઘ્યાત્યાંહાં વીર; દેખુંડો માનવદેવ,
 શુભ પ્રકારે કરૂં હું સર્વ; પુછીને લાઇ એના પાર, વળતો એનો કરૂં વીચાર. ભલે
 જક્ષ કીનર કે ભુત, અધીક જોગી કે અખધુત; સાચા કે ભુઠા છો સીત, રાજ પ્રજ
 કે રાખો રીઝ; રાજ રમ્યત કે રંક ઉત્તર આપો આડે અંક. સહેજ મારગ બેઠાછો
 બેઠાછો સુખી, કે રામણા દિસોછો દુખ; શા માટે અહીં બેશી રહ્યા શા માટે દુર-
 ખળ દેહ થયા; નીરમળ તમારૂં શું કહી નામ, ઠરી રહ્યા છો આણે કામ. છો લીધુક
 કે આપે ભુપ, કયમ લાંબાછો ઉંડે કુપ; વસ્તિ છાંડી વનમાં વરચા, કષ્ટ ઘણાં કાયામાં
 કસ્યાં ટાહાડ તાપ વિમાસણ ધણી, ધન પુછે નગરીનો ધણી; ખરી વાતથી મન
 બોલીએ, માહારા સમ સાચુ બોલીએ.

દોહરા—વચન સાંભળી રાયનાં, ચઢી ધણેરી રીસ; જવાળા પ્રગટી પગથણી,
જઠને ભેદી શીશ; દીલની વાત જે દુખ તણી, રીશ ન કરીએ રાય; અધીક ભાર
જય આપણો, ગાંઠ ન છોડે કોય. બળહીણ કરીએ બાપડા, રંક થઈ કહે વાત; દુખ
કોથી ભાગે નહીં, એતો મહા ઉતપાત. તું જ મારગ તાહરે, અંતર નહીં ઉચાટ; કામે
આવ્યા તે કરે, જાએ તમારી વાટ, ચોખાઈ—દેખે તેતો પુછે કામ મોહોટો મુખ તેતુ
નામ; હુટાયા દેખી જાએ વાટ, શાણો તે કહીએ શા માટ; દુરબળ દેખી પુછે દુખ,
અપવાશીને પુછે ભુખ; મરતગને ધેર પુછે શોક, તેનું નામ ડાહયો તે ટોક; કોટી
જનને પુછે પાપ, પુત્ર ગુણકાને પુછે બાપ, ગાંડા આગળ કરે પાડશી અંધ આગળ ધરે
આરશી બેહેરા આગળ વાળ વાય મુગાને કેહે ગાણુ ગાય; બધીર આગળ ગાયે
ગીત ધાતિ સાથે કરજે પ્રીત, આદાતાની કીરતી કરે, દેખા દેખી જળમાં તર;
તસ્કર સાથે કરે વેહેપાર અસુરને પુછે આચાર; પંડીત આગળ કરે પાખંડ,
દીવાનનો દેવા જય દંડ, સોમ સંગાથે હેત હશે, ઉજડ ખેડમાં જઈ વસે. બોલે
સ્ત્રીઓ સાથે સાચ, રાઠ તણો જે મહેલ તાજ; વ્યભીચારીનો આણે વીશ્વાસ, રાખે
વેહેર જ્યાં વશે વાસ. કોયણને દેખાડે દામ, આગસુને પુછે જેમ કામ; રશે નાગને પુછે
ઝેર, પીતા હણનારને પુછે વેહેર. ખઈ રોગીને પુછે દુઃખ, સાધુને પુછે જે સુખ;
હડકવા હાલે ઓપડ કરે, તેનો અર્થ એકે ના સરે; ગંધ વાત વીમાશણ કરશે, જળ
પીતાં જે હડહડ હસસે; મારગ જતાં ખાણું ખાય, હથીયાર વને જે ધાડે જય; રાંક
ઉપર રાખે જે રીશ; શતરૂને જે નામે શીશ; કરે પટલાઈને ભોળો થાય; શેઠાઈ વિપ્રની
કરવા જાય; વીંધા ભણી આણે અહંકાર, પ્રથા શીર માથે લે ભાર; લાભ વિના
માથે લે દાપ, દહાડી ઉઠી પુછે જ્ઞેશ. મોટા માણસની સાથે વેહેર, પારથી રાઠ
લેઈ આવે ધેર, વાત કરત પણ તેડ્યો જય, બોલાવે નહીં ને ડાહયો થાય. અન્યાની
અકલ આડીયો, ચતુરાઈ કરે આડીયો, ખુનિની વધારે વાત, જુવે સન્યારી કેરી
જાત; નંદે જે પોતાની જાત, વીખાણુ કરે પોતાની વાત, ધનુરવા દિને પુછે ગર્થ,
વિશ્વાશીનો ન શરે અર્થ. ગુરૂવિના ન ભણે વિવાય, નીરમળ જનની કરે નીંદાય
ચોર સાથે મળે જે ચીત, વાવરે જુગટા માંહે વિત્ત; દેવથી ખરચે જે દામે; રૂડી વેળા
ન ભજે રામ પ્રતાપ કરેને ન પુન્ય શાણપણું તેનું તે શુન્ય વિવાહ કરી પુછે વર
પાણી પીને પુછે ધર; હુટાયા કેડે પુછે ડર, ખરા એટલા તો જાણો ખર. પરનારી શું
કરે જે પ્રીત ચાલ ચાલે રાંડની રીત. કરે વગર વીચારે કામ, જુઠને ધીરે જે દામ.
આપી વસ્ત સાંભળે આપ, વણ વાંકે જે ખાય શ્રાપ; વણ જાણ્યો રાખે વીશ્વાસ સ-
હુમાને સોનીના સાચ, અહીં સાવે કરે જે આળ, આગળથી સજે દેવાળ. ધારાળાની
રાખે ધીર, વાવરે જે કે અનગળ નીર; કોષ્ટીવજનની જાણે સાચ, એટલો પંથ અજ
ણ્યો જય, રાખનો આણે આશંક, ધરના છીંદનો કેહે જે અંક; પ્રમાણુ કરે જે પંચ

જતણું, આપ વીખાણ કરે જે ઘણું, ટાઢીનું ન રાખે તોલ, બોલે સભામાં ખરડક બોલ;જે કો દુવે કવીતા કવી, સુંડી રીત કાઢે નીત્ય નવી; શત્રુની પ્રસંસા; કરે પુલ્લ જે પરદેશે ધરે; બ્રાહ્મણ સાથે જીતે જીર, ધણું તેમાં અંધારૂં ધોર, મુકે શુભ પામો જે કામ, મોટા મુરખ તેનું નામ.

દોહરા—જે કોદુઃખ ભાગી શકે, હોમેસમર્થ સર્મ નેનેકહીએ કરગરી, મન મેલીને મર્મ. મુખ મરડે દુઃખ સાંભળી, પાયો ઉપરાંતો થાય; બોલી કરે બધયની માગે ચાલ્યો જાય. તું જ મારગ તાહરે વધતો હોય જે વાટ, પ્રીત પરડવા આવાયો, અધરી ઉચાટ. સુખીયા દુખીયા સો મળે, માટ શો વીચાર; દુખભંજન થઈ દાખલે; વેદરૂપ દાતાર. જાણે વીકરમસન જણ્યો, કે વીકરમનો બાપ; વડુઆ હોય વાકરમ તળો, કે તે વિકરમ આપ. હોંશ કરે વિકરમ તણી, પરદુખભંજન નામ; અરથ સરે નહીં તાહરો કર તું તારૂં કામ. વાળી સાંભળી વીકરમે વઢીયો વડહય વીર; આશ દિધી અદશી ઘણી, દીધી ધારણધીર આસનાવાસના અદશી કરી, મુસ્તક મુક્યો હાથ; પાસે બેઠો પ્રીતથી, સ્નેહ કર્યો તંહ સાથ. તજે રીશ કારણ કહો, મટાટો મનનો શોક દુઃખ ન ભાગુ તાહરૂં, તિર્થત્રત મુજ ફાક હેતે દુખી હડહડ હસ્યો, માન્યો તારો મર્મ; પાસ બેસાડ્યો પ્રીતશુ હાથ અડાડ્યો કર્મ. દુખભંજન દુનીયા વીશે, ગામું ઉજેણી ગામ; તું કયાંથી પેદા થયો, કેહેરે તાહારૂં નામ, નર કોઈએ સરજ્યો નથી. વીક્રમ કેરી જોડ; તે તમથી થાશે નહીં; શીત કરો મન કોટ, ચંદ્ર સુરજ અનુઆગડા તે તુજથી કયમ હોય; કામ કર્યાં જે જે વિકરમે, ન કરે બીજે કોય. ગોપાઈ—હાથ હુશ મુખને ઘણી, થાવું શાસ્ત્ર છ એનો ઘણી; નીરધન મન થાયે મગન, કરૂં રાજ સોહીજગન; રંક જાણે જે રાજજ કરૂં, પંગો જાણે જે પર્વત ચડૂં; વાંઝીયો મન વીચારે વાત મુપત પુત આવે ઘેર સાત; પાપી જાણે પાવન થાઉ, દુખજ કહે અમરત હુ ખાઉં; ઘણો દરીદ્ર કહે ઘોડે ચડુ, કાયર કહે સરાસુ વડુ અંધો જાણે દેખું આંખ, પંગો જાણે પામું પાંખ; વૈતરો જાણે કરૂં વેહે પાર; તેને કર્મ લખ્યો છે ભાર; શામ જાણે દાતારજ થકી, મુગો જાણે ગાણું ગાઉં; પાપી જાણે ધારણ ધરૂં; અભાગી જાણે હસ્તી ચડુ; કીંકર જાણે પેહેરે કડુ; હોંશ ઘણેરી સજીને થાય તેતો આજ પંપાળે જાય, નીર-ધનના મનોરથ જેમ, કુવાની છાંય કુવામાં તેમ મોહોટા પુરૂંશતણાં જે કામ, હોંશ કરે નવ પોહોયે હામ; તમારૂં મન એવું થાય, રામ દુખભંજન કહેવાય. તેતો હોંશ રહે મન ઠેર, જેમ આવ્યા તેમ જાણ્યો ઘેર. કહુ તેનો તુજને ઉપાય, જાણે દીધું તેતા ખાય; લખ્યા પ્રમાણે પામે લોક, મનના મનોરથ કરવા ફાક. એશું મન તાહરૂં પુન્ય પાસ, તે મોટે મુજને શાખાશ, તું જાણે ભાગુ પરદુઃખ, ધનધન તાહારી માની કુખ બ્રહ્મ નોતે કાયા કસે; તે નર મોટે મંદીર વશે, બાળે ગામ ઘર ખુંચી લહે, તે વગડે વનચર થઈ રહે; ગામ જમાડે પોણે પ્રીત, ગ્રહસ્થ રાજ સદગુણની રીત,

આપ્યું ધન જે પાછુહરે, ભીમ માંગતાં ભુખે મરે. વ્રત વીવેક આચાર, અવતરે દેવાં શી દાતાર, અભક્ષાભક્ષ જે ભક્ષણ કરે, શ્વાનચોની માંતે અવતરે; તીર્થ કરતાં કાયા પડે હસ્તી ઘોડે સુખ પાલે ચડે; દેહે સંત સાધુને માર, ગરધ વયધ ઉપાડે, ભાર જે આપેડ ગતારો પીઓ, ભંડાર ભર્યો આપે કોડીયો; જે બ્રહ્મ નીંદામાં રહે ગર્ક, તે નીચચંડાળ વેઠે નર્ક; દે છે દેવ ઋષીને દુખ; તે ભુંડી વેઠે છે ભુખ જ્ઞાન ગોષ્ઠીને શાસ્ત્રજ સુણે, પઢે વેદ તેચારે ભણે; પુસ્તક ન દે બાળે પુરાણ, તે નર મુર્ખ પ્રહિલા પહાણ; કન્યાદાન ભુગતે જોગવે, તે પદમની નારી ભોગવે; ત્રુટે શણગાર સોહાં સણના, ઘણાતે સ્વામી શંખણી ચીતણા વેવિશાળમાં વધરો કરે, તે જન્મજન્મ કુવારા મરે; દાશી દાન કરે જે કોડ, તે સતિ શીરો ભણુની જોડ; જેણે પુજ્યા વિપ્રના ચરણ, ખોટા તીર્થમાં પામે મરણ. ધોડો પાડે જે ઉપજ કરે, અન પાણી વીના તે મરે; સકળ લોક પર સ્ત્રીતે પેર, સુપત તો તેને ધેર; ઘણાક સાધુને ગાંજ્યા, નર નારી સરજે વાંજીયા ક્રોધ સહોદર ઉપર કરે, તે વાંજીયો અપુત્રે મરે વીપ્રધનું ધાયે મરવા તેનું કોઈ નવ રહે સારવા, ગોવિંદ ગુણ નીત્યે ગાય જે, ગયા શ્રાદ્ધને તેનાં થાય છે, વેવીશાળ ભંગાવે ધણી, તે પરણે નારી શંખણી હુતાશન હોમમાં હોમવી, તેની કીરતી કરે છે કવી; દાતારી દીલ છંદેહના કવી વખાણ કરે તેહના, પર થાપણ પરનારો હરે, નીંદા લોક તેની કરે; આપીદાન જે અંન ખાય છે તેની કુખ મુક્તિ જાય છે; ભણે ભણાવે ગાયે ગીત, તેના પ્રોઠ પંડીત પ્રીત; ઈશ્વરને નથી જાણતા, છે રોગી મચક માણતાં, પરનારી પરપુરૂષ શું મળે, તે તો કંથ સંગાથે ગળે વ્યભીચાર અદષ્ટી થાય છે, તે નારયો નીસરી જાય છે; વડ પીપળા વદાવે જેહ, ખોડા દુંકા વહ્લા તેહ; વવરાવે છે વ્રક્ષ જ ઘણાં, સદા-વ્રત ચાલે તે તણાં; પારકુ સુખ દેખી જે બળે, તે તો અધાર પથે પળે. પરદુઃખે દાઝે છે દેહ, નર ઉપર સહુને નેહ ભુખ્યા તરશ્યાની વારે ધાય છે, અમરત મેવા તે ખાય છે, ગામ જમાડતાં જે કરે ભંગ ખઈરાગી તેના દેહે અંગ તપ જપ ગુણ તે ઈશ્વરના ગણે, તેને બારણે ઘોડા હણુહણે ભુંડી વાતમાં ભાવે ભળે, તે તો કણકીવેશ કા દળે; કરોડ વાર કહું શું કથી, અધીક ઓછું ઈશ્વર નથી; જે કરે તે ભોગવે સહી, આપે તેવું પામે અહિં; ખણે ભોમ્ય તે તો જઈ પડે, હાણ વરંધ ચઢાવી ચડે જે કો જેવાં કારજ કરે, તેવે હામે તે અવતરે, હોંશ ધણેરી સહુને થાય તે તો આગળ પંખાળ જાય, નીરધનના મનોરથ જંમ કુંવાની છાંય કુવામાં તેમ, મોહોટા પુરૂષ તણાંજે કામ, દુખમન થકી નવ પોહોચે હામ, તાહાઈ મન પણ એવું થાય, નામ દુખભંજન કહેવાયે, તે હુંશ રહેશે ઠેરની ઠેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. કરો હુંશ તે સર્વે વ્યર્થ. એથી ન સરે તાહરો અર્થ, પાહારી ભાગતી હોયે ભુખ, તો તો કહુ તમ આગળ દુઃખ. હવડાની કહુ એક વાત, સાંભળ વાતને થશે ઉચાટ માટે તુજને શાની ચંત, અને ભાઈતું તારે પંથ; તેણે મન મુકીને મામ, પ્રકાશકર-

યુ' પોતાનું' નામ વીરજીત વિકરમ તે અમો, સુખ દુખ મનથી કહો તમો; ભાગુ દુખ મનાવું' મન, ત્યાર પછી લેવું' જળ અન; મીથ્યા ન કર મહારી વાણ, આવ-શકતની તે વાતે આણ; તહાર' કામ મુજથી નવ થાય, તો મહારે નવ ધરવી કાય; ધારણ તેને દીધી ધીર, ઓળખ્યા સાચે વિકવીર; ઓળખ્યા અંગ તણાં એ' ધાણુ સાચો એ વિક્રમ સુખણ; સાચુબોલુછું' સર્વથા, મહારા કર્મ કેરે કહું' કથા; તારાપુર પાટણનો રાય, જશવંતદેહ તે મુજ પીતાય; અજીત દેહ તે મહાર નામ, કર કુંવર પદ્મીનું' કામ, બ્રાહ્મણ એક નીત્યે આવતો, નૌતમવાત કથા લાવતો; કથા એક દિવસની સુણીમે' મારા દીલમાં ગણી; પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા કરે, જનુની જડે નવઅવતરે, અડસઠ તીરથ જેથી વળે, રઘુપતજ તેને મળે; જો' પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા હોય જમ જ-અકનાકરે નહિ કાય; એવું' પવિત્રવીપરે વાંચીયું; સાચુ મારે દલ સાંચીયું; વપુમાં ઉ-પન્યોતો વૈરાગ, તેથી વૈભવ શ્રીધાત્યાગ, ભોળાનાથ રૂદીયામાં ભજ, પંથપંગાયો અરવે સજ; માત પીતાને ના કહી વાત, છાનો નીકળ્યો માઝમરાત; પ્રથવી પ્રદક્ષણા કારણે, બાળપણે નિકળ્યો બારણ; અહરનીશાએ સમર ઇશ, અહીં આવ્યો થયાદીન ત્રીસ; માસ દીવસને એકજ દન, તે દહાડે આ દીડું' વન; લાગી ત્રપાને ને હથી નીર, આવ્યો આ કુવાની તીર; મન વલવલતું' પાણી માટ, ઘણે દુખે દીકો આ ઘાટ. દોહરા-દીકો કુપજ કારમો, ફરતો વીપ્રજ વામ દીકો વડછાયા ભલી, ઠરી બેઠો આ કામ; ને દહાડે છુટી અષ્ટમી, દિવસ ચડ્યો ઘડીયાર કમળ ખીલ્યુ એક કારમું, અદભુત રૂપ અપાર; ઉંચુહાથએક કુપથી, ડાંડીતો જળમાંયકોટી જલ્યાયેશું' કહું' શોભાનવ કહેવાય; સહસ્ર કમળની પાંખડી દીવ્ય કનકવત દેહ રંગઅનોપમ ભુભુવારી કહું' શોભા તેહ પ્રમલ ખારી જતીનો ડાંડી નવલીભાત, વરણવમાં આવે નહિ, એવી અમુલક જાત; કહ્યા થ શ્રી કહેવાય નહી, દીકે તેહ મનાય; દિહે સડિ સુખ ઉપજે, વણુ દીકે દુખ થાય; દેવતાને દુર્લભ ઘણું' લક્ષ્મી લીલા લહેર; સર્વ માંહે હશે નહી, લે નહી કોઇ તેની હેર. સહસ્ર કમળની પાંખડી, સહુતા ભુજવા રંગ; ત્રીલોકની શોભા તોળીએ, નાપહેંચે આ સંગ; કમળ દીડું' તે કારમું, જન્મ્યા હું' સાથ; ઇચ્છા થઇ એવી મુને, જે આવે મારે હાથ; દુર્લભ દર્શનદેવને, કર હાથ શ્રીરતાર; સરગ નરત્યું' પાતાળનું' સુખ સાગરનું' સાર, તે દેખી રીઝ્યો ઘણું, જાણું' જે લડિ આજ; અડસઠ તિરથ સડિ ફળ્યા, સરયું' અમાર કાજ. સ્વર્ગ તણું' સુખ શું' કહું, શું' કરું' ઘણેરા ગરથ; કમળ આવે જો કર વીખે, તો સરે અમારો અરથ; ધરમ કામને અરથ મોક્ષ, પામે પદારથ ચાર; કમળ જો આવે હાથમાં, તો પડીયો પોખાર; કર લેવા આવ કર્યો, તેમ તેમ પાછું' જાય, ખાલી હાથ મારા રહ્યા ગળક થયુ જળમાં; ઇદુ પેસે જેમ આલમાં, ખીદુ જખકી જાય; કમળ એમ કુવા વીશે, તરત અલોપજ થાય. ચોપાઈ-ખાંત લાગી પુરણ મન ખરી, મેં' તો મન પ્રતીક્ષા કરી; એ કમળ હું' લેઉં' આપ, ન લઉં, તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; સો-

એમ સમ ક્રીધા મનસાથ, એ કમળ નવ આવ્યું હાથ;મન જાણે કુવે પડી મરૂં,કયાં જઈ હવે શું કરૂં, પ્રતીજ્ઞાની પીડે પડ્યો, આ ઠામ હું આવી ચડ્યો રાત સમે તો ઝાંટે ચડું,ઉદેકાળે અહીં આવી ચડું;હુતો તીર્થવરદ હારીયો,વૈરાગ તો વાઘે મારીઓ;વનફળ હું મુખમાં નવ ધરૂં,કાળખેપની કળે કરૂં;માહરૂં કમળમાં વળ્યુ મન, તળુ સુખ નિદ્રા જળ અન;કાયા એમ ઘણિ કષ્ટમી,એટલે આવી ખીજ અષ્ટમી; તારે અંબુજ પેદા મયું,તે દેખી દુખ મહારૂં ગયું, કર લાંબો કર્યો જેટલે, અંબજ ગર્ક થયું તેટલે;તે દહાડેથી બેશી રહ્યા ઘણા દીવસ એમ કરતાં ગયા;પંદરમે દીવસે જોઉછું, સુખ તરશ સઘળું જોઉછું વીજેગ થકી હું ચુકી જઈ, અંબુજથી નવ પલવ થાઉ;દેવ થકી મને વાહાલુ રાજ,તેહ તજ્યું તીરથને કાજ; તેહ તીરથ ગયું વીસરી, બુદ્ધ આવી અંબુજમાં ઠરી;તે આવે તો પહોંચે આશ,નહિતર દેહનો થાશે નાશ. ટીંટી જત રજપુતની ઘણી, ટેક ન મુકે પોતા તણી,અન વસ્ત્ર ન હોય ઓરડી, તો અંબજો ન થાયે દોરડી;વેઠે સાત દીવસની સુખ, તોએ મુછ મરડે એ મુખ; દુખ ન કહે કે આગળ પ્રીત,એતો રજપુતાંની રીત;ખાંતે ખોંખારા અમલજ કરે;ધરનાં છોકરાં સુખે મરે.ન કરે કોની મીથ્યા શેવ,વાઘ ક્ષત્રીની એકજ દેવ. ડંક ન મુકે મનથી મામ, કરે મનમાં ચિતવ્યાં કામ. દેહ જય પણ ડંખ ન જય, જય જીવ નિયો ન યાય. વસે નાક માંહે બહુ રીસ, ચડ્યું રાખે પોતાનું શીશ.મુકાતી નથી મેં મામ, બેઠો રહુછું આણે ઠામ. કહી વાત તે સાંભળી કરણ,આડમાં ઓછા દિવસ ત્રણ; રાજને મન લાગી રડ, તે અંબુજ મુજને દેખાડ. વીક્રમ બેઠા સરવે તણ,ભારે કમળ હઠઠામાં ભજ.જેઠા કેવું કેવાં વાંત,કેવાં પત્ર પાંખડીને પાત. દોહરો—આવ્યો દીન અષ્ટમી તણો હઠઠા માંહી હેજ,અંબુજ દિઠું અવનવું,તરણિ તેવું તેજ. પાંચ રંગ એક પત્રમાં પાંખડી શહસ્ત્રજ પાત, નથી દિઠું સાંભળ્યું, વારૂં કમળનું વાત. કમળ દેખી રીઝ્યો ઘણું, નરપતિ નીરમળ નામ. આ રચના કે કારમી, કોઈક દેવનાં કામ સ્વરગ મરત્યુ પાતાળની, શોભા એમાં હોય. બ્રહ્મા વિષ્ણુ વરૂણ કળી ન શકે કોય. રાજ રીધ નવ નિધ રીધ,પુત્ર મીત્ર રીધરંગ, એ રચના જો તળીએ, તોયે ન આવે પાસંગ, ગણું દુખીઓ મુખ છે, બેઠો કમળને કાજ, એવું તેમાં શું હશે, ગમાવી બેઠો રાજ,એ દુખીયો બહુ ડાહલો એ પણ અતુર સુખણ, કમળનિ શોભા નિરખતાં, મારો પરવશ પ્રાણ, વૈરાગ્ય બાંધ્યો વરખડે સમરી હરસીધ માત. રક્ષા કરજો માવડી ઘોડાનિ ન કરો ઘાત. વરખડે ચોકી વિરનિ, ઠરી રહ્યા તે ઠામ. વરૂં વાઘ ને વનચરા લેઈ ન શકે કે નામ. લીડ્યો કાછડો સુપતી, સમયો ઇષ્ટ વધતાળ. વરૂણ દેવ વારે ચડો તુરત પરવરૂં પાતાળ. અંતર આવરદા લહે, વેગે પુન્યત વરત. વિશ્વાસ ખરો વિપુ વિખે, માંથે નવ મરત.આયુષ ખુટયા વિન ન મરે,પલકમાં પાછી થાય.જવતલ ભાર ન વધે મટે લખ્યા લેખ

લેવાય, માથે ઇષ્ટ જોરાવરી, હરસીદ્ધ હાજરા હજુર.આખર પુન્ય પોતે તરે,નરપ-
તનું બહુ તુર.મોત થકી જે નવ ઉરે,જ્યાંહાં ધારે ત્યાંહાં જય,વાઘસીંહકે રાક્ષસો,
ગણે ન લેખા માંય. આચર દેવ્યા ગામની હતુ દ્રષ્ટ હરસીધ. માહાકાળેશ્વર માહા-
સતિ, તેની વાચા સીધ, નીસ્યે મન નરપતી તણું,વિવેક વીચારયું વરત; આયુષ
પુરૂ થયા વીના, મેળે ન આવે મરત; એમ લખ્યું હોય કર્મમાં તેતો એમજ થાય;
નાકે કો છુટે નહી,કાળ અચાનક ખાય;ન ગાડતાં ધરણી હશે,કવચ પેહેરતાં કાળ;
વ્યભીચારી નારી હશે જેમ કંદ ખેલાવત બાળ;મલકોરીને પેસતાં,મેળ ન મુકે મોત;
આયુશ પુરો રૂંડો જસે, ગોફણ ગોળા હોત;કરણ યુધીષ્ઠર રીધીપતી,દીવ્ય દશરથ
નર શ્રી રામ;મુવા નથી છે જીવતા,ભુગમાં રહ્યાં છે નામ,જશવાળા જે નર મુવા
ભુગ ભુગ જીવ્યાંપરાણ;અપજશી જે જીવ્યા અધીક,તે મુવા નીરવાણ હાથી ઘોડા
ગામ ધન, નીર્ગુણ ચક્રે રાજ;જંપાણું માહા જળ વીધે,તે પરદુઃખ ભંજન કાળ.
એને વાહાણુ કોઈ નથી, રાજ રિધ ધર મુત્ર;વાહાણુ એક પ્રમારથી, જેમ પેટ પો-
તાનો પુત્ર;હાંહાંહાં દુખીએ કહ્યું, માંમા ભારે ભુપ;પલવટવાળી પૃથ્વીપતી;પડ્યો
કરમી તે કુપ;ત્રપ હોય જેના પાધરા,જેને માથે ઇશ; પુન્ય વહાણુ હોય જેહતું,તે
પાસે ભુગદીશ, પરદુખ દેખી દુખ ધરે,પરમુખથી મુખ થાય;સાચી વાત તણો સ-
ગો, તેને શીર રધુરાય. અવળુ કરે જે આપથી,શેહેજે સવળુ થાય;અચ્રત થઈ તેને
પચે, જેર ભયાનક ખાય.ધીરે દામ દેવાળને,દહાડા પાધરા પેર;વ્યાજ સહીત વાળી
કરિ, આપવા આવે ધેર ઇશ્વર સન્મુખ જેહને,પુન્ય ઉપર વિશ્વાસ, દુર દુખ તેનાં
રહે, મુખ સમીપે વાસ.

ચોપાઈ—નરપત પડીયો નીરમાં જઈ, ગરજના પાતાળે ગઈ; અભય અજીત
એ આસન ધીર, નરપત પડ્યો જઈ ઉંડે નીર, અગ્ની ન બાળે કામ ન ખાય,
બેદ્યો ભુપ તણો નવ જય;સીધ સંગ તણી શુભ શેવ,માથે જેને છે માહાદેવ હજર
હાથનો માથે ધણી તેને પીડા કયમ ઘણિ; ત્રાશે હરણુ જેમ દેખી વાય,
તેમ આર્યો પાણીએ માગ. રાખ્યાં બાળ ખસાડી તણાં તીતોડીનાં ઇંડાં ઘણાં;
કુજર રાખ્યો નીરમળ નીર, જેને સાહક- સ્યામ શરીર, સુધનવાને તેલે
તળ્યો, કર્યું શીતોદક તે નવ ખળ્યો; મોરધ્વજની વેહેરીતિ દેહ, તરત કરીતી
સાજ તેહ. પ્રલહાદે મેળવ્યો તો ભુપ,ત્યાં ધરયું નરહરતું રૂપ; ચંદ્રહાસ્યપર ધ્યાન
જ ધરી,વીખ કોડીને વિખીયા કરી;સાખાગ્રહે પાંડવ બળીયા,વિખ મોદિકથી પ્રતિ
પાળીયા; સગર તણો ચેલીયો બાળ, રાંધ્યો ખીચડો જીવ્યો તતકાળ. અખીલ પુઠે
ક્રીરપા કરી,મુકયું ચક્ર તે પાછું ફરી;પંચાળીના પ્રરયાં ચીર,ભરી સભામાં રાખ્યું
નીર.એવા લક્ષ્યા ભક્ત અનેક;વધાર્યે જશ તે વડો વિવેક;જેને માથે ઇશ્વર અતી
રહે દુઃખ નવ પામે રતી. તેર કુપનો લીધો પાર, સઘળી શોભા તેમાં સાર;ગુફા કુ-

પમાં મોહોટો મહેલ, તે આગળ ઈંદ્રાસન સેહેલ; ને ઉઘાડી પેઠો માંહ, નવતમ સોભા દીડી ત્યાંહ; ફળવાડી ફુલને ફળી, ભાર અઢાર રહ્યા છે મળી, સુંદર એક સરોવર સાર. કમળ ખીલ્યાં છે અપરમપાર; માંન સરોવર સરખું વાર, કમળ કાળમા લાખ હજાર, વાળ દેવતાઈ વાળ ત. ગોખ્ય શબ્દ ઘણા ગાળ ત, છુટે બેહેક કસ્તુરી તણા; શોભા ઈંદ્રાસનની ન મળ્યા. બોલે મધુરા હંસ ચકોર, મેના પોપટ મધુરા મોર; ચક-વા ચકવિ કલોલ કરંત. હોંશી જનના મન ઢરંત; છએ રતુની શોભા જોહ, એક રતે ખીલી રહી તેહ. જોયું કારમું છે કૈલાશ, એવું સર્વ શોભે અવાસ; દેખી દુખ રાજ-નું ગયું, જીવતર સફળ પોતાનું થયું, શોભા જોતો આવો જાય, ભય કોનો ન ગણે મનમાંય; કેતકી ચંપક ને જીંધ જાય, માલતી મરચો લીંબ લતાય; આસો પાલવ આંખાના વ્રક્ષ, વડ પીંપળ દાહમ ને દ્રાક્ષ; ખારેક ખજુર અખોડ અનાર, શેતુર શી-તાફળ અપારં. રાયણ જાંબુ કદળી વન, તે ન્યાળી હરખે વદન, મીઠા મેવા મંડપ દ્રાક્ષ, તડબુચ શોભીત શાખ; આંખલી પીંપળી તળસી વન, ત્રપ્ત થયું રા-જનું મન. માંહી બેડી મોહકમ માનની, ભરજેખન ભારે ભામની; જેવી શર્દનીશા-ની રાત, જીવતિ દીડી જોખન જાત. હસે રમે ગાયે ગુણ ગીત, પરસ્પરે તાલી લે પ્રી-ત; તે માંહે એક ઓપે મખી, બીજી સત સહસ્રધા સખી. વનીતા દીડી રૂપે વડી. વિ-ધાતાને હાથે ઘડી; પરનારી સહોદર એહ, નારી સાથ કરે નહી નેહ. સ્નેહ કરે પુત્રી કે બેહેન, એવા છે સતવાદી ચેન; પૃથ્વીમાંહે જીવતિ જાત. નાહાની બેહેન ને મોહોટી માત; એને કામ છે કમળજ તણું, જોઈને હરખ્યો છે ઘણું. જીવથી વહાલો જાચીક જન, મહિમા પુન્ય ઉપર બહુ મન; સહજ સરોવર પાળે ગયો. ભામનીને ભારે ભય થયો. પાડી બુમ પડ્યો પોકાર, ધાઓરે ચોકી કરનાર; જોર કરી ધાયા સહુ જોધ, કર આયુદ્ધ ધર્યો માહા ક્રોધ, પ્રોઠ તસ્કર કોણ પેદા થયો, લંપટ લુટ હરામી લહ્યો; મારમાર કરતા સહુ ધાય, મહીપતે સમરી હરશીધ માય. પ્રત રીત તેણે છાંડીયો. મો-હોકમ માર દેવા માંડ્યો; ધાયા વીર મન રાખી વીર, વિક્રમે સમર્યા વીર; પવનવે ગથી સુઢો સાથ; તીર તીરકશ હથીયારો હામ, લાગી રીસ રહીયાળી રાહ, કો કોની ન માને આડ; મચ્યુ જીંધ રચીયો રણજંગ; શામદ રહી શકયા નહી સંગ. લઘુ લા-ઘવી વિદ્યા કરે, ફરે ચક્કર તેમ ફુટે ફરે; દેવી તર રણમાં ઘણા ધાવ. કો કોને નવ પા-મે દાન. મેરસંગે મેહજ પડે, એને અંગન આયુદ્ધ અંડ; કઈને ઢાળી પાડયા ધરણ, કોઈને પકડી ઝાલ્યા ચરણ. અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપે રમે, ગુપત વિદ્યાએ વનમાં ભમે; ખેચર વિદ્યાએ કરો જાણ, સકળ જીંધ માંહે સુજાણ. વૈતાળ સરીખો જીત્યો જાત, બીજા બળીયા એ કુણ માત્ર; છત્રીશ આયુધના જાણે બેદ, ક્ષત્રી ધર્મ માંહી નહી બેદ. જેને માટે શક્તિ સ્વરૂપ, તે કેમ ભેદ્યો જાણે ભુપ, દારણ રાહ તે ડામે થઈ, તિથી પંચ એમ કરતાં મઈ; હોંસીલા હોટે હારીયા, સામા થયા તે મારીયા. નાહ

તું નવ લીધું નામ, અત્યંત જીવંત થયું તે કામ, રામ રાવણનીજ રાહ જીવણી તેવી રાહ થઇ તે તણી, જાણે થયું ભારે ભારથ, સંગ્રામે રાજ સમરથ; શીકારવીધા સને હે કરે, દેખી દુશ્મનથી નવડરે; કાયર નાકા જે હારીયા, સનમુખ થાય તેને મારીયા પાડી બુમ ગયા સહુ ત્યાંહ, બેડી ખેલે ચામુંડા જ્યાંહ, આયુધ નાંખી સર્વે નમ્યો, દેખી દુશ્મન તેને દમ્યો; વાડ જીવ કરે વિધ વિધ, દીસે છે કે સાચો સિદ્ધ. માહા રૂપાળો છે માનવી, નથી જણાતો દેવ દાનવી; અવનવો દિશે છે ઇંદ્ર, જેવું તેજ કે સુરજ ચંદ્ર. સેવકની વાણી સાંભળી, માતા મનમાં પોતે રળી; આયુધ કરમાં લીધા દંડ, તેહ ચતુરા ચામુંડા; ભારે માણસ દીકા ભુપ, રાજ તે રહ્યાણુ રૂપ. મુકી ખારને પરદી પ્રીત, પુછી વાત રૂંડેરી રીત; સાંભળે તે વડહથ વીર, તુજને કેમ ન બોળે નીર; કેમ જીવતો આવ્યો અહીં; મારી વાડીના વનમાંહી.

દોહરા—દેવ દાનવ આવે નહી, અવર ન લોપે આણુ; તેનવ જાણે જીવતો, પરે પોતે પ્રાણુ. શુકન કે અપશુકન હુવા, કે ગ્રહ વાંકા તુજ, આયુશ તુજ આવી રહ્યું મનશા શીધ કહે મુજ; દેવરૂપ છે દીસતો, માટે પુછું વાત, નીકર વણ પુછે ગણુ, કરે તમારી ધાત, વીક્રમ કહે વીનતા સુણો. અક્ષત તારી આજ, તાહારે માથે શીંગડુ, જે લોપે નહી લાજ, માથા વીરો હશે તાહરે, હાથ હશે હજર, તાહારી લાજ લોપે નહિ, એવડો સો છે ભાર. એવું તે પ્રાક્રમ કરયુ, છે તો જીવતી જાત, અજીત કહાવે છે એકલી, કહો વાણી વીજ્યાત. માનની કહે મહીમા કહુ, મોહોટાં ઉમયા માત, ધરણીપત જેનો ધણી, હીમાચળ તેનો તાત, વિશ્વ બાધે બ્યાપી રહ્યા, અકળ સ્વરૂપ અનુપ; કરતા હરતા કર્ણાનીધી, ભેદે નહી ભ્રમ ભુપ. ચોશડ રૂપ ચોખુંટમાં, નીરમળ રૂડાં નામ. સેવકના સંકટ ભાગવા; થીરકરીયા ધ્યા કામ તારા ત્રીપુરાને તોતળા, વિવિધ માનવેરાધ; બાળા બહુચરાબાળીકા, અખી લ તેજ અજાઇ શારદા શીધવા; રૂટી રામા રૂખમાઈ, કુન્તા કલ્યાણીક કાળી કા, માહાદેવી માહામાઈ, બુદ્ધિ શીધી બહુનીધી, હીંગળાજ હરસીધ, આરાસુરી અનપુરણ વેદી વખાણે, વિધબ્રમાણી પ્રમેશ્વરી. ગીરતાતરેધરીગોધ; કાત્યાયનીકાક રેલરી, મારતંડરૂંડેરાખ; રાધા રૂકમણી રોહીણી, રંનાદેરાખ; રૂપ એક એકપેઆગ ળી; ભમે ખોળતા ભુપ, જગદંબા જવાળામુખી, નંદા આનંદ નામ; ભદ્રા ભામા ભુદરા. સ્થીરતા કામોકામ, જયંતા મંગળા પીંગળા, કશના કાવેરી કહેણુ; દુરગાદેવી દાખણી, વદે કવીશ્વર વેણુ, ભુરજીત પાવક સીંહણી, કર્તા હર્તા આપ, અમેરાશીછું તેહની, છતે શાસ્ત્રની છાપ; નામ ચામુંડા માહારૂ, ઉમીયાણુ શીરહાથ; પારવતીની સહચરી, સાચું કહુ તમ સાથ, જ્યા વીજ્યા નરાક્રમા, ચામુંડા શુભસાર; કોટાનકો દીછે ધણી આ ભીંતરેએ ચાર; પદપંકજ નીત શેવતા, બોદ્યા કેટલેજ કાળ; એક દિવસ ઉમીયા કહે, આણીઅદકોવાહાલ, ચારસ્થાળ પોતે રચ્યાં ચારપાંચ ચોદશ;

ખાઓ પીઓ ખુશી રહો, જોખ કરો સુવેશ. દેશ દેશ પુર્વજ્યાં, પશ્ચિમ જ્યાંનો ડામ દક્ષણમાં તુળા વસે, ઉત્તર બહુચરી નામ; શોભા વિવિધ પ્રકારની, ખાન પાન ભરભોગ; જરા મરણને દુખ નહીં, નહીં વ્યાધી નહીં રોગ ખટ રૂતુ સદા રૂળે, અબુજઅદકાંહોય; મહીમા મહાકાળી તણો, ગાંજ ન શકે કોય. ગમતી મોજે માણીએ, વીવીધ પ્રકારે વ્રત; આવે કોઈ કપટે કરી, નીસ્યે પામે વ્રત, અચરત સુજ્યે એકછે, જીવતો આંવો આપ; ઉતપત કહે તુ તાહરી, કોણ માત કોણ બાપ. બુધ કરતાં કેમ જીતીયો કેમ ઊગર્યો આદીશ, ઇશ્વર આણ સાચુ કહો, કોણ ઈષ્ટ તુજ શીશ. ચોપાઈ—ધરણીપત રાખ મન ધીર વચન પ્રકાશ્યું વીક્રમવીર; અખામન મુકો આંખળો ઊતપત શેવકની સાંભળો; આઘસુરનાયકનો અંશ મરતલોક માનવનો વંશ, માળવ મુખ ઊજેણી ગામ, વીરજીત વીક્રમ માડ નામ ઇષ્ટ ઇશ્વર હરશી-જ્ઞનો હાથ, આગીઓ વીર શોભે મુજ સાથ; મહાકાળેશ્વરને પુણ્યે, તેના ભેર થકી જીજ્યે પંચદંડ જીત્યાછે ઊર; ત્રીપુરાત્રી તેના છે તોર પુન્યધરમ રહેછે મુજ પાસ, જયક વિપ્ર તણો હુ દાસ. ગૌઆહાણ સ્ત્રીની વાહારે ચક્ર ધાટ દેખિ દુરમનનો ઘડ; મમત કરે તેને મારીએ; હાથજોડે તેથી હારીએ, તજ્યુ રીધ ધર સુત્રને રાજ, આંવોહુ કરવા પરકાજ, કમળ એક અહીંઆથી લેશ; દુખીઓ બાહાર બેડો ત્યાં દેશ; મુજને તો નવ બોળે નીર, ભેદી ન શકે પેગંબર પીર, એ હકીકત માહરી ખરી, સુણ માતતું મનધરી; એક કમળકેરે કારણે આંવોહુ તાહારે બારણે; પરદુખભંજન કહે સંજી નામ; કરવા આંવોહુ પરકામ આપો કમળ અહીંઆથી એક, ત્યારે અમારો રહેશે ટેક નીકર બુધ અમારે થશે લાજ ચોટીવાળાનીજશે, દોહરો—વનીતા હર-ખી વાતથી; ભલે આંવો આ ડામ. વાટ જોડી કંઈ દીવસથી, મહારે તમારું કામ; દેડી વધાઈ દાન બહુ, મહીપત મળવા કાજ; વેડ પુલ વનિતા કહે, વીક્રમ આંવો આજ; મોતીચોક પુરાવિયે, દુધે ઊમર ધોડિ; કુમકુમ છડા દેવરાવીએ, દુખદરીદ્ર બોડી, બુધ સાગર પછે બોલીયો, રામા એ શી રીત. વાટ જીજ્યો હો માહરી, ક્રીયા દિવસનિ પ્રિત. શી ઓળખાણછે માહારી, કોણ વસ્યાં છે વાટ; કોણે નામ માહર કહ્યું, વાટ જીજ્યો શા માટ; ચામુડા કહે ચીત ધરો, રોશ ન કરસોરાજ કારણ પ્રિત તણું કહું, મારે તમારું કાજ; પુજ કરવા નિત્ય જતાં, પાર્વતીને પાસ એક દિવસ પ્રસન્ન થયાં, અદકી દિધી આશ કહ્યું દહાડે નવ આવશે. દુઃખ વેડો છો જત્ર; વરસએક આઠ દિવસ, જ્યારે હોય નવરાત્ર; તે દહાડે કરજો પુજન માનશે માડ મન

ચોપાઈ—વચન માતતુ મુસ્તક ધર્યું, જેમ કહ્યું હતું તેમ કર્યું નવરાત્રિનો આંવો દિન, અમો ગયાં કરવા પુજન. વાટે જતાં આંવું મરણ, એકનાર પરિતી ધરણ; ગંધ દ્રષ્ટ તે ઊપર તર્ત, માનવી પામી દિડિ મરત; ધાવતુ એક તેને બાળ, રહ્યાં ઊમીયા જોવા તતકાળ; નજર નાર ઊપર મેં કરી મુઈ માત જીવે દિકરિ, પેટ

ઉપર મરતીતી તેહ, બાળક જોઈને પ્રગટથો નેહ; તે કુંવરી ઉછર'ગે દીધ, કંઈણા તે ઉપર મેં ક્રીધ, એમ કરતાં ગયા કૈલાસ, બાળકી મુકી પારવતી પાસ; સુભટ બે સામુ જોયું, જન્મ દુઃખ તેનું ખોયું; કોટે કુસુમનો ઘાલ્યો હાર વાધ્યું બહુરૂપ અપરમ-પાર; મેં કહ્યું એને શું કરે ક્યાં રાખું કે આગળ ધરું. મુજને ઉમીયાએ શીક્ષા દીધ કંઈણા બાળ ઉપર ક્રીધ, વરસ તેરની બાળા થશે, તારે એનું દુખજ જશે; વીક્રમા-જીત ધરણીપતઘણી, તેની કીરતી જીગમાં ઘણી; કોઈ સંભવને કારણે, આવી ચડ-શે તે બારણે; તે ઓળખ્યાનું એ એધાણ, પગે પદમ કમળ પ્રમાણ; હશે દીંચણી-થી હેથ હાથ, તારે ઓળખજે તે નાથ તે શું પ્રીત ઘણી થાપજે એ કન્યા તેને આ-પજે; તે એધાણ તમારાં મળ્યાં, દુઃખ હમારાં તેથી ટળ્યાં, આ કામે આવી નવ શકે ધીરવીર મહાદાતા પખે; તે પુત્રી છે માહારે ઘેર, તુને પ્રણાવું રૂડી પેર મહીપત કહે સાંભળજે માત કહું એક સાચી તુને વાત, ઘેર બેઠે વીવા મુજ થાય, રાણી થઈ રહે મોહોતમાંહે; મોહોતમાં બેઠે જે કોઈ થઈ, તેતો સ્થીર થાવર થઈ રહી. બહાર નીકળુ પર કારણે, મળે મોહોત મુજને બારણે; અર્થ ગર્થ કેનારો ઘણી, સકળ વસ્ત તે દુખીઆ તણી; નિકળ્યાછું હું કારણ ધેર, સકળ વસ્તુ તે તેને ઘેર નવ રાખુ નીશાની એક, એવું મારે વરત વીવેક; એવું જોઈને આપજે મુને, આગળથી ચેતાવું તુને. વળતા દેશો મુજને શ્રાપ, તેતો હું નહીં લેઉં પાપ; કહેછે આમુદા સાંભળ ભુપ, રૂડું જે તમારૂં રૂપ, જે તમને ગમે તે કરો માહારા મંદીરમાં પરવરો; એ વાત ન જાણુ અમો, કહે કન્યા તેં કરજો તમો.

દોહરા—વીચાર કરી વીક્રમ કહે, હું આવું તમ સાથ; બીજી કામ મુજ ઉકેલે અંબુજ આવે હાથ. ચતુર ચીંતા કાં કરે, ભુપત રાખ તું ભાર; એક કમળ ધર્યા તમો, એવાં આપુ હજાર, મંદીર લેઈ ગઈ માનનિ, દીધાં આશન માન; લવિંગ સો પારી એલચી, બીરલે બાસડ પાન ચોપાઈ—નાહાવા કારણ મુકયું નીર, ત્યારે બોલ્યા વીક્રમ વીર; જ્યાં સુધી ન કરે પર કાજ. ત્યાર સુધી તો ભોજન તાજ; એક કમળ દુખીયાને દેશ, અંન જળ મુખમાં ત્યારે લેશ; કમળ દેખતાં ભુખજ થઈ; વચન ફળ્યું ને સાતા થઈ; રંગભેદ વીહાણી પ્રીત થકી ઉડ્યા પ્રભાત ચંદીએ વિચારયુ મન, ભુપત નવ કરે ભોજન, ખોટી એને નવ કીજીએ કન્યા સમેત કમળ દીજીએ; ત્યારે કન્યા બોલી વાણ, સાંભળ વીક્રમ ચતુર મુજણ; ભલે પધારયા માહારે ઘેર કહુ મારા પરણ્યાની પેર; ઝાઝી સમરણ છેજી મુને, માંડી વાત સાચી કહુ તુને. પેહેલા જન્મ તણી જે કથા, તમ આગળ પ્રકસુચથ પરદુઃખ ભંજન તાહારૂં નામ તોતો કર એ મારૂં કામ; પરદુઃખ ભંજન જાણુ તુને કહુ એ વર પરણાવો મુને; પેહેલા ભવની ઉતપત ઘણી તે પરણાવો મારો ઘણી કરો સર્વથા મારૂં કામ, તો દુખ ભંજન

તાડ નામ.

દોહરો—ભદ્રાવતી નગરી તણો, ભદ્રસેન ભટ્ટપુ; જસ જગતમાં જેહનો રાજ તેજ રથ નગ્રશેઠ તે નગ્રનો નાલયંદશા નામ સોળે વરશે સલક્ષણો, કરે નીત રૂડા કામ; પ્રાક્રમ પ્રોઢા તેહના પંચ કરે પ્રમાણ; ભાવ ઘણો ભગવાન પર વાડ સુણે વખાણ શ્રાવક ધર્મ શીરોમણી તપાગચ્છને ટેક; જીવ દયા પ્રતિપાળ છે, ન્યાવટશાવટનેક પોસા કરે પખવાડીયાં. મુમતી બાંધે મુખ લખ પચખાણ લીલોતરી, દેહ વેઠે એ દુઃખ પાયમ આઠમ ચૌદશ, કરે વંદે મોહોટા વીર; પચુશણ પંથ સાચવે, પીએ નિત ઉનાં નીર. ભાગતાંખર ભાવે ભણે, પુજે જતીના જોગ; શ્રાવક ધર્મ એ સાચવે નહીં મનમાં ભોગવૈરાગ્ય મન તેને વશ્યો પરણે શું થાય; અલ્પ આયુષને અલ્પ સુખ, કાળ સહુને ખાય ચીરણજીવી કોય નહિ, જીવે શી એ વાણુ ફરિ ફરિ અવતરે લખચોરાશી ખાણ, પુળશ્રી પરીબ્રહ્મને નીરદોષણ જેનું નામ કાયા પડે કહે કળી પામું રૂંટો કામ. પીતા દુખ પાંખ્યો ઘણું, કરી લાંઘણો સાત; પુત્ર આવી પાગે નમ્યો, વળતિ પુછી વાત; શા માટે તમે દુખ ધરો, રૂદન કરો તે ફેક તમે કહો તે હું કહું, શીદ ધરો છો શોક; પીતા કહે પરણો તમે, સુખ બહુ અમને થાય; મોહોડ ઘાલે તુજ માવડી પ્રેમે લાગે પાય; વચન આપ્યું તે દીકરે, બહુ સતોખ્યો બાપ, માનની મન વિશેમાહારે, તો પરણું હું આપ સોમાસા એક સેહરમાં તેજ તેની નાર; તેની કન્યા કુમકુમ વંતિ, શો શોમાશા માહારા તાત, માહાલક્ષ્મી મંદીર ઘણી, અલખક અપરમપાર, બ્રહ્મીશ લક્ષણી બેટડી, વર્ષ થયાંતાં ખાર; જ્ઞાનવતીને ગુણવંતિ માહારૂપ શ્રાવક ધર્મ સદાવતી અક્લ અધીક અનુપ. પીતા કહે પ્રણાવિયે મેં તો કહ્યું મુખ નાય; અલ્પ આયુષ માનવતણું, સ્થીર નહીં કોનીશિવિશં શીયળ સદા કરીશું વાડ વરતસ્વર્ગમારગ સુખ ભોગવું, મનીશું બાણે વ્રત. પીતા કહે નહીં પુર્વકુંવરી તાહરૂ કામ કલંગ ચડે મુજ કુળ વિષે નીચ કેવાધશ નામ. મન ગાજ્યું પછે માહારૂ પ્રડી પુરણ પેર; પરણાવિ મને પ્રીતથી નગ્રશેઠને ઘેર બેજણ તેવડ તેવડાં જેવા સરખી જોડ; રતિ કામ સરીખડા, નહીં ખાંપણ નહીં ખોડ. જેવાં ઇંદ્રાણી ઇંદ્ર છે, જેવી રોહિણીને ચંદ્રજોડું એવું જુમતથી માળિયામોટા ચંદ્ર ભરજોખનમાં બેજણાં ભામનીને ભરથાર, એક એકને મળ્યા તણો આનંદ અપરમપાર એક એકને દેખી ઠરે અતી હરખ અતી હીત એકજ સેજ સુતા હણો નેહ ઘણેરો નીત ખાવા પીવા રહેવા તાજુ મુખ તંબોળ; રાગ રંભ રંજી સદાકામની કંથ કલોલ ધરમ પારતાં શ્રાવક તણો, જીવ દયા દીવ્ય દાન; સાસુ બોલતા સર્વથા, ગોવીંદના ગુણ ગાન, પોસાળે અમેનીઅ તાં સાંભળતાં સારી વખાણ; અપવાસ કર્તાં આઠમ દીવસ પોસાપંચ પ્રમાણ પચુશણનાં પારખાં, ગયા દેવને દેહરે દાખ; ભક્તાંખર ભાવે ભણ્યા જૈન શાસ્ત્રજ પુરે શાખ. છપા જેણે જીવ્યો કામ, ભલો મારગ તે ભાજ્યો. જેણે જીવ્યા કામ, લખચોરાશી ટાજ્યો, જેણે જીવ્યા

કામ, શીળવ્રત તેણે સાધ્યાં જેણે હત્યો કામ, વિશ્વ બધા માંહે વાધ્યા. કામ જેણે હત્યો, ધર્મ સંઘળો તેધારીઓ. કામઅંધજેકો થયો, તે હતી બાહુ હારીઓ. જીવ દયા પ્રતીપાળ. જન્મ ધરી નવજાણ્યો, પાપી સુરા પ્રમાણ ભોગવે નર્કની ખાણો. જન્મધરીને ભોગ, ધન તેણે શું કીધું, અમરત હત્યું આપ, ઝેર હળાહળ પીધું. શીળવ્રત સાધ્યાં નહિ, ઘણાક સમજ ઘાડદમાં મનુષાદેવ મહા મુલ્ય છે, શામળ કહે નાંખ્યા વાટમાં, શેતરંજે શરવ સમેત શીખરનિ ભત્ર પાર્શ્વનાથ પુન્ય પ્રિત, જે છે પ્રાણ માત્રા. મુમતિબાંધેમુખ, ઊરનોદક પીવા આપે મુજને ગ્રહેવું પ્રાણ, ગુરૂ એ ગુણ પ્રતાપે જૈન ધરમનિ જેજવી ભાર ધણે જે રહે ભર્યા, શામળ કહે શીળવ્રત ધર્મ, નર નારી તે તો તર્યા, દોહરો—પ્રતિજ્ઞા કરી પંડમાં, મેં વિચાર્યું મન અંગ પંદર દિવસ પક્ષઅજવાળીયાં, સ્વામિનો નકરોસંગ આજ્યકી અજવાળીયે, વનિતાએ કીધીવાત, પરણ્યો જે પતિ માહરો તે માનો જયો બ્રાત જેણે પાળીયાંછે શિરવ્રત, તે-તો પામ્યા ભવપાર એવું જાણિ મેં તજ્યો ભાવેશું ભરથા પ્રતિજ્ઞા કરી તે પ્રેમદા, પોતે ગઈ પીતાને ઘેર. પછે દેહેરે પતીગયો, પ્રૌઢિ શિ તેનિ પેર સ્વામિએશાસ્ત્ર સાંભળ્યું, કામ તજ્યાના કામ. જેણે તજીને તારણિ, પામ્યા સ્થિરતા કામ. કંથેકીધી કલ્પના ઇશ્વર આગળ આપ એક પક્ષ અંધારીએ પ્રેમદાનિરખુ પાસ. સંગ કરૂ શામા તણો, કોઢિ થઈ તે દિશ. કરૂ સંગ જે કામનિ, તો સત બ્રહ્મહત્યા શિશ, ધારીને નિરખુ નહિ, પંદર દિવસ પચખાણ. મહાવિર કેરી આગના પુરણ શાખ પ્રમાણ.

ચોપાઈ—મન સાથે એ કીધી વાત, કોનિ નવ જાણો ખ્યાત. આપે મનપ્રતિજ્ઞા કરિ સાસરે આવીછે સુંદરી. જેખનવંતી નરનારીનો અધીકસ્નેહ સાસુ સસરે દિધાં માન, ભોજન કીધાં આબ્યાં પાન, નેહ ધણેથિ નિશા પરિ, ચતુર ચતુરા મે-હેડે ચડિ પુલ પાથર્યા સુંદરિ, ખરાસ કસ્તુરિ હરખી જેહ, દસદિશે મેલ્યા દિવડા, નરનારિ જરાવંત જીવડા ભોજસામગ્રિ ભાવે ભળે, કનક જેત દિપકનિખળે, જાણુ પ્રણમ્યો પોતાને પતી રૂપેરંભા રોહીણિ હર્ષ ધણો છે મનમાં હેજ, શામા સુતિ સ્વામિ સેજ, જેવાપ્રકારછે તરૂંતણા, તેથિ ગુણ સ્વામિમાં ઘણાં હાવભાવ કટાક્ષ કરિ, ભરપુર જેખનમાંહેભરિ દોહરો—સ્વામિકહે સુણસુંદરિ, ચતુરાચતુર સુખણ; ભગતિવંત બાળુતુને, પંદરેદિવસ પચખાણ. કશન પખવાડિએ કામનિ તાહરિ પુરૂ આશ; બાંધવ જેટે બેનડિ, તેમ પોહોડિ રહુ પાસ આનંદ પામિ ધણું, પીઝિએ કીધું પુન્ય; રૂઢે રિશ કરિ નહી નિમેખ ન રાખિ તુન્ય. પંદર દિવસ પુરણ થયા, કશનપક્ષ કલ્યાણ. હરખ્યા ધણુ હંદા વીશે શાહાપુત્ર સુખણ. મળશે રાતે માનનિ શુભ સ-જેમનનિ મમતા માણશું ભામનિ સાથે ભોગ, ખાન તરતિખશું વીવીધ ભોગ વીલાસ શાહા પુત્ર સેહેજે ગયા પરણિ પ્રેમદા પાસ માન દિધું ધણું માનનિ, પરડે મનથી પ્રીત, સ્વામી સજ્યાએ ચડ્યો રંગ ભોગની રિત. કામનિ કહેછે કંથ સુણ, અ-

ધીક પ્રતીક્ષા એહ. એક પક્ષ અનુવાળી પંદરદીવસ તું બંધવ હું બેહેન. ચોપાઇ વાડ બોલ વનીતાનો વશ્યો હેત ઘણેથી સ્વામી હસ્યો કામની તેં કરયુ શુભકામ મમતે રહયું આપણું મામ. હરખ બેહુના મનમાં હોય, કપના પામે બેઠિમાં કોય. અવતાર બેઠિનો એમજ ગયો, નરનારીનો સંગ નવ થયો કોણે નવ જાણી તેવાત, જશવંત બે સુજાણની જાત. ધર્મ તણી રાખી રતીયો, જગત બધો તેણે છતિયો વરસ પંચાણુ પાળી પ્રીત, રૂડા મારગની રાખિરીત અવસાંનકાળ આઘ્યો જ્યાહરે વીઝહળ ખુબ થઈ તાહરે, રહ્યો રૂઢેમાં રૂડો રંગ; સ્વામી સાથે કડ હું સંગ વીગત વાતની વીસરી, જીવ ગયો નીસ્યે નીસરી, મરણ સમે જેવે વીચાર, તેમોટ્યાંધર્યો અવતાર; કૃત અકૃત જે ચીતે ચડે, તેવો અવતાર તો લેવો પડે. શમ મન માયામાં અડયું તે મોટે અવતરણું પડયું, બે જણ પડીયાં પ્રથિવીમાંહે, સ્વામી અવતરીયોછે તાહે. નીચબુધ થઈ માટે નેટ, હું અવતરી ગુણકાને પેટ. પહેલે ભવ કીધીતી સેવ, તો થઈછું દેવાધીદેવ; પહેલા ભવનીજાણુંવાત, સતી શીરામણું સાક્ષાત. સત્યશીળ હતું મુજ હાથ, તોઆવીછું હરસીધ હાથ. પહેલા ભવતો ધરમ મુજફળ્યો, માહારાજ મહીપત મુજને મળ્યો; તે વરને પરણાવોતમો, પરદુખમંજન જાણુ અમો. માહારો કરે ઉત્તર નર જેહ, મુજને તો વરશે તેહ રાજ કહે છે રૂડુ થશે, શીવ પ્રતાપે સંકટ જશે. સુખે માહારી સાથે આવ, કેટીહરખ મનમાંહે લાવ જે નર મને ઇછોછો તમો તે વરને પરણાવું અમો. નારીએ જઈ માન કહ્યું, માડું મન કલુજવ થયું; વળાવો મુજને એ સાથ, માલ ખજનો આપો હાથ, દઢતા રાખો મનડું ધીર, એ મહારાજ વીક્રમવીર, પરનારી સહોદર એહ, એના સત્યથી વરસે મેહ સુત્ર માસંગ એકશાણુઆરિયો, અમુલક રતને ભરાવીયો, મણિ માણેક ભયાં કાંઈ કોડ, એવાં ચોંતામણિનિ જોડ; વાડ વસ્ત્ર તણા અંબાર, ઊપર અંબુજ એક હજાર; કમળહેતપ્રિતેથી લીધ; મુખથી વાત કામનિએ કીધ, નહી કરમાય નહી સુધી જાય, નિતનિતશોભા અદકી જાય; દેવતાને દુરલભ છે એહ, વીક્રમ પામ્યો પુન્ય વિવેક; જઈ વાડિમહી રોપો ઘેર, શોભા નિત પુરણ પેર; વગી કહું તે કરજો કામ, ફરી ન આવશે આણું કામ. સાચું તમશું બોલું આપ, પુરવે પારવતીનો શ્રાપ; આ સ્થાનકમાં જે પેસશે, તેની કાયા પ્રલે થશે, એ સ્થાનક ઉમીયાની આણુ, જે આવે તે ખોશે પ્રાણુ; તમો આઘ્યા માહારે બારણે, ઉમીયાના વચન કારણે, જે દહાડે કન્યાઉર ધરી તાહરે વાત મારી કરી. જે આવે તે પ્રલે થાય, તો કેમ આવશે વિક્રમરાય. દોહરા-તાહારે બાળા બોલીયાં, નહી બોળે એને નીર; અગ્નિભેદી નહી શકે, આવશે વીક્રમવીર, માટે તમો અહી આવીયા, કર રૂડે કન્યાય; ફરી ઇલાં આવશે, તો અધીકા અન્યાય. એકસહચરી એક રાય; હોયનારહસ્તીપરે, આપ અસ્વારી થાય. મીચ્યાં લોચન મહીપતી, ધર્યું કાળીનું ધ્યાન; રૂડા કામ કરો નીતે, પ્રીતે આખ્યાં પાન. નેત્ર

ઉઘાડી નરખીયું, કારમો દીકો કુપ; દુખીઓ બેઠો ડામણો, ત્યાંહાં આઠ્યો ભડભુપ. અરજનુન જાણે અવનવો, ચતુર શીરિમણ ચંદ્ર; દેવથકી દસ લક્ષ ગુણ, આઠ્યો જોતાઈદ્ર ચોપાઈ-રૂઠો ગજ મોહોટો માતંગ, કન્યા શોભે રૂઠેરંગ; આઠ્યો બહાર ગુણવંત ભુપ, જ્યાં છે કારમો મોટો કુપ. એક કમળ કેરે કારણે, બેઠો સાંધે છે બારણે; ત્યાં આઠ્યો વિક્રમ મહારાજ, લે ભાઈ તારે જેનું કાજ, કમળ એક લઈ સુખીઆ થાઓ દુખ જીતીને મંદીર જાઓ; જઈને તાત માતને મલો, ભોગ સકળ ભાવંતા ભળો; નેત્ર ઉઘાડ્યાં દુખીયે જેમ, તેને દોલત દીડી તેમ; દીડાં કમળ કન્યા માતંગ, મોહ પામ્યો લાગ્યો મન રંગ. લખ્યો હોય ચીત્રામણ જેમ, ચીતભરમ થયો તે તેમ; એક થડી નવ બોલ્યો વાણ, જેમ દુખ્યાં હોય સાતે વાહાણ; જેમ પેટ તણો હોય પુત્ર, જેમ ભાગ્યું ધરસુત્ર જેમ દાવાદળ માહે પડ્યો, જેમ કો દુખી દુશમન નડ્યો; કોની વાત સુણે નહી કરણ; થડીકા એમ કરતાં થઈ ત્રણ; ધારણ નવ રહી ધરણી ઢળ્યો; જેમ આકાશે તારો ગળ્યો; દિઠો અધરાવત જેવો ગજ. ઇદ્ર આકારે ફરજે ધ્વજ; કમળ મોટ દીડી માહા મેહેર, તે દેખીને લાગી લેહેર; આસના વાસના રાજ કરે; આપ ઉછરંગે ધરે; આપ વસ્ત્ર તે આ સુ લુવે, નીર્મળ નીરે મુખડુ ધ્રુવે, વસ્ત્ર વીસરજન કરે તે હાથ, ખમા ખમા કરે તે સાથ; એમ કરતાં થડી બે થઈ, વળી ચેતના મુરછા ગઈ; નેત્ર ઉઘાડ્યા રૂઠી નીત પુરણ કીધી રાયે પ્રીત; નરપતી કહે કાં પામો દુખ, કહો મુખેથી કેમ થાશો સુખ; શું મનમાં આઠ્યો છે જોગ, કે કાંઈ પ્રગટ્યો દેહમાં રોગ; હરખ ઉપન્યો નીર્મળ દેહ, વ્યાપી છે દારણ દેહ; ભુખે ભમરી આવી ઘણા, કાયા સ્થીર નવ રહે તમ તણુ, રોગ હોય તો ઓસ કીજાએ, કહોતો કમળ અધીકાં દીજાએ; વારૂ કહિ તે દુખીયો રહ્યો, ફરી ઉતર તેણે નવ કહ્યો; સમજ્યો મન મહીપતી મહારાજ, લોભે ભાગતાં આવે લાજ; બુધ લક્ષણ; એમાં બત્રીશ, કહે તો કમળ આપું દસ વીસ. હાય હાય તે કહે છે મુખ, અધીક તન દાન્યુ છે દુઃખ અખંડ આંખે આંસુધાર, વપુ મરોડે વારંવાર; દાંતે જીભ ટશે જેટલે, ઝાલ્યા કર નરપતી એટલે.

દોહરા—વિક્રમ કહેરે વીર મુણ, કેહે મન કેરું કાજ; મન મુકી કારણ કોહો લેશ ન ધરશે લાજ. નીચું જોઈને નરપતી બોલ્યો વારૂ વાણ; જે તમો જાણો તે કહો આઘ શક્તિની આણ; જે વાટે મન ઉલોટ સમે તમારો શોક તે તમો મુજને નવ કહો, તો તિર્થવ્રત તમ ફેક; ધરસુત્ર પુત્ર કે ગામ ગરથ, ગજરથ ઘોડા રાજ; એ વહાલું નથી મુજને, વહાલુ છે પરકાજ. ભણ્યો નથી ગણ્યો નથી, નન્યો અક્ષર નામ; મારે મન મેલી કહો, થાય તમારૂ કામ. ચોપાઈ—ત્યારે દુઃખીયો બોલ્યા વાણ, ધન ધનરાજ ચ પુરસજણ; માહારા મનનું જે છે કાજ, તે કહેતાં આવે મુજ લાજ; સાચું કહું સમ દીધા માટ, મુજને તો મોટો ઉચાટ; તમો લાઠ્યા હઈડે ધરૂં, માહારૂ મન તો હરખે ભરૂં, અદેખાઈ તે વાતે નથી, સાચુ કથન કહું તે કથી; આઠ્યો તો ડામહું જ્યાહરે,

કમળ દિઠું મેં તાહરે.તેની લાલચ લાગી ઘણી મેહે નવ કીધી મોહટમપણી. હું નવ પડીયો એ જળ માંય, બેશી રહ્યો વડલાની છાંય. મેંતો નવ પડાયું નિર,વાહાલું ક્રીધું એહ શરીર;સમજ્યો નહી મોટો ભરમ, મેંતો નવ સંભારયું કરમ; તે ઉપાય કર્યો નહી અમો, એટલે રાય પધાર્યા તમો; તમે પુછ્યુંનેમેંતો કહ્યું;તાંહાંથી જ્ઞાન તમને તો થયું; સાંભળતાં મન ચલાવીયું, કુપ મધ્યે તો ઝંપલાવિયું; આવરદાપર રાખ્યું મન, તમો વહાલુ ક્રીધું નહી તન. હસ્તી લાવ્યા રત્ને ભરી,શાહીતી સાથે સુંદરી અલખત બીજી અપરંપાર,કમળ અમુલખ એક હજાર;તે દેખી ઝુરંછું અમો પુછોછો તો સુણજે તમો;જે કો મન ચલાવિ જાય,તે નર ઝાઝો સુખીયો થાય;એતો કારજ કરમજ તણું, હવે વિમાસુ હું ઘણુ દોહરા-હવે વિમાસણ હું કર, મેં નવ ચલાવ્યું મન, હું પડત જો કુપમાં;લાવત અદકુ ધન. અરે દૈવ મેં કયાં કરી, એ કાયાનિ આશ; કાયાકરતઅજળામણી,તો આવત સરવેહાય મુખમાંહરો પ્રાણીઓ દેહશું નાખ્યું હેતવાહાલો ન કરત જીવડો, તો સઘળી સંમરથ લેત, એ પુરણ મન માહરે,બીજે નહી મન સર્મ;દોષ તમને દેતો નથી,દોષદેઉછું કર્મફટ ફટ મારા પ્રાણીયા અકલ અજણ અનુપ;કમળ કામનીહસ્તિહસ્ત,પ્રથમ પડતહું કુપ.કરોડ ઉપાયે કહુનહી દીધા મુજનેસમ;સાચી વાત તે સીદ્ધ છે,સાચુ ન કહુ કયમ;તમો દુખભંજન હતા,કર્તા-તા પરકામ;તાઈ મેં દુખ ભાગીયું,દુખભંજન મુજનામતમો સરજતઈશ્વરા પરદુખ-ભંજન તમો આપ;તાહરા દુખભંજન અમો,તે ઈશ્વર પ્રતાપ;વાત ન કહી હોતજે તુને તો કયમ ઉપજત હેત.આવાં કમળનેકામની,તેતું કયાંથી લેત;સમજ્યા તમારા શાણુ-પણ, સમજ્યો ભાગત દુખ;સ્વારથ પરવશ પડ્યા, ન ભાગે ભરામણે ભુખ; જ્યાક દશવાશેક ઘરતણા,તેહને આપો દામ કીર્તકરાવો આપણી;ફેરવો બધે ગામ.શેર એક આટો અપાવીને,બોલાવો ચારણભાટ;ગામગામમાં ફેરવા,વખણાવે વાટોવાટ વીનતા વહાલા થઈ,વખણાવો જઈવેશ પરમાર્થ પુર્ણ કરો;કીરતી દેશવિદેશ;વાર થયુ વાટે મળ્યા કળી જોયું મેં કામ કદાચ દુખ હોય દેહમાં તો આવત ઝિજ્ઞેણી ગામ; પ્રીછો નર પંડીત તણા; પ્રીછોછો પુરૂ નામ;રાગ કરી તે રીઝ્યા, તાત વાગતે નામ અમો આશે દીન કહાડતા, બેઠા કુપને પાસ. અમો આજ ઉડી જશું, નેટ થઈને નીરાશ ભલું થજે ભાઈ તમતણું, વચન કરજે મુજ માફ; આ સ્થાનક આવ્યા તમો, તેહ અમારાં પાપ. દુસ્મન હશે કંઈક દીવસના, પુર્વે જન્મતું વેહેર; ત્યારે તમો અહીં આવીયા, પુછવા અમારી પેર. માલ લીધો તમો માહરો, ગાળ્યા માહારાં હાડ, જીવ રાખ્યો કાયા વિશે, તેહ તમારો પાડ. ચોપાઈ-વચન સાંભળ્યું દુખીયા તણું, રાજ રીઝીયા અદકુ ઘણું ચતુર નર ચિંતા પરહરો મેહેલી દો મનનો ખરખરો; જે કહો તે તમને દીજીએ, ઓપી-સુણ મુજને કીજીએ તમો મોહોટા છો આડે આંક, ઘણોક પડ્યો છે અમારો

વાંક.આ સર્વ તમારો ગર્વ,મારું ડહાપણુતેતો વ્યર્થ;આ કન્યાછેકારણુપલામનીછે એક ભારે ભુપ એ કહે તેનો ઊત્તર કરે, એ વરને વનીતા વરે;ખીજે આ સરવે દ્યો માલ; કામની કેરા મેહેલો ખ્યાલ; નાર વીના સરવે આપશું, તાહરો સરવે સ્થાપશું;પુછવાનો ઉત્તર આપશે, પ્રમદાને તેતો પરણશે;રાજ તમે આપો જે ગર્થ તેતો મારે ન આવે અરથ; હું નહી જયકીનો તન; મહારું ભાગ્ય નહી મન.

દોહરા-રીજ્યો દુખીઓ રાયપર, વારું કહી એ વાત;પ્રસ્ત પુછે એ પ્રેમદા,સુ-
ણીએજ સાક્ષાત. ઉત્તર એતો આપશું તો વદુ શું કન્યાય; તહારૂં આપ્યું લેઉ નહિ નહિ કરીએ અન્યાય. કન્યા છે મારા કરમની, નીસ્યે તે નિરધાર;વીસવાસા પેલે ભવે, એ ભામનિ હું ભરથાર. કહું વાત તે સાંભળો, મોહોટા છે મહારાજ; કમળ લેવા તમે ગયા, તેતો મહારે કાજ.તમે ક્યાંહાં ને અમે ક્યાંહાં, ક્યાંહાં એ કુપનિ તીર; ક્યાં પુછી તમે વારતા,પરદુ;ખભંજન વીર;સંદેહ ટાળ્યો છે મહારો, તે નિરથે નિરધાર; એક કમળનો ઓરતો, લાવ્યો કમળ હજાર. તારે કરમે જશ લખ્યો, મહારા કર્મમાં સર્વ;ગમતું થાય ગોવિંદનું,મેહેલ્યો મનનો ગર્વ.પ્રેમદાપ્રશ્ન જે પુછશે, તેનો ઊત્તર દેશ;પ્રિછુ નહીં તો પગે નમું, કહીશ તો કન્યા લેશ. ગળે કોઇને પડવું નથી, નથિ કરવો અન્યાય; હેત ધણે રાજ હસ્યો,કરજેડયા કન્યાય. પ્રશ્ન પુછશે પ્રેમદા વચમાં રાખ્યા રામ; સમસ્યામાં સર્વે કહ્યું, ગામ ડામ ને નામ.

ચોપાઇ-મુજમાં જે કાંઈ હશેમાલ, તો તુજને દેખાડું ખ્યાલ; જોર હશે તો તો જુઝશું, બુધ હશે તો તો જુઝશું શાહપુત્રને શાહનિ શીખ,હું નહીં આવ્યો માગવા લીખ;પછી બ્રાહ્મણ લીક્ષા કારણે,જયકીક હું નથિ બારણે; મુજ ને તમે શું જણ્યા ભાટ, હું નથિ ગુણકા કેરો ડાક; સુધ સુતાર નથિ શેલીઓ, નથિ જયકીક તાહરો ટેવીઓ. નથિ હું વેદીઓ કે વ્યાસ,જે માગી લેઉ તાહારી પાસ;હું નથિ હાકેમ દેઉ દંડ,હું નથિ લીલ તસ્કર લાંડ,હું નથિ ગામારતા કેરા ઘાટ,વગરે પડાવી લેઉ વાટ નથિ શેઠ પટેલ હું સાચ,લેઉ તમ પાસેથિ લાંચ; હું ન જુગારી આડે અર્થ, જીતિ હરાવી લેવું ગર્થ, હું નથિ ડગ કે ડાકરો, હું નથિ દાસ કે આકરો, હું નથિ ગરા-શીઓ ધારીઓ, નથી ફેગટ ફારીઓ; હું નથી ધુતારો ધિર, હું નથી પાતર કે વિર. અધરમી હું નથી અનાથ,તમ પાસે નહીં જોડું હાથ; હું દાતો છું દાન જ દેઉ, કોઇનું આપ્યું હું નહિ લેઉ. છેક નીચ હું નથી રાંક, તારો માલ લેઉ વણ વાંક;ધંશ્વરની કડં છું આરા,માગુ એક પ્રભુની પાસ.દોહરા-કહે દુહો એક કામની, સાલળી સુખીઓ થાઉ; ઉતર સુજે તો વરૂ,નહિતર મંદિર જઉ. રાજ કહે રામા કહો. દીલ રીઝીને આજ; અરથ કહેશો આપણો, લેશ ન ધરશો લાજ.પ્રીછે તે તો પરણશે; પ્રીત ધણેરી પેર; નહીતર નિરાશ થઇ, જઇશ પોતાને ઘેર.સમશા કહે છે સુંદરી, ગોળે વીંટી અર્થ; પેલા ભવ સ્વામી હશે,તેને સમજે અર્થ. સત્ય રાખે જે

સામઢું, તો તો સ્વર્ગે જાય;પત મુકે પોતાતણું,તો તો ગોથાં ખાય,જેખન રૂડું જાળવ્યું, વરધે વિઠ્ઠળ હોય; તે નહિ સરગ મરત્યુનો, ખરૂં રજ્યું પણ ખોય, જશ જશ લીધો જેખન પણે,વરધ પણે ઉઠાડી વાટ;તેહ સ્વાન પરીયાંતતણો,નહિ ધરનો નહીં ઘાટ,મહામહેનતે ધન રજ્યો,ઘડપણ સુધી ગથ; નવ ખાધો નવ વાપર્યો, એકે ન સર્વો અર્થ,અમુદ્ય રત્ન જોતાં જડ્યું, સુખ પામ્યા બે સાથ; તે તો ખોયા જીવટે,વળતા ધસીયા હાથ. સંન્યાસ મળ્યો સત વરસ,જશ હત્યો તે જોગ;અવસાનકાળે મન બ્રષ્ટ થયું, તેના કરમના ભોગ. છપો—સત વર્ષ સંન્યાસ, વળતું માંડ્યું ધરસુત્ર; લામનીએ તજ્યો ભરથાર, પછે પ્રસન્ન્યો એક પુત્ર; ખટ માસના અપવાસ, કર્યા પચખાણ કરીને; ઓછો રહ્યો દીન એક, ખાધુ અન્ન પેટ ભરીને, જન્મ બધો જશ હતીયો, મરતી વેળા નર તે નડ્યો; સમજશે તે સલક્ષણે, તેને અવતાર ધરવો પડ્યો. દોહરા—એમ વાત્યું હોય આપમાં,એમ સમજ્યો હોય સુત્ર; તે આશા મહારી કરે, પવીત્ર તણા જે પુત્ર; બીજ તો બેશી રહ્યા, ઘણા હેતથી ગર્થ;અણસમજ્યા આશા કરે,તે નિશ્ચે પડશે નક, ચોપાઈ—જીવતી વચન સુણ્યું જેટલે,ચિતમાં ચતુર ચેત્યો તેટલે;પેલા ભવને પુન્યે કરી,ધારણ ધર્મની મનમાં ધરી; અજ્ઞાન હતું તે સર્વે ગયું,જતી સ્મરણ તો તેને થયું; મહિપત ચેત્યો મન મોઝાર, નિશ્ચે એ તો મારી નાર, મારૂં કહ્યું એમ માને કયમ, સોએક ખાવા પડશે સમ; સાચા સત વાધે સંધાણ,અક્લથક્રી પુરૂં એધાણ;સમાવું શામા કેરો શોક,લક્ષવશા બહુ માને લોક. દોહરા—અપવાસ કર્યા એક માસના, સ્વરગ સુખને માટ; જમતાં ઝેરજ ભાળીયું,વેદ ઉઠાડી વાડ.યોજ્યો પાડ્યો તે પુત્રને,માણવા સુખને માટ, વરધકાળે તે વધ કર્યો,વંશ ઉઠાડી વાટ;પ્રમદા પરણ્યો પદ્મણી, ઘણા ઘડાવ્યા ઘાટ; પ્રીતે ક્રીધો ખરખરો, વેદ ઉઠાડી વાટ; જેખન મધે જશ હતીયો;ઘણી કીરત ગુણ ઘાટ;ચુક્યા ચતુર થઈ વ્રધપણ,વીવેક ઉઠાડા વાટ; નવાણ ખોદાવ્યાં નીરના,ઘણા ચણાવ્યા ઘાટ;અંતકાળ સર્વ પુરાવીયા,વખાણ સુણ્યાં તે માટ;ગયો અવસર આવે નહીં, કરજે કોટી ઉપાય; મરણ કાળે મન સ્થિર રહે, સેહેજે સ્વર્ગમાં જાય.

છપો—પુરૂષ ગયો એ સાલ,વખાણ સાંભળીયા વાતે; સમજ્યો શીજ સંતોષ, પચખાણ કર્યા જશ જાતે;પંદર દીવસે એક પક્ષે તરણી મનથી તાગી;એશી વરસ કહાડ્યાં એમ,ભાવટ તો મનની ભાગી;મરતી વેળા માનવી,સીધે મન જઈ અડ્યું; પાછો પડ્યો તે પાપમા, અવતાર લઈ અવતરવું પડ્યું;નારીનું નીરબે મન; પાઠી રહી પતીની પાસે જરા ડગ્યું નહીં મન;આરંભની ન કરી આરો;ખાવાપીવા સુખ સેજ,હેત પતીશું પુરણ;કામ વાસના નહીં કાય,ચિંતા ક્રીધી ચુરણ;મરણ કાળે તે માનની,સંભોગ ઉપર મન અડ્યું,ગુણકાને ઘેર ગોરડી,અધમઘેર અતરવું પડ્યું, ચોપાઈ—બધો શીયાળો ટાંઠે મરે, ઉનાળે ડગલો રૂએ ભરે; આખો દવાડો

ભુખે મરે, માઝમ રાતે મહીદા કરે. જોખન બધું કુંવારા જાય, વૃદ્ધપણે પામે કન્યાય; ફરી ફરી કંકની મન ધરે, પછી જગન મહાફર આદરે. આગળથી પાણિ વહી જાય, પછી પાણ બાંધવા તત્પર થાય વહેરાઈ વેરીની રીત, પછે કરવા જાએ પ્રિત; વરત દીવસ તો ભોજન વાંદ, અન્ય દિવસ તો ભુખ્યો રહે; બાળપણે વિદ્યા નવ થાય, વૃદ્ધ પણે ભણવાને જાય; કરે જન્મથી કુડા કામ, પછે સાંભાળવા માંડે રામ, ચાતુરભાસ નવ વરસે મેહ, થાય માવડુ ચૈતર તેહ. નરનારી અવસર પ્રીછો પ્રાણિયો, તો જીવતી છતિ છણિયો. દોહરા—નરનારી પરણ્યા નેહથી, ધારયું વળતું ધર્મ, માનનીનું તો મન ડગ્યું, કીધું કુડુ કર્મ. કામની કંથને ઓળખ્યો, નરે ઓળખી નાર; પ્રીછ્યાં બહુ પટંતરે, પેલા ભવનો પાર. છપો—સો વાને એક વાત, કાંઈ નહીં તેમાં કાચું; સુયં ચંદ્રની સાખ, સત્ય બોલુ હું સાચું. ભરતખંડ મુખ શુભ ભોમ્ય, ગુણ ભદ્રાવતી ગામે; નહાલચંદ્રશા શેક નીરમે સુત નીરમળ નામે; પ્રેમદા નામે પદ્મની. પુત્રી સાથે શાહે તણી, પરણગમે તો પ્રેમદા, તું ધણિયાણિને હું ધણી. ચોપાઈ—ચતુરા ચેતીમનથી મળે, ઘણે હેતેથી વળગી ગળે; તું સત્યવાદીને હું સતી, હું પ્રમદા તું માહારો પતી. રામા કહે સાંભળરે રાય, મહિપત સમજે તે મનમાંય; હું કામની એતો કંથ. પરમેશ્વરે મેળવ્યો પંથ; પુરણ પ્રીતે તું પરણાવ, લાખેણા એ લાડ લગાવ; શાહા પુત્ર એ સાચો હોય; કળી શકી નહીં કોય. જેણે વ્રત ધર્યાંતાં એહ, દેવરૂપે દેવાંશી દેહ; ગાંધર્વ વીવાહ કેરી રીત, પુરપતિ પરણાવી પ્રીત. છપો—જે રાખે સંતોષ ને મહીમા વધારે; જે રાખે સંતોષ, વેદના દેહની વામે; જે રાખે સંતોષ તે મહીમા વધારે. જે રાખે સંતોષ સહેજે તે સ્વર્ગ પધારે; સંતોષી જે જા હોય છે, તેનાં પાપ સઘળાં બળે; સામળ કહે સંતોષથી, જન્મ મરણ ફેરો ટળે. ચોપાઈ—તેત્રીશ કરોડ દેવતાની સાખ, પરણાવ્યા વર કન્યા ભાખ, વરને કન્યા સોપી તરત, જેણે પાળ્યાં શીળનાં વરત, બીજે માલ આપે જેટલે, દુખીએ ના કહ્યું તેટલે; ન ખપે હાથી અથ તાહરો, અનમી ટેક રાખુ માહરો; ન ખપે કમળ તાહરું એક, અનમી જચીક માહારી ટેક. ન ખપે તારો એક કામ, હું ન કરૂં લીધાનું કામ. હું ક્ષત્રાણીકરે તન, નાગ્યાનું મહાફર નહીં મન; આશા ન કરૂં હું તાહરી, પરણાવ જે સ્ત્રી માહરી; ક્ષત્રીની ખપર સાંભળો, બળે દોરી ન મુકે આંખળો. ક્ષત્રી કોનું ન ખાએ અન, ક્ષત્રી કોનું ન જાએ ધન; અંખળાતા અંખળાતા કરે, ટેક ન મુકે ભુખે મરે, ટેકી ક્ષત્રી મારી જાત ભુપત પ્રીછે ભલેરી ભાત. સોને આપનારો શ્રીનાથ, તમ આગળ જેડું ક્યમ હાથ. દોહરા—વીકમજીત કહે વીર સુખ, તેં કહી વાત વીરેક, તેં કહી ને મેં સાંભળી, તેમ તું સાંભળ એક ગુણ તાહરાથી હું ગયો, હીક જેયો મેં કામ; સરવે માલ એહ તાહરો, મેં શું કીધું કામ. પ્રાકમ જે હોય માહાફર, મેં શું કીધું જોર; તમે મોકલ્યો હું ગયો. વાત નળો અંકોર. પ્રાકમ જે હોય માહાફર, ના આવત તારે અર્થ; મારા

પુનઃ હું ગયો, તાહારા કર્મનો ગર્થ, તાહરો માલ તે તું લહે, તાહરા કર્મની આડ; સાંભળ પણ શું માહરું, દેખે તો દેખાડ; ખીજ વાત એક સાંભળા, તું સીમાડો રાય, હું ચક્રવે પૃથ્વીપતી, વાત ધરો મનમાં; સલામી લઉં સદા, હોડ વળેથી હાય; શીર-પાવ આપુ સેહેજમાં, વાડ કરે વીખાણ, રાજ આપુ બે રીજયે, ખીજુ તો હાંટી લેઉં; રીઝયો તારી રીતથી, શીરપાવ સરવે દેઉં. આપવા બેગ સદા અમો, લેવા બેગ તું લાખ; શાણા હેતો સમજને, શાસ્ત્ર તણી એ શાખ. તુને વાત ત્રીજ કહુ; બે માને તાહરું મન; એ કમળ આપુ તને, ત્યારે તો લેવું જળ અન. પ્રતીગા મારીજશે, તો જશે મારો પ્રાણ; જીવદયા પ્રતીપાળ તું, સત્યવાદી સુખણ, ચોથી કહુ અનુરનર; સાંભળે સઘળો સાથ; શ્વસુરપક્ષ મોશાળમાં, હેતે લે સહુ હાય, ઘણા હેતથી હું ગયો, એ ગુફામાં એન; કોડે લાંબો કામની, એતો મહારી બેહેન; કડે દાન કન્યા તણું, દીધાં બેઠને દાન. મોટે આપુ મન કરી, હયો મન મુઠી માન. રાણારાયને રીધપતી, અનમી અહંદારી અનાથ; સસરા આગળ સરવકો, હેતે હોટે હાથ. સલામ કરીને કર ધરો, સાંપું માલ સમેત; સુખ પામી તે સુંદરી. હરખે ઊપન્યું હેત. વીક્રમ કરી બોલવા ગયો. માનનીએ મરડયું મુખ; સાચું બોલે સુંદરી, દેહમાં છે કાંઈ દુખ. ચોપાઈ—ગુણ સાગર પ્રથિવ તુજ ધણી, એજ સીમાડો માહરો ભણિ; ભુપત એને કરવી ભેટ, પટે ધ્રાસકો પોહોડે પેટ. બળ વિના જે શિક્ષા કરી, ચીત થકી કરવી ચાકરી. ભોગ ઘણા લામની ભરથાર, આવે ત્યાંહાં તારા અસવાર ચર્ણે રહેવું તજને સુખ, દાવાદળ સમ એ દુખ. પરવશ રહેવું જે નવ પટે તો સઘળું સુખ શરીરે અડે. તુજ સરખો મોહોટો શીર તાત, દુખની કેમ કહેવાએ વાત; વનીતાનો બોલ મનમાં વસ્યો, હેત ઘણેથી રાજ હસ્યો. દોહરા—ત્રાંખાને પત્રે લખી લક્ષ્મી આપી લુહાણ; માહારા દેખને પરગણે, તાહરી વરતે આણ. ભરણુ ન આપશે મુજને, ન કરીશ ચાકરી મન; છત્રપતીનો છત્રપતી, આણ કોની અન્ય. વોળાવી વીક્રમા જીતે, અલખત આપી અપાર; કમળ હથીઆરને કામની, ભરે જે ભંડાર, અધીપત મન આણુંદીયો, આપ થયો અસવાર; આપ આવ્યો ઉબેણમાં ક્ષણુ ન લાગી વાર જયજયકાર બધે થયો, ગડગડીયાં નિશાન; મોતીવધાવે વિશ્વમાં, જચીક કરેવીખાણ; રાજ કરયું અતી રંગમાં. ભરતખંડમાં ભુપ. સાક્ષીઓ ચાત્રી શાસ્ત્રમાં. એવો રાય અનુપ; મોટું સીંહાસન અધીક, ઘણી રીંદ ઘરસુત્ર; પ્રજાપાળે પ્રિયથી, પેટ તણા જેમ પુત્ર. નથી થયો અવની વીશે, કો થારો કો થાય; કામ કયાં છ કોટીધા અકળીત કોન કળાય; ભોજપ્રતે કહે પુતળી, ધન્યદા પુન્ય પવીત્ર; રાજ રૂટે વીચારને, વીક્રમ નામ ચરિત્ર, રણીઆત થયો તે રાયજી, કીર્ત શુભીને કર્ણ; કાળીદાસ માધે કયા, વીક્રમનાં રૂડાં વખાણ. શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, શામવેદી છે સાર; સુત તે વિરેશ્વર તણો, એને અક્કલ અધીકાર. શેવક શિવ શક્તિ તણો, દિવ્ય કવિનો દાસ;

આદ્ય ભાટ ચારણ ભલા, આજ્ઞાથી અભ્યાસ, ગુણનીધી ગુજર દેશમાં, અમદા-
વાદ અધીપતી, વાસ વેગણપુણ વીપ્રનો, માહા મનોહર માત; સુત શ્રી વીરેશ્વરતણે
શામળજી નીજ નામ, પીતા પુરૂષોત્તમ તણે, કરત નીત શુભ કામ; સીંહજ ગામ
શીરોમણી, માતર પ્રગણા માંહ; રખીદાસ મનજી તણે, વસે રૂપી એક તાંહ, લક્ષ્મી
લાજ લેઉવા વીખે બુધસાગરનાં બીજ; સપુત સલક્ષણ, ભાવીક રૂડી ભત્રીજ. કવી
તેડયો કોડે કરી, શુભ દીધાં સનમાન; પૃથ્વી કરી પસાયતે, ખાનપાન ધન ધાન.
અંથ કરો ઉત્તમ નવો, પરમારથ જે પુન્ય; ધર્મ કામને અર્થ મોક્ષ, નેક ન રાખી નુન્ય
તે ગામમાં મહાદેવ છે, દેવ વડો દાતાર, મોદીક ચડે ચોખા તણે, મહીમા અપરમપાર;
વિરેશ્વર વીસંભરે, મોહોટમ પદવી મેહેર; ચોખાનો લાડુ ચંદે, સવા બેમણને શેર,
મહીમા શ્રી માહાદેવનો, રખીયલ પુન્ય પ્રતાપ; શામળ વીપ્રે વરણબ્યો, અંથ અનો-
પમ આપ. વીક્રમ મહિમા સાંભળી, આણી મનમાં ભાવ; મનવાંછીત માગ્યા મળે.
ભવજળ તરવા નાવ; પુન્ય કરજે સહુ પ્રીતથી, શાસ્ત્રજ પુરે શાખ; આપે એક
અવની વીધે, લે પરલોકે લાખ; એવું સાંભળી આપશે અન વચ્ચ દક્ષણા હાથ; આ
લોકે જશ વધસે, પરલોકે પ્રભુ નાથ; શામળભટ શ્રીગોડ શુભ, કવીરાજ કહેવાય;
શેવક સહુ વીપ્રજ તણે, ગોવિંદ તણા ગુણ ગાય; ક્રીંકર સહુ કવી તણે, રંચત
સહુનો રાંક; અધીક ઓછું એમાં હરોક્ષમા કરજે મુજ વાંક. ભોજપ્રવ કહ્યું ભામની
વિદ્યા વાણી વિલાસ. શીક્ષા એ છે સરવને, પરમેશ્વર પુન્ય પાશ; આકાશ પુતળી
ઉપડી કથા સંભળાવી કર્ણ, એવાં પ્રાક્રમ જે કરે, તો ચતુર ધરજે ચર્ણ, પુન્ય કરે
તે પાકમી, ઇશ્વર પુરે આશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવી શામળદાસ, આતાવડતા
સમજતા, કહે કવીતા કરજેડ; શામળભટ કહે બોલજે જય જય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨ થી શીંગલ દ્રીપની.

માનવંતી નામની ચોથી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઈ-શ્રી મુખ શેવ સારદા, જેમાં કષ્ટ ન હોય કદા; હંસ
વાહની મોહોટી માત, જેની વાણી વેદ વિખ્યાત; વેણા પુસ્તક તે ધારણી, લક્ષ્મી
કોટી કલ્યાણ કારણી; તું માતા તુઠી જેહને, કવીજન કીધા છે તેહને; તું પુરે મનની
કામના, નવખંડ આલી નામના, આપો બુદ્ધ શ્રી સ્વામી મુખે, કઈ અંથ સતવાદી
મુખે; શ્રી ગણપત હુંદાળો દેવ, સુર સનકાદીક કેરી શેવ; તેત્રીસ કરોડ પહેલો પુન-
ય શુદ્ધ બુદ્ધ રીદ્ધ સીદ્ધનો રાય, સેવા તો સીંદુરે સાર; અમરત મોદીક આપ્યો
અહાર; શીવસુત શ્રી પારવતી પુત્ર, ચીંતામણી કેરાં ઘરસુત્ર; કલ્પવ્રક્ષ જેને ખારણે,
શેવું પદ સીદ્ધી કારણે, આઘશક્ત ઉમીયા તું ઇશ, શેવક હું નામુછું શીશ. દોહરા-
કૃષ્ણ કપાળ રાધે રમણ, જનકી જીવનરામ; મટે કોડ પાતિક સરવ, જપતાં નીરમ

જા નામ, માત તાત ગુરુ ઇષ્ટને, ચરણે નામુ શીશ; વરણુવું વીકમરાયને, કૃપા કરે
જગદીશ, પુન્યકારી પ્રભાના; પુન્યકારી પુન્યરૂપ; નમ્ર ધારા નરેન્દ્રપત, ભોજરાજ
ભડભુપ. બ્રહ્મ ભોજન બહુ પ્રાકમી, પંડીત હાર્યા પ્રમાણુમાં; કલ્પવ્રક્ષ કવિયો તણા,
અખીલ દેશમાં આણુ; ચરચા ચતુર ભુજ તણી, ખરી વાતની ખોજ; વિશાખો વીપ્ર
જ તણો, ભવ નીવારણુ ભોજ. સવા લક્ષ એક સહજમાં, આપે અદકા આપ; સીં-
હાસન તેને જણ્યું, કાંઈક પુન્ય પ્રતાપ; રત્ન જડીત કંચન તણું, ઉંપમા અતી અ-
પાર, દરશન દુરલભ દેવને, સ્વર્ગ લોકનું સાર, પુરવે વીસ્વકર્મે ઘણું, શીવને કીધું
ભેટ; આપ્યું તે પછી ઇષ્ટને, કોઈક કાળે નેટ; વાસવે સોંપ્યું વિક્રમને, દુખ ભંજન
નરેશ; કોયક સમે આવી ચડ્યું, પ્રૃથ્વી માંહે પરવેશ; શોભા તેમાં સ્વરગની, વધ-
કુંઠ વિમાન; કૃતવના કુબેરની, આપમ એ અનુપાન પાછળ ખનિશ પુતળી, પદ-
મની જુગતે જોડ; જાણે સજવન સુંદરી, ગુણ સાગરણી ખોલ. ભોજે કહાડ્યું ભોમ-
થી, પ્રમાણુ કરી બહુ પેર; શોભાવ્યું સભા વિધે, ઘણા હેતથી ઘેર; શુભ ગંગાદે
શુભ કર્યું, અક્ષત ચંદન લીધ અમરત ચોવડીયું અધીક, પુજ બહુ વિધ કીધ;
બ્રહ્મભોજન કરાવીયાં, દશ કોટીયા દાન; નૃપ મળ્યા નવખંડના, મહીપતને દીધાં મા-
ન; વિપ્ર તેડાવ્યા વેદીયા, લાખેણુ મુહુરત લાગ. પ્રદક્ષણા પુઠે કરી, પરકથો જમણો
પાગ, માં માં માં કહ્યું પુતળી, મહીપત પ્રતે મુખ; પગ માં ધરશે પુરપતિ, દેહ પા-
મશે દુખ. અચરત પામ્યો અધીપતી, હેતે જોડ્યા હાય. નકારે કર્યો ક્યાં નાર તે,
બાલ્યા સ્યામા સાથ; પુતળી કહે રાજ સુણે, ભલા ભોજ ભુપત; સત્યવાદી સુલક્ષ-
ણા, નિરમળ મહીમા મત. વીક્રમ અવતાર વાસવ તણો, આ લોકે પણ ઈંદ્ર; શો-
ભ્યા રાય સમસ્તમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર, તરતિએ આસન હતું, તેવો જે કોઈ થાય;
તેવાં પુન્ય પાકમ કરે, તેા ધરે સિંહાસન પાય, પર પરાક્રમ પરમારથી, પરદુખભં-
જન ભુપ; પ્રાણ આપે પરકારણે, અધીપતી અકલ અનુપ, ભોજ કહે મુણુ ભામની;
વિકરમસેન વીખાણુ, કૃત માંડીને કોહો મુને, પંથ કરે પરમાણુ, ક્યાં વાંધો ક્યાં ઉ-
છર્યો ક્યાં કીધું રીધ રાજ; દુઃખ ભાગ્યું દુનીયા તણું, કેવા કૃત પરકાજ.

ચોપાઈ-કરણ અવતાર તણી તે કથા, જોગ વાતમાંડી કહું જથા; તે સાંભળનાં
પાતીક જથ, નરનારી સહુ પાવન થાય; ભરતખંડ જંબુદ્વીપ જોણુ, અધીક મુકિત
પુરી ઉજોણુ. ક્ષીમા ત્રઠ ગુણવંતિ ગંગ, સ્વર્ગ માર્ગ તણો તે સંગ; મહા કાળેશ્વર
મોહોટો ઇશ. જોતીરલીંગ શોભે જુગદીશ. હરસીધ માત હનુરી ઘણી, ચાચર સેવ્ય
ગામજ તણી, ઇન્દ્ર પુત્ર પામ્યોતો આપ, ગરધવસેન યથો તે આપ; દવરૂપ દેવાંસી
દેહ, ગુણવંતી ગુણીઅલ તેહ. ત્રંબકવડ તેણે તો રચ્યો, મહામનોહર મહીમા મચ્યો;
હાંકી હેતે જીત્યો હોડ, કન્યા બે પરણ્યો તે કોડ; બેટી ત્રંબકરાજ તણી, ગુરૂપણે
ગુણવંતી ઘણી; પ્રોહ મર્લ વાંધ્યો તે પેટ, પછં નારીયો નાડી નેડ; એણે બાળક બે

જાણ્યા, જશવંતા ગુણવંતા ધણા; એક ભરથરી ભારે ભુપ, રાજ તેજ રદીયાળુ રૂપ; ભુપત કેરા જત્યા ભોગ, જરા જીતીને લીધો જોગ. કહેવાશે આગળ કથા, જે જોગી કહેવાણા જથા; ધીજે પુત્ર વિક્રમ વીર, નાનો પણ ધોરધર ધીર. જેણે જત્યો વીરવૈતાળ, કંઈક દુષ્ટના આણ્યા કાળ; કંઈક લોકનાં ભાગ્યાં કપટ, શોભાવી જેણે બહુ શ્રદ્ધ; જેણે જત્યા જે પંચરંગ, પૃથ્વીથી ટાળ્યું પાખંડ; અહરણી જેણે અવનિ કરી, લીશ્વકને ઘેર રીધજ ભરી; મુકિત પુરી મહિમા મુલ્ય, ઇંદ્ર પુત્ર ઇન્દ્ર સમતુલ્ય; પૃથ્વી પત પુરંદર પાક, જોતાંશ કુખ લખાણી શાય. સાગરમાં શુક બોળે ચંચ, સતમુડ-માં કણકા પંચ; કંઈ વીદ હું મહીમા કહું, લક્ષણ બુદ્ધિ સારી લહું; પ્રયાન રાજ પોતાનું કરે, પોતે પરદુઃખ ખોતો ફરે; જાણ્યો ત્યાં સુધી જશ લીધો, મુખ નીંદ્રા ભોજન નવ કીધો; ન ર્યો મુખે સ્ત્રીના સંગ; ન કર્યો રાજ વૈભવ રંગ; ન કર્યું વા-હાહું દેહ કે દામ, વહાહું એક પરમારથ કામ; વહાહું પુન્ય પરમારથ હોય, પાપી જન વહાલો નવ કોય. આણુ ધરમ મારગની ફરે; ન્યાયશાસ્ત્રથી ન્યાયજ કરે; રૂચત શતરૂ કે મિત્ર, પુત્ર પરીવાર સમજે છે ચરીત્ર. જીતી નીંદ્રા જાણ્યો અહાર, અલખત પામ્યો અપરંપાર, લઘુ લાઘવિ વિદ્યા ભણ્યો, સહોદર પરનારી તણો; પરકાયા કરે પરવેશ, એવો સીધ તણો ઉપદેશ. એક સમે નીંદ્રાવશ હોય, જાણ્યો અખટી જુગતે જોય; ઉઠ્યો તે વેળા આળસ તણ, શ્રી ભગવાન ભુદરને ભજી, તે વેળાતો થયો નયાર, બાંધી સકળ ભાથા હથીઆર; અધપછોડો ઓઢ્યો અનુપ, ભલી ભાતથી આઢ્યો ભુપ. ખડગ લીધું છે ચોધાર, હરસીધ તણું આપ્યું જે સાર. યુવનીધાન નીકળ્યો બારણે, નિશા ચરચાને કારણે; જોયો ધડ ઉજોણી ઘાટ, રાજ ચાલ્યો વનની વાટ. અકસ્માત અજવાળુ હોય, તે તો રાજ દ્રષ્ટે જોય. દેવ બળતો હશે કોઈ દુત, ભય પમાડ્યા આવે ભુત; વપુ માંહે તો સંદેહ વરયો, ધર્મવંત તે સામો ધર્યો; રાજ પાસ ગયો જેટલે, ચીતા બળતી દીડી તેટલે. ચીતા રચી છે વિવિધ વિવેક, પાસે નર ઉભો છે એક. તેણે નાહી સ્મરણ કર્યું; ચીતામાં પડવા મન ધર્યું; અંપાવા માંડ્યું જેટલે, વીક્રમે દીડું તેટલે; હાં હાં કહી ડાલ્યો હાથ, પુંડળથી ભરાવી બાય; શા માટે તમે દુષ્ટીઆ શાસ્ત્રો, શા માટે તમે બળવા જાણ્યો. દેવ સરખો કાં બાળે દેહ, દુખ મુજ આગળ કહો નેહ. શા માટે પરહે છે પ્રાણ, સાચુ ન કહે તો ઇશ્વર આણ. સાચુ ન કહે તો સીધી સાચ, પ્રલોકાળનું તુને પાપ. દુનીઆને બહુ વાધ્યું દુખ, દસ વીસ ગાળ દીધી છે મુખ. મેહલ મને તું ચીતે ચોર, શું કરે વણ સમજે સોર; દુખ દે છે મુજને શા માટે, તું જ ભાઈ તાહારી વાટે. મુરખ તારૂં મનડુ હોય, દુખ વના મરે નહિ કોય. દોહરા-જ મારગ તું તાહરે, હું લાગું તાહરે પાગ; ખોટી કરે લે તું મને, હોતાશે મારી આગ. લોક ભોગે હું આવીયો, જુલમ કરતો જેહ; જે ભોગે હું ની-

સયો, આગળ આવ્યું તેહ.વાહાણું તો વહીને જશે, ટાઢે ગળશે હાડ;નું મારગજ તાહરે,હું માનું તાહરો પાડ; વિક્રમ કહે ખોટી થશે. તે આવે તુજ કાય;વાત કહ્યા વીના મુજને, મારગ નહી જવાય. હું કહું તે સાંભળો, તેણે શું કાજ; માહારા દુખની સાંભળી, આવે તુજને લાજ. તસ્કર વિધા નીકળ્યો, રમવા જ્યો જર; એવામાં ઇલાં આવીયો,કરવા મુજ વીચાર. તેજ મળે લપટ થયો, તુજ સંગે થયો ચાર; જે છું તે તમે જાણશો, કહો વાત અકાર. ચોપાઈ-તાહરે તે બોલ્યો દુઃખી, સાંભળ ભાઈ કહું તે મુખી.જતે છું બ્રાહ્મણનો વર્ણ,સાંભળ દુખ બોલી કહું કર્ણ વસે વેગળે માળવ દેશ; પુર્ણ પાડ ભણ્યો છું બેશ; જોખન સ્ત્રી માહારે ઘેર હતી. પતિવ્રતા ધર્મ પાળતી;સાસદપક્ષતણે હું તો શર્ણ,થોડેક દીન પામે તે મરણ;મુજને તે શું હતો નેહ, પ્રીત જેવી બપૈયા મેહ. પહેલુ તો હતુ જે દુઃખ, હવડાં થયું તે કહું છું સુખ; દીન ઉપર દીન તે વહી ગયો, તે દુખ કરે પાર ન થયો. કર્માનુસારે કરતો આહાર. જેમ સઉ વરતે સંસાર; એક દિવસ શુક્લ ચતુરદશી,પોહ્યો હું જ્યારે થઇ નીશી. નિશા પોહાર ગઇ જ્યારે, સ્વપ્નુ એક લાંધુ ત્યારે; હું જાણુ જે વનમાં ગયો, એટલે જામ બીજે એક થયો. પાસે નહી જન બીજે કોય એ સ્થાનક કડિતક હોય, હેવે એક દીડી હાથણી, જાણે અઘરાવત સાથણિ.અનેક આણુપણુ દીસે ઘણાં. અંકુશ અંબાડી શોભા તણાં; શમીપ પાસે આવી છેક, ઉપર બેઠીતી સ્ત્રી એક; બીજી ચમર કરે એક પાસ, તે જાણું છું તેની દાસ; એવો કામનિયોનો વરંદ, જાણે શરદ નીશાનો ચંદ. એવું સ્ત્રીનું મુખ ઉદયોત,જે વિ ચીત્રામણની જોત; પહેરયાં વસ્ત્ર તે અતી અનુપ, શું વખાણું તેનું રૂપ; નામ કન્યા કે દેવાંગના, નહી બીજી સ્ત્રીની સંગના, જેવી રંદ તણી અપછરા, મોહ ભાગી મદની મછરા. શરદ પુનમ જેવી જામની, નહી ભુતળ એવી ભામની; પદમણી ચીત્રાણીના ચેહેન, અતિ મોહની પલકારે નેન; કનક ચુડા કંચુકી હાર, નખશીખ શોભા અપરમપાર, કે એ રંભા કે મોહની કે રાણિ હશે કોયની. મેંતા રૂપ નિરખ્યું તેહ તણું,તેહનું બાણ વાગ્યું છે ઘણું; કરી માનમાં દીધો મને સાદ, દીધો તેણે આશીરવાદ, તે બહુદુપી બાળ,કર ઝાલી મોતિ વરમાળ. આવો સમીપે મોટા બ્રહ્મ, આજ થકી કર્યું તેજ કરમ; અમો સકળ સમરૂધ આણું તુજ ઘેર, સ્વામી સ્થાપીને શેવા કરૂં, વચન આપ મુસ્તક હું ધરૂં. દિડું હેત મેં નારી તણું; હાથે સાન કરી તે સાર, વળી સાદ કરયા દસબાર;હું પાસે જવા લાગીયો. એટલે ઝખકીને જાગીયો; પરયો અરબડી ખાટ,તરફનો તે માણેક ખાટ. દીડું નેતો અલોપજ થયું, મુખ સપતાનું વીતી ગયું;પડી કાળને કિડી કાળ,ગઇ હાથથી સ્ત્રી વરમાળ; જતાં રીઢ આગળથી ગઇ, જાણું જે અહીં ઉભી રહી, હેતના મુખની ખત્રીશી તણિ, તેની ખીટા મુજને ઘણી;સાચુ કહુ તમ આગળ કથી,તે મહેથી રે-

હેવાતું નથી; કે આગળ કહું ને શું કરું, મહાદુખથી વણુ ખુટે મરું. બીજું દુખ મનશુ ભાગીએ, ભારે દુખ તે ક્યમ રાખીએ; વળી વિચાર રૂઢીયા પખે, વિક્રમ દુખ ભાગી શકે. રાજ પાસ જય દુખીયા ઘણા, કરે કામ વિક્રમ તે તણા; જતો તો ઉજેણી જણ, એવે નીશા પડી મુજ આણ, વીચાર્યું રૂઢીયા સાથ; હઠડુ રાખ્યું મેં મુજ હાથ; શમણામાં રાજ શું કરે, શી વસ્ત તે મુજ આગળ ધરે, માહારો ક્યમ સરે તે અરથ, ઘણી આપે તે રાજ ગરથ; દેવરૂપને દુખ ક્યમ દેઉ, તેનો દોશ માથે ક્યમ લેઉ, લોક મુજને ઘેલો કહે, કહે શમણું સાચું ક્યમ રહે; વાત એ ખોટી લાવીયો, રાયને દુખ દેવા આવીયો; તાહારે હું તો હજવો થાઉં, ઉજેણીમાં હવે નહીં જઉં; આખરે માહારું દેહ મુકવું, વાયદે શીદ ત્રત ચુકવું. પંચ ઇરાળી કરશે લોક, કહે છે દુખ દેછે એ ફેક; એવો મનમાં ઘડ્યો મેં ઘાટ, કયાં એકઠાં અગ્નિ કાષ્ટ; જેમ મુજને દહાડા જાય; ઘડીએક વરસ સહી સાથ. મરવું મુજ લાગે સોહણું, દુખ સ્ત્રી તણું દોહણું, એ તુજ આગળ કહ્યા મેં ભેદ, નથી બીજે માહારે મન ખેદ; માટે તમે પંચ પરવરો, જતા હોય તે કારજ કરો, સાંભળી માહારા મનની વાત; મુકી દે ભાઈ માહારો હાથ; માહારું કામ કરવા દીજીએ, ખોટી મુજને નવ કીજીએ. દોહરો—

તેહ તણું દુખ સાંભળી, બોલ્યો વિક્રમવીર; તાહારું કામ અમે કરું, હૈડે રાખો ધીર; છોડ શોક મનડા થકી, કાળજડું થીર રાખ, ભાગુ દુખ તાહારું, તેનો અગ્નિ શાખ; માસતણી મતલખ કરો, ધરો દેવીનું ધ્યાન, તે સ્ત્રી પેદા કરું, નીશ્યે આણી આપું માન; પરણાવું તે પદમણી. શમણે દીડી જેહ, અનઉદક મુખ નવ ધરું, લક્ષ પ્રતિજ્ઞા તેહ; તારે વીત્ર તે બોલીયો, વાત કરે એ જુઠું; પાપીનું એ પારખું, દીંગ થઈને ઉઠ. પરદુખભજન સાંભળો, અવની વીકરમરાય; તે વીના નહીં કોનો આશરો, તો તુજ થી ક્યમ થાય. નથી ગર્થ માદી કને, નહીં વસ્ત્ર વપુવાસ; તમે હશે કાંઈ તાકતા, મુકો તેની આશ. સ્વમાનું મુખ માહરું, ઇશ્વરથી ન અપાય, બીજું હોય તો જચીએ, આપે વિકરમ રાય, પાણીમાં નવ નાંખીએ, સોના કેરી ઝાળ; વીક્રમને જઈ શું કહું, શમણે દીઠું આળ; જુઠો જુઠો સહુકો કહે, સાંભળતામાં લોક; અન્ય ઘટતું બોલીએ, તે મન જણ્યું ફેક; નહિ તાહરો આશરો, તાહારું વચ ન ચુક, કામ સરે ક્યમ તમ થકી, મીથ્યા લવરી મુક; તાકે છે તે તો નથી, વાહન વસ્ત્ર કે ગર્થ; જ્યો કોઈ વસ્ત્ર વીખે; જ્યાંહાં સરે તમ અર્થ. ચોપાઈ—દુખીઓ એમ બોલે તે મુખી, કરે કુણ મુજને તે મુખી; ફરી પ્રગટે કોઈ જ્યારે રામ, તે દીન થાય અમારું કામ. ઉગે જે પશચીમમા રવી, તો નરખું નારી નવી; ગંગાજી દક્ષીણમાં જર, તોયે કામ માહારું નવ થાય; મેરૂં અળે ડગે દીગપાળ, તોય ન મળે નારી વરમાળ; ફરી અવતાર વિસ્તુજી ધરે, તોયે કામ માહારું નવ સરે. દોહરો—શમણુ સાચું હોય નહીં, ડાહ્યો હા કહે ક્યમ;

દુખભંજન એક સાંભળો, વીકરમ ઉજ્જણી ગામ; એક દુખ બીજું હસું, ખાતર ઉપર તેલ; પરહર દુખ પેંદા થયું, તું મીથ્યા લવરી મેલ; તું કયાંહાંથી પેંદા થયો, કહેને તારું નામ; વિકરમ કહે છે વિપ્રમુખ; રાખો હઠડે હામ; શેવક હું તુજ ચરણનો, વીકરમ મારું નામ; ચર્યા જોવા નિસર્યો, જોતો આવ્યો જામ, સુખ સપનાનું સત્ય થયું, તે બ્રાહ્મણ તુજ ભાગ્ય; પરણાવું તે પ્રમદા, તો મુખ લેઉં નીર; મહિનામાં મેળો કરૂં, તો જાણો વીક્રમ વીર. કદાચ કામ થાયે નહિ, તરૂણી નમળે માઉં, આ સ્થાનક ચિતા રચું, બળશું આપણ બેઉ; બોલ્યું અબોલ્યું થાય નહિ, માથે છે હરસીધ ઇશ; એક માસે મેળવું માનની, તજ રૂઢયેથી રીસ. વિશ્વાસ આપ્યો તે વીપ્રને, પુરણ હેતે પેર; માસ તણી મેહેતલ કરી, ઠરી રહે તુજ ઘેર. સમ દીધા બહુ સામટા, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; માસ ચઢી મંદીર રહો, હું આવું આપોઆપ.

ચોપાઇ-રાખ્યો વીપ્ર ગુણવતે ઘેર, પછે પ્રભાતે શી થઇ પેર; હિમત રાખી હાતો કહી, મહિપતને મહા ચીંતા થઇ. દહાડા ત્રીસ કાલે વહી જશે, વીપ્ર વાયદો પુરોથશે; શું કહું કે આગળ વાત, આરાધુ જઇ હરસીધ માત. ક્ષીપા ત્રક ગાંધરવ મશાળ, ભુત પ્રેત ભૈરવનું રાણ; બાવન વિર ચોરાસી સિદ્ધ, છપન કોઠ આમુંડા નીધ. સ્ત્રી-ધવડ ગાંધરવ ગંભીર, ગંગા સમાન ક્ષીપ્રાનું નીર; શ્રી હરસીધજી મોહોટી માત, વર દેયણી વૈષ્ણવી વાત. પ્રગટ કરી જે વ્રતની જોત, કદિ અજવાળું અતિ ઉદોત; કર્યો કુંડ કુંતાસન કાજ, રાજ રીધ કર્યું તે તાજ. જવ તલ અને પંચામ્રત ખીર, શરવે હોમ્યું વિક્રમ વિર; તોય માત નવ થયાં પ્રસન્ન, દીધું નહિ દેવિએ દરશન. માહા નીશા પાસે નહિ કોય, વિક્રમસેન વિચારી જોય. દોહરા-પુજ પુરણ નીશાથઇ, ઉદે થયો જવ દિશ; આહુતી પુરણ કરી; છેદવા માંડ્યું શીશ. કાહાડી ખડગ કોટે ધર્યું, પ્રસન્ન થઇ તવ માત; હાંહાં કરી હજુરથી, હેતે બાલ્યો હાથ. શા માટે તું દેહ તજે, શા માટે ધરે શોક; મજ સેવા પ્રતાપથી, વશ તાહારે ત્રણ લોક; અરે રાય પ્રથવી પતી, કહાવ્યો ચતુરસુબાળ; શું દુઃખ તુજને પ્રગટીયું; સેહેજે છોડે પ્રાણ. માગ માગ આપું તને, જે મન તારે હોય; તુજ શીર હાથજ માહરો, ગાંજ ન શકે કોય. પ્રદક્ષણ કરી પુરપતે, જોડીને બે હાથ; માહારૂં દુખ જાણો તમો, શું બોલું તમ સાથ. વીપ્ર સ્વપ્નામાં પરણીઓ, આરોપી વરમાળ; તે તો કન્યા કે તણિ, કોહોની બેટી બાળ. ગામ નામ ને ઠામ કહો, કોહો મળવાનો ઉપાય; પરણાવું તે વિપ્રને, સિદ્ધ મનોરથ થાય. કહે શાકત સુણો રાયજ, તાંહાં છે વસામી વાટ; ગામ ઠામ કહું તને, મેલો મન ઉચાટ. ચોપાઇ-નગર અનુપમ સીંહલ દેશ, જ્યાંહાં નારી નવજોખન વેશ; પદમણિ પ્રગટે છે પેર, શોગલ દેશ તે ઘેર ઘેર. બીજી નહી કોઇ એવિ નાર, પ્રગટે પદમની ઠારે ઠાર. તાંહાં નવ જાએ કે માનવી, તાંહાં જાએ દેવ કે દાનવી; નવ જવાય ગાંધરવ કે નાગ, નવ જવાય અહંકારી આપ, નવ જાય ત્યાં કપટી કોય, વીકટ વાટમાં

ચોટી હોય; હેજ વાટ તણો કહુ વાંક, નવ જવાય રાજ કે રાંક, જે જવાની ઇચ્છા કરે, ખુટયા વીના નિસ્યે મરે; દુનીઆમાં જે જીવવું ચાહે, રખે રાય શીંગલમાં જ ઓ. જોયું અમ્રત ઢાળે ભરી, દેહ રાજની સાજ કરી; માતા માહારાં કષ્ટજ કાપ, વર દાન માગું તે આપ. શીંગલ જઈ લેઉં આવું નાર, આપું બ્રાહ્મણને આ ઠાર; તારે દેહ અમારો ધર. નીકર વણ ખુટે હું મર. નવ ખંડમાં જણાય જેમ, પાળો વચન માજ તેમ; સમણે દિઠું તે આપવું, કષ્ટ દુખીઆનું કાપવું. જઈં છું શીંગલ પાંસરો, માહારે તો તાહરો આશરો; વાટે રક્ષા કરજે માય, પંથ ચાલવા માંડયું રાય. ત્યારે બોલ્યાં હરસીધ રૂપ, સાંભળરે સતનાદિ ભુપ; અદકી છે તે વાટે આંચ, પ્રાદ ચોટી વસે છે પાંચ. એક એકથી અદકી હોય, તે માર્ગ નહિ જાએ કોય; પ્રથમ રણમાં જ શો જ્યાં, વિકટ દૈત્ય વસે છે ત્યાં. રાંક શામદ જાએ શર્ણુ, જુએ જે તે પામે મર્ણુ; તે જનને જળવાને જજે, સુરપુર તાંહાં ધીર વીર થજે. બીજી ચોટી રણમાં વસે, ચોપાસે અગ્નિ તો હશે; તે અગ્નિ તો નવ હોલવાય, જે જાય તે પ્રલે થાય. ત્રીજે ઠામ જશે બહરે, દેખશે પંખી મોટા તાહરે; મોહોટી ચાંચ સેંચાણા નામ, માંસ આહારનું તેને કામ, તે ઠામ કોઈ નવ જાય, રૂઢીર માંસ કરડીને ખાય; લક્ષ કરોડો અસંખ્યા વશે, દેખે માનવી ઉપર ડશે. તેથી ચોથો આવશે ઠામ, અભેદ પોળ છે તેનું નામ. હશે કરકશા તે ખારણે, માનુશા આહાર તણે કારણે; ભુલ્યો ચુક્યો કો જઈ મળે, વણપુછે તેને તો ગળે. વિકટ વાટ છે વરવો વેશ, તાંહાંથી આવશે શીંગલદેશ; તે દેશમાં કોઈ જે જાય, વાહાણ પુતળી કાયા થાય. મનુશ થયા કાંઈ પાપાણ, શીંગલ દેશની એ એધાણ; તે દેશનો વાયુ અડે. મનુષ પાપાણ થઈને પડે. સમીપ તાંહાંથી શીંગલ દેશ, પુરમાં નહીં થાયે પ્રવેશ; લક્ષ કોટીધા હસ્તી વશે, દેખી હસ્તી તે ઉપર ધશે. મારે દંતસુર પ્રાદા પ્રહાર, હણતાં તેને ન લાગે વાર; મુજ પ્રજનું પ્રાક્રમ હોય, તુજને ગાંજ શકે નહીં કોય. માહારો તારા મુસ્તક હાથ, વૈતાળ વીર વડેરો સાથ; જઈ સીઝ કરો એ કામ, વાટે હોલવજે મોહોટા ઠામ. શીશ વચન શક્તિનું ધર્યું, ડંડવત કોટથી કર્યું; પગલે પગલે પળીએ ધીર, તજ્યું આહાર નીંદ્રા ને નીર. રાજરીધ કરી તે તાજ, પરદુખખંજન વિપ્રનું કાજ; ભાવે પત્ર પોતાનો ભણે. ભય મનમાં કોઈનો નવ ગણે. આઘ અંશ છે મોટો પાત્ર, તે આગળ બીજે કુણ માત્ર; ધર્મ સખાઈઓ જેને હોઈ, તેને દુખ નવ દાંએ કોઈ. જને પુત્ર્ય વાહાલો છે ઘણો, તે અવતાર ઇશ્વર તણો; એહ તણો છે મોટા મર્મ, સહુથી અદકો તે તો ધર્મ. પંથ પળાયો વિક્રમ વીર, ગયો આપ ચોટીને તીર; મોહોટો દૈત્ય વિકટ વિકાળ, જેવો કોઈ કતાંતજ કાળ.

દોહરા—ઊંચો તાડ સરીખડો, પર્વત જેવું ગાત્ર; જક્ષ ભક્ષ મછ તેહનો, તો માનવી કુણ માત્ર. કાયા ભણે એક લોહની, પર્વત જેવો દેહ; રણમાં દિઠો રાયને, ધરીને આબો તોહ. ચોપાઈ—દિઠો રાગને જેટલે, ધરીને આબો તેટલે; કીધા લાંબા તેને

હાથ, રાજને ભરાવી પાથ. આજ દુખ અમારું ટળ્યું, ધણેજ દહાડે ભક્ષજ મળ્યું; ભુલો પડ્યો દિશે છે જગ, પ્રગટ્યું પુન્ય માહરું ભાગ. તાહરે વિક્રમ બાલ્યો વાણ, આવ્યો છું તુજ લેવા પ્રાણુ; મારે રાક્ષસ કરો આહાર, માટે આવ્યો છું આ ઠાર. તે ક્રીધાં છે કુડાં કરમ, તને મારવા આવ્યો ધર્મ; રખે જાણે ભુલો પડ્યો, તાહરે માટે આવી ચડ્યો. આવ્યો છું તુજને સાંભળી, પોહોંચાડવા મન કરી વળી; હોંડે બોલ વિક્રમનો વસ્યો, ખડખડીને તે તો હસ્યો. હા ભાઈ તું મારીસ મને, એવો બળીઓ દીકા તને; એક ગ્રાસ માહારે છે તું, હવડાં મુખમાં મુકું છું. જે હોય તારો ઈષ્ટ દેવ, એક ઘડી તેની કર સેવ; દુનીયા તો પરવારીયો, તારે કાળે તને મારીયો, રહ્યો સાંભળી વીક્રમ ભુપ, પ્રચંડ ક્રીધું સેહેજ સ્વરૂપ. લગુલાવવી વિદ્યા જેહ, તેથી બમણો ક્રીધો દેહ; કરડી દાંત દાખ ડોટ, દૈત્ય ઉપર ક્રીધિ બહુ ચોટ. તાહારે તે તો વિસમ થયો, દ્રષ્ટ ભરી જોઈને રહ્યો; દીકા તો નહાનેરો બાળ, ઘડી એકમાં થયો મહાકાળ. માનવી નહીં કો કારણ જેહ, અકસ્માત વધાર્યો દેહ; પછે ચઢ્યો બે જણને કરોધ, વળગ્યા માંહોમાંહે જુદા. એક એકને મેહેલે ધાવ, કો કોને નવ મુકે દાવ; રૂંદે ધ્યાન ચડીનું ધરે, તે કયમ કોઈનો માર્યો મરે. જેને દ્રષ્ટ સાથે વૈતાળ, જેને ખડગ કોહોડું કાળ; જેને આવરદાનું જોર, તે આગળ ચૈતન સહુ ચોર. જેને ધર્મ પોતાનું સાય, તે કયમ કોઈનો ગાજ્યો ગાય; પરકાજ જે કોઈ કરે, વીસનુ ચરણે તે તો કરે. વળી મનમાં જાણ્યું તેહ, આવરદે પડે નહીં દેહ; એવું વિચારીને દે ધાય, ધરે પાછો કોએ નવ પાય. દૈત્ય મારે છે જ્યારે સાંગ, ત્યાં જાણે પુલ અડ્યું અંગ; ગડદે ગડદે મારે કરી, પાટુએ પાટુએ કાંઈ ભરી. મુઠીએ મુઠીએ પ્રાથે પાથ, ચરણે ચરણે હાથે હાથ; દી ચણ દીચણે પ્રાંદ પ્રહાર, ઉછીનાં જેમ હોય વેહેવાર. એક એક ઉપર આયુદ્ધ પડે, એક પડે એક ઉપર ચડે; બે જણને પોહોત્યો બહુ ભાર, કોઈ કોઈથી નવ પાને હાર. રાત દિવસ ને સાંજ સવાર, વદતાં દિવસ વીત્યા છે ચાર; તાહારે દૈત્ય ઓશરીઓ તાંહ, ગયો પોતાના મંદીર માંહ. પાછે પગલે પોતે ગયો, રાજ તેની કંટે ગયો.

દોહરો-મોહોટું મંદિર દૈત્યનું, રાજ વૈભવ કે રામ; દેવ રચના કોમ દેવની, અલખત અતિ અગામ. ચોપાઈ-દીકા ત્યાં તો દૈત્યનો વાસ, લીલા લેહેર વિવિધ વિલાસ; પાકશાળા વીશાળજ ઘણી, શી કહું શોભા મંદિર તણી, પ્રવાળ રત્ન જડીત પાટ, કનક દોર લીડોળા ખાટ; હીચે છે ત્યાં તરણી એક, તેની શોભા વિવિધ વિવેક. ચંદ્રવદની મરગ નયણી વંક, સિદ્ધ કોટી કટીનો લંક કરે એકલી આપ કલોલ. અગ શણગાર શબ્દો છે સોળ, વિશાલ ભાલપર મોહોટા કેશ, આપ રૂપ છે જોખન વેશ; રાય રહ્યો તે જોવા તાંહ, ગયો દૈત્ય તેના ઘરમાંહ, વિક્રમે રૂપ પોતાનું ધર્યું, સ્ત્રી પ્રત્યે વચન ઉચર્યું દિશોડા કોમ શોભા સતી, કોણ પીતાને કોણજ પત્ની; કયમ આવ્યાં આ પાપી હાથ, મનમુઢી બોલો મુજ સાથ; ત્યારે સ્ત્રી કહે વચન, સાંભળરે ડાહ્યાર-

જન કનકવતી નગરીનો નાથ, કનકશીખર છે મારો તાત; ચંદ્રકામા માહાર નામ. કનક શોભા અતીધામ; રમતિ જમતી ભમતી ફર, નીત નીત નવળી કીડાકર; એક દિવસ હતુ કોઈ પરવ, સાથ તેડીઓ સખીઓ સરવ. નાહાવા કારણ એકઠાં થયાં, રમવા અમો વાડીમાં ગયાં; સહુ મુજ શું રાખેપ્રીત, ફરે પુદ્દીને ગાયે ગીત; રમત રણતાં શોભાશી થઈ, હું તો વચમાં બેવી રહી; એટલે પાપી આવ્યાં તાંહ તતક્ષણ ઝાલી મારી બાંહ, ત્યારે પડીઓ સાંને ત્રાસ, નાશી ગયું કોઈ ન રહ્યું પાસ; ઝડપે બાજ હોલાણો જેમ, મુજને ઝડપી નાઠો તેમ માત સહોદર યુકીયાં આ સ્થાનક આણી મુકીયાં, માહારા પીયરમાં ખબરજ મળી, રહ્યા હશે તે ટળવળી માહરી મુકી હશે ત્યાં આશ, હુતો પડી આ પાપી પાસ, મુજને દુખ દેતો નથી ઘણું રાખે હેત એ મુજપર ઘણું; એ હકીકત માહારી આપ, મળીયાં પંથી તાહરાં પાપ; ફેડે રીસ તો નહિ સાંખશે, જ્ઞેતામાં મારી નાંખશે. કુળ ગામ તમારો વારા, કેમ આવ્યા પાપીને પાસ; એને જોર તણી શી મણા, મારે પંથી જતે ઘણા, એ આવશે ઘટીકા ત્રણ, ત્યાં સુધી સાંભળરે કરણ; નાહારી ગયાથી છુટો નહી, એના હાથથી જશે નહી, તાહરે બોલ્યો વીક્રમવીર, રાખી રૂદ્યા માંહે ધીર; ક્ષીપ્રા ત્રઠ ઉઝેની ગામ, નરપત વીક્રમ માહાર નામ, ઇંદ્ર સરખો છે માહારા તાત, પ્રસન્ન થયા હરશીઘ્રી માત; મહાકાળેશ્વર મોહોટો નાથ, તેનો માથા ઉપર હાથ. વીર આગીયો સાથે ફરે, અણચીંતવ્યાંતેકાર જ કરે; પર કાળે આવ્યાહું અમો પુછાંછે તો સુણજે તમો. શૌગલદ્રીપમાં જલું આજ, લાલુ પદમણી બ્રાહ્મણના કાજ; જુદ્ધ થકી અમો વિહારીએ, દુષ્ટજનને મરડી મારીએ એ રાક્ષસ ગયો ઘરમાંહ, નાઠો કે ફરી આવ્યો આંહ, માનવ માટે પુછું તને જે જાણો તે કોહોને મને, દોહરા-પ્રીતેબોલી પેમદા, સાંભળ ડાહ્યા રાય, એ દૈત મહા દુષ્ટ છે, તે જાણો નહી જાય. ઉપાશીક જક્ષણી તણો. તે સ્થાનીક તણી ગુંજ; સ્વરગ ત્રત્યુ જીતી શકે, એવી એની બુઝ. તે પુજ કરવા ગયો સાધન અદકુ હોય; તે પ્રસન્ન જ્યારે થશે, જીતી ન શકે કોય. મુજને જો પણું તમો તેતું દોજ વચન, તોજ મહોત એતું કહા, પાપી થાય પતન. આણુશો નહી ખરખરો, થયું હશે વરત ભંગ સ્પર્શ નહી પુરૂષતણો, કોમળ છે મુજ અંગ. તેનો સુરજ સાંખીયો પ્રતક્ષ દેજે મહા રાજ; વચન દો વરવા તણું, કરે તમાર કાજ, નહીતર દૈત આવી જશે, કરશે મારો-માર દષ્ટ વિરજ તાહરો રહેશે ધરોધાર. ચોપાઈ-વિક્રમકેહે મુજ વચન લે, તું તાહરે હાથે મને દે; માહાર વચન કરે નહી લોપ, માહારી વાતથી ન કરે કોપ. માહાર કહ્યું જે નારી કરે, તે મારા બાંડને વરે જ્યાંહાં મોકલુ ત્યાંહાં તે જાય, મારી વેચી તે વેચાય કહુ વાત તુજ આગળ કથી, માહારે કો વાહાલું આજ નથી; માહારે વાહાલું છે પરકાજ, આપલું પડે છે બધુ રાજ. કો માગે આપુ ઘર સુત્ર, કો માગે રાણી કે પુત્ર; કો માગે તો આપુ દ્રવ્ય, રાજ ધરી સામગ્રી સવ; કામનીએ તો દીધો કોલ બોલી

સાથ પરીયાનો બોર. તારૂ વચન પ્રમાણુ આપ. લોપુ' તો બ્રહ્મહત્યા પાપ; પરસ્પરે દીધા વચન, રૂદયામાં રીઝ્યો રાજન. તારૂણી ધીરજ રાખો તમે, ઉંજેણી જઈ વરશું અમો; વળતી વિનતા વાણી વહે; રાજ વાત ધરજે રૂદે. દૈત્ય પુનઃથી ઉઠશે જ્યહારે, નહી જીતી શકશે ત્યાહરે; તેજ ઠામ તમને નહી જડે, છે અગોચર દ્રષ્ટ ન પડે. અનુઆળમણી એક લીધો હાથ, પોતે ગઈ રાજની સાથ; આસનવાળી બેઠો તેહ પર્વત જેવો તેનો દેહ. મીઝ્યાં છે રૂડાં બે તેન, બ્રહ્માંડ ચડાવ્યા એન; આશન વાળી બેઠો હશે જક્ષાણુ તેની પાશે. જશે તે પછવાડે રહેજે તમે સાચી શીક્ષાદેઉધું અમો; એક ચીતે ધરશે તે ધ્યાન, નહી સાન તેના દલમાંહ. જ્યારે ધ્યાન થકી છુટશે, આળસ મરડીને ઉઠશે. પ્રદક્ષણા કરે જ્યાહરે, શીઘ્ર તમે થાજે તાહરે; તે આયુધ કરમા ઝાલજે; પ્રથમ ભોગ એહનો આલજે. કહેજે જે જે ચંદી માત, કરજે એ પાપીનો ઘાત; તે ધાયો. પાંછો નહી ફરે, સીધી એ પાપી તો મરે. કદાચ ચોટ જે ચુકી જસો, ખોશા પ્રાણ ને દુખીયા થશે; તેના બોલ રૂદેમાં લીએ, મણિ લેઈ મહોપત આલીએ. ઘડી ત્રણ થઈ જ્યારે, પ્રસન થઈ જક્ષીણી તાહરે; તારી ચીંતા સઘળી ગઈ, પ્રસન આજ હું તુજને થઈ. લે તને આપુ ત્રિશુળ. છેદ તાહરા વેહેરીના મુળ. અજીત અભેદ અનમત હશે, તે પલકમાંહે પ્રાજે થશે. લઈ ત્રીશુળ સુખીયો થા. માર શત્રુને સુખમાં જ; ત્યારે વિચારયું વીક્રમરાય, હવે હું તેનો કડું ઉપાય. દોહરા—ધીરજે ઉઠ્યો ધસમસ્યો, ધન ધન માહરી માય; તુજ વીના મા મુજને, કુણજ પ્રશન્ન થાય. જે જે કરી મુકીએ, ધા ત્રીશુલનો જોગ; પાપીને પ્રાજે કર્યો, લેજે ભવાની ભોગ. માર્યો દહીત કટકા કર્યા, ક્ષણું ન લાગી વાર; આયુધ લેઈને આવીયો, કન્યા કેરે દ્વાર. ચોપાઈ—તે રામા નીરખે રાજન, માન્યું તે જીવતીનું મન; નહોલિ મારે હઠો ધીર, વીશ્વાસ થયો એ વીક્રમવીર, સાચો રાય ઉંજેણી ધણિ, લાવે પદમની સીંહલ તણિ, તેનો મુજને દ્રઢ વીશ્વાસ, હરસીધી માત તમારે પાસ. દૈત્યે હણ્યાતા લોકજ ઘણા, લુંટાયા ગરથ તે તણા. રત્ન કંચન અપરમપાર, ભરી મેલ્યા હુતા ભંડાર. આવ્યા હાથ થયું તે કામ, સ્ત્રીએ દેખાડ્યો તે ઠામ; રાજ કહે રહો આ ઠામ. અમે જઈ આવું સીંહલ ગામ; આવતામાં તેડીને જશું, ઉંજોણું જઈ સુખીઆ થશું; રામા કહે ચતુર છે રાય, વિરાર કરો મહિપત મનમાય. ઘડા જેવું છે સ્ત્રીનું રત્ન, ઝાઝાં કરવાં તેનાં જત્ન. સ્ત્રી માણસ તે રાંધ્યું ધાન, રહે એકલી ત્યાં ઉપમાન; પગલે પગલે ક્ષણુએ ખોડ, રહે નહિ કોઈ એની જોડ. મુકી આવો માળવ દેશ, પછે કરો સુખે પ્રવેશ. તાહરે બોલ્યો વિક્રમરાય, પાછાં પગલાં નહી ભરાય; જે કો દુશમનથી ડરે, પાછાં પગલાં કાનર ભરે; ચોકી મુકી વિરજતણી, તે રક્ષા કરશે તમ તણી. પશુ પાપીને માનવ નામ, કો નવ આવે આણે ઠામ. ચોકી વીર વીકાળ, કપટે આવે તો આણે કાળ. કરી વાયદો આલ્ય, પંથ, બીક ન આણે કોની કંથા; પવન પહેલા ચા

હ્યો રાજન, આલ્યો એક નીશાને દન. પડી સાંજ થઈ સંધ્યાકાળ; દુરથપ્રી દીડી બહુ
 ઝાળ. તેની સંખ્યા કે નવ કળે, બહુ કારમી અગ્નિ બળે; આકુળવ્યાકુળ અહકે
 થાય, આ અગ્નિમાં કેમ જવાય, રહે વીચારયું વીક્રમવીર, કયમ જવાય અગ્નિની
 તીર; એક ભેજન જ્યાંહાં પાવક બળે, તેની ઝાળ કહોં કેમ પળે. ભેતાં મુજ એકે
 નવ પડ, વળી ઉતરે દીંબે ચડે; કેને પુછું ને શું કરું, અગ્નિ ઝાળમાં કયમ પગ
 ધર. એમ વિમાશી ચીંતા થઈ, માસ એક તો જશે વહિ; બ્રાહ્મણ બેઠો ભેશે વાટ,
 અંતરમાં એનો ઉચાટ. દોહરા—અધીપત છે એકલા, કરૂં હવે શું કાજ; અરે માત
 હરસીધ તું, રાખે માહરી સાજ. વધતાળ જ વાસવ કને, વિર વિરામે વ્રથ; તો તો
 અગ્નિ એલવો, શોભાવો એ અષ્ટ. રાજ તે દવમાં રહ્યો, વીર ગયા આકારા, પવ-
 નથી વહેલો જઈ રહ્યો, દંદ્રાનનને પાસ; કરી સ્તુતી સરપત તણી, તમે સુરનાયક
 હાથ, વીક્રમ શેવક તાહરો, તારો જે શીર હાથ, દુખભંજન દાવો લીયો, તમારે પ્ર-
 તાપ; શીંગલ જવું તેહને, અગ્નિ ઝાળ છે આપ. વચન પળે તો દેહ ધરે, નહિતર
 છોડે પ્રાણ, મહારાજ પુત્ર તે તમતણે, તેની તમને હાણ. શીંગલ જવા મન કરયું,
 મુકયું સઘળું રાજ; લેવી ત્યાંથી પદમણી, તે બ્રાહ્મણને કાજ. ત્યાં ચોટી છે અગ્નિ-
 ની, ભેજન ઉટે ઝાળ; ત્યાં જઈ કે નવ શકે, વન છે મહા વીઠાળ. બોલ્યું અબોલ્યું
 નવ કરે, જે હોય વરતની હાણ; તો તો રાજ નવ ધરે, આપ શરીરે પ્રાણ. તમ પાસે
 હું મોકલ્યો, પામ્યો તમ દર્શન, શીઘ્ર થઈ રક્ષા કરો, વાટ બુવે રાજન; સુરનાયક
 રીઝ્યો ઘણો, ધનધન વીક્રમવીર; પર કાળે પ્રાક્રમ કરે, તેનો મુજ શરીર, પાવક બળે
 છે કારમે, જલદી નહીં એલાય; આણ દેજે તું માહરી, કામ તમારું થાય. ચોપાઈ—
 તતક્ષણ તેડાવ્યો વરસાદ, આવ્યા તે જેડીને હાથ; વીર તણા સાથે પરવરો, જઈ
 વીક્રમની રક્ષા કરો. પાવકને જઈ દેજે આણ, મુખથી કહેજે રૂઠી વાણ; તે અગ્નિ
 થાશે બે ભાગ, એક માણસને દેશે માગ; અગ્નિમાં ચીલો ચરે, સુખે તેમાં પગલાં
 પડે; તે માટે સૌચરબે નીર, સુખે પધારે વીક્રમવીર; વળી કષ્ટકારી જે હોય, તુજને
 ગાંજ શકે નહીં કોય; એ આઘ મહારો કુમાર, નહીં કોઈ એને ગાજન હાર. સાથે જ
 બનીધીને તેડીયો, તે વીરે મારગ ખેડીયો; બેઠો રાય બુએ છે વાટ, મન માંહે તો
 અતિ ઉચાટ. બેઠો બેઠો બુરે રાય, આવ્યા તે પલકજ માંહ; વાસવ સાથે તોતજ થઈ
 નરપત આગળ માંડી કહી. હરખ્યો રાજ સુણતા વાણ, પછે પાવકને દીધી આણ;
 થઈ રહ્યો અગ્નિ બે ભાગ, મેહેલી વાટ જવાનો સાગ; પછે મેહની કીધી વરૂણ, સા-
 ચી ધરતી શોભી અષ્ટ; મધવા પ્રતાપે વરસ્યો મેહ, શીતળ થયો રાજનો દેહ. ભેજ
 ન વોળાવ્યો વસમો ઠામ, થયું રાય કહયું માહારું કામ; દીધી શીખ જેડીને હાથ,
 વિદાય કર્યો વીક્રમે વરસાત, ત્યાંથી આઘા ચાલ્યા જેટલે, ચોટી એક દીડી તેટલે;
 એમાં આઘા કેમ જવાય, પળી એક દુષ્ટ કરડીને ખાય. મોહોટી આંચ વીકરાણી

દેહ, ગાજી જેમ આપાડો મેહ. લક્ષ જીવ ઉડે આકાશ. રહી ન શકે કોઈ તેને પાસ;
 વીમાશી તે હામે ઠરયો, આપે બોલ રૂદેશું ધરયો; વૈતાળ સાથે શ્રીયો થાપ, ચાલ્યોચોટી
 મધે તાપ; દીકા તે રાજને જેમ, પંખી શીઘ્ર થઈ આવ્યો તેમ; જંગસ્થળ પોને કા-
 પીયુ, રૂધીર પહાણુ મધે થાપીયું; રૂધીરવાળા પહાણુજ કરયા, પંખી આગળ પોને
 ધરયા; પંખી પડે જે વાટે ખાય, રાજ મારગ ચાલ્યો જાય; લો લો કહીને નાંખે પ-
 હાણુ, ગણે આચાં અજાણુ; પ્રોહું પંખી દીકાં પડયાં, બીજાં નાશી ઝાડે ચડયાં; જે
 કોઈ જશે એને પાસ, ને મુકો જીવ્યાની આશ; એમાં ભરીયું દીશે ઝેર; શીઘ્ર વધા
 એ શું શેર; સીંચાણો મન બીડજ ધરી; રાજ પાસે ન આવે ફરી; સીઘ્ર થઈ મુક્યો
 તે ઘાટ, ચાલ્યો પંથ સીંગલ વાટ; કરે મન એથી કલોલ એટલે આવી ચોથી પોળ,
 દોહરા-એડી કરકશા કારમી, પરવત જેવો વેશ; દંત તાડ સરીખડા, મહા ભયાનક
 કેશ; સ્તન મોહુદા છે તેહના. વરવિ લાંબી કાટ; ચંબુરશું અંગ છે, ઉપર જેવા હોહ
 નેત્ર ચક્ર સરીખડા, પીછું તેનું રૂપ; કરકશા નયાણું નીહાળતાં, મન ચમક્યો તે ભુપ;
 આ અત્રાળાને કેમ તજી, કેમ જવાશે વાટ; કર લાંબા કરી તે રહી, રોટી મારગ ઘાટ.
 હસે રમેને ઉછળે, હરખે ગાયે ગીત; ભલે આવ્યો ભુપતી, પ્રાણ આપવા પ્રીત. મુખ-
 માંહ; એમ કહી કર ઝાલીઓ, ભલે તું આવ્યો આહ. ચોપાઈ-રાજજીએ મનમાં
 ધરયું, પ્રથમ હેત તે સાથે કયું; સામદામને ભારે ભેદ. એક કરયું છે વાણીવેદ, એમ
 વીચારી આવો જાય, જુહાર લે તું મારી માય; આણ તાહારી તાહાર ચરણ, હું આવ્યો છું
 તારેશરણ; શરણાંગત રાખોછો તમે, એવું જણી આવ્યા અમે; એમ કહીને નામ્યું શીશ,
 મુક્યો કરોધરેથી રીશ. આવહો પંથીતું, લે વચન નહીં માડું; જો નવદેતો મુજને આશ,
 તો કરતી તારો મુખવાસ; રાજની તો ચીંતા ગઈ, બેઠો તેની પાસે જઈ; કેહે ભાઈ
 માનવ કે દેવ, કે કાંઈ બળીઆની સેવ, કેહે કે વાંકા દીશ, કે કોપ્યા જુગદીશ; કે આ
 વરદા આવી રહ્યો, પાપ તુજને પુરણ થયા. કે અચાનક ભુલો પડ્યો, આ ઠેકાણે
 આવી અડ્યો; કયમ સિંચાણે મુક્યા તુને, સાચી વાત માંડી કહો મુને, ગામને કોહો
 તમ જાત, કહો વિગતની માંડી વાત; મુક્યો મહીપતે મન આંબજો, મા માડું કારણ
 સાંભજો; માગવ મુખ ઉજેણી ગામ, તમ સેવક વીક્રમ મુજનામ. નોંધારાની વારે
 ચડું, ઘાટ દુખી દુશ્મનનો વડું, અજીત માહારી પાસે બાણ, દુષ્ટ પાપીનાલેઉ પ્રાણ.
 પરકાજ વરતે છે અજ, શીંગલ જવાનું છે મન. પદમણી છતી લાવવી, તે દુરખજ
 વિપ્રને આપવી, તેમાં વીધન કરે કોઈ કામ, નીરચે ફોડું તેનો કામ. પ્રથમ દમતતો
 મેં હાથે હણ્યા, ભય પામે પાળી વણ્યા; પછે આવ્યો છું તાહારી પાસ, શીંગલ જવા
 ની મુજ આશ. તારે બોલી કરકશા વગી, નહીં પોહોંચે તાહારી મન રળી. જ્યાંહાં
 સુધી માહારા દેહમાં પ્રાણ, લોપે નહીં કોઈ માહારી આણ; લજ્યાલોપે સરવથી, તેજ
 લાએ સરજ્યો નથી. માહારી આણુ જો લોખી જાય, નથી સુંડ ખાધી કોમાય; તાહારી

પેર વરતજ કર્યું, તે નહિ થાયે મુજથી પર; મુકી ચોકી લોપે લાજ, પહોચ્યાકુ
જમ લોક આજ; પ્રથમ જુહાર કર્યા તે મુને, માટે મુકુ જવતો તુને. માટે ખોટી શાને
થાયો. અધીપતી આપ ઉજેણી જાયો; પરદુઃખલંબન વર્તજ કર્યું, તે આજથી
અધુર રહ્યું. આટલા દાહાડા પોહોચી રળી, જ્યાસુધી હું નહોતી મળી; આજ
થકી તહાડ વરતજ ભંગ; જે નાહ્યા તે પુન્યજ ગંગ; મારે પ્રતીજ્ઞા છે તે કહું, અહીં
નીજ બેઠી સ્થાનક રહું; જવા દેઉં તો બ્રહ્મહત્યાપાંચ, એ પ્રતીજ્ઞા આપો આપ; પૃથ્વી
પત છેા પાછા વળો, શા માટે જમને જઈ મળો; શા માટે કરો દેહ તાજ, કરો જઈ
પોતાનું રાજ, ગર્વ થકી તે વરત કેમ પળે, જ્યારે મલને પ્રતીમલ મળે; અનમી
નર અહકારી હોય, મારી લજ્યા લોપે નહી કાય. જે દહોડે વસ્યો શીંગલદેશ, મેં તે
દીવસ કર્યો પ્રવેશ; તેહ દીવસથી આજ પ્રમાણુ, કોઈએ નહી લોપી મુજ આણુ;
અનેક અહકારી આવીયા, જમ સુદન મેવા લાવીયા, વસ્ત મુટ્ટી પુર પ્રવેશજ કરો,
નીકર જમ લોકે સંચરો. જ્યાં ત્યાં તું પ્રતીજ્ઞા કરે, કોથી તું તો નવ ઓસરે; આજ
ઉતાડું નામનું નીદ, જેઉં શું કરે છે તાહરો વીર; વૈતાળ શું કરશે તાહરો, જોજે
તું પ્રતાપ માહરો સત્યવાદી તું ચુકે માન, ત્રીલોકમાં જે ચુકે માન, ત્રીલોકમાં જે
ચુકે તાન, અગ્નિ જે શીતળ થઈ જાયે, લોપે સમુદ્ર મરજદા રાય; એ સર્વ તો હોયે
કદા, મહારી લજ્જા લોપે નહી જદા માહાડ પણ મીથ્યા કદી લેઉ, તારે તુજને જવા
દેઉં. હરસીદ્ધનો સેવક જાણીઓ, માટે પંડ રાખ્યો પ્રાણીયો; ખોટી કડું કેમ સાક્ષાત,
સાભળો વીક્રમ મારી વાત, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક જેહ, મદીરા પાતી માતિ તેહ.
બાળક સ્ત્રી ગૌવચ થાય, પરદારા ગમની કહેવાય. ગુરૂ પુત્રી શું કરે ગમન, રમતિ
વેળા જે લે અન. એવાં પાપ મુજ માથે લેઉ, શીંગલ તુજને જવા દેઉ. વીપ્ર થઈ
નવ પાળે ધર્મ, કરે કળીમાં કુડાં કર્મ, ગોત્રિની પરણે કન્યાય. અનેક ધર્મ છે એક
અન્યાય; પંડીત થઈ કરે પાખંડ, રાજ દે રચતને ડંડ, એવાં પાપ મુજ માથે લેઉ,
તુજને શીંગલ જવા દેઉ, બ્રાહ્મણનું જે ખાએ ધન, પ્રેત ભોજનનું જમે જે
અન. પરાકે સુખે જે કો બળ, હાથ વાય બત્રીશી કળે; કલંક જુડાં ચડાવે શીશ,
રાંક ઉપર આણે બહુ રીશ, કોઈ જઈ ચડાવે વાટ, ઉથાપે જે શીવના ઘાટ; સાસર
વાસણી લુટી લે, વણ અપરાધે ડંડુજ દે, પરરામા શું રાખે રંગ, કરે મંથ પાનનો
સંગ. અજીઠું જે અનંજ ખાય. જુડા ગુણ ચુગલીના ગાય; કુડી શાખને કુડા કામ.
રહે દેવળને કામ; એવા પાતિક માથે લેઉ, શીંગલ તુજને જવા દેઉ, એવી તે પ્રતી-
જ્ઞા કરે, ધરણીપત મન માંહે ધરે; એણી એતો અસ્તના ભરયાં, એથી કામ મારાં
નવ સરયાં; વેહેરીને જઈ શીર નામીએ, તેથી સીદ્ધ નવ પાંમીએ; વેહેરીની વખાણે
વાત, પ્રીતિ પંડન ઝાલે હાથ. વેહેરીના જે કરે વખાણ, તેથી જમા રૂડા પ્રાણુ, જે કો
વેરીનો ગુણ, ગાય નિરાશ તેના પીતા થાય. વેહેરી કેરાં જે કરે કામ નામરદ નીર-

માલજ નામ, વેરીના ઘર માંહે જમે, તેના ગુણકો નવ ગમે; વેહેરિનાં જે ફેટે કામ
મરદ મુછાળો તેનું નામ; કાંઈક બળ જે મુજમાં હશે, તો તો કામ આ ફેડું થશે
કરગરે નહી વળવાનું કામ, નારી નથિ નમેરી નામ જેઉં એમાં ફેટલું છે જોર,
એના બળનો લેઉં અંકારારાયે ભમર ચઢાવી શીશ, કાડ્યું ખડગ કરીને રીસ; સાં-
ભળજે હવે તુ તો રંડ પાંચે કરતીત પાખંડ નાંખે ધાવ રાજ જેટલે, કૌતક એક થયુ
તેટલે; નાંખી ચીસ કર કશાએ ઘણી, નવ ડર્યો ઉઝેણી ધણી. જાણે કોઈક ગાઝ્યો
મેહ, લાગી બીક રાજને તેહ; જાણે કાટકો માહા ધનધોર, બ્રહ્માંડ ગડગડે તેમ થયો
શોર, લાગી રાઠ મચ્યો માહા જંગ, શેવકશાહ કોઈ નહી સંગ, જેમાં જેટલું હતું
જોર, અધીક તે કીધો અંકાર; જેવું પરાક્રમ જેવો માર, કો કોથી નવ પામે હાર,
વીકરમ મન વીચારી જોય, નવ હારે જીન કોય; માહારી મારી એ નહિ મરે, મા-
હારો અરથ એકે નવ સરે; વઢતાં વઢતાં દીન વહી જશે, વીપ્ર વાયદો પુરો થશે; એમ
કરતાં પડી છે રાત, વીકમેવીચારી વાત, રાય કહે નહી જઉં અમો, મુખે બેઠા
રહોને તમો. ઉભો રહ્યો છે ત્યાંહાં ડોલતો, વિનતા શું વાણી બોલતો; કડું પ્રતીજ્ઞા
હું તો ક્ષાત, સાંભળજે તુ માહારી વાત; કંથ આજ્ઞા લોપે સતી, જુલ્લમ જોર કરે
જે જતી; વૃત દીવશે જે અન વાવરે, પરણી નારને જે પરહરે; વીપ્ર સાથે કરે જે
વ્યર્થ, ગોત્ર હિણાને લેજે ગર્થ પાટ વાચે તે પાપી દે બ્રાહ્મણ લાંચ લોભીથી લે;
જુઠો જે કો બોલે બોલ, અદકું આધું જે લે તોલ. વિશ્વાસવાત કરે જે દોહ, માત
બેહેન ઉપર નહી મોહ; કુટુંબ કળેશ ન પરશુ મેળ, ઘત માંહે જે ભેળે તેલ. દુધ
પાણી કરે એકઠા, ઉદવગ કરે જે જોગી મઠા, ગામ ભગાવે વાળે ગાય, આપ ગરજે
કરે અન્યાય કન્યાવિકરે કરે ગાય, શીવની માહ્ય ખાંતેથી ખાય, વેચે પુસ્તક વેચે ભોમ,
ધેગે દેવ વેચે જે વ્યોમ; વેચે કનક વેચે જે ખીર, વેચે રાંધ્યું અન્નને નીર; આધ્યા-
અહંકારજ કરે, આપી વસ્તુ જે પાછી હરે. પંચ ગ્રાસસમ ભોજન કરે, અહંકાર
અદકો મનમાં ધરે; એવાં પાપ મુજ માથે લેશ; જે નવ જઉં શીંગલ દેશ; તેલ કપાશ
વેચે જે ગળી સજ્જન બેશવા નવદે મળી વસ્તુ વીપ્રની હરે જે લેઈ ધેનુ બ્રાહ્મણ
ઉપર કોપ; માખાપનિ શેવા કરે, મુકી થાપણ હુંશે હરે; મંદીરમાં કલેશ કરે જેહ,
રાખે મેલ પોતાને દેહ; અણગળ પાણી જેકો પીએ, જીવ મારતાં નવ બીહે; તજે
સાધુ સેવા સજ્જન, મીઠી વાત પર રાખે મન એવાં પાતીક માથે લેશ, જે નવ જઉં
શીંગલ દેશ; બ્રહ્મહત્યાનું મોટું પાપ, વચનમાં જે કોઈ દે શ્રાપ, ગભ પાત કરે જે જોર
પાડોશી પર રાખે ખાર એવાં પાતીક માથે લેશ જે નવ જઉં શીંગલ દેશ; રોડી
બેશ તું તાહરો ઘાટ, લાણું પદમની આણી વાટ; તાહરે કડું તુજને પ્રણામ; તાહરે
કેહેજે વીકરમ નામ. કરકશી કહે છે પાછા વળો, રાખો મન માંહે આંખળો; જોરા-
વર થઈને આવજો, હેમાતિ તેડી લાવજો મુછ મરડી હવડાતો જાઓ અમથા સમ

ખાવા તેમ ખાઓ; પાછા વળો, રાખો મન માંહે આંખળો; જોરાવર થઈને આવજો, હેમાતિ તેડી લાવજો મુછ મરડી હવડાંતો જાઓ, અમથા સમ ખાવા તેમ ખાઓ, પાછા વળોને રાખો પેર, પેલે અવતાર લેજો વહેર; એમ કહીને કરકશા હસી, તા-હારી વાત માહારે મન વશી; જેમ તેમ કરીને ઊગારો જીવ, વણખુટે મરે છે દીવ, ફેકટ પુળ વખાણી જાવ શીંગલ જાવાનો નહીં દાવ દોહરા-પાછે પગલે આસર્યો વિકરમ વીસજ વામ; સ્મરણ કર્યું વૈતાળનું, વીર કરો કામ; ખોદી સળંગ પ્રથવી વિશે, અકળીત તે ન કળાય; નીરમે થઈ નીશા ગઈ, તેમાંથી નાહો રાય. ખણી પ્રથવી પાતાળમાં, વિકલાળ વિરનું રૂપ; કરશો તે ત્યાં રહી, પ્રથવી પેઠો ભુપ; કોઈએ મરમ ન જાણીયો, આલ્યો ચતુરસુજાણ; મુકેલો કરકશા તણો, આગળ આવ્યો પાણ; સળંગ ત્યાંહાં તો આલી નહિ, કીધો મન વિચાર; ઉપર આવ્યો અધીપત, શીંગર દેશ દરબાર; પુરૂષ આકારે પાંહાંણુએ, કોઈ લાંબો ચોટો પાસ; આ પોળમાં પેશવું, મુક્યો મુખ નિશ્વાસ. જોધો હોય જુદાં કરું, વેહેરીનું લેઉં વેહેર; પવન થકી થાય ધાંણીઓ, તેવી શી એ થાય પેર; પવન ઝાલ્યો તે કેમ રહે અડે આપણી કાય; પછે પ્રાક્રમ શું કરું, પાહણુ પુતળુ થાય.

ચોપાઈ—તે કારણ તે પોળે જાય, પાહણુ પુતળુ કાયા થાય, તે ઠામે આવ્યો અધીપતી; અંતરમાં ચીંતા છે અતી આધો આવે તો વા ચડે, પથર પથને હેડો પડે; મહિપત મન વીચારજ કરે હીંમત મુકે અરથ ન સરે ઉડી અંતરીક્ષ નવ જવાય સળંગ ભુમી નવ ખોદાય, વીર પ્રતે તો આજ્ઞા દિધ, કામ એક કરોતે સીધ; લોહ તણિ એક કોડી લાવ, પલક માંહે તું વેગે આવ; ધાયો વીર કહેતા તે દીશ લોહ કોડી ઉપાડી શીશ મુહુરન વાર ન લાગી તાંહ, આવ્યો નરપત બેડો જ્યાંહ શાખાશ વીર કર્યું તે કામ તુજવીણ કોણ આવે આ ઠામ; રાજ બેડો કોડીમાં ઠરી દીધું ઢાંકણું જતન કરી; પવન ન કરે તાંહાં પ્રવેશ, નહીં અજવાળુ તેમાં લેશ. મહીપત મન એ વી મોહોટીએ, ઠરી રહ્યો લોહની કોડીએ; વાયું રૂપ વેતાળજ થયો, કોડી આગળ લેઈ ગયો ત્યાંહાંનો વાયુ અડ્યો જેટલે, રૂલાહ પાહણુ થયા તેટલે; મુક્યો પાછો જોજન કાર ત્યાંહાંથી તેનું લાગ્યું જોર; પેસવા માંડ્યું નગર મોજર દીડી હસ્તી અપ્રમથાર નડિતમ લોકજ ઊપર ધસે, રાજ વિક્રમ મનમાં હસે, આવ્યાસામટાસિહ સ્વદશવીશ, મારે મુંઢ હઠાદે શીશ; કરે ગરજના દોહોદય ધાય ધમકે ગાજે ધાયડ ધાય, અરે વીર એ કયમ હારશે, નાસીસ તોએ મારસે. સહુ સાથ વઢશે કયમ દીસંતા છે મોહોટા જમ; સિઘ્રવાર થયો તે સહી, કરી ગરજના ડોળા મહિ; ધાયો રૂદેમાં આણિ રીશ, નાહા હસ્તિ નાંખી ચીશ; પાછું જોવા કો નવ રહ્યા રવરણ સહુકો નાશી ગયા, નાહા ગજતો ધસમસા, વીર વિકરમ બે ખડખડ હસ્યા, પેઠા સીંગલ નગરી માંહે, ઇંદ્રાસન ની શોભા તાંહ; શીંગલ દેશની એવી પેર, પ્રગટ પદમની ઘેર ઘેર ખત્રી લક્ષણા સ-

રવે લોક સ્વપ્નામાં નહીં કોને શોક ફળે વનસ્પતી ખારે માસ, સહુકોને મન લીલ વી
લાસ એવી નીકટ જ્યાં ચોક્કી ફરે, તેની રક્ષા કુણજ કરે માન સરોવર રૂડાં નીર, દેવ-
તા ઇષ્ટ તેની તીર. લાંબી દ્રાખ બીજોરાં ઘણાં, પુલ્યાંઝાડ તે ચંપા તણાં પાનલવીંગ
તણાં તે વન અમૃત જેવા અંદન ધન શીંગલ કેરી વાડી વાડી વીવેકે, કહેતાં નાવે તે-
નો છેક; જાણ રત્નાગરની ખાણ, જાણે કે ધર્મની આણ; કુડ કપટ નહીં તેનો દેહ,
સદા નિરંતર વરસે મેહ; ઊતમ સ્વરથી ગાયે ગીત, પરી બ્રહ્મ ઊપર સહુને પ્રીત;
પગલે પગલે શીવ પ્રસાદ સુખ સાગર અતી અલ્હાદ; સદાવરત ઘેર ઘેર હોય, નવી
દુઃખીઓ દેખ્યો કોય જ્યાંહાં જુડ બોલ્યાનું નેમ, સદા નીરંતર કુળ જોમ મહીમા
જેતાં અટકે મન, જેવા તે આલ્યો રાજન; ધનધન ભુમી માહાઈ ભાવ્ય પુજે દેવ અ
લોકીક ગાય ધન ધન હરસિંધ ધન્ય પ્રવેશ ધન ધન છે આ શીંગલ દેશ. પર કામે
આવ્યો ઠાર, સંકળ કરો મારો અવતાર ધરે બીક ન મનમાં છેક એટલે દિડી વાડી
એક. નીરખી વાડી પેડા માંહ, સખી બહાર બેઠીતી તાંહ. રમત રમે પોતાને મન,
જેડે જઈ રાજન; પહેરયા છે સોળે શણગાર, રૂપ અલોકીક અપ્રમપાર નાટાંગના દે
વાંગના, શોભે કુણ નીજ સંગના જાણે ઇદ્રતણિ અપછરા, મનનિ મદ ભરી મછરા.
પાછું જ્યું સઘળીનાર, દીડા માનવી તેણે ઠાર એક એક સામુ જોઈ રહિ આ કુણ
આવ્યો સ્ત્રી સાથમાં, કેમ ઝાલ્યું આ યુધ્ધ હાથમાં; પુરૂષ વેશ જે પાછા વળો, માન
નીઓ કહે સાથે મળો નરપત કહે સાંભળરે નાર, શું બોલું હું વારો વાર. તમમાં
થી એક નારી લેશ, જાણશે બધો શીંગલદેશ; નથી આવ્યો રમવા કારણે, બળ કરી
તાહરે ખારણે તાહારી ચોક્કી મુજને શું કરે ખેદ કરે તે નીરથે મરે રમત રમવાને
આવ્યો નથી; તુજને લેવાને સર્વથી વોળાવ્યા છે વસમા ઠામ તે એક પદમની કેડ
કામ; આવ્યો છું અમો તમ કાજ માટે શીદ ધરોછો લાજ વચન રાયનાં સાંભળી
રહી અચરત દેખી ઉભી રહી એવી વાત તેણે સાંભળી મુખ વચે ઘાલી આંગળી
કુણ દેવ હશે દાનવી કુણ હશે મોહોટા માનવી.

દોહરા—એકજ બોલી બાળકા, તુજમાં પ્રાકરમ એમ બોલ્યું પાળો આપની
નર રાખ્યો છે તેમ; વસમી ચોક્કી વોળવી, કેમ જ્યો તે દુત દેવ હશે કે દતવી શુ
ધ્ધ હશે અબધુત નથી ગત માનવી તણી, જે આવે આ ગામ તમે તે કેમ આવી સ
કયા કુણ તમારૂં નામ, શીંગલ દેશ કેમ સાંભળ્યો પદમનિ પરડી કેમ તે વાત માંડી
કહો સ્ત્રી ખારેના સમ લેવા આવ્યા પદમની નથી વાટમાં તેહ; નથી વેચાતી મુલથી
નથી નર ઉપર મોહ; આપ કાજ કે પારકે છો રમ્યેત કે રાય, આળા વરતિ આપથી
કે અમથી ઇચ્છાય. ઉજેણી નગરી વીશે, જે કરે પરકામ; શેવક શ્રી હરસીંધનો વી
કરમ નર નીજ નામ શહોદર પર નારનો દુખમંજન દાતાર વાચા અવીચળ વીમ-
ળવર કંઈથીએ કીરતાર કામનીએકાંને સાંભળ્યો હસ્યો તમો જે આધ પુત્ર તો ઇંદ્ર

નો હવડાં માનવ દેહ.દેશમાં માહરે ફાંડી ફરે જે કે દુષ્ણીઓ જન;તે મુજને આવી કહે તરત મનાવું મન; એક દિવસે એક બ્રાહ્મણે,કહી સ્વપ્નાની વાત પરણી છે કે ઇની પદમની રૂડી તેનિ ક્ષાત.હાથણી ઉપર તે હતી, કરહુતી વરમાળ, એક સખી એક સહચરી બુધનિધી તે બાળ;વીપ્રજવસ્યા કારણે સદા કરયા દશવીશ;આવવી પ્રતુજને વરૂ વચમાં આણિ ઇશ તેજ વીપ્ર પાસે ગયો તેતો જલ્યો તરત તેના કહ્યા ને કારણે વહાલું થીયું કરત કાષ્ટ કરયાં બહુ એકડાં પડતો તો ચેહમાંહ; દધવ જે ગ સંચા થકી હું જઈ પોહોચો તાંહ રૂખી રાખ્યો મેં સાંસતો,કરી પ્રતીજ્ઞા કરોડ સા આ બોલો તે સહી કણુ નરાખો ખોડ વીપ્ર રાખ્યો છે પાસમાં કરી વાયદો વસ્ત;પરણાવું તે પદમણી સમ ખાધા છે મરત;વાટે દધતને મારીઓ હોતવ્યો અગ્નિ કા સ્ટ સીંચાણો સંતોડીયો, ધહી આવ્યો વાટ. કરકશા કુટકમનમાં રહ્યું રહ્યો કેકાણે પાહાણુ હસ્તી સર્વ હહાવીયા તે ઇષ્ટ જોરથી આણુ સ્વપ્નામાંવરી સુંદરી,તે કેઈ કહો આપ; જાણી સાચુ નવ કહો તો બ્રહ્મહત્યાનું પાપ. ચોપાઈ—તાહારે એકતો બોલી મુખી, સાંભળવા રહી બીજી સખી;સાચુ કહુ સમ દિધા માટ,ગઈતી મળવાની વાટ; રમવાનુ થયું તું મન, હતો ચતુરદશીનો દન. અતી ઉપન્યો મન ઉલ્લાસ,મેં દી ધોતો તેને સાદ. વિપ્ર જેમ કહ્યું તું તુને, સમણુ તે વાંધું તું મને;પોદીતી હું મહારે ઘર, સમણું પણ સાચાની પેર,તેશુ પ્રીત કરવા લાગીયો, એટલે ઝખડીને જ ગીયો,વરી સ્વપ્નામાં વિપ્રજ અમે તે વાત જણી કેમ તમે.તે વાત નવ કોહો મને, તે તો સમ દઉ છું તુને; વિક્રમ કહે શુણુ રામા રીત, તે પંડીતશુ મારે પ્રીત; જે મારા માળવમાં રહે,તે નઉતમ માંડીને કહે તે વીપરે કહી મુજને વાણુ,તાંહાંથી પ્રીતી વાધી મુજ ઘણી,મનમાં રાખી બાંધી મુઠ જોઉ સમણું સાચુ કે જુઠ,તે વેળા ઘર થીયું તાજ, આવ્યો ઘર તમ જોવા કાજ કાને સાંભળીતી જેહવી, મેં ન જરે દિહી નેહ;વિકટ ચોડી મુજને શું કરે,ખેદ રાખેને નીસ્યે મરે બાળે અગ્નિ બારે, ખેદ રાખેતે નીસ્યે મરે. બાળે અગ્નિબાળેનીર સીદ્ધ તણિ વીદ્યાછે ધીર. મહા કાળેશ્વરનુ છે નુર. હરસીધ હાજર છે હજુર; વેતાળવીર બાંધ્યો છે વીક, પ્રથ્વીમાં નહી કોની બીક. રમે જમે તમે જોખનવેશ, અમે અમારે જશું દેશ; એવાં વચન રાયના સાંભળ્યાં, ત્યારે સ્ત્રીનાં મન ગળ્યાં. જોઇતો હતો એવો આવીશો, ભુપત તે મનમાં ભાવિયો;એહ મરદ છે આપણી જોડ, એમાં નથી ખાંપણ કે ખોડ અહી બી જો આવી નવ શકે, ધિર વીર મહા દાતા પખે આપણે હેડે વર પ્રિછતા,તે વેર આ-વ્યાછે ઇચ્છતા.કર્મ આપણામાં એ વગી, દુધ માંહે કાંઈ સાકર ભગી;નેહ દેશમાં એ વી રીત, જેને જશું આવે પ્રીત; તે નાર તે નરને વરે, માઆ કે વિવાહનવ કરે; ઇચ્છાવરવરે કન્યાય,તેમાં કે નવ કહે અન્યાય વીક્રમ સાથે હમડ ધરી વરવા કેર મ નજ કરી; બારેસખી વરણુવીયે, એવરને બારે પરણીયે;વગી વર જોવા કયાંહ,એ

શ્રી અદકો મળશે જ્યાંહ; એમવીચારી મનમાં પેર, રાજને લઈ આવી ઘેર. મા
બાપ પાસે સહુ આવિયાં, વર રૂંદો જોઈ લાવીયાં; ગામ નામનું પ્રાકમ કહ્યું સહુકેનું
મન શીતળ થયું; બધા ગામનો શોકજ સમ્યો, વીક્રમસહુના મનમાં ગમ્યો; સહુ સં
ગે દિધાંસનમાન પાસે મુકયાં ફેફળ પાન. વીક્રમ માન પામ્યા છે ઘણું હરખ્યું હઈકુ
તરણીતણુ ભોજન કેરી વેળા થઈ ત્યારે ના રાજએ કહી જશું અમો ઉજેણીતીર;
ત્યારે મુખમાં લેશું નીર હરસીધ તણીતો પુખ કરું અન ઉદક તારે મુખધરું સહુ
સાથે શીંગ્ર કીજીએ કન્યાદાન કોડે દીજીએ ધલમંગળનો માંડયો જંગ. ખારે ઘેર વ
ત્યો છે રંગ. જેના ગામની જેવી ચાલ, કરી રીત આપણુ તે વાલ; લગ્ન તણીતો
વેળા થઈ, તાહારે રાજ બોલ્યા સહી; જે વચન આપે મુજ હાથ, તે પરણે મુજ ખાં
ડા સાથ. વચન લોપ માહારૂ નવ કરે, જે કાહયે તે કાનેધરે, પર દુખભંગન હું કહે
વાઉ, કોનો વેચ્યો હું નવ વેચાઉ મહારી વેચી જે વેચાય, તે ખાંડાની સ્ત્રીથાય, મે
હેલ ગયા કેડે માહરી, આગળથી કહું છું જાહરી વાટમાં ગરજુ પેંદા થયા, નકાર મેં
તો નવ કહેવાય ઓઝલપડે રહી જાહરે, કરૂં સંગ સ્ત્રી તાહરે તારો કેડે મારી આથ
બોલી તે ઇશ્વરને હાથ એ પરણુ પ્રથમ હું કરૂં ત્યારે કેડે ખાંડાથી વડ; હું નવ જા
હુ તેનો હાથ વીકરમે એવી કીધી વાત. પછે દોશ નવ દેશે કોય, આગળથી ચેતાવું
શોય. દોહરા-વચન દિધું ખારે સખી રાય ન કરશે રીશ; વણુમુલે જો વેચશે તમારે
ચરણે શીશ વચન તમારૂં પાળવું, અમ પ્રતીજા એહ; આણુ તમારી લોપીએ, કષ્ટિ
થાંજે દેહ પ્રતિજા એવી કરી ધારણુ રાખી ધીર; ગાંધરવ વીવાએકરી, પરણ્યો વીક
રમવીર; કંકણુ મેઢળ ચુડલા, પરણી ઉડયા પાટ હળહળકરીને શીખદો, જઈએ મા
ળવવાટ. દ્વાદશ શણગારી હસ્તની તે પર બેઠી નાર; એક સખિ એક સહચરિ
રૂપ તણે અંખાર; ગજ ઉપર ગજ ગામની ગજ ઉપર ગજરાજ; છત્ર ચમર રચના
રચી, કરત્રીમ સરખા કાજ; વાજત્ર માદલ વાજે ઘણા, ઓછવ મંગળ થાય; શીંગલ
દેશ સોહામણા, દેખી રીઝયોરાય ચોપાઈ—હસ્તી ઉપર અનોપમ ઝુલ ભરયાં રત્ન
મોતી અમુલ સાસરવાસો કરોડજ તણે ભર્યાં માલ ખજનો ઘણો કરી વળામણુ મા
ગી શીખમનમાં નચાણેકોનીબીક; મુકયો ત્યાંથી શીંગલદેશ, માળવ પંથ કર્યો પ્રવે
શ રાજ કહે કાંઈ ઘડાવો ઘાટ, વસમીએ જવાના વાટ, કાંઈક પેર કરો તે તણી વિકટ
વાટ ચોટી છે ઘણી. પદમણી કહે સ્થીર રાખો મન, બીક નથી એ વાટે વન; આવ
નારને ચોટી દમે, જનારાને પગે નમે; આવનારો આવે મહા દુખે, જનારો વાટે જય
મુખે; દુષ્ટ દેકાણું મુકયું ત્યાંહ, આળ્યા બેઠી કરકશા જ્યાંહ. રાજએ ત્યાં દીધી
આશ, લાળ્યા પદમની હું તુજવાસ; સવાલ કરો બેચારજ વાર, આખ્યોએક અમુલક
હાર. તુજ સમો કોઈ નહિ ધીર, વિરજીત વિકરમવીર; સુંડ ખાધી તે તાહરિ માય,
ખાધી તો ખીજે નવ જય. શીખ માગીને મારગ લીયો, સીચાણાને આજ્ઞા દીયો; સ્ત્રી

બેડી ભેતી વાટ, રાજા ઉતર્યો તેની વાટ, એક એકને દેખી ઠરી આગતા સ્વાગતા અદકી કરી, તે દધત્યનો ભેડયો રથ, ભર્યો અલેખેસઘળો ગર્થ ખાતાં ન ખુટે નીકિ નહી, એટલું એટલું ધન ભર્યું રથમહી, આઠ્યો માલ ખળનો હાથ, તે સ્ત્રીને તેડી સાથ; અહરનીશ હીંડે જેટલે, ક્ષીપ્રાતઃ દીડી તેટલે માતાજી હરસીધ પ્રતાપ, આઠ્યો અધીપતિ આપોઆપ; થયું નગ્રમધે જાણ, આઠ્યાવિકરમવીર સુજાણ; પડાવજડા-ઠ્યો છે પુર માંહ, પ્રધાન વજીર સહુ સામા જાય. હસ્તી દીડા વિકરમ તણા; અચરત પામ્યા લોકો ઘણા; લાઠ્યો વિકરમ એ કંઈલાશ, શકે ઈંદ્રનો હુંડયો વાસ; ઈંદ્રનો શકે ઉતારયો ગરવ, સમરથ આણી એની સરવ, શકે કુબેર તણા ભંડાર, અલખ દીડી અપરમપાર; શકે માન સરોવર ગયો, શકે વરસાદ મોતીનોથયો; શકે ઇશ્વરતુઠ્યા એહને, ક્રીધો દેવાંસી દેહને; આંભળા પ્રમાણે મોતી મુલ, તેહતણી ભરી છે મુલ, દીડી પદમણી ગુણવંતી ઘણી, એ સમરથ સુરનાયક તણી; એહ વીમાન વીમાસણ કરી રધયત ભેવાને તરવરી; પુષ્પ મોતીએ વધાવીયા, સભામાં રાજા આવીયા; કુમકુમ ચંદન તે અરચીયા પાપ, તેડી બ્રાહ્મણ પુજ્યા પાય; સ્વપ્રમાંહ તમે જે વરી તે આ-ણી મેં હાજર કરી; એળખી તેમાંથી લીજીએ, હસ્તણી સહીત તેને લીજીએ; જેણી એ તમને શાદજ કરો, તેને પરવરો; બ્રાહ્મણ જીવેને કરે વીચાર, કન્યા તો દીડી દસ ભાર; અમુલખ હસ્તી અમુલક ધન, તે દેખીને ટળકયું મન; ચીત્રામણ સખ્યેહોય જેમ રહ્યો ઉભો વીમાસી તેમ. જેગ કળેવર નોહે પ્રાણ, જેમ ખુડયાં હોય સાતે વહાણ; જેમ વાંઝણીનો પુત્રજ મુઓ, જેમ વીજેગ વિનાનો હુવો. જેમ ઘર હુંડાણું નેટ, પડ્યો ધાસડો તેને પેટ. નવ બોલે મુખેથી તેહ, થરથર ધુજે તેની દેહ, જાણેહ વડાં જીવજ જશે, જાણે હવડાં ઘેલો થશે; જાણે હવડાં પડશે કુપ, એણું રૂપિતું દીડું રૂપ, ચોપાઈ-વીક્રમ વાણી બોલીયો, સાંભળ વીપ્ર માહારાજ; આતરણી તમતણી, ખળતાતા તે કાજ; રેહેવાતું નહોતું અદઘડી, દહન કરતાતા દેહ, નેત્ર ઉઘાડીને જીવો, પ્રમટ તરણી તેહ; તોય વીપ્ર બોલે નહી; ન સુજે એક વીચાર; ગદગદ કંઠ તેના થયા, આખે આંસુ ધાર, જાણે તન મહારૂ તણુ, દેખી કેમ ખમાય; નરપતને કહી નવ શકયો, આકુળ વ્યાકુળ થાય નરપતે જાણ્યું નર મરે, તોતો હત્યા થાય; પુન્ય કરતાં પાતિક થશે, રૂટે વિચારયુ રાય. નેહ ઉપન્યો છે મન વીશે કે ગજઉપર હેત; કે અચરત છે તેહને થયો અચેત.

ચોપાઈ-વીપ્રને કહે રાજા વાણ. જેને માને તેની આણ; તાહરી સંધ્યા નીખૂળ થાય; સુકિત સાત જન્મનું જાય; તાહારા મનમાં હુશજ હોય, કેહેતાં કેદ કરે નહી કોય; સાચું કેહેતાં આણું રીશ, તો તાહારા સમ માહારે શીશ; કહે વીપ્ર મુણ વીક્રમરાય, માહારા મનમાં ચીંતા થાય; સમ દીધા માટે કહું; નીકર મનમાં જાણી રહું; ગમેતો વચન હારજે, ગમે તો હવડાં મારજે; સાચું કહું તમ આજળાથી

માહાઈ' હુ'ટવા કાંચે નથી; આપેજીવ છે તેતો જશે, સાચું કહેતાં માહું થશે; તમે મુજ ઉપર કોપશો, લાજ માહારી તો લોપશો; મેં દીઠું શમણામાં જેહ, આકારે ઓળખાવી તેહ; તમે ઓળખી મનમા લહું, તે દહાડે મુજને નવ કહું મનમાંહે રાખ્યો કાયદો, સાતતણો ક્રીધો વાયદો; સાંભળતાં મોકલતાં મુને, તો સત્યવાદી જણત તુને; એમ એ નારી પરણત મને, શીદ સપાડું કરત હું તને જગ્ય કરતાં હું ત્યાં જત, સર્વ તણો ભોગદારી થાત તો તમને આશીશજ દેત; અસ્ત્રી સાથે લાહાવોલેત; મુજને રાખ્યો ઘેર છેતરી, કન્યા લાવ્યા કપટે કરી; દુઃખભંજન એમ નવ થવાય, આપ વિચારો મનમાં રાય; પરદુઃખભંજન માઈ નામ, ક્રીધું રાજ તાઈ કામ. સકળ લોકના પુણું તમે, તાહારા પરદુઃખભંજન અમો; તને ન મળ્યો હોત જમની, તો ક્યાંથી દેખત કામની; મેંતો કામ તમાઈં કર્યું; સ્ત્રીઓ ધન આણી ઘર ભર્યું, રૂપર-ભા ને કન્યા ધન, હાથણી ઉપર માહાઈં મન; હવડાં કર્તાં તે કરજો કાલ, સત્ય રાખો તો સઘળું આલ; આ સર્વ છે મારો માલ, સુપત કહીએ તે મન ભાળ; એક પરણતે પરણત ખાર; અલખત પામત અપ્રમખાર; બ્રાહ્મણના થાશે ભોગીયા, સાત અવતાર સુધી રોગીયા; ગથ માહારાને કરશો ગરક, તો નરપત જઈ પડશો નરક; સઘળી સ્ત્રીને સઘળો ગર્થ, એ સરવે તે માહારો અર્થ; કષ્ટજ માહાઈં મહીપત કાપ, સત્યપાળે તો સઘળું આપ, રીસ કરો તો મનમાં સાંખ, આપ મને કે મારી નાંખ. દીધી પ્રતિજ્ઞા માટે કહું લક્ષલોણ લોકો સર્વે લહુ પુછો આ લોકોને ન્યાય, કોહોને એ સરવે કન્યાય, એ તો સાચું બોલ્યા અમો, મન ગમતું કરજો તમે; લોભીઆ થાઓ તો લેઈ જઓ નીકર આપી આશીંગલ થાઓ. દોહરા-રાજ મન આનંદીઓ, સત્ય કહું માહારાજ; તમ પ્રતાપ હું ત્યાં ગયો, તો રહી મારી લાજ, વગર વોળાણે હું ગયો, લીધુ તમાઈ નામ; એ રામા રીઝી સહુ કરી આવ્યો છું કામ; તમ પ્રતાપ તમ પ્રાકમે, તમ કર્મે તમ કાજ, તમ ચરણે તમ મંદીરે, માન્યની એ મહારાજ, કંપનાર્પણ કામની કરી; હઠડે આણી હેત; અરથ ગરથ ને રતન રીધ, સ્ત્રીઓ સરવે સમેત; અચરત પામ્યા અધીક જન, અલખત પામ્યા અપ્રમખાર; આપીને ઉભો રહ્યો, ક્ષણુ ન લાગી વાર; ઉર હરખ આનંદ ભેર, દાન દલડાથી દીધ; નીત એવાં કોટીધા, કામ પ્રમાર્થ ક્રીધ; તતક્ષણુ તેડી તાઈણી, સુંપી વિપ્રને હાથ; ખારે બોલી નવ શક્તી, એક બોલી રાજ સાથ, રીસ ન કરશો રાયજ, કહે તો કહું એક વાત; આપણી સ્ત્રી આપવી, એ તો ખલા ઉતપાત; દીઠું નથી સાંભળ્યું નથી, ક્રીધું એક આમ; મુજને સોંપો વિપ્રને તેનું તે શું નામ; ભામની એકજ ભોગવિ, થઈ તે નિશ્ચે નાર; મોહોલે રાખે રાણિને, એક તે રમવા સાર; ખાર ન પરણુ પ્રેમદા, દ્રષ્ટ ન જોયુ ધીર; અભડાવું અંગે નહિ, માઈ શુદ્ધ શરીર; લક્ષ્મી ખરચે તેહની, મારે તેની તરવાર; આપે તેનું ધર્મ છે; ભોગવે તેની નાર; વિજા ભણે તો તેહની, ભજે તેના બ-

ગવાન; વરત કરે છે તેહના, દે છે તેના દાન,કાં સત્ય ચુકવો સાધવી,કાં બોલ્યું અ-
 બોલ્યું ક્રીધ;નારીયો નીરખી જદા,તદા વિપ્રને દીધ;ભામની કહે રાજ ભલે, મુણી
 મેં સેહેલ; મનમાં બોલ્યું માણ્યું, મહીપત કેરા મેહેલ; હીંચાળા ખાટે હીંચ્યું, પો
 હોડાં ચાવ્યું પાન; રમશુ રમતને સોગટાં, દેઈશું રૂડાં દાન; પડી એમાં પડીત ધરે;
 આખર ભુંડી લીખ; વેલવ શો છે વણજમાં; શાણાને શી શીખ; ભુંડુ કાંઈ નહિ
 ભીખથી, માગ્યાથી રૂડુ મરણ; ભીખારી નામ ભણું નહી, તુછ છેક તે તરણ.વીક્રમ
 કહે વિનતા મુણે, દેહથી ટાળો દુખ;આશા પુરે ઇશ્વરી શીવજી કરશે મુખ.મેહેલે
 જે મહિપત તણા,નવ ટુંકા નવ લાખ. શોભાવંત સુંદરી,સુરનાયકની શાખ;શામા
 હાથે સમરપીયા, પરવાળાની પાટ; અલખત ઇંદ્રાસન તણિ, કનક હીંડાળા ખાટ.
 ખાર ખાર ગામ એક એકને, લખ્યાં ત્રાંખાને પત્ર; સમરપણ સખી શહિત,શીર શો-
 ભાબ્યું છત્ર; મુખ પમાડી સુંદરી, દુખ ટાળ્યું તે દેહ; પાળ્યાં લાડ પ્રજા તણાં,
 સદગુરુએ ક્રીધ શેવ; કહે પુતળી ભોજ મુણ, કર્યાં એવાં પરાક્રમ, તે
 નિરખ્યા અમો નેહ્યું, માનવતી માહારૂં નામ; નિશ ચરચાએ નીકળ્યો
 દિહો તે દેવ દ્રષ્ટ, સ્વપ્ન હતું તે સાચું થયું, કોડે ટાળ્યું કષ્ટ; પવિત્ર કો
 નહિ પુન્યથી, પાપીથી નહિ પાપ; પુન્યવંત જે પ્રાણીયો. ઇશ્વર જાણે આપ
 દાતા તેતો દેવતા, દાતા તેતો દેવ; દાતાસીંધુ સેવતા, દાતા સકળજ સેવ. દાતાની
 કીરતી થઈ દાતા રીઝે રામ; દુનીયા જીવે દાતારથી,કે મોટા ભગવાન,ભોજે ભારથ
 સાંભળ્યું,વીક્રમ તણો વિલાસ; પુરણ લક્ષણ પંડિતે, કવિતા કાળીદાસ; નીરમળ
 ગ્રંથ એ નિપન્યો,પોલ તણો પ્રતાપ;સીંહજ શિરોમણ ગામમાં,પ્રથવી પસાયત થાય;
 શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ; વીરેશ્વરનો તન,સેવક શીવ શકિત તણો;નીરમળ રૂડુ
 મન. રાગ ન જાણુ રાગણિ, ભગવંતનો નહિ ભેદ,લધુ દીરઘલહયુ નહી વાણી બ્યા-
 કરણ વેદ; બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ સહુ અન્ય કવિતા હોય; શેવક હું કવિતા તણો,
 ખોડમાં દેશો કોય; જે બુદ્ધદીધી સારદા,સાંભળી જે વિક્ષાત;જેવું સંસ્કૃત શોધ્યું,
 તેવી વાણી વાદ; જમણોકર જે ઉપરે, તેના ઉપર બોલ; જેવું પુન્ય કરે હશે, તેવું
 પ્રાક્રમ તેહ; વીક્રમપ્રાક્રમ વખાણીયા.એક કહેવાણો આપ;મુળ મહિમા એતો કહ્યો,
 પ્રોઢા પુન્ય પ્રતાપ,સામળભટ કહે સાંભળો,દલથી કરજે દાન;આ લોકે જશ પામશે
 પરલોકે હરી માન. ગાય શીખેને સાંભળે, કરે પરમાર્થ પુન્ય; ઇશ્વર આશા પુરસે,
 નિમેશ ન રાખે તુન્ય; શાયાને સાચુ વશે, જીડાને દલજીડ; ગરવાને ગુણનિધીનશે
 અહંકારી મન ઉડ; સત્યવાદી મન સોહામણ, મોટાને મન મીત્ર;પાપી મન પાખંડ
 વશે, પુન્યવંતને મન પવીત્ર શ્રાતા વકતા સમજતા,કહે કવિતા કરજેડ સામળભટ
 સાચુ કહે જેજે શ્રીરણહોડ. એમ કહીને પુતળી,આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુ-
 રણ થઈ કહે કવિ સામળદાસ.

વારતા ૫ મી પંચડંડની.

હંશ નામની પાંચમી પુતળી બોલે છે તે રાજ ભોજ સાલજે છે.

શ્રી ગણેશાયનમ; શ્રી શારદાયનમ; દોહરા—શ્રીસરસ્વતીનેહું નમું, પ્રીતિપુત્રપાથ
કરૂણા દ્રષ્ટે જુઓ તમો, તો સકળ મનોરથ થાય; આવ શક્તિ તું ઇશ્વરી; આરાસુર
પતિ જેહ; નવેખંડ વ્યાપી રહી, સ્થાવર જંગમ તેહ, જેને તુજ પ્રીરપા હવી, થયું
તેને કલ્યાણ; ન્યુનતા એકે રહી નહી; જેતાં એહ પ્રમાણ. દસરથનંદન નર્ક નિવારણ,
એ તરવાનો ઠામ; મહારાજ રાજ રાજેશ્વરો, રાવજ લોચન રામ; ભોજરાજ મન
હરખિયો, લાયક મુહુરત લીધ; શીંહાસન શુદ્ધ કરાવીયું; શોભા વિધ વિધ ક્રીધ;
પાંડત પુરાણિક વેદિયા, મલ્યા વિપ્રને સુજણ; કીધી શોભા અવનવી, જાણે ઉદ્ધીયો
ભાણ, શીંહાસન પરપગ ધરેભુપત ભોજ રાજ્ય બોલી હંસા પુતળી, ભોજ ન ધરશો
પાય; એ સંહાસન ઇંદ્રનું, અતુલ તેજ માહા મુલ્ય; એ ઉપર બેસો તમો, થાઓ
વિકરમ તુલ્ય; પાળક ગઉઆહણ તણો, પરનર સહોદર જેહ; એવો જે પેદા થશે,
આસન બેસશે તેહ. એહ આશન છે દેવનું ઇંદ્રાસનનું સાર; આલુપણ એ સ્વરગનું,
તેજ તણો અંબાર; કહે ભોજ સુણ પુતળી, આશન એહ અમુલ્ય; વિક્રમ હાથકયમ
આવીયું જે સ્વરગ સમ તુલ, પંચડંડ તેને જડયા, તેણે તે શુ થાય; તે કયમ જીતી
લાવીયા, પોતે વિકરમ રાય. તે ડંટે પ્રાકરમ કરયું, પ્રતાપ કર્યો શીપેર; જીત્યા ડંડ-
શારા કરમે, હતા કોન ધેર; તે સુણવા ઇચ્છુઅમો, જેહ કરયું પરકામ; તેવાં પ્રાકમ
હું કરું, તો બેસુ એણે ઠામ, ચોપાઈ—હંસા પુતળી બોલી વાણ, સાંભળ રાજ ભોજ
સુજણ; ઉજેણીનું કરતો રાજ, અસત્ય અદયાયતનથી તાજ; તેણે પ્રાકમ કીધું ઘણું,
અલભે રાજ પાતાતણું; ધર્મવંત સહુ બધા લોક, નહિ કોઈને વ્યાધી કે શોક; સીંહા-
સન તણી, વિસ્તારી કહુ શો ઘણા; કહે વાત તેની વિસ્તરી, સુણ મહારાજ હેતે
કરી, નમ્ર ઉજેણીઅતી અનુચારાપ કરે વિકરમનર ભુપ. અતિપવિત્ર અષ્ટાદશ વર્ણ,
કશન કથા સુણે નિત કર્યું; વિપ્ર સહુકો પ્રશ્નોતરી, વેદપાઠીત તે અગ્નોતરી; ક્ષત્રિ
રણુવટ કુદિ પડે, ગઉઆહણની વાહારે ચડે, વધદિ કરે વેપારી હાટ, ધર્મતણી ચલાવે
વાટ; શીળવ્રતસહુ લોકજ અતી, પતિવ્રતા ધર્મ પાળે સતી એવો રાજ ચતુરસુજણ,
કોઈ કોઈના નવ લોપે આણ.

દોહરા—એકસમે રાજ ચડયો, દેઈ દદામે દોલ; ધમકારો પૃથ્વીગડચડે, વાળંવાગે
ધોર, આગળ હારહસ્તી તણી, મદ ઝરતા માતંગ; ધન નેજ અતી શોભીત, શીંદુર
ઓપીત અંગ; અંબાડા અંકુશભલા, અઘરિવત આકાર; બીજ ગજ અતી ઘણા એવા
શહઅજ તોખાર. અરબી કચ્છી મુલતાની ખુરાશાની કાશ્મીર; કુતલ કારા કાખા
સુરપુર રણુધીર, ઉજવળ અલખ ભુખરા, લીલા પીળા રંગ, જડીત પલાણ હીરે
જડયા અતી અતળીબળ અંગ અનેક રથને પારખી, અનમી અતી અસવાર; ચડયા

વેડાંગ વાંકડા; ઝુઝમ મહા ઝુઝર કંઈ પાળા કંઈ પાખરી, કંઈ વાળં ચેહેચાટ; કંઈ નાટકચેટક લસાં, ભલણતા ભુપત ભાટ. જશવંતાના જશ ભસે, પીંપળ પાઠ પુરાણ ગુદ ભેદ ગણ બહુ ગણે, દે મન ગમતાં દાન; વિકરમ વાડી સંચર્યો, રમવા કારણ આપ, શેષ નાગ સાગ્યો સકળવા, દુશ્મન સાગ્યો તાપ. સામદ સાથે સંચરયા, તેની શોભા દેહ; ચઢ્યારાય દેધ દુંદહી, જેમ અપાડો મેહ; જેમ ગાળે સીંહ વનમાં, જેમ પરાકિ પુર; વિક્રમ સંગ સેન્યા ચઢિ, સામદ સઘળા સુર જેવો ઘડ લંકાપતી જેવો અવનવે ઇંદ્ર જેવો અરબુન હસ્તિનાપુર; તારા મંડળ જેમ ચંદ્ર તણે પ્રતાપ છે. ભલ પણ કેરો ભાણ; એવે પ્રકારે નીસરયો, વિકરમ વિર મુખણ; આળ્યો વાડીયે અતી સુખે; દીવસ ચડ્યો ઘડી ચાર; તનરત કરે નૌતમ ભલા; આપીત અપરમપાર રંગ ઓછવ અદકો કર્યો, સજ્જનને સનમાન; પુન કર્યો બહુ પ્રિતશું, દીન પાત્રને દાન. તે શોભા સુખ નીરખતાં, દાના હરખે મન; કરવી કલાઈ ખાઈ મરે, શોભ તો છાંડે તન દીવસ પહોર રહ્યો પાછલો, પુર અસ્વારી પેર; કંચન મેઘ વર-સાવતે, જવા માંડયું ઘેર. જાણ ઉજંણમાં થયું, આળ્યો રૂડો રાય; શોભા જેવાકાર-ણે, ભુવન ભુવનથી જય. કામ અધવચ કોનાં રહ્યાં, કર્યો લાભ તે તાજ; બ્રાહ્મણ ભણતા ઉડીયા, નરપત જેવા કાજ. કોઈ મેહેલ કોઈ માળીએ, કોઈ ઘર કોઈ બહાર; અટારીએ નારી ચઢે, નહાના મહોટાં નરનાર, રાજનું મુખ નીરખવા, ઉલટ અંગ અપાર; ઇશ્વરને વહાલો ધણો, દાતાને મુઝાર એમ વિચારી સંચરે, નહાનાં મહોટાં વાગ; મળી અળખેદ મેદની, નહિ પગ મેલણ માગ. કાન પડયું સંભળાય નહી, વાળે ધોર નીશાન; એ રીતે નગરમાં, વિકરમ વીર સુખણ. ગજ ઉપર વાહન કર્યું, છત્ર ફરે છે શીશ; સ્નેહે સ્નેહ સહુ સંચર્યા, પહોર પાછલો દીશ. અધવચ વચમાં આવીયા, ત્યાંહાં ધાંચણનું દ્વાર; ત્યાંહાં એક કઉતક નિપજ્યું, કહું સંક્ષેપે સાર.

ચોપાઈ-દેવદમની ધાંચણનું નામ, તે સ્ત્રી -હી તેણે ઠામ; મહીપત આવે મહો-લની પાસ, તેણે ઘેર બોલાવી દાસ. જઓ માળીએ વારો છાર. કરો અજવાળું ઘર ઘરબાર; કહે દાસી આણો કાંઈ લાજ, આવે છે મહીપત મહારાજ. હવડે છાર તે કયમ વાળીએ, ઊડે રજ મેહેલે માળીએ, તો આપણે શીર ડંડજ થાય, ઘરભાર ખુચી લે રાય; વચન સાંભળ્યું દાસી તણું દમની મનમાં કોપી ઘણું; છાર વાળરે ભુડી ચંડ, મહોટા રાય શું દેશે દંડ તને મારે તો ડંડજ દેડિ, કહે તો સરવ-સ્ત ખુચી લેડિ; કહે તો ઊરાડુ આકાશ, એટલું જોર રાખું છું પાસ, તાહારે રાજ કયમ કહું, મહાર વચન કેમ લોપે તું. જ ઊતાવળી વાળો છાર રાજ જયને લાગે વાર; સુણી વાત વીમાશણ પડી, તતક્ષણ દાસી મેહેડે ચડી, ઉડાડી રજ દોદસ ઘણી, અસ્વારી આવી રાજતણી. ઉડતી દીડી અદકી છેહ રજ ભરાણી રાજની દેહ, ઉડો રિશે બહુ છાર. ઉડી છાર થયો અધકાર, ફટ ફટરે તું તો ગુમાર, શું ઉડાડે હ-

વડાં છાર; અધીપતી આવે ઉગ્યો ભાણ, કયમ રંડાછાંટે અજાણ, તો વારી તેની ન રહી, જેમ વારે તેમ ખમણી થઈ; ત્યાંછુટયા વિશેક બેધ, અંતઃકરણમાં આણી કરોધ; કોણે મુઠ્ઠી કોણે લાત. કોણે કુતરાં કેરી ધાત; છુટી હાથથી માઠી ત્યાંહ, આવી દમની બેઠી જ્યાહ. તમારે કહે હું તો ગઈ, અદમુઠ મારતાં થઈ; મારી ધરે ભાંગીયાંહા ડ, તુજમાં બળ હોય તે દેખાડ. મુજને મારિ મોહોકમખણું, તે પાણિ ગયું તમતણું, કોપી દમની સુણતાંવાત, લીધો ડંડ ઘરમાંથી હાથ. આગળ ત્યાંહાંહથીની બહાર, સામાઆવી તેનેઠાર; કોપી વાત સુણીને કરણ, મારગ રેખા કીધી ત્રણ; રસ્તા વચ્ચે રેખા ત્રણ થઈ, અસ્વારી તો થંભી રહી; રોક્યો મારગ રૂંધી વાટ, જઈ ન શકે કો આમળ થાટ. સહુકો સ્થંભી ત્યાં રહ્યું જાણ રાય વિક્રમનેથયું; કોઠક કામનીએ કીધો કોપ, મારગ વાટ થઈ છે લોપ. રૂંધી વાટ જવાની માપ, રાજ આવ્યો આપો આપ; ખોદી ખોદાય ન પાડી પોંડે, અધીપતને મન અચરજ અડે, અનેક પેરે કીધી બહુ ભેદ, તોહ પાર ન પામ્યા ખેદ; અડાડયા હાથી તે સાથ, બેલદાર વળગાડયા હાથ. ટોકે ટાંકી નવ ટંકાય, ખુણો એક આછો નવ થાય; આવી પદમની ડંડજ હાથ, બોલી શ્રી વિક્રમની સાથ; બળ તણું નહી રાજ કામ, અભેદ ભીંત છે એનું નામ; પંચડંડ ધરાવે જેહ, પાછી ભીંત કરે જન તેહ.

દોહરા—સુંડ તણે એક ગાંડીએ, નથી ખાધો કો માય; નથી મુછ મુખ કો તણે, જે ભીંતજ પાછી થાય. વચન સાંભળ્યું તે તણું, મનમાં થયો ઉચાટ; પાછો ફરીયો રાયજ, બીજી લીધી વાટ. ઘેર આવ્યો મહા દુઃખમાં, નવ કીધું ભોજન; પ્રાતુસકાળ સભા ભરી, બેઠો તે રાજન. ઠામ ઠામ વાતો કરે, ટોળે ટોળાં લોક; શતીને સુખ ઉપન્યું, રાજને મન શોક. રાએતેડુ મોકલ્યું, તેડી દમની ઘેર; મેહેણું હીધું પંચડંડનું, પ્રિતે કહો તે પેર. પંચડંડ તે નામશું; તે છે કોનેદાર; કેવું છે કારજવડું, હું જઉંતેઠાર. તે મુજશું બોલો તમો, સાચી જેશુભ વાણ તેમાં ખેદ કઈ અમો, તો ઇશ્વરની આણ.

ચોપાઈ—દમની કેહે સમ નવ દો તમો, હવડાં કહીએ તે અમો, વગર સમજે કહુ પજે વાણ, પૃથ્વીપત ખોશો કંઈ પ્રાણ; કન્યા મહારે ઘેર અનુપ, પ્રથમ તેને જીતો ભુપ; રમત કરો સહુ એકઠી, સેત્રંજ ગંજી સોમઠી રમો જમો જે ઉપમા કરોડ. મહારી પુત્રી કેરી જોડ; એ જીત્યાનો જશ કહાબસો, પંચડંડ જીતી લાવસો, નહી જીતો તો પુત્રીની પાસ ડંડ જીત્યાની મુકો આશ.

દોહરા—તેને તમો જીતસો; તો મુજને વિશ્વાસ, નહિ તો કામ સરે નહિ, મુકો તેની આશ. એવું કહી પાછી વળી, મંદિર તે તતકાળ; કુવરી તેડુ મોકલ્યું, રાજ એ સુખપાલ. શણગાર અંગે સોળ સજ્યા; મોતિ પરોઁયાં વાળ; પીતાંબર પટ પેહેરીયાં, લલુ તીલક છે લાલ; હામ કામ મગલોચની, સીહલંકી સુજાણ; વિનતા સોજજ વરસની, જીકુટી કામનું બાણ. દેવ દમનની દિકરી, નિરમળ દમની નામ; સ-

સીવદની મ્રગલોચની, રૂપ તણુ જે ધામ, શીખ લેઈ માતા તતી, ચાલી ચતુરસુખ-
ણુ; અહંકારિ અતી મન વિશે, રાજ તરણ સમાન, સુખપાલેથી ઉતરી, રાધે દીધાં
માન; આદરભાવજ અતિ ઘણો, મેહેલ્યાં કૈફજે પાન. શી શી રમત જાણો તમે તે
ઓચરીએ આજ; તમે કહો તે સાંભળું, કરીએ રૂડું કાજ દમની કહે તમને ગમે,
રમત માંડો જે જોડ; હું કહું તેપછે પરદીયે હાર જીતની હોડ.

ચોપાઈ—હરજયો રાજ મનમાં ઘાટ, માંડયો ત્રણ પાસાના પાટ; રાજ કહે જે તારે
કોડ, તેની મુખથી બોલો હોડ તે કાહ મારે મનખરી, કોટિ ઉપાય કરૂં પંરી. દોહરા
રૂમની કહે હાડ અમો, તેં મુલ ખરીદી દાસ; પરણું તમને પ્રીતથી રહુ તમારે પાસ.
જે તમે હારો રાયજી, તો દેશ કરાવું તાજ; સેવક કરી રાખુ અમો, ભોગવું હું તમ
રાજ; ચાર દીવસનો વાયદો, થોડે અદકી ઘાત; તેનો સુરજ સાખીયો ફરી બોલે
જે વાત, ચોપાઈ—રાજ બાંધ્યો કોલે કરી, રમત રાજસભામાં ધરી; વાયું મેગે વાતજ
ગઈ, બધા નમ્રમાં ચરચા થઈ. પ્રધાન પડીતા જોઈને રહ્યા, સુણી વાત સહુ અચર
ત થયા; રમત રમે બે પહોરજ હોય, નવ હારે નવ જીતે કોય. રાજને નવ સુજે
ઘાટ, અંતરમાં ઉપન્યો ઉચાટ; તે દિવસ રમત એમ રહી, દમનીધર પોતાને ગઈ.
દેવાસન ક્રીધું રાજન, ભાવતાં ક્રીધાં ભોજન; બીજે દિવસ જેટલે, રમત જરી કરે
તેટલે. કોઈ કોઈથી નવ પામે હાર, ઢાળ્યા પાસા વારંવાર; બે પહોર મધ્યાનજ
થયા; રાજ મહોલમાં રાજ ગયા; ગઈ જીવંતી પોતાના ઘેર, કરે કામ મનવાંછીત
પેર; દુરાચાર બોલે સહુ લોક, રાજને પ્રગટયો શોક ત્રીજે દિવસ થયો પ્રભાત, નગર
વીશે ચાલી વીજ્યાત; રાજસભામાં નારી ગઈ રમત હતી તે જરી થઈ. અનેક ઉ
પાય રાજજી કરે, તેણે અર્થ એકે ન સરે; ખરા મધ્યાનહ થયા જહરે, રમત ઢાંકી
મુકી તાહરે. દોહરો—રાજને દમની કહે રહ્યો કાલનો દીશ; કાલે પહેલા જીતશે, તો
પાગ નમાવું શીશ. ચેતાવું હું ચતુરનર, સભા સુણતાં પ્રમાણ; વળતી કાઢું નગર-
થી, એજખરી મુજવાણ. કાલ પહેલા જીતો નહી, તો પાણુ માફ વરત; સેવક કરૂં
સહુ દેખતા, રાજ તજવું તરત; વીક્રમ કહે વનીતા સુણો રહેશે હુશ તમ પાસ;
તુજ સરીખી લાખો કરી, તમથી અદકી દાસ. ચોપાઈ—એવું કહિ સ્વસ્થાન ગઈ,
રાજને મન ચિંતા થઈ રખે રાડ જીતીને જય, તેનો કાંઈક કરૂં ઉપાય; નીશા ચર-
ચા જેઉ બાધેગામ, લોક વેહેવારને ડામ; ગલીકુંચીને હાટેહાટ, ચોરે ચકલે વાટેવાટ;
માનવી ટોળે મળીયા બહુ વાત કરે મુખથી સહુ, જીતે કાલ ધાંચણની બાળ, લેશે
રાજજીનો માલ; કોઈ કહે એ માઠું થયુ, રામરાજ વીક્રમનું ગયું; કોઈ કહે એતો
વીપ્રીત, નીચ સંધાતે જોડી પ્રીત કોઈ કહે રાજ ઘેલો થયો. હોડે બોલ કામનીએ
કહ્યો. કહે થાશે બીજી વાત, જોને માંથે હરસીધ માત. કો કહે એ વાચા ચુકશે,
કામનીને કહાડી મુકશે; કોઈ કહે માઠો કરશેમન, કોઈ કહે મુકે નહી ધર્મ. કો કહે

દરપણુ શું કરે, જે તે કાલ વહાણમાં ઠરે. એવું સાંભળે વીક્રમવીર, સ્ત્રીઓ ભરે જ્યાં નીરમળ નીર. જુથ હતાં જ્યાં જુવતીતણાં વરણુવ થાય રાજનાં ઘણાં; એક કહે એ રૂડું થયું, માન મોટમ રાજનું ગયું દાહાડી ઉઠી ચરવા જુવે, નરનારીના પ્રાણજ ખુવે; કોઈ છાની વાત ન થાય, ઘેર જઈને દુકે રાય, કોઈએ હસી ન ગવાય ગીત, કોઈ કોઈશું ન થાયે પ્રીત; સખી સખીમાં સુખકે દુખ, બોલી ન શકે કોઈ મુખ. જાણે રાજ સુણશે કાન, એ સ્ત્રીએ ઉતારયું માન; ધાંચણુ નીચશું શ્રીધો વાદ, ઉતરશે નરપતનો નાદ. બહુ મુખેતે વાતો કરે, હશે તાળી દે પાણી ભરે; કોઈ માહું રૂડું કહે, લક્ષણુવતો મનમાં લહે જ્યાં રાજ દ્રષ્ટે જોય, બીજી વાત કરે નહી કાય; લીધો ગામ બધાનો પાર, નવ સુઝે એકે વીચાર; પડી પુર નીશા જ્યાહરે, કરે મન વીચાર ત્યાહરે. મહોટાજન ભંગજ થાય, પ્રાણુ તજે કે વિદેશે જાય. માટે પ્રાણુ તજી સર્વથી; ઉપાય બીજો એકે નથી; કોઈને વાત જણાવી નહી. વાત આપે રૂદેમાં લહી; ભરીપુજન સામગ્રી સાથ, વૈતાળ વીર લીધો છે હાથ. જ્યાં છે હરસીધ મોટી માય, પાળો પંથ ગયો છે રાય; ચાચર દેવો નજરતણી, ચાહ્યો મહીપત માતાબણી; ત્યાંહાં ધરણીપતે માંડયું ધ્યાન, ધ્રુપ દીપને ફેફળ પાન. કુમકુમ ચંદન અક્ષત ઘણા, પુજ બહુ વીધ કાંઈ ન મણા, પ્રથમ પહોર એક નીશા ગઈ, પુજ પુરણુ ત્યારે થઈ, ખડગ પોતાનું કોટે ધર્યું, વાહન ચંડીનું કર્યું. પ્રસન્ન થઈ મોહોટીઆત, માંમાં કહીને ઝાહ્યો હાથ; શા માટ તજે છે પ્રાણુ, માગ માગે વીર સુખણુ, માતા સર્વે જાણે તમો, મુખથી શું કહું આજ અમો; અંતરમાં બેઠી છે રાજ, પાળો લાડ ને સારો કાજ. નીચ જાત ધાંચણુઠોકરી, મેણું દીધું તે ઠોકરી; પંચડંડ ધરાવે જેહ, રમે દુત દમનીશું તેહ, તેહ સંઘાતે પાડી હોડ, જીતાડો તો પોહોંચે કોડ; દીવવીજે તે સાથે કરે, પંચડંડ શીર છત્રજ ધરે.

દોહરા—ત્યારે હરસીધ બોલીયાં, એની ઉત્તમ જાત, એમાં પ્રાક્રમ છે ઘણું, આગળ જોશો ખ્યાત. પ્રપંચ જીત્યા એ તણા, તે તમને કહુ આજ; તમો જાણો ઈંદ્રાસને તાંહાં રહેશે તમ લાજ. વધતાળ સંઘાતે પરવરે, મહારો તુજ શીશ હાથ, ઈંદ્રાસન શોભા તણી, ત્યાં મળશે સહુ સાથ. કામ કરી ઘેર આવસો, પહોંચશે મનના કોડ; એ જુવતીને જીતશો, હુંશ કરીને હોડ. છત્ર મળે પ્રચંડનું, થાશે જુગમાં નામ; તુજ ને જીતી નવ શકે એ નહી સહેતું કામ. પુન્યે ગ્રહ પીડે નહી, પુન્યે નાસે પાપ; ત્રી દશ વશ એક પુન્યને, તરૂંઠે ઇશ્વર આપ. વચન શીશ ચડાવીયું, તેડયો વીર અનુપ; પવન પહેલો પરવર્યો, વીર ને વીક્રમ ભુપ. ત્યાંહાં ઓછવ છે અતી ઘણો, શોભા નૌતમ હોય; નાચ કરે દમની ત્યાંહાં, દ્રષ્ટે જોય. અચરત પામ્યો અતી ઘણું જે શું પાડી હોડ; નરત્ય કરે તે તો અહીં, ઉરવશીની જોડ, દમની નહી કોઈ દેવતા, નહી માનવીનું રૂપ; એ જીતે અચરત કશું, ભાગ્યો સંદેહ મન ભુપ. સભા સહુભર

પુર છે, પછવાડે છે વીર; અદ્રશ રાજ રહ્યા, મનમાં આણિ ધીર. સુરશય રીઝ્યો ઘણું, દિહી રમત અપાર; મનીને ત્યાં આપીયો, એક અમુલક હાર.

ચોપાધ—પાછળ હાથ દમનીએ ક્યો, હાર વિર વૈતાળે હર્યો; તે દમની નવ જાણે કોય, રહ્યા દેવ સહુ દ્રષ્ટે જોય. બીજી રમતે આપ્યાં પાન, પામી દમની મનશું માન; પાછળ પાન આપ્યા તે ફરી, વૈતાળે લીધાં તે હરી. પછે કાનની લીધી ઝાલ, એવો વિર મોટો વૈતાળ; પછે પગનું લીધું ઝેર, દમનીને નીદ્રાની ઘેર. ઉઝ્યો સુર ઊઝી સભાય, સહુકો પોતે સ્થાનક જાય; પણમ્યો સુરનાયક બહુ પેર, વાહાણે રાજ આવ્યો ઘેર. પુર મધ્યે પરીયાણજ કર્યું, સ્નાન દાન ગ્રંથ પુન્ય આચર્યું; આવી બેઠો રાજ્ય સભાય, દમનિને ઘેર તેડું જાય. દોહરા—કેમ ઘેર સુખે સુધરહિ, પ્રીત માને પાસ; રાજ તુજને જીતશે, મુલ ખરીદિ દાસ. નોહે કામ નાઠાતણું, મોટા શું પાડી હોડ; બોલ્યાં બોલ અહંકારનો, પહોંચાડો મન કોડ.

ચોપાધ—બેઠી સુખપાલે તે નાર, આવી રાજ દરબાર; મહિપત મુખે નાંખ્યો હાથ, બોલ્યો વચન શામાને સાથ. ત્રણ દીવસ રમાડ્યા તમે, તેવાં પ્રાક્રમ જોઈએ અમે; છેલે દહોડે જીતે કોય, પહોંચે તેના મનના કોડ. ત્યારે દમનિ બોલી વાણ, સાંભળ રાજ ચતુરસુજણ; મારાથી કંઈ હારી ગયા, તે તો મારા શેવક થયા. મુક્યો વાદ બેઠો તે હરી, રમત હતી તે જરી કરી; જોવા મળ્યું છે બધુ ગામ, અચરત બોલે ઠમોઠામ. બેમાં કોનું પાણી જાય, જોરાવરીની જીતજ થાય; ઘડી એક બે રમતજ થઈ, કામનિ સાથે વાણી કહી. સ્વમા કેરી કહુ એક વાત. દીડું શુભ વાત સાક્ષાત; જોયો ઇંદ્રાસનનો નાચ, નારી તું કરતિતી નાચ. રીઝ્યો નરપત તુજશું સાર, પોતે તુજને આપ્યો હાર; તે સાચી કે જુહી વાણ, સાચું કહે જે હોય પ્રમાણ. ત્યારે જીવતી ઝાંખી થઈ, જુહી વાત રાજએ કહિ; આળપંપાળ એ જુહુ હોય સ્વપ્નું સાચુ હોય ન કોય. પ્રતક્ષ ત્યાં દેખાડ્યો હાર, દીડો દમની નવ લાગી વાર; માનભંગ થઈ જેટલે, મુકી દાવ દેતાં તેટલે. મનમાં દીડી અદકી લીત, એક ભાગ રાજની જીતે; બીજી વાર બોલ્યો ભુપ, સાંભળ નારી વાન અનુપ. પાસે બેઠો તો ઘદ્ર તણે, નરત્ય કરતિતી હેતે ઘણે; માનની તુજને દીધાં માન, તુજને ઇન્દ્રે આપ્યાં પાન. દીઠાં પાન ઝાંખી થઈ ગઈ, બે બાકળી જોતામાં થઈ; બે ભાગે જીત્યા તે રાય, વીમાસણ વીનતાને થાય. ત્રીજી ઘડીએ વાણી ભણી, હું જોતોતો તેણી ઘડી; ઝાલ કામની તાહરી પડી, તે મારે હાથે તો ચડી. દમની કહે એ જુહી પેર, ઝાલ મુકી તેને ઘેર; રાજ કહે તું સાચી હોય, આપી ઝાલ પ્રગટ તું જાય. ત્યારે ઝાંખી થઈ તે નાર, ત્રીજી હાર થઈ તે ઠાર.

દોહરા—એ કયાંથી ઇન્દ્રાશને, લાંબો ખરાં એમાંણ; પડી વિમાસણ માનની, પરવશ પડીયો પ્રાણ. કહે રાજ સુણ કામની, જુહી જીતે ફેર; કહે નારી તે કયાંચું, તાહારા પગનું ઝેર. સ્ત્રી કહે મુક્યું ઘર વીખે, પડી એટલે ફાળ; મન થકી મહિપત

વડે, તરણીશું તતકાળ. મુકયું ઝેર તે આગળે, નીરમલ થઈ તે નાર; પાણીથી થઈ પાતળી, ચુકી ગઈ તે ઠાર. પછે તે પાસા ઢળતાં, થરથર ધુળે હાથ; હારી હારી સૌ કહે, હસી પડ્યો સૌ સાથ, વાગી હાક હાર્યા તણી, જીવ્યો વડહથ વીર; પ્રતાપ પુન્ય પોતાતણો. રાખો નારાયણ નીર; વાગ્યાં વાળં જીતનાં, ગડગડીયાં નીશાન; હારી દમની હોડશું, જીવ્યો વીરજીભણ, ગાંધરવ વીવાહ શહી કર્યો, ક્ષણ ન લાગી વાર; તે વીનતા વીક્રમ વર્યો, પરાક્રમ અપરંપાર. સાસુન વીક્રમ કહે, જોડીને બે હાથ; વાત કહે પંચડંડની, જે બોલ્યાં મુજ સાથ. જણે આપ સજ થઈ, ધીરવીર સજ થાય; પ્રથમ કહું છું એટલું, કુંકણ દેશે જાય. ધ્યાન ધરે ફરશ સમજ, સોપારા વડ ગામ તેમાં વીંપ એક વેદીઓ, શીવશરમા એ નામ. રહેજે વાતો ઘેર તે, જોજે એ એધાણ; સ્ત્રી ઉમાદે તેહની, ચતુરા ચતુરસુભણ. ચરચા જોઈને આપજો, ગામ ઠામ ઘર એહ; જગશો તો જીવશો, ઉંધે ખોશો દેહ. ચોપાઈ—માહારાજ મન માન્યું સાચ, માન્યું સાચું વીનતા વાત; વડા વજીરન સોપ્યું રાજ, ચાલો કુંકણ જોવા કાજ. વૈતાળ સાથે તેડ્યો વીર, ચાલો મન ધરીને ધીર; અનેક દીવશ હીંડતાં થયા, કોડ ધરી કુંકણમાં ગયા. દીઠું નય થયો ઉલ્હાદ, દીઠો શીવસુંદર પરશોદ; હરખ્યો મહીપત પોતે નામ, કોહોને ભાઈ વસે કુણ ઠામ; કહે પુજારા બ્રાહ્મણ ઘણા, શીવશરમા ની શી છે મણા; ઉંચા નીચાને વામણા; કો ગોરા દેહ દામણા; કાંઈ તેનું એધાણ જ હોય, વીના પ્રીછે નહિ કોઈ; શુભ એધાણ રાખ્યું છે સાર ઉમાદે જેને ઘેર નાર. જઓ ડાહી પોળ નીશાળ, બેઠો વિપ્ર ભણાવે બાળ; શીતળ છાયાને કારણે, વ્રક્ષ આંબલીને બારણે, તેનું વચન હૈયામાં ધરી, લઘુ લાઘવી વીવા કરી; રાજવંશી ર-દીયાળુ રૂપ, શીવશરમા ઘેર આવ્યો ભુપ; દંડવત કડણાએ કર્યો, ચરણામ્રત લેઈ મુખમાં ધર્યો; વિદ્યા ભણવા આવ્યા અમે, ક્રીરપા કરી રાખોજી તમે. ગોરાણી બા-હેર નીસરી, જોઈ વીકરમ દ્રષ્ટે ભરી; આનંદ અદકો મનમાં થયો, રીઝીને રાજ ત્યાંહાં રહ્યો, ઘેર વીવારથી માહરે ઘણા, સુખે રહો અહીંયાં શી મણા, માનુભવ મોહટા જે સુખી, વિધારથી થયો ત્યાંહાં સુખી. કરે ગોરાણી હેતજ ઘણાં, આપે શાક રી શેક્યા ચણ્યા, ઉદર તણો જેવો હોય તન, તેથી અદકુ રાખે મન. પાસડ પેહેલા નાહના તન, તેસડમે વીકરમ રાજન; રમે જમે ભણે મન મુહે, રાત દિવસ તે ચર્યા જીએ. એક દિવસ ગઈ છે મધરાત, સુતા માનવી જાતોજાત; સહુકોને છે ધારણ ઘણું, જાગે રાજ વીક્રમ ઘણું, ઉઠી ઉમાદે પ્રચંડ, લીધો હાથ ઉડણડંડ; નીકળી બહારરાખી મન ધીર, તેતો દીઠું વીક્રમવીર, માઝમરાત જાતે નાર, કેમ નીકળી એકલી બહાર; અરૂ પડે જોયુ અદધડી, વ્રક્ષ આંબલી ટોચે ચઢી, આંબલી થડ પોલી ગણાય, અદ્રષ્ટ થઈ ત્યાં બેઠો રાય; ચઢી ઝાડ ઉમાદે નાર; ક્રીધા ડંડના ત્રણ પ્રહાર, ઉંડ ઉંડ કહ્યું મુખ થી વળી, ગયુ વ્રક્ષ બાધુ ઉચળી; ઊપર ઉમાદે હેઠો રાય, સૌ જોજન સુધી તે જાય.

ત્યાં એક પ્રૌઢ છે મશાણુ, સઘણુ ભુતાવળનું રાણુ ભુત પ્રેત અગ્નિ દેવ બળે, સ્ત્રીદ્વ લક્ષ ચોરાશી મળે. બાવન વીર ચોસઠ જોગણી, ભારે ભોગતણિ ભોગણિ; ચોસઠ બેઠી ચામુંડ જ્યાંહ, દેવ દુદ્ધલી વાળે ત્યાંહ. તે ઠેકાણે શોભા હોય વર્ણવ કરી શકે નહીં કોય. જુહાર જુહાર ઉમેદા કહે, જોગણિ સહુ સાંભળવા રહે; જુહી જુહી સહુકે કરે ઉંભાદે હેઠી ઉતરે.

દોહરા-ઉમાદે કહે જોગણી સાચી છું હું આજ; ચોસઠમાં આવી બળુ, તો થાય આપણું કાજ. બાસઠ ઘેર પહેલા હતા, ત્રેસઠમો મુજ કંથ; ચોસઠમો આવી મળ્યો આનંદ ઉપન્યો ચંત; બત્રીશ લક્ષણા મળ્યા સહી, તો શી કરીએ ધેર; ભોગ આપવા ભવાનીને, થયા ચોસઠ મુજ ઘેર. તમે કહો તેમ હું કહું, ટળે આપણો રોગ; મને કરો તમે જોગણી, ભરૂં ભરપુરણુ જોગ.

ચોપાઈ-હરખ્યાં જોગણી પ્રીતે પાસ, ઉમાદે તુજને સાબાશ; અમે કહ્યું તે મન માં ધરો, ચૌદશ દીન નઘવેદજ કરો. વડાં બાકળા લાડુ ખીર, કરો પ્રાકરમ આણિ ધીર; ચોસઠને સ્નાન કરાવજો, હાર કરેણુના ધરાવજો, સીંદુર તિલક કરજો ભાત; પાસે પાસે બેસાડી બાળ; ભાણા માંહે ભરજો ખંડ હાથથી હેઠો મુકજો ડંડ. તે પાછળ પ્રદક્ષણા કરો, ઊદો ઉદો મુખ ઓચરો, ઊદક અંજલી ભરવી હાથ, લેજો ભોગ ભવાની માત. અમે હુંકારો દેઈશું, અકેકો વહેંચી લેઈશું આબ્યા અમે પાછા નહિ ફરૂં, નહિ તો તુજને ભક્ષજ કરૂં, એવી તેણે દીધી શીખ, વિદાય થઈ મન આણી બીક, માયાં દંડ તેણે પ્રતક્ષ; ચઢી આંબલી કેરે ત્રક્ષ, એક ઘડીમાં આવી ધેર, નરપત નીરખે સઘળી ધેર; ઉતરી હેઠી ધરમાં ગઈ, રાજને મન ચીંતા થઈ, દેખાડી સાસુએ વાટ, મોકલ્યો ઘડવા માહરો ઘાટ. વેડું દુખ માહારી દેહને, ઊગારૂં ત્રેસઠ એહને પરાક્રમ એમાં છે પ્રચંડ, કરામત સઘળા તે ડંડ, આવે તો જીતી લેઉં, નહીં તો પ્રાણ આ સ્થાનક દેઉં. કર્યો વીચાર પોતાને મન, પ્રાતુશકાળ ઉગ્યો દન. શીશ સર્વ સુતા જગીયા, ગુરૂજને પાએ લગીયા. સરવે નાહાવણુ કરવા ગયા, વીપ્ર કર્મ કરી સુખીયા થયા. નરપત કહે જોડીને હાથ, ગુરૂ સંગ બેઠા સહુ સાથ; એક પ્રશ્ન જુઓ રૂખીજન, આપણુ માથે કંઈ વીધન. જુઓ નાથ વીચાર કરી, સ્વપ્નામાં બેઠા મન ધરી; તાહરે સહુએ બોલ્યા બાળ, સ્વપ્નું એતો આળપંપાળ આજ કાલનો તું આ વીચો, ડાહ્યો થઈ ડીંગજ લાવીયો. દોહરા-ત્યારે ગુરૂજ બોલીયા, તમે ન સમજો કોય, ભાઈ કહે તું મુજને, સ્વપ્ન તુજને હોય, આજથી થોડે દહાડલે, છે ચૌદશનો દન; ઉમાદે નઘદેવ વેહેંચરો, કરશે ચંડી પુજન. બેસાડી ખંડ પુરશે, કંઠે આરોપશે માળ. ભોગ આપશે ભવાનીને, ચોસઠનો ખુટયો કાળ. બત્રીસ લક્ષણા સર્વ છે, તેણે માન્યુ સત્ય; ગુરૂ શમેત કહે સઉ, કહે તે કરીએ ગત, બીહીને નાશી નવ જશો, નહીં દેવા દેઉં નામ; કહુ તેમારગ ચાલજો, થશે તમારૂં કામ, ડંડ લીધ નાસુ અમે,

કેડે આવજો તરત; પાછુ જોવા જે રહે, તે તો પામે મરત. ધીરજ રાખી સહુકો ર-
હયા, થાશે શુભ કલ્યાણ, દેખો તો સાચુ માનજો, નહી તો કહેજો અજાણ. કો કહે
જુકુ બોલીઓ, કો કહે સાચુ પાસ; સાચુ માન્યું ગુરુજીએ, ક્રીધો દ્રઢ વિશ્વાસ. પ્ર-
તિજ્ઞા કરી આવીયા, કોઈનું નહોતુ મન; ત્રણ દિન એમ વહી ગયા, આવ્યો તેરશનો
દન. ત્યારે ઉમાદે ઉચરી શાંભળ મારા શ્યામ; મારે બાધા નીવેદની, કહે તો કડું
શીર નામ. ચોપાઈ-વાર કહીને દીધી આશ, સહુને આવ્યો દ્રઢ વિશ્વાસ, દાળ પ-
લાળી અડદજ તણી, સામગ્રી બહુ દીધી ઘણી. નોતરયા સરવ વીખના તન; વહાણા
માં ચઉદશનો દન; રસોઈ શરવે ક્રીધી શાર, તેડી વીખ તણા કુમાર. તમે બેશજો
શર્વજ શાથ, શંકલ્પ કરવો મહારે હાથ, ચોશઃ જોગણી શંતોખવી, પુરણરીતે
પોંખવી. સમજ્યા પોતે રાજન, કોઈ ખીક ધરશોમાં મન; નહાયા સર્વ તે ક્ષુધારથી,
પ્રવેશ છે વિચારથી. ગુરૂ પત્નિનું વચનજ જાય, વિદ્યા ભણ્યા તે મીથ્યા થાય,
કુમકુમ ચંદનસુંદરસાર, ઘાલ્યાકંઠ કુસુમના હાર. ભાણામાં પીરસ્યાં ભોજન, સ્વામી
સહીત ખેડા છે જન; પંચામ્રત રાદુઘ્રત, પ્રાસીપાક સામગ્રી તરત; કહાડીકુંડુ વચ્ચે
આણીયા, ખત્રીસ લક્ષણ જુગતે જણિયા. ઉમાદે વચમાં આવીયાં, ઉડણુ ડંડ કરમાં
આવીયાં, ઉડણુ ડંડ કરમાં આવીયાં; મંત્રહતો તે મુખમાં લીધ; જોગણીનું આવાહન
ક્રીધ; મેહેલ્યો ડંડને નીચી થઈ, પ્રદક્ષણ કરવાને ગઈ, ઉદ્દે ભવાનિ લેજો ભોગ,
મનવાંછાત ટાળો મુજ રોઝ

દોહરા-એટલે રાજ ઉઠીઓ, મારી હાક પ્રચંડ; નાહો ચેતાવી શરવને, લીધો
ઉડણુ ડંડ; ગુરૂ સહીત તે દોડીયા, પાછું ન જુવે કાય; એટલે આવી જોગણી, કારમુ
કઉતક હોય; ખાઉ ખાઉ કરતિ ઉતરી, વન દીડા તે હાર. વેહેંચી ભાગ ચોસઠ કરયા
ભક્ષ કરી છે નાર; હાહાકાર સઘળે થયો, કોપ્યા ત્યાંના લોક; ચોસઠ ખાધા ભવાનીએ
સજ્જન પામ્યો શોક; નાહા ચોસઠ એકલા કર્યોમન વિચાર; વહાણું વાતે
નાસરયાં, ત્યાથી જોજન ખાર.

ચોપાઈ-થાકયા ઘણી લાગે છે ભુખ, સહુ કષ્ટ વેડે મહા દુઃખ; નગર સીમાડે
આંબો એક, રાજ બોલ્યો કરી વિવેક, સહુ બેસો ઠરીને આ હામ, હું જઈને જોઈ
આણું ગામ રહ્યા ત્રેસઠ ઠરીને હામ, રાજ ચાલ્યો જોવા ગામ; વળ્યો નગર ભણી તે
વાટ, નહી માનવી ઉઘાડાં હાટ, ભયાં માલ ખળના દ્રવ્ય, મનુષ્ય વીના સુનાં છે
સર્વ હાટ; ઊઘાડયાં દોશી તણાં, ભર્યાં વસ્ત્ર અમુલક ઘણાં; પરીખ મુખડીઆ સોનાર
દુકાન હાટ છે અપ્રમપાર, ખોળ કરી પરાંને કોઈ, પશુ પંખી માનવી ઓટ; અચરત
પામ્યો અદકુરાય, જોતો જોતો ચાલ્યો જાય. રાયધીર મનથી નવ ડરે, કાયરનીસ્યે
ખીહીને મરે; જોયું નમ્રને લીધોપાર, એટલે આવ્યો રાય દરખાર, પેડા મેહેલા
ગ્રિપર અડ્યો, ઉચી અટારીપર ચડ્યો પાથરીછે સેજ્યા એકત્યાંહ, બેઠી બીલડીએકતે

માંહે. જેઠ રહયો છે તેને ભુખ, નહી ખીલાડી કારણ રૂપ; સુના મંદીરમાં બેશી રહયાં, નમ્રતણાં માણસ કયાંહાં ગયાં. હું ઉજેણુપત વિક્રમરાય, આવ્યો તાહરા મોહો સજ માંહે, બોલો મનકાંઈ હોયે દુખ, ધન્યર તારી ભાગે ભુખ; ખીલાડીયે સાજન કરી, કાંજળકુંપલ આગળ ધરી; અંજન કીધુ છે જેટલે, નવ જાળના થઈ તેટલે; રાજ કહે તારૂં શું નામ, ઉજડ ક્યમ થયું તારૂં ગામ; ત્યારે અસ્ત્રી બોલી વાત, અંદરે શીખર તે માહારો તાત; દઈયે માણસ માર્યાં ઘણાં નથ્ર ઉજડ છે અમ તણા લોક સહુ તે દુઃખીયા થયા કેઈ ખાધા કેઈનાહારી ગયા; મને એકલી ઝાલી બાંહે; રાખી છે કાળાગ્રહ માંહે; અંજનકરી ખિલાડી કરે, ચારા અર્થે વનમાં ફરે. આવે છે રાતે આહાર; ખીજે અંજનથી કરે છે નાર; મુજને રાખેછે બહુ મન, જેવી પેટની હોયે તન. હવડાં આવશે કરતા વાત, જેતામાં કરશેતુજ વાત; તારો ડરાબો તે નહીં ડરે, કેઈનો માર્યો તે નહીં મરે. એવું બળછે મહા પ્રચંડ. અજીત એની પાસે ડંડ, તે ડંડ જ્યારે વાગે શીશ, એ પાપી મરશેતે દીસ; તે ડંડની નીત્ય પુજ કરે, તે પાછળ પ્રદક્ષણા ફરે, હેઠા મુકે એટલીવાર તનો છે એને આધાર; સિધી વાત એના મનતણી, વળતી બોલ્યો ઉજેણી ધણી. છાનો રાખમને તું ઘેર, હું કરૂં પાપીની પેર; સ્ત્રીએ જોઈ તેની સુજ, હામ એક દેખાડી ગુજ.

દોહરા—અંજન આંજ્યું એહને, કરી ખીલાડી તાંહે; રાજ જઈછાનો રહયો તેના મંદીર માંહે. એટલેપાપી આવીયો, સેજ હુતીજ્યાં હાર, અંજન આંજ્યું તેહને તતક્ષણ થઈ તે નાર. સ્નાનકર્મ તેણે કર્યું, પછે કર્યું સ્મરણ; દાંડ હતો જે હાથમાં તેને મુકયો ધરણ, પ્રદક્ષણા પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય. નીરખી ને પછી નીસર ચો, મહા બળીયો તે રાય, ચેત ચેત રાજ કહે, ચઢાવી બહુ રીસ, ડંડ હતો તે કાપટયો, તે પાપીને શીશ.

ચોપાઈ—તરફડી પડ્યો તે તરત, પામ્યો એક પલકમાં મરત; વાયુ વેગે વાતજ થઈ, ખખર દોહો દશાએ ગઈ. તરત લોક આવીને વસ્યા, સુખ પામ્યા સહુ હેતે હસ્યા; સ્ત્રીને ઘેર આવ્યાં માખાપ, ટાળ્યાં સર્વ લોકોના તાત. ન રહ્યું દુઃખકોને મન કશું, તરત આવીને ગામજ વસ્યું; તરેસડ જે પોતાના જન, મન વાંછીત આપ્યું ભોજન; રાયે જાણ્યા વિકરમ રાજ, મન વાંછિત થયું તે કાજ; મુજને આશીર્વાળ કીજીયે, એ કન્યા રાજ લીજીએ તે કન્યાને પ્રિતે વરી, કુંકણમાં તે આવ્યા ફરી, પ્રકાશ થયું પોતાનું નામ મળવા આવ્યું બાધુ ગામ. કુંકણ રાયે મનોહર કરી, પરણાવી પોતે દીકરી પ્રોહીતને ઘેર કન્યા એક, ગુરૂને પરણાવિ વીવેક; વિદ્યારથીને ઘેર મોકલ્યા, આપ દેશ આવ્યા એકલા; ત્રેસડના ત્યાં ટાળ્યા દુઃખ, લાગી જનમ જનમની ભુખ. બે ડંડ બે કન્યા રૂપ, લઈ આવ્યો ઉજેણી ભુખ. ચતુરા આવ્યા ચતુરસુખણ, હરખે ગડગડીયાં નીશાન; મહેલે ઉતરયા નરનાર, સુદર શોભા તેણે હાર. દોહરો—દમન

ને ચરણે નમ્યો, પોતે વીકમરાય ડંડ જીત્યા તે દેખાડીયા, મેહેલ્યા જઈને પાય. ધન અજીત ધરણીપતિ, ત્રંબાવટીએ જાઓ, જો જો ચરચા મહેલની; મહિસાગરમાં નાહો. કરે રાજત્રંબાવટી, ત્રંબક તેનું નામ; ત્રંબકસેન્ય તો ખલુ થયા, પણ તેનું છે નામ. વચન લેઈ તે સંચરયો; સાસુએ દીધી શીખ, સાથે વીર પેતાળ છે, મન નવ આણી બીક, પોહોત્યો ધર ત્રંબાવટી. નીશા સમે તે ભુપ; અદ્રષ્ટ વિજ્ઞાએ કરી, દીડું નગર અનુપ; મહિસાગર નાહાઈ જઈ, જોયા ઘાટે ઘાટ; નગર નીરખ્યું નેહશું. ગયા રાજ ની વાટ; નગર નીરખ્યું નેહશું, પોતી મનની આશ; સાઈ ઠેકાણું જોઈને કર્યો ત્યાં નીવાશ; જોયાં ઘર પુરમેહેડીયા, જોયા મેહેલ અવાસ; ચઢ્યો ઊંચો અટારીએ. સ્ત્રી દીડી તે પાસ; ત્રીયા તેર વરસ તણી, લક્ષણ ગુણ શુભ રૂપ; તે ઠામે કરીને રહ્યો, પોતે વિક્રમ ભુપ; ચરચા જીવે તેહની, નિશા ગઈ છે પોહોર; સાંઠ ઉપર વાહન કરી આવ્યો દુત તે કાર; મેહેલી ઉઠને ખારણે, આવ્યો ધરમાં એહ. વાટ જોતીતી માનનિ, જેમ ખર્ચ્યો મેહ; તાહારી સાથે આવીયો, બેસો ખાહારજ ઠામ; ગરથ ખાંધુ કાંઈ ગાંડી, બીજનું શું કામ, તેને બેસાયો ખારણે, રહ્યો ઘડાયે ઠામ; એટલ પોપટ આવીયો દામોદર તેનું નામ; કાગળ કોટે ખાંધિયો, આવ્યો સ્ત્રીની પાસ; પ્રણામ કર્યો તે પોપટે સ્ત્રીએ દીધી આશ; રાજ વિક્રમ તે જીવે, પ્રાક્રમ તેના પ્રાદ; પોપટ દીડો પોતાતણો થઈ રહ્યા દિંગમુઠ. કાગળ ઉકેલીઓ કામની, તે વાંચી જોયો સોય તે પાછળ ઉભો રહ્યો, તે નવ જાણે કોય; સ્વસ્ત શ્રી ત્રંબાવટી રત્નમંજરી નામ; લખીતગ ધાંચણ દમનિ, વાસ ઉજેણી ગામ; સમાચાર એક પ્રીછજો, પાડી વિક્રમ શું હોડ; મુજને જીતી તે વરચો, લાગી મુજને ખોડ; હુંશ ન પોહોતી આપણી જે ધારીતી પેર; કાળા ગ્રહે પડી કામની, વીક્રમસેનને ઘેર; ભલુ મુરખ દળીદ દુઃખ; ભલી વેડવિ ભુખ; તેથી અદકુ રાય ઘેર, સ્ત્રી માણસને દુઃખ. વાત કોઈશું થાય નહિ ખાહેર નવ જવાય; રૂડું ભુડું જવાય નહી, રેહેવું કાળાગ્રહ માંય વચને ખાંધી હું રહી, જોડીને બે હાથ; આપણ રહીએ એકઠાં, વાત કડ તમ સાથ. તમ ભણી રાજ મોકલ્યો, આવ્યો છે તુજ પાસ; તેને તો વરજો તમો, પોહોત્યે મનની આશ. લખનાર નાર પોતા તણી; અચરત મોટું એહ; પોપટ પણ પોતા તણો, મહીપત મન સંદેહ.

ચોપાઈ—રત્નમંજરી વાંચે પત્ર, વિક્રમે વાંચ્યો તે તંત્ર; તેનો ઉત્તર લખીઓ ઓટ, ખાંધ્યો તે પોપટની કોટ. ત્યાં જઈને કહેજો નાય, રત્નમંજરી વરે કોઈ રાય; સુણી શુક ચાલ્યો જેટલે, કાગળ ફાડી નાંખ્યો તેટલે. ઘેલીરાંડ ધાંચણ દીકરી, તાહરું પાપ તું એને વરી. માઈ રત્નમંજરી નામ, નવ રાખુ વિક્રમ ગુલામ; એવા કંઈ આવે કંઈ જાય; વીક્રમ તો તુજને ગંધાય. હશી પડી તે સંધર સાથ, જે આવે વીક્રમ તુજ હાથ; મહિપત ખાંધુ મારે ઘેર, કોય ન જાણે તેની પેર દાસીને હેડી મોકલી, ઉપર રહી રાણી એકલી; આવ્યોતો જે પેલો દુત, તેડ્યો ધરમાં ભંગડ ભુત, કહો તમે

કયાંથી આવીયા, સમાચારશા લાવીયા, તમને નરપત તેડે આજ સર્થા સરવેઆપણું કાજ; લીધા ધરમાંથી શણગાર, બીજે માલ તે અપરમપાર, રત્ન પેટી લીધો અભે દંડ, તે આખ્યાં દુતને પ્રચંડ; જાઓ મુકો ઉંટ ઉપર જઈ, પછે આપણ બે જઈએ વહી, સાંઢજ ઉપર તેતો ધરયું, પછે વિક્રમે મન આચરયું, ડંડપ્રતાપે નાહારી જશે, હાથન રહી તો શીગત થશે. ડંડ પેટી ઉંટપર મુકીયો; મુરખ મન તેતો ચુકીઓ, વૈ તાળ ગયો તે વસ્તજ હરી, બેઠો રાય ધીરજ મન ધરી; ચેતાઓ વીનતા નવ મારી એ, ક્ષત્રી ધર્મ તે કેમ હારીએ. રાત સમે તું કયમ કરે જોર, દુતજોર કે જીનો ચોર. ત્યારે દુતને ચડી છે રીસ, ગાળો દીધી ત્યાં દશ વીશ મારયું ખડગ લીધા છેપ્રાણ, પડયો વાટમાં તેહ અજણ. પછે દુતનું લીધું રૂપ, સ્ત્રી પાસે આઓ ભુપ, જે ગમે તો આવો તમો, ચાલો ખોટી થાઉછું અમો, ઉડી નાર તે આગળ થંધ, ઉટ ઉપર બેશી તે ગઈ; બીકના આણી કોની ચંત, ખેડીસાંઢને લીધો પંથ પુરવદશા હાંકયો જેટલે, સ્ત્રી વાત બોલી તેટલે; આપણે જાતુ પશ્ચમ દેશ, કયમ કરો પુરવ પ્રવેશ. મહારે શું પશ્ચમનુ કામ, તેડી જાઉછું માહરે ગામ; વાકુ વચન તે સાથે કરયું, રૂપ પોતાનું પ્રગટ કરયું, ડંડ અને પેટીતો ગઈ, તે નારી તો નરવશ થઈ; પેટી ડંડનું ભાગ્યું જોર, થઈ ગઈ નારી તો ચોર; શું નામ તારૂં કયાં રહ્યો, કયાં લઈ જાઓ તે કહો મહારૂં તે જુવારી નામ, વસતું મારે માળવ ગામ; કડ કામ આણ ચીતવ્યાં ધોર સ્ત્રી માણસનો હું ચોર, દોહરા—નીશ્વાસ મુકયો, પડ્યાં જુવારી પાસ, જુવારી સાથે વાંકડા, મરકટને જેમ હાર; ઘેલી માથે બેડલું, પહેચે કેટલા કાળ. ભંગી વ્યસની આળસુ, લંપટ જુવારી આપ; એવો કંથ જે કામની, તેનાં પુરણ પાપ. નમેરો પુરણ પાપ. નમેરો નીંદ્રાણુવો, દીન દયા હિન રોગ; એવો કંથ જે કામની, તે કામનીના ભોગ; કમળ પોપટ લાવિયો, મહારી સઘયરનો મર્મ, વીક્રમને નવ વરી. તો આ લાગ્યું કર્મ. પરદુઃખભંજન મુખ કર્ણ, અજીત અભેદી આપ; એવો પુરૂષપ્રભ વ્યો, તે ભોગવતું પાપ, નવખંડ જેની નામના, પવીત્ર જેનો દેહ; તેવો પુરૂષ મેં પ્રભવ્યો. તેનું રૂપઆ તેહ. સુરજ દેવ સાક્ષી કરો, નીરમળ તારૂં નામ; મેળાકરને મહીપતી; કરો કામનીનું કામ; અલ્યા શ્રાપ દેઉછું તને, અબજા સ્ત્રી જાત; કયમ લાઓ મને છેતરી, કીધી ખોટી ઘાત.

ચોપાઈ-તહારે તે બોલ્યો રાજન; તહારૂં કોના ઉપર મન; ત્યાં પહોંચાડી મુકતને, શાને રીસ કરે છે મને તાહરા મનમાં જે હોય આપ, સત્ય ના કહે તો તુજને પાપ, દોહરા—ત્યારે નારી બોલીયાં, વીકરમ ઉજેણી ભુપ; સકળ કળા ગુણ જાણ છે, શીયળવંત છે સ્વરૂપ. રાજેશ્વર રાજ ગુણી, હરસીધ તેજ હજુર; તેને મળવામન ધણું, જે નારાયણનું તુર, વચન પાળે તાહરૂં, તો મેળવ વીક્રમ રાય; તો સરે અરથ હમારડો, હઈકુ શીતળ થાય. ત્યારે જુવારી બોલીયા કાંઈ વીક્રમ એધાણ; તેને તં

કયમ ઓળખે, સાચું બોલ સુખણ. પગે પદ્મ છે તેહને, દીંચણ સુધી હાથ; જમણે હાથે ચઠ છે, તે પૃથ્વીપત નાથ, કમળ પત્રશાં નેત્ર છે, તરૂંવર છે તેજ; ચંદ્રવદન ચંચળ બુદ્ધિ, નારાયણ શું નેહ; છોડયો મણી ગાંઠે થકી, આપ્યો સ્ત્રીને હાથ; જાણે દીનકર ઊગીયો, દીકા તે નર નાથ; પગે લાગી પદ્મની, કહો તમારૂં નામ; વીસવસા વીક્રમ તમે તેજ પુંજ મહા કામ ચોપાઈ—શાખાશ શાખા ડાહ્યાં તમે તમે કહાતે વીક્રમ અમે, નગ્નચર્યા જેવા આવીયો, પોપટ કાગળ ત્યાં લાવીયો તે ઊપરથી મેં વાંચીયો, પેટી દંડ મેં તો સાંચીયો. દુત હતો તે મેં મારીયો, ચેતાબ્યો બુધેહારીયો તમને બેસારી સાદે કરી, લાબ્યો પંથે તમને હરી; મહારા સમ તમને હોય મન, ત્યાંહ પોચાડું આણે દન. વચન સાંભળ્યું વિક્રમ તણું, હરખી નારી મનમાં ઘણું. ગાંધર્વ વીવાહ હેતે કરી, રતનમંજરી વિક્રમ વરી ચાહ્યાં આવે છે તે વાટ, મટયા મન તણા ઉચાટ; એ વાત અહીંયાંથી રહી, પેલા પોપટની શી ગત થઈ.

દોહરા.—કાગળ રતનમંજરી તણે, લેધને ચાહ્યો પંથ; તેણે વિચાર્યું આવતાં થઈ વિમાસણ ચંત; દીડું વીમલપુર વાટમાં, જુગતે જોતો જઈ; મળે જો માહારો બંધવો, સેહેજે સુખીયો થાઈ; મળવાને પરદેશે, બંધવ કેરે કાજ, તે રહે છે આ ગામમાં, લાલુ મનની દાજ. એમ કહી વળીયો ગામમાં; મળવા મીત્રજ પેર; બાંધ્યો રહેતે પાંજરે, નિલીગુણકાને ઘેર. બાંધ્યું પાંજરૂં પારણે, ગંગારામ છે નામ; એટલે દામોદર આવીયો, બંધવ કેરે કામ, દષ્ટે દષ્ટ મળ્યા બેહુ, પહોંચ્યા મનના કોડ; ગુંજરવામાંડી ત્યાંહાં બાંધવ જુગતે જોડ. કોહો બંધવ કયમ આવીયા; ગયા હતા કુણ દેશ; સુખદુઃખ કોહો ભાઈ તમ તણું, કયાં કરવો પ્રવેશ. ઊજેણિ પત રાણ્યો, પવિત્ર મન પુર પેર; પરણ્યો ધાંચક દીકરી, હું જઈ છું તેને ઘેર; કાગળ લેધને નિસરયો ગયો ત્રંબાવટી ગામ; તે રાજની બેટડી, રતનમંજરીનામ, પરણશે પોતે હર્ષથી, મારા કાગળ માટ; વાહાણુવાતાં આવશે આ ગામની વાટ. શુભ અસ્વારી સાંઢ છે રતન પેટી પ્રચંડ, કન્યા છે પદમણી, અલય અતિદંડ તે પહેલાં હુ નિસરયો, ખાઈ વધાઈ વરત; તેદમ ની મને આપશે, હાર અમુલક તરત. સુખસાતા છે અતી ઘણી, આનંદ અદકોચંત, મહ્યા ભેટયા હવે શીખ દો, લીજે મારો પંથ. ચોપાઈ—વાડકહી તે થયો વિદાય, ખેદની કહી કવાય; પેલે પોપટે વચન કહ્યું તે ગુણકાએ સરવે કહ્યું સુણ્યું વચન તે માહારૂં લાગ્ય, એવો હું પામું કયાંહાં લાગ; પ્રપંચ કરૂં રૂડી પેર, પેટી આણું ઘેર. આવો મનમાં ઘડીયો ઘાટ, જઈ બેટી રોઝીને વાટ; પ્રાતઃકાળ થયો જોટલે, આવી સાંઢ નિકટ તેટલે; ઊડાં ઊતરયાં નરને નાર, તેણે મનમાં કરયો વિચાર; ભક્ષભોજન અહીંયાં લીજીએ, પછે પંથ આપણુ કીજીએ; ગયા રાય તે ગામજ માંહ, નાર સાંઢણી રહ્યાં રણમાંહ; એટલે આવી ગુણકા પાસ, મળી ભેટીને કીધી આશ. મને તુજશું અદકુ હેત, તું તો માહારી સગી લાણેજ; તું ભગનીની દીકરી; સાડ થયુ અદકુ

હેત, તુંતો મહારી શગી ભાણેજ; તું સગી ભગનીનિ દિકરી. સાડું થયું વિક્રમને વરી, વિક્રમ ઉતરયા મારે ઘેર, તેડવા મોકલી તમને આપેર. તેનું કપટ તો નવ જાણીયું, જ્ઞાન રૂઢેમાં નવ આણીયું મળ્યાં વળગ્યાં બાંહે હાથ ગયાંનારી તે ગુણકા સાથ; રતન પેટીને સાંઢજ લીધ, કરણ ગુણકાનું તો સીધ, રતન મંજરી ગઘ ઘર-માંહ, ચરચા ભુડી દિડી ત્યાંહ ક્યાં ગયો છે ભરથાર; તે મારા હઠડાનો હાર; ને નરપા-ખે દેહ નવ ધરૂં, કરડી જીભને હવડાં મરૂં; તારાકુળમાં વહેવાર, મુજને કયમ લાવી આઠાર. દોહરો—ત્યારે ગુણકા ઉચરયા, આપ સજે શણગાર, જેવો તારે મન ગમે, ભોગવી લ્યો ભરથાર, ગુણકા જાતછેઆપણી, મોહોટા જન શું સંગ; નીત દિવાળી આ પચે, નીતનીત નવલા રંગ પલંગ પાનને હારડા, શુભ સુકોમળ શેજ; નર રૂડા નિત્ય નવા, ભોગવ આણી હેજ રાજને સ્ત્રી ધણી, સંભવે નહીં સંભોગ; વારો ન આવે વરસમાં, તે તો પુરા ભોગ. નીચ વાત નારે મુણી, અંગે ઉડી જાળ; કે મારૂં કે હું મરૂં, આણુ મારો કાળ, પરવશ પડી તે શું કરે. ધારણ રાખી મન, મોહોટાં મંદિર માળીયાં, ભામની રહી ભોવન, સોદો લીધો વિકરમે, આવ્યો તેતો આપ; વ-નિતા ન દીડી વાટમાં, તનમાં પ્રગટયો તાપ. વળ્યો ગામમાં વિરતે, ડંડ પોતાને હાથ ગલી ટુંચીએ ખોળનો, વિચાર કરે મન સાથ; એમ કરતાં નિશા પડી; દુખ પામી તે નાર, તે નાહી વરમાં થકી, બુમ મારતાં બહાર મળી બહાર બહુ મેદનીમાં નવ જાતો જાત; તે નચના નરપતી, તેણે જાણીવાત. કેહે બાઈ તું રહે, ફેડીશું દુખતારી દેહ; વીન્નેગ પરણ્યા તણે, સાચુ કહોને તેહ. કાષ્ટભક્ષીને હું મરૂં, એટલું મહારૂં કામ; બીજાનું બોલું નહી, કાંઈ ન લેશો નામ. કાષ્ટભરાવ્યાં સંકટ, ચાલી સરિતા તિર; એટલે જેવા ત્યાંહાં ગયો પોતે વીકરમ વીર. ચોપાઈ—પોતાનો પતી દીઠા દ્રષ્ટ ગયું મન થકી તો કષ્ટ; દિડી પ્રીત બે જાણની ધણિ, પુછયું ગામ કેરે ધણી; ક્યાં થી આવ્યા કુણજ કામ, પ્રકાશ કરો પોતાનું નામ. દેવરૂપ દેવાંશી જેહ, અધિક પ્રથવીપત છે એહ; કરી પ્રતિજ્ઞા સાચી વરત, એળખીયો અવની પતિ તરત, તેડયો ઘેર દેહબહુમાન. ખાનપાન મેવા પકવાન, કંગાળને કરૂણા ક્રીજ્યે; કાંઈ હુકમ અમને દિજ્યે, તાહારા નગરમાં નીલી નારા, તેને તેડાવો આ ઠાર, અણાર્વી સાંઢ પેટીને ગથ, ઘેર બોલાવી સાર્યા અર્થ; શીશ મુંડાવી ખર વાહન કરી, બધા નગર માંહે ફેરવી. કરી રહ્યો ત્યાં વીર મુજણ, ત્રંબાવટીએ થયું છે જાણ; પગલે પગલે કટકજ ચડયું, પગલું દમતપુર માંહે પડયું; લાગી રાડ આણીને કરોધ, માંહોમાંહે વળગ્યાં બેધ. વહતાં દીન વીત્યા છે ચાર, માંડવરાયે કર્યો વિચાર; આપણા ઉપર ત્રંબકવડે, સેવા કેસ ધન્યાયે અદે; ગયા ભાટ નિવારણ કાજ, વઢો કુણદિવસની દાઝ. તાહરા નગરમાં માહારો ચોર; તેણે કામ કરયું ઘોર, રતનપેટીને રતન દીકરી, તેતો ચોર લાવ્યો છેતરી; તેને કહાડી આપો મને સોતો જીવનો મુક તને.

દોહરા—રાજ શું જાણે નહી, મન વીચારો જાણ; રત્નમંજરી લાવીયો વીક્રમવીર સુજાણ, સુણતે આનંદ ઉપન્યો; શીતળ થઇને કાય; પ્રદક્ષણ દેધને નમ્યો, વીક્રમ કરે પાય, ધન ધન એ દીકરી, ધન માહારો અવતાર; હેતે આવ્યો નગરમાં, શોભા સહુ સંસાર. કમલપુરનો રાજ્યો, માંડણ તેનું નામ; વરો બેટી એક માહરી કરો અમારું કામ. ચોપાઈ—એક પરણી તેની કન્યાય પાછા ત્રંબાવટીએ જાય; રીત ભાત પુરણ કરી, બીજવાર તે કન્યા વરી, હરખે વાગ્યા દોલ નિશાન, આવ્યો વીક્રમ વીર સુજાણ; કન્યાપેટી ડંડ રત્ન; લાવ્યો ઘેર કરી જતન; સ્ત્રીઓ ઉતારી મોહોલો પાસ, દેવ દમનીને દિધી આશ; વચન તમારું ધરું, હવે હુકમ દો તેણું કરું; આણ્યા ત્રણ ડંડને દિશ, કોહો તે વાત ચઢાવું શીશ, દોહરા—કહે દમની કહું તે કરો આપ નગર ભુપાલ; વિરભટ નામે વિપ્ર છે, તેડી ધન બહુ આલ; બાળ પુત્રીતેહની, તેનું સરસ રૂપ, ચરચા જોજો તેહના, ભોળા થશો નહી ભુપ.

ચોપાઈ—પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, વીરભટ તેડ્યો તેટલે; માન દીધું રીઝીનેરાય કુમકુમ ચંદન પુણ પાય. રત્નપાળ તે આગળ ધરી, હેતે હેમની મોહારોભરી માહારાજ હેતે લીજીએ, પતીતને પાવન કીજીએ, લાગ્યું બ્રાહ્મણને અદક દુખ, રાજ ઉપર મરડ્યું મુખ; ભાઈ માહરે શો એનો અર્થ, રાજદ્વારમાં જોઈએ ગર્થ માંસ રૂધીના ભુટો અહાર, રાજપતી ગરહે ભારેભાર; દસખાટકી કરે જેટલું દસ ચકરીને ઘેર તેટલું. દસ ચકિ કરેજે આપ, તેટલુંએગુણકાનું પાપ; દસ ગુણકા તણોઅથ જેહ, એક નરપતીને ઘેર તેહ. નીંધા કરીને નાશી ગયો, કોડી એક લેવા નવ રહ્યો; એમ કરતાં પડીજવ રાતે, રાયે વીચાર્યું રૂદ્યા સાથ; જોઉ ચરચા એના ધરતણી, સમરથ છે એનેધર ઘણી; વાળ્યો કાછડો ફેટો કશી, ચાલ્યો તે બ્રાહ્મણ ઘેર ધશી; કોઈને વાત ન કહી તે રાય, છાના વીરધીર બે ધાય; અદ્રષ્ટ વીધા મનમાં ધરી ચરચા ભુએ તે ફરી; ઘટીકા નીશા બે વિસ્તરી, બ્રાહ્મણની પુત્રી નીસરી; સકળ કળા ગુણ જોખનસાર, લક્ષણ બુધવંતી છે બાળ; તેની પાશે ડંડજ એક, તેની શોભા વિવિધ વીવેક; નિકળી ઘર મેહલી બારણે, રાય નિકલ્યો જોવા કારણે; ચડે જઈને ઉભી રહિ, પ્રધાન પુત્રિ તેસ્થાનક ગઈ; ત્રિજ તનિયા વણિકજ તણિ, તે સહુનિ શોભા છે ઘણિ ચોથી છે ક્ષત્રિનિ નાર. થયાં એકઠાં ટોળે ચાર; મળી સહુ વિચારજ કરે; અશંપરાં ચડતામાં ફરે; સિંધાં પાન ફેફળને આહાર, સિંધા મેવા અપ્રમપાર લીધી સામગ્રિ પરણ્યા તણિ, લીધો ચુડો ચુંદડિ ઘણિ. વચ્ચ તણો લીધો અંબાર; થયો મણુ ઝાઝેરો ભાર; આપ માથે કોંઈ નવ ધરે; તું લેતું લેતું કરે. લાવો મજુરનેઆણે દીશ, આપે લેઈ ઉપાડે શીશ; એક આઘી તેડવાને ગઈ, રહ્યો રાય મજુરો થઈ; ભારે ઉપાડવાનું છે મન, પેટ ભરિ જમાડો અન, ઉપાડ ગાસડિ તું અમ તણિ, આપશું અન સામગ્રિ ઘણિ; કંજાલ સરિખું દીઠું રૂપ ન ઓળખાણો ભારે ભુપ. પં-

તાના મદમાં ચાલી જાય, નગણે કોને લેખામાંય, અલ્યા તું રહે છે કુણ ગામ, તાહા રૂ થું કહે છે સહુ નામ; માટકો મનુરો નામ માહરૂં, કામ કરૂં નીત્યે તાહરૂં, બોલ્યો બોલ ગરીબ કંગાલ, હસે સહુ લાગે છે વહાલ રાજને શીર મેલ્યો છે ભાર, નીકળ્યા થકી તે બહાર વેહેળા પર્વત નદીને પહાડ; જે દેખીને ધરૂં હાડ; ચાલે ચારે ચતુરસુબળ, જ્યાં હતું ગાંધરવ મશાણ; તેમાં આણી ઉલ્હાદ; જ્યાં હરસીધ તણા પ્રસાદ; ભુત પ્રેતને વ્યંતર ઘણાં, ટોળાં જક્ષ કીનર તે તણાં; અનેક જોગણિ આકાશે ભમે, તે આવીને ચરણે નમે; જઈ હરસીધની પુજ કરી; નધવેદ તણિ તે થાળી ભરી સંતુષ્ટ કરીને અંબે માત, પછે તેહની પુછી વાત; મળ્યાં એકઠાં આપે ચાર; કેમ આવ્યાં છે આણે કાર. ત્યારે બોલી ચારે જણિ, પરણે છે સધયર અમતણી; પાતાળે વસે છે તેહ કુમકુમ વરણી તેની દેહ, તેની આવી હશે ત્યાંહાં જન; અમને દેશેઝાઝાં માન; કુમકુમવતિ પરણે જેહને; અમે ચાર પરણું તેહને; અમને જવા આપો માગ, આજ પરણવાનો લાગ; ડંડતણી ત્રણ રેખા કરો; સુખે તે સ્થાનક પંચરો; માટકી તું બેશી રહે આંહ. અમો આવશું વહાણા માંહ. ત્યારે માટકો અદકો રોય; મુજને મારી નાખે કોય. હું તો નહીં જવા દેઉં તને, હવે ત્યાંહાં મુકી આવો મને અનેક ચરિત્ર એવા બહુ કહ્યા, સખી ચારતે સુખીયાં થયાં; એક કહે એને મજેડ સુખે આપણી સાથે તેડ; ખાશે પેટ ભરીને ધાન. કહીશું તં કરશે નીદાન; તે સ્થાનક માર્યો એક ડંડ પડી ગદા એમ માહાપ્રચંડ, પેઠાં સહુકો વળગી હાથ, તેડ્યો માટકો પોતાને સાથ. દોહરા—નગર સમીપે જઈ ઊભોતે તિર ડંડ વચ્ચેને ગાંસડીબીજ શુભ શણગાર; તે સોંપ્યું મનુરને ક્ષણ ન લાગી ન વાર, થઈ નમ્ર નાહાત્રા ગયાં, જળમાં ઝાકમ ઝાળ. ઝાળ છોટે નિર એક એકને, કરે આપ કલોલ સમર્યો વિર વૈતાળને, પ્રતક્ષ પ્રગટ હોય; વચ્ચે ડંડ હરીગયો, પાર ન પ્રીછે કોય; વર આવ્યો પરણવા, તીલક કર્યું તું ભાલ; તેને વીર હરી ગયો, જનમાંથી તતકાળ; જળમાં રહીને માગીયાં, માટકો લાવ શણગાર; હાથ ખંખેરી ઊડીયો, બોલ્યો મુખ ઊચ્ચર. એતે કોઈક લેઈ ગયું, ન કહ્યું મારે પાસ; હવે કહો તં હું કરૂં, બોલો મુકી આશ, ફટભુંડાળ ગામમાં કુમ કુમવતિને પાસ. બાહેર આવી ઊભાં રહ્યાં; થઈ મોટી ઉપહાશ કર્યું જણ જઈ તેહને મોકલાવ્યા શણગાર; થઈ પાંચે ઘેર એકડી, ક્ષણ ન લાગી વાર. લગ્ન વેળા તતખર થઈ, હું જેતીતી વાટ; ભલે આવ્યાં તમે આ તકે થયો મન ધોંધાટ; લાવો વર ઊતાવળો, લગ્ન વેળા તો જાય; વર તો ક્યાંઈ જડે નહીં, આકુળ વ્યાકુળ થાય; વીકરમ રૂપ પોતં ધર્યું; ગયો આવી જ્યાંહાં જન, દિઠો સુંદર મહીપતિ દીધાં ઝાઝાં માન; હવડાં એ પરણાવીએ રીતભાત કરી પેર; પછે હાંકી કહાડશું, કન્યા લેશું ઘેર. ચોપાઈ—પીડી ચોળી રાપ શરીર પંચરંગ પેહેરાવ્યાં ચીર; લગન તણિ તો વેળા થઈ; બેસારયાં ચારિમાં જઈ; દિઠો વર શરદનો ચંદ્ર.

દીઠા અવનવો જેમ ઈંદ્ર, દીઠા જેમ ઉગમતો ભાણુ. જેવો વીકરમ વીર સુખણુ હેત
પ્રીત નારીને કરી; પાંચે કન્યા તે વર વરી મંગળ વરત્યાં ખાધો કંસાર, સજનકહે
જીત્યો સંસાર; ગોત્રજ તણી જઈ પુજ કરી; વર જોઈ સહુની આંખજ ઠરી.

દોહરા-રાજ કહે તમે બોલીયાં, પાળો તેહ વચન; હું તે પેલો માટકો, આપોને
ભોજન. મુને ભાડે મોકલ્યો, જે આવી છે જન, તેને ધર જસો તમો, શું દોહોમુજ
માન, હું તો સમજ આવિયો; પેટ ભરવાને કાજ, શીખ દો તો અમો શંચર, તમો
કરોજ રાજ. સુણીને સહુ વિસમે થયું, ન હોય માટકાનું કામ, એતો ઉજેણુપત
ખરો, વિકરમસેન્ય તુજ નામ; પ્રદક્ષણ કરી પાંચે નમ્યા, કીધાં શીવ પુજન; અજણુ
અધીપત વયા, સરૂણ થયા મુજ મન.

ચોપાઈ-વિર હરિ ગયો જેટલું; તરતજ આપ્યું તેટલું; વિકરમે ત્યાંહાં સાધી
ગતી, નહાની બેહેન એક તેની હતી, જનવાળો વર ત્યાંહાં આણિયો, રાંડ આપરદે
બણીયો; બીજું કન્યા પરણ્યો અનુપ, માન દઈ બોલાવ્યો ભુપ. ઓળખ્યો રૂડો તે
રાજન, નવ હરખ પામ્યું સહુ મન; ધન્ય ભાગ્ય ધરતિ તણું આવાગમન થયું તમ
તણું, કન્યા પાંચને લાવ્યો ડંડ, કર્યું કામ ભારે પ્રચંડ; ઘેરે આવ્યો ઉજેણી રાય, જઈ
દમનીને લાગ્યો પાય; વળી કહો તે આચર, વચન તમારું મુસ્તક ધરું,

દોહરા-કહે દમની સુણરાયજી, જુઓ ઉજેણીગામ, એક વ્રજવેહેપારીયો, ધન
શેઠ છે નામ. ચરચા જુઓ ધર તેહને, જળવજે શુભ પેર, ત્યાંથી કામ સવળું થશે
પછે બેશી રહો ઘેર. ચોપાઈ-સભા ભરીને બેઠા રાય; સૌ કોને પુછે છે ત્યાંય; ધનવંત
શેઠ તે કોનું નામ, વશે આપ ઉજેણી ગામ. એક વજીર કહે છે વાત, એ નામ વશે
છે સાત; એક કહે નવ કરશે રીસ, ધનવંત શેઠ તો છે દશવિશ. બીજે એક કહ્યો
ચિચાર, મારી પાસે છે દશ ખાર; નવ તેરી ઉજેણી ગામ, ધનવંત શેઠ છે હજારો
નામ નાત અડક કંઈ એધાણુ, શી છે પેર તેની પ્રમાણુ; સર્વ તણી વાતો સાંભળી,
ના આવ્યો મનમાં એકે વળી આવ્યો એક જણુ પ્રીતે પાસ, કરજેડીને કીધી આશ
માહારી પાસે ધનવંતો સાર, થયાં વરસ એકસો ને ખાર; વ્રજ જરા જીરણુ આંધળો
ગાત્ર સ્થળ છે પાંખળો. દોહરા-ધન અલેખે તેહને, પેટ નથી કાંઈ તન; સેવાકારણુ
ધચ્છતો, પરણ્યા ઉપર મન. તેને કુણુ દે દિકરી, ઘરડો વ્રજ કદરૂપ; દીપકવાવેલેઈને
કોણુ પડે જઈ કુપ. સોળ વરસની બેટડી, શામકુંવર છે નામ; ભરજેખનમાં ભામની,
રહે ઉજેણી ગામ. મહાસત્યવંતી સાધવિ, સતિતણે અવતાર; વરત કુંવારે આ-
ચરે, રૂપ તણો ભંડાર. માખાપ પરણાવા કરે, એહ ધરે નહિ મન; ધર સુત્ર માંડુ
નહી; જોગી નહી નર જન, વિશ્વ આવીને વિનવે, તોયે ધરે નહી કાન; શું કરે હું છું
જોખના, નહીતર જોગી રાન. નરનું મુખ જોઈ નહી, નરશું ન કરું પ્રીત કુંવારીથ-
હને રહું; રાયુ એણી રીત. પંડીતે ખહુ પ્રીછવી, વખાણુ કરીને વેદ શાસ્ત્ર વચન

તમને કહ્યું, ખરી વાતે શો ખેદ. ન્યાયશાસ્ત્ર એવું કહે, કુંવારી શીર પાપ; ખાપણ સાથે તેહને, સતી તણા છે શ્રાપ. કુંવારી અખળા રહિ, મુકે પૃથ્વી પાય; બ્રહ્મહત્યા એક ડગ ભરે, નિત્ય પોકારે નાય. ભક્તિ કરે ભરથારની, નીત નીત ગંગા સ્નાન; પ્રદક્ષણા પૃથ્વી તણી, ડગે ડગે ગૌદાન. શાસ્ત્ર નારીએ સાંભળ્યું, માહારે મન નહી ભોગ; મદ્દ પુરૂષ મુજને મળે, ક્રીજે શુભ સંભોગ. સાક્ષાત જોખન જીતિયું, મુખ કર્યું સહિ તાજ; તે વરી ધનવંત શેઠને, શેવા કરવા કાજ. ચરણ તલાશે તેહના, પીરશે તે ભોજન; ભક્તિ કરે ભલી ભાતશું, માનની નિરખળ મન. અવિદ્યા એકે નહિ, સતિ શીરોમણ સાર; દરશન કરવા કારણે, આવે લોક અપાર. આલુપણ આ દેશમાં, દરશન દીવ્ય સરૂપ; એક ધનવંત તો એહ છે, માનો ભારે ભુપ, પોળને મોઢે પીંપળો, તેની રૂડી છાંય; ત્રીજું ઘર તો તે થકી, તે ધનવંત તો ત્યાંય. ચોપાધ-વારૂ કહિ તે રહ્યો, તેનો બોલ રૂદેમાં ધર્યો; શાને જોઉં હું બધું ગામ, થાશે-મારૂં એથી કામ. રાજા ઉઠી બેઠા થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા; પડી ધોર નીશા બહરે, જેવા સજ થયો તાહરે. વાળ્યો કાછડો ઘાટડી ઘણી, ચાલ્યો વિર ધોર ધર ઘણી; સાંભળ્યું તું ધરનું એંધાણ, ત્યાં જઈ બેઠા ચતુરસુબળ. બેઠો ખારણે સ્થાનક ઠરી, વીપરીત વેશ પોતાનો ધરી; અદ્રષ્ટ વીધા આપે હોય, નવ દેખે તે માનવી કોય. જેવિ કહીતી તેવી સતી, ચરચા જીવે પ્રથવીપતી; કરે ભરથારની આપે શેવ, જેવી દયાળુ દેવી દેવ, કંથ કેરાં આહે છે ચરણ, પછે આપ પહોરે છે ધરણ; દિન બે ચારેક જોયું રાય, ચિત્તમાં લાવે છે ચરચાય. એક દીવસ જીવે જેટલે, કૌતક એક થયું તેટલે, મધરાત ગઈ છે ધોર, એટલે એક ત્યાંહાં આવ્યો ચોર, પાડી ખાતર પેઠા ધરમાંહે, બળે દિપક જોતજ ત્યાંહ; દીસે જોડો જે પુટડો, તેવો સ્ત્રીની દષ્ટે પડ્યો. રક્ત ફેંટા બાંધ્યો છે શીશ, ઘાટડી ભીડી તે દીશ; રૂડો કાછ પહેર્યો તે પાય, જોખનવંત છે તેની કાય. જ્યાંહાં પોહોતી ધરણે નાર, આવ્યો તસ્કર તેને ઠાર; તસ્કર તે નારીએ દીડ, અમરતથી લાગ્યો તે મીડ. રામા રહેમાં તે ઠામ, તતક્ષણ પ્રગટ્યો તેને કામ; અગ્નિ થકી બળે જેમ ઘડત, ગળી નાર તસ્કરથી તરત. વિચાર તેના મનમાં થયો, જન્મારો મુજ એળે ગયો; ભોગવ્યો નહિ સંપુર્ણ ભોગ, વાત નહી સાધ્યો ભોગ. કંથ પ્રવાદ કાયા નવ અડ્યો, એ જન્મારો છુટી પડ્યો; એવો ઘડ્યો મનમાંહે ઘાટ, દીડો તસ્કરનો બહુ ઠાક. નીરખ્યું રૂપ તે તસ્કરતણું, હરખી નારી હઠડે ઘણું; કયમ આવ્યો છે અડધી રાત, સાચી કહે તું મુજને વાત. ત્યારે તસ્કર બોલ્યો વળી, દીડી નારી ચીતે મળી; માહારે મન છે એટલો અર્થ, આવ્યો ચોરવા ધરમાંથી ગર્થ. શીર સાટે આવ્યો અહીં હું, પુછે છે તો સાંભળ તું; પાડે બુમ કે બોલે વાણ, મારી ખડગ કાહાડું તુજ પ્રાણ. દોહરા-તરણી તસ્કરને કહે, તું પ્રીત અમશું જોડ; હેતે ધન આપું તુને, પહોંચ્યાં મન કોડ. મુજ મન કરી રમે, બોલવ વરેહની આગ; નિત્યે દહાડી આવજો,

જે ગમે તે માગ. ત્યારે તસ્કર ઘોસીયો, માનની સાંભળ મરમ; દેખે કંથજ તાહરો તે નહીં આહરો ધરમ. લોપુ' લાજ એહની, જે નવ દેખે દ્રષ્ટ; એ સાનીધ તુજશું રમું, તો થાઉં હું ભ્રષ્ટ. ચોપાઈ-કામની કહે કંથ માડું હું, ફરી ફરી શું કહે છે તું; તસ્કર કહે મારો એહને, તો સંગ કરું તારી દેહને. દીંચણ મુકી પાસા તળે, અંગુઠો દીધો જઈ ગળે; પસક એકમા નીકળ્યો પ્રાણ, જીવે વિક્રમ વીર મુજણ, હરખ ઉપન્યો બેઉને ઘણો, સંગ કર્યો પછે તસ્કર તણો; તેણે આપ્યું અદકુ ધન, અચરત જેવાં કહ્યાં વચન. નિત નિત તમે આવજો; સામગ્રિ સહુ લાવજો; ચોર કહાઠી મુક્યો ખારણે, રહ્યો રાય જેવા કારણે, દિહો તે તસ્કરને દ્રષ્ટ. મહિપતિ મનમાં પામ્યો કષ્ટ ખુની તસ્કર ત્રિજો ચોર, એને મારયાનો વહેવાર; મેહેલ્યુ ખડગ કરિને રીસ; છેદ્યુ તે તસ્કરનું શિશ; પડતાં ચીશ નાંખીતે ડાર, સ્ત્રિએ ઉઘાડ્યાં ખાર, દિહો ખારણે તસ્કર પડ્યો સ્ત્રિને મન અચરત અડ્યો; દિહિ રાત અંધારિ ઘોર, માર્યો ચોકી-વાળે ઠોર. નારિમતથી મુકી મામ, મેંતા કુડુ કીધું કામ. કંથની હત્યા માંથે સિધ, પાડિ બુમ પછે તે સીધ; અરે રાયના લોકજ જાઓ મારી જનારાને તેસાઓ. મળ્યા એકડા લાખેક લોક; શેઠ માર્યો તે પામ્યો શોક; પ્રથવીપતે જોઈ છે પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર. દોહરા—પ્રાતઃકાળ જ્યારે થયો, સ્ત્રીએ વીચાર્યું મન; દાનપાત્ર મળ્યા ઘણા, લુટાવી દિધું ધન; મેહેલમેડિને માળીયાં, વળી જે કણ કોડાર; કસ્તાર પણ સરવે કર્યું, અન વસ્ત્ર શણગાર; ચાલ્યો ખેલ એ નગ્રમાં, કોગટ ખાવે દેશ; સતી થાયછે સાધવિ, જોખન ખાળેવેશ. સતિથવાને નિસરી, સજ્યા સોળ શણગાર; ચોખા વેરે ચોહોદશા, અશ્વનિએ સ્વાર; વાળં વાયે અતિ ઘણાં, શરણાઈઓ ચેહે આટ, જેવા નગ્ર બધું મળ્યું, જશ કહે ભારે ભાટ; માગણુ જાએ માગવા, દક્ષણા લેવા દેવ; નમે સહુ લોક નગ્રના, બહુ કરે છે સેવ. મળ્યા દુખિયા રોગીયાં, ભવન ભુવનથી ધાય; નાહના મોટા નગરના, જીવતી જેવા જાય; થાપા દે કુમકુમ તણા, ઉંડે અખીલ ગુલાલ; જે જે બોલે મુખથકિ, ભરિ પુલનિ થાળ. કોને કહે સત આપ શે, કોને કહે જશ આપશે, એમ મનાવે મન. લોક મળીને આવીયા, જ્યાં બેઠા છે સજ; સતિ થાય છે સાધવી, હુકમ દો માહારાજ રાજ કહે ક્યાં છે સતિ, માહાર મનપ્રસન; છડિ અસ્વારિ આવશું; કરવાને દરશન. શુભ કામ સતી કરે, દેહેવેડેદુખ; ક્ષીપ્રા તિરે આવશું, જેવા તેનું મુખ; મધાન રાયે સાંભળી, કામ કર્યાં તાજ; ગયા મશાણે મહીપતી, સતી જેવાને કાજ. મળીછે ત્યાંહાં બહુમેદનિ, થાય ઘણા કલોલ; થાપા દેતે હુંશયિ, કરે છે કુમ કુમના રોળ. રાખ્યા સહુને વેગળા, રાય આવ્યા તે પાસ; પ્રમાણુ કરિને પ્રેમશું, દિધી તેણે આશ. રાજ કહે પાછા વળો, જાઓ તમારે ઘેર; ખાઓ પીઓ ખેલો જઈ, રમો રમો શુભ પેર. ચોપાઈ-ખળ કરિ બોલિ નાર. હુકમ આપ લોગે છે વાર; માહારે કંથને છેટું પડે, દેવ સતીને તે તો નડે; રિજી તો

પ્રસન્ન થાઉં આપ, જો કોપુતો દેઉં શ્રાપ; રીઝુ તો ચાલે તુજ રાજ, કોપુ તો સુખ
 હોયે તાજ, ડાહ્યાને શું કહિએ કથી, તું સતી ઓળખતો નથી; માટે લાગ્ય તું મારે
 પાગ; વરદાન ગમે તે માગ. દે હુકમ ખોટી થાઉં છું, સ્વર્ગ ભોવન આપે જાઉં છું;
 પુષ્પ વીમાન ખોટી થાય છે, દેવ દરશન માહારૂં ચાય છે, સત્યવાદી માટે સાંખીએ
 નીકર હવડાં ઊઘો નાંખીએ; કદાચ કોપ હઈડામાં ધરું; તો તુજને પ્રલે કરું; સાંભ-
 ણીયો તે સતિનો બોલ, દીકાં પુલ રાયે અતોલ. દોહરા-કહે વીકમ સાંભળ સતી,
 જાણુ સઘળો મરમ; કાલની સાંજનો, જોઈ તાહરાં કરમ; ફેગટ પુલ કરે ઘણી, દેખે
 બધું ગામ; જ તું મંદીર તાહરો, રાખી મનની મામ. અંગુઠો દીકો ગળે, પ્રણમજ
 મારયો કંથ; પછે જ્વર વીધા રમી, તેજ વીચારો અંત. પછે તેને ધન આપીયું,
 કાહાડી મુકયો ખાર; તેને મારી નાંખીયો, જાણ્યો તસ્કર જર તેં દીકો તસ્કર પડ્યો
 સાંભળી જ્યારે ચીશ; ધરમાંથી જઈ છેદીયું, ધનવંતકેર શીશ. પછે માલ લુટાવિયો,
 સતી ધરાવ્યું નામ; ફેલ કરે છે તું ઘણું દેખે બધું ગામ. શીશ મુડણ તાહરું કરું,
 ચુવો ચોપડ તાંહાં; ખર વાહન કરી ફેરવું, બધા નગજ માંહ કાન મહોં છેદાવશું,
 છેદુ પોહોંચેથી હાથ; મારૂં માથેમોજડાં, જો બોલે મુજ સાથ. અધુરી ડટાવું બેટમાં,
 પંચ ઇટાળી નાર જીવ કડાવું તાળવે, દેખે સહુ સંસાર; માનની સમજ મન વીખે,
 સાચા સરવ એધાણુ; બાંધુએ સાથે બાકરી, કરું હસારથ હાણુ ચોપાઈ—તારે વળતી
 બોલી સતી, માહારાજ સુણો મહીપતિ; ફેલ કર્યાતાં તે જાણિયાં, માહારા મનમાં
 પ્રમાણિયાં. સારી પેરે જાણુ મને, ફરી ફરી શું કહિએ તને; કરવા દો મુજને એ
 આજ; લોક દેખતાં રાખો લાજ; ઝાઝું ડાહપણુ નવ કીજીએ, નારીનો અંત નવ
 લીજીએ; ધેર ધેર નારી છે એહ, તેમાં રાખશે માં સંદેહ. સરવ શ્રષ્ટમાં સઘળી નાર,
 અંતર આણો માં લગાર. લાખે એક કોઈ નારી સારિ, કરોડવાર શું કહીએ ફરિ.
 મુસ્તક માહારે ચરણે ધરો, માણસ દેખતાં મોહોટી કરો; સહુ સરખિ તે કેમ કહેવાય
 રાજ કહે કેમ સંદેહ જાય; નારિ કહે પ્રિછો તે પેર, જાણ્યો કુંચી કંદોયણુ ધેર. ત્યા
 સંદેહ તમારો લાગશે કામ કરિ પગે લાગશે; રાયે તેનું માન્યું પ્રત, સ્મિતબળવા
 દિધી તરત; રાખ્યો તે નારિનો ભાર વળ્યો રાય આપે દરબાર; રાખ્યા જશ સતિ
 તે થઈ મળિએદની ને ધેર ગઈ; એમજ કરતાં ગઈ છે રાત; રાએ વીચારયું રૂદયા
 સાથ. કુંચીક દોયણુરેહે જ્યાં, ગયોએકલોરાતેત્યાં; અદ્રસ્ય વીધા આપેકરિ, રહ્યો કુંચી
 ના ધરમાં ઈરિ; કુંચીના મનમાં અદકુ જ્ઞાન, મહીપતને દિધાં બહુ માન. કપટ કાજ
 આવીયા છો તમે, તે સરવ જાણું છું અમો; રાજાએ બે જોડયા હાથ, બોલ્યો તે સામાને
 સાથ; મોહોટી વીધા જે માહારિ તે કેમ દ્રષ્ટ પડિ તાહરિ, પૃથ્વીમાં ન પ્રિછો કોય, તે
 કારણ તજવા કેમ હોય; કુંચી કહે જાણું છું પેર, જ્ઞાનડંડ છે મારે ધેર; ધેર આગળ
 ચાલે નહિ ચોર, છુત પ્રેત કરે નહિ જોર, થડિ એકમાં બધેકરું, કામ ચીતબ્યાં કોડે

કરું; આવ્યા છો મારે દરબાર, મોકલ્યો ધનવંતશાની નાર પ્રથમ નારી નરને નમી તસ્કર સાથે રંગે રમી, પછે તેણિયે માર્યો પતિ, સવારે થવા ગઇ સતી; તે કડિતક સઘળાં તે રહ્યાં, કામની આગળ માંડી કહ્યાં સરખી નારી સરવે કહી, ત્યાંથી આનક તમને થઇ; તેણીએ પારખુ બેવા કાજ મોકલ્યા છે મહીપત મહારાજ. દોહરો-ત્યારે રાજ બોલીયો ખરી તમારી ખ્યાત; આગળથી તમે ઓળખી, વિગત કેરી વાત અદ્રશ્ય વીધા કેન ઓળખી, દહિા મારો દેહ; મહારા સમ સાચું કહો, પ્રછું એહ સંદેહ; કંદોયણ તવ ઉચરી, કહુ એક તુજને ગુજ; તપાસુ તણુ લોકને, એવી મહારી મુજ. પ્રતાપ ડંડ મુજ પાસ છે, તે દુર્લભ છે દેવ; તેથી જણુ જશ છે મને સદા કરું છું સેવ રાજ કહે તું છે ભલી, પ્રથમ સંદેહ ભાજ; સ્ત્રીઓ સરવે એક છે તેની મોટી દાંજ; દેખાડો તે પારખું, માને મારું મન; સંદેહ ભાગો હમારો, આવ્યો આણે દન. વચન સાત પરીયા તણું, આપો મુજને હાથ; દેખો દોટા અહીં, તો ઊચરું તમ સાથ. વચન દિધુ તે વીક્રમે, કુચી કરમાં આપ; બે કોપે કે ઉચરે, સ્ત્રી હત્યાદિક પાપ.

ચોપાઇ-કુચી કહે સાંભળરે રાય, કૌતક બે મુજ મંદીર માંય; ઘરમાં બેઠાયાઓ પાન, એટલે ત્યાંહાં આવ્યો પ્રધાન, સાંભળ કુચી માહારી વાત, આજ રાણીએ કહાવી વાત; સ્ત્રી હત્યાદિક ખાધા સમ, મોહોલ જાગી નહી કેમ; મનુસમાં ઘાલ્યો તે રાય, પ્રધાનને ઝીધો પશાય. આવો બેસો સુખે રહો, કામ હોય તો મુજને કહો; મહિપત કેરો મોહોલજ બ્યાંહ, મુજને મોકલ તાંહ; વડી રાણી જે વીક્રમ તણી, તે શું પ્રીત મહારે છે ઘણી; જવાનો નવ પામુ લાગ મનુશ આગળથી ત્યાં માગ; મોકલ્યાં તેડાં વારજ સાત, મેળવવાની કરને વાત. દોહરા-કહે કુચી મનુશપદ, આપ અસ્વારી થાઓ; કરો પ્રહાર તણુ ડંડના, સુખે મોહોલમાં જાઓ, તાણુ દીધુ પેટીએ પોતે રાજ પાસ; પ્રધાન બેઠો ઊપરે, મોહોલે ચઢી; મનસા શીધાં બહુ માન, આસન બેસણુ પુરણુ પાપ; આજ તાપ હઇડાનો ગયો, સફળ જન્મારો અમારો થયો, દાહાડી બેતીતી વાટ, આજ થકી ભાગ્યા ઊચાટ; પ્રધાન રાણી પાસે રહ્યો, પ્રિતેથી પ્રભાતજ થયો; વનીતા કહે વેલા આવબે, વધાઇ આગળથી કહાવબે. વજર જઇ મનુસે ડર્યો, પ્રહાર ડંડનો ઊપર કર્યો, આવ્યો પ્રધાન કુચીને ઘેર નીરખી રાજ્યે સજી પેર, વાટ બેશે શ્રી વીક્રમરાય, એકું કહીને થયો વીદાય, નીકળ્યો નરપ ત્યાંથી તેહ, મન તણો ભાગ્યો સંદેહ, સતવાદી તે સાંખી રહ્યો, પ્રતિ ઉત્તર કોને નવ કહ્યો કુચી કહે સાંભળરે રાજ, સફળ થયાં તારાં મન કાજ. પ્રતી ડંડ છે મારે ઘેર, તુજને આપુ પ્રીતે પેર, બીજા ડંડ જીતે જેહને, પ્રતાપડંડ આપુ તેહને ક્રત્યુ લોકમાં શોભા જેહ, પંચડંડમાં વશી છે તેહ મારે મન હતું એક વ્રત, તે મેં તમને આપ્યું તરત સકળ દુખ દેહનાં વામીઓ, પંચડંડ પુન્યે પામીઓ. દોહરા-માનજ દીધાં

મહીપતે કહિ દમનીને વાત જીત્યો જશ પૃથ્વી તણે, વાધી છે જીગ ખ્યાત. વાગ્યાજી જીત્યો જશ પૃથ્વી તણે, વાધી છે જીગ ખ્યાત, વાગ્યોજી જીરતનાં, ભારે હુંતી ભીંત કરી નાંખી કરકડા, આપે થયો નચીંત. અખીલ રાજ તેણે કર્યું, અખીલત રાજ તેણે કર્યું, અજીત રહ્યો નહીં, ક્રોધ; શક આલ્યો જે શાસ્ત્રમાં જોતિક લખીયો જોય. પંચડંડ પ્રતાપથી, થયું ઇંદ્રને જાણ; કરામત બાધા કલ્પની, પામો એ પ્રમાણ. ઉણપ એકે નવરહી, થયો ઇંદ્રિવત તેહ; માનવ પથ કો મહીપતી, થયો દધિવિરૂપ દેહ, દધિવત ઇંદ્રાસન તણું, ઇંદ્ર તણુ આસન; મન રીઝીને મોકલ્યું, ભુપતને ભોવન, અંતરીક્ષ વીમાન ઉતર્યું, શુભ સભા મધ્ય સાર; પાછળ જડીત પુતળી, પુરણ વીસને બાર; સાક્ષાત કાળ કંચન તણું, જડયાં રત્ન અમુલ; વરતુલ આકાર છે તેહનો, જેવું કમળનું પુલ; ફરતું ગજ બત્રીસનું, અમુલ્ય તેજ અપાર હાથ હાથ છેટે પુતળી, શણગાર સહીત તે સાર. વાળં તેના હાથમાં, વસ્ત્ર વીવેક અંગ; શોભા કોણ કહી શકે રાજેશ રૂડો રંગ. પંચડંડ તેને જડયા, પુંડળ સોભા પત્ર; સ્ફટીક મણી હીરે જડયું, શીર સોહાવ્યું છત્ર. મહા પુન્યથી પામીયો, દેવને દુર્લભ એહ. સ્વર્ગ પુરીથી ઉતર્યું, શુભ આસન તો તેહ; અધીપત આસન ભોગવ્યું, બેઠો એ આશન; પછે સ્વર્ગ રાજ ગયો, મહીપત પોતે મન શાહીવાહન શક કર્યો, સ્વર્ગ ગયો ભડ-ભુપ, પૃથ્વીમાં આસન ગયું, જેનું રૂડુ રૂપ; કહે પુતળી ભોજ સુણ, એવો થયો ને રાય. તેવાં જે પ્રાક્રમ કરે, તો ધરો સીંહાસન પાય; વીક્રમ મહીમા સાંભળ, આણિને મન ભાવ, વ્યાધી શોક પીડે નહીં, સ્વપ્ને ના આવે તાવ, હરસીધ જે ધીરપા કરે મહા કાળેશ્વર નામ; ગાય શીખેને સાંભળે, નવનીધ ઉપર હામ; પરમારથે પ્રીતડી, શાહી સીકને શુર દાતા જનને દલ વીશે, નીરગુણ જનને નુર; ચરીત્ર એ ચીતમાં ધરે, કરે પુન્ય મહાદાન, ચારે લોક સુખ ભોગવે; પરલોકે જશમાન; એવું કહીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવિશામળદાસ; શ્રોતાવક્તા સાંભળો કહે કવિત કરમડ; શામળભટ કહે બોલેજે શ્રી રણુછાડ.

વારતા ૬ ઠી. અબોલા રાણીની.

ચીત્રાંગના નામની છઠી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—શ્રી સારદાને નમું, ગણપત લાગુ પાય; સીંહાસન બત્રીશમાં; વરણુવું વીક્રમ રાય. ચુકવ્યો ન્યાય ગોવાળીએ, થયું ભોજન જાણ; તે હેડળથી કાઢીયું, સીંહાસન પ્રમાણ. રત્નજડીત કંચનતણું, પ્રીંછે કો નહીં પાર, તે પાછળ જડી પુતળી, પુરણ વીશ ને બાર. લાવ્યો ભોજ સભા વીશે, મળ્યા રાણાને રાય; ધન બંધાવી ધર્મની ઓછવ અંગ ન માય. ધેર ધેર વાળં વાગીયાં, જેમ વિવાહ હોય અંગ; તોડે તોરણ બાંધીયા, નવલી શોભા રંગ. જોતીશ પુરાણિ વેદીયા, મળ્યા વિમ

અનેક, સીંહાસન બેઠાતણું. મુહુરત આબ્યું એક. દાન દીધા કાંઈ વીધનાં, આસન બેસે જેમ; માંખા બોલી પુતળી, ચીત્રાંગના કહે તેમ. રખે બેસો રાયજી, બેઠે સુખ ન થાય; એ સ્થાનક છે ઘડનું, બેસે વીક્રમરાય. પરદુખભંજન સુખ કરણ, વીરજીત શુભ નામ; તે સરખો દાતા થશે, તે બેસે આ ઠામ, ભોજ પગ ખેંચી રહ્યો, બેડયા છે બે હાથ; કહો ચરિત્ર વિક્રમ તણાં, મન મુકીમુજ સાથ. ચોપાઈ—ચીત્રાંગના તવ કહે વચન, સભા સમેત સાંભળ રાજન. ઘડ ઉજેણી નગજ ખડું, તીર્થ મહાદેવનું સ્થળ ભડું, રાજ કરે ત્યાં વિક્રમવીર, ગંગા સમ છે ક્ષીપ્રા નીર; શ્રી મહાકાળેશ્વર છે મહારાજ, શક્તિ હરસીધ પુર કાજ. ગામ ગાંધારવ મશાલુજ માંહ, વસે સીધ ચો-રાશી તાંહ; શીળવંત વશે સહુ લોક, નહિ દુખ વ્યાધી કે શોક. જ્યાં વિક્રમની આલુજ ફરે, ત્યાં દુખ તેનેશું કરે; બ્રાહ્મણ જે અઢારે વર્ણ, કરિ કયા નીત સુણે કર્ણ; લોક કરે છે શુંભ કર્મ, કોઈનો નવ છુપે મર્મ. છપો—સાત જોજન વિસ્તાર; તેર જોજન લંબાઈ; શોભા તેની સાર, દીસે છે રૂડી ભાઈ. વસે ખાર ચડીઆળ; ઓળા ઓળ શોભે હોટે; વર્ણન થાય વિશેષ, એક એક જુજવી વોટે. જાણે પુલવાડીઓ બોલીઓ, રાજદ્વાર રંગ મહેલ ગણી; શામળ કહે શોભા બહુ બની, રૂડી રાય વિકરમ તણી. લક્ષ બેતાળી ગજ, સેજ સહિત તે ઝાલ, વીશ લાખ વડાંગ વાગે, તુમર ઝાલ ખાર લાખ સમર્થ, રથ અવનીએ કરતા; પાંચ સહસ્ર પ્રધાન; માંન મન માંહે ધરતા; દશ સહસ્ર દિવાન, ધન દીક્ષા દાએક; નવ કોટી અસ્વાર છે, પંચ કોટી પાએક. સોળસે સામંત વળી ઘણો રસાલો એક અચેત ગણિજે; પાંચ સહસ્ર ભણે વેદ બેદ નહિ ભણિજે. જોશી સોળ હજાર. સાર અગમને ઝુઝા; પંડિત પાંચ હજાર, સાર અષ્ટાદશ બુઝા. શામળ કહે શોભા પુરશુર, મહિમા સુરનાયક જશેા; તે તો અજીત છે, વિર ધીર શોભે તસો.

ચોપાઈ—રૂપવંત રઢિયાળુ ગામ, વીરજીત રાજનું નામ; રાજ ચલાવે રૂડિપેર સહુ પ્રજા સુખી છે ઘેર. મધ્ય બજારે કેહેવાએ વાટ, ત્યાં તંબોળીનું એકઠાટ ત્યાં છે વિકરમ કેરો ચોક, પુજાએ ભઠારવનો ગોખ. શુંદર તંબોળિનું શુભવાન, વકરા કરે નીત વેચે પાન, મોટા જનથી શોદો કરે. હોરે પાન ઘણાં તે ભારે, કેવળીયાં ઉજવળ તંબોળ; જેવાં લે તેવાં તંબોળ, સંધ્યાકાળ થાએ જ્યાહરે, એક સ્ત્રિ આવે ત્યાહરે દુકાન તંબોળીનો ડાર, નીત આપે તેને મોહાર; આપે મોહાર બીડાં લે મોઘાં સોંધાં તે નવ કહે. એમ કરતાં વિત્યા કંઈકદન, વિચારે તંબોળી મન; છે રાણિકે કોઈની દાસ દ્રવ્ય ધણું દીસે છે પાસ; ખાવન જે એનો જગશે. તો હિસામ મારો માગશે; માટે જોઈ એનું ધરખાર, એ કોણને કોની નાર. દુટયા પહેલું તો સાંધીએ, સજે પાંખ આપે બાંધીએ; ઉપની ચિંતા મનમાં ધણિ જેઉ નારી એ કોણજ તણિ, તેડયો ગોર પોતાનો બ્રહ્મ; સંક્ષેપે કહો સહુ મર્મ. બીડાં આખ્યાં અસ્ત્રિ હાથ; મોકલ્યો વીપ્ર તે

નારી સાથ; અસ્ત્રી પુઠે પુઠે જાઓ, રમે તમે છતા થાઓ; ઘર તેનું બેઠ આવજો, નામ કામ પુછી લાવજો; તે મુજ આગળ કહેજો કથી, ખીજું કામ તો અદકુ નથી; ખીડા લેઈને નારી જાય, બ્રાહ્મણ તેની કેડે થાય; મુકયું ચઝિદ મુકી પોળ, મુકી હાટ દુકાનની ઓળ; મુકયું ઘડ દરવાજો ગામ; ગઈ મહારાજને તે કામ, અધાર વન છે મોહોટા પહાડ. તે દેખેને ધુજે હાડ; વાઘ સીંહ બોલે તે માંહ, કોઈ ન જાય માનવ ત્યાંહ. જમણિ તરફ પર્વત ગંભીર; ડાહી વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર; નીશા ઘોર અંધારી રાત, ત્યાંહાં નહી કો માનવ જાત; નથી જાણતી નારી મર્મ, આગળ પોતે પાછળ બ્રહ્મ; કોનો ભય મન નથી આણતી પાછળ બ્રહ્મ નથી જાણતી; મોહોટા પહાડમાં એક ગફાય, ઊઘાડી પેડી તે માંહે. પાછળ વિપ્ર પણ પેશી ગયો, તેનો મર્મ સ્ત્રીએ નવ લહ્યો, ગુણ દેઈને તેહ ગઈ, પોતાને સ્થાનક જઈ રહી, વીપ્રેદીઠો મોટો અવાસ જેવી શીવ તણી કમલાશ; જેવું હોયે ઇદ્રાસન, જેવું હોય અશોક વન. દીડી વાડી પેલો ઘણી, રેહેટે ઘડો છે કનકજ તણી. કામ કામ વાગે મદંગ, રાગ આલપે નવલે રંગ. જેવો રવી મંડળ ઉદીયોત, તેવી દીપક ઝગમગ જોત; રહ્યો વિપ્ર વિચારજ કરે, જ્યાંહ કનકની ઘેડો ફરે, સોળશે સરખી સાહેલડી, રમે રંગ વળગે બેલડી કેટલીક ભરવા આવી નીર, ફરે પુંદડી પહેરયાં ચીર, અબોલાની આણજ કરી, ઘેડ પોતાની મેળે ફરી. અનેક કઉતક ખીજ હોય, તેતો બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે જોય, ભરી નીર નારી ચાલીયો, તે બ્રાહ્મણ દ્રષ્ટે ભાળીયો. તે તે નારીની શોભા ધણિ, જાણે અપસરા ઇંદ્રજ તણી, વાટે જવા માંડી અળગીઓ, જઈ બ્રાહ્મણ તેને વળગીઓ. તમે જાઓ મુને સાથે લઈ, તમ સહુમાં અબોલા કેઈ, પાણી ભરતાં દીધિ આડ તે અબોલા મને દેખાડ. પામી અચરત દીઠો બ્રહ્મ, કયાં લાગ્યું વળી આપ કર્મ, કેમ આવ્યા તે આપણું સંગ વાટે જતાં વળગ્યું વંદ કહ્યું વિપ્રને મહા રાજ, બોલતા મન આણેને લાજ, અબોલા જુઓ આ ઘડી, નથી વાટમા તે પડી. અમે સહુકો તેની દાશ, કડે કામ રહુ તે પાસ, બ્રાહ્મણ માટે કહીએ પેર, જેમ આવ્યા તેમ જાઓ ઘેર. ઉદેકાળ થાશે જ્યારે, કાળાગ્રહે પડશે ત્યારે, તે અબોલાછે મહા સતી, પુરૂષ તણું મુખ જોતી નથી; મુખ આગળ પડદા ચાર, વરત આવ્ય રયું અપ્રમપાર; ચાર વાર બોલાવે જેહ, તે સંઘાતે કરે સ્નેહ, મન રીઝે પોતે બોલશે, ત્યારે આપ પડદો બોલશે, માટે હોંશ જોવાની હોય, તે ઇચ્છા નવ કરશે કોય. ન સમજ્યો બ્રાહ્મણ વીચાર, રોકી રાખી સઘળી નાર, અબોલા દેખાડે મુને, નીકર હલ્યા આપુ તુને એવું સાંભળી ચીંતા થઈ, એક અબોલા પાસ ગઈ આવ્યો છે બ્રાહ્મણ એક, નથી જ્ઞાની કાંઈ રૂદે વિવેક; અબોલા હુતો જોઈ નહીતર પ્રાણ અમારો ખોઈ, વીપ્ર તણુ વચન સાંખીએ એને ન કાળાગ્રહે નાંખીએ. જાઓ નવરાવો કુંડ મોઝાર, અધુરો જશે રણબહાર, એમ સુણીને આવ્યાં ત્યાં, વીપ્ર રહ્યો રોકી જ્યાંય

માહારાજ તમે કુંડમાં નાહો, પછી અબોલા પાસે જાઓ; સાંભળવામાં આવ્યું હેત, કુંડમાં પડ્યા વસ્ત્રસમેત. જળ મધે બુડયો જ્યાહરે, કાહાડી બાહાર નાખ્યો ત્યાહરે; નેત્ર ઉઘાડી જોઈ વાડ, દીડું તંબોળીનું હાટ. જે દીડું તે સરવે મયું, સમણાની પેરે તે થયું; જગે ત્યારે પડે જેમ ફાળ, તેમજ અંગે ઉઠી જાળ. વળી નેત્ર ઉઘાડી જોય, દીડુંતું તે છે નહીં કોય; ચૌદ્ર નગ્ર પોતાનું ગામ, જ્યાંહાંથી ગયો આવ્યો તે ઠામ. પડ્યો પ્રથવીમાં જંપાપાત, ઘેર અધારી મધરાત; કરે રૂદન અતિસે ધણું, નવ હરજ્યું હઠકું તે તણું. નહીં જલુ હવે હું નેટ, એમ કહી હણુ છે પેટ; તે સમે વીક્રમ મહારાજ, આવ્યો ગામની ચરચા કાજ. રૂવે વીપ્ર રૂદેથી ચડ્યો, તે સ્વર વિક્રમ કાને પડ્યો; આળોટે મુકે નીશ્વાસ, રાય આવ્યો છે તેની પાસ; વીપ્રોત આપ લીધો છે વેસ, માથુ ઉઘાડું છુટા કેશ. કોલ ખડગ પોતાને હાથ, નથી દાસ પોતાની સાથ; બ્રાહ્મણ પાસે ઉભો રહ્યો અમ્રત બોલ રાજાએ કહ્યો; કરજોડાને કહું છું મહારાજ, સુણીને ઉતર આપો આજ. દોહરો-રૂદન કરો છો રાતમાં, આળોટો છો ધરણ; કાયા કરો અજખામણિ, મન માગો છો મરણ; કે ધન કોણે લુટીયું, કે ગદ્ય પરણિ નાર; કે વહાણુ તુજ દુખીયું, કે કંઈ મહા વીટાર. કે વણવાંકે કોઈ નડ્યો, કે કાંઈ વાઘ્યો રોગ; કે દરીદ્ર તુજને નડે, પુત્ર મિત્ર વિજેગ. કોહો મન મુકી મુજને, લેઉં દુખનો પાર; સાચું હોય તે બોલજો, કરીએ આપ વિચાર. જોઈએ દુખ છે જેટલું, કરીએ તેનો તોલ; પછે જઈએ વિકરમ કને, કહિએ જે બોલ. ઉજેણિમાં એ વસે, તુજને શી ચીંતાય; જે દુખ હોય તે કહો, ભાગે વિકરમ રાય. અન્ય દુખ ભાગી શકે, તેને તેવું વરત; પ્રભાતે જઈને કહો, સુખ થઈ જશે તરત. વચન રાયનું સાંભળી, બ્રાહ્મણે ધુણાવ્યું શીશ; આપ રૂદે કોપે કરી, પ્રહાર કર્યા દશવીશ.

ચોપાઈ-રાયે જાલ્યો તેનો હાથ, દુખીઓ બોલ્યો તેની સાથ; પડ્યો પોકાર છું માહરે, ભાઈ તું જ મારગ તાહરે. તું વિક્રમનું કરે વખાણુ, મુજ હૈંડે વાગે છે બાણ; વિક્રમ તો તુજને ગંધાય, ભારે દુખ એવી નહિ જાય. લુખ્યો તરસ્યો કોઈક જાય, આટો આપી ઓશીંગલ થાય; કે વળી કોઈને આપે ધન, જેમ તેમ કરી મનાવે મન. માહાર દુખ છે સાગર ભર્યું, તે તો મહારે હઠડે ધર્યું; સ્ત્રી વિરહે આવ્યો છું આજ, તેણે પ્રાણુ કરું છું તાજ. હવડે આ વખતે મરેશ, તુને સાચી વાત કરેશ; અંતકાળે સાચું બોલીએ, માટે મનતણા પડેદા બોલીએ. મારે હતો એક જજમાન, કામ સોંપીને દીધું માન; કોઈક નારી સાથે ગયો, તે મારગનો નથી ભોમીયો. તે નગ્ર મેલીને ગદ્ય, હું ચાલ્યો તે સાથે વહિ; તે પેઠી મંદીરમાં જેમ, તેની કંડે પેઠો તેમ. ત્યાં રચના મેં દિહી નવી, કહિ ન શકે મોટા કવી; બધો વાસ સોનું ગામ, અધીક એક અબોલા નામ. નથી ગયો હું તેની પાસ, મેં દિહી છે તેની દાસ; દાસી છે જેની પાસ-એવી, રાણિ હશે તેની દેવી. તેની સાથે માંડી રાહ, અબોલા મુજને દેખાડ; કહું મને તે

કુવારો નાહો, પછે અબોલા પાસે જાઓ, સ.ચુ' માની બોલ સાંખીઓ, કાહાડી ચૈ-
 ટામાં નાંખીઓ; તે વરેહથી રહેવાતું નથી, તબ્બુ પ્રાણ માહારો સર્વથી એ તો સાચુ
 બોલ્યા અમો, કારજ સીધ કરોતે તમો; પરવશ ચાકર છે કે ચોર, લંપટ જત હરા-
 મીખોર, કે પ્રીછે કેઈ ગામજ તરૂ, તાકોછો શત્રુનું બુરૂ; નથી ખીજે કોઈ ગામે સાજ,
 વીક્રમનું ચાલે છે રાજ. અમથી વાત કરો છો ડાહી, વહાણું હવડાં જશે વહી;
 ખોટી થઈ કારજ હારશે, કોઈ જાગે કુટી મારશે, કરવું હોય તે કરોતે કામ, અમો
 પ્રાણ તબ્બુ આ ઠામ; મરવા હરખ મુજને છે ઘણું, મોહાદું દુખ છે એ તણું. દોહરા-
 વિક્રમ કહે વિપ્રજ સુણો, મુકો દુખની પેર; જે દીડી તે કામની, આણિદઉ તુજ ઘેર.
 પ્રતિજ્ઞા મન મહારે કરવું માહારે કામ; મન વિશ્વાસ આણો તમો, વિક્રમ માઈ નામ.
 ચોર લંપટ જે કહો, તે સર્વ મુજ પાસ; જે જોવા ઈચ્છો તમો, તે કઈ તમ દાસ. ટુંકારો
 મુજને કર્યો, રખે ધારો મન શોક; તેનું દુખ હોયે મને, તો સુકાત મુજ કોક. આપું
 અબોલા તુજને, ત્યારે પીઉ નીર; વાચ્યા હું ચુકુ નહિ, જાણે વિક્રમ વીર. ચોપાઈ-ત્યારે
 બ્રાહ્મણ હરખ્યો ઘણું, વચન સાંભળ્યું વિક્રમતણું; પરદુખભંજનને ઢીજરાય; બે
 જન આવ્યા રાજસભાય. ત્યાંઆવી બ્રાહ્મણને સુઝ, માંહોમાંહી માંડી ગુઝ, જે નારીની
 સાથે ગયા, દિડી રચના સુખીયા થયા. તે નારી દેખાડો આજ, સદ્ય સરશે તમારૂં
 કાજ, વાત કરતાં દિન વહી ગયો, અરણ અસ્ત તે વેળા થયો, ખડગ ખાંડુ કરમાં
 ધરયું, વીપ્રસાથે પ્રયાણજ કરયું; કોની પાસે ન ભાગ્યો ભરમ; ચાલ્યો મનમાં જાણી
 મમ; પેતા દિનની વેળા થઈ, રહ્યા ઉભા બજારે જઈ; નારી આવી લેવા પાન, ત્યારે
 વીપ્રે ક્રીધિ સાન. ઓ આ કહી દેખાડયો હાથ, ચાલ્યો રાજ તેની સાથ. બ્રાહ્મણને
 ક્રીધો વાયદો, નવ કહેશો કોને કાયદો; ચાલી જય આગળ કામની. અધારી નિશા
 જમની; ગામ નગર નવ ખાળ્યા પાહાડ, આવ્યા તે પર્વતની આડ. ગઈ ગુફામાં નાર
 અનુપ, તે પાછળથી પેડો ભુપ; કહી તેવી રચના જોઈ, રહ્યો રાય મનમાં મોહી;
 કરી શકે નહી કોઈ વખાણ, ન્યાયે વીપ્ર તજોતોતો પ્રાણ; આ રચનાકોઈ દેશે રચી,
 ભરી જીવે નયણાં નરપત્ની; કામ જાણે વૈકુંઠ આપડ, ફરતુ દિઠું ત્યાં દાવડું; જઈ
 ઉભો રાય તેને તેડ, કનકતણી ફરે છે ઘેહેડ; ચંપક વરણાં ચરણાં ચીર; આવી ના
 રી ભરવા નીર; આણ દીધી અબોલા તણી; ફરયું દાંવડું આપજ ભણી, વળી ના-
 રીએ પાણી ભરયું; તે દેખી નારનું હૈડુ ડરયું; તે સ્ત્રીએ દીઠો રાજન, થયો ઉભટ
 તે મન; બેઠા છે જ્યાં રાણી ગર્વ, ગઈ પાસે મહેલી સર્વ; રાણી જેવું તમારૂં રૂપ,
 એથી અદકો આવ્યો ભુપ. નથી મુખથી તે બોલતો, આપ હેડેથી ડોલતો; કહો તો
 સ્વાગત ક્રીજીએ, હેતે શુ આસન દીજીએ. અમુલખ ત્યાં પથરાવ્યા ઘાટ, બેસવા
 માંડ્યો સોના પાટ; રાજ બેઠો આસન જઈ. સુખથી વળતી વાણી કહી; નારી અ
 બોલારાણી જેહ, કયમ બેઠી છે ધરમાંતેહ. કેહે વીક્રમ આવ્યા છે ઘેર, કર સમજ

૩ડી પેર; બાંધી બેઠી પડદા આજ, આબોલારાણી છોડવા કાજ. સખીયો સહુ જોવાને
 મળે, પડદેથી રાણી સાંભળે; નમ્ર ઉજોણી તારૂં જોર, અહીં આબોલો તે માહારો ચોર;
 સુણી વાત ચડી છે રીશ પગની ઝાળા લાગી શીશ. ચાર પોહોરતો વાઘ લેશ,
 પ્રભાતે કાળા ગ્રહે દેશ; બાંધ વાત તમારી હોય, ગરથ બધેરો રહી લે કોય; જાણુ છું
 સતવાદીરાય, જેમ આબોલો તેમ પાછો જાય. હું નાહ ભાગું મારૂં વ્રત, વાહાણે કાળા
 ગરહે દેઉં તરત રાજ કહે સાંભળેરે સતી, તાહરો કોણ પીતાને પતી, વચન બોલ
 બોલે જોડલા, કાળાગરહે નાખ્યા કેટલા; ત્યારે દારી તેડી ગઈ. રાયને કાળાગ્રહમા
 વીક્રમે જોયો તેનો કેર, દિષ્ટાદશપર તેર. મોટા હતા તે દુખના કશા, વીક્રમ સામ્ર
 જોઈને હસ્યા. પરદુઃખજન તમે કહેવાયો, અમને મુકાવિને જાણો. રાજ કહે પત
 ચુકાવશું, અમે તમને મુકાવશું; દેઈ વચન નીકળીયા બાહાર; અબોલો પડદા કેરા
 ઠાર; જઈને બેઠા પાટ, કહે પડદા બાંધ્યા શા માટે. કાળા ગરહમાં તું કેમ રાખ; સત્ય
 વાત મુખ આગળ ભાખ. રાણીની બોલી સહચરી, માનો વીક્રમ વાતજ ખરી;
 મોહોટા છો અવતિ ધણી શુભા ઉતપત અબોલા તણા, સુર્યપરવ હતુ એક
 દીશ, મળી જોગણીયો દશવીશ, ભદ્રકાળીનું સ્થાનક હતું, રૂંડે પરવ મંગળ થાતું;
 સહુ મળીઓ કુટે નાહાય, શોભા નૌતમ રૂંડી થાય; જોગણીઓએ મનમાં ધરી, રમત
 રમતાં પુતળીઓ કરી, કોઈએ પાંચ કોઈએ દશબાર, સહુએ માંડ્યો તે પ્રકાર. સહુ
 થકી એક નાહાની થકી, એકજ તેમાં શ્રીધ વડી; રમત રમી જ્યારે ચાલીઓ, પુત-
 ણીઓ દ્રષ્ટે ઘાલીઓ અમરત દ્રષ્ટે જોયું ફરી, જડહતી તે ચૈતન કરી, સોભાસ્થાનક
 કદી આપીએ, અહીંયાં સ્થીર કરી થાપીએ. રઘુ દીધ કરી તે બે, સહુ શીરોમણિ
 શ્રીધી તે બીજી સખી કરે સહુ શેવ, નહી આવે કે માનવદેવ. જે કે અહીં આંઆવી
 અડે, તેતો કાળા ગરહમાં પડે. એમ કરતાં જીતે જો કોય, તો અમે વશ તેને હોય.
 વસ્ત્રમેવા વીધવીધ ભંડાર, આખ્યા ભોગ અપ્રમપાર; દઈ વરદાનને તે જોગણી ગયાં,
 તે દહાડે અમે અહીં રહ્યાં. રાણીએ આપ મનમાં ધર્યું, અબોલા વ્રત તે આચર્યું.
 પુરૂષ શંગ રાણી નવ કરે, સતવ્રત રાજ આચરે. પુરૂષનામન ઝાલે હાથ, ન બોલે
 કે નરની સાથ; ભુલ્યો ચુક્યો આવે સોય, આગળથી ચેતાવી જોય. જાણો પાછા
 આબોલો ત્યાંહ, પડશો કાળાગરહની માંહ; હોંશ કરી બોલાવવા અડે, વાહાણામાં કા-
 ણાગરહે પડે. પડે હોડથી કાયરને રાંક, તેમાં શો અમારો વાંક. સંક્ષેપે કહ્યો ઉપદેશ.
 સાંભળજો વીકરમ નરેશ. મન ગમે તે મારગલહો જો ગમે તો અહીંયાં રહો; મનમાં
 કરી જુઓ વિચાર, એક રાત રહેશો આ ઠાર. જો રાણીને બોલાવશો, પડદા ચારે
 બોલાવશો; તો પોહોચે તમારી આશ, તો આવી બેસે તમ પાસ, કરશો પ્રયત્ન અ-
 દકો ભેદ, તો રાણી બોલશે નહિ વેદ, નવ બોલે તે તમ સાથ, ત્યારે વસશે બેઠે હાથ
 જોઈ આબોલો કાળાગરહ હશે, તેવી મત તમારિ થશે, એવી સ્ત્રિએ વાણિ ભણિ;
 એક ચીત વિકરમ મન ધરિ.

દોહરા-કહે વિકરમ સુણુ માનનિ, સમજે શુ' મનમાં; નાઠે કોઈ છોટે નહી, હિ-
મત ધરી તનતાંહ. ગોઠવણી મનશુ' કરી, કર્યો એક વિચાર; ગરબડ જે મનડા તણી,
તે રહી ઠારોઠાર. રહેલું રાત માહરે અહીં, શીદ દેખાડુ પીશ; વાહાણું વાએ તે થશે,
જે કરે જુગદીશ. અમને તો નિંદ્રા નહી સુણીએ નીત નીત તાન; કાઠએ રૂડી વા-
રતા ધરીએ હરીતું ધ્યાન, મળ્યો એકદા માનવિ, ધન તમારી ખાત; ઇલાં આંબ્યા
શુ' જાણુશું, કોહો કાંઈ નવલી વાત, તમ દાશી આગળ કહુ, તે નહી માહરો તોલ;
રાણી દે હું કારો, કહુ અત્રોટીક બોલ. ચોપાઈ-કહે દાસી સાચું કહુ અમે, ઘેલા દીસો
રાજ તમે; એમ રાણી હુકારો, પડદા ચારકેમ બાંધ્યા કહે. કહે વાતરાણી તે જઈ, રાજ
કહે તે સાંભળ સહી; કહેવડાવું રાણીને હું, થવાય એવી થાજે તું, હેયે તાહરી મા-
ની દીકરી, પ્રતીજ્ઞા પાળે એ કરી; વાત કર તે મનમાં લેશ, પણ હું કારો તું નવ
દેશ. કાને ઝાલ શોભા છે તુને, તે હું કારો દેશે મુને મુને. કહી વાત રાજએ જશી, ખડ-
ખડીને સહુએ હશી. અમે જાણતા ચતુર સુખણુ, કહી વાત એતો અજાણુ ધડી
ઝાલ જે હેમજ તણિ, તે વાત સાંભળશે ઘણી. વીક્રમ હરખ્યો મનમાં ઘણું; ધરયું
દયા વૈતાળજ તણું; બેઠો ઝાલ ઉપર તે જઈ, ખખરકોને નવ થઈ. દોહરા-વીક્રમ
વાણી બોલીઓ, સુણુ રાણીને ઝાલ; કહુ વાત જે હું તને, મુજ હું કારો ઝાલ.
બોલી ઝાલ ધન વીર તું, પરદુખભંજનહાર; સહોદરપરનારનો, પ્રાક્રમ અપ્રમયાર.
રાણી મુરખ માહરી, ચીતા ચોર કહેવાય; તું ઇંદ્રનો, સહુ માનવનો દેવ; તે રાગી
નથી જાણતી, નહીતો કરે તમ શેવ. પ્રયાગ ગંગને ગોમતી, તે તણુ કળ લેશ; વાત
વાત કરે વિક્રમ ભલે. હું હું કારો દેશ. અચરત પામી નારસહુ, બોલી ઝાલ વચન.
હું ક્યાં સાંભળવા રહુ, મુખ બોલે રાજન. ચોપાઈ-અબોલા આદે સહુ નાર, બેઠા
છે સડિ ઠારોઠાર. જેમ હોય ચીત્રામણુ લખી, તેમ બેઠીઓ છે સહુ સખી. રાણીની
ઝાલ હુકારો દે. વારતા રાજ વીક્રમ કહે. શ્રી મેલાપુરપાટણ ગામ; અંદ્રદીત્ય
રાજનું નામ, વશે નગ્રમાં વરણુ અઢાર, શોભા સઘળી ઠારોઠાર. પુન્યતણું સડિ
પાળે પર્વ, કર્મ અનુસરે વરતે સરવ. રાજ ચાલે રૂડુ કર્મ, પાળે પ્રજ પોતે ધર્મ.
તે નમરમાં બાળક ચાર, એક બ્રાહ્મણુ, વૈશ, ત્રીજો સોનાર. ચોથો સાળવી કેરી નાત.
ચારે મીત્ર તે જુજવી જાત, મોહોમાંહે અદકો નેહ, છવ એકને જુજવી દેહન કરે
કામ-કુળ ધરની રીત રાત દીવસ તે સાંભળે પ્રીત. ધડીએ એકઠા મળે, માખાપ
સડિનાં રીસે બળે. બ્રાહ્મણુને કહે મુરખ રહ્યો, સુતારતે કહે ઘેલો થયો. સોનીને કહે
ખાશો શું, સાળવિને ઘેર મારે સહુ કરે રીશ સડિનાં માખાપ, ચારે વળી વિચારયું
આપ એકાંતે મળીયા ચારે જણા રહ્યા મુરખ કાંઈ નહી ભણ્યા, અણુસમજમાં
દીન વહી ગયા, શીખીએ વિદ્યા મોહોટા થયા; એમ વિચારી કરો ઉપદેશ, જાણુ
ચારે જઈએ પરદેશ. કોઈએ ના જાણુવું ઘેર, ચાલ્યા પંથ વિચારી ઘેર. વીશ જે

જનતો મેહેલ્યો ઠામ, ત્યાંહાં દીકું એક ઉતમ ગામ. રાંધી જમીએ રહીએ રાત. ઉઠી જશુ પ્રભાત, વીંપ્ર રસોઈ કામે ગયો, સોની અગ્નિ ક્ષણએક રહી હકીકત પોતાની કહી. હું જતે સોનારી કહું, શીખશો ઘાટ તો રહું, હા ભાઈ સુખે રહે. જમો, શીખો કામ અમ ઘેરજ રહે. કરીશ વાયદો આવિશ ઇહાં, મીત્ર જણ બેઠા ત્રણ તીહાં. આવ્યો હસ્તો તેહ સોનાર, મનમાં હરખ્યો અપ્રમપાર.

દોહરો—રસોઈ કરી ચારે જમ્યા, પડી જ્યાહરે રાત; ત્યારે શોનીયે કહી, સહુ મીત્રને વાત, કહો તો હું અહીં રહું, શીખુ મુજ રોજગાર, કર્યો વાયદો ગામમાં, ઇહાં રહે સોનાર. ચોપાઈ—ત્રણે હા કહી નીરધાર તે ગામમાં રહ્યો સોનાર; ત્રણ જણ આલ્યા જેટલે; એક નગ્ર આવ્યું તેટલે, ભોજનનો માંડ્યો વીચાર; ગયો ઇધણા લેવા સુતાર, નાત જાતનું હેતજ ભલુ, વાતજ કરતાં મનડું મળ્યું; રાખો મને આણીને પ્રીત; શીખવો કામ કુળની રીત; કષ્ટ લઈને આવ્યો ફરી મીત્ર પાસ તે વાતજ કરી. જો કહો તે કાને ધરૂં, અહીંયાં રહું તો વિદ્યા ભણું; વૈશ નગ્ર તેનિ તીર, પંથ પળાયા બંને વિર; અઠાર જોજન આગયો, થાક્યા ચરણ ક્ષુધાતુર થયા; કરી રસોઈ ભોજન કર્યું, કંપે પડવા મનડું ધર્યું. રાતવાસો રહેવાને પેર, ગયા ભલો માણસને ઘેર; રહેવું રાત નીશા ગાળવી, તે ઘરધણી જતે ખાળવી. વાત કરતાં નાત જ મળી, ગયું એકએકનું મન મળી; માહારા કુળની વિદ્યા ભણું; વસ્ત્ર અમુલક અહીં રહી વણું, સુખી થઈને ત્રીજે રહ્યો, વિપ્ર પ્રભાતે પંથે ગયો; વિશ જોજન ગયો જ્યાહરે, નર્મદા દીઠી ત્યાહરે. મહા ઉજવળ છે તેનું નીર, વસતું દીકું તે તીર; ગયો ગામમાં ક્ષુધારથી, ભણતા દીઠા વિદ્યારથી; તેનો સંગ પોતાને ગમ્યો, પંડીતને ચરણે નમ્યો; ચરણ જઈને પ્રીતજ કરી, વિપ્ર રહ્યો સ્થાનક ઠરી. નીત્ય સ્નાન નર્મદા કરે, હેતે ધ્યાન રૂઢેમાં ધરે; ગુરૂજના તલાંસે પાય, દીન કેડે એમ દિન વહી જાય. ચારે ઘેર વાશીદા કરે, ગુરૂજને ઘેર જઈ પાણી ભરે; ગુરૂ પેટ કાંઈ ખાળક નથી, વિદ્યારથી વહાલો સર્વથી, સેવા કરે નિત્ય અપરપાર, વરસ વિત્યાં છે ત્યાં તો ખાર; ગુરૂ એક દીન પ્રસન્ન થયા, શીશ ઉપર આણી છે દયા. વિદ્યા ભણીને સફળ થાઓ, સુખે ગામ તમારે જાઓ; મોહોટો રેવા જળ પ્રતાપ પામ્યો તેથી છુટ્યો પાપ, હવે મારા દેશે જઉં; સર્વ કુંટુંબને ભેગો થાઉં.

દોહરો—માગી શીખ ગુરૂ તણિ, પંથ પળ્યો દ્વીજરાય; જ્યાં રહ્યો છે સાળવી ગયો તેજ ગામમાં જાય. તેણે તેના ગુરૂ તણિ, વેગે લીધી શીખ; મળ્યો મીત્ર જઈ વૈશને, કામ પોતાનું કીધ. આલોભિત સ્વદેશમાં, મળીએ માત પીતાય; હા કહીને સાથે થયો, લીધી ગુરૂ રજય. ચોપાઈ—ત્રણે જણ ગયા તે સાર; જ્યાં વસે મિત્ર સોનાર; તેને પણ સાથે તેડીઓ, પંથ મળી ચારે ખેડીયો. ઘેર ગયાનો હરખજ ધણો, ગણે ન ભય મનમાં કે તણો; ચરણ વનમાં જઈને અડયા, દેશ ન સુજી ભુલા પડયા.

હુતા પડ્યા ને સુધજ ગઈ, નીશા ઘોર અંધારી થઈ; બુદ્ધિ વિચારી મન આપણી, તે સ્થાનક ક્રીધી તાપણી. આ સ્થાનકમાં રહીએ રાત, પંથે થઈશું પ્રભાત; પહેાર ચારે જગે ચાર જણા, ભય નહિ ગણે કોતણા. એક પોહોર વારો માગશું, વારા ફરતી સહુ જગશું; ત્રણ જણ સુતા તે ઠાર, પ્રથમ પહેાર જગ્યો સુતાર. એ ત્રણ નિંદ્રાવશ થશે, મહારો પહેાર કેઈ પરે જશે; સાધી વિદ્યા લીધી સુતળી, કાષ્ટતણી ક્રીધી પુતળી, સુંદર હાથને સુંદર ચરણ, મહેલી ઘડીને પાસે ધરણ; જ્યારે પુતળી પુરણ થઈ, નીશા પહેાર એક ત્યારે ગઈ. વધશ સુતો જગ્યો સાળવી, જગી પહેાર નિશા ગાળવી; દિઠી પુતળી તેણે ઠાર, તેણે મન કર્યો વિચાર. પોતે હંધડ બુધજ ધરી, તે પ્રમાણે સાડી કરી; ચરણ ચોળી પહેરાવીયાં, ભોમી ઉપર પધરાવીયાં. વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં તેણે કામ, નીશા ગઈ જવ અડધિ જમ; પહે સોનીને જગાડીઓ, આપે જીવ સુખ પમાડીઓ. જણ ત્રણે તે સુખે સુવે, શોની બેઠો પુતળી જુવે; ઘડી હશે વમેશે જાળવી, વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં છે સાળવી. હવે હું પ્રાક્રમ કરું, વસ્ત્ર પ્રમાણે આભુષણ ધરું. નેપુર વીંછવા અપાર, કરણે આતને કોટે હાર; નહાનાં નહાનાં સરવ સેવાણ, કરી આભુષણનાં એધાણ. પુતળી બેઠી સજીને ઠોર, એટલે રાત રહી એક પહેાર; સુતો સોની જગ્યો બ્રહ્મ, મહારાજ કરો ખટ કરમ, જગી બેઠો આસન અડી, એવે પુતળી દ્રષ્ટે પડી; ત્રણે કરયું પોતાનું કામ, સહુથી મોહોટું માઈ નામ. વીમા-શણ મન ક્રીધી ઘણી, સ્તુતી ક્રીધી નરમદા તણિ; ગુરૂ વિદ્યા સાધી મન ધીર, ભરી અંજળી પોતે નિર. ગાયત્રીનું સમરણ કરયું, નીર લેઈ પુતળીપર ધરયું; પ્રતક્ષ દેવ પુજ મન ધરી, જડપ તે ચૈતન કરી. એમ કહી જળ મુકયું શીશ, જગ્યા સહુને ઉગ્યો દીશ; કાષ્ટ પુતળી પેલી હતી, તેતો થઈ મનોહર સતિ. દ્વાપવસ્ત્ર સુંદર સણગાર રૂપ અલોકીક અપરંપાર; ચારે તેતો બેઈ રહ્યા, માંહે માંહે રાંઠે થયા. સુતા ર કહે ઘડી છે અમો, તેને કેમ લેશોજી તમો; પહે સાળવી બોલ્યો વાણ, વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં મેં પ્રમાણ. બની બેસતી જતને કરી, તે કેમ લે બીજે સુંદરી; સોની કહે મેં પ્રમાણ, બની બેસતી જતને કરી તે કેમ લે બીજે સુંદરી; સોની કહે ક્રીધા શણગાર. તે કેમ થાય બીજની નાર. બ્રાહ્મણ કહે મેં સજીવન કરી, તે કેમ થાય મુજથી પરી. દેખી નારીને ચારે વડ્યા, ન્યાય કરવા લોકમાં ગયા. કોની નારી થઈ સરવથી, તેતો હું જણતો નથી; અરે આત હું પુછું તુને, જેજણે તે કહે તું મુને. સાચુ બોલ જે મનમાં ગણિ, આણ છે અબોલા તણી; તારૂં બોલ્યું જે મીથ્યા થશે, તો સનમાન રાણીનું જશે; જુદું બોલે આણે દીશ, તે તો ભાર રાણીને શીશ.

દોહરા—ત્યારે આતજ ઓચરી, ખેદ ન કરશો કોય; જેણે એ સજીવન કરી, તેની સ્ત્રી હોય; ત્યારે અબોલા કોપીઆ ધરણ પછાડી આત; તું કહેવાઈ માહારી, સાચો ઉમર આત, મેં તો જણ્યું તે કહ્યું, કેહે છે આત વચન; જે તમે જાણું તે કહે,

જેમ મુણે રાંજન, સત્ય જાણોને હોય નહી, મન થકી જો આપ; તો સરવ નિષ્કળ થશે; બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. ત્યારે અખોલા બોલીયાં, જે કહ્યો સોનાર; ખીજ તો બેઠ રહયા, સ્ત્રી તેની નીરધાર, ચોપાઈ-જેણે વડી તેતો છેતાત; વચ્ચ કરયાં તેતો થાય બ્રાત; આખ્યો જીવ તેતો ઈશ્વર કહયા, પલ્લુ કરયું તે પુરૂષ થયો. દોહરા—ભલેનાર ની હોડ; પોહોર નિશાપેહેલી ગઈ, પેહેલો પડદો છોડ. ખીજે પડદો પેહેલે પડદો બોલીયો, અચરત પામી નાર; કહુ એક ખીજી વાત; અહંકાર તજ અમથકી, વદો વચન મુજ સાથ. કહેદાસી મુણ રાયણ, વીકરમ ચતુર મુજણ; કેટી ઉપાય કરો તમો, બોલ નહી મુખવાણ વીકરમ કહે સહુ સાંભળો, નહી બોલ્યાનું કામ; બોલ હાર રાણી તણા, તાઈં સુંદર નામ વઘતાળ જઈ ચઢ્યો હારમાં, બોલે મુખ રસાળ; ધન્ય દુખભંજન મુખ કરણ, ગઉ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ; આશાના વિશ્રામ છે, નોધારા આધાર, સહોદર પરનારના, દુશમન ગંજલ હાર, રાણીમાંતો શુદ્ધ નથી, નથી અકલ આદીશ, નહીતર બોલે તુજશું. પગે નમાવે શીશ.

ચોપાઈ—વાત તે વિકરમ રાજ ભણે, સહુકો બેઠા કાને મુણે; પોતાના મનમાં લે, કંઈ હાર ટુંકારોદે, રાજવતિ નગરી અનુપ, રાજસેન તેનો છે ભુપ; અશ્વ ગજર-થ પાયક બહુ, સઘળી સમરથ પોતે સહુ; સઘળી લીલા છે ધરસુત્રપેટનહી પોતાને પુત્ર; સત્યવંતી રાણિ સરદાર, રાજને મન હેતઅપાર અંતઃકર્ણમુરે નીશદીન, પુત્ર નહિ આખ્યો ભગવંન; પછે આપ વિચારયું મન, મંદિર મુકી ચાલ્યો વન, મુકયું ધરને સરવેરાજ, એક પુત્ર માગવા કાજ; નિરભેયકી ચાલ્યો તે ધિર, ગયો જનહવી કેરી તીર; ગંગાજળનો કીધો સંગ, માહા રૂદ્ર થાપેલું લીંગ; પુજ કરી પુરા ખટમાસ, આવી આપ તરૂંયા અવિનાશ; ઉડ રાયઆપુ વરદાન, પ્રગટ થશે તારે સંતાન; નીતે શિવની પુજ કરે, ધયાનરૂદેમાં તેનું ધરે, પામ્યો વરઆવ્યો છે ધર, પુજ કરે શીવની બહુ પેર; દસ માસ થયા જેટલે, પુત્ર પ્રગટ થયો તેટલે; વગડાવ્યાં ત્યાં દોલ નિશાન થઈ શાયેમ ઉદીયો ભાણ; અષ્ટાદાન અધિક આપિયાં, જયીક કેરાં દુખ કાપીયાં, નીચે બાળક મોહોટો થાય. શીવ પુજન નીત્ય ચાલ્યુ જય; પુત્રને વરસ થયાં છે બાર, રાએ મન કર્યો વિચાર; કહયું પુત્ર મુણ મારો તન, હવે કરતું નીત્ય પુજન; હું તો વ્રદ્ધ થયો સરવથી, માહાઈં મન સ્થીર રહેતું નથી તમ કારણ કરીએછીએ અમો, આજથી આચરજેજી તમો; પીતા બોલ પુત્રને ગમ્યો; પ્રદક્ષણા દેઈ ચરણે નમ્યો આજથી મારે કરતું કામ, કાણું નહીં મુકુ શીવ નામ. નામ પ્રતિજ્ઞા પાળિએ સહી, નિત્ય શિવપુજન મુકુ નહિ, સોંપ્યું કામ પત્રને જેહ શિતળ થયો રાજનો દેહ.

દોહરા—શિતળ પુરનો રાજયો, છંબર તેનું નામ; તેને કન્યા એક છે, રૂપાવંતી નામ; તેહ તણા વિવાહ કર્યો, શિવદન રાય સંગાય; આછવ મંગળવરતિ થો શોભા નવલી ભાત. પોતાને કર્મે કરિ, ખીજે શિવ પ્રતાપ; કન્યા પામ્યો પદમનિ,

મનમાં હરખ્યો આપ; વાળ બહુ વીધ વાળ્યાં, પરણી ઉઠ્યો પ્રીત; ઓછવ ત્યાંહાં અદકો થયો રાજ કુળનિ રીત, પંચ રાત પુર્ણ થઈ, પામ્યાજશ બહુ માન; કન્યા વળાવી સાસરે, વદાય કરી સહુ જન. ત્યારે જોશી ઓચર્યો, મુહુરત જોઈ બહુ પેર; માસ પુઠે મુહુર્ત મળ્યું કન્યા જશે ઘેર. રાજ પરણી આવીયો, સકળ જન સમેત; કન્યા રહી ઘેર તાતને, અંતઃકરણથી હેત.

ચોપાઈ—ઘેર આવ્યા થયોએક, માસ, મનમાં સ્ત્રી તેડ્યા આસ અવજોગ ગયો ગયોને મુહુર્ત થયું, તે રાણીને તેડુ ગયું. રાજગૌર જે પોતાતણે, તેહને અધીકાર છે ઘણો; ગૌર સંગાથે કન્યા વદે, સાંભળી દુઃખ ન રહે, વાત કહુ જોડી બે હાથ, હુતો નહી આવું તમ સાથે, રાય આપે તેડવા આવશે, તે માહારે કન ભાવશે; ત્યારે હું સાથે આવીશ, નહીતો રહુ પીતાને દેશ; કહીયે રાય એકલા આવજો, મીત્ર એક સાથે નહી ભાવશે કોય; સુણી વચન તે બ્રાહ્મણ વળ્યો, આવીને રાજને માન્યો, ત્યાં કરી હતી વાત જોટલી, માંડી વાત કહી તેટલી; સાંભળી કારણ મન જાણીયું, તે દુઃખ હેડે આણીયું; પ્રધાન કેરો છે એક તન, તેશું આટ મળ્યું છે મન; જીવ થકી વાહાલો છે ઘણું નથી જ્ઞાંત દિલમાં તે તણું.

દોહરા—એક રથ હતો તે જોડીયો, બેઠા રથમાં તેહ. નહિ કોઈ ત્રીજો સારથી, એવો સ્ત્રીયું નેહ. માગી શીખ તે સંચર્યા, તનમાં અતી ઉલ્લાસ; બે જોજન જ્યારે ગયા, દિઠો શીવ પ્રસાદ. સુંદર દેહું શીવનું સમીપ સરોવર નીર; તેમાં કમળ ખીલ્યાં ઘણાં, આવ્યો તેને તીર; રાખી રથ તે ઉતર્યા, કરયું સ્નાન નિત્ય કર્મ; ચુંડયા કમળ હેતે કરી, જે શીવ પુજે ધર્મ; પ્રધાન રહ્યો તે વાટમાં ગયો દેરામાં રાય; કરી પુજ પરીબ્રજમની, અરધાંગે ઉમીયાય; પંચામ્રત જળ ધારશું, કુમકુમ ચંદન તેલ કમળ પુષ્પ આગળ ધર્યા, ક્રીધી છે રંગ રેલ. નૈવેદ્ય અમરત આરતી, ધુપ દીપ પુજન; એક ચીતે સ્તુતી કરી, હરખે તે રીજન; એક કમળ ચડાવીએ, તો લક્ષ પુજ થાય. રાણીને તેડી આવશું તો કરશું કમળ પુજાય. ચોપાઈ—કમળ પુજની બાધા કરી, રાજ રથમાં આવ્યો ફરી, તે વાત ન કહી અન્યાય ધન્ય રાખે તે મનમાંહે. વળી મીત્ર સાથે તેડીયો, અણુદેવ અસ્તાંગત થયો; સસરા ગામે બેહુએ ગયાં, સગાં મેળાપી ભેગા થયા, નમ્રમાંહે કરાવ્યું જણુ; હરખે વગડાવ્યા નીશાન; પ્રધાન સહોદર સાથે થયા, જમાત્ર જણી સામા ગયા; મળી માન દીધાં બહુ પેર પધરાવ્યા પોતાને ઘેર; ઉત્તમમેવા અમરત પાક, રસોઈ બત્રીશે ખટરસ શાક. નીત્ય નવાં આરોગે અંન, આનંદ વીનોદ રમે રાજન; નદી નવાણે રમવા જાય, મનમાં ઉલટ અદકી થાય, આજ કર્તામાં સહી, પક્ષ ત્રણ એમ કરતાં ગઈ; કરો ઉતાવળ જશું અમે, વીદાય દિને અમને તમે.

દોહરા—સાસરવાસો સજ કર્યો, શણખારી તે નાર; પ્રધાને રથ જોડીયો કણુ

ન લાગી વાર, અશ્વપાસ નહીં સારથી, નહીં સહાય કે શરણુ; આઠ્યા ત્યારે બે હતા;વળતાં થયા છે ત્રણ.ચોપાઈ—પ્રધાને પડેલા લીધા ત્યાંય, સ્ત્રી ભરથાર બેઠાં રથ માંહ; ખેડી રથઆવે જેટલે, શીવસ્થાનક દીઠું તેટલે. સરોવર પાળેરાખ્યો રથ, ઉતરયાં હેઠાં બને સમરથ સરોવરજળ ઠેકાણે થયાં, કમળ હતાં તે સુકંઠ ગયાં; તવ રાયે કરયો વીચાર, રહયો શીવપુજનનો ભાર; દેવ રણુ તેનું બહુ પાપ, નહિ પામે તેને દે શ્રાપ. તેત્રીશ કરોડ દેવતેને નડે, કરોડ વરસ તે નરકે પડે. તેથી મોહોટું રણુ તે બ્રહ્મ બોલે સુકંઠ કેરૂં કરમ; બ્રાહ્મણ કેરો જે ભોગીયો, સાત અવતાર સુધી રોગીઆ. અપુત્રવંત દરીદ્રી હોય; પીત્રી રણુનું મોટું દુખ, તે પ્રાણિ પામે નહીં સુખ. દોહરા—રાયે મન વીભાસીઉ, દેવરણુ મહામુલ્ય; તેઅવનિ છુટાતણું, કરી વીચારિશુલ; સ્ત્રી પ્રધાનતે ત્યાં રહ્યાં, ગયો રાય શીવ પાસ; પ્રણામ કરયો મહાકેદને મન આણી ઉલાસ, મહારાજ કમળ સુકંઠ ગયાં આઠ્યાં નહીં મુજ હાથ; વચન કહ્યું તે પાલવું, જે બોલ્યા તમ સાથ. મુખનું નામકમળ છે, મુખ કમળ જે શીશ; તે અરપુ હું તુજને, માની લ્યો જુગદીશ કાહાડી ખડમ કોટે ધરયું, પાણ્યું પોતે વ્રત; થયો ઓર્શીગત દધને; શીશ સમરખું તરત. ચોપાઈ—આપ હાથે મસ્તક છેદયું, શીવ સાનીધ જઈ બેદીઉં; વહી મઠ ઘડી બે ચાર, પ્રધાને મન કર્યો વિચાર. હજી કેમ ન આઠ્યા રાજ, જોઉં ખબર લાવું હું આજ; કયા સુધી જોઉં હું વાટ, સીમિના આઠ્યા શા માટ.

દોહરા—વિચાર મનમાંહે કરી, રાણી મુકી સ્થાન; મસ્ત થઈ રાજ પડયો ત્યાં આઠ્યા પ્રધાન. દીઠું મસ્તક સાથે પડયો, આશું થયો ઉત્પાત; કોણ શતરૂ આવી મળ્યો, કોણે ક્રીધો ઘાટ. શું કરું કોને સહુ, કેમ જાઉં મુજદેશ; બોલ સહુ લોકો તણા તે દુખ કેમ ખમેશ. રાણી હમણા જાણશે, ઉપજશે બહુ દાઝ; કેહેશે એને મારીઆ મુજને લેવા કાજ; એકે વાતે નહીં છુટકો, નહીં જાણ્યાનું કામ; છેદું મસ્તક હાથથી; મુકી મનના હામ.

ચોપાઈ—પડયો પ્રધાન તે શીવને વાટ; રાણિ રહી જીવે છે વાટ; જોઈ વાટ ઉચાટજ થયા, બેઉ જણુ બેશી કેમ રહ્યા; એમ વિમાસી ચીંતા થઈ સ્ત્રી જોવા માટે ગઈ, બને પડેલા દિઠા દ્રષ્ટ, રાણી મનમાં પામી કષ્ટ; કોણે માર્યા તે કેમ પડયા, કોણુ કુખન તેને નડયા; લોક વાત કને બહુ મુખી, મેહેણાં દેશે માહારિ સખિ. કેહેશે કોઈ શું પ્રિતજ કરી, મારી નંખાઠ્યાં છેતરી; એમ બોલશે સહુએ આજ, બેડી માહારે માંથે ગાળ. કયાં જાઉં હવે શું કરું, છેદું શીશ એ સાથે મરું; એમ કહીને છેદે શીશ, પ્રગટ થઈને બોલે ધશ.

દોહરા—સ્ત્રીએ હાથે ધર્યું, મુકયું મનથી માન, સ્તુતિ કરી સુલપાણની ધર્યું હેતથી ધ્યાન; પ્રાણુ તણું હું માહારો, તે મન ધરજે આપ વણુ વાંકે મરવું પડે, તે શીવ તુજને પાપ. ચોપાઈ—એમ કહી જોઈ પાડે તન, ધશે આપ વીચારયું મન; મુજ

દેરે તજે કેમ પ્રાણ. સ્ત્રી હત્યા બેસે નીરવાણ; માહા યોગીનું લીધું રૂપ; પ્રગટ થયો છે ભોળો ભુપ; વણ ખુટે શા માટે મરે, રખે દેહની હત્યા કરે. માન્યુતુકમળ પુજન, કમળ સાટે આપ્યું તન; પ્રધાનને ભય લાગ્યો ઘણો, દેહ પાડ્યો છે પોતા તરો; ન્યાયે મુવા શી ચીંતાય, સ્ત્રી મુવાથી હત્યા થાય; એક કારણ સંભળાવું તને, શાને દોશ મુકે છે મને શીવશું સ્ત્રી બોલી વાત, કરીશ હું મુજ દેહની ધાત; એકલી ઘેર પાછી નહિ જાઉં, એની સાથે હું પણ થાઉં; શીવ કહે શોક ક્રીજે ત્યાગ, વર્દાન મારી પારો માગ; તે સાંભળી સુંદર ભોળાનાથની વીનતી કરી. છપ્પો-ધન્ય શીવ મહારાજ લાજ રાખો તમ માહારી; આપો સુખ વિલાસ, આશ કરે સહુ તાહારી. વ્રપલવાહન આરૂઢ, પ્રાદ વરદાનજ આપો; જે જપે તુજ જપ, આપ શરણાંગત થાપો; માહારૂઢ ઇશ સમાન છો, અવર નહીં કે દેવતા; શામળ કહે ચીત્તમાં ધરો, કરો મરતગને જીવતા. ચોપાઘ-સ્તુતી ક્રીધી જોડી હાથ, પ્રસન થયા તે ભોળાનાથ; જે કહું તે નારી કરો, ધડ ઉપર મુસ્તક લેઈ ધરો. ઉપર ઓરાઢો એક ચીર, તે ઉપર સમરપો નીર એમ કરતાં એક પલકજ જરો, બેઉ બેડા થરો. બોલ શુણ્યો શંભુજી તણો; સ્ત્રીને હર્ષ થયો છે ઘણો; રાણિના તો શોકજ ગયા, તરત ઇશ અલોપજ થયા. દોહરા-હરખ ઘણો તે વાધીઓ સકળ થયો આ દીશ; પ્રધાન કેરા ધડ પરે, ધર્યું રાયનું શીશ. રાજનું જે થડ હતું તે પર શીશ પ્રધાન; હરખે મન જાણ્યું નહીં, રહ્યું ન મમાં જ્ઞાન.

ચોપાઘ-શંભુએ ક્રીધું જેટલું, સ્ત્રીએ કર્યું તેટલું; મર્ત ધાતથી તે છુટીઆ આ જાસ મરડીને ઉડીઆ; ધડ પ્રધાનને માથું રાય; પ્રધાન શીશ રાજની કાય, તે વાતનો કરો વીચાર, પેલી સ્ત્રી તે કોની નાર. દોહરા-વીક્રમ તો વાણિ વદે, સાંભળ અબોલા નાર; કે ધડની કે શીશની, કેહેવાય કોની નાર. સત્ય વચન બોલે નહીં, હું દેઉ તુજ ને શ્રાપ; સ્ત્રી હત્યાદિકનું, તુજ રાણિ શીર પાપ.

ચોપાઘ-ત્યારે એવું બોલ્યો હાર, રાજ વીક્રમ આપે ધાર; જમણોકર જેઝાલીઓ કશ્નાર્પણ કરી આલીઓ; ઉડ મણની કાયા દેહ, સ્ત્રીનો પતી કહીએ તેહ; શેરેકનું માથું શું કરે, સ્ત્રી તો કાયાને વરે. દોહરા-અબોલાએ કાને સુણ્યું, ચરિ ઘણેરિ રિશ; પગ થકી જવાળા ચરિ, છેદે વરતિ શિશ. નાંખ્યો હાર કટકા કરિ, જુહું બોલેઆજ; અસત્ય તું અબોલા નાર; મેં જેવું માહારે મન લહું; તેવું રાયની આગળ કહું. તમો તમારા મનમાં લહો, વિક્રમ આગળ તેવું કહો, તવ રાયને કહો વીચાર; સિ હત્યા તુજ શિર ભાર.

દોહરા-ત્યારે રાણી બોલિઆં, સાંભળ વિક્રમ રાય; શાસ્ર વિશે એવું કહું. સ્ત્રીતો શિરની થાય; મોહનેને જોધને ઓળખ્યો, રત્નજ શિર અનુપ; કન્યા તો તેની થઈ, સાચુ માનો ભુપ વિક્રમ તો મન હરખિઓ, નહિ ચતુર તુજ જોડ; મંધરાત

પુરણ થઈ, બીજે પડદો છોડ; શામળ કહે સાચુ કહ્યું, સખીઓ હરખી સરવ. બીજે પડદો ખોલીઓ; નીશા ગઈ બે પોહાર; અબોલા પ્રતે બોલીઓ, વિક્રમરાય તે ડાર. તું છે રાણિ શુભ સતિ તાહારી ઉત્તમ જાત; જો તું દે હું કારડો, તો કહું રૂડી વાત, રાય પ્રતે દારી કહે, તમ આણો મન લાજ; એમ અબોલા ઓચરે, તો પડદા શેકાજ રીસ કરી કહે રાયજ. નહી તાહાર મુજ કામ; બોલે નેપુર રાણિ તણા, તાહાર ઉત્તમ નામ. વૈતાળ ત્યાંથી ઉડીઓ, બેડો નેપુર પાસ; ધન્ય સત્યવાદિ રાય તું, રાણી તે તુજ દાસ. ન જ્ઞાન એને રૂદે; નહી જ્ઞાન જરાય; એને તમ સરખો મળે, આવી લાગે પાય; માહારાજ વાત તમો કહે, હું હું કારો આપેશ; કેદાર કાશીને ગોમતિ, તેહ તણું ફળ લેશ. ચોપાઈ—તે નેપુરે હું કારો દીધ, રાજ વીક્રમ કહે છે સીધ; અચરત પામી સઘળી નાર, બેડી સાંભળે ઠારો ઠાર, સોરઠ દેશમાં છે એક ગામ, તીરથ ભોમી રૂડો ઠામ; સદા નીરમળ છે તેનું મન, સકળ સીધ પણ નહી તન; ચંડી પુજન કરે બહુ નિત, માહાકાળી ઉપર બહુ પ્રીત; નિત્ય ધ્યાન માતાનું ધરે, હોય યશ બ્રહ્મ ભોજન કરે; તેની પુજ મનમાં ધરી, પ્રશન થઈ આપી દીકરી, નધવેદનો ચર ભક્ષજ કરે, ત્યાંથી ભક્ષ ઉદરમાં ધરો. દશ માસ થયા જ્યાહરે, પુત્રી પ્રગટ થઈ ત્યાહરે માહા સ્વરૂપ સુંદર બહુ તેજ માતા પીતાને અદકુ હેત, સાત પુત્ર ડામે છે એહ, શી-તળ થયો રાજનો દેહ, વાંઝીયાનું મેહણુ ભાગીયું, પુરવ કૃત સુકૃત જાગીયું, હરખ ધરે મન દિન વહી જાય, મોટી થાય આપે કન્યાય; ભર જોખનમાં થઈ તે નાર; પુરણ વરસ થયા છે બાર.

દોહરા—વરસ બાર પુરાં થયાં, મળ્યા સહોદર જન; વર ખોળે કન્યા સમો, જેથી રીઝે મન. જેને જેના મન વીશે, રૂડો સુખીઓ હોય, તે વર ખોળી લાવજે, ખાંત ન કરશે કોય; એવો સ્વાલ કરીશ હું, કામ પોતાને જાય; વર રૂડો ખોળ્યા તણો, માંડ્યો છે ઉપાય.

ચોપાઈ—દેશ જીતવા મોકલ્યો પ્રધાન, રાયે દીધાં ઝાઝાં માન; ત્યાંથી શીખમાગીને ગયો, સેન સુંઢાડી પંથે થયો. તે વજર ગયો એક ડાર, સુવેખ દીડો રાજકુમાર; તેને છે રૂડુ ધર, સ્વરૂપવંત છે આપે વર. તે સંગાથે જોડી પ્રીત, વીવાહ ક્રીધો કુળનિ રીત. લગ્ન લીધુ શુભ દશમીતણું, મન હરખ્યું રાજનું ઘણું, વળી રાયનો સાળો હોય, તે કન્યાને સામો જોય; લે ગયો પોતાને ગામ, વર રૂડો જોવા એક ઠામ. તેને દશમીનું ધર્મ, કરી આલ્લો તદ્યારજ કર્યું, રાજ આપ ગયો શીકાર, વીવાહ ક્રી-ધો તેણે ડાર. લગ્ન નીરધાર્યું દશમીને દીશ, કરતાહરતા છે જીગદીશ દોહરા—જીજી વા ત્રણે કરે, કોઈ નવ જાણે મર્મ; કન્યા તો ધેર એક છે, રઘુપતી રાખે ધર્મ. ચોપાઈ—ધેર આવ્યો પોતે રાજન, આવ્યો સાળોને પ્રધાન; એકાંત મળી ગુંજે કરી, જન આવી તણું વરના જોયા રૂપ; સરવે સરખા દીડા ભુપ; ક્રીયા વરને પરણાવશું, ક્રી-

યાને પાછા વાળશું; એમ કરે ચીંતા જેટલે, લગ્ન વેળા થઈ તેટલે; ત્રણેને મન હર ખજ થાય, જાણે પરણિયું કન્યાય. કન્યા નહાવા બેઠી આપ, ખાળમાંથી નીકળી ચો સાપ. પુરવ જન્મના વહેરે વસી, નાગે નાર અંગુઠે ડશી. મુખથી ન બોલી શકે વાણ, સઘ ગયા સ્ત્રીના પ્રાણ; સગાંસહોદર આવ્યાં લોક, એછવ મટીને થઈ ગયો શોક. સહુ આવીને દ્રષ્ટે જુએ, તે તો તેના હેતને રૂએ; માત પીતાને અદકી ખિત કરી મનુશાચારની રિત. ત્રણે જનમા જાણજ થયું, કન્યા રૂપી રત્નજ ગયું; સહોદર શોકાતુર થયા, સખને બાંધીને લઈ ગયા. અગ્ની દાગ દેહે જ્યાહરે, ત્રણ વર આ વ્યા ત્યાહરે; હઈડામાં ઉપન્યો વધરાગ, રાજ રીઘ ક્રીધી સહુ ત્યાગ; પોત પોતાના મનમાં લહયું, કાંઈ કોઈ આગળ નવ કહ્યું; એકે મનમાં ધારયું વસ્ત, ગાંઠે બાંધ્યા તેને અસ્ત બીજે વીચારયું રૂઢીયાસાથ, જળ મુકું સ્ત્રીને હાથ. અડસઠ તિરથ ફરી શું અમો, તેનું ફળ ભોગવજો તમો. ત્રીજે બુદ્ધ એવી આચરિ, ચીતા તણી રજ ભેગી કરી; કરયું એકઠું અસ્તી સમેત, એવું કન્યા ઉપર હેત; કરી મહુલી બેઠા ત્યાંહ, હરીનું ધ્યાન ધરે મનમાંહ. સ્મરણનું ફળ તુજને હોય. તારા જીવને આણુંદ હોય. જન તો સરવે પાછી વળી, વર ત્રણ રહ્યા અહીં મળી. એક અસ્તી કાશી લઈ ગયો, બીજે તે ઠેકાણે રહ્યો; ત્રીજે અડસઠ તીરથ કાજ; ગયા ત્રણ જણમુકી રાજ, ગયો કાશીએ તેજ વીચરે, બીજે તિરથ કરતો ફરે, અણવાણે પગ જતિનો વેશ, દશે માસે દક્ષિણ દેશ મધ્યાનકાળ થયો જ્યાહરે, ક્ષુધા પુરણ થઈ ત્યાહરે આપ વિચારે મનમાં પેર, ગયો એક સતીને ઘેર; લીક્ષાનદેહી કહ્યું જે બાર, આશીરવાદ દિધો તે ઠાર. બેસો મહારાજ લીક્ષા લીજીએ, શીઘ્ર પાક અમો ક્રીજીએ. પાક કરવા બેઠી જે સતી, વ્રત લેવા ગયો તેનો પતી. ક્ષુધાવંત બેઠો પગ ધોઈ, ઘરની ચરચા સરવે જોઈ, હતુ ખાળજ પોતા તણું, તે રૂદન કરેછે ઘણું. દોહરા-વીપત પાડી કરિ આકળી, રંજડે ઘણું ખાળ, નાંખ્યું ચુલાને વીખે, અગ્ની બહુજાળ. ચોપાઈ-તે જતિએ દીકું દ્રષ્ટ, મનમાં પાખ્યો અદકું કષ્ટ, એ હત્યારી છે પાપણી, ખાળક વધ ક્રીધો સાપણી, એ ઘેર ભોજન કેમ ક્રીજીએ, ખાળહત્યા મુસ્તક લીજીએ; એમ વીચારી પાછો વળ્યો, ઘરનો સ્વામી સામો મળ્યો; ભુખ્યા તમો જાઓ શામાટ, તેનો મુજને બહુ ઉચાટ. અતિથી જો ભુખ્યો જાય, તો વ્રત ભંગ અમારું કહેવાય જાયક આવે માન ન દીધ, તેનો પીત્રી પીંડ ન લીધ. નીત્ય રૂધીરના પામે આહાર તેની હત્યાનો શીર ભાર; માટે ઘેર આવો મહારાજ, હ્યો લીક્ષ રાખો મુજ લાજ; પુરવ પુન્યે આ વ્યા આજ, કેમ જાઓ કરીને ત્યાજ. દોહરા-ત્યારે જતિ બોલીયો, કેમ લઉ તુજ આહાર; ખાળકની હત્યા કરી, પાપણી તાહારી નાર.

ચોપાઈ-મહારાજ રખે દુખ એનું ધરો. ચાલો શીઘ્ર ઘેર પાછા ફરો; મુજમાં તે વીધા છે ઘણી; પોથી વ્રત સજીવન તણી. તે ખાળક જીવાડુ અમો, ત્યારે લીક્ષા લેજો

તમે; એવી વાત કરી બહુ પેર, બંને જણા આંચા તે ઘેર.

દોહરા—કાહાડીછાર ચુલે થકી, કરચો અલીષેક વરત, ભણિમંત્ર જળ સીંચી
યું, બાળક જીવ્યો તરત. અચરત દિઠુ અતિ ઘણું, આણુંદ અદકો થાય; પ્રદક્ષણ
પોતે કરી, લાગ્યો તેને પાય. એ મંત્ર આપો મુજને, તોરીએ મુજ મન; ત્યાર પછે
હવે માહરે, લેવું જળને અન. મંત્ર હતો તે શીખવ્યો; કરીને હેત વીશેક જ ભાઈ
તુજથી જીવશે, મસ્તક માનવ એક.

ચોપાઈ—હેતે શું ક્રીધું ભોજન, માન્યું આપે બેઉનું મન; વળ્યો પાછો વીધા
લાવીઓ, સ્ત્રી બાળીતી ત્યાં આવીયો મઢી ઘાલી બેઠો છે જ્યાંહ; એટલે બીજે
આંચો ત્યાંહ; થયુ વરસ પુર જ્યાહરે, નાંખી અસતિ આંચો તાહરે; ત્રણે જણ ત્યાં
એકઠા થયા, માંહોમાંહે તે બોલજ કહ્યા. દોહરા—બેઠોતો સ્થાનક કરી સાચવ્યા જેણે
અસ્ત, બીજે તેની પાસથી, માગી લીધા અસ્ત, મંત્ર ભણી જળ છાટીયું, ક્ષણુ ન
લાગી વાર; ઉઠીને બેઠી થઈ, સુંદર હતી જે નાર.

ચોપાઈ—એક કહે નાહ્યો હું ગંગ, તેથી સજીવન થયું છે અંગ, એક કહે મેં
વીધા કરી, તેણે જીવી એ સુંદરી. એક કહે હું બેશી રહ્યો, સાચવ્યાથી એ
અચજ સર્ચો, તે ત્રણે વઢીયા તે ડાર, કહે નેપુર એ કોની નાર, સાચું કહે નહિ
જે આ દીશ, કન્યાવધ રાણીને શીશ; જે તું જુઠું બોલે ઘણું, વ્રતભંગ રાણી
જીતણું, ત્યારે નેપુર કહે મુણ રાય, કન્યા તો વિદ્યાની થાય; જે મરત સજીવન
વિધા ભણી, તે નારી જીવ તે તણી.

દોહરા—નેપુર કાઠી નાંખીયું, કરચા કડકા સાત; લાજ લગાડે તું મને, કહે છે
જુઠી વાત મેં જણ્યું તે મેં કહ્યું, મહારે મહોડે વાણ; તમે જાણો તે કહો નહી,
તો ઇશ્વર કેરી આણ. અસ્તી નીખ્યાં તે સુત થયો, જીવ આપ્યો તે તાત; જે બેઠો
તે વર થયો, એતો સાચી વાત. મન હરખ્યું સહુકો તણું, મુકી મનની હોડ; રાણી-
ને રાજ કહે, ત્રીજે પડદો છોડ; ચોપાઈ—પડદો ત્રીજે છોડ્યો ઠોર, રહી
જમની એકજ પોહોર; રાજ કહે કહુ એક વાત; કોણ હુંકારો દેખાત. વઘતાળ
ત્યાંથી ઉઠીયો તેમાં આવીયો ઘન વીક્રમ ચતુર સુજાણ; અબોલા છે આપ અજાણ,
પુરણ પુન્યજ ક્રીધાં હોય, હેત કરી તમ સામુ જોય, વરત સંચિતું એજો ગયું, તમ
દરશન એને નવ થયું; જે ડાહી થાશે આપ, તોતો એનાં ટળીયાં પાપ. રાજ કહે
તાહડું શું જશે, હરીને ગમશે તેવું થશે; ધરવા દો માંડી આંખજો, વાત કરું તો તો
સાંભળો. મરત દેશ મુરેશ્વર ગામ, સુંદરપાળ રાજનું નામ; વરણ અઢાર ત્યાં
તો વસત, આપો આપ કુળ કામ કરંત. એક શુદ્ધ કેરોછે તન, છે અપંગ નહિ
લોચન; નીરભાગી તે નાહાનો બાળ, થયો માત પીતાને કાળ. કાકાને ઘેર તે ઉછરે,
દુખે ખાપે પેટજ ભરે; તેના ઘરની પાસે છેક, રહેતો શુદ્ધ પાડોશી એક. તે નીરભા-

ગીને નહિ ચરણુ, જનક જનુની પામ્યો મરણુ. જેષ્ટ બ્રાત તેને ઘેર જમે, તેનું ધરણુ અદકુ દમે; દુખે દુખિયા મળીયા બેઠ, એક એકની આગળ કહે. ભાગ્ય આપણે અદકુ દુખ, નથી વેણતી ભારે ભુખ; આપ બેનાં ભુંડા વેશ, નહિતો જમરું બેહુ પ્રદેશ. હીંડાય નહિ તે માટું કષ્ટ આખે ના દિહું દ્રષ્ટ; અંધ કહે ઉપાડું હું બે માર્ગ દેખાડે તું, એમ વીચારી તેતો મુજ, સોજણે શ્રીધી છાની ગુજ; ધરણવાને પ્રદેશ ગયા, તે તો ખંતે પંથે પળ્યા ઉપાડી આલ્યો આંધળો, મારગ ખાચે મુકેગામ એક બીજી લાહે, નીશા પડે તાંહાં વાસો રહે, એમ કરતાં પુરવમાં જય તે સ્થાનકે અચરત થાય.

દોહરો—તે નગરનો રાજ્યો, તેને કન્યા સાર, રૂપવંતી રંભા સમી, તેમાં ખોલ અપાર; લાંબો મસ હમડા વીશે, તે દીશે વીકાળ; તેને કોપરણે નહી રહી કુંવારી બાળ. તે રાયે મન વિચાર્યું, મેળવી વરણુ અદાર; કળસ દોળેજે હાથણી તેને પરણે નાર, જેવા ઉભો આંધળો, પાગળો ખંધ વીશાળ; ફરતી આવી હસ્તની, જેને કર વરમાળ ડાભા જમણા મુકીયા, શહુ લોક તે દિશ; પાસે બે પેલા રહયા, કળશ દોળ્યો તે શીશ. રાય વાચા ચુક્યો નહિ, જે બોલ્યો તે મુખ; કન્યા પરણાવે એહને, દુખ ભોગાવે કે સુખ; યથાયોગ ચોરી રચી, પરણાવિ તે સંગ મંગળ વર-ત્યા આંધળે, અપંગ ચડ્યો છે અંગ. રહેવા આશ્રમ આપીયો; ભરીયા કણ કોઠાર; ખાવ ધીયો ખુશી રહો, રહો ખંતે આ ઠાર.

ચોપાઇ—પાંગળે પ્રીત નારીશું કરી; અંધને મારવા છેતરી, એ ખટપટ કરીએ બે તાજ, પછે આપણે ભોગવો રાજ; જેરી નાગના કટકા કરી; મુકયું ચુલે માટજ ભરી. ઉકાળી પાતાં મરશે અંધ, આપણ બે કરશુ આણુંદ, આપણ બે જણ રાખો ખેદ, ત્રીજે કો નવ બાણે ભેદ; અંધ કહે માગુ તુજ કને, લાગી ભુખ કાંઈ આપો મને વાર કહીને બેશી રહ્યો, લાગી ક્ષુધી તે બ્યાકુળ થયો. હળવે ચુલ્લા પાસે બઠિ, એ બે જણથી આગળખાડિ; મોહો ઉવાડયુ જેટલે, જેહેરી જાળ ઉડી તેટલેદોહરા—ઉડી જાળ તે જેહેરની, બેયું આંધળે માંહ; નેત્ર પડળ ફરી ગયાં, થયો દેખજો ત્યાંહ, બુલે ત્યાં અને નહી, દીકું ત્યાંતો જેહેર; એ બે જણ કપોટ કરી, મુજ મરણુની પેર. રીસ કરી ત્યાંથી ધસ્યો, ઝાલ્યા ચરણુ તે વાર; કન્યા ઉપર ઝાપડ્યો, પ્રહાર કરયા બે ચાર છુટ્યા પગ પંગા તણા; ટળી ખોડ હતિ જેહ; મસ તુટ્યો નારી તણો, વાંધ્યો તો જે દેહ દમવ ગતિ અનેરડી, કળી શશે નહી કોય; આરંભ્યાં અમથાં રહે એણ આરંભ્યું હોય. અંધ કામ અદકુ કરયું; ચડી હતિ બહુ રીશ; અવળાનું સવળું થયું, જેહ ગમે જુગદીશ. ચોપાઇ—ત્રણે જણની ખોડો ગઇ, તે ત્રણને શાતા થઇ; સ્ત્રીને કાજે આથડ્યાં ખંતે માંહો માંહે વડયા કોણ તેહનો કહો વીચાર. એતો સાચી કોની નાર; બુદ્ધ કહો તો દેઉ આપ; સ્ત્રી વધ રાણીને પાપ. કંકણ કહે વિભાશણુ કરી, એતો વાત માહારે

મન વશી;ફરયો આંધળો મંગળ ચાર,તેથી તેની થઇ છે નાર.રાણિએ મન નહીં સાં
ખીઉ.કંકણ તે ભાગી નાંખીઉ;જીવે બોલે પાપી તુ'ય, તેથી તો લાજુછુ હુ'ય.કંકણ
કહે કહો રાણી તમો, હું જાણું તે કહું ચુ અમો; જાણો તે ન કહો દીશ, રાયે સમ
દિધા તુજ શીશ.દોહરા-થયો અશ્વ તે આંધળો,પંગો થયો અસ્વાર;વાહન તેને શું
અડું, ઉપર તેની નાર; સતી સત્ય બોલ્યા તમો, નહિ તેમાં કશી ખોડ; જીત્યો હું
સહુ દેખતાં, ચોથો પડદો છોડ.અહંકાર તજીને ખોલીઓ,આવી બેડી પાસ; હું હા
રી તમો જીતીયા,મુલ ખરીદી દાસ.ચોપાઇ-જીતી આજ અબોલા દીસ,આવી આપ
નમાવ્યું શીશ;અમને આજ્ઞા દીજીએ, જે કહોતે અમો કીજીએ.મુજ અબોલા બાંહે
ધરો,આપ હેતથી મુજને વરો રાજ કહે સાંભળરે સતી,તાહાર માહરે કારજ નથી.
બ્રાહ્મણને તુજને આપવી, પુજ્ય ઠેકાણે તું થાપવી; આલો સાથ તજે એ વાટ.બેડો
બ્રાહ્મણ જીવે વાટ. વચન આપ હૈડામાં ધરૂ,મતીજા પાળી શીઘ્ર કરૂં. નાહાની બહે-
નને સોંપ્યું રાજ, પોતે ઠામ કર્યા તે તાજ; પાડ્યું અબોલા તેનું નામ, પદડા ચાર
માંડયા તે ઠામ;પોતે હતી તેમ રાખી તેહ,સદા સતીનો આ છે દેહ;ખંધી પડેલા રા-
જ સર્વ ઘેર વળાવ્યા મુકી ગર્વ;તે સહુકો દીધી આશીશ.જીવે રાય તે કોડ પચીસ
રત્ન જડીત શણગાર્યો રથ,ભર્યા વસ્ત્રને મેવા ગર્વ;ખીજ અમુલખ અમ્રમપાર, ખા
તાં ન ખુટે ભંડાર;પંચ દસ પોતાની સાહેલ,પોતા સાથે રમવા ખેલ;સહીયરો સાથે તે
ડીયો,ઉજણ તરફ રથ ખેડીયો, નીશા પોહાર લાધી ધીર,ઉજેણ આવ્યા વીક્રમ વીર.

દોહરા-પડો વજડાવ્યો પુર વીખે,રચ્યો મહા ઓછવ રંગ;ખરચ્યો ગ્રથ ઘણા
ત્યાંહાં, રાય ચારલ્યો જંગ.ચોર ચીત્રાવી હેમની,લખી આખ્યાં વીસ ગામ,એવો
વીક્રમ ભુપતી કર્યા પરાયાં કામ, આપ સરીખો તેને કર્યો, રાખ્યો પોતા પાશ;
ખાનપાન સુખ સેજનું, ભોગવી લીલ વીલાસ. એવો તે દાતા થયો કર્યાં ઘણાં
પરકામ; મહા પાપ પ્રલે કરે, લેતાં વિક્રમ નામ.રામ કથા રસ અતી ભલા મોક્ષદા-
યક પવીત્ર. તે ખરોખર જાણજો. વિક્રમ રાય ચરિત્ર મુણે શીખને સાંભળે, ભણે
ભણે જે ગાય દરીદ્ર જય તેહનાં, પ્રાયશ્ચીત પ્રલે થાયે. સ્મરણ વિક્રમનું કરે, મહા
રોગ દુખ જય, સદાય તે સુખી રહે,મન વાંછીત ફળ થાય પર કારજ જે કો કરે,
એવો થાય દાતા. તે સીંહાસન બેશસે, ધન તેનો અવતાર.વિક્રમ મહિમા સાંભળી
જે કોઈ કરશે દાન; આ લોકે જશ ઉપજે,પરલોકે ઘણું માન. એક કહીને પુતળી,
આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૭ મી નાપીકની.

શ્યામા નામની સાતમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઇ-પ્રથમ શારદા કરૂ પ્રણામ, મુજ મુખમાં દયો રૂડી

વાણુ; ગાલું હેતે વિક્રમ ચરીત્ર, સાંભળશે તે થશે પવીત્ર ઉજેણી નગીનો ભુપ,
જેનું કંદ્રપ સરખું રૂપ; તેહ તણું સીંહાસન સાર લાવ્યો ભોજ ન લાગી વાર,
દેખતામાં દુખજ બય, મહુરત લીધું રૂડું રાય; ઓછવ મંગળ ઠામે ઠામ, જેવા
મળીયુ બાધુ ગામ; ધ્યાન ઈશ્વરનું મનમાં ધરે, બેસવાની ઇચ્છા કરે,

દોહરા-ભોજ સીંહાસન પગ ધરે, જોઈ સમુરત લાગ; બોલી સ્યામા પુતળી,
રાય માં ધરશે પાગ. આ સીંહાસન દેવનું, ઈંદ્ર રાયનું સાર; તેતો વીક્રમ લાવીયા,
પ્રાક્રમ અપ્રમપાર. તે સરખો પ્રાક્રમી, તે બેસવાને યોગ. અવર બીજે કોઈ બેસશે,
દેહે વાધે બહુ રોગ, સુણ ભોજ કહે પુતળી, વીક્રમ મહીમા જેહ યથારથ મુજને
કહો, સુણ કાન ધરી તેહ. સ્યામાકહે સુણ રાયજી, પાંચે પ્રાશ્વીત બય; જ્ઞાન જીવથી
સાંભળે, કોટી પુન્ય થાય, ચોપાઈ-ભોજ પ્રતે સ્યામા કહે વાત, રહો સાંભળવા જોડી
હાથ; નગ્ર ઉજેણી અદ્ભુત ઘણી, શું કહું શોભા તેહજ તણી; નવતેરી નગીછે અ-
નુપ, રાજ કરે ત્યાં વીક્રમ ભુપ; કર્મવંત સહુ બધા લોક, નહી કોને વ્યાધી કે શોક.
પાળે ધર્મ રૂડો આચાર, સહુ સત્યે ચાલે સંસાર; વાજે પંચ શબ્દ નીજ્ઞાન, નગર
ઉદયો જેમ ભાણુ, કરે છત્ર રાજને શીશ, જેને પ્રસન્ન ઉમીયાપત ઇશ; એટલે ત્યાં
આવ્યો એક શીધ, તેની પાસે છે નવનીધ; માથે છે ગોરખનો હાથ, તેનું નામ
માણેક મણીનાથ. કાન રૂડો મુદ્ર છે કાન, શિંગી શેલી પર્મ નીધાન. ભગવાં વસ્ત્ર
કંથા ધરી અંગ, શિષ્ય ગુરૂ કો છે નહી સંગ, કોઈક સમે ત્યાં આવી ચડ્યો વિક્રમ
રાયને દ્રષ્ટે પડ્યો. સભા સમેત ઉડ્યા રાજન, ગોસાઈનું કરવા પુજન. સામા આપ
બયા છે રાય, કરી દંડવત લાગ્યા પાય. સીધ આપ સીંહાસન કરે. રાજ પોતે ચમક
કરે. ખાન પાન મેવા પકવાન, લવિંગ સોપારી એલચી પાન. કરી ખીજમત પોતે
રાજન, માણેકનાથનું માન્યું મન; રહ્યા પડ્યા દીવસ સાત; અરધ જામની
ગઈ છે રાત, એક નાથને બીજે રાય, ત્રીજે નાપીક આંખે પાય; કરે ગુરૂ બેઠો બે
ત્યાંહ, નાપીક બેઠો લે મન માંચ.

દોહરા-માણેકનાથ કહે રાયજી, વહાણામાં જશું પંચ; કાંઈક માગ તું મુજકને
જે ઇચ્છા હોય ચંત. ભક્તિ ભલી કરી માહરી; હું આશિંગલ થાઉં; વળી કોઈક
દીન આવશું, કાલ સવારે જાઉં. વિક્રમે સ્તુતિ કરી, તમે ઇશ્વરનું રૂપ; પ્રતાપ તમારો
છે મને, કહે વિક્રમ ભુપ. ઉણમ એકે માહારે નથી, શીશ તમારો હાથ; એમ કહેતાં
પ્રસન્ન થયા, સીધ માણેક મણીનાથ. નાપીકને કહાડી મુક્યો, રહ્યા એકલા તંત્ર; પર-
કાયા પ્રવેશનો, રાયને આપ્યો મંત્ર; કળેવર સુનુ દેખીયે, એમાં જીવ ન હોય; સંગ
કરે થાય જીવતું, મરમ ન જાણે કોય. રાજરીધ ધરસુત્ર છે, હસ્તી ઘોડા ધન; એહ
મંત્ર શીખવો, માટે રીઝું મન, વળી કોક દન આવશું, ફરતા તારે ગામ; ઇચ્છા હશે
તે આવશું, બેઠા એણે ઠામ. કરે વાત નીસા ગઈ, ઉગ્યો દીનકર ભાણુ; માગી શીખ

પરવરિયા, પંથે સીધ સુજાણુ ચોપાઈ—મંત્ર આપી તે સીધજ ગયા, રાયના મનોરથ પુરા થયા; નાપીકને કાહાડયો તો બાહાર, તેણે મનમાં કરયો વીચાર. સીધે તેમને આપ્યું હશે; તેથી સુખીઆ તે થશે; તે વસ્તુ મેં દિડી નહિ, હવે રહુ તો જીવું કહી. તેનું દુખ તે દલમાં ધરે, ન ખાય નીંદ્રા નવ કરે; હઠદુ લેઈને બેઠો જાણુ, જેમ બુડયાં હોય સાતે વાહાણુ, કાંઈ જાણુ કે કાહાડુ જીવ, કાંઈ જાણુ ઉપાસુ શિવ; એકે કામની ના સુજ પેર, દુટી ખાટ પડયો છે ઘેર. સ્ત્રી છોકરાં સઉ દુખ ધરે, શું થાશે શું થાશે કરે; તેનું દુખ ના જાણુ કાય, હણે હઠદુ મોં વાળી રાય; બીજે દીન ગઈ મધરાત, રાજ કરે રાણિશુ વાત; ખાન પાનને કરે વિવાદ, નાપીકનો સાંભળ્યો સાદ ઉતરી પલંગમાંથી પોતે ગયો, એક ચીત રાજ તે થયો, દીશા વરન નીહાળી જોય, દુખી ભરયું રૂવે છે કાય. ધીક રાજ સીદ્ધ માહાઈ સુખ, માહારા દેશમાં કયમ હોય દુખ; જાણુ અડગ ફેટો શીર કશી, ઉતરયો હેઠો આપે ધશી; સ્વર સાંભળી ગયા છે ત્યાંય, નાપીક ઘેર રૂવે છે જ્યાંય; બહાર જઈ સાંભળવા રહ્યા, સ્ત્રીએ બોલ નાપી કને કહ્યા; કેમ પ્રગટયો છે તનને શોક, અરધી રાત સંભળાવો લોક; આવડુ દુઃખ પડ્યું છે કયમ, સત્ય કહો દીકરાંના સમ કાલ રાયને ઘેર હું ગયો, ત્યાંતો એક તમા સો થયો, ગુસાંઈ ચેલો ગોરખ તણો તેને નેહ રાજશું ધણો; તેણે માગ રાજને કહ્યું, હું ત્યાં બેઠો કાને લહુ, મને કહાડીને માગ્યું હશે, કોણ જાણુ તેથી શું થશે; તેથી મુજને આવ્યો ખાર, તેનો મુજને પડીયો ભાર, સીધે આપ્યું તે હું લઉં, નીકર એને હત્યા દેઉં; મારે મરવું પડે છે આપ, તે તો રાજને શીર પાપ. મહારો જીવ વણુ ખુટે જશે, રાજનું શું સાર થરે; એને ધન છે અદકુ વણુ, વળી લીધું તે જોગી તણુ; એવો એ લોહી અપાર, તે વેળા કહાડયો મુને બહાર. આસના વાસના સ્ત્રીએ કરી, સમજાવ્યો બહુ હેતજ ધરી. અદક પાંસરી એવી જાત, સ્ત્રી ભરથારે ક્રીધી વાત, એક એક આગળ માંડી કહી, તે તો બહારથી રાયે લહી. સાંભળી તે નાપીકની પેર, આવ્યો રાય પોતાને ઘેર. થયું પ્રભાત વાહાણુ જ્યાંહરે, રાયે નાપીક તેડયો તાહરે. ગયા શેવક વાળીને મુક, નાપીકને કહે હવડાંઉક; રાજજીતેડે છે તુને, તેમણે મોકલીઓ મુને

દોહરા—નારી કહે છે નાવને, સાંજે કહેતીતી વાત; તે ખખર થઈ રાયને, કરશે તાહરી ઘાત. નાપીક કહે મરી રહ્યો, નિચ જાત અજાણુ; રાજ શુ મને લુંટશે, લેશે માહરા પ્રાણુ. એમ વિચારી આવીયો, રાયે દીધી આશ; માન દેઈ બોલાવીયો, તેડયો પોતા પાસ. બીક ન આણિશ મન કશી, ધરજીવે શીદ તેહ; તુને આપવા તેડીયો, જે મનમાં છે તેહ. તાહરે મન છે ચોરતો, વીહવળછે તુજ મન; જાણુ રાયને આપીયું, સીધે અદકુ ધન. નહી દામ આપ્યો મુને, ન કરીશ તેની આશ, વિદ્યા એક આપી મુને, માને દ્રઢ વીશ્વાસ. તે નથી તાહરા કરમની, તાહરે જોઈએ ગરથ; માગે તેટલું આપીએ, એટલો તાહારે અરથ. ધન લેઈ આનંદ કરો, મટાવી મનનો શોક; મન

મંદીર પરવરો, દુખ ના ધરશો ફેક.

ચોપાઈ-રાજ આગળ નાપીક કહે, કરજોડીને ઉભો રહે; ધન લેઈ હું તો શું કરું, સાચવું કે કોઈ આગળ ધરું. જો માહારા મનનું દુખ કાપ, મંત્રસીધોના મુજને આપ. ગોરખનાથનો ચેલો સીધ, તેણે અમુલખ તમને દીધ, તેની વીધા મંત્રનો જોડ, તે આપે તો પોહોચે કોડ; માહારા મનનો મેલ ન જાય, મંત્ર આપો તો સુખીઓ થાય. રાય કહે ઘેલો તુજ નામ, મંત્ર ના આવે તારે કામ; ફેકટ મંત્ર લેઈશ માહરો અરથ સરશે નહીં તાહરો. કહે નાપીક નહીં આપો રાય, તો માહરે નવ ધરવી કાય. મારી દેહના પ્રાણ ન ધરૂં ઇશ્વર આણુ જો નીચે મરૂં.

દોહરા-વીક્રમ રાયે વીચારયું, તે નાપીક એકાંત; મંત્ર હતો તે શીખવ્યો, ભાગી મનની ભ્રાંત. રખે કોઈને શીખવો, એમ કર્યો ઉપદેશ; સીધ મંત્ર નાપીક થયો, પરકાયા પ્રવેશ. ચોપાઈ-નાપીકને મન ઉલટ ઘણું, શીખ્યો મંત્ર મહાસીધ તણું; વીક્રમરાય શીકારે ચડ્યો, ઝગ્રીયાસજન શું રમવા ગયો; આપે ઝગ્રીયા રમવા કાજ, નહિ પગ ધરવાની જાગ; વાજે દુંદભી મહા ધનધોર; વળી નાદ નીશાને ઠોર. જળ હળ જાણે ઉગતો ભાણ, તેમ શોભે વીક્રમ શું જાણ; પાંચ કરોડની પોશાક અંગ, નવ કરોડનો મુગટ સંધ; બાણુ કરોડ આભુષણ ધર્યાં, રત્ન અમુલખ હિરે જડ્યાં. નવ લક્ષ નવ કરોડ તો તુરી, પીલા પંચ કરોડ ખાપરી, રવી ખિંખ આકારે છત્ર, સરવતું ચીત છે એકત્ર. કનક પુષ્પ વેરતો જાય; જાચીક જશ અનેરો ગાય, નાહાના મોટા સહુ જન કોય, ચઢી મેહેલ સહુ નારિ જોય; એ રીતે ચડીયો શીકાર, આગ્યા નગ્રથી બંને બાર; સત મારગને ધર્યાં ત્યાં જઈ, સેન્યા ત્યાંતો ઉભી રહી; દશ મરઘલાં નાઠાં તો જાય, રાજ તેની કેડે થાય; નાઠો એક ખાટો મરૂંગલો, તે પુઠે રાજ એકલો; પગલાં પુઠે નાપીક જાય, તે નવ જાણે પોતે રાય; એક જોજન જવ આવે થયું લશ્કરતો સહુ પાછું રહ્યું; મરગ થાકી જઈ હેડો પર્યો, વીક્રમ જઈ પાછળ થી અડ્યો; રાજજી જવ સાથે પાણુ, હર્યા હરણુના આપે પ્રાણુ; અરૂપરૂ રાજજી જોય, મનુષ નામ દીકું નહીં કોય; વીચાર કર્યો આપે મન માય, સીધ વચન સાલ રીયું તાંહ. ખરો મંત્ર તે કયમ જાણીએ, જોઈએ મરગ સાથે નાણીએ; ઘોડા થકી ઉતર્યો નરેશ, મરગના દેહમાં કર્યો પ્રવેશ; મરગલો તે જીવતો થયો, એટલે ત્યાંતો નાપીક ગયો; પડ્યો દીઠો રાજનો દેહ; તેને દુધે ઉઠ્યા મેહ, થવું રાય પૃથ્વી પરદેશ નાપીકે રાયમાં કર્યો પ્રવેશ; તેમાં ક્ષણુન લાગીવાર, થયો વેગે પોતે અસ્વાર રાજ મંત્ર ખરો ભાંખીયો, વિક્રમરૂપ ધરી આવીયો; જીવે તો કાયા જીવતી થઈ, બેઠો અશ્વ ઉપર જઈ; વીક્રમ કહે છે હાથનાં કર્યાં, તેનો મહારે મુસ્તક પડ્યાં; નાપીકે જાણ્યો મરગ રાય, કાહાડી ખડગ તે ઉપર ધાય. કાહાડુ ભાવડ પ્રાણુ લીજીએ. સુખે રાજ અમો કીજીએ; વીક્રમે જાણ્યું લેશે પ્રાણુ, નાઠો મરગલો વીર મુજાણુ; સેન્યા સહુ

આવીને મળી રાજ પેઠા સહુમાં ભળી; ખાંડો મરગ છે તેનું નામ, મારે તેને આપુ
 ગામ; એવો ખાર હઈડે લાવીયો, મરગદો હાથ કોને ન આવીયો; રાજ મનમાં આણે
 ગર્વ, ઘેર આવ્યા રાજ સાથે સર્વ, ફરયુ નાપીક કેરુ કર્મ; કોને લાઈશે નહિ મર્મ; અ-
 નમીરાય જુહારજ કરે, છત્ર અમુલખ માથે ફરે. રાયનો દેહ રાયનો શણગાર, રાયનાં
 વસ્ત્ર રાયનો તોખાર; ઉલટ ભેર હરખ્યો તે મન, એવું છે તેનું જોખન; નારયો વધા
 વે વીક્રમવીર; છાંટે ગુલાખ ભરીને નીર. મુકતાફળની થાળો ભરે, ભરી ખોખલા
 મુસ્તક ધરે; રત્ન કનક તેંભાત અમુલ, વેવારીયા વધાવે પુલ; એમ હરખતો આપે
 જય, વડી રાણિના મોહોલજ માંય; રધયિત સઉ વદાયજ થાય, રાજ આપે મોહો-
 લમાં જય. આજ્ઞા માગી વળ્યો પ્રધાન, જાઓ પધારો ક્રીધી સાન; એક દાશી દર-
 વડતી જય, મોહોલ પધારે વિક્રમ રાય, રાણીયે સમરાવી વાટ, પથરાવ્યા કનકના
 પાટ; વેરયા પુષ્પ પાખળ ચોપાસ, બેકે કસ્તુરી લીલવિલાસ; કનક ઝારી કરમાં
 ધરી, મુકતાફળની થાળજ ભરી; વધાવા રાણિ સાંચરે. તે આગળ સખીયો પરવરે;
 રાણી તો છે ચક્ર મોજર, ખીજી સખીઓ એક હજર. દેહ રાયની નાપીક પ્રાણ,
 નહીં બુધ તેનામાં જાણ; રાણી છે સત્યવંતી સખી, તેમાં એક અધીષ્ટા મુખી. તેણે
 આવી કરયો જુહાર, રાય જણ્યું માહારી નાર. કર ઝાલ્યો તે કામની તણો; તે
 ઉપર નેહ આણ્યો ઘણો; સકળ સ્ત્રીમાં વહાલી તું, હેતે મોહોલે આવ્યો છું હું; ખીજી
 નારી જોઈને રહિ, તે નારી તો ઝાંખી થઈ; શું એ રાય બોલે છે રાજ, એના મનમાં
 ન આવે લાજ. પરદે રાણી જુવે દ્રષ્ટ, આપે મનમાં પામી કષ્ટ; કાંઈ ચેટક રાજને
 થયું, ડાહ્યાપણ એનું તે કયાં ગયું; હેડી મેહેલી મોતીની થાળ, તવ હવો નેણાંનો
 હવાલ; તેવું રૂપને તેવો રંગ, ખીજી ચાતુરી ખીજો ઢંગ; રાય બેઠો પલંગે જઈ,
 સ્ત્રી આધી ઉભી રહી; રાયે આપવા માંડ્યાં પાન, હેતે દેખાડે બહુ માન. સ્ત્રી કહે
 કાલ કહિ છે વાત, મુને સંભળાવો સાક્ષાત; કાલ આપણે કરયું ભોજન, તેતો કહો
 મુજને રાજન, નાપીક બુધ હીણો શું કહે, હશી મુખ સામુ જોઈ રહે; રાણીમાં
 લક્ષણ ખત્રીસ, હઠડામાં રાખી છે રીશ. આ ઓરડે આવો એકાંત, કહુ વાત ભાગુ
 મન ભ્રાંત; રાજ ગયો છે ઓરડે વળી, રાણીયે દીધી સાંકળી, વાહાણમાં પુછશું
 પ્રધાન, ત્યારે દઈશું ઝાઝાં માન; રાખ્યો નજરખંધીમાં તેહ, મનમાં ઉપન્યો બહુ
 સંદેહ. પ્રાતઃકાળ થયો જ્યારે, પ્રધાનને તેડ્યો તાહરે, છાની એક વાત ક્રીધી ગુજ
 બેઉ જણે વીચારી બુદ્ધ; એ દુખ કોને નવ કહેવાય, રૂપ જોતાં આવે છે રાય. લક્ષણે
 જોતાં મુખે જણાય, ખીજું પારખું તે શું થાય. શમશા-નીરવીના જે નીપજે, પાપે
 પેદા થાય; તેને જવલો જીતશે, તે અમને કહો રાય. જવાબ હુકાળ-શમશા શંગ
 સહીત જે જનમીઓ, જોખનપણે તે જાય; જોખન ફીટા વ્રજ થયો, શી રાતે કહો
 રાય જવાબ ચંદ્ર. શમશા-હાથ પગ મુખ નાશીકા, સાથે પંથ પળાય; અન ઉદક

ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય. જવાબ છાંયડો. શમશા—જાએ ત્યારે દશ ગજ, જોખનમાં ઝખાય; અંન ઉદક ખાએ નહી, તે અમને કહો રાય. જવાબ, છાયા, શમશા—નારી જતે ઉજળી, મુખ નાશીકને નેણુ; અંન ઉદક નીંદા નહી, મુખ ન બોલે વેણુ. જવાબ. કાંચળી શમશા—નરથી નારી નીપજે જેથી શોભે નાર; પ્રથમ જોઈએ તેહને, એને શીર ભરથાર, જવાબ, કાજળ શમશા. નવે ગ્રહમાં મુખ્ય જે, તેનો સહોદર હોય; તેનો નામ છે, તે મુજ પાસે જોય. જવાબ. ચાંદલો. સમશા. મુખ્ય માંડળ પુરૂશો તણુ, દુશમન ગણે જેહ; નાર વટે નર જાણીયે, અમ આગળ કહો તેહ. જવાબ મુછ. શમશા—વદન શામને ગઉર વરણુ, અમીઝરંતો આપ; તેના સંગ થકી મટે, શોકાતુરને પાપ. જવાબ. પાન. શમશા—સર વાહનની નીપજે, નારી દશકે ખાર; તેનર નારીને કહે, જેનું ભાગ્ય અપાર, જવાબ. ચુડલો. શમશા સીંધુ સુતા પીતા સતનતામશ જે કહેવાય; તે પ્રસન્ન અમને સદા, મન વિચારો રાય, જવાબ, કામ, શમશા—ગીરી સુત વાહન તાસકી, પુજ્યો સ્વામી હોય; તે વાતમ મુજને જીવથી ઓર ન દુજે કોય. જવાબ શીપ. સમશા—હેમ સુતાતપ સીર રહે, તાકો ચાહે રંગ; તાકી હોયે ભારજ, હુવે દોનુશે સંગ. જવાબ ગંગા શમશા—જેને દેહ ખઈ યોગ ને; તે ઉપમા જે મુખ; તાસ પતીશું પ્રિતડી, ભાગે જેથી ભુખ. જવાબ. શીવ. શમશા—પોસ માહામાં અમલ છે, તેને નામે નામ; તેના ચોરને મા-રીએ, માહારે તેનું કામ; જવાબ સીત. શમશા—વાયુ ભક્ષ અરીત ચઢણુ. સ્ત્રી તાતજ જેહ; વખાણુ ધરયાં રૂદયા વિશે, માહારે તેસું નેહ, જવાબ, રામ. શમશા—વેરી મારે જીવતા તે અદકી છે ખ્યાત; તેના મારણુ મુજ મળે, તેના કહુ મન વાત; જવાબ રામ, ભક્ષમણુ શમશા—પગ પેટમાં વશે, તેને નામે નામ; તેના ધારણુ મુજ મળે, અંતે તેનું કામ. જવાબ, રામ. ચોપાઈ—રાણીએ શમશા અદકી કહી, નાપીકે એકે નહી લહી; વિક્રમ ઉત્તર દે સર્વથી, શકે જીવ રાજનો નથી, રૂપરંગ રાજ તણુ તેનો સંદેહ મનમાં ઘણો, વળી પુછ્યાં બીજ અધાણુ, શું જાણે નાપીક અજાણુ, છાનાં ડાટયાં સાટયાં જેહ, પુછી પેર નાપીકને તેહ; એકે વાતે ના આબ્યો પાર મનમાં આણ્યો ખાર. આપણો રાજ ત નવ હોય, શીદ જુઠું મનાવો મોય; રાણી પ્રધાનને દ્રઢ વિશ્વાસ, ન હોય રાજ મુકી આશ; એતો વાત એટલેથી રહી નાહો નાહો હરણુ તે શી ગત થઈ; હૈડામાં તે સવળું લહે, વાચા નહી કોઈ આગળ કહે દાહોડો રાત તે વનમાં ફરે, વન તરણુ આવે તે ચરે; જોયો અલખે ખોયું રાજ, નાપીક ઉપર અદકી દાજ. ઇષ્ટ આગીયો શું કરે તહી, એક વાતે ચાલ્યું નહિ.

દોહરા—નાપીક રાખ્યો ઓરડે મરગ ફરે નીત્ય વન; એકે દાવ ફાવે નહી, શેરણુ બાગી મન. ચોપાઈ—એમ કરતાં એક પક્ષજ ગયું, તે દહોડે એક કઉતક થયું; એક પોપટ બીજી પોપટી, એ બે બેઠાં છે લટપટી; એટલે સોચાણુ દીધી દોટ, કીધી

પોપટ ઉપર ચોટ ઝડપી પોપટ ઉડી ગયો, પોપટી તેતો ઠામે રહ્યો રહ્યો એકલો પોપટ લ્યાંહ, લાગી ફટકી તો મનમાં; મહા ભય લાગ્યો મનમાં જાણુ ગયા પોપટના ત્યાં પ્રાણુ મરગ કરતો તો આણી કષ્ટ, એટલે પોપટ દીઠા દ્રષ્ટ, રાયે મનમાં કરયો વીચાર, મરગથી રૂંડો પોપટ અવતાર; એવો મનમાં ઘડ્યો ઉપદેશ, પોપટનામાં કર્યો પ્રવેશ આવી પાંખને વાચ્યા થઈ, રાય કહે હશે ચીંતા ગઈ, મગ દેહને વનમાં રહ્યો, રાજ પોપટ ઊડી ગયો; ફરતે ફરતે આંચો ત્યાં, ઉજેણી પોતાનું જ્યાં; ત્યાં દિલગર સમું છે શોક, દીઠા પ્રધાનને પુરના લોક. પ્રધાન આપ એકલો થયો, પોપટ તેની પાસે ગયો; બેઠો તેની પાસે જઈ, છાની વાત વીતિ તે કહી; એ વાત મનમાં રાખજે, વડી રાણી આગળ દાખજે; વીકમ રાજ તેતો અમે, મન વીશે સમજુ લ્યો તમે; મણીનાથે મંત્રજ આલીયો, તે નાપીક દ્રષ્ટે ઘાલીયો; તેથી પ્રગટયું એને દુખ, શીખવ્યો મંત્ર કર્યું મેં સુખ. તે ઉપર તો દીન વહી ગયા, આપણુ સાથે શીકારે ગયા, હું ચાલ્યો આગળ એકલો, ત્યાંથી મેં મારયો મરગલો સાચો જુઠો મંત્ર ઉપદેશ, મરગ કાયામાં કરયો પ્રવેશ; નાપીક ત્યાં આંચો તે ઘડી, માહારી કાયા દીઠી પડી તે કાયામાં પેશી ગયો, રાજ થઈ અસ્વારજ થયો; મુને તે મારવા ઉડીઓ, હું ત્યાંથી નાશી છુટીઓ, દુખે વનમાં પામ્યો કષ્ટ પોપટ મરત દીઠા દ્રષ્ટ, મરગથી કાયા મેં પરહરી; પોપટમાં પ્રવેશજ કરી; ઉડી આંચો હું તમ પાસ, જે તમને હોય વીશ્વાસ, તે વાતની પ્રતીજ્ઞા લેઉ, જે કહો તે નીશાન દેઉ; પ્રધાને રાણી આગળ કહયું; માન્યું સાચું ન બનોએ વહયું, પોપટને તો ચાંપ્યો રૂંડે, અમરત વચન રાણીજી વડે, રાજ મન ઓછું આણુશે, નાપીક જે વાહાલો જાણુશે. એના મનમાં રહેશે દાઝ, એ ભોગવ્યું હશે રાજ; પાયે નમી જોડી બે હાથ, પોપટને કહી સઘળી વાત.

દોહરો-રાજજી મન જાણજે, આણી દ્રઢ વીશ્વાસ; જાણ્યો છે મેં એહને જ્યારે આંચો મુજ પાસ; રૂંડંગ તો તમ તણુ, મુરખ એના ચેન; તે દહાડે મેં પારખ્યો, બુદ્ધિનીય તે નેન. ઘાલી મેલ્યો એરડે, જાત તમારી માટ, ખાય અંનબેશી રહે, મોટે મન ઉચાટ તમે કહ્યો ત્યારે લહ્યો નાપીક એનું નામ; જે કરવું હોય તે કહો, તેતો કરિએ કામ, પુછી વાત પટંતરે પુછ્યાં બહુ એધાણુ; વીશ્વાસ ન આંચો મુજને, છે તે છેક અજાણુ; જે કહો તે અમે ઓચરૂં, નાપીક અહીંથી જાય; તમે પ્રવેશો તેહમાં તો મુજને સુખ થાય.

ચોપાઈ-પોપટ કહે સાંભળ પ્રધાન, વાત ન ધરશો ત્રીજે કાન; નહી નીસરે હઠશું અંદે, તો આપણને વીપતી પડે, હું કહું તે કરો એક રીત, એક સંગાથે જોડો પ્રીત, મુરખ તે ભોળવાયો જશે, તેથી કામ આપણું થશે. લાવો મરતક એક એને પાસ, કહીએ અમને નહી વીશ્વાસ; પરકાયા પરવેશજ કરો, તો તુ વીકરમ રાજ ખરો.

તો તેને ઉપજશે નેહ, લોભે તજશે માહારો દેહ. પરમાંપેસે તે જ્યાહરે. માહારી દેહમાં આવું તાહરે; એટલો પ્રપંચ કરશે મરમ ઇશ્વર રાખે આપણો ધરમ; હવડાં દુખ માહારી દેહને, કરમ જોરાવર છે એહને. રાણીને પ્રધાનજ બેહ, આપ મન ભાગ્યો સંદેહ. દોહરા—ધરમાં એક ઘેટો હતો ઈસીઓ સાપે તરત; સાજે માજે જીવતો, ક્ષણમાં પામ્યો મરત. રાણી આવી તહાં થઈ, ઓરડે ઘાલ્યો ભુપ; પ્રણામ કરે તેને નમી, દેખી વીક્રમનું રૂપ; સંદેહ ભાગો મન તણો, ટાળો અમારી દાઝ; વિક્રમનું આપો પારખું; બેસાર તમ રાજ; જે તું કહે તે હું કરું, રાજ કહે છે કામ; દુખ દેછે ફેકટ મુને, વીક્રમ માહાર નામ, રાણી કહે મેં ઓળખ્યા, રાય તમારા વેશ, એક દેખાડો પારખું; પરકાયા પ્રવેશ. તો મન માને માહાર પોહોચે મનની આરા; પછે છત્ર ધરાવીયે ભોગવું લીલ વીલાસ. એહ દેખાડો પારખું, તો આવે વિશ્વાસ; નાપીક કહે મુને તે ગમ્યું, મનમાં મોટી આશ. ચોપાઈ—રાજને તે કાહાડ્યો બાહાર, રાણી પ્રધાન પોપટ તે દાર; મુવેલો ઘેટો ઝિભો કર્યો, હેતે રાજ આગળ ધર્યો; નાપીક અજણ ઓછી છે જત ચતુરાની શી જાણે વાત; રાયે શરીરથી તણ એ દેહ, ઘેટામાં કર્યો પ્રવેશ; રાયના દેહથી નાપીક થયો, ઘેટો ઉઠી બેઠો થયો દોહરા—પોપટમાંથી નીસર્યો. વીક્રમ વીર મુજાણ; પાંચે મહીને આવીયો આપ રૂદેમાં પ્રાણ. નીરધાસ કર્યાં દુદાંલીતણા, વાગ્યા તાલ ઋદંગ; ઓછવ અદકો ત્યાં થયો, રાજ રીતમાં રંગ.

ચોપાઈ—પોપટ ફીટી રાજ થયો, નાપીક તો ઘેટામાં ગયો; અનેક પ્રકારે કીધી કરમ, આખર સત્ય રહેછે ધરમ. જઈએ જે અરણ્ય પેલાટ, આખર કરતે લેલાટ. કપટે અરથ ન આવે રેખ, થાય વિધાતા લખીયા લેખ; નાપીક સવળુ કરવા ગયો, મનુશ ફીટીને ઘેટો થયો. રાયે તે બધાણો બાહાર, પાય પાણિ નીરાવે ચાર, રાય રાખે છે હેતજ ધણું, નહિ વેહેર મનમાં તેહ તણું. ઘેટાને મન સધળુ જ્ઞાન, નહી મુખ બોલાય નીરવાણ, કરમવંત તે રાજ થયો. ઉદમસ્ત ઘેટો થઈને રહ્યો, એમ કરતાં ગયા બહુ દન, રાજ નીતીએ કરે રાજન; એ વાત એટલેથી રહી, કહિતક વાત અહીં એક થઈ. દોહરા—દેવ દેવ બ્રાહ્મણ રૂશી પશ્ચિમ દેશે વાસ; સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર એક એ ત્રણે હરીના દાસ; વરસ સોળનો મુત થયો, પાસે નહી કાંઈ ધન; કીધો વિવાહ તેહનો, પરણાવ્યાનું મન.

ચોપાઈ—વેવાઈ કહે કરો વિવાય, નિકર કોહોને નાય; ના કહે વીવા થાંએ ફેક, હા કેહતા નહી પદસારોક હિંમતથી નીરધારી લગન. નીરધારયું તે કરવા જજ; વેવાઈને બોલાવ્યા ઘેર, પછી ધરની સાંભળી પેર; જ્યાંહા જીવે ત્યાં મુનો કામ; કેમ થાય વીવાહનું કામ. મનમાં હોંશતો અદકી થાય, ધન વીના સરવે એળે જાય, જુરે સ્ત્રી ભરથારને પુત્ર, દોહણું છે આખું ધર સુત્ર. દેવ કોનું નવ કીજીએ,

દરિદ્ર ભાર માથે લીજીએ; દુખ સાગરમાં ત્રણે પડયાં માહા દુખમાં તે તો રડવડયા, એક વાત તો સુજે નહિ, કોનિ પાસ જઈ એકલી; સ્ત્રી કહે સાંભળરે કંઈ, જો આવો ઉજેણી પંથ, વિક્રમરાય સતવાદી જેહ, કહેછે પરદુખ ભંજન તેહ; જે બ્રાહ્મણ પ્રતિ પાળજ ધીર, કાને સાંભળ્યો વિક્રમ વિર; આપણે જઈએ તેની પાસ, જો ઇશ્વર પો- હોચાડે આશા. આપણે તો કાંઈ દ્રવ્ય લાવશું, નીકર ઘેર પાછા આવશું, એવો મન માં કર્યો વિચાર, પંથ જવા થયા તઈયાર; મદ્દ બ્રાહ્મણ નારીને તન, ચાલ્યાં તે વીચારી મન; એક ગામ મુકે બીજી લહે, નીશા પડે ત્યાંહાં વાસો રહે. એક દીવસ તો ભુલા પડયા, વન ભયાનકમાં જઈને ચડયા; દેશ ન સુજે એકે વાત. ત્યારે મનમાં થયો ઉચાટ. દોહરો—એટલે ત્યાં આવીયો, શારદુલ તે શેર; મુછ પુંછ ઉભાં કરી, લી- ધા ત્રણે ઘેર મિકટ દાઢ માહા કરકડી, ધરી મનમાં બહુ કરોધ; મારી ચોટ સુત ઉપરે મા બાપ કરે બહુ રોધ, અરે હું બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી, તું ક્ષત્રી અવતાર; માર અમને બે મ્રધને, મુકો માહારો બાળ. બાળહત્યા તુજ બેસશે, જીએ વીચારી મન; પછે કામ એવું કરો, જીવાડો મુજ તન તે ઊપર ટૂટી પડ્યો, કલ્પાંત કરે માહા શોક; જ્ઞા- નજ આવ્યું વાધને એને માઈ કોક. મેલી વાધ નાશી ગયો, બાળક પડીએ ધરણ; તે ફડકે મરી ગયો, વનમાં પામ્યો મર્ણુ; બોલાવ્યા બોલે નહી, લાડકવાયો બાળ; ક- લ્પાંત કરે દેહને હણે, જાણે આવ્યો કાળ જ્ઞાન વીચારયું પંડીતે, રૂદન કરે શું થાય; પૃથ્વીપર પેદા થયું, તેતો નીશ્ચે જાય. છપ્પો—કોઈ કહે કરડ્યો નાગ, કોઈ કહે ઝડપી ઝાલ્યો; કોઈ કહે હરણે હણ્યો, કોઈ કહે હડકવા હાલ્યો; કોઈ કહે અગ્નિમાં બળ્યો કોઈ કહે ઝાડેથી પડ્યો; કોઈ કહે વંતર હુવો, શામળ કહે વાત કહેવાતણી, જેમ તેમ મોતે મુઝ્યો. ચોપાઈ—એવું જ્ઞાન વીચારયું શર્મ; સ્ત્રીને સમજાવ્યો મર્મ; હવે એની વણશે કાય. તેનો કાંઈ કરીએ ઊપાય. બાળકને ઝોળીમાં ધરી, સ્ત્રી ભરથાર બે કાંધે કરિ; રેતા કકળતા તે આવીયાં, ક્ષીપ્રાનિ તિરે લાવીયાં; સ્ત્રી ભરથાર ધરે છે શોક જોવા મળ્યા ઝાઝા લોક. તે લોકને પુછ્યું નામ, કહો ભાઈએ આ કીયું ગામ; મા- જાવ મુખ ઊજેણી ગામ; કંઈલાશ જેવું પવીત્ર ધામ. વીક્રમરાય દાતાર તે ઘણો, સહો દર પરનારી તણે; મહા પવીત્ર સતવાદિ હોય. જેને દેશ નહી દુખીયો કાય. બ્રાહ્મણે શુણી છે ખાત, સ્ત્રી પ્રત્યે બોલ્યો વાત; જઈ ગામમાં રાજ ઘેર, કર્ક કાષ્ટ ચીતાની પેર. લાવું અત સામગ્રી ખીર, આપણ બે હોમીયે શરિર; જીવ અહીયાં તો વામીએ શીવનાં દરશન તો પામીયે; સ્ત્રી બાળકની પાસે રહી, વિહેલા આવજે સ્વામી જઈ.

દોહરા—ગયો વિપ્ર તે ગામમાં, રાજસભા હજુર; બેઠો રાય વીક્રમ જ્યાં, સકળ સભા ભરપુર; હાસ ગીત થાય ચાતુરી, છત્ર ફરે છે શીર; તે સનમુખ જોઈ રાયને, વીપ્રે કહી આશીશ, રાજ ઊઠી ધસમશી, વીપ્રને લાગ્યો પાય; હું શેવકને દીજીએ, મુજ જેવી આજ્ઞાય. શા મારે આ દુખ ભરયા, નયણે કહાડો નીર; કહો બેસી જઈ

શાંસતા પુછે વીક્રમવીર, ન રહે હઠડુ વીખનું, વાત કેમ કેહેવાય; કાલાવાલા કરગરે પોતે વીક્રમરાય. આહાણુ કહે છે રાયને, હું માણુ તે આપ; ન કરો ખોટી મુજને, વચન સ્થિર તે થાપ. ચોપાઈ-ત્રણ શકટ ભરાવો કાષ્ટ, તે મોકલો ક્ષીપ્રાને ઘાટ; જવ તલ હોમ પંચાલ અત અત, એક શકટ મોકલાવો તત્ર. જોખનવંત પડ્યો છે પુત્ર, કાળે લાગ્યું છે ધરસુત્ર. સ્ત્રી જ્યાં જુવે છે વાટ, માહારા મનમાં બહુ ઉચાટ; રાજ કહે સાંભળ માહારાજ, ત્રણ શકટનું શું છ કાજ. હવન હોમને અત શું કરો, એવડાં કાષ્ટ લેઈ ક્યાં ધરો; આહાણુ કહે છે હું ખોટી થાઉં, ક્ષીપ્રા તીર હું જાઉં; સાંભળવા ઇચ્છા હોય, તો મારી સ્ત્રી પાસે જાય. કાષ્ટ સામગ્રી સરવે ભરી, આહાણુ ચાલ્યો આગળ કરી, ઇધણુનો કર્યો અંખાર, મળ્યા લોક અપરમપાર; રાજ ઉઠી બેઠા થયા, ચડી સ્વારે આપે ગયા; પંદર લક્ષ જ્યાં પાયક નળે, બીજી સેન્ય સંખ્યા કુણુ કળે; આહાણુ ચીંતા કરે છે જ્યાંહ, માહારાજ વીક્રમઆવ્યા ત્યાંહ. કોહો બાઈ જોગમાયા સતી, વીતક કહો હું પ્રથવી પતિ. ક્યાં રહેને ક્યાં તમે જાઓ. કોહો વાત દુખીયા કેમ થાઓ, વાટે વીધન એવડો શો હવો, વણ દુખે કુંવર કેમ મુઓ; હવ ન હોમને કાઠી ઘણી, શું કરશો કે પ્રથવી ધણી, મળ્યા લોક અઢારે વરણુ સુત મસ્તક પડ્યો છે ધરણુ તે નારી મનદુદ્ગદ કરી, વીક્રમશું વાણી ઓચરી; દેસવાડુ દક્ષણમાં ગામ, વિજેપાળ રાજનું નામ; ત્યારહેતા નિશ્કળ શું મન, દીધા અમોને એ કજ તન જશ પ્રતિષ્ઠા મહારો ધણો, વીવા મલ્યો એ પુત્રજ તળો; આવ્યું ખરચ ઘેર વડો વશેક, નથી ઘરમાં દમડી એક. ઝુરણુ કરતાં ત્રણે મળી, એટલે કીરતિ તારી સાંભળી, જે જાય તેને દે માન, મન ગમતાં આપે છે દાન પ્રદ્ધ એટલે તો નશ અવાય, સ્ત્રીએ જાણ્યું કેમ જવાય. નાહાનો બાળ એકલો કેમ રહે, કોમળ દેહે દુખ કેમ સહે. એવું વીચાર્યું ત્રણે જણે, ઘેરથી નીકળ્યાં કષ્ટે ધણે. દુખે પાપે આવ્યા અહીં, આવ્યા વાઘ મોહોટો વન માંહી, તે વાઘે તો ચોટજ કરી ફટકે પુત્ર ગયો છે મરી. આહાણુ આહાણુ અમે મુખ કહ્યો, નાહો વાઘ અલોપજ થયો; ક્ષીપ્રા ત્રઠ તીરથ છે આજ, આવ્યા દેવ સાધનને કાજ. વણ વાંકે દેહ પાડી ન જાય, આત્માની બેસે હત્યાય; ચીંતા અગનનો હોમજ કડું, હોમું દેહ બંને જણુ મરૂ; નરમેધનું પુન્યજ થશે, જવ અમારો સ્વરગે જશે. ત્રણે બાળશું એકજ ચીંતાય. સભા સહીત સાંભળજે રાય. માયા મોહ અમને નહી કશી, એવી વાત અમારે મન વશી જાઓ નગ્રમાં કરો તમ રાજ, અમો કરીએ અમારૂ કાજ ગદગદ કંઠે વચનજ ભણ્યું, આપ હાથે હઠડુ બહુ હણ્યું સ્ત્રી ભરથાર કરે વિલાપ, તે સહુ નીરખે આપો આપ અરે નારી નાપોતી આશ, કરે રૂદન મુકી વિશ્વાસ; તે આહાણુનું મુખડું જોઈ, શેહેરની વરણુ અઢારે રોઈ ત્રાસ ત્રાસ કરે સહુ લોક, નગ્ર બધામાં પડીયો શોક નાના મોટા રૂદન કરે, અરથ એક કોથી નવ સરે; રૂદન કરે હાથી ઘોડા, રૂવે

પ્રધાન પંડીત જોડલા. બાળક વણ ન ધાવે ખીર, થંભ્યું ક્ષીપ્રા કેરૂં નીર; પશુપક્ષી નથી લેતું તરણ, રૂદન કરે વનચર જે હરણ. પક્ષીકો ચારો નવ ચરે શું શું કરૂં રૂદે માં ધરે; મુખ ન ધાલે જળ કે અન; રાજનું શોકતુર મન દોહરા—ધીક અવતાર વિ ક્રમ કહે. દુખલંજન કેહેવાઈ; એજવળે ઉગરે હું હોંશે ઘેર જાઉં વીનય કરીને વી નવું, જે તે બે ઘેર જાય; નીકરહું ચોથો બળું એકજ ચીતા માંહ પાસે આવીને પગે નમ્યો દિનજોઈ જોડયાહાય રખે કોપ માતા કરો, હું બોલુ તમ સાથ. આવ્યું જવા કારણે, મરત્યુ પામ્યો બાળ; તમો ખંને રહો જવતા. આવો મારે દવાર. કોહાર લુટા વું એ નીમીતતા નીરગમ બાધુ રાજ; કૃશનારપણ સમરધ કરૂં, તાહારા સુતને કાજ. મુવા ન થાય જવતા, જે નવખડેરી જોડ; લખી ગયો કીરતાર કો માથે મોહાટી ખોડ. મારે ગામને ગાંદરે, તમે જે પાટો તન; લાગે લાજ તેતો મુને, એમકહેરાજન.

ચોપાઈ—સ્ત્રી કહે દુખીયા થાઓ મોહોલ તમારે રાજ જાઓ; કહો તો અહિંથી પાછા વળુ ખીજે દેશ જઈને મરૂં પશ્ચિમ દેશ ઉગે ભાણ, પુત્ર વના ધરૂં જે પ્રાણ કહું તો કરોધ ધરૂં, હવડાં બળતાં કોપજ કરૂં; કરોધે નહીં ગણું હું પાપ, તુજને દેવો પરશે આપ. રાજ કહે સાંભળતું માત, તાહારા કામની કહું એક વાત સરપ કરોડે કે વીખથી મરાય, માહા બીકે જેનો જીવ જાય; તેમાં પ્રાણ કંઈ પેમી રહે, તે રાહ્યોજ વીરલો લહે. પાંચ પોહાર સુધી તો જીવજ હશે, જે બાળીશ તો હત્યા થશે, આજનિ રાત રાખો થીર મન, ભાગ્ય હશે તો ઉઠે તન, એટલું કહ્યું કરો માહારૂં, કરમ કરે વાહાણે તાહારૂં; અમરત વચન રાખી નેહ, વરશે અમરત વચને મેહ, બીક તણિ મુરછા છુટશે; મહારે ભાગ્યે તે ઉઠસે; આસનાવાસના અદકી કરી, રાયે સંતોખી સું દરી આપ સુખપાલમાં નાંખ્યો બાળ, રાજ ઘેર આવ્યા તતકાળ; બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણ બેશી રહ્યાં સઉ માણસ કેદાણે થયા. દોહરા—પાર નીશા જ્યારે ગઈ, તેડયો વિર અજીત; આવ્યો રાય મશાણમાં; મનમાં ન આણી પ્રીત ચંદન પુરુષ કુમ કુમ ઘણા, પુખ બહુ વિધ વીધ; કરી જોત આપે રહ્યો, જ્યાં સાચી હરસીધ, ધરયું ધ્યાન એ ક ચીતશું, આવી આપ સ્વરૂપ; પ્રદક્ષણા દંડવત કરી; પાય નમ્યો તે ભુપ. માતા પુ જન તાહારૂં, માની લેજે આજ; મહારે જે સંકટ પરયું, તેની રાખો લાજ; વ્રત ભં ગ મહારૂં થશે, તજવો પરશે દેહ; કેઈ પેર થશે છુટકો, મુજને કહો મા તેહ; લાજ રૂ પ મહારે તમો, માહારે તું આધાર; પરદુખ લંજન તે તમો, હું તાહારો પ્રતીહાર. ચોપાઈ—પ્રસન થયા આપે હરસીધ, રાયને આપી એક મુવા ન જીવે કોય, નીર મુવે વીધાતા હોય, હું કહું તે કરો એક પેર; નાપીક ઘેટો તાહારે ઘેર, તેને મન છે સઘળુ જ્ઞાન તે પાસે જઈ માગો માન અજીવછે નાપીકનો વેશ, જાણે પ રકાયા પ્રવેશ; ઘેટાની દેહથી સરે, પ્રવેશ વીપ્રને અંગે કરે ઉઠી બેઠો બાળક થાય, મ હામા વધશે તારો રાય; એવું સાંભળી પાગે નમ્યો થયો ઉલટને બોલતે ગમ્યો; હર

ખભેર મોહોલે આવીયો, ઘેટાને છોડી લાવીયો; મરતગ વિપ્ર પડ્યો છે જ્યાં હ ઘેટા ઉભો આવી ત્યાં હ; રાજ્યે કીધો ઉપદેશ, વીપ્ર કાયામાં કરો પ્રવેશ અવાચક કરી બાંધ્યો તુને, દયા આવી તુજ ઉપર મુને; ખાઓ પીઓને આણુંદ કરો વીપ્ર કાયામાં જીવજ ધરો નાપીક મહા હરામી વણું, વચનરાયનું સાંજળ્યું કરણ; આજ પડી દીસે છે ગરજ, આજ મુને કરે છે અરજ. એને કહે હુતોનહી જઈ; હુ બેઠો તરણા ખડ ખાઉ. મોહો મરડીને ચડાવી રીસ, પછે આપે દંદોળ્યું શીશ; અથાત રાજ્યે કરયું, પણ તેને હંધે નવધરયું. દોહરા-બેટી પરણાવું માહારિ, કર જમાઈ તે નામ ત્રાંબા પત્ર લખી આપીએ, આપુ ખીજ વીસ ગામ; કર વજર તુને માહારો કહ્યું માને આ દીશ. નાહતર હાથે ખડગશું, છેદુ તાહરું શીશ; બેમાં સારૂ જે ગમે, તે કરો ઉપદેશ; છેદુ મસ્તક મન ધરો કે કરો કાયા પ્રવેશ આગલા ને વળી પાછલા લાંબા લેહુ જે વાણ તે વાચા અમો કીજીએ આથ ગુરૂની આણ, નાપીક મન ચેતિ ગયો, હવે લગાડુ વાર; રાજ રીધ કન્યાગઈ, શીખ તણો સંસ્કાર સુરજ ઉગે સજ થયો, મેલ્યો ઘેટાનો વેશ, માણે કનાથનામંત્રથી કર્યો વિપ્રમાં પ્રવેશ, ખીજે કોઈ જણે નહી. તે જણે રાજન, બ્રહ્મ પુત્ર બેઠો થયો હરખ્યું રાજનું મન નમે વાળંગડ ગડયા થયું નગ્રમાં જણ; બ્રાહ્મણને મુરછા વળી, હરખે ઉગીયો ભાણ, વધાઈ ગઈ માખાપને મટીયાં મનમાં કષ્ટ અગ્રત હવો આણુંદશું; જીવતો દિહો દ્રષ્ટ જ્ય જ્ય શબ્દ સઘળે થયો, શીતળ સહુની દેહ; નગ્રમાંથી દુખ ગયું જેમ દાહુર લક્ષમાં મેહ; સ્ત્રી ભરથાર આશીશ વદે, શું કહીયે તને તાત; અમો અજાણે બાળતાં પુત્ર અમુલખ જાત ખીજું દુખ લાગતુ તુને બ્રહ્મહત્યા શીર થાત કોટી કલ્યાણ તાહરું થજે પ્રસન્ન હરસીદ્ધ માત. ચોપાઈ-રાજ્યે ઘેર મંડપ રચ્યો આણુંદ ઓછવ અદકો મચ્યો; ન ગર બાધે તોરણે, વીપ્ર ત્રપ્ત કન્યા કારણે, બ્રાહ્મણની તેડાવી નાત દેશે દેશ થઈ વીક્ષાત; પટરાણીની પુત્રી હતિ, મહા મનોહર રૂપે સતિ તે બ્રાહ્મણને દીધું દાન, સગાં સહોદરને બહુ માન સદાવરત સામગ્રી ઘણિ. ધન બંધાવી ધરમજ તણિ, નગર બંધે કીધું ભોજન, ફેલ્યો રંગ ત્યાંહાં બહુ દન જ્યાંહ વાતવીક્રમ મનવશો, વખાણે ઓપમા તેની કશી વીવાહ કીધો રાજની રીત. દાન આપે ધરીને પ્રીત; સોંપ્યા સમરથ તે ભંડાર; હસ્તિ ઘોડાની કીધી લાહાર એક જમાઈને ખીજે બ્રહ્મ જીવો તેનું જોલ્યું કરમ સરવ દેશમાં જે છે મુખી ખાન પાનમાં કીધો મુખી આપી સમરથ ઉજેણી ઘણી, પુત્રી વળાવો પોતાતણી; નવા મોહોલ પોતાને વાસ, વજર કરીને રાજ્યા પાસ. પેહેલો વીવાહ કીધોતો જહ, ખીજ કન્યા પરણાવી તેહ; જેવી પુરની ધચ્છા પુર, તને હરી હાજર હજુર પુન્યે ગ્રહ પીડા નવ કરે. પુન્યથી દુશ્મન પાછો ફરે; પુને પેઠી ઇકોતેર તરે, પુને કોરતી વિસ્તરે, પુનથી નહી રાજનો ડંડ. પુન્યથી હારે હરામી ફંદ; પુન્યે ચેટક લાગે નહી અંગ, પુન્ય, સાપડે રૂંડો સંગ પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરીવાર, પુન્યે હિય સકુળની નાર, વીક્રમે મનમાં કામજ ધરયું; પુન્ય પ્રતાપે સરવે

સરયુ' પુન્યે રાજ-સભા સમમાન આ લોકે પરલોકે માન;તે સારૂ કરજે સહુ પુન્ય,
તેથી રૂઢુ નથી કાંઈ પુન્ય.

દોહરા-સુણો ભોજ કહે પુતળી, એવો વિક્રમરાય; તેનો મહીમા સાંભળે પાંચે
પાતિક જય હરસીધ તો કીરપા કરે મનવાંચિછત સફળ થાય.ગાય શીખેને સાંભળે
રેવા જળમાં નાય; પરાક્રમી વીક્રમ થયો, સુણો ભોજ તે કરણ;અજીત અભેદીઆ
થયા તે આપે અશરણ શરણ એમ કહીને પુતળી,આપે ગઈ આકાશ એહ કથા પુ
રણ થઈ કહે કવિ શામળદાસ,ઓતા વકતા સમજતા કહે કવી કરજેડ;શામળભટ
કહે બોલજે જયજય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૮ મી ધનવંતશેઠની.

લક્ષમણા નામની પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃદોહરો-એકો ભોજ સભા ભરિ તેડયો વીપ્ર શુભ વાણુ;મુહુ-
રત શુભ આપો મને, જોતીશ જોઈ પુરાણ. પુષ્ય નક્ષત્ર પુરણ તિથી, જોગ સીધ
ગુરૂવાર; ધન લગતે મુહુરત શુભે, અમરત ચોઘડીઉં સાર. બધુ નગર ભોજન કરે
વાજે તાલ ઝદંગ. મળી અલેખે મેદની રાજસ રૂડા રંગ. ગંગોદક મારજન કરી,
આશન બેસે જેમ; માં માં કહિને લક્ષમણા, તે વેળા બોલી તેમ. ભોજરાજ મહા
મહીપતિ, રખે ધરોજી પાય; એ સીંહાસન ઈંદ્રનું, બેસે વિક્રમરાય. સત્ય ભાષણ
દુખ હરણ, કર્ણ કર્મનીધી ધામ, તે શરખાં પ્રાક્રમ કરે, બેશે એણે ઠામ. કહે ભોજ
સુણ પુતળિ,સુણ કામ કહુ તેહ, વીક્રમ મહીમા સાંભળું,ધરૂ રૂદેશુ રનેહ.ચોપાઈ-
કહે પુતળી સાંભળરે રાય,કહુ વીક્રમ કેરો મહીમાય; નવતેરી જોજન વીસ્તાર,ન-
ગર અનોપમ સઘળું સાર, ઘેર ઘેર પુજ પરમેશ્વર તણી, અનેક શોભા બીજી છે
ઘણી.સડિને નારાયણશું નેહ,માગ્યા વરસે છે શુભ મેહ, રૂળે વનસ્પતી ભાર અઢાર
નહી વ્યાધીનો ભાર લગાર;જોગ અભ્યાસ કરે બહુ જતી,પતીવ્રતા વ્રત પાળે સતી
વીક્રમસેનની વરતે આણ;જુઠું મુખ નવ બોલે વાણ;જન્યક નીરમુખ કોઈ ન જાય;
માગણુનો મનોરથ થાય. હરી કથા સહુ સુણે કરણ,લખેશરી વસે લક્ષવરણ;કોટી
ધવજ વસે છે અમી,વાહાવટી મોટા અધીપતી સવાલક્ષ અગ્નિ હોમીયા; પાંચ ઘર
લક્ષ પુષ્ટની ત્રીયા. દેવ સ્તુતી કરે વેદીઆ બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રતણા ભેદિયા; ભલા ભલા
વસે બહુ ભાત,પીંગળ તણો લણે નીત પાડ;અધીક લોક તાંહાં આવે અરથ,આપે
રાય ઘણેરો ગરથ; સહુનો બોલ મનમાંહી ગણે, ના અક્ષર મુખે નવ લણે; એક
દીવસ બેઠા છે રાય, વીચાર કરે આપે મન માંહ. એકાતે તેડયો પ્રધાન, મહીપતે
દીધાં ઝાઝાં માન; તેડયો ભંડારીને ઘેર, હું પુછું તે કહેની પેર. માલ સંખ્યા હોયે
દ્રવ્ય, તે કહે મુજને સરવ; તેનો પાર હું મનમાં લહુ, પછે ઉતર ઘટે તે દેઉ.

દોહરા—કહે ભંડારી ભાવશું, સાંભળ રાયજી બુધ; તમ ઘેર સમરધ અતી ધ-
ણી અષ્ટ શીધ નવનીધ; જેને પાસે પુન છે, જેને શીવનો સાથ; હરસીધ હાજર જે
હને; તેને નવનીધ હાથ ઉભા રૂપી છે અઉપધી મેહેર રૂપ છે મોટ; સતરૂપી જે સત્ય
છે તેને શાની ખોટ; માહારાજ સરખા છે મહીપતિ, દાન શીળ સુખ પાત્ર, ત્યાંહાં
ચીંતામણી વક્ષ છે, ધનતે કોણુજ માત્ર અહરનીશ કરે ઉપર આખે આપ કોહો એક
કામધનું તે દુઝની, તેમાં નહીં સંદેહ ચોપાઈ—જ્યાર સુધી છે પુન્યનું કામ ત્યાર સુધી
ભયો છે દામ એવા બોલ ભંડારીએ કહ્યા તેરાજીએ મનમાં લઘાં; ધન સંચે દીશે
નહીં ધણું; માહારે કામ તે ધનજ તણું દુખીઓ આવી માગે ગ્રથ, તે સરે કેમ માહારે
રો અર્થ દુખભંજન વર્તજ જશે, ત્યારે માહારી શી ગતી થશે; કહેવો પડશે મુખથી
નાકાર, તેથી મરણ ભલું સંસાર જીવ્યો જેણે પુન્ય આચર્યું જેણે સાધન કર્યું જી-
વ્યો જેણે જશ વીસ્તર્યો જીવ્યો જેણે જે ધન નીસ્તરો જીવ્યો જેણે સારા કહ્યો,
જીવ્યો જેણે હરી રસ લહ્યો, મનુશા દેહ જીવ્યાનું સુખ ટાળે જે દુખીઆનું દુખદુખ
ભાગે જે હોય ગ્રથ દ્રવ્ય વિના સરે નહિ અર્થ ઇષ્ટ ઉરવશી આણુ ધન ત્યારે માહારે
માને મન; વડા વજરને સોંપુ રાજ, તે વેળા કરે સઉ તાજ મુજ નહીં કો સાથેવણી
પંથે ચાલ્યા અવની ધણિ; અકળીત ધર્યું છે અંગઇષ્ટ આગીઓ રાજની સંગશરીર ઘા-
ટડી વાળી કશી, ચાલ્યો ગામ મુકી રણ ધરી ખટગકોલી કરમાં ધરી; હૈંડે હરસીદ્ધ આરા-
ધન કરી; માહારણુવગયો જ્યાહરે, શીવદેરૂં દીઠ ત્યારે, પશુપંખી નહીંકામાનવીનહીં
જક્ષ કીનર દાનવી તેમાં છે ચીંતામણી લીંગકર્યો રાયેતેનો જઈ સંગદેવ તણું કીધું દર-
થયો પ્રસન; આસન વાળ્યું મન દ્રઢ કરી, બેઠો ધ્યાન શંભુનું ધરી. જીતી નીદ્રા
ઉદકને અન, વશ કીધું પોતાનું મન. એમ ગયા દીવસ દશવીશ, તોયે પ્રસન થયા
નહીં ઇશ; ચરણ અંગુઠે ઉભો કર્યો, એક માસ એમ કરતાં ગયો; ઉંચા ચરણને
હેઠું શીશ, જપ જપે મુખે જુગદીશ. ત્રણ પક્ષ એમ કરતાં ગયા, શીવને મન આવી
નહિ દયા; સદાશીવે જોવાને મન. જોઈએ કેવો છે રાજન. દોહરા—સાયે મન વીચારી-
યું, મનશા શીધે જોય; આ કળીયુગ છે કારમો, ભયવીણુ પ્રીત ન હોય. અજબધ
અદકાં કરે, નાસે દેખી વાઘ; મોટે પ્રગટ દેખાડીએ, બળીયાના બે ભાગ. સો વરસ
બેઠાં લાંબીએ, ઇશ્વર ન ધરે કણું; દેહ કપ્ટીના દુખથી મોહ્યો જીવને મરણ. આજસ
મરડી ઉઠાઓ, તજ્યો મનનો શોક. આપુ હત્યા એહને, સ્તુતી કરવી ફોક. નો
લીકર્મને સાધીશું, પ્રકાશ કરી નસ જાલ; પ્રથમ શીવ પુજન કરે, પછે કરે દેહ કાર-
નસ છેદી ચરણ તણિ, ચાલી શોણિત ધાર. પાંડ સ્તોત્રશીવજી તણો, કીધો મુખ
ઉચાર; સવાવડી તક સેવીશો, દક્ષણ ચરણુતો એક; પછે વામ પગ છેદીયો, કીધી
વાર વશેક. વારો દક્ષણ કરતણો, પ્રથક પ્રથક નસ છેદ; ચાલી ધાર શોણિત તણી,
પ્રીત કાંઈ નાહ બેદ. કોડે કમળ પુજ કરે, સમરપવા માંડ્યું શીશ, પ્રસન થઈ પ્રગટ

થયાં, દુખ નીવારણ ઇશ. શા માટે તું દેહ તજે, જોખ સંગાથે જગ; તુજને હું પ્રસ-
ન થયો, મન વાંછીત ફળ માગ, ધરયો વેશ અખચુતનો, આવ્યા નીરમળ નાથ;
શરીરશું સાજે કરયો, માથે મુકયો હાથ. ચોપાઈ-પુરણ દુખ પ્રગટયું શું તુને, તે
મન મુકીને કોહોને મુને; મહારાજ કષ્ટતો મહારૂ કાપ દ્રવ્ય અનરગળ મુજને આપ.
માહારે દુખ ભંજનનું વરત, સંકટ ભાગો તમો જે તરત, માહારે મન તો તું દાતાર
ભારે અખુટ આપો ભંડાર; ત્યારે કહે તું સાંભળ વિર, રાખો હમણાં માંહે ધીર; દ-
ક્ષીણ સાગર કેરો બેટ, જ રાજ તેમાં તું ઠેક; અખચુત ચેલો ત્યાં ધ્યાનજ ધરે, કથીર
કેરું તે કંચન કરે; કદમ છાંય કદળીનું વન, ત્યાં આપે જાજે રાજન; તેને મન છે
અદકુ જ્ઞાન, દેખતામાં દે તુજને માન. આપશે શુભ સ્તુતી કરી, રહેશે મન તમારું
ઠરી; તેને ઓળખ્યાનું એધાણ; તેજ ઉદવળ ઉદયો ભાણ, કામ ધેનુ ખાંધી છે પાસ;
નીત રૂળે વન ખારે માસ; તેજ શીવનો પ્રસાદ, તાંહાં રહેછે આણી ઉલાદ. જાઓ
પધારો તેણી વાટ, જળવળે વસમો છે ઘાટ. હાથ માહારો તારે શીર હોય, તુજને
ગાંજ શકે નહિ કોય. એમ કહી અલોપજ થયા, ક્રીધી છે રાજને મયા. કરી પારણુ
ચાહ્યો પંથ, ખીક ન આણે કોઈની ચંત; દક્ષીણ સાગર લીધો વાટ, આવ્યો એક
વાડીનો ઘાટ. લાગી તરશ સાડ છે તીર, પેઠો રાય પીવાને નીર; જોગણી ચાર રમે
છે ત્યાંય, ચોપટ દાવ માંડ્યો છે જ્યાંહ; રાજ ત્યાં જઈ ઉભો રહ્યો, જોગણીએ ત્યાં
બોલજ કહ્યો; ભાઈ આવો અમારે કાજ, ભાગીછે ક્ષુધાની દાઝ. વહેચીને ચારેજણ
ખાઈશું, આજ અમે મુખીયાં થાઈશું; વીકમ કહે નાશી નહિ જાઉ. તમ ચારેના
ગુણજ ગાઉં. એટલું કરવા આવ્યો કામ, નિકર શીદ બોલું આ ડામ. એવી વીકમે
વાણી ભણી, હશી ખડખડ ચારે જોગણી; કાંઈ પારખુ દેખાડો મુને, તો સાચી દેવી
જણુ તુને; રમો દાવ સો ટકાવી જોડ, હાર જીતની પરકો હોડ. ચાર જોગણી મુકી
મામ, પ્રથમ કહે ભાઈ તારૂ નામ, કુણ નાત કુણ તાહારો દેશ, કયમ આવ્યા કયાં
જશેા પ્રદેશ. નગર ઉજોણી જેહ અનુપ, શીવ સેવક હું વીકમ ભુપ પરદુખભંજન
કાજ હું કરૂ, દુષ્ટ સંગાથે આયુધ ધરૂ; ધરવા બેઠો શીવનુ ધ્યાન, મનસા સીધે દીધુ
માન; માહારા મનમાં હુતો અરથ, મેં કહ્યું જે આપો ગરથ; ત્યારે મુજને ક્રીધી દયા
વચન એક કહીને ગયા; સાગર બેટ અખચુતજ પાસ, જાઓ તમો તાંહાં પોહાચે
આશ; જાતો હુતો એણે કામ આવ્યો છું હું આણે ડામ; તમો જે કહો તે ક્રીજીએ,
આ તન તો હાજર ક્રીજીએ. દોહરા-ત્યારે બોલી જોગણી, ભલે બોલ્યો તું જ્ઞાત;
જો અણુબોલ્યો રહે તું, તો તને અમે ખાત. તું શેવક હરસીધનો, અમો તેની દાસ;
ભલે પધારયો વિર તું, પ્રિતે અમારી પાસ. સાગર ત્રટ છે વેગળો, ખટ મહીનાની
વાટ, પાળે પાળે કયમ જશેા, વસમો તેતો ઘાટ. ઉડણુ આપુ પાવડી, પહેરો રાજ
પાય; મંત્ર ભણો મન સીદ્ધનો, તો સાગર બેટે જાઓ. ત્યાંથી અરથ તાહારે સરે, પુ-

રણ થાયે કામ;નેત્ર મીચીને મંત્રજ કારમો,તે પ્રતાપ ઉમીયાઈશ. ચોપાઈ—ચડી પા-
વડી મંત્રજ ભણ્યો,વીશ્વાસ રાખ્યો ઇશ્વર તણો;મીચ્યાં નેત્ર રાયે જ્યાહરે, સાગર
બેટ દીડી તાહરે.દીડી તેડ શીવ કેરૂ વન, એ બધાને હરખ્યો રાજન પેડો આપે દેહ
રામાંય, અબધુત આપ બેડોછે ત્યાંહ;નમ્યો ચરણ પ્રદક્ષણ કરી અબધુતેવાણીઓ
ચરી;શીવના મોકલ્યા તમે આવીયા,તમે મહારે મન ભાવીયા,છાંયડે બેસી સુખી-
યા રહો, કામ હોય તે મુજને કહો. પધારયા છે અહીં નરેશ, પવીત્ર ક્રીધા બાધો
દેશ. સહુથી મોહોટું તાહારૂ કરમ,જેણે પાળ્યા છે બહુ ધરમ; માત તાત ધન તાહા
રે વેશ, ધન ઉજેણી માળવ દેશ.

દોહરા—કહે વીકમ મહારાજ છે,દેવતણા અધીદેવ;એવડી ઉપમાશી કરો,કરૂ
તમારી સેવ. હું આહારીછું અનનો, ગરજતણે વશ હોય; હું જાણું છું મુજ સમો,
નહી અપરાધી કોય. આજ થણુ પાવન થયો, થયુ દીવ્ય દરશન; અવતાર સફળ
માહારો થયો, એમ કહે રાજન. મહારાજ મહીમા તણો, મન વાંચિછતં ફળ આપ;
મદ્ભૂખભંજન નામ છે;તેનો સ્થીર કરી થાપ, ખરચુ ધણો ખુટે નહિ તેવો હોય ભં-
ડાર; તે લેવા હું તમ કને, આંખોછું આધાર. પર ઉપકારે ખરચવા, રાખવા વ્રત-
નું નામ; હું તો મારે પેટીઓ, શેર એક અનનું કામ.

ચોપાઈ—એવી વીકમે વાણી કહી,તેતો સીધે મનમાં લહી;વીચાર કર્યો પોતાને
મન, અખુટ આપુ એને ધન. આપ ગુફામાં જઈ આવીયા,એક વસ્તુ રૂડી લાવીયા.
આપી રાય વીકમને હાથ, બોલ્યો સીધ રાજની સાથ. તાજમતુર છે એનું નામ;
આથી જશે તમારૂ કામ, સીધબુધીએ પારો મરે, તેથી કામ સહુનાં સરે. કનકલતા
નામજ છે વળી,જે ખુટી છે આ કળી;અમુલ વસ્તુ તે લીજીએ.હું કહું તેમ કનક
ક્રીજીએ.છપન તોલા હોય કથીર, ધરતી ખુટી કરૂ નિર;તાપ અડયાથી કંચન થશે
દ્રવ્યરૂપી દરીદ્રજ જશે.નવ કોટી ટકા તેણે સજ, દાર ફરકે તેને ધન. છપન કરોડ
ટકા ઘેર વાદ; ગેળી ભુંગળ વાજે નાદ;એથી અદકુ ધન જે ઘેર,તેને તજરક લાગે
પેર. કે મરેકે ઘેલો થાય, ધન તેતો અલેખે જાય. છપન કરોડ ટકા જે ઠામ, નગર
ભંડાર થાશે તે દામ; અલ્પ આયુશ અદકો ગોઠવે, કોડ સુધી માણસ ભોગવે,લે વ-
સ્તુ તું હાથજ હોડ, થાશે ટકા છપન કરેડ; તેણે તારૂ દુખ ભાગશે, દેવતાઈ વાજાં
વાગશે, આઠ પહોર થાશે આરતિ, બ્રહ્મ નવ જાણે ભારથી ધન ફરકે બહારજ
માત, જુગતે થશે વીખ્યાત.એક કોલ આપોજી મુને,સારી શીક્ષા દેઉછું તુને, ઝાઝો
રોગ મરત્યુ શુલ, ઝાઝો લોભ તે પાપનું મુળ ઝાઝે પુત્ર હોય કુળ હાણ, ઝાઝી
વીવા દરિદ્રજ જાણ; ઝાઝે રૂપે ખાંપણ હોય, ઝાઝે વેપારે દેવાળુ જાય. ઝાઝા વેહેરે
માથુ જાય,ઝાઝી પ્રીતે રાંડજ થાય;ઝાઝી ટાઢે હેમજ પડે,ઝાઝી અસ્ત્રી કલંકજ ચડે.

ચોપાઈ—જે જીવ્યાનું હોય કામ,ફરીના આવીશ આ ઠામ;હવે દ્રવ્યનો લોભજ

કરે, નીસ્યે વણુપુટે મરે, તે વાતનું વચનજ દે, ખુટી સાથે લે; દે કોલ વીક્રમ નરેશ ન કરે તારે પુર પ્રવેશ કાને સાંભળી જે ખ્યાત, નથી લોભ કાંઈ માહારિ જાત. એ ઘેટીનું કહો એધાણુ. તો જાણું સાચા સીદ્ધ જાણુ. ઉપર પ્રથવી આકાશજ તળે, પુરવે જન્મને સંચે મળે, એ એધાણી કહુ છું અમો, નીસ્યે સાચુ માનજો તમો; ગોરખ કરો છે તે શ્રાપ; કહે તેને બ્રહ્મહત્યા પાપ. છપ્પો-પુણે તે મારગ વીચે; પુલે તે વાટે વાટે; પુલ તે વસ્તી શેહર, પુલે તે જળને ઘાટે; પુલે દીન દીન દાન તેહ, પુલે જે બાર માસે; દેખે છે દ્રષ્ટે અનેક, તેના દોહ તમાસે, મહીમા સહે માહાદેવજી, કહે કોય સીધ સુજાણીયો; ગુણ ચાલીયો ગોરખ થકી, કહે પુન્યે પ્રમાણીયો.

દોહરા-સીધ સમીપે જોડયા હાથ, આપી વસ્ત તે લીધી શાય; રાયે જઈને મા ગી શીખ નવ આણી કાંઈ મનમાં બીક ચડી પાવડી મીચ્યા નેત્ર ભણ્યો મંત્ર અક્ષર શુભ ક્ષેત્ર કરયું સ્મરણ શીવનું જ્યાહરે ક્ષીપ્રા ત્રઠ દિઠો તાહરે. નગ્ર મધે થયું છે જાણુ વધાવ્યો વીક્રમ પ્રમાણુ; તે સમીપે આવ્યો પ્રધાન મળી ભેટી દીધાં બહુ માન નીરગોસનને બળીયા ધાય, નગ્ર મધે તે ભુપતી જાય; જેવા મળીયાં માણસ ઘણાં વેર્યાં પુષ્પ તે કંચનતણા. પ્રજા ઉપર અદકેરી પ્રીત માનની મં ગળ ગાયે ગીત; લક્ષ્મતી જેવા આવીયા, વધાવા મોતિ લાવિયા. કસ્તુરીના ઉંટે બેહક ગુલાબ અરગજ કરા મેહેક; અનેક શોભા બહુ વીસ્તરી ગયા મોહોલ માંહે તે ફરિ આનંદ વીનોદ વિતી રાત, અગ્નિગોદય ઉગ્યો પ્રભાત; ગંગોદકથી મારજન કર-યું, ખટકર્મ પુન્યજ આચરયું પુષ્પકાર હતો તે દીસ, શોભકાર તેડયા દશવિશ; છા ની તે શી કીધી ગુજ પોતે, જાણી આપી સુજ છપન તોલામાં પારતી. કરે કંચન એ પૃથ્વી પતિ પડાવે ટકા તેહજ તેના દહા; આઠ કોટી થાય જ્યારે; રજ બહાર ફરતિ તાહરે. તેમ તેમ રાજને ઉલટ થાય કામ સવાયાં ચાલ્યાં જાય, એમ કરતાં થયા ખટ માસ, તે દાહડે પોતી મન આશ છપન કરોડની સંખ્યા થઈ વસ્તુ હતિ તે ખુટી ગઈ ભંડાર પુરા ભરયા જહરે, વાગી ભુંગળ ગેખી તાહરે હરખ્યું ઘણું રાજનું મન; અનગળ દીઠું છે તે ધન સુખ લીલા મહીપત મન વશિ નવ રહિ નુન્ય મનમાં ક-શી નીરભે થયો તે પોતે રાય ઇશ્વર પ્રતાપે ગઈ ચીંતાય સરવ થકી મોહોટેધેન સ-ર્વ અર્થ સરે સીધ કાન.

છપ્પો-ધન માતને તાત, ધન છે જ્ઞાત ભલાઈ; ધન ભુપ ધન રીધ, ધન કુમા-ળને ચતુરાઈ ધન ધીરજ ધન તેજ, ધન આદર આધારી; ધન વિદ્યા ધનવાદ; ધન જશ છે દાતારી. ધન સ્વર્ગ ધન દેવતા, ધન સકળ બોલે કો ફો; દાનમાન ધન મહીમા કહે શામળ ઇશ્વર મળે. ચોપાઈ-એશુ જાણી આનંદ પામીયો, દળીદતણું તે દુખ વામીયો; એ વાત વીક્રમ ઘેર રહી; કઉતક એક જોતામાં થઈ.

દોહરા-નગર ઉજેણી અવનવી, શોભાનો નહી પાર;વસે અસંખે મેદની,નવ-
તેરી વિસ્તાર; લખશેરી કોટશરી સહસ્રશરિ લાખ કરોડ, એવા અણુ ગણ
ધનપતિ વાહાણુવટીની જોડ, ઉત્તમ દશા ઉજેણુ નગર, વસે શેઠ ધનપાળ; છપ-
ન કરોડ ભંડાર છે, ખીજે અગણિત માલ ભુગળ વાગે ખારણે ગાય ગેખીનાદ
અહોરાત થાય આરતી, સુર વાજનો સાદ. ધન ફરકે અટારિએ, રંગ જુજુ
વા સાત;ધનપતી ધનપાળ છે વિશ્વ બધે વિખ્યાત ઉજેણુ નગર ઉતરદશા શ્રીમંત
શા શુભ નામ; તેને સમરથ તેટલી રહે છે એકજ ગામ ભુગળ વાગે
ભોંયરે, શોભા ફડી સજ આઠે પોરે આરતી ફરકે ખારીએ ધ્વજ શ્રીમંતશાને
ધનબળે વેહેપારી જુગાં જોડ; સોના કેરા વાવટા ટકા છપન કરોડ એક એક
ને પ્રીછે નહી, કાને સાંભળે નામ; એક ઉતરે એકે દશા વસે છે એકજ ગામ
દરીયા પારે આવીયો,અરીક વહેપારી એક;તે પાસે એક રત્ન છે,ખીજ વસ્તુ અ-
નેક. તેણે રત્ન ચઉટે ધરયું, જે ચીંતામણી નામ; કહો ભાઈ કીમત કરો, તેજ દો
મુજ દામ. સહુ મળીને આંકીયુ, મળ્યા કીમતી જોડ; રત્ન માલ છે તેટલો,ટકા છ-
પન કરોડ. લેવાને મન સહુ કરે, પણ નહી એટલો ગરથ; સહુ જયે પાછા વળી,ન
સરે કોનો અરથ. શ્રીમંત શેઠ તવ બોલીયો, ચાલ વેહેપારી સાથ;તે સ્થાનક ઉભો
રહ્યો, લીધું રત્ન તે હાથ. તેને પુછે પ્રીતશુ, ધનપતી ધનપાળ, એનું નામ તે શું
હશે, લીધો અમુલક માલ કહો શેઠ તમો ક્યાંવસો, કહો તમારૂં નામ; સાચુ બોલો
સર્વથા,રહોછો કોણુ ગામ.ચોપાઈ-શ્રીમંત કહે હું હરીના દાસ,વસુ વેહેપારી એકજ
વાસ; ગરીબ વાણીયો વણજ કઈ,જેમ તેમ કરીને પેટજ ભરૂં.નામ તમારૂં અમને
કહો,તમે અહીયાં કુણુ સ્થાનક રહો, પુછોછો તો સુણુજે તમો, સહુના પગની રજ
તે અમો ધનપાળ ઉતરકુણુ જોહ, તમ શેવક હુતાઈું તેહ; એક એકને સંભળાવુ
નામ, દીઠા તારે દીધું માન. વળગ્યા બેલડીએબહુ પેર, આવ્યા શ્રીમંતશાને ઘેર.
જોઈ સમરથ શ્રીમંત તણી,હરખ્યો ધનપાળ તે ઘડી,વહેપારીને કરચો વિદાય,લી-
ધું રત્ન તે દ્રવ્ય પસાય, ધનપાળ શ્રીમંત બેઠો એકાંત, મન તણી ભાગી છે ભ્રાંત.
આપણને બેને વાંધી પ્રીત, તેવી કાંઈક કરીએ રીત; સરખું ધન સરખાં ધરસુત્ર,
માહારી પુત્રી તાહારો પુત્ર,તે બેનો વિવાહ કીજીએ,લાખેણો લાવો લીજીએ;તે વા-
ત બેના મનમાં ગમી, શોક ગયો રૂદેનો સમી.

દોહરા-શ્રીમંતશાની દીકરી, ધનવંતનો પુત્ર કહેવાય; વેહેવ્યા પાનને સહી
કુર્યો, વેગે તે વિવાય. સંજન સહોદર હરખીયા, થયું નાતમાં જાણુ; દ્રવ્ય અતીશે
ખરચીયા, મીત કરી પ્રમાણુ.

ચોપાઇ-મળ્યા સરખે સરખાં ઘર, કન્યા રૂડી રૂડો વર; દીન ઉપર દીન વહીને જાય, આનંદ અદકો સહુને થાય. વરસ બે ચારેક ચાલ્યાં વહી, દેવતાણિ ગત અવળી થઇ; ધનપાળ રોડને વ્યાધી ઘણિ, દશા બેડી રાહુ તણી નડી પનોતી હૈડા માંહ, ગુરૂ ખારમો બેડા રાહ. અંતર દશા બેડો શની. દળીદ્ર આવી ઘેર ઘણિ; ચપળ લક્ષ્મી જવા થઇ, તે રાખી કોની નવ રહી; રોગી હતા તે રોગે મુવા. વાહાણુ પરડી પુરે ગયા; કણ કોઠારે આગ લાગીયા, લેહેણું હતું તે ઘર બાગીયા; વિમા હતા તે વાંકા વહ્યા, મીત્ર હતા તે દુશ્મન થયા. પરમુલક બાંધ્યોતો માલ; પડયા દેવાળે તેજ દલાલ, કંઈક માલ તો લુંટી લીધ, રહિ નવશકી કાંઈ ધરમારિધ; સગાં સહુ બેડા થઇ સાલ; મુલક બધાનો એવા ચાલ.

દોહરા-આવણુ હારૂ આવશે, સાગરમાં જેમ પુર; જનારૂ તેમજ જશે, કાગળ બાંધે કપુર આવે અજણ્યું એ તરે, નારીએળીમાં નીર. જનારૂંતો એમ જશે, જી-લમી સાધે ધીર; ધનવંત ન કરીશ ગારબો, પુત્રવંત નવ અહંકાર; ધન જેખન સુત કારમું, જતાં કેટલી વાર. ચોપાઇ-દુવે તણે કરે અહંકાર, નહી પડીત મોટો ગુ-માર; સમુદ્ર લેહેર આવેને જાય, તેવી ગતિ લક્ષ્મીની થાય. નવ રહે રાખી એકજ ઘડી, તેની તો ચોંતા છે વડી; તેડી ન આવે કાહાડીને જાય, એવી ચપળ લક્ષ્મી કહેવાય. તે વાણિયાની શી ગત થઇ, લક્ષ્મી હતી તે સર્વે ગઇ નીરધન થઇ બેડો ધનપાળ. ગયો સર્વ ખખનો માલ; સુખ પાલ બળદજ ગયા, ભંડાર હતા તે ખાલી થયા; થયા વાહાણુ વાણેતર ગજ, ગઇ ગેબી ફરકતી ક્વજ, નાદ ભુંગળ અલોપજ થયું, ભુંગળ ઠેકાણે દરદજ રહયું; ગયું રૂપ રંગને સહુ તેજ ગયું સહોદર કેર હેત ગયું ઠાહ્યાપણ શુદ્ધને સાન, ગયું છે રાજદ્વારનું માન. સહેલો હું તો, ધ્રુત થયો ધનનો કાળ. છપ્પો-અત વિના જેમ અંન, મન વિનાની માયા; વિદ્યાહિણે વિપ્ર, રાજ ગયે જેમ રાયા; જીવ વિના જેમ દેહ, મેહે ગરજે જશે લક્ષ વાર શામળ કહે, માયા વિના માનવ કશે.

ચોપાઇ-એવી વાત તેની વિસ્તરી. શું શું કહું વારે વારે ફરી, શ્રીવંત રોડને ખખ-રજ થઇ, ધનપાળની લક્ષ્મી ગઇ; ગયો ધનપાળ ઉઠી પરદેશ. પુત્ર સ્ત્રી તો જેખન વેશ; પુત્ર ઉપડે ભાજ ભાર; વેચે ઘેર બેડી તે નાર. દુખે પાપે પેટજ ભરે, કાળ ખેપના એમજ કરે; લક્ષ્મીને વશ વર્તે લોક, વીવા તેનો ઝીધો ફોક. તે તે તો વાત વીમાશે પડી, વર્ષ તેરમું આવ્યું અડી; પશ્ચિમ કુણે ભાણેશા રોડ, તે પણ લક્ષપતિ છે નેટ. તેને પુત્ર રતનશા નામ; વીવાહનો માં-ડયો જંગ, ફેલ્યો છે ઉછવ બહુ રંગ કનક તણા પથરાવ્યા પાટ, જડીત્ર હેમના ધડીયા ઘાટ; તોરણ બાંધ્યા છે ગારણે, ખરચે દામ વિના કારણે; નાચે અપ્સરા અપરંખપાર, શુણીજન જશ બોલે શુભસાર. નિરગોશતે દુંદભી તણા, શોભાની

નહી એકે મણા. હરખ ઘણાં સાં હેડે ધરે, બધુ નમ્ર ત્યાં ભોજન કરે; ભેર મરદંગ ભુંગળ ધોંધાટ, પામ્યા લાણ ચારણ ભાટ.

દોહરા-નમ્ર ભોજન કરાવીયે, એમ વિમાશે રાજન; તે દહાડે શ્રીવંત શેઠના ઘેર વિવાહનો દન, રાખ્યે તેડયા વેપારીઆ. પંડીત સહુ પ્રધાન, મોહોટા મોહોટા સરવને; તેડી દીધાં માન. માહારે ઘેર ભોજન કરા, દેઉ નોતરા આજ; એટલો જશ આપો ભુને, રાખો મહારી લા. રાજ તે મોઢે કહે, ફરી વચન વીચાર; આપ આ પણી નાતે સહુ. જમો વરણ અહાર. હાકહી સહુકો હરખીયા, હરખ્યો રાય મુજણ; શ્રીવંત સેઠ તેણે સમે, રાયને કર્યા પ્રણામ વિવાહ માહારે ઘેર છે, પુત્રી પરણે કાલ; નમ્રબંધુ ભોજન કરે, આજ્ઞા એવી આલ, પકવાન કરાવ્યાં પુરણ અમો, તે તાહરે પ્રતાપ; તમ સહિત સહુકો જમો, આજ્ઞા અધીપત આપ.

ચોપાઇ-શેઠે વાત કહી શીર નમી, તે માજનને મન ગમી; સહુમળી વીચારી પેર, પેહેલે દીવસે રાજને ઘેર ખીજે દીવસ શ્રીમત મહાજન, નમ્ર બધું કરશે ભોજન; દીધાં નોતરા સહુકો મળી, સહુને પેટમાં સાકર ભળી મેવા મીઠાઈને બત્રાસ પાક અમ્રત અન્ન વીધવિધના શાક વીમ્ર આદે સહુ મુજવી જાત, કરે ભોજન વધારે ખ્યા ત જેમ ઘેર વિવાહ હોય તે દહાડે દુખીઓ નહી કોય; ઉદ્દે અસ્ત થાય ચારે પોહાર કરે ભોજન સહુ કોય ઠોર. સાહસ સહને મનવા શેક, કેશ વખાણુ છબ્યા એક; કવી કહે છબ્યા કર હજર, તોયે વખાણુ પ્રિયુ નાહ પાર; જમ નીશા ગઈ છે જ્યારે, સકળ લોક જમ્યા તાહરે; પરવારી પ્રજા ગઈ ઘેર વિક્રમે આપ વિચારી પેર; એમ કરતાં ગઈ મધરાત, રાયે વીચારયું રૂદીયા સાથ; જોઉ ગામની ચરચા આજ પછે કરે ભોજનનું કાજ જોઈ આજ કો વેઠે ભુખ, કોને દેહ દીલમાં છે દુખ. કો ભુખ્યો કે તરસ્યો હશે મહારા વરતમાં ભંગજ થશે; જોઉ ચરચા બધી રાત, પછે ભોજન કરશું પ્રજાત.

દોહરો-સજ્જ થઈ રાજ સંચરયો, નીસ્યે ચરચા કાજ; અદ્રષ્ટ વીજા ઓચરે, સુખ સેજ્યા કરી તાજ. મેહેલી શેરી પુર પરાં કુંચી ચાવડી ચોક; ઘાટ મેહેડી શેહેર નીરખીયું, ખુણા ખોચરા ગોખ.

ચોપાઇ-વિર ધીર માહા વીક્રમરાય જોતો જોતો આઘાજય; કરી ભોજન સુતા સહુ લોક, સહુને સુખ કોને નાહ શોક પછલી રતે ગયા નર ત્યાંહ, ધનવંતશેઠ ઘર જ્યાંહ મા દીકરો રૂવેછે ઘણું, સંભારિ સુખ પોતાતાણું. તેખેજણે એવું આદરયું વીખ ખાઈને નીપ્યે મર; આપણે ઘેર વી ગહજ કરયો તે તો અરથ એક નવ સરયો, કન્યા પરણે ખીજે ઠામ, આપણા કુળનું ખોયું નામ; પ્રદેશ ગયો તારો બાપ. માહા દુખીયા બે આપો આપ. પ્રથમ લાગી જે માહારે પાય, તે કન્યા ખીજે ઘેર બચ; ઘરમાં આવતી થઈ વહુ, નાત નગર જણે છે સહુ તે દુખ તો કેમ હઈ કે ઘર પીઉ એ

રને નીસ્યે મરૂં;અત્યારે તેનો બોલ્યો તન મરવા ઉપર મહારૂ મન હું નીકળુ છું નગ
રમાં વળી લોકે દેખાડે છે આંગળી;કોટી ક્વજને એક કુમાર,પેટ માટે ઉપાડ ભાર
આવે લખે શરીર કહીને હસે,તે દુખ મારા મનમાં વસે;એવી તે કરણી શી કરી,
તાહારી કન્યા ખીજે વરી બોલે મેહેણા વિપરીત વાણ,તે દુખે મુજ કાહાડુ પ્રાણ;મા
તુજને હું કહું છું કથી.લોકોમાં રહેવાતુ નથી જીવ્યાથી ભણું મરત,મેહેલી લા-
જતે કહું તરત;વખ ધોળી બે જણ પીજીએ,દેહ ત્યાગ આપણ કીજીએ.મા દીકરે
વાતો જે કરી, એકચીતે રાએ મન ધરી;ધોળી વીખ પીએ જ્યાહરે બોલ્યો વીર
બાહર તાહરે. રખે ભાઈ તજે તું પ્રાણ, ઉઘાડ બાર સાંભળ એક વાણ; અમો તો
જતે છું રાંક નહી અમારો કાંઈ વાંક નથી અમારી ગાંઠે ગરથ નહિ સરે અહીયાંથી
અર્થ; માટે ખીજે મંદીર જઓ,આવે હાથ તો સુખીઆ થાઓ;સાચુ રાજ વીક્રમ-
તું હોય,તુજને ભારિનાંખે કાય મા દીકરો દુખીઆ છું બેય, ન રાખે તેનો સંદેહ;
રાજ દુખભંજન કહેવાય,શામાટે તું દુખી થાય;છાતી થાય;છતિ તેની ફાટી જય
દુખ સાંભળતાં માહરી કાય મુજ દુખે સાગર શુકશે, મેરૂ પરવત તે ડેલશે; લીલાં
ઝાડ તે સુકી જય, પશુ સુણે તો તરણ ન ખાય માટ શાને ખોટી થાઓ, જે કામે
આવ્યા ત્યાં જઓ દુખ સાંભળુ શું નાહાલજ થશે; મુખ મરડી ને નાશી જશે.

દોહરો—વિક્રમસેન વાણી વદે રાખો હધડે ધીર;ચોર લંપટ હું તો નહી,અમો-
છું વીક્રમ વીર; તાહારૂ દુખ મનડા તણું, કેહે વિસ્તારી વાત,સાગર દુખ શું પ્રગ
ટ છે કરતાં દેહની ઘાત તે દુખ મુજ આગળ કહો નવ રાખે મન ખેદ,પાંચ પાપ તો-
જ ઉપર, જે રાખે મન ખેદ. તે દુખ હું ભાગુ નહી,તો મુજને સમ એહ;ને વાચા
ચક્ર અંમો, તો કુષ્ટી થાજે દેહ,મેહેલ લાજ મનડા થકી ટાળ દુખનો થાક; તે દુખ
હું ભાગુ નહી, તો વરત થાજે ફાક.

ચોપાદ—મા દીકરો ને રાજ ત્રણ, સઘળી વાત સાંભળી કરણ; ધનપાળશેકતું
જાણો નામ છપન કોટી જેને ઘેર દામ;બાહાર ક્વજ સાતે ગોજતી,ગેખી નાદ ભુંગ
જ વાજતી;દેશ પ્રદેશ કોટી વાહાણ,સાંભરતાં જએ મુજ પ્રાણ રીધ ખીદ ઘર સુ-
ત્ર લાડક વાચો એકજ પુત્ર શ્રીમંતશા અમારી જોડ,તેતે ટકા છપન કરોડ,તેને ઘેર
છે એક કન્યાય, માહરા પુત્રશું કરચે વીવાહ. વાત કરતાં વીત્યાં વરસ બાર,એવે
ખીજે થયો વીચાર. ધન મહારૂતો સરવે ગયું હાથે ઝાલ્યુ તે નવ રહયું; રહયુ સા
જી વસજ અંગ, સગુ સહોદર ન રહયું સંગ;પડી વેળા અનાથજ તણી ખીજે ગા
મ જઇ બેઠો ધણી; દુરાચારી ડંડજ લોક તેને વીવા કીધો ફાક, કાલ પ-
રણશે ખીજે ઘેર સાંભળ મહીપતી દુખની પેર; રાવારે જમસે બધુ ગામ, ઓછવ
મંજળ ઠામેઠામ જેથી પ્રાણ તજી સરવથી મોઢને દોષતો દેતા નથી;દીજે દોને મા-

હારા કરમને, મરીએ છે કુળની શરમને, મનમાં નથી બીજે આંખળો, એવું કુળ માહાફ સાંભળો. દોહરા-તજે શોક શરીરનો હાડે રાખો હામ; તે કન્યા આપુ તુને તો કેહે જો વીક્રમ નામ. સામ દામ ભેદે કરી, પરણાવું મુજ તન; રામ દવાઈ સત્ય કહું, અત્યારે લેશું અંન.

ચોપાઈ-તેનું મન તો મનાવીયો, મહિપત તો મોહોલે આવીયો પ્રાતકાળ થયોછે નેટ, તેડયા માન દેઈ શ્રીમંત શેઠ; મળીયા માહાજન ખાવન બહુ આઠ્યા રાજ સભામાં સહુ; સભા કરી દીધાં માન, પ્રીતે આખ્યાં ફેરળ પાન. આજ અમારે વીવાહ કામ, કેમ તેડાવ્યા આણે ઠામ; ત્યારે રાજ પુછે મમ, તમે ચાલો અધરમ કે ધરમ ધરમ અધરમ તણા ગુણ ગારો પછે સઉકો મંદીર જાઓ સત્યવાદી જો સત્ય ચુકશે તો હાથે ધર્મ મુકશે; વેહેવારીયા કહે છે સઉ વાત, જુઠું નહી બોલું વીજ્યાત, જુઠાને પાસે નવ વસું જુઠી વાત દેખી નવ હસું; બોલ્યું અબોલ્યું હું નવ કહું, જુઠા સાથે હું નવ ફરું રાજ કહે લખો તે લેખ જુઠું બોલો મેખાંનમેખ કુડ જુઠું બોલો આ દીશ તો શો ડંડ તમારે શીશ આ જાતે જુઠું બોલુ અમો, તો ગુનેગાર કરજો તમો; તેને મોઢે કરાવ્યો ન્યાય. અંબો પ્રચંચા પોતે રાય.

દોહરા-તાહારા ઉદરની બેટડી, તેનો વીવાહ કીધ; નાત સભા સહુ દેખતાં, વાત કરીતી સીંધ; લાડયાં મોટયાંને જમ્યો આઠ્યા એક એક ઘેર; બીજે ઠામ પ્રણાવ-શો, તેની તે શી પેર સહુકો તેમાં સાખીયા, વરણ અઢારે લોક, બીજે ઠામ તેતો વ રે; એહ ડાહપણ તે ફોક; તેનું કારણ કોહો મુને, આપ વીચારી મત પૃથ્વી રસ કે-મ પાકશે, એતો શાસ્ત્ર અસત્ય.

ચોપાઈ-શ્રીવંત કહે સાંભળો વાણ, રાજજી છો ચતુર સુખણ; કુળ કુટુંબનો શોછે અર્થ, પ્રથમ મેં જોયોનો ગ્રથ. મન વીવાહની ઇચ્છા ધરી, ગ્રથ જોઈ આપી દીકરી, જેને સાત ધંબ ઉડતિ, ગેબી નાદ ભુંગળ વાગતિ; છપનપર ભુંગળ જેહને, કન્યા દીધીતી તેહને; મુજથી અદકો મનામાં ધર્યો, તે વેળા મેં વિવાહકર્યો, એને થયો ઇશ્વરનો કોપ, દ્રવ્ય બાધાનો લોપ; મેં જોયું તું તે નો ગયું, ત્યારે શાનુ સગ-પણ રહ્યું, કરતો નથી હુંતો અન્યાય; બીજે ઠામે દેઉ કન્યાય.

દોહરા-રાજ કહે ધન કારમુ, આવે આંજ જય કાલ; વેહેવાર રાખે જો તાહરો, તો પેહેલાને કન્યા આલ. એનો ગ્રથ કેહે કન્યા ગયો, મન વીચારી જોય; આજ એને શું નીપન્યું, તે કાલ આપણને હોય. ચોપાઈ-રામ રાવણ સરખા જેહ, લક્ષ્મી સહીત ન ગયા તેહ. લેહેરનીર અસંખી છાંય, તેમ લક્ષ્મી નીત આવે જય; ગ્રથ તાહારા ધરમાં છે જણ, આપ થોડા નહી થાંએ હાણ, વેહેવારીયો કેહે માંભળ રાય બેટી મોટી કુળ કેહેવાય. અસત્ય આચરવા માંડ્યું તમો, હવે દેશ હિ રહિયે અમો; કોડ વાત શું કહીયે કથી, એને કન્યા દેવી નથી દોહરા-મહીપતે મન વીચાર્યું, સત્ય કહું

એ મર્મ;એનો વાંક નવ કહાડીએ,એ બોલેછે અધમ,વિક્રમસેન વાણી વદે,તાહરા મુખનો ન્યાય;તુજને ભાવે તે કરૂં, પરણાવું કન્યાય;તુજને દુઃખ દેવું નહીં, નિસ્ત્યે કરવું કામ. તે જોયો તો તે થયી, આપુ સવાયો દામ. માહા કષ્ટે ધન લાવિયો, ધરણીપત માહા ધન, સર્વ આપુ તેહને, આપ ચલાવું મન.

ચોપાઈ-પોઠ ભરાવિ ટકા તણિ, મોકલી દીધી તેણિ ઘડી; ધનપાળશા કરે ધરબાર, મોકલ્યો તે માલ અપ્રમપાર; કયો પાછો શ્રીમંતની જોડ, ટકા આપ્યા છપન કરોડ; જ્યાં પધાર્યા લક્ષ્મી બાઈ. ત્યારે સર્વ થઈ સગાઈ. હણહણતા તોરીને ગજ, અડારીએ ફરકે ક્વજ. સઘળી સમરધ રહી મણા, વાગે નાદ ત્યાં ભુંગળ તણા. જેમ તારા મંડળમાં ચંદ્ર, સુરજ દેવામાં શોભે ઈંદ્ર; એમ તતક્ષણ વાધ્યું તેજ, ઉપન્યું સહુને અદકુ હેત. સમરાબ્યા મોહોટા જે મેહેલ, તે આગળ બીજ સહુ સેહેલ; શ્રીવંત શેઠ વિક્રમ કહે, કન્યા આપ સુખેથી રહે; ન્યાય બોલ તેને મન વસ્યો; શ્રીવંત શેઠ હઠડામાં હસ્યો; દળદર જ્યારે નાશી ગયું, જેમ પાછું હતું તે થયું; વીક્રમને તો હરખ ન માય, રાજેશ્વરી મંડપ રચાય. બેશી રહ્યો તો બીજે ગામ, ધનપાળશેઠ તેડ્યો તે ઠામ, આગતા સ્વાગતા ઝીંધી ધણિ, દિધા માન ઉજેણી ધણિ; નગ્ર બધુ હરખજ ધરે; બોજન તે મન ભાવતાં કરે લક્ષ્મી વરે તે હરખજ હોય, તેમાં શું કહેવું સોય જે વાત વિક્રમ મન વશી, તે તણા ઉપમા તે કશી.

દોહરા—સેન જે વિક્રમ રાયનું, તે વરઘોડા માંહ; લક્ષપતી લેખાવીયા, આનંદ અંગ ન માય. તે વર ગજ ઉપર ચડ્યો, ચાલ્યો ચઉટા માંહ; ધર આગળ થઈ નીસ રયો, બીજે વર રહેતો તાંહ ચોપાઈ—બીજને હતો ઉલટ ઘણો, સુણ્યો સાર વરઘોડા તણો; પેલા વરને દિઠો દ્રષ્ટ, તે વર મનમાં પામ્યો કષ્ટ. માહારી કન્યા વરશે એહ, હું તો માહારિ પાડુ દેહ; ગણે કુંસો ધરમા ધાલીયો, તેને માખાપે ઝાલીયો, થઈ બુમારવ માહા પોકાર, ગયા લોક સહુ જોવા ઠાર; વીક્રમસેનને ત્યાં થયું જણ, આવ્યો તતક્ષણ તે પ્રમાણ રાજ કહે એનું શું દુખ, ઈશ્વર એની ભાગે ભુખ; ત્યારે વણીકતો બોલ્યો વાણ, સાંભળ રાજ ચતુર મુજણ. માહારિ કન્યા પરણે એહ, તે માટે તણુ છું દેહ; લોકને શું મોહો દેખાડશું, તે માટે મરૂં છું હું, રાજ કહે તું સાંભળ ધીર, હું તુજને પરણાવું વીર; પ્રધાનની પુત્રી છે જેહ. તુજને પરણાવું તેહ; વડા વજરને તેડ્યો પાસ અતિશે દીધી સભામાં આશ. દોહરા—તાહારિ છે જે બેટડા, પ્રેમદા રૂપ નીધાન; તે માગી મુજ આપીએ, હું દેઉં કન્યાદાન વરને પોતે પ્રીછવ્યો, તેડવરને સાથ; હાથી પર બેસારીયો; આપ્યું શ્રીફળ હાથ; નીશાન ગાજે મડગડે, ફેલ્યો છે બહુ રંગ; જેવો શેઠ શ્રીવંત ધર, તેવો શાલા સંગ. એક વરતો જઈ ઉતરયો, જ્યાં ધર શ્રીવંત શેઠ, બીજે વરતો ત્યાંહાં ગયો, રાજદ્વારે ઠેઠ. રાએ પગ પખાળીઆ દીધુ કન્યાદાન; પરણ્યો પુત્રી પ્રધાનની, પામ્યો સનમાન.

ચોપાઈ—રાયે આપ્યું ઉઘર ધન, બીજા વરનું માન્યું મન; પરણ્યો ધનપાળ શે-
કનો પુત્ર, આપ્યું રાજ્યે ધરસુત્ર, એવો રાજ ભારે ભુપ; જેમાં ઈંદ્ર સરીખુરૂપ જેને
નામ જાણે પાપ. સમરે જાણે સરવે તાપ. નીરધનીઓ ત્યાં પામે ધન, સ્ત્રી વંજા તે
પામે તન; મુરખ જન વિદ્યા પામશે, દેહરોગી દુખ વામશે; પાપી પાણુ થાણે પવિત્ર
શુભ પ્રકારે શુભે ચરિત્ર. દુષ્ટ રૂદે તે કામળ થાય, વાધે પુન્યને પાતિક જાય; એવું
સાંભળી આપે દાન. આ લોકે પરલોકે માન. માટે કરજે સહુકો પુન્ય, એથી
રૂઢ નથી કાંઈ અન્ય. દોહરા—કહે પુતળી ભોજ મુણ વિક્રમનો મહિમાય; એવાં જે
પ્રાક્રમ કરે, તે ધરે સિંહાસન પાય; એમ કહીને પુતળી આપે ગદ્ય આકાશ; એહ કથા
પુરણ થઈ, કહે કવી સામળદાસ. શ્રોતા વક્તા સાંભળો, કહે કવિતા કરજેડ; શામ-
ભળાટ કહે બોલજે જયયય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧ મી હંસની.

કામાક્ષી નામની નવમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ દોહરા—આરાધુ ગણપતને, ચરણે રાખું મન; આનંદ થયો
મન ભોજને, લીધું શુભ લગ્ન. બટક ભેરવ પ્રત્યક્ષ છે. તે નોધારાં આધાર; જે કહે
વાયે તમ તણો, કરો તેહની સાર. જોતિષ તેડી પુછીયું, આપો મુરત દાન; સિંહાસન
પુળ કરી, કહ્યું બેસવા મન; સિંહાસનને નીરખાઉ મન મગન; ક્ષીરપા કરે મહાવીર
તું, જે જાણિ તુજ તન. મળી જેવા સહુ મેદની, અષ્ટાદસ સહુ વરણ; અવાજ થાય
દુદ્ધલી તણો. પડયું ન મુણે કરણ, ભોજે પ્રદક્ષણ કરી, આસન બેસે જેમ; માં મા
કહીને પુતળી, બોલી કામાક્ષી તેમ. સિંહાસન વિકરમ તણું, પંચડંડ અભેદ; પરદુ
ખલંજણુ સુખ કરણ, વાચ્યા પાળે વેદ. તે સરખો દાતા થશે, ઉદાર ચિત મહા મન;
પરકાયા પ્રાક્રમ કરે, તે બેસે આશન; ભોજ કહે મુણ પુતળી, વિક્રમ મહિમા જેહ;
તે સાંભળવો મુજને, દુધે તરૂંકયા મેહ. બોલી કામાક્ષી પુતળી, મુણ ભોજ મન આ-
પ મન વાંછીત પામે સહી, ભેદિ ન શકે પાપ.

ચોપાઈ—વીક્રમરાજ હરખે ધણું, સમન્ય સુંદરડયું પોતાતણું; મયા વાડીએરમવા
કાજ, રંગ મોહોલ કીધો છે તાજ; ભાર અઢાળડયું છે વન, જોઈને હરખયું મન; કમળ
ચુંટયાહાથે કરી વેણીપુષ્પને છાખજલરી; સ્નાનકરયું અવનીધણી, શેવાકરીશાંભુલ
તણી. કરિઆરતી લાગ્યાપાપ, પ્રસન થયો છે ભોજોરાય; પડીનિશા અસવારી ફરી ગામ
આવવા બુધજ ધરી; વાળે છે નીરધોશ નિશાણ, નવ સ્થંભે દુશમનના પ્રાણ સુખ
જાણે સરદનો ચંદ્ર, જેવો રાય અવનયો ઈંદ્ર; કરે જશ ચારણને ભાટ, સેન્યા આ-
લી આવી ને વાટ, ક્ષીપ્રા ત્રઠ આળ્યા જેટલે, મોટા પ્રગદીડો તેટલે, સેન્યા સહુવળા
વી ઘેર, રાય મરખીયાની માંડી પેર હું એકલો જામશ સોય, પુટે જન આવો નહી

કેય;ભરી ફાળ નાહો વન મગ પુકે જય વીક્રમ રાજન રમી શીકાર રાય પાછો ફર્યો
આપ શોક મનમાંથી ટળ્યો; કણખી એક દીડો વટમાં બેઠો છે માળે ઠાઠમાં ઉભો
ઉભો ગોફણ ફેરવે,હાં કે હુડા હોહો કરે. નાશે જનાવર દોદસ જય, તેતો દ્રષ્ટે દીકું
રાય.એ પંખીને અદકી ભુખ,એનું તે કોણ જાણે દુખ એની મનમાં દયા લાવીયો,
પોતાને મંદીર આવીયો;પ્રધાનને ત્યાંહાં કહ્યાં વચન,રણમાં જઈ ભરાવો અંન,અં
નના કોઠાર કીધાંવણા, ઘાટ કરાવ્યા પાણી તણા જેનો જેવો જોઈએ અહાર, ઠામ
ઠામ કીધા અંબાર;દેશ દેશને ઘાટે, ઘાટ પરભો મંડાવી ચોહો વાટ;નીર પીએ ને
દાણા ખાય,સહુ જનાવર સુખીયા થાય;મનુશ કીરતિ તો પેહેલી હતી,પંખીણાં પ-
છે થઈ છતી;ધન વીક્રમ મહારાજ,મુ જવી.૧૧ કુણ કરે પરકાજ એવી વાતો પંખી
કરે,આનંદ વિનોદ વનમાં ચરે,માન સરોવર છેજી જ્યાંહ,પંખી હંસ વહેછે તાંહ,
પાછળ પાળ-સ્ટીક તણી, તે સરોવરની શોભા ઘણી સાક્ષાત અમૃત તેમાં ભરયું,
મહાપુરુશ માનુ ભાવે કરયું; વ્રક્ષ અમૃત ફળ હોય તે, મહીમા જાણે નહી કોય,
કમળ પુલે છે લક્ષ પાંખડી. જે દીકે કરે આંખડી, તેહ સરોવર રહે છે હંસ, પંખી
પણ દેવતાનો અંશ સુરજ કાંતી મણી શોભે, જ્યાં મોલ તણો વરશે મેહ; તે હં-
સતો મોતી ચરે સ્વરમાં આવા ગમન કરે.

દોહરા-હંસોવાંક્ષી પુતભાં,પવીત્ર જેની જાત,તેણે કાને સાંભળી,વીકરમા છ-
તની વાત દાતા. છે પૃથ્વી વિષે, કરે ઘણાં પરકામ;વાચ્યા અવીચલ તે ખરે,પરદુ
ખલંજન નામ.આલો જઈએ જાત્રા, જોઈએ વીકરમરાય;દાતાનું મુખ દીડે,કોટી
જગન ફળ થાય.જોઈએ કેવું નમ્ર છે,કેવો છે તે ભુપ;જેવું કાને સાંભળ્યું,તેવું જો-
ઈએ રૂપચોપાઈ-હંસ મન વીમાસણ સુણી આલ્યા સહુ ઉજેણી ભણી,આવ્યાસમીપ
ઉજેણી માગ,દીડી શોભા ઠામે ઠામ,દિડા વિક્રમ કરા મેહેલ,તે આગળ ઇંદ્રસન સેહેલ;
સતરૂપીયું ધરયું છે ધન,ત્યાં વીધન નવ લોપે અન;ખીજે થયો હોય વિક્રમ પખે,જો-
તીશ શાસ્ત્રમા શક કેમલગે. હંસે શોભા દીડી ઘણી, ધજેવે કહેવાય ધડ લકા તણી;
જોતેજોતો આવ્યા તાંહ, મહારાજ બેઠા છે જ્યાંહ, કોટી રવી ઉદયો છે જેમ અક-
સ્માત અજવાળું થયું તેમ; રાજએ ઉંચુ નરખીયું, હંસ હઈદુ હરખીયું. જન સફ
ળ મહારો અરવતાર, આ પંખી આવ્યા મુજ દ્વાર,દંડત્રત કરી નમાવ્યું શીશધન
વેળા ધન આ દિશ, કુણ જાતને શું તમ નામ, સેવકને દીજે કાંઈ કામ; જમો છો
શું મુખવાસ,આવડુ રૂપ તમારી પાસ.મુજ રાંક ઉપર કરણા કરી,પુકે રાજ એમ
ફરી ફરી;બોલ્યાં હંસતો એમ વચન,સાંભળજોરાજનવીક્રમ છપ્યો-માનસરોવતીર;
નિર અમરત તે ભરીયાં,દરૂમ લતાની જાળ,પાળસ્વાટીકનાં કરિયાં,નહિ દીસ નહી
સત, જોતકાર તે ઉદયોતિ;સહુના ઉજવળ દેહ, મેહ વરસે તાંહાં મોતી, ત્યાં નાહે
સિત દેવ,શેવા કરે નીત્ય હરીહરની;બોમી કંચન વરણ છે જાણે શોભા સ્વરગની

ચોપાઈ—વચન સાંભળ્યું હશે ભણ્યું, હંધડુ હરખ્યું વિક્રમ તણું ભલે પધારયાં મોહોટાં ભાગ્ય, પ્રદક્ષણા દેઈ લાગ્યો પાગ; રહો પડણા માહારે ઘેર, કડ શેવા હું રૂડી પેર. દોહરા—તાહારે હંસજ બોલીયા, અમારે મોતીનો આહાર; તે અમુલખ નવ તમ વીશે, કયમ રહીએ આ ઠાર; રાજએ મોતી મંગાવીયાં, વેરાવ્યા ચોપાસ; ચરી હંસ સુખીયા થયા, પોહોતિ મનની આશ દુધ પાણી કરયાં એકઠાં, મુકયાં હંસહનુર; દુધ દુધ પ્રાસી ગયા પાણી રાખ્યું દુર, ત્રીયા તોરી કવીતર, નવરસ ચતુર અનેક; ખાર વીર કરે અંતશું, હંસ ચતુરછ એક.

ચોપાઈ—રાખ્ય દિવસ આંડ તે સાર, મન વાંછીત મોતીના આહાર, થયા વદાય આજ્ઞા લીધ, હંસે પંથ કર્યો છે સીધ. કહેજે અમસરણું કંઈ કામ, અમોછું તમારે નામ રાજતો સભામાં ગયા, હંસ દેવતો વદાયજ થવા; દીનપરદીન તે વાતજ થઈ, કીરતી સ્વરગ પાતાળે ગઈ સુરનાયક જે ઇંદ્રનું નામ, પડ્યું જગન તણું તેણે કામ; મળ્યા શહસ્ર અઠાશી રૂખી, અગષ્ટ વશીષ્ઠ દુર્વાશા મુખી; દેવ મળ્યાછે તેત્રીશ કરોડ જમ વરણુને અગ્નિ જોડ અષ્ટ કુળ પર્વત નવ કુળ નાગ, સાત સમુદ્ર લેવાને ભાગ; નવશે નવાણું સરીતા મળ્યાં, અડસઠ તીરથ આવી ભળ્યાં; નક્ષત્ર ગ્રહ તારાને રવી ચંદ્રાદીકની શોભા હવી; બ્રહ્મા વિશ્નવનેશીવ મહારાજ મળ્યા જગન આરભણુ કાજ, અષ્ટ ભેરવ મળ્યા માહાવીર; ચોસઠ જોગણી બવી તિર, શીખી સરણાઈ સાર, બીજાં વાળાં અપ્રમપાર ગુણીજન જશ બોલે વાત, એક એકની વખાણે વાત; સાંભળજે સુરપત રાજન તાહરે બોલ્યાં હંસ વચન; મ્રત્યુ લોકમાં નવ અવતાર; વીકરમ ઉજોણી પતસાર.

દોહરા—અનેક રાય આગળ થયા સહસ્ર લક્ષ કંઈ કરોડ; નથી દીઠો નથી સાંજળ્યો વિક્રમ કેરી જોડ. શુરનાયક શોભા ઘણી, ઓછવ મંગળ ચંગ; વીક્રમ મહીમા આગળે, કે નાવે પ્રસંગ પ્રાણુ આપે પરકારણે, પરકુખ ભંજન હેજ; એવો વીક્રમ એક છે, તેથી ઇશ્વરનું તેજ. સુણ તે સુરપત કોપીયો, ચઢી ઘણેરી રીશ, પગથી ઝાલા પ્રગટી, જઈને બેદી શીશ, હંસ જાણુ જે ચતુર છે, પણ સહુથી એહ અજાણુ; જ્યાંહાં બેઠા છે સુરપતી કેમ કરે મનુશ વખાણુ. દીધા કાળા ગ્રહ હંસ તે, પોતે સુરપત રાય; વીકરમને જાણું ખરો, તેમને મુકાવી જાય. એમ કહીને લોહમાં જડયા; પુઠળ મેહેલ્યા રખવાળ; કેહે વીક્રમ મુકાવશે, કે આવ્યો તારો કાળ.

ચોપાઈ—જગન પુરા જ્યારે થયા, સહુ સહુને ઠેકાણે ગયા; હંસ પડયા કાળા ગ્રહ જ-
ઈ જઈ ખખર માનસરોવરે થઈ, સ્ત્રીઓં જોતી હતી વાટ, સાંભળતામાં થયો ઉચા

કે આગળ કહીયે જઈ દુખ;કેમ આપણને થાયે સુખ;કેને જઈને કહીયે પેર,હંસ આપણ આવે ઘેર,વીચાર મળી સહુ જુથ,માન દેઈ તેડયો એક દત, વીકરમ પાસે જઈને રહેા, હકીકત આપણી જઈ કહેા; કીરતિ રૂડી કરી તમ તણી, કોપ્યો ઇંદ્રા-સનનો ધણી; તેતો અમને અદકુ નડયા, હંસદેહ કાળા ગ્રહ પડયા; આલ્યો દુત તે વાણિ લહી, વીક્રમ આગળ આવી કહી; રાજાએ દીધાં બહુ માન. વસ્ત્ર આભુશણ પાન. દોહરા-રહેા મંદીર તમેા માહરે, મટાડો મનમાં શોક; મુકાવું નહી હંસને,તો તીર્થ વ્રત થાજે ફેક. દુત કહે રાજા મુણે જશે એના પ્રાણ; શીઘ્ર મુકાવો તેહને, તો દીજે તમને લાહાણ. વીક્રમ કહે રહેા સાંસતા; રાખો હઈડે ધીર; રાખો હઈડે જ્યારે હંસ તે છુટશે ત્યારે લેશું નીર; શેવક શ્રી હરસીધ તણે; પાસે વીક્રમ-રાય, હંસ મુકાવા કારણે,પોતે તતખર થાય. દેઈ વચન તે રાખીયો, મનમાં ઘડીયો ઘાટ;રાજા રીક્રમ સર્વ નીરગમી જવા વસમી વાટ.ચોપાઈ-ગજરથ ઘોડા ગર્થ લડાર મેહેલ્યું ક્ષણું ન લાગી વાર;પ્રધાનને તો સુધ્યો ઘાટ,આલ્યો વસમી કેરી વાટ,મનમાં રાખી છે મહાધીર, તેડયો આગીયો સાથે વીર, પ્રધાનને સઘળું દેહનું સુખ, નીંદ્રા ત્રપા તડકા ને ભુખ; ઉઘાડું અંગ અણવાણા પાય; વેડે દુખ પોતાની કાય; મુખ જપે હરીહરજી નામ; સરીતા ત્રઠ આબ્યું એક ગામ.

દોહરા-સુખવતિ નગરીજ છે,પવિત્ર પાશ્વમ દેશ; શેવરમાંધાતારાણ્યો,જેખન બાળેવેશ;કરણ સમેા દાતાર છે કામ સમાને રૂપ;હરીશ્ચંદ્ર સરખો સતવાદીયો,ધર્મ સરખો તે ભુપ. ચોપાઈ-તેના દેશમાં વીકરમ ગયો,વણીક વાસ જઈ વાસો રહ્યો; હાટના ધણીએ દીધું માન, આણી આગળ મુકયાં પાન; કામ કાજ અમને દીજીએ જે જેઈએ તે માંગી લીજીએ, ખાટ તળાઈ જેઈએ જેહ, હાજર આણી કીધું તેહ ત્યારે વીકરમ બોલ્યા વાણ,સાંભળ લાઈ ચતુર સુજાણ;શી કમાઈ તારે હાટ, આવડુ ખરચ કરે શા માટ, પંથીને આપે છે લાહાણ, શું તારો ઘેર આવે વાહાણ; આવ શકતની તુજને આણ, જે સાચી નવ બોલે વાણ;તેહનો મુજને આપો પાર, સહુને કયાંથી આપો આહાર. દોહરા-ત્યારે તેતો બોલીએા; સાંભળ પંથી વેશ;દ્રઢ વિશ્વાસ આણો તમેા હું સાચુ બોલેશ;મહારા નગરનો રાજ્યો સેલરમાંધાતા નામ; સદાવરત છે તેહને,કોડાર કામે કામ;જેને ઘેર વાશેા રહે,જે કોપથી જન આગતા સ્વાગતા તે કરે, પણ ખરચે રાયનું ધન;ભુખ્યો તરશ્યો રહે નહી, જે આવે નગ્રમાં આપ ઘેર ઘેર અંન ભરાવીયાં એવો રાયનો પ્રતાપ.દોલીયા તળાઈયો ગોદડાં,ખાન પાન શુભપેર;પ્રતાપ સર્વ રાજતણે, તે છે મહારે ઘેર.

ચોપાઈ-વીક્રમે વીચારી પેર,જેઉ આજ ચરચા એને ઘેર;સદાવ્રત આપે સર્વ રાજ કયાંથી ખચે દ્રવ્ય; રાજાએ સંતોખ્યું તેનું મન, મેં હવડાં કીધું ભોજન;રહે-શું પોહાણ તાહરે હાટ; લેશું પ્રીતે અમારી વાટ;વણીક તે ઘેરજ ગયો,વીક્રમતો તે

સ્થાનક રહ્યો;અરધ નીશા ગઈ જ્યાહરે,સકળ લોક સુતા ત્યહારે;ત્યારે ઉઠ્યા વી-
ક્રમ વીર બાંધી કાછ થયો મહુ ધર;ખડગ પોતે ધરીયું હાથ વિર આગીયો પોતાને
સાથ. નીશા ચરચા જોવા નિરધાર;મયો સેવરનો જ્યાંહાં દરખાર;અદ્રષ્ટ વિદ્યા મ-
નમાં ધરી;જુએ રંગ મોહલેનેત્ર ભરી. ચડ્યો ઉચી અટારી જ્યાંહાં, સેવરમાં ઘાતા
પોઢ્યા તાંહ વીક્રમ ત્યાંહાં પોતે જોટલે.સેવરચા ઉઠ્યો તેટલે.ઉઠી છાખમાં પુષ્પ;
જ ભરી કુમકુમ અક્ષત હેતે કરી; પુષ્પચંદન મેવાંફળ આહાર. ચાલ્યો ક્ષણુ ન
લાગી વાર. ઉતયો અટારીએથી જેમ, પુઠે વીક્રમ ચાલ્યા તેમ; જેમ જેમ સેવર
આધા પગ ધરે, પુઠે વીક્રમ પરીચાણુ કરે; મુકયું ગામ ધર પોળ પ્રકાર, આળ્યો
નગ્રથી તે બાહાર;આમળ પાછળ ચાલ્યા જય, તે નવ જાણે શેવરચા;નથી પાસે
કોઈ બીજો સહાય; આપે માહા અરણુમાં જય; સેવર ગયો સાગરની તીર, પુઠે
જય છે વીક્રમ વીર. જઈ સાગરમાં સ્નાનજ કરયું ધ્યાન ચંડીનું મનમાં ધરયું;
કરી દિપક જોત વીશાળ,શીંદુર તીલ કરયું છે ભાલ;ઘાલ્યો કંઠ કરેણા હાર,સ્તુતી
કીધી છે અપ્રમપાર;શેવરે આરાધના કીધી ઘણી, આવી ત્યાં ચોસઠ જોગણી; કાન
હાથ વાંસો ને ચરણ,કોને કોટ નાશીકને કરણ; વળી જોગણી ડારોહાર, રૂધી માંસ
તણો છે આહાર;રૂધીર ચુસી સરવે ગ્રહું,તે વીક્રમ રાજએ કહું, નીપન્યું તે જોઈ
સઘળી વસ્ત સેવર દેહમા રહ્યાં છે અસ્ત;પુર્ણ સંતુષ્ટ થયાં તે દેવ પછે પ્રસન્ન થયાં
તતખેવ. દોહરો—કરી અસ્તજ એકઠાં, ઉપર ટાંઢ્યું ચીર; અમ્રત શુભ અંજન
કરયું, ઉપર સીંચ્યું નીર. તે રાજ બેઠો થયો,વળી જોડ્યા બે હાથ; પ્રદક્ષણ પોતે
કરી, બોલ્યો જગાણુ સાથ સરસાદ વરસ્યો ત્યાં હુનનો,ક્ષણુ ન લાગી વાર; એક
ઘડી વ્રટી થઈ, હુનજ અપ્રમપાર. જોગણી અલોપજ થયાં. તે વેળા તે દિશા; બાંધિ
શેવરે ગાંડડી, આપ ચડાવી શીશ; નગર ભાણુ તે આવયો, માથે છે બહુ ભાર; તે
ચરચા વીક્રમે જોઈ, કોઈ ન જાણે પાર. ધન નાંખ્યું ભંડારમાં, દુખ સહયુ નીજ
જાત; એમ કરતાં નીશા ગઈ. અરણુ ઉઠીયો પ્રભાત.

ચોપાઈ—કરયું સ્નાન દાન ભોજન,પડી રાત વીત્યો તે દન;વિક્રમ કહેનિશ ચ
રચા જોઉ, મહારા મનનો સદેહ જોઉ. રાત અરધ ગઈ જ્યાહરે;નિકળ્યો છે શેવર
તાહરે; પેહેલે દિવશે કીધું જોટલું,બીજો દિવસ વિત્યું તેટલું;તે વિક્રમે મન રાખી
યું, રાજનું કારણ પરખીયું; શેવરરાજ છે આળ્યો ઘેર,વીક્રમે વીચારી પેર. સ-
દાવ્રત કરે છે જોહ,ઘણું કષ્ટ વેડે છે દેહ;વેડે નીંદ્રા તેજે છે સુખ જીવ જાતાં પામે છે
દુખ; પરદુખભંજન હું કહેવાઉ, સુખ કીધા પાખી કેમ જાઉંકીધું તે જણાવું મ-
રમ, એ વાતે નહી મારો ધરમ; સુખ કરે એને શરીર તાહરે મુખ પીડે હું નિર;
ન કરું સુખતો કાહાડું પ્રાણ, કરી પ્રતીજ્ઞા મનમા જાણ. મનમાં લાગ્યો દારૂણ ગુર,
એટલે મેર પોત્યો શીશુર વીક્રમ હાડે મનછા ધરે,હિમન મેહેલે અર્થ ન સરે;પુજ

સામગ્રી પોતે ભરી, પેહેલે દિવસ દિડી તે કરી ચીરી ત્વચા પોતા તણી.નેમાં ભરી મીઠાઈ ઘણી, ચરણ ઉદર વાંશોને હાથ. ભરયા બેહેક કસ્તુરી સાથ, પોત પોતાને હાથે કરી. અંગ અંગમાં સાકર ભરી, ખીજ મેવા અપ્રમપાર, લીધો અમ્રત અદકો આહાર; પુષ્પ મુગધ તંબોળને ધ્રુપ, ભરી થાળ ચાલ્યો તે ભુપ.

દોહરા-રાજ સેવર નથી જાણતો; જે વીકરમ ચર્યા જોય; વીક્રમ એક મનમાં લહે, અન્ય ન જાણે કાચ, ચોપાઈ-રાત પોહાર તે ચાલ્યો વીર મનમાં રાખી અદકી ધિર; જ્યાં ધેવર પેહેલે દીન થયો, તાંહાં જઈ વિક્રમ ઉભો રહ્યો; સેવરે ક્રીડતું જે-ટલું, જઈ વિકરમે ક્રીડું તેટલું; એટલે તાંહાં આવી જોગણી, સકળ ભોગ તણી ભોગણી, દોહરા-લીધો ભોગ નીવેદનો, પછે થયું છે મન; સહુ મળીને એકઠી; ભક્ષ કર્યો રાજન આવો સ્વાદ અમ્રત તણો, વિવિધ ભોગ વિલાસ. ધન ધન તું રાયજી, પ્રસન્ન થઈ તતકાળ; અસ્ત કર્યો તાંહાં એકઠા, ઉપર સીંચ્યું નિર. અમ્રત દ્રષ્ટે જોયું ત્યાં, ઉઠ્યો વિક્રમવિર; પ્રદક્ષણ પોતે કરી, નમીને લાગ્યો પાય. પ્રસન્ન થઈ સપ્ત જોગણી, વરદાન કહું કાંઈ માગ; માગ કહું માગ તું, પ્રસન્ન થઈજી આજ; જે માગે તે આપુ હું, સીધા તાહારાં કાજ.

ચોપાઈ-ત્યારે તે બોલ્યો રાજન, માગુ દો મુજને વચન; ત્યાં તો માગું હું આજ, જે મારા મનમાં છે કાજ; એવું વચન બોલ્યો તે સાથ, વચન દેવિયે આપ્યું હાથ.

દોહરા-જે વરદાન આપુ તુને સારો કારજ સર્વ; દેહ ભક્ષણ કરયા વિના, આપો એટલું દ્રવ્ય, હું તો વિક્રમ રાજ્યો. નથી માહાર ગામ, મુજ ઉપર દયા કરો, કરો સેવરનું કામ. ચીતામણી એક ઓપીઆનિત કરજો પુજવ; ધાતજ કરવી નવ પડે પામીશ એટલું ધન. કહિયે આજથી આવીશમાં, ભોગવ લીલ વિલાસ; ધેર બેઠા મણી પુજજો, ધન પામીશ ખારે માસ.

ચોપાઈ-પછે જોગણી બોલ્યાં વાણ સાંભળ વિક્રમ ચતુર સુજાણ; આપજો શેવક ને મણી. ટાળી ચીંતા તેહજ તણી. પરગજી તું છે રાજન તેણે સંતાપ્યું મુજ મન; તેનું હેત ઉપન્યું છે મને, માટે વસ્ત એક આપું તને તે આપુ તુને હેતે કરી; ધેર જઈ આપજો સુદરી; ઝાલા અમુલક જોડુ એક, આપુ તેજને કરી વિશેક; મણી સેવર માંધાતાને આપજો, મહા સંકટ તેનું કાપજો; હેતે ઝાલ આપી છે અમો, તેતો ધેર લઈ જજો તમો સોહાવજો રાણીને કાન, સદા રતુશે જોખનવાન, જ્યાંહાં લગે ઝાલ તણો હશે જોગ, નહી જરા બ્યાધને રોગ. પ્રથમ વસ્તુ તે પામીયો, સકળ દુઃખ દેહનું વામીયો; પ્રદક્ષણ દઈ નમાવ્યું શીશ, જોગણીયે દીધી આશીશ; માગી શીખ થયો વીદાય, સેવરના નમ્ર ભણી જાય; નીકટ નમ્ર ભણી તે વળ્યો. શેવરમાંધાતાને મળ્યો; પુરણ અરધિ ગઈ છે રાત. પશુ પંખી નહી માનવી જાત, એક સમીયે આવ્યો ત્યાંહ, વીકરમે ઝાલી તેની બાંહ. દોહરા-મધરાતે તું નીસરયો, શું ધારયું છે

કાજ;એકલા કેમ પંથે પડે,વીકટ સેવરનું રાજ.પરવાર છે તમે કે તણા શું નામ છે જોર;કે કહે જરવાટે રમે,કહે સંગે છે ચોર.માન મુકી મુજને કહે,જે મેં પુછી વાણ; સાચું કહે જો નહી તમે તો ઇશ્વરની આણ, સેવર ઉભો સાંભળી, મુકી દે મુજ હાથ;માહારે દુખે નીસરયો,કેમ કહેવાય વાત.તું હોટે છે વાટમાં મારે ઉતાવળુ કામ; રાડ કરે છે આવડી,ભાઈ તાહરે શું નામ, વીક્રમ કહે છે નહી કહે, પ્રથમ પુછું હું આજ; પ્રીત અમશું કર્યા વીના નહી સરે તુજ કાજ.

ચોપાઈ-સેવર કહે સાંભળો વીર,રાખો રૂદ્રીયા માંહે ધીર;મધરાતે જો દુખીઆ થાઉ, પેટને અરથે હું તો જાઉ. મહારે દુખ છે સાગર ભરયું, ખીજો ન જાણે હંઈદુ ધરયું;નીકળ્યો છું હું મહારે અર્થ કાંઈ આશ લેવાને ગરથ.વણકામે ન જાએ કોય આ રૂદે વિચારી જોય; મહારે તો વેળા જાય છે, વાર ઘણી મુજને થાય છે,

દોહરા-વીક્રમ કહે હું શીખવું,સુખીઆની પેર;કહયું કરો અમરડું જાઓ તમારે ઘેર. રાતે રણશે જોઈશું, તેટલું અમારે પાસ; સેવર થયો છે આકળો, ભાઈ તુજથી હું નીરાશ.શેવર કહે છે મુખથી, તું કરે ખરો પરાક્રમ;ઉજેણીપતરાણ્યો, વીક્રમ તાહરે નામ. ત્યારે તો વીક્રમ હસ્યો,સાચી બોલી વાણ જેનું નામ કહયું તમે, તે તું મુજને જાણ તમને તો હમે ઓળખ્યા, સેવરમાંધાતા નામ; કુળ તહારે નીરખીયું, માટે કરે તમ કામ. મણી છોડીને આપીયો,આણી અદકુ હેત; જોતાં આનંદ ઉપચ્યો;લક્ષરવીનું તેજ.કરો પુજન જઈ એહનું સરે તમારો અર્થ;દુખ શરીર વેક્યા વીના,પામે મનવાંછીત ગરથ;રાતે જાવું નવ પડે, નવ શીર લેવો ભાર.એક મણીને પુજતાં, થાશે દ્રવ્ય અપાર; સેવર કહે કયમ માનીએ, તેનું શું એધાણ; એ કારણ તમે કયમ લહું,સાચી કહેને વાણ.ચોપાઈ-વીક્રમ કહે કાંઈ કારણ કંથ; મારે નીકળવું પડયું પંથ;તારા નગરમાં વાસો રહ્યો,વણીકને ઘેર સુખીઆ થયો. સદાવ્રત સાંભળ્યું તમતણું,મનડું હરખ્યું મહારે ઘણું. પછે તમારી ચરયા જોઈ, તે નવ જાણ ખીજો કોઈ જોગણીને સમરપી દેહ,હું નતણા ત્યાં વરસ્યો મેહ;તેને માથે લીધો ભાર આઠ્યા રાજસભાને કાર; મેં તે માહારી દ્રષ્ટ, ઘણું દુખ વેડો કષ્ટ.તમારા પેહેલો ગયો હું આજ,તમે કરતા તે કીધું કાજ પ્રસન્ન થયાં તે મુજને માત, તે સાનીધમે જોડ્યા હાથ; મુજને કહે વરદાન માગ,આજથકી તાહરે ફળ્યુ ભાગ્ય.

દોહરા-ત્યારે મેં તો માગીયું, વીચારીને મન; સેવર ઘેર બેઠા રહે, પામે એટલું ધન. ત્યારે આ મણી આપીયો, સાધ કહે લઈ જાઓ. લઈ આપો સેવરને તેથી સુખીયાં થાઓ. ઝાલ જોડે મને આપીયું,સોહાવો સ્ત્રીને કાન;જરારોગ વ્યાપે નહિ, નીત નીત જોખનવાન.ચોપાઈ-તે માટે આ મણી લીલ્યો, પ્રવેશ પુર માંહે કીલ્યો; શેવર રાયને ઉપનિ હાશ, દ્રઢ કરી માન્યો વીશ્વાસ.

દોહરા-શેવર મનમાં હરખીયો,બે જાણ આઠ્યા ઘેર, આગતા સ્વાગતા ક્રીધી ઘણી

પુત્ર બહુ વીધ વીધ પેર. ચોપાઈ-માગી શીખ તે રાજ વળ્યો, પોતાને પથે તે પળ્યો; સેવર રાય કરયું તે ઠોર, તેનો કહેવાય પહેલો પોહોર એક પહોર. કરણનો કહેવાય, બીજે સેવર માંધાતા રાય; માડયું સદાવ્રત ઘાટે ઘાટ, ધરમ તણી ચલાવી વાટ; માહા પુન્યવંત કળબુગ વીખે, નહી કો શેવરમાંધાતા પગે-શેવરની વાત ઇહાંથી રહી, વીકરમની પછે શીગત થઈ; હંસ મુકાવાની ઇચ્છાય વીક્રમ પથે ચાલ્યો જય, શી-લવંતી નગરીમા ગયો, પ્રજાપતી ઘેર વાસો રહ્યો; સ્ત્રી ભરથાર વ્રદ્ધ ધરમુત્ર એક જોખનવંત છે પુત્ર, દીવસ પાછલો ઘટીકા ચાર, તે સમે રાજ ગયો તે ઠાર.

દોહરા-રૂદન કરે છે અતિ ઘણું, હઠડે ન રહી ધીર, તે વીક્રમે સાંભળ્યું મનમાં કર્યો વીચાર. કારે બાઈ તું કાંઈએ આળોટો ખાડા ખાઓ; શા માટે હઠડું હણે, રાતાં તાતાં થાઓ. રાખી ધીરજ વાચા કહો, સાચી કહેને વાણ, આવડું દુખ શાથી ધરો; શી થઈ તમને હાણ.

ચોપાઈ-ત્યારે તે તો બોલી નાર, સાંભળ ભાઈ તું એક વીચાર; મહારા નગરમાં છે રાજન, તેને પેટ નોહોતું ફરજન. ઉપાસના જોગણી કરી, તેને પેટ આવી દીકરી; ખાર વરસની થઈ તે જોગ, તેને ઉદર વાંધ્યો રોગ, તેની આજ્ઞા દીધી રાય, નીતે એક માણસને ખાય વારા ફરતી ઘેર ઘેર, જોઈએ માનવી રૂડી પેર. ઘરડાનું તો નવ લે નામ, જોખનવંત તણું છે કામ લાડકવાયો મારો તન આજે જવાનો છેદન, માટે રૂદન કંઈ અમે, પુછ્યું તો સાંભળજે તમે, હવે હમારાં સુખડાં ગયાં; ઘરડે ઘડપણ વાં-ઝીયાં થયાં પુત્ર તણીતો થારો હાણ, અમે બે ઇહા તજશું પ્રાણ.

દોહર-તેનું દુખ તે સાંભળી, બોલ્યો વીક્રમ રાય; પુત્ર તમારો જીવશે, દુખના ધરશે કાય. સાટે તમારા પુત્રને, જશું અમે તે ઠામ; સુખલીલા તમે ભોગવો, કો નવ લે તમ નામ. ત્યારે દુખીઓ બોલીઓ, મન વીચારી આપ; લોકો દે મેહેણાં મને, પંથી મરાવ્યો સાપ. ચોપાઈ-રાજ કહે ચીંતા પરહરો, મેહેલી દે મનનો આં-બજો; એમાં તે શું કારજ કશું, તમ સાટે અમે ત્યાં જશું; એટલે નીશા ઘડી ચા-રજ ગઈ, તહાં જવાના વેળા થઈ; ગયો રાય માગીને શીખ, મનમાં ન આણી કોની બીક. ગયો દરખાર અટારી જયાંહ, અસ્ત્રી પોહોડી દીડી ત્યાંહ; વરસ તેરમાં જોખન રૂપ, દેખી વિસ્મે પામ્યો ભુપ. કાંતિ રૂપ કનક જેહની, ખત્રીસ લક્ષણ ગુણ તેહની; એવિ દિડી તેતો નાર, તવ રાજએ કર્યો વીચાર; ભર નીંદામાં તે કામની, પહેલી પોહોર ગઈ જમની; જોઈ કાણ આવેછે આંહ, મનુષ્યને ખાય છે ક્યાંહ; નારી પોહોતી તે ઠાર, ત્યાંહ વસનો કર્યો અંખાર; તે સેજ ઉપર જઈ ધર, વસ તણું એક માણસ કરયું. પગે તે દીપક મુકીયો, તે પાછળ પોતે ઢુંકીયો; વા-ળ્યો કાછડો મુજ તે કરી બેઠો ખડગ ઉઘાડુ ધરી; ગઈ રાત અરધી જ્યાહરે, નીસ-ર્યો ઉદરમાંથી સાપ; ન દીડું માણસ નીસર્યો બાહાર, રાજએ દિડું તે ઠાર; આ

પાપી તે માણસ હશે, એનો દોસ મનમાં કોણ ગણે મુકયું ખડગ કરયા બે ભાગ, વીક્રમે વધ કરયો તે નાગ;લેઈ કટકા બાંધી ગાઠડી,મુકયા શીશ લાળી મુઠકી.એટલે વળતિ જગી નાર, જેનું રૂપ છે અપરંપાર. પેટ માંહેથી વ્યાધી ગઈ, તારે કુંવરી સાલ થઈ; વારો ભરવા આવીયો, તેણે કાઢાડયો રોગ.બેઠો છે તે રાજવી, મુખે કર સંજોગ;પીતા માત હરખ્યાં ધણું,ઉલટ અંગ અપાર, ઘસીને જેવા આવીયો, કુંભાર કેરે ઘરબાર.

ચોપાઈ-તે રાજ વિક્રમ ગમ્યો, પ્રદક્ષણા દઈ પંથે નમ્યો; મહારી ઉતારી છે બહુ ગાળ, તમને પરણાવું હું બાળ. સાંસો મનમાં વવ કીલ્યે. તે કન્યા તમો લીલ્યે;થયો હરખને પુલ્યો રંગ,રાજ્યે ઘેર માંડ્યો જંગ,પેહેલે દીન તો ગામજ ભોજન, બીજે દિવસ લગ્નનો દીન; તરીયા તોરણ બાંધ્યાં બારણે,ઓછવ મંગળ તે કારણે.વીક્રમ આવ્યા પ્રજપત ઘેર,માંડી વાત કહુ સઉ મેર;તમ પ્રતાપે વ્યાધી હણી, પ્રણાવશે પુત્રી તે તણી. તમ ઘેરથી ચડાવો જન,રાજ આપણને દેશે માન; અરધું સાંપસે મુજને રાજ, સરયાં આપણ મનમાં કાજ. દોહરા-એવું તેણે સાંભળ્યું તેણે ઢળીયાં ઘેરણ; સાસના વાસના ચેતના જાણે પામ્યા મરણ,જાણે વાણજ બુડીયું, એમ ત્રણે પડ્યાં તે જાણે કોઈએ લુટીયાં ધીધા ચારે ભાગ;રજ અચરત પામીયો, હરખ થયો ચીતભ્રમ;હેત આવે મુજ ઉપર, બીજે નજણેમરમ. ચોપાઈ-લાગ્યો ચાર પગે લળી લળી, એટલે સહુની મુરછા વળી કોહો તમને કેમ આવી લેહેર, કાહો મુજ ઉપર આણો મેહેર. તે સાચુ ન કોહો જે મુને સ્વહ-ત્યાદીક પાતિન તુને

દોહરા-તારે દુખીયાં બોલીયાં,ભાગુ તુજ સંદેહ;મેં મોકલ્યો ભાઈ તુજને,મોટું જુખ તો એહ; કાલે તું પેદા થયો, ઘરમાં અમારા કાજ;જે તું ઘેર નાવતો તો પામત હું રાજ; તમે ગયા તે હું જતે, પરણત કન્યા રૂપ;ભોગવત રાજ આ ગામનું થઈ બેસત એમ છુપ. અમો જાત ઘેર રાયને. ટાળત તરૂણી રોગ;તમો ઘેર પરણી આવીયા, અમ કર્મના ભોગ; વીક્રમ કહે કાં દુખ ધરો; કાં બોલે અન્યાય; સાંપુ રાજ એ નગનું, પરણાનું કન્યાય. દુખીયા માનો નહી, ન કરે કોઈ પરકામ; તેવો નર તો એક છે, વીક્રમ ઉજેણી ગામ,

ચોપાઈ-તમો કોહોનો તેહજ હશે કામ તમારું નિસ્યે થશે, અમરત સરખી તે તો વાચ,ત્યારે માન્યું દ્રઢ તે સાચ વાત કરતાં દુખડું ગયું વીતિ રાતને વાહાણું થયું; લગ્ન તણાં માંડી તે પેર, તેડુ આન્યું પ્રજપત ઘેર, કાલ વારો હતો જેહનો. આજ અરથ અમને તેહનો; રાજ્યે ત્યાંથી મોકલ્યો, વર બેશી આવે એકલો, વીક્રમે વિચારયુ સુત્ર, પાસે તેડયો પ્રજપત પુત્ર પોતાના પહેરાવ્યા શણગાર, ઘાલ્યો કોટ મુકતા રૂળ હાર.જેને ઘેર લક્ષ્મી પગ ધરે,રૂપ કળાગુણ વાસો કરે,જ્યારે

કરમ જોરાવર થયું; કંઈપ હવું તે નાશી ગયું; તે હાથીયે વરતો ચડે, નિસાન ગાળે ને ગરગડે. વિવામાં તો શો વીસ્તાર, રીતભાતને કુળ આચાર; તે પુરૂષે કન્યા વરી, થયું સુખ આંતરડી ઠરી; તે સસરાની ભાગી દાઝ, ને નગનું સોંપ્યું રાજ.

દોહરા-રાજ લીલા ને ભોગવા, સુખ પામ્યો તે ચંત; હુખ તેનું ભાગીયું વીક્રમ પળીયા પંથ.

ચોપાઇ-એક મુઠ્ઠી દેશ ખીજે લહે, વીગા પડે તાહાં વાસો રહે; હંધડા માંહે હરીનું ધ્યાન; હરસીધ તણું છે મન; મારગ વીખે એક આઠ્યું વન, તાંહાં નહિ કો માનવિ જન, દીઠું દેર સાક્ષાત. મુરતિ તેમાં અંબે માત; અદક્ષણું રહ્યું ત્યાં ઠરી, ભાંવ ભગત શું પુજ કરી; એટલે નીશા પડી છે તાંહ, રહ્યા વાસા તે દેરા માંહ. અરધ નીશા તો જ્યારે ગઈ, તે સ્થાનક એક રચના થઈ; એક ખુણે પોહોડયો રાજન, આવે એક દિઠું વિમાન. તે દેરામાં એક ગુફાય, વીમાન પાંધર ચાલ્યું જાય. તે રાજ એઈને રહ્યો, પાછળથી તે સાથે ગયો; ધરયું ધ્યાન રૂદે વજ્રતાળ. વીમાન ગયું એવે પાતાભ; ગયું નાગપતીની પાસ, રાજ ઇંદ્ર કહે છે જગા; તમને તેડે આપવા ભાગ, મળ્યા છે જેમ આપતી વાય; દેવ લોક ગાંધરવને દાય, તમને તેડવા આવીયો; કંકોત્રી રૂડી લાવીયો માટે સઉ થાઓ તઈયાર, વીમાન પર થાયો અસ્વાર.

દોહરા-નાગપતી તવ બોલીયો, સાંભળ દેવ વચન; માહારે તો માહા હુખ છે ગયો અમારો તન. વાડી હતી તંબોળની, તાંહાં નિત રમવા જાય; તે રમીને આવે નહિ, તાહારે મુકજે આશ; આવો દિશે તંબોળમાં, કે કોઈએ ક્રીધી ધાન; તે ચંપો સુક્રી પડ્યો, તેને દિવસ થયા છે સાત. તેનો શોક હંધડા વિખે માહા હુ; ખીઓ મન; પુત્ર વીજેગે કરી અમો, તણું નીંદ્રાને અન; જગન વીશે નહી આવીયે, જે કહેશો તે ફોક, સુત આવેથી સુખ થશે; ગયાથી થાશે શોક; ત્યારે વિકરમ ચેતિયો, મન વિચારયું આપ જે સરપ મેં મારીયો, તેનો તે આ આપ; પ્રમાણ કર્યો પ્રગટ થઈ, પાગ નમાવ્યું શીશ મુખ આગળ કટકા ધરા, રાખે કરો તમે રિશ. ઉજેણી પત રાજ્યો, વિકરમ માહાઈ નામ; માડી મત મને ઉકેલી, કુડું ક્રીધું કામ. પુરણ વાત માંડી કહિ નીપજ્યું જેટલું કરમ; સાચું હું એ બોલીયો, ઇશ્વર ખાહાલું ધરમ. નાગપતિ ઘણું હરખીયા રિજ્યું પોતાનું મન; ભલે લાવ્યો તું કકડા, હવડાં જવાડું તન, આણિ અમરત સીંચીયું, ક્ષણુ ન લાગી વાર. આગસ મરડો ઉડીયો, નાગણુનો જે ખાળ; ખાનંદ ફેલ્યો અતિ ઘણો, શોભા નૌતમ થાય; પંદર વરસની પદમની, ઘેર હુતીક થાય. પરણાવી રાજ વિરને, થયો ઘણો ઘોંઘાટ; આલો વિમાને બેસીએ, લીજે સ્વર્ગ વાટ. નરપતિ વિમાને ચડ્યો, સાથે વિકરમરાય; જઈ પોહોતા ઇંદ્રાસને જ્યાં છે દેવ સભાય. ત્યાં ત્રીશ કરેડ મળ્યા દેવતા, નદી પર્વતને નાગ; ધરણુવાયુ અગ્નિ જેમ લે પોતાનો ભાગ; સભા મધે સાંહાસને, બેઠો ઇંદ્ર આસન; તેણે વિક્રમ ઓળખ્યો;

વાત વિચારી મન.એ માનવી કેમ આવીયો,તેનો સદેહ થાય; જોઉં પારખું એહનું કેવો છે એ રાય; છાપ ભરી તાંહાં હારની,તે આપી વિકરમ હાથ;લેઈ પોહોઆડો સરવને, એમ બોલ્યો તે સાથ. રખે !વસારો કોયને,રખે વધારો આજ;એવામાં જો ચુકશો; રહી રહે તારી લાજ. વિક્રમ વિમાસી ઉડીયો, લીધું હરસીધનું નામ;ટાળો સંકટ માહાઈ રાખો માહાઈ માન. ધ્યાન ધરયું વૈતાળનું, ક્ષણું ન વાગી વાર; પ્રથમ આરોપ્યો ઈંદ્રને, મુકતાફળનો હાર. માંડ્યો એક એક આપવા,કાલી થાય જવ થાળ; તવ હરિ લેઈ ઉમેરતો,પોતે વિર વૈતાળ;કોઈએ ભરમ જાણ્યો નહિ,પોહોતા હાર વિશેક;પ્રણામ કર્યો જઈ ઈંદ્રને,વધ્યો હાર ત્યાં એક. સુરપતી ચરણે મુકીયો, હરખ્યો સુર માહારાજ; વિકરમ કંઠ આરોપીઓ, પ્રભુએ રાખી લાજ, માગ માગ માગ કહે સુરપાત, જે મન ઇચ્છા હોય; તું છે પુત્ર માહારો, ખેદ ન કરશો કોય,

ચોપાઈ—તન વીકરમે જોડયા હાથ; ચરણે નમ્યો ઈંદ્રાણી સાથ હું પુત્ર તમારો સહિ, કડું ભેટ એક તમને અહીં; ઝાલ પેલી મુકી સાર,એમાં ગુણ છે અપ્રમ પાર. એ ઝાલ સોહાવો કાન,જેખન સદાયે રહેશે વાણ;હરખ્યાં ઈંદ્રાણી સુરપત જેહ,ઝાલ જોઈ મુખ પામ્યો તેહ. માગ માગ કહેછે તે મુખ, જે વાતે છે તમને મુખ.

દોહરા—પગે નમિ વિકરમ કહે, હું શેવક તમ અંશ; જે વરદાન આપોમુને,તો મુકીદો હંશ. હેત કરી છોડીયા, આપો અમુલક હાર; માન દઈ બોલાવિયા, ક્ષણું નવ લાગી વાર. કુંડળ પોતાના કરણનાં,આરોપ્યાં વિકરમ કાન;તેજ વધ્યું ત્રીલોકમાં, અરણ આકારે વાન. પછે જગન પુરણ થયો,સહુકો થયા વદાય;વિમાન બેઠા દેવતા સહુ સ્થાનક તે જય. હંશે હારજ આપીયો, વિકરમરાયને ભેટ;લેઈ પધારો નગ્રમાં, દુઃખ સમસે સઉ નેટ.

ચોપાઈ—માગી શીખને વીક્રમ વળ્યા;નાગપત્નીને સાથે પળ્યા;આબ્યા ઘેર જે નાગજ તણે, હંસ મુકાબ્યા કષ્ટે ઘણે; નાગજ કન્યા સાથે લીધ;પંથ કરવા માંડ્યો છે સીધ; પોતાના ધરમાં થાપીયું, પુષ્પ એક નાગે આપીયું; રોપજે જઈ વાડીમાં ઝાડ; સોભા નઉતમ થશે તે હાર. દોહરા—કન્યા લેઈ ઘેર આવિયા, વાગ્યાં ઢાલ નીશાન; જેવો ઈંદ્ર અવનવો, જેવો ઉદીયો ભાણ. ગઈ વધાઈ ઉજેણીમાં, આબ્યા મહિપત માહારાજ; પ્રધાન પંડિત સામા ગયા, કરવા રૂડાં કાજ, મોતીએ રાય વધાવિયા, રંગ મહોલ અવાસ ચાર રત્નો લાવીયા પહોતી મનની આશ.

ચોપાઈ—એક કુંડળને બીજે હાર, ત્રીજુ પુષ્પને ચોથી નાર; એ વરણ અહારે નીરખીયું, સહુકોનું મન હરખીયું. આબ્યા રાજ સુખીયા થયા વ્યાધીરા ગતે સહુના ગયા; છે નગ્રમાં ગુણકા એક, કામ સમાન છે રૂપ વશેક; તેને ઘેર જતો એક જર, તેથી મનમાં કરશે વિચાર; જે તુજ સાથે સાચી પ્રીત તો હું કહું

કહુ તે કરે એક રાત; રાજે હાર લાવ્યો હંસજ તણે, તે ઊપર મને પ્રેમજ ધણે; તે લાવો જતન કરી પેર, તો આવો અમારે ઘેર, નહિ આવશે અમ મંદિર વળી; આજથી પ્રીતી આપણે ટળી; વિક્રમનો જોતા હું હાર, તો હું સખજો પામું ભાર. સ્ત્રીનો પ્રહર કેમ ધરું, કાટ ભક્ષ કરીને મરું, તેણે ચેતવી એવી વાણ, તણુ પ્રાણ કહિ ગયો મશાણ,

દોહરા-તે નગ્રે એક વાણીઓ, તેને છે એક બાળ, લગ્ન સમીપે આવિયો; તે દિન વિવાહ કાલ; તેણે હઠ લીધી ધણિ, નવ સમજે તે સાન; રાજ કુંડળ લાખિયો, તે લાહવો માહારે કાન. તે આવે તો જીવીયે, વાધે રૂપ અનુપ; નહિતો દેહહમણાં તણુ જઈ પડુ જળ કુપ; માત તાત ધણું વલવલે, રોતો ન રહે તન; પરણ્યા ઉપર મન નહિ, મરવા ઉપર મન. નગ્રમાં ક્ષત્રી એક છે; બાંધે શુભ હથીયાર, આવે પાન પલંગપર, સનમુંખ ઊભી નાર; મુછે હાથ તે ધાલીયો, સ્ત્રીએ કહ્યું એ ધુળ. પાણિ મુછતું તાહરે ખરું, જો લાવે વીકરમનું પુલ; વારૂ કહી તે નિસરીયો, મનમાં ત્રિચારી વાણ, વિકરમ ધાડી તાકતાં, નીરચે જાણે પ્રાણ જાઉં કિડી પ્રદેશડે, દુઃખ વેડે કે સુખ; એ રાંડથી હારીયો, નવ દેખાડુ મુખ ચોપાધ-એક બ્રાહ્મણ કેરી નાર, વિધવા છે પણ એક કુમાર; લાડકવાયો તેનો તન, નિતનીતરાખે અદકુ મન. રાજ વીકરમ લાવ્યો નાર, તે મારે મન પ્રેમ અપાર સ્ત્રી પરણુ ચતુર સુજણ; નહીતર છાંડુ મહારા પ્રાણ, દ્રઢ વાચા સત વાચા ધરું, નાવે સ્ત્રી તો નીરચે મરું. વીચાર કરયો તેની માવડી, કયમ વેડુ વ્યાધી આવડી. રાત અરધી ગઈ જ્યાહરે, સકળ લોક સુતા તાહરે; રાજદાર આવી બ્રાહ્મણી, મહા દુઃખ દેશે દયામણી, ગળામાં ફાંસો ધાલીયો, રાજ એ દ્રષ્ટ ભાળીયો, બાંધી ગળે ને ફાંસી ખાય, તે સમયે ઉઠયો વીક્રમરાય.

દોહરા-ખાડ વાળી ધાટડી, કસીને બાંધ્યો કાછ; ખડગ ઉઘાડુ કર ધરયું મહા ભયાનક લાછ. રચના જોવા નીસર્યો, વીક્રમે ધાર્યું મન; ફાંસી લે છે બ્રાહ્મણી, ત્યાંહાં આવ્યો રાજન. જક્ષણી કે શીકાતરી, કે તું વ્યંતરી નામ; કહેશું દુઃખ તુજને પડયું, પ્રાણ તજે આ કામ. મારગ જ તું તાહરે, તુજથી આવી વાજ, હત્યા આ પુ રાયને, તુજને શી છે દાજ.

ચોપાધ-પગ ખેંચી ઊભો રહયો; માતા તે કારણ મુજ કહો; સાચી મુજને કહેને વાણ, આ વેળાની તુજને આણ. મહારે છે પુત્રજ એક, પ્રાણથી વાહાલો મુજ વરોક રાજ જે રાણી લાવીયો, મારો સુત જોવા આવીયો; તેને વાગ્યું મોહનું બાણ, વહાણામાં તે તજશે પ્રાણ, ત્યાર પહેલી હું તો મરું; તુજ સાથે બોલીશ પાંધરું; રાજ વીકરમ બાલી હાથ, અમરત વચન બોલ્યા છે સાથ. બાધ ચીંતા તજેને તમે, તેતો રાજ વિકરમ અમે. જઈ સંતોષો તમારો બાળ, આપો રાણી પ્રાસુતકાળ. સંતોષી વાળી તે નાર. રાજ આલ્યો નગર મોજર; આગળ રાય આલ્યો જ્યાહરે, ક્ષત્રી પંથ

દીઠા તાહરે, રાત સમે નિસર્યો કેમ આજ, શું ધારે છે મનમાં કાજ, સાચું બોલે ન કરી રીસ, નહીતર હવડાં છેદુ શીશ. ક્ષત્રી બોલ્યો સાચી વાણુ, તુને ગમેતો લે ભાઈ પ્રાણુ; અમો સ્ત્રીના મહેણા માટ, રજળણું પડશે ઘાટે ઘાટ; સ્ત્રીએ માગ્યું વિકરમનું પુત્ર, તેને દુખ મુજને મહા મુલ સાંભળી વાત તેના દુઃખતણિ, મન હરખ્યો ઉઝેણી ધણી, આપ્યું પુષ્પ મનાવ્યું મન, ઘેર વળાવ્યો પંથીજન.

દોહરા-વિકરમ રાજ એકલો, નિશ ચરચા તે જય; વઢતો દીઠો વાણીયો, ત્યાં ટકી ઉભો રાય. ચોપાઈ-કહો ભાઈઓ વડો શા માટ, અરધી રાતે શા ઉચાટ; બે મોહોટા એક નાહાનો તન, શું દુખ છે પુછે રાજન શાથી બાળક નાહાશી જય, શાની એને મન ઈચ્છાય. દોહરો-માત તાત તે બોલીયાં, ઇચ્છા મોઢિ માન; કુંડળ જે વિકરમ તણાં, તે જોઈયેછે કાન માટે એ નથી પરણતો, તજે પોતાના પ્રાણુ; હુંશ મોટી છે એહને; સાંભળ ભાઈ તું વાણુ. અસ્વાગત તે તેની કરી દીધી તેને ધીર; કુંડળ કાહાડી આપીયા, એવો વીકરમ વીર; મન મનાવ્યું તેહનું, ભાગ્યું તેનું દુઃખ વળી રાય પથે વળ્યો, કરવા જનને સુખ.

ચોપાઈ-ચાલ્યો રાય ચતુર સુજણુ, મારગમાં આવ્યું મશાણુ; ત્યાંહા જુવે તો દીઠો જર, દેહ તળ્યાનો કરે વીચાર, કાષ્ટ અગ્નિ ત્યાં એકડાં કરિ, ચીતા પુઠાળ પ્રદક્ષણા કુરી; કઠીતક જુએ હે રાજન, કર્યું તેણે બળવાનું મન. રેહરે ભાઈ કરીશન ઘાત, તાહરા દુખની કહે ભાઈ વાત; ખરું ન કહે મુજને આપ હા તાહારી હત્યાનું પાપ, દોહરો-ત્યારે દુખીયો બોલીઓ; માહાર દુખ અપાર; માહરે હુંશ હઠડે ધણી જોઈએ રાજનો હાર. તે ગુણુકાને આપવો, તેને પાડી હોડ; ને આશા નોહોતી અમતણી, રહ્યા છે મનમાં કોડ. માટે દેહ કષ્ટિ મરૂ, તેમાં નહિ સંદેહ; સમ દીધા માટે સાંભળો. મોહોટું દુઃખ છે તેહ. હાર અમુલ આપીયો, પતક ન લોગી વાર; મન મનાવી મોકલ્યો, ગયો મંદિર તે જર.

ચોપાઈ-પ્રાતઃકાળ થયો જોટલો, રાજ આવ્યો તેટલો; રાજ સભા બેઠો રાજન, તેડાવ્યો બ્રાહ્મણને તન. કુમ કુમ ચંદન ચરચા પાય, દાશી દાન કર્યું તે રાય; ઉપર આપ્યા લક્ષ પસાય, કીધી નવલી અતી શોભાય. નવા મહોલ સુધ્યા ભંડાર, વસ્ત્ર સામગ્રી કણ કોઠાર, એવો તે વિકરમ દાતાર. સુખ કરણ દુખ ભંજન હાર.

દોહરા-ચરીત્ર એનું સાંભળી, દાતા આપે દાણુ; કાયર તો માને નહિ સામ તો છડે પ્રાણુ. જુઠાને જુઠું વસે, મુરાને મન મુર; હરીજનને હેત નિપજે, નીરગુણ જનને નુર. વીકરમ મહિમા સાંભળે, નિરધન પામે ધન; મુરખ ત્રિધા પામશે, વંઝા પામે તન; દળીદ દુઃખ વ્યાપે નહી રોગ; સંપ સહોદરમાં ઘણું, મોટું પુત્ર મીત્રવીજગ.

એણું સાંભળી હેતથી, કરે પુન્ય મહાદાન; ફળ દરશનરેવાતણું, નાહે ગંગાસ્નાન નથી થયો અવની વીખે, સતવાદિ રાજન; એવા જે રાજ થશે, તે બેસે આસન. સુખે બેસો રાયજી, દાતા એવા થાય; પરાક્રમ એવાં ન કરો તો નવ ધરશે પાય. એમ કહીને પુતળી આપે ગદ્ય આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવી શામળદાસ. શ્રોતાવક્તા સમજતા કહે કવીતા કરજેડ; શામળભટ કહે બોલજે જયજયશ્રીરણછેડ.

વારતા ૧૦ મી ગરધવસેનની.

પવીત્ર નામની દસમી પુતળી બોલે છે તે રાજ ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાય નમઃ દોહરા—ગણપતી સરસ્વતી રતીપતી, જતી શાતી રા-
કત; ગતી મતી છતી એકડર ભળુ ભગત રણુ ભકત. એક વદન આરાધીએ,
ગજવદન ગ્રણુ ઝાઉ, મદન બુધી શોભાવીએ, મદન કદન ચીત ચાહુ; અન્નમુખ
ગજ મુખ પ્રંચ મુખ; દશમુખ ભંજન દેવ; દ્વીમુખ ત્રીમુખ સત મુખ, કર શહજ
મુખ શેવ ચોમુખપટ મુખ સહીત મુખ, મુખ જેનું મંજર, કમળમુખ કલ્યાણકર,
વિનવું વારંવાર. માત તાત ગુરુ ઈંદ્રને, નવ નાથ ચોરાશી શીધ; અવતારના નવ
ગ્રહ નમુ, રીધપતી દેયણુ રીધ. સમરણ કરતા સારદા, નરમદા ગંગાનું નિર.

ચોપાઠ—શ્રી સારદાને નમાવું શીશ, આરાધુ ઉમીયાપત જઘશ. સીંહાસન પત્રીશ
જથા વરણવું વીકરમ કથા ઉત્પતી કહુ ઉજેણી ધણી, ઉતપતિ કહુ સીંહાસન
તણી; ઉત્પત કહુ ઈંદ્ર આશનો, ઉતપત કહુ વીકરમ વંશનો; ઉતપન કહુ ભુપભડ-
ભોજ, જેણે માગણને દિધી બહુ ભોજ, ઉતપત કહુ ભરથરી ભોગ, જેણે પુંજનો
લીધો ભોગ શીંહાસન કવગ સાવીયું, કયાં અવની ઉપર આવીયું; કોના હાથનું
કોને ઘડ્યું; કવણુ જશવંતાને જડ્યું; જડનું ચઢતન એ કયમ થયું, પાંચુ સ્વરગમાં
એ કેમ ગયું; વીક્રમ અવતરયો કીયે ગામ, નવખંડે કયમ જાણ્યું નામ; ભરથરી
એ બે કયમ ભાઈ, સુરનાયકથી એહ સવાઈ; કવણુ ભોજન ભાગ્ય એ ભણ્યું સાસ્ત્ર
બધું એણે સાંભળ્યું આઘ અંત ઉતપત કહુ એહ, ઈંદ્ર પુત્ર ગંધવની દેહ; કોનો
શ્રાપને કોનો પુત્ર, સાચો અક્ષર કહુ એક સુત.

દોહરા—ભરતખંડ જાણુદ્રીપ; ધારી નગ્ર ધરધસ; ભોજરાજ ભાવાક ભલો પ્ર-
થમ ઉમીયા ધશ. શારદુલ તાતજ એહનો, મુજ કાકો નરનામ; રાજ કર્યું ભરત
ખંડનું, પુન્ય પ્રાક્રમ કામ.

છપ્પો—પ્રમથો ભોજ જે દિશ, પીતા તો મરણ પામ્યો; ઉછેરયો કાકે એહ,
વેદના સઘળી વામ્યો, કાકે મારવા મોકલ્યો; વનમાં મારનારે કહ્યું સમ એ ભાઈ
શ્રી રામને, જણુ ભોજ રાયને થયું; લખ્યો પત્ર એક તત્ર, ગયા માંધાતા મહીપત;
ગયા રાવણને રામ, ગયા દુર્યોધન વનમાં, ગયા પાંડવ તે પાંચે; ગયા સુરનાયક તે
ઈંદ્ર, ગયા નળ નીરગોસ, ગયા હીતકારી હરીશ્ચંદ્ર; પ્રથવી માંહે કાઈ પ્રગટ થયા, પ્ર-

થવી માંહે સહુકો રમ્યા, કોઈ સાથે પ્રથવી નવ ગઈ, ગુણ કાંચે નવ ગમ્યા.

દોહરા-પ્રથવી કારણ મારે મને, અધીક કરે છે હાથ; કોઈ સાથે પ્રથવી નવગઈ, આવશે તારે સાથ. તે કાગળ વાંચીઓ, તેડાંઓ તે તરત. સોંપ્યું રાજ તેની ઘડી, જેહ પમાડે મરત. જનમપત્રી કરી જોશીઓ, ભારે ભોજનો ભાર; અધીપતી ઇંદ્ર સરી ખડો, કારણ સમો દાતાર. છપ્પો-રાજ પદવિ શી રામ, કામ સમાને રૂપે; સતવાદી હરીશ્વંર, ઇંદ્ર અધીકારી ભુપે. યુધીષ્ઠીર સમ જોર, ખાણાવળી અરજીન જેવો; અતી ફોજ ફરશુરામ, તોલ તરતી બે એવો, અરી ગજણ રજણ સજણ, પરકુખલં જન કરણ; ભોજરાજ ભાલે ભલપણ તણો, શામળભટ કહે અશરણ શરણ.

દોહરા-થયો નથી થાએ નહિ, ભોજ સમો કોઈ ભુપ; પીયર એ પંડીત તણો રાજ તેજ રીધ રૂપ. વરસ પંચાવન નવ માસ, ઊપર દીવસ ત્રણ એટલું આયુષ ભોગવું, ગયો તે શીવને શરણ. કીરતી તેની કોટીધા, પાંચ લક્ષ વરસ પુઠં; જનુનીએ એક જનમીઓ, શેરેક ખાધી સુઠં મહીમા મહીપતી માધવતણો, માણેક રાખ્યાં મુઠં; જનુનીએ ભોજ જનમીઓ, સેરેક ખાધી સુઠં. જીત્યો જગત જશજોરથી વહો વિમાન વધકુઠં જનુનીએ ભોજ જનમીઓ, શેરેક ખાધી સુઠં તે ભોજ તરતિ બ તર, કરતો જેને દીનરાજ; અસત્ય નહી, અન્ય નહી તન મનથી તાજ; એક દીવસ સીંહાસને, સભા ભરીતી મુર; ન્યાય ચુકાવો ગોવાળીએ, પ્રમારથનું પુર, રત્ન વીખનાં ઓળવ્યાં, સોની થયા સુખણ; લાંચ લેનારે લક્ષવસા, પંચ કરચુ પ્રમાણ. ગોવાળીએ ન્યાય ચુકાવો, જે નવ ચુકવો ભોજને સાથ; રત્ન ચારે સોની થકી, સોંપ્યા બ્રાહ્મણને હાથ, જણ થયું શ્રીભોજને, મનમાં કરવો વીચાર; ગોવાળીઆમાં ગુણ નહી, ભુમીમાં છે ભાર. દઈત લુભી ઊપરે, ખોદાવી તે જગ; ઇષ્ટદેવ આરાધીઓ, પ્રિતે પ્રણમ્યો પાગ. નીકળ્યું આશન અવનવું, તરણ જેવું તેજ; નરખી હરખ્યો રાયજ, હઈડા માંહે હેજ, નવગ્રહ ઝાંખા થય; નવલખ સતા રીશ નક્ષત્ર; પંચરંગ પુરા રાગના, પંચ પવીત્ર પાત્ર; જુગતી ચોસક જોગણી, ત્રીશ કોટીક દેવ; નવ નાથ ચોરાશી સાથ સુખ, સુખસાગરમાં ઝીલીઓ, પુરણ પ્રિતે પેર; માજતે વાજતે ગુણ ઘણે, ગુણનીધિ લાવ્યો ઘેર દોલ મરદંગ દમકારથી, વેરયાં પુષ્પ ચોપાસ; કસ્તુરી કદંબ કરયાં, કેશર બેહક બરાસ. કંચન મેહ વરસાવિયા, અચક દીધાં માન નગર ભોજન કરાવીયું, માગણ પામ્યા માન પૃથ્વીના પંડીત મેળવ્યા નવખંડના નરપત; દાન માન સનમાનથી, ત્રીલોક કરવા તરપત. નવસે નવાણુ નદનદિ, નીરમળ અણ્યાં નીર; સીંહાસન સોત નાવણ કરયાં, શુદ્ધ થયાં શરીર. જગન કરવો જુગતાઈથી દાન કોટીધા દીધ; પુસ્ત્યારક દિન સુધથી લાખેણુ મુરત લીધ. પાંચે પ્રદક્ષણ કરી, આસન બેસે જેમ, માંમાં કહીને બોલીયાં તેહ પુતળી તેમ.

ચોપાઈ-પવીત્ર પુતળી વનીતા નામ, બોલી ઉઠી તેજે ઠામ; ભોજરાજમાં પ-

રતું પાય. આસન બેસે વીકરમરાય. ભોજ નવ કર એ ઉપર મન; વીક્રમ સમ દાતા નહીં કે જન; ભાવતાં નહીં પામે ભોગ, પામીશ મરણ ને થાશે રોગ; કુણ મણતીમાં રાજ તું, બેશીશમાં વાડછું હું કરોડવાર કહું છું થકી :આભડવાબે ગ અમને નથી, આશરો એમાં નથી તાહરો, તું સતવાદિ છે માહરો. પંચડંડ જીત્યા છે જેણે તોલ બેઠા કેર છે તેણે, પગ ખેંચી રહ્યો તે રાય. પ્રીત ધરીને લાગ્યો પાય પુતળી વચન કર્યું પ્રમાણ, વિક્રમસેનના કર્યાં વખાણ, આ અંત વખાણી વાત, કુણ તાતને કુણજ માત; કુણ જપ તપ પુન્ય પ્રવેશ, ગામ ઠામને કુણજ દેશ. પ્રથમ તો તું કહે કુણ, દીડી સાંભળી કાને ઉણ સીંહાસન એ કોતું ઘડ્યું, વિક્રમસેનને ક્યાંથી જડ્યું; કોણે એક ઠામે ડાટીયું, શોભાવિયું કોણે સાટિયું. કહો ઉતપત સિંહાસન તણિ, સાંભળવા ઇચ્છા છે ઘણી; જડરૂપ સોના પુતળી. રેમ વાચ્યા બોલે પુતળી. અચરત એ ઉપન્યું છે મુને, સંદેહ ભાગ્ય પુછું છું તુને. જડ અઘંતન છે માનવ દેવ; કુણ સતગુરૂ છે સેવ. સુખીયાં કે દુખીયાં થસો, રહેશો અહીં કે સ્વરગે જશો; પ્રણામી પાય લાગું છું તને; એહ કથા સંભળાવો મને.

દોહરા-પવિત્ર બોલી પુતળી, સાંભળ ભોજ સુખણ; પવિત્ર કરૂં ને થાઉં હું કરૂં વિક્રમ વખાણ ગંગા ગાયને ગોમતી, કાશીને કદાર; એથી ફળ છે અતી ઘણું, અપ્રમપાર અપાર. એક સમે કઇલાશમાં, બેઠા શીવમહાદેવ, પ્રણ પારવતી સહીત, સુર સનાદીક શેવ બ્રહ્મ ભણે છે વેદને, નારદ કરે છે નરત; સનાદિક શેવા કરે, સુખ સાગરની સરત. ઇંદ્ર ઉતારે આરતી, ધરણી ધરે ધ્યાન; સુરજ ચંદ્ર શાન્તિ કરે, મધવા માગે માન, વિસકોટી વાસવતણી, શોભાગી કઇલાશ, એંશી કોટી ઈંદુ જડ, લક્ષ્મી લીલા વીલાસ. શીતેર કોટી સુરજ સમ, તેજ તપે છે ત્યાંહાં; વીસલાખ વૈકુંઠવર, માહારાજ ધીરાજે માંહ. અધીપત અખંડ અટકળ, અપ્રમપાર અપાર; પંચ-માણુત જેણે પ્રગટીયા, દેવ વડો દાતાર. ત્રણ ગુણ જેથી થયા, ચાર વેદ જે એશ; ખટ શાસ્ત્ર જેણે રચ્યો આવ નિરંજન શેશ, કરતા હરતા ભરતા ભક્તા, પાલણ પોપણ પ્રીત. નીગમ નેતી નેતી કહે, સાજસમાં સત્ય રીત. સ્વરગ મત્યુ પાતાળમાં, જડ અઘંતનમાં વાશ, ક્રીડી કુંજર દેવ દાનવી, પુરણ તેજ પ્રકાશ; સમા સપત સાગરે, સપત દ્વીપ નવખંડ; ચઉદ લોક ચિતામણી, ભરપુર ત્રણે તાન.

છપ્પો-જેજન નવ ગ્રહ લાખ, આઠ એથી ઈંદ્રાસન; ગાંધર્વ ગુણ નીધ ધેર; જોડ તેની કીનર જન, ચતુર મુખ જેજન લક્ષ, ચાર ચો ગુણ બ્રહ્મસદન ભાસે સીતેર જેજન સત્ય લોક, વિશકોટી વૈકુંઠ વાશે છતુ કરોડ જેજન ત્યાં છત્રપતી, રાન કઈ લાશ રૂપ તણો; શાખળ કહે શી ગતી સહીત જશ મહીમા ગુણનીધ ઘણો.

ચોપાઇ-કરૂણા નીધ રાજે કઇલાશ વિશ્વકરમા આવ્યો તે પાસ; રૂપ રૂપ દેવતાઇ અંશ, પુરૂષ પ્રાકૃતી વીરચીવંશ પુખ કરવા શીવજી તણિ, લાગ્યો ભોજ શામગ્રી

ઘણી; તરતીબ તમાશો તોફાનોલ, એ સીંહાસન અધીક અમોલ લીલમણી જડયા લક્ષ કરેડ. જુગમાં જેની નહી કોઇ જોડ. પામ્યા હરખ ધર્મનો ઘણી, દીઠી શોભા તેમાં ઘણી ફરી ફરી સીંહાસન જોય, મહા રૂદ્ર ઘણું મનમો હોય; રમવા હસવાના એ કામ. કોટી કંદુપ કરત્રીમ કામ; સભા ભરી શોભે તે દીશ, ત્યાં બેઠો છે આપે ઇશ. દોહરા-મહાલક્ષ્મી માહા સરસ્વતી, માહાકાળી નીજ નામ; માહા માયા મહા શકીત શુભ, વ્યાપીક કામો કામ, ક્ષુધા ત્રશા નિંદા સુપન. જગત જગમગ જોત; તેજ પુજતાં તરતીભતર, ઉદેકાર ઉદોત, શક્તિએ સરજ્યા તણ ગુણ સરજ્યો તે સંસાર, પંચમાલુત પેહેલી પ્રગટી, નોધાર આધાર, શક્તિ વીના સુનુ સડે, અવ-મંત્રમાં એહ; કાયર સુત પુન્યવંત જન, દેવ દાનવને મેહ; પંડીત પંડીત અતી ઘણા તે તુ નજરે દાખ; સીંદ્રરીદ્ધ સંતોખ્યા, ભણ્યા ભલી ભાખ; બ્રહ્મા વીજુ રૂદ્ર સઉ ચંદ્ર ઈંદ્ર સત સુખ; રાવણ રૂપ માગધ રીધપત કામની કેરી કુખ; એવી થાયએથી ઉછર્યા, ધવરાળ્યા ધરાળ્યા એણીયે રાખ્યા ઉદરમાં કાં પેગંબર પીર, નવ નાથ ચો રાશી સીધ, નરદ્રપુરીને પાસ; દશ અવતારી દાખિયે, વનિતાનો વીશ્વાસ કાશલ્યા એ રામજી દેવકી ઉંદરે રામ બળીયા બીજ એથી કવણ, કામની કરતાં કામ; મુરખ જન મમતા કરે, અજાણ્ય શું જાણે એહ, શરજનારતો શાકત છે, દઇવત એનીદેહ; ઉમીયા માતા જગતની શીવ શ્રીનો તાત; પુરાણ પોકારી કહે, વે વખાણે વાત.

ચોપાઈ-રજેસ્વરી રસોઇ કારણે. બુધનીધાન બેઠા બારણે શાક પાક સામગ્રી સીધ, વશે વાસ જેને ઘેર ધરી, ખટરસસ્વાદ આણી મન અદકો ઉદ્ધાદશીવજી; કેરી જુવે વાટ, ટાલી થાય રસોઇ માટ. તેડયાં મોકલ્યાં છે દશવીશ, ઉતાવળા પધારે ઇશ જે જાય તે જોવા રહે, રૂણાનીધને કો નવ કહે. સાથે શેવક દાસી કે દાસ, કોઈ નહી પાર્વતી પાસ, થયાં આકળાં આપો આપ તન માંહે પ્રગટ્યો છે તાપ, કોઈ નવ દીકું તાંહાં બારણે, બાંધી કનક પોળી કારણે; કનક લુએ તાંહાં ધરી, કામની એક કન્યા ત્યાં કરી; પેહેરાળ્યા સોળે શણગાર, વીશભરીને શાની વાર; એકે નેતરે રૂડો અડે, કોટી બ્રહ્માંડ ભોગેને ઘડે; તેહનાં કરમાં આપી તાલ, દેખાડ શીવને માહરો માલ શીવજીને તું તેડી આવ, લલચાવી લોભાવી લાવ; શીવ સમીપે તે તો ગઇ, ગાન-તાન રીઝવવા રહી. રાજ્ય રાજેશ્વર તે વડી, સુદરી સીંહાસનમાં જડી; વીશ્વ કરમા એ લીધા હાથમાં, શોભી સીંહાસન સાથમાં. બીજ ત્રીજ ચોથી ચાર, મોકલી માહા દેવી તે દાર. પાંચમી છઠી સાતમી, આઠ નવ દશ બહુ ગુણ બાર, ધર્મવતી ઉધારણુ ધીપ, નરજે તેમ તેમ હરજે ઇશ. સહુ કરમા વાજ વાજંત, શીરછત્ર ચમર છાજંત બુદ્ધવંતી છે બત્રિશ, અંતર માહે રીજ્યા ઇશ. નાટારંગ તે થયો; તે આસન અવ-નીમાં ગયું, ઉમીએ કહ્યું તું તેમ થયું; પછે તું પ્રગટ્યો ભોજ ભડભુજ, રૂડા સત વાદી તેરૂપ; કોઈ જન્મના પુન્ય પ્રતાપ, પામ્યો સીંહાસન આપોઆપ, સીંહાસનને

ભાગ્યો સં દેહ, અમરત ધનના માણ્યા મેહ.

દોહરા-ભોજ કહે સુણ ભામની, પુછ પ્રશ્ન પવીત્ર; વાત કહો વીસ્તારીથી આ
૩ વીક્રમ ચરીત્ર. કવણુ રૂપ એ ભરથરી, કવણુ શણવી શરણુ; માત તાત એનાં
કવણુ, કહો વાત એ વરણુ, વીક્રમ સણવી સુણો. તરતીબ ભાઈએ ત્રણુ; અને
કયાં અવતર્યો, કયા સંભળાવો કરણુ.

ચોપાઈ-ભામની કહે છે સાંભળ ભોજ, માગણુનેતું દેછે મોજ; વીક્રમ મહીમા
સાંભળવા અડયો, કુંદનમાં જેમ હીરો જડયો. દુહા એક સમે ઇંદ્રલોકમાં ખેઠો સુર-
પતી રાય; તેત્રીશ કરોડ સભા સહુ, ઓછા અદકો થાય. સહજ અઘાશી તાંહાં રૂપિ
ચોસઠ જોગણી જાણુ; બ્રહ્મા વીષ્ણુ રૂદ્ર છે, પંચ કરે પ્રમાણુ, નરત્ય એક અપહરા,
ઓપમા અપ્રમખાર; નાટારંગ રીધ, સકળ લોકનું સાર, તત્વ તાંહાં ત્રીલોકનું, અ-
ધીકા અમરતે દોન, હરખનો સાગર ઉલટયો, મધવા રીઝયો મન ધન ધન એતો અ
પહરા, ધન ધન એનો નાચ; ધન ધન એનું નામ છે, ધન ધન એનો તાત; અમરત
સરીખા જેના બોલ છે, એમાં ઝાઝી જુગત; એમાં ઘણા ગુણ ધર્યા, ભગવાને ભક્ત;
પ્રસન્ન તે ઉપર, દુખ દરીદ્ર ાટ; ઇંદ્રે મન વીંચારીયું કંઈ શીવને ભેટ, ચઉંદ કાટી
ચીંતામણી હેતે પુજ્યો હાથ; કંઈલાશ આળ્યો કરજોડી; સુંદર અપહરા સાથ; એક
ચરણ ઉભો રહ્યો, જપતપ ધ્યાન ધરીયું; પુજ પાટયને પધતી, માહારૂ ખડુ માન
હરીએ હેત ધરયું છે ઘણું, સુરને આપ્યો એક હાર; અપહરા સહીત પાછો વ-
ળ્યો આળ્યો ઇંદ્રાશન હાર, ઇંદ્ર આળ્યો ઇંદ્રાસને, વીત્યા દસ ખારેક દન; જોયો
નાચ નારી તણો, મધવા રીઝયું મન; વીચાર કર્યો વેપુવીખે. મુજ જોગ નહીં એ
કાર; એ શોભે કંઈલાશમાં, ખડુ ગુણ શીવને ખાર. રાજ રાજેશ્વર શીવ છે, શીવ
દાતા સમરથ; ભોગી ભવમાં એહ છે, બીજ ભોગ અનરથ. અપહરાને ઇંદ્રે કહયું
કામની જાઓ કંઈલાશશોભા સાથે લાવીયો, પરીબ્રહ્મ કેરે પાસ, રાજેશ્વરને રીઝવો
જેટલી તુજમાં જગ; સકળ જનમ તાહરો થશે, પ્રીતે પ્રણમ્યો પાગ. અહરનીશર-
ટજે આનંદમાં, રીઝવો ઉમીયા પતી ઇશ. ઇંદ્રે એમ વરતા કહી, તેને ચડાવી શીશ
અહીં હવે નવ આવશો, રહેજે, શીવને શરણુ; રીઝવા ઉમીયા ઇશને કામની સાંભ-
ળો કરણુ; નાચ તાહરો નીરખીઓ, માન્યું માહારૂ મન; ભેડ શીવને મોકલું કંઈ
લાશ શીખર ભોવન એ શીવના પ્રતાપથી, ઇંદ્ર થયો હું આપ; સઘળી સમરથ મા-
હરે, એ શીવનો પ્રતાપ, ઉત્પતી સ્થીતી એ ચક્રી, એહજ જોગીંદર ઇશ; કરતાહરતા
કીરતાર એ નારી કરે, તન મનધન સહુકોનાં હરે; મોહ પામા સઉકો મનમાં, ચીત્ર
લેખા રાહતે તાંહ, જુખ તરસ સહુ જુલી ગયા, જે જ્યાં તે ત્યાં બેસી રહયા;

દોહરા-ચીતમાં તો ચીંતા થઈ, શીવ ના આળ્યા શા માટ; કાંઈક કઉતક ઉપ-

ન્યું, ઘણા ઘડયા મેં ઘાટ. રશોઈ કરતાં નીસર્યા, શાક પાકને અન ચીંતાતુર થઈ ચાલીયાં માહા રૂદ્ર ઉપર મન. સીંચ પ્રધારયાં સુદરી, સભા સમીપે જાય; નરત્ય કરે છે નારીયો, કંઈલાશ તણે છે શય; મોહ પામ્યા માહાદેવજી, વાળ વાગે સાથ; કોઈયે માન દીધુ નહીં, નવ બોલ્યા શકની સાથ; એક ઘડી ઉભા રહ્યા, ચઢી ધણેરી રીશ; પગની જ્વાળા પ્રગટ થઈ, જઈ બેઠી તે શિરા; માન ભંગ થયા માનીને, મન માં પ્રગટયો તાપ; સભા સહુકો દેખતા, શકતીએ દીધો શ્રાપ; ચંદ્રતર રૂપ તમે ચીંતની, જે જડ રૂપીયાં થાઓ; બોલો નહીં ચાલો નહીં નવ ગુણ અવગુણ ગાઓ. રૂડુ છુડું દેખો નહીં, નહીં પાણી નહીં અન; સાડકવંત થાઓ તમે, અહોરાત્ર અતુલન; આંખાં પડીયાં સર્વકો, સજન સહોદર સાથ શીવ આદ્ય સભા સહુ હેતે જોડ્યા હાથ ક્ષમાવંતી ક્ષમા કરો એહ અમારો વાંક સહુ શ્રદ્ધી છે તાહરી, તુજ આગળસહુ રાંક પાલણુ પોપણુ પંડરક્ષણુ, સુધાવારીન વ્રજ હવડાંતો શઉ ઉજડ થશો, શમઘાત છે જેમ; કષ્ટવતકાયા થઈ રહ્યા છે તેમનાં તેમ આગળ કળીયુગ આવશે, ખોટો થાશે ખેલ, અવતરશે સુત ઈંદ્રનો તારો મળશે મેલ, મધવા સુત થાશે માનવિ, તેના ગુણ ગાઓ; એક ઘડી ચઈતન થશો; પછે સ્વર્ગમાં જાઓ. અવતરશે એક અંશપત, ખરી વાતનો ખોજ ધારા નમ્ર તણો ધણી, ભારે કરમનો ભોજ; એક ઘડીતે આગળે, વાચા થાશે વેદ, કંઈલાશ આવજો કામની ભરાંત નહીં તે બેદ.

ચોપાઈ-જડ રૂપ બત્રીશ થયાં પાર્વતિ પછી મદીર ગયાં; એમ કરતાં ગયા દીન ધણાં કૃત્ય કહું શીંહાસન તણાં એક સમે મહાદેવ મંદીર ઓળંગ કરવા આવ્યો ઈંદ્ર; પુરણુ મન થયું પ્રસન, દેવ તણુ કીધુ દરશન. ખટ મહિના સુધી કરી શેવ, મનસા સીદ્ધ રીઝા માહાદેવ. કરૂણા નિધીએ કષ્ટ કાપીયું ઇંદ્રને આશન આપીયું, પ્રસન થયો છે ઉમીયા ઇંદ્ર લાવ્યો ઈંદ્ર ચઢાવી શીશ. કઈક દીવસ તે ઉપર ઈર્ષ્યો, માહા મન મંદે ભરયો, ખાય પીએ ને ખુબી કરે આસન દેખી મનડુ ઈર; ધણેદીવસે ધોરધર ધિર, વસુધા પર થયો વીક્રમવીર સકળ લક્ષણો જોતી માંહ પંચડંડ જ ત્યા છે ત્યાંહ; અતુલ્ય તેજ પ્રાકરમ છે ધણું; લે ઈંદ્રાસન ઈંદ્રજ તણું; ઇંદ્રજાણી પોતાનો પુત્ર શોભાવ્યું તેને ધરસુત્ર શોભાવો સુરનાયક સાથ. ઈંદ્રાસન આપ્યું તે હાથ વીકરમાજીત ધેર આશન ઈરયું, પંચડંડ શીર છત્રજ ધરયું; જીવતા સુધી કીધી જોશ, રહયું આશન પોતાને રોશ. આયુષ ખુટે સ્વરગે ગયો, આસનતો અહોપજ થયું તે જુગતે જુગદિશ. તત્વ ગુણ ત્રણ દેવનું સકળ દેવનું સાર; સકળખીજ શરદી તણું, પ્રીછે નહીં કો પાર. પ્રણામ કરી ગઈ પ્રેમદા, શીરોમણ જે સુત્ર; વનીતાને મળ્યો છે વાટમાં, પ્રતાપ ઈંદ્રનો પુત્ર. કયાંહાં જાઓ કામની, વીસ્તારી કહો વાંત; એમ કહીને હેતથી, હશીને ઝાલ્યો હાથ. વચન થયું તમ તાતનું, ચરણે નામ્યુ

શીશ જાડિયું ગીરી કંઠલાશમાં, જ્યાં ઉમીયાપત ઇશ. સાચે દલે શેવા કરું, શક્તિ
થાય અવતાર; જુગતી મુગતિ ભવજળ તરણ, દેયણ એ દાતાર. કહે કુંવર સુણ
કામની. પ્રીતે આવ અમ પાસ; રિજુને રાખુ અમો શીદ જય છે કંઠલાશ. સદાશીવ
તુજને શું કરે; તાહરે રૂડુ રૂપ; એતો ભોગી ભાંગનો; ભોળો ભારે ભુપ એતોદાતાને
ડોસલો. તુજ જવાની ભેર. મુજ પાસે શાભો તમો, એહ સાચો અંકાર; કહિ પ્રકાર
બહુ કામની, પ્રીછો નહી તે પેર. જાતિતી કંઠલાશમાં, તેડી ગયો તે ઘેર; નીત નીત
નહિતમ કરો, નરત્ય હુશ ગણેરી હોય, જાણે હોતે એકલો, અન્યન જાણે કોય, રા-
ખી રોયે જોખમાં, ઈંદ્ર પુત્રે તે એહ; શીવ ઈંદ્ર જાણે નહી, તનમાં લક્ષણ તેહ. એમ
કરતાં તે દીન ગયા, માણો મનથી માસ; ગયો ઈંદ્રપુરી કંઠલાશમાં, પરીબ્રજ કરે
પાસ, માન દિધાં માહારે, ભલે પધારો ભુપ; આઁયો આનંદઉપનયો, રૂડું દિધું રૂપ.
પાંચ પ્રદક્ષણ એણે કરી, પ્રણમ્યા શીવને પાય; પછે સ્તુતી કીધી ઘણી. રીઝ્યો
ભોળો રાય, ધરયું ધ્યાન એક ચીતથી, તેવા દીઠા દેવ; ચરણજ વંદન કરી, સહસ્ર
પ્રકારે શેવ. વીનય કર્યો વાસવ ઘણો, હેતે જોડયા હાથ; માહારી મેં મોકલીહતી,
અપછરા શેવા કાજ; તે હવડાં કયાં નરત્ય કરે. સાચું કહો માહારાજ, અહીં નાર
કોઈ આવી નથી. માહાદેવ કહે છે મરમ. જાણુ થકી જુદું વદો, એ નહી તમારોધરમ
શાખાશ શાખાશરે સુરપતિ, બોલો જુઠા બોલ; છેતરો મુજને છળ કરી, નહી તમારો
તોલ. મધવાતો ઝાંખો પડ્યો, વીપ્રીત સુણી તે વ્રત; અનુચર એકને મોકલ્યો, તેડી
અપછરા તરત, કેહરે પાપની તું કયાં રહી. રાખી કેણે પાસ; મુજને તેં જુઠો કર્યો
નાવી કેમ કંઠલાશ, વનીતા વાણી ઓચરી, પાય નમાવ્યું શીશ. માહારાજ માહારો
વાંક નથી, રખે કરો તુજ રીશ. વાસવ તમ સુત વાટમાં, સહેજે મળીઓ સાથ; ના
ના કહેતાં તેહને, હેત જાલ્યો હાથ; કાલાવાલા કોટીધા, મેં કીધાં લક્ષ કરોડ; જવાતો
દિધી નહી, એવો માન મરોડ; કહે શીવજી તને શું કરે, ત્યાંહાં માહારે કેટલું ભેર;
સાચું બોલે જે ઘરે, તે કર્યો આપ અંકાર, તેડ્યો સુત કોપે કરી, શીવ શનીદે આજ
તેં કેમ આપી અપછરા, કીધી બુદ્ધ અજણ; લોપી લાજ તેં માહારિ, ઘણું થયો
ગુમાર. પડ પાપી પૃથ્વી પરે, ભોગવ ગરધવ અવતાર; નીચ વસ્તુ લક્ષણ કરે, તોલ
ઘણેસ તરણ. કુભાર ઘેર માટી વહો, ચોપગ ચાલો ચરણ; ગરધવથી ગુણુ હીણુ
નહી ગરધવથી નહી મુઠ; તે અવતાર તે ભોગવે, પાપ કરે જે ઘુડ; સુત તે શીવને
જઈ નમ્યો, મોટા છો માહારાજ કરો ઓશીંગલ તાતને, સાંભળું તવ સાથ. માહારાજ
કરો ઓશીંગલ તાતને, સાંભળું તમ સાથ. માહારાજ મને તો આપીઓ, કરી
ગરધવની દેહ; તેનો કરો છુટકો, વાત આગળ કહો તેહ; મંદ મતી થઈ સુકીયો, ત
મેં છશો આપ, કહો ઈંદ્ર કરૂણા કરો શાંત પમાડ આપ. છપ્પો-પુત્ર કરે જે પાપ,
પીતાજી પુત્રજ જાણે; પુત્ર કરે જે દુખ, પીતાજી માહા સુખ માણે. પુત્ર કરે જે

ટ, પીતા તે લાભ તહી જે, પુત્ર બોલે જે જીઠું, પીતાજી સાચ કહેજે. પુત્રઅવગુણ અસંખ્યા, પીતાને મન લાડ છે; શ્રાપ એશીંગલ કીલએ, પ્રભુજી તમ પ્રતાપ છે.

એવાં વચન કહ્યાં અનેક, વારસ પુત્ર વાણી વીવેક,

દોહરા—દયા આવી મહાદેવને, સાંભળ સુરપતી રાય; પાળ વચન એ પુત્રનું, પુત્રને પ્રસન થાય. છપ્પો—જેને જવાની જોર, પુન્યની પેર ન પ્રીછે; જેને જવાની જોર; ઇશ્વરને નવ તે ઇચ્છે; જેને જવાની જોર; રૂડી નવ રાખે દીતી; જેને જવાની જોર. પર પ્રેમદા પર પ્રીતી; જોર જેને જવાની તણું, અંધા તે આંડે આંક છે શાભળ કહે ચતુર, નર તો એમાં ગરીબનો શો વાંક છે.

દોહરા—શ્રાપ મીઠ્યા થાયે નહીં આપુ એક વરદાન; અવતાર ભોગવ ગરધવ તણો મહારૂદ્ર તણા તુજ માન; પડ તુતો પ્રથવી વીખે કળજીગમાં કુંભાર ઘેર; ગરભ ધરશે તાંહાં ગરધવ, પુરણ અચરત પેર; થોડાક દીન દુખ વેઠશો, પાછા આવજો સ્વર્ગ, પૃથ્વી ઉપર સુખ સઉ થશે, વેદે વીખાણે વર્ગ; મધવાસમો મહીમા થશે, કું વર સાભળ કરણ ઇંદ્રાણીથી અવનવી; તરણી વરશો ત્રણ ત્રણ પુત્ર તુજ આવશે, નવખંડ થાશે નામ, રાજ ચલાવીશ રામનુ; કરશો રૂડાં કામ; નીશા સમે થસો દેવતા; દહાડે ગરધવ હોય; ભોગવજો સુખ લીલાધણી, મરમન જાણે કોય. પ્રભુમી પુત્ર પાએ નમ્યો, પડીયો પ્રથવી ઉપર, સ્થંભતીર્થમાં અવતરયો, કુંભારીને ઘેર; ગરધવ તે ગુણ ગુણનીધી, આગલા જન્મનું જાણુ; દધંત છે તેને દેવનું, વદે વચનથી વેણુ

ચોપાઈ—ગુલાલલાલજી તેનું નામ, રેહતો સ્થંભેતિર્થ ગુણ ગામ; બીજ ગરધવ ઘરમાં ઘણા, મોહોટા નાહાની બચ્યાં ઘણાં. એક દીવસ થઇ છે મધરાત સુતાં માનવી જોગત; એક ગરધવ બાંધ્યો ને તાંહ, સુતો છે હોજો ઘરમાંહ અલ્યા હોજ તું સુતો જગ, તાહરે મન ગમે તે માગ; તાહરા રાયને ઘેર જઈ રહે, હું કાહાવું તે વાતજ કહે કહીયે રાજ સુણજો તમો; શુભ કહેવા આવ્યો છું અમો માહારા ગરધવ પાસે આવ, બેઠ સામગ્રી સારી લાવ, પેટ તણી પુત્રી પરણાવ, કેવી રૂડી તે વરણાવ ગરધવ કહે જો નવ કહે તું, તો તુજને દુઃખ દધશ હું નહીતર તુજને કરશું નાહાલ, કહેશો નહીં તો થાશે હાલ, એમ કહી તે છાનો રહ્યો, હોજો ઉઠી બેઠો થયો; અરૂપર ન્યાળીને જય, મનુશ ઘરમાં દિઠ નહિ કોય; અચરત વાત મન માંહે ધરી, તેતો સુતો પાછો ફરી, મને ભણકારો વાગ્યો એહ, કે સમણુ લાગ્યુ મુજ દેહ; એમ કહી સુતોજ્યાહરે, ફરી ગરધવ બોલ્યો તાહરે. અલ્યા વાત મેં કહી કે જેથી, શુ મુજને ઓળખતો નથી; તારા રાયને કહેતું જાણુ, નહીતર તું તો બોધશ પ્રાણ. કુંભાર ઉઠ્યો અચરત જોય, ગરધવ થયો તવ બોલે કોય. થયો પ્રભાત વીચારી પેર, ગયો પ્રધાન તેણે તે ઘેર; મહારાજ તમારી વાચા બહુ, અચરત એક તમ આગળ કહું પ્રધાનને આપ્યો નીજ જોર, તારે બોલો હોજ બોલ

માહારે ઘેર એક ગરધવ જાત, તે બોલ્યો મુજથી મધરાત. ડાહ્યાયું માણસ બોલેજેમ તેથી મીઠું બોલે તેમ; સગા સહોદર કેરી રિત, તે મુજ સાથે જોડે પ્રીત; કહેવેતાવ જઈ તાહરો છુપ, એને ઘેર કન્યા છે અનુપ; હેત કરી મુજને પરણાવ, પાચેલાગવા સામે આવ. નહીં પરણાવે આણે ઠામ, બાળી કીશ બાધું ગામ; હાથી ઘોડા પ્રધાનજ પુત્ર; દેહવટ કરશું ધરસુત્ર; જો હું ન કરૂં તમને જાણ; ખોડી નીરસ્યે માહરા પ્રાણ; પ્રધાન ડાહ્યે વાતજ સુણી, મન પોતાને સાચી ગણિ; પ્રધાન કહે નહીં મારે તુને, તમ ઘેર તેડી જાઓ મુને; તેની ચરચા હું તો જોઉં, માહારા મનનો સંદેઈ ખોડિ; એમ કરતાં પડી છે રાત, ગયો પ્રધાન સાંભળવા વાત; અડધ રાત ગઈ જ્યા હરે, ગરધવ વચન બોલ્યો તાહરે. માહાર નવ પાળ્યું વચન કાં ચેતાબો નહિરાજન તું તો વાંક કાઢાડીશ માહરો, દેશ બુંટાવીશ હું તાહરો; એ વાત તુ મન લાવીયો પ્રધાનને તેડી લાવીયો; જો પ્રધાનજ ડાહ્યો હશે તો તો કામ શહુકોનું થશે; કદી અહંકાર મનમાં આણશે, એનું કર્યુ તો એ જાણશે; એવું વચન ગરધવે ભણ્યું. પ્રધાનને તેતો સહિ સુણ્યું; ફરી બોલો બે ચારેક વાર. તાહરે વાત થઈ નીરધાર, એમ કરતાં અરણોદય થયો, પ્રધાન રાજ સભામાં ગયો; કરી વાત મન બુદ્ધિધરી; રાજ સમજાવ્યો હેતે કરી. અથઈતી માંડીને કહી, અરસપરસ જોટલી જે થઈ; રાય પ્રધાન મન બુદ્ધિધરે, માંહો પરીક્ષા ગરધવની હું જોઉં. માહારા મનનો સંદેહ ખોડિ. તે બેજણ જોવાને ગયા, છાના કુંભારને ધર રહ્યા; પછે ગરધવ બોલ્યોતે વાર, રાજ પ્રધાન આવ્યા આ ઠાર. નિશ ચરચાએ આવ્યા તમે, તે સરવે જાણું છું અમે. પરણાવો પુત્રી પેટજ તણી, જોડો પ્રીત મુજ સાથે ઘણી; તે વાતે નહીં આવેલાજ, મુજ ને દો ગમે તે કાજ; કોઈ થકી નવ થાએ કામ, તેહ કરું હું આણે ઠામ.

છપ્પો—જાળ સ્થાનક થળ થાય, થળ થાનક જાળ ભરીએ; તરણનો કરૂં મેરૂં મેરૂંનો તરણ કરીએ; નેવના પાણી મેલ, ચોખુટે હું ચડાવું; વેળુ કેરા ઘાટ, જે કહો તે વડાવું, કહો તો દેશ નવા કરાવું, પરણાવો પદમણી મને; નીકર ગામ દેહવટ કરૂં, પ્રથમ ચેતાવું છું તુને.

ચોપાઈ—જે કહે તે આગળથી કરૂં, વળતી તાહારી કન્યા વરૂં; તાહારા મનનો સંદેહ ભાગ, મુજ પાસે ગમે તે ભાગ. મન ઉનમત નર રાખીશ કશી, બોલો ઉતાવળા હેતે હશી. દોહરા—અચરત પામ્યા બેજણા, વાત અશંભવ એહ; ન હોય ગરધવ ગુણ ગણે, કોઈક દેવની દેહ, એપણ એવું માગીએ, જેથી નવ અપાય; એનેમન જે હું શ છે, તે મનમાંજ સમાય, માહારા ગઢને પાછલે, તુ કર ત્રાંબા કોટ; શીશા રૂપ કો તણાં, એહ દરવાજે ઓટ; એટલું જો તમથી થશે, તો સુખ કહેજે હાય; કન્યા પરણાવ પ્રીતથી, રીઝી બોલ્યો રાય; વાચા હું ચુક નહીં, જે બોલું છું વાણ; કન્યા હોય જો પરણવી, ચીત ચતુરાઈ આણ; કરો કોટ ત્રાંબા તણે, તો એ કન્યા

પરણ; નીકર જાઓ પાછા ફરી, નકી સાંભળજે કરણ.

ચોપાઈ—કહે ગરધવ સાંભળરેરાય, કહું તે એક કરેા ઉપાય; જેટલો ઘઠ કરવો હોય સાજ, વિંટાવી સુતર આપો આજ. જગ્યા રાખજે દરવાજા તણિ, ત્યાં થાય શોભા ગુણ ગણી; એટલી શોભા થાશે કાલ, પરમદોડે મુજ કન્યા આલ. ન કરીશ માહારી સાથે વાત, હવે નહિ બોલુ તુજ સાથ; સાંભળી સરવ ગરધવની પેર, રાય પ્રધાન આઠ્યા બે ઘેર; ધારાવાડી દીધી દુધ, ઘડી પછી વિચારી બુદ્ધ. દરવાજાના રાખ્યા ઠામ. વીંટયુ સુતર વસે જ્યાં ગામ; કો કહે સાચુ કો કહે ફેક, નીશા શમે સુતા શહુ લોક, જે કોઈ બાહાર નીકળશે આજ. પ્રાણ પોતાનો કરશે તાજ તેડયો વીશકરમા તે ઠામ, ત્રાંબા ઘઠ ચોઘણું ગામ; વીશકર્માને શાની વાર, શોભા વીધ અપરે પરા; રચના કીધી નઉતમ નવિ, કહી ન શકે કોઈ મોટા કવિ. અધીક શોભા ઇંદરાસન, શ્રી અમરતના ધન.

દોહરા—કારમીકરત્રીસ શોભા હવી, ઉદેકાર અતી ઓટ; રૂપા કેરા કાંઝા, તાંબા કેરા કોટ; પ્રજા ઉઠી પ્રભાતમાં, શોભા શુભ સુખણ; વચ્ચુ તેજ તે નયમાં, જાણે ઉગ્યો ભાણ, રાજ કહે દાતાર છે, બીજનુ નહી કામ; કન્યા નવ પરણાવીયે, બાળે બાધુ ગામ; ડાંતરે દેહવટ કરે, હુટાવે ભંડાર; ઈંદરથી કહેછે અવનવો, અપરંપાર અપાર. માત તાત મુશાળ પણે, ત્રણેનું એક લક્ષ. એક રાયની દીકરી, ચંદ્રમુખી ચીતચહાય; બીજ એક પ્રધાનની, શીવ પુજનને જાય. સુરજમુખી નઉતમ નીધી, તીજ ભાટની પુત્રી; પંચ મુખી તે પદમની, સહીયર ત્રણે પુત્રી. દેવી દેહેરે નીત જતાં, બોલ્યાં ત્રણે બોલ. ત્રણે એક વરને વરે, તનમનથી તે તોલ, ચંદ્રમુખીનો આં દલો, પરણાવે પ્રીતે રાય; બીજ બે પોતેવરે, ગુણશહુ તેના ગાય. ગરધવ આઠ્યાપર જુવા, ભેવા મળીયુ ગામ; વચ્ચન રાય ચુકયો નહિ. શોભા ઠામો ઠામ; બીજ બે રહી બાળકા, ચુકયાં નહી તે ચીત; ગરધવને ત્રણે વર્યા, પુરણ આણી પ્રીત; કોઈ નીંદાસ્તુતિ કરે, કોઈ રૂકુ ભુંકું ભાખ. ત્રણ રાણીને એક વર, શાસ્ત્રજ પુરે શાખકો કહે એને પુલએ, કો કહે કરીયે શેવ; એણે ઘડ રૂંડો રચ્યો, મોહોટો એ મહાદેવ. કુ-રાચારી લોક લક્ષ્યા, કરે બહુ ભુડી વાત; ગરધવને દીધી દીકરી, એમોટા ઉતપાત બીજ બે કન્યા તણાં, બોલ્યાં માતને બાપ; એકની તો પરણુ હતી, પુરણ બેતાં પાપ. બાપને કહે બે કન્યકા, કરયું અમો શુભકામ; પરીયાં તરશે પાંચસે, નવખંડ થાશે તુજ નામ.

ચોપાઈ—શું પરણીને કીધું કામ, ત્રાંબાવટી ઠરયું ઘડ નામ; આખ્યોઉતારોરેહેવા વાસ. વીવીધ પ્રકારે વીન્નાશ; પ્રભાતે તો ગરધવ થાય, નય બધામાં ચરવા જાય કો નીંદે કો વહે વાણ, કમારે કોકરે વખાણ; ઘડી એક રાતે આવે ઘેર, બોળઉતારી મુકે પેર. સુભટ સુભાગી તે નર થાય સ્ત્રીઓને આનંદ ન માય. આતુરિ સંભાળાવે

કરણ, સુરસુત ભોગવે તરૂણી ત્રણ; ત્રણના શોભીતા શણગાર, વાઙ્મય રૂપ તે અપર-
પાર. આકાર જેવો હોય ઈંદ્ર, શોભે શરદપુનમનો ચંદ્ર. અસ્ત્રીને સમજવી કહી વાત
નવ કરશે કોઈ આગળ વાત. કદાચ ચોથું કોઈ જાણશે, તો ઉતપાત અનર્થ આણશે
કદાચ જાણશે તમારી માત, મહારાદેહની થાશે ધાત. ડાહ્યાં છે તો કહું છું તુને, રખે
છતાં કરોજી મુને, જે દહાડે કહી તમોએ વાણ, તે વેળા નહીં દેહમાં પ્રાણ. મહારા
દેહમાંથી જીવજ જશે, નગર બધુડાંતર થશે કરજોડી રહી ત્રણ કામની, કરી વાત
વિતી જમની; રાત પડે ભોગવે રાજ, જય પ્રભાતે ચરવા કાજ નીત પ્રતે એમજ
હોય, ચોથું મર્મ ન જાણે કોય; તેતો ગરધવ તણા ધરમાંય, શોભા ઈંદ્રના સરખી
થાય, નારી નરખે નરપતી તણા, ઘડી નેહ વાઘે ઘણે; લીલા લેહરથી લીલ વીલાશ
તારૂણ્યે ત્રણ કર્મ પ્રકાશ. એમ કરતા ગયા બહુ દીન, કોઈ વાત ન જાણે અન્ય.
નહિતમ શોભા નરખે નેટ, રહ્યો ગરભ ત્રણને પેટ; એક દીવસ રાણીની માત પ્રીતે
કરવા આવી વાત દોહા-આવી રાણીની માવડી; પુત્રીને મળવા કાજ; દીડી ચરચા
ચતુરની, દીલમાં પ્રગટી દાઝ. રૂપ રત્ન સરીખડું. ઘણો હરખ મનમાંય; તેજ પુંજ
તરૂણી તણું, સુર જેવી શોભાય; કહો બાધ્યો શા સુખ થયી, તાહાર વાઙ્મયું તેજ;
તાહાર દુખ દેખી બળું, છે કેમ હરખને હેત, નીશક નહીં કે તમ સમી, રામા વા-
ઙ્મયું રૂપ; ભરથાર ધરમાં ભોગીયો. ભારે ગરધવ ભ્રુપ, દેહ છંડું છું માહરો; દુખે ન
ભાવે અન; કવોઠે કુંવરી પડી, માઈ ઘણું દાઝે તન; કેમ માહરે પેટે પડી, જીવી શાને
કાજ, કરમ લખ્યો ગરધવ ઘણી; લાગી કુળમાં લાજ.

છપ્યો-બાળ તાહર રૂપ, બાળ ડાહાપણ સુખ તાહર, બાળ તાહર બળ, બાળ
જણતર એ માહર. બાળ સહીયરો તમ ત્રણ. બાળ સદગુરૂની શેવા; બાળ બુદ્ધ સ-
બુદ્ધ, માગ્યા વર ગરધવ જેવા. બાળ રંગને રાગણી, બાળ અકલ આવડી; ક્યારે
કરે બે પુટીયા, માહા દુખ પામી માવડી.

દોહરા-વચન માતાનું સાંભળી, બોલી પુત્રી વાણ; શાને કાજે દુખ ધરો, મુજને
છે કલ્યાણ. માહરો વર છે દેવતા, જેઓ હોય ઈંદ્ર; વરણ વાયુ કુખેર કરત ગ્રહ
ગુણ તારા રવી ચંદર. ભલુ થજો એ તાતનું, પરણાવ્યો એ કંથ, પુરયા મનોરથ
મનતણા, આનંદ અદકો ચંત માડી મહારે સુખ એ ઘણું, નિત નિત હરખું
આપ; આનંદ દીન નીરગમું, તે માત તાત પરતાપ ફરી વાત પુછીશમાં, જે મન
રૂડુ આહાઓ; દુખ નવ ધરશે માહર, ઘેર તમારે જઓ. માતા કહે સુણ કામની;
ચેતીછું હું ચંત; કુળ બોલ્યું તમે માહર, કર્યો છે બીજો કંથ. મરમ વચન
સુધી માતાનું, પ્રીછે પ્રેમદા પેર; માત રાખુ મંદિર વિશે, ઘણે હેતથી ઘેર. સ્ત્રીની
સુધતા પાનિયે, કરી વનીતાને વાત; છાની રાખી માતને, તરત પડા ત્યાંહાં રાત.

છપ્પો-સ્રીના પેટમાં વાત, છેક રહે નહીં છાની; કરે ઉદવત બધું ગામ, મનની હોય જો માની, સ્રીને છાની વાત, કહે તે મુરખ માનો; સ્રીને છાની વાત, કહે તે શાનો શાણો; સ્રી આગળ વાત છાની કરે, તે જુગ ખાધે જાહેર થશે; શામળ કહે સ્રીના સંગથી, અધીક ઉતપાત અનરથ થશે.

દોહરો-ખોળ ઉતારી ગરધવે, તણ્યું રૂપ કરૂપ; રહીયાળો થયો રાજવી, ભોગી ભારે ભુપ; તે નારીએ નરખીયો, શરદ તણે જેમ અંદ્ર; જેવો દીપક દીપતો આનંદ કરે કંદ. જેવો પાર જળહળે, જેવી દીપક જેત; શોહ તો દીઠાસામુએ, ઉદેકાર ઉદોત; ખાય પીએ ખુબી કરે, પ્રીતે ચાવે પાન નરનારી ત્રણેને હસુ, માણે મન ગમતા માન; માને મન વીચારીયું, દાહાડે ગરધવ થાય. ખાળ ખોળીયું એહનું, તો ભવની ભાવટ જાય; ખરા અંગરા ખેરના પ્રગટાવી છે જાળ; તેમાં નાંખ્યું ખાળીયું ખાંતે ગરધવ ખાળ. અગ્નિ લાગી અંગમાં ચીતમાં ચેત્યો તરત; ઉઠો ઉઠો નાસો તમે, માથે આવ્યું મરત ખાળજી ગરધવ ખોળીયું, કુડુ ક્રીધું કામ; ડંતર થાશે પ્રથવી વિષે ત્રાંખાવટી ગુણ ગામ. ચાર ગઉ ફરતું બળે, ગામ ડંતર હોય શશુ પંખી કે માનવી જીવે નહીં જન કોય; નીશા સમે નાસો તમે, જવાય એટલે જઓ. કહેશોમાં કોઈ આગળે, થવાય એવાં થાઓ, આવ્યું વીમાન અંતરીક્ષથી, ગરધવ બેઠા માંહ અવતાર તો પુરો કરયો, થયો ઓર્શાંગન તાંહ.

ચોપાદ-ઈંદ્ર પુત્ર ઇંદ્રાસન ગયો, શ્રાપ બાપનો પુરો થયો; શામા ત્રણેને લાગી શીખ, મન માંહે પ્રગટી બહુ ખીક; કોઈને કહેવા તે નવ રહી, વનીતા ત્રણે મારગ વહી, નાઠાં વાત સુણી તે કરણ, ગરભવંતી તરૂણીઓ ત્રણ. અરવણ ઉદયની વેળા થઈ ચાર જોજન ત્રણે ગઈ; પ્રાતઃકાળ થયો જેટલે, ગામ ડંતર થયું તેટલે પશુ પક્ષીકે માનવ જાત. ઘણાક જીવ તણી થઈ ઘાત; ત્રાંખાવટી થઈ ગયું અલોપ; કીરતાર તણે જણાયો કોપ. ત્રાંખાનો કોટ રૂપાનો રાછ, કળીયુગ માંતે કયમ રહે તાછ; અલખત તે અલોપજ થયું, નગ્ર ઉજડ થઈ રહ્યું તે ગામે થયો ઉતપાત, ત્યાર પછી વશીયું ખંભાત; તેની પાસે વસે એક ગામ. નગ્ર તણું છે તેનું નામ. ગરધવની તો એ ગત થઈ, નાઠી નારીયો ત્યાંતે ગઈ રહી અસ્તેતે ખીજેદન, વનીતા ત્રઠ વાડે એહવન; વરદ્દ રૂશી વેગે તપ કરે રૂદે ધ્યાનધનુધરે રૂશી ચરણે નારી જઈ નમી, દીધાં માન ગુણવંતી ગમી શુભ વેશે દીશે છો સતી તમારી કયમ ભુંડીગતી, બુધવંત ખાળપણ વેય, પ્રેમદા ક્રીયમ આવ્યાં પ્રદેશ; કયમ જોડું પડ્યું વન, સાચું બોલો આણે દન. હેતે નારીએ જોડયા હાથ, સાચી વાત બોલ્યા તે સાથ; મન થઈ મેહેલીને ગરવ, વીતી વાત માંડી કહી સરવ, ઉપજની-પજ પરણ્યા તણી, કહી કથા માંડીને ઘણી; આખુ નગર અવનીમાં મયું, પ્રથમ જણતો અમને થયું; અમો નાઠાં આવ્યાં અરણે, એહ વરને વરતયાં ત્રણ. એ હ-

કીકત છે માહારી, આવી બાંહ વળગી તાહરી અમો રૂપવંતી જતે બાળ, પગલે પગલે બેસે આળ. બેસો બાઘચો માન્યું મેં જત, તમો પુત્રીઓ હું તમ તાત ઘણી પ્રીતથી રહો મુજ ઘેર, અરસ પરસ પ્રીતથી પેર; નહી લોપે દેવકેદાનવી, મરડીન નશકે માનવી; પશુ પંખી પીડા નહી કરે, ચુગલ ચોર હારદ નહી હરે, ખાઓપીચો નથી અહી ખોટ, માહ રૂદ્ર તણી છે મોટ, તણે તરણી કરી તાહા રહયાં, સીધનેઆ શ્રમ સુખીઆં થયાં નીત પ્રતે દહાડા એમ જાય, ઉદરે મરભ મોટેરો થાય; માનનીને મોટીછે આશ પુરા થયા દીવસને માસ; પ્રથમ વજરની કુવરી જેહ, સુરજમુખાછે તેની દેહ પુરણ પ્રગટયે, પ્રાકમી પુત્ર; શોભાવ્યું બધુ ધરસુત્ર; જેમ મયંક શુદ્ધ બીજજ તણે તેજ પુજ તરતીબે ઘણે; ધન લગ્નરાશી ધીર, નવગ્રહ પ્રસન નડિતમ નીર; ભરથરી ભુમીપત થશે, પાંચશે પરીયા તારશે જોગ ભોગ રાજશગુ રાજ, અસત્ય અન્યાય કરશે તાજ. અતીશે આયુષ ભોગવે ભોગ મારગ જુગતે જોગવે; જન્મપતરી કે રાજ રૂખી સુખ પામી ને તરણે સખી; ત્યાર પછી મછવાડા ચાર, પ્રસવ્યો રાજકુવારીયે કુમાર, રોહણ નક્ષત્ર પંચમીનું પ્રસન, જે ગ્રહમાં નવમી છે કસ્ત, સકળ ગ્રહે સરખાછેસાય; કેદ્ર વરતીક પુરાગ્રહ પાંચ; માહ દશા દીનુ દશા ગુરુ રાજ, સીદ્ધ દશા જોગની શુભ કાજ; અગ્રત ચોઘડીયું અગ્રત લગ્ન, મહીમા જે ઈસહુ થયાં મગન; વીકો નામ વીરાધનો વીર; નામનું રાખી શકશે નીર; વાસવ જેવો એહ વિવેક; અવનીમાં થાશે અધીપતી એક; ભાટણ ભાટે નીધી છે મન, તેને પેટ પ્રગટયો શુભ તન, ઈંદુ અગ્રતથી પ્રગટયો છે જેમ, તેજ પુજ પ્રગટયો તનનેમ હસ્ત નક્ષત્ર જન્મ જેહનું; પ્રભવ નામ પાડ્યું તેહનું ચાર ચૈદ બોહોતેર બુજશે; આગમ નીગમ એને સુજશે; રાંચ પંદર પચીસ પ્રીછશે આઠ હજર એનો પ્રીછશે, બે બાર બત્રીશે લહે, અગીયાર એ વિશે કહે; છય સોળ છત્રીશે છત, પશુ પક્ષી બોલી ગુણુ ગત; જુદી જત જુવાં છે વરણ, દેવાધીદેવ સરખા જણુ ત્રણ. આનંદ ધન અદકેરો થાય, દીન પુકે તો દીન વહી જાય; ઉની નાવે તેને આચ, પુત્રી પ્રાકમી વરશે પાંચ. છપ્પો-જેને જેવો સંગ, રંગ સહિ તેવો બેસે; જેને જેવો શંગ, પ્રીતપણુ તેવી પેસે. જેને જેવો સંગ, તેને એવાં કત કાવે; જેને જેવો સંગ, ભક્ષ ભોજન તે ભાવે, રૂડા સંગે રૂડુ રચે, અધર્મ સંગ અવગુણ હણે; રૂડે સંગ રહી રાજવી, ભાગ્ય-શાળી વિદ્યા ભણ.

ચોપાઈ-નવ નવા કરાવે ઠાઠ, એમ કરતાં વરસ થયાં આઠ; એક દીન પ્રભવ રમવા ગયો, જોજન એક બોહો તે રહયો, રાત અંધારી ભુલો પડ્યો વણુઝારાની પોઠે અઠ્યો; વણુઝારા લેધ ગયા વિદેશ, દીઠા સુભટ સુર સુશેશ કમંવંતો ધર્મ-વંતો ધીર, ધીરાધ સરખો દીઠા વીર. તેના ઉપર સહુને નેહ; કાગરક્ષી ભણાવ્યો

તેહ. પશુ પક્ષી બોલે જોટહું, તત્વ તોલ જાણે તેટહું; સહુનો નાયકને સરદાર, પ્રાકરમ તેનાં અપ્રમપાર.

ચોપાઇ-તે વણઝારો સુખીયો થયો, વીજોગ વાલા કરો રહયો; પ્રશંખ્યા પુત્ર ત્રણ રાજ રતન, રાજવી તે જોડે રતન. તેજ પુજ મહા કોટીક દામ, વીકોભર થરી પ્રભવ નામ; કરી જન્મોતરી ત્રણે તણી, થશે તરણ પ્રથવીપતી ઘણી; થયાં સુખીયાં આનંદ ભેર, ઉછર્યા પુત્ર રૂખીને ઘેર. અસ્ત્ર સહસ્ત્ર ધનુર માહા ધીર, માહા જોદ્ધા દીશે બે વીર. પુરાણ શાસ્ત્ર જોતિપને વેદ, ભારે સંસકૃત ભારથ ભામનીના ભોગ, એક બંધનાનો થયો વીજોગ; આપ વરસ એકાદશ થયો, મહીપતી સુત તે રમવા ગયો; ચાર પોહોર તે વનમાં રમે; આવે છે સંધ્યા સમે; મગયા રમવા આવે વહાલા ખરો દુત વિદ્વાનો ખ્યાલ. એક દીવસ તે કહિતક થયું, જોખન જોરે ડહાપણ ગયું; બંધન કર્યાં મગયા દસ વીસ આંખ્યા ઘેર આથમતે દીશ. રૂખીને ઘેર સાધુનો દીન બ્રાહ્મણ આંખ્યા કરવા ભોજન; એટલે બાળક આંખ્યા ત્યાંહ, હણ્યા જીવ દીઠા કર માંહ; તે વીખે દીઠા દ્રષ્ટ, કાયામાં તે પામ્યા કષ્ટ. પાપી એ જીવ દહાડી હણે, એ હત્યા મનમાં નવ ગણે. દેવતાઇ પુરૂષ મળ્યા દસ વીસ, રાખી રૂદેમાં અદકી રીસ; એ ને ઘેર ભોજન નવ કીજીએ, મહા પાપદેવતાઇ લીજીએ. રીસાઇને ચાલ્યા સહુ રૂખી મદ્દ વીમ થયો મન દુખી. આજોટેને આડા થાય, બ્રાહ્મણ એ કયમ ભુખ્યા જાય, નોતર્યા બ્રાહ્મણ ભુખ્યા જાય, તે માર્યાની હત્યા થાય; જે કહો તે અમે કીજીએ, પર-ઘેર ભોજન લીજીએ.

દોહરા-ખીજ વીમ બહુ બોલાયા, એ કેમ આવે કાજ; તમ ઘેર ભોજન કીજીએ જો કરો બે પુત્ર તાજ. વીકે ભરથરીયે કહયું, ભોજન કરો નીચંત; આજથી અમે અહીં રહુ નહી, પરવરીયે છે પંથ. માગી શીખ માતાની, દુઃખ નવ ધરશે લેશ; નાહાના ભાઇને જોળવા, પંથ કરૂં પ્રદેશ. થોડેક દીવશે તમ કને, વાસુદેવ ગુણ ગામ પ્રભવને કરૂં પાટવી, તો વીકો મારૂં નામ. આશીશ દીધી ત્રણ જણે. ચોથો મદ્દ રૂખી રાજ; શુકન જોઇને સંચર્યા. કરવા રહુ કાજ. ભોજન કર્યું સહુ બ્રાહ્મણે, અતી દીધી આશીશ; પ્રસન હજો બે ભ્રાતને આજ ઉમીયાપતી ધશ, પ્રણામ કરી બે પર-વરયા, અંતર નહી ઉચાટ. આરાધી શીવ અંખીકા, વારૂ દીધીવાટ. રમે જમે ભુખી ભમે, દુત મરગીયાને મેલ; જુએ ચરચા ચોદેશની, ખરા હુનાજા ખેલ, અનેક દીવસ વોટ રહા, વિરાધ વીર વરેણ હરતા ફરતા આવી ચડયા, માળવ ઉજેણ. ક્ષીપ્રા ત્રઠ ખુખી ઘણી, જ્યાં ગાંધરવું મશાણ; હરશીધ મહાકાળેશ્વર, સકળલોક સુખણ, તેહ ગામનો રાજ્યો, કાયા દેહમાં કષ્ટ, આઠ વરસ અગ્ની બળે, વીશમ દુખની મદ્દ, બીજુ દુખ વળી વાંઝીયો; પેટ નહી કાંઇ પુત્ર; અળખામણી આખી મેદની, નહી

ભોગદારી ધરસુત્ર. શીવ દેહેરે તેનો ગયો. પુજ્યા ઉમીયાપતી ઇશ; મનમાં ધરીને ધારણુ હોયું શીવને શીશ; ગેર્ભી શબ્દ ગુણનીધ થયો, હુતો શીવને શરણુ; માંકર ધાતુ મહિપતી, તે સાંભળીયું કરણુ. એરે શણગાર એક રસ્તીને, સ્નેહ રાખ ને સાથ. કળશ ગંગોદક ભરી, હેતે આપો હાથ. કળશ ઢોળે જ્યાં હાથણી; તેનેસાંપો રાજ. રોગ શોકને દુખ જશે, કરો રાજણ કાજ. મુસ્તક વચન ચઢાવીયું, ગુણવંત આવ્યા ઘેર. હુકમ થયો તેતો કર્યો, પ્રભાત સમે ને પેર, પડો વજડાવ્યો પુરવિએ, મળ્યા રાણાને રંક; ઉંચ નિચને અધીપતી, નખી લોક તીશંક વણીક આઘ વરે-મારગુ, વળી વરણ અઢાર; મળી અસંખ્યાત મેદની, ચોવટ ચોદેશ ચાર; ઘેર નીશાન ગડગડે, ઓછવ અદકે થાય; શુભ રાણગારી હસ્તની, રીઝે બેડો રાય; ફરતી ફરતી પુદડી, કળશ ધર્યોછે શીશ. જોને શીર કળશ ઢોળશે, પ્રસન્ન ઉમીયાઈશ ભાગ્ય શાળી ઉભો હતો, ભરથરી વીકો વીર, હેત કરીને હાથણી, ઢોળ્યું નારમળ નાર, ભરથરી ભીનો રગથી, પુરવ જનમનું પુન્ય. કળશ ઢોળ્યો શીર હાથણી, નવ રહી એકે નુન્ય તરત બેસારીઓ, પંચ પીરોજ પત્ર, મણી માણેક મોતી જડયાં, શીર સો-નાનું છત્ર; ભુપતી થયો ભરથરી, ઈંદ્ર અવતાર અમીર; આણુ વરતાવી નગ્રમાં, વીકો રાજ વજર. ભરથરીએ ભુમી ભોગવી, થયો દેવાંશી દેહ; આગળ કહેવાશે વારતા નાર સંગાથે નેહ હવડા સંકેપે કહુ, વીકમનાં વખાણુ; આગળ સંદેહ ભાગશે; પંચ કરે પ્રમાણુ, બીજી વાતમાં પુતળી, કહેશે સરવ કત. ભરથરીએ ભોગ ભોગવ્યા, વટક સાવટ નરત; ભોગ ભોગ ભુગતે જાણીયા અધિકારે કહેવાણો ઇંદ્ર, થાભ્યો રાય સમ-સ્તમાં, જેમ તારામાં ચંદ્ર; સાઠ સહસ્ર શોળ વરસની, પરણ્યો પદમની પેર, એંશી સહસ્ર ધરતીતણી અલખત આણી ઘેર; પંદર લક્ષ પરણીયા; ઘણા ઘણા મુલાવડાય, એક છત્ર અવનીપતી પ્રતાપવંત પોહોડાય; વજર વીકમ કરે, ભરથરી ભોગવેભોગ; એક દીવસ શું નીપન્યું. સવળો અવળો સંજોગ. સાઠ સહસ્ર રાણીમાં શીરોમણી; અનગલનામ અમુલ; સોરઠ દેશની સુંદરી, ત્રીલોક રંભા સમતુલ. મોહ પામ્યો તે મહીપતી વચન કરે નહી લોપ; વેચાણુ થયો વનિતા તણે, ક્યારે નવ કરે કોપ, અન-ગલ સેના આજ્ઞા, તે પ્રેમદા રહે પાસ; રાણી રૂડયા ને ઉપરે, મુલ ખરીદી દાસ. મદારી વશ માંકડુ, વાયુ તણે વશ તરણુ; ભામનીને વશછે ભરથરી, દેહ દેખી શરણુ, બાંધી લીધો બળ કરી, વશીકરણુ વીધા વીવેક; બીજું કાંઈ સુજે નહી, નારી સાથે નેક, નરનું લક્ષણ નારમાં, અપલક્ષણુ આડે આંક; ભરથરીને તે ભોગવ્યા, વનીતાને તન વાંક; વનીતાએ મન વીચારીયું, વીકો જે મહાવિર કોધક દહાડો માહર; નિશ્ચે ઉતારે નિર. હું સ્ત્રી ચરીત્ર આદર. પાણી પેહેલી બાંધું પાજ; વીવાને જો વધ કર, રહે લાખેણી લાજ, કાહડયો વાંક કોપે કરી, વીકો સાથે વેર; મારી નખાવું માતની, ભુવતીએ રાખ્યું ઝેર. શામદામ ભેદે કરી, કપટ કામની કીધ; પુર થકી પ્રધાનને,

દીન્ય દેશવટો દીધ. આવરદા જે એહનો, હરી પ્રસન્ન જે હોય; છો એને સાખ શતરૂ મળે તો એન મારી શકે કોય; ભરથરિ હેત છુલી ગયો, ધારણુ નવરહયુધીર; વનીતા કેરા વચનથી, વનમાં કાઢાડ્યો વીર.

ચોપાઈ—વનીતા વચનથી કાઢાડ્યો વીર, ધર્મવંત ધોરધર ધીર; વીકાવન બે નાશી ગયો, અડસઠ તીર્થ કામે થયો, ગુણવંતી ગાતમ ગંગ, ભાગીરથનો ક્રીધોસંગ; વિશ્વનાથ તણી વાશીએ, કરિ જત્રા જઈ કાશીએ; સ્વેન બંધુ રામેશ્વર રાણુ, શીવ કાંતી વીશનું કાંતી ઠામ; તીરથ જત્રા પ્રાગે ગયો; નાહો નીરમળ ન્યાસજ થયો. આકાર માંધાતા આવિયો, ભરગુણેત્ર ભરય ભાવિયો; ઓરસંમમાં નાહ્યો કુબેર સુરપાણુ મોટમપદમેર. શી બહુચર પાવે કાળીકા, બોહોસાગર બુધી બાળકા, હીંગ બાળ હરસીધ ઠામ, અબેમાત આરામુર ગામ; ગોપનાથ ગોમતીમાં ગયો; રણુછોડ દેખી સુખીયો થયો; આણુ માંહે આણુદા, સરસ્વતી તીર્થ જેનર્મદા; શેતરંજીરનાર ગયો, શ્રમેતખી ખરવીશ્વંભર રહ્યો; દવાદશજે, તીર લીંગ નીરખીયા, હેત પણા મનનાં હરખિયાં; અડસઠ તીરથ કાવેરી કદી, નવસેનવાણુ નંદને નદી; અષ્ટકુળ પર્વત નવકુળ નાગ, જંબુદ્રીપ ભરતખંડ ભાગ; નવ નાથ ચોરાશા શીધ નરખિયા પોહોડા પ્રહ પરવત નરખિયા, દેશ દેશની નરને નાર, દેશદેશની વાણી વાર; કામણુ ટુમણુ મોહ મંત્ર, થાપેઉથાપે બેગી જંત્ર; પાખંડ સાંઠ પુન્યવંતા પુર, નવ રાખ્યા દાતા કાયર મુર; જશવંતા બણીતા જતી, સતવાદી શીરોમણુ સતી, પ્રથવીનીપ્રદ ક્ષણા કરી, અંતકરણુ માંહે બુદ્ધ ધરી; ભમતો આવી અડ્યો, પોઠ વણુઝારાનીમાંહે પડ્યો; આજની રાત તો વનમાં રહું, વણુઝારાની વાતો લહું; જેવા કારણુ રહ્યોતે ધિર, વીકાવીરતણું છે વિર.

દોહરા—રાજવી આહ્યો ચરણથી, ચીત ચતુરણુજ ચોટ; વાટ વનમાંહે પડી, પોહોડી વણુઝારાની પોઠ. વા વાજે ગાજે ગગન, નીશા અંધારી ધોર; ત્યાંહાંજંધને ઉભો રહ્યો, ચીત વરતે જેમ ચોર, આગળ પાછળ પોડીયા, વચમાં ગુણ અપાર, તેમાં બેઠા જંગલી, કરમાં પ્રહી હથીયાર; સઉમધે શણુવી રહ્યો, જેને ઝાઝુ જ્ઞાન; એટલે વનચર બોલીયાં, લાવિ પહેલે પોહોર; કહો શણુવી એ શું કહે, પુછે ઠેરઠોર

ચોપાઈ—શણુવી કહે વાડ કહું નાત, એ વનચર બોલે ઉત્પાત; ચતુર પછવાડે છે ચોર, ઢુકી રહ્યો છે મહા ધમધોર; તે બળવજે વેગે કરી, નહીતર એ જશે છે-તરિ; જે બોલે છે પક્ષી બોલ, તેનું સઉબણુછું તોલ; કાગપરીક્ષા કેરાંમર્મ, ધારી ધારી બણુ તેના ધર્મ. પળે ચુકે નહી વિદ્યા વેદ, ભારે ગુણ બણુછું ભેદ, પુરવ દ-શાએ તરસ્કર રહ્યો વનચર બોલીયાં મેં લહ્યો. સજ થયા વણુઝારા તાંહાં, વીકે વીચારીયું મનમાંહ; શણુવીતે સાચુ ભાખશે, જંગલીન્ટ મારી નાંખશે; ખીજીદીશા થઈ ઓડે અડ્યો, ખીજે પહોરેસોરજ પડ્યો બોહ્યાં વનચર વનમાં ધણુ, કહે

શણ્ણવી શા રૂળ એ તણાં. વણુઝારાને શણ્ણવી કહે, સહુ વનચર સાંભળવા રહે; નદીએ પુર છે અપરંપાર; તેમાં તણાઈ આવે એક નાર; તે પાસેં ઘરેણુ ઘણું ઘણું, સત શહસ્ત્ર નવ લાખજ તણુ; તે મુસ્તક પાસે દ્રવ્ય, ભરયાં આલુપણુ સોના સર્વક તે વહુ વેહેવારીયા તણી, લક્ષ્મી લીલા તેને ધણિ; બહુ આવે વેગળેથી પુર, નદી વચે છે હાથ હજુર; ઝળક ઝળક ઝળકે છે હાર, હીરા અમુલ અપરંપાર; પાણા તાણીને લાવશે, એક મહુરતમાં તે આવશે; આવે છે તણાઈને તુલ, રત્ન હીરા ઝળકે અમુલ; જેમ સુરજ તે ઉગ્યા હોય, દીપક જેતો જળમાં જેય; તે તેડે લાલી જય છે. કરક ભક્ષ કરવા આહ છે; કાહોડો કાહોડો કહે છે તેહ, અચંડ ધારા વરસે મેહ; તે કરક જેજન છે પડ, મહુરત એક આવ્યું અર; તે વીકે સાંભળ્યું કાન, વાત નીરધાર કરી મન માન; અહીયાં રહુ જે આણે દીશ, તો વણુઝારા છેદે શીશ. જેઉ તમાસો મરતગ તણા, લેઉ માલ લાખેણા ધણા; બીક નથી મનમાં કો તણી; ધાયો ધીરતે સરીતા ભણી; ભુત પ્રેમના તડકા થાય, નવ ગણે કો લેખા માંહ ચસકે બિંદુ-જલ વરસાત, ધમકે ધોર ધમકતી રાત કાયર થાય તે તરતજ મરે, સુર પુરૂષ ડાહ્યો કયમ ડરે; શરીતા તેડે ઉભો રાય નદી સમુદ્રની લેહેરે જય. કાંડે ઉભો છે જે ટલે સખ દ્રષ્ટે દિહું તેટલે; વીજળી ચમકારે નીરખું, કરી પ્રેમદાનું પારખું; વાળ્યો કાછો દ્રઢના ધિર, જંપાવ્યું દ્રઢમાં જ્યાં નીર; જગત અંખાનું ધરયુ; ક્યાન, મનસાસીધેદીયાં બહુ માન. ભરિ વામ દાવે દસવિસ, ચતુરા ચોટલો ઝાલી શીશ; બહુ જરે લાવ્યો ખારણે, આલુપણુ કેરે કારણે; કાંઈ મુકતાઈળના હાર શોભીતા શોભે શણુગાર. શ્રવાણે ઝાલો લાખો તણી; મળી માણક જડાવે ધણી. ગાંડે બાંધ્યા આલુપણુસાર, કરંક કાહાડી નાંખ્યું બહાર; આવ્યો પાસ વણુઝારા શણ્ણવી કહો; લાખેણી બોલા જે લહો; કહે શણ્ણવિ મેં પેહેણું કહ્યું, તે બણુ કોઈ કરમીને થયું તેણે કામ જેરાવર કર્યું, કર કનું આલુપણુ હર્યું; મરતગ કાહાડી નાંખ્યું બહાર, વનચર સહુએ કીધો આખર વનચર સતોખ્યા તે દીશ, અદકી દેહે તે આશીશ. જેણે મરતગ કાહાડ્યું આજ નવખંડનું ભોગવળે રાજ પ્રથવીપતી તમેનો થજે, તાહારાં દુખ દેહવટ તે જજે જેણે અમારી ભાગી ભુખ, ધન તાહારિ જનુની કુખ; મરદ મુઝાળો તાહાર નામ, બીજ બીચારા ઠમોઠામ. સંતુષ્ટ થયું અમાર મન કરંક કાહાડનાર થજે રાજ; પુખ રાગેવર કેરાં પત્ર. છત્રપતી ધરજે શીરછત્ર પ્રસન થજે ઉમીયાઈશ. વનચરનિ એ છે આશીશ શણ્ણવી વનચર એ સાચુ ભાખ, વીકે ત્યાં બાંધી શણુ ગાંઠ. એમ વીત્યા જ્યાં પોહોરજ ચાર. બોલ્યાં વચન ઠારો ઠાર; કહો શણ્ણવી શું બોલ્યાં એહ, સારી પેરે ભાગો સંદેહ.

દોહરો-શણ્ણવી કહે હું સત્ય કહું, બોલ્યા વનચર જન; તે હું પાત સાચુ કહું, નાયક શીર વીધન. માલ હું કોઈ આપણે, કે દુખ પડશે ધોર; કે કોઈ જશે છેતરી,

મારગમળશે ચોર;અહતણા વાંકાદાહાડા, હાકીશુ કહીહોઠ;ઘ્રીસ્તયોત જશેઆપણે,
ખરી લગાડશે ખોડ; કહે નાયક સઉ ઉપડે,હેવડી ચારેક રાત,હવડા શુકન પ્રભાત.
લાઠું ટાડુ લખ વશા,વીકે વીચારયું મન;અમુલખ રત્ન શણવી ખરો,લીનુનહિ દો
અન્ન;એને લેઉ શે વશા, પચાણું સઉપોહ. ઈશ્વરસંભારી ઉતરયો મુંઢ્યોવણુઝારા
સાથ; વાટ જતાં વીચારીયું ઉદ્ધમ કર મહા મરમ; સાચુ વચન શણવીતણું, ફળશે
નીસ્થે કરમ. ચીરી ગુણુ તે ચતુર નર, તેમાં શીવી ઝાલ; બીજમાં હાર નાંખીયો
ભુલવણુ કીધી ભાલ; અડધોહાર ધાડ્યો એકમા,અડધો રાખ્યો હાથ;હાય હાય કરતો
ફરે,શોભે વણુઝારા સાથ ત્યાંથી એક ભેજન વેમણું,ગુણસંમુખાપર ગામ; ઈંદ્ર જેવો
શુભ અધિપતી,રાજ કરે તે ઠામ. રાખ કરી જઈ રાવણુ. પાડી ખુમ વિશેષ; ધાઓ
ધાઓ ધરણીપતી,છાનો રહે નહી વેશ. મને વણુઝારે લુટીયો. લીધો માલ સમેત.
ધરણી હોય તો ધાઓ તમો, નાશ તું નીશા સમેત, રોડી રાખી સરજને, પોઢ્યો
થયો પ્રભાત. અથ ધતિ માંડી કહી, વીકે વીગત વાન, પરવરતો હું ચોકમાં,અન-
ગળ હતુ ધન; નાયકે સરવે નિરખીયુ, માહુ કીધુ મન. છપ્પો-જર દેખી જશવંત
ગુણુને ગામ ગમાવે; ધન દેખિ ધનવંત, નીચને શીશ નમાવે. સોનું ભેઈ શ્રીમંત,
અસત્યનું કામ કરે છે; અંથ દેખી ગુણુવંત હેનથી હાથ ધરે છે;રામા રૂપવંતી,સતી
નીરમળ કુળની નારીયો; શામળ કહે સત્ય છે, જર દેખી કરે જરીઓ.

ચોપાઈ-રાજ કહે વહેપારી તમો, સાચી વાત પુછુંછુ અમો;એનો માલ આપી
જઓ, નહિતર તમે દુખીયા થાઓ. નાયક કહે નવ જણું અમો,શાને આળ ચડા-
વો તમે; વીકો કહે મુજને લુટીયો, હુતો નાશીને છુટીયો; વાત વીમાસણ ચીતમાં
અડી, ઠાલી પોઠ મારગમાં પડી; વણુઝારો કહે જુઠો થાઉ, સરૂવ પોઠ આપીને જઉ
ભારે વણુજ લાખોનો કર, ચોરી વાત કેમ ચીતમાં ધર, વિકો કહે જુઠો પડુ, શીવ
માનીધે શુળીએ ચડુ. રૂઠા દેશપતી રોધ રાય, નીજ પતિજથી તોળો ન્યાય;તે ૧૮
ખંધન કરી; લખ્યાં લખાવ્યાં ધીરજ ધારી. વણુઝારો કહે એ સમ ખાય, અમથીતો
તે નહી મનાય; સાચાં વણુ રાચુ નહી ઠરે; જુઠો થાએ તો એ મરે. ખોલોગુણુએમ
વિકો કહે, મહાગ માલ એ પાસે લહે; ગુણુ દસવિસ ભેઈજેટલે, હાથ ઝાલ્યોઆવી
તેટલે. વિકો કહે એ વસ્ત મારી, ચોરી સાખુત થઈ તાહરી. જેતાં માલ નીકળ્યો
નહિ, જે બીજ માલ થકી નીકળી એતો મારી વસ્ત; લેઉ પોઠ તે વસ્ત. સમસ્ત
નીકળ્યો એકજહાર; નીસ્થે વાત થઈ નીરધાર. વણુઝારો કહેએ માહરાં,મુજ પાસે
ક્યાંથી તાહરાં એની ભેડ જે લાવો તમેાં, તો સાચો તું જુઠા અમો. બીજુ નેપુર
બીજાલ,અડધોહાર આપ્યો તતકાળ;વિકાનેતો સાચો કહ્યો,તેવણુઝારોજુઠોથયો
દેહરા-જીતવંગ વીકો થયો, હઈડે વધુ હેત;વણુઝારોહેડે હારીયો, પોઠ ગુણુ
સમેત કહે વીકો છે તુજકને શણુવી જેનું નામ;દ્રષ્ટપોઠો માહરી, તો થાય તારકામ

આવ્યો શણુવી ઓળખ્યો, હરખ બેઠુંને થાય; પરસ્પરે મન હરખીયાં, આનંદ અંગ
 ન માય. ચોપાઈ-કરણ દ્રષ્ટ વિકો કહે, લક્ષ વણુઝારો તે લહે; પાછી પોઠઆપુછુંતને
 એ શણુવીને આપો મને. ઉલટ વણુઝારાને થયો; આટલા દિવસ કયાં શણુવી રહ્યા
 પાયે પડ્યો વણુઝારો નમી, વાત માહારે મન ગમી; લાખેણો શણુવી જે લીધ, પોઠ
 ગુણ સઉ પાછી દીધ; રાજ કહે ચોથ માગુ હું, કયમ શણુવી લેઈ જઈશિતું નેપુર
 ઝાલ આલુશણ હતુ, રાજ આગળ કીધુ છતું. ચોથ માંહે તે આપ્યો માલ. ગામ
 માંહે તે ગયો ભુપાળ; પછી વણુઝારે લીધો પંથ, ચતુર પુરૂષ ચેતાવ્યા ચંત; એક
 એક વિતી કહી હસ્યા, માળવ ભણી ધરમવંતા ધસ્યા ભેટયા બેઉ લીડીને જાત,
 સરસખાર વીતી કહી વાત. ભરથરી રાજ કરે છે ભુપ, અલખત પાખ્યો અધીકઅ-
 નુપ અસ્ત્રીઓ પરણ્યા હજાર, અનગલ સેન્યા સહુ સરદાર. એક દીવસ હું મેડે
 ચડ્યો, થોડોક વાંક અમારો પડ્યો. મુજને દેશવટો તો દીધ, તેણે કામ થયું શીધી.
 તું તો મુજને મારગ મળ્યો, શોક સંતાપ તે રણનો ટળ્યો. મળી વાત ભાંધ ભાવી-
 યા ઉજેણી નગરી આવીયા. નીરમળ ગંગા જેવાં નીર, ત્રવેણી જેવી ક્ષીપ્રા તીર.
 શુભ શુકન થયા છે ત્યાંહે, બોલ્યો શણુવી માહી સુખ માંહે. પુરવદશા વાયુવાયછે,
 વનચરના શુકન થાય છે. ભાવતાં પામીશું ભોગ, વાહાતા તણો છે કાંઈ વિભેગ. સુ-
 ખસાગર જેવું સુખ, વીભેગ વાહાતાનો એ દુઃખ રખે ભરથરી હોયે પડ્યા. કહેકો
 દાશી દુશમન નડ્યા. ઇષ્ટદેવની કીરપા ધણી, દશે દિશા કહેવાશે ધણી. આલુભર
 તખંડ જ'લુકીપ, આવ્યા ઉજેણિ સમીપ. ઇકેતર પરીયા તારશો, મોટા દુષ્ટોને
 મારશો. વિકો કહે સાંભળરે વિર, હું રાજ તો તુંય વજર. લો કોલ આપુછુંઅમે,
 હું પુરપતી પ્રધાનજ તમે, રાજપાટ ચલાવને તમે; સનસુખ મન ધરજ ધર, સં-
 કટો સરવ લોકનાં હર. ભરથરીની સુસાતા પંડ, ત્યાર પછી મુજને સુજ પડે. પ્રમાર
 થના છત્રજ એહ, ગાજે જેમ અશાડો મેહ; વિચાર કરીએ મોહોટો મરમ. ઇશ્વર
 સહુનો રાખે ધરમ. મોટું ગાંધરવતું મહા મશાણુ, રાક્ષસી ભુતાવળનું રાન, મહા-
 કાળેશ્વર છે મહાવીર, નિરમળ વહે ક્ષીપ્રાનાં નીર. આકાશ દેવ્યા ભાવે ભમે; ખા-
 વન વિર રાજશ ગુણ ગઈ. અષ્ટભદ્રવ જણિતા જતી, નવકોટી શક્ત શક્ત સતી
 નવ નાથ ચોરાશી વીર, ગાંધરવ કોટી પંચાયણ ધીર. વનચર ખેચરને ડગ ડેઠ. ક-
 હેતાં સીધવડ ઉપર હેઠ છપન કરોડ ચામુંડા આહ, હરસીધ માત રાજેશ્વર રાય. ખા-
 વનવીર આદે વધતાણ; વીકટ છે વીખની ઝાલ, સઉની સાયક હરસીધ માત રાજે-
 શ્વર રાય, ખાનવીર આદે વધતાણ; વીકટ છે વીખની ઝાલ, સઉની સાહક હરસીધ
 માત, જેની વાત વિશ્વવીશે વિખ્યાત. સરજે પાળોમાંજે ધડે, સાધુને સાહક નરતાં
 નડે, નોધારાની વહારે ચડે, ધાટ દવેશી દુશમનના ધડે. નવખંડ જેની નામના, પુરે
 શેવકની મનકામના. વેદ પુરાણ શાસ્ત્રે જે કહી, જળ થાળ માંહે વ્યાપી રહી, અષ્ટ

કરતા સહુ એથી થયા, વિભેજે શરવે લહયા, પંચામરત તત્વ છે જેહ, અધીક જનની
 દુપજ એહ. સારણ પાલણ પોપણ નામ. કરતા એટ તનું કામ; પુરૂષ પ્રકૃતિ કાહાવે
 એક. અનેક એક તે એકનિ અનેક; ત્રીગુણરૂપ તેનાં છે રૂપ, તેનાં છે રૂપ, ભેદ ન
 બણે બ્રહ્માભુપ; વેદ શાસ્ત્ર અષ્ટી તે શકત, પાંચ પદારથ મુકતી મુક્ત. આનુમાન વશે
 છે જ્યાંહ, તે બે વીર પધારથા તાહ, નીરમળ છાયા નીરમળ નિર, ભોજનકાજ નોત
 રથા બે વીર; મશાણુ સુઆ પ્રસ્તને કરે, એકરે તે નીરથે મરે. ગયા ભટારક ગામજ
 માંહ, ઠરી રહયો વીકા ભાઈ ત્યાંહ પુરણ નવગ્રહ છે પ્રસન, મહા ભયાનક છે તે વન;
 માનવી ભતે રહે નહીકોય, જીવતો પાછો ફરે નકોય. જોનો આવરદાપુરો થાય, તે નર
 તે ઠેકણે બચ. હરસીધ રૂપ પોતાનું ધરી, ત્યાં આઠ્યાં ત્રિપુરા સુંદરી, ઉજવળ વરણ
 અલોટીક અંગ, શેવક સાથ નથી કોઈ સંગ; આભુષણ અંગ અપાર, આપે રૂપ તણે
 અવતાર ચરણાં ચોળી સુધાં મુધ, કરમાં ગ્રહયું કમળનું પુલ; રંભાઈપછે જોખનરૂપ
 છે જોખન વેશ. શીશ સુરંગી છુટા કેશ; રમઝમ કરતાં લીલવીલાસ, પધારથાં પોતે
 વિકાનિ પાસ. માનવિ માહારા મોહોલા માંહ. કેમ આઠ્યો તું એકલો આંહ; જો
 આઠ્યો તો ભલે તું આવ, મહાઈ દાણ માચુ તે લાવ. એવાં વચન સાંભળીયાં કરણ
 ચતુર નર લાગ્યો જઈ ચરણ; માતા જે માગોછો તમો, તે દાણ સઘળું આપુ અમો;
 હું નહી મેહેલુ માઈ પત, સાચુ માનજો સાચી શક્ત; હરસીધ કહે હવડાં તો જમો;
 ધડી બેચારેક રંગે રમો; કોલજ સાત પરીયાનો ક્રીધ, હરખ ધરી ચાહ્યાં હરસીધ.
 પછે વચન માહાઈ થાપજો, ઘટે દાણ તે તો આપજો, ગયાં પ્રેમદા પોતે ધેર, પછે શી
 થઈ તેની પેર, જગત અંબા ગયાં જેટલે, તરત પરભવ આઠ્યો તેટલે. કરી રસોઈ
 જુમતે જમ્યા; ધડી બે ચારેક રંગે રમ્યા વીર ગયો વાસણ આપવા, આઠ્યાં હર-
 સીધ કષ્ટ કાપવા, અહ્યા પંથી મુજ પાસે આજ, પરકયું છે તે લેખે લાવ. વીકા
 કહે જે દાણ, માગો માતા ચતુરસુભણ. હરસીધ કહે સાચુ કહો ધીર, કેટલું તે વા-
 વરીયુ નીર. પાણિ પીધું કહે નહિ કોઈ, પાણી સાટે આપો લોહી તે વાવરયું જળ
 જેટલું, તાહાઈ રૂધીર માઈ તેટલું. આપો તો તો આશીશ દેઉ, ના આપે તો જીવજ
 લેઉ. ઉઠો ઉઠો સાવધાનજ થાઓ, પાણી પ્રમાણે રૂધીર પાઓ; ત્રપ્ત કરે જો મન
 માહાઈ, તો ધરમ ધીરજ થાએ તાહાઈ; પુરણ પેટ ભરે નહી પાપ, તેનો તુજને દેઉ
 આપકદાચકરોથ જોહઈડેઈરૂભાળી ભસ્મએકલણમાં કરૂ. હરખ્યો વિરકહાડીછેછરી
 આપે જીવહા ઉપર ધરી. સોસ્યું રૂધીર મળે નહી ટાંક. વિકાનો તો પડીયા વાંક,
 પગ પીડી માંહિ કાપવા, હરસીધને રૂધીર આપવા. લાવ લાવ ભુખ્યા છું અમો,
 શીદ વચન રીધું છે તમો; રૂધીર તણું ખીંદ નહી એક, થયો આકળો વીરવશેક. પછે
 હાથની કાપી બાંહ, રૂધીર રેખ ન આઠ્યું તાંહ; રૂધીર આપ કે કહે મુખ નાય, વા-
 જુની જોળા વહિ બચ, વીકરમશેન બુધ જે ધરી, આપ કાળજે ઘાલી છરી; કહાડી

કાળજે (ધરજ ધરૂ, રૂધીર ટીપુ નવ નિસરયુ. પછે મનમાં આણિ રીસ. છેદવા માંડયું પોતે શીશ. લેજે મા લવાની ભોગ, વચન ઓશીકલ ટાળજે રોગ. શુભ વચન બોલ્યો તે સાથ, માંમાં કહીને બાલ્યો હાથ. માગ માગ હું પ્રસન થઈ, તારા મનની ચીંતા ગઈ; લેશ નવ રાખીશ તારા રૂદે. મન ગમે તે વાણી વદે, અમર દ્રષ્ટે વરસ્યો મેહ, દેવીયે ક્રીધા દેવાંશીદેહ. હરસીયે હાથ ફેરવ્યો શીશ, પ્રસન થયા ઉમીયા ધરા; માતાજી મન રૂડું તુને, હેત કરી આહો મુને. તું પ્રથવીપતી રાજ થજે, તાહારા ગાજ્યા સહુકો જજે; કરજે પુન્ય પરમારથ કામ, નવખડે તહાર નીજ નામ; ફેડી કલ્પે નારાજ થશે તુજથી દુખ લોકનાં જશે. ધીરવીર તું સાહસીક હોય, તુજ સાથે જીતે નહી કોય; લીડ પડે સંભારે મુને, રક્ષણ કર તે વેળા તુને. મહારો તાહારે શીર છે હાથ, અહરનીશ તાહારે હું સાથ; વીકમને આપ્યું વરદાન, આધ શક્ત થયા અંતર ધ્યાન.

છપ્યો જે શેવે શીવશક્ત, જગ વશ તેને હોય; જે શેવે શીવશક્ત, ગાંજ શકે નહી કોય. જે શેવે શીવ શક્ત, અષ્ટમા સીધ નવનીધ પામે; જે શેવે શીવ શક્ત, વેદના સઘળી વામે. સાચે દલ શેવે શક્તને, અકળામણ તેને નહી કશી; શામળભટ કહે જુગ જીતીયો વીરવંભરી જેને મન વસી.

દોહરા—એટલે શણવી આવીયો, તેહ નવ જાણે વાત; શમણાની પેરે થયુ, મહીમા દીધો માત. ખાન પાન તરતિખ તર, સમરો ઇષ્ટ શીવ શામ; શુકન બાંધીને સંચર્યાં, ગુણ ઉજેણિ ગામ મહાકાળેશ્વર માહા પ્રભુ, આજ્ઞા તેની લીધ; પ્રસન પ્રસન પ્રસન છું, દીવ્ય વરદાન જુગદીધ. ગયા ગામમાં ગુણનીધી, જુમીમાં નહી ભાર, ઉદવસ્ત સરખું ગામડું, વીકરમે કર્યો વીચાર. નુર નથી એ નગ્રમાં, રધયતમાં નહી રૂપ. લીલા લહેર જોઈએ ધણી, જ્યાં ભરથરી સરખો ભુપ. શકે ભરથરી જુમી પડયો, શકે હુટાણા લોક; શકે પાપી પેદા થયો, શહેરમાં દીસે શોક, સત શહ-અ વીશે વશા, વીધન થયું છે વસ્ત; કહે કુણ નરપતિ પડયો, મહીપતી પામ્યો મરત. તેણે કાહાડી મુકીયો, કે ચુકયો ચીત બ્રહ્મ; વીમાસણ વીકે કરી, ધારણ નહી એ ધરમ, દેશવટો મુજને દીધો કહાડી મુકયો ખાર; માન વીના મહીપતી રહુ, એતો નહી વેહેવાર. વનીતા એ ધણો વશ કર્યો. રાયે ક્રીધી રીસ; માટે રાખો રખે, છેદાવે મુજ શીસ.

દોહરા—ધરે નેહ જે નાર, મહી પત જાણે મીત્ર; તેને મુરખ જાણજે, કાગને જાણે પવિત્ર. છાનો રહે એ ગામમાં, ચરચા જોઈ હું ચંત; જે રહુ તો અહીં રહુ. નહીતર જશુ પંથ. ચોપાઈ—પોતે વીચારી મનમાં પેર, ગયા પ્રજાપતિને ઘેર. વાસો રહેવા દો એક રાત, પંથ જશુ પહોડે પ્રભાત; કરી કામ તે વાશો રહયા, સુવા કારણ મુખીયા થયા; પ્રજાપત શું ક્રીધી પ્રીત, ગામ બધાની પુછી રીત. કુણ રાયને કુણ

પ્રધાન, રધયતને કેવાં દે માન; પાન પુલમાં પ્રાક્રમ પુર, દીસંતો દેવાંસી સુર રાણા રાવ સરિખા દીસંત, દેખી મન હરખી હસંત.

દોહરા—જેને ઘેર વાસો રહયા, તેને દુખ અપાર, રૂદન કરે હઠકુ હણે, કદપાંત કરે કુંભાર. અતિ દુખ પામે આકળાં, જાણિ નવ શકે કોય; વીક્રમ બેઠો વાસમ, તે તો દુષ્ટે જોય. હાથ જોડીને પુછીયું, માતા તુજને શું દુખ, સંકટ ભાગે તાહર, શીવ જી કરશે સુખ. મારે ઘેર તો એક છે, લાડકવાયા પુત્ર; તેને તેડું રાયનું ભાગે છે ઘર સુત્ર. દુખ મોહોટું જે દેશમાં દુષ્ટ છે વીર વધતાળ; રાજમારે માણસ એક, કતાં ત સરીખો કાળ; એ દુખછે ગામમાં દૈત્ય માણસને ખાય; કર કરી આવ્યો તેહને, વારાફરતિ જાય; આજ વારો મુજ પુત્રનો, તેની મુજને દાઝ; કાલ રાતે એને હણે આખો દહાડો રાજ; વિકો કહે છે વાત સુણ, કોણ નરપતીનું નામ; કુણુ પ્રધાન કુણુ પાટવી, ઉદવસ્ત થયું સઉ ગામ. સુકયાં વાડી વનસ્પતી, લક્ષણકયાં ગયા લોક; કેમ દેશ દેહવટ થયો, સહુને પડીઓ શોક, નખળો કુણુ છે નરપતિ; પાપી કુણુ પ્રધાન; શાહાવત નથી કે શેઠીયો, નથી દયા કે દાન; કોનું રાજ કોનું ચલણ, કુણુ મદદ કુણુ સુર. રજાંડે રધયત રાંકને, નરપતીમાં નહિ નુર. શુભલક્ષ દુર ભક્ષદેહમાં, દહાડી દુખ છે ઘેર ગડ હરામી દંડ દે, કે ચરીયા કે ચોર, વનીતા કહે છે વીર સુણ, કહુ પુર કેરી પેર; દુખ સાંભળી દુખીયા થશે, આવ્યા દુખીયાને ઘેર; ભરથરી ભુપ ભુમી તણે નવખંડ નરપતી નામ જેવો દશરથનો દીકરો, રાજ્યરે શ્રીરામ. સુખ સાગર રધયત સુખી, અધિપતી જેવો ઈંદ્ર; ભરથરી શોભ્યો ભુપમાં, તારા મંડળમાં ચંદ્ર; પુરપતી પરણ્યો પ્રેમદા, અદકી તેમાં એક; હેત ઘણું તે ચતુરાતણું, નરપતી સાથે નેક નીચ નમેરી નાર તે; એકલહિણુ તે અંક; કોણુ જાણે તે શો પડયો, વજ્ર તણે શીર વાંક. વજ્રનું નામ વીકો હતો, ઉતરયું રાયનું હેજ; તેને વનમાં કાહાડી ઓ, તે સાથે ગયું તેજ. વનીતા વચન વિવેકથી, ભરથરી જીત્યો ભોગ; રાખ્યોળી વનમાં ગયો, જશવંતે લીધો ભોગ, હસ્તી ઘોડા માલ ધન, નીગમુ ચકવેરાજ; તપ કરવા તીરથ ગયો. સાધન કરવા કાજ. ઘેર પ્રધાન એક ધરડીઓ, રાજ ચલાવે રીત; નેક વાંકી નથી તેહનો, પ્રજા ઉપર પ્રીત; બળવંતરાય બાહેર ગયો, ચતુરચતુર સુખણુ; રાક્ષસ એક પેદા થયો પ્રજના લેવા પ્રાણુ. આવે અચાનક એકલો, અંતરીક્ષ ઉડી જાય; સો બસેં દસવીસને. ખાંતે દુષ્ટ ને ખાય. ઉંચનીચ નરનારને કાં રાય કાં રાંક; ભુડે ભક્ષ કર્યાં ઘણાં, વાળ્યો આડો આંક, કોઈ પ્રદેશપરવાયાં કોઈ નાહા નરનાર; શાણા થયા સહુ એકઠા, મનમાં કર્યો વિચાર સ્નેહ દઈત્ય સાથે કર્યો; વસવા દે એ ગામ નીચ માણસ એક આપશું, કરી રહો એક ધામ; નારી નહિ બાળક નહિ, નાહ વરધ વિવેક, વારૂ જરૂર જવાનને, નીચે માણસ એક માતા; કાળે પરવરે, રીધ ભોગવે રાજ; રાઈસ આવે સતમાં, તન કરે છે તાજ. ફાલ વારો છે મોહરો.

મોહોટા જશ પુત્ર; એથી દુખ બીજું કીયું, ભાગે છે ધરસુત્ર. પંથી કહે સુણ પરે-
મદા, ખાંતે સમ હું ખાઉં; સાટે તારા પુત્રને, જરૂરપણે હું જાઉં; દુખ તારું તું તાજ
કર, કાળજી થીર રાખ; એ વાતે ઇશ્વર આણ છે, સુરજ ચંદ્ર બે સાખ કાહાડુ
ભાવક મામની ચીતમાં એ હું ચહું; માફ પાપી દુષ્ટને, એને જીવતો સાઉ. પ્રગપતને
પ્રિછવ્યો, પુરણ કીધી પ્રીત, મંદીરમાં મોજે કરો ચીત ધરશે નહીં ચીત. પુરોપર
ણવા જેટલો હરખ ધણેરો હોય વીકો વાટ જીવે તોહાં, તેડવા ન આવ્યું કાય; એટલે
તેડું આવીયું, તેડે છે પ્રધાન, વીકમ સાથે ચાલીઓ, ચાવીને મુખ પાન. પરણવા
કારણ પરવરે જેમ દિપે છે વદન, હસતો રમતો સંચર્યો બીક નહીં કાંઈ મન;
મયો રાજવી રાજમાં, ઉઠી સરવ સભાય; સીંહાસન સોનાતણું ત્યાં બેઠો જઈ રાય;
અચરત પામ્યા સરવકો, દીઠો દેવાશી દેહ, કોઈ પુરૂશ એ કારમો, માણસ અમરત
મેહ; આજ દીવસ રાજ તમો, કોહો મન ગમતિ વાત; રાત સુધી રહીએ અમો;
પોહોડુ દુખ પ્રતાપ, દુખ કાહાડુ બધા દેરાનું, માફ શતરૂ ઠામ; જાલુ પાપી જીવતો
તો શીવ શેવક નામ. ચોપાઈ-કહે વિકો રાજછું અમો, કહુ તેકબુલ કરોને તમો;
મધ તેના ભરાવો માટ, મુકાવિ દો ઘાટેઘાટ. બળ બાકળા વડાંને ખીર, સાકર સર
ખત કેરાં નીર. દ્રાક્ષ ચારોળી મેવા પકવાન, ખાંડ ગોળ ઢગલે ઢગ ધાન, ઘેખર
પેંડા સુખડી સર, અતી કીધો તેને અંખાર; કસ્તુરી કેરા કદમ કરયા ભંડાર
બધા મેવાના ભરયા કસ્તુરી કેરા બેહક ખરાસ, લીલા લેહેર વાફ વીલાસ; દર
વાજેથી દિપક ઓળ, એક ઉઘાડી રાખી પોળ; બાંધ્યા ચંદરવા ચોપાસ, વી-
વીધ શાભા કીધી વોશ; ચંદન કેશેર છાંટયાં છાંટણાં, કનકાયમ માંડયાં માંડણા.
વેરયા પુષ્પપારી જાતક ધણાં, કુમકુમરોળ કીધાં તેતણાં, મોતિયે પુરાવ્યા ચોક
અજવાળાં ગુણ મેડી ગોળ. ઈંદ્રાસન સરણ છે નામ, એમ શણગારયું બધુ ગા-
મ; એક સંવતસર સુણે ખાય; ભરી મીઠાઈ તે મારગ માંચ, કઢયાં દુધ સાકરી-
યાં કરી, મુકયાં મારગમાં તે ભરી; પંચ સુધાન પાકાં તેલ, રાયે કીધી રંગનીરેલ.
પાન ફેફળ બીડી ખરાસ, લવીંગ એલચીને મુખવાસ; સુખડી શીખડ દહિના
મઠા, સાકર સરખત રૂડા રહા. આવે પોળ દરવાજ બાહાર, કીધો એક જોજન
વીસ્તાર ત્યાંહાં સુકી શાભા મહા મચી ચંદન કુમકુમ દુધડે રચી. મહીપત
મીઠાઈ બાંહેર બાંધીયાં, શહજ અળ શાભીત સાંધિયાં. વાકલક્ષી ખારકળશીતણા
લક્ષ બોજન માંહે નહીં મણા. ધિરવીર પોતે વડ થયો, જાલી ખડગ અગોચરરહ-
યો. રાત મધ પુરો એક પહેાર, ગયા લોક તે ઠોરેઠોર. એટલે આવ્યો વીરવધતાળ,
રાજ મહીશનો ઠરતો કાળ. પીધુ મદીરા ખાધો ખીજ, રૂદયામાં આણિ બહુ રીજ.
જેમ જેમ પગલાં ખરતો જય, અમરત મેવા ખાતો જય; આવે પાનને ચોળે તેલ,
કરે કલોલ વણ થઈ ખેલ; બળબાકળા અહારજકરે, તેમ તેમ હાંડુ એવું ઠરે. આ

જના રાજ તુજને ધન, ત્રપ્ત કર્યું તે મહાર મન; સાકર રસ સોપારી ખાય, રંગ મોહોલમાં આપે જાય. દોહરા-હસતો રમતો ત્યાંહાં ગયો, જ્યાં રાજ દરબાર; માણુ સ કોઈ દિહો નહી, શોભા ધારોઢાર. આવ રાજ તું આજના; કર તુજને હું નહાલ માગ માગ વર મુજ કને, વપુથી અદકો વહાલ; નિષ્ણે તુજને નહી હણુ, સત્ય વચ નનો કોલ. તરતીખ જોતાં તાહરિ, બુધ વીચારી બોલ. પરીયા સાત હજરનો, બોલ કોલ ભલો ભાખ; ધાત કર જે તાહરિ, શીવ સુરજની સાખ.

ચોપાઈ—નરપતિ આવી પાયે નમ્યો, જુહાર કર્યો તે મનમાં ગમ્યો; તમ પાસે જોરજ કેટલું, માગુ તમ પાશે તેટલું. તમારૂં તે શું છે નામ, સારાં નીપજે તમથી કામ; મહારૂં નામછે વિર વધતાળ, કરોધ ભર્યો કંતાંતજ કાળ. મન ચીતબ્યાં મહા કામજ કરૂં, સ્વર્ગ ત્ર્યુ પાતાળે સંચરૂં; બાવનવીર તણા શીરદાર. મહારા પ્રાકમ અપ્રમપાર. શકતી હરસીધનો માથે હાથ, તેથી સરવ સરશે તમ કામ; છદાસન બ્રહ્માસન જાઉં, નાહાલ કરૂં જે પ્રસન થાઉં; કોપ કરૂં તો લઉં પ્રાણ. અદ્રષ્ટ વિદ્યા ગુણ તે જાણ; લધુ લાઘવી વીધા કરૂં, પલક એકમાં પ્રથવિ કરૂં. જુદું કરતાંમાં નવ હારીયે, જોર કરે તેને મારિયે. એવું જાણીને તું માગ, પ્રિત ધરી તું પાએ લાગ. વિકો કહે વચન મુજ આપ, કોડે કષ્ટ અમારાં કાપ. વચને બાંધિ લીધો વિર, સતવા-દીયો તે સાહશ ધીર; વચન ભષ્ટ જે કોઈ થાય, તેને માતા હરસીધ ખાય.

દોહરા—પ્રથમ તો તુજને કહુ, મન વીચારિ જોય; વરસ દિન ઘડી પણ, મુજ આયુશ કેટલું હોય. આવરદા જે માહારો, કહો તે સાચુ સત્ય; તો વીસ્વાસ આવે મને, સ્વર્ગ સુધી તુજ મન. વાયુ વેગે સંચર્યો બ્રહ્માસદ જ્યાંય; કરજોડી ઉભી રહ્યો, મહારાજ બેઠા છે ત્યાંહ. વીકો નામે માનવી, હેતશુ પાડી હોડ; આયુષ તેતું કેટલું, કહોતો પોહોચે કોડ. વરસ એકસો પાંતરી, ઉપર મહીના સાત; દશ દીવસ દીવસ પંદર ઘડી. જઈ કહો તેને વાત. કમળ પુજ કરશે કોડથી, શીવ શકતી પ્રસન સાર; ફરી આવરદા ભોગવે, વરસ સત અગીયાર. વદન નામ્યુ વીશ્વપતિને, પ્રીછી સઘળી પેર; એક પલકમાં આવીયા, ઘણા હેતથી ઘેર. માંડી વાત કહિ તેહને વરસ માસને દિન; અધીક ઓછું એમાં નથી, માનજે સાચુ મન; મહીપત કહે મેં માનીયું, દોલ ઓશીંગલ થાઓ; એક દીવસ વધારવા, પાછા ફરી ત્યાં જાઓ. આવરદા એક દીનનો, વધારી આપે મુજ; તો તે માગ્યું આપીયું, સાચુ તે જાણ્યું તુજ; વચને બાંધ્યો વીર ગયો, જ્યાં છે પુરૂષ પુરાણ; કરજોડી ઉભો રહ્યો, વીસ લાખ કરયાં વખાણ. મહારાજ મુજને તમે કહો, વિક્રમ જે માનવી જન; તેનુ આયુષ્ય વધારીયે, અદકો એકજ દીન. લાખ વશા મુજને કરયાં, પુરી મહારી આશ; એક દીવસ તેનો વધે, પામુ સુખ વિલાસ. ગોવિંદ કહે ઘેલો થયો, મોટો એનો મરમ; વધે કોરે નહી કોઈથી જે લખાણું કરમ. આવ્યો વીર નીરખજ થઈ, સાંભળ રૂડા રથ;

મામ કાંઈ બીજું અવનવું; જે ઇચ્છા પુરી થાય.

ચોપાઈ-કહે વિકો તમે પાછા જાઓ, આપ્યું વચન ઓશીંગલ થાઓ; વચન કેરો જે થાશે લોપ, કરશે માત હરસીધી કોપ; વધે નહીંતો કરજો વિવેક, ઘટાડી લાવો દહાડો એક; વિર ઓશીયાળો ઝાંખો થયો, પાછો ફરી તે સ્થાનકે ગયો. તમ પાસે મેહેનત માગીએ, તમને ઘણું પાએ લાગીએ; વધતાની પુરો નહીં આશ, ઘટાડો એક દિવશ કે માસ. સાંભળી વાત બોલે શ્રીહરી, મુરખ શુ પુછેછે ફરી; લખ્યો જે વિધાતાએ લેખ ઘટે વધે નહીં તેમાં રેખ. બીંદુ પટયું જનુની પેટ. છંદે દીવશ લખાણું ઠેઠ; સુખ દુખ હાણુ વરસ જે હોય, મટાડી નવ શકે તે કોય, લક્ષ ધન કરજો અડી; અયુષ્યુ ન વધે એકજ ઘડી; પ્રહલહત્યા નીત્ય પાપી રે, ઘડી આયુશ તેનું નવ ઘટે. સારૂ કરનાર સારાં જોગવે, ભુડું કરનાર ભુડું ભોગવે લખ્યુ વિધાત્રી તે સહી, ઘટયા વધ્યાની મેખજ નહીં. છપ્પો-લખ્યો ત્યત્ર વિચિત્ર ચરીત્ર, ચારૂ કરૂ કર દેખો; મંત્ર જંત્ર જળતંત્ર, વછ લંછન કર લેખો સંચ પ્રસન; સયાન; પ્રયાન કરો પ્રદેશ; વ્યાકરણ વિવા વેદ, વાણી વર વેશે. ગુફા ગરફમાં રહે, કો રણ મારંગ રે; શામળ કહે રેખા કરમની, જંત્ર ભાર વધે નહીં ઘટે.

દોહરા-કોડ ઉપાય કરે, પ્રપંચ બંધન ભેદ; કરયું નવ થાય કો તણું, વાણી બોલે વેદ ડાહાપણુ કળ વીકળ વિવેક જુગ જાણુ; મુરખ જાણે જે કરૂ, પુરણ લખ્યું પ્રમાણુ અન તો પાણી વજન, નેત્ર પલકારા જેહ; સ્વાસો સ્વાસ દમો દમી, સરવે લખ્યા વશ એહ. નિંદામત્રત સ્વપ્ન સુખ, ધરમ કરમ પરી ચાર, લખ્યા વછ સહુ ભોગવે, શું કહું વારવાર; જપ તપ ને પુન્ય પ્રાકમી અસત્ય અન્યા જે આપ; અધર્મ અન્યા આચરે, તે તો લખ્યા પ્રતાપ.

છપ્પો-થીરરહે જે ચંદ્ર. ઈંદ્ર ઈંદ્રાસન ડોલે દશ દીગપાળ, આળ સત્યવાદી બોલે ચળે અવની પુરવ મેર, ફેર શ્રેષ્ઠી મંડાણી, વહે ઉલટી જે ગંગ; જતી સતિ ત્રત ખંડાણી; અનીલ મન ખાંધી રહે, કોઈ કાળે વંઝા ફળે; શામળ કહે રેખા કરમની, તેતો ટાળી નવ ટળે.

ચોપાઈ-કરમ રેખાની હકીકત લહી, વૈતાળે વીક્રમ આગળ કહી; બીજું માગ જે મુખથી મળે, લખ્યો લેખ ટાળ્યો નહીં ટળે. કહે વીક્રમ તારૂં શું જોર, વચને ખાંધો મારો ચોર; ધશી ચોટલો ઝાલ્યો તે દીશ, કાહાડ્યું ખડગ છેદવાને શીશ. ધણાક લોક હણ્યા છે તમે, તેનું પાપ પ્રકાશું અમે; તુજ ઉપરડયા છે ઇશ. સાંભળ તારૂં છેદુ શીશ. ધણા દીવસનું પ્રગટ્યું પાપ, તેતો તાહારૂં ભોગવ આપ; કાળ માણુ-સનો તું કાહાવીયો, તે દહાડો તાહારો આવિયો; તું તો મને ન મારી શકે, મુજ આવરદા ખુટયા પળે; એકશો પાંત્રિશમાં પંદર ગયાં, બાકી ભોગવવાનાં રહ્યાં; વચન આપ્યું તેજ ગયુ, ભવનું જેખમ તાહારૂં થયું. કોલ આપ્યો તે નવઅપાય, તેતુજથી

કેમ ઉથાપાય; સંભાળ તું હરસીધ માત, કરૂં છું તાહરી દેહની ધાત. કેટી ઉપાયે નહિ મુકીએ, ચોટ ચડયો તે કેમ ચુકીએ; શામ દામ કરશે બહુ ભેદ; નહીં જીવતો મુકુ વેદ. વધતાળ કહે સીધુ સાંભળો, મારો ઉસ્તાદ તું મોટો મળ્યો, સીસો તું શત રૂનો શક્ત, મક્તને તું તો મળ્યો પ્રતીમલ; આપ્યો કોલ દલ હેતેથી હાથ, હું વેચાણ છું તાહરે સાથ; ઉગારે જીવ તું માહરો, ચાકર રાખ હું છું તાહરો, ચીતમાં આવે તો ચાકર રાખ, સુરજ ચંદ્ર બે આપુ શાખ.

છપ્પો-ભોળો યાય શતરૂ સાથ, તે રૂદેમાં રૂયે; શતરૂને જાયે શરણ, જીવ પોતાનો ખુવે. દેખાડે દુશમનનો ઠામ, ઠામ ઠેકાણું જશે; શતરૂનો વીશ્વાસ, કરે તે ખત્તાખાશે શતરૂને જે ગુણ કરે, દયાઆણે જે દેહમાં; શામળ કહે દુખ પામશે, નર અજાણ્યાને હમાં

ચોપાઈ-વાર કહે છે તું છે વીર, શોધી જેતુ આપ શરીર; મુજ સરખો માગ્ય નહીં મળે, ભુપતી તાહરૂ ભાગ્યજ ભળે. લાગ્યો પાય નેહશું નમી, તેં તો વાત વીકાને ગમી; તાહારી કાંઈ પ્રતિજ્ઞા લેઉ, ત્યારે તુને મુકી દેઉ. પાય નમીને બોલ્યો વીર; સોંપુ તુજને સર્વ શરીર, મુજ સરખો તણને નહીં મળે, માહરૂ કારણકા નહીં કળે; અહરનીશ તમ પાસે રહુ, કરૂં કામ જે મુખથી કહુ, વીકમ કહે શેવક શક્તિનો તુ હરસીધનો હજુરી હું; એક માતને વચમાં આણુ, પોતાનો ઉગારો પ્રાણુ; માહરૂ વચન કરે નહીં લોપ, કો વેભા ચડાવે કરોધ જ્યારે સમરૂ ત્યારે પાસ, મુજ ખરીદી લીધો દાસ હવડાં ખાર મનમાં નવ ધરે, અજીત દામ કહુ તે કરે. પરછાયાની પેરે પળે, રાત દીવસ રહે મુજ તળે કહે વૈતાળ સાભળરે ભુપ, તું દિસે છે કારણરૂપ; હીંમત તારી ચીતમાં ચઢે, બીજે કુણ મુજ સાથે વઢે; તુજ સરખાને હું ઇચ્છતો પુન્યવંત પ્રાક્રમી પ્રિછતો. દોહરા-વારજીત વીકમ હતો, પ્રાક્રમ બાધુ પુર; વાગ્યાં નગારાં જિતનાં શીર ઉગમીયો શુર મંગળ ઓછવ ઘેર; આલી વાત ચોપાસ; વીકે જીત્યો વીરને, પોહોત્યી મનની આશ. ચરણુવ ઉલટયો હરખનો, ગુણ જશ ફેલ્યો ગામ; જીત્યો વીર પુન્ય પરાક્રમે, કરચું વિકરમારક નામ; ધોર દદામા ગડગડે, પુરણુ શોભા પેર; દુધે ઉમરા ઘોઘયા, તોરણુ બાંક્યા ઘેર; કુમકુમ છડા દેવરાવિયા, કોડે દીવાળી દિસ; અમરત ધન ઉજેણમાં, પ્રશન ઉમીયા ઇશ, મરણુધાત સહુનેટળી એથી કેવો હરખ ઇશ્વરથી એતો અધીય કાહાવોકલ્પનો ત્રક્ષ; જીત્યો કંતાંતજકાળને માણસ તણો જે કાળ એથી તે ઓછવ કીયો, વધો વીર વૈતાળ; કો પુજન કરેવી-પ્રતાં, કોઈક પુજે દેવ, વેરે પુષ્પ કો વાટમા, કરે સતગુરૂની શેવ. કુમકુમ રોળરજે રમે, ગાયે ગોર્વાદના ગીત; કોઈક દે વધામણાં, પરાશ્રલ ઉપર પ્રીતકો ઓછવ અદકો કરે, ધરે આભુપણ અંગ; કો નીચ કો ઉછળે, કો કરે રાગને રંગ. વંજા પામે પુત્રને નીરધન પામે ધન; તેમ સઉને ઉલટક તે મારડું પડે. તેની હત્યા માંથે ચડે; તોયે અહાર પુરો ન થાય, ચીતમાં મોહોટી ચીંતા થાય. એક દિવસ નવ ભાગે ભુખ, તેનું

માહારા દેહમાં દુખ. તમ ઉપારીક મુજને કરો, ભારે પેટ અમારૂં ભરો; કંઈ પ્રતીજ્ઞા તે લે જોઈ, તાહાર શુક ને માહારૂં લોહી; વાગે તુજને ત્યાં વાંશી ધરૂં, ને વાતે નહીં સંસાર કંઈ. તારૂં મનમાં ગાળુ વાડ, તુજ શતરૂણા ભાણુ હાડ; આપો આહાર મુખે તેડજે, ધરી ધુંસરી ખાંતે ખેડજે. ભોગ આપતાં કરશો ફેક, તે દહાડે સઉ લોકના ભોગ આપતાં ચુકી જશો, તે દહાડે દેહ દુખિયા થશો, કર ઉપર ખીજે કરકરી, વચમાં આણ્યો અધીપતી ઈંદ્ર સાક્ષી રાખ્યા મુરજ ચંદ્ર, વચમાં આણ્યા શીવને શક્ત, દેવ શાસ્ત્રનીવાણી વત; વચમાં આણ્યા હરસીધ માવડી, સમ આંધા પુણ પાવડી મુખસાગર રાજસની રીત, અરસપરસ કીધી બહુ પ્રીત; એકજેર હર-સીધ હાથમાં, ખીજે વીર ખાંધ્યો બાથમા મહાકાળેશ્વર પ્રસન્ન થયા, દેવાધીએ કીધી દયા. સાત મણુ ખીચોને ત્રણ મણુ તેલ, થઈ સડિને રંગની રેલ; ખાર મણુ બાકળા ખટ ખીર, વીકે સંતોખ્યો મહાવીર, પંદર મણુ કુર દશ મણુ દાળ; ઘડત અઢી મણુ શોભીત શાક. સવામણુ શોભીત મુખડી, ભાગે નીત તેની ભુખડી; મધમાંસ તજ-વ્યુ તરત, જીવ હંસા મુકાવી વ્રત; કરવું પુજન નવ કરવું પાપ, તેની વેદ પુરાણે છાપ. માણસનાં તે બાળવા પાપ, કરી પ્રતીજ્ઞા અદષ્ટી આપ પાપીને કરાવ્યું પુન્ય નીમેખ માત્ર ન સખી નુન્ય. જીવ્યો વર તે કીધું કામ વિક્રમાજીત (વકાનું) નામ; ત્રીલોકનાથ તેને તરૂંડીયો. અમરતધન વેગે ઉડીયો.

હવે મહીપત જોવા મન, ટોળેટોળાં નરનારનાં, રાજદરબાર જાય; તલપડે તેટલી જગ્યા નહી, સુરની શોભા થાય; કાંશી ત્રાંશી નવ ફેરવી, ચોખ્ખો ચોરાટ, વરણુ અઢાર આદે સહુ; વખાણે ચારણ ભાટ, વાળં વાગે વીધ વીધે; માહાદત્ત રોડે રંગ; કેસર કસ્તુરી કુમકુમ, શોભા સુંદર સંગ. નીરખે રાજ વીરને, જય જય શબ્દ બોલાય ચંદન કેરા છાંટણાં ઓછવ મંગળ ખવાય; વીંત્ર આશ વહે ઘણી, ભલે ભલેરાભાટ. ચારણ ચાતુરી ચળવે નઉતમ શેણના ઘાટ; સ્ત્રીઓ કરે ઓવારણાં, પુજેપ્રેમે પાય; ધન ધન સહુકો કરે; આનંદ અંગ ન માય; પટ લીશોક પ્રેમે કરે; શીર શોનાતુ છત્ર; દેવનંદિ ડાહરા, લખીને આખ્યા પત્ર; મોતી વધાવ્યા મેદની, રત્ન અમુલખ કરોડ; કોટીક લાખ ભેટો કરે હિરા માણેકપોડતોળે નીર અરણુવ તણો ગણુતા નવગણાય તે થાનક શોભા હવી, કહીયે કળી ન જય. ગ્રંથ ખળનો માલ ધન, લક્ષમી થઈ લક્ષ લાખ; અમણિત અલખતતાં ગમે, શાસ્ત્ર પુરે શાખ. આનંદ ફેલ્યો અતી ઘણો, કીધાં સહુનાં કાજ; માળવ મુખ ઉજેણનું, વીક્રમ પામ્યો રાજ. નગ્ર ભોજનભાવે કરે, સ્વપ્નામાં નહીં શોક; રાત પડી રળીયાતમાં, ઘેર ગયા સહુ લોક. તુરંગ તેજ ધોકડા, મદભરતા માતંગ. ગડગડે નાદ નીશાનનાં; અધિપતી પુલ્યો અંગ; સુખાસન શુભ મોકલી જ્યાં પોતાની માત; રૂખી સહીત સહુ તેડીયા. કહી મુખ દુખનીવાત જણે માતને પુત્ર બે, ભાવતા પામ્યા ભોગ; ખખર પામ્યા સઉકો પછી, ભરથરીએ

લીધો જોગ. વિક્રમસેન મળવા જશે, જ્યાં છે ભરથરી બ્રાત; સંદેહ આગળ ભાગશે કેહેવાશે ખીલ વાત રૂઠા જશ રૂખી તણે; પુરણ હરસીધ પ્રતાપ રાજ પૃથ્વી તણું, ઇષ્ટ કૃપાથી આપ. પુર પ્રધાન પેહેલા હતા ધર્મ કામે કર્યા ધીર; દીપક દશોદી સહુ થઈ, ક્રીધો વડો વહુર. અનંગ શેન્યાને જઈ મળી; પ્રીતે પ્રણમી પાય; એ પ્રતાપ સહુ તાહરો, જુગતિ આપી જગ; વીચાર કરી મન વિક્રમે શક્તિ પ્રતાપે સુખ; રાજ ચલાવું નામનું. દુખીયાના ભાગુ દુખ ધન જોખન છે કારમાં; જેમ આવે તેમ જાય; જેના જુગમાં જશ રહ્યા, ધનધન તેની માય, ધન હરિશ્ચંદ્ર રાયજી, કરણ યુધીષ્ઠિર જણ; એવાં નામ જુગમાં રહે, તે જીવતર પ્રમાણ,

ચોપાઈ—એમ વીચારયું વીક્રમ વીર; ધરમવંત ધોરધર ધીર; રાત અડધી જ્યારે ગઈ; લોક સહુ સુતા સુખીયા થઈ. સુતા પાયક સુતા પ્રધાન, જગે રૂઠો વીક્રમ રાજન; આજ દરખ છે સહુને સુખ, જે ઉકોની દેહમાં છે દુખ; ચરચા જેવા ગામજ તણી, ઉડયો આપ ઉજોણી ધણી. વાળી કાયા ધાટની કશી ધાયો ધરમ જેવાને ધરી; ખડગ ચોઘાડે હાથે ધરે; ગલીકુંચીઓ જેતો કરે, નવતેરી નગરીના ઘાટ, દેશે દિશાની જોઈ વાટ. પેહેલે દીવસે વાસો રહ્યા તે કુંભારને મંદિર ગયા; મા દીકરો જગે છે નેટ, કરે રૂઢનને કુટે પેટ; વીક્રમાજીત ત્યાહાં જેવા રહયો; ત્યાહાં તો એક તમાસો થયો, રયો પંથી આપણે ધેર જોએ કર્મ કેરી તે પેર. સકળ જીવો. તેને જુગદીશ, રાજ છત્ર ધરાવ્યું શીશ; પુત્ર કહે મા તાયરો વાંક, તેનો મુજને ક્રીધે રાંક માહરે કામે એ મરવા ગગો, અધીપતી ઉજોણનો થયો; જીવ્યો એ વીર વૈતાળ; અસંખ અલેખે પામ્યો માલ; જે તું મુજને જવા દેત, લાખો માલ હું સરવે લેત, વધતાળને પમાડત મત. બંધીખાને નાખત તરત. ત્યારે ધન સહુ કહેતજ મને, પનોતી કહેતજ તને; તે સરવેની ઉડી વાટ. મુજને જવા ન દીવો શા માટ, જીવતર માંતો ઉડી વેડ. એમ વહીને કુટે પેટ. શીશ કુટેને ઘાટે રાય, તેતો રાજ દ્રષ્ટે જોય; એ પંથીનું માહું થજો, મહાર ધન લીધું તે જજો. મહાર ધનને મહાર રાજ, ભોગવશે તેની મુજને દાઝ; ના દીકરે કદી મન રસ, ભુંડી ગાળો દીધી દસવીશ શ્રાપ કરકડા બોલ્યા ઘણા, અવગુણ ગાયા અધીપત તણા. કણે પુત્ર કરજો અમ માત, નહી તો હું ત્યાં જાત, ખાવા આપત એહને, સંતોખત દુષ્ટની દેહને; પ્રસન્ન થાત તો ટળતા દાઝ, માલ ખજનો પામત રાજ; ભુંડી રાંડ વણસાડયો અરથ, ગયો હાથથી ગુણ જશ ગ્રથ. માત તને મારને મર, એ દુમ કેમ હઈડે ધર; રાજ બાહાર નિસરયો; કહો ભાઈ દુખીયાજી અમો, મારતા હોય તો મારો તમો. તાકતા હોય તો માલ વશેક, પુંજમાં છે ધંધો એક; કામ હોય તો તે લઈ જાઓ, મારલાં રાવીશેક કરમાં સાઓ; આ અમે મરીયે છીએ આજ, તું મારે તો થાયે કાજ; કહે નરપતી મારે નહી કોય, સાચુ બોલ મુજ સામુ જાય; સાચુ બોલજો વીરત વાણ, જુડે તો

ધશ્વરની આણ કહે કુંભાર સાંભળ તું ચોર, ઘણુ દુખ છે માહારે ઘેર; પંથી એક રહ્યો મારે ઘેર, પાપીની રૂડી પેર; કપટી કુડાલ પટ ગંડ, દુઃખ દીધું તેણે મુજ દંડ; માહારે સાટે તેતો ગયો, અધીપતી ઉજેણીનો થયો; ઘણો અલેખે પામ્યો અથ, માહારો ન સયો એકે અરથ. તે માટે તે દુખ હઠડે ધર, આપવાત કરીને મર; છવ કાહડતાં શાનું દુખ; કેહે રાજ સાંભળજે તમે, ઘેર રહયાના તે તો અમે; સાચા શમ દીધાં એધાણ; ઓળખ્યો રાજ ચતુરસુખણ; સમરથ પામ્યો અવ રહી નુન્ય, તે સરવે ભાઈ તાહરે પુન્ય; તાહારા મનની ભાગુ દાઝ; આવ ભાઈ ખેસાર રાજ. કોડવાર સાચુ કહુ કથી ધશ્વર આણ તે જુહુ નથી; કુંભાર પ્રીતે લાગ્યો પાંચ, માહારાજ રાજ યુજથી કેમ થાય. ગધેડા હું ચારણ હાર, તે શું જણે રાજ વીચાર. બેડો માટલાં મોટાં ઘડ, ને હાથી ઘોરે કેમ ચડ; વીક્રમ કહે સાચી કહુ વાત, રોતીતી ગરમાં તાહરી માત. મરવા ઉપર તાહારે મન; સંત યુજું પોતે રાજન.

દોહરો-કહે કુંભાર સાચું કહુ, નથી રાજનો અરથ; મરતો તે માટે હતો, માહારે જોઈએ અથ. રીઝી ખાઈએ રોટલા, દુખડુ કરીયે તાજ, ઘણું નાણું ઘેર લાવી એ; રીઝરીઝ પામ્યા રાજ, માટીચુંથવી નવ પડે, રહેનાતમા નામ; સમ દીધે સાચુ કહુ, માહારે દામનું કામ; રૂડી વાતે રીઝીયો, વીક્રમે કર્યો વીચાર પ્રાત; કાળે તેડીયો દલરડે દરખાર. સર્વ માલ સમર પીયો અગણીત કાકઈ કરાડ દુખ દીડીને સુખ થયું. ગયા ઘેર મોડા મોડ; ધીરવીર દાતારદલ, પરદુખભંજનહાર; નથી થયો અવની વીશે. સોધ તે સંસાર ઓળખ્યો નમ્ર ઉજેણમાં પહેલો એ પ્રધાન, અથ રાજ છે એહનું, મહીમા મોટા માન. દાતારનું મન રીઝછે કુડાને મન કોપ સતવાદીને સો હામણ, લડતણ તન લોપ. પારકાં દુખ એ ભાવશે, ભાવંતા પામશે ભોગ; વ્યાપે શોક વ્યાપે નહી, રેખ રહે નહી રોગ. વીજેગ રહે નહી વાલા તણો, નીરમળ રેહેશે મન ધીરજ ન હોય ધંધલ હવે દાતા ગણે દનદન; સર કરેસીતાપતિ, હેત હરિશ હોય; ભુત પ્રેત પીડ નહી અહ ગજ નહી કોય, પુન્ય કરે પરમારથી, લક્ષ કોટીયા થાય; પરીયા ઇકોતેર સત તરે પાંચે પાતીક જય, એવું સાંભળી આપશે અન્ન વન્ન દક્ષણાદાન; આ લોક સુખ પામશે, પરલોકે પ્રભુ માન. કહે પુતળી ભોજ સુણ કથા સાંભળો કરણ એવાં પ્રાક્રમ જો કરો, ચતુર ધરજેચરણ એમ કહીને ઉતપતી આપે ગઈ આકાશ. એહ કથા પુરણ હવી, કેહે કવી સામળદાસ શ્રોતાવકતા સમજતા કહે કવીતા કરજેડ; શામળભટ કહે બોલજો, જયજય શ્રી રણુછોડ.

વારતા ૧૧ મી કઠસની.

બાળા નામની અગીયારમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ શ્રી સારદાયનમઃ દોહરા-વાહ વાદની વરણુવું પુણુ ગણપત પાય; કરુ દ્રષ્ટ અવિલોકતાં, બુદ્ધ પ્રપુલીત થાય, શુદ્ધ બુદ્ધિ બે સ્ત્રીઓ લવાલ બે તન વેપાર કામ કરનાર છે, મોટું તેનું મન. અષ્ટ શીઘ્ર નવનિધિ ધને રત્નાગીરીએ વાસ; મન વાંચીત ક્ષણ દેયણો, પુરે સરવે આશ; પીતળ કે મહાદેવજી, પારવતી એની માય, મોટો એતો વિશ્વમાં સરવે પેહેલે પુજાય. નંદવેદ જેને મોદકા, સધળી વરતમાં સાર; પ્રથમ નામતો એહનું દેવવડે દાતાર; સરવ સમરથ એને ધણી, અક્ષખનનો નહી પાર. પ્રથમ પુજ એહની કરે; સહુકો નરને નાર; શુભ કામે લે એહનું; નીરમળ રૂડુ નામ; સંકટ હરે એ સર્વતા, કરે મનવાંછીત કામ, વરણુવું વિક રમશેશને રાખો મારી લાજ. કરૂણા નીધી કરૂણા કરો, બટક ભઠરવ મહારાજ. આઘશક્તિનું ઇશ્વરી, સનખલપુરમાં વાસ બહુચરબાળા ચંદરી, તે રાખો મુજદાસ; કળયુગમાં પ્રગટ સદા, તેજ પુજ પ્રકાશે; તે તો માતા બહુચરી, પુરે માહરી આશ; ધારા નગ્નનો રાજ્યો ભોજરાજ મહા સુર, ચતુર શીરામજી આગળો; નારાયણું નુરશીહાસન શુભસજ કર્યું ભોજન કરાવ્યું ગામ; મુહુરત ભેષ કરી બેશણવાલીહામ પ્રણામ પ્રદક્ષણા કરી, ધરે શિંહાસન પાય; બોલી બાળા પુતળી, રેહે રેહે વેગળો રાય. આ સીંહાસન ઈંદ્રનું, આવ્યું વિક્રમ હાથ, એવાં પરાક્રમ જે કરે સ્પર્શ કરે એ સાથ. બીજે બેશી નવ શકે, વિક્રમવિના નહી કોય; ભોજરાજ બેશીશમાં, વિક્રમ જેવા નર હોય. રેહે વેગળો તું રાયજી, નહી બેઠાનું કામ; પગમાં ધરીશ પ્રીતે કહુ બેઠો વિક્રમ કામ.

ચોપાઈ-ચેત્યો રાજ ભોજ સુખણુ, રહ્યો ઉભો જોડી બે પાણુ વિક્રમ મહી-મા સાંભળુ આજ, તોતો રેહેશે મારી લાજ. પુતળી પગે લાગુછું તને, વીક્રમ ચરીત્ર સંભળાવો મને, તેવો થાડો તો પગજ ધર, નહીતો એનો પુજ કર; બાળા કહે સાંભળ નર નાથ, બેસો હેડા જોડી હાથ; કહુ વાત તે સાંભળો અરજ જે હોય સાંભળવાની ગરજ, સનમુખ હુંકારો દીજીયે, વખાણુ વિક્રમનાં કીજીયે; સભા સહુ સાંભળવા રહી, બુધ વિચારી બાળાએ કહી; બાળા તે છો વાતજ કરે ભોજ રાય રૂદેમાં ધરે. પુરુ પુન્ય પ્રગટે છે ઘણું, સુણે વખાણુ જે વિક્રમ ત-ણું. માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, વીક્રમભાજીત રાયનું નામ; આધ સુર નાયકનું અંશ, મરત્યુલોક માનવતો વંશ દીસે દેવતા કરી જોડ, પુરે સઉના મનના કોડ; માહા દુષ્ટીયાનાં ટાળે દુષ્ટ, પ્રજ ઘણું પામે છે સુખ; ધન ધન એહની માના

કુખ; કંઈ બીજીકની ભાગી કુખ, સકળ વારતા આલી પ્રણી. ચકવો આગુરૂ એ તે તણી; ભલી આણુ ફરે ભરતખંડ, દેહ ન શકે કો તેને દંડ, સુખ પામેછે સરવે લોક કોઈને નહીં બ્યાધી કે શોક; કોઈના જીવને નહિ સંતાપ, આનંદ સહકો મનમાં આપ; ફળે વનસ્પતી ખારે ખાસ. વરતે પુન્ય પ્રબળે પાસ; સતવાદી સહુકોની વેહ, મનના માગ્યા વરસે મેહ; સોંષા અતને સોંષા ધાન, મામજીતો પામે બહુમાન; સ-
 ઘળા દેશ માંહે છે સુખ, દુનિયામાં નવ પામે કુખ; પશુ પક્ષાને નવ મારે માર, ધો-
 ની ઉપર ના ભરે ભાર; પીડા કો વિપ્રને નવ કરે, સઘળે આણુ ધરમની ફરે; મહીપત
 હરસીધ મન ભાવિયો, પંચદંડ જીતી લાવીયો; જેવા અવનવો હોએ મંદ શુક્લ
 પક્ષને શોભે ચંદ્ર; પ્રધાન રાજપોતાનું કરે, પોતે પરકુખ જોતો ફરે; એક સમેપદ્રી
 છે રાત, રાયે વીચારીયું રૂઢ્યા સાથ; સુતાં માનવ જતો જત, મહા ભયાનક દીસે
 રાત; અંધકાર દીસે ધનધોર; કોઈનું નવ ચાલે ત્યાં જોર; બચ કોનો મનમાં નવ
 મણે, વાઘ વડે બોલે તે સુણે; નીશાયરઆ જેવા નીકળ્યો, પાળે પંચ આપેએકલો
 બીજું સાથે છે નહીં કોય, કુખ તરસ તે સરવે જોય. બીજા વેશ પોતાનો કરી,
 આલ્યો કરમાં આયુદ્ધ ધરી; અંમ ધાટડી વાળી પછી, પરવાયો અવંતી ધણિ. માથા
 ઉપર બાંધ્યા મેળ, ફરે શેરીને પોળેપોળ; નમ્ર થકી તે આવ્યા બાહાર ત્યાં બેઠા
 દીઠા જણ ચાર. તેતો જાતે છે ચોર; વીક્રમે ભર્યો અંકાર; તે જેવાને ઉભા રહ્યા
 ટેકાણું મેલી નવ ગયા, અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે કશી, રહ્યો સાંભળવા ધિરજ ધરી, વા-
 તો ચોર ઉલટમાં કરે, વિક્રમાજીત મનમાંહે ધરે. કહો આપણુ નીકળીઆ આજ, શુ
 આપણે કરવું કામ; આપણે જોઈએ ઘણેરો ગરથ, ચારે જણ છપએ સમરથ. આવે
 ગરથતો થાએ કામ, ઝાઝ લાવીયે આપણે દામ; એક ઉપાય આપણુ કીજીએ,
 તરકર વચાએ ધન લીજીએ. જેઠમાં જેઠલી વિદ્યા હોય, તે છાની રાખે માં કોય,
 પ્રકાશ કરો આ પંચજ માંય, જેથી કામ આપણું થાય. ચારે મળીને કર્યો વીચાર
 આપણે જોવા બારે બંડાર; એક કહે કેમ રહેસે લાજ, વિકટ રાજ વિક્રમનું આજ
 બીજે કહે ચુની દેશનું, નમ્ર માંહેથી ધન લેશનું; ત્રીજે કહે કરું હું કામ, લેશના
 શકે કોઈ આપણું નામ; ચોથો કહે હું તો નવ બીહું, રાખું બળ અતીશે તીહું;
 જેમાં જેઠલી વાંધા હોય, તે છાની રાખેમાં કોય. એક કહે મારો એ હાલ, ભાણું
 ધરતી ધાલ્યા માલ; રહુ વેગળા દેખાડું કામ, એટલું મુજથી થશે કામ; બીજેકહે
 વિદ્યા મુજ રોહેલ, કાડુ વજર મોટા મેહેલ; ખાતર પાડી ધરમાં જઉં, એટલો ઓ-
 શીમલ થાઉં; ત્રીજે કહે વિદ્યા મુજ તણી, ધિરજ નીંદ્રા મુકુ ધણિ. તેરે નીંદ્રા મુકુ
 અંમ, બોલી ના શકે આપણુ સંગ; ધર મુખાં લેશ જમણું જાતર, તમ સામુ નવ
 બોલે ભાર; ચોથી રાજ કેરી જેઠ; જખમારીને રહેશે તેઠા; ચોથો કહે વીધા હું
 કહું, વનચર પંખી બોલી કહું, બોલતા પહેલાં પામુ પાર, બહુ સાંભળીને વીવેક

વીચાર, વીચાર કરીને નગરમાં ગયા, નરપત તેની કહે થયા, રાજને નવ દેખે કામ,
અદ્રષ્ટ વીધા આપે હોય. આજ તો મારે એછે કામ, પેઠા પાંચ ઉજેલી ગામ, આ-
ગળ ચોરને પાછળ રાયાદડબડ દડબડ ચાલ્યા જાય; મોઢે મોવટ ભાંધ્યા ધણા, નવ
નવ ઓળખ્યાં રૂપ તે તણાં; પોળે પેસતાં મંદિર ધણાં, તે તો દિસે બ્રાહ્મણ તણાં
બ્રાહ્મણ ધનની નકીલે સમ, રજતપીત ગળે તે અંમ. બ્રાહ્મણ ધન ખાતરીયા ખા
ય, જડામુળ વસ તેના જાય; બ્રાહ્મણને તો અઠકો લાભ, ધન માન મારે અતી શોભ
આપો દિવસ ભટકતો કરે, ત્યાર પેટ પોતાનું ભરે; કેશરીયા કાકો કહેવાય, ચોર
વીચારયું ફલનિ માંય, એમ કહી આધા નાંસરયા, દીઠા વણિક તે ધનના ભરયા;
કેશર કરીને જોડે અન્ય. એ સાર વા સરે અન્ય. દરીયા માંહે મુકે વાહાણ, કરે
પારકો પોતાનો ત્રાણ. બદામ બદામ લેખું ગણે, રંક જાત જુદું નવ ભણે; મુકે
નીશાશો ધન જાય, તેન વાતે પ્રાશ્વિત થાય; હાથેથી નવ છુટે દામ; કરે મહેનત તે
ઝંઝે ગામ. પેટ ભરી ન ખાએ અન, વણિક જાત કરે એ મન; એનું ધન તે કાણજ
લે, છાન ગુજે ગાળો દે; એમ કહીને આધા જાય, કોઇને નવ ગણે લેખામાંયાપ્રીતે
આવ્યા પોળની પાસ; વાફ ગુણકાનો દીઠો વાસ; નાચે ગાયને જોડે ગાય, એ સાર
સર નહી અન્ય. પોતાનું દેખાડે અંમ, નાચે કુદેને કરે રંમ. અતી ધણા તે મજરો
કરે, કરે પુંદડો ભાજી કરે. હર અચકારા આંખના જેમ, ખોલી લે પડશા તે તેમ. એ
મ કહી ચાલ્યા તે વાટ. વસતા દીઠા ભારે ભાટ; માથ બાપ કહી ભાટ એમ ભણે,
પોળ વીખાણે શોભા શણે; અઠકો તેજ માનો કરે; એમ કરીને પેટજ ભરે આપો
ખા. દીઠીને ખોયે, ભાટ તણા તે છે એ તાલ. એ દ્રવ્યનો કરે છે નેહ તેની કુસ્ટા
થાએ દેહ; બીજા જોયા સોનાં સાર, સોની ચેરે અમ્રમપાર; પોત પોતાનો કશમજ
કરે, એણી રીતે પેટજ ભર. સોનાનો તો મહા વિસ્વાસ, એને ખેશે પ્રહી કો પાસ.
એના વિશ્વાસમાં ભાર નવ હોય; તે તો શાષ્ટામાં નહી કોય; ચારણનાં જોયાં છેવર,
તે માંથે એકે નહી કર. ગીત રૂપ કરે છે ધણાં; ભણે વિદ્યામાં નહી મણા. ધન રજ-
વાને તે શોહવા, ધર નહી તેનાં દોહલાં, ત્યાંથી જોયા ધર સુતાર કાષ્ટજ વહેરે છે
તે સાર; આપો દિવસ કરે છે કામ. એમ કરીને જોડે દામ; દીઠાં રાંક જન કેરાં
દાર, એ દ્રવ્યનો નવ પામુ પાર; વાત કરતાં ચાલ્યા શેહેલ, દીઠા મહીપત કેરા મે-
હેલ, વીકમ કેરા દીઠો વાસ, આવ્યા તરફર તેની પાસ; નરપતીનું મોહોટું છે નામ,
સરે આપણું એથી કામ કહો એમાં હશે કયાં ધન, વીધાવત વીચારે મન; ઠેકી
આપો એકના માલ; લીજે ચાર આણી વાહાણ; સરખા સરખી લેખણું મોટા જન-
વાણા દેખણું; તેમાં દોશ નથી કોઇ આજ, એનું ધન લીધે રી લાગાણું ટી લોકનું
એકઠું કરે નીત જામ લંડાર ભર; એ તરફરને દેછે માર, એનું ધન લધે વહેવાર,
તરફર તેનું ધન જો હરે, એનાં છેયાં છુપે નહિ ભરે; એના મેહેલમાં અઠકું ધન લી

હ જમએ બીજે ભોવન, અનમળ ધન હોયે જ્યાંહાં, કોહો ને ખાતર નાડુ ત્યાંક મા-
રવો તો દસ્તિ છે સાર, હુટવો તો રાજ બંધાર; વઢવું તો બળીયાને સાથ કરવું
પુન્ય તો જમણે હાથ; મરવું તે મંજાને તીર, નાહાવું તો નરમદા નિર, કાશી માં-
હે કરવો વાસ, સજ્જન સહોદર રહેવું પાસ; કરવું તો તે પુન્ય કામ, લેવું તે શ્રિ
રામતું નામ. ઉપાસનાં તો આપે ધર્શ, નમવું તો શજનને શીશ, લવું તો વાળનું ધન
જેવું મોહોદું હોયે મન; રાંકવું ધન લેવું તે વેડ, ઉતારો માત્ર જો હોયે ઠેડ.

દોહરા-પ્રથમ તાકવો લાગતે. ડાહી પાશે સેજ; બેણે ખાતર ખોદવું, આણી
અદકુ હેજ, રાજ વિકરમ જ્યાં મુવે, પલંગ પધયા ઠેડ, કળમ ચા છે નાં જ્યાં;
ત્યાં પોહોઆડુ ઠેડ. પલંગ તળે છે બોંયર, ઉપર વાળી છામ, માં રાખ્યું પધયાતળે,
ઉપર મેહેલો ખાટ; પધયા ચરાચર કરી ફરેછે દરશન; વિકરમ રાયના હેજના, થાય
મન પરસન; અલેખે માલ અમણીત છે, કોમના બેણે મરમ; તે આરે જો હાથમાં,
તો ફળે આપણું કરમ; હાથ ગાંઠડાં રાયનિ, જ છાતીનું જોર; પ્રધાન પુત્રી જાણે
નહી, તે ચીત ધરીયુ ચોર; પેહેલે માળે થેમીયો, બીજે પાડ્યું ખાત્ર; ત્રીજે ધોરણ
મુકીયું, ઉંઘ્યા પ્રાણી માન.

ચોપાઈ-પેડા જ્યારે તરકર માંય, વીકમરાય જુવેછે ત્યાંક જોડે એમાં શુઝેજોર,
ધન કહાડી લઈ જશે, જોડે એથી શું પ્રથમ થશે, મુજ આમળ ક્યાં લેઈ જશે;
જોડે કેટલુ છે જોર, કીયે વાસ વસેછે ચોર; ક્યાં વાસ વસે ક્યાં રહે તરકર જાત
એ કોની કહે; ચારે એ તરકરની જાત, ધન લીધાની કરે વાત; કઈક લોકને મગાવિ
બીખ, આજ દેઉ હું એને શીખ; સુની સેજ્યા રાજની ખરિ, ઉપાડીને મેહેલો પરી;
ચારે પધયા કીધા પરા, ત્યાં હેડાં દીડાં બોંયરાં કળશ નાંમલા દીડાં ચાર, માલ અન-
મળ છે બહુ બાર. છતું ટકાની મહિ બારયા અલેખે તેમાં મહિ રાજદ્વારની સમ
રથ જેઠ, કળસ ચારમાં જરાંછે તેહ; અકેક કળશે છતુકરાડ, કળમ એનાં જોડાજોડ;
અંધારે અજવાણ થાય, તે જાણે એક પોને રાય મળી માંહે ઝાઝો મહિમાય, અક-
ળીત ધન કોએ ન કળાય; એક રાયતું જાણે મન, બીજું કોમ ન જાણે અન્ય; ચારે
કળશે સરખું છે ધન ધરમાં રાખ્યું છે કરી જતન; ધરતિમાં સે પ્યુ ને રહે; માહાત
કાર માહાલક્ષ્મી જેઠ, વસે કળસ ચારમાં તેહ ચારે કળસ લાધા શાર ચાર આળ્યા
મોહોલ મધેથી બહાર, ચારે કામ કર્યું માહા ધોર, લેઈ કળસને ચાલ્યા ચોર. હેત
પ્રીતને કલટ બેર, જ્યાં માંડ્યુ પોતાને ધેર; રાજ કહે જોડે એણે કામ. ચોર વસે
છે કુણે મામ મારો ક્યાં જાએ છે દામ, રાત અરધ મધ છે જમ; એ તરકર મહા
જોરજ કરે, સત આણ મહારી શી ફરે. અંટલે ખોલ્યાં વનચર શીયાળ. તરકરે તો
બાળ્યો ખાલ કહે બાધ એ બોલેછે શું, વનચર બોલી જાણેછે તું કહું એ વનચર-
ની રીત, આપના ઉપર અદકી પ્રીત; કહેછે લોહો સમરથ ઘણી, દેખે છે પોતાનો

ધણિ. આણુએ મનમાં અહકો ડર, કોઈને ન દેખાડશે; ઘરઁ ભેરાવર કેરો છે માલ કરશે છુંડા એહ હવાલ. એ મોહોકમ ભેરાવર ધણે, એ દ્રવ્ય લેશે આપણે; એ સરવે ખુશીને લેય, આપણને શીક્ષા દેય. એવું બધું બધું તો ડરો. માલ ત્રીજે કેકણે ધરો; ત્યારે તેમણે કર્યો વિચાર, આઁવ્યા નવ થઈ તે બહાર. પર્વતમાં ગુફા સમરથ, ઉંડા ખોદી ધાલ્યો અરથ; ટાઢું થશે તો પેદા થયું કળસ એકેકા લેખ જથું મંદીરમાં એ આવે માલ, તોતો થઈએ આપણે નહાલ; ત્યાર મુધી નહિ જઈએ ઘેર ડાહ્યા થઈ વિચારો પેર. કદાચ કોઈ જન ભેતો હશે, તો તે આપણે પુઠે આવિકરશે ધાય; આપણે તે કેડે નહિ થાય, ચારે વાટે જુજુઆ બય, પાંચ દીન પુઠે પેદા થાય; કાચો પારો ખાલો અન, તેવું છે ચોરીનું ધન; એવો વિકરમ રાયનો માલ, અગ્ની કેરી જેવી ઝાળ; તેવો વિકરમ રાયનો માલ; જખ મારી રહેશે જ્યાહર, આપણ પેદા થઈયું ત્યાહર. પાસે રેખ્યો નવ ટુકડો, જેવો બહુચરનો કુકડો; જીવતી માખી મળે છે ઘણી, તેમાં લક્ષ્મી ન પચે ચોરી તણી, આપણે લેવું એનું ધન, છેતરવો રૂડો રાજન; ચારે સાથી જુજુઆ થયા, જ્યાં જેને ગમ્યું ત્યાં ગયા. વાળી મુઠી નાશી ગયા, અધિપતિ ત્યાં આંખો ચોળી રહ્યા, વિકરમે વિચારયું નહિ. સુનો માલ તો મુક નહી. કદાચ એકની કેડે બઉ, મા તને દુખીયો થાઉ; રહ્યો એ કલો રણમાં રાય, વિચાર કર્યો છે મનની માંય; પ્રથમ ચુક્યો તે ઝલ્યો નહી, માલ સુનો હવે મુક નહી; હવે દ્રવ્ય મને મળશે છયાંહાં, હું બેશી રહું અહીંયાં નવચોળખ્યા ઝાલીયા, ઝાઝા નવ ડ્રોટ ધાલીયા; મોહોટા મોહોટા બાંધ્યા એહ, નવ ચોળખ્યા તેની દેહ; ભલે મયા તો ભવા દેઉ. માલ માહરો સંભાળી લેઉ એટલી વાત તે રણમાં હવિ થયુ અજવાળુ ઉગ્યો રવી; રાજ આવી સુતા ઘેર. શી થઈ પ્રમાતે તેની પેર. રખવાળ સહુકો જાગીયા, રણમાંહે ખીવા લાગીયા; ખાતર પડ્યું દીહુ જેલે, પડ્યો ધ્રાશકો તેને તેલે. પડી જુમ થયો બહુ સોર, અહી આઁવ્યા પ્રધાનને ખેડીઆ પુર તણા પગી તેડીયા; પગ કાઢાડો જેમ સરે અરથ નહીતર ઘેરથી આપો અથ; અરાપરા અથડાયા ધણું પમણું નવ જડ્યું તે તણું; ઉઘી રાય સમામાં ગયા સમાચાર વણરે કલા; આજ રાતે જે ખાતર થયું, ભેરાવો જે થું થું મયું; સાંભળો હો તે ઘર માંહ ચોર આઁવ્યાતા આપે આંહ તસ્કર ન જડે તો ડંડજ દેઉ, માલ ચોટી પાસેથી લેઉ રાજ કહે જુઓ દરબાર; કળસ ગયા ઘરમાંથી ચાર; વણર આગળ વાણી કહી, ખીજ સમરથ ઘરમાંથી ચાર; ઘર આર સરવ વેચે તાહર, પુન ધન ન થાએ માહર. વેચે હસ્તી ઘોડો સરવ તોએ એટલો ન મળે દ્રવ્ય; માલ અનગળ ગયો છે ધણો, તે લેખ ગયો આપણે આપણા, ઘરમાં આઁવ્યા ચોર, નવ બધ્યો તેનો અઝાર માટે તસ્કર કેરો હામ, શોધ કરાવી બધે ગામ નવ બધ્યો તેનો કોઠામ, કહી મુખ્યા બધુ સહુગામ

ન જડ્યું પમલું તસ્કરનું નામ રાજા ડંડ બાણે તે દોય સમરધ સરવ લુટી લેય; કરમ આપણામાં જો હશે, કોઈજ દોડો પેદા થશે. હવડાં અમથી ન થયું કામ, બાણે તો મારણ કામ. અમથી ચોર પેદા નવ થયા, લાંધને કોણ બાણે કયાં ગયા, જોગમે તો મારણ દો, જો મમે તો લુટી લો. એમ કરતાં દીન ચારજ બયા, તસ્કર તો નવ પેદા થયા; રાજા કહે એ સરવે ફેક, પુછી બેયા સરવે લોક; કોઈથી કામ એકે નવ થયું, કહાપણ સહુનું વહેતું મયું; દીવસ પાંચમે પડી રાત, મુતા માનવી બતો બત. જોડી વહેલ પોતે પરવચો, ગુલા છે ત્યાંતો સંચરચો, તે વેળા એકલો છે બત, મહા બચનક અધારી રાત; લેઈ આવતા રસ્તા માંહ, વાટે કંઈતક બીજું થાય; આવતા દીઠ જણ ચાર, બે નર ને તેમાં બે નાર. નયણાં તેના ટીપે ચુવે, માઝમ રાતે અ-દક રવે; દુઃખ વના રવે નહી કોય, તેતો રાજા નજરે જોય, બે વરધ બે જોબન વેશ, ઘર મુકી બાંચે પ્રદેશ; નમ થકી આળ્યાં બારણે, મહા દુખ સંકટને કારણે દ્રવ્ય લાઈ રાજાજી વળે, એટલે પેલાં સામાં મળી; નીકટ સમીપ આળ્યાં છે જ્યાંહ, નવ રાજાએ ઝાલી બાંહ. મધરાત નીશા છે ધોર, ક્યમ ચારે આળ્યા કો ચોર. લાંપટ બર કે છે કુણુ ભુત, કોના મોકલ્યા આળ્યા દુત; વ્યંતર ખેચર કે ડાકણ જલ શીકર કે સાકણ; શું ધારેછો મનમાં કાજ, વિકટરાય વીકમનું રાજ; સાચાનો ગુનો સાંખશે; સીધ સાચુ કહેને આંહ, નાશી રાતે બાંચે ક્યાંહ; તે સાચું બોલો આ દીશ, નહિ તર સઠિનાં છેડુ શીશ, નાશીને નહી બવા દેઉ, ડંડ તમેચારેને દેઉ, ડંડ તમે ચારેને દેઉ, સાચું બોલે અરથ થશે, જુહું બોલે જવજ જશે; જુહું બોલે થારો હાણ, જુહું બોલે બરો પ્રાણ; જુહું બોલે થારો જન, જુહું બોલે થારો અપમાન; સત્યવાત જો ન કહો આપ, બ્રહ્મહત્યાદીક ચારેને પાપ.

દોહરા-રાજા પ્રતે બોલીયા, મન મુકીને વાણ; તુજને પગે લાગીયે, જો લે તો દોય પ્રાણ. ધન હહાડો વેળા ધડી, જો તું મારે આજ; ઘર મહેલી અમને જતાં, અધિક આવે છે લાજ. ફળીદ્રથદી મરડું બહું બાણે એનું સુખ, મનુથ સુકંત નીર-ધન થયો, જીવ્યાનું મહા દુખ.

ચોપાઈ-રાજા કહે એવડુ શું દુઃખ, ઈશ્વર તાહરી ભાગે ભુખ; મન મહેલીવાતો કીજીયે, અમો પાર તેનો લીજીયે. તમારા દુખની કરોને વાત, તેથી તાહર સરશે કાજ; તુજથી થાય તો શેવા કર, નહીતો તમ સાથે સંચર દુખીયા કહે માહર દુખ ધોર, તું દુખીયા દીસેછે ચોર; અરમી રાતે આળ્યા એકલો, વણસાથી દીસે પેખણ; દુખ સાંભળ્યાનો શો લાઓ, જે કામે આળ્યા ત્યાં બાંચે વીકમ રાયની ચોકી કરે, તસ્કર લાંડ હરામી મરે. છાનો છપનો આવે આપ, મારે કાર એવો છે તાપ, રાતે નીકળી ન શકે કોય. એવો ડર વીકમનો જોય; વિકમ છો જે દુખ ભામશો, આપ મળ સાક માજશો; ઘરમાં પોદયા હસે તે મુખી, મુજ સરખો દીસેછે દુખી મધરાત

મહા વનમાં હોય, દુખીયા વિના ના આવે કોય; દુખ સાંભળી શું નહાલજ થશે, મુખ મરણને નાશી જશે. જે કામે આઠ્યા ત્યાં જાઓ, જેવું કર્મ લખ્યું તે ખાઓ અમને તું જાણે પંથ, શી અમારે તમને ચંત. નહી કહું તુજ આમળ વાત, જે જાણે તો કરજે રાત; મોત ભાગી નવ ગીજીયે, સહજ માંહે જવા દીજીયે, પ્રભુ પાસ મોત માગીએ, તારે તો પગે લાગીયે; બીક નથી અમારે મન, રોતો રોતો આઠ્યા છું વન. દોહરો- જાલથથી ઉતર્યા, લાગ્યા નમીને પાય; હું નરપત આદેશનો મન એમે તે મામ હુ સેવક હસીદનો. વિક્રમ મારું નામ; ચર્ચા જેવા નિસર્થો, આઠ્યા છું આણે કામ. માજમ રાતે નિસર્થો, આઠ્યા છું હું આંચ; કર્મ તમારે હું મળ્યો, કહો જાણે કયાંય. સોન્ટો-મરણ સંકટ કષ્ટ, સત વચન માહાર સહિ, ભાગે સંકટ ધષ્ટ. એવો બીજો કો નહિ, પનાવું તાહર મન; દુખ લમારું દેહવટ કરે જે સાચું બોલ શ, દુખ તારું પ્રાણે કરે. ચોપાઈ-દરખ ધરીને બોલ્યો તેહ, મારે દુષિ ઉઠ્યા મેહ; સાંભળજે મહારાજ મન, જુહુ તો નહી બોલુ અન; પુછોછો તો મુણજે કંચ, જાત તો છુ પ્રહાણ વરણ. અજાણીક રાખું અહંકાર, કરમહીણો છું અપ્રમપાર, કરમ વિના નિરભાગી રહ્યો, દામ તણા સંચો નવ થયો; વસુ વાસ તમારે દેશ, હવે જાણું પરદેશ નાનો બાંધવ કુંવારો હોય, મણે ન ધરમાં તેને કોય તેને વરસ થયાં છે ત્રીશ તેને જમ ઉપપ્યા ઇશ; તેને આપ સદાશીવ ફળ્યા. રૂટે કામે વિવા મળ્યા; હિમત રાખી વાતો કહી મળી સહોદર કીધા સહી; લગ્ન આગે મસવાડા ચાર. ત્યાં મુધી ધરનો છે ભાર; લીધું લગ્ન તે વરસ વશેક, નહી નિશાની ધરમાં એક; માહારે કામ પીવાની મરજ; ન કહ્યું કોતું કહાડું કરજ, ઉધારે કો આપે પ્રથ. ત્યારે સરે કેમ આપણો અવથ; નાવ્યું સગુ સહોદર કામ અમે અથડાયા બાધુ જામ હળવાંથયાં જેમ પીંપર પાન, માનવી કોષ નવદે માન; નવ જડ્યું ઉછીતુ ઉધાર, બોલો અમે અમારો ભાર; જેતે ન જડ્યો તો જજમાન, માગ્યાં આપ્યાં કોએ દાન; છાનો વાતો કરે છે લોક, વીવા થાવા માંડ્યો ફોક, નાત જાતમાં નામજ મયું, લોક કહે બોલ્યું નવ થયું; એના ધરમાં ન મળે માલ, શા થાશે એના હેવાલ. લગ્ન આડે રહ્યા દન ચાર, આપ ધરમાં કથો વિચાર; સહુ મળીને વાતો કરે, એનો વિવા પાછો કરે. તમે તણ જણા રહેને ઘેર, હું કરું પરણ્યાની પેર; મહેણાં લોકનાં નવ ખવાય, નાત જાતમાં નવ રહેવાય; એ દુખ અહકુ સોપે સોય, પુઠ બોલે છે સહુ કોય. કામની કહે સાંભળરે કંથ, હું તો સાથે આજ પંથ. ઘેર એકલી રહી શું કરું, સાથે નવ તેડો તો મરું; જ્યાં જમએ ત્યાં આપણે ધર, કોનો નવ રાખીએ ડર; નાનો બંધવ કહે મુણ ભારત, તમ આમળ કહું સાચો વાત; સગા સંબંધી નાવે સાથ; કરમરી કહે બેબેડી હાથ, માહાર તો છે જોખન વેશ. હું પુઠે આજ પ્રદેશ; મેં નવ રહેવાય જામમાં, ખોટાઈ કરે નહી જામમાં

ભાઈ બંધવમાં હજવો થયો, કરમહાણુ કુવારો રહ્યો; બીજો પાસે કન્યાય, ને દ્રષ્ટે બેસું કયમ બય. માહાર કુખ એ સાગરતણું, થોડામાં કહુ છું ઘણું; માટે હું આવું તમ સાથ. અમારે બીજી શી આશ. સત વસા એ સાચું કહ્યું, લક્ષણ વાતે સાચું લહ્યું, વળતિ બોલી ધરડી માત, હું તો કરું દેહનો ધાત, પાણી વીના વાહાણુ કાણુ આજ, રહેતાં એકલાં આવે લાજ; માટે સાથ તેડો તમા, નિકર હત્યાઆપણું અમો. વિચાર કરી ચારે નીસરયાં, સમાં સહોદર સહુ વીસરયાં, દેહમાંથી જેન બંધે પ્રાણ, તેથી અદક્ષી અમને હાણ માટે અમો નીકળીયા રાત, બાણે નહીં કે માનવ બત; દાણો પાણિ હશે ત્યાંહાં જશું, સુખીયાં કે પડે કુખીયાં થશું. કુટુંબ સહુલું કુ બોલશે, ને કુખે કુખર ડોલશે. કેહેશે જેવાં હતાં તેવાં થયાં, ધરખાર મુશને ગયાં; કે કહેશે જવા ન મળ્યું અન, દેશ મુશને આલ્યાં પના; ભુડાયા માથે મેહેલશે ઘણાં સહોદર ત આપણાં, દેખી દુશમન બોલે મન ગમે, તે કુખ માહરીદેહને દમે; દ્રવ્ય વિના કુખીયાં થાઉં છું, ધરખાર મુશી બાઉં છું; શીવ આજ્ઞા બોલ્યાં અમો; અક્ષય બુદ્ધે તે કરજો તમે.

દોહરા-વિક્રમ વાણિ બોલીયા, જેમ સરે તમારો અરથ; કળરા ઉઘાડીદાખતું તેમાંથી આપું અંથ, જેટલું ધન બેઘએ તમારે, તેટલું લોને આજ, ઉત્તમ કાંઈ ન રાખશો, શરે તમારું કાજ. જેટલે ધન કન્યા વરો, થાશે નાત બતમાં નાથ; ધન આપુ હું તેટલું, જેટલું તમારે કામ; કોસર રખે કરો તમે, ન કરશો બંધે લોભ; બેઘએ તેટલું મામલે, કાણુ ન રાખશો બોળ, કળરા ઉઘાડી મુશીયા, મોહો આગ ન તઇઆર, વીચાર કરિ વાણી કહો, જેવો જાળે રહેવાર, ઉત્તમ રાખો વહેવારમાં તો બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ, એછું અદકું બોલશે, ગુનો તમારો માફ બેઘએ તેટલું મામલે, મન ના ધરશો લાજ; આપું મારે હાથે કરી, જેટલું હોયે કાજ. ઉઠો શકુ વિવાહ કરો, પોયે મનની આશ; તેટલું માગી લીજો, (યતે મારી પાત. ચોપાઇ-આરે જણુ એકઠા તે મળ્ય, દ્રવ્ય દેખે મન ચીતેથી અળ્યા; પેહલું વિત્યું ને નવ લહ્યું, મન તો આધુ આધુ ગયું બમણું લાજે બે આજ બય વખારે લાખે ચીલાજ; કસબી વાઘા કોડે કરી, શણમાર રૂડી મુંદરી, પહોયે કોડ વીરા કીજો, દાન તો ઝાઝા ફીજો; ધન આપી કરીએ વિચા કાજ. શમરથ હોય તો કરીએ રાજ, થોડે કે ધન વીચા ફીજો, ધન આપણુ દેખી તીજીએ નવાં કરવીએ આપણાં ઘર; ચણા ખરચીએ આપણે જર; ઘણા ખરચીએ આપણે જર, એ ધન અદકારો હર, તો ઘરમાં બેઠો અલખત કર, વધતું લેઈ તો કરશુ વેહેવાર, સંગરૂ તો ચાએશણમાર લેખાવડી અદકુ લેઉ; નાત બતમાં લાહાણુ દેઉ; દાનદક્ષણ આપુ ઘણું, નાતો જ-માડું પ્રાણણુ તણિ, પકવાન કરાવીએ અપરમપાર ધેખરજીલની અતિસર; સાત વાનાની કરાહું મુખડિ, ભાણુ માણુકનિ ભુખડિ ઘણુ લેઉ તો ઘેરે અડુ, વધતો

વેહેરીની સાથે વડુ; ઘરમાં હોયે ઝાઝો મરથ, બાહાર સેવરાણુ રૂઢા રથ. તોણુ માત રૂપીયા સાથે. કનક કડાં ધાણું હું હાથ, બાંધુ ધન સદામત કારણે, મોતી તોરણુ બાંધુ બાંધણે, મનવિ લીદર આલે છે ધણી; થઇ ખેડે આડેનો ધાણ; ત્રણચુરી કેમે નવ થાય. મા આને તો નવ જતાય, લેતાં નહી મન તરપત કેઠે ના કહેતાન ભરાયે પેટ; એવો વીચાર કરે મન વીખે, વીકરમ આમળ કહી ન શકે; રાજ કહે ખોટી ચાલિછું, હું મારે મંદિર જાઉં છું, સાચું બોલે મારી સાથ, કેટલું ધન આપુ તમ હાથ; મહીપત વચન સાંભળી બાહણુ વળતો બોલ્યો: ફરી, કપા સમ દીધા છે તમે; તે માટે સાચું બોલો અમે; કળશ ચારમાં જેટલું ગરથ, બધાનો માહાર છે અરથ લોક સમુદ્રમાં હુતો પડ્યો. તે માટે તમમુ હું આવી અડ્યો; પેટ ભરીને આપોઆ વાર, નજર કળશ લીધાની ચાર. થોડુક આહો હવડેચડ, ઉજ્જણે જે વોટથી જડું; નડ્યું જડ્યું પરખાવે આભ, જે જડ્યું તે માહારે લાભ, જે આપો તે ભાગ્ય ભણ્યું માહારા કરમમાં હતું તે મળ્યું; નાસતા જીતનો કેસજ ભલો; સત કહુ હું છું એકલો પેટ ભરો તો ચારે આસ, નીકર ભંડારમાં જઈને ધાલ; આપોતો ઝીરીકલ થાઓ, નહી તો ઘરમાં લેઈ જાઓ. આમા ધન અમારે નથી, શું કહીયે તમ આમળ કહી; મારવોયો હસ્તિ મહાસાર. લુટાવોતો રાયનો ભંડાર. ભચીક જનને દુખ જ ધણાં, દુખ થાયે મરવા તણા; મોહોત રૂડુ મનમાં આણુએ, માગ્યુ તો મીઠું બાણુએ કરપણુનો કહેવો કરણુ, ભીખવાથી ભલેર મરણુ. સોમને તો કહે વો દાતાર, ભુંડાનો તો રાખએ ભાર; રાંક જનને કહેવો રાય, અકરમીના તો ગુણ જાય. અમે તો માગવું હાડે ધર, શા માટે કેશરજ કર, તમ સર ખોદાતા રજ મળ્યો. મહામારા મનનો સંદેહ ટળ્યો, બીજને ભચવા કેમ જાઉ, સો પરીયાં મુધી તે ખાઉ માગતા કેશર કર તે માહાર જાય, ત્યારે કેશર કરે માહારિ બલાય. પારખું દાતાનું કીલએ, જેથી દાતા તેણું લીલએ; કમોદ મળી મારમ જે હવે. કુશકા શીઠપોંખ દેહને; પદમણિ પરણેજ કામ, ત્યાં રાખણીનુ શુ છે કામ; જ્યાં મલ્યાં અંજા નરબદા તિર, કુપ તળાવના શાં નીર, જ્યાં મળી કામધેનું ગાય, બકરીને તે કોણુ ચહાય; શાકર ખાંડના શીરા જમે. મક બાજસી તેને કેમ જમે; દક્ષણવંત જે ચીતમાં ધરે, અમરાવત જેને ધેર અડે; તે નર મરવા હન શાને ચડે; જેને બાણુ કંચન ધેરમણી, છીપો રાખતા શીદ ધણી; મળ્યો મહિપત મોહોટો મર્મ, એકવાર રાખો સહુનો ધર્મ; કર આજ અમાર કરમાં પરમેશ્વરે રાખી છે શરમ કેશર અમે શાને કીલએ, મનુષ્ય તેણુ માગી લીલએ કુબેર સમ ભંડારી તમે, શાને આણું માગું અમે; કામ ધેનુ મળી જ્યાં હરે, પછે નુન્ય શી છે માહરે. અંગોદક વત મળીયા આપ, કમીદ્ર દુખ રહે કેમ પાપ; ઘરમાં આવોને જીખ્યો રહે, મહા પાપી તો તેને કહે; જેના ધ-

રખાં મંજા નીર, તેણે શુદ્ધ નકર્યાં શરીર, કાઢી યાચે જેની દેહ, સુખે દૂરી નમેસે
તેહ, રસમુખતેશ્વર મુજને મળ્યા, સાત જનમના રણથી ઢળ્યા. દાતાર મોહોટા છે
મહારાજ, તેણે મેં નથી માગ્યું આજ; માગનારનિ છે દુરખલ દેહ, આપનાર તમે
મહિપત મેહ, મહારે મન સામરતું પુર, એકાબુક તારે મનનુર, દોહરા-હરખ્યોરાય
હધકા વીખે, બોલ્યા બ્રાહ્મણ સાથ; કંપનાર્પણ કરી આપીયા, હું શ ધરીને હાથ.
નિકમ રાય આણું દીધો, કંઈના પ્રયાં કોડ; દુઃખ બાગ્યું બ્રાહ્મણ તણું, હરખયણેથી
હોડ. ઉલટ આપ રૂદે થકી, કળસ આપ્યા તે આર; બ્રાહ્મણ સુખ પમાડીયો. કણન
લાગી વાર. માડી હાંકી લાવીયો, બ્રાહ્મણ કરે વર; કળસ ચાર ઉતારીયા, કોઈ નવ
જણે મેર. મંદિર આવ્યો મહિપતી; કોઈ ના જણે વાતઃબીજે દીવસ શું નીપજ્યું
પહોડયો પ્રભાત. ચારે બ્રાહ્મણ તે સમે, હરખ્યા છે ઘણું મન; મન નિરખી રીજ્યા
ઘણું, જોઈને. ઝાંઝુ મન. આનંદ તેને ઉપન્યો, મદ વણેરો હોય; અનમળ ધનત્યાં
આપીયું; ત્રમ થયા સઉ કાય. સગાં સહોદર નોતરયાં, સહુને દિધિ આથ; નિત્યે
બેજન તમો કરે, ખરા પુરા ખટ માસ. અચરત પામ્યા સરવ કો, ધન આજુનો
દિશ; ચીંતા બાગી અમ તણિ, પ્રસન થયા છે ઇશ.

ચોપાછ-કરી જત્રાં આવ્યાં ઘેર, પોતે મન વીચારી પેર, આજ છે વતીપાતનો
દન, કળશ થકી નહિ કાઢાકું ધન. વહાણે થાશે પ્રાસુતકાળ, કાઢીશું તે અનમળ
માલ; ધન ચારે દીશા વેનશું, સગા સહોદર સહુને તેડશું. દિશાના બ્રાહ્મણ જેહ,
તેવહ કરી તેડવા તેહ; અરે દિશ બ્રાહ્મણ નોતરો, સીધાના તો ટીંબા કરો. મંજાગો
ગોળ થી ને વહુ, આક માક સામગ્રી સહુ; ધન વઢાવી લેશું ધાન, મળશે સજન
દેશું માન. આદર બાવ પુરણ કરો, ખાલેઆમુંદર પાથરો; આજ મંજળ છે આપણે
ઘેર, રાખો રાજસીતીની પેર. રાખોજ પાણાની રીત, પુરણ રાખા સહુથી પ્રીત;
એમ કરતાં તે રાતજ પડી, વાતો કરતાં વીતી ઘડી. બ્રાહ્મણ સુતાની ચીંતા થઇ
હરખ ઉલટમાં રાત મઇ; સુખસામર માંહે જે વહિ, રૂડી રીત કોઢે છે તહિ. થઇ
નીશા અધારી ઘોર, મળ્યા એકઠા ચારે ચોર; મળ્યા ચોર જોયું તે ચીત, લોસઉ
ઉતમ રૂડી રીત. આપણું ધન કહો કયાં મયું, કળશ ચાર ડાટ્યા શું થયું; બોમ
ખાલી હીઠી તે તણિ, તેની ચીંતા યાચે ઘણો. જોયું તોલા તે કામ, નહિ કળશ
એકેત્ર નામ; કહો બાઈઓ તે શું થયું, આપણું ધન કહો કયાં મયું. બોમ એલવ
પણ લેજો એ મથ; બાંધો હીમત સરશે અથ; કશ પ્રાકમ અપરંપાર, ત્યારે જડશે
કળસજ આર. આપણી વિવા તો કીલજી, મેલ્યો હોય ત્યાંથી લીલજી; તાહારી વિ
વા તો ખતાંવે તું, તેતો ખાતર પાડું હું. ત્રીજે કહે હું માથે લેઉ, સાધી વિવા રૂડી
પેર, કળસ મયા બ્રાહ્મણને વર; બ્રહ્મ કરારે સુતા જ્યાંહ, તરકર ચારે આવ્યા ત્યાંહ
ધરી ધિરજ ને તે આનિયા, શ્રવણ વિવાતું લાવિયા; ઘરમાં બ્રાહ્મણ ઉંધે ઘેરતાં

આળ્યા છે ચારે ચોર. દીધું ખાતર નવ લાગીવાર, કહાડયા કળશ વરમાંથી ચારઃ
 પાહાડ પડયું તે ધારણ વણું, ધન હરયું તે બ્રાહ્મણ તણું. બ્રાહ્મણ ભાઈ કરે શું કથી
 હવે બહાર યુગ એની નથી; તરુકર ચાર કળસ લેઈ ગયા, બ્રાહ્મણ ભાઈએ મને
 એમ રહ્યા નાચ્યંતપણે શું પહોડયા તેહ, શીતળ કરી પોતાની દેહ; પ્રાતસકાળ થયો
 જ્યાહરે, સઉ સુતા ઉઠયા તાહરે. હરખે સુતા ઉઠયા સરવ. કહાડો કળશ વરમાંથી
 દ્રવ્ય; ધન વરમાંથી આણો બહુ, તેડો સગાં સહોદર સહુ. નાત સહુકેને નોતરો,
 બ્રાહ્મણને કહી બોળન કરો; મામ સારણી કીજે વણી, એમ વિચારે વરનો વણી.
 એમ ઉઠયા તે ઉલટ ભેર, ખાતર પાડયું દીઠું ઘેર; થયા નીરાશ પડી છે ફાળ, મથો
 સરવ વરમાંથી માલ. અરપડ ને આધુ ભેય, મથો મથ બણે નહી કોય; વરમાંથી
 ઉઠયા જણચાર, વિપરે મનમાં કર્યો વિચાર. આપણે રાજ બચો જઈ, વરમાં ના
 કહેવાણી નહી; દાન આપીને દાતા થયો, ખાતર પડાવી તેણે તે મથો. કુજેત આપણે
 કીધા વણા, દીધાં નોત્રાં નાતો તણાં; મોટા થવાને કારણે. દાનજ આપે તે બારણે.
 રાજ સાથે માંડ્યો રાડ, કળશ લેઈ મથો તે કાહાડ; રાજની રાઠે હારીએ, આપ
 પડ પાળી મારીય. આપણું કાંઈ ન આલે ભેર, આપણે તો શીદ કરીએ નોર; આ-
 પણુ બીજું શું કાલએ, પાપીને હત્યા દીલએ. ઝાલી પાળીયો આલ્યા ચાર જ્યાંહાં
 છે રાજનો હરખાર; રાજ બેઠો દાતણ કરે, અદકી હોંશ મનમાં ધરે. દાતણ દેવાને
 કારણ, હરેતી ઝુલે છે બારણે; ઘોડા બાંધ્યા છે ધોર, ત્યાં શોભે છે અપરમપાર.
 કચ્છી સુલતાની ઢેઠાંજુ ભેય, કુતલ વણા અદકેરા હોય; પલાણે જડયાં છે નંમ,
 સાચી શોભા સુંદર રંમ. માયડે મોતી ઝવેર જડાવ, હીરા રતન તો શુભ બનાવ;
 પંચડંડ સ્ફીર છત્રજ રૂરે, કહ્યાણુ વરત પ્રભાવતી કરે. રામાંગી કરે રામ, વસંતના
 કંઈ બોલે ફામ; અવિ બળ બેઠા છે બિતિ. સામા ઉભા સેના બિતિ. પ્રધાન પાસે
 બેઠા વણા, ખાશા વણર તો પોતા તણા; બચીક આલી આવે વાટ, વખાણુ કરે
 ચારણુ ને બાટ. બ્રાહ્મણ ઉભા છે આંમણુ. બારણે ચારે બીજા ભાગણુ; ગુણ
 માંધરવ કવીજન ગાય, પંચ પારમ પ્રસ્તાતી થાય. બીજા ગુણીજન માથે ખીત,
 તે ઉપર છે બહુ પ્રીત; વાજે ચંમ ઉપંચ મરદ, થઈ રહી છે નાટારંમ. ઝાલર
 વાજે જે સાર, થઈ રહ્યો ઝાંઝર ઝમકાર; બેઠો ભેતિક શુભ સ્થાનમાં, કનકલેખ
 ટીપણું હાથમાં; લક્ષ્મ્યાત્યાંહાં આવે છે કવિ, નઉતમ વાતો લાવો નવી, સહસ્ર સાત
 પાશે વેદીયા, બારે વાતેના બેદીયા; કંઈ પડીત વાંચે પુરાણ. કંઈ જણુ પામે એકાદ
 લાહણુ, પડીત વાસે છે શેહે પાંચ; સાચી વાતો થાયે સાંજો સાથે નવ બોલે જુઠ
 રંક પર રહે નહી રડ; સાચી વાત રાજને મમે, દેખી દુસ્મન ન અદકુ દયે; સહજો
 સવજી શોભે ગાય, ધાન પ્રીતિ પ્રભાતે થાય; બેઠો પુન્ય કરે છે પુર વજે આંખો છે
 સુર; ઉજેશ જેવો શોભે ઇંદ્ર. તારામાં શોભે છે ચંદ્ર; દીપક એત છે અક ઝમાળ.

કોને નવ દેભુડી આળ, દીશે કરણથપાં અવ નવો ચદ્ર ઇડા હાલી હવે સેનપાહે
 શામે જેમ મળ્યોને શીર ફરે ધજ; સભા મધે શામેછે રાય, ધણી વીમને બશે
 બચ એવો મહીપત બેઠા ન્યાંહ. બ્રાહ્મણ આરે આવ્યા તાંહ, ફટ ફટરે પાપી ચંડાળ
 શબ્દિક દીધી મુખથી માળ; છવ ઉપર જે આદર કરે, તે શામથી શાને ડરે. લડા
 લઈ ચારે કર થઈધા, હાંહાં કરી રારે સમયા. પગે લાગીને પુછી વાત શામાટે દુખ
 પામ્યા માત. અહ્યા વિચારી બેને મનશાને કાને આપ્યું ધન; કીધાં અમને દાનજ
 પાત્ર, પોને રાતે પડાવ્યું પાત્ર; કળસ લેવરાવી ધેરજ મયો; અમ આમળ મહાદુના
 થયો. અમો બાધવિ દેશે ભત. ફળેત આવડો હું નવ થાત; દીધાનેત્રા નાતેરહયા
 બુઠા બુઠા લોકે કહયા; માટે દેઉ તને શ્રાપ; અમચારે હત્યાનું પાપ, સંધ્યાએ તે થોડું
 લેત, તો તુજને આશીશજ દેત. આ ફેમટ વીખાણે લોક, પરદુખમંજજ તેતો ફેક.
 નહીતો ફેજ અમારી પાસ, તો તે શાને દીધી આશ. વચન કહી એ રાંતેઠેઠ, પાળી
 માફવા માડી પેટ, સભા સહુમે દ્રષ્ટે બેય, તેતે કારણ પ્રિછે નહી કાય. બેઠ રહયો
 છે સધળો સાથરાએ હશીને ઝાલ્યો હાથ. પ્રજામ કરી પાગે લાવિયો, માન બેઠેનત
 માગીયો. હું શેવક તમારો રાંક, ક્ષમા કરો માહરોછે વાંક. શું વિમત થયુછે રાન,
 દુખ પામ્યા આવ્યા પ્રભાત. શાથી કુહતા આવ્યા કેમ, સાચું ના કોહોતો માહરા
 સમ. વીમ કહે બણો છો તમે, ભરી સભામાં શું કહું અમો. પેહેયે દહાડે દાતા
 ધાર, બીજે દીવસે થયા ચોર પોહોડયા ઘરમાં સાંકળ દેપ, કળસ ચાર મયાછેલેધ
 બણ્યાં એ મેં તાહરાં કામ, બીજે કોઈ નવ બણે ટામ, માટે હતા ત્યાં મુકી બય
 દેપ તુજ મધેથી બય. રાખલતે નકકી નીરચે નીરબળનું મયું બય તેનું ધનામ
 મજ બય. એને ભરૂશો માહરો થાય. લેધ મયો આડે આંકે શો મરિબ બ્રાહ્મણનો
 વાંક. મહારાજ ધન બીજી લીલએ. વાર કામ વિષા ફીલએ. ભંડાર ઉઘાડીઆડું
 અમો. ખપ હોય તેટલું ખરચો તમે. મહારાજ દ્રવ્ય લેધને વળો ધેર વીતનેકામે
 ભળો; કોણે કાળજ રડું કરો, ધન આપું તે ઘરમાં ભરો કહે બ્રાહ્મણ શું બોલે
 આળ, બીજું ધન આપે તે બાળ. એક વાર તો કીધી હાણ, બીજી વારતે લેતું પ્રાણ
 હવે છવ અમારો બય, કાયાની ધાતજ થાય; તે કળશ આપો તો બઉં, નહીતર
 ચારે હત્યા દેઉ; મુક્યાં કળશ જઈ ઘરમાં જેમ, બીજી ધન તું તો લે તેમ; લાવો
 કળસ સભા છે જ્યાંહ; તસ્કર કહેતું મારે મોહ. બે કળસ તે લીધા હોય; નેતો દાતા
 બણું બણે, બાગે સંદેહ મારા મનતણે; તેના તે જે કળસજ ચાર, લાવ સભામાં
 આણે ઠાર. આપો તો છે તમ વેહેપાર. સરવ સભામાં રાખો ખાર; સહુદેખતાંસાચો
 થઈ લેઉ, નહીતો ચારે હત્યા દેઉ; બેમાં સાચું બણો જેઠ, કરો સીય રાખજ તેઠ
 તેઠ; બે મમે તો કળસજ દે, નહીતર મારી હત્યા લે દોહરો—મહીપત મન વીચારયું
 એને છે હાથ; વાંક કાહાડું બે વિમને, નીચે છંડે પ્રાણ; કહે થયો આકળો, સંકટ

એને ઘેર; કળસ ચારે ચોરી મયા, પેલા ચારે ચોર. ટાઢામીયા કીલ્લો, ધારણીર રાખી ખાળા પાથરી કરમરે, પોતે વિકરમવિર; તયરાજ તમારા ચોર હું લીધા કળશ ચાર; તે શુનો બક્ષો મુને, આપુ આણે ધાર. કાઢાડયા હેમ ભંડારથી, લક્ષ ટેકાં તારાં રોક; ખાઓ પીઓને વાપરા, શાંત પમાડો રોક; વિલા કામ વેગે કરો નવ લગાડો વાર; કળશ ચાર આપુ અમે, વાટ જુઓ દનખાર, પેલા કરૂં કન ખાર-માં, મનાવું હું તમ મન; ત્યાર પછી મુખમાં ધરું, આપે જળને અન; લક્ષ મોહાર લઈ વળ્યા, બ્રાહ્મણ આળ્યા ઘેર; વિલા કામે રાજ થયા, પ્રિત ધરી બહુ પેર. ખાર ખાર દીવસ પુરા થયા, માલ અમારો લેશ; તાહારે કરશે વાયદો. હું આવિત મહેસ.

ચોપાધ-મયો વિમ્બ પોતાને ઘેર, પુછો સહુ રાખનિ પેર; અદ્રષ્ટ વિલા આપે કરી, ચરચા બેઠ ગામમાં ફરિ; બહુ મુખે બોલે છે લોક, સાંભળી વાત સમા-ળ્યા રોક. ટોળે ટોળાં મળ્યાં છે ઘણાં, વિખાણ કરે છે વિક્રમ તણાં એક કહે સતવાદિ ભુપ, ધન ધિરજ ધન એતુ રૂપ, અમુલખ કળસજ ચાર. તે આપતા નવ લાગી વાર. ચોરી મયા કે ભુડા ચોર, ઉપર આપી લક્ષ મોહાર. કળસ તણો કરશે વાયદો, બ્રાહ્મણને થતો ફાયદો; બિબે કહે તું નથી ભમતો, હમએ જ્ઞાન નથી આણતો. બ્રાહ્મણે ઠીઠા ભંડાર, લોભે માગ્યા કળસજ ચાર, ના કહી શકશે નહીં રાય. કંઈ કરોડ કેમ આપ્યા બય. રાજદારનિ સમરજ એક, કેમ આપે બ્રાહ્મણને તેહ, કહેતાં શું કહેવાઈ ગયું; આપ્યા કળસ મહા બનજ થયું; મોહાનિ વાતો છે ઘણી, રીતે પેર કરી તે તણિ. રાખએ વિચારયુ અસુ કીડા મુખમાં કેળું કશુ, એક દુઃખય બિચુ હશુ, ના મળે બ્રાહ્મણ પાસે કશું. બ્રાહ્મણ પોહોડયા રૂડી પેર, કળસ મયા પોતાને ઘેર, બિબે દીવસ દેવરાવિ શાખ, આપી મોહાર ગણિને લાખ. એક કહે એ દાતા થયો, બીબે કહે ધન લેઈ મયો, પુત્રિબે કહે એ નિરચે એમ, નહિતર કળસ જએ કેમ, વિતિ જશે દહાડા દશવિશ, બ્રાહ્મણ કુટી રહેશે શિશ, ચોથો કહે નિરમળ છે મન, પાંચમો કહે તજ્યું છે અન; છઠો કહે કોશર શિદ કરે, ભંડાર કષ્ટના અભરે ભરે. સાતમો કહે છે સર્વ રોક, બહુમુખી એમ બોલે લોક, રાખ તે સાંભળે છે કાન, જેટલાં ખીંપળ હોએ પાન; લોકોપવાદ બેઠો છે શિશ, હવે શું કહેવું જમદિશ; હીંમત મેલેતો નહીં સર. મુજ વિનાચોર કાણુ પેલા કરે; ઉતારવા મુજ શિરનિ માળ, સોંપુ બ્રાહ્મણને એ માલ, તો દુખભ જન માહાર નામ, કાઢાડુ ચોર દેખે જેમ ગામ; ગંગોદક શુભ કાયા કરિ; કનક આળમાં પુલ્લ ભરિ. શીવ પુજન શુભ રીતે કર્યું, રૂદ્ર ધ્યાન હરશિખરું ધર્યું. માહા કાળેશ્વર કર્યુ ભજન, કર્યું આપ વિક્રમ રાજન પંચામત ઉપર પચધાર પુષ્પ વળી તાંદ ભાર અહાર, તણ તાંદુલને બીલિ પત્ર, રતન જડિત સમરધાઈન, સંકટ હરણુ કરણુ શુભ કાળ, સદા રાખે સેવકના લાજ. સદાશુષ્ક હું તાંદરા સારી

પર દુઃખભંજન હું કહેવાઉં; એવી સ્તુતિ શીવની કરી, આઠ્યો મહીપત પાછો ફરી
બીજી દિવસ થયો બ્યાહર, સભા ભરી બેઠા ત્યાહર; પ્રથમ પુછી બેથું ધરી, પ્રધાન
પાસે બેસારી દીધાં માન. આદરભાવ અદકરો કરી હથડા માંહે હેતજ ધરી. કહો
ભાઈ વિચાર કરો, બુધ પોતાની મનમાં ધરો; પેદા કરો મારો માલ તેનો શો કરવો
હેવાલ, નહિ મુકુ હું કોઈનો ખ્યાલ, પેદા કરો કરો નહિ તો ખુરશો કાળ; હેને પ્રધાને
બેડયા હાથ, ડાહ્યા છો પૃથ્વીપત નાથ; દાતા સત્યવાદી દીસો બેઠ, તમ ડાહ્યા કે
ધેસો તેહ; કહોતો દંડ ચોરીને હઉ, કહોતો લોકનું છુટી લઉ. કહોતો કોટવાળને
દેધ વીશ, કંઈક જણને દેખાડું બીક; કહોતો કંઈને દેશું માર, કોઠ કેરો કર પ્રહાર;
કોહો તો પમ કડાવું થણ, માર્તો કોઠીલમાં લવણ; કોહો તો કંઈને પ્રાન્ને કર,
કોહો તો કંઈકની લક્ષ્મી હર, પ્રાક્રમ અતીશે પ્રીણ્યે, દેશનરો કોને દીણ્યે. બીજી
દીન બેઠા મહારાજ, તેડરા પોતાની નજર બાજ. દાહાડી બેઠા મહીના હરો,
તરકર મારા પેદા કરો. મનુસનો પારખુ બણુ તુને, જે તરકર દેખાડો મુને; તેમાં
પ્રાક્રમ છે જેટલું, કટી મુવા કીધું તેટલું; ચોથે દિવસે તેડયા ચોર, કાઢીલ ભત
હરામી ખોર. તેને તેની શોધજ કરી, મરજ સાધે બોલ્યાં ફરી. અમારી ભતમાં
નથી એ ધન, નીસ્યે મહીપત માનો મન; મુજમાં નીસરે તમારો ખેલ, તો પીઢીને
કહાડો તેલ. પેર પેરના પુછયા સાથ, તેની કળસ ના આઠ્યા હાથ. તેડયો પાંચમે
દીવસે તેહ, મદીરા પાન પીનારાજેહ. તમ સઉકોમાં પાણી મરે, પુછો માલ બેપેદા
કર; તેણે ખેપ કીધો છે થણો પુછયો તાયરો પોતા તણો; રાજ તમને કહીએ કથી,
અમમાં પાણી મરતું નથી. જાણે દંડ અમને આલજે, મદીરા ભઠીમાં થાલજે.
પુછી લીધો તેનો પાર, નવ આઠ્યો ત્યાંથી બંડાર; કંઈ રૂડા શાણા તેડીયા, હલકારા
પથે ખેડીયા. બીજા તાયડા પુછયા સંહુ વેડ્યા વ્યસની બીજી બહુ; કોહોડા થાય
કુડા નવ થાય, વિચાર કરો. આપે મનમાં. રાજ લે બ'ખીનું' નામ, એ તો નહી
અમારા કામ; તમ પ્રમાણે આનંદ કીણ્યે, બેઠા કે પાણી પીણ્યે; અમને ભલાઈ
છે તમ તણી વાત ન બણું ચોરયા તણી. પુછી પાર દીધો તે દન, ના આઠ્યું
હાથમાં તે ધન કેટલા એકને દીધી આંચ, કેટલા એકને દીધી લાંચ કેટલા બુઢા
બોલ્યા બોલ, કેટલા એકને દાંધા ડોલ; કેટલા એક મોરખાઈયા કરયા, કેટલા વન
સંચરયા; નીસ ચરયા બેઠએ બહુ રાત, મધ્યાન સાંજ સવાર મધરાત પુછી બેથું
બધુ ગામ, લવલેશ જડયો નહી કામ; વિપ્ર આવ અહારે વરણ પુછી વાત સુણી
સઉ કરણ; વાત કરાવી વાતે થણી ચોરી ન જણાઈ માલજ તણાં; જેટલી બુધ
પોતાની હતી, તેટલી સહુમાં કીધી હતી. અગીયાર થયા એમ કરતા દન, અધી-
પતીએ તબડું છે અન; રાજ તેની સોચના કરે, હથડે હરખ પોતે નવ ધરે. એનો
ચોર કેમ પેદા થાય, બીચાર મનમાં કરેછે રાય; રહયો આજનો એકજ દિશ, મુણે

અરજ અમારી ઇચ્છા. તો તો કામ અમારા થશે, નીકર બ્રહ્મહત્યા બેસશે; કહેશે લોક મુને જુઠો તરત, પરંતુ; ખબર જન જશે વત. પ્રભાતે રાજ આળ્યા તાંહ, ભરી સભા બેઠી તે ચાંહ. કરી સભાને બેઠો રાય, સકળ લોક સહીત સભાય; સરવ તાયકો મુજરા કરે, આપ આપણે સ્થાનક કરે, એટલે જુવારી તે આવીયા, તે મહીપતને મન બાવીયા. તેને પણ તેડ્યાં એકાંત, મન તણી ભામવાને ભરાંત, કોહો ભાધ્યા મુજ માલજ મયો, તે કોઈથી નવ પેદા થયો; તમારે માથે આવીયું, કલંક મોહોત માડે લાવિયું મારે સાચુ મોહો તમે, હેને કરીને કહું છું અમે. એમાં ચોર છે પેલા ચાર, જુવારખાના તણા સંદાર; નીત સભામાં આવે તેહ, શીતળ છે પોતાનો દેહ; ભય કોનો નથી લાવતો, તેને નથી તરકર જણતા પછીથી જોયા સવળા લોક, તમે અમને પુછો તે કોક મનમાં આપ વિચારોરાય, તાહારે માલ કહીયે નહી જયા; ખરેપેક હેડ કુકડો, જેવો ખડુચરાનો કુકડો, ઘણી ગોળી નેપાળા તણિ છર્ચત માખ મળેકો ઘણી; તર તરની આંસુજે સેકે, અમમાંહે ધરે છે દેહ; વાષ સામે ધસે જે ધણ, ભયજ્યાં હાં વધાર છે અણ તરી નીસરે સમુદ્રતીર, સોસરા ધાવસ હેશરીર. ખોલી જવું પોતાનું મન, ધરમાંનું ધરમાં છે ધન; જણો સહિને મારોડાર, ઉતારવામાંથી ભાર. કેહોડાવાય કીધના થવાય, વીચાર કરો આપે મનમાંય રાજ એ દીધા પ્રતિભોધ, કહાડી નાંખ્યો મનનો કરોધ. ધીરજ રાખી પોતાને નન, કલાવિ પુછે રાજન; ઝાઝી વાતે સાચ ન થાય, માનો નહી તો મશકરી થાય; એમાં પ્રાકન દીશે ધોર, જુવારી માંહે છે ચોર તે સમે ખાવહાનાં રૂપ, જોળખી ન શકયો ભરે છુપ મારે મન તાડ નહિ અરથ, ની જ મયે તો આપે મથ. જુવારી મળ્યા છે ઘણા, ચાર ચોર કાઢ્યા મુજ તણા પાસ બેસારી ચવરાળ્યાં પાન, ભરી સભામાં અપાળ્યાં માન; મનોરથ તેની કીધી ઘણી, આગત સાગત કીધી તે તણી. રામને પુછ્યાની રીત, તે સાથે કરી ખડુ પ્રીત; તમ સાથે મારે છે નેહ, તે વાતમાં નહી સદેહ; હારજીત તે મહાર હાય, નીત રમણ તમારી સાથ કુત જુવારીમાં નહી કર્મ એ આ કર્મના છે ધરમ; નીત તમારે માહારે કામ, લેઈ ન શકે તમારે નામ. ઘણા દાવસની મારે છુપ, કહો વાત તો પામું મુખ; કહો વાત ચતુરાઈ તણિ, ઇચ્છા સાંભળવા તે ઘણી. અમે શી વારતા કીજીએ, કહો તો કુંકરો દાજીયે; વાત રાજ વિક્રમ ત્યાં કહે. કુંકરો જુવારી દે; તા ૧ કમલપુર પાટણ મામ; નાહારસંધ રાજનું નામ; રાજ આદ્ય રૂટે કરમ, કો કોનો ના લોપે ધરમ વચન બ્રહ્મ કોઈ નવ થાય, સતવાદી સકોમળ રાય, છુદર બ્રાહ્મણ વીવાવંત, સાદ શીરોમણ અદકો સંત. નમ્ર મયે માંડે નીશાળ, બણે વરણ અહારે બાળ; કામ સાડ જે વિદ્યા બણે, લેખાં લખ કરોડો બણે; વણીક વેપારો તન, તે તો મરમ મહોડો મન, હાલ્યો શાણો દીઠો ઘણો, નહાનપણમાં વિદ્યા ભણ્યો; બણે પુત્રી એક વણીકજ તણી, તેણે પ્રીત રમાંશુ ઘણી; કરે એકાંતે દહાડી વાત ભણતાં, વરસ થયાં થુલ તો

તા; ખાણુ' જોખામાં લઈ જાય, મળી એકઠા બેઠે એ ખાયા; છતાં એકને જુદી દેહ પ્રી-
ત જેમ અપદયા મેઠ. એમ કરતાં બેઠે વિદ્યા ભણ્યા, પોતા કોડ તેના મન તણ્યા;
રહે છે જુલુવી શેરી છેક, રાય રંક પણુ ન્યાને એક. ત્યારે બોલી ન્હાની બાળ, હવે
નહી આવું નીશાળ; ત્યારે તે મીરમ બોલીયો, પડેલો મન તણો બોલીયો. આટલા
દીવસ ભણાવી તને, શું એ શીકલ થઈશ મને; મન માગ્યું હું ઘઉં આજ, ત્યારથાય
મહારું કાજ. કહે નારી જે માગે તું, સન વચન તે આપું હું; ત્યારે તે તું જોયું મન
માગ્યું કપડ તે. હવે; માગું બોલે દીજે તન, કન્યાએ સાંભળ્યું વચન; મામતાં આરે
છે સાજ મને, પરણે તો થાયે કાજ; આપી ધન કરું તાહર, સકળ જન્મ થાયે માહર
એટલું માગું તારી પાસ, તું પુરને અમારી આશ. અઠકી પ્રીતી આપણી હોય, તે
વાત ના જાણે કાય; કુંવરી કહે ચેતાવું તાત, પછે કહું તુજ આમળ વાત; મહાર મન
તો તાહરે સાચ; બાકી તો પીતાને હાથ; એમ કહી નારી ગઈ ઘેર, પીતા આગળ માં
ડી કહિ પેર. પીતાવર દેખાડુ અમો, ને વરને પરણવો તમો; તે વાત ગમે તે તુને,
દીન થકી ચેતાવું તુને; તાત આપણિ આપણું આમ; લીધું વડ મીરમનું નામ; ત્યારે
ખીજ્યો તેનો આપ, શું બોલી અજાણે આપ; હત્યારી આપ અતીશ, એ વાતથી છેદુ
શીશ. તું દીશે છે કરમ ચંડાળ, અતીશે એવી દીધી બાળ; બીજવાર છુંડું ભા-
ખશે. મરડી કોટ કુપમાં નાંખશે; હવે જો લેછશ એતું નામ, તો તુને માફ આઠામ;
એ રંક જાત મજુરી કરે, તે મહારી કન્યા કેમ વરે કરી પીતાને અઠકી રીશ, માણો
તાંડાં દીધી દશવાંસ, તે કુંવરીએ મુકી આશ, આવી મીરમ કરે પાસ, માહારી તો
પોહોતી નહી આશ, તમ પાસે આવી છું દાસ; મીત્ર સાંભળ તું મહારી વાત; તમ
કારણ પુછ્યું મેં તાત; સાંભળતામાં રીસજ હવે કરી કહે તો નાખુ કુવે; સાંભળતા
મુને મારી ઘણો, અવગણના કીધી તુજ તણી; એવું કામ મેં ને નવ થાય, વચન બ્ર-
હ્મ મહાર કેમ જાય. મીરમ કહે માફ શું ગયું, વચન બ્રહ્મ તારું તો થયું; કહું કરે તે
સાચી પ્રીત, નીકર લોકાચારજ રીત. હવડાં તો કુંવારી હું, મન વિચારી એ તે તું;
પરણીને પતી પાસે જાઉં, એ વચ્ચે એ શીકલ થાઉં; તેના પહેલી આવું તારી પાસ
તમે માખએ દ્રઢ વિશ્વાસ; હું વાચા સન વાચા લેઉ, કોલ સાત પરીયાનો દેઉ પ્રથમ
તમને મનાવ મુખ, પછે સ્વામીનું બાળું મુખ; દીધો કોલ તે મુખી થયાં, આપ આ-
પણે મંદીર ગયા; વાત કરી મનમાં તે ઘડી, વળતી વાત વીસારે પડી. દોહરા-વણી
ક તણો વીજાહ કયો, વરસ થયાં છે બાર; પંદર વરમે પિતા મુઓ, તેને શીર પ-
ડેયો ઘર બાર. એ તણેક વરસ થયાં, કરે પોતાનું કામ; કરી કાયજો તે ફરે, બાટકે
અધું આમ, વેહેવારીયાની બેટડી, વરસ થયાં અગીયાર; વીસ કીધા તથનાં, વાહા-
ણવડી વેવાર. પુરૂષ પરણીને પરવર્ષ, પરમુલક પ્રદેશ; પીયેરમાં રહિ પદમણી, બે-
અન બાળો વિશ, રમે જમે સહ સાથમાં, રાખે પોતાનો ધરમ; અવિદ્યા એક છે નહી

સાંભળે નીત ધરમ. ચોપાઠ—વર પરણી પરદેશ ગયો. વહાણવટી વહેપારી થયે; પછી શાહુકારીમાં શાખ, બેડયા દ્રવ્ય હજારો લાશ. પ્રમન થયા છે બોલો ઇશ, એમ વરસ મયાં છે ચોવીશ; કાશહ ઉતાવળો આવ્યો ત્યાંહ. વહેપારીઓના મહોલા માંહ. વધામણી લોભી લાવીઓ, વહેપારીને મંદીર આવીયો; સામા આઠ્યા સહોદર સહુ માલ અનંબળ લાવ્યો બહુ મળ્યો બેટી સહોદર તેહ, અહકો મન ધરીને રનેહ; વહાલા ને અહકુ હેત, માસી આવ્યાં બાણેજ તેડી સ્ત્રી નવ લાગી વાર, પહેરાવ્યા સોળેશણમા ર; આલુશણ શુભ મોતી તણાં. પહેરાવ્યાં વચ અમુલક ધણાં; જથાબંધ જમ્યો સહુ સાથ, એમ કરતાં મધ મધરાત. સ્ત્રી ભરથારને અહકુ હેજ, એકાંતે પથરાવી શેજ; દીપક રાખ્યા ઝાક ઝમાલ, બે જણાંને અહકુ વાહાલ. ચંપા દેવડાં સુકચ-માંહ, પેંડા પતાસાં આંણ્યાં તાંહ; કેટ માંહે સુકતાફળ હાર, દીલાં ટપકાં કીધાં સાર. કમુબલ સાળુ કસબી કોર, ઝાઝો તાન કરે છે શોર; જળપાત્ર છારી દીવડો, આપ ઉલટમાં જીવડો. મધરાતમાં બોલી છે એક વડી, તે વેળા સ્ત્રી મોહોલે ચડી; બેડો વર મહા ઉલટ ભેર, ધણેક દીવસે આવ્યો ઘેર. શેજે પમ ધર્યો જ્યાહર, પેલી વાત સાંભરી તાહરે; બાળપણની વાતજ જેહ, વેશી દીલમાં આવી તેહ. બોલીછું હું મ-રમની સાથ કોલ વચન આપ્યું છે હાથ; તે કોલાહરો બે જશે, તો તો કાયાકોડી થશે. પગ ખેચીને રહી, બેતામાંતો ઝાંખી થઈ; ચતુર જણો પુરૂષ તે તણો, સ્ત્રી ચરીત્ર ભણ્યો છે જણો. વરચું આપ નારીતું મન, બોલ્યો નારિ શું જુક્તિ જન, બેતામાં કયમ ઝાંખાં થયાં, પમ ખેંચો કેમ-ઉભાં રહ્યાં, સાચું બોલો અતરે આપ. તેનો ગુ-ન્હો તમારો માફ, તેની શાક્ષી છે જીમદીશ, બે કાંઈ આળ ચડાડું શીશ, તું જુહ બોલે મુજ સંમ, તો કુધી થાજે તુજ અંમ.

દોહરો—સ્ત્રીએ મન વાંમાશીયું, સીધી સાચે હોય; સુરજ શાખે હું કહું, અન્યાય બોલુ નહી કોય, જીડી વાત બોલુ નહિ, જીડી વાતે દેહ દુખ; સાચે સીધી પામીયે સાચી વાતે સુખ, સાચુ પુછો તો સાંભળો, થઈ છે વિપ્રીત વાત; નિશાળે હું બેસતી, વરસ થયાંતાં સાત. મુજને એક બણાવતો વણિક તણો એક બાળ; તે શું પ્રીત ધણી મુને, જીવથી અહકુ વહાલ. જેવારે ભણી ઉતરી, જવા માંડયું ઘેર; તે હહોડે તે બોલીયો, કહી અણુષ્ટતી પેર, તુજ સાથે સંગે રમુ, તુજશું મેળું સંજોમ. આ-લીધન અપાવીએ, તુજ સાથે કરું ભોમ; મન મુકી મુજશું કહયું. મેં ધરયું તે ચીંત આજ થકી મળશું કયાંહી, સંસાર તણી એ રીત.

ચોપાઠ—તાહાં વચન આપ્યું તું અમે, ચીરમ ધીરજ રાખો તમો; વહીએ છીએ તો એકજ દેશ; હવડાં છું કુંવારે વેશ; પરણિ પતીના પાસે જશું, ત્યાર પહેલાં બો-શમલ થશું; પરણિ રાજ ગયા પરદેશ. ઘેર રહિ હું બેઝનવેશ, એ વાત તો મધ વિસરી, ઘર મુકી હું નથી નિસરી; મુખ તમારૂં બેયું નહિ. તે વારતા સાંભળે નહી.

આશ ભાગ્યે આવ્યા મહારાજ, તે દહાડો હવડાં છે આજ, તે વાતની સુરતા થઈ, પત્ર ખેંચીને ઉઠી રહી. તે મનમાંનેતો સાંખ, બે મમેતો મારી નાખા સાચીવાત ઇશ્વરને મમે, સાચે શોક સજનનો સમે; એમાં ભૂલું જે ઉપરે પુરવ જનમનું સુકરીતકર; ઇશ્વર આંખ એ સાચુ અમે, મુને આજ્ઞાદીને જે છતમે.

દોહરો—નાવ કહે નારી સુણે, વેગે તમ સજ થાઓ; વચન જે આપીયુ તાંહાંઆ વેળા બઝો, આતો પલકજ એકમાં, ના ધરશો કાંઈસાજાજાડા સંગે નવ રહુ, સાચાનું છે કાજ; સાચું બોલો તમે, તેમ સાચો હું આપાતેમાં ખેદ યજ અમે, તે બલહત્યાદીક પાપ, રીસ નહી એ વાવમાં, સાચુ કહુ આ દીશ; આર હત્યાશીર મા-હર, તે કાપે ઉમીયા ધરા.

ચોપાઈ—એકું મુણતાં નારી વળી, પાછી પમલે પાછી ફરી તાંહાંથકી નારીની સરી, પેદેલી વાત હવડામાં ધરી, મુકયોમોહાલ શેરીને જામ, આવી ચડતામાં તેકામ નીશા અધારી માઝમ ધારાજળયા નારને તે વેળા ચોર તેણે મનમાં કરયો વિચાર, છુટવાને માંડી તે વાર, આવ્યું ધરણું દળદર મયું, બેડા કામ તે આપણું થયું; એની પાસે અદકા માલ, આપણે ચોર થઈશું નાહાલ, એ પાસેછે અદકુ ધન. ચારે ચોરનું રીજ્યું મન; ઉતાવળા લઈ જમ્યે ઘેર, પછે ફરીએ બીજાપેર, છોડનાં સુખ પમાડીએ, રૂડી રિતે રથાડીએ, ત્યારે તે બોલી કામની નીશા અડધી દીશે જામની પગે લાગીને નારી કહે, ત્યારે ચોર સાંભળવા રહે, ભાઈ મારે કામે બહુ, સાગે વાર ખોટી થાઉં છું, એકું તે બોલી કામની રરે પ્રતીજ્ઞા તે જામની, ઘડાંએકમેસો આ ઠાર; ઉતારી આપુ ચણ્યાર; બવાદોને મુને આજ, તે થાઓ અમારું કાજ, વચન અમારું પાળો તમા, સુખેબવાદોને અમે; કરવા બહુ માહારું કામ, પાછી ફરી આવું આ કામ, ત્યાં મમે સરેછે કાજ, ત્યાંથી ઉતાવળી આવું આજ; બેકાંઈ આવે તમને હેત, તે બહુ શણુમાર સમેત; તુજ આમળ ખાધા કમા સમ, નો આ વેળા ન આવું કયમ; ખરા સમ નારીએ કહયા, ત્યારે ચોરે સાચા લહયા; તેમાં ત-કર બોલ્યો એક, મેલુ કયમ આવ્યું વશેક; બીજે કહે બવા કયન દઈ શણુમાર સરવે લુકીલઉ, ત્રીજે કહે કેમજ મુકીએ, આવ્યું હોય તે કમ ચુકીએ, ચેથો કહે મારું એ નામ છુટી લેઈશ આણે કામ, તારે નારી બોલી ત્યાંહ, હું નો પાછી આવું આંહ. નારી કહે રહો ઘડાં, શાને વાત કરોછો વડા, હવડાં આવુ નહ જે વાર, આવું વચ સરવે શણુમાર, લેજો સરવે અનારો પાસ, તમ ચારેની પચશે અશ, ચારે ચોર હયાવંત થયા, એવા બોલ તે નારીને કહયા; ત્યારે મોહયા ચારે ચોર, કહી વાત એક તેણે ઠાર; હવડાં જઈ વહેલા આવજો. પાછાં અ બુશણુત વજો; ચારે કહે બેઠાએ પારખું, સતવચનએનું મારખું; મુકા દીની મઈ એ નાર, તરકરેમળી કરયો વીચાર. એવી માનની બોળી હોમ, આપવા આવ બાલુ કે.ય; તાકે ચડી કો-

જુજ પડે,તાવને કહેશે કોણ એચડે,કોણ જઘને જુડે એ નીર કોણ બાળે અગનીમાં શરીર.ધાવ કરે પોતાની કાય; કોણ બાળદે પોતાની માય, મરવાને તે કોણજ બચ, હોશે વીખતે કોણજ ખાય.ખાતરપાડાં આણે કામ, કરે આપઆપણું કળકામ; તે વીધા છે તેને શેલ, ફાડયા સરકાર કરા મેહેલ; કહાડયા માલ તે લાખ કરોડ, લેધા માલ હજારાં બેડ નીકળ્યો માલ નવ રહી મણા,હીરા ઝવેરમે મોતી ઘણાં;લેધમાલ ચારે નીસર્યા,મયા મામમાં બાધાપરા;ધડી અક બેઠા અઉઠામાંસી,તે નારીની શી મત થઇ, ઉતાવળી શેરીમાં મઇ; પ્રિત હઇડામાં રૂડી પેર મઇ પેલા મીરમને ઘેર, કોણ આ વેળા અહીં આવીયું. રાત સમે તે શું લાવીયું કોણ છેરે બારણે તું, રાત સમે ન ઉઘાડું હું.તાહર મુજને કહેરે નામ,આ વેળા મુજથી શં કામ હું હરજશા કરી દીકરી, પ્રેમ પુરશેતાવરને વરી; વહુ બેઠી છું વણીકજ તણી, તુજને મળવા ઇચ્છા ધણી.ઉઘાડી બાર ઉડ્યો તે ધાઇ લલ્લે આવ્યારે મહારી બાઇ;ઘણે દહાડે તો મળ્યાં,તમોને દીઠે દુખજ ટળ્યાં;તું બહેન તું માહારી માત,કોહોજે કહેવા આવ્યાં રાત,પુછો તેવું સાચું કહું, જે હું માહારા મનમાં લહુ. જીવંતીએ બેડયા બે હાથ બોલી તે વણિકને સાથ નહાનપણે ભણતાં જે દન,તે વાત વિચારો મન;પીયુ મયો પરણી પ્રદેશ હું રહી ઘેર બેખન વેશ.આજ આવ્યો ઘેર માહારો પમી,ઇશ્વરેરાખ્યુ છે સતી; સાંભળી વાત બાળપણ તણી,તુજને મળવા ઇચ્છા ધણી.તેથી આવી હું તમ પામ, તમને સંતોષી જીવુ વાસ. ભરથાર જીવે છે માહારી વાટ. હું આવી છું કોલજ માટ; કોલ પાળુ તો સઘણું પળ્યું, નહીતો તેતું જીવતર બળ્યું શીઘ્ર બહેન તમો પાછાં વળો, ભરથાર તણી ભક્તિ સાંભળો.જાઓ જાઓ લાગે છે વાર,સંતોષો ભાવે ભરથાર; પસલી આપી તેને ઠોર, કશણણા આપી તે મોહોર: અમો શું આપુ બાપડા,લો રૂડાં કોરાં કપડાં. આપી પસલી વળાવી તેહ,શીતળ થયો નારનો દેહ. નારી આલી આવિ વાટ, બેઠા તરકર બેવા માટ; તાંહાં આવિ તે બહેર થઇ ચોર આગળ તે વાતો મઈ;કહો ભાઇ આવી હું આજ,તમો કરો તમારૂં કાજ. જીવારો મુજને લાગે વાર,ઉતારી આપુ શણગાર. સરવે વસ્તુ તમે તો લો,મુને માર-મ જવાહો;બોલ્યા પોવ નારી સાથ,ધન આવ્યું અનમળહાથ. પ્રથમ શુકન અમોને મળી, અમારી મનની પોહોલી રળી, મોતી જડીત પહેરી કાંચળી,આપી પસલી-માં તે વળી.હીર ઝવેરને કનકે જડી,આપી વીંટી માંહે મઢી: સઉને આવી મનમાં દયા,પ્રણામ કરીને તરકર મયા. ચાર ચોરજે હહી મઇ, નારી આપ ઠેકાણેથઇ;વાટ જીવે બેઠો ભરથાર, આવી નારી ન લાગી વાર. જેના મુકે પોતાનો ધર્મ, ઇશ્વર રાખે તેનો મરમ.જેટલી વાતો થઇ, સ્વામી આમળ માંડી કહી, સાચું માન્યુ તેણે સહી.એ વાત ઇહાંથી રહી, વીકમ બેઠો વાતો કરે, જીવારી રૂઢે માધરે.એહ ચોરમાં રૂઢો જેહ, એમ આમળ માંડી કહો તેહ. તમને ચતુર બણુછું અમો, મહારો સંદેહ

બાગે તમે; શહુ બેઠા કરે કલોલ, શભા માંહેથી ઉઠે શોળ; જુદા ખેસે જ્યારે ચાર એકાંતે બેશી કરાવિચાર; રૂડીનાર કોરડો નાવ. એટલી વાત સુણ્યાનો લાવ; રૂડા ચોર કે રૂડો મીત્ર, એ ચારેમાં કોણ પવીત્ર; શદેહ બાગે મહારા દેહને, હું શીરપાવ આપુ તેહને. જેના મનથું જેવું લહે, મહારે મોહોડે તેવું કહે. ઉલાસે બેઠા એકાંત, રાખના મનની ભામવા ભરાંતે; ચારની કીધિ થોક, બેઠા છે બહાર બહુ લોક; એકાંતે તેડી કરીઠી ગુજ, જેને જેવિ ઉપજી સુજ. પ્રથમ ચાર પાતે આવીયા, તે વાતો એવી લાવિયા. ચારેમાં બલો છે કંથ, બીજા નાહ જવાદે પંથ; આઓ તે ઘણી દે આશ, કેમ જવાદે બીજા પાસ. સ્ત્રીનાં વાદો નાકને કાન, એવાવું ઉતારે માન; અહું વચન તાહરૂ તો બાળ એવે વચન ખુટ કાળ. સ્ત્રી બોળે બાપનું નામ, કંથ ન કરવા દે એ કામ; કંથ બલો જણુછું આમે, પછે મન વીચારો તમે; બીજા ચાર વળી હા જર થયા, તેણે બોલ રાખને કહ્યા. માહારા મનમાં રૂડીકા મનિ, નહીનો કેમ આવે જામની; બોલ્યુ હતુ બાળપણ તણું, પામ્યુ એટલુ અચરત ઘણું; મોલનાર તે સહુ-કો હોય; પાળે એક લાખમાં કોય; મારે મનતો એ વીચાર, એહ ચારમાં રૂડી નાર; પેહેલી વાતો સંભારી કહી, મીત્ર પાસે જાવું જે સહી; ત્યાંહાં ન જવાય તો શું થાય, બોવ ગીસ્ત એનો કેમ જાય; ત્રીજો કહે બોલું ધરમ, સહુ પેહેલુ શીરમનું કરમ. જેમાં તે જીવંતીના ચેહેન. ચારત માણસ મુકી એન; નેતો બલો છે મારે મન રૂડો વણીકનો તન; ચારે જણે તો ઢીઠો તેડ, જેને લીધાં ઉપર નેહ; અમારે મનતો રૂડા ચોર, નીશા અંધારી હુતી ધોર; નોહોતુ પાસે તેને કોય. શણુમાર હજરજ કરો હોય, સમતો અરજે ખાએ ઘણી, કેમ તસ્કર માને તે તણિ આંખું હાથ જવા શીદ દેત, નારી પાસે સુખેથી લેત; નારી પાસે કાનુ જોર, રાત અંધારી માજમધોર બો-લાવિન પથે પળ્યા, ચારેમાં ચોરજ બલા; રૂડા ચોર એ મનમાં હરે, પછે વિચારો દીલ તાહરે.

દોહરો-વિક્રમસેને વીચારયું, ચતુર ઓળખાય ચાર; કળસ ચાર ચોરે ખરા, હું દયો છે અંડાર. એકાંતે તેડી તેહને, ભાષ તમારે શું કામ; આપો કળસ બ્રાહ્મણ તણા નહીતર માફ આ કામ, નામુકર મયા માનુ નહી, મુજને દ્રઢ વીસાસ, લક્ષ કાઠી વી-શે વશા દ્રવ્ય તમારે પાસ કળશ લીધા તેતો તમે, બીજા નહી સમરથ; લીમત કો-ઇની ચાહે નહી. ન લેવાય કોઇથી અથ. ત્યારે તસ્કર બોલીયો શું બોલો એ આળ; પડ ગળે કોઇ પારેખને. ઉતરે શીરની માળ. ચોર તમે અમને કરો. અમારે શહુકા રી વાત; જેવું દેખું તેવું કહું; તેહ અમારી જાત. એતો કામ મહિ રાવળાં, એ જીહાનાં કામ; જે આવે દ્રષ્ટ આગળે, લોછા તેતું નામ. જણોતો મારો ચોરને, જણ-તો હુટો વાસ; જણો તો કરી જીવો, પણ દ્રવ્ય નહી અમ પાસ. અનેક પ્રકાર રાખ કરે, પુછી લીધો પાર; શામ દામ કોટીક કરયા, પણ ચોર થયા નહી ચાર. રાખ કહે

દીલયે શુળીયે ચોર ચોરે એ ચાર; પણ જીભ કઢાવો તાળવે, પાંચ ઘટાળી માર. પુછે ન આળ્યા હાથમાં, ત્યારે આળ્યો કાળ; મેલ રૂઝની આજતિ, પીછશે પ્રાતસ કાળ. રક્ત મમે તેને હશે, તે તસ્કર મહાવીર; નીશ ચરચા રાજ મથો તે રાજર-હેવા ધિર. ધેર રાખ્યા ચારે જણા, તસ્કર જેનાં નામ; માલ પેંદા કરીદામુને, હવડાં આણે કામ.

ચોપાઈ- જોતો જોતો રાજ બચ, ઉજણિમાં શું બોલી થાય; બહુ સુખી બેઠે સહુલોક, તસ્કર ઘાલ્યા તેનો ફેક. છાનિવાતો કરેછે સહુ, સજ્જન દુરીજન થોડે બહુ નમર વારતા તે શી થાય, મામમાં બોલી કેવી બોલાય. અક કહે તસ્કર ઝાલીયા, બીજો કહે અદ્રષ્ટ ઘાલીયા; ત્રીજો કહે ચતુર એ રાય, એ આમળ કયા નાશી બચ; ચોથો કહે બનાવી વાત, અન્યથાથી આ કાલ્યા હાથ; ત્યારે બીજો મરડ્યું મુખ, વાત સાંભળી લાગ્યું દુખ; કાલ તો બહુ છું હું, હાહા થયું શું કરેછે તું; માથાની ઉતારી ગાળ, પચાસ બ્રાહ્મણનો માલ. મરીબને શુળીએ ચાલશે, થોડુંક બ્રાહ્મણને આલશે; માલ પચાવવાના એ કામ, રાજ લે તસ્કરનું નામ; જીભ્યાંકે લાંબી માહરી મુજને પરમત છે તાહરી; વાતો મોટાની કોણ કરે. આવરદા વણ પુટે મરે; માંદો માહે એમ બોલે લોક; તેમ તેમ રાજ પામે શોક; લોકો વાત નચવાં કરે, તેનો રાજ રૂથે ધરે; પ્રાણશાળે થાય દરબાર. નેડ્યા સભામાં તસ્કર ચાર, વણ વાકે શા મોટે મરો, કળશચાર તે હાજર કરો. તમ ચારેને શુળીયે દેશ, કળસ ચાર પાસેથી લેશ, તસ્કર કહે અમશુભેલ. આ તલ માંદે નથી તેલ; અમપાસેતો દ્રવ્યજનથી કોટી વગં શું કહિએ કથી; બહુ આમ જણેછે તુને, સાચા થવા મારોછો મુને કળસ ચાર પોતાને ધેર ધરો, ચોરી ઉતારવા હત્યકરો; ઉતારવા માથાની ગાળ, કસ્કરને મારો તતકાળ; એ પ્રહુબળજન કામ; થારો નવખંડમાં નામ, એટલે આળ્યો પેલો ઠાક, રાજ શીદ કરે એ કર્મ; કરે હત્યાએ ચારે તણી. હુતો લક્ષ્મી પામ્યો ઘણી; બવાદો એને અનીવાટ, શીદ મારો ફક્ત મુજ માટે; સમજ્યા રાય તપારો કાક, કળશ ચારના પાંચા આઠ; તમને કહ્યું તે હા કીજીએ, નામેશ હતી રહી લીજીએ; સહુકો આપ હઠડામાં લહે, રાજ મોહોડે તે કાણુકરો; સાચા તમોને જીહા સવ, પેટ ભરી પામ્યો હું દ્રવ્ય; રાજજીને ચેતન પડે, બોલે લોક તો અચરત અડે; કહ્યું અ માફ કીજીએ, તસ્કરને મુઠી દીજીએ; ભરી સભામાં પાણિ મયું, કામ બ્રાહ્મણનું નવ થયું; તસ્કર મારે નવ આને માલ, ન ઉતરે માથેથી ગાળ, તસ્કરને તેડા એકાંત મન તણી મુકીને ભરાંત. ચાર તસ્કરને પોતે પાંચ; સતવચન દેશ બોલ્યા સાચ, જે તમો કહો કીજીએ, કળશ ચારમુજને દિજીએ, ત્યારે તે તસ્કર બોલીયા, મન તણો પડેદો બોલીયા, સાક્ષાત કળશ લીધોએ અમે. શું જોર કરીશો તમો, વણુ કશ તે મારો આજ, તેથી તો સરે નહી કાજ, એકાંત પુછે તો સાચું કહું, સભા વ

એ નામુકરર જાઉં; અમને મારે એસે જાણ, હાથ ન આવે કોણી માત્ર; કળશ ડાટય, તેનાં રહ્યા, રહયતે સહુ અન્યાયયા કહ્યા; ખાર દીવસ આજ પુરા થશે, વચન કહું તે મીઠ્યા જશે; જે કરશે મુજ સાથે પ્રિત, તે તો રાજ રહેશે રીત તમ ખાતીયે તે. સાચા થાઉં; સભામાં સમ કરોડો ખાઉં; કળશ આપુ તો કોપો રાય, મારી નાખો પલકમાંય; અમો અમારે ધીરે ધાટ, બેવાના ખોધથે શામોટ. કહાવ્ય જીવને મુકે તમે તો રોજમારે જીવું અમો; ચોરે ચકલે ચડાયુ નામ, ચોર કહેવાણા બધે જામ નવ ધીરે નવ પાસે રહે, ચોર ખરા એ અમને કહે; માટે આપ વિચારો મન, તે માટે નવ આપું ધન; અમો ખોશું અમારૂં શીશ, જે ખાશે તે દેશે આશીશ.

દોહરા—જીવત કહે જલે કહુ શરે હેમાફ કામ; ત્યાંખાને પત્રે વખી, આપુ વિશજ જામ, મન મનાડું તાહરં, પોઆડું તમ આશ; વડા વજર થાપુ અમો કાંઈ ન રાખુ પાસ; પુત્ર થઈ વાહલા, બણા સભામાં બોલું બોલ. તે વાતે સુરજ સાખિયા પીયા સાતને કોલ; આમળ કોડ અંગ મળે, જે નહીં યાજે બોલ રીતુ વડુ ખીતુ નહીં, ખરો દેખાડુ બેલ. મનમાની માંજે કરા, કરો રૂડી રંમાં રંક; વચમાં હરસીવ માવડી, મહાકાળેશ્વરમેળ; મન માન્યું તસ્કર તણુ, સીતમાં રીજ્યા ચોર; કળમ આણીને આપીયા કણુ ન લાગી વાર, દેખે વધી મેઢની, નરનારી સહિ કોય; અણ્યા કળશ સભા વીશે જામત અણું ત્યાં જોય, તેનાં મણીને નાણાં ભરયા, ટકા છવું કરોડ; માહાલક્ષ્મી આરે તહાં, બેતાં પેચે કોડ. મહાલક્ષ્મીજી કળશમાં, વંદ પુણે વાસ, તે એમણિત આણું તહાં, પ્રિતે મહીપત પાયા સમરવ તેમાં અતી બહો, મોઢ-જો ન જાણ્યો મરમ; એક વીકમ જાણે વડો કંકરે રાખ્યો ધરમ; અસાસકુડો દેખતાં, અખ્યા બ્રાહ્મણે હાથ; પ્રણામ કર્યો પગે નમી, સ્તુતિ કીધી તે સાથ; હું અપરાધી અતી વણે, હું હું બ્રાહ્મણનો રાંઠ આપ મંદીરે પોઆડુ હું, ક્રમા કરો મુજ વાંક એમ કહી પગે તમ્મે, રાજ્યએ નમાવ્યુ શીશ; હરખ્યા બ્રાહ્મણ હમડે વણું, અતી દીધી આશીશ કેટી દહ્યણુ તર થયો, નીત કરજો એવાં કામ શક વારતા બણી ચાલેજો, થજો જીવતાં નામ. કળશ ચાર લેખ ગયો, બ્રાહ્મણ પોતાનેયે; રાય પ્રભ પામે વણું, નીતનીત નવલી પેર બોણ્યુ તે વળીયુ, વચન પોતાનુસાર; તસ્કરે તે આપીયુ કણુ ન લાગી વાર, તસ્કરને વળાવીયા, કરીન મન પ્રસન, એછવથથો સરવને, રીજ્યો મન રાજન.

ચોપાડ—કહે પુત્રગી સાંભળ રાય, પ્રદુઃખલજન તે કહેવાય; એવું સાંભળી કરશે દાન; આ લોકે પરલોકે માન. દોહરા—શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, વિરેશ્વર સુત નામ; શ્રી નમ્ર રેવા તણું, વેગનપુર શુજા જામ; એમ કહીને પુત્રગી આપે મધ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ શામળદાસ, શ્રોતાવજ્ઞા સવજતા, કહેકવિતા કરજેડ, સામળખટ સાચુ કહે, બેલો શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૨ મી વિક્રમચરિત્રની.

સિંહકા નામની બારમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાખ બોજ સાંભળે છે.

હોહરો—કલમ ભુતનયા વરણ્ણ. આપો ઉત્તમ બુદ્ધાવાસ કરો રસના વિશે, તો અક્ષર બોલું શુદ્ધ. વરણ્ણ વીક્રમસેનને, બુદ્ધિ પ્રપુલીત થાય, ધરમ બુદ્ધિ બહુ ઉપજે, પાપ સમુળાં બચે. એક અક્ષર એ પદ તણો, જે જન ધરશે કાન પુત્ર્ય અંદ્રાય-લુ વરતનું, પ્રતિ અક્ષરે ગૈદાન; શીંહાસન કંચનતણું લાવ્યો ભોજમહારાય; મગોદ કથું શુદ્ધ કર્યું, ભરિ સલાની માંહ; પ્રાદ પંડીત પ્રતાપથી મુહુરત લીધું રાજન, જમ જમ મંજળ કર્યાં નમ બધું ભોજન, ઘેરઘેર મરું દમ વાળ્યા, ચિત્ર મેહોલ અવાસ; જળહળ સ્થર શલ્લમારીયાં, કરી સભા ચોપાસ; દુધે ઉમર ધોવરાવીયા, મોતીયે પુ. ૧૦યા ચેક. કુમ કુમ છડા દેવરાવિયા, અજવાલ્યાં મેડી ગોખ; રાજપુત્રી છત્રીય શુભ, મળ્યા રાણાને રાય. આજ્ઞા માગી ઇષ્ટની, ધરવા માંડ્યો; પાયલાહાં રહેરે વેગળો, ભોજમાં ધર તું ચરણ. બોલી શીંહકા પુતળી મુણે રાયલ કરણ. આસન ઇંદ્રજ પુત્રનું, પિરદુઃખ ભંજન નામ; આસન જે નર બેશરે, કરે પ્રમારથ કામ. ભોજ કહે સીંહીકા મુણે, કોણ તે વિક્રમ ચરીત્ર ચરીત્ર; કોમળ મન થાય પવિત્ર. કેમપેરે એ સાંભળું, કેમ પેરે દેઉ દાન; કોણે એ વાતજ સાંભળી, જેઆવ્યું ભોજ મુણે છે કાન.

ચોપાદ—એક સમે એક પ્રદની ગાય જેમ હાંકે તેમ વાંકી બચ; ચઢી ગોવાળ કોષ્ટીલનેરીશ, આરીગેડીકા તેને શીશ. નહીંજ્ઞાન ક્યાનું વરત, સમ ધેનુ ત્યાંપામીમ-રણુલિભો ઉભો ભુવે ગોપાળ; ત્યાં આવ્યો બ્રાહ્મણનો બાળ. અલ્યા દુષ્ટ ધેનું મારી તેં, નેતો દુષ્ટ હાંડીમે; નમરમાં જ્યો કહીશું જમ, એની ગતી તે તાહરી થમ ગોપ કોથો તેડ અખણુ, દીધા બ્રાહ્મણુ કેરા પ્રાણ. નવ લહી તેની કોણે પેર, આવ્યાં દુષ્ટ પોતાને ઘેર. મધ રત્રી ચરધી બહરે; ઉઠર ધેનુ બોલી તાહરે. જરમાં ધરણી પોઠ નાર; તણુ રતમ કરયા વીચાર નથી માહારા ધરમાં ગાય, ગેબી શખ્ત તે ક્યાંથી થાય. દીધા લઈ પેઠી ધર માંપ, બધુ પાડી પોડ્યો છે ત્યાંહ. મુખમાં દીઠા કરોડ, ઉદર ધેનુ બોલે ગોડ; દુરમંથ ગંધ તેનો મંધાય. પાશે ઉભા નવ રેવાય. નારી તે દેખીને વળી, હત્યા બેઠી તેતો કળી. કીધું પાપ પાપીએ પુર, વિતી રાત લગ્યો છે મુર; ચરે પાપી તે કરમ ચંડાળ, સ્ત્રીએ શીખ દીધી ગોવાળ; દુષ્ટ કરમ તેં એશું કર્યું, તાહારે ઉદર કાંડે ભરય, શીર હત્યા બેસારી ક્યાંહાં, ગાય બોલે છે પેટજ માંહ; મીઠે જમને મંઝા તીર, પાડ પડને ખોઈ શરીર ભઠ પડ્યો તાહારિ દેહને, ત્યારે જ્ઞાનઆ-વ્યું તેહને શું કામ ઇચ્છે તું આજ, તે કેહેતાં ન માનીશ લાજ. મઉહત્યા બ્રહ્મહત્યા જેહ, ઉતારવા પાડુછું દેહ. અલ્યા કામ તાહાર નહી થાય, મુકીશ હેત્યામ મંઝામાંય હાંકી કાડ્યો દીધો માર, નાહવા ન પામ્યો તે ઠાર, વીચાર કર્યો પાપી મન, નીશા

પડે ગયો એક વન; મોહોટી કાષ્ટની ચીતા કરી, ઝંપાવા બુદ્ધિ મન ધરી, જેવો પડે અગ્નિમાં, અવનતરૂપી તબ બોલ્યા ત્યાહ; મુજ દેખતાં બળમાંતુ આજ, કેહે તાહ રા મન કેરું કાજ. એહત્યા માહારે શીર પડી, માટે દેહ બાળુ આ ધરી.

દોહરા—વચન સુણી ચીતામાં ધરો, વાક્યસાંભળ કરણ; હવડાં હત્યા બેયછે, વળતિ થારો તણ લક્ષવરા અગ્નિ બખે, બ્રહ્મહત્યા નહીં બય; ચરણે લામ ગઉતમ તણે, તો કામ કદાચિત થાય. માહારાજ બાળુ નહી, ગઉતમકેશ ઠામ; હુ પાપીજમ કેમ વસુ કયાંહાં ગઉતમધામ; બ પાપી તું પાધરો, દક્ષણ મંગા વાટ; શ્રીનરમદા તીર છે, રામકુડને. ઘાટ. શુભપાણી શાનીધછે, સીતાવાડીજ્યાંહ. નીત કરવા સંયાસમે, ઉઉતમ આવે તાંહ; ઉતમ ઉપાય બતાવસે, જે લાગે જમ પામ; બાકી જે હત્યા થકી, નથી રહયાનો ભેમ.

ચોપાપ—માહારાજ રૂપી પરકામ, દેખાડો ગઉતમનો ઠામ; માત તાતને ભરાતજ તમે, તમ શરણુ આવ્યાછું અમે, ધણાક દીનતા નાખી મુખ, પ્રસન થયા તાંહાં પોતે રૂખ; તે પાપીને ઝાલ્યો બાંહ, આવ્યા રૂદ્રદેવ છેતાંહ. નાહયો નરમદાથડ પ્રસન ગઉતમનું કીધું કરશન; વચન રૂપીએ બેડયાહાય, બોલ્યા ગઉતમજ સાય. તુજ સ્તુતી મનમાં આણુએ; મુજથી અધીક એને બણુએ; ગઉહત્યા બ્રહ્મહત્યા જેહ, માથે લઈ બેઠાછે તેહ, તે માટે આવ્યા તમ શરણુ, માહરી ચરજ સાંભળએ કરણ; હત્યા ઉતરે નીરમળ થાય, માહારાજ કરોને તે ઉપાય.

દોહરા—કહે ગઉતમ રૂપીજ શુણે, પાપી થાય પવીત્ર; નરમદા સાનીધછે સભળ વિક્રમ ચરીત્ર ક્રીયા પુરાણ કોણુ ગ્રંથમાં, કઈ પુરીમાં કોણુ નામ; કેઠવીધે તે સાંભળ, તે રેહેનો કોણુઠામ. ચોપાધ—કળિયુગમાં તે વિક્રમ થયો, મનુષ્યદેવ રૂશ્મીએ લહયો; પુત્ર તેનો ઇંદ્રજ તણે, સ્કંદ પુરાણે મહીમા ઘણે, દાત નહી કે રાજ પખે, રાજ કરયું ઉજેણિ વિખે; તેના પુત્ર્યની પદવી ઘણિ, શીઘ્ર કથા કહુ વેતે તણિ. બ્રહ્મણવી પુખ કીજીએ, ચરણામરત તેનું લીજીએ. હંકાર એનો છાંડીયે, રાજ્યાસન વળતુ માંડીએ; મુખડ કેશર કુમ કુમ ઘણા, પ્રજાએ તેનો પોથી તણાં; કાંટે પુષ્પનો પેમલ હાર, સભા કરીએ ઉતમ સાર પોતાની કાયા શુદ્ધ કરી, બેશીએ સ્થાનક સાંભળવા કરી. કથા બત્રિશ સાંભળીયો જાન. પોહોચે તેજ હીજે જાન. જાન સુણું તે લક્ષજ થાય, બ્રહ્મહત્યોદિક પાતીક બય; સત વચન બોલુ નહિ આત, સાંભળ રાજ આણી વાહાલ. મન તણે સંદેહ ભાગીયો, બોજરાય પગે લાગીયો; વિકથના પ્રાકરમ હોય જેહ, અમ આગળ સંભળાવો તેહ. કોણુ દુખીયાનાં ભાગ્યાં દુખ, કેમ પ્રજા પમાડી સુખે; કેમ જાન પુત્ર્ય આચર્યાં, પરદુખ ભજન કેવા કર્યાં; શકરવતી આલે છે ઘણી. કથા કહો મુજને તે તણી, જે કથાથી પાવન થાઉ, ચરમાં બેઠો મંગા નાઉ; સાંભળ રાજ ચતુરસુબળ, વીક્રમ કેરાં કરે વખાણુ, એક સમે પોતે તાંહાં

ગય, બેઠે સીંદાસન સભાય, એટલે કાવડિયા આવ્યા જાત્ર, પુજવા એમ એ પાંચે પાત્ર, મંજાજળ ભરયાં તે માંદ, વધજનાથ ચડાવા જાય, બાવો પાડ ખંડિ જ્યાં નાસે, કાવડિયા તે શ છે ધરી, તિરથવાસી તેના નામ, ફરતા આવ્યા ઉજ્જિમામ, નમ લોક લાગે છે પામ સુંદર રહેવા આપી જાત્ર. કાવડિયા કહે છે કરખેડ, વિક્રમ સેન એવાના કોઈ, વા ભાઈ મોહોટો પુન્યવંત. શેન્યા ચહીત યેઠ છે સંત, જુઓ સજામાં શોભા હોય, આડિ છડિ ન કરે કોય જાત્રાળુ એવા આવ્યા જ્યાંદ, મહીપત આપ બીરાજે તહી. પ્રજામી જીપને દીવાં માન મેવા પુલકેફળ પાન, ક્રીયા દેશવશે ડો કયા, શા કામે આવ્યા છો ચહી. સુખીયા કે દુખીયા છો મન, કાન પાત્ર કે ખચીક જન.

ઢાહરા-કાવડિયા કહે છે સુણો, નહી જાચિક નહિ દુઃખ, તિરથ સવળે જળ પીવુ સહા અમારે સુખ. દેશ નિરખું નિત નવા, ઉતમ તીરથ હોય, રાજ સુખ તમેલ્લો એ સુખ નવ લહે કોય, દેશ દેશની બોલીયો દેશ દેશના કાર, દેશ દેશના વરણુવ સહુ સોભા અપ્રમપાર. કોનકો એક કંઈ તણો, મારમમાં થયો સાથ, હરહારકાશી થઈ, જવુ શ્રી વધજનાથ. શોભા તમપુર દેશની, એકશું દિનને રાત, સ્નાન કરી ક્રીપા તણા પથ જશુ પ્રભાત.

ચોપાઈ-વીક્રમસેનતું હરખ્યું મન, અમ આહાર જમાડ્યા અન, વાટ ખરચી મંધાવ્યો દ્રવ્ય, નવિ કાવડો કરાવિ સરવ તીરથવાસી બોલ્યા તેહ, વિચાર કરયો પોતાને દેહ, હું પણ પૃથ્વીબાવા ફરું, અડસઠ તથે જાત્રા કરું, મુલક મુલકની ચા-ચા જોઈ, માહારા મનનો સંદેહ ખોડિ, પોતાને મન ઘડીઓ ઘાટ, પ્રધાનને સુધ્યો છે પાટ. માહાર રાજ ચલાવો ધામ, નવ ચાલીશ કાંઈ કુડાં કરમ, જાત્રાળુનો વેશજ ધરિ, આપ ખભે એક કાવડ ધરી, ચાલ્યો આપ વીચારી મન, તે કોઈ વાત નજણે અન્ય જ્યાં તીરથ આવે ત્યાં નાહાય, અનેક તીરથ એમ કરતા જાય નાયો રેવા મંજાવડી, વધજનાથને કાવડ ચહી, ઘણા દીવસ રાજ રડવડયો, કરણાટક મા આવી ચડયો. મધ્ય ચઢીટા વચે ચોક, એક વણીક ઝરિખનું હાટ, થોડિ પુજ થોડો વેપાર, દુરખળ જનનો ચાલે કાર. રોજ બેઠો હાટે જઈ, ત્યારે કાવડ બારે થઈ. મેલિ કાવડ રાખી ધિર, સુખ પખાળિ પીધુ નિર, ઘણાક ધરાક હાટે મયાં, જ્યારે રાજનાં પગલા થયા, એક આવેને બીજે જાય, લાભ સવાયો તેને થાય, પોહાર એક એમ કરતા મયો શેઠ સરવ વિચારિ રહયો, એક માસમા વેચાયું જેહ, એક પોહારમા વેચ્યું તેહ.

ઢાહરા-એટલે ત્યા નિશાપડિ, વણિક લાગ્યો પામ, મુજ મંદિર પાવન કરો તો આપુ રહેવા જામ રાજ કહે તમે સામળો માહાર રહેવાનું મન, નવ રાત્રિ છે માહારે. માટે રહેવું છે કશદીન, ત્યારે હરખ્યો વાણીયો, મનમા ઉપન્યોર મ, મનવાહીત

માહારે થયું, આજમુને ઘેર મંમચોપાધ-પાછળ ધરને આગળ હાટ, તેનો મારમ વચમાં હાટ, એકાંતે ભેતચા હેતે કરી, બહી પેરમન હેતજ ધરી, પુત્ર વહુ પોતાની નાર, કહયો માંડીને સવવે વિચાર દેવંશી હીશે પુતળ, આપણું ભાગ્ય એ આવી મળ્યું; કર્મવંત પુરૂષ કો હોય, તે માટે રખે દુભે કોય. તે દહાડે રાજને અપવાસ, કરિ રહયો વનાકને વાસ; વિતી રાત્રી દિવસ આવ્યો, વણીક સોદો લાવીયો, આણ-તાં પહેલાં વહેરે લોક, ઘડે દોકડા કોરા શોક, અમલ થયો ત્રીજ દીન તણો શોદો લાવ્યો દશજ અણા; થાકે બાપડા લેનાર વેચાતાં નવ લાગી વાર, ચોથ સત અણા આણીયો. વેચીને હરખ્યો વાણીયો; વહેવાર તણો તો કહી પે કાઠ, થયા એમ કરતાં દીન આક; દ્રવ્ય કમાયો પુલ થઈ, તેના મનની ચીંતા મઈ. કથ કામની મુતને વહુ, મળી વિચાર કરે છે સહુ; કુંવરી કન્યા વરન તેર તણી, તેનાં તો ચીંતા છે ઘણી આપ્યો લાલ ઇશ્વરે આજ, તો વીવાહનો કરએ કાજ, વર ખોળી ભેચા દશ-વીશ, તેમ તેમ ચઢે કન્યાને રીસ, એકે વર તેને નવ મંમે, માખાપને તો અદક દંમ; બોલી બોલઈ તે કન્યા તણી, મુખ મરડીને રીસજ ઘણી, એનો વાણીયો કેમ કહેવાય એતો વરશે વિક્રમરાય, રાણી થઇને ચાવે પાન. તે. સાંભળ્યું કુંવરીએ કાન; ભાભી તું જો બોલી વાણ, તેનો નીસ્યે સાચું જણ, નિસ્યે વર વિક્રમને વર નીકર હું કુંવારિ મર. વિક્રમ વિના પુરૂષ જો ભત, તે મારે માટી જયો પ્રાત. બ્રહ્મ હત્યાદીક પાતીક ધર વિક્રમરાય વીના જો વર, એવી પ્રતિજ્ઞા કન્યાયે કરી બાહાર બેઠે રાયે સાંભળી; મહા કવરધા ખાધા સમ, વીક્રમને વરે છે કેમ. દિવસ એક એ વધતો રહ્યું, એ કન્યાનો પારજ લેલો. સહુ સાહુકોને લાગ્યું કામ, રાજ પોદયા પો-તાને કામ. અન્ધ રાત મઈ જ્યાહરે, એ કન્યા ઉઠી તાહરે ઘર ઉપાડી બાહરે મઈ, મહિપતને મન ચીંતા થઈ. ઉઠ્યો ચરચા બેવા કાજ, સુખ સેજ્યા કરિને તાજ. ની-શ ચરચા તો નરપત બુવે કન્યા મઈ ખાણીને કુવે. મુસ્લમાન નારીયે કંચુ, ઝંપા-વા માંહે મન ધરયું.

દોહરા-વીક્રમરાય પ્રમટ થયો, ઝાલ્યો તેનો હાથ; શા માટે એમાં પડે, મુજને કહે તે વાત. આપે હત્યા કાણુને, તજે છે સઘળું મુખ, આગપણે કુવે પડે, શું ધમકયું છે દુઃખ સત્ય વાત જો કહે નહી, વા બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. આપની રંજનને મમે, સમાવે તારા તાપ. ચોપાધ-મધરાતે ઉઠી છું હું, કયાંથી કરમે આવ્યો તું, સંક્ષેપે કહું તે સાંભળો. લાગે વાર નથમાં વળો, મળ્યા સહુ સહોદર સાથ, માહારા વીવા-ની કે વા વાત, સરવ ભતનાં બેચાં ઘર, મણાવી દેખાડ્યા સર. ન મળ્યો મુજને એકે સીધ, મુજને ભોળઈએ મેણું દીધ. તેને તો કેમ મમે નરરાય, વીક્રમ સાથે વીવા થાય. મેહેણું દીધું રાજતણું, મુજને તો દુખ લાગ્યું મળું, હું રાક ભત તે દયણું હતું, વીક્રમ રાજને કેમ મળું. માટે કુપ પડીને મર અંતકાળ બોલ્યું મર.

આજપણે મરણું આપ, તે વિક્રમ રાજને પાપ. કાને સાંભળ્યું છે મેં નામ, કોણ જાણે રહે છે કુણ મામ. દોહરા-રાજ કહે રામા મુણે, અસત્ય બોલે આપ; તાહરે દુઃખે તુ મરે, રાજને શેનું પાપ; મરણુ તજે હરીને ભજે, પાછાં આવો ઘેર; વીક્રમ-રાય તુજને મળે. કરૂં હું તેની પેર. માનનીએ માન્યું નહી કરે ઝપાપાત; હાંહાં કહી વિક્રમે, ઝાઝ્યા તેના હાથ, અહ્યા આપ દેઉં તુજને, કેમ ઝાઝ્યા મારો હામ; વરત માહારે ભગવીયું. કુવારાનું મન સાથ; પરનારીનો કર અહ્યો, થયું કન્યા વરત ભંગ હવે જો બીજે વર તો કોણ થાયે અંગ, આપ પ્રાણ વેગે તણુ; હત્યા તાહરે શીશ, ખાંપણ લાગે લાજમાં એમ લખ્યું જીમદીશ,

ચોપાઠ-રાજ કહે શામા મુણ તું, વીક્રમસેન કહે છે તે હું; ઉજેણીનું મુકયું રાજ, અડસઠ તીરથ કરવા કાજ; જાતો તો હું માહારી વાટ, થાક્યો બેઠો તાહરે હાટ; દસ દીવશ રહ્યો તમ ઘેર, શયણી નીરખી તાહારી પેર માહારી જાત પુરાણ કરૂં, ઉજેણુ જઈ તુજને હું વરૂં; મુણી વાત હરખી કામની, પાછલી પોહાર રહી જામની; દુધ દહી રહ્યું માહારે, હું તો પગે લાશે તાહારે; ત્રત કુંવાર સાબુત રકયું; વીક્રમ પામી કારજ રયું, અખજાની અરજ સાંભળો કરણ, માંધવ વીવા કરીને પરણ કામતુર આર્લામન આલ; કહે વેદના મહારી ટાળ; રાયને ચઢી છે રીસ, જાળો દીધી છે દસવિશ; એક તો લંપટ કહે સહુ લોક બીજી થે તીરથ વરત ફેક, નારી વીના જોડુ નેહ, તો કુટ્ટી થાયે મારી દેહ; વળી વિચારે વિક્રમ રાય, આશા ભંગ એની કેમ થાય; અસી હત્યાદીક પાપ થાય, કુંભી પાપની પાણે જાય. દોહરા-રાજ કહે એનું કર્યું, એ ભોમવશે પાપ; હવડાં જો કહે તે મરે, પછે કરૂંની આપાસીની પુદ્ધિ પાનિયે કરે ઉતાવળું આજ; કામ વશ થઈ છે ધણી, એનિ ભાગુ દાઝ. ચોપાઠ-રાયે માધરવ વીવા કરી, તે વેળા તે નારી વરી; રૂતુ દાન આપ્યું ત્યાં સ્ત્રીનું મનાવ્યું મન. આમળ પાછળ આઠ્યાં ઘેર, બીજું કોઈ નવ જાણે પેર; માતુશકાળ થયો જેટ લે. સહુ સુતા ઉઠ્યાં તેટલે રાજ ઉઠ્યો કાવડ ગ્રહી, પંથ જવાની વેળા થઈ; છાની નીસી રાખ સાથમાં આપી તે સ્ત્રીના હાથમાં; રાખે જઈ તે અગોચર કામ, આમળ એનું પડશે કામ. સહસ્ર મોહાર શોવરણુજ તણુ, ખરચિ તેને આપી લણી; તે કોઈ નવ જાણે વાત સુતા ઉઠ્યાં જનુની તાત, ચીસી ખરચિ તેને દીધ. શિખ માગી કર થો પંથ શિખ. અડસઠ તીરથ પુરાં થયાં, રાય વિક્રમ ઉજેણી ગયા; વિક્રમ બેઠો સીંહાસને જઈ; જઈ; પ્રજ સહુ રળીયાતજ થઈ; દીન પુઠે દીન તો વહિ જાય, આનંદ સહુને અદકો થાય, દીન પ્રતે દે ઉત્તમ દાન; જામક જન પામે છે માન; દુખી-યાનું ભાગે છે દુઃખ, પ્રજ સહુ પામે છે સુખ; એહ વાતતો અહીંથી રહી પેલી સ્ત્રીની શિ મન થઈ. દોહરા-ઉદયે યરભજ વાધીથો, જેમ જેમ જાણે દીસ; ખાંપણ લાગી દેહને. અડ્યું આજ એ શિશ. જગ્યા ના આપી ગામમાં, મહીયરને મુસાજ; વરણુ

અહારે સાંભળ્યું, ચઢ્યું કુંવારા આળ. ચોપાઈ-માત પીતાએ તે પરદરી, ફટ ફટ સહુ કોયે તે કરી, કુળ લણ્ણુયું છે અમ તણું, બણ્યું તારું મોટમપણું; મોજાઈ કહે એ પ્રાકમી ખરી, નણું વીકરમ વરને વરી; એવાં અનેક સહુ મહેલ્યાં દીધ, તે સૌ આયે માંથે લીધ; મોહોટી નાત હાકમનો ડર, માઆપે તબબુનું ધર. સોનુ અરશે આવે વાન, જે પહેયાથી તુરે કાન; કહો પમ કાહેથી સુખ થાય, ઉત્તમ સંગે ઉત્તમ બચ; ઉદર મરમ તેણે કારણે, તે કાઠી મુઠ્ઠી બારણે. દોહરા-માનની મન વીચારીયું ન સરયું એકે કામ; હવડાં કો માને નહીં, જે લઉં વિક્રમ નામ; હસારત એકલી કરૂં, તેનો સરવે ફેક; કહુ કુંવારી રાયે વરી. તો હસશે મરવે લોક; કામ જોડીએ હાડથી મોહોનાં વિધા હોય; ભુરફી નાંખી વાતમાં, તે અન્ય ન જાણે કોય; વિકરમ રાય પોતે થયો, ભુઠ્ઠ દીધું નામ; હું એને કહે વરી, કરયું અણધરતું કામ. સ્ત્રી બુદ્ધ તો પાનીયે, થઈ હું તો અબળ; પાંપણ લામનારૂં લાગીયું સઘ તજુ હું પ્રાણ; સાચાનો મુરજ સાખીયો, પ્રતક્ષ દેવ કહેવાય; જોઉં મરમ શો પ્રસવે, જે લણ્ણુ તૈયાય

ચોપાઈ-તે નારી આવી ગામજ બહાર, શીવ પ્રસાદ કરે તે ઠાર; પાસે પોતાને છે મરથ; તેથી સરશે સઘળો અરથ; ગાંમરવ એક છે અવાસ, રાખી ધરમાં કરી તે ઠાસ; મહેલ્યાં દેખને થાક્યા લોક, પોતે છાંડ્યો રૂદેમાં શોક આપે માંડી બેઠી ધર સુત્ર, પુરે માસે પ્રસન્ધો પુત્ર; રવિ આકારે તેતું તેજ, જે દેખે તે અદક હેત; આવે નિરખવા બધુ ગામ, રાજરતન પાડ્યું છે નામ; દેખે સામુદ્રિકનાં છે ચેન, અરમુન સરખો બીજે એન. દીરઘ બાહુ ને ભરકૂટી કપોળ, ઉર વિશાળ સરખું છે લોળ; રાંક ધેર આવ્યું રતન, તેનાં સહુ કરે જતન જનમ અક્ષર માંડ્યા તે તણા, નવપ્રહે ઉતમ નહીં મણા; અંતર ગુરૂ અંદ્ર માહ દશા, કેદરસ્થાન કે બગુલ વસ્ત્રા. ધન સાત મે છે શની, પ્રાકરમ ભુવન બલખની, દશમે મંજળ આણું દે બચ, તેમ તેમ બાળક મોહોટો થાય. શુક્લ ચંદ્ર વાધે છે જેમ, લક્ષણ રૂપ વાધે છે તેમ; વરસ સાત થયાં જ્યાહરે, નિશાળે મુકયો તાહરે; વજ્ર શીખવે વિધા તે બણે, લેખુ તો લાખેણુ બણે; મોહોટો તેને સઉએ કહયો, વડો નિશાળાં આ તેનો થયો; પુટે જે નિશાળાંયા રહે, તેને સહુ નખાયા કહે; મારયો કારડો એકજ બાળ. તેણે મોહોટો દીધી ગાળ; ન બાપો કેમ મારે મને, મહેતા કને હું લઈ જઉં તને; કાસ સાંભળ્યું તેણે રીશ, પગની જવાળા લોગી શીશ; તે સમે વરસ થયાં છે બાર, બણે સઘળા રાજ વિચાર; મધ્યાને આવ્યો તે ધેર, જનુનિને પુછી સહુ ધેર; પેટે પાળી મારૂં આપ, દેખાડને તું માહશ બાપ; હાથ ચુડો માથે કેશ, જોબનવતિ બાળે વેશ. શીવ આજ્ઞા બોલોને સત્ય બણે અબણે થઈ જે મત; કલંક તે માનવિને અઢે, માહા દુખ મનુષને પડે; માટે સાચું બોલજો. મન તણા પડે બોલજો. તું જોવે તેલિ મારી માય, તુજને દીઠે તિરથ થાય, સાચું બોલો તો દીલમાં ધરૂં નહીં કહેતો મારીને મરૂં. સત કહેને કયાં

મુજ બાપ,તુજને બ્રહ્મહત્યાનાંક પાપ.એવિ પાત માએ માંજળી,બ્રહ્મહત્યાથી આપ મન ડરી. લખી મેહેલ્યુ છે ધરમાં પત્ર, આપ્યું પત્ર હાથે તત્ર. તાહારો પીતા નવ બણું હું,આ વાંચી ઓજખને તું.મટે તે શીક્ષા આલખે,માંહે લખ્યું તે પા-જખે. ઉકેલ્યો કામળ હેતે કરી, માંડ્યો વાંચ રા દ્રષ્ટે ભરી.

કાહરો-સ્વરિત શ્રી ઉઝેણિ ધણિ, ધીરવિર જોરાય. પ્રહુખખજન સુખકરણ, વિક્રમજીત કહેવાય, સહોદર પરનારેનો, સુખકારી જે આપ,ઈંદ્રથકી ઉત્પત્ત હવો, વહ તમાહા બાપ.નથી કાંઈ ખાંપણ નારીમાં, ઉજવળ કરમી અંક,પરણિને મહેલે પરહર, મન નથી બણી કંઈ વંક.દ્રવ્ય આપ્યો છે બણો, પછે લીધિ છે વાટ.ખેડા ખાળે બે બણાં, પુત્રને માતા માટ. આવે પુત્ર જે રાજવિ, મુજ વિયંથી હોય તો મુજ તે જમાડો,મન નવ બણે કોય.બત્રીસ લક્ષણ આગળો,સંગીત શાસ્ત્ર સુખાય મુજને આવિ છેતર, એ લખીયું એધાણ.

ચોપાદ-એક પત્ર પોતે વાંચીયું, ખાંને હસમાંહે સાચીયું. હરખ મનમાં બગીચો, માતાને પગે લીમચો. મારી માતા જવતારજ ધન,કોઈ જન્મનું પ્રમટ્યું પુન્ય. અશ્વ એક અનોપમ લીધ.દો આજ્ઞા મા કરીયે શીધ જઈ વેગે જમાડુ રાય, તમને હું તેડાઈ માય,લોક અપવાદ ટાળુ મન મુત્ર,તો બણજે બચો તમ પુત્ર મા રિ ચીંતા નવ કરશે. તમો, કોઈનો માંજયો ન જઉં અમો પ્રદક્ષણ દેઈ પગે લાગી ચો,આશીર વચન મામીચો. ઉત્તમ દિકન મારમમાં થાય પુત્ર પીતાને મળવા જાય બનમાં શુકન પંખીતણા, પામે રાજ તેમાં નહીં મણા. ઉઝેજુ તુર ખેડ્યો તે રાય, પુત્ર પિતાને મળવા જાય. એક માસ ઉપર દીન ચાર, ગયો અવંતી રાજકુમાર. પાંડવ નરત્ય સભામાં થાય,તે એક ભેજનથી સંભળાય. નમ્ર માંહે અહારે વરણ, હરીકથા સુણ નીત કરણ પમને પગલે શિવ પ્રસાદ,સઉ તણે મન ઉલાટ. રચ્યા રચાન વિશ ભેજન વાટ, મણા હું. પાણિના વાટ. ક્ષિપા ત્રઠ બીજી મંત્ર, રનાને થાય પાવન અમ.સહુ માનવિ બણે વેદ:ઈંદ્ર જેવિ અધિપતની ટેવ વિજી સરખા સમળા બ્રહ્મ, અગ્નિ હોત્ર પાળે ખટ કમં.બણે પદમની સરવે સખી, ઈંદ્રપુરી આ કારે લખી.ધર્મવંત અહારે લોક,નહિ કોઈને વ્યાધિકે શો.કામદુરમા જેવિ સળમે ગાય,ધર્મમાર્ગે તે સહુકો ધાય. રાજરામ શ્રી વિક્રમતણું, શું બખાણુ કરિયે મુખ મણું. ઈંદ્રઆકારે ફરકે ધ્વજ,અધરાવન સરખા માંહે મજ ધેર મંજાજળ ધોડલા ધડ બણે લંકા ટોડલા.એવિ નમિ ઉઝેણિ વડી, શકે વિશ્વકર્માએ મડી.સીના ચી-ત્રામણ ધેર ધેર, પતીવ્રતા પાળે બહુ પેર; સહુનેમન પરમેશ્વર બ્રહ્મ, કો કોનો નવ ચુકે ધરમ. વધરા કરે વેપારિ હાટ,લાભ લે બ્રહ્મણને ભાટ. ક્ષાત્ર ક્ષત્ર વટારણમાં ચઢે,સાધુ પંડિ તે શું વઢે.રાજનો સત્ય બાંધ્યો પાંડ, કરે અપ્રાધ તેવો દે દંડ વિપ્ર અબળચિક સહુના મન, રાજ પુરે ખેડો અન પવિત્ર કાયા નિર્મળ દેહ, મનત્રાંછીત

વરસે છે મેહ; એક જનને અદોષ લાભ, રાજ તે દમનો ભાગ; જ્યાંહાં આણુ ધર-
મની ફરે, ત્યાંહાં વીધન કોઈ નવ કરે. રામ રિધ એવું છે નામ, રાજકુંવર આવ્યો
તે ઠામ, અજણ્યો રાજ સભાએ જાઉં, તે તારણથી હજવો થાઉં.

દોહરા—યોડે ગામને પેસતાં, સુંદર વાડી વન; તે જોવાને આવિયો, તે દહાડે
રાજન. ફળ પરાડી ઉપડ્યું, જાણે સાગર પુર; તે સાથે થોભી રહ્યું આખા મંડળ
માં સુર. કુદંબીવાળે મડમડે, જેમ ગાજતો તેહ; તારા મધ્યે જેમ અંદ્રમા, તેમ રા
બનો દેહ. ઘટા ઘડી ધન તણી. તેવા સોમે મજ; તે મધે જેમ વિજળી, તેમ ફરકે
ધ્વજ. ધરને કાયર દખતાં, મળે દુશમનનિ ભત; સરોદર ખીલીરહયો. જેમ અંબુ
જે પ્રભાત. ખલક જોવા ઉલટી, મરેલીને ધરસુત્ર, માંદો માંહે નિરખીયો, મહીપત
પોતે પુત્ર.

ચોપાઠ—નરપતી નીચળી ઉલટ થયો, રાજ સભામાં રાજ મયો; મહુ મહુકોને
વળગ્યું કામ, રાજકુંવર ઉભો તે ઠામ. બુધ વિચારી તાંહાંકારણી, નારિ માંહી ચ
તુર માલણી; નારિ એક બેઠી તાંહ, પેઠોપોતે પાઉમાંહ બાંધ્યો તરિઆણીને ધીર,
મુખ પખાળી પીધું પીર; આડો દરે જોયું ચેદન, હારજ બેજો માહારી બેદનપ્રદે
શી પડ્યોઆવીયો, પસલી એકકાપડુ લાવિયો એમ કહીગયો તે પાસ. મુખમોહો
ર હેમની પચાસ; બલે આવ્યો માઉનો ધીર, લીધાં ઓવારણાં દીધી ધીર. જીવી
જીવજો કુંગર તણી, વાધોલ જ વિક્રમથીધણી; અનેક એનિ આશીશકરિ, મેહેલી
છાપ લાવિ પુષ્પતણિ, પરેમ હેતને ઉલટ મેર, તેડિ મધ પોતાને ધેર; ખાનપાનને
અમરતપાક, રસોઈ સુંદર અત્રિશશાક. ત્રીમસોપારિ ઉજવળ પાત, સંતુષ્ટકરયો
દમને માન; ઢાળ્યો દોલીયો સકોમળ સેજ પોદાળ્યો આંધવ આશ્વિદેત રતનકમળ
મુકયો દિવડો, તું માઉજયો વિરડો; સુખ પામ્યો શાહોદર ભત, પછે પુત્રી વિગ
તનિ વાત. કુણ દેશને ક્યાંહાં ધરસુત્ર, કુણ રાજવંશીના પુત્ર, કુણ પનોતી કુખે
ધરયા, રૂડા કરમનિ કુને વર્ચી શું જાણું સેજ છે કળ વણે. પથે પળ્યા છે જોખન
પણે, સત્ય વાત ગમે તે કહો, મુજ આશ્રમે સુખે રહો, મુજથી થાય તે દીજે કામ
હું જોન આંધવને નામ. રખે રાખો મનમાં ખરેખરો, મન મેહેલીને વાતો કરો.

દોહરા—રાજકુંવર કહે બેનડિ, હવડાં નરપતી કામ, તારે ધેર રહયા થકી જ
જાશે બાપતું નામ, પ્રમટ થાશુ એક માસમાં, ભાગશે મનસંદેહ, ત્યારે પસડીઆ
પથું, મન ચીંતવશો તેહ. જે અમને રાખી શકો, તો રાખો આ ઠોર, આપજથી
તમને કહું; હું છું રાખનો ચોર અમને રાખે કોપશે, તારો વિક્રમરાય, પેહેલીકુલ
જ તે રૂડિ, હવડાં કશીનાય. બેનકહે શુણઆંધવા, ધન આજનો દીશ, રાજવિક્રમ
કોપશે, તો તાંહાં દેઉં શિશ જેનેધેર પડ્યોલો, તેને મનતો દેવ, માટે મારો ધણતું,
કરે તમારિ શેવ માહારિ ભત માહારો ધણિ, મારો જાણો પુત્ર, તે સર્વે છે તાહર,

શમરથ સહિત ઘરસુત્ર; ઘરમાં બેઠા રહોતમે, મુજને સોંપો કામ; ધમ્મજા ભોજન નીત્ય જમો, ખરચો દાહાડી દામ જાઉં નીત રાજદારમાં, લાલું ઘણેરો ગ્રથ; ચરચા નીત્ય તેનિ કહ્યું, જે કાંઈ હોએ અથા ચોપાઈ-ચારે બેનડી દુઃખ જશે, બારે કામતો તેથિ થશે; એમ કહીને હામજ ધરિ પોહોડયા સહુકો નિદ્રા કરિ. પ્રાતુસકાળ ઉગી-થો રવિ, દાતા ભક્તનિ વેળા હવી; સ્નાન દાન ક્રીધાં ભોજન, પંચામ્રત આરોગ્યાં અંન; બીજ દીવસનિ રેહેણિ થઈ. પુલ આપવા માલણુ અમ. બેહેન તુજને આપુ પત્ર, રાજસભામાં નાંખો તત્ર, અ પી પુલ વળી તે નાર, નાંખ્યો પત્ર સભામેળર; બીજે દીનસે બેઠા સહુ સાથ, કાગળ ગયો રાજને હાથ, બીડા દેખી વાંચ્યું હેત, વાંચ્યો સાંભળતાં સભાસમેત સ્વસ્તશ્રિ વિક્રમ રાજન, પવીત્રછોજ નિરમળ મનલ-ખીતમ છે માહાર નામ, અમો રહ્યા તાહારે ગામ; મરાશીઓ ઉજેણિતણો, માંશુ દ્રવ્ય અનમળ ઘણો; માટે આવ્યો છું તમવાસ, બાર વરસનો લેઈ ગ્રાસ. આજન આપો તો બમણો લેઉ, ડંડ રાજ પ્રજને દેઉ માહારે માલ ભોગવશેતમે, બારવ-ડીએ રહીશું અમા; જગ્ય જગ્યરે હવેતું, મારા માલને ભોગદારિ હું સંક્ષેપ લખું છું આજ, નહી ચેતે તો લેઈશ લાજ; એવું વાંચ્યું પોતે રાજન, લાગી ઝાળ પોતા-ને મન. સાંભળતામાં સહુકો હરચા, મન ઝોલ આ મનમાં વચ્ચા; ચિતરામણુ લખ્યા હોય જેમ, સભા રહી સાંભળવા તેમ. કહો બાઈ આ લખનારા કોણ, થયો મરાશી થો પેદા ચોણ; લખી વાત જેણે આવડિ ધન કુખ એનિ આવડિ લખ્યું પાળે તો ચો હોય, નહિતો લખાડ લખ્યું છે કોય; છાના કાગળ નાખે મેહેલ, કરવું કંઠણુ ને લખવું સેહેલ. એમ કહીને બીડુ કરચુ, ભરિ સભા મધે તે ધરચું; આ લખનારને લાવે અહીં, રાજનું બીડુ ચાવે સહી; મોટી વાત મોટાના કામ, કોઈ ધાલી શકેન-હી હામ; શેહદેવ મુળદેવ બાંધવા જેહ. માહા મશકરા પંડિત તેહ, તેણે ઉઠીઆવ્યાં પાન, મહિપતે દીધાં બહુ માન; આજતો આ કારજ કીજએ, શરપાવ શવારે તો સિજએ.

દોહરો-પડો વજડાવ્યો પુર વિખે, રાતે નિકળે કો બહાર; તેને તરકર જાણવો, મારિ લાલું આ ઠાર. ચોપાઈ-આજ રાતે નિકળશે ધોર, તેરાજ વિક્રમને ચોર; પંડિત લાવ્યા પોતાને ઘેર, મનમાંહે વિચારિ પેર; ચતુરાઈએ તરકર ઝાલવો, પંડિત જસ રૂંડો ઝાલવો; મુકાવ્યા ડરવાજા ઓળ. બે ઉઘાડિ મુઠ્ઠી પોળ બે લખનારો પ્રા-ક્રમી હશે, તો માજમ રાતે પેદા થશે હેડ સાંકળીને ખંચે કરી આલુ ચરણુ તેને છેત-રિ. શેહદેવ ઉમમણો મયો, મુળદેવ આથમણો રહયો; તે માલણુ લીધાપર. કહયો કુંવરને સરવ વિચાર. કોઈકે ઠમ નએ આવિયો રાજશુ આડિ લાવિયો; તેને આજ પંડિત ઝાલશે, બાંધિ બંધ હેડે ઘાલશે. વાર કહીને પોઢયો વિર; હવે કઈ હું માકમ ધિર; સહુ ધારણુ પડ્યું બ્યારે, મધરાતે ઉઠયો તાહરે. સિ શણુમાર તે સારા થણા,

શત સહસ્ર અલેખે તણા; છુટી વેણ સંવાગજ કેશ, થઈ રંભા કોઈ બાળેવેશ; નખ શીખ સન્ન્યા સૌજ શણુમાર, પારીજતીક મુકતાકળ હાર; હેમ ઝુમણુ મોતિલેહેક, પરમલ ભરાસ કરતુરી બેહેક. જેવી પદમની બ્રહ્માએ ધરી, તે થઈ દીસે કોપકવડી ચરણચોળી કંઠી રેમ, લીધા થાળ મોતીના સંગ. કુમકુમ ચંદન પુખ ભરી, દીપક ભેત માંહે ધરી; શેઠેવ બેઠા છે જ્યાં, રમઝમ કરી આવી તાંહ, નાંખી ભુરાજી મોહનીતણી; લાગી ખંત જોવાની ધણી; ઉઠી આવ્યા જોડી હાથ, બોલ્યા તે જીવંતીની સાથે માઝમ રાતે આપે બાણ; કેમ લોપો રાખની આણ; શાની થાળમરી લાવિયાં કેમ મારમ આપે આવીયાં.

દોહરા—રાતે શીવપુજન કરે, માહારે બાધા આજ; ભરી થાળ પુખ તણા, આવી છું તે કાજ; પ્રધાન એ મારો ધરધણી, નારી કહુ કેમ હોય; પડો વાગ્યો છે રાયનો, સાથે ન લીધું કાચ. ચોપાધ—એમ કહીને ચાલી જાય, વિપ્રતણું મનવિબંધ થાય; ખોળીયું તે ઠેકાણે રહયું, જીવને મન તે ઠોડે મયું; કરી પુખને પાછી વળી પડીતને મન પોતી રળી, બેઠા વાટ જોઈ છું અમો. કાંઈક પ્રસાદ આપોને તમો. લટ પટ કરી રાખી કામની, નહિ કોઈ પાસે જામની, જાતે નારીને કામ એકાંત, તેનેમન કેમ આવે બ્રાંત, કામનાં કહે કેમ બેઠા આંહ, શો વિચાર કરો મન માંહ; એક કમ છે તેને જાલથું, તેનો ચરણ હેડે ધાલથું; કહે સો મુજને દેખાડ, મુજ સાથે નકરશે રાડ; મહારું કહયું કરજે થણું, અમો કહયું કર તમ તણું, એવી વાત કરે જેટલે મુજદેવ આવ્યા તેટલે; ડાહ્યા ચતુર વીધા સંઘઅકલવંત પણ કામેઅંધ. મોહમાયા જીતી જાય, કામવશ સહુકો કહેવાય, સ્ત્રીનાવાચક ધરીયાં કરણ, ધાલ્યો હેડે પડિતનો ચરણ; મુઝી ખીલી તેણે ઠાર, ઉપર મારયો સ્ત્રિએ માર. બેઠી ખીલી આકરી સાથ. પાછળ સાંકળે બાંધ્યા હાથ; હસુ ન કરે નારી તું, મણ માતે મરું છું કું નારી શું કહો મુરખ તમો, રાજના કમ તેતો અમો, નારી નહીં છું નરનિ જાત. તુજને જીવતા કાલ્યા રાત; મુખે કાજળ ખરડયું દીશ; ચુનો ચોપડયો તેને શીશ. રાજ આમળકેહેજે જઈ, પડિતનિ તો આ ગત થઈ; કાળામહે ક્રોધા બેઠે જણા, ચતુર પડિતને ડાહ્યા ધણા; રહી નિશા પાછલી પોર, આવ્યા માલણ કરે ઠોર; સહુકો છે નિદ્રાવશ કામ, શણુમાર ઉતાયાર તેણે કામ; પહોડયા સેહેજે નિશ્ચળ મન, કોઈ વાત ન બણે અન્ય માતુસકાળ થયો જ્યાહરે, નમ્રલીક ઉઠ્યા તાહરે. ગયા દરવાન મન ઉલટ ધરી, જઈ રાવળે બાણજ કરી; રાય અમે દ્રશ્યે ધાલીયા, પડીતે બેચોર ઝાલીયા; હુકમ હોય એવું બાણિયે, કહોતો બાંધી આણિયે. રાજ હરખ્યો દુહીયા સાથ, બોલ્યા પોતાના સેવક સંપ્રાપ્ત. જાઓ તેને ખરવાહન; કરો નમર બહાર બધે ફેરવો; વદન કરાવો તેડુ શામ, ફેરવો તેને દેખે ગામ; ફેરવી ઠેકાણે આવજો, પછે હજુર મહારે લાવજો કહે-તામાં ધાયા તેજેધ, અંતઃકરમમાં આણિ કરોધ. મોહોદ પરેડીજું જ્યારે થયું, સેન્ય

સહુ તે ઠગ પાસે મયુ;આંધીને ખરવાહન ડાંધ,અધા જામમાં ફેરવિ દીધ.પંડીત કહે છે ઠગ નહીં અમો,શામારે મારો છો તમો;તેનું કહ્યું તે કાણુ સાંભળે,બાર બાપની વેળ મળે.

દોહરા-રાય વીક્રમ સભા ભરી, મેઠાતા તે ઠાર;તે વેળા ઠગ આણીયા,સણુ ન લાગી વાર. રાજાએ નીરક્ષણ કર્યું,જેથો તેનો મર્મ;ફટ છુંડા આ થું કર્યું એ તો આપણા બ્રહ્મ એક દુષ્ણ બીજું હસું,કઉતક કરી વાત,કહો બાધઓ કેમ નીપન્યું, બગ્યાતા મધરાત;કેમ ઠગે તમને ઠગ્યા;તે સરવે કહો મરમ.દુષ્ણ પામ્યા દીશેષણું, કહાવો જાને બ્રહ્મ.કહે બ્રાહ્મણ સુણ મહીપતી,થું પુછો છો જોમ;તાત વીમતનું થું કહુ,કરમ તણા.એ ભોમ ચોપાધ-ભરી સભામાં આવ્યાં પાન, તમે ધણાં દીધાંતાં માન;તે સરવે ઉઠી વાટ,ડાયા વાયા છું તે માટ.જીજીવી ભાગોળે બેઠા બેથ, અંતઃ કરણમાં આણિ નેહ.મધરાતે ઠગ તે આવીયો,નારી રૂપ ઠગી લાવીયો;મીઠાં વચન સાંભળ્યાં કરણ,પોતે પોતાના ઘાલ્યા ચરણ કરી અથો માં ભારે કામ,શીર રવેતને વદનજ શામ.ત્યારપછી વીન્યું જેટલું રાજણ સુણજે તેટલું.સંસ્કાર અઢારે વિત્યા મુને,સું વિસ્તારિ કહીયે તુને.માહારા મનમાં મોટી દાબ,આખર જતા લેશે રાજ; માટે રાજા ચેતી આલ. ખખર ઠગનિ વેલિ કહાડ, ફરિ સભા રાજાએ ભાર,મેહેલ્યું બીડુ તે પણ કરિ. દોહરા-આપથકી જે ઉપન્યો,ધાયો માનુસ્થાન, સુંઠખાંધીજનિ આવડિ,તે આવો આ પાન. સુખ જોજે પંડિતતણુ પછે ધાલજે હામ પંડ કરે જે પારકો, તે કડશે એ કામ. ચોપાધ-લત્તોપતો માતાજયા બાધ,રાજના તે ખાસહલ વાધ,મહા ઠગના તે છે ઠગ,મરમાં રૂપેયાના ઢગ માંડે ચઉઠા વચે હાટ,બેસે ઢાળીને તે પાટ.વિવિધ જાતનીં વચે સુખડિ.જે ખાપે બાગે લુખડિ,મોતીચુરનો માલવશેક રૂપધયાનો લાડુ એક.નજરખાજ હિમાતીમણા,પારખું માણસ હીરા તણા.તેહ સમે ઉભા છે તાંહ,બીડુ રાયે ધરિયું જ્યાંહ.બિડું લીધું તરતજધરી.રાજા બોલ્યાપાસે હશિ.તેઠમનેઠગી લાવિયે,જમણા કર રાપિ આપિયે.ખિરાના તેકટકા કર્યા,જેભાધયે બે માલજ બચ્યાં.ઢર્પણ સાથે જોયા મુખ,દેખિ રંગને ભાગિજીખ ભલાબલા લુપતે કહ્યું,ખમણુ જોર કહાથી થયું.રાતે બહાર દેખું જેહને,મારે ઠગ અમો તેહને.લલો પતો બેઉ આવ્યા ધેર,કુંડિ ફેરવિ બધે શહેર.વાત બધા નમ્રમાં થઈ,માવણેઆવિ કુંવરને કહી.રાતે બહાર ન જશો ભામ,રાજનીતો ફરે દવાધ.રવિ અસ્ત વેળાજમ થઈ પ્રભ સહુ પોતે ધેર મધ.હડતાલ પડિછે બધે જામ,ખખર ન દીશે માણસનામ વટેમાગું કુંવરજ થયો, લલાપતાને હાટે મયો. મર દુકાન છે તેને એક,ભઢી સુખ હિ માલ વશેક. હાટે તાંણુ દીઠુ જ્યાહરે,બહારથી કુંવર બોલ્યો તાહરે.ઉઘાડ ભાગ લાગી લુખડિ,લો દામ આપો મુખડિ.જામથી થાક્યા આવ્યા અમો, શિશ્ન આહાર આપોને તમો. અલ્યા પરદેશી બાધશ પ્રાણુ, રાજન ફરે છે આણુ; નીકળે બાહાર

આથમતે દીશણ વાકે તે જોખે શીશ. માટે રાત વડી બે ગઈ, ખુણે જોયરે પડી રહે જઈ; ભાઈ કેમ વેઠાશે દુખ. બાર પોહારની મુજને ભુખ; જળીએથી ને આપે દામ આપુ સુખડી થાશે કામ; કદાપી ના આપો તો શું કરું, આખી રાતનો ભુખે મરું. ઘરમાંથી બોલ્યા હલવાઈ, સાંભળ પંથી મારાભાઈ; લાડુ લેઈને નારી જાય, ક્યાંથી પેદા તું થાતે થાય, ગરજવંત માટે છે આશ, જળીયાંમાં બોલી પાસ, એક હાથમાં દ્રવ્ય આલ, બીજે સુખડી જોખે ઘાલ; લસો હાથ રૂપેણ આલીયો; મુઠી સહીત બેરંથી જાલીયો, પતો પાસેથી લખણ લેઈશ, ત્યાર પછી કર મુઠી દેઈશ. બીજે ભાઈ કહે લેતુ ખા, એ પેલે કેકાણે જ; લાડુ આપવા કર કહાડીયો, બાંધ્યો હાથ પુચ્ચો બાડીયો, લલોપનો જે ભાઈ સાથ, જળીયાશું તાણીમાંધ્યા હાથ, માંહજીવવાને એકઠા બાહાર, મોહોરેથી ઘણેરો કરે પોહાર; ઘરમાંથી સહુકા સાંભળે, બાહાર કોઈ નવ નીકળે જાણે ઇગડમ વીધા કરે નીકળે બાહારનીરુચે મરે. કુણીસુધાં બાંધ્યા હાથ, પુચ્ચા વાહાડી લીધા સાથ, પડ્યો રાજ માં વેગે કરી, હીનત એ હયામાં ધરી ઉઠ પ્રતીહાર રાજ પાસે જ, ઇગ તણા બેઉ પોચા શાક ઇગ બે બજારે જાલીયા, નીશાની પુચ્ચા આલીયા; વધામણી મનમાની દેશ, સાંભળતાં સરપાવજ લેશ મધ બજાર તણી છે વાટ, બાંધ્યા ઇગ હલવાઈને હાટ.

દોહરો—પ્રતીહાર ગયો છે રાજમાં, મનમાં ઉલટ ભેર; કુંવરે અગીયાર ગણ્યા, આળ્યો માળણને ઘેર. પ્રતિહાર જઈને પ્રણમ્યો, રાજ ચતુર સુખણ; હલવાઈએ હાજર કર્યાં, ઇગ તણા બે પાણ બાંધ્યાં છે બજારમાં, કોઈ નથી તે પાસ; ગરજ હોય બે રાયને, તો આણો વીચાસ. સાંભળતા સુખ ઉપન્યુ, શેવક સાથે કાહાળ્ય; બાંધો જઈ ઇગને, હુકમ હતુરનો લાળ્ય.

ચોપાઈ—કહેતામાં ધાયા દશવીયા, અંતકરણમાં આણી રીશ; દારઉવાડી પેઠા માંહ. પોહાર કરે હલવાઈ તાંહ. એતો હું એમ ધણુંએ કરે, રાજનો હુકમ કેમકરે; રાજ તણાતો ઇગ જણીયા, ઘણે બંધ બાંધી આણીયા. કરે વીલાપ તે અનકુ રૂંધ, હાથે રૂધીરનાં ટીપાં ચુવે; રાજદાર જઈ ઉભા કરયા, શેવક પછી માંહે સંચર્યા, જીવો રાજજી ધણું તમે, ઇગ બે બાંધિ આણ્યા અમે; શીરપાવતો લીજીયે. કોહો તે દંડ તેને દીજીએ, નવ બોલ્યા પૃથ્વીપત ધણી, હજારાં નિંદ્રા આવે ધણી; ઉંચા ચરણને હેઠું શીશ, બાંધ્યો જ્યારે ઉગે દિશ ભરી સભા બેસીયું જ્યાંહ, તેડી હાજર કરો તાંહ કહી મોહોલમાં મહીપત ગયા. ઇગ પાસે શેવક બેસી રહ્યા. રાય હુકમ કર્યો તો જેમ, ઇગ બે બાંધી મુક્યા તેમ.

દોહરો—રેણી વીતી રંગમાં થયો, પ્રગટ થયે પ્રભાત; ઉજેણી તે નગરમાં, બધે ચાલી વાત; ઇગ હલવાઈએ જાલીયા, ઉલટ સહુને થાય, ઘેર ઘેરને બાહારથી ખલક બેવાળ્ય. વીકમરાયે સભા ભરી, બેઠા માનવઈદ; શોભે દિપક રેણીએ, જેમ તારા

માં ચંદ્ર; વેદ પુન્ય પંડિત કરે, થાય પ્રભાતી રાગ મળી રહી તાંહાં મેદની, નહી તત્ત મેલના મારગ; એટલે ત્યાં ઉભા કયા, હલવાઈ બે ભરાત. રાજાએ નીરખણ કરયું, કઉતક સરખી વાત; સીઘ છોરોરે શેવકો, દુખન વદો તમે કોય; એતો માહારા ધર તણા, ખાસ હલવાઈ હોય. ચોપાઈ—હોડાવિ બેસરયા પાસ, કર ફેરવ્યો ને દીધી આશ; કોહોભાઈઓ આ કેમ થયું, ડાહ્યાપણ તમારૂં તે કયાં ગયું. તમે છે-તરાઈ ગયા, હાથ વઢાવિ ઢુંટા થયા; શું ફેજ આવીતી તાંહ, ઘાઈને શું પોઠા ધર માંહ; કેટલા ઠગનો હતો સાથ, ભેરાવરીએ વાઢયા હાથ; શીઘ્ર વાત કહીને પરવરો, પાટોપીડી એસડ કરો. દોહરા—કેહે હલવાઈ રાજ સુણો, નથી કેહેવાની જગ; અમારૂં ડાપણ ધણું, તેમાં ઉઠા આગ. ઠગ તો જાતે એકલો, તેમા ઝાઝી બુધ; અમે બંધવ બે ડાહરા, પણ ગઈ અમારી શુધ; થોડામાં કહું છું ધણું, પણ કેહેતાં આવે લાજ હું જાણું ભેજાસે, રાય તમરૂં રાજ સાભા સહુકો સાંભળો, રખે ઘાલો કોઈ હામ; કેહેશે કે ઠગને ઠગ, તેનું થાશે આ કામ. ચોપાઈ—સાંભળતાં સહુકો હસ્યા, બોલજ તંના મનમાં વસ્યા; તે ગયા છે તેને ઘેર, કરે એસડ વેસડની પેર; કઉતક આલ્યું બધે ગામ. સહુ મેદનાં ચાલી કામ; રાજાને મન ચિંતા થઈ, ખટક આપ ફેદમાં રહી રાજાએ મન કર્યો વિચાર, ઠગ જાલનાં છે બહુ ભાર; જોઉ કોઈ જન પેદા થાય, બેઠા સહુ મુસારો ખાય. ભરી સભાને બેઠો રાય, જુગતેશું જાન્યક ગુણગાય

દોહરા—ખીડુ ખાસડ પાનનું. કરયું રાજાએ તાંહ; આપ્યું હાથ પ્રધાનને; ફેરવ્યું સભાની માંહ સુઠ તણો એક કાંકરો. ખાધો કોની માંય, મોઢે મુઠ હોય મરદને ઠગને જાલવા જાય; હામ ઘાલીને ઉઠશે, તેને આપું ઇનામ. રાણી જાઓ રાજવી, ચતુરાઈ એ આવે પાન; નટણી ગુણકાનરતકરે, સાંભળ્યું તેણીએ કાન; સલામ કરી સભાનાં રહી, તતક્ષણ ચાવ્યા પાન એ કામતો અમ તણું, ખીજનું શું જોર, આજ રાતે આપુ તુને; છેદી નાકને ચોર. પ્રથમ તો કહ્યું નહી, અમને અક્ષર આંક, દુખ પામ્યા બે ખાપડા. તેમાં તમારો વાંક; પકડુ એકજ પલકમાં બોલ્યુ વાળુ વાંક, પાંચ આંગળ પુરૂ ભરી, કાપુ તેનું નાક, પ્રભાતે હાજર કરૂં, દેખ તે બાધુ ગામ; ગુણકા કહી બોલાવજો, સંકોમલાલ નામ; આજ મારે ઘેર આવશે, તેનું છેદુ નાક; પડો વજડાવ્યો પુર વીજો, કહેજો એવું વાક્ય. જો રાણી જાઓ હશે, તો તો આવે ઘેર; ત્યારે હું તેને કરૂં શીક્ષા ફડી પેર.

ચોપાઈ—રાજાજાએ દિધાં માન, ભરી સભામાં આપ્યાં પાન; આખા દેશમાં ચાલી વાત, એમ કરતાં પડી છે રાત; સાંભળી મળણ ઘેર ગઈ, વાત કુંવરના આગળ કહી; ગુણકાના ધર આગળ જશે, આજ ચોતરો સામુત થશે; નાક છેદશે આગળ ચાર, એવા તેણીએ કર્યો વીચાર. તે સાંભળીને પારજ લીધ વિચાર આપ ફેદમાં ક્રીધ. અસ્ત રવી થયા જ્યારે. વાટે કુંવર ગયો તાહરે; ના આતી બીક લગાર. ગયો

ઠેકાણુ ગુણકા દવાર; ઉઘાટ ઊઘાડ વંચામણી આસ. રાજસભામાં વેગે ચાલ. તમને તેડે વેહેરા રાજઠગ ઝાલી આણ્યો છે આજ; તેને સભામાં ઉભો કરયો, માટે તમે ત્યાં પરવરો; સ્ત્રી માણસમાં ઝોછી મત, તે ગુણકાએ માન્યુ સત્ય; વહેલ જોત્રી આણો દહાં, ખડુ નથી કો ધર માંહ. કુંવર હાંકી જાણું હું; સુખે વેહેલમાં બેસને તું; બેઠી તે વહેલમાં કામની, આઠ ઘડી રહી જામની જતાદિઠી એક ધરમશાળા, બાળક ભણવાની નીશાળ; સુની પડી તે વેળા સેહેલ, તેમાં કુંવરે હાંકી વહેલ; હેઠો ઉતરીને બાંધ્યા હથ, બાંધી ઉચી મોખને સથ; પોકાર થણો નારીયે કરયો, કુણ સોર સુણે તે તણો. નરમ બંધથી મોર કાઢીયું નાક ચાર આંગળ વાઢીયું; અરે રાંડ ઓળખજે તમે, ઠગ રાજના તેતો અમો વિવાદ કરશે તેને દાંડ દેઈશ, બુંચી રાજ રાજનું લેઈશ, મેશે ખરડયું બધું અંગ, નહી કો માણસ બીજું સંગ છેત્રા તેણીના બેઉ કાન વાઢ્યા હોઠ ચાવ્યાંતાં પાન; આગળ વડવા દીસે ઘણા દીશે દાંત મહા બીહામણા કાત્રી નાખ્યા શીરના કેશ, આવ્યો તે કુંવર દેશ, વીસાપ કરે ને ગણ કા રૂવે, તેની ખખર તેતો કુણ જુવે. રવી ઉદેણ્યો જવ કાળ, ભણવા આવ્યા નહાના બાળ. દીસે છે કો શીકત્રી, બાળકને ખાશે છેત્રા. પડી ભુમ તે નારી ગયા, લોક એકઠા ભુમે થયા. વીકાળ ભયાનક છે તેનું રૂપ, જાણુ કયું જ્યાંહાં વીકમ ભુપ વેશ્યા ડાકણ ભુંડી નાવ, મહા પ્રાશ્વત કેરી કરનાર; હુકમશીશ રાયનો લીજીએ, જે કરમાવો તે કીજીએ.

દોહરા—રાજ કહે શેવક સુણો, દસ વીસ સામટા ધાઓ; જઈ ઝાસો શીકત્રી શમશાને લઈ જાઓ. ભુમી ખોદાવો ખાડયું, ભંડારો અરધુ અંગ; અંન પાણી તેમાં નહી. ન રહે કોઈ સંગ. સુણતે શેવક પર ચર્ચા, જઈ ઝાલી એ નાર; હુકમ કયો તે રાયજી, લઈ ગયા તે ઠાર. ભાઈઓ મુજને કાં હણો, માહાર ગુણકા નામ. ઠગ આવ્યો છે નગરમાં, કરી ગયો આ કામ. શેવક કહે સુણ શાકણી, ન લોપુ રયની આણ; ભાગ્ય ભણે જો તાહર, તો જઈને કરું હું જાણ. ખસક જોવાને ઉલટી, નાવેપાસે કોય; લીકાળ વદન દેખી સહુ સાચી શીકતરી હોય. કોઈ રેણું કોઈ કાંકરા, છોટે ર; હીને દુર. રધયત જોવા ઉલટી જેમ સાગરમાં પુર. ડાટી શેવક પાછા વળ્ય; આવ્યા રાજદરબાર; માહારાજ જવો ઘણું, લો લાખેણો ઝવાર. ડાટી શાકણ ભોંયમાં, ત્યાંહાં એક કઉતક કમ; કહે છે હું નહી શાકણી, માહાર ગુણકા નામ; જેમ હુકમ હોય રાયનો, તેવા કરીએ પેર; કોહોતો અહીં હાજન કર, આણી આપુ ઘેર; મહીપ-તે વીચારયું મન વીશે, ઠગી ગયો હોય હાક; કપટ કરીને છેદીયું, બાપડી ગુણકાનું નાક. જાઓ શીઘ્ર લાવો ઇલાં, જોઉ તેહનું રૂપ; સુણતાં શેવક સજ થયા, હુકમ દીધો તે ભુપ. કહાડી કામની ભોમથી, તેણ જ શામ શરીર; રાય આગળ ઉભી કરી, ન-યણે આજ્યાં નીર. વીકટ વદન બીહામણ, દીસે વરણ વાન; દીસે દાંત હોઠ છેદીયા,

છેલાં નાકને કાન. રાજ કહે શું નીપન્યુ વિગતના ગુણ ગાઓ, સંક્ષિપ્તમાં સાચું કહો, મુખ આગળથી જાઓ. માહારાજ શું પુછશો, મહારા કરમનો વાઙ; રાજ ભેળશે રાજનું, તે વાળે આડો આંક, કઉતક જુવે હાંશી કરે, પાડે તાળી લોક; વીત્યુ જેને તે રૂવે, જેનો દુખનો શોક. જાજ ધર ઉતાવળી, કર યોશાડ જે રોગ; કાન નાક છેદાવીયાં તે તાહારા કરમના ભોગ.

ચોપાઈ—રાજએ વિચારયું આપ, અણચીતવ્યું લાગ્યું છે પાપ; આપવીણું ન સરે કાજ. ડગ પેદા કયાંથી થયો આજ. દોહરા—આપ દુખની વેદના, હાંશીકેરિ ખાજ; આપ વિના અર્થ નવ સરે, કદી ન ભાગે દાજ. આપ પોતે મુવા વીના સ્વર્ગના પહોં-એ કોય; મુજ વિના નહિ એ પાધરો, ડગનો રાજ હોય.

ચોપાઈ—કરિ પુછાવ્યું બધુ ગામ, કો નવ ઘાવે ડગની હામ; ડગ ઝાલવાની હીમ-ત કરે, વણ ખુટે તે નીરવે મરે. માહાર પ્રાકમ દેખાડુ જોર, આજ નીશાએ ઝાલુ ચોર; પ્રથમ પુજ હરસીધની કડ; પછે અંગે આયુધજ ધર માર ડાર કે બાંધુ માંહ, મુજ આગળ તે જાએ કયાંહ, જે મરદ મુછાગો હશે તે મુજ આગળ પેદા થશે. ત્યારે જાણ્યું ડગવિદ્યા ભણ્યો, જનક આપ જનુનીએ જાણ્યો. આપ મુછે ધાલ્યો હાથ હાથ, ફરી ચતાવ્યો સઘળો સાથ જે જીવ ખોવાની ઇચ્છા કરો, તે બહાર મુખે ની-સરો; એમ કહીને ઉડ્યા રાય, સમા સહુ કેકાણે જાય ગઈ માળણ પોતાને વારા; આવી બેઠી તે બાંધવ પાસ; વીરા સાંભળ માહારી વાત, રખે નીસરતા માઝમ રાત વીકમ રાજ માહોકમ સુર, આજ ઉતારે ડગનું નુર. જેને માથે હરસીધ માય, તે ગાંજ્યો કોઈનો નવ જાય. મોટે રહેજે મોહોતા માંહ, રખે ભાઈ જતા કયાંહ. એવી પોતે વાત સાંભળી, વાર વાત ભણિ માળણી, રાજકુંવરે વળડી બાય, હવે જેજે તું મહારા હાથ. રાજને કાળાગ્રહેદેડે, તો ખરી જાણજે તું; રાજકુંવરે વિચારયું મન. મહા બળીયો વીકમ રાજન, એ પાત્રવ વળગ્યો જેહને, હું પણ આરાધુ તેહને મનવિખેથી મુઠી ગામ, ધરયું આપ ચંડીનું ધ્યાન. દોહરા—વિશ્વજનેતા માવડી, જડ તે ચૈતન થાય; ભવ ભુક્ષા પ્રાહ્મણ ભણે, ઉપાશીક કહેવાય. વીકરમસેનછેતમ તણે, તાહાર જેને જોર; હું પુત્ર થું તેહનો, આવ્યો છું થઈ ચોર. સદવીરજ હોય એહનું. તો રાખે મુજ નામ; હુ આજ ભુટે પડુ; તો જશે વિકરમની લાજ; હુકમ હોય મા તાહરો. તો નાવે ઉની આંચ. એમ કહિ શુકન ગ્રહા ત્યાં આવ્યા અક્ષત પાંચ. મુણી ગાંડ શુકન તણી, આપ ચઢાવી શીશ; થઈ રજની સંધ્યા સમો, ગંધો આથમણી દીશ ચોપાઈ—સજ થયો ત્યાં વીકમવીર, રાખી આપ રૂદેમાં ધીર; અષ્ટાદશ આયુદ્ધ અંગે ધરિ, છાબ માંહે સામગ્રી ભરિ. પ્રથમ હરસીધની પુજ કડ; પછે ડગને બંધન કડ; મન માંહે આપે ઉલાદ, ચાલ્યો જ્યાંહાં હરસીધપ્રસાદ. મનુષ નામ ન દીસે કોય, એકલો આપે નરપત હોય. દેવીનું કીધું દરશન, આપરૂદેમાં થયા પ્રસન

ક્રીધા દીપક ઝાકમઝાળ, પંચામરતે ક્રીધા પંખાળ પુનઃચર્યા ક્રીધીવણી, સુતીક્રીધી હરસીધ તણી માળાઝાલી સ્મરણ કર્યું, ધ્યાન એકાગરે ચીતેધરયુ; દેરામાં રહ્યો રાજન, પછે કુંવરે વીચાર્યું મન. આળસ મરડી ઉઠ્યો, જેમ મદગલ હસ્તી છુટીયો. અંગવિશે લીડયાંહથીયાર. આવ્યો જ્યાંહાં રાયનોદરખાર; પદગલાંદીઠાં વીક્રમ તણાં, ત્યાં રાજનાં પેનજ ઘણાં; ધન અંકુશ ચમરને છત્ર, લખ્યા વીંધાતરે પાગે પત્ર. એવાં ભોમીએ પગલાં પાડ્યાં, દેખી કુંવરને અચરત અડ્યાં એ એવાણુ રાજને હોય, સકે તાતને મારે જેય. પગલે પગલે ચાલ્યાં જ્યાંહાં હરસીધનું દેર છે ત્યાંહા. પુન કરે છે રાજ જઈ, નીશા ઘડી તાંહાં ચારજ ગઈ, ભુવે તો ઝાકમઝોલ, રાજ બોડો કરે કલોલ. હાથે માળા ધ્યાનજ ધરે, તુહી તુહી મુખ રાજ કરે, આજે તે ડગને ઝાલીએ, માતાજશ એટલો ઝાલીએ. નવિતોજશે માહારીમામ, હસ્સેસકળ ઉજેણી ગામ. એવાં વચ્ચન મહીપતે કહ્યાં, બેઠાં બાહાર કુંવરે લહ્યાં; જે બાહાર આવે આણી વાટ, તો નીશ્યે ઘડે મારો વાટ. પાણી પેહેલી બાંધુ પાજ, જે રાખે મહારી એ લાજ; માતા પોહોચાડો રળી, એમ કહી દીધી સાંકળી, દીધું તાણું જતને કરી, ઉંપર મોહાર પોતાની કરી; લખ્યા અક્ષર જઈ ભીંતે ચાર, ઉઘાડશે તે ખાશે માર; એમાં ઘાલ્યો ડગનો બાપ; ઘાલનારો હું આપોઆપ; પુરું ધ્યાન રાજનું થયું, ચીન ડગ ઝાલવાને ગયું; માતા પાશે માગી શીખ, મનમાં ન આણી કાની બીક; સવારે તમ પાશે આવશું, જ્યારે ડગને ઝાલી લાવશું; દીધાં મંદીર માંહેલા પાટ, ચાલ્યા બાહાર નીકળવા વાટ; બીજું બારણું ઉઘાડે જેમ, દીડું તાણુ સાંકળ તેમ; અલ્યા કુણું છે ઉભો બહાર, હવડાં મારું તુંને ડાર; કેમ કીધું તે આવું કામ, બળીયા સાથે ઘાલી હામ; ઉતાવળો તું થઈને બોલ, નહીં મારું હું બારજ બોલ. દોહર-રાજ મારો રોટલા, જેણે પેટે ભરાય; હું ગરાશીયા ગામનો તેહ તેડ કેમ મારયો જય; મહીપત મોટે મુજરું, બીજે હરસીધ હાથ. નહીંતો લેહેણ લેવરાવવું, જે બોલે મુજ સાથ; આજ તો ધાવ્યો મેં ઈહાં, માતા આપણી પાસ, કાલ રાણું કાળાચહે, જે ન આપે મુજ ગ્રાસ; રાજ માંહે સાંભળે, મણુધર માઝમ રાત; નહી સેવક સાથે તાંહાં; માનવી કેરી જત; રાજ કહે તું, કોણ છે, શું છે તાહરું નામ; આટલા દીવસ તું ક્યાં રહ્યો, કુણુ તમારું ગામ. કુણુ તાત છે તાહરો કેનું માંથે ભેર, બળ રાખે છે અતી ઘણું, જતે કાહાવો ચોર, રખે હું શ હઈડા વીખે, મુછે ઘાલો હાથ ભોરુંગતો મણી લેઈ શકે, તે વાતજ કરે મુજ સાથ. સીંહ સાથે જે વઢે હરણુ, તો તે નીરચે પામે મરણુ; તે જીતવાને રાખે આશ, તે મને જીતવા આવે પાસ; તાહરી માને શા છે તન. મુરખ વીચાર કરને મન; મારા પ્રાક્રમ દીડા નથી, શું મોહોડે કહેવરાવો કથી; વીરજીત પ્રાક્રમ જે નામ, કરૂં ચીંતવ્યા ભારે કામ; સાધુજનને પાળી લેઉ, ડંડ ખંડ લપટને દેઉ. હંઠાવું હવડાં વીર વૈતાળ નીશ્યે આણશે તારો કાળ, તારાં પ્રાક્રમ જણું સહી.

વગર ઓળખે માફ નહી. સેહેસા ન આણું તાહરે કાળ, બોલતાંદીસેછેનાનોબાળ; હવડાં સાંખી રહું છું અમો નાહાનાં પ્રાક્રમ ન કરો તમો; બાર ઉઘાડીને પાયે લાગ. મનવાંછીત ગમે તે માગ; વણ ખુટે શામાટે મરે, બળીયા સાથે બાથજ ભરે કહે કુંવર સાંભળો રાય, સંક્ષેપે સમજે મન માંય; ઉત્તમ કુળછે માહારા વંશ રાજ બીજે દેવાંશી અંસ, બારે વરસે ચત્યો ઓણ, ગરીબ ગુરબાને છુટે કોણ; માટે મનમાં ઘાલી હામ. માહારે છે બળીયાનું કામ. દેશો માનતો પાયે નમુ, નહિ તો નગર બધાને દમુ; પ્રજા દેશે સહુકો આપ, તે બેસશે તમને પાપ. હાથ અક્ષર લખી આપ્યા તમો, ત્યારે લેવા આવ્યા અમો; નહી પયે તમને મારો માત. જોશો આગળ તે હવાલ. સાચું હું સરવથી, પાટ ધાવ્યો તો હું દેતો નથી હિમાતો ના રાખીશ ઘણી, હરસીધ માતમુજ તાતજ તણી, વીર વધતાળનું રાખે જોર, તે તો મુજ પીતાનો ચોર; તમને આસન કરાવું તાજ, આગળ જાતાં બેસુ રાજ. તો જાણે જનુનીનો જણ્યો, ઇષ્ટ દેવા હું વીધા ભણ્યો; રાજ તમારે શું સંકટ ચડ્યું, આપ ઘડ્યું તે હઠડે પડ્યું. ગરાસલખી આપીને ગયા, ફરી ત્યાંહાં પેદા નવ થયા; રાજ કહે લવે છે તું, તે કાંઈ નવ પ્રિયુહું. ખરો ગરાસ તે દેખાડ, શીદ વધારે ફોગટ રાડ; માંહેમાંહે એકજ કહય, ઉદે અરણ્ય દેવ તે હવા, રજની એક ધટીકા રહી, ત્યારે પુત્ર વળ્યો પાછો સહી; માર્ગમાંછે રાજ-દ્વાર, ઉભો રહ્યો કુંવર જઈ બાહાર; પ્રતીહારને દીધો સાદ, ઉઘાડ પોળ મેહેલ વીખવાદ; અલ્યા પ્રધાનની પાસેજ, તાંહાં જઈને વધામણીખા, મહિપતમો કલ્યામને, માટે કહેવા આવ્યો તુને; રાજેજીએ ઠગ જાલીયો, હરસીદને દેહેરે ઘાલીયો. કહીસેન્ય મુંઢારી ચરો, તેનો ઘાટ તમે તે ઘરો. બોલ એવો રાએ કાવીયો, માટે હું કહેવા આવીયો; વેગે જાણુ જો તું નવ કરે, વણ ખુટે તું નીશ્યે મરે. સમજાવ્યો તેણે બહુ પેદ, કુંવર આવ્યો માલણુને ઘેર પ્રતીહાર ઉઘાડી જોય, બાહાર ન દીશે માણુસ કોય. એટલે તાંહાં આવ્યો પ્રધાન, પ્રતીહારે દીધાં બહુમાન. એક અરજ મારી સાંભળો હવડાં કોએક કહીને વળ્યો; કીધું મહિપતે કારજ ઘોર, હરસીધ દેહેરે ઘાલ્યો ચોર. વેગે વહાંને જાણ્યો ત્યાંહાં, ઠગને બાંધી લાવો ઇલાં; વાયુ વેગેવાતજ ગઈ, ખખર બધા નગરમાં થઈ. ચાલો જોઈએ ઠગનું રૂપ, જેણે ભોળવ્યા ભારે છુપ; ઘેર ઘેરને બારે બાર, જોવા ચાલ્યાં નરને નાર; નાહાનાં મોહોટાં નગરનાં સહુ મળી મેદની જોવા બહુ; પ્રધાન સહુ અહારે વરજ, દીવસ ચડ્યો છે ધટીકા ત્રણ આવ્યા દેહેરે હરસીધ તણે, મારો થારો સહુકો ભણે; આવ્યા દેહેરે સમીપ જ્યાહરે, લખ્યા દીઠા અક્ષર તાહરે. ઉઘાડશે તે ખારો માર, દીઠું તાળું પડીયો ભાર, પ્રધાન આપ હેઠો ઉતરયો, પ્રસાદ સમીપે તે પરવર્યો. અલ્યા બોલ નગરના ચોર. એવું કહીને કીધો શોર; પુઠે લોક રહ્યા તરવરી, બેઠા વજીર તહાં સભા ભરી, કોહો ભાઈએ મહિપત છે ક્યાંહ, મુંદર અંડ લખ્યા છે આંહ; અક્ષર દીસે સોહામણા, વિસ વસા તે વિક્રમ તણાં

ઉઘાડતાં અન્યાયઓ થાઉ. પાછો વળી પુરમાં ક્યાં જઉ; પુછી પારનેનો દીડ બહુકમ દે તેણું કીજીએ, ધાયા જોદ્ધા કેહેતાં પહેલ, જઈ પોત્યા પોતાને મહેલ; રાજજી તો રાતે ગયા, ચડ્યો દીન પેદા ન થયા.

દોહરો—પ્રધાને મન વીચારયું, એનું તે શં નામ; અક્ષર તો નહી રાયતા, ઠગનું એ છે કામ. રખે ઠગે મહીપત ઠગ્યા, મુજ પાઠવીઓ આહ; અક્ષર મહોર કરી ગયો, મહિપત ઘાલ્યા માંહ. એણું વિચારી ઉઠીઓ, હઈડે આણી જ્ઞાન; ઝાંખી જોયું જળીએ. દીઠો વિક્રમ રાજન. હુકમ હોય જો રાયનો, તો ઉઘાડું ખાર; પ્રયુમું હું પટ તરે, લો લાખેણો જુહાર.

ચોપાઈ—રાજ કહે ઉઘાડા આંહ, અમે ક્યાન ધરંજી માંહ; એનાંત યદને કીજે વાત. હસારત થયું છે રાત, બાહાર આવી જઈ વાંહન કરે, પચડડ શીર છત્રજ ધરે, વાજે માદલ ઢોલ નીશાન, દીઠો રાજ ચતુર સુખણ, રાજજીનું દરશન કરિ, રધયિત સરવે પાછી ફરી; રાય ઠગ્યા તે સરવે લહું, કુણે કો આગળ નવ કહું; મધ્યાનકાળ થયો જ્યાહરે, મહીપત મહેલ આવ્યા તાહરે. આપ વિચાર કરેછે મન; ન આવે નીદ્રા ન લાવે અન. કીધુ ભોજન વીતી રાત, સભા ભરી ખેડો પ્રમાત; પોતીકા પ્રધાન તેડાવ્યા સરવ, મનમાંથી મુકીને ગવ; શેવક સરવે મારી માહરા, વિચાર કરો મનમાં ડાહરા; સહુ મળે. ઠગ પેદા કરો, પ્રધાનપણુ સહુકો પરદરોત્યા રે પ્રધાને મુકી માન, એતો રાય તમારું કામ; તમ સરખાને જીતી જય, અમથી કેમ તે પેદા થાય, રાજ વિચાર હઈયામાં કરે, ભારે દુખ અલેખે ધરે; એ ઠગ તે કેમ પેદા થાય, નગરમાંથી ક્યાં નાશી જય; આજ હીમત હઈએ ઘાલીએ, રાતે તે ઠગને ઝાલીએ. કાલ રાતે હું ભોળવાઈ ગયો, એવો વિચાર હઈયામાં થયો; જોડે સભામાં કેઈ છે રાય, હીમતવાળો ઝાલવા જય.

દોહરો—ખીડું ખાસડપાનનું. આપ્યું પ્રધાને હાથ; ફરે ખીડું સભાવિષે તાંહાં મેઠો સધળો સાથ, પ્રધાન તહાં ચરણે નમ્યો, ફરે સભાની માંહ; સહુકો ભુમીખોતરે, ઉંચું ન જીવે તાંહ. વીકરમ સરખા ભોળવ્યા, તો આપડા શાભાર; કેઈ સામુજેનું નથી, મનમાં કરે વિચાર, પ્રધાન પાછો આવીયો, વીકરમકેરી પાસ; સંક્યાકાળયઈ તે સમે, સહુકો ગયાઅવાસ; ફુલઆપી માળણુ ગઈ, પોતા કેરે ઘેર; વીરો છે પોતા તણો, કહી માંડી તેર, જ્ઞાત ન બહાર નીકળો કહણુએ આજની રાત; રાજ નીકળે નીશા સમે, ઝાલશે ઠગને આજ વાર કુંવર કહી રહ્યા, સુતો તેની વાર; નીશા પહેર તેતોગઈ, હઈએ કર્યો વીચાર રાજ વીકરમ આવશે, નથ તણે તે બહાર, અશ્વ ખેરી ફરશે ઘણો, જોવા એતોઅપાર, આળસ મરડી ઉઠીઓ, વીર તણો જે વીર; ધરમાંથી તે નીસર્યો. હઈડું રાખી ધીર, વીચાર કરતો ચાલીઓ, દીડું પરીએટ ઘેર વ્રષભ દીઠો ત્યાં ખારણે બળદ ઉપર અપાર; નાય ઝાલીને ચાલીયો; આવ્યો

દરવાજા બહાર, ક્ષીપ્રા ત્રઠ રળીયામણું, નીરમળ જળનું નીર; ધોવાકારણ આવી
 યો, બળદ લઈ તેતીર; કુંભ પડ્યો એક વાટમાં, તે રાખ્યોછે પાસ; રાચવીકમત્યાં
 આવશે, કરવી એની હાંશ. કુંભે ચુનો ચોપડ્યો, વીચારેછે તાંહ; આવતા દેખુ તાં
 તને, મુકીશ જળનીમાં. ધોવા માંડ્યાં ધોતીયાં, પટકા ભમા અપાર; શીઓશીઆ
 મુખે કહે, અચરત વાત અપાર. ચોપાઈ-એ વાતતો અહીંયાંથી રહી, વીકમનીત્યાં
 શીગત થઈ; આજ કર કાંઈ ડગનું કાજ, હરસીધ રાખ મહારી લાજ. મોહોટીછા
 બમાં પુળ ભરી, દીપક જેત તીહાંજરી કરી; આવી પહોચ્યો દેહરા પાસ, રાખને
 મનછે ઉલાસ; પંચામ્રતે પખાળ કરી, ચંદન અરચી પુષ્પની ભરી. અખીલગુલાલ
 અરમળ જેહ, નંદવેદ પંચામરતે મુકયું તેહ. પછે ધરવા માંડ્યું ધ્યાન, આજમાતા
 જ દેજે માન. કાલ ખપોર મુકી દહેરે રહ્યો, નવ આલ્યોને ક્ષેતજ થયો. આજ
 માતાજી રાખો લાજ, આહુ ડગને થાયે કાજ. એક પહોર વીતી ગયો, પછે રાજ-
 જ બેઠો થયો; જ્યારે ડગ ઝાલી આવશું, પુળ સામગ્રી લાવશું, અશ્વ પોતીકો કર્યો
 તઈયાર, નીકળ્યો દેહરામાંથી બાહાર; બેઠો છે અશ્વે સજ થઈ, નિશા પહોર ત્યાં
 એકજ ગઈ. શોધવા આંચો દરવાજા બહાર, મન મધે ત્યાં કર્યો વીચાર; ક્યારેએ
 ડગ મુજને મળે, ત્યારે સંદેહ મારો ટળે. આંચો રાજ ક્ષીપ્રા તિર, હઈડામાં રાખી
 ધીર; મધરાતે ત્યાં ધ્રુવે, રાજ તેતો કઉતક જુવે; ધહાંતો એકલો ધોળી ધ્રુવે, રાજ
 તની ચરચા જુવે ધામે ધીમે પાસે ગયો, ક્ષણ એક રહી બોલજ કહ્યો. કહે ભાઈ
 ડગ આંચોછે અહીં તેની મુજને ખખરજ થઈ; ત્યારે ધોળીને આવી હામ, તમોકેમ
 આંચો આ હામ. દોહરા-ધોળી વળતો બોલીયો, સાંભળજે મહારાજ તમો નીશા
 એ આવીયા, શું છે અધુર કાજ, ડગ એક ઇહા આવીયા. ચુનો ચોપડ્યો શીશ, ડ-
 ગવા આવીયા મુજ કને, કરિને અદકી રીશ. મુજને કહે રાજ ક્યાંગયો, બતાવોતે
 હામ; તમને નાહાલ કરીયે અમો, થશે તમારૂં કામ. ત્યારે મેં મન જાણીયુ, નીશ્યેડગ
 એ હોય; વીકમ મુજને નથી મળ્યા, આતો રાજ ન હોય, એવું કહી અહીંધી ગયો
 હું ધોઉ આણી તીર. પણ નગ્રભાગી ગયો નથી, પડ્યો ઉડાડે નીર; ડગે જઈકઉતક
 કર્યું, ચુનો ચોપડ્યો માટે; મુકયું વેહેતા નીરમાં, ચાલે જળનીવાટ. રાજવિકરમ
 જોયા કરે, ઘેર પાછો કેમ જઈ, મળેડગ જે અહીંમને, તો તો એને સાઉ, ઘડો જે
 ચુને ચોપડ્યો, તે આવે જળ માંહ; વીકરમવેગળેથી જોયાં કરે, કઉતક સરખુંતાંહ,
 રાજએ વિચાર્યું એ પડ્યો જળને માંહ એને જઈ ઝાલીએ, એધુંછે તાંહ. ચોપાઈ
 ધીમે ધીમે રાજ જય, હઈડામાંહે અચરત થાય, ધોળીને કહ્યું તે ઘડી, મુજને વાર
 થાયે નહીવડી. મારો અશ્વ સાચવજે તમો, ડગ ઝાલવાને જઈએઅમો; કછલીડીને
 થયો તૈયાર, કાડ્યા વસ્ત્ર નવલાગી વાર. સંમરી પોતે હરસિદ્ધમાતે વિકરમચાલ્યો
 જળનીવાટ, સ્વેત રંગ ઘડાનો હોય, રાજ તાંહ તો અચરતજોય. રાજએમજળમાં

સંચરે, તમ છલકાર પાછી ચડે; અધવચ જળમાં ગયો જ્યારે, ડગ વિચાર કરે તાહરે, તે ઘોડા ઉપર બેઠો ચડી, હીમત રાખીને તેની ઘડી; દરવાજે પેઠો કરે જ્યાહરે, ખગર કહી તેને તાહરે. રાજજીએ ડગ ઝાલીઓ, ક્ષોભાત્રષ્ટ ઉપર આવીયો; મુજ કહેલા મોકલ્યો અહીં, રાજજી બેઠો છે તહી, દરવાન આગળ એકું કહી તજ્યો. ઘેર આવી માલણને માલ્યો; રાજજીને મન ચિંતા થાય, ઘોષી ઠગીને જય. રાજ જળથી આવ્યો બ્રાહ્મર, હઠડા માહે કયો વિચાર; હું તો એકલો વનમા રહ્યો, અશ્વ માહરો ડગ લઈ ગયો. હવે કેમ જવાશે ઘેર, અરે હરસિદ્ધ શી કરવી પેર; હવે ડગ કેમ પેદા થાય, મુજ સરખાનેજીતી જય. દરવાજે વીક્રમ આવ્યો જ્યાહરે, થયું પ્રભાત વાહાણું તાહરે; જોવા આવ્યો નગના લોક રાજ રઠતનને મન શોક. વીક્રમને દીડા જ્યાહરે રઠયત પાછી ફરી તાહરે; ચડ્યો પોહાર ઉગમતો દીસ, રાયે મેલી મનની રીસ. ધન ધન એની મામી કુખ, મુજ સરખાને દીધું દુઃખ; હવે ડગ કેમ પેદા થશે, ભારે દુઃખ માહાડ કેમ જશે. સભા ભરી બેઠો તતકાળ, રાજને હઠયામાં ફાળ.

દોહરા-રાજજીએ પ્રતિજ્ઞા કરી, જોઈ ઠગનું મુખ; ભલા ભલા નર ભોળવ્યા, ધન એ જનુની કુખ. પડો વજડાવો પુર વિખે, તેડે રંગે રાય; ચોર નહી તું ચતુર નર, આપે પેદા થાય. સજ થઈ આવે સભા વિખે, જોઈ ચતુર મુજણ, જો આવે આણે સમે, લાખેણી લે લાહાણ. રીધ દઉં તને રાજમાં કડું હું તેને નાહાલ; તુજને પાટ પ્રધાનનો, દેઉં મોહ માગ્યો મ.લ. જો સુરત સુરાપણું, જોઉં ખગને તોલ; રીતું પણુ ખીતું નહી, લ્યો પરીયાનો કોલ. ફુટીવાળો આવીયા, ફરતો માલણ ઘેર; પુછયું જઈ પટંતરે, પ્રીછો સઘળી પેર.

ચોપાઈ-માલણને તેડી એકાંત, મન તણી ભાગી છે ભરાંત; રખે ખીક મન આણો તમે; રાજના ડગ તેતો અમે; હું કહું તે કહે કરજોડ, તે વાતે પોયે મન કોડ. રાજ રીસજ તાંહાં નહી કરે, હેત ચંત સહુ તમશું ધરે; શણગાર રાજના લાવજો, પ્રધાનને તેડી આવજો, પછે રાજને મળવા જઉં, પણ ઓશીકલ તાહરો થાઉ; સાંભળતામાં હરખીનાર; સોળે અંગ ધરયા શણગાર; પુષ્પ છાળ પોતાની ભરી, ભાલે આડ કેસરની કરી; મલપતી મલણ ચાલી તાંહ, મહિપત પોતે બેઠાં જ્યાંહ; પુષ્પ વધાવ્યા વિધ વિધ તણે, ઉભી રહી છે હરખે ઘણે; સનમુખરતી જોડીને હાથ; બોલીમાનની લહિપત સાથ, મેલ રાય મુજને દીજીએ, પુરૂષ પ્રકાશ અમે કીજીએ, મહિપત કહે મનવાંછીત માગ. ઉણમત મન રાખે નહી આગ; સાચે જુડે નહી રીસ કડું, સતવચન એ વાતે ધડું. દોહરા-માનની કહે મહિપત મુણો, મનમાં સમજે પેર; ડગ તે આવ્યો નગમાં, તે રાખ્યો મુજ ઘેર. પડો વાગ્યો જગપુર વિખે, ફરી રાયની આણ; જાણ કરયું મેં જુગતશું, માગુરાય ધનામ. પ્રધાન તેડવા પાડવો સુપો સરખ શણગાર; તો તમને એ નર મળે, શણુ ન લાગે વાર. મુણતાં આપ ઉલટ થયું

રાજ નીરધનને ઘરસુત્ર; રાંક પામે જેમ રાજને, વંઝા પામે પુત્ર શેન્યા સુઢાઢી તૈયાર કયો, પોતાનો પ્રધાન; તેને તેડી લાવજે, દેધને ઝાઝા માન. ઐરાવત ગજ પ્રહાવ્યો, જેથી શોભે રાજ; બીજા વાહન અતી ઘણા, તે તો ઠગને કાજ, આખ્યાં હુપણુ અતી ઘણા, હાર તણા શણગાર. બીડુ બાસક પાનનું, મુકતાફળ હારપ્રધાન આયો પલકમાં, માલણુ કેરે વાસ; જેવો હોય રાજવી, તેજ પુરણુ પ્રકાશ; રીત્યેશું તેને મળો, રાજ સલાની રીત. અરસપરસ આવી મળ્યો, કરી પ્રધાને પ્રિત; ધીર-વીર મહા સજ થયો, બળીયો ચતુર સુબળ. ગજ ઉપર વાહન કરયું બકે. દીધાં લાહાણુ; સમયો હરસીધ માતને સમયાં. ઇશ્વર આપ, અવીચળ અખંડહું આવીયો; તે તમ ચરણ પ્રતાપ. ઉજેણીમાં જે વશે, તે સહુ જોવા બય; ઠગ થઈ આવ્યો નગરમાં મળવા રાયને બય. કો અઉટે કો ચોદમાં, કો ઘર કો ઘરબાર; એમ કરતાં આવી ચડ્યો, વીક્રમ કેરે દ્વાર; ગજથી હેઠો ઉતરયો, સલા ભરી છે જ્યાં; પ્રણામ કરતો પરવરયો, મહીપત બેઠા તાંહ; વખાણુ કરતી બહુ મેદની, લોક વીવાદ બહુ પાર; એમ કરતાંની રખે સહુ, નાહાનાં મોટા નરનાર; નરપતે નીરજ્યો નેહયું, મનમાં થયો પ્રસન; ફળ પામ્યો નરખદા તણું, રેવાનું દરશન. ગંગા ત્રયાને ગોમતી કાશીને કેદાર; વીક્રમ નીરખે ફળ લહયું, ભાગ્ય તણો નહી પાર.

ચોપાઈ—જેવો અવનવો હોયે ઇંદ્ર, જેવો સરદ પુત્રમનો ચંદ્ર; વાડીમાં અંબુજ જેહવું, મુખ કમળ દિહું તેહેનું; નરપત નિરખે તેનાં ચહેન, અંબુજ દલ આકારે નેહ; સામુદ્રિક છે લક્ષણુ ઘણાં, ક્વબકાર પ્રથવી પ્રત તણાં બત્રીશ લક્ષણુ ચતુર સુબળ, સલા વચે શોભે જેમ ભાણુ. જોતાં આંખ રાખની ઠરી, પાસ બેસાડ્યા હેતે કરી જેવો વીક્રમાજીત આકાર, તેવો સોભે રાજકુમાર; પુછી વાત તમોશાયું કહો, કયાં આવ્યા કયાં વાસો રહો કોણુ રાજવંશીના પુત્ર, કેમ મેલવું પડયું ઘર સુત્ર; કેમ તજ્યો પીતાનો દેશ, બાળપણમાં જોખન વેશ. તે વિસ્તારી કહોને વાણુ, જુડુ બેસોતો ઇન્દ્ર આણુ; લાજ વીચાર તેતો પરહરો, મન મેહેલીને વાતજકરો. માગો જોઇએ જે કામ, સરવ સલા તાહરે છે નામ; તે વાતમાં કરે જે રીશ, તો સાક્ષી આપુ જુગદીસ જેવા મળ્યું છે બાધુ ગામ, વીચાર કરે છે ઠામો ઠામ; કોઈ કહે ઇંદ્ર આવીયો, માનવ રૂપ ધરી લાવીયો. કોઈ કહે અવતારીક અંશ, કોઈ કહે વીક્રમનો વંશ.

દોહરા—કુંવર આવ્યો ઢુંકરો, છોડ્યો પોતે પત્ર; મહીપત મુખ આગળ ધરયો, વાંચી જોયો તરત. પત્ર તરત ઉકેલીયો જોયા અક્ષર અંક; માહરો પુત્રમે પરહરયો એનો શોછે વાંક રૂઢીયા સાથે ભીડીયો, ભાગી મનની પ્રાંત, વાત કરવા વીતકતણી બે બેઠા એકાંત, કહો વાત વણી, સાજ તાહરી માય; સુખદુખ કેવું ભોગવ્યું લોકા પવાદ બહુ થાય, ચોપાઈ—સાંભળીએ મહીપત માહારાજ દુખ કહેતાં આવેછે લાજ;

તમ ચાહ્યા પછે સંકટ પડ્યું; કલંક માનનીને શીર ચડ્યું. તજ તેને માને બાપ, દુઃખ પામી તે નારી આપ; આપે જઈ માંડ્યું ધરસુત્ર; પુરે માસે પ્રગટયો પુત્ર. બાર વરસ તે વેગે ગયાં, જણ તમ સેવકને થયાં, પછે કાગળ લીધો છે હાથ, મન કર્યુ તમને મળવા સાથ. હુકમ આપ માતનો માગીયો, આવી પાગ તમને લાગીયો. કોટીક જનમનુ પાતિક ગયુ દરશન રાય તમારૂં થયું; માલણ ઘેર ઉતરીયા અમા, પછે થયું તે જણો તમે માતા મુજ ઘેર જુવે વાટ, હું આઠ્યો ક્ષીપ્રાને ઘાટ; હુકમ રાયનો શીશ લીજીયે, સેવકને આજ્ઞા દિજીયે.

દોહરા-વાત મુણતાં વીક્રમ તણુ, હરખ્યું આપે અંગ, ઘેર બેઠા આવી મળી, આજસુને ઘેર ગંગ; પંડીત તેડી પુછીયું જુવો સુમુહુરત આજ; એ પુત્ર જે માહારો હુશે સોંપુ રાજ; મેહેણું શીર વાંઝીયા ટળ્યુ, રહું રાજ ધરસુત્ર પાટ બેસારૂં પાટવી પ્રાક્રમી મોહોટો પુત્ર. જીવ થકી વાહાલો ધણું. કુળના તારણુ હાર, રઘિત તે રીજે ધણી, શતરૂ દેયણુ માર; પ્રસન થયાં હરસીધનજ, પુજ માને મન, માહાકાળેશ્વર તુડીઆ, આપ્યો પુત્ર રતન; સોંપુ પદવી એહને, નગ્ર વરતાહું આણુ; ગુણુ લક્ષણુ પુરણુ ધણો, બળીયો સુખણુ, પ્રધાન એહને પાઠવો, કરણાટક તે જાય; તેડુ એનાં માવડી, જગ જણતી થાય; અવવાદ ઉતારયો એહનો, કર્યું નગ્રમાં જણુ; વીક્રમ પુત્ર પાસે રહ્યો, લ્યો લાખેણી લાહાણુ ચોપાઈ-પ્રધાન તેડવા પોતે પળ્યો રાજકુંવર રાજને મળ્યો; સુખ પામ્યું બાધુ ગામ, વીક્રમ ચરીત્ર વધાર્યું નામ, ગુણુ ગાંધવ બહુ કરે વખાણુ, મન અમતા પામે છે લાહાણુ; વાગે મરદંગ ઢોલ નિશાન ઘેર ઘેર વાત કુશળ કલ્યાણુ; સુખ પામ્યા સહોદર સરવ, માંડી પુન્ય તણી પર્વ; માથ સુદ દસમ રવીવાર, ઉતમ મુહુરત આપ્યુ સાર પ્રધાન જે કરણાટક ગયો, દેશ મધે જણિતો થયો વણિક રાંકની જે દીકરી, આપ કરમે વીક્રમને વરી કાલડ વેરા ધરી વા વીથો, તે તો રાય વીક્રમ આવીયો રાખ્યું બદ્ધ ઈશ્વરે એ તણું, સુણિ સહોદર હરખ્યું ધણું; ગામ કુટુંબ સગાં સમેત, તેડયાં રાણિ આણિ હેત; મલુ થયું ભોજઈતુજ માથે મેહેણું દીધું મુજ. અટલાંઠો તમે, તેણે વીક્રમ વરીયાં અમોતે ગુણુ તાહારો મનમાં ધરૂં એક દેશની રાણિ કરૂં. મુહુરત દિન હતો જ્યાહરે, ઘેર રાણી આઠ્યાં તાહરે. રાણિ રાય સહોદર મળ્યાં, વીજગ રૂપી સંકટ ટળ્યાં. દોહરા-રાજએ ચેતાવિયા, પ્રધાન પંડીત સમેત; રાજ બેસારયો કુંવરને, આણી અદકુ હેત. પડો વજડાઠ્યો પુર વીખે. ભોજન કરાઠ્યું ગામ રંગાઠ્યાં સજ માળીયાં, આછા ઠામો ઠામ. ધળ બધાવી ધરમની, કર્યો પુન્ય પ્રવાહ; તેડયા નરપત નવખંડના, મળી સરવ સભાય; અધીકાર સુધ્યો કુંવરને સુખ સવાઈ હોય; સંકટ ભાગ્યાં સરવનાં, દુખીયું ન રહે કોય

ચોપાઈ-પ્રધાનને પ્રણામજ કરી, સહુકોની પહોચી મન રળી; અભીશેક કર્યો

જેટલે, કહીતક એક થયું તેટલે, જન્યકજન મળ્યા છે બહુ, મન ગમતું મારે છે સહુ
 ત્રધ એક ઉભો વાણીઓ, દુખીયા સરીખો તે બાણીઓ. કરમાયું શું દિઠું મુખ
 રાજ કહે તારો શું દુઃખ સુણતે ધુજ્યો વણીક કુમાર, આંખે ચાલી આસુ ધાર
 માહારાજ શું કહીએ કથી, માહારે દુખતો કાંઈએ નથી; વણીક જાત જોવા આવ્યો
 પુન્ય સંચો મારો લાવ્યો. દુખ મસે તમ દરશન થયું, શાંત જનમનું પાતીક પયું;
 નીશ્ચિત થઈ સભામાં રહે. તારૂં દુખ માંડીને કહે; થરથર ધરૂંજે તેનાં ગાત્ર, બીક
 ના આણે રંચક માત્ર; બ્રહ્મલ્યાદીક પાતીક તુને, સત્ય વાત જો ના કહે મુને. જો
 નવ ટાળું તાહારો શોક, તો તિરથવરત થાજે ફેક; જોસુખ કર તુજ શરીર, રેત્યા
 મુખમાં લેશું નીર. તુજશું નવ રાખુ, તો કષ્ટી થાજે મુજ દેહ; ખરી વાત નહી કહે
 મુજ સંગ; તો રગત પીત થજે તુજ અંગ; જોડ્યા વાણીયે બે હાથ, બોલ્યો મહી-
 પત કેરે સાથ; કહેતાં મહા ગાગર ડોલશે, ફટફટ સહુમમે બોલશે તુટેજીભ મુજ કહેતાં
 દુખ નથી કહેવાતું માહારે મુખ; ત્યારે રાજ બોલ્યો વાણુ, ફરી ફરી શું કહીએ
 અજાણું તાહારી વાચા હું શીર લેઉ, રાજ સહિત સમરથ તુજ દેઉ; ઉતાવળો થઈ
 સીઘ્રજ બોવ, પડદો આપ રૂંદેતો બોલ. સનસુખ ઉભો રાજ મુખી, દ્રઢ થઈને બોલ્યો
 દુખી; માહારો દેશપતિવપુરી ગામ વીરચંદશામાહારનામ. વીશ વહાણ અમારાં ફેર,
 ભારે વણુજ વાણોતર કરે; માથેમોહોડુ હુતુ આળ, અપુત્રવાંઝિયાની શીરગાળ, કરયા
 ઘાટે પાણીનાઘણા, પ્રસાદ કરાવ્યારીવજીતણા; શીવ થયા મુજને પ્રસન્ન, દીધુ સ્વનામાં
 દરશન; કહયું અલ્યા તું સુતો જગ, વરદાન મહારી પાસે માગ; મેં કહયું જે આપો
 પુત્ર, ભોગવે ધન લક્ષ્મિધર સુત્ર. નવાણુ ખોદાવે જ દુખ જશે, તે પુન્યથી પુત્રજ
 થશે. તેવાયક મેં મસ્તક ધરયું, નવાણુ મ્હોટું ખોદાયું ખરૂં; સજ્જા જળ આવ્યું તે
 માંહ; પ્રજા સહુકો સુખિયાં થાય; પશુ પંખિજન પાણીપીયે, નીત્યે પ્રત્યે સહુ આશીશ
 દિએ; તેના પુનનો ઉગ્યો સુત્ર, પુરેમાસે પ્રસવ્યો પુત્ર; પુત્ર પ્રસવ થયો જેટલો, નવાણુ
 નીર ખુટ્યાં તેટલે; તે વાત ચાલી ગાવા દુકાળવો પડ્યું છેનામ; કયાંથી આવ્યો પાપી
 એહ, દુખ દેવા લોકોને દેહ. જેમ જેમ મોટો થાએ બાળ. તેમ તેમ ઝાઝી ખાએ ગાળ
 તે મેહેણું ન ખમાયે શીશ; ફરી જઈ ઉપાશાઈશ, શીવ આવીને પ્રસન્ન થયા, અમ્રત
 બોલ મુજને કહયા. હું માગતાં ચુકી ગયો, અહંકાર મેં મુખથી કહ્યો; જે કહો તે
 કરૂં હું ધીર, જેમ સરોસર આવે નીર; શીવ કહે કરોને આવે, કહું કરો તો કામજ
 થાએ. ખત્રિશ લક્ષણુ પુરૂશનો ભોગ; મધ્યતળાવે કરજો ભોગ. ત્યારે તારૂં કામજ થશે,
 પશુપંખી પીત્રપત થશે. નીત્યે પ્રત્યે તે આશીશ લીએ, તે આશીશથી પાણી રહે.
 તાહારે માથે મેહેણું જશે, તો દેશથી જળતું દુખજશે. ખત્રિશ લક્ષણુ મહારો પુત્ર,
 ભોગ આપતાં ભાગે ધરસુત્ર. એવું કામ હું કયમ નવ કરૂં, દેશપ્રદેશ હું નિસરૂં
 માહારી ગાંઠે ગ્રથજ ધણે, નર લાડું ભત્રિશ લક્ષણુ, તે વાતને થયા વરસ બાર નથી

મળ્યો કોઈ રાજકુમાર. જોતો જોતો આવ્યો આંહ, તાહારા નગ્ર ઉજેણી માંહ; દુખ સાગર ખડુ વાવીયો, રાજસભા જોવા આવીયો. એ દુખ ઉદર બાળુ અમો, પુછાંછો તો સુણજો તમે; ખત્રીશ લક્ષણો પુરૂષ લાવશું, તો પાછા મંદીરઆવશું, તે માટે કારજ કીજીએ, મુજને તો શીક્ષા દીજીએ. દોહરા-ત્રીચાર કર્યો રાય વીક્રમે, કરવું એનું કામ; ખીજે કયાં ખોળાવાંએ, ખત્રીશ લક્ષણો મુજ નામ મેંહલોદુખ મનડા થકી, આજ મળ્યો તુજજોગ; તેડી જાએ ત્યાં મુજને, આપો મહારો ભોગ. કામ થશે ત્યાંહાં તમતણું, રહેશે સરોવર નીર; માહારો જન્મ રાક્ષ થશે, પરકાજે પડે શરીર, ત્યારે દુખિયો ખોલીયો, અસત્ય એતો વાત; પાટ ધાવ ના દીજીએ, તું નરપતનો નાથ બ્રહ્મહત્યા થકી લક્ષ્યણી, નરપત હત્યા હોય; માટે એતો કર નહીં, મન વીચારી જોય; પ્રથવીપત કહે સાંભળો, જો ગમે નહીં હું સુત્ર; તો આ લેઈને પરવશે, પેટ તણો મુજ પુત્ર. ભોગ આપો જળ દેવતા, તાહરે કારજ યાય. સુખ પામે રક્યત સહુ, સમજાનિર ભરાય.

ચોપાઈ-વણીકકહે સાંભળરે રાય, રાજકુંવર મેં કેમદેવાય; ખારવરસનાખાળે વંશ, આવ્યો આજ તમારે દેશ. વિજોગ ભાગ્યો કઈક દીન તણો તમને ઉલટઆવે ધણો; જેને તને આપતા રાજ, કેમ મોકલશે મરવાકાજ. તેનો કેમ હું હરખજહર કુદાં વચન કેમકરું સાંભળ એની જનુની દિશ. છેદાવે હવડા માર્ગીય કેમ. હત્યા ધર હું બાળ, જીવીશું તે કેટલાકાળ; જોરાવરી લઈ જવું કેમ, એ વાતના મારેછે સમ. ત્યારે વીક્રમ કહે શુણવીર, રાખો આપ રૂદેમાં ધીર; પુછું પુત્રને તેડી આંહ, ભરી સભાની માંહ, હશે આવે તો તેડી જાએ, કરો કામને સુખિયા થાએ; એમ કહીને તેડ્યો તન, જાયું રાએ કુંવરનુંમન; સાંભળરે તન માહારી તાત, તમે પુત્રને હુંછું તાત; વણીક દુખીયો અહીંઆવીયો, ભારેવાત મનશું લાવીયો, ખત્રીસલક્ષણો જોઈએ વીર, રહે અખુટ નવાણેનીર; અમો જશું તેને કાજ, તુજને આજ સુંપીને રાજ; ત્યારે પુત્રે જોડયાહાથ, બોલ્યો મહિપત કેરે સાય; મુજબેડે કેમ જાએ તમે તમ વીર્યથી ઉપન્યા અમો. તમ વિરજ તે માહરો દેહ, એ વાતમાં નહીં સંદેહ; તમ ઠેકાણે હુતો જાઉ, બાળપણે ઓશીકળ થાઉ. પર ઉપકારે પડશે તન, બીજું શું એથી છે પુન્ય; જતાં અમારૂં હરખે મન, ધન વેળા આજીનો દન. રખ્યો રાજ મનમાં આપ, છુટયાં પાંચ જનમનાં પાપ; કહે રાજ સુખ લઈજાએ, દુખીયા શાને ખોટી થાએ. દોહરા-વણીક કહે પછે કયાંવસુ, કેમ મળે એ મેળ; તું પહેલામારાં છોકરાં, કાઢે મારૂં તેલ. હા કહુતો હણે મુને, જીએછો મારૂં મન; કાઢાઢે આંખ તું માહારી, જો નીરખું તાહરો તન. માહારો પુત્ર વાહાલો મુને, મેં માર્યો કેમ જાય, તમને કેમ અળખામણો, જેની કેમળ કાય.

ચોપાઈ-વિક્રમ કહે અમે આવશું, માહારોપુત્ર સાથે લાવશું; માહારેહાથે આપુ

ભોગ, ટાળુ દુખીયા તાહારો રોગ. દેઇ દદામા મહીપત ચડયો, નીશાન ગાજતે તે પરવરયા; તેજે પુત્રને દેતે રાજ. પરાકામે તે ક્રીધું કાજ, પ્રધાન પંડીત સહુ તેડીયા મારગે માહાત ખેડીયા; પરકામે પંથે પરવરયા, પવનપુર ઉતારાકરયા, ચાલીવાત બહુ હામોકામ, કઠિતક બેવા આવ્યું ગામ; લોકકહે રજદીસે દુષ્ટ, કેમ પુત્રને દેશે કષ્ટ. કોકહે વણીક ચંડાળ, વણવાકે મરાવે બાળ; કો કહે સતવાદી ભુપ, દેવાંશી દીસે છે રૂપ. પ્રદુખ ભંજન એવું નામ, માટે કરવા આવ્યા કામ; કરતા પુરૂષ કરે કોઇ કામ; મુરખલે માનવીનું નામ, તું કરતાહરતાછે ઇશ, નહીદાષ અમારે શીશ; એમ કહીને મેદલ્યો ધાય, જેજે શબ્દ બોલવા ચાય બીજા લોક સહુ પાળે જીવે, નંદાએ પાવનપત ખુએ; રૂધીર ભોન્ય પડ્યું જેટલે, સજળ જળ ભરાણું એટલે જંગાજળથી નીરમળ થયું, ધન્ય ધન્ય સહુ લોકે કહ્યું; શ્રાવણ વદી શ્રદ્ધાનો દન, રાંધ્યાં હતાં જે લોકે અન. પ્રગટયો મનમાં આવી શોક, રાંધ્યાં મુકયાં છે સઉલોક; પુત્ર દુખદેખીને વળ્યા, બીજા દીનસુધી નવજમ્યાં, સઘળીવાતનું દીકુંસુખ, માર્યો કુંવર તે મોહોટું દુખ; લોક ગયા પોતાને ઘેર, પીતા પુત્રની શી થઇ પેર; સરોવર ભરાણું જેટલે, બે બુટયા માંહેતેટલે. એનો મોટું સરોવર સાર. સાત વાંસ તે ઉડુ વાર. જળ દેવ્યા શીતળ માત, તેજે આડા દીધા હાથ; મુજને તાલી ટીધી તમે, તારા કોડ પોચાડુ અમે; લોક જાણે બુડયા બેજણા, તે શોક વાક્યા છે ઘણા; સત્ય પુન્યનો ચાલણહાર, તેને કોણ છે ગંજણહાર. હાહાકાર તે સઘળે થયો, કાળરૂપ તે વણીકને કહ્યો; રાંધ્યા અન તે ટાઢાં રહ્યા, દુખ લાખેણા લોકે લહ્યા; એમ કરતા ગઇ રાત, પાળે સહુ આવ્યા પ્રભાત; રાજને રાજનો તન, બેઉ ગયા કેમ જમાએ અન; એવું દુખ ધરયું જ્યાહરે, કઠિતક એક થયું તાહરે.

દોહરા-ધરતીમાત ધીરજ ધરી, પામ્યા જ્યારે ભોગ, પ્રસન્નથઇ ત્યાં તતક્ષણે, પુત્ર સંભુગત ભોગ; અમરત અદકું સીંચીયું, સજીવન ક્રીધો તન; સરવઅંગ શીતળ થયું, આપે રૂંડે મન. વસ્ત્ર આસુપણ અતી ઘણાં, મુકતાફળના હાર; બેસારયાં વગમાનમાં, માત્ર પુત્રને ભુપ. કઠિતક દીકું કારમું, હરખ્યો પોતે તેદીશ મુકતાફળ વધાવીઆં, રાજ કેરે શીશ. બાહાર વઈમાન આવીયું, સહુકો જીવેદ્રષ્ટ; સંગમ થયો છે સરવને, ગયાં કલંકને કષ્ટ. મળી હુતી જે મેદની, આવી લાગીપાગ; મહીપતને કહે પ્રાવડી, મનવાંછીત ફળ માગ. માત માગુ એટલું મળ્યાછે સરવેલોક; દરશન દીકું તાહરે, ટળે સરવનો-શોક. મહીમા તારા દરશનનો, જે હોય તે આપ; ખુશી કરો આ ખલકને, તેનાં દુખ સઘળાં કાપ માતા કહે રાય સાંભળો, આ દહાડે મારૂ વરત. શ્રાવણ વદી સપ્તમી, મરતવરત નરપત. પુન્ય દાન જે આશરે, વાશી જેકો ખાય; આછવ કરે આણંદશું, નારી ગીતજ ગાય; અમી ચુલે ઘાલે નહી, પુન્ય ઊપર રાખે પ્રીત; કથાસુણ જે માહરી, તે પામશે વેદ શાસ્ત્ર જે મીત્ર જેમ પુત્ર તું

પામીયો, આઠ્યો માહારે પાસ; તેમ વરત માહાર આચાર, તેની પોહોયે આશ. પુ-
રાણ એ વરત છે, વેદશાસ્ત્ર વા વાટ; અદકુ ઘણું મન આજથી, તમ પધારયા માટ
ચોપાઈ-જળમધે ગયું વધમાન, દેવી પામ્યા અંતરધ્યાન; ધનધન સહુલો કહું
માતા મહીપતનું દરશન થયું વેહેવારીયાની ઉતળી ગાળ, પછે માન પામ્યો તે
બાળ. સજળ અણુટ સરોવર છાંય, ઓછવ મંગળ અદકો થાય; વેહેવારીયાની
શીખજ લીધ, રાજ્યે પંથ કર્યો તે શીધ. રાજજી ઉઠેલી ગયા ઉલટ સહુ લોકોને
થયા; પુત્ર ઊપર વાંધ્ય બાંધુ હેત, કુલ જેમ વરણ રૂતુ ખેત; આણવરતાનાં તેહજ
તણી, વાધી પ્રીત પુત્ર સાથે ઘણી. તેની માતા પટરાણી કામ, કુંવર થયો રાજને
તામ; બાણ્યો પુત્ર સતવાદી માટ, પોને જીવતાં સુખ્યું પાટ, પોતે કામ તે પુન્યનાં
કરે, માહા દુખીયાના સંકટ હરે; શું કહું તેની કીરતી કથી. થાય નહીં કે થયાનથી
બીજે થયો હોય પ્રક્રમ પખે તો બેતીશશાસ્ત્ર કેમ એ લખે એવા કામતો જેથીયાય
પ્રદુખમજન નં કહેવાય. એની કથા જે સુણે કરણ, નહિ પાપીને અદ્યજ મરણ.
નીરધનને લક્ષ્મી બારણે. વંડાને બાળક પારણે; રીશફાટક રોગજ બય, કડણ રૂદે
તે કામળ થાય; સાધુજન તે સાચુ માનશે, અન્યાઓ અંત આણશે. એવું જણિ
કરે જે પુન્ય, રૂદ નથી કાંઈ બીજુ અન્ય; પ્રદુખમજન રાજજ કરે, પુત્ર ને મોક્ષ
તણું છે મુળ, પુત્ર થકી જએ સરવે સુળ; પુત્રથી દુશમન પાછો જાય, પુત્રથીજશ
ઘણેરો થાય.

દોહરો-ગાય શીખેને સાંભળે, મનમાં પોહોયે કોડ; રણદુને જશ ઊપજે જીતે
હુંશથી હોડ, સ્નાન ભાગીરથ ગંગનું, રેવાનું દરશન; સુણે મહીમા વિક્રમ તણો
પ્રભુ સદા પ્રસન્ન. હરસીધ હંતુરી તેહેને, માહાકાળેશ્વર નાય; મન ધરી મહિમા સાં-
ભળે, તેને મસ્તક ઢાથ.

દોહરો-ભોજ પ્રતે કહે પુતળી, જે તમે એવા થાઓ; એવા શ્રાકરમ બેકરો તો
ધરો સીંહાસન પાએ; એમ કહિને પુતળી, આપે ગમ આકાશ; એહ કથા પુરણ
થઈ, કહે કવી શાગળદાસ શ્રોતા વક્તા સમજતા, કહે કવીતા કરજો; એકવાર સહુ
બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૩ મી સાગરની.

માદલી નામની તેરમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણપત શેણનીધી, દેવ રૂડો દાતા; શીંદુર અંગે શોભીતુ, મોદીક અમરત
આહાર. પીતા પંચાનનપ્રભુ, ગીરજમાત ગુણનીધ; લક્ષ લાભ બે પુત્ર છે, અસ્ત્રી
છે સુધ બુધ તેત્રીશ કરોડમાં એ મણી, મગી પહેલો પુખ્તય; નવનિધિનામ ગણેશનું
રીધશિધ કરો રાય. હશવાદની માતા તું, વીણા પુસ્તક પાણ; સાટ કરો માતાશર
સ્વતી, વદ્યે આપો વાણ; શારદા કરો રુણ રતણ, પ્રીતે પુણ પાય સીંહાસન બ-

ત્રીશમાં, વરણુવું વિક્રમરાય; ચુકવ્યો ન્યાય મોવાળીયે, થયુ ભોજને બધું; તે; હેઠળથી કહાડીયું, સીંહાશન પ્રમાણ; રત્ન જડીત કચનતણું અધીક તેજ અપાર; પાછળ જરી છે પુતળી, પુરાણ વીશને બાર. ભોજ લાગ્યો સભા વચે, મેલ્યું રાણીને માસ; ધન બંધા વી ધરમની. આછવ મંગળ થાય ઘેર ઘેર નોખત ગડગડે, જેમ વિવાદીન અંગ, ટોડે તોરણ બાંધીયાં, ફડે શોભીતરંગ ભેતીક પુરાણીને વેદીયા, મેળવ્યા વીપ્ર અનેક; સીંહાશન આશન તણું, આપ્યું મહુરમ એક રાય ભોજ હરખ્યો ધણું. જે બોલ્યા બહુ દન; શીંહાશન બેઠા તણું, કરવા માંડ્યું મન સહુ મહુરત લગનજ ભણું, જેણે દીશ; શીંહાશન પુજ કરી, પાય નમાવું શીરા. કુમકુમ ચ દન અક્ષત ધરી કીધા દાનને પુન્ય; નગ્ર ભોજન કરાવિયા ભોજરાજ રાજન. વીપ્ર વચન મસ્તકધરિ, બેસવા ઘાલી હામમાં કહી બોલી પુતળી, માંદળી જેનું નામ રાજ ભોજ ન બેસતું, રાય આસન અતી સાર; વીક્રમ સરખા નહી તમો, પરદુઃખ ભંજનહાર. રાજ પગ ખેંચી રહ્યો, કહો મુખથી વાણ; પ્રાકરમજે વીક્રમતણું, તેહસુણુહુડાન. ચોપાઈ-ભોજ પ્રતે બોલી માદલી, કહુ કથા વીક્રમની ાળી; એક સમે બેઠા છે રાય, ભરપુરછે પરવ સભાય. બેઠા મોટા પંડીત ધણા, અનેક જ્ઞાનીઓ તેતણા. કંઈ પુરાણી કંઈ વેદિયા, કંઈક ઉપાસી કંઈ ભેદિયા; અનેક જ્ઞાનીને નાટકી, ઘણા હશારત ચેતકી. વળી પીંગળ જચીક બહુ પ્રધાન આદે સભા તે સહુ; વીક્રમ માહારાજ બેઠા જ્યાંહ, ફરે છત્રકનકનું ત્યાંહ. નાચે અપશરા અપરંપાર, ગુણીજન ગાયે છે ગુણ સાર; પંડીતને પુછે છે રાય, કહો ભાઈ જશ શાથી. થાય, જેથી પામીયે સચળું સુખ, ટાળીયે માહા દુખીયાનાં દુઃખ આ લોકમાં પોહોચે મન આશ, પરલોકમાં જમ નાવેપાસ. સકળ લોક તે કેમ વશ થાય, તેહ તણો તો શો ઉપાય; ચાર પદારથ પામે જેહ, દુનીયામાં શી વસ્તુ તેહ. દોહરા-બેઠા છે પંડીત સહુ, અવર બીજ મેહેરાણ બહુ એકવસ્તુ કહોમુને. મન વીચારી વાણ. સઉએ જ્ઞાન વિચારીયું બેઠા જઈ એકાંત; વાત પુછી એ વીક્રમે, ભાગવી તેની ભરાંત.

સોરઠો-ભોગ ભોગ રંગ રાજ, પરવાશી પ્રપંચ છે તે સહુ ધનને કાજ, ભોગ ભોગને વશીકરણ; ધરમ કામ મોક્ષને અરથ, તે સરવેને પામીયે જે ગાંઠે હોય ગ્રથ, ધન સદા બુધ ખરચીયે; જગન પુન્ય માહા દાન, આ લોક તે જશ ધણો; પરલોકે હરી માન, ધન જેની પાશે ધણું, ચોપાઈ-નવક્રમ કહે મેં માન્યું સહી. સૌથી મોટી લક્ષ્મી કહી; તે લક્ષ્મી કેમ આવે હાય, તે વાણી બોલો મુજ સાથ. મનવાંછિત ગ્રથ ખરચું ધણો, નવ પુટે ભંડાર તે તણો; તેનો મુજને કહો ઉપાય, મળ્યા છો સઉ પડિતે કહ્યો છે ભેદ, કહે રાય ન કરશે છેદ, દ્રવ્ય પ્રાપ્ત્યો એજ મર્મ, પુરવ જન્મ લખ્યું હોય કર્મ. વળી છે બીજે એક ઉપાય, તે કહીયે તે ભાંભળો રાય. વીરનુ યજ્ઞ કહેવાયે જેહ, મનશા સીધ કરે વળી તેહ; સકળ, દેવનું સ્થાપન કરે. ખરચે દામ

આપે મન ઠરે;તે યજ્ઞ જ્યારે પુરો થાય.આનંદ પામે વધકુંડરાય; તે સમે સાગરદાન કીજીએ, તે મનવાચીત લક્ષ્મી લીજીએ; વિકરમ બોલ્યો મુકી મામ, સાગર દાન તે સાનું નામ;ત્યારે બોલ્યા સરવે રૂપી, સાંભળ રાજ મહીમત મુખી;એક વક્ષસ્તુ નરનેનાર નીકળે ઘર મુકીને બહાર;સઉ સમરણ કરે,તેતો શોચ રૂદે નવ ધરે;સમ થાય નદીયોના ધણિ,લક્ષ્મી આપે અનગળ ધણિ; યજ્ઞ આરંભ્યાના કરીયે પેર, નોતર મોકલું અરણ્ય ઘેર.આવ્યો છે એટલે, મન વાંછીત પામ્યો તેટલે;દ્રવ્ય અધીક આવ્યો જ્યારે, ધનમ પરમારથ મોતાહરે; પડીત નિવાત રાજ મન વશી વહા રૂશીજી મોટા બ્રહ્મ, યજ્ઞ તણો માંડ્યો આરંભ; જે જે વસ્તુ પુસ્તકમાં નિસરે તે તે અણિધરમાં ભરે. કર્યો આરંભ રાજાએ સજ, ધરમ તણી બંધાવી ધનજ; નગ્ર તોરણ બાંધ્યાં બારણે, યજ્ઞ સમારંભ તણે કારણે; આઘ મણ પતીનું સ્થાનક કરચું રૂદ્રકળસ મંગોદક ભરચું; બ્રહ્માસન પ્રણીતા સનમાન, નવગ્રહ સ્થાપ્યા તેણે ઠામ;ચોસઠ જોમણી મંડળ જેહ, ભંરવ કુંડ કરાવ્યો તેહ. વાયુ યજ્ઞીને વરણ,નામ પરવત સરીતા સરણ. સકળ સ્થાપના કીધી તીર, વિમ્ર તેડાવ્યો તેહ. વાયુ યજ્ઞીને વરણ, નામ પરવત સરીતા સરણ. સકળ સ્થાપના કીધી તીર,વિમ્ર તેડાવ્યો વિકર વીર.આચરણ છે અમની હોતી.લખી આપી તેને કંકોત્રી કહ્યું રાએ સાંભળો રૂશી રાજ,જાએ સાગર નોતરવા કાજ; નહોટાં માણસો આઘ રતી સ્તુતી કરજે અમા રી વતી;કહેલે ઉજેણી પમંથરા, વીકરમ યજ્ઞ સકળજ કરો; આવેતો તેડી લાવજો, કરી નુતર પાછા આવજો. વિમ્ર મોકલ્યો સાગર ઠામ,રાજ થયો પોતાને ઠામ; જવ તણધરત પંચ મરૂતખીર,કર આહુતિ વીકરમ વીર.નવગ્રહેનાં આખ્યાદાન દેવતાધ રચના સનમાન; જોમણી સોને આપીયો ભોમ,એ ટાળે દુખ વ્યાધી રોમ; જેને જે ઘટે તે ધર્યાં,તેને મન મમે તેવાં કર્યાં;મહા ઉલટ ભેર વાધ્યો રોમ પછે થયો ત્યાં પુરણ જંમ;રાએ પુરણાહુતી કરી, પછે દાન દેવા મતી ધરી.

દોહરા-તેડાવ્યા ભયક ધણા,વળી તે દુરબળ જન;તે મળીયા નવખંડના જેને ધન લેવાનું મન. રાજ પુત્ર પોતા તણા, વળી તે ધરની નાર; અકેક વક્ષ અંગે નીસરયા ધરની બાર;હસ્ત ઘોડા પાલખી, અર્પણ ગ્રથ ભંડાર; કરનારપણ સરવે કરચું, કણુ ન લાગી વાર; જેવું કરમ છે. તેવું પામ્યો તેહ, પંચ રાત્ર જ્યાં રાય ઘેર. કંચન વરરથો મેહ. તે શોભા બેઠ વિક્રમે કર્યો યજ્ઞ દમ દાન; કરપી તો છોડે નહો,શોમજ છડે પ્રાણ ચોપાધ-કર્યો યજ્ઞ તે વિક્રમવીર,વીમ્ર મયો છે સાગરતીર પંચ ચલાવ્યો મનન આશ,મયો આપ સાગરને પાસ,જમ સાગર આ વાહન કર્યું ચોખા અદન સ્તુતિ કીજીએ. બેડી હાથ માગી લીજીએ તેડે છે પૃથ્વી પતી રાજ, તમે ત્યાં આવો મહારાજ;કરે ભમ વિક્રમ રાજન, તમ દર્શનનું અદકુ મન, કહ્યા છે અહુ અધિક વિવેક,તે હુકમ કહુ છવ્યા એક,સ્તુતિ તે બ્રાહ્મણે કરી,સમુદ્ર પ્રમ

ટથો રૂપે ધરી. હા ભાઈ તું તેડવા આવ્યો, તે મહારા મનમાં ભાવીયો; રાજા પ્રત્યે પુન્યજ કરે, તે દેખીને હજકં કરે. વીક્રમ જોયાની ઇચ્છા ધણી, માહારે હોંશ અદકી તે તણી; અનેક કરોડ તિરથ મુજ માંહ, કેમ આવું હું એકલો ત્યાંહ. દોહરા—મુજ માંહી વસે મછ કછ. જીવ અનેરા જત; તેતો મન ઉછે ધણું, એકએ વીક્રમ સંત ઇશ્વરને વાહાણું નહી. વીધા વાત કે રૂપ; નહિ ડાહાપણું નહી આતુરી. નહી તિશ્તુક નહી ભુપ, અતી વાહાણો પ્રમારથી, બીજે એકદાતાર; ત્રીજે ભક્ત વાહાણો ધણું, ચોથો અસુર અપાર. સાચો વાહાણો સરવથી, જેનું કામળ મન; માટે દરશન ઇચ્છી એ, એવો છે રાજન વિક્રમને જઈને કહેજે અહીં આવે તું આજ; જીવ સૌ દરશન કરે, તો સરે સર્વના કાજ માટે કહો જઈ વિનતિ, સુર પુરૂષ મહાધિર; મુજને દરશન આપવા આવજે માહારે તિર. કુખ ભાગે કંઈ જન તણા પરકુખ ભંજન નામ. એવું ભણી રાયજી, કરો હમારું કામ. ચેતપાઠ—ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો વાણ. સાંભળ સાગરતુ અબજ; તને તેડવા આવ્યો હું, મુજ સાથે આવે નહી તું. વીક્રમન કરે માહા મોલ જડા સાગરને અદકી રીશ, ભમર આપ અડાવ્યાં શીશ; જેમ જેમ રાજા મોહોટા કર્યો, તેમ તેમ તું અહંકારે ભર્યો. મોહોટે પણ આખર માનવી મુજ તોલ આવે મનહવી; દીધી વિપ્રને માળો બેચાર, રહીશ ઉભો તો ખાધશ માર ઉતાવળો રાય આગળ જળે, થવાય એવા તું તો થજે; જ્યાં હું તો નવ પ્રસન્ન થયો, તારો યજ્ઞ તો એળે ગયો; એમ કહીને કુંકરો કર્યો, કહેજે અરથ તાહરો નવ સરથ; બ્રાહ્મણ ક્રોધ કરીને વળ્યો, આપ મામને પંથે પળ્યો પુરો યજ્ઞ થયો જેટલો. બ્રાહ્મણ ઘેર આવ્યો તેટલો; રાજા છત્ર કરે છે શીશ. જઈ વિપ્રે દીધી આશિશ; કહો ક્યાંથી આવ્યા માહારાજ, શું મુજને તુતરે મોકલ્યો તમે, સાગર પાસ ગયાતા અમે; તેમાં નીર અખુટે ભર્યું, મેલી ચોખા તુતરું કર્યું; મનશ રૂપ કાપ્યો તે થઈ. મેં વાતો તમારિ કહી મહારાજ કરે છે જાગ, તમને તેડવાનો છે લાભ, ત્યારે તેણે કારિ છે રીસ માળો દીધી છે દસ વીસ; મુજને પણ દીધી બે ચાર. તેને આણ્યો અતિ અહંકાર, કરોધથી બોલ્યો વાણીયો. જા કહે બોણું છું પાણિયો; ના આપ્યો પત્રજ મુજને એક, ચુક્યો ઘરનું કામવશેકત ર્યાનક મુજને વામીયો; દક્ષણામાં માળો પામીયો; માહારાજ સરખા દીશો વાન. તો ઉતારો એનું માન તેને નમાવો જો તમ રાય, તો માર મન શી ાળ થાય.

દોહરા—વાત સુણી તે વિપ્રને, મન હરખ્યો રાજન; આસ્વામત કીધી ધણી, બોલાવો મુની જન. અરણ્ય પીભડું સહી, વિચારયું વિકરમ વીર; શેન્યા તે ત્યાં શું કરે, જેમાં ઝાઝુ નીર; સોંપ્યું રાજ પ્રધાનને, તેડ્યો વીર અબેક ગયો રોજ એક દો, રાખી સાગરશું ખેદ કેને વાત કહી; નહી મનમાં રાખી ધીર; ઉપાશીક કષ્ટ દેવને, આવ્યો સાગર તીર. દીધી આણું ઇશ્વર તણી, સાદ કર્યા દસ આર; જો કંઈ

બળ હોય તુજ વીખે, તો પ્રમટ આવ આ કાર. નોદે બ્રાહ્મણ બાપડો, જેને દીક્રી માળી; મારી સંખે શું કરો, તે તો બોલી પાળ. સુણ્યો બોલ અહંકારનો, માનવીમાં સુરત. પોતાને રૂપે કરી, સાગર આવ્યો તરત.

ચોપાપ-દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ બેઉ જણ મળ્યા, રાયે દીઠો સાગર રૂપ; સિંધુએ ઠીઠો છેલ્લુપ ચણ તણી મેં માંડી પેર. કેમ ન આવ્યો મારે ઘેર, તે વાતનું કારણ કહો, આવો કે સુખ અહિં રહે. ત્યારે બોલ્યા સાગર સિંધુ, સાંભળેર વિક્રમ મુજ બંધુ; મમે તેવો પણ માનવી તું, કેમ આવું તુજ દેશે હું; રતનામર તે માહરું નામ, કર અણચિંત-વ્યાં ભારે કામ. સરવ સરીતાનો ભરથાર, માહારાં પ્રાક્રમ અપ્રમથાર. સહુકો આવે મારે પાસ, હું નવ કરું બીજની આશ. વસે તિસ્થ મુજ માંહે ઘણા, રતન કોટી ચિંતામણિ તણા. વાત અરણ્ય કેરી સાંભળી, મનમાંડે ગયો પરજળી; જે આણે અડકો અહંકાર, તેનું નામ મોહોટા ગુમાર. દોહરા-રતન કાહાડયાં થુજ નેમથી, બાંધ્યો કરીને ચોર. મુકાવ્યો મહાલક્ષ્મીએ, કયાં મયું તાહરું જોર. અગસ્ત જ્યારે પી ગયા સુનાદીથી ઘાટ તારે જોર તે કંઈ મયું, પુંઠળ બાંધી પાજ. કહેતો વળી કહુ ઘણાં જે બોલે પુરાણ. વચન એવાં સાંભળી, મન ખીજ્યો મેરાણ.

ચોપાધ-મ જીવતો છાંડુ મુજ તીર, નહિતો હવડાં બોળુ નીર; પૃથ્વી બધિપાણિએ સજી, મુજ આગળ તાહરું શું ગજી. સતાવાદી મોટે સાંખીયે, નહી તે મહાન દોષીએ; માંનાં વચન લાગી રાડ, પોતા તણી ભાગી છે આડ. વિક્રમ રાયતો જોઈ રહ્યા, અરણ્ય તો અલોપ્રજ થયા; મારી છોળને વધ્યું નીર તાણ્યો જગમાં વિક્રમ વિર; થયો આડળો પાણી માંહ, વરણ સમરણ કીધું તાંહ. મુખથી મંત્ર વરણનો કહે ઉદક અંગથી અળગુ રહે જગને કોપીયો વીક્રમરાય, મહા કોપ સાગરને થાય કછ કછને મોહો અગ્નિ, તે પ્રત્યે પછે વાણિ કહી; રાગને અદકુ મારજો, પ્રાણુ દેહમાં ઉગારજો.

દોહરા-રાજ કુખ પામ્યો જણું. નવ સહેલાણી ઘાત; ધાન ધરયું વૈતાળનું, સમરી હરસીધ માત. આલ ચકત તું ઇશ્વરી, મંમાયા પ્રચંડ; ચાચર દેવ્યા ન ર ખંડ ની, વ્યાપી રહી નવખંડ. હરજન પાલણુ સંહારણી, સ્થાવર જંમમ હોય; જે પાસુ તાહરું, માંજ ન રાકે કોય, તુ તુળજને તોતળા, હીમરાજ હરસીધ; અખંધ આરામુરી અબિકા, બળધારી બહુચર ધિર.

સોરઠો-કાતા નવ નિધાન, અડસઠ લોચન અરણ્યગુણની ગીરી સમાન. માહ કાળી મહા સરસ્વતી અષ્ટ સતે વેરધ, છપન વરોડ સામુડ છે; નવ કરોડ કાત્યાઈ. સીરપ તે સરવ તું દોહરો-પશુ પંખીને વનસ્પતિ, માયા મોહ અહંકાર; સકળ રૂપ તું ઇશ્વરી, નોધારા આધીર. ચોપાધ-ધક્તિ કેરી સ્તુતિ કરી, પ્રસન્ન થયાં ત્રીપુરા સુંઠરી, મુજ સેવકને કુખજ દે, સુખે એ કયમસાગર રહે. તેડાવ્યાં વાણુને અગ્ન બેય

આવ્યા સમીપ માતાને ઘેર; સફળ પદવી પામ્યા અમો હેત કરિ તેડાવ્યો તમો; શે-
વકને આજ્ઞા દીલ્યો કર્નેડિ અમો કીલ્યો, કહે પ્રથવિને કહે છે રવિ, વાયુ કહે
નાંખુ ફેરવિ; અગ્નિ રહે છે પ્રભેકર, દો આજ્ઞા મસ્તકે ધરે. દોહરો—ચડા કહેછે દેવને,
સામરતિરે બાંધો; સામરને બાંધાજી, મુકાવો વિકરમ રાય. મુકો બધાનિરને, પ્રમ-
ટવો માહાઆમ; તોડો માન સામર તણું, વિકરમને લાગે પાય, વાયુ જળ ઉડાડીયું
લેઈ ગયો આકાશ; પછે પાંવક પરજાળ્યે, દેવ લાગ્યો ચોપાસ. મછ કછ સહુ તરફ-
ડયા, નવ શેહેવાણિ જવાળ; અરણ્ય બીધો આકળો, બહુયું ખુટ્યો કાળ સામર-
માંના જલતે કરે બહા પોકાર; તેવામાં જઈ આગીયો, દે આગ તણો માર. પડ્યો
ત્રાસ ત્યાં અતિ ઘણો, નાઠા સધળા જાંત, વિકરમ આવ્યો બારણે, કીધું બળ અનંત
ચોપાઈ—દીઠો અગ્નિ ઠામોઠામ, સામરે તો મુકી મામ; વાયુ જેમ આકારો પુટે
પાવક અગ્નિ કરે. એકે વાતે આહ્યું નહીં કર્નેડિને આવ્યો તહિ; રેહ રેવહને અ-
ગ્નિ પુછું હુ, મુજ સાથે વઢે કેમ તું; વાયુ કેમ ભેદે છે આજ; વઢતા તુજને કયમ ન
આવેલાજ; કુણુ દિવસનું છે તમ વેહેર, વઢવા આવ્યાછો મુજ ઘેર. દોહરો—સામર
પ્રત્યે બોલીયા, વાયુ અગ્નિ બે બાણુ. કોપ્યા હરસીધ માડા, તે લેશે તજ પ્રાણુ. વિ-
કરમ સેવક અડિને, ઈંદ્ર તણા કુમાર; તેને જઈ પ્રસન્ન કરો, સુખ પામો આકાર.
તારવિના શીધિ નહિ, કરો કરોડ ઉપાય. વિનવ રાજા વિરને, તો તમને સુખ થાય.
ચોપાઈ—વચન સાંભળ્યાં એવાં શરમ, સામરનો તજવ્યો મર્વજેડયા હાથ ધરણી
એ રૂપ; આવ્યો જ્યાં બેઠોછે ભુપ. તમો મોઢેટા પ્રથવિપત ધણિ. મેં અવગણના
કીધી ધણિ; તાહારે પર દુખની છે રીત, મુજ સંગાથે કરીએ પ્રીત. શાનો ખાર રા-
જને સાથ. વળગ્યાં બાંધ શાહીને હાથ.

દોહરો—અગ્નિ વાયુને આપી સીખ, તે થયોં તેને ઠામ; કીરપા કરી મુજ ઉપર
આવો ઉજેણી ગામ. યજ્ઞ સફળ માહારો કરો, થઈ મારા મહારાજ; સાથે આવો મા-
હરે, રહે માહારીવાજ. ચોપાઈ—સામર કહે સાંભળ તું બ્રાત; મુજ આવ્યાનિ કહું
એક વાત; લક્ષ કરોડ મુજ માંહે જાંત, તે યજ્ઞને બે આણો અંત, હું આડું તમારે
ગામ, જીવ તરફડી મરે આ ઠામ; જીવ સહુનિ હત્યા લેશ તો જને તેડી બ દેશ;
તુજ સંગાથે વહું હું, તેનું દુખ નવ આણીશ તું.

દોહરો—સામર કહે સુણ રાયજી, સંદેહ મનનો મેલ; થાઉં ઓરીમલ તુજને,
આપુ તુજને તેહ. જેથી ઠામ થાએ ધણુ, પોહોંયે મનની અશ; પાંચ રત્ન પ્રતાપ
વંત, તે છે માહારે પાસ; દેવ સહુને દુરલભ બહાં, રત્નાકરનું સાર; તે રત્ન આપુ
તુજને પ્રાકમ અમરમખાર. તે રત્ન મેં સીંચાયાં, માટે રત્નાકર નામ પ્રસન્ન થઈ તુ-
જને, મુકી મનની મામ.

ચોપાઈ—એમ કહિ પાતાળે ગયો, ઉત્તટ આપ મન માંહિ થયો; રત્ન રાખ્યા તં

ધરમાં સાચ. આણી આપીયા તેને પાંચ દેખી રાજ હરખ્યો ઘણો, મરમ કહોભાઈ એહજ તણે; એ વસ્તનાં કહો ભાઈ નામ, નીપજે એથી શાંશાં કામ. એક રત્નને કરમાં રખે, પછે વિચાર કરે મન વિખે; જેટલો ચીતવે મનમાં દ્રવ્ય, આપે ઇષ્ટને તે આમળ સરવ. એના ગુણ છે અપરંપાર નવ ખુટે ખરચે ભંડાર; બીજું રત્ન મુખ આગળ ધરે, આપ મન વિચારજ કરે. કટક દળ ચીતવે જેટલું. પ્રમદ માય તતક્ષણ તેટલું; જે જેવસ્ત આભુષણ હોય, નવ નવાં નિત્ય દ્રષ્ટે જોય ચોથે અમરત મેવા અહાર, ભક્ષ ભોજન બહુ વીવિધ પ્રકાર; પાંચમું રત્ન હોય જેને પાસ, અંતમોક્ષ પદવિનો વાસ. સાપી મુરાપીને પાતણી, માત્ર દરોહ સ્ત્રીરૂઢ પારણી; વધ-કુંઠે કંઈલાશ કે કદસન, રત્ન પ્રતાપ જાય તે જન. કહ્યું વખાણ એ પાંચે તણું. એ દેવને દુરલભ છે ઘણું મોહોટા યજ્ઞને પુન્યે કરી, એ વસ્તુ આમળ ધરિ. જેવી મનમાં ઇચ્છા હતી, તેતો પામ્યા પદ્ધતિ પતી; વાયુ અગ્નિ ક્રીડા વીદાય, પ્રદક્ષણા કરિ લાગ્યા પાય; આવશાકિત તે તમ પ્રતાપ. અરજ્યવ વશ ક્રીડાએ આવ; દેવઆપ ઠેકાણે મયા; અરણ્યવ રાજ સુખીયા થયા. સીંધુ તણી આજ્ઞા તો લીધ; વીકરમપથ કરો તે સીધ. મડમડ્યાં ઢાલ મરદંમ નીશાન, ઘેર આવ્યા વીક્રમ સુખણ; થયો પ્રજને શીતળ દેહ. દુધી વરસ્યો ત્યાં તો મેહ.

દોહરા—આવી ઘેર ઉભા રહ્યા, વીકરમ તેણી વાર; બ્રાહ્મણ પેલો આવીયો રાય સભાને ઠાર. ચોપાઈ—ભલે માહારાજ આવ્યા તમો, ઘણો આનંદ પામ્યો છું અમો; અરણ્યવનો ઉતર્યો મરવ, તેણે અંગ મુજ પુલ્ક્યું સરવ. હું મયો તુતરાને કાજ, તે દાહાડાની મનમાં દાઝ; નવ જમાડયો નવ દક્ષણા કરી. તેણે રીસમુજ હમડવર, તમ યજ્ઞમાં હું નવ રહ્યો; હું તો નોતર દેવા મયો; તમ ધરની દક્ષણા ચુકીયો, મુજને તમો નીરમુખ મુકીયો. સહુકો પામ્યા દક્ષણા રૂપી, એકલો રહ્યો છું હું નીરમુખી ઉપર કરો તમારો હાથ, આપ વીચારો રૂદયા સાથ.

દોહરા—વીકરમે મન વીચાર્યું. નથી પામ્યો એ બ્રહ્મ; મુજ ઘેરથી નીરમુખ મયો, તે નહી માહારો ધર્મ. પાંચ રત્ન છે મુજ કને, તેમાંથી લોને એક ગુણ છે સ-ઉના જુલુવા, મન કરજે વાવક.

ચોપાઈ—કહે બ્રાહ્મણ એથી શું થાય, તેના ગુણ સંભળાવો રાય; એક થકીપામે છે ધન, બીજે મેવા અમ્મત અન. ત્રજે આભુષણ વસ્ત્ર અપાર, ચોથેથી કટક દળ સાર; પાંચમે મોક્ષ પદવી પામીએ, ભવસાગરતો ભવ વામીએ બ્રાહ્મણને મનઅચરત અડ્યો, સુણિ વાત વિમાશે પડ્યો; એ પાંચમાંથી કિયુ લેઉ, કયાં ચાર પાછાં હું દેઉ. માહારાજ પુછું માહારે ઘેર, પછે કરું લીલાનિ પેર; એવું કહીને પાછો વળ્યો, કહ્યું સહોદરને સાંભળો રાજાએ કહી છે વાત, પાંચ રત્ન પછુ જુજાવિ ભાત; કહો તેનિ એક લીજે ભત; ધરમાં પાંચ માણસનિ છત, આપ આપનિ જુજાવિ મત;

એક પોતે ને બીજે તા, ત્રીજે પુત્રને તેની માતૃ; પાંચમી પોતા કેરી નાર, સહુ મળીને કરથા વિચાર, બ્રાહ્મણ કહે જો અથ, સરશે તેથી આપણા અરથ; બધી-ચાણી કહે લાવો અન, જેથી કરે આપણું મન; પુત્ર કહે રોન્યા લીલજો; રાજ થઈ આનંદ કીલજો; વહુ કહે લાવો શણમાર, તો વાધે રૂપ અપરંભપાર; તાત કહે લાવો મોક્ષ રતન, તો કાયાનુ કરિજો જતન; બીજુ સર્વે ખોટું એક, આપણું સાધનકરીએ દેહ; આપ આપણિ ચલતિ મુજ, વહી પડ્યાં વહતામાં શુજ; પુત્રકહે જો બીજું દેશ, તો ઉઠી પરદેશ; વરધ કહે જો લાવે બાળ, તો આણું હવરાં મુજ કાળ.

દોહરો—ગઢ થઈ ઘેર વીખને, ઝુરણ લાગ્યાં મન; રાત્રી ત્રણ રાંધું નહી કંઈ ન પામ્યા અંન. બુખ્યા બ્રાહ્મણ કળકળે, મુજ નહી કંઈ પેર; રીસ કરીને આવિયો રાજ કેરે ઘેર. સમાચાર સધળો કહ્યો, રીંશે બોલ્યો વાણ; રાજ તમારા રતનથી થાય માણસની હાણ. આસ્વાગત રાજ કરે, કેમ ધરો છો દુખ, શુ માગો છો મુજ કને, ઈશ્વર ભાગે બુખ. મનુશ પાચ મુજ ઘર વીજે, બુજવાં સહુનાં મન; એક રતન આપો તમે, માટે તણ્યું અન હરખ્યો રાય હઠડા વિજે, શાને ખોટી થાઓ; રત્ન એ લીલજો, શીઘ્ર થઈને જાઓ. કાં પેહેલું તમે નવ કહ્યું, રીંદ કરી મન લાજ; રતન પાંચ લેઈને વળો, કરીએ રૂંડાં કાજ.

ચોપાઈ—કુમકુમ અંદન ચરચા પાય, ચરણામૃત લીધું છે રાય; હેતધરયુ રૂદયાની સાથ, આપ્યાં રતન બ્રાહ્મણને હાથ. હરખ્યો બ્રાહ્મણ મન મન ઉલાદ, દીધો રાયને આશીરવાદ; કોટી કહ્યાણ તાહર થજો. તારા વીધન સરવે જજો. એવું તાહર રજો મન, આશ પુરો જાયક જન; હરખ ભર્યો તે આવિયો, પાંચ રતન આપે લાવિયો; પાંચે જણની પોતી આશ, મુખ ભોમવ્યું લીલ વીલાશ. મુજ સાંભળે વીકમચરિત્ર સદા મન તેનું પવિત્ર; પાંચે પાતીક તેનો જય, દ્રઢ રહે તેકેમજ થાય. એવું સાંભળી આપે દાન, આ લોકે પરલોકે માન; સરવથી તે મોટું પુન્ય, એક સમો નહી કાંઈ અન્ય; વીકમવડું વખાણજ કહું એ પુન્યથી સરવે થયું; આપે એકને પામે લાખ, તેની વેદ પુરાણે શાખ.

દોહરો—કહે માદલો ભોજ મુજો, એવો થયો તે રાય; એવા જો થાઓ તમે, તો ધરો સિંહાશન પાય; એમ કહીને પુતળી, આપે મઠ આકાશ; એક કથાપુરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ. સોતા વહતા સમજતા, કહે કવિતા કરજો; શામળભટ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૪ નડકાની.

મુભદ્રા નામની ચઉદમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

દોહરો—આઠ નમ્ર બધરવ તુને, માગુ ઉત્તમ બુદ્ધ; ધીરપા કરે માહાવીરવું આપો

વાણી શુદ્ધ. શ્રી સારદા તુજને નમુ, મણપત પુત્ર પાય; દીનઉપર દયા કરો. તોય થ
આલતો થાય; વળી ભોળે વીમાશીયું, લીધું મુદ્દરત જેહ; શીંહાસન તે નીરખીયુ
આનંદ પામ્યો તેહ. પુત્ર પ્રદક્ષણ કરી, બેશણ ધાલી હામ; બોલી સુભદ્રા પુતળી
રમે બેશો આ હામ. શીંહાસન વીકમતણું, નહી બીજનું કામ, જે બેસે એ આસને
પ્રદુખલંજન નામ; કહે ભોજ સુધ પુતળી, વીકમ મહીમા જેહ; વીસ્તારો મુજને
કહો, સાંભળવા ઇચ્છુ તેહ.

ચોપાઈ—કહે સોભાગી સાંભળ રાય, કહુ બીકમતણો મહીમાય; જે સાંભળતાં
પાતીક જાય, વાધે પુન્ય પવીવજ થાય. દોહરા—એક સમે તે આસને, બેઠો વીકમ
રાય; ત્યાંહાં પ્રધાન પોતાતણો, પાળે પગલે જાય; ત્યાં શોભા છે અવનવી, જેવું ઇદ્રાં-
સન; સુરનાયક થકી અધીક, બેઠો છે રાજન; કામ સમાન રૂપ છે, કરણ સમે હાતાર
પ્રાકમી બીજે કો નહી, એવો કયો કીરતાર; ઉપાશીક હરશીધનો, વીસ્તુભકત પરી
માણ; શીજધર્મ શાહશીક વણો, સકળ શાસ્ત્ર સુખણ, સકળ કળા ગુણુશીવ શુભ
બત્રીશ લક્ષણુપુર; અસ્ત્ર શસ્ત્ર બણે અધીક, વૈરાગી વીર મહા સુર; તેના જેવી એ
પમા. આવે નળીજે કાય; થયા ધણા થાશે ધણા, દેવજ સાખીયા હોય, રાખ બેઠા
રંમમાં, આગ્યો નીજ પ્રધાન, પ્રજામ રાજ રિતે કર્યો, રાય દીધાં માનકહોનેકામ
કાંઈ અવનવું, જે કહેવું હોય તેહ; તો તે પ્રમાણે કરું, તેમાં નહિ સદેહ. જે માગે
તે આધીયે, એમ બોલ્યો નરનાય; ત્યારે વલ્લર ઉભો રહ્યો બેઠીને બે હાથ, પુછોછો
તો સાંભળો, મનનું કારણ સુત્ર; વાત કહુ વરસ પાંચની, જ્યારે નોહોતો પુત્ર, મેહ
છું હતું શીર વંઝાનું, હુરતો મનમાં આપ; ત્યારે બુદ્ધ એક ઉકલી, તમ ચરણ પ્ર-
તાપ. જે માહારે તન આવશે, અંગે સુખીઓ થાઉ; સ્વેત બંધુ રામેશ્વરે, પુત્ર
કરતા બઉ તે બાધા મનમાં ધાર, પ્રસન્ન થયા શ્રી રામ; પામ્યો પુત્ર ઇચ્છા થકી,
ધરયુ સમદત નામ; બેઠું વરસ પાંચમુ, તે બાધા મુજ શીશ; દેવનું રણ અતી
દાહણું, બણું છું, અહરનીશ. હુકમ હોય તો એકલો, પાળે પંથે બઉ, નીરખ લક્ષમ
રામને, વાચાશીંમ થાઉ. સુધીરાય રીજ્યો ધણું, સીંચ કરો એ કામ; રતનઅમુલખ
અવનવાં, આપ્યા બહુ વિવહામ. લેઈ આજ્ઞા મંદીર ગયો, સહુનીશીખતાંહાં લાંધ
સમુદ્ધરત જેહ પરીયાંણનું, પંથ કરો છે સીંધ.

ચોપાઈ—પ્રધાન પાળા પંથે જાય, નથી પાસ બીજે કોઈ સાથ; લક્ષમણુજનું
ચંતન રરે, પાતીક સકળ જનમનાં હરે. એક મુકે બીજુ લે મામ; દીવસે કુચ રાતે
મુકામ; માસ બે માસે લક્ષમણુજ ગયો, પામ્યો હરશન સુખીયો થયો. જ્યાંહાં શ્રીરામે
બાંધિપાજ, મન નામનો રથ શીંધ્યા આજ; તે સ્થાનક છે રજીયામણું, સદ તીરથમાં
સોહામણું; સીતાવાડી તે પુરશ પુરાણ, ત્યાંહાં મેહલ્યું બ્રહ્મસજ્જ બાણ. તેનિશામા
અહીં હાય, પુન્ય મહીમા ન બણે કાય; પ્રધાન તો તે સ્થાનક યામીયો. દુકિત તેહ

તહાં વામીઓ, મન મનોરથ પોતી આશ, નહિયે પ્રાધવટો ખટ માસ; તેવો મન વિચારજ કરી, આપે રહયો તે સ્થાનક ઠરી; આ વાતતો અહીંયાથી રહી, ઉઠેણીમાં શીખત થઈ; વીકરમ કરે નીત રૂંડો કાજ; ધરમ મારમ હોવે રાજ. પ્રભ સહુને રૂંડો મુખ ભાગે છે દુખીયાના દુખ. ના અક્ષર રાખ નવ કહે, મુખે પ્રભ પોતાની રહે, પ્રધાનને આલ્યાની વાત, થઈ મયા સંવતસર સાત, પ્રધાન તો રાખને ઘણા, શીદ સંભારે શાની મણા; નિશી ચરયા બેવા એક દન, નમર બધે આલ્યા રાખન, નમર વારતા શ્રવણે મુણે, નારીએક બેઠીછે ખુણે; માઝમરાત મધવેળા જુએ; રાખાએક તે ઘરમાં રૂએ; હણે હઈડુને અદકુ રડે, વિવીધપેર વિજાપજ કરે. તે રીઠું રાખએ કષ્ટ, ઉપન્યું છે મનમાંહે કષ્ટ. રાખ બેઠો પાસે જઈ, પુત્રી પુત્રી ત્યાં મુખથી કહી; શા દુખે કરે આંસુપાત, મન મુકી કહો મુજ વાત; મધરાધે રૂએ શા માટ. એવડાશાહે અતી ઉચાટ; તે દુખ જતું ન કહે મુને, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતિક તુને.

દોહરા—બોલી નાર તે મુખ થકી, માહાર દુખછે ધોર; તમ આમળ તે ક્યમકહુ તમે જાતે છો ચોર. હું અબળા છું એકલી, નહી પાસે મુજ નાવ; ધર નહિ ઉઘાડુ અમો. જેમ આળ્યા તેમ જાઓ, દુખ કહે શું નીપજે, અબળ્યા આમળવાત, તેતો ભાગી નવશકે. ફાકટ શી વિખ્યાત. ચોપાઈ—ત્યારે વીકમ બોલ્યા વાણ, સાંભળખાઈ તું અતુર મુખણ; નહી ચોર લંપટ કે બર, વીકમરાય નીશ્ચય નીસ્થાર; નીશ ચર-યા બેવા કારણે, આળ્યા છું તાહરે બારણે પુત્રી બેઠેન જેવી માહરી, મેતો કાઝ મુણી તાહરી બાર ઉઘાડી ઉત્તર દો, જે દુખ હોય તે મુજને કહો; તે દુખ બે ભાગુ નહિ આજ લાગે કુળ માહારાજને લાજ; જે નવ ટાળું તાહરો શોક, તો તીરથવ્રત થાએ ફોક; એવા પ્રતીજ્ઞારાધે કરી, તે નારીએ ચીતમાં ધરી, નારીએ ઉઘાડ્યાંબાર ધરી હરખ મનમાંહે અપાર; રાખ બેઠો પાટે જઈ, નારી લાજ કરીને રહી. તમારો પ્રધાન તે મારો પતી, તેની નારી હું છું સતી; તે સ્વેતબધુરામેશ્વર મયા, તેનેસાત સંવતસર થયા. અહરનીશ બેઠછું વાટ, મોહોટો મારે મન ઉચાટ. ખટ માસનોહુ તો વાયદો, બીજે કાંઈ નથી કાયદો; ભલા ભુડાની ખમરજ નથી, તેદુખે ભુરસર સરવથી તે આવે તો પોચે આશ, નહિતો હુ પ્રાણ કરું નાશ;

દોહરા—મહીપત કહે મુણ માનની, કાળજ સ્થીર કરી રાખ્ય; તે તુજને હું મે-ળવું, તેમાં શ્રી સુરજની શાખ; માસ ખટ પાસે મેળવું, કરું તમારું કામ; મટાડુ દુખ કલડા થકી, તો વીકમ માર નામ સંતોળી તે મુંઠરી, વચનવીવિદે બહુપેર પ્રાતુશકાળે રાયજી, વિકરમ આળ્યા ધેર; વિચાર કર્યો મન આપશું શોકરવો ઉપય. જેવે તવે સંદેશડે, આળખતો નન થાય. પુરવ દેશ પરદેશડે કરવું મોકું કામ, હીનસ બેતાં બેતાં જશે, હરહીધ પોચાડે હામ, આપે જાવું એકલા રહેશે કુળની લાજ; રા-મેશ્વર હરશન કરું, એક પંથ દો કાજ. મુખું પાટ પ્રધાનને, ન કરીશ કોશું મુજ;

પંચ પળાથો એકલો, જેને અદક્ષી મુજ સ્મરણ હરસીય માતનું, વિર તણો ત્યાં પ્રવેશ અશ્વ સજી આપે પળ્યો, લીપો દક્ષણ દેશ એક માસ દિન આઠમાં, ક્રીધાં હરી દરશન સ્તવેતબધુ દરશન કરી, થયું મન પ્રસન. ગુપતદાન દીધાં વણાં કોઈ ન જાણે રાય બીજે દીવસ પ્રકાનની શોધ લેવાને જાય; જોયાં તરવર લાડીયો, જોયા ઘડ મંડપ મામ, પુછ્યું કાંઈ પટે તથે, કાંઈ જાણ નામ અહરનીશા આપે જામ્યો, રાજ વિક્રમવિર, પ્રાતસમે તે પરવર્યો, દક્ષણ સાગર તીર. ત્યાં વાડી કદળી તણિ, સીના વન કહેવાય. અરજીવ અતી બીહામણું, ત્યાંહાં આવ્યો રાય.

ચોપાઈ-ત્યાંહાં પડ્યો દીકા રંક, કાયા તેની થઈ કરંક. નેત્ર બેઠે મયાં છે મળી શરીર તણિ તો અર્થતન ટળિ. વિના દસ પડ્યો છે ધરણ, હાથે હાથ હાથુને ચરણ ન મુજે ન મુજે કાન, નથી આપ રૂદેમાં જ્ઞાન. રાજ તેની પાસે મયો, સદેહ આપ રૂદેમાં થયો; શકે દેહ પ્રગટ્યો છે રોમ, ક કોનો થયો વીજેગ બેઠે એને શાનુ દુખ, ઈશ્વર એની ભાગે ભુખ. રાય બેઠો તે પાસે દીશ, દીધું આપ જોળામાં શીશ. મુખ પ-ખાળી પાયુ નીર, આસના વાસના દીધી ધીર; કોઈક ચેતના તેને થઈ, દુરમત આપ રૂદેથી મધ. નેત્ર ઉઘાડી તવ બેઠ્યું, રાજનું મનડું મોહિયું. રાજ કહે સાંભળ તું વીર, બોલ મુજશું આણીને ધીર; કુણ જાતને કુણ તુજમામ, શું દુખ છે કહે તાહા ર નામ. શા માટે આ સ્થાનક પડ્યો, કોણ દવેશી દુશમન નડ્યો. શો છે આહારને શું ખાઓ અન, શા ઉપર છે તમારું મન તે મન મુકીને કહેા દુખ સદાશીવજી કર શે મુખ; સત વચન બે નવ કહેા વાણુ, તો આઘશકિત તુજને આણુ એવા સમ દોષા છે રાય, દુખીયાનું મન પ્રલે થાય.

દોડરા-દુખીયો બોલ્યો રાયશું, તું કયાંથી આવ્યો આજ; વિચાર કરવા મા-હારી કને, સમ દેવાને કાજ. મારે દુખ છે સાગર ભર્યું, તેનું તાહારે શું કામ; જેમ પ્રદુખભંજન આવિયો, વિક્રમ પોતાનું નામ. બે તારામણે આકાશના સાગર જળ તોળાય; આવે પાર પૃથ્વી તણી, પણ માહાર દુખ ન કળાય. દોલે બધા કુંઝરા, સમુદ્ર મુકે મરબદ શરે હાકડતેલનું, મુજે અમારી વાત, તમોએ વાળી મુજ ચેતના મુખ પમાડ્યું દેહ; પાયુ નીર મને મુખ થયું, જેમ બપેયો મેહ. તે માટે સાચું બોલીએ, કહું માહારા દુખની પેર. અમો તો પ્રાણ તજી ઇલાં ઇછી તમો પધારબે ધેર. ચોપાઈ-જાત ક્ષત્રી મુજ માળવ મામ, મણીસાગર છે મારે નામ; હું વીક્રમવર તણો પ્રધાન, રાજ તણું અદકુ મને માન. માગી આજ્ઞા નીર્મમુ રાજ, આવ્યો જાત્રા શરે કાજ; સ્વેતબધુ રામેશ્વર રામ. અડશક તિરથ કરવા કામ. બેતો બેનો આવ્યો છું આંહ, દીક કઉતક સાગરમાંહ. નઉકા આવ્યું તરતું એક, તેની શોભા પરમ વિશેષ. કનક તણું તે છે પ્રચંડ, તે માંહે દીકા નવ ખંડ, એક ખંડમાં તો સાગર સાત, દીકા કઉતક પરવત વાત; બીજે ખંડતો દશ દિગપાળ, ત્રીજે ખંડ ચોથે

પાતાળ, પાંચમે દેવ છટે માનવિ, સાત રૂપી માંધરવ દાનવી. આડમે સનસ્પતિ નવકુળ નામ અષ્ટ કુળ પરવત ભારે ભામ. નવમે પૃથ્વી કરે પીઠ, એકું અચરત નવમે દિઠ; તે મધે છે પ્રક્ષ અનુપ, ઉપમા ન કરિ શકે ભુપ અવનવો રંમ અતિ ઘણો, તેની શોભાનો નહી ઘણો, કંદપત્રક્ષ અમરત કુળ સોય તે મેં દ્રષ્ટે ભેગ; તે નઉકાની ખેડણદાર, તેમાં બેઠીતી નઉતમ નાર. જેવી રતન કમળ દીવડી, સ્વયં વીંધાતા હાથે ઘડી; જેવો કમળ લતાનો વંદ્ર; એવો શરડ પુનમનો ચંદ્ર; અંગે શણ આર સજ્યાતા સોળ, મુખખીડાંતાતાં તંબોળ હું આ સ્થાનક આવ્યો જેટલે નારી નઉકલાવિ તેટલે; ચંદ્ર આલથી નિકળ જેમ; મેં એતકાર દીઠી છે તેમ. હેઠ ઉતરો પછે તે વાર. આવી આ વાડી મોઝારા વેણા પુષ્પ એક મુહુરત રહી. પાછી તે નઉકામાં મધ તે સમે હુતિ મધરાત એક સખિ ખીલ તે સાથ હુ તે ભેવાને તેડે ચડયો. મોહ પામીને હેઠો પડયો; તે નારિ નઉકા જળમાં ગયું તેનું મુજને માહાકુખ થયું. તે ભેવાને મુજને કોડ, એની હું શ છે અદક્ષી હોડ તે નઉકાને તેહજ નાર દ્રષ્ટ ભરિને જેડિ એક વાર; ત્યારે માહારું દુખજ અય, દેહ શિતળ મુખ શાતા થાય, સંભારતાં વાગે મોહ ખાણ, આયુશ બળથી જતા પ્રાણ. દુખે કહું તમ આગળ અતી તમથી કામ સરે નહી રતી, રતુતી કે નિંદા મહારી કરો, આપ સ્થાનક પોતે પરવરો તમો કોણ છો રહોછો કયાંહ, શા કામે આવ્યાછો આંહ તે સાચું જ ન કહો મુને તો દીધા સમ તે લાગે તુને; એવો મુણ્યો તેનો ઉપદેશ, બોલ્યો વિક્રમવર નરેશ હવે એનું કારણ લહયું કામ હવું તે નીસ્યે થયું.

દેહારા-કિએણીપત રાયલ વિક્રમ તાહરું નામ. તું મુજને નવ ઓળખે, તો નહો તાહારું કામ મે મોકલ્યો તુને જાત્રા, કરવા મુણ પ્રધાન. સ્ત્રી દુખપામે છે તાહારી, વીંહળ થયું છે મન તેનું દુખ મેં સાંભળ્યું સંતોખી તે માટ, તમને ભેવા કારણે મેં લીધી દક્ષણ વાટ; પાળો પંથે પરવરયો. એક પંથ દો કાજ સ્વેતખંધલ નીર-ખીયા, ભાગ્ય અમારું આવજ; નવખંડ વસમા નીરખતાં હું આવ્યો અરણ્ય તીર દુખનો ભાગો દીઠો તુને ધારણ નવ રહ્યું ધીર; રાય પ્રધાન બહુએ મળ્યા. ભાગી મનની ભરાત; કર્મ શંભેગે વખવસા. ક્ષીધી વાત એકાંત ચોપાંધ-પ્રધાનને કહે છે રા જન; ધિરજ રાખ ભાઈ તારે મન; તે નઉકા નાર દેખાડુ તુને પરદુખમંજન બણે. મુને, માહારા મનનો ભાગુ ભેદ, તો બણે. સત બોલ્યા છે વેદ; મનના મનોરથ તમને દેઉં, અંન ઉઠક મુખ ત્યારે લેઉં વીકમે મુખથી વાચા કહી, તે પ્રધાને સાચી લહી; સંતોખ્યો તેને દેઈ માન વળી ચેતના આવી સાન, રહ્યા બે તે સ્થાનક ઠરિ, આપ વીગતની ગુજ્જ કરી; રાત અરધ મધ જેટલે, નઉકા તરત આવ્યું તેટલે. અમન તેજ અધારે જયું, દીઠું રાજ્યે નઉકા તથ. જેમ આલમાંથી નીકળે રવી, તેમ ઝળકારે ઉદાતજ હવી; જળહળ તેજ આકારો થયું; તે દેખી રાયનું દુખડુ મયું.

જેમ પહેલી કહિતિ વાત, તેવિ પ્રતક્ષ દીઠી સાક્ષાત, આ કુખીયાનો શો કહુ માંક, આ શોભા તે આડો આંક; નઉકા નાર કો નવલી પેર, તે દખી પ્રધાનને લાગી લે હેર. મોહ પામ્યો પડ્યો તે ધરણ્ય, મયું ચેતન હલાવે અરણ્ય; મોહ નવ પામ્યો વિકરમ વિર, રાખી આપ રૂદેમાં ધીર. અછત ખેડાંતે રાજ રહ્યો, તેનો મોહ રૂદેમાં સહ્યો તેડે નઉકા રાખ્યું ઠરિ, તે નારી હેઠી ઉત્તમરિ; જેખન વેશ છુટા ઠરિ કેશ, વાડી માંહે કીધો પરવેશ; વિષયાં પુષ્પ તીહાં ખેળો ભરિ, તેણીએ સીંહેની પુજ કરી એક ધરી તે સ્થાનક રહિ નઉકામાં જવા તતખર થઈ, વિક્રમે વિચાર કીધો મનમાં, નઉકા નારિ જાએ કયાંક; નઉકામાં પૃથ્વીનું પીઠ, પ્રતક્ષ સરવે નજરે દીઠ એ કારની ત્રિશા છે અશ્વમેવ, ઠરિ મથો કોઈ દીસે દેવ વ્યંતર વેશી કે શાકણી, જક્ષ કીનર દાનવ ડાકણી; શિદ્ધજકત કે માહની; તરણી કે પુત્રી કોઈની એનિ ચરચા જુમને જોઈ, માહારા મનનો સદેહ ખાઉ; આસુ વિમાસણ ઠરિ, ખેડા નઉકા માંહે ઠરિ; અદ્રષ્ટ દિશા આપે હોય, રાજને નવ દેખે કાય. એટલે આવિ તે યામનિ, યવિ નહીં જુતળ ભામનિ; ખેડી નાવમાં તેતો જઈ, દ્રઢ ચીત પોતે મન થઈ ખેડયું નાવ નવ લાગી વાર; મધ છે અરણ્ય ખેડને ડાર, આપે નાર ઉતરિ તે ડાર; મધ આપ પોતે દરખાર; ગુફા એક મોક્ષી તે ડામ, ધેવર પાર છે તેતું નામ; ચાલી આપ એકલી તે પેઠી તે ધેવર ધરમાં; પુઠે થયો તે વિક્રમ વિર, રાખી આપ રૂદેમાં ધીર, સમરિ હરસિદ્ધ અડિમાત, જે પ્રતાપે ન કરે ઘાત; સુંઠર ત્યાં સજ્યા પાથરિ તે, ઉપર ખેડી સુંઠરિ; તે પાસે છે બીજી સખી કરે વાત માંહો માંહી મુખી; હસે રમેને કરે ક લોલ, મુખ ભરયાં બીડાં તખોળ, ઉતારિ મુકયા શણખાર તજ્યો કંઠ મુકતાનો હાર નખ થઈ સુવા કારણે, તવ વિક્રમ રહ્યો ખારણે; પરનારિ સહોદર સહિ, આપ રૂદે વિચાર્યું તહીં રહ્યો મીચી બે આપે નેન, બેયાં નહિ નારિનાં ચેન તે સુતાં બે આપે નેન બેયાં નહીં નારિનાં ચેન તે સુતાં બે આપે સતી પ્રગટ થયો ત્યારે પુરપતી કર્યું આપે વિક્રમનું રૂપ, સજ્યા આગળ ઉભો જુપ દીપક જોત બળે છે ધણિ, ત્યાં જઈ ઉભો ઉજેણિ ધણિ. ખેડી નારિએ દીઠો તેહ સ્વરૂપ રાય માનવીની દેહ અમકીને જ ગી બે નાર, ભય પામી મન કર્યો વિચાર; કુણું છે તું કેમ આગ્યા આંક, સુના મા રા મંદીર માંક; ચોર લપટ કે છો ધુત ડાકણ ખેતર કે વ્યંતર જુત સત્ય બોલ પુછું છું કું, નવ બોલીશ કાંઈ જુઠું તું; તાહરો ખુટ્યો દીસે કાળ, આવશે હમણાં મારા બાપ; બે આવે છે મારો તાત, તો તે તારી કરશે ઘાત. માટે આયુશ તું હારિયો; તારે માટે તુને મારીયો; આવરદા તુજ આવી રહ્યો, સુખ વહેના પાણિમા મયો; માટે તું તો સાચું બોલ, તાહરા રૂદેનો પડદો બોલ અરણ્ય ઉદે હોશે જ્યાહરે, તુને પીડી મારે તાહરે. માટે વચન કહેને મુખ, કહો વિખત મુખ છે કે કુખ. એવી વાત સાંભળી છે જોહ, મહીપત મન વિચારે તેહ. ત્યારે વિક્રમ બોલ્યા વાણ, મુજને માહારજ

જાણ, પ્રથમ નામ કહો તમારું ત્યાર પુ ડે પુછો માહારું; કણુતાતને કુણજ માત, ક-
હો આપ વિગતનિ વાત, જ્યારથ જે હોય બ્રહ્મહત્યા પાપ, જનમથકિ માંડિને જેહ
વિગત વાત નકહો સં દેહ ત્યાર પુ ડે કહેશુ જાઓ મન મમે તે પુછો તમે. દોહરા
નારિ કહેસુ જનરપતિ, કહુતુજ આગળ આજ સમરીષેમાયું કહું મેહેલિ મનનિલા
જ, ધનવંતથાનિ દીકરિ, સામક પુરમાં વાસ; રામાપતિ નથ વિખે; રામસંધને પા-
પ; રેહતી નિત આનંદશું શાહ શીયોમણુ નામ; રામ ભદ્રરાજ તણું, કરતી વજરિ
કામ હળ પરાકિ આવિયું વીંટયો માહરો દેશ બેધાસહુ ચડયા જામતણા નરેશ; ખ-
ટમાસ અમે હીંડે રહયા હાર્યો અધીપત રાશ; પ્રજા નાહી સહુ નમનિ, સહુકો દોહરા
જય રણમાં અન નવ મળ્યું સંતાપ્યુ શહુ દેહ; રાય પ્રધાનિ પુત્રિયો નાહાં અમે
એ બેય રમતાં હુતા જેટલે એટલે પડિયો ત્રાસ; વાટ જેવા અમે નવ રહાં માત પી
તાને પાસ સહી નાંહા ઉતર દશા, અમે બે દક્ષણ પથ નાહો નવ જ્યે પધિ ન મણિ
મનમાં અંત એક એક રાત એક દીન ભમ્યા આવ્યું ભયાનક વન; એટલે મારમમાં
મળ્યો એકરાક્ષસ કરો; તે દેગી ધરજ્યા અમે; પડીયાં બેઉ જણ ધરણુ. તેણે
આસ્વાગત કરિ, અમને લીધાં શરણુ, બેઉને ખંધે વાસિયાં, તે ઉડયો આઠાશ એક
પલકમાં આણિયાં, આ અરણુવ પાસ; ખાન પાન સુખ સેજડિ, નાહના વિધના
ભોજ. મોહોદ્ધ અમને એક દુખ, માત પીતાના વિજેમ; ઉજ્જમતો એકે નથી, સુખ
છે સાગરપુર. એક દુખ દેહમાં, અમ સહોદર દુર. એતો વિગત અમ તણું, પણ
તાહરો ઉચાટ; આવશે તાત હમારો, તાહરો ઘડશે ઘાટ. દીસો છો કોઈ રાજવિ,
પવિત્ર પોતે જાત; ડાહાપણુ તો દિસે ઘણું, પણ હોશે તુજ ધાન. કુણ પાપ તુજ પ્રગ
દીયું, કે ગ્રહ વાંકા તુજ; કુણ અરથે આવ્યા તમેતેહ ખતાવો મુજ. મેં વીગત આ
હાર કહુ, તમ આગળ આ દીશ, તેમ સાચુ તમે ના કહો, સ્ત્રી હત્યા તમ શીશ.
ઓપાધ-રાજ બોલ્યો તેણે ઠાર, બેઠી સાંભળવા બે નાર; જુઠી વાત નવ બોલું અમે
દહ વીશ્વાસ માનોજ તમે. નથ ઉજેણિ માહારું જામ, વીરજીત નીકમ માહારું નામ
શેવક માત હરશીધ તણો, ધશ્વર ઉપર નેહ છે ઘણો, આદે ઈંદ તણો છુ પુત્ર, હવડાં
માનવ વંશે મુત્ર; ત્રિજે છે વિર વધતાર. જાહિ સ્વરગ મતિ પાતાળ. મહિઆજીજી-
ની વારે ચડું, પાપી દુષ્ટનો વાટજ ઘડુ; માહરે નહી કોનિ શીર બીક, ઇષ્ટ પ્રતાપે
અંજ અજીત; જાચકને ગમતી દેહી લાહાણુ; પરકાને આપું છુ પ્રાણુ; દુખ ભંજન
કરું પરકામ, જાણે સહુ નવખડે નામ, મુખે ઓપમા શી કહું અમે, વીસ વશા. જ-
ણોછો તમે; રંકનો રંક દુખીયાનો ડાસ, કરું છું એક અંખાની આશ; મચક પુજન
રેયતને નમુ અસવિ અન્યાધને દમુ; એ ઓળખીલો માહારિ જાત. આવ્યાનું કારણ
કહુ વાત; પરદુખ દેખી પ્રથમ જાહિ, અંન ઉદક વળતી હું ખાઉ એક દીવસ મહા-
રો પ્રધાન ભરી સભામાં દીધાં માન. તેણે જુમતે જોડયા હાથ, બોલ્યો દીન વચન

મુજ સાથ; મેં કહ્યું મારોજી તમે, નિસ્સે તે તો આપુ અમો. કહે પ્રવાન આજ્ઞા
દીજીએ જાત્રા સ્વેતજધુ કીજીએ; પાળે પમલે કોહોતો બઈ. ગુણુ શ્રી રામેશ્વરના
માઉ. મેં તેને વરદાનજ દીધ, મને પંથ કરથો છે સિન્ધ; તે વાતને બહુ દીન મયા
ઉચાટ સહુ સજનને થયા. કામળ પત્ર નહી ત્યાંહ. ચીંતા કરે એના વરમાંહ, એક
કિવસ તજ્યું મેં રાજ, ભમ્યો આમની ચરચા કાજ તે પ્રધાન કેરી નાર, રૂદન કર-
તી વર મોઝાર; શતી રાખી મેં પ્રીત કરી. ત્યારે તે બોલી સુંદરી, કહે મારા સ્વા
મીને મયા, વરસ સાત તો વેગે મયાં; કોઈ અપવાહ બેઠીએ જાળ, લોક મને ચડાવે
આળ. માટે અઠાધ રાતે શઠિ, આપધાત કરી પ્રાણજ બેઠ મેં દીધી છે તેને આરા,
બેબે વાટ પુરા ખટઆસ. આપુસધ મનાવું મન, ત્યાર પછી લેકે જળ અન; આ-
સના વાસના દેહને વળ્યો; દક્ષણ પાળે પંથે પળ્યો શોધ લેવા આવ્યો છું અમો,
જ્યાંહાં નીત વાડી બઝો તમે; ત્યાંહાં પ્રધાન પડ્યો માહરો; તેને મોહ લાગ્યો તાહરો
તે દુખીયો થઈ વાડીમાં પડ્યો, કાલ અમારી દ્રષ્ટે ચડ્યો; નેના દુખનો લિધો પાર,
ત્યારે તે બોલ્યો વેહેવાર નઉકા વરસ મનોહર સતી; અલૌકિક શોભા છે અતી; તે
બેતાં તપેછે તન, લુપ્ત થઈ રહ્યું છે મન. નહિ તને મન મોહોકમ પળું, નઉકા
બેવા હંશજ ધળું, સમ દીધા તો સાચું કહ્યું ત્યાંથી બજી તો અમને થયું. હું રહ્યો
વાડી માંહ, નઉકા સહીત તુ આવિ તોહ; એ દ્રષ્ટ વિલા આપે કરિ, બેઠો નઉકામાંહે
કરી. ચરચા બેઈ તમને પરખીયાં, માહારા અંતકરણ હરખીયાં, પ્રધાન ઉપર અદક
હેત, લેઈ બથુ નમકા પ્રક્ષ સમેત, દેખાડિ મારીશું દાજ, મહારે કરવું એનું કાજ
લખ્યું વિધાતાનુ તે થયું, નઉકા તાહારેથી મયુ.

દોહરા-તાહરે બોલ્યાં તાહરો, સાંભળ ભારે ભુપ; જ્યાં લગી બાળે તમે, નથી
દીઠો રાક્ષસ રૂપ, પરછંદે પવ ત અડે, અડે દશ દીગપાળ; પગ પ્રહરે જરજે ધરા, એવો
ભયાનક કાળ, મારથો કોનો નવ મરે, પર્વત જેવો દેહ; અમર કિધો અમરે મળી,
અલત નામછે તેહ. તેહવડાંને આવશે, કરશે તમારી ધાત, શું જોરકરે છટ ઉપાસના
કરે હરહીધ માત; અમરજ એથી આસરે, ત્યાં તાડશું જોર. રાખો હુથ હુડડા વિ-
ખે, મીથ્યા લવરી શોર. વીકમ કહે વનીતા મુણે, કાણ રાક્ષસની રીત; અમર કી-
ધો અમરે મળી, કીયા દીવસની પ્રીત એ નઉકા ક્યાંથી પામીયો, ક્યાંથી પામ્યો
ઝાડ; કુણ છટ ઉપાસમા, જે કરે એ બહુ લાડ. શો ગુણ એ નઉકા વિખે, શો ગુણ
પ્રક્ષમાં હોય, શાં ફળ એથી નિપજે. પ્રમટ પારખું જેય રાક્ષસ ક્યમ અમર થયો,
આખર મરશે ક્યમ, તેજે સાચુ કહો નહી, તો સત બ્રહ્મહત્યા મમ. રામ દવાઈ દેઈ
તુને. છટ દેવની આજ; ઉતપત કહો એ દુષ્ટની, બોલો સાચી વાણ્યો પામ-રામા
કહે સાંભળરે રાય, સમ દિધાં તે કુણ ઉપાય; લણ ખાધ્યે છીએ અમો, તેનું મહોત
પુજેછો તમે લુણ હરામ એ અગે અડે, તેના પીત્રી નરકે પડે; લુણ હરામનુ મોહો

દુઃ પાપ, ઈષ્ટદેવ દે અમને શ્રાપ. માટે શી અમારે ગરજ, યુજ આગળ કહીયે શી અરજ; શીતે ભેઠ અમ આગળ ધરો, શું અમને તમે નાહાલજ રો. એક વાતનું અમને કાજ, તે કહેતાં આવે લાજ; લાજે કામ વણસેછે રાજ, માગ્યા વીના નવ પી-રસે માય. માહરે હાથે કોલજ ધરો, અમ બે સ્ત્રીને આપે વરો; પવીત્ર દેહછું જોળન ભામ, એક બતાવું રૂઠો લામ; તુછમાં બળ દિસેછે અતી શીજ શંતોશ દાતા મહી પતી; દિસેછે તુજ મોહોદું કમ, સદ ઇશ્વર રાખે તુજ ધર્મ; જોયાં સામુદ્રીક એધાણ, વિક્રમરાય તું સતસુખણ; અરજીન થકી અધીકાં છે એહેન, આજન આહુ કમળવંત નેહ; ઉતાવળો થઇ બોલજ બોલ, અમ સાનીધ આપો કોલ; પછે વચન દેઉ હું ત-રત, રાક્ષસનું બતાવું મસ્ત હસ્તીથી બે અરથ ન સરે, તે ધરના ઉંદરથી મરે. દોહરા—(વિક્રમે મન વિચારીયુ, કરવેા એક ઉપાય; વાજે એવું વાજીએ, તો હોયે જ-મદાર; વાચા પાળે માહરી, એહ વચન દે હાય, રિસ ન રાખે અંમમાં, હું પરણું તે સાથ. માગુ શીશ હાજર કરે વણ મુલે વેચાય; ફરી વાત પ્રછે નહી, માહરી સ્ત્રી થાય વચન મુલ્લી વનીતા હરયાં, મન વશી તે વાત; વચન દિધું એક એકને, મુણિ માં-હો માંહે ખ્યાત.

ચોપાઇ—રા કહે સાંભળરે રાજ, એ રાક્ષસનો જે મહીમાય; લંકા સરખું અતી શુભ મામ, લક્ષમણ પુર છે તેનું નામ; રાવણ જીતી પાછા ફરયા, દુહાંસી નાહ શ્રી રામે કરયા; ત્રણ જણે વારયાં ત્રણ મામ, આપ આપણાં ધરયા છે નામ; ત્યાં વસ્યા સતવાદી લોક, સદા હરખ નહી કોને શોક; નીરભે નિરાળી તેની દેહ, મનવાંછીત વસે છે મેહ; નહિ ત્યાંહાં તો આણુ લક્ષમણનિ ફરે, આવે દુષ્ટ કોઇ કપટે કરી, પુર પેસ્તામાં જાયે મરી; છયે રૂતુ ખીલે એક કાળ ફળે વનસ્પતિ ભાર અહાર; દેવ સ-રીઆ સરવે જન, એવું નમ્ર ત્યાં નહી વિધન, તે સમે સામરના તીર, રહેતો આ રાક્ષસનો વિર. મે. હોટો બંધર તેનો નષ્ટ, દેતા બ્રહ્મ રૂપીને કષ્ટ, ગોબ્રહ્મણને વેગે હણે, પુન્ય દયા હહાડે નવ મણે; પાપી મહા વરેરી છાપ, નીત પ્રતે કરે બહુ પાપ; નેણે એવું હહાડે ધરયું, લક્ષમણ પુર તે ઉદય કરું; એવી બીચારી મનમાં પેર, દીવ-સ ઉમમતે આવ્યો ધેર, બેઠા માત પીતાને બ્રાત. તે આગળ માંડી કહિ વાત, સહુ માહારી સાથે સંચરો, દેક્ષમણ પુર સાથે પરવરો. મહા શોભા તે મામજ તણી, વન-વાડી પુલીછે ઘણી; સુંદર મહેસ રચ્યોછે જ્યાંય, આપણ સઉ વશીએ જઈ ત્યાં, સઉકેને પમાડુ શોક, નાશી જશે ત્યાં સરથે લોક. તેને દુઃખ અહકું દેઇશું, ધન સ-રવે ખુચી લેઇશું; એવો ઘાટ તે ધરમાં ઘડ્યો. નાહાના બાઇને કોપજ ચડ્યો; એ વાત તું જીડી કરે, વણ વેટે જાણું છું મરે. રાવણ કેરાં છેવાં શીશ, જેને માથે હુતા ઇશાંદ્રિજીતથી ઇંદ્રજ હારીયો, લક્ષમણજીએ તે મારીયો; એનું બળછે અપ્રમરપાર મુકી છાંડે એ બીચાર; તેનું તો વારયું નવ કરયું, પુરમાં બળાનું મન ધરણુ કું બ

કળીસો તેડયો અંમ, આપે આયુધબીડયાં અંમ. સકળ સાથતેકેઝયો નહાનો અંધર બાહરે રહયો; લશમણની ફરે જે આજી, જેવું સુદર્શનચક્ર જલ્લ; પુર પ્રવેશકરેજેટલે બાળી બસ્મ કરયો તેટલે, દેવદુદ્ધીના વાગ્યા નાહ, મામ મધે થયો ઉલાસ; રાક્ષસ મનની ઘાતજથ્થ, ખમર નહાના અંધવને મધ, તેણે તયણે નિરજ બરયું, દુઃખ અંતઃકરણમાં ધરયું; તેણે મનમાં રાખ્યો ખાર, નવ મુજે એક વિચાર. કીચે પ્રકાર વહેરજ લેઉ, બારે ડંડ લોકોને દેઉ લોકો ઉપર બેરજ કરે, કુટુંબ સહુની પેરે મરે.

દોહરા-તે સ્થાનક આસન દ્રઢ કરી, રાક્ષસ બેઠો ઠામે કરી; શીતકાળે જળમાં; જમ રહે, વરશાકાળે ઓમરહે સહે. પંચા અગ્નિ ઉનાળામાંય, દહીત કષ્ટ વેઠે છે ત્યાંહ. પુજન કરતે દીન બહુ મયા. તોયે શીવનેના આવી દયાનવરાનીની હુનિ રાત, રમવા આંબ્યાં પારવતિ માત; અંમ શણગાર સજ્યાછે સોજ, બેમણિ સંમ કરે કલોસ; દુષ્ટ બેઠો તે રંકજ થઈ, જરજ માતા તે પાસે ગમ્મ; કાયા કરૂંપ દીઠી તે તણિ, દયા દેવિને આવી વણી; ઉઠાડીને ઉભો કરયો, તે ઉપર નેહ અડકો ધરયો કહે વીરત તાહારું તુ આજ, આ સ્થાનક બેઠો કુણુ કાજ ત્યારે દુષ્ટે જોડયા હાથ, બોલ્યો તે પારવતી સાથ, કરી શેવાશંભુનિ ઘણી, અરજ નથી સુભૂતા મુજ તણિ. એ વરદાન આપોજી માય, જેથી શંભુ પ્રસન થાય, વાર કંઠણાનીન ગયાં. અછતે-શ્વર પાશે જમ રહયાં, શીવજ વીરાજે બોળાનાથ. ત્યાં આંબ્યાં પારવતી માત. અરધ પાદથી પુજન દિધ, અરજામત સહુ મુસ્તક લીધ, પ્રસન થયા ત્રિલોકજ પતી કાંઈ વરદાન માગો શુભ સતી; માહારાજ તમ સરખો શીર નાન, નિત લાખેણો માહારે લાવ. એક બાહર બેઠો છે રંક, એના કરમનો શો છે વાંક; આપો વરદાન તો સામા જાઓ. મારા કહયાથી પ્રસન થાઓ; ત્યારે શિવ કહે સાંભળ નાર. એ પાપીછે અપ્રમપાર. એનો શોક તો ત્યારે સમે, લક્ષણુ પુરને ઉદ્ધવન ડરે, એવિ હું શ મધયામાં ધરે. માટે એ મુજને નહીં મમે, બીજું કહો તે મુસ્તક લેઉ, વરદાન એને તો નહીં દેઉ. ફરી ફરિ પારવતિ કહે; પ્રતી ઉતરે તેનો તે દે; એને હાને શિવ કહે નાય, અરસપરસ સ્પર્ધા એમ થાય; કહી કહીને થાક્યા સુંદરિ, શિવે વાત રૂદેનવ ધરિ. ત્રિપુરા મુર્ધરિ આંબ્યો બાહાર. બેઠો તો રાક્ષસ જે ઠાર. તુજ માટે મેં શિવને કહયું, ચિંતામણિએ ચીત નવ લહયું; મુજથી અપાય તે આપું હું, બેધ્રયે માગી બેને તું; કહે ઇષ્ટિ સાંભળ મુજ માત; પ્રસન કરવા છે બોળાનાથ; પ્રસન પરશ્વલ મુજને થાય, સીધ જતાવો તે ઉપાય. દોહરા-કહે કલ્યાણિ સાંભળો, રાક્ષસ કેરાચા કામ કરેલ હોય સરવથા, તો મળી યાચક જાઓ, ત્યાંહાં વાડી છે હેમનિ. કનક રત્ન કંઈ કરોડ; તે મધ્યે એક વ્રક્ષ છે, બાવનાવંદન બેડ; તે અંદન શિવશિર ચડે તો સરે તમારું કાજ; કંઈલાશ સહિત નવ ખંડનું, હવડાં આપે રાજ; ત્યારે રાક્ષસ

બોલીયો, તેમાં શો ગુણ હોય. પુત્ર આવન ચંદન તણી, કું તાંહી કરતા હોય,
 ચોપાઈ-કહે પારવતી સાંભળ ભરાત આવતચંદનની કહુવાત; બ્રહ્માએ સર-
 ન્યો છે એક, નહીં બીજો તે જોડ વશેક. રાજ સકળ સુમંધી તણો, મહિમા છે અ-
 તિ ઘણો, કહેતાં મહીમા નવ કહેવાય, મહેશ દેવ દાનવ બય; જે નાગને માથે હોય
 મણિ, તે રક્ષા કરે પ્રજાજ તણી; કંઈ કોટાન કોટીને લક્ષ. નામરક્ષા તેણે પ્રજા એક
 જોજન ઉંચો મલુર આવના ચંદન મળીયાચળ તિર; પાંદડે ને ડાળે ડાળ,
 વળગ્યા માક ભયાનક કાળ નથી જણાતું તેને વાન, કેવો પ્રજાને કેવું પાન; સત વર
 સ નામજ થયા, તેને પાંખ આવે નિજ કાય. તે અંતરિક્ષ આકાશે ભમે, મળીયા
 ચળ પરવત ભમે; સુમંધ કારણ રહે તે તીર, અન આહાર નવ જોઈએ નીર. દસ
 જોજન ફરતા છે નામ, નહીં પણ મેલના કેરો માગ; દૂર વરક્ષ શો જોજન ઘણા અડે
 વાયુ તે હશજ વણા સુમંધ અડે તે મુખડ થાય, એવો છે તેનો મહીમાય; પારવતી
 કહે સાંભળ એક, નીરચે ચંદન લાવો તેહ.

દોહરા-શીલને શીશ મહા વીખ છે, રાત દીવસ બહુ ઝાળ. તેલે કરીને દેહમાં
 વ્યાધે છે મહા કાળ આથે ચંદન આવના, રામરૂપે શીવને શીશા, તો પરી બ્રહ્મ પ્રસ-
 ન થશે, એ સેવક તું ઇશ. પછે ઉજુમ નહીં કરી, મનવાંછીત વર મામ; કંઈલાશ
 સહીત એ આપશે, નહીં રાખે રહેવા જોમ. બાપી ઉપાય બીજો નથી, મેં જોયું
 બહુ પેર; જે મને તો એ કરો, નહીંતેર જાઓ ઘેર. દુષ્ટ હશીને બોલીયો, માહરો
 ઘડીઓ હાટ; જેને શીવ પ્રસન થવા, દખાડે છે વાટ.

ચોપાઈ-કહે પારવતી સાંભળ પુત્ર, તુજ આમળ કહુ સાચુ સુત્ર; નામજીતમંત્ર
 આપુ હું, એ પ્રતાપ જઈશ તું; નહીં લે કોઈ તાહાર નામ, મનવાંછીત થાશે તુજ
 કામ. અંત જમાડ્યો પાયુ નીર, હેતે કરીને દીધાં ધીર; આપ્યો મંત્ર નામ જીતજ
 તણો, આપ્યો નેહ માતાએ ઘણો. મળીયાચળ પરવત એકવાર માહરો મંત્ર ફરશે
 તે ઠાર; જ્યારે તાહરે દુખડુ જસે, પછે મંત્ર એ ખોટો થશે સખી મોકલી એક પોતે
 સાથ, ઉડણ મળ્યા એક આપ્યો હાથ. આજ્ઞા ઉમીયાજીવી લીધ, કયો પંથ પોતે
 સીધ; મંત્ર માતાને મુખથી ભણ્યો, એ કોઈનો લેખે નવ મળ્યો; મળીયાચળ સમી-
 પે બય, દીઠી ત્યાં એક નઉતમ શોભાય નહીં પમ મેહેલણ કેરો મામ. વીસ જોજન
 મુધી છે નામ વાયુ તણુ તે ભક્ષણ કરે, ચંદન પ્રેમલ હંધડે ધરે; તેહ પ્રજાનો પ્રેમલ
 જેહ દેવતાને દુર્લભ છે તેહ; બ્રહ્માએ ઘડ્યાં છે કરોડ, નથી પ્રજા કંઈ એની જોડ.
 નામવીના નહીં કો સંમ, નથી જણાતો તેનો દમ કાળો પરવત હોયે જોમ, ચંદન
 પ્રજા દીસે છે તેમ; આવે જોડે સુમંધી તણો, માટે છોડ એ ચંદન તણો, તે જોતા
 પોહ્યે મન ઠાર, વચે ચંદન પ્રજાનો છે છોડ; ડાહ્યો મળીયાચળ મંલીર, જમણુ
 અરણ્યવ કેરે નીર. ઉમીયા મંત્ર તણો પ્રતાપ, આળ્યો દાનવ આપ્યો આપ; ત્રણ

નિદ્રા નવ લાગે ભુખ, ન વાધે દેહમાં કાંઈ દુખ. દેવતા અંતરીક્ષ આવે સર્વ, દેહ તણે મેલીને ગરવ, ઇંદ્ર તણે રાજ, પ્રિતે પ્રમલા લેવા કાજ પુરવ જનમને સચે કરી, રહ્યો દાનવ તે મનમાં ઠરી. ભણીમંત્રને પુખ ઝીંધ, ચંદન ચોખા ભાર લીધ ફરથો પાછો મન પોહોતી આશ, આવ્યા ઉમીયાળને પાસ; તમ પ્રતાપે અહિ આવી ચો, ખાવના ચંદન તે લાવીયો, ચડાવ શંકર કેરે ઇશ, પ્રશન થશે તને ભોળો ઇશ. વચન માતાનું મુસ્તક ધરયું, પુજન પરમેશ્વરનું કરયું પંચામ્રત પખાળજ કરી, ચંદન ચરચુ શંકર હરી; શીવને શીશ અગનની આળ, તેને પીડાનો નહીં પાર. વેદનાં તો લક્ષ વીંછી તણી, તેની વ્યથા શંભુને ઘણી ચંદન ચરચે દુખડુ ગયું, શીવનું શીશ તે શીતળ થયું. પ્રસન થાય તે ભોળો નાથ, મુકયો મુસ્તક ઉપર હાથ; માગ માગ આણીને હેત, આપુ લંકાધડ સમેત; આપુ ચક્રદ ભુવનનું રાજ, નવી શ્રષ્ટી કરું તુજ કાજ કહે તો ઇદ્રાસન આપીએ, કેહે તો શીવ કરી થાપીએ; કહે તો વસુ વધકુંડ ગામ, કહે તો પાંડુ બ્રહ્મા નામ; કહે તો તુને આપુ રથ, મન માગ્યુ આપવા સમરથ, માગ ઉણમ નવ રાખીશ કશી તાહારી ભક્તિ મુજ મન વશી; ત્યારે દેતે બેઠયા હાથ. માગ્યુ આપો ભોળાનાથ; એવી હુશ હધડામાં ધડ, લક્ષણમરને ઉદવશ કર; ખડગ લેઈને પુરમાં ધસુ, લક્ષમણ મોહોલે હું જઈ વસુ; સામો જે બાંધે. હથીયાર કર પ્રાગે તેણે કાર; ન મરું કોઈનો મારયો હું, કરો અજીત ચરણુલવી તું; ને નમ્રનું પામુ રાજ ત્યારે મનની જાએ દાઝ; શીવ પ્રન રાક્ષસ કહે વાત, એવું વરદાન આપો ને તાત.

દોહરો—પરમેશ્વર પ્રસન થયા, ચરણુલવી તું જાણ; લક્ષણમણ પુર વશ તાહરે, આયુદ્ધ ધરને પાણ. રામખાણ લોપે નહિ, નવ લોપે ચક્ર ત્રાશુળ; વેહેર કરે તુજને મળી, તેનાં છેદુ મુળ. હાથ મારો તુજ ઉપર, નહીં લોપે તુને કાય; અજીત અતર્ણી બળ સમે, ચરણુલવી તું હોય; કોઈ શેવક પ્રગટશે, કરે પુજ દે માન; ચાવે ચંદન ખાવના, ત્યાં લગી વરદાન. ચોપાઈ—શેવક કોઈ પ્રગટો માહારો, તે વેરી જાણે તાહરો; ચંદન મળીયાચળ લાવશે; પાછો આ સ્થાનકે આવશે; મારી પુજ કરશે કોડ, તે તુજ સાથ જીતે હોડ; બાકી જીતે નહીં તુજ સાથ, એક વચન આપુ તુજ હાથ. ઉઠ્યો દહિત પગે લાગીયો, મન વાંછીત વર તે માગીયો; તાજે થઈ બાંધ્યાં હથીયાર કણુ ન લાગી તેને વાર. લક્ષમણ પુરની દેશ વળ્યા, એટલે બ્રાહ્મણ સામા મળ્યા; કેહેરે બ્રાહ્મણ રેછે કયાંઈ, એમ કહી ઝાલી છે બાંહ. અરે દહીત તુ મુકજ મુને, લક્ષમણનું ચક્રમારે તુને; દહીત કહે દેખાડો ગામ, નહીંતર તુજને માડે ધામ. પાટી બુમ વીંમે બહુ ત્યાંહ, પોકાર સુણ્યો લક્ષમણપુર માંહ; ધાઈ આવ્યા પુરના રખવાળ, બાણ ત્રીશુળ આયુદ્ધ માહાકાળ. શીવનું તેજ દીડું અતી વણું, નવ ચાલ્યું બળ કોઈ તણું; પામ્યા હાર સઉ પાગે નમ્યા, તેને દહીતે અદકુ દમ્યા. તેની સ્તુતી કીધી ઘણી અમારા પુરનો તુતો ઘણી; અમો સહુ શેવક તાહારા, તમો દેશપતી માહારા છે;

તમે કહો તે કીજીએ, શેવકને હુકમ દીજીએ; એમ કહી સઉએ કર જોડીયા, જોર અહંકાકા મનથી છોડીયા. સહુકોએ ચરણે મુકયાં શીશ, આવો પ્રતાપ પુજ્યાજેશ. દોહરા—ત્યારેદહીતજ ઉચ્ચે, મુકોને એ ગામ; જો જીવ્યાની ખપ કરો, તો મુકો એ ઠામ. એ ભોવન હું ભોગવું, કર અકલો રાજ; અ પુરને ઉદવશ કરું, તો ભાગે મારી દાઝ. ઉચાળા અહીંથી ભરો, નહીતર ભાગુ હાડ તમને મુકુ જવતા, તેહ તમારો પાડ. ચોપાઈ—હા કહીને સહુ રધયત, મળા તેના મનની પોતી રળી; લક્ષમણુ જના હુતા મેહેવ, તે આગળ ઇદ્રાસન શેહેલ. ઉતરયો દહીત તે માંહ, આસ્વાગત કીધી ભહુ ત્યાંહ; મનમાંથી મુકયો કાયદો, દસ દીવસ કીધો વાયદો. અમ્રત અહાર ભોજનને કાજ, સોંપ્યુ તેહ નગનું રાજ; દાસ દીવસમાં જોળીશું ઠામ, સહુકો વસ શું બીજ ગામ, એમ સંતોષી રાજ્યો દુષ્ટ; સર્વ મેદની પામી કષ્ટ. અંદન ચોખા કુમકુમ ધરયું, લક્ષમણુ આગ્રહન કરયું. કરજોડી રહ્યા સહુ મમી, એટલે પધારયા લક્ષમણુ જતી; જયજય કરી સહુ લાગ્યા ચરણુ, બ્રાહ્મણુ આદે અહારે વરણુ. કહો ભાઈયો તમારૂં દુખ. શામટે કરમાયું મુખ; કોણુ દોષીયા તમને નડયા, શા દુખે શંકટમાં પડયા. કોણુ લોપી અમારી આણુ, તે પાપીના લેઉ પ્રાણુ, સહુ મળ્યા જોડીને હાથ બોલ્યા લક્ષમણુજ સાથ, માહારાજ દહીત આવ્યો છે એક, તેમા પ્રકામ અતી વીશેક; તે આગળ નથી કાંઈ ચાલ, પુરમાં આવી પેઠુ સાલ. તમ મહેલે ઉતરીયો તેહ, ગાજે જેહ અપાડો મેહ; સહુના પ્રાણુ લેતોતો હરી, જીવ્યા સહુ તેતો કારગરી ઉદવશ કરો મુકો મન ગરવ, નહીતર ભક્ષ કરૂં હું પરવ; દસ દાવસનો કીધો કરાવ, તમે અમારી વાર. લક્ષમણુ દઈત દઈ પાશે આવીયા સંગે સહુ રંચત લાવિયા; ઉઠ્યો દઈત જાલી કરણાણુ, કહે સડોકોના લડો પ્રાણુ. હીમત ભલે લાવ્યા છે તમે નહી જવતા મુકુ અમે; લક્ષમણુ વિચારયું મન, મુજશું રાઉ ન જતે અન્ય; એમાં શીવ પુજનનું નુર, તે માટે બળસાગર પુર; એને ઇશ્વરનું વરદાન, પારવતી પ્રતાપે માન; રાડ કરતાં એ નહી મરે, કોઈનો ડરાવ્યો એ નહી ડરે; માટે દાવ પડે તે રમુ, શીવ શેવક જાણીને નમુ, એમ કહીને નામ્યું શશી, હું જોવા આવ્યો આ દીશ; હું આવ્યો છું કરવા પ્રિત, તું વઢવા ઊઠે એ રીત. દો આજ્ઞા તે કરીએ કામ, અમે છું તમારે નામ; ભોળી જત તે મનમાં દસ્યો, આયુધ નાખી મળવા ધસ્યોને મળી ભેરીને બેડા બેય, અરસપરસ વાઘાછે તેહ; જે કામે આવ્યા તે કહો મુખે મોહોલ અમારે રહો. જુહુ નરી બોલી એ દેહ, મારે તો પ્રતીજ્ઞા તેહ; મોહોલ તમારા માંહી વસુ, જોર કરે તો ઊપર ધસુ. ઊદવશ કરો તમારૂં ગામ, તો નહિ લડો તમારૂં નામ; લક્ષમણુ કહે એતો છે શેહેલ, તમને સુખ્યા અમારા મેહેલ બીજે ઠામ કરાવું સહી, રધયત સઘળી વાસુ તહી; એવું લક્ષમણુ વચનજ કહ્યું તેતો કહીને મનમાં લહ્યું.

દોહરા-વિશ્વકરમાને તેડીયો, સ્વર્ગ તણો રચનાર; નમ્યો ચરણે જનેતા તણે, જેની બુદ્ધ અપાર, હુકમ પામુ હનુરનો, નામી લાગ્યો પાગ; દરશન થયા દેવ ના, મર મોઢું લાગ્ય કહો તો ઈંદ્રાસન રચુ, કહો તો કર કંઈલાશ; કહોતો વધકુંડ વેગે રચું. જોતાં પોયે શાશ. કહો તો અવની ખીજ રચું, કહોતો કર આકાશ; કહોતો બ્રહ્માંડ ખીજુ રચું, હું શેવક છું દાસ. ચોપાઈ-સાંભળરે વિશ્વકરમા તું શીખામણી દેઉ હું; ઈંડા મોરનાકારના કોણ ચીતરે, સુડા પાંખ કોણ લીલી કરે; હનુમાન આગળ શો થેકડો, મીડાં પાછળ એકડો, વાયુ આગળ વેગજ કશે શીખામણે શું ઠાહ્યા થશે. મહેલ રચના કરો કાંઈ નવી, શોભા નવ કહેવાયે કવી; વધકુંડ કંઈલા ઈંદ્રાસન, તેથી રચો અદકુ ભોવન. અદકી શોભા નજરે જોઉ; તો તારા દળીદળ ખોઉ વિશ્વકરમા મન સાથે મચ્યું, આપ બુધે એક નઉકા રચ્યું; તેમાં આહ્યું બધુ બ્રહ્માંડ, માંહી આકાર નવખંડ, સાત ચરણુવ ગાજે ગંભીર, નવસે નવાણું સલીતા નીર, અષ્ટકુળે પરવત નવ કુળ નાગ, અડસડતીરથ કરા ભાગ. કરયા કારમા ચઉદે લોક, જોતામાં સમે સઉ શોક; નઉકા મધે એક વાળ્યું પ્રકાશ, તેથી નીપજે સવળી પક્ષ, ભાર અઢાર તે પ્રકાશ ફળે, મન ગંછીત મેવા બહુ મળે; વરદા આયાનો કરે જે જોગ, વ્યાપે ન તેની દેહ રોગ; તોહો દુખ તેને મન ધોર, વ્યાપી ન શકે ત્યાં કોઈ ચોર; બધુ નગર વસે તે માંહ, જ્યાં ઇચ્છા ધરે ત્યાં જાય, અગુટ ભરયા તેમાં ભંડાર, વણુ ખેતીએ નીપજે કણશાર; ઇંદ્રાસનની લક્ષજ ગણું, કરચું તેજ તે નઉકા તણું આકારે નીરખો તે લલો. વિખાણુતામાં કુરો કહો, વીશ્વકરમાએ હેતે કરચું, લક્ષમણુ મુખ આગળ ધરચું; પુર બધું પરવેશજ થાય, ચરણુવ સમીપે ખેટ જાય, ત્યાં તો મેહેલ કરયા કંઈલાશ, ત્યાં નાસ્યો લોકોનો વાસ; બ્રહ્માંડ તણો તમાસો જોય, ત્યાં દેખી નહી ગાજે કોય.

દોહરા-નીરખુ નઉકા લક્ષમણે, સૌ રૈયત સમેને, દીડી કરામાત કારમી ઉપ-ન્યુ અદકુ હેત, છએ રૂતુ એક રતે, ફળ દીડાં છે તાંહ; ગોળકારે મેદની અડસડ તીરથ માંહ. વાડ શોભા વરક્ષની, વીવીધ મેવા ફળ આહાર; કણ કોકાર અતી બણો, વાડ ભરયા ભંડાર, પુષ્પ પારી જતીક સમા, બઈ જુઈ લટ લેહેક; ચુવા ચદન અગરજ, કસ્તુરીના બેહેક. એવુ દેખી હરખીયાં લક્ષમણુપુરના લોક; જવા સહુ તતખર થયા, મેહેલ્યા મનથી શોક. ચાલો ભાઈઓ બેરીએ તરીએ ચરણુવ તીર; એ જોજન જ્યાં ખેટ છે, વશીએ તેની તીર, મળીઆદે સહુ મેદની. વીચાર કરે છે ત્યાંહ; એટલે રાક્ષસ આવીઓ. સભા ભરી તે માંહ. નઉતમ નઉકા નીર-ખીધું, જોયો તેનો મરમ; દ્રષ્ટ ભરી નોહાળતાં, થઈ ગયો ચીત બ્રહ્મ. આ રચના કોઈ દેવવી, એ નઉકાશું નેહ; લક્ષમણુ પુર તે શું કર, મારે લેવું એક, કરજોડીને કરગરે કહેતાં આવે લાજ; લક્ષમણુ પુર સુખે રહો મારે આનું કાજ.

મુજને નઉકા દીલએ, સુખે મારે હાથ;વેર નથી કાંઈ માહરે, લેશ તમારે સાથ. ચોપાઈ—ત્યારે લક્ષમણ બોલ્યા બોલ, એતો નહી તમારો તોલ; સાડ દેખીને દલ વશું, એહ વાતનું કારણ કશું. તારે શીવનું છે વરદાન, માટે અમો માણુ છું માન જુહુ બોલતાં જુઠજ થશે, ત્યારે તારિ ઈજત જશે, વળી ફરી તું આવે કાલ, રૂકુ દેખી કહેશો આલ; હુશ કરીને માગો તમો, તે દહાડી કેમ આપું અમો, માટે કાંઈક કરવી પેર, કરવું ઘટયું તુજસાથે વેર; તે દહીતે જોડયા હાથ, બોલ્યો લક્ષમણજીને સાથ. એ નઉકા મુજને દિલએ, સુખે રાજ પુરનું લીલએ; ફરી રંજકુ પુરના લોક તો શીવનું વરદાનજ ફેક. આ દેશ સામુ જો જોગિ, તપ કીધું તેનું ફળ જોગિ; તારા દેશમાં જો પગ ધરું, તો વણ ખુટે નિશ્ચે મરું. માગી માનને મેલી હોડ, એવા સમ ખાધા લખ કોડ; વિચાર કીધો સઉએ મગી, હતી બીક માથેથી ટગી, શીવ સમીપે સમ ખાય છે, મારે ભવ ભાવટ જાય છે; આણ્યો મન સાથે નેહને નઉકા તો આપ્યું તેહને. પુરવાશીને આનંદ થયો, નઉકા લઇને રાક્ષસ ગયો, સાગર બેટ ભણી ધસ્યો, કીધા મહેલ તેમાં જઈ વસ્યો, નઉકામાં પ્રથવીનું પીઠ, નજર ભરીને પોતે દીક; છએ રતને ખારે ફળે, જે ઇચ્છા વરે તે મળે તેવી શોભા મનસુગમી તેને ન રહી એકે કમી; કુંવરી કહે સાંભળો રાય, હું લાગુ છું તારે પાય. મહા બગીચો અજીત છે એહ, પરવત જેવો એનો દેહ, તું સત્યવાદિ છે રાજન તો તુજશું માન્યું છે મન; માટે ચેતાવું છું આજ, પાણી પેલી બાંધુ પાજ; આવતાં પહેલાં નાશો જઓ, શા માટે દુખીઆ બહુ થઓ. એ જીત્યો કેનો નવ જય તમને માનવ બાણી ખાય; ત્યાં મારું ચાલે નહી જોર, કહેશે ક્યાંથી આંબો ચોર હું તો ચેતાવું જ આપ, પછે નહી મુજ માથે પાપ; એવી વાત તે નારીએ કહી, તે વિક્રમે સરવે લહિ. દોહરા—કહે મહીપતસુણ માનની, ન આણુ મમમાં દાઝ; અજીત બગીચો એ ઘણો, મુજથી આવે લાજ કાળ થાકયા કંઈ એહથી, વારતા આખે દેશ; તું ક્યાંથી એ વશ પરી, જોખન બાળે વેશ સંક્ષિપે ઉતપત કહેા, લહુ તમારો પાર; પછે ઘાટ એનો ઘડું, તે કરવો વિચાર; કહે નારી નરપત સુણે, સાગર તારે ગામ; રામપુરનો રાજઓ રણસીંગ છે નામ, તેની તો કુંવરી અમો, તાત તણું છે રાજ; કોઈક વરત જોગે કરી, આંબ્યાં પવન કાજ. સકળ નાર તે ગામની, તેમાં મારી માત; દોલ દદામા વાજતે, સાગર તીરે જત. અમો પડયાં તે જળ વીશે, કીડા કરતાં નીર; મગર એક તો આવીયો, સમુદ્ર કેરી તીર; ઝાલી મુજને લેઇ ગયો, લાંબો સ્થાનક આંહ; એટલે દહીત માતો હતો, ઉંડા પાણી માંહ; મુજને દીડી મુખવિખે, ઝાલી તેની કોટ મુકવી લીધી મુને તેની કીધી ચોટ આણી મેઘીનાલમાં ભમે ભોજન સુખપાન; આલુશણ વસ ઘણું, દેહે મુજને માન. એ હકીકત માહારી, તું તારું સંભાળ; હવડાં એ આવી જશે, ખાણુ ખોશો તતકાળ. ચોપાઈ—એ હકીકત તો અમતણી, થોડામાં વીગત

કહુ ધણિ; પ્રથમ બે જાણને લાવીઓ, હરશભેર મંદીર આવીઓ પછે મુજનેલાઓ
તો એહ, તન મન ધન સુધ્યો છે દેહ, બેન થઈ રમીએ છે તણ. પુછાછો તો સુણજે
કાન. પેટ તણી પુત્રી હોય જેમ, અમને રાક્ષસ રાખેછે તેમ; જીવે તો તણે તાહારી
શીખામણ સાંભળ માહરી રાજ કહે સમજીયું હું, ફરી ફરી શું કેછે તું; છાનારાખો
આંજની રાત, પછે સાંભળજે મારી વાત. રાખો રાય અગોચર કામ જેમ ન લઈ
શકે કોઈ નામ સાંજ સમે રાક્ષસ આવીઓ, ભક્ષ પોતાનું લાવીઓ; પેઠા પોતાના
ઘરમાંહ, પુત્રી તણેની ઝાલી બાંહ. આશ્ચ હેત ગણું તે સાથ, આનંદભેર વીતી છે
રાત; પ્રાતઃ સમાની વેળા થયો, આપે દહીત તે વનમાં ગયો. આઠ્યો રાજ ખારે
ફરી, કીધું સ્નાન સમરયા હરી; ત્યાં હું તો શીવનો પ્રસાદ, પેઠા માંહ આણી ઉલાદ,
પંચામ્રતનું પુજન કરયું, પુષ્પ અક્ષત લઈ ચંદન ધરયું; સ્તુતિ કીધી દેઈને માન,
ધરયું માત હરસીધનું ધ્યાન. પ્રગટયું જાગૃત માન સ્વરૂપ, દીઠુ દરશન હરખ્યો
ભુપ; કર જોડી પગે લાગીયો, વરદાન વાંછીત માગીયો. આવ શક્તિ અપરંપાર,
તું છે નોધારા આધાર; પંચમા ભુતમાં તું પરીવાર, આપે ધરણી રહ્યાછે ધરી. તું
બ્રહ્મા વિશ્વ રૂદ્ર, તુ બ્રહ્ તારા સુરજ ચંદ્ર તું અવની પાતાળ આકાશ, જડ અદ્યતન
માં તારો વાસ; દેવ રૂપી અરણ્યવને વેદ, તું કરતા હરતા સઉ ભેદ. શેવક તારો સં-
કટ પડ્યો, વીકટ દહીતને હાથે ચડ્યો; એને મારી કડકા કડ, તણ કન્યા છે તેને વડ
નઉકા વરક્ષ લેઈને જડ, પ્રધાનને આશીર્ગત થાઉ; તે દુખીયાનું ભાગુ દુખ, ત્યારે
ત્યાં દેખાડું મુખ. તે પરતાપ સરવે તાહરો, તેમાં ચાલે નહિ માહરો; એવી સ્તુતી
રાજએ કરી, તે માતાએ ચીતમાં ધરી.

દોહરો—કહે દેવી રાજ સુણો, ધીર વીર દ્રઢ થાઓ; એક જોગણી માહારી, સાથે
તેડી જઓ. મળીઆચળ પરવત વીશે, ખાવના ચંદન જ્યાંહ; વાએ વેગે ઉડશે,
તુજને મુકશે તાંહ. નાગ ભયાનક ત્યાં ઘણા, તેમાં ઝાઝુ જોર; તેમાંથી ઉગરયાતણો
તુજને કહું અંકોર. ચોપાઈ—શીવમંત્ર હઈડામાં ધરો, ગરૂડ મંત્ર મુખે ઉચરો; એ
બે મંત્ર જો ચુકી જશે, તો બ્યાપે જોરને દુખી થશે. વીક્રમ કહે લખ્યું તે થાય,
મારે માથે મોટી સાહ; પ્રલેકાળ તણી આંચમાં તને લેશે ગણી આંચમાં; ઉચા ચર
ણને નીચું શીશ, આકાશ વીશે ચાલ્યાં તે દીસ; પશુ પક્ષી તણે બહુ તાપ, દુખ પા-
મે એમ રાજ આપ. દેવી માહા આકાશે ભમે, શીવ મંત્રથી દુખજ સમે; દશ દીસ-
ના વાયુ વાય, તેમ તેમ દેખી આકાશે જાય જાતે જોગણી પણ સમળી થઈ, આકાશ
મારગ મળીયાચળ ગઈ; દેવ દ્રઢ જીવે છે ચક્ષ; દીઠો ખાવના ચંદન વ્રક્ષ ઊતરી
હેડે રાજને લઈ, મુક્યો પછી શીખામણ દઈ. સુગંધ દીઠો ચંદન તણો, રાજને મોહ
લાવ્યો ધણો; સત જોજન કરતા બહુ નામ, ભોમી તલ પડે નહી માગ. રતી ચંદન
લીધું જોડેલ, હાક વ્રક્ષ જાઓ તેડેલો; દેવ પાખી નવ આવે કોય, તુ તો જાતે માનવ

હોય. મુણી હાક તે વીસમે થયો, શીવમંત્ર રૂદ્રીયાથી ગયો; પરચો પૃથ્વી પરજ પા-
પાત, ત્યાં સમરીહરસીધ માત. દેવી આવી જાળ્યાએ વશી, ચંદન સુતતે બાલ્યો
હશી; માનવી પાણુ પ્રતાપી ધણો, આ પુત્ર ઇંદ્ર તણો પંચાક્ષર જપુછું જાપ, તે પ્ર-
તાપે આળ્યો આપ; મારવો છે પાપી એક જન, માટે કરવું છે પુજન. રતી ભાર
એક ચંદન લેઉ, આપ ગદા શીવને શીશ દેઉ; એમ કહીને ચંદન લીધ, હું તારો હર
શીધ. એટલે ચંદન આળ્યું હાથ, પછી જાણું જોગણીને સાથ; લીધો ચાંચમાં પોતે
પાસ પછી આપ ઉડી આકાશ. દીવસ પાછલો ઘટીકા ચાર, પાછાં આળ્યાં તેણે ઠાર
ઝાઝલ માન બેઠી માવડી, પેહેરી ફનક પગે પાવડી. બધા વનમાં બેહેકજ ધણો.
રતી ભાર તે ચંદન તણો; જોગણી લાગી પારવતી પાગ, પ્રસનથયા વર કાંઈકજ
માગ. માતા હું છું તાહારી દાસ, સદા રહુ તમારી પાસ; મેં ધરયું પંખીણીનું રૂપ,
લીધો ચાંચમાં વિક્રમ ભુપ માટે પ્રસન થાઓ એહને, પંખી સમળી દેહને; હેતેશું
માત મન ધરયાં, દેવ ચક્ષુ સમળીનાં કરયાં. એવે હરસીધનો પ્રતાપ, ભગતને મન
વાંછીત આપ.

દોહરા—રાજાએ ચંદન ધસ્યું, આપે અરચ્યો ઇશ; હીમ થકી શીતળ થયું;
નીલકંઠનું શીશ પ્રગટ પોતે શીવજ થયા, માગમાગ વરદાન; રાખીશમાં કાંઈ
ઓરો, રહે તારૂં માન. માહારાજ માગ્યું આપીયે. સદા પ્રસન તું હોય; અજીત
દહીતને જીતીએ, મુજને નવ ગાંજે કોય. વાહુ વર આપીયો, મુસ્તક મુક્યો હાથ;
કહાલાશ શીખર તે પરવર્યો, દેવી ઉમીયા સાથ.

ચોપાઈ—અરણુ અસ્ત થયો જ્યાહરે, રાજ ધેર આળ્યો તાહરે; એટલે આળ્યો
દહીત પ્રચંદ કરવા આયુધ મોટા ડંડ દેખી માનવી પામ્યો કષ્ટ, વીકાળ કરી
જેતામાં દષ્ટ; અલ્યા કેમ મુજ લોપી આણુ, કોપી લેશું તારા પ્રાણુ. કેમ પેઠો
અરણુને નીર, કેમ તુજમાં છે એવડું ધીર; કહે વીક્રમ સાંભળરે મુઠ; મુજમાં તોછે
પ્રાક્રમ પ્રૌઢ હરસીધ શેવક વિક્રમ મુજ નામ, માળવા મુખ ઉજોણી ગામ; આળ્યો
પરદુખભંજન કારણે, કરમ સંજોગ તારાબારણે બાવાનાચંદન હું લાવીયો શીવ
પુજન કરી આવીયો; માટે થનમાં કરો વીચારે; ગમે તો બાંધોને હથીચાર નમો
પાગ લો જીવો આજ, નહિતર ખુઓ જીવ સમે તે રાજ; અહંકારી તે દુષ્ટ
અજગ, રાજ સામુ ખેંચ્યું બાણુ. શીવ વરદાનથી મીથ્યા ગયાં હતું રાક્ષસનું
તે રાજનું થયું; રાજ કહે ચેતાવું ચેત મારે મન આવે છે હેત. ચેતાળ્યો એમ વીર બેવાર; પણે સમજ્યો નહી તે વાત કુમાર, મેહેલ્યુ ખડખ સમ-
રીને ઇશ, ઘડથી પડીયુ ધરણુ શીશ. ગડગડયાં દુદંભી દેવજ તણાં, વેર્યાં પુષ્પ અ-
તરીક્ષથી ધણુંગયો રાયજ મોહોલા માહ, સ્ત્રીઓ ત્રણ બેઠી છે ત્યાંહ. ધન વીક્રમ
ધન તાહારી માત. ધન તાહરે માંથે હરસીધ વિખ્યાત. રાજજ ગાંધર્વ વીવાહ કરે,

અમ ત્રણેને નેહે લરે; રાજ કહે સાંભળ સખી, સાચી વાત કહુ હું સખી, નારો કહ્યું જે માહરું કરે, તે મારા ખડગને વરે. એવી વાતનુ વચનજ દે, તે માહરા હાથનું ખીડું લે, હવડાં તો અહીં એકાંત, મનમાં કાંઈ નવ રાખો ભરાંત; હૃદયમાં હોય તે કહે મુખ, તે વાતનું નથી કાંઈ દુખ.

દોહરા—વચન એવું સાંભળી, બોલી સ્ત્રીઓ ત્રણ; પ્રતીજ્ઞા તેની કરું, રાજ સાંભળ કરણ ત્યન લોપે જે તાહડુ, તે કુંભી પાકે જાય; અલ્પહત્યાદીક ભોગવે, કાયા કષ્ટી થાય. મુકો ગમે તો રણ વીખે, કે રાખો તમારે પાસ; દુખ મુખ મન આણીએ, મુલ ખરીદા દાસ. પ્રીતરીત મનમાં કરી, હેતે ઝાડ્યો હાથ, ગાંધર્વ ત્રીજા ત્યાંકરયો પરણ્યો પ્રથવીનાથ. ત્રણે સ્ત્રીઓને પરણીઓ, પોહોતી મનની આપ. રાજ મુખ પામ્યો ધણું, કહે કવી સામળદાસ ચોપાઈ—કહી કોડ ભર્યાં રત્ન, રાક્ષસ તેનાંકરતો જત્ન; તે ભંડાર પોતાના કર્યાં, તેતો નડિકામાં સરવે ભરયા. મુકતાકળ માણેક અસાર, સંખ્યા ગણતાં નાવે પાર, તે લીલાં સરવે જતને કરી, કરી બેસારયાં ત્રણે મુંદરી; મેહેલી રાક્ષસની મેડીઓ, નડિકા નગર ભણી ખેડીઓ. ત્યાં પ્રધાનપોકારે પડ્યો, વિક્રમરાય ત્યાં જઈ ચડ્યો, ઉઝીઝ માહારા પ્રધાન, લો ભોજનને ચાવે પાન જુઓ દ્રઢ નડિકાનો રંગ, વચે વ્રક્ષ ઉગ્યો છે સંગ; અનેક બીજી શોભા ધણી, પ્રથવીના મંડાણજ તણી; દશ દીશા માંહે આકાશ, નદી પરવત સહુ છે પાસ. ઉઝ્યો વજર તે ચરચા જોઈ, મન ગયું તે સાથે મોહી; મનડુ નવ રાખ્યું રહે ધીર, ન ખાય અન ન પીએ નીર; મનમાં થઈ રહ્યો છે મજન, પડ્યો લોભમાં લાગી લગન કહી ન શક્યો તે મુખથી વાત, પડ્યો પ્રથવીપર જંપાપાત; દાંતે જીલ કરડીને મરૂ, રચના દેખી દેહ કયમ ધરૂ. ઘર મુકે કહી દાહડા થયા. તે સરવે માહારા મીત્રયયા ગયા સ્ત્રી ઘેર જોતી હશે વાટ, હું પડી રહ્યો આણે ઘાટ; મુજ પુકે રાજ આવી યો, માલ અતીશે એ લાવિયો, નડિકા માંહે નથી કાંઈ ખોડ, પદમણીયો ત્રણજીગતી જોડ; સમરથ એ લાઈને જશે, ઘેર ઘેર તે જણીતો થશે; ત્યાં એ રાજ પામે માન, કહેશે નીરભાગી પ્રધાન; મને અકરમી કહેશે લોક, તેનો મારે દેહમાં સોક. સમરથ જોતાં ફટકયો પ્રાણ, થયો ઘેડો મહા અજાણ; બેહેડી ગયો થયો ચીતમરમ, તેનો કોઈ નવ જાણે મરમ વાત કાંઈ મુણે નવ કાન, શરીર વસ્ત્રતણી ગઈ સાન; રાજને દેહે બહુ માળ, ધીધો તેં મારો માલ મહારી કન્યા પરણી હરી, તો રાજ તું જાઈશ મરી. અનેક બીજાં મહેણાં કહે, સતગદી રાજ સાંખી રપે, મુઠી વાળી ઉઠે મારા વળી જાય હેતે હારવા, વળી પોતાના કહોડે પ્રાણ. વળી રાજ સામે તાણે બાણ. લાખ હજાર કરે બહુ ચેહેન, ફરી ગયાં છે તેનાં નેન; શી કહુ વાત તે ઘેહેલા તણી અનેક રેણુ ઊડાડે ધણી.

દોહરા—રાજ કહે શું કરું, આ કયાં લાગીયુ પાપ; ગરીબ થઈને કરમરે, તકશી

૨ કરો એ માફ. ઘેલા આગળ વાતડી, જ્ઞાની આગળ શોક; અરથી આગળવીનતી જે કરવી તે ફેક. રાજ કહે આ લીજીયે, સરવે તમારો માલ; હું શેવક છું તાહરો, જે મેહેલો માહારો ખ્યાલ.

ચોપાઈ-તેનું કાળજી ના આવ્યું કામ, રાજ કહે લેઈ જાઉં ગામ; વાટે જતા આવ્યું વંગ, અચરત પાખો સ્ત્રીઓસંગ, નારીકહે એનું શું થયું, સંક્ષેપે સરવ માંડી કહ્યું; પ્રધાન નાખ્યો નઉકા માંહ, ખેડ્યું નાવ ક્ષીપ્રાછે તાંહ પ્રાતુસકાળ થયો જેટલે, ઉજેણી નમ્ર આવ્યું તેટલે; જે જયકાર હવો જમ ભાણુ, થયું બધાનમ્રમાં જાણુ. જય જય શબ્દહુવા બહુશોર, વાગ્યાંદુલ્હી તાંહાં ઘનધોર, પડા વાગ્યો હુકમ આલીયા, મોહોટા વજર મળવાઆવીયા. નહાંના મહોટા નમ્રનાલોક. રાજ દેખીને સમીયોશોક; અનેક માળાઓ મોતીતણી, એક એકથી અદકી ઘણી. સહુ સાથને દીધાંમાન, વહેચ્યા મવામીકાઈ પાન. પ્રધાનને બોલાવા જાય. ત્યારેતેને કરડીખાય લઈ આવ્યા કોઈ કહેવેર, ત્યારે તેને કહેશે મેર; કોઈ અજાણે મળવા જાય, ત્યારે તેને કરડીખાય; કોઈઆવી વધાવેપુલ, ત્યારે તેને છાંતે ધુળ; કોઈ આવીને રૂંડોકહે, ત્યારે વસ્ત્રહીન થઈ ઉભો રહે. બધા નગરમાં ઘાલ્યું હાશ, સહુકો આવ્યું જેવાપાસ. એક ખ્યાલ તે નઉકાતણો ખીજે ખ્યાલ ઘેલાનો ધણો; શેરી કુંચી ગલીએ ગલી, જેવા મેદની સહુરૂપે મળી જેવા સરખી અધીકી જાત્ર. આવી સરવે રઘયત માત્ર; ચીત્રા મણુ લખાયા હોય જેમ નઉકા દેખી થાંભળ્યા તેમ વચે પ્રધાનનું કઉનક હોય, પુછી ન શકે વાતજ કોય; જેવું અચરત દેખે લોક, કો કહે તે વાતે ફેક.

દે હરા-મહોટા માણસ સહુ માયાં, જે રાજનોસંગ; કોઈ કહે રાજ શી થકી, પ્રધાન તણો એ રંગ કહે રાજ ચેટકુ થયુ. કાંઈક વાખ્યો રોગ; ચીત ભરમ ઘેલો થયો, એના કરમના ભોગ; અનેક ઉપાય અમે કરયા, ન આવ્યું કાળજી કામ; મોકલો એને મહેલમાં, સહુકો લાગે કામ. સહોદર પ્રધાનના, તેણે પુછી વાત; ચમકયા તે તું શા થકી, સાચી કહે સાક્ષાત; રાજ વીક્રમઆવીયા હું રહેતોતેકાર; માહાર હુટી લાવીયા, નઉકા પ્રક્ષ ત્રણ નાર; એમ કહીને દીધી ગાળ દશવીશ; તે રાજ સાંખી રહયો, ન ચઢી મનમાં રીશ, હાંઠાંકહી મુખ ઝાલ્યું કર ગ્રહા ચોપાસ; દીવાનો દેખી સહુ, પોહોચાડયો તેને વાસ. મોહોલે રાણી ઉતરયાં, રઘયત ગઈ સહુ ઘેર; નઉકા મેલ્યું વાડીએ, શી થઈ તેની પેર.

ચોપાઈ-એમ કરતાં પડી જવ રાત, રાચે વીચારયું રૂદીયા સાથ, રઘયતઆજ મળતી ઘણી, જેઊચરચા હું નમ્રજ તણી જેઊં કેવું ચાલે છે રાજ, જેઊપ્રજમુખ કારણકાજ. ધર માત હરસિંધનું ધ્યાન, જેથી જશ પામુછું માન; આધુધ અગિ ધીરજ ધરી. અદ્રષ્ટ વિદ્યા આપે કરી. સઝીનેપોતે દેખે મન, એને કોઈ નવ દેખે અન્ય એકચાવરી પોળેપોળ ટોળેટોળાં એળેએળ, વાતો છાની છુપીને કરે, તે

વિક્રમ રાજ મન ધરે; એક કહે ઘેલો એ નામ, તે રાજ વિક્રમનાં કામ. પ્રધાનકંઠથી પામ્યો ધન, દેખી રાયનું ટળકયું મન; કર્યું કામણ તે ઘેલો થયો પોતે પદમની દેખી વરયો, એક કહે નહિ એહ; સતવાદી રાજની દેહ જેને જેવી સુજ્જ પડે, તે મનશું તેવો ઘાટજ વરે; અનેક વાત કર બહુ સુખી રાજ સાંભળી થાયે દુખી; ધેર ધેરને પોળો બાહાર, સઉ લોકોને તેહ વિચાર; નાહાનું મોહોટું જાણ અજાણ; સઉ ને મોહોટે એહ વખાણ. ભલે પ્રધાન તે બારે વાટ; સજન બેઠાં છે હાળી ખાંટ. જુદું કહે, વીક્રમ દલમાં સાંખી રહે, ફેકટ સંકટઆવિ પડ્યું, જુદા આળ તે મીથ્યા ચડ્યું પ્રાંતશકાળે આવ્યો ધેર મનમાં આપ વીચારી પેર, માહારો તો વાંકજ નથી, લો કપવાદ ભુટો સરવથી; રામે સીતા કીધાં તાજ. લોકપવાદ તણે કાજ; પ્રદુખભંજન માહારૂં નામ, આ વાતે ગયાનો કામ માટે એતે ડાહ્યો કઈ નહીતર શીવ સાનીયે મરૂં એવું રાય. વીચારે જેહ, એકે વાત ન સુજે તેહ દોહરા-પડો વજડાવ્યો પુર વી બે ગુણિયલ ડાહ્યો હોય તે આવીને મુજને મળે, બીક ન આણો કોય. પ્રધાનને ડાહ્યો કરે, ટાળે મારી દાજ. કન્યા પરણાવું માહારી, આપું અડધું રાજ વાગે કુટી નગ્રમાં કોઈ ન ઘાલે હામ. સહુ સુણી પાછાફરે, જે મોટાશું કામ; જાણ કરો જઈરા વળે, લેજે મહારૂં નામ વીક્રમને કહે. એટલું, જીવદયા પ્રતિપાળ, હોય ગજરતો આ વળે પરભાતે પેશાળ.

ચોપાઈ-કુટીવાળો પાછા ફર્યો, સીંગ્ર જુહાર રાજને કર્યો; બધા નગ્રમાં ફરી ફરી કોણ નરઘરી વીર રામપુજ ગરજ, તો સાંભળજે અમારી અરજ. શેન્ય સહુ સાથે લાવજે પ્રભાતે પોશાળે આવજે. સુણી રાયજી પામ્યો સુખ. હવે ટળ્યું અમા રૂં દુખ રવી ઉદે થયો જન સુર, ઉઠ્યો રાજ પુન્યનું પુર એની શોભા શીકહું કથી બીજે કોઈ જોડજ નથી દોહરા-કનક પાટ પથરાવીયા ખરચાવ્યો બહુ માલ; ચીત્રા મણ જેવી કરી, કનકલતા પોશાળ મારગ ચંદન અરગજ, કસ્તુરીના બેહેક; રાય આદે સઉ માતવી, મોતી તોરણ લેહેક રાય આદે સઉ મેદની, પ્રધાન પંડીત સમેત; પોશાળે સઉ પરવરયા આણી અદકુ હેત. રાજ જઈ ચરણે નમ્યો મેલ્યાં મુખ આગળ પાન; મોતીએવધાવ્યો વરતીયો; દેઈને ઝાઝા માન; ધનતુ ગુરૂ માહારો, વીર તુજ ધન રૂપ; ધન રૂપ હીમત બેખને, ધેર તેડ્યો વિક્રમ ભુપ; જેમ વખાણ જયક કરે, રાજ આપે લહાણ, પ્રકાશ વિદ્યા તાહરિ, અરઘવરતાયું આણ. ચોપાઈ-એટલે બોલ્યો વીરજીવતી રાય તમે સતવાદી સતી, હું પામી લહુ જેટલું; તારે કરવું પડશે તેટલું વચન હું તાહરૂં ન કરૂં પરૂં; માગે પ્રાજ તો હાજર કરૂં; એવાતનો તમે આપો કોલ વીક્રમ મુજ બોલ્યો તે બોલશીવ ધરમ કરાવું તાજ જઈને મારગ ચલાવું રાજ; શીવ સ્નાન કરાવું આજ, તીરથસ્નાન મુકાવું તાજ એકાદશી મુકાવું વરત બ્રાહ્મણ કોઈને ન આપે લાન, દેવદાસ રાજને માન, નહી વીરનું મારગ કુમતી, બધાવું મો

હોડે મુમતી નડિકારવાળી ઝધાવું હાથ, તેડુપોશાળે દહાહી સાથ; ખરું માને તો ડોલ જ્યાલ, નહીતર ગરગ તારેચાલ; ત્યારે વિક્રમ વીરમે થયો, પંડીત સામુ ઉઘને રહ્યો એકાત જઘને પડી ગુંજ, મુને શી આપોહો સુજ. તમથી થાય તો રહેશે શરમ નહીતર કરવું જતીનું કરમ તે બ્રાહ્મણ ભોળા વેદીયા, દવેખ વાત મહી બેદિયા, કરી આવ્યાતે રાજ પાસ, અમારિતમે મુકો આસ. પાછા ફરીને સડિકા જળ, અમથી તે સાને નહી. થાય; નગરમાં કોઇ માણસ મરે, તુતો કહીશ જે જીવતો કરે; વારતા આરી એને આપ, મુજને પુજ્ય કરીને થાપ. દોહરા—રાજ કહે સુણ પુજજી, સત્ય વચન એ દેઉ; કદા ચીત કામ કામ સરે નહીતો તાજરું શું લઉ તે દંડ કહે તાહરો, સુણે જેમ રાધળો સાથ; ખોટા જે પડશે તમે તો દંડ પારસનાન ખોટાપડું તો માર જે ગહી બેસે તુજ પાપ; સકળ દંડ દેજે મુને, એમ બોલ્યો મુખ આપ. ચોપાઈ—પરસ્પરે વચનભાળીયા તેના સડિ રાખ્યા સાલીયા; તેતો જઘનજ મર, જઘન જીતોતો જનક કરે; પછે વસ્તીએ વીધા કરી કરી, એકાંત બેઠો આસન ધરી; ચંડાળી સીધે જક્ષાણી, જુંડી વસ્તતણી ભક્ષણી, તતક્ષણ આધી કહે તું જમ મનવાછીત વરદાન જ માગ; વળતો જઘને તે શું બોલીયા, મન તણો પડદા ખોલીયા સાને કરું પેલો પ્રધાન ઉતાઈ બ્રાહ્મણનું માન, ટાળુ માનતા હરસીધ તણી, જઘન રીત ચલાવું ધણી સાંભળું હરસીધનું નામ, જક્ષણી વિધારે મોહોટું કામ કહે રાયને પાછા વાળ આરાધને હું આવીશ કાલ ઉચીષ્ટ ચંડાળણી બેથલી, ઉચીષ્ટ અનતણી ભોગણી. ભણ્યોમંત્ર ઝિચીષ્ટે મુખ, ઉચીષ્ટ દેવી પામી મુખ માગ માગ જેમન હોમ, ઉચીષ્ટ પ્રાક્રમ જળ; કોહો તો કાડું ચેટકદુર કામણ કાહાડું વહેતો પુરકોહો તો વશકર્યરનારોહો તો અરી ચલાવું પાર, કહેતો પેલો ડાહ્યો કરું. માણસ મોહન આપે ધર, કહે તો દેશ બધો કામણ, કહેતો જળ મુકુ જમણ; કહે તો દુશમન માર પટ, કહે તો ભંડાર ભર અણુટ.

દોહરા—કહે પુજ સુણ માવડી, નહી માહારે બહુ કાજ; પ્રધાન પેલો થઇ પડ્યો તે કરો સાને આજ. લોકાપવાદ માહારો ટળે, તો રહે મહાર માન; હું ઉપાસીક તાહરો, નિત્ય આપુ બળીદાન. તારો મંત્રી મુખે બની, પાય ગંગાજળ નીર; ખત્રીસ લક્ષણા તે થશે, સાંભળ વિક્રમવીર. પ્રધાન ઘેર રાજ ગયો, પાય ગંગોદક વરત; હતો તેથી સારો થયો, પ્રધાન રાયનો તરત. સ્વાર સહુ સાથી થયા. દધવે ટળ્યું કષ્ટ; બેઠા સહુ સભા મળી, ખલક જીવે સડિ દ્રષ્ટ. રાજએ પુછાવ્યું, લોકપે રધયત ક્યાંહ; દીવસ અલેખે ભાગીયા, મુખ દુખ શું છે તાહ ચોપાઈ—પ્રધાન મન મહેલીને ગર્વ; કહું સભા સાંભળતાં સરવ; પ્રથમ આજ્ઞા માગી ગયો, રામેશ્વર નરખીસુ મુયો યથો ગયો વાડીએ એકજ દન, દીકું નડિકા હરખ્યું મન; એહ ઉપરનેહ લાગ્યો ઘણુ, મોહબાણુ લાગ્યો નારી તણે; પ્રાક્રમ કરતાં દીઠા નહી, એટલે બરા આવ્યો.

તહી, જાણિરંક ને દીધિ ધિર, ઉછરંગે લઇ પાયુ નીર, ઓળખાણ કદાડી પુછ્યું,
 દુખ નઉકા દેખી પાખ્યો સુખ; તેહ બોલ લુપત ભાવીયો, નઉકા નાર રાજ સાંભળે
 સ્ત્રીઓ ત્રણ અનરગળે દ્રવ્ય, તે મેં દ્રષ્ટે દિઠું સરવ; ઘેલો થવાની વાત લહુ તેનો
 આપ મોહોડે નહી કહુ; કહેતાં આવે છે લાજ, કોપે રાયને વચુસે કાજ; કહેતાં ત
 જીવેથી જાગ, સઘળી સભામાં લુચો થાગ; તેના બોલ સહુને મન વસ્યા, ખટખડ
 સરવે રધયત હસ્યા, દોહરા-વીક્રમ કહે વજરને, સત બોલતું આપ; સત વાત જે
 કહુ નહી, તો તાયે માથે પાપ; રાખીશ માં મન ખરેખરો, ઊપજશે મુજ હેત; તેમાં
 જે ખીન્નુ અમો, તો સમ મુજને એહ. આ શમા સરવે સાંભળે, તમે પ્રતક્ષ કહેા
 આજ; ઇશ્વર તાહરી માહરી, નીસ્યે રાખે લાજ. રીન્નુ પણ ખીન્નુ નહી, મુણતાં
 તમારાં વાક્ય; કુંડી વાત કહેા તમો, તો શ્રી સુરજની સાખ. ચોપાધ-સમ દીધા મોટે
 સાંભળેા, નહિ રાખુ મનમાંખળેા પ્રથમ નઉકા મેં રાખ્યું જ્યાંહ, વીચાર કર્યો મન
 માંહ. હું જાગી નારી નઉકા સાથ, કદાચ આવે માહારે હાથ; એવું કહિ લાલચમાં
 પડ્યો, પછે ઘાટ મન સાથે પડ્યો; ખીનો મન લાવ્યો ભાવ, આવી વસ્ત નહારી ન
 હોય. ખળીઓ ખાવન હોય મુજાણ, તે નીસ્યે લે લે માહરા પ્રાણ; ત્યારે ચીત
 ચીંતામાં ભળ્યું ત્યાં આવ્યા પ્રથવિપત ભખ; દીડં કીંકર સરવે રૂપ. પછી લીધો
 મારો પાર, લાવ્યો નઉકા નઉતમ નાર દોહરા-તે દેખી ઝુર અમો, મેં વહાલો શ્રીયો
 દેહ જે જાતે નઉકા વીખે, તો દીધે ઊડત મેહ. પસ્તાયો હું મન વિખે, જે હિમત
 આણત ઘેર; નારી નઇકા પ્રક્ષ એ સરવે આવન ઘેર રાજ વીક્રમ છે માનવી નથી
 શીપ કાંઈ પાંચહુએ જતોતો લાવતો, ના આવત ઊની આંચ, વસ્ત પરી હોય વાટ-
 માં, પ્રથમ જાય ત્યાં જેહ; તે હાથે તેને ચડે તેમાં શો સંદેહ; દોશ કોને દેતો નથી,
 સંભાળુ છું આશા કરું તે નહી મહારો ધર્મ; ભરતામાં ભરાઈ ગયું, તે નીશાની
 સાથ; મન જેણે ચલાવિયું, તેને આવ્યું હાથ શાય કરાવ્યા મનડા વીખે ન લહયો
 મનનો મમ ગયું કાળજી હાથથી. થઈગયું ચીતભરમ વાંતી વાત સંભારતે વળી હ
 વડાં ઘેલો થાઉ મોટે જઘગંગાવીખે ભરવજવ ત્યાં ખાઉ શાને કાળે દેહ તજે, શાને
 ગંગા જાઓ રાજ કહેતું તે કેરું જેમ તેમ સુખીયા થાઓ; તેવેજા તેની ઘડી, તેહ
 સભા તે ઠાર; શ્રી કૃષ્ણાખણું સરવે કર્યું ક્ષણુ ન લાગી વાર; તે સ્થાનક રધયત હતી
 ખલકસહુ સમેત નઉકા નાર ને પ્રક્ષ, એ ત્રણે આપુ હેત ચોપાધ-રાય હાથે આપ્યોતો
 કોલ, નારી ન શકી બોલી બોલ, છે છાન્નુ સંક્ષેપે કહ્યું વીક્રમરાયે પ્રાક્રમ લહ્યું
 જુટે તે જુહુ જાણશે, મોહોટા જન મનાં આણશે, રામ કથારસ પરમ પવીત્ર;
 તેણું વાડ વીક્રમ ચરીત્ર કળજીગમાં ઉતમ એ જ્ઞાન સાંભળે પુન્યગ
 ગોહક સ્નાન; દાન કરે અન વસ્ત્રજ તણું. ખાળે પાત પુન્ય વાધે ઘણું; આપે દસ ને
 પામે લાચ, તેનિ વેદ પુરાણે સાખ; કથા સાંભળે આણી ઉલ્લાસ; સેજે પામે

વધકુંડ વાસ ભાવે કભાવે જે સાંભળે, પાંચે પાતીક તેનાં ટળે વીક્રમશેનનું શુણે ચરીત્ર, પરીયા સાત સુધી પવિત્ર દોહરો—પાંચ પાપ પ્રલે કરે, લેતાં એનું નામ; એવો જે દાતા થશે, બેશે આણે કામ; એહ કથા સાંભળી આપશે, અન વસ્ર બહુ દાન; આલોકે સુખ ભોગવે, પરલોકે હરી માન એવું કહીને પુતળી આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કત્રી સામળદાસ આતાવકતા સાંભળો, કહે કવીતા કરજોડ; એકવાર સહુ બોલજો જ્યજ્ય શ્રી રણછોડ.

ઈતિ શ્રી નઉકાની વારતા સમાપ્ત.

મેના પોપટની વારતા.

વ્રંદા નામની પંદરમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાનમઃ ચોપાઈ—શ્રી ગણપતીના પુત્ર પાંચ, શુદ્ધ બુદ્ધનો સ્વામી રૂપે રાય; શીઘ્રી દેયણ સુખદાતા દેવ, સુખ કામ સદા સુભરોવશુભ મતી દે સદા સરસ્વતી, મયા કરિ દો નીરમળ મતી; કપારસના જ્યાહરે, કરે અંથ ગરૂઓ તાહરે. સહુ કવી આગળ કરજોડ. કહુ રખે કોઈ દેતા ખોડ; ગણ અક્ષર સહુ નહી ભેદ, ક્ષણું માત્ર નવ કરવો ખેદ. વાયુ વશ ત્રણ જેમ જાય, કહેવા માત્ર છે મારિ કાય; કરતા હરતા ઈશ્વર ધીસ, સમરણ ક્રીડું શ્રી જુગદિશ. ભોજરાજ ભારે ભડ લુપ, અતોલ તેજ અધીપત રૂપ; ભાગ્ય પોતાને મન ભાવીયો, લાખેણું આસન લાવીયો; હરખ ધરી ઘણું મન હેત, લાગ્યો આસન સભા સમેત; જોઈ મુરત લાખેણું લાગ; જુગતે માંડ્યો જમણો પાગ. સહેજે સ્પર્શ કરે જેટલે, વ્રંદા નામ બોલી તેટલે; લુપત ભોજ ન તું કરીશ ભાર, વીક્રમ સરખો નહી દાતાર, પારકુ દુખ દેખીને દાજ, પરકાજે કરે તન તાજ; તેવા થાઓતો પગજ ધરો, નહીતો પ્રીતે પુજ કરો; પગ ખેંચી જોડયા બે પાન, કહો વીક્રમ મહીમા ગુણવાન; પ્રીતે કરી બોલી પુતળી, ભોજ રાજ લે સાલળી. દોહરા—વ્રંદા કહે તું ભોજ સુણ, સાંભળ્યું હશે તારે કાન પુછી જુઓ પુરાણમાં, જે લખ્યું છે પાન. મેં જાણ્યું ને હું કહું, મુદામ મુકી જેમ; બીંદુબધ સમુદ્રમાં, તેહ પ્રકારે તેમ; ઉજેણી અતી રળીયામણું, નવતેરી નીજ નામ પવીત્ર ભોમ્ય તીરથ તપ, ગુણસાગર એ ગામ. મહાકાળેશ્વર મહા જતી, શક્તિ સાથ હરસીધ; પાવનવીર બુધ આમળો, અષ્ટ સીધ નવ નીધ ગુણવંતી ગંગા નદી, ક્ષોપ્રા નીરમળ નામ; અધીપત ઉજવળ અતી, નીત કરે પરકામ; દુઃખનવ વ્યાપે દેશમાં, સુખ સાગર પેર, લીલા લેહેર લક્ષ્મી ઘણી, મહીપત મનમાં મેહેર. આનંદ નીત નીત અતી ઘણો, એક વાતે નહી નુન્ય; સઉ લોક એવું કહે, જે કરીએ બાહુ પુન્ય. એક સમે રાજ ચડ્યો, સેન્ય સહિત શીકાર; દેઈ દદામાં દુહલી, અલખત અપ્રમપાર. અસ્વ અધીપતે તેડીયો, ગયો તે વેગળે વન; ધીજે મારગે સેન્ય ઘણી,

કોઈ નજાણે અન્ય દેવબળતો દિઠો જ્યાંહ, રાજપોતે પોત્યા ત્યાંહ; નાસેજનાવરો દોદશા, મહીપત પોત્યા ત્યાંહ. કઉતક દીઠુ કારમું, રાજએ તેદિશા. પોપટ છે એક પીલડો રાત્રી મણીછે શીખ નાહયો જમ નદી વીશે, ધરયું ઇશ્વરનું ધ્યાન; દેવમાં પડવા દીલ ધરયું, મનસાસીધે માન; વીચાર કર્યો મન વીકમે, પંખી નાડાં જાય; પોપટ કેમ ઘાસે રહ્યો, એનો અચરજ થાય. સ્તુતી કીધી તેણે સુરજની, પડે અ-
ગ્નીમાં જેમ. માં માંકહીને સમ દીધા, છે સહસ્ર કસમ; ઇશ્વર આણુ છે તુજને, રામ દવામ રાખ; જે પડે તું દેવ વીખે, તો શ્રી સુરજ સાખ, પોપટ તો પડ્યો રહ્યો, બેઠો વીકમ હાથ, શા મારે તેં સમ કર્યા બોલ્યો તેની સાથ; જ મારગ તું તાહરે, પરવર પ્રોટે પંથ; હું મારી હુશે બળું, તાહરે શાની અંત, સતવાદી કહે સત સુણો. આપ હત્યા કરે આજ; ક્રીયા છોકરાં પરણાવવાં, ક્રીયું જયછે રાજ; ક્રીયાં વહાણુ તુજ બુડીયાં, કે બુડ્યો વહે માર; કયાં કલંક માથે ચડ્યાં, ક્રીયો પડ્યો મુજ માર; વનમાં નીત્ય ચારો ચરે, પીયો નવાણુ નીર, ક્રીયા દુખથી દેહ તજે, સહેજ વાત શ-
રીર; પોપટ કહે પુછ્યા તણો; તાહરે સાનો અરથ; દુખ સુણી શું પામશો, ગાંઠ ધ-
ણેરો ગ્રથ; જે કામે તમે આવીયા, તે કામ કરીને જાણો. આપ દુખ જે કો કહે, તેનું મુરખ નામ; માંભળીને તું શું કરે, કરી શકે મુજ કામ વચન આપ્યું તે વિકમે, સાત પરીયાનો કોલ; ભાગુ સંકટ તાહરું, સત વચન તું બોલ, ઇશ્વર આણુ સાચું કહે, પ્રીછુ અમે, પ્રથમ તમારું નામ; કયાંથી આવ્યા કોણ છો; કયાં વસવાનો કામ. નવ ઉજેણી નરપતી, વિકમસેન વડવીર; સેવક ગઉ બ્રાહ્મણ તણો, ધરમવંત ધડ ધીર. સવારનો હું શીકારને, આવ્યો આ વન; અસ્વ ખેંચી ઉભો રહ્યો, તજતા દીકા તન. આદ અંત ઉતપત લગી, કહેતું વીગતવાત; સુખ કરે તને સહેજમાં, મોટી હરસીધ માત.

ચોપાઈ—કહે શુક સાંભળ મહારાજ, મહારા દુખ કેરું એ કાજ; અથર્હતી તણિ કહુ કથા, જે મને વિતિ તે ત્રથા. રાજવતી નગરીનો ભુપ, ભુપત સંગ એક ભારે ભુપ; તે નગરનો શેઠ સુજાણ, પદમચંદશા તેનું નામ, પુષ્પશેન તેનો સુત હોય, ખત્રીશ લક્ષણો જુગતે જોય; તેને મુજશું અદક્રી પ્રિત, વીનોદવાત કરે બહુ રીત. એક સમે બેઠાં એકાંત, કહી વાત ભાગી મન બ્રાંત; વીધાત્રાએ લખ્યું કયાં હશે, મારો વીવાહ કયાં થશે; મુજમાં તેનું જ્ઞાન છે ઘણું, મેં કારણ કહ્યું તે તણું. મ-
છાવતિ નગરી છે એક, મનશંગ મહીપત વીવેક, ટેકચંદ શા તેનો શેઠ, પદમ લોચ-
ના પુત્રી એક; ત્યાં વીવા થાશે તાહરો, સાચો બોલ માને માહરો; તે કન્યાની પાસે રહે; મદન ચાહની મેના કહે તે મેના પણ ચતુર સુજાણ તેને મન પણ આવ્યું જ્ઞાન પદમ લોચના કહે મેના સુણ પુછુ વાત જાણો તે ભણે; માહરો વિવાહ મળશે કયાંય તે જાણો તો કહેને એહ, મેનાએ કહ્યું તેહ, પુષ્પચંદનું લીધું નામ; વાઘ્યો હરખન લ-

ક્ષણ લહું, પદમણિએ પીતાને કહ્યું. શ્રીફળ મોકલ્યુ દઈ માન, આ પુરણાવ જુગતે બણે તેના લેખની રીતી કરી, તે વરને કન્યા વરી. કન્યા વળાવી તે સાથમાં હોંશે મેના આપી હાથમાં; હેત પ્રીતને ઉલટમેર, આવી આપ પોતાને ગેર. કનક પાંજર પોપટ તણુ, નવ શેઠને હેતજ ઘણું, મેનાને મુકી ત્યાં ગયા, એકઠા સુક સારિકા રહ્યાં શુભ મેના દીડી તે કામ, વાંચો પોપટને મન કામ; જોરાવરી જરી નવહોય, કામની સાધે કરે ન કોય કાલાવાલા કીધા ઘણા, વનીતા રંજીત વિખ્યાતણા, મેના કહે તુજ સામું જોને નિશ્ચે પ્રાણુ તું તાહરો ખોય. મુજ સામી જોડે આંખ, તોડી ન ખાણું તાહરી પાંખ, અરસ અરસમાં રોડે રીત, ઘડી એકમાં કરે બહુ પ્રીત; નરકે નારી કામવશ હોય, તે વેળા નવ દેખે કોય. ધરમ કરમ કોઈ નવભણે. છપો-સો કાયર એક સુર. પહેલા તો તે પણુ નાસે કાજળ કોટડી માંહ, ત્યાં કાહયો થઈ બેસે. સંગત જોને જોહ, તેહને પગલે પાસે; અડે રેખ ઘણું ખરો, પથ બીજી કાંઈ બેસે કામની સંગ પુરુષ, કામવશ થાયે સહી; શામળ કહે સજને પુરૂષ તે પરનારી નેહ કરશે નહી,

ચોપાઈ-તે પોપટને વાંચો કામ; ચુકયો ચીનથી તેણે કામ, જોરાવરી કરી તેણે જોર, કોપી તેનો મેના નાર. પ્રાતુસકાળ થયો બ્યાહરે; સહુ સુતાં ઉડ્યાં તાહરે; દીધી નારીએ મેના હાથ, શેઠ બોલ્યા પોપટની સાથ. એક ખેદને પ્રીતજ ઘણું બોલાવવા માંડી આપણી; ત્યારે મેના બોલી ત્યાંહ. બેડી નારીના કર માંહ. ગુજ વાત ભણીને કહિ. રાત સમે વીતક જે થઈ; જો પોપટને મારે તું, તો તારે ઘેર આવુ હું મારા વ્રતનો કીધો જાગ, અથડાવ્યું અમારૂં અંગ; તે પોપટને શુળીએ દો નકર મારી હત્યા લો. કારણ રાત તણું, જે થયું, રાણિએ રાજ આગળ કહ્યું; તમને પોપટ વહાલો ઘણો, મહા અન્યાય પડ્યો તે તણો. તોળો ન્યાય તે અક્ષર આંક, બેમાં તે કોનો છે વાંક; નર નારીમાં કોણુ ડંડ, દેવા ઘટે તે દિજે ડંડ શેઠ કહે શુક સાંભળ વાત, સાચુ કહે શું વિત્યુ રાત, આપણુ બે છંદએ એકાંત સાચુ કહે નવ રાખીશ ભરાંત; કહે પોપટ સાંભળ મહારા વાત કરતાં આવેછે લાજ રાત એક પાછો રહ્યો, પરેમદાને કામ પેદા થયો; આવ ભાવ કટાક્ષે કરી, મુજને તો દીધો છેતરો. નારી આગળ શું નરનું જોર. કીધો ચંતનીએ ચોર; રાણી આગળ થાયે સતી, વાંક નથી અમારો રતી, કહે શા શેઠાણી સુણો, શાએ ગુણ બેદ વીણુ લલો; તમારી મેનાનો છે વાંક, ચુકાવ્યો પોપટ મારો રાંક, જીવતી જુડી નીશ્ચય હોય; પુરૂષ વાંક નવ કાહોડે કોય, શેઠાણી કહે મેઠાં સુંદરી, કંથ આગળ મેના જુડી કરી, કહે સારીકા પુરણ પેર, પુરૂષ જુડે છે ઘેરઘેર, નારી નર સાચું સાંખજો મુકીદો મનનો આંખજો; જુ પુરૂષ તણી કહુ વાત, જુડી જણુજો નરની જાત, લખનારો તે એય ગામ, નારસંગ નરપતનું નામ; લખશેરીમાં ધનશાવશે, ધન

ક્ષય નામે તન એક તસે, પુષ્પક પાટણુનો રાજન, શુભ સકોમણુ તેનું મન; મલુક અંદશા મોહોટો શેઠ, પરેમવતિ પુત્રી એક પેટ. ધનક્ષય સાથે વિવીઝીધ, બ્રહ્મ સોંપી ક્રીધુ સીધ; કુળાચાર રાજસ ગુણ રીત, પરણાવ્યાં વરકન્યા નીત, મીનારક આવ્યું તે પેર. કન્યા રહી પીતાનેગર, ત્યાર પછી જે વીત કથાય, તે સાંભળો કહુ છું માય. દોહરા-વર તણે પીતા મુએ, ગયો વણજ વહેપાર; કપુત ઉઠ્યો કુલક્ષણુ અવગુણુ અપરમ પાર. રમે ભુગટું ચાંકડા. ગુણુકાના ઘેર જાય. દામ સધળો દેશવટ ગયો, કપુત જણાયો કાય; વેચ્યાં મંદીર માળીયાં, વેચ્યાં વસ્ત્ર શણુગાર વેચ્યા ચોપડા ચીતથી, ખોયો નગ્રમાં કાર, અંતન મળે ઇંદર ભરી, ન મળે દમડો દામ; અન્ય અધરમ આસે ઘણો, કરે કુડાં નીત કામ. દામ જતાં દુનીયા ગઈ, સગપણુ રાહુ સાથ, અક બુદ્ધી આગળ ગઈ, આવી અદમી અનાથ; ગયો ગામ સસરા તણે, દીધા તેને માન; ભલે-શેઠ પધારીયા, આખ્યાં દ્રોણ પાન; વસ્ત્ર વિવિધ ભાતનાં, ખાત પાન રીધ રીત; જમાત જાણી ભુગતરાં, પુરણ કીધી પ્રીત, રાખ્યો પુરણ પ્રીત શું. અવધ એકજ માસ સાસરવાળે સવજ કરયો, અતિ આનંદ ઉલાસ. સામા વળાવી સાસરે, કોડ સાથે કંથ કોઈ બીભુ કેડે નહી, પરચરીયાં છે પંથ શામાને છે મહા સતી; શીરોમણુ મુંદર રૂપ સતી પાળ પતીને કરે. ભક્ષપણુ કરી ભુપ. વીરા દીવસ થયા વાટમાં આવ્યું અરણુવ ત્યાં એક. વિચારયું મન વાણીએ, વીપરીત વાત વિવેક. દેવું થાયે દોહધું, રહેવા નહીં ઘર મુત્ર; અરચા જોશે અંતિની, નગર શેઠનતા પુત્ર; દાજ જશે મુજ લોકમાં, કરે કામની, વાત મુજ ઘેર નહીં રહે મનની, જણુશે એનો તાત. કંથ કહે સુણ કામની, સોંપ મન શણુગાર; વાટે વિધન હોએ ઘણું, તસ્કર અપરચપાર. ઘરેણાની ગાંસડી; રાખી પોતાને પાશ પાળો પોતે પરવરચો, પ્રેમદા પુઠે પાય; મહા વનમાં એક કારમો, મોટો આવ્યો કુપ પાણી પીવાની મશે, ભામની સાથે ભુપ. કોટે કોટે કામની, પીએ કથંજ આંહ; કોટ ઝાલીને કામની, નાંખી કુત્રા માંહ. નગર તેનર તણું, પ્રિત આપણી પેર; કેટલે દહાડે આવીયો. ઘણો પાપી તે ઘેર. કાંઈક ખોયુ ભુગટે. કાંઈક દેવું કીધ; કાંઈક ગુણુકાએ હરયું, વળી તે લીલા કીધ.

ચોપાઈ-કામની તે કુવામાં પડી, ઘણુ દુખ પામી તે ઘડી; સંકટ પડે તે જાએ કહી થોડા પાણીએ બુડી નહિ; પ્રણેકાર તણી છે આચ, દોહવા દીવશ થયા છે પાંચ. વટેમારગુ તે બારણે આવ્યા જળ પીવા કારણે; દીઠા નારી કુપે પડી તતક્ષણુ કાઢીનેણે ઘડી; દીઠી રૂડી રાજ રતન, પુછ્યું તેને ઠામ વતન, ગામ નામ પીતાજી તણું, હસ્થ જણે તું છે ઘણું. દેહ દુખ વેઠતી જાય; પીયર નગ્ર પીતાના માહ; મલાન વસ્ત્ર દુરખળ દેહ, નારી ઉપર સોને નેહ; વેગે કહી વધા મણી વાત, હરખ્યા માત તાતજે ભરાત; એકલી તું કેમ આવી પંથ, કયાં ગયો કામ

ની તુંજ કંથ; કયાં મયા તાહરા શણગાર, કયાં ગયાતે વસ્ત્ર ભંડાર. સામોટે થઈ હુર બળ દેહ, તારૂણી વાત માંડી કહો તેહ. માનની કહે સુણ માડી વાત, કહુ વીતક મા હર હો માત; સ્વામી સાધ ધણું માહરો, શણે શુભદીલથી ડાહરો; કરે આકરી મા હરી ધણી; તન મન ધન એ તરૂણી તણી. પાણી માગુનો દીએ દુધ, સપુત શાહ પુત્ર એ શુદ્ધ. મળ્યા તસ્કર વીશમ વાટમાં; ધણે સાથ લુટયો ઘાટમાં વનવન કોરે નવ મળ્યું; કંઈ કંથતણું નવ કળ્યું; કોણ જાણે ધણી કયાં ગયા મુજ ઉપર કરતા બહુ દયા; ભલે આવી તું મહારી બાઈ લીધાં એવારણાં સરવે ધાઈ; આખ્યાં વસ્ત્ર નવા શણગાર, ભરથારનો નવ ખોચો ભાર, કંથને નવ કુડો કહ્યો. દુધદાવાદળ દેહે સહયો તરૂણી ત્યાં ફરીને રહી, પુરૂષ તણી ત્યાં શી ગત થઈ, અભાગીયા પાસે શી આથ, કોડી એક નહી રહી હાથ. વરસ અઢી થયાં જ્યાહરે, મન વિચાર કરયો તાહરે, કા મની તો કુવામાં પડી, ગયો હશે જીવ તે ધડી. વનમાં જે હટ્ટીકત હોયે, તે તો ત્યાં નવ જાણે કોય, લાલચ લેવાના આશરે, પાછો ફરી જઉં સાસરે, દહાડા દશ વીશ પડેણો રહુ, કુશળખેમ ખખર જઈ કહુ, સાસરવાસો દે બહુ પેર, કપટ કરીને લાવુ ઘેર એમ વીચારી આલ્યો જય, આલ્યો સાસરા મંદીર માંહ. મંદીરમાં પે સે જોડલે, ત્યાં જીવતી દીડી તેટલે; દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ પોતાની મળે, અચરત પામી પાછો વળે દીડો કામનીએ તે કંથ પાછો પરવરે, પંથ હેત ધરીને જાલ્યો હાથ; મહારાજ માહ રી સાંભળો વાત રખે રખો મનમાં સાંભળો, સાચી વાત માહરી સાંભળો, તે ચોવ ડીયુ તેવુ ગયુ; જેમ લખ્યું તું તેમ થયું, એમાં નથી તમારો વાંક, લખ્યા હશે વિ ધાત્રાએ આંક; સાચી વાત અહીંયાં કહી, નથી ખીલ ખનાવીછે તે કથી મેં રાખ્યો છે આપણો ભાર નથી જાણતુ કોઈ આઠાર. સુખે તમે મંદીરમાં જાઓ શા માટે એાશીઆળા થાઓ, ડાહી એમ શીખામાણુદીધ; પેડા મંદીર કરીને પ્રીત. ભેટયાં સા સુ સસરો સહુ, કુટુંબ સહોદર મીત્ર બહુ; ભલે ભલે સહુ બોલ્યા બોલ વજાવ્યા છે ત્યાંનો ઢોલ; દીધાં વધામણા ઘાડાં ધણાં, હરખ્યા મન સહોદર તણાં; ઘેબર જલે-ખી ઝાઝાં જન, ભાવથી કીધાં ભોજન; વાધા વસ્ત્ર આપ્યા શણગાર, ખીલ અલખત અપ્રમપાર; એકાંત પોટે સંદર સેજ નારી નરને આણે હેત; વીત્યા દન એમ દશને બાર, વણિક પુત્રે કરયો વીચાર.

દાહરા—કુપમાં નાંખીતી કામની, માથે મોટી ખોડ; વીસરવા નહી વીસરે, જીવંતીને મન જોડ. એાશીયાળો રહેવું અતી; મળી નારશુ મીટ; પરાણે કરવી પ્રીતડી, પથર ઉપર પીઠ. મધરાતે જે માનની, નીદ્રાવશ હોય; નરનારી બે એકલાં, પાસે નહીં ત્રીજુ કોય. વીંધ્યુ તારૂણી તણું, જોરાવરીએ જાણ; પલક એક બે પગ ધરી, પદમની પછાડે માણ. આલુપણ ઉતરીયાં, બાંધી ગાંઠડી કીધ; અરધી રાતે એકલો, વાત વિદેશ લીધ. પ્રાતુસકાળ પડોઢીયે, વીખીત દીડી વાત; કુટી પીટીશાઈ

રહયાં, તેનાં માતને તાત; મથો મારમ કયાં મળે, વિપ્રત ઘીધું વરત; પાપી પરદેશે
મથો, માનની પાપી મરત. પાપી પુરૂષ એવા ઘણા, ઘેર ઘેર એ સંસાર; મેના
પોપટને કહે, નિરમળ રૂડી નાર. શેઠ શેઠાણિ સાભળો, અપાર એવો આંક; પુરૂષને
પાપી કહ્યો, વિનતાનો નહિ વાંક. શુક કહે શેઠ સુણો, કહ્યું વનીતાની વાત; સંસારમાં
સરખું નથી, જુગતે જોતે જત, સુક કહે છે શેઠ સુણ. ભણે આવથી ભેદ; આપે
તે જોળે કામનિ, વનિતા અવગુણ ભેદે ધન્યરના બનાવમા, મહુમાં અધિક અનેક;
પાપ આપમાં અતી ઘણું, વપુએ વધુ વિવેક. સરખું નહિ કોઈ શ્રેષ્ઠીનાં, નર નારિ
લેખુ કોડ; ભણા ભણિ પ્રથવિ ઘણિ, જુગતે નહિ કો ભેડ.

ચોપાઠ—એક કાયર નાસતા ફરે, બીજે સુર જઈ સનમુખ કને. એક સદાવરત
આપે અન, એક ભીખથી તરપે તન. એક સુખપાલે અસ્વાર, બીજે પીર ઉપાડે
ભાર; એક કરોડ સાચે દામ, એક કરે પર ધરનાં કામ એક સતચઢીછે યુમ આપ
બીજે પલક નમુકે પાપ; એક નવ લે ભલાઈનો ભેદ, બીજે વદે મુખ ચરેવેદ; એક
કરેછે કુડાં કરમ, એક ધારે નિતે બહુ ધરમ; એક નાર બીજા યું નળે, બિજા
સ્વામી સાથે બળે; એક વાંજણિ હોય ન સુત; બીજા પરજાવછે પુત; એક વનિતા
કરે વરત, બિજા શંખણિ કેરિ સરત; એક કંથને મારિ જાય; બીજા તી પદ લે
નવ ખાય, એક આપના પાળે લાડ, બીજા પાપી ભાગે હાડ, એક ચઢી
કરિ ચોરિ લિએ, બીજેજન મુકાવિ દીએ; એક નવાણ કરાવે ધણુ.
બીજે વેચે લાકડાં તે તણાં, એક પસાયણ ભોમી કરે, બીજે કોને આપી
હરે; એક પુરૂષ વસાવે મામ, બીજે ટાલે વરિતનો કામ. એક ફળ એકોતર
ઉધરે, બીજે જુડાવા ફેરા ફરે; જત એક પણ ગુણ છે જુજવા, આપ
આપણે કરમે હુવા; કહે તો કહ્યું તેનું દ્રષ્ટાંત ભાગુ ભામાન તાહરિ ભરાંત શુક
કહે શેઠ સાંભળ મહારાજ, કહ્યું કર તું કામનિ કાજ. નિય જત તો નારિ તણ
કહે તો દેહ સાખ ઘણિ કનકાવતી નમરિ શુભ કામ, કાતીસેન રાજનું નામ
લક્ષ્મણી ત્યાં એક વાણિયો સુખસામર જુગતે જાણિયો; નમરશેઠનું રૂડું નું પ્રાકમ
તેનાં છે બહુ પુર; સપુત નામે તેનાં દીકરી લક્ષ્મણવંતી ભાગે ભલી; દામાદરશાનણો
દીકરો વિજેપાળ કન્યાને વયોઈ; પટાંતરે પંદર જોજન તણે; ગામ વેમળો દશજાણે
વહાણવટી છે તેનો આપ, મથો કમાવા પોતે આપ; અડયો વહાણ મથો વાંદેશ;
પરમુલક પરધરતિ પ્રદેશ; પરનારી તે તનથી તણ, પરણી ભામણ તેને ભણ; અ-
વિધા તે જાણે અન્ય, કો સોની સાથે ન મળે મન. લગોટ બધે રાખે તે કન, નિય
જુદિ કરે નહી જન; પતી જઈ પ્રદેશ રહ્યો, વિચાર શો વિનતાને થયો; ભર
જોજનમાં છે ભામની, કંદ્રપમાં સમજ કામની; અંગોઅંગમાં પ્રમટયો કામ; નાચી
કંખે નરનું નામ. બેઠી કુરુણ મનમાં કરે, પરપુરૂષ હમડામાં ધરે; પ્રદસ્થાવટ છે

ઘેર તે ઘણી, આવાગમન નહિ અન્યજ તણી; બેઠી માનના માગીયા માહ, વિપ્ર
 એક જમીને જાય, કેસરની ચરચા છે સાર; કંઠે કુસુમ અપાના હાર; વયુવેશ
 સુંદર શુભ રૂપ, ભામની જાતે ભારે ભુપ, દિવં બાહને દીગ્ય કપોળ, મરરી માથે
 બાંધે મોલ, આવે બીડાં મુખમાં પાન. તળે નીકળ્યો કરોડ; દિઠો દેવાંશીત દેહ
 ઉપન્યો તે નારીને નેહ. ઠાઠી હતી ઘરમાં એક ઠાસ; પ્રીતે મોકલી તેની પાસ તેડે
 શેઠાણી મારી, વીપ્ર ચીંતા મધ તાહરી. રવીવારનું કીધું વરત, દાન આપવા તેડે
 તરત, વીપ્રજ મનમાં એવું કળે, ચોટે જાતાં આડું કયાં મળે. શેઠ તણી ડાહિ
 દાંકરી, તે તેડે પ્રીતે કરી; તાંદુલસોનુ આપશે, વળી ગેર કરી થાપશે આવે. ચાર
 મન માંહે કરશે, વીપ્ર મેડી ઉપર ચડશે; દીઠી વનિતા વિપ્ર વિરેક દીઠી જોયનવતી
 એક; નારીએ ડાહ્યો નરનો હાથ; બોલી શામા બ્રાહ્મણ સાથ ઘેરમેઠા નીતમેજન
 જમો, માહરી સાથે રંગે રમો, દેવું થટે તે દો મુજ કામ; દહાડી તમને આપુ દામ;
 તે બ્રાહ્મણ બાબત બુલ્યો, થરથર બ્રાહ્મણ તે ધુજ્યો. નમરશેઠ તણું ઘર એક,
 નારી સાથે નવ બેડુ નેહ, તે બ્રાહ્મણ પગે લાગીયો, માનની સાથે આફી માગીયો;
 તાહારે પગે લાગું છું નાર, કાહાડી મહેલ મુજને તું બહાર; માહારો પગનો ટકનો
 નથી, કાડવાર હું કહું છું કથી; મુજ મજતને જવડો જાય, તાહારો સંજ મુજથી
 નવ થાય; એમાં મોત ઉપજે માહર, એવું કામ ન કર તાહર દોહરા-વનિતા કહે
 છે વિપ્ર મુણ, ધીરજ મનમાં રાખ; તાહર નામ કોઈ લે નહી, તેમાં શ્રી સુરજની
 સાખ. સધયર માહરી માલણી પ્રીત ઘણેરી પેર; નીત રાતે આવજો, તે નારીને ઘેર
 વડ હેઠ ઘર તે તણું નહી પાડોશી પ્રીત; સુખે સજ્યા પાથર, રમજો રૂડી રીત;
 ખાવા પીવા ખરચવા, દહાડી આપુ દામ; પ્રતાપ ઇશ્વરના થકી. લેધ ન શકે કો
 નામ; વાર કહી વીપ્રજ વળ્યો, આવ્યો પોતાને દ્વાર. શેઠાણીએ હેજમાં, તેડી
 માલણ નાર, માલણ તાહરે મંદિરે, આવે વિપ્ર વિશ્રામ, સંતમાન દેજે એહને, પુરી
 રાખજે કામ. બોગી પ્રરૂપને ભાવથી, બેટ કરે તું બોમ, શીખામણ કહી મોકલી
 શામા શુભ સંજોમ. ચોપાઈ-માલણ ગઈ પોતાને વાસ, દિપ્તી શીખામણ કીધીઠાસ,
 સેજ્યા પાથરી પુષ્પજ તણી, શુભ સામગ્રી બીજી ઘણી વિપ્રે વિચારી મનમાં વાત
 થટીકા ગઈ બે ચારેક રાત; પ્રીતે પ્રેમદાએ પાસી પેર, મયો નિપ્ર માલણને ઘેર.
 આસ્વામત દીધાં સંતમાન, લવીંગ સોપારી એલચી પાન. શુભ સેજ્યા ઠાળી
 એકાંત; ભાગી મન થકી તે ભરાંત; એટલે શેઠાણી આવીયાં વિવિધ સામગ્રી તે
 લાવીયાં, સઘળી વાતે મળ્યો સંજોમ, કાંધો ભામનિ સાથે બોમ; નરનારીને ઘણું
 થયું છે દેન, નીતનીત ભાંડ્યો એ રાકેત અહરનીશ ત્યાં એવું હોય, અન્ય વાત
 નવ જાણે કોય; એમ દીવસ થયા છે ઘણા, આવ્યા છે વહેપારી વહાણજ તણા.
 વાગ્યા દુદંભી ટોલ નિશાન, જુગતે થયા સસરાને જાણજમાન વીદેશથકી આવીયા

માલ અનંમળ લાવિયા, એક માસ થયો જ્યારે જમાઇ ઘેર આવ્યો તાહરે તારણી તેડવાને કારણે, આવ્યો સસરાને બારણે મળ્યા બેટી બટ્ટી પેર કીધ, કોડ પનાય વાર વિધ વિધ, શાક પાક ભણાં ભોજન, માન્ય મજજન તણુ ત્યાં મન; દીપ્ત મયા છે દસ બાર, નયણાં નવ મેલે જર નાર, શેઠ વિચારે લગ્યા ધણિ બાળક છે તરણી મુજ તણી, એક દીવસ મળીયાં એવાંત. આપ્યાં રત્ન અમુલ્ય ખાંત, મુકનાકુળ તણી જે હાર, આપ્યો મુલ બહુ અપરમપાર, માણસ જરમા છે બેચર તેમણે પ્રાપ્તો મન વીચાર, ધણે દીવસે શેઠ આવીયા, રત્ન ચીંતામતી લવાયા; નણુપલ અણુસરતાં કયો નથી સૌ શીખામણુદે સરતી, એક દિવસ પાણે પ્રાંત, કદયાં એકઠાં રમવા રીત; દાદરો અટકાવીયો બાર, કદયાં એકા નરનેતાર. નારી ધુંઘટ તાણી પડી, બોલાવી નવ બોલેને વડો કાલા વાલા શેઠે કરયા, શાંત ધરી બોળા પાથરયા, તેથે નાર નવ બોલે નેટ. થાક્યો બાપડો શાણો શેઠ, મંદિર મને આવીશ જ્યાર. કષ્ટાએ બોલ બોલીરા તાહર; એમ વિચરી નિદ્રા કરી, પુરૂષ પોટે ઠેકાણે કરિ, નીદ્રા વશ થયો જ્યાહરે, વિચાર કયોં વનીતાએ તાહરે વાપ્ર બેતો હશે મુજ વાટ તેના મનથાં રહે ઉઘાટ, નારી દોર નાખી ઉત્તરી, માલજુ મંદીર પરવરી રાત અંધારી છે ઘન ઘેર, મળીયા હેઠે ઉભા ચાર ચોર. ચોર ચીત વીચારયું ધણું લીજે આલુપણ નારી તણું. એક અતુર છે તેમાં ચોર, સમજ્યો વાત તણો અકેર. ઉતરો આ વેળા નાર. જુવતી મમરા બંધે જર; પછી ફરીને આવે આંહુ બેપથે જુવતી જાયે કયાંય. અચ્ચા બેવા ચોર ને ચાર; પાછળ તરકરને આગળ નાર; વીનતા મધ માલજુને વાસ, પુઠે ચોર જુવે છે તપાસ, માલજુને મંદીર કઉતક હોય. તેતો અચ્ચ નવ જાયે કાય,

દોહરા-વીપ્ર વાટ બેઠ રહ્યો, ઉઘ્યો અતીશે આપ; પુષ્પપેમલ કારણે, આવ્યો મોટા સાપ પમ હેઠો પડ્યો પુરૂષનો, વાગ્યો નાગને શીંશ, ખીજ્યો તે મનમાં વણુ, ચઢી સળળી રીસ આયુષ તેનું, આવી રહ્યું, કોઝક જનમનું વેર. ડસ્યો નામ ને ડંસ કરો, બેતાં ચડીયું ઝેર, પુરાં વર ને સોએ થયાં માનવી પામ્યો મરત, એવે શેઠાણી સેજમાં; તરણી પોંચી તરત. દીપક બેત છે દિપતિ; આવી જરમાં નાર; જમાડો જુમતે કરી, મામની તે ભરથાર. યુવા કોઈ જીવે નહિ, કરે બે કોટી ઉપાય અરે ઇશ્વર આ શું થયું, આવેળ વ્યાકુળ થાય કાષ્ટાવને કાયા થઇ, નારીને મનનેહ ફરિ ફરિને કામનિ, હાખે તેહની દેહ. કઉતક એક ત્યાં કારમુ, થઇગય ઘનધોર, બાહાર બેઠા જુધ લહે ચારે અતુર તે ચોર, માલજુ મંદીર ઉપરે, વડો મોટો વરણ. ને ઉપર વાશો વસે ભેરાવર એક જક્ષ, તેણે તરણી બોળખી કુડ કરે છે કામ; શેઠ પોહાડ્યો શેજમાં, એ આવી છે આ કામ. મુઆ ઉપર મમતા કરે, જીવતાને નવજોય હસામખોર એ આમળો, અન્ય ન દોઢી કોય, ઉતર્યો અકલ આપે થકી, તણ્યો વ-

રૂસથી પેશાજ સે તો જુકતી કરી, પુરુશ માંહિ પ્રવેશ આજસ મરડી ઉઠીઓ જન વિપ્ર તે જાચ; હરખ ધરી પુરણ કરી, પ્રેમદા લાગી પાચ નીંદ્રાવશ નર કેમ થયા, કેમ દાખી નહી દેહકેમ તમે તો તોડીયો, મુજ નારી સાથે નેહ. નર કહે નીંદ્રા ધણી આવી મારે અંમ; તે માટે જોડયો નહિ, શામા તારે સંજ. ચરવણ ચીત ધરી કરયું પ્રીતે પાચુ કુધ. ભામની તેને જોળવી, બળ પ્રાકમ બુધ પરવરયો પુરણ પ્રીત કરી. સ્થીર થઇ ખાધો પાક, કોપ કરીને કરડીયું તે નારીનું નાક. ખાખા બુમ પાડે ઘણી દેહ શમે કેમ દુખ; તુટયું નાક નારી તણું રહ્યું વીખને મુખ, જક્ષ તો પ્રસે ચડયો, કરી કામ એ તરત; પાછો વિપ્ર પડયો ત્યાં જેમ પામ્યો મરત ચોર ચડયા જુવે ત્યાંહાં, બેઠા છે જે બાહાર; માણસને કહે માનુની જમ નમેરી નાર, હવે ઉપાય શો કર. દે શીખામણ મુજ પેર, નાક વિના નારી થઇ, કેમ જવાશે ઘેર. ઉતર શો દેઉ એહનો, પુછે માને બાપ; નર નારી સહુ નમરની, ઉતર દેવા આપ. સ્વામી પોઢયો સેજમાં, તેનો સખજો શોક; પુછે તેને શું કહું, લક્ષણવંતા લોક, ચોપાઇ-કહે માલ-ણ સાંભળ કામની, જા મંદીર હવડાં જામની; ચઢે માળીએ તું જ્યાંદરે, પાડે બુમ તરણી તાહરે, મળે ધર ઘણીને તું પડે, કહીયે મારી સાથે વડે; હું વણસાડયુ છે તા-હર; કાપ્યુ નાક શાને માહાર મુકયો કોહોને આડે હાથ, સઉને ઉતર દેને સાથ; જ ઉતાવળી કહું છું કથી. બીજો ઉપાય તો તાહારો નથી; એવી વાત તેણે સાંભળી વીનતા વેગે પાછી વળી ચોર ચાર તે કેડે ગયા વીચાર કરી વીસ્મે થયા શણગાર એના નવ લીલએ આજ, જેમએ શું કરે છે કાજ; ચરયા એ નારીની જાઉં, માહારા મનનો સંદેહ જોઉ માનનિ તેતો માળીએ ચઢી, પાડી બુમ તે બેળા ધડી; ધાઓ ધાઓ માને બાપ, દેછે દુખ આકરમી આપ. સુતાં હુતાં સર્વે લોક, શામા દેખી પા-મ્યા શોક; આવડું કષ્ટ તે કેમ વાપીયુ. નારી નાક કોણે કાપીયું.

દોહરો:-ભુડો એ માહરો પતિ, જરનો એને છાક; વાત કરતાં વઢી પડયો નારિતું વાઢયું નાક. ફટફટ સહુકો કરે, આખા અગ્રમાં આંક; એવુ કામ કરીએ નહી; શો નારીનો વાંક. સાસુ સસરા શોકાતુર થયા, ફટફટ કરેછે લોક; ન ઘટે તે આણે કરયું, સહુ લોકને શોક. શેઠને કાંઈ સુજે નહી, શો ઉતર કહુ શરવ સાથ, પડયો માહરો બાપડો, કાને દીધા હાથ, જણ રાજદાર થયું, લોપી તેની લાજ; દો શેઠને શુળીએ, કેમ કરડયું શું કાજ. રામા રતન સરીખડી, એકજ કરી અજણ; મોંજેવું ઘટે નહિ, પાપી પુરણ પ્રમાણ મહયા લોક. સઉ જામના, ખલક અતિ અકોર; અચરત જુવે છે ઘણું, પેલા ચારે ચોર. વણીક તો મારયો જશે, શાહુકાર તે શેઠ; પાચ પડે તે આપણને વિનતા તે માથે વેઠ.

ચોપાઇ-ચાર ચોર પધારયા તાંહ, મળી સખા બેઠીતી જ્યાંહ, વાંક ઘણે વીન-તાનો તાંહ, રાત હતી અંધારી ઘોર, અમા ઉભાતા ચારે ચોર કૌતુક કરયું એક એ

નારીએ નાંખ્યો દાર ઉતરી બારિયે પ્રીછા અમો પુઝળથી પેર, માનની મઝી માલ-
ણને ઘેરા ત્યાંહાં વિમ્બ પોઢ્યો તો આપ, તેને પગે ડર્યો તો સાપ, તે વીપતો પાચ્યો
મ્રત ઉતર્યો એક વડથી યક્ષ તર્ત. ક્યાં પ્રવેશ કાયા બેઝવિ, ભામની તે ભુને
બેઝવિ પોતે ઝાડ ચડ્યો જ્યાહરે, કરડી નાક ખાધું તાહરે દુખ પામી નારી તે
ઘડી, પ્રેમદા મળે પતિને પડી, માલણની શીખવી આવી ઘેર; પછે કરી પેમદાએપેર
પાડી બુમ બગ્યાં માખાપ, રાજદારે આઠ્યા આપ, તે પારખુ ભુમને ભુઓ; પાણિ
પોતાનું શાને ખુઓ, તે વાતનું તરસે ધરમ, મુઓછે બ્રાહ્મણ માલણને કરમ, મયો
રાય તે બેવા કારણે; પડ્યો વીપ માલણને ખારણે, તેના મુખમાં દીકું નાક. સાચુ
માન્યું તરકરેનું વાકય, ચાર ચોરને સાચા ક્રીમ; તે ચારેને સરપાવ દીધ, શામા શુ-
ળીએ દીધા જ્યાહરે, સ્વામી ઉમર્યા તાહરે, મુકાવિ જીવતી તે આપ; એ બેઝવશે
એનું પાપ, કહે પોપટ સાંભળરે રાય. એવો નારીનો અન્યાય, દીઠી વાત કહુકામા-
ન કુડામાં કુડી કામનિબળે વીશ વશા વિનતાનો વાંક, ભુંડી ભામની આડે આંક.

દોહરા—મેના કહે માફ સુણો ભુંડું ભુંડા ઘેર; માફ ત્રત કોણે ભાગીયું તેની તે
શી પેર. પ્રાણ તણુ હું માહરો. આપુ હત્યા તુજ; બેરાવરિ બરી રમ્યો, દોશ દે
એ મુજ. ચોપાઈ—શેઠ શેઠાણી સાંભળો બેચ, શુક સાથે સખળો છે નેહ; કહ તે એક
કરોજી કાજ; રખે રાખો કોમની લાજ, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતિક તુને કરી ન્યાય દેખાડો
તુને; પોપટને દો ઘણીજ પિર, ધરમ વાત તણિ જે ધીર બેમાં દોયે જેનો વાંક, દો
શુળીએ આડે આંક; શેઠ કહે શુક સાંભળ વાત, ખરી યહે કહે અમ આમગ્રજ્યત
તારા મનમાં તે શું હતું; તે અમ આમળ કરવું છતું. તમને ઇશ્વરની છે આજી,
જે મુખ બોલો જીડી વાણ; કહે શુક સાંભલરે શેઠ, જીડી વાત કહું નહિ નેહ.
એકઠાં વાદ્યા બને નરનાર, થતો અન્યાય આ ઠાર, હાવ ભાવ હેતથી કરો. હેને
આસપાસ હરો, મેં વિચારીયું માફ મન; એક બતી પરીછું જન, જે મેં કહે તે
કરું વિનય કરી વીનતાને વરું પંખીને પરણ્યાની પ્રીત. હેતે કહું ત્યાં રૂડીરી નાદીડી
રૂડી એની દેહ, નારી સાથે કર્યો મેં નેહ બણ્યું રાખશે છાની વાત, એનો થડ
ગુણકાની બત, એણીએ મનમાં ન ગણી લાજ કયું કામનીએ કાજ, કામની કહે
તેતો હું કરું. વનિતા હેતે કહે તે વર, એનો દોશ છે મન માહરો. પુછે મેના રાચી
તાહરો, શેઠાણી કહે સાંભળ સતી; લાજ ન રાખીશ રજ રતી તારા મનની કહેરે
વાત; સોંપુ શુકરે તાહરે હાથ, જ મમેતો અવગુણ સાંખ, જે મમે તો મારો નાંખ,
તારી દાઝ એલાશે કેમ; સાળું કહે તું મારા સમ, સારીકા કહે શેઠાણી સુણો. ભાર
એવડે શાને બણે, મુજને તો એ ઉમર ખાર મારી નાખું આણી વાર; શું કહી એ
શુક શેઠજ તણિ, બહુલો પ્રાણથી પોપટ બણે; માટે કહું એ માફ કરે, તેતો પ્રાણ
એનો ઉમર; કહું કરે જે માફ આપ, તો વાંક શુન્દો કરું હું માફ.

દોહરા—શેઠ કહે શુક સાંભળો, પીછો તમારી પેર; કહ્યું કરો મુજ માનની. તો સુખે રહેા મુજ ઘેર. શુક કહે સાંભળ સારીકા. કેહે મન આવે તેહ; પછે પરણું તુજને, પ્રેમે કરશું નેહ ચોપાધ—કેહે સારીકા તુજથી થાય. તો કર કહું તે એક ઉપાય અહ વાંકા શેઠાણી તણા, શુન્ય સ્થાપક પડમા છે ધણા, ધન્યમે મંગળ રોહડે કષ્ટ, સંપુરણ શનીશ્વર જે દ્રષ્ટ, એ મરહ જેને જીવત બેય. વનીતા વાઝણિ નિશ્ચે હોય, બે મર્ગ પરમહાને પેટ તો જીવતે. મુક નહી નેટ, બીજી વચન કહું તો કરું; તો વર વાતો કરીને, વર પ્રિત ધરી રાખું પાસ; મુલે ખરીદી થાઉં દાસ; આજ થકી તો મહીના સાત. શેઠ શરીરે જે એક ઘાત. એવાનકથી મુરછા થશે, ઘડી ચારમાં જીવજ જશે; નેને જીવવાનો ઉપાય. લાવ સોડી જે તુજથી થાય. દોહરા—સારીકા કહે પોપટ મુણા. કરો ખેડિનાં કાજ, તો પરણું હું તુજને રાખુ તારી લાજ. ન કરે કાજ તો માઈ, તે ન મળું તારૂં પાપ; જરૂરની જીવતી કને, જરૂર રચો તુજ આપ. ચોપાધ—ઉઝરે શેઠ તે કરો ઉપાય, તો તું મારો સ્વામિ થાય; લૂણ એવું આશીર્વાદ થાઉ, તો તારી બઢીહારી બહ,

દોહરા—પ્રતિજ્ઞા પોપટ કરે, રાખે દ્રઢ વિશ્વાસ; જે ઉપાય કરી આવશું, પ્રિતે તારૂં પાસ; જરૂર જવાદો મુજને, પરઠુ રામની પેર. માસ ચારમાં તુજકને આવડું આણે ઘેર. સારીકા કહે તુ સમ કરે. નીશ્ચે નાશી બય, પછે મરવાને કારણે શાને પેના થાય; શુક કહે સાંભળ સુંદર, કરૂં પ્રતિજ્ઞા આપ જેન આવડું તારી કને, તો પરલેકાળનું પાપ; ગમન કરે જે ગોત્રમાં ગુરૂ પાતિન શું રંગ પરઠે સમ પંચ દેખતા નીંદે ગુરૂને ગંગ; વીશ્વાસ ઘાત વળી જે કરે, ધરે અહંકારી આપ. જે ના આવડું તુજ કને, તો બાળ બ્રહ્મલ્યા પાપ.

ચોપાધ—વચમાં હશ્વર વચમાં રામ, વચમાં રાજ્યા સાળીખરામ; સમખાઈ ન્યાયી વળયો; પંખી ઉડીને પંથે પળયો પોતે વિચારયું પછે ત્યાંહ, ભારે કામ મુજથી કેમ થાય; કરી પ્રતિજ્ઞા ખાધા સમ; ત્યાં મયા વિના ચાલે કેમ; વીકમસેન ઉજેણિ ધણિ, તેની કીરતી છે અતી ઘણી. ધણા લોક પામે છે સુખ. તેને જઈ કહું માઈં કુખ. સંકટ સહુ લોકોનાં હરે. કદાચ અરથ જે મારો સરે; એ મનમાં રાખી આશ આવેનો તેમાં તાગ પામ. વળી વળી વિચારયું મેં તો મન સત વાદા રૂડો રાજન; એ આગળ મુક કેમ લાજ, પાકુ હળવો સભામાં આજ એ કામ કેમજ હું કરું અગિ દેહ બાળીને માઈં એટલા સમ ખાધા તે પળે, ફરી રાંડ પડે નહીં મળે. દવ બળતા દીડા બહરે, તેમાં પડતો તો તાહરે; સનાન કરી સુર્ય સાખાઓ, સાચી વાત કહિ છે અમો; પુછોછો તો સુણજે તમો, હવે પુરમાં રાજ પરવરયો; જે કરતા તે કામજ કરો, દવમાં પડવાદો મહારાજ, તમે કરો તમારૂં કાજ; આવી વાત સાંકળીછે જ્યાંહ, તતક્ષણ રાજ બેહચો તાંહ દોહરા—પૃથ્વીવપન

કહે પ્રોતથી મીછો તમારી પેર; શ્રી ઇશ્વર દુખ ભાગશે; આવ્ય અમારે ઘે. પ્રાને ઘાલ્યો પાંજરે, કર્યો વાયદો તરત, આશા પુરે અંબીકા, એક માસમાં તરત. સમ ખાધ સુખીયાંકરયાં આપ વિચારા મન; આવ શક્તિ તું ઇશ્વરી ટેક રાખજે તન ચોપાઈ—ધ્યાન ઇશ્વરનું મનમાં ધરે, નિત્ય કામ પોતાનું કરે, એક દિવસ માપે અધીપતી, મથો શીકાર પોતે મહીપતી; વછોડુ સર્વ લશકરનો થયો, રાય એકલો રણમાં મથો બેઠો છે ત્યાં તપસ્વી એક, ધરે ધ્યાન ત્યાં વાઈ વિવેક; નથી રાખનો કોની આશ, પૃથ્વીપત આવ્યો તે પાસ, ભુખ તરશને ટાઢ છે ધણી, પામ્યો દુખ ધરણિનો ધણિ; જઈ શાહને નામ્યું શીશ, રહ્યો આપ આથમતે દીશ. સીદ કહે શું છે નામ, કેમ આવ્યાછો આણે ઠામ. મોઢ્યો રાય મન આણે ધિર. ઉજેલાંપત વિક્રમવિર, શિકાર રસ્તે ભુલો પડ્યો, આશ્રમ આણે આવિ ચડ્યો, અવનવું મેં ઢીઠું અર્જુ, બહી સીદ આવ્યો તમ રાજુ. બાંધ્યો અશ્વ મહુડી માંઢ, ખાણુચાર પછે દીઠી ત્યાંઢ. અત્રત જેવાં ફળ અતુપ; સંતોખ્યો તે ભારે ભુપ, પાથરણ પોઠરણ આપ્યાં ધણા. કર્યા જતન પૃથ્વીપતી તણાં; પ્રાતઃકાળ થયો જ્યાદરે, સુતો આંધ પતિ ઉઠ્યો તાઢરે. રાજ કહે કાંઈ માગે મરથ, સવળી વાતમાં છું સમરથ; કહે સીદ માઢરે શી ખોટ. શીખાંધી તુજ પાસે મોટ રાજ લગતી મોઢ્યો ત્યાંય, આરજે નમર અમારા માંઢ. કડ ચાકરિ તમારિ ધણિ, તો બહુજે ઉજેણિ ધણિ; સીદ સુ-ણિને એવિ વાત, મોઢ્યો રાજ કેરિ સાથ.

દોઢરા—સીદ કહે સુણ મહીપતી, મારે ઘેર ધણિ ભુખ, આહાર આપતાંતુજને ઘણું ભાગશે દુખ, અપવાસ કરે એક વરસના, નિરમે સાથે નેટપછે કરિયું પારણું પુરણ ભરિ પેઠ, રાજ કહે જે માગશો, તે આપુ હું આહાર; અજર ન કરું એક ઘડિ, પલક ન લાગે વાર, તુજ સમાન વઢાલુ નહિ. નમ સમાન નહી પ્રિત; મારે સમ જે માજે, રંછત મનની રિત.

ચોપાઈ—માગી શિખ તે મહિપત મથો, પોત પોતાને કામે થયો; વિત્યો દીન વિ-તી છે ઘડિ, તે વાત વિસારે પડિ. એમ કરતાં આવ્યો એકદન, સીધે આપ વિચાર્યું મન; બેઠએ રાજ કેરે રૂપ, બલોકે કપટી છે ભુપ સત્ય અસત્ય ચાલેછે એહ, કેવો નારાયણ પર નેહ; મોટે એની ધીરજજેઉ, મારા મનનો સંદેહ ખે.ઉં ચેસો તે પોતાનો કર્યો, કુંવર રાજ કેરો હર્યો; લાડકવાયો વરસે શાત, બત્રિ લક્ષ્મણવિશ્વ વિખ્યાત. ઇન્દુમુખ તરણિનું તેજ, હરખ ધણો રાજને હેજ; તન મન ધન પોતા-નો તેહ, છવ થકી નરપતને નેહ. બુએ મુખ ત્યારે અન જમે, કરે રમત તે સઉને મમે; પતક પરો નવ રાખે રાય, કંઠ વળમોડે કોમળ કાય. મથો કુંવર કહે છે સઉ લોક, સભા બધી પામી શોક; હાહાકાર નમરમાં થયો, કુંવર કોપીસો તે ક્યાં મથો. વીઢળ થયું રાજનું મન, કોમુખમાં ઘાલે ન મન; રાજ મુશીને બેઠા રાજ, કહે

છે પ્રાણ કરે તે તાજ. કયાં જાઉ હવે શું કરે, પ્રાણ દેહમાંહે કેમ ધર; વનમાંડી ગેમી ગુફાય, ઠામ ઠામ ખોળાવે રાય; કુંવર તણી વધાઇ ખાય, મોઢો માવ્યાં કહે આપુ રાય; પુછ પુછારણ કીધી વણી ન જડી શુદ્ધ કંઈએ તે તણી; કાટી ઉપાય કરવા તે ચડ્યો, તોયે પુત્ર સોઢ્યો નવ જડ્યો; મુકી કુંવરતણી તો આશ; એક નર પત થઇ નીરશ.

દોહરા—એટલે આલુપણ તેહનાં, કુંવર પેરણ કાય; તે એક બાહણ કરધરી વેચવા ચડે જાય; સાહ્યો શોનાં વાણ્યે. ફટફટ કીધી ફોમ; રાજદારે લાવ્યો, પુઠે ઝાઝા લોક. માર માર કરે વણી; દે વણેરી ખાળ; માર્યો પુત્ર એ પાપીએ એમ ચડાવ આળ; કુડુ કામ એ શું કર્યું. જીવિશ કેટલા કાળ; ઉત્તમ નહીં તું અધમ છે, ચેતાવિયો ચડાળ; ખાળહત્યા બેઠી તુને, નરક જશે નીરવાણ; શુળીએ દેશે સેહે જમાં, તજશે હવનાં પ્રાણ. રાય આગળ ઉભો કર્યો, આલુપણ છે હાય; લોકકેખા વીના, મુંઢ્યા છે સાથ; રાય કહે વેગળા, લાવો મારી પસ. વિપ્ર જાણી વીનય કર્યો, દાવિ અદકી આશ; આલુપણ એ કો તણા, કયાંથી લાવ્યો આજ; પહેરનાશ કયાં મયો, સાચુ કહો મહારાજ.

ચોપાઇ—કરે બાહણ નવ જાણું હું; ફરિ ફરિ શું પુછે તું; મારો ગુરુ મુકામાં હોય, એજાળી શકે નહીં કોય. તેતો ત્યાં બેઠો એકલો, મુજને આ વેચવા મોકલ્યો તેણે મુજને સોંપ્યું કામ. વેચી ધરણું લાવો દામ; હું વેચવા આવ્યો જ્યાંહરે, બાંધી અહીં લાવ્યા તાહરે; સાચી વાનતો કહુછું કથી, બીજી જ્ઞાન તે શુભમાં નથી. રાજ ને મન લાગી રાડ, તારો ગુરુ મુજને દેખાડ, બાહણ સાથે આવ્યો ભુપ, રણમાં પેઠો સાધુ સ્વરૂપ વસો રાય રહ્યો તો જ્યાંહ, તે ઠેકાણે આવ્યો ત્યાંહ; આ ગુરુ બેઠો ખારણે, મોકલ્યો વેચવાને કારણે; ચેલો ઘરમાં નાશી મયો રાય ગુરુની પાસેગદ્યો, કહો સીદ્ધ ધરાવો નામ, કરતાં દીસો કુડાં કામ. આલુપણ કોનાં ધડ્યાં, તમને કયાંથી જીમતે જડ્યાં; એ પહેરનારો જે પુત્ર, તેને મં કર્યું સુત્ર; સીદ્ધ કહો તમે સાચી વાત, જીવ છે કે કીધી જ્ઞાન દુનીયા અધીં દુખી થાયજે, પુત્ર વીજેજે જીવ જાય છે છપ્યો—મહા દુખ માથે આજ, મહા દુખ માલ મયાનું; મહા દુખ અતી અપમાન, મહા દુખ રોમ થયાનું; મહા દુખ જાએ નાર, મહા દુખ વેર વઢયાનું; મહા દુખ હારે હોડ, મહા દુખ ઝેર ચડયાનું વળી મહા દુખ માથે મોતનું; દુખ ઘેર ઘરસુતનું; ૫વિ શામળ ફહે મહા દુખ વળી, મોત થાય પ્રીય પુત્રનું.

દોહરા—ઉતાવળો થઇ સાચુ ખોલ, પડદો આપ રહેનો ખોલ; કયાં મેહેલ્યો એ મારો ખાળ; જીવે છે કે આણ્યો કાળ; સીદ્ધ કહે સાંભળરે રાય, જીવ બોલ્યું મુખે નવ જાય; વરસ તણા કર્યા ઉપવાસ, થઇ પારણા ડેરી આગ, બત્રીસલક્ષણો પુરૂષ જે મળે, ત્યારે મનન ચીંતા ટળે; વનવાસની છે જાણી, પુરૂષમાં સતણી બાણી.

રાંધી માંસને આપુ ભોજ, પછી જમવાને મળશે ભોજ; ભેયું મેં ઉઝાડી માંહ,
બાળક રમતો દીઠો તાંહ, બત્રીસ લક્ષણે ભેયું ચેન, આણ્યો પુરૂશ ત્યાંથી એન; કું
નજ બહુ તારો બાળ, મરજ ભુખથી આણ્યો કાળ; આણ્યો મેં ભવાની ભોજ,
સુખ સામગ્રીનો સંભોજ; અસ્તી ચરમ જે તેવું નામ, મુખ આગળ મુક્યું તે કામ;
ભંડારને કાળે કામ, આભુષણવું કરવું કામ; મોકલ્યો વેચવાને કારણે, ચેલો મોક-
લ્યો તુજ બારણે. દોહરા-ત્રાહ ત્રાહ લોકે કહ્યું, નંદે સહુ સંસાર; દીઓ સીદને શુ
ળીએ, પંચ ધટાળી માર; રાય કહે રહો સાંસત્રાં, બઓ તમે સઉ ધેર; ન કરો
એને આકળો, પુછુ રૂડી પેર. ચોપાઈ-પછી રાજ્યે ભેડયા હાથ, બોલ્યો વચન તે
સીદની સાથ; તમે માંડ કામજ કર્યું, રૂડી પેરે પેટજ ભર્યું. આગી છે તમારી
ભુખ, કંઈક હજી દેહમાંછે દુખ; કહે સીદ સાંભળેરે રાય, કહુ વાત સમજે મનમાંહ
મારે માથે છે મરૂં એક, તેની કહુ એક વાત વિવેક; તેં ઉપવાસ કરી એકદન; એક
દિવસ કરીએ ભોજન. મન મળ્યો બત્રીસ લક્ષણો, આપે ભોજ ભવાની તણો; પેદા
કરે ધણેરો મરથ. કરે ભંડારો સરશે અરથ; તેટલી મરને થારો ઓથ, પુરૂ શીશજ
મથું ચે હાથ; ભે મમેતો સુળીએ દો, ભે મમે તો આભુષણ હ્યો; ભે મમે તો જ
સાખ્યા, ભે મમે તો મારી નાખ્યા; શું બહુ તાહરો પુત્ર, કાચુ બાળ્યુ છે ઘરથુત્ર;
મેં પણ મોટો અન્યા કર્યો, તારો વુત્ર હેતેથી હર્યો; ફટ કહે છે સહુ મામ, મેં
કીધું અમારૂં કામ; માટે જે કહો તે કરું. કહાતો જીવું કહેતો મરું; મેં કું પાપ મારે
શીર નેક, ભુખ્યો રહ્યો ન બરાણું પેટ; હત્યા બેઠીને દુષ્ટીયો થયો, સર્યો અરથ
ન ભુખ્યો રહ્યો.

દોહરા-કહે રાજ સીદ સાંભળો, દુખ ન ધરો મનમાંહ; ગુરૂ ભુખ્યો છે તમતણો
તે ગુફા છે ક્યાંહ, આમળ થયો અધીપતી, દેખાડ્યો તે કામ; કરે વિપાસના એકલો
નીરવાણ છે એ નામ; પાગ પડ્યો પ્રથવી પતિ બેડાંને બે હાથ તમે, કરો ન પારણું
બોલ્યા સીદ તે સાથ. ભોજન કીજે ભાવતાં, અમ કહેથી આજ; મુજને કાંઈક દિ-
જીએ, દેવા સરખુ કાજ; મનમાં રાખો ઓરતો, તો તારે શીર પાપ; શીવ આજ્ઞા
સાચુ કહે, જમ્યા તમે કેમ આપ. ચોપાઈ-સીદ કહે સાંભળેરે રાય, કહુ જમ્યાનો
એક ઉપાય; પુરૂષ બત્રીસ લક્ષણ તણો, સત્યવાદી સ્વરૂપે ધણો. તે આવે માહારે બા
રણે, હેતે મરવાને કારણે; આપ હાથથી છંદે અંજ, કરે દેહ કાયાનો ભંજ વ્રતસંપુ
રણ માથે ભોજ આપે ભાવ ભવાની ભોજ. સંતુષ્ઠ થકને શક્તી બચ; ત્યારે અમોએ
ભોજન થાય; ત્યાંસુધિ બેઠા તપ કર, આચૂષ પુરે તો ત્યાં મરું; ભોજ આપ્યા વીણ
ભોજન હોય, એવિ વાત કહેશે નહિ કોય. કહે છે રાજ સીદ સાંભળો, મેલી દો
મનનો આંખળો; કું આણ્યો ત્યારે બારણે, ભોજ ભવાનિ કારણે; કરો સીદ ઉતારવળ
આજ, લાવો સામગ્રી તે કાજ; કહે સીદ સાંભળેરે ભુખ, તું સત્યવાદી રાજ રૂપ.

પરમારથ કરે પરકામ, તારૂં જે નવખંડ નામ; તારો પુત્ર એણે મારિઓ, અરથ પોતા તણો મારિઓ; હું મારા પેટને કારણે, તમને કેમ મારું બારણે; માટે બઓ જીતવા ધેર, નહિ કરૂં તમારિ પેર. પેટ ઘાઓ તો હું નહીં દઉં, રાજભાર માથે નહીં લેઉં; સાંભળો સિદ્ધ અમારિ વાત, મરતી નથી અમારિ જાત; આયુષ્ય પુરેજે નર મુવો, તે મથો જીમતે જીવો; પર કાજે તજે પ્રાણ, રહ્યો જીમમાં તેને બાણ. રૂઠો ચીતવો મારો જોમ, તો આપો ભવાની ભોમ; જીમમાં રાખો અમારું નામ, તો કરવા દેને એ કામ. છપ્પો. જમમાં જીવ્યો તેહ, ખ્યાત આલી દશ દીશે; જમમાં જીવ્યો તેહ, કુળ તારયું લધુ વીશે; જમમાં તે નર જીવ્યો જશે, ત્રિમળ ગુણ બાણિઓ શામળ કહે જીવ્યો સપુત તો પર કાજે દે પ્રાણિયો. ચોપાઠ-સિદ્ધ તણિ તે મંડળ માંહ. સામગ્રિ સઉ આણિ તાંહ કરો કુંડ હુત દ્રવ્ય કાજ તિલ તાંદુલ શ્રિફળ યતી રાજ સ્થાપન નવેદ્ય હેનાં કર્યાં, શ્રિફળેફળ ઉપર ધર્યાં કરો હુતાશન જમત જે ત સ્થાપ્યા તેત્રીસ કરોડ ઉઘોત કરી ધણિ ત્યાં ધીની ધાર મહા પ્રમટી અગ્નીની ઝાળ, રૂદે આય રાખી મન ધીર, કરયું સ્નાન જઈ વીક્રમ વિર, ઇષ્ટ દેવનું સમરણ કરયું ધ્યાન આપ રૂદેમાં ધરયું; જોમ વિવાહનો હોયે દન, એમસકુંડું મહિપતીને મન ઘાલી કંઠ કરેણા માળ, સીંદુર તીલક કરયું કપાલ પુરણાહુતીકરી અહરે લીધું ખડમ હાથે તાહરે, મથો કુળ નીકટ તે દિશ, આપ હાથ છેદેતે શીશ, જ્ય જ્ય શબ્દ કહી સંજોમ લેજે માત ભવાનિ ભોમકશે તપસીનાં પુરાં કામ માગે તે આપો કામ. ખડમ શીશ મુકે જેટલે માંમા શબ્દ થયો તેટલે; રાય ન કર તું દેહની ઘાત કહુ કર એક સારી વાત ઉઠમન અણાવો લોટ, કરોપુતળ તારીભેડ કદિકટકા હોમો કુંડ. તુષ્ટ થશે તેથી આમુંડ; પડયું ખડમ હાથેથી તરત પાળયું રાય વિક્રમનું વરત થયો શબ્દ તેહ આરણ્ય બેસીધે કીધું પારણ્ય; રાજશીખ માગે જ્યાહરે બેસીદ્ય બોદશા તાહરે, ધન ધન રાજ તમારું મન જીવતો દેખાડુ તુજતન નહિ રાખ્યો મારવા કારણે, જોવા બરહ આણ્યો બારણે; બહુ સતવાદી પહેલાં હોય. મુજ સમાન હીડો નહીં કોય શાખાશ મુજ પીતાને માત સાખશ તાહરા જીમતે જાત. મંદીર જમને મોજે કરો, આપુ વસ્તુ તે કરમાં ધરો; આ લેફળ લેધ મંદિર સ્થાપ, પ્રસવતી રાણાને આપ. સાત જન્મની વંઝા હશે પુત્ર બત્રીંશ લક્ષણો થશે એ અમુલ્ય ખોટી વસ્ત; હેને આપુ તાહરે હસ્ત પુત્રને તેડીને આવ્યો ત્યાંહ વસે સીધનો ચેલો જ્યાંહ તેણે આમ ત સ્વામત કરી રાખ્યો હેત રૂદેમાં ધરી અમરૂત મેવા આપ્યાં ઓહાર જે નવદિકા કોમલસંસાર, પ્રાતસકાળ થયો જહરે માગી વીદાય વિક્રમ તાહરે, કહે ચેલો સાંભળરે હાય મોટો છે તારોમહી માય તે મુજ આગળ મેલ્યું શીશ, પણ ન આણી મનમાં રીસ, કરયું ન બહાણું ધર મુત્ર ન કર્યો બહાણો પેટનો પુત્ર કરયું બહાણું પરમાર કામ; હુખખંજન તે તારૂં નામ પુન્ય તણો નહીં તારો પાર આપુ વસ્તુ તુને એક સા

ર સફળફળે લેઈ ઘેરબાંધે અ તકાળ આવેતવ ખાઆ વિગ્ન રાજશે ત્યાંહાં તમતણું,
થશે આવરદા બમણું ઘણું દુરલભ છે દેવતાન એહ નરપત તુજન આપુ તેહ; વસ્તુ
અતુલ્ય એ તુજ સાથ; સપુતછે રાજને હાથ થયુ નગર ઉજેણીજણ હરખે અરમ-
ડીયા નીશાન; નાનુમોટું નમ્રનુ; નાનુ સહુ આવન પુજપે વધાવે બહુ દીકા પુત્રને વા-
ધ્યું હેત નરનારીમાં બાપ સમેતારાબાવી બેઠો પાટ કર વખાણ બોલેહાથ, બો-
લ્યો વીકરમરાયની સાથ ફરીફરી શું કહીયે તુનેશીદ બાલી મુકયા છે મુનેનારે અર-
થ તમથી કેમ સરે કામ ઇશ્વર વિના કોણ કરે માટે તુજ વચને તે બચ કાઢાડી મેલ
મુજને તં રાય દાવાનળમાંહી જઈ અડુ. વેણી માધવ માંહી પડું. ત્યારે વિકરમરા-
બ હશે બોલ શુકનો મનમાં વશે; અમુલ્ય વસ્તુ બેમાં હતી કાધી પોપટ આ રાજ
છતી; એમાં ગુણ ઝાઝ છે એહ; તપસ્વિએ સોપ્યો આણિ નેહ; કહ્યોએફળે મેત્ર,
દીલ રીઝ્યો તે પોપટ તણે, રાજને દીધી આશીશ. જીવે રાજ કરોડ વરીશ, નીત્ય
નિત્ય કરો પરકામ. નવે ખંડ મહિતળમાં નામ જેવું કાન કયું માહાર ઇશ્વર ની-
ત્ય કરે તાહરું. એ રીતે આપી આશીશ, ચાક્યો પોપટ વણિકની દીશ

દોહરા-પોપટ ફળ લાગને વળ્યો, આળ્યો ઘણીકની પાસ, શેઠ શેઠાણી રંગમાં
ત્રીજી મેનાઆશ. મુક્યાં ફળ મુખ આમળે, મનમાં થાય અંતંદ; કળા વધિ પોપટ
તણી, જેમ અજવાળો અંદ્ર; પુષ્પ નક્ષત્ર રવિ વારશું, આપ્યું તેને દાન પ્રાશુ
ફળ તે પ્રિતેમાં, ઉલટ આણિ મન; અરબ રહ્યો દીનથી. પોહોત મનની આશ,
માસ અર તે વિતીયાં, વિનતા મન વિશ્વામ, વણીક તણે જે વાયદો નીસ્યે
આળ્યો નેટ, અધીક હેત આરોગી મયો, પ્રીતથી ફળ પેટ વીચન વળ્યું તે
શેઠનું; ભોગવી રીઢ ઘરમુત્ર; બત્રિશ લક્ષણે બહુ મળે. પ્રેમદા પામી પુત્ર
પોપટ પરણ્યો પ્રીતથી, મેના કેરી સાથ; અધીક હેતથી તે રહી. હેતે હઠડુ
હાથ, કહે પુતળી ભોજન સુણ, વીકમ મહીમા એહ; માથા સાટે લાવીયો; અર-
આપ્યાં એહ. તન વહાલો નહિ તેહને, વપુ બહાણું નહીં વ્યર્થ; પરમારથ વહાણું
ઘણું, સાથે પર અર્થ,

ચોપાઈ-કહ્યાં પુતળીએ જે વરત. લખ્યાં પુરાણે પંડીત તરત; સંસ્કૃત કાળો
દાસે કહ્યાં પ્રાકમ કથાંતરે થયા, સંસ્કૃતમાંથી શોધી જ્યા; કહી પ્રાકરત કવીએ
કથા, બાચ આરણ કવી જન કરોડ માયુ માફ બેઉ કરએડ, અક્ષર ભેર ન બણું
અતી; બહુનાર સાચી સરસ્વતી, જે મત દિધી છે માવડી. તેવા બુદ્ધ આગડા,
સાંભળતામાં પાતીક બચ; કાયા નીરમળ એની થાય, સુણે સુખીને હેતે ગાય,
પાંચે પાતીક તેના બચ. ભલી વાત ઉપર રહે બાવ; સમણામાં નહી તેને તાવ;
એવું સાંભળી આપે દાન, આ લોકો પરલોકે માન આપે એકને પામે લીખ,
તેની દે પુરાણે છાપ; મુરખ વિદ્યા પામે ઘણી, ઇશ્વર આશ પુરે તે તણી; નીરમન

તેં તો પામે તન; ભગત નારાયણ તુર; સામદ ક્ષત્રિ પાને મુર; રાણીના રામ વામશે, બ્રહ્મ તેજ બ્રાહ્મણ પામશે; ભલી બુદ્ધ પામે તે ભાટ, આરણ આતુરિ કેરી વાટ. કવિ કહે હું સઉને રાંક, ક્ષમા કરશે કહુ મારો વાંક; કહે પુતળી સાંભળ રાય, એવા થાઓ તો ધરજે પાય, એમ કહી આકાશે મધ, એ કથા સંપુરણ થઇ, શામળભટ કહે કરજેડ; બોલો જયજય શ્રી રણછોડ.

કવિ શ્રી મેના પોપટની વારતા સમાપ્ત.

કાષ્ટના ઘોડાની વારતા.

પવિત્રા નામની સોળમી પુતળી બોલે છે તે રાજ ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ ચોપાઈ—સિંહાસનનું પુજન કર્યું, બોજે એસવા મનડું ધરયું; ત્યારે પુતળી બોલી વાણ, સાંભળ રાજ ચતુરસુબળ. વીક્રમ વીના ધરે જે પાય, અંગે કપુરો કોઈઓ થાય; વાધે રાજ કે પામે મરત, સદાપારખુ છેજી તરત, હું ચૈતાલું આણે દિશાદોશમાં દેશો માહરે શીશ; મનમાં મમે તે સાઈ કરો, પાછા રહો કે પમજ ધરો. ભોજ રાજએ જોડયા હાથ; બોલ્યો તેહ સખીની સાથ; પાચે લાગીને પુછુ તને, વીક્રમ પ્રાક્રમ કહોને મને. સાંભળતામાં પાવન થાઉ ગર બેઠાં ગંજાજી નહાઉ, તેવા થાઉતો પમજ ધરું, નહિતો એની પુંબ કરું, બેઠો હેઠો જોડી હાથ, મનમાં સમરયા શ્રી ધુનાથ; રાજ ભોજ હુંકારો દિયે; પુતળી વાત વિક્રમની કહે. દોહરા—કહે પુતળી ભોજ સુણ, પવિત્ર વિક્રમ રાય મહિમા સુણજે તે તણો, દોહલા દુખ પીલાય, ગડગુમડ પીડા નહી દેહ વ્યાપે રાગ; અવધ મરત્યુ વીડા નહી; નહી પુત્ર કલત્ર વિભેમ.

ચોપાઈ—નગર ઉજેણી માત્ર દેશ; રાજ કરે વિક્રમ નરેશ; જેવું રાજ શ્રી રા મજ તણું તેથી સુખ છે તેને ઘણું; નવતેરિ નગરી છે સાર. ઓછવમંજળ અપરં મપાર ઘેર ઘેર શીવના પરશાદ, વધશનવ ભાકત અતી ઉલ્લાસ ધરમવંતસહુકોની દેહ; મંજતા વરસેછે મેહ; ફળે વનસ્પતી ભાર અદાર, કો ઊપર નવ આણે ખાર; અમ વાણ સહુ એકઠા ચરે, અવટતુ કો કોનુ નવ કરે; પાર કોકો નવ તોકે ધન, અન્યાય અધરમ ઉપર નહી મન પાપે પેટ કોઈ નવ ભરે, ચાડી કોઈ કોઈની નવ કરે; અવર અન્યા નહી લગાર, સહુકોનો આલે વેહેવાર ખેડુત જનને સઘળો લામ રાજ પામે દસમે ભાગ; સોંધુ અને સહુકોને મળે, વધુપ્રા તેવા સફળે ફળે; પતી વરત પાળે સઉ નાર, કો કોને નવ લોપે કાર શીધવડ અને ક્ષીપ્રા તીર; વેતાળ આદે વસે સઉ વિર, ચોરાસી તો વસે છે સીધ, પાશે અને વસેછે ત્યાં નવ નિધ; શીવશંકર માહકાળેધર નામ, કરે અણચીંતવ્યા ભારે કામ હરસીધ વસે છે ત્યાં સાક્ષાત, તેની વાણિ વેદ વિખ્યાત, સીધવડ મોટો ગંભીર રાજ કરે ત્યાં વિક્રમવિર

અનેક પંડીત પુર પ્રધાન, મુણીજન ભચકના વહુમાન; દુખીઆ જન આવે છે
 મળ્યા, રાજ કષ્ટ ભાગે તે તણા. નવે ખંડ ચાલી નામના, રાજ પુરેછે કામના એક
 દીવસ વીચાર્યું મન; મામશર ચોથનો દન. મળપનીનું પ્રત સહુ કરે, સંપત સાડ
 પ્રત આચરે, વીક્રમશેને કર્યું તે પ્રત, નોતરયા બ્રાહ્મણ સરવે તરત. કીધાં લાડ
 વડતજ તણા, મળ્યા બ્રાહ્મણ લાખોથી ઘણા પોહાર રાતે કરવો પ્રસાદ, સહુકેના
 મનમાં ઉલ્લાસ ઉપર દક્ષણા સ્વચ્છી ગાય, ધર્મ કર્યું ત્યાં વિક્રમરાય, વીપ સડકે
 ભોજન કરિ. રાજએ થાળ પુખ્તની ભરિ; આવના ચંદન કુમ કુમ વણાં, લીલી
 પુષ્પ વીવિધજ તણાં; અરમજ અપાલ શુભાલ કપુર; તંબોળ સુખ ભોજન
 ભરપુર. કનક થાળ લીધા છે હાથ, નહી સાથે કોઈ શેત્રક સાથ; બાલચંદ શુભિનું
 નામ. પ્રથવીપતી આવ્યો તે કામ, તે નવજાણે બીજી કોઈ, તે સ્થાનક એક કઠિતક
 હોય; સમીપે આવ્યું તે હેહરં જગ રાજએ હરશ કર્યું, માંહે બેઠો દીઠો એકજ
 મરવા ઉપર તેનું મન; ખડક ઉઘાડું તેને હાથ. કરે સ્તુતી શીવની સાથ, મસ્તક
 પુખ કરે જોડલે રાજએ દીઠો તેટલે; હાંહાં ત્યાં રાજ કીધ, ધરી ખડક બાજી ને
 લીધ. શા માટે દેહ ત્યાગજ કરે; કારે વણ ખુદે તું મરે; આપ હાથ છે દેછે શીશ,
 ઘોખરા કરેછે ઇશ. એ વાતનું કહો મને દુખ પધર તારી ભાખશે ભુખ; શત્યવાત
 તું કહેજે વાણ, ઇશ્વરની છે તુજને આણ, ત્યારે તે બોલ્યો દુખી, શીવાત પુછોછો
 સુખી, દુખ સાંભળે શું સરશે અરથ, માંહે ખંદાવ્યો છે મરથ. શું ઘેર આવશે
 સાતે વારાણ, શું લાખેણી વામશે લાહાણ; જે કામે આવ્યા ત્યાંજવ, દીશોછો કોઈક
 રાવ; દિશોછો કોઈ અદ્ભુત રૂપ હાહાપણે દીશોછો ભુખ બહુછું દીશો ચોર,
 નીશાતો અડધી છે ઘોર. શાહ હોય શીદ આને બહાર, વીકટ ભયાનક અને કાર,
 તે માટે પુછે શું થશે, હારું દુખ શું તમથી જશે. પરદુખ ભંજન હોય કોય,
 વિકરમા છતતે નામે હોય; તે બહુ છું ઘેલાલોક પરદુખભંજન કહે તે પોક, આવે
 બાપડા બચક જન, તેને શેર એક આપે અન; તે બચક નવખટકરે, બુઠાં વખા-
 ણુ વિક્રમનાં કરે; હું તે આશા કરતો નથી, તો તુજ આમળ કહુ કથી; વાતો કરતાં
 બશે દીશ, તસ્કર બહિ છે દેશે વીશ; માટે ખડક અમાર આત, તુતારે મારમચાલ
 દોહરા-વિક્રમ વાણ અન્યથા; સાંભળ મારા બ્રાત; તાર દુખ ભાગુ અમે, સાચી
 કહેજે વાત તમા નામ જેનું કહ્યું; વિક્રમસેન જે રાંક, તે હું શેત્રક સરવનો કામા
 કરો મુજ બાંક. આશને શુભ તણે આવ્યો છું તે કાજ; સક્ષેપ કરે વારતા, દુખકરો
 સહુ તાજ. તાર દુખ ભાગુ નહિ તો ઇશ્વરની આણ. તિરથવ્રતનું રૂપ નહી. પડીએ
 રો રો ખાણ, તે વાતે મુરજ સાખીઓ, વચમાં બ્રહ્મા ઇશ; તુ સાચું બોલે નહી,
 તે તારે તે શીશ વીપ્રજ હકડે; હરખીયો, બોલ્યું માહાર બાગ્ય; વાત કહુ મનડા
 તણિ; હોલવું મનના દાડ.

ચોપાદ-પુછોછો તો મુણજે. તમે, પુરવ દેશ વસુ છું અથો કણોજીઆ બ્રહ્મ-
ણની નાત છું કુશરો મારી જાત; પરણવું સંપતનું કામ; નથી માહારી પાસે એક
દામ. અતીત એક આવ્યો મુજ ઘેર, ખેડો ત્યાં સોઠાતુર ભેર. તેણે કહ્યું કાંઈ આપો
આહાર, કહ્યાં ઘણું ને લાગીવાર, મેં દુખમનમાં આપ્યું ઘણું નારી ઘર પનોતા તનું;
ત્યારે તેને કીધી આશ, પ્રીત કરી ખેડો સુજ પાશ; મેં તેને જમાડ્યું અન્ન, મુજ
ઘેર રહ્યો એદન. તેના મનમાં ભુલિ ઘણી, પ્રદક્ષણા કીધી પ્રથવી તણી; તેના હૃદય-
ડે હેતજ ધરી, ત્રિયારાજની વાતજ કરી, ત્રિયારાજ છે દક્ષણ દેશ ત્યાં નારી નવ જો
ખન વેશ સ્વેતમધુ રામેષ્વર ડરી; આર મહાર છે દક્ષણ દેશ, ત્યાં પુરૂષ નવ ખોળે
મળે; અશી બોલ કોઈએ નવ કળે; વળી ત્યાં કામણ આર; આમ; કામર લોક કહેછે
નામ, ને દેશની કહ્યું તે રીત મુજ સાથે જોડી છે પ્રીત; પુરૂષને પરવત કરે. રાત દિ-
વસ તે કોડા કરે કામે દેવને ત્યાં બહુ ભાર કામણમારા લોક અપાર; સ્ત્રી થઈ જો
કરે નેહ, કામણમારી તેની દેહ તેને તો નવ દુભે કામ, તેનું લઈ શકે નહીં નામ.
ત્રિયારાજ છે ત્યંથી દુર, સ્ત્રીને બળ છે ભરપુર; પુરૂષ ઘણા વસે છે ત્યાંહ. કામ વ્યાપે
નતી તેને ત્યાંહ, મોટે પુરૂષને માનતા નથી, ગોપ વાસ શું કમીએ કમી; પર મલક
પુરૂષનો વાસ, તેથી ચાલેછે ઘરવાસ; ચડે ઘોડે અઢે કામની, દુર પંથે જાઓ દામની
દેખે કાંઈ પુરૂષની જાત ઘોડે ઘાડી ઘેર લઈ જાય. બક્ષ ભોજન દઈ રાખે પાસ; ભો-
ખવે છે મુખ ત્યાં ખટ માસ વળી સીતા તણો છે આપ, કરાધ કરીને કહે છે આપ;
રાવણ મુઝો કલપાંતે ઘણું, તેણે હરખ કર્યું મુજતણું મોટે એ સ્થાનક નર જાય,
તે તો નરયે નારી થાય; લંકા મઠની શોભા ઘણી, ચીતા બળે છે રાવણ તણી, હ
નુમાન ત્યાં રહ્યો રખવાળ. જેવો ક્રતાંત સરીખો કાળ; રાવણ હાકી ઉડે જોડે હનુ
માન હાંક વાગે તેટલે; વાંશ ભોજન મુધિ સાંભળે પુરૂષનું પુરૂષાતન ટળ; મોટે ત્યાં
ઝાઝી કામની, નહિ ક્ષુતળ અંબી ભામનિ; પુરૂષ તણી તો ખોટે કરી, ત્રિવળ છે
ગણું સુંદરી. જેને પુરૂષ જો આવે હાથ, આનંદ કરે તેની સાથ ખટ માસ સુધી આ
નંદ કરે. કામનાનું તે પેટજ ભરે. નથી ઘણી ધણીયાણી કાચ. પુક ન લીધી તેનિ
ઠાચ; તેને તણો કોઈ નવ દે આપ નથી બેસતું તેને પાપ જેને ઘેર પુરૂષ છે બહુ, ખન
વંતે તેને કેહ સહ; રાખે અગોચર દામ, અનંક ભેદ કરે છે કામ. રાખે શુભ ન જ-
ણાવે નદી, સાંભળે નહિ હનુમંતા સદા; સાદ સાંભળે નારી થાય. તેતો તે કામેથી
જાય. એમ સાહિઆણે જેમ પીપળ પાન, પુરૂષને ઝાઝુ છે માન; તેણે મુજને એક
કહ્યું; તે મેં એક ચીતે કરી લહ્યું, વળી તે પછી મેં વાત. મીત્રસાચું કહો સાક્ષા-
ત સરવે નારિઆ એધાણ, કોઈ એક ઘેર અલીમાન; પુરૂષ સામિ કો જોતી નથી
તેવિ હોય તો કહોને કથી.

ઘોડરા-જેગી કહે વાડવ મુણો, શું કહ્યું વચન વીવેક; ખધો દેશ મેં નરખીચો

દિશી તેવે એક હઠીકત પુછી તેહનિ,લીધો તેનો પાર.તુજ આગળ માંડી વાત કહું
નિરધાર, એક દીવસ તે કામનિ, થઈ ઘેડે અસ્વાર,નિકળી પુરૂષ પાડવા અરણ્ય
વન મોઝાર. નારી ત્રિયારજનિ ઈંદુમત જે નામ; ગત્રિમ લક્ષ્મી વરણુદં, તે હાં
પર્મ નિધાન.ત્યારે કળા મ્રમ લોચનિ,કંચન વરણુ દેહ. એ સમે મધ.સગી સંખાયે
તેહ. શશીવહનિ, વરસ સોળની, પરમ પદમતી નામ; પુરૂષ દીઠા એક રણુ વિરો,
આત્ર તેણે કામ. ધશીને તેને ઝાલીઓ દીઠુ સકોપળ અંમ, બવા લોગી નમરમાં
ઘેસાડી તુરંગ. તે બંને બ્રાહ્મણ હતો, પોતે બેલથો વાણુ; શા મટે દેહ બંને કા;
મુજને બ્રાહ્મણ બણુ. નથી દ્રવ્ય મારી કને, ધરનો છું હું વાંક નથી અન્યા હું
લાંચિયો, શેણે માહરો વાંક દુખ થયું છે માહરે, જે વણીછે લુખ; વાટ જીવે ધેર
છોકરાં, તેનું મોહોદ દુખ પ્રણમ પાએ નમુ; દેડ આશીશ બહુ પેર, લાખ ટકા
ખમ્યા મો; બે જવાદો ધેર. ત્યારે તારણિ બોલીયાં બવા ન દો મુજ ભરથાર;
અમ્રત મેવા અંતી ઘણાં. આલુશણ સણુમાર આનંદ કરે ખા મો પીઓ; બોમનો
મુખ વિલાસ વિસારી મેલો છોકરાં; સદાર હો મુજ પાસ.ત્યારે તે બ્રાહ્મણ કદે પીક
ધીક તુજવાસ વાટે અતાં ઝાલીઓ, તે કરે ભરથાર. માનુની નામ છે તાહર; એમ
મળે અહંકાર; લજ્યા લગાડે નારને, તારં નામે બાર પારવતીનો શ્રાપ; છે પુરવે
નારી શાખ, માનુનિ ત્યાં માગી કરી, ત્યારે હસના ધશ; તે શ્રાપ નિમ્યા કરી; એડિ
પોતાનું તોલ; મંમ વચન પિવાં કહ્યાં, બ્રાહ્મણ ભડકા બોલે. માન મુરી તે કરગરે
નર તે નારિ પાસ; તુજને મુકો માનુનિ એ છે મોટી આશ.

ચોપાદ-એવાં વચન બ્રાહ્મણના સુણિ, ચડી રિશ નારિને ધણિ; ઉગરિ મુકો
તે.ને, પ્રતિજ્ઞા કરિ દેડને પુરૂષ હાથનું અન્નન જમુ; પુરૂષ શમ વિલાસ નરગુ,
પુરૂષ વસ્તુ ધર અંમ પુરૂષ પશુનો ન કરું સંમ; દેસુ પુરૂષને ઘણું આપ, તે
બ્રાહ્મણ તુજ મસ્તક પાપ એમ કહીને ધરમાં મઠ, આપ મનમાં ચિંતા થઈ કરવા
માંડી પુરૂષની ધાન, ત્યારે તેનિ બોલી માન. પુરૂષ સાથે કરોછો વર. તે નહિ છાજે
માહરે ધેર, મુજ બોલે છે પુરૂષનિ ઘણિ. શેડાઈ કમ આલે આપણિ; માટે મનમાં તુ
પરહરે, રૂડા વર બેઠને વરં,તેતું માહારી પુત્રિ શતી.વરો તમો મન ભાવનો પતિ
ત્યારે રાણીએ વાર કહયુ, જ્ઞાન પોતાનું મનમાં ધરયું; પડકા ચાર ધર્મો જે બ્યાંહ
તોરણે બોધ્યાં મોહોલજ માંહ, મોહોલ મધે દશાછે ચાર, શપત સપનાં છે પ્યાર;
સત દાસ પોતાનિ સાથ. ખાનખાન ને મુખ વીલાસ; મોહોલ કરાવ્યા ઝાકઝમાળ,
કર ઝાલી બેઠી વરમાળ. તે આમમાં ડોડે કરોતે નારીને વર જે વરે; વણુ બોલાવે
મંદીર બાય, ચાર પોહાર એમ કરતાં થાય; પેડા બહાર બાંધ ઉમો રહે. આવા
બેસો શે નવ રહે, પ્રાતુશકાળ થાય જોડે, તે નરને ઝાલે તેટલે, પીધે નાક તે તીરે
કરી કામ વહન કરે સુંદરિ; મુજ ઢોરિએ બાંધે હાથ સારિ નાકને બાંધે નાથ;માહ

માર આપે તેહને, દેહે હુખ પુરૂશ દેહન; કાઢાડી મુકે નમરની બહાર, એવિ એક બેરાવર નાર; એમ પુરૂપને અદકું દમે, પરણવા કારણ રણમાં ભમે.

દોહરા-પ્રતિજ્ઞા તેન એટલી, આવે પુરૂશ કે બહાર રૂપ રંગ ભુવે નહી; નવ બોલ તે નાર, મનમાં તો તે બોલાવશે; કાણ બણે કાળ તેહ થકી વેરકરે; આરોપે વરમાળ. હુકમ કૈરાણી તણે; મન મમતું તે થાય ત્યારે પુરૂષ પરવરે, બીજે દેહેરે જાય; બોલાવે બીજી વરાં, હેતે દેહે સાદ; તેય રણ તોડી પરવરે, આણિ મનઉલાદ એટલે ઉભા ત્યાં જઈ, મુણ બોજ બે વાત ત્યાં પુરૂષ તે પરવરે, બત્રીશ લક્ષણ ખ્યાત બત ભાત કે ચાતુરિ રૂપરંગ વહેવાર; વણદીઠે જોયા વિના, જે બોલાવે પાર. આર ચોથુ તોરણ છોડતાં, મન થાય પ્રશન; ત્યારે તે નારિ તણું, નર પામે દરશન; કહાચીત એવો રહી વિચારિ તે પેર; સાદ કોણે કરયા નથી, મથે નહી તે ગેર. હુખ કીધા કરાડ તેં, એવિ નમેરિ નાર; સાદ કોણે કરયા નથી, કોઈ ન પામુ પાર; તોરણ બાધ્યાં બારણે, તે કનક એધાણ; ચારે ખુણે ચારછે કનક પંખી સુઝણ. એકજ પોપટ પાળિયો બીજી મેના હોય; ત્રીજી ઢેલ છે ઢળકતી, ચોથો ખારમન મોહ ચાર પંખી છે કનકના, તોરણ ઉપર પાંખ; કાને તો મેં સાંભળ્યાં નથી દીઠા મે આંખ ત્રિયાજની તારણી; નરખી મેં વિશેક હોકારા કરિ પરવરિ, એ વીનતી છે એક. ચોપાદ-મુજબે રાખ વિકમ તમે, તે જોગીરે પુઝો અમે; તે દીવસને લીધા પાર, ત્યારે અમે કીધી વિચાર. હવડા વહે છે જોબન વેશ, જઈ આવું હું દક્ષિણ દેશ. તે જોગી વિઘાય કદયો, ત્રિયાજમાં હું પરવરે વિચાર કર તો લોગે વર, હું સંક્ષેપ તે વિચાર; સ્વેતબંદુ રામેશ્વર નામ, જઈ પોહોત્યો હું બારમતાર નારી નૌતમ ઠારે ઠાર. ત્યાં દેખાડે હેતજ કરા, બહુજ પ્રિતિ સિંચો તણી ચરિત તણી બહુ રિત, મોહ વશ કીધી મારી પ્રિત રીતભાર તો તે નહિ ખુવે; જે નર સિના સામું ભુએ, સિની સાથે નેહજ કરે, દેશ દેશાવર રજળતો ફરે. બાલે તે વશ થાએ અડયો, તે નર કાળાઘડમાં પડયો; માફ મન તો મેં વશ કરયું, કોતું કહયું હઈડે નવ ધરયું કાને સાંભળી તે કામની, નહી ભુતળ એવિ બામની; તેના લોક કરે વખાણ, મુજબે વાચ્ય મોહનું બાણ મારે ચીતે રામરામ થયો, તે નારીને મંદીરમથો પદમણીને મળ્યાની આય; એવો મનમા થયો ઉલ્લાસ. ચાર સાદ દેશે કોડયું તોરણ આપે હાથ છોડયું, વળતી પરણું બાળ કુમાર; મરમુત માફ રૂડે ઠાર, એમ કરી રહ્યો એક રાત, પછે બાંધિ લીધા પરણાત; વિધુ નાકને ઘાલી નાથ. મુજ દોરીએ બાંધ્યા હાથ ભુજ, વડે લોવડાવ્યું મુખ, એમ દમીને દીધું હુખ મુજબે બહુદીવોરે માર, એમ કહીને કાઢાડયો બાહાર પીડા પામ્યો દેહજ ધણી, વાગી હાક હતુમાનજ તણી; પુરૂષમાંથી હું મથો. નારીવીના નપુછક થયો ભુઝા મોહોડું લેધને વળ્યો સહેજરને હું આણિ મળ્યો; તેને તુજથે કીધો વાદ, વિશનુ હિંદુ માહાર નાક લોક

મળ્યા છે ચારે પાસ, સહુકો મળીને કીધું હાથ, ઘણે દીવસે તું આવીયો, ત્રીયારાજ તારૂણી લાવીયો. બોલ તણાં મેલે છે બાણ, વણ ખુટે જય મુજ પ્રાણ; મોટે મનમાં એવું ધર્યું; વિક્રમસેનને જાણજ કર્યું. પરદુખમંજન કહે છે નામ, મારૂં તેથી યાચ્યે કામ. હું જતો ઊઝેણ ગામ, નીશા પડી રહ્યો આ કામ. વિચાર કર્યો મેં મનડા વિશે, વીક્રમ દુઃખ કેમ ભાગી શકે; આપણુ માનવીનો અવતાર, નથી સરવાનો સમાચાર. મોટે તેને શીદ દુખ દેઉં, તેનું પ્રાશ્નીત મુસ્તક લેજી. વીક્રમ તો મનાવેમન અન્નવસ્ત્ર કે આપે ધનમોટે ત્યાંહાં હું નહિ જાગીશીદ તરણાથી હજવો થાજી. એમ વિમાસુ મનમાં ધણું, દીઠ દેહેરૂ શીવજી તણું; મુસ્તક પુજ હેને કરું, શીશ સમરપુ ને હું મરું; મુસ્તક પુજ કરે જેટલે, હાથ તમે જાલ્યો તેટલે. ઊપજ નીપજ માહારી, તમે ગત જાણો તાહારી, તમે કહો તેનો હું કરું, કહોનો જીવું કહો તો મરું. દોહરો—વિક્રમ કહે છે વીપ્રને, સાંભળ મીત મુજાણ, આ ઘાત જો તું કરે ઇશ્વર કેરી આણ, તાહરૂ દુઃખ તે ભાગશે, શ્રીહરસીદ માત, સત્ય વાત સાચી કહું વાણિ વેદ વિખ્યાત. ત્રિયારાજની તારૂણી, લાવું આણે કામ. પાચે લગાડું તાહારે, વિક્રમ મારું નામ ચંદ્ર સુરજ બે . ખિયા, રામ દવાઈ ખાઉં, આ વેળા આણી થડી, દક્ષણિ દેશે જાગી. એક વરસનો વાયદો, પાછો આવું આ દીશ, વળતી આપણ બે જણા, સાથે સમરપુ શીશ. આજ સ્થાનક તમે બેસજો નીરમે થઈને આપ, નાશી જાઓ મહોલજ વીશે, તો બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ રાખ્યો વિપ્ર તે સ્થાનકે, પોતે પુજ કીધ; માગી હુકમ હજુરનો, પ્રાહોડો પંથજ લીધ. પુર માગીયાં મુક્યા મુક્યા સરવે રાજ; અશ્વ ચડી પરવર્યો, પરદુખમંજન કાજ. તેડ્યો વધતાજ વિરતે સમરી હરસીધ માત, ચાલ્યો દક્ષીણ દેશમાં, લીધી માજમ રાત વિપ્ર વેશ આપે કર્યો, પલટયુ પોતે રૂપ; ઓળખો આવી મળે, કોઈ ન જાણે ભુપ, ઘેર વાટ જીવે ધણી, ચીંતા મન નવ થય, ઇષ્ટ ઊપાસીક એહ છે, ગાંજ્યો કોને નવ જય. આણ ફરે વીક્રમ તણી; પ્રધાન કરે છે રાજ; પોતે પંથે પરવર્યો, પરદુખમંજન કાજ. ચોપાઈ—ચાલ્યો રાજ દક્ષીણ વાટ, નહી મનમાં આવે ઊચાટ, ગામ એક બીજી લહે, નીશા પડે ત્યાં વાસો રહે, જ્યાં તીરથ આવે ત્યાં નાહાય, આપ ઉલટમાં ચાલ્યો જય પંથ વિચાર શું કહિયે કથી, સંક્ષેપે કહું સરવથી સ્વેતપિહુનુ દરશન કર્યું, હેત આણીને હધડું ધર્યું; ગયા જ્યાં છે ખારમલાર નારી નૌતમ ઠારો ઠાર. થયો આપ જોગીને રૂપ, ભારે જોગી નર અદભુત આવી સહુકો પાચ્યે નમે, દુખ ન દે કોઈને નવ દમે. નારી શું નવ જોડે નેહ; કેમ ચુકે સત્યવાદિ દેહ; સહોદર પરનારી તણે, પુન્યવંત દાતા છે ઘણો. નારીનું મુણ્યતું નામ, મહી પતી પોહોચ્યો તેણે કામ; તેને વારે બીજ લોક, આ પેલા જય તે ઠોક. કોઈ તણું વાર્યું નવ કર્યું, હેત આણી રૂદીયામાં ધર્યું; ધરવીર માહા દ્રઢજ થઈ; બેઠો તેને આસન જઈ.

પ્રતીક્ષા પાળવા કારણે, તોરણ દીકું પેહેલે બારણે, પોપટ પંખી સહુ પુરણ, દીકું નયણે એ એધારણ બેઠો તે સ્થાનકમાં કરી, જાણે થયું સઘળી સુંદરી; સાત સાહેલી સરખી નાર, સહુકો આવી રાણી પાસ. બહાર કોઈ આવ્યો છે રૂપ, દીશે છે પૃથ્વીનો ભૂપ; ઇંદ્ર થકી દીશે છે નવો, જાણે અરજીને બીજે હવો વરણ વાર કે આગ્ર ધરમ, દીશે ભારે એનું કરમ; કોઈ એમ મહીપતી મોહોટો હંસ, દીસે છે કો દેવનો વંશ જેવો હુકમ દો કીજીએ વચન હાથા માંથે લીજીએ; તવ રાણી બોલી તે વાર; ભલે આવ્યો તે આણે ઠાર; સારો ભુંડો આપણે કરો, પુરૂષ નહી મારે મન વસ્યો નવ જોઉં હું એનું મુખ; દેવું પ્રભાતે બમણું દુખ. સહુનું નાક વીધો છો એક એના વીધુ બેઉ વીશેક; એનું રૂપ છે અતિ પ્રચંડ, એને આપો બમણો દંડ ચરચા જેવા સખોયો જાય, આશન જઈને બેઠો રાય; નહી આદર ને નહી સનમાન, નહી ફાફળ પાન. દોહરા—રાજ બેઠો સ્થીર થઈ: સમર્થા હરસીધ માત; માનવ કો પાશે નહી. કોશુ કીજે વાત સુરણ લગી ઝુરણ ઘણી. હવે શી કરવી પેર; વીપ્ર વાટ ભુવે નહી કેમ જવાશે ઘેર. પોહાર આરમાં પારખું હાર જીતવી હોડ; પ્રસન થાય અંખીકા પોહોચે મનના કોડ.

ચોપાઈ—સમરચો આવો ત્રિ વર્ષતાલ, સમરત આવ્યો તતકાલ. કેમ સાંભરાય મરું નામ, મુજ શેવકને કહે કાંઈ કામ, વીક્રમ કહે જાણો તમે, શું વિસ્તારી ક હીએ અમે; કાંઈ એક મન આપણ કીજીએ, તો જીતીને જશ લીજીએ, ઘણાંક કીધાં મેટાં કામ, મોટું સંકટ છે આઠામ; કરો ઉપાય કાંઈ રૂડો આજ, જે વાત આપણી રહે લાજ. એવો રોયે દીધો ઉપદેશ, પોપટમાં કીધો પ્રવેશ; કનક પોપટને તોરણે જડ્યો, વર્ષતાલ જઈને તેમાં અડ્યો પોપટ બોલ્યો તેને ઠાર, જેમ સાંભળે પેલી નાર; નહિ પડરને ઘરમાં સાર, આશ્ચર્ય પામે સહુ નાર; પોપટ બોલ્યો આણી ધીર, ભલે પધારયા વિક્રમવીર. દોહરા—ભલે પધારયા રાયજી, મોટું તે તમે કામ; ઉજેણી પતી છો તમે; પરદુખભંજન નામ. ભાગ્યએ ધરતી તણું, પવીત્ર કીધો આ દેશ; દેવવંશી દીશે તમે વીક્રમ રાજ નરેશ, ચક્રવે આણ તારી ફરે; પરદુખ ભંજન હાર; સકળ સહે તું વારતા. જોશરપુર દાતાર. પાંચ દંડ જીત્યા તમે, જીત્યા વીર વર્ષતાળ; પાળો લાડ પ્રજા તણાં, દુખના આણ્યા કાળ. શાવા લાખ હસ્તિ તણી; ઉત્પન્ન જેને ઘેર; તે પધારે સેજમાં, કોણ કાજ કોણ પેર, જેને ઘેર રહુ અમે, તે છે ચતુર સુજણ; નારી છે તે પદમણી, બોલે રૂડી વાણ, તેને જાણ થયું નથી, આવ્યા વિક્રમરાય; નહી તો માન મુકી કરી, આવે તમારી પાસ વીક્રમ કહે શુક સાંભળો, પવીત્ર તારી જાત; રખે કોઈ આગળ કહો, આ હમારી વાત. તેકેમ મુજને ઓળખ્યો જાણી મારી જાત; તુજને કેમ વાચ્યા થઈ; સાચી કોહોને વાત.

ચોપાઈ—પોપટ કહે સાંભળ રાજન, પવીત્ર છે નીરમળ મન; અરણ ઉઝ્યો કેમ

છાનો રહે, તાડનામ નવખંડે રહે. તાડ દરશન જેને હસે, સુકાં ઝાડ નવ પલ્લવ યશે; મુરખ જે કરશે દરસન, સારદા માત તેને પરસન. મહિમા તારા દરસન તણે, નેહ વધે છે મુજને ઘણે; કરમ સજેગે રહેશે. રાત, પંથે ઉઠી જશે. પરભાત નકિતમ વાતકંઠ એહ કહો, મારા સમજે અહિયાં રહો. તમ વારતા નો મહિમા લઉં, હેતે હું કારો દેઉં, વણપુન્યે પવીત્ર થાઉં, ઘેર બેઠો ગંગાજળ નાહું. જે કો જોણશે તારી વાત, પવીત્ર થાશે તેનિ જાત; આવ્યા છે તો પાલન કરો, જણી રાંકને ખાલે ધરો.

દોહરા-મહીપતિ મુખ બોલીયો, સાંભળ પંખીવાત; તુજ આગળ હેતે કરી કહિશ રૂડીવાત, આમંદિર મુરખ તણું; મુરખ કેરો કામ, મટે નહીં કરૂં વારતા ચતુર તણું છે કામ, પ્રીત પરનારી નહીં એવી મુજ જાત, સાદ કરે હેતે કરિતો હું પુછુ વાત. હુકમ કરે ધરમાંયથી, જેમ હું સુણુકરણુ; તો હું તુજ આગળ ખરી, વાતો કરૂં બે તણુ. ચોપાઈ-પંખી રાય બે વાતો કરે, માનુનિ બેઠો મનમાં ધરે; તે તો બેઠો કઠિતક બણે, કનક પોપટ છે અમતણે. જડપ્પ તે કેમ બોલીઓ, ધરમ આપે કેમ તોલીઓ; વીકમસેન કાને સાંભળો, તેને કોઈ આવી મળયો. જેનું છે નવખંડે નીમ; તે કેમ આવ્યા શાને કામ, પાશે ઉભી હતી સત દાસ. તે આવી રાણીની પાસ બાઈજી એ શું ન કરો વાદ, હેત કરીને દો તમા સાદ; જેમએ એ વાતો કરે કરશી, અચરત મારા મનમાં વશી. એક વરાંતે શું તરણુ થાય, જે તોરણથી પાછો જાય; ચતુર તે સજીકો મન ધર, જેમએ એ વાતો શી કરે. એમ કહી સહુ પગે નમી, વાત રાણીના મનમાં ગમી; મન લાવ આણી ઊભાદ; આપે પોતે દીધો સાદ. બેઠો રાજ ધીરજ ધરી, બોલાવ્યા બહુ હેતજ કરી; કહો વાત પોપટની શાય, મનમાં આણીને ઉલ્લાદ એવું કહીને નારી નમી. વીકમસેનને વાતજ ગમી ત્યારે તોરણ એક છાંડે રાજનું હઠડું હરખુયુ; જઈ બેઠો ત્યાં તોરણે તણે, વીકમ કહે તે કોઈ ના કાળે.

દોહરા-પોપટ દે હું કારડો વિકરમ કહે શુભ વાત; ધરમાંથી સઉ સાંભળો પે-હેલી માહાજમ રાત. ચીત્રામણમાં જે લખે, તેમ બેઠી સઉ નાર; મન છે એ વાતમાં સજીકો ઠારોઠાર. ચોપાઈ-વીકમ મન મુકીને આપ, બોલ્યો પોપટ કેરે સાથ; કોરસ પાટણુ કુકણુનો દેશ, કપુરશંઘ રાજ નરેશ. આખા કુકણુનો તે ઘણી, અલખદેશ અલખત છે ઘણી; અતી ઘોડા ઘણાં ધરસત્ર, નહોતો પેટ પોતાને યુત્ર વીત્યાં વરસ આપે પચાસ, તારે એક યુત્રની છે આશ; પંડીત તેડી કીધાં સન્માન, પોથી છોડાવી દીધાં માન, પંડીત કહે જે પ્રીતજ ધરો, પંચ લખ સાચી તે માન કરો; પારથીવ કરતાં પાતીક જશે. તેના પ્રતાપે યુત્રજ થશે, વીકાનોનું વાકય ધરયું, કહ્યા નકી તે બમણું કરયું; પ્રસન્ન થયા જવ બોળો ધશ. ટળી ગાળ હતીને શીશ લગવાન શેવાથી ભાગ્યજ ભણ્યું, વાંઝીયા મેહેણું શીરથી ટણ્યું; પુરે માસે પ્રસન્ન્યો હુત્ર, મુકતાહાર ઘણાં ધર સુત્ર. તરીયા તોરણ બાંધ્યા બાર, મંગળ ગાય નગરની નાર; વેંહચ્યાં ગોળધાણાને પાન,

જયક જનને દીધાં દાન. ભોજન કરાવ્યું બધુ ગામ, ઓચ્છવ વરત્યા ઠામો ઠામ આનંદભેર બહુ દીન વહી ગયા, રાજકુંવર ઘેર મોટા થયા. શુકલ ચંદ્ર વાધે છે જેમ, રજ ખીન વધે છે તેમ; ધંજ અંકુશને છત્રજ ઘણાં, મળે મીત્ર પ્રાસે સોગણા સાત વર્ષનો થયો જ્યાહ; નાંશાળે મુકયો ત્યાહરે, ભણતર વીવીધ પેરતું ભણે ભણ્યો લેખાં લાખોના મણે; એક સુતાર તણો છે તન; તે સંગાથે મળીયું મન, જીવ એકને જીવવી દેહ, પ્રીત જેવી બપઘ્યા મેહ; એક ઘડી અળગો નવ થાય; મોટો ભાઈ કુળે કહેવાય રમે જમે બેશીને માંહ, કશો અંતર રાખે નહી; તેને ઘેર તે પોતે જાય, જેનું હાજર તેવું ખાય; રાજકુંવરનો જે શણગાર તે પહેરી લીડે સુતાર બે જણ સાથે ઘોડે ચડે રીસ કરે તે સાથે ડે માત તાત ભારે મેશાળ, સઉ થી અળગો તેનો બાળ સઉકો રીસે મનમાં ઘણુ વચન કે મહી પુત્રજતણું. રાજ આણે અદષ્ટી રીશ, જણે એનું છેદુ શીશ; તવકુંવરે જણી વાત મારા મીત્રની કરશે ઘાત, પીતા આગળ પ્રતીજ્ઞા કરી, આપ અંજળી પાણીની ભરી; મારા મીત્રને મારો તમો, સત સાથે મરશુ અનો; એમ ચેતાવે બધું ગામ, મીત્રતણુ કે નવ લે નામ; એમ કરતાં થયા બહુ દીન સુતારે વીચાર્યું મન. દોહરો-શુળી ઉપરસાથરો શુણુકા ઉપર નેહ; રાજ સાથે પ્રીતડી, જીવ ઉપર જે એહ. પેરે કરીને પરહર, વીચાર કરૂ મન વાજ, મોટે મહારૂ વહાલ, પળ પાણી પહેત્રાં બાંધુ પાજ, એકદીન મીત્રજ વરગમાં, બેઠા છે એકાંત; હાસ્ય વીનોદ આનંદમાં; ભીન્ન થઈ કાંઈ જ્ઞાંત.

ચોપાઈ-સુતાર કહે સાંભળરે મીત્ર; તારી બુધ છે પુન્ય પવીત્ર; કાંઈક માગુ આપો મુને, ખરો મીત્ર હું જણું તુને, રાજકુંવર તે બોલ્યો સાથ. આવું વચન બાંધવને હાથ; જે માગો તે આપુ પ્રાણ, મીથ્યા ન કરૂ તાહરી વાણ. તુ જકારણુ કરૂ દેહ ત્યાગ; કહે તો સોંપુ કોકણનું રાજ; સુતાર તવ ભયે લાગીઓ, મારી વીધા અદષ્ટી જણું જે વચન હોયે તુજ તણું મુર્ખ મુજને કહે છે નાત. કારીગરે વચન તવ તે એક માખીઓ હવડાં હુંજુ જેબનવેશ, મુજને જવાદો પરદેશ, મારી જાત હુકમ આલીતે ન્યાતજ કર્યું પરદેશે જઉ પધારો બાંધ લીધો વચને કરી નાકહેવાણી નહીતે ફરી વારૂ મીત્ર વહેલા આવજો, મારે કાળે રમત લાવજો; તુજને ઘણેરા દેશું માન; ત્યારે ખાઈશું ખીડીપાન, મળ્યો મીત્ર હૈં ઘોલીયો સુતાર પરદેશે આલીયો. માત તાતની શીખજ લીધ; પોતે વંથે કર્યો છે લીધ, પછે પરદેશે કર્યું પ્રયાણ. જાત શીશમણ મહાસુભ જણ; પરદેશે પરવરીયો ત્યાંહ; મીઠો મેરાવણ આવ્યો જ્યાંહ, વીશ્વકરમાના વેશજ તણો. સુતાર એક કારીગર ઘણો, આપ ઉતર્યો તેને ઘેર. સુતાર સેવા કીધી બહુ પેર, વીધા ભણવાને ત્યાં રહ્યો; સંવત્સર એક વેગે થયો, કરે તેના ધરતું બહુ કામ, રળીને આપે દહાડી દામ; એમ કરતાં થયાં વરસજ આઠ; ઘડતાં આવડ્યો ભારે ઘાટ, ગુરૂ તે પ્રત્યે કહે બહુપેર. જાયે ભા-

પ તું તારે ઘેર; સુતાર કહે સાંભળ તાત;તમ આગળ કહું સાચી વાત,મારો મીત્ર રાજનો તન તે સાથે ગમ્યું છે મન, તેને કહ્યું બંધવ આવજો;મારે કાજે રમત લાવજો તેને દેવા શું લેઈ જાઉં.જેને આશીઆળો થાઉ;કહી તમોને શું કથી તેથી દેશ જવાતું નથી, માત પીતા ઘેર જોશે વાટ, તે મીત્ર કરતો હશે ઉચાટ; નડેતમ રમત મળશે જ્યાહરે, અમો દેશ જશું તાહરે.

દોહરા-વીશ્વકરમા કરે વીનતિ, પોહોંચે તારા કાડ; અશ્વ અપુ કાષ્ટનો, જ ધર મોડા મોડ. દોરી સંચે ચાલશે, જેમ કછુ ટેકાણુ; પશુ પંથાથી આગળા વાડ નવાં વખાણુ મુરખ કળ નવ આપજો. રખે જે તારે હાથ વીનય કરી સંચો બહુ; વાત કરે તુજ સાથ; સંચજ સઘળો શીખવું, તુરંગ કેરાં ઠામ; પુરવ જન્મ સંચે કરી, પામ્યો તો ઇનામ; સકલો જવ પાટીયાં. સતર શેરનો ભાર; ઉકેલી જે સજ કર્યો, લાખેણુ તો ચાર. પવન વેગે સાંચરે;જો ખેડે સુજળુ;ભુકો થઈ ભુતળ પડે;આગળ કરે અજળ. ચોપાઈ-એવિ ગુરૂએ શીખજ કરી, તે સુતારે મનમાં ધરિ;ગુરૂ તણી ત્યાં માગી શીખ આલ્યો પંથ નવ આણી બીક, વાડે પંથની શી કહે પેર, ઘણે દીવસે આવ્યો ઘેર;સગાં સંબંધી આવી મળ્યાં;વીજેગ સહુ બહાનાટજ્યા.માત પીતાને હરપજ ઘણો; દીકો પુત્ર જે પેટજ તણે;રાજ કુંવરને જાણજ થયું, તેના મનનું દુખજ ગયું. અડવાણ પાયે ઝીડી આવીયો, અનેક ભેટ સાથે લાવીયો; બાંહે પસરયા બેઉ હાથ, સકળવાત કરે તે સાથ, દુખ સુખ હાણ, વરધજ તણી. ઝીંધી વાત વીનોહની ઘણી; ભોજનમાં બેશીને જમે, રાજ રમત બીજી તેરમે; એમ કરતાં બેપોહોરજ થયા; રાજદારે રાજ ગયા; તવ થયો જવ બીજો દન. પધારીઆ રાખનો તન કહેછે મીત્ર ભલે આવીયા મારે કાજે શું લાવીયા હું તો વાટ તારી જોઉં છું આશાએ દહાડા ખોઉં છું તજ્યા છે શણગાર સોળ તજ્યા છે મુખ તંબોળ ઘણે દીવસે દીડું મુખ, સઘળી વાતે ભાગી ભુખ; શણગાર હવે સજીશુ અંગ; મુખ તંબોળ આવીયું રંગ. મોટો બાંધવ કહું છું તને. મારે કાંઈક આપો મુને, માનવીએ નવ દીડું હોય, ઉત્તમ વસ્તુ આપોને સોય.

દોહરા-વધશ કહે નરપત મુણે, વસ્તુ અમુલજ એક, લાવ્યો છું પરદેશથી દોરી કેરી સંચ; અશ્વે જે સ્વારી કરો, નાવે ઉની આંચ; ઘડતાં ઘાટ માવ તણે, મર્મ ન જાણે કોય; અશ્વ પંથી તે આંધળો, તેમ તમારે સોય; દોરી સંચરો શીખવું, તમને રૂડી પેર; ત્યાં સુધી ઘોડો કાષ્ટનો, રાખુ મારે ઘેર; વીંધા તમને શીખતાં, થાશેજ ખટ માસ; વળતી તમે વાહન કરો, પોચે મનની આશ; બીડી ઘોડો કાષ્ટનો, બેસવા નહિ સમર્થ, આળ અજાણે જો કરે, તો થાએ અનર્થ; વધશ રહ્યો એવું કહી, રાયને લાગી રાડ, જે રમત લાવ્યા તમે, તે હવડાં દેખાડ; દેખાડતો મીત્ર સહી, નહિતો દુશ-મન હોય; પ્રાણ તણુ હું માહરો, જેમ ન જાણે કોય. ચોપાઈ-વૈશ કહે વહાણે આવજો

અશ્વ પાણી પંથો લાવજો; તેણે અસ્વાર થાજે તમો, કાષ્ટ સ્વારજ થઈશું, અમો, વાહાણનો રાખ્યો વાયદો; કોઈ આગળ ન કર્યો કાયદો; હરખબેર શું વીતી રાત, ઉગ્યો સુર થયો પ્રભાત, દંત ધાવન હેતે શું ક્રીધ, અચરત મેવા મુખમાં લીધ; સવા લોખ ટકાનો તુરિ હેમ, મોતિની આખર ધરી; તેમપોષાક પેર્યો પંચકરોડ તણે, આ-લુપણે સંખ્યાથી ઘણો; જેવો ઘોડો શોભે વરસાર, તેઓ પોતે આપ થઈ જાય; ત્યારે બોલ્યા માને બાપ, નીરખું કુંવર તણું મન આપ; કયાં કુંવર જાઓ કોણ અરથ, સંખ્યા અલેખે પામે અથ; સં ક સાથે રાખો ઘણા, અંગ રક્ષા પોતાની દેહવણ; સુણી વચન મા-યા તે તન, રખે સાથે આવે કો જન; મારી સાથે આવો આ દીશ, શીન આજ્ઞા બંત હદુ ન શીશ; મંદાર જલુ છે. મીત્રજ તણે, ત્યાં શું કરીએ મોટાઈ આપણે; માખાપે ઘરાયાછે હાથ, પુત્ર પાખે થઈશું અનાથ; કોઈ દહાડો લેશે પ્રાણ, દ્રવને લોભે થાશે હાણ, કુંવર કહ્યું ન કરે આપણું, શીખામણ નવી દીજે ઘણું; શી ખામણ નવ માને પેર, શીધર આવો સુનારન ધેર, રાજકુંવર પોતે ચાલીયો, સુતા-રને મંદાર આવીયો; કાષ્ટ ઘેડો સુતારે સજ્યો, રાજ થકી ભલેરો ભજ્યો; એક જો-જન વાડી રાયનાં તહ તણી શોભા છે ઘણી; રમવાને કાજ સાંચરયા, આપો આપ બેહુ પરવયા નવા સાથે શેવક રાય, પક વઈશને ખીજ રાય; અશ્વ રાખેલો રાજ તણે, નથી કાષ્ટનો ચાલે ઘણો; જઈ વાડામાં ફુલજ લીધ, રમત ઘડી બે ચારેક ક્રીધ જવા માંડ્યું પોતાને ધેર. ત્યારે રાયે વીચારી પેર; ઘોડો કાષ્ટનો હુતો ચડું, ના કહો તો એ સાથે વહુ; એમ કહી ગળગતાં અડધો, વારતામાં તે ઊપર ચડ્યો; ચીંતા ન કરશો મીત્રજ તમો, એ શાખીયો છુ વિદ્યા અમો.

દોહરો—સુતાર તે ઘોડ ચડ્યો, ચઢ્યો કાષ્ટેતે રાય; હરખબેર ઉલટ ઘણો, નગર ભણીતે જાય, આગતા સ્ગાવતા કારણે; તાણી પકડી દોર, ચઢ્યો અસ્વ આકાશમાં ઘણું એક ક્રીધુ જોર. વીચાર કર્યો મનડા વિષે, માર્યો પડીયો વાંક; મહિપત મુજન માનશે, નાસ્ત્યે આડે આંક, કયાં બળે ને કયાં રહુ, હવે શી કરવી પેર, વિદેશ ગયે છુટકો નહી, કે ન જવાશે ધેર; એટલે શેવક એક રાયનો, શેવા કારણ જાય, દીઠો ગંગાજળ ત્રદી, એ સંગ નવ દીઠો રાયે, પકડી આણ્યો પલકમાં, બાંધ્યો છે બળપુર, આણાને ઉભો કર્યો જ્યાં નરપત આપ હજુર; શાણુગાર સરવે કુંવર તણા; તે પેહેર્યા છે અંગ, પચાસ કરોડ એ વઈશને; અસ્વ અનોપમ સંગ નીરચે એણે મારીયો, રૂડો રાજ કુમાર; દ્રવ્યદેખી મનડું ચાળ્યું, નીરચે જાણુ ગુમાર, કહે ભાઈ ત્યાં મુકીયો, એ ઘોડાનો સ્વાર; કયાં ગયા કયારે આવશે, સાચુ બોલ સુતાર નગર બધુ જોવા માળ્યું જાઝા લોભ બહુ રંક; વીરચે માર્યો પાપીએ, સડે કહે આડે અંક ઉત્તર એક નવ ઉકલ્યો, કો નવ પામે વાત; હા ભાઈ મેં મીત્રને, હાથે ક્રીધો ધાત, સુણતાં સડેકો કોપીયા. ભમર ચઢાવી શીશ; સુતારને દો શુળીએ, છેદો એનું શીશ;

સાચી વાત મળી નહી, એકે ન મળ્યો મેળ; કુટુંબ સહોદર સરવનું; પીટી કહાડો
તેલ; સુણતાં શેવક દોડીઆ, સડિકો બેઠા જ્યાંય; ગયા સુતારને લેઈ, શુળી દાટી
ત્યાંય. ચોપાઈ—વાત કહે ઉજ્જેણનો ધણી, પોપટને નીંદ્રા આવી ઘણી; હોંકારો નવ
દીધો મુખ, તવ રાખને લાગ્યું દુખ. દેવી ગાળ તે ટુંકારડે, કહેવી વાન તે ટુંકારડે,
ત્યારે પોપટ બોલ્યો શોય, એક પોહાર વારો હોય; મેના હુંકારો દેશે વળી, મારા
મનની ભરાંતજ ટળી, હવે નહી બોલુ મહારાજ, મુજ સરખું કાજ; એટલી વાત
તો પુરી થઈ. વધતાળ અડ્યો પ્રેતમાં જઈ; મેના આકાર સોના પુતળી, સજવન
થઈ તે સહુકો કળી, વિક્રમ શયને સુતો ત્યાંહ, વિચાર કરવા માંડ્યો ધરમાંહ; તે
કુંવર ક્યાં ગયો હશે, સુતારને ત્યાં શી ગત થશે. ત્યારે મેના બોલી બોલ. એ
વાતનો ભારે તોલ; હુકમ દેતો હુંકારો દેજી બધી વાતનો પડદો લેજી તે રાયને દો
બહુ માન, દાશી સાથે મોકલો પાન; તે વાત સજિકોને ગમી, દાશી જઈ રાણીને નમી
આ વાતનો પુરી થાય, આપે એના ધરમાં જાય; અચરત પામ્યો ઇચ્છા ઘણા, વદે
એમ ઊજ્જેણી ધણી, સાહેલીએ માંડ્યો જેમ વાદ, હશી રાણાએ દોધો સાદ; આવો
મહીપતિ વાતજ કરો, સુખે તોરણ છોડી પરવરો. હેતે સાદ કાંધો જાહેર. તોરણ
તોડી નાંખ્યું તાહરે રાજ બેઠો મંડપ હેઠ, સરવે જણ સાંભળે છે નંદ; મેના બોલી
હેતે વળી, હવે ચીંતા મારી ટળી. તમે આવે કાંઈ રૂડુ થશે, મહા દુખી બનાં દુખજ
જશે; અવાચકને વાચા થાય, રોગી જનનો રોગજ જાય; નીરધન તે પામ બહુ ધન,
વંઝા સ્ત્રી પામે સંતન; જડરૂપ તે ચરિતન થાય, વર રૂડો વરે કન્યાય. રાંક રાણીને
બાંહે ધરો, વાત અધુરી પુરી કરો એવોછે દુખભંજન આપ, હું બોલું તે તુજ
પરતાપ. રાણી મુરચ છે માહરી, એ શી વાત જાણે તાહરી; મેના મહીપતિ વાતો કરે
ળીજ સહુ સાંભળવા રહે; વખાણ કરે હોંકારો દે, વારતા રાજ વીક્રમ કહે. સુતારને
ત્યાં કરજો સાહાય, મેળાપ રાણી કુંવરનો થાય, રાણી કુંવર માર્યો હોય ધેર. તો
ઘોડો લઈ નલ આવે ધેર; કદાચીત કામજ નહી થાય. તો વિદેશે નાયી જાય; જેને
ટુંકારાંછે ઘણું; કહો ભાઈ વીમત તમ તણું; તમારો મીત્ર તે ક્યાં ગયો. કહો તમ
વીન્નેજ ક્યાં થયો; તુજ પાશે ઘોડો શણગાર, ક્યાં ગયા તે રાજ કુમાર સાચુ બોલો
તમે સુજણ, જુહું બોલો તો ઇશ્વર આણ. સુતાર કહે સાંભળશો તમે, અસત્ય
વાત નહી બોલુ અમે; હું વીદેશથી આપ આવીયો કાષ્ટ તણો ઘોડો લાવીયા. દોરી
સંચો બાધી કરી. પવન વેગે ચાલે તુરી; અશ્વ પં એને દેખાડીઓ, મીત્રને મુખ
પમાડીયો; વાડીમાં રમવાને ગયા, એકાંતમાં અમે બેજી થયા, મુને સાંપ્યા સર્વે
શણગાર, અરસ પરસ થયા અરવાર અજાણથી અપાળ્યો પાગ, ખેંતીતે પકડો
તેલાગ, હું તે વેળા હુતો પાસ, અશ્વ તો ઊડ્યો આકાશ, પાર તેનો કાંઈ જાણતો
નથી, અજાણ વાત કેમ કહું કથી. મેં તો કહ્યા સૌ સાચા બોલ, ન્યાય અન્યાય

સહિ કરજો તોલ. સરવે માંડ્યું આડો આંક. એ ગરિખ તણો શો વાંક; અરજરાજ આગળ કરો, સોંપો શણગાર ઘોડો; નથી ભાગ્યું તારું ઘરસુત્ર, જીવતો છે ત્યાં તારો પુત્ર. થોડો દીવશે તમને મળે; વિભેગ તમારા મનનો ટળે; ધીરજ દિધી સહિને ત્યાંય, વૈશ રહ્યો કાળાગ્રહ માંહ; એ વાતતો એટલેથી રહી, રાજ કુવરની શી ગત થઈ. કનકપુર પાટણ છે ગામ, કનકસેન રાજનું નામ; મોટા ભોગીશ બ્રહ્મિ ઘણી, દેશ આધપતી આપે છે ઘણિ; સઘળી સંબ્રહ્મિ તેને ઘેર, પ્રજાને પાળે ખડુ પેર, તેને નગર સીમોડો અડ્યો, એટલે ઘોડો હેઠળ પડ્યો લુખ તરશ તડકા ઉચાટ, ગયો મહીના પંદરની વાટ; તાહાડ તડકો ને ભુંડી લુખ, થયો દયામણો ઘેડી દુખ. સચે કરી ચલ:વે તુરી, દશે દીશાનુએછે ફરી; સમીપે દીઠું સુંદર ગામ, પોતે પંથી ગયો તે ઠામ. શીમોડે વાડીનું વન, નિરખી હરખ્યું તેનું મન; શોડ તાણીને સુતો ત્યાંહ, થયો જ્યારે ભરનીંદ્રા માંહ; ઘડીકા સાત સુતો જવ થઈ, પુલ વીણવાને માલણ મઈ; બેઠકમાં તે ગઈ જ્યાહરે, મોટો પુરૂષ દીઠો તાહરે. તાણી સોડને નીરખ્યું મુખ, દિઠો સુંદીર પામી સુખ; ખાત્રસ લક્ષણ ચતુરસૂજણ, રાજવંશી આકાર એધાણ; નથી માલણ ઘેર પુત્ર. ભોગવનારો તે ઘર સુત્ર. ઢંદોળ્યો તવ જાગ્યો વિર, શીતળ લાવી પાયું નીર; કાણ દેશ તણા છે ઘણી, કહો ઇલાં વીગત તમ તાણી. શા મોટે આવ્યા પ્રદેશ, કયાં કરવો પરવેશ; મારા સમ સાચુ કહો, જે ગમેતો અહીંઆં રહો ત્યારે પોતે બોલ્યો મુખ, તમ દિઠે મુજને થયું સુખ; દુખનો મારયો આવ્યો આંહ, રેહેવું તાહારા મંદિર માંહ હેત પ્રીતને ઉલટ ભેર, તેડી ગઈ પોતાને ઘેર; કંથ આગળ કહ્યું સરવ સુત્ર, ઇશ્વરે આપ્યો છે પુત્ર રાજકુવારે રંગે રમેભોજન મન ભાવતા જમે; અંગે આપ ધરે શણગાર, દ્રવ્ય આપણે અપ્રમપાર; હરી કુંવર તે ઠામે રહ્યો, માસ એક એમ કરતાં ગયો. દોહરા—એક દીવસ તે માલણ, ગુંથાવ્યો પુષ્પનો હાર; ખીજી ગુંથાવી કંચકી, લઈ જવા રાજ દરબાર. તે દહાડે હેતે કરી. પુત્ર લીધો સાથ; પુલ ભરીને છાખડી, પોતે લીધી હાથ. ત્યાં બેઠો એક પાળીઓ, ઉભો રાખ્યો ત્યાંહ; રાજ પાસે કયાં જઓછો, રાજ કુંવરી છે આંહ. ચોપાદ—માલણ કહે અમારો તન, રાજ દરબાર જોયાનું મન; તે મોટે તેડી જાઉછું, આપ્યું લુણ તેનું ખાઉ છું; કહે પાળીઓ ઘેલી છું તું, એને નહીં જવા દેઉ હું; નહીં અમે જાણ્યો તારો વંશ, રાજખીજ દેવતાનો અંશ ઇંદુમતી જે રૂપ નીધાન; કુંવરીને માખાપનું માન; તેના માળામાં તેડી જાય, શું હોકેમ તે ઘેલા થાય. જોને ઘરની જાણે પેર, પુત્રને મોકલો પાછો ઘેર; પુત્ર મેલ્યો પોળીઆની પાસ, માલણ ગઈ પદમણી પાસ, આપી છાખને પાછી વળી ભરાંત આપ રૂદેથી ટળી; પ્રતિહારે જે કહ્યા વચન મહીપતીને દુખ લાગ્યું મન, એક વાર જોવા તેને જાઉં, મારા મનનો સંદેહ ખોડિ; એમ વિચારે આપે મન, ઉદેકાર થયો તે દન. માતા આપણી વિદ્યા

કરૂં, ચોળી પુષ્પ તણિ હું ભરૂં; શીખીએતો આપણુ આવે અરથ, જે થકી કમાઈએ
અરથ; વારૂં વીર તું સુખે કરે; અંગ પ્રમાણે ચોરી ભરે.

દોહરા-વિણી કળીયો પુલની, ચોળી શ્રીધી અંગ; સવા લાખની મુદ્રિકા, વીટી
તેને સંગ. ભરી છાંય છે હેતશુ, કોઈએ ન જાણે વાત, ચાલી તે દરબારમાં, માલણ
તેની માત, તતક્ષણે આપીને વળી, આવી પોતાને ઘેર; ચોળી પહેરી પદ્મની, વી-
ટીની કહું પેર ડાખા અંગને ઉપરે, પોચી વીટીનો અંક; સંભાળ્યું તે સુંદરી, જોડે
લાખેણું લંક, વીટી દીડી હેમની, સવા લાખનું નંગ, ઉજેસ થયો અંધારે, તેવુંતો
થયું અંગ, સીધી હાથમાં હેતશુ, એવી વસ્તુ અમુલ, કયાંથી લાવી માલણી; શોધ
કરૂં સંભાળ, ચોપાઈ-ખીજે દીવસ થયો જ્યાહરે, દરબાર માલણ ગઈ તાહરે; કુંવ-
રીએ બહુ કરી રીસ, સખળ આંખ ચડાવી શીશ; કાલે લાવી ચોળી માહરી, કોણ
ગુથનારી છે તાહરી; સત્ય વાત તું કહેરે મુને; સ્ત્રી હત્યાનું પાપજ તુને; ત્યારે માલણ
જોડ્યા હાથ, બોલી ઇંદુ મતીની સાથ; કાલો ઘેલો મારો તન. ચોળી ગુથ્યાનું તેને
મન. તેણે તો ગુંથી છે પાલ, બાળક તે શું જાણે ચાલ; જેવી નેવી શીવી હોય,
ક્ષમા કરા તે મારો વાંક નહિ સોંપુ હું તેને હાથ. સાચા સમ ખાઉ તમ સાથ; ત્યારે
વળતી બોલી નાર, માળણ તું બોલે છે આલ, તારે પેટ નહી સંતાન, પ્રગટ શું
કહેયડી સાન; માલણ કહે સાંભળરે વાત, સત્ય કહું તુજને સાક્ષાત. રાજખીજ કો
ભુલો પડ્યો, મારી વારીમાં આવી ચડ્યો; દીડું તેનું અદ્ભુત રૂપ, કોઈ એક નગર
તણો છે ભુપ. લક્ષમણ જોઈ રાખ્યો છે અમો, પુત પેટનો પ્રીતો તમો; ત્યારે દરખી
તે સુજણ, તેને વાળ્યું મોહનું બાણ, તે રાજકુંવરને હું વરૂં નહી તો હું કુંવારી
મરૂં; એ પુરૂષની જોડે જાત, મોટો તાતને નાનો ભરાત. એવું વીચાર્યું રીદીયા
બીખે, છાની એક તે ચીડી લખે; વાળ્યો લાડવો ગોળજ તણો, ભારે મુલ મીઠો
અતી ઘણો. ચીડી ઘાલી તેની સાથ, આપ્યો લાડવો માલણ હાથ; આપજો તમ સુ-
તના હાથમાં; સમ દેઉ તારા સાથમાં તારા સુતને ન આપે હાથ, તો તુજને બ્રહ્મહત્યા
પાપ; તવ માલણ રળીઆતજ થઈ, લાડવો લઈ સુત પાસે ગઈ, ઇંદુમતીએ આપ્યો
તુને; ચેત્યો ચતુર ઉપન્યા બહુ કોડ, વાંચી ચીડી લાગી દોડ, એ લાડમાં છે બહુ
પેર, રીઝે અમરત ને ખીજે ઝેર; એકાંતે લાડ લઈ જઉં અકસ્માતે હું નહી ખાઉ
પોતે બેઠા જઈ એકાંત; લાડુ દીકે ભાગી છાંત ભાગ્યો એટલે ચીડી નીકળી, વાંચી
મનની જ્ઞાતજ ટળી, સ્વસ્ત શ્રી રાજજી મીત્ર, વાંચી જો જોમે લખીયું પત્ર; ભલે
આવ્યા તમો મારે ગામ, લખીતંગ ઇંદુમતિ નામ. નથી દીડું મેં તારૂં રૂપ. કોઈ
એક નગરી તણો ભુપ, કોહોની જોડે કયાં આવિયા. શ્રીધી પરીક્ષા મન ભાવીયા,
ચોળી નીરખી મેં પરમાણુ; મુદ્રિકા મેં જોડે સુજણ; સંક્ષેપે લખુ છે સેહેલ જે તે
પ્રકારે આવજો ઘેર, ચોક્કી બારણે નરપતી તણી, ત્યાં અબજા છે અતી ઘણી; પછ-

વાડે બારી છે એક, તે સોખમ છે ઘણી વીશેક. બેસે માંખ તો લપસી જાય, ઉચી આકાશ પ્રમાણ થાય, અંત્રિશ જે ઉડે આકાશ તે આવે મારે પાસ. તુજ દીઠે અમો ભોજન કરૂં, આવે નહીંતો નીચે મરૂં, અમો મન પ્રતીજ્ઞા કરી, આજ કાયા તો તુજને વરી, અરધીરાત સમે આવજો, પરણ્યાની સામગ્રી લાવજો; સંક્ષેપે કહું કરજોડ, વાંચી જો જો મેં લખીયા કોડ, વાંચી પત્ર વીસામણ કરી, હીમન આપ રૂદેમાં ધરી; કાયર નહીં હું ક્ષત્રી જાત, નવ જાઉં તો બેસે પાપ, ઓ રસ જોઈએ તે ધડી. એમ કરતા તે નીશા પડી, નીત્ય વાડીએ રહેતો તાત; તે દહાડે પુત્રે ક્રીધી વાત; આજ વાડીએ વાસો જશુ, રૂડા તે વનજન ખાઈશું માત પીતાને ઉલટભયો મુત શીખ માગીને ગયો; જીવતી તો જીવે છે વાટ, ચતુર ના આવ્યો શા માટ, પોતાની હુતી એક દાસ તે વેળા બીજી નહીં પાસ; કાષ્ટ ધોડે થયો અસ્વાર ગયો માળીએ રાજકુમાર પરસ્પર દ્રષ્ટિ એક મળી, સંતાપ શોક રૂદેમાં ટળી, પાયે લાગી ક્રીધાં સન્માન હાજર ક્રીધાં ફેરફાર પાન. મુદ્ધ સામગ્રી તો સજ કરો, માંધરવ વિવાહ કરીને વરો; પરણો મુને આણી પ્રીત. પુરણ શાસ્ત્ર તણી રીત, સંક્ષેપે કહું છું સાર. વિસ્તારૂં તો લાગે વાર, બેઉના મનની પોહોતી રળી. દુધ મોઢે જેમ સાકર ભળાં; ચતુરાઈની કહી બહુ વાત. રંગ ભેરવતી છે રાત, અરધી નીશાએ આવજો, પાન પુલ રૂડાં લાવજો વાડ કહીને કુંવરજ વળ્યો માત પીતાને જઈને મળ્યો, નીત્ય પ્રત્યે કરે છે કામ, કોઈ લઈ શકે નહીં નામ. કોઈ નવ પ્રીંછે ચોક્કીપાર. ધરણીની નવ જાણી નાર; બેને ઘેહ નવ જાણે વાત, રંગ રમે ને માઝમ રાત; સંવત્સર એક ક્ષણમાં જાય, ક્રાંતક એક અતીશે થાય રહ્યો ગરબનારી પેટ, દીન પ્રત્યે વાંધે છે નેટ (ચિંતા થાય બેને મન ઘણી, શી વલે થાશે આપણી, હજી સુધી પાળા પણવેશ એકે વાત નવ જાય પેશ; એમ કરતાં થયા નવ માસ, ચિંતા સહુ રાણીને દાસ.

દોહરા—એક દીવસ તે નારીએ વીનવીએ સુભણ; પિત પરવારી આપણી, હવે તજી હું પ્રાણ. મેહેણુ માથે લાગીયું. હવે જીવું તે ફેક; રાય રીશ કરશે ઘણાં, મેહેણા દે છે લોક. મુજને નિત્ય સંભાળવજો, પ્રિત તણો વેહેવાર; હવે કાલ ન આવશે, છેલો એ જીહાર. નરપત કહે નારી સુણો, આકુળ વ્યાકુળ નવ થાઉ; સાથે આ વો માહરી; પરદેશ તેડી જાઉં. ઉની આંચ આવે નહીં, થા ધોડે સ્વાર; મધરાતે બે નિસર્યા. ભામનીને ભરથાર. ધન લીધું લેખાવનું, સજ્યા સોળશણગાર. માઝમ રાતે નિસર્યા, અસ્વાર ધોડે થયા, આકાશ મારગ સંચર્યા, આડે મારગ જોય, અરણ્ય વનમાં બે ગયાં, આકુળ વ્યાકુળ હોય. રીશ જોજન વસ્તી નહીં, નહીં સરોવર ઝાડ, જીવ તરશ તડકો ઘણો, જીવે ધરજે હાડ. જીવ લાયે તડકો તપે, થયા ખરા મધ્યાન. તે વેળા તે રાણીએ, પ્રસવ્યું છે સંતાન, અસ્વારથી ઉતયાં બેડા દીલમાં દુખ, પ્રાણ કેમ રહેશે ધારણે. એવી સુંડી જીવ. ચોયાઈ—ત્યારે બોલ્યો રાજકુમાર,

સાંભળ તું સકુળની નાર; આ ઠેકાણે રહેજે તમે. અગ્નિ નીર સઘ આણું અમે,
 તે રણમાં મુઠ્ઠી સુંદરિ, ગયો રાજ ખેડાયે તુરી; આગળ આવ્યું વાયુનું નીર, દવ
 બળતો તો પેલીતીર અંતરીક્ષ ગયો તે રાજકુમાર, ભરયું નીર નવ લાગી વાર;
 અગ્નિ સઘ આવે જટલે, કહિતક એક થયું તેટલે ઘોડા ઉપર અગ્નિ ઝરી, દોરીબળી
 તે દોહિજ તણિ ઢગલો થઈ પડ્યો તે આંહ, વીનતા વાટ જુએ છે ત્યાંહ; નાંખ્યો કંઈ
 મારેશા માટ, અનેક પેર કરે ઉચાટ. પુત્ર પ્રોઢાડ્યો પ્રોઢપાન, નારી પોતે ચાલીરાન
 એટલે આવી વનશિયાળ, ખડમાંથી તે કાઢ્યું બાળ. ભક્ષ જણી લેઈ ગયો ચાર
 જોજન ચોવાટ થયો; કહે વાત ઊજેણી ઘણી મેનાને નિંદા આવી ઘણી, છાનો રહ્યો
 ત્યાં વીકમરાય, વધતાળ મોર સમીપે જાય, બોલ્યો મોર પ્રાણ. ધન ધન વીકમરાય
 સુજણ, હું બેઠો સુણુ તે વાત, સુખેથી નિરગમાએ રાત; જીવતદાન મને દીજીએ,
 એ વાત પુરી ક્રીજીએ ઘરમાંથી રાણી અકળાય જાણે વાત એ પુરી થાય, વીકમ
 કહે મુરખ છે તું; વણુ તેડે કેમ આવું હું મુરખનો દીઠો કામ, અતુર પુરૂષનું છે કામ
 વણુ તેડે આવું આજ, શું અધરું મારે કાજ, કેમવેગળેવાતો કરું, માદાઉતાંશ સુદ્ધરહું
 દોહરા—માનુની માન મુઠ્ઠી, દીધો તેને સાદ, આવો વાત પુરી કરો, આણી મન
 ઉલાદ. રાણી રાયને તેડીયો, સુણી વાત ચે હરણુ; અધીપતી ત્યાં આવી પડ્યો, તો
 રણુ તોડ્યાં તરણુ. મોર મધુર ઓયરે, તે નર જાણો કોય; ન દે હકારો, અચરત
 જે શું હોય. ચોપાઈ—સાંભળવા બેઠો સૌ નાર, માનુની બેઠી ઠારો ઠાર. ચાર સાંભળે
 મારી વાત, તે રણમાં નહી માનવ જાત; રાજકુંવર અશ્વથી પડ્યો, મોટે મગરે તેને
 ગળ્યો. તે ગયો એક નગરની માંહ, દીમર જાળ સઘ આવ્યો ત્યાંહ; કાઢ્યો ઘર વેગે
 વાલીયો, પેટ થકી પુરૂષ કાઢીયો. રાજ કુંવર નગરમાં ગયો, વહાણ વડી વેહેપારી
 થયો; સ્થિર ઠરી રહ્યો તે ઠાર, ગફા મધે ગઈ તે નાર; તે સ્થાનક નવ દીઠો તન, દુખ
 પામી પોતાને મન. રડવડતી રણુ વગડે ગઈ. કોઠીલાપુરમાં થર થઈ રહી, તે ગામ-
 માં ડાકણ એક, મારે માણસ વિવાંદ વીસેક, તેની દષ્ટે સરવે ડરે, તેની દેખી સહકો
 મરે; ગામ થકી જો વેગળી, કાઢી મુઠ્ઠી એકલી. દોહરા—તે ઠામે નારી જઈ પડી, તે
 ડાકણને ઘેર; કયાં જાણે કોણે કારણ, બેશ બાઈ માને ઘેર, ચોપાઈ—તું રંગે મનમાં
 રાખે શોક, મુજને ડાકણ કહેછે લોક મારે ઘરમાં લખપાંચ તુનેન આવે દેની આંચ
 ખાઓ પીઓને રંગે રમો, ભોજન તો મન ગમતાં જમો; વાડ બાઈએ રૂડી પેર,
 હેને રહું તોરે ઘેર. તમે ડાકણ રહો છો આ ધામ ને શાકણ તે માડ નામ. મારે નથી
 જોઈતો ગરથ, શેર અન્ન તણો છે અરથ; તે નારી તે સ્થાનક રહી, દુઃખ વિસારી
 સુખણી થઈ. હવે વનમાં પેલોબાળ, તાણીને ગયો શીયાળ. એટલે વનમાં આવ્યો
 વાઘ. તેને જોયો રૂડો લાગ. જંભુકને ઝડપ જટલે નાખી સુતના ડો તેટલે; શારદુલે
 શીયાળજ ગળ્યો; સમાં સહેદરને જઈ મળ્યો દોહરો—નરપતિ તેહ નગર તણે, અ-

ડીયા છે શિકાર; વનમાં આવ્યો તે સમે, પુત્ર પડ્યો તે કાર. ઉતરીયો રંગે ભર્યો. અદકું દિઠું હેત; લઈ આવ્યો તે નગરમાં, શેના સરવ સમેત; માદલ વિવિધ વગાડીયાં, તોરણ બાંધ્યાં બાર. ઓછવ મંગળ અતિ ઘણો, વસ્ત્રો જોજોકાર. રાજ રીઝ્યો અતિ ઘણું પ્રભુએ આપ્યો પુત્ર રાજ રીઝ્યો એ ભોગવે, હસ્ત ઘોડા સુત.

ચોપાઈ-તે ભુપતનું ભાગ્યજ ભળ્યું, વાંઝીયા મેહેણું શીરથી ટળ્યું; મહીપતી એ સોંપ્યો મોહોલમાં, રૂડીધાવ રાખી છે તાંહ, શુક્લ પક્ષયંત્ર વાધે જેમ રાજખીજ વાધેછે જેમ; રાજખીજ રાણીનો જણ્યો, ચઉદ વિધા ત્યાં ઘણું ભણ્યો. પુરણ શાસ્ત્રનો જણે ભેદ, ચરયા જણે બહુ વેદ; કામ શસ્ત્ર યુદ્ધ અંગ ધરે, મારગ નપુશ કના પરહરે. ક્ષત્રીવટ રાજનો ધર્મ, તેનો સઘળો જણે મરમ, રૂડો શોભે રાજકુમાર, લક્ષણ પુરણ વીશને બાર દોહરા-પંદર વરસ પુરાં થયા, ચિત ચતુરાઈ તત તે સમે તે રાયજ, નિસ્ત્રે પામ્યો મર્ત. સ્થાન કહે પરણાવીએ, રૂડા રાજકુમાર, નકાર કરે તે રાયજ, ફરિ ફરિ વારો વાર. એટલી વાત પુરી કરી, સજન સહુ સતમાન; રાજ રીતે તે ભોગવે, પ્રિત કરી પરધાન.

ચોપાઈ-પ્રધાન કહે પરણાવું અમો, હુકમ રાજજ દીઓ તમો; રાજ કહેમાં દેશો નામ, મારે પરણ્યાનું નહી કામ. નજરે જોઈને વિવાહ કરૂં, મન ગમે તેને હું ખરૂં; ગુણ ચતુરાઈ જોઉં રૂપ, ન પરણું કહે એમ ભુપ. પ્રજ પાળેછે રૂડી પેર, જ ભાઈ પોતાને ઘેર; એ વાત એટલેથી રહી, પેલી સ્ત્રીની શી ગત થઈ, પોતા પાસે ડાકણ હતિ, જે પાસે એ સુખની થતી; તેનો કાળ પોત્યો છે તરત, અકસ્માત તે પામી મરત, સરવે અલખત આવી હાથ, સ્ત્રીએ વિચાર્યું રૂઢિયા, સાથ; મારી પાસે બહુ છે ગરથ, મુવા પછી શું આવશે અરથ. મોટે કાંમ એક કરૂં મુજનામ, જેમ જણે મને આપું ગામ; તેડયા મજુર કડીયા સુતાર, ગાંઠે ગરથ તેને શીવાર. ઘરમાં તો રાખી સતદાસ, કર્યો મોહોલ ઉંચો આકાશ; ક્રીધાં વારી સુંદરવન, જોતાં તરૂપતી પામે મન. ક્રીધાં નવાણ રૂડી વાવડી, રૂપાં જોડ તેની તે ઘડી; ક્રીધી શોભા મોહોલજ તણી, રાજદારથી શોભા ઘણી શોભા જોતાં રામ એ શોક, જોવા આવ્યા નગરના લોક; ડાકણ પુત્રી શાકણ નામ, તેણીએ જોને ક્રીધુ કામ. બન્યો મોહોલ વિવિધના રંગ. રાજદાર સરખો પ્રસંગ; બાધી કનક હીટાળા ખાટ, રતન જડીત જડાવી પાટ. અંગ શણગાર સજેછે સોળ. મુખ ભર્યાં તંબોળ; શોજે તાલ ઝંગને ચંગ, થઈ રહ્યો ત્યાં નાટારંગ. દાશી સત એ રાણી તણી, જોતાં આંખ સહુકોની ઠરી; વીસરી મુક્યું સઉ દુખ, થયું તેને સઘળી વાને મુખ. વાક્યુ તે જોખન ભરપુર, લક્ષ્મીતણું વાક્યું છે નુર; ઈંદ્રાણી જેવી અપહરા, કામ કળા માંહે મછરા. ચંપકવર્ણ પહેરે ચીર, કનક કળસ ભરાવે નીર; મોતિ તોરણ લહેકે લેહેક, કસ્તુરીની મુખે એક. દોહરા-સભા ભરી સીંહાસને, બેઠા નરપત રાય; પંડીત પ્રધાન જયક ધણ,

ખીજે સઘળો સાથ.ત્યાં તે વાત કરે સહુ સાંભળે વાત સુખણુ;શોભાએ જે માતુની, તેનાં કરે વખાણુ.દ્રવ્ય હતો ડાકણ તણે, અસંખ્ય અલેખે જેહ આગ્યો હાથ નારી તણે, તેમાં નહીં સંદેહ.કોઇ કહે એ અપછરા, કોઇ કહે રાણી રૂપ વખાણુ કરે એનાં સહુ. સભા સાંભળે હુપ મોહ લાગ્યો મનડા વિશે, જેડિ જીવતિની ખત; ને દહાડે તે નીકળ્યો, નીશાયર તે રાય. કોઇને વાત કરી નહીં કોઇ સેવક સાથ; રાજ પોતે નિમરયો, ખડખ પોતાને હાથ. રૂપવંત જેખન ઘણું, પારસ તણે અવતાર; ખત્રીસ લક્ષણુ આગળો, કરણ સરખો દાતાર, ગામ થકી વેગળો, મોહોલ તે જેજન એક ચર્યા જેવા નારની, ધરી બુદ્ધવશેક, સાકણુ નહીં એ સુંદરી, કોઇ રાજની તન; લઈણુ જેઈ ચાતુરી, હરખ્યો પોતે મન.એધાણુ જેયાં આકારશું, એકે ન મળે ખોટ રાણું રામા રીઝણું, હોંશે હરખ્યો હોટ ઇંદ્ર આકારે સુંદરી, જેયું તેનું રૂપ; ખાત સમે ગયોપુર વિશે; ભોગી નર તે હુપ.

ચોપાઈ—હરખભેર ને રેણી ગઈ, પ્રભાત વેળા નેત્યાં થઈ; સભા ભરીને બેઠો રાય બચક જન તે જુગતે ગાય. એટલે ત્યાં આવ્યો પ્રધાન, બેસાડીને દીધાં માત; કહી વાત તે રાજે, મુકીલાજ પરણાવીએજી આજ. કન્યા મેં નિરખીછે જેહ, તે ઊપર અટકો છે નેહ; ખત ભાન નવ કહેશો કોય, તે તો મિત્ર અમારો હોય. પુત્રી થઈ તે ડાકણ જન, તે ઊપર લાગ્યું છે મન; ખણુ કરાવો વેગે તમો. કન્યા વરવા જઈ છું અમો.પટો વજાડાવ્યો બાધે ગામ, ના કહે તેને માફ હામ, ફિર વાત મને પુછશે જેહ, મોટો દુશ્મન માફારો તેહ. મુજને ના કહેશે જે આપ, માફ નહિ તો પ્રહલત્યા પા; સહુકો તે સાંભળીને હશે; રૂટે બોલ રાજનો વસે ના તેને કોણજ કહી શકે, કંઠાત્રી પ્રધાનજ લખે તવ તેણે વિચાર્યું ચીત, ચાતુરીવંત તેડયો છે મિત્ર શીખામણુ દીધી છે ઘણી, તુને પરણે પૃથ્વીની ધણી; વળી ચતુરાઈ હોયે જેહ, રાણી આગળ કહેજે તેહ. દોહરા—સૂઝ કહી વેગે ગયો, કાગળ લખીયો ત્યાંહ; બેઠી કામની કલોત્રમાં આપ મહેલની માંહ. હાથ આગી કંઠાતરી, નારી વાંચો આંક; વળી રૂંદ ખીજે પડી કરમતણા એ વાંક,

ચોપાઈ—જે આવે રાણીથી પ્રીત, તો રાણુ રાણીની રીત; જેરાવરિ તેડાવું પાસ કરી રાણું ધરમાંની દાસ. ધન સરવે જીંચી લેઉ, ભંડાર સરવે હુંટી લેઉ, કાન નાક છેદુ આ હામ, ફેરવું સઘળુ દેખે ગામ રાણી જે આવે હેતમાં, શેવક થઈને રહુ હજુરમાં; તુજ કહે તે કફ કાગ, સાંપુ બધા નગમનું રાગ ભોગવો ભોગ મન ગમતા ઘણા, રાજ રીજ રીત અલખત છે ઘણા; એવા ત્યાં કહ્યા પ્રતિબોધ, ચઢ્યો ઘણો રામાને કરોધ એવું કામ તે હું કેમ કરૂં, ખીજે વર તે હું કેમ વરૂં; તે વાને તો બેશે કરમ એતો નહીં નારીનો ધરમ સેવક એવું સુણીને વળ્યો, તે આવી રાજને મળ્યો રાણીએ કહું છે સંક્ષેપ, સુણુજે સહી રાણી વીવેક, મારે માથે સ્વામી હશે, તે કોઈ એક

દીને પેદા થાશે, મારે કંથ છે જોખન વેશ, રણમાં મુકી ગયો વીદેશ. વરસ સોલ થયાં જે થકી, મરણ જીવત કંઈ જાળતો નથી; એવો કહ્યો નારીએ બોલ, મોટા રાય કરોને તોલ,

દોહરા—રાજાએ ફરી કહાવીયું, સંક્ષેપે સુજાણ, જે જાતે હોય પદમની, માને વાત નીરવાણ; ખરીદદાર એનો કોઈ નહી, તે રાજનો માલ; સધ તેમુદરી મુજને છે બહુ વહાલ રીઝુ તો રાણી કરૂ. ખીન્નુ તો કરૂ દાસ રૂડુ જાણો તે કરો પ્રીતે આવો પાસ શરીરત માનુંં મુદરી, પ્રથ્વીપતીનુંં આપ; દોશ નહીંએ જીવતો હશે; નહિ બેસે શીર પાપ; સોજ વરસ તે વહી ગયા, સ્વામી આખ્યો વરન; તે કયાંથી જીવતો હશે; નીચે પાખ્યો મરત. ચોપાઈ—રાજનાં વાયક તે લલાં, રાણી આગણ જાળને કલાં, ધન મદ જોખન મદ જેહને, કામ લક્ષમ ઘણુંં તેહને; કાય જીત્યો નહીં જય, કામ તેહ અજીત કહેવાય; નથી જીત્યો કો રાજ ઇંદ્ર નથી જીત્યો એ શીતળ-ચંદ્ર; સજ શણગારને તત્પર થઈ, રથમાં બેસી નગરમાં ગઈ; મોટાની કરે કોણજ વાત, કરે નીંધા તો પામે ઘાત તેનુંં લપટાયુંં છે મન, જેની પાસે અદકુંં ધન; જુડી વાત નરપત મન ઘેરે, તે સહુકો સાચુંં કરે. રૂડુંં રૂડુંં સહુકો કહે, રંગ મોલમાં રાણી રહે; શણગાર્યો છે અતી અવાસ, શેવા કારણ મુકી દાસ કસ્તુરી તણુંં છાંટણુંં કનક પાટ તણુંં બેસણુંં વીવીધ પેરની રચાના ઘણી, છપર ખાટ છે હેમજ તણી. રાખી રાણીને ઉલટ ઘણો નર નારીને મળવા તણા; એમ કરતાં પડી છે રાત, સુતા સહુકો માનવ જાત. સુંદરિએ શણગાર સજ્યા છે સોજ, મુખ ભરયાંબીડાં તબોજ, કુમ કુમ તીળેક ભરયાં કપાળ; પેહેર્યાં મુક્તા ફળનો હાર; કુશભ તે શણગારી અતી, સ્વરૂપ સુંદર થઈ જેવી રતી, બેડી જીવે પતી વાટ, હેતે હીંડોળા ખાટ રંગ મેહેલમાં રાજ જય, આલુપણ ધરીયાં છે કાય; પાન ફેફળ ઘણા ત્યાંહ, રાણી કેરા મોહોલજ માંય. બંનેને મન પ્રગટયો કામ, રાજ જઈ બેઠો તે કામ.

દોહરા—નીંદ્રા આવી મોરને રહી પાછલી રાત; વીકમસેન છાના રહ્યા, રેહે અધુ-રી વાત. ઘરમાંથી સઉ સાંભળી અચરત પાખ્યા તેહ; પુત્ર ગયો મા ઉપરે, એ મોટા સંદેહ, રાણી અકળાએ ઘણુંં જાણુંં હુંં દેઉં સાર; પુરી વાત હુંં સાંભળુ મન આણી ઉલાદ. ચોપાઈ—એમ વીચાર કરે જેટલે, બોલી દેલ આવી તેટલે; ધનધન વીકમ અતુરસુજાણ, મેં સાંભળીયુંં છે કાન, હરખ મુજને હઈકે તેટલે, ઘણા, સંદેહ ભાગો મનડા તણા; આઘા આવો આ સ્થાનક રેહો; પુરી વાત મારા સમ કહે; નરપત કહે ગાંડી છે દેલ, વણ તેડે કેમ આવુંં ઘેર, તેડયા વીના પરમંદીર જાગી, શીદ તરણથી હળવો થાગી શી ગરજને કોણ કારણે વણ તેડે કેમ જાગી બાવણે; એવુંં કહીને બેઠો ત્યાંય; આકુળ બ્યાકુળ રાણી થાય, ઊપન્યો મોહ મન લાગ્યો વાદ; હેત પ્રતશુંં દીધો સાદ, આનો મહીપત મોટો મહારાજ. લાખેણા દાડે છે આજ,

તોરણ તોડી નાંખ્યું તાંહ, ગયો રાજા મોહોલજ માંહ, અરસપરસ કીધુ દરશન,
 રાણી થઇ ઘણું પ્રસન; વર તે વરથો ભલો મેં પેર, આવો રાય પધારો ઘેર; સુર
 પુર સતવાદિ ભુવ, દેવાંશીથી અદકુ રૂપ. કરજોડીને લાગુ પાય, ક્ષમા કરો મારો
 અન્યાય; કનક આસને બેસો તમે, હારો હું ને છત્યા તમે. મુલ ખરીદી દારી અ-
 મો. રાણીજનો શોકજ શમ્યો હુકમ કરો હું રહુ કે જાગી. વગર દામ મુલે વેચાવું,
 તમારૂ વચન નવ મીથ્યા કરું, એકવાર કહો લખવારજ કરું પેધી વાતનો પારજ
 લેહી, સામી બેઠી હુકારો દેહી; વળતાં તો ભોજન કીજીએ, પાન ખીડાં મુખમાં લી-
 જીએ પરણો મુજને આપું પ્રીત ગામ ગોત્રજ તણી જે રીત દોહરા-વીકમ કહે વ-
 નીતા સુણો. નહી કહુ તુજને વાત; હ કાર કરી આપે રહી, મુરખ તારી જાત. પ'ખી
 દેલ છે કનકનાં જડરૂપ છે જે આપ; વાચા તો તેને થઈ, હરસીદ માત પ્રતાપ. એ
 આગળ અમો કહું પાત વીવેકના જ્ઞાન; તમે ધરમાંથી સાંભળો, ધરી રથાં ત્યાં ક્યા-
 ન. વારતા વચે નવ બેસીએ; કહુ તુજ આગળ મરમ; વરકન્યા કુંવારડી, તે નહી
 મારો ધર્મ. ચો ૧૪-પેલો પરણ્યો છે જે રાય, એ મોહોલે રાણીને જય, નારી બેઠી
 બુવે છે વાટ, નવ આવ્યા સ્વામી શા માટ; બેને મન પ્રગટયો છે કામ, તવ રાજ
 આવ્યો તે કામ. નથી સેવક સાથે કો પાસ, રાણી પાસે નથી કો દાસ; રંગે રમવાને
 કારણે, આવી ઊભો છે ખારણે; ચોક મધે ખાંધી છે ગાય એક વચ્છને ખીજ માય.
 ધેનું વચ્છ બે નાતો કરે, તે તો રાજ મનમાં ધરે; અરે વચ્છ આવોજ આંહ, પાપી
 આવ્યો છે મોહોલજ માંહ. એ દુષ્ટ કરશેજ ઘાત, એમ કહ્યું વચ્છ કેરી માત. વચ્છ
 કહે માતાજી સુણો, જુઠા બોલ તે શાને લાણો; એતો છે ક્ષત્રી અવતાર, રાજ ખીજ
 ને રાજકુમાર; જ્યારે આપણે મંકટ પડે, ત્યારે તે તો બહારે ચડે; કેમ કરે તે આપણી
 ઘાત ઘેલો બોલ છું બોલો માત. દોહરા—સુરભી કહે એ વચ્છને, જુઠા એ છે રાય
 માત પુત્ર બે પરણીયા, એતો છે અન્યાય. પુત્ર પ્રસવ્યો જે પેટનો. ઊદર રહ્યો દસ
 માસ; તેને રાજ ભોગવે. ત્યાં સત્યનો થયો નાશ, તે માટે નવ બોલશે, આવો મારી
 જોડ; જાણે અજાણે નીપજે, તે તો મોટી ખોડ. ને રાજાએ સાંભળ્યું પ્રત્યક્ષ કાને વાત
 ધેનુ એ શું ઓચરે, કોણ પુત્ર કોણ માત, ચોપાઈ—કામાતુર હતો તેટલો, તે વેળા
 પાછો વળ્યો; આ વાતનો ખરેખરો મનમાં ઘણો સંદેહ ન ભાગ્યો મનડા તણે. જ-
 નુની આગળ જોડયા હાથ, બોલ્યો વચન તે તેની સાથ; હું અપરાધી તારો રાંક,
 ક્ષમા કરોજ મારો વાંક; તારે મારે શઘપણ કશુ, ચીતવણ એણે મારું ખશું.
 સાચી શીખ માને માહારી, જનેતા હું છું તાહરી; દશ માસ ઊદરમાં રહ્યો, મારો
 ઊછેરથો મોટો થયો કેમ પુછપું તારે પડ્યું, તેના વાતનું અરજ અડ્યું; હુભા
 શો નહી મારી માત, રાય વીચાર્યું મનડા શાય, ચીંતામાં વીતિ છે રાત; રાણી
 એ કહાવ્યું પ્રભાત; શાખાશ રાજકુંવર તુને, કાલ વીસારી મુકી મુને. કરમાથો

કુસુમનો હાર, એળે ગયા સોળે રીણુગાર; અનેક ઓળંભા કહાવ્યા ઘણા, હેત પ્રિત ચતુરાઈ તણા, રાજને મન હરખજ થયો, બીજ દીવસની રાતે ગયો. પહેલા દીવસની સામગ્રી જેહ, તેથી આણિ બમણિ તેહ; જઈ ઉભો આપણે બારણે, સતીને મલવાને કારણે, ત્યાં બોલી ઘેનુ વચન, ઓરાઆવો વછમારાતન; પાપી રાજ માટે અજણ. અથડાઇશ તો લેશે પ્રાણ મુખ કામી અધજ હોય, જય છે નેહ આણિને શોય; કાને સાંભળી કાલે થાય; કરી આપ અજણે જય; વીશ્વાસતે શો કામી તણે, વચે રહેશે તો દુષ્ણીયા થશે. પ્રતક્ષ વાત સઉની સાંભળી, કામ બાણુ રૂપ અંગથી ટળી, વીમાશીને વીચારે પેર, તે રાતે તો આવ્યો ઘેર; માતા આગળ જોડી હાથ, તમે સાચુ બોલો મુજ સાથ, કાહારી ખડકને કોટે ધરયું, મરવાનું પોતે મન કરયું, મારી ઉતપત કહો આદીશ, નીકર માઈ પાડુ શીશ; ત્યારે જનુની કહે વચન, સાંભળરે તું મારા તન; પીતા શીકારે ગયો, અરણ્યમાં તું વાટે પડ્યો એક દીનમેં અલીધન દિધ, હેત થઈ ઓછરંગે લીધ; જનમ્યો તો તેને તાજજ કરી, તારા સમજે વાતજ ખરી.

દોહરા-ત્યારે રાજ રીઝયો; સાચી છે એ વાત; સોળ વરસ સેજે થયાં, ક્યાંથી તારી માત. એટલે આવી ત્યાં સખી, ને શાકણની દાસ; વાટ જુવે છે રાણીજી, પ્રીતે આવો પસ, રાય નહી આવો મોહોલમાં, તો રાણી તજશે પ્રાણ શીઘ્ર આવો તમે તીહાં, તમેજો ચતુર મુજજી બેશે પાપ શીશ તાહરે. સ્ત્રી હત્યા ત્યાં થાય; શીઘ્ર પધારયો મલપતે; સ્ત્રી બેડી ત્યાં ખાટ; એટલે એક કઉતક થયું મળી રાણિ રાય; ઉર ધરયું તે તેહનું, જેમ પોતાની માય, બંધ છુટયા કચુકીના, છુટી ધારા થાન; મુખ લીજ્યું રાજ તણુ, થયો ઘણુ અપમાન નીચું જોઈને બે રહ્યાં, ઉપન્યો મન સંદેહ; તેહ સમે ત્યાં આવીયા, પડિત પાસે તેહ; ભરી સભામાં પુછીયું, એતો શો કિત્પાત; શાસ્ત્ર પુરાણે શોધાવીયું. સાચી કહેને વાત એ છ જનુની માહરી, એમાં નહિ સંદેહ; પાનો છુટયો પદમનિ, સાચુ કહો મુને એહ. સ્ત્રી હત્યા શીર તાહરે, કોણ કહારે તે વાંક; ઉત્પન હોયે મારી કોહો તે અક્ષર આંક. ચોપાઈ-માતા કહે સાંભળરે પુત્ર, સાચુ કહુ તુંજ આગળ શુત્ર, ઊદર ગરભ રહ્યો તે માટ, અંતરીક્ષ ભરથારે લીધી વાટ; ભુલો પડ્યો તે મહા રણે માંહ પુત્ર પ્રસવ થયો તેતાંહ; અગ્ની લેવા ગયો ભરથાર, રહી વનમાં હું આપે નાર. ભુખ તરશ અતિસે ઘણી, જોતી વાટ મુજ કંથજ તણી. પગલાં પચીસે હું જોવા ગઈ, પુત્ર વિજેમણિ હું ત્યાં થઈ ગઈ વેગળે પંથે ઘણે. રહી તે આશ્રમ ડાકણ તણે; લક્ષ્મી આવે સઘણુ મુખ, વીસારયું તે વાતનું દુખ. પછીનું વીત્યું હોયે જેહ, ને સમે સડે જણોછો તેહ; તવ તેણે તેડ્યો પ્રધાન. નમી પાય દીધા સનમાન; જે વનમાંથી આવ્યો તન. તેખતાવો આણે દન. સંદેહ આપ રહેથી ટળ્યો; પુત્ર જઈ માતાને મળ્યો; વીજેગ હતો તે

ભાગી ગયો, પંડીતને પગ લાવીયો; કેમ કરીને છુટે પાપ, જે કહો તે કરું આપ
ખટ માંહના સુધી જવ ચરો. વળતું મોટું અનન્નત કરો, કુશુભ હાર કરી જતન,
ધાલો તેમાં ચાર સ્તન ગુપ્ત દાન બ્રાહ્મણને દીઓ, પુન્ય ભાગ્ય ઘેર બેઠાં લીઓ;
પાપ સમુજાં તેથી જશે, નિરમળ કાયા બેની થશે. પંડીત એવું કહીને ગયા, રાય
વ્રત આચરતા થયા, ખટ માસ થયા જહરે, રત્ન ચાર જોઈએ તાહરે; પર મુલકથી
આવ્યા વાણુ, માગે રાજ તે પાસે દાણુ. આસ વહાણુ તણો ત્યાં ગરથ, વેચવો હોય
જેને જે અરથ, વેહે પારી મળી આવીયા, તે રાજને મન લાવીયા.

દેહરો—દાંણુ માગે છે રાયજી, દ્રવ્ય અપરમપાર; તેમાં તમને આપીએ; રત્ન
અમુલ્ય ચાર. કહેતા રાજ હરખીયો, રત્ન તણા છે અરથ; કીંમત મુલ કરાવીએ
આપુ એટલો ગરથ, વાણુતર વહાણુવટી તણો જે કોઈ એનો ખાપ; રત્ન લઈને
આવીઓ, રથે બેશીને આપ. સભા સંજી ઉભી થઈ, દાંધાં ઝાઝાં માન; અરસ પરસ
આપે મળ્યો, આપ્યાં ફેફળ પાન. એક આસન બેઠાં બેઠે જણા, અચરત પામ્યા
મન; એક શીશ એક પ્રાકમી એકજ જાણે તન.

ચોપાઈ—છાના લોક કરે વિવાદ, કો કહે પીતાને જાત; કો કહે પીતાએ પુત્ર એહ
વંશનું છે ધર સુત્ર. રાજકુંવર છે ચતુર સુજણ, વીધી પ્રીત બે પંડ પ્રમાણુ રાજ-
વર નીરખે છે તન, વિચાર કર્યો પોતાને મન; નહોય જાત એ વણીક રૂપ, જાણે કો
નગરીનો ભુપ, તે સંઘાથે કીધી પ્રીત, રાજદ્વાર તણી જે રીત; કહો જન્મ ભોમી
તમ તણિ, દીસે છે ચતુરાઈ ધણી; વિગત વાત જનમની કહો, મારા સમ મુજ પાસે
રહો, વહાણુવટી કહે સાંભળ રાય, મારૂં દુખ કાંઈ કહું નવ જાય; જાન છું રાજનો
પુત્ર, ખાળપણમાં મેહેલ્યું ધર સુત્ર. પર મુલક જઈ પરણ્યો નાર. ને પણ પરણ્યો
રાજકુમાર; કોઈ એક સ્વભાવથી નિસર્થા, સર્વ દુખ ધરનાં વીસરયાં, વીસ જોજન
વગડામાં અડયાં, ભમતાં ભમતાં ભુલાં પડયાં. વનફળ નિર નહીં જ્યાં અન, તે કેકા
ણે પ્રસંધ્યો તન; સતી સેતાન કરી ત્યાં તાજ, ગયો અન ઉદકને કાજ, અગ્ની લઇ
આવ્યો નીર, પડયા જઈ સમુદ્ર તીર. કાણુ જાણે જોજન કેટલા ગયા પુરમાંહિ તેટલા
આયુસ સમે જીવતો રહ્યો; વહાણુવટી બહેપારી થયો. કામ કરું છું શેડજ તણું, ક-
હું ભાઈ વીતક અમ તણું, ચેત્યા મનમાં રાજકુમાર, વાત કરી બેઠો તે ડાર. દઈ
દીલાસો ધરમાં ગયો, માતા પાસ આપે જઈ કહ્યો; પડે રાખી પોતે માત, કહો ધ-
ણી સમજવી વાત સભા ભરી બાંધ માહરિ, તેતો ચીંતા કરે તાહરી; જે મારા પં-
ડીત પ્રધાન; મારું તમ પાસે માન. સમજવિ માતા જ્યાહરે, સમીપે દિહો તાહરે;
ફરી ફરી તે સામુ જુએ, નીરખી હરખી મનડ મુહે. પુત્ર ક્ષમા કરો મુજ વાંક સાચો
કહું તુજ આગળ આંક; શીવ આજ્ઞા સત્ય કહું આપ, સનમુખ બેઠો તારો ખાપ,
એ નરની નારી છું અમે, સત્ય વડું તે માનજો તમે; કેહેતાં મુખ આવે છે લાજ સ

ફળ થયો જનમ તો આજ;મારે મનતો ઇશ્વર એહ, મેં સમરપી એને દેહ.

દોહરા-૧૩ કહી નરપત વળ્યો, સાંભળો ભાઈ મુજણ;પંડીતો કાંઈ દાખલો,
ધરમ શાસ્ત્ર પુરાણ. વીયોગ હોય બહાલા તણો, મળીએ કોઈ એક કાળ; તેનું શું
પારખું,તેહનું એકઈ થાએ તેહ.ચોપાઈ-સહોદરની સાથે મળે,ફધીર બીજનું તેથી
ટળે;ફધીર મળે નીસ્યે જણીએ,જેમાં સંદેહ નવ આણીએ પંડીતે જે વચન કહ્યાં;
માત પીત નું એકજ થયું, બીજનું તે અળગું રહ્યું પારખું પ્રતક્ષ દીઠું જ્યાહરે,
પીતા પુત્ર મળ્યાં તાહરે સજ્જન સડોકે ત્યારે મળ્યા,વીજેગ વરસ સોળના ટળ્યા.
અધીક કાન દીધાં તાહરે,આપ્યાં દાન તેણે જ્યાહરે;વળાવ્યા વહાણવટી દેધ માન,
બેઠ્યાં ફેફળ ઉજવળ પાન. તેણે સોંપ્યું પીતાને રાજ, પુત્ર થયો શેવાને કાજ;
ત્રણે જણની ઘોઠાંચી આશ,એમ કરતાં થયો એક માસ.પુત્ર પીતા બેઠાં જ્યાંહ,
પુરવની વાત કહી તે ત્યાંહ; મારો મીત્ર હતો સુતાર. અધીક પ્રીતને અપરંપાર.
મુજ માટે માખાપ મારશે; સુતારની ત્યાં શી ગત થશે;પુત્ર ત્યાં તેડશે પ્રધાન, સોં-
પ્યું રાજ દધને માન. અમો જત્રા કારણ જશું, રામકુંડ ન્હાવા મન વસ્યું; છડી
અસ્વારી આપે ગયા,ધણે દિવશે મુલકમાં ગયા;એવું કહેવડાવ્યું માહારાજ, જય
છે ગંગા ન્હાવા કાજ.એ વાત એટલેથી રહી સુતારની પછે શી ગત થઈ; સુતારે
મારયો મુજ પુત્ર,જ ભોગવ તારૂં ધરસુત્ર માટે એને શુળીએ દેડી,પછે પંચ અમારો
લેઉ;વિચાર કરયો એવો જેટલે, આવતા રાય જણ્યા તેટલે.આવ્યો તારો રાજકુ-
માર વાપ્યો હરપ તે અપરંપાર;માતા પીતા સામા સહુ મળ્યાં,ફદે લીડીને તેને મ-
ળ્યાં,વાધી પ્રીત ફદેઆમાં બહુ,પામ્યા હજ સહોદર સહુ;વીશ્વકરમાને તેડયો ત્યાંહ,
નેહ વધારયો અતીશે ત્યાંય.વીગત કેરી વાતો કરી,રહ્યો રાતે સ્થાનક ઠરી,એવાત
અહીંથી પુરી થાય, વીનતા કહેછે વીકમરાય શી આજ્ઞા આપો છો આજ, મનમાં
કોઈ ન ધરશો લાજ.

દોહરા-નારીકહે નરપત સુણો,મહારો તોતું નાવ;રહો મંદીરે મહરે;લ્યો લાખણો
લાવ. પ્રતીજ્ઞા છે માહરે. જે આવે આઠમ;મુલ ખરીદી થઈરે હું, તેને બ્રાહ્મણને તેં
ધાલી નાથ, મુજની દોરીએ બાંધ્યા હાથ. તેણે મુજને દુખજ કહ્યું, તેથી જણનો
થયું. દુખભંજન કેરે કારણે. આવ્યો પુરવથકી બારણે. સહી પધારો મારી સાથ,
આપવિ છે બ્રાહ્મણને હાથ;ઉઠો વહેલા ખોટી થાઉછું,મંદિર મારે હું જાઉછું સંક્ષેપે
સજ્જનને મળી,બાંધિ બહુ મુલ કથી ટળી;વિક્રમસેનનું જણ્યું નામ,હરખ તેબાધે
ગામ.હત્યા કરતિ ટાળી તેહ.સહુને દુધે ઉઠ્યા મેહ.સાસરવાસો કીધો ઘણો; સાતસે
શીતેર લાખ તણો. કીધાં ભોજન શોડજ કરી, બેઠાં નરપતને સુંદરી કુચ મુકાપ
આવ્યાં ગામ. બ્રાહ્મણ બેસાડ્યે તેડામ.ગામ મધ્યે થયુંછે જણ,આવ્યો વિક્રમ ચતુ
ર મુજણ;શેના સહુ સુઠાણી રાય,કુલ મુક્તાફળ લીધાં હાથ; વીક્રમ કહે વિનતાને
ધરો,ઉપર બેલ તમારો કરો;ધાઈ રહ્યોછે રાવાર,તેનિ તો કરૂં ધરનાર સ્ત્રીને કહે

નવ કરશેા રીશ, લખી આપું છું ગામજ પચીસ; ખાઓ પીઓને રંગે રમે, ભોજન તે મન ગમતાં જમો, ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યો વાત, નપુસક છે માહારી જાત; એને પરણી હું શું કરું, સ્ત્રીના શ્રાપ શીદ મસ્તક ધરું; નારી કહે એ કહ્યું તે સાર, મારે તો બ્રાહ્મણ ભરથાર; અરપણ કરીને આપી હાથ, જલ્દી બ્રાહ્મણની સાથ.

દોહરો-ચીંતા નવ કરશેા કશી, બ્રાહ્મણ સાંભળ વાત; નારિવતજ છેા તમો નપુશક તાહરી જાત; ઉપાય કર હુન્નર કરી, કરવું તારું કામ; કામદેવ સરખો કરું, તો વીક્રમ માહારું નામ પરણ્યો પ્રિતે પદમણી, લગ્ન લઈ નીરધાર; મોહોલે ઉતરયાં બેઉ જણાં, લામની ને ભરથાર; મહેતલ મહીના એકની, રહો મન આણિ નેહ; કામ કર નહી તાહરું, તો પાડુ મુજ દેહ. નરપતી સંતોખીયાં, ઉતર્યા રાજ અવાસે; નીશા સમે નરપત ગયો; માતા કેરે પાસ. ચંદન અક્ષત અરગળ. વીવીધ પ્રકારે સાર; ધુપ દીપ અતિ આરતિ, અમરત, મેવા આહાર. અંગુટે ઉભો રહ્યો, નિત્યા પહોરજ ત્રણ; માગ માગ માતા કહે, તેં સાંભળીયું કરણ. પ્રદક્ષણા દેઈ પાએ નમ્યો, માત માગુછું એહ; બ્રાહ્મણી વર બ્રાહ્મણ થયો, નપુરશારથ છે તેહ. તુજ પ્રતાપે અધુર નથી, મારે એકે કામ; પરદુખ ભંજન સત કારણે, જુગમાં ચાલે નામ. ચોપાઈ-પ્રતક્ષ બોલ્યાં હરસીધ માત, વીક્રમસેન શું જણ્યો વાત; આઘ તેજ કરોછે ધર્મ મોહ મોહ માયા માતાનો મર્મ. તેનાં અનેક થાયછે રૂપ, એક ચીતે સાંભળ તું ભુપ; છપન કોડ ચામુંડા જેહ, અષ્ટોતેર શતને રાણી તેહ; દેશમાં વિદ્યા દેવી સુણી, ખીજ છે ચોસઠ જોગણી; શેવકને જવ સંકટ પડે, ધરિ રૂપને વારે ચડે; મહા કાળ શતરૂને હણ્યા, અંબા મા આપે પુત્ર પારણ; સરસ્વતી બુદ્ધિ દાતાર, પારવતી દે અમરતનો આહાર. પ્રગટ જો કોજણે કામ તેવું તે પડાવે નામ; પુરે પીરશુ થાળજ ભરી, બહુ ચરખાળી તે સુંદરી પુરણ બહુચર બાળી તેહ, તે વાતમાં નહી સંદેહ; ઘોડી ફીટી ઘોડો થાય, નારીનો નર લેવે કાય પ્રગટ પારણ તે કહેવાય, જળ નાહે નારી નર થાય; જ કરવું હોય તેનું કામ, નરપત જઓ તેને કામ; જન્મ તણાં ત્યાં દુખજ જશે, પુરશારથ માતા આપશે; વીક્રમસેન ત્યાં બોલ્યો વાત, કોણ ગામે છે બહુચર માત, હરસીદ માતા વદે વચન, સાંભળરે તું મારા તન.

દોહરો-ઉજેણીથી પશ્ચિમ દીશા, જોજન છે પચાસ; ધરતી છે મેવાડની, પાટણ પ્રગણે વાસ, ટીંબે તે ગામજ તણે. રમતાતા ગોવાળ, ખોદિએ સ્થાનક કરયું, બેઠી બહુચર બાળ, એક ગોપ પાસે હતો, ચારતો કણ પાશેર; તે સઉએ દીડો નહી, રમત કરી તે ઠેર. આવો એને રાંધીએ, કુલડી ભરીને કુર; ભોગ ભવાની દિજીએ, બળ વાધે ભરપુર. એક કહે આપણે વીંબે, કયાંથી હરસીદ ધાત; ખીજે કહે ભાઈ સાંભળો. કહુ તે સાચી વાત; ગોખ કરો પાટી તણો, તે થાપો તેને ભોગ; ત્રીજે કહે સાચું કહુ, સારો મળ્યો સંભોગ; કર્યો ગોખ ગોવાળીએ, સ્થાપ્યાં ભવાની માત,

રમતે હાકી લાવીયા. ગહિપને, મોટા જાત. વધ કરિ તે મહીપને, માતાને લાગ્યા પાય; તે વેળા તે આવીયો, તે ધરતીનો રાય બાળક વરસ બાર, રોતો સુણીયો તાંહ; મસ્તક પેલા મહિપનુ, પરીયુ દીઠ ત્યાં. બાંધી લીધા બાળકા, એ શું કરતાતા કામ, કેમ મારયો એ મહિપને, કોણે સ્થાપી આ કામ. અતિકા ગોખ અમે કયો, સ્થાપી ભવાની માત; ચીસ પડી એ સ્થાનકે, એ અસંભવીત વાત, રાજ કહે જો માનીએ, એ ભવાનિનું નુર, કટક દળ ભોજન કરે, એ કુલડી કેરે કુર; નીકર માફ સરવને પાડું તમારો ગોખ; સુણી એવું ગોવાળિયા, સડેને પ્રગટયો શોક થરથર ધુબ્યા ગોવાળિયા, કોખ્યો નરપતિ આધ; રમત કરી માતા તણી, તો થયું આજ કાજ, મોટીછું તું બહુચરા, રાખ અમારી લાજ; અમે તો પરવશ પડયા, બહારે ચરજે આજ, આઘ શક્તિ તું ઇશ્વરી, નવ ખડે નામ; હાંકી ઉડયા તે સમે, કરવા શેવકનાં કામ. બેઠા કુરકટ ઉપરે, એતો આડે આંક; વંડ વશીયાછે ગોખમાં બ્રાહ્મણ જાણે કાંક, પ્રગટી ત્રિપુરા સુંદરી, કરમાં ખપર ત્રિશુળ, ભગત તણો ભે ભાગીએ, દુષ્ટનાં છેઘાં મુળ. ઇંદ્રાદીક શેવા કરે બ્રહ્માદિક ગુણ ગાય, દેવ વરણુવ જેના કરે, જો આવો ગોખજ માંહ. આવી વશીયાં અંખીકા, કોટીક બ્રહ્માંડનું નુર; ત્યારે તો બળ વધીયું, ગોખતણું ભરપુર. આવી બહુચર ગોખમાં, ટાળ્યું રહેતું દુખ; કટક સહીત રાજ જમ્યો, જેજે લાગી ભુખ. કર તણી જે કુલડી, ઢાંઢી ચાદર એક હાથી ઘોડા માનવી, ભરયાં પેટ વીશેક; હજુએ અન અંબાર છે, રાજને લાગી હોંડ; વીંછુ ભમરા ઉડીયા, લાખ હજાર કરોડ. બાંધ્યા હાથી ઘોડલા, દુખ પામ્યા બહુ પેર; નાહો મહીપત ત્યાં થકી, ગયો પોતાને ઘેર; હરખ્યા સહુ ગોવાળીયા, હેત હઈડામાં થાય; એમ કરતાં નીશા પડી, મંદીર પોતાને જાય. અજ્ઞાની ગોવાળીયા, માયા કેરી જાળ; અંબાને જળ ઓળખ્યાં, રમત જણી ગોવાળ.

ચોપાઠ-વીસરે પડી તે વાત, કોપ એ ન ઓળખ્યા બહુચર માત; એ વાત એ-ટલેથી રહિ, પ્રસીદ્ધ ત્યાંથી થઈ, દેવકુ પાટણ દેવળ ગામ, નકરવાડ છે મોટું નામ; રાજને ઘેર નહોતા પુત્ર, રાજરીઢ બણુ ઘર સુત્ર. નારી બે નરપતને હતી, પતિ વરતા ધરમ પાળતિ; મહિપત કહે માનીતી જેહ, પ્રગટ પુત્ર હોય જેની દેહ. આરાધના અંબાજી નેટ, રહયો ગરભ નારીને પેટ; બેઉ જણોને થયા નવ માસ, પેટ પુત્ર તણી છે આશ, વિનતા બહાલી છે એક ઘણી, પુત્રિ એક શીર તેણે જણી; કપટ કર્યું પોતાને વાસ, વધાઈ કારણ ગઈ એક દાસ. રાજજી એક આવ્યો પુત્ર. ભોગવશે તારૂં ઘરસુત્ર; રાજ મનમાં રીઝયો ઘણું; વાંઝિયા મેહણું; શીરથી ટળ્યું વજ ડાબ્યાં ત્યાં ઢોલ નિશાન. કવીજન બોલે વીવીંચ વીખાણે; મોતી તોરણ બાંધ્યા બારણે, ખરચ્યો ગરથ સુત કારણે; ધીધી ઘણાં પુતને દાન, રાણિને ઝાઝાં માન; કેને નવ દેખાડે તન, રાણી દાશી જાણે મન, વાધે ચંદ્ર શરદનો જમ, વાધે પુત્રી

જાતે તેમ; છાની રાખી તેની જાત, વરસ થયાં છે તેને સાત. દારી સભામાં તેડી જાય, દુર રહી રમાડે રાય વાંધ્યું તેજ કુંવરનું ઘણું; માગું આવ્યું માળવ તણું મોકલી ખાંડ સાથે જાન, ભલી પેરે દીધાં બહુ માન; કન્યા સુંદર રૂડી જાત; વરસ થયાં છે તેને આઠ; પરણી કન્યા આવી ઘેર, છાના લોક વિચારે પેશ; છાનુ ન રહે હાંક્યું પાપ, ચેત્યો તે કુંવરનો બાપ. નથી લાગતું તેનું કાંઈ પસાર, એમ કરતાં વરસ થયાં છે બાર; નારી છે એ નર નહિ સાર, બેસે અશ્વ ખાંધ હથીયાર. ઘેર આવી કન્યા પોતા તણી; ચંચળરૂપ ચતુરાઈ ઘણી, સઘયરોમાં કરે ને વાત; નરૂપત છે નારીની જાત; બે બેનો કાંતીશુ સુત્ર, પુત્રી છે પણ કહે છે પુત્ર; પીચેરમાં તેતો પરવરી, વડી ભોજાઈશું વાતજ કરી; પરણાવી પોચાડયા કોડ, પણ એ વર છે અમારી બેડ. પસરી પુર બાધા વાત, મીત્ર મોહોડે કહે સાક્ષાત; પુઠે વાત કરે જ્યાહરે; અગ્ની અંગ ઉઠે તાહરે.

દોહરા—કુંવર મન વિચારયું, હુંહું જોબન ભરપુર; પુરપારથ કેમ આવશે, પરવડે પંથજ દુર. ગાળ બેસે મા બાપને, જો તજશે પ્રાણ; દુશ્મન હરખે સરવકો લોક હસવું ઘેર હાણ. સજ્યો ગોડો સવા લાખનો, અંગ ઘણું હથીયાર; માઝમ રાતે નિસરયો, રોશો રાજ કુમાર; અરણવ વન આપે ગયો; થયા ખરા મધ્યાન; ભુખ તરશ તડકો ઘણો, નહી અન પાણી પાન; દીઠું ઝાડ વરખડા તણું બાંધ્યો તેજ તાંહ; પ્રથવિ ઉતર પોહોડીયો, સોડ તાણીને ત્યાંહ, અકસ્માત છૂટી અશ્વની ભરયુંતું કાદવ નીર, અશ્વ અનોપમ તે થયો, માહા બળીઓ કે કોણ; મારી હાંકને હણ હણ્યો, તવ જાગ્યો રાય સુજાણ; ઉડીને જોઈ અશ્વની, અશ્વ અનુપ; ફરી ફરી પોતે જીવે, વિરમે પામ્યો ભુપ; એ પાર; ધરતા દીશે દેવની, નહી બીજનું કામ; પ્રતક્ષ દીઠું પારખું; એતો અમુલખ કાર. વજ્ર વિના વિનતા થઈ, તે નાહી ત્યાં નીર, આલોટી અવની વીખે, શુદ્ધ થયું શરીર નારી રૂડી નર થયો, કાણુ ન લાગી વાર; ચતુર લક્ષણ બત્રીસનો, પ્રાક્રમ અપરંપાર; તેજ આપ પલાણીઓ, આવ્યો પોતાને ઘેર; રંભા તેડી રંગમાં, પ્રિત કરી બહુ પેર. મળી સગાં સહુ મેદની, સાથે છે માબાપ; જાત્રા કારણ સહિ જણાં, સ્થાનક આવ્યાં આપ. નહીંદેર નહીં જોખસો, નહીં નવાણ કે નીર; સ્થાનક નહીં એ કો તણું. દેવ હશે કે વીર.

ચોપાઈ—તેડયા પંડીત જોશી ઘણા, જ્ઞાન આગમ નીગમજ તણા; કહો આ સ્થાનક કેનો હાંમ. મણુમવડો કે કોઈ ગામ; પંડીતે પારખ્યું પુરાણ, સુણ તું ચંચળ ચતુર સુજાણ. પુરવે દહીક વીધતા દુષ્ટ, દેવતાને ઘણું દેતા કષ્ટ; દેવે સમરિ આં શકતી માત, તતક્ષણ ત્યાં આવ્યાં સાક્ષાત; સહસ્ર ભુજ કરમાં ત્રીશુળ, કાહાડયું રૂષ્ટ દહીતનું મુળ દાનવ જન કરયોછે તાજ, સોંપ્યું સહિ દેવતાને રાજ; સરવે મળી ને સ્તુતી કરી, ધનધન તું ત્રિપુરા સુંદરી મારયો દહીત આમુંડા તમો, તે નામે

બોલાવું અમો; દીકાં તે તે કીધાં કાજ. બહુચર તારં મોટું રાજ. દેવ ગયા દેઈ તેને માન, માતા પામ્યાં અંતરધ્યાન; આ સ્થાનક બહુચર મા તણું; અપરમપાર પ્રાક્રમ છે ઘણું. પાસે વ્રદ્ધ ધરડાની જાત, તેને કહી સંભવની વાત; શાસ્ત્ર પુરાણ પુસ્તક લખે, પ્રગટ પારખું પુસ્તક વીખે; હ્રિંતો ગોખ તણો ત્યાં રોગ રમત કરતાં કીધો ગોખ, રાજ્યે આવી દીધું દુખ, કુર જમીને ભાગી ભુખ; તે તો નજરે દીઠો અમો, જે જણો તો કરજે તમો; કીધું દેહેરં આપ્યો ગોખ, રહ્યાં બહુચર પોતાને જેખ, હવન હોમ કરાવ્યાં ઘણા, વિપ્ર જમાડયા દેશજ તણા; વાધી જત્રા રૂડી પેર; ગયો રાય પોતાને ઘેર. બહુચરપુર લખાવ્યું ગામ; નવખંડે તે જણ્યું નામ, ઘેર જઈ માંડ્યું ધર સુત્ર, થયા પાંચ પોતાને પુત્ર. તેવી જત્રા માનવ લખે, પુર થઈ હર પડાવી શખે; પુરશારથ આપ્યું જેહને, ધ્યાન બહુચરનું તેહને નહીં દાતાર કાઈ કળજીવ વીખે, બીજી નહીં કો બહુચર પખે. પ્રતક્ષ બોલે બહુચર ધ્યાન, શેવક જનને દેતા માન, લાખ કરોડ આરાધી જાય, તેનાં કામ સવાયાં થાય; કુકડે વાહન પોતે નીસરે, પવાઈ પુજ તેની કરે. માટે તેને તેડી જાઓ, માન સરોવરમાં જઈ નાહો દુઃખ ગોખ જેતાં તે જશે નારીવંત છે તે નર થશે. એવું સાંભળ્યું વીક્રમ વીર, ધરી આપે રૂદેમાં ધીર, મળ્યો સંઘ મળવાનો રાય; જત્રા શું જીગતેથી જાય; પુજ સામગ્રી લીધી હાથ, તેડ્યો દુખીઓ પોતે સાથ; અનેક ભેટ બીજી લાવીયા, સુવાસ તણી ચોક્કી આવીયા, સુધારથી આવ્યા ત્યાં ઘણા, પામે અંન આવે તેટલા; નાહ્યા સઉ આણીને નેહ, નીરમળ થઈ લોકોની દેહ; નવ જેબન થઈ નરેચ; પાછા આવ્યા માળવ દેશ; રૂડા ગામ ભલા જે સુખી, ત્રાંબા પતરે આપી લખી; મુખ પામ્યાં તે નરને નાર, રંગ મોહોલ કીધો તે ડાર કોટી કલ્યાણ રાજનું હજે, તાર નામ નવ ખંડે થજે; નીત્ય પરમારથ કરજે કામ. અવીચળ પરદુખભંજન નામ.

દોહરા—કહે પુતળી રાય ભોજને, એવો થાય જે રાય; તે સીંહાસન બેસશે ધરી જમણા પાય. ચોપાઈ—પાતક પાય જન્મનાં જશે, રૂદે તેનું સકોમળ થશે; જે સાંભળે વીક્રમ ચરીત્ર, પાતીક જાય ને થાય પવિત્ર. નીરધન તો પામે ધરસુત્ર, વંઝા નારી પામે પુત્ર; એવું સાંભળી કરશે દાન, તેને શ્રી લક્ષ્મીનું માન. ચોર અગ્નિનો ભય નહીં થાય, દંડી શંકે નહીં કો રાય; નવે ગ્રહ પીડા નવ કરે, ભંડાર નીત ખુટેલા ભરે. સઉ થકી મોટો છે ધરમ, પુન્ય થકી નહિ મોટું કરમ; કળીયુગમાં મોટી છે શાખ, આપે એક તો પામે લાખ.

દોહરા—કવિ કહે ભાઈ સાંભળો, પુજન મોટું હોય; જેને પુન્ય છે પ્રેમનું, ગાંજ શંકે નહીં કોય. રાજનગરપુર રાજમાં, રહેવું સુંદર ગામ; વીરશ્વર સુત વીનવે, શામળ ભટ શુભ નામ, શ્રીગોડ બ્રાહ્મણ માંગવી, કવીઓ કરો દાસ; કીરપા કીધી સરસ્વતી, અંબાએ પુરી આશ. વિક્રમ ચરીત્ર શુભ વરણવું સંક્ષેપ સુભણ; દીધી

બુધ જેમ સારદા. રસનાએ આપી વાણ. એવા જે દાતા થશે, કરશે રૂડાં કામ;તેહ સીંહાસન બેસશે,દેવ તણે એ કામ. એમ કહીને ઉત્પત્તી,આપે ગદ્ય આકાશ;એહ કથા પુરણ થઈ. કહે કવિ શામળદાસ. શ્રોતા વક્તા સમજતા,કહે કવિતા કરજેડ; શામળ ભટ કહે બોલજે જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા સોળમી સમાપ્ત.

વારતા ૧૭ મી પંખીની.

(પંકજનયનિ નામની સત્તરમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળેછે)

શ્રી ગણેશાનમઃ શ્રી સારદાયનમઃ દોહરા-સીંહાસન જેઠ દીલ ઠરયું,હઈટે થાલી હામ; લીધું મહુરત મુલ અરકનું, કરવા રૂડુ કામ. પુજ્યું આશને પ્રીતશું; તણ પ્રદક્ષણા દીધું;ધૃષ્ટ દેવ આરાધીને, બેસવા મન તે કીધ જમણે પાય જુગતે ધરે, રીઝી બેસે રાય; પંકજ નયના પુતળી, બોલી કહે ના નાય ભોજરાય ભટ ભુપતિ, ચતુર ધરોમાં ચરણ; એ આસનછેઈંદ્રનું,કહુતેસાંભળોકરણ.અનિકરૂણાથીઆપીયું વિક્રમ કેરા હાથ;તે સરખો દાતા થશે,સ્પર્શ કરે તે સાથ ભાગે દુખ ભુતળ શીખે, નવખંડે રહે નામ;એ આશન બેઠા તણું,કરે સરસ તે કામ અવરબેસે એ આશન, ઉઠે બીહીને તરત;દુખ પામે તે દેહમાં,ભાટમ કરતાં મરત.પુન્યવંતા છોતો પ્રિછવું પુરપતી પોઢ્યો પાટ બેઠા તો બળ ભાગશે,ચેતાવું તે માટ,ચોપાઈ-કહે સાંભળ તું કામની ભલી વાત કહિ ભામની; ઘણાં પ્રાક્રમ તે કીધાં ચોર, જુગ બાધાતું જીતું બેર. કોણ ઇષ્ટાની કીધી સેવ; માનવરૂપ થયા એ દેવ;એકે વાત નવ રાખી નુન્ય, શાં પ્રાક્રમ શાં કીધાં પુન્ય; વીક્રમ કહેવાણો મહાવીર, રાખ્યું નામનું જેણે નીર; તેના પુન્ય પ્રાક્રમ કહો તમો, અધીક હેતથી સુણીએ બમો;પંકજ નયના કહે પુર-પતી માલવ દેશ તણો મહી પતી;ગુણ સાગર ઉજેણી ગામ,નઉતમ નીર્મળ વીક્રમ નામ.ઉત્તમ શોભા આડે આંક,અવનીમાં વરતાવી આણ; મુક્તિક્ષત્ર કહેવાયે સાત, તેમાં અવંતી દેવી ખ્યાત સ્વરગ નામની ક્ષીપ્રાગંગ,સ્વરગ મારમ કરતાં શુભસંગ; જમના દુત રહે દુર, પુન્ય પ્રવાહી પરમારથ પુર. નીરમળ નરપત નીરનળ કામ, નીર્મળ શુભ નીરંજન નામ; વીધાવંત વીપ્ર વેદીયા, બ્રહ્મ કરણ તણા બેદીયા. ક્ષત્રી ક્ષત્રવટને જઈ અડે ગઉ બ્રાહ્મણનીવારે ચડે;શુદ્ર કરે દ્વીજવરની સંવ,દીલથી વીપ્રને જાણે દેવ. સવાલક્ષ હસ્તી માતંગ, બુલે બહાર અને અતી રંગ; પં ર લક્ષ પાખરીયા તરી,ખરી ખાંત વીક્રમની ખરી ભારે આણ ભરતખંડે ફરે,દોશી વોકમને દેખી ડરે;એવા સમે વડ વીક્રમ વીર. ધરી ધ્યાનદ્રઢતા મન ધીર. પરીબ્રહ્મ પુજન કરણે, નીકળ્યો છે નરપત બારણે;શીવ પુજન કરી પાછો વળ્યો,દુખીયો કે વાહારે નવ મળ્યો. ત્યારે હરખ ઘણેશે હોય મારા ગામમાં દુખીયો નહી કોય. એમ કહી

પ્રદક્ષણા કરે, ધ્યાન ધૃશ્વરનું મનમાં ધરે; દેવાંશીનું દુખડું ગયું, તે સ્થાનકે એક કઉતક થયું વડ વરૂણ ગાંડો ગંભીર, બેઠો હેઠો વીકમવીર; એક પંખી બીજી પંખીથી, કરે વાત તરતી બે ઘણી; નારી કહે સાંભળરે કંથ, નીત્ય ઉડી હું જોઉં પંથ; મારે તો બાળક રાખવાં તારે તો નીત્ય ફળ આખવાં; બાળક પાસે હું બેસી રહું, વાત તે માટે તમને કહું. કંઈક વાત કહેને કથી, અણબોલે કહેવાતુ નથી. શામાટે દિસે અણચણા, પંખી છો પણ ડાહ્યાં ઘણાં; પંખીમાં પોપટ છે ભુપ, રૂડું તારું રાજ સ્વ-રૂપ. કરમાયું દીસે છે મુખ, તે મારે સાલે દુખ; મુજને કહે મેલીને સાજ, અધીક દુખ પડ્યું છે આજ. પોપટ કહે સાંભળ પંખીથી, શું પુછે વિતક મુજ તણી, આજે હું ગયો વનમાં, પંખી એક મળ્યો તો ત્યાંહ તેણે રૂદન કરી દુખ ભણ્યું, તે મેં બેઠાં શ્રવણે સુણ્યું. તેથી દુખ આવે સાંભરી, જાણ્યું પ્રાણ જાણે નીસરી; ભારે દુખ ખમ્યું કેમ જાય, દુખી દેશમાં કેમ રહેવાય. તેનું દુખ સાંભળી શું કરૂં, પંખી જાત ઝુરીને મરૂં; શું કરીએ જો પંખી જાત, શોકહીએ વિક્રમને વાત. કહે છે વિક્રમ ભાગે દુખ, જે જન જાય તે પામે સુખ; હું મન એવી હું શજ ધરૂં, વિક્રમ આગળ વાતો કરૂં. શું કરીએ નવ સમયે વાચ, તો કેમ રાજ માને સાચ; પંખી કહે સાંભળ પંખી, શી વાત કહું મુજ દુખજ તણી; મારે મીત્ર સુડો એક સાર, આજ મળ્યો તો વન મોઝાર; તેણે દુખ મુજ આગળ કહ્યું, તે મેં મારા મનમાં લહ્યું. તે દુખે રહેવાતુ નથી, મર્મની વાત કહું શી કથી; તવ પ્રત્યે બોલી નાર, વીનતા મનમાં કરી વિચાર. તે મીત્રે કહ્યું જે તુને, મનશા શીદ્ધ સમજાવો મુને કોડથડી વાતો ધીજીએ હેતે હું કારો દીજીએ. વળતો પોપટ બોલ્યો વાણ, ચતુરા સાંભળ ચતુર સુજાણ; હું ગયો તો વનમાં આજ, રૂડા વનફળ લેવા કાજ. મીત્ર સુડો સામે મળ્યો, વનમાં મુજ સામું જોઈ રહ્યો; મારો બાળપણનો મીત્ર, પંખી જાત પણ પરમ પવીત્ર. મન મેલીને બે મળ્યા. વીજોગ બાર વરસના ટળ્યા. મેં પુછી કુશળની વાત, તેને ધીધો આંસુ-પાત; ઘણું ધુશકે ઘાટે રોય, નેણે ધાર ન ખેંચે કોય; દુખ સાગર આવી મન ચઢ્યાં, અખંડ આંખે આંસુ પાંડ્યાં; રદય તેહનું ફાટી જાય, અતીશય દુખથી નવ બોલાય; નંતો કહ્યું તું છાનો રહે, તારા દુખની વાતો કહે, એવડુ દુખ તમને શું પડ્યું; સુડાને શું સંકટ અડ્યું; અર્થ ઉપર રાજ ગયો, કહે પુત્ર કુંવારો રહ્યો; કે કંઈ ભુડ્યાં જળમાં વહાણ, ગયો ગરથ થઈ જે હાણ; કે રાજાએ દંડ્યો આપ, મંદીર મોહાર કરી છે આપ; કે વેપારમાં ગઈ છે ખોટ, મોટું દુખ એવડી શી મોટ; એક પહોર એમ કરતાં થયો, ત્યારે કાંઈક રોતો રહ્યો. તેણે કહ્યું હું વાત કહું, હું પાપી અહીંયાં નહી રહું. પાપીનું શાદ જોશો મુખ, તમે પામશો અદકુ દુખ; સાંભળશો પાપીનું પાપ, હાંકી કાઢાડશો આપો આપ, ફટ ફટ કહેશો ચીતમાં ચઢી, નહી રહેવા દો ઘડી; તે માટે કહું તમ થકી, મુખ નહી જુઓ વળતી નદી; સાંભળ તા મુકે સાગર નીર,

ધરતી તો ઝીલે ધીર. ડુંગર ડોલી હેઠો પડે, સહુકોને મન અચરત અડે; કોટ હાંકી કહયાથી ઘણું, બીજી િધન શું કહુ તે તણુ.

દોહરા—ત્યારે હું ચરણે નચ્યો, એ સુડાને આજામન મેહેલી કહો વાતડી, લોપો સઘળી લાજ; લક્ષણ સઘળાં હું લહુ, મનનો મેલું મોડ; દાવાનળ દુખતું પડ્યો, જાણુ હું કરજોડ. દુખ લંજન તો રામ છે, બીજો વિક્રમ રાય; મેંતો કાને સાંભળ્યું જે વીતક કેરી વાત. પરમ વાત અમે કરી, જે વિવેક વિચાર; દેવ આજ્ઞા દેઉં તુને. પ્રિતે ન આપે આપ. આલ થકી અંત લગણુ, જે વિત્યું હોય તુજ; રામ દવાઈ દેઉં તુને, સાચુ મનાવો મુજ. શુક તે સાચુ બોલીઓ, લાગી મનની ભરાંત; મીત્ર વાન કહુ તુને, આપણુ છીએ એકાંત; નર પોપટ કહે નારને, મીત્રે કહી છે એહ. હેડળ બેઠો સાંભળે, રાજ વીક્રમ તેહ. નરનારી વાતો કરે, બેઠો વડગંભીર; હુપતી બેઠો મન ધરે, વડે ભાગ્યાં વડવીર.

ચોપાઈ—શુક તે શામા પ્રત્યે કેહે, પંખો પંથ ઉત્તર એક રહે; હીમાચળને જોડે વન, જોતાં પરવત પામે મન, વનસ્પતી જ્યાં ભાર અહાર, વખાણતાં તો લાગી વાર જાઈ જાઈ ચંપાની કળી. માલતિ મરૂઓ વેલજ વળી; સીતાઈળ દાડમ કદળી દેવ, અખોડ પસ્તાં નાગરવેલ; સુખડ કેસર કેરાં છોડુ, દ્રાક્ષ ચારોળી બદામો મોડ. પ્રેમલ પારી જાતકનું વન; કેવડો કેતકી અંબુજ અન્ય; ગુલાબ અરગળ કેરી બેહેક, પરવાળાં વસાણાં લેહેક. જયકળ જવંત્રી સુંક, બરારા બેહેક આવે છે કુક; તજ તમાલ પત્ર લવંગ, એલચી ઝુમખા સારંગ સંગ. વડ પીંપર અધીકા બહુ સાગ. અંબા આંબુ બહુ લક્ષે લાખ; બીજી જાણે વંદાવન. તેને ઉપમા ન થઈ અન્ય. જોવા સરખી તે વન જાત, મુક્તિ ક્ષેત્ર અથ નહી રજ માત્ર; તે વનમાં રહે પંખી ઘણાં, તે આ હારિ ઉત્તમ કુળ તણાં. લવાર તે તર મેના મોર. પોપટ સુડા હંશ ચકોર, કપોત કાગ કરંજન કોલ, ચકવા ને ચકવી અમોલ; રેવા પારેવા ખંજન મીન, લેલી લુક માલખર લીન; અનેક પંખી બીજા પાસ, પવિત્ર પંખી ચતુર છે આસ. હું પાણુ વસ્તો તેણે ઠામ, શુભ સારંગ મુજ નીરમળ નામ; કરોડ પંખી ત્યાં કરે કસોલ. ઝાડ લતામાં ઝાકમઝોળ; ભર્યાં નવાણુ ત્યાં નીરમળ નીર, રહેતા અમે તરવરને તીર; એવે સમે એક શુક આવીયો, ને મારા મનમાં ભાવીયો. પ્રાકરમ તો તેનાં પવિત્ર. મેળાપણે થયો મુજ મીત્ર. આગતા સ્વાગતા કીધી ધનિ, પ્રિતે પરાણાગત તે તણી; નીત્ય ફળનો આપુ આહાર, રહેવા આપ્યો મારો ઠાર, રાખ્યા પરાણા એકજ માસ, તેના મનમાં પોહોતી આશ. જતા માંડ્યું પોતાને ઘેર, તેણે મન વિચારી પેર; મીત્રને આશીર્વાલ થાઉ, પછી હું મારે મંદીર જઉ. એણે ભકતી ઘણેરી કરી. તેણે મયો છુ ઠરી; તેણે મન એવું થાપીયું, અમરફળ મુજને આપીયું. રૂક નામ અમરફળ તણું; એવુ ફળ આપ્યું મુજ હાથ. હું વળાવા આલ્યો સાથ. એતો એના વનમાં

ગયો, હું મારા ઠેકાણે રહ્યો.મે તો મારા મનમાં ધરયું,અમરફળ કેમ ભક્ષજ કરું; અમરફળથી શો લાભજ લેઉં; મોંઘી વસ્તુ મહીપતને દેઉં; ઘણુ જીવીને શું કીજીએ કેમકે રૂડાને દીજીએ; ઉત્તર પંથ ઈંદરજીતરાજ,લાખેણી લોકમાં લાજ. તેણે જેને કીધુ કામ, પંખી પાવક ધરાવ્યું નામ; તેણે પુન્યનુ કામજ કરયું, સોળ જોજનનુ વન અનુસરયું. વનસ્પતી નીપજે છે નેહ,તેને વેડી ન શકે તેહ.તેના ફળ તે પંખી ખાય, આનંદ ઘણો તે વનમાં થાય;પંખી ઉપર એવી પ્રિત,રાજએ કરી એ રીત; નવાણુ કરાવ્યાં તેની તીરે, સીતાદક ભરાવ્યાં નીરે;તે સૌ પંખી પાણી પીએ,આ-શીશ ઘણી રાજને દીએ; મેં તો જાણ્યું રૂઢીયા સાથ;આપું ફળ રાજને હાથ; અમર થાય તો પુન્ય આચરે, પ્રતિ પાલન પંખીનુ કરે; એવું વિચારી નગર આવીયો, અમરફળ તેતો લાવીયો. સભા સરવ બેઠી છે જ્યાંહ, મહીપતી આવી બેઠો ત્યાંહ; શુક કહે હું જઈ બેઠો હાથ,સુક કહે સ્ત્રીની સાથ. હેઠથી વિક્રમ શાંભળે;તેમ તેમનો સંદેહ ટળે; દિઠું સુખનું ભારે રૂપ. અચરત પામ્યો ભારે ભુપ,ઇંદ્રજીત અચરત હવો,દીડો પંખી અવનવો; કહો પંખી ક્યાંથી આવીયા, સમાચાર તે શા લાવીયા; કોહો તમને સુખકે દુખ,પ્રકાશ કરો સભામાં મુખ. બોલ્યો શુક સભા સાથમાં.આ-પ્યું ફળ રાય હાથમાં.તારે પુન્ય પ્રતાપે કરી,અમુલ્ય વસ્તુ તુજ આગળ ધરી હરી ભક્ત તારા છે હાડ, પાળો છો પંખીનાં લાડ. તમ ઉપર હેત છે ઘણું, પ્રતિપાલન. કરે અમતણું; હેતે શું ફળ આપું અમો, હેતેશું આરોગો તમો; અમરફળ છે એનું નામ, એથી થાય તે કહુ તમ કામ; સદા તમો રહેશો જોખન વેશ, ઘોળા નહીયાયે તમ કેશ શુભ સ્ત્રીના કરો સંભોગ.દેહ ન વ્યાપે તારે રોગ;દેહ દોહલી દુરેજશે,તેથી કામ તમારું થશે; પવિત્ર જાણી લાવ્યો પાસ, સદા ભોગવો લીલ વીલાસ હરખ ઉ-પન્યો રાયને ઘણો, મુણીયો મહીમા અમરફળ તણો; મુજ સાથ તો મિત્રાઈ કરી, ભોજન આપ્યું થાળી ભરી; કહું નીત રમવા આવજો, સમાચાર વનના લાવજો; રીખ માગી ગયો હું ઘેર, કહી પંખી આગળ જઈપેર; પંખી મોટા વનના ઘણા; ધરડા ડાહ્યા છે તે તણા, તમે કામ માઈ કરયું. ફળ રાજ આગળ જઈ ધરયું.રાજ કેમનો મિત્ર નથી, પુરાણ કોડ કહે છેકથી હવે આપણો કામજ ટળ્યો; રાજ શતરૂ થાશે ભલો,રાજ કરવતની એકજ ટેવ. જતાં વળતાં વહેરે જેવ;ડાહેએમ વીચારી પેર, પછી શું કરી રાયે પેર. એકલો જો હું એ ફળખાઉ, અમર એકલો જાને થાઉ; તેણે અવસર એકે નવ સરે,મુજ આગળ ખીજ કેમ મરે;માટે લુદ્ધિએક મનમાં ધરું; અમરસઉ સહોદર કરું;તેને એવી ઇચ્છા થઈ, વાવ્યું ફળ વાડીમાં જઈ. શુભ પ્રકારે કીધી સાર; વાવ્યુ હેતે વાડી બહાર; ચોકી મુકી છે ત્યાં ઘણી, પ્રતિ પાળકરે ફળ તણી; તેના મનમાં પહોત્યાકોડ, ઉગ્યો શુભ અમરફળ છોડ. શુક ઉપર તે વા-ધ્યું હેત, મહીપત માન દે સભા સમેત; ઉગ્યું ફળ તે તારો પાડ,એમ કરતાં થયુ તે

ઝાડ. એમ કરતાં તેને ફળ થયાં, દિઠે દુખ સૈકાના ગયાં; અચરત એહ કળી કાળ-
માં, ફળ બેઠા તેના ઝાડમાં; પાકયું ફળને સાખજ પડી, વધામણી ચાલી તે ઘડી;ક-
રાવ્યું રાજને જુગતે જાણે. સાંભળ રાજ ચતુર સુજાણ; ખીજ ફળ છે ડાળ વીશેક
પાકી હેઠે પડીયું એક. જે કહો તે અમો કીજીએ, હુકમ તમારો શીર લીજીએ; અ-
ધીપતી કહે લાવોની આંહ. ભરી સભા તે બેઠો જ્યાંહ. મનમાં ઉભટ મળી આવી-
એ, રાજ પાસે ફળ લાવીયો; દિઠું સડિને નજરે ભરી, જોતાં આંખ સહુકોની ઠરી;
હેતેથી એ ફળ કાપીએ, પ્રથમ તો બ્રાહ્મણને આપીએ. તેડયા ગોર તે પોતા તણા.
મહા પવીત્ર વિદ્યાએ ઘણા;નાહાનાં મોહોટાં આબ્યાં બહુ, ઘર કુટુંબ સભાએ સહુ;
રાજએ પાસે તેડયો પુત્ર, જેથી શામે છે ઘર સુત્ર લાડકવાયો એકજ એક, પાસે
તેડયો કરી વીવેક, અધીકાર વરપતણો અગીઆર,પુરણ વરસ થયાં છે વાર; તે ઉ
પર છે અધીકો નેહ, સમીપ સુત બેસાર્યો તેહ.

દોહરા-મહીપતીયે કર છુરી ધરી,મેહેલી ફળને લાગ;સુક્ષ્મ સુક્ષ્મ તેહના કરયા
પુરા સત લાગ. પ્રથમ આપ્યો ગોરને. પછે પંચ પ્રધાન;કોડે આપ્યો કુંવરને, સાચો
જે સંતાન. દયા કરી દાસ પોતાને, એ જયક જન લાગ; એવું જાણી ભુપતે, આ-
પ્યો એકજ લાગ; બોલ કરયો ખીજકને, સાંભળજે સડો લોક; માસે તમે સહુપા-
મશો, સેહેજ ન કરશો શોક. પંડીત આદે પામીયા, સરવે પામ્યા મુખ,પુછવા કોને
નવ રહ્યા, તરતજ મેહ્યું મુખ; ચાખ્યા તે ચીત ચળચળ્યું; લાગી સહુને લેહર;
અમ્રત ફીટી વિખ થયું, સડિને ચઢીયું ઝેર શીંગડુ થઈ સડિકો પડયા, જાણે પામ્યા
મરત; અચરત વાત અધીક થઈ, વાર ન લાગી તરત; દેવાંગત તો શી થઈ,કેઈએ
ન જાણ્યો મર્મ; રાજ ક્રોધે પુરણ થયો, મેહ્યો મનનો ધરમ; બાળું પંખી જતને,
ટાળું તેમનો ઠામ; ક્રીયા દીવસનો વેરવી, ક્રીધું એ કામ. મેં માઠું હાથે કરયું,
પંડિત મારયા પુત્ર; પ્રધાન દસોદીશ બહુ દમ્યા, લાગ્યાં ઘણાં ધરસુત જુઓ એ
શુકે શું કરયું, શી વિચારી પેર; અમરત કહીને આપીયું, જેમાં ઝાડું ઝેર; ક્રીયા
દિવસનો દાઝીયો, ક્રીયા દીવસનું વેર; કપટે આપ્યું, મુજને અમ્રત કહીને ઝેર,
ઝાહુ અને જીવતો, તોડુ પાંખજ આપ. માફ પંખી સરવને, એને માથે પાપ. એમ
કહી કોપે થયો, આપ વિચાર્યું મન; કરા ચોધ ઇધર તણો, બાળો બાધું વન;
ઝોડે ઝાળ નખાવીએ, સુતાં ઝાલો રાત; સાંકડે આણી સરવને. પોષ્ટ પરભાત.
લક્ષ હજારો કોટીધા, પંખી આણી આંચ; બાળવા તત્પર થયો, દીવસ ચડયો ઘડી
પાંચ. જીવ અલી કરોડો ગમે, આણી અદકી દાઝ; વન બાધુ વીંટા વીંટુ, પંખી
ખજલણ કાજ. ચોપાઈ-જે નરપતી નમેરો હોય, તેને વારી ન શકે કોય. થયો કોપ
ક્રતાંતજ કાળ, ઠામ ઠામ નખાવી જાળ. પંખી નાશી કો નવ શકે, બાળી મેલો
વાંકજ પખે,હતો એક ધરડો પ્રધાન,મહિપતી આગળ માગ્યું માન. સહસા કામ

રખે એ કરો, કહુ વાતને મનમાં ધરો. સહિ માણસ બહાલો છે જેહ, હજુ પ્રાણ એને છે દેહ; આયુષ્ય હોય તો ઝેરજ વળે, ઇશ્વરની ગત કોણજ કળે; દીવસ એક બે જોઈએ વાટ, પછી ઘડીએ પંખીનો ઘાટ. કઠી આપણા તો જીરો; પંખી સડકો પ્રાણે થશે; પછી વીમાશણ કરશે તમે, કહુ વાત એ ઊપર અમો દોહરા-રાજની નગરી વિશે વસે વેહે વારીયો નર એક; વેપાર વાહાણુવટી તણા, શાવટ ન્યાવટ નેક. પાંચ વરસનો પુત્ર છે, વરષ અઢારી નાર; અલખત તેણે અતી ઘણી, વીદેશ તણા વેપાર; ભરતાર ગયો પરદેશમાં, વીત્યાં વરષજ ખાર તરણી મુકી ઘર વિષે, કોડીલો જે કુમાર. બહાદુર ખત્રાસ લક્ષણો, સુભ કરમાં સુખણ; પ્રચંડ દેહે પ્રોટો થયો શાં કરૂં મુખ વખાણ; અંગ આલુશણ અતી ઘણાં, રાજ તેજ મહા રૂપ; દેહ સકરમી દીસતો, જણે ભારે ભુખ. ખાય પીએ ખુબી કરે, ઘણા હેતથી ઘેર; પીતા પરદેશ ગયો, શી થઈ તેની પેર. તેર વરષ તરતિખશુ, ઘણા કમાયો ગરથ; દેશ દેશ આવ્યો પોતા તણે, અલખત અદકી અરથ, છીપ્યાં વાહાણુ સરીતા ત્રોટે, કહી નવ કોને પેર; નીશ અરચા જોવા ગયો, ઘણા હેતથી ઘેર. વેશ વપુએ પાલટયો આવી બેઠા બહાર; જાંબે ઉભો જળીએ, નીરખો ત્યારે નાર; પુત્ર મેલ્યો તો પાંચનો થયો વિશને વેશ; અરસપરસ નવ ઓળખે. જે પરકયો પરદેશ; દુખે આંખ કુંવર તણી, દુખે પીડા અપાર; લોચલોચના કરે ઘણું ગોઠે નહીં તે ઠાર. સુંદર સેહેજે વસની, હોંશે હિંચોળા ખાટ; મસ્તક ખોળે માતને, મુકયું હતું તે માટ. નીંદ્રા આવી નારને, નીંદ્રા પામ્યો પુત્ર; શેઠ બહારથી નીખરતો, સમજતો નરી ત્યાં મુત્ર બિંબવંતી જોખન તને; જોખનવંતો તન; કરી કલ્પના કારમી, મુરખ તેનું મન. કમાઈ કરે તે કારમી, જોખ કરે છે જર; દાવાનળ લાગ્યો બહુ, ક્ષણ ક્ષણ લાગે ખાર; પાપ રૂપ થઈ પરવરયો, લોહ કટારી હાથ; જઈને મારયા જરને; રાખીતિ જે સાથ. જ્યાં ઉતરયો તે ત્યાં ગયો, ત્રિપરીત કરીને વાત; પ્રીછે પેર પછે પુત્રની, ચો ફોટે પ્રભાત, ક્રતક પુત્ર માએ લહયો, નીમેશ રહયો નહિ નેહ; કાયા પછાડે કામની, દેવલોક ગઈ દેહ. ઘેર આવ્યા પછી ઘરઘણી, દીઠો કારમો કોપ. ત્રાહ ત્રાહ કરી રહ્યા, કીધી લજ્જ લોપ. ઘણુ વિમાર્યો મન વિશે, બેઠી હત્યા બાળ; દેહ ત્યાગ પોતે કરયો, કાયા પછાડી કાળ.

ચોપાઈ-ચોપટ કહે સાંભળરે નાર, દુખ મિત્રને અપરંપાર; એવી એણે વાતજ કહી, તેથી મુજને ચિંતા થઈ. નારી તું કહે તે કરૂં, તે સાથ સહેજ સંચરૂં; મુજને કાંઈક આપો સુઝ, ધરવાત પુછુછું તુજ, મારો મિત્ર તે જશે ગંગ. હું પણ કરીશ તે સાથે સંગ. ત્યાંહ જઈને પાડીશું દેહ, મારે પ્રોટો સનેહ; દુઃખ આપણથી ભાગે કેમ, સાચું ન કહે તો મારા સમ; નારી કહે સાંભળરે ઘણી, મારે તુજશું પ્રિતજ ઘણી. નાવ વિના જે જીવે નાર, ધીક ધીક છે તેનો અવતાર; નારી જીવતાં નાવજ

જશે, કાયા શા કામે આવશે. પાંચ બચ્ચા તો છે, માહારાં એ પણ છોડું છે તાહરાં; તેને પણ સાથે તેડશું, મિત્ર સાથે પંથ ખેડશું ગંગા સ્નાન કરીશું જઈ, દેહ પાડશું નીરમળ થઈ; દુખ થકી સુખ સાંપડે જમના દુત તો નહીં આભડે. એથી સુખ આપણને કીયું, જમની જાત થકી હું બીહુ; જમના દુત સામુ નવ જોય, ગાંજ ન શકે આપણને કોય કોઈ એક વઢતો હોયે જન, વળગે વરક્ષ ઊગરવા મન; સમરથ હોય તો રક્ષા થાય, નહીં તો તેની સાથે જાય. રૂડા જનની એતો રીત, પાળે પોતે પુરણુ પ્રીત; માટે મીત્રને તેડો ઘેર, આસ્વાગત કરીએ બહુ પેર. મળ્યાં એકઠાં તે તો ત્રણ, વાત રૂડી સંભળાવી કરણુ; વીઠમ રાય ઊજેણી ધણી, ચાલી ખ્યાત જુગ માંહે ધણી. આપણે તેની પાસે જશું. ત્યાં જતાં સુખીયાં બહુ થયું; પવિત્ર રૂડા તે પ્રમાણુ તેને જુગતે કરીએ જણુ. લક્ષ વશાતે દુખ ભાગશે ગજ વીના તે શું ગાજશે; શુદો કહે શું કરશે રાય, ભારે કામ એથી કેમ થાય પરદુખભંજન એનું નામ. મમતા એ રાખે છે મામ; ભુખ્યો તરશે આવે જન, તેને શેર અપાવે અન્ન ભુખ્યાની ભાગે છે ભુખ, ટાળે તેનાં દેહનાં દુખ, બચક જન નવ ખડે રે, ભલો ભલો લોકામાં કરે; તેથી નામ દુખ ભંજન પડ્યું, અધીક જનને અચરત અડ્યું; ગમે એવો પણ માનવ જાત, પુન્ય કરતાં વાધે છે ખ્યાત; એના થકી સરે નહીં અર્થ ભલો થાય તો આપે ગરથ; ભાટ ચારણનાં સારે કામ દુખ ભંજન પાડ્યું તે નામ સુખ દુખ લખી હોએ છાપ, અમો દેહ પાડશું આપ; માથે તો નવ બેસે પાપ, પંખીનો નવ લેવો આપ; પ્રાણ તજું જઈને વાશીએ, ભાગીરથી ગંગા કાશીએ. પંખી એવિ વાતો કરે વિક્રમસેન રૂદેમાં ધરે; કદાચ પંખી ઊડી જશે તો મુજથી કેમ પેદા થશે; માટે હું છતોરે થાઉં, કપ્રા સમ પંખીના ખાઉં ભાગુ દુખ મનાવું મન, ઊગારૂ તે પંખીજન એમ વીચારી જોડ્યા હાથ, બોલ્યો નરપતી પંખી સાય દ્રઢ થઈ રાખજે મનમાંધીર માફ નામ તો વીઠમવીર પ્રધાનને સોંપ્યું છે રાજ, આઠ્યો નીશ ચરચાને કાજ. બેઠા પોહાર થયાં હું ત્રણ, સાંભળી વાત તમારી કર્ણ. તારા મીત્રનું મોટું દુખ, શી પ્રતાપ થશે સો સુખ. તે રાજની પાસે જઈ, તુજને તો ઓર્શીગલ થાઉ, ઊગારૂ પંખીના જન, ત્યારે મુખમાં મેલું અન્ન ઊતાડું મુજ શીરથી ગાળ. અંશ માત્ર ન રાખુ આળ; નીરમળ કડે હું તારૂં નામ, ઇશ્વર આણુ કરૂં એ કામ. તેનો રાખો દ્રઢ વીશ્વાસ, આવી બેસો મારી પાસ; વચન તમો ત્રણે જે કહ્યાં, આવ અંત સુધી મેં લખ્યાં. સઘળો પામ્યો છું હું પાર, વાત કરતાં ભાગે વાર; ઘેરીને પાંધ્યું બધુ વન તપે તેથી હમાઈ માન.

દોહરા—પંખી અચરત પામીયાં, જ્યારે દીડા ભુપ; એધાણે તો ઓળખ્યો, રૂડો રાજ સ્વરૂપ. અંજે અંજો ઓળખ્યાં, સમુદ્રિક એધાણુ; ધન પતાકા છત્ર કર, સાચો વીર મુખણુ શુક કહે રાય સાંભળો, હું જોવા આવું ત્યાંહ; વણુ પુછે તો મુજને નાંખે

અગ્નિમાંહ. ત્યાં ચાલે નહી તમતણું, જેવી તેવી રીત;અપજશતો છે અતી ઘણો, તે કેમ લેઉ શીશ,ફટફટ સહી પંખી કહે વળતિ દે સૌ શ્રાપ;નજરે કેમ દેખી શકું, પ્રગટે મોટું પાપ; અમે ગંગાજી જશું, પાડીશું ત્યાં દેહ; નજરે દુખ ન દેખું તો, દુધે ઉઠ્યા મેહ. ગરજ હોય જે તાહરે, જા ઉતરની વાટ;સાથે આવું તમ તણે,ઘડે અમારો ઘાટ; નો તમને હું શું કરું, ખોયા પુડે પ્રાણ; માટે કરગરી કહું તને,જીગને કરું છું જાણ. ખુની ખરો અન્યા ઘણો,હુણ હરામી નામ;અરણુવ અપસક્ષણ તણે તેહ કર્યાં મેં કામ. ચોપાઈ-નરપતી કહે ત્યાં જશું અમે,સુખમાં આ સ્થાનક રહો તમો. ગામ કામને કહે મુજ નામ, જાઉં એકલો કરવા કામ.તમો ઉડી જાઓ આપો આપ, તમને બ્રહ્મ હત્યાદિક પાપ; કદાચ મુજથી ન રહે રંગ, તો વળતો તું જાજે ગંગા.મારું વચન જે મિથ્યા થાય,વચન જતાં તો જીવજ જાય;કોટી કરમ પ્રતીજ્ઞા કરી,રાખ્યાં પંખી સ્થાનક કરી, સમરયા શીવ સમરી હરસીદ્ધ,પંથ પવન વેગથી હીધ;મન વેગે જોતામાં જાય,તે વેળા એક કહિતક થાય,આગળ ઉનાં આવ્યું ગામ, અજોપાળ રાજનું નામ; તે ગામ ગયા જાહરે, અરધી રાત ગઈ. તાહરે. વાટે નહિ માનકો જાત; વળી અંધારી માજમ રાત,પુરૂષ એક જાયછે ત્યાંહ, બાળ એક જા-લ્યો છે બાંહ.ભેટા ભેટ આવ્યા જેટલે વીક્રમને વળગ્યો તેટલે, રાખો મારા દેહમાં પ્રાણ, દીસતો છે ચતુર સુજાણ. અરજ શુભી બાળકની કણું હું આવ્યો તમારે શર્ણ. શરણાંગત સરખા છે તમો, એવું જાણી વળગું અમે. એમ કહીને વળગ્યો જઈ. રગઝગ ધરી બે ચારેક થઈ; વીક્રમસેન અચરત ભાખીઓ, તે બાળક ઘણું ત્યારે કોપ્યો રાય.અલ્યા રહેરે વેગજો;સાંભળવાદે વાત;તે પહેલોઅડે તેહને,તો કરી-શ તારી ઘાત.કહાડી ખડગ ઉભોરહો રાય કરીમન રીસ;સમીપ આવેએ બાળને,છેદુ તારૂ શીશ.અજોપાળદેએકલો,ચઢીઘણેરિ રીશે કોપકરીને શું કરે,પંથીછે દશવીશલ ગી રાહ ઘણી તીહાં ચડ્યો રાયને ક્રોધ;એટલે ધાઈ આવીયા,ચોક્કી કરા બેઠ્ઠ.એમ કરતા અજવાણ થયુ,પોફાટયો પરભાત; ત્યારે રાજએ નીરખીયો કૈાતક સરખી વાત.એક રાજ તે ગામનો, બીજે રૂડે રૂપ; વીરમે પામ્યા લોક ત્યાં, કોઈએ ભારે ભુપ દીઠા રઢીયાળો રાજવી, જાણે વીક્રમ વીર. પામે નમ્યો તે પુરપતી ધારણ ન રહી ધીર, તેજ પુંજ તરતીબશું,દૈવત કામ; માગ્યુ આપો મુજને, કહો તમારૂં નામ. પ્રદક્ષણા દેધને નમ્યો, તે નગરનો રાજ; ભલે પંધારયા અહીં તમો કરવા રૂડાં કાજ. કોણ નગર કોણ બેસણું કોણ કાજ કો ભુપ; કોણ કામે અહીં આવીયા, રઢીયાણુ રાજ સ્વરૂપ રૂડી રિતે રીઝમાં,તેડી લાવ્યો ઘેર. આસ્વાગત રૂડી કરી. પુછવા માંડી પેર. આસન આપ્યું અતિ ઘણું બેઠા જઈ એકાંત; પગે લાગીને પણમ્યો,ભાગવા મનની ભ્રાંત, બાળક બાહ્ય ધરી રહ્યો, શુભ પ્રકારે શર્ણ; પ્રતી ઉત્તર પછી ફર્યો, તે સાંભળાવો કણું.

ચોપાઇ—પંથી કહે સાંભળરે રાય, સંક્ષેપે સમજે મનમાં; ગામ નામ પુછે છો તમે, પરદેશી પંથી છું અમે; મારા મનમાં કંઈતક ઘણું, દુખ કહેવાદો બાળક તણું, મધરાતે ક્યાંથી આવીયા, બાળકને ક્યાંથી લાવીયા. શા દુખે એ બાળક રૂવે. મુજ સામુ શા માટે જીએ; પછી લેવાદો પાર, પછે કરીશું આપ વીચાર. કહેવાદો બાળકનું કરમ, ઇશ્વર રાખશે સડિનો ધરમ; ચીંતા ન કરશો તેની ઘણી. લાજ રહેશે સડિ આપણી વીક્રમપ્રત્યે આલ્યું નહીં, સંકટ ભારેનડીયોમાંહી બાળકને પછેઝાલ્યો બાંહ, ખાંતે બેસારયો બોળામાંહ માથે ફેરવ્યો પોતે હાથ, વાટે કહે મુકીને લાજ; સુખે વાત વીતકની કહે. વરતી નચીત થઇને રહે. બાળક કહે સાંભળરે તાત, કહું સંક્ષેપે વીષક વાત હું નથી બોળખતો તુંને આત્માજ્ઞાન મોઢું છે મુને. મોઢા જાણીને આવ્યો શર્ણુ, કહું વાત સાંભળરે કરણુ; અજેપાળ રાજનું નામ, રાજ કરે છે આગે કામ; એના કરમ તણે જે ભોગ, એને દેહ રાક્યો છે રોગ; રક્ત પીતને કોરે ગળે. બધી જાત તે ભડકે બળે, બેસતાં ઉડતાં નવ રહેવાય, ભારે દુખ તે નવ કહેવાય, બધા દેહમાં અગ્નિ દુખ; નીંદ્રા તરૂણ ગઈ છે ભુખ. જાણ કોણે જે એકલો રાત દીવસ કહે છે હું બળયો; રોગ એવો થયો રાયને, વેડે દુખઘણું કાયને વઈદાં તેણે અધીકાં કીધ, એક કાજ તેનું નવ સીદ્ધ; એકવધ આવ્યો તો આંહય, ભરી સભા રાજની માંહનાડી જોઈ નરપતિ તણી, દેહની પીડા દીડી ઘણી. રાજ લાગ્યો તેને પાય, એસડ આપી એલવને લ્હાય, આપું તુંને અલેખે ધન. ત્રસ કરે તમારું મન.

દોહરો વઈદકે શાસ્ત્ર વધજ ભણ્યો. લીધો તેનો પાર; એસડ બતાવ્યું તેહને. કરી મન વિચાર. પુરૂષ બત્રીસ લક્ષણો તેની પાસે જાય. મમાઈ કાઢે તેહની તે તરતી બે ખાય. બાકી ઉપાય બીજો નથી, રોગ ક્યમ નહીં જાય; એ ઉપાય હવરાં કરો, કાયા સીતળ થાય. બત્રીસ લક્ષણો પુરૂષ વીણ; થાય ન તારો કામ; ગરજ હોય તો તે કરો, મુકો મનની હામ ચોપાઇ—એવું કહીને વઈદજ ગયો, રાજ તો ચીંતાતુર થયો; એક અરથ એથી નવસરે. અહુર પુરૂષ કોણ પેદા કરે, બત્રીસ લક્ષણો ક્યાંથી મળે; લાગ્ય આપણું ક્યાંથી ભળે; બોળ કરવા માંડી તે તણી, એની દેહમાં પીડા ઘણી; બુદ્ધિવંત એક બ્રાહ્મણ ઘણો ભણ્યો શાસ્ત્ર સામુદ્રિકતણે; તેને તેડીદીધાં માન, વીવીધ પ્રકાર કર્યુ સન્માન, બત્રીસ લક્ષણો પુરૂષ હોય, તે બતાવો મુજને કોય; ગોર કરી તમને પાપ શું, વડાં દાન હેતે આપશું; રાયના બોલથી હરખ્યો બ્રહ્મ, તેણે એ બતાવ્યો મર્મ; જોજો તેણે કીધું કામ, લીધું તેણે મારનામ તેણે લહું, માર નામ રાજને કહું, લોભી નર થયો આપ. તે તું શાનું ધરમને પાપ, પ્રથમ વેદ નમેરો થયો, આપ લોભી કહીને ગયો; દયા શાની વઈદને મન, અનેક ઝાડ કપાશે અન. અનેક એસડ કરે છે કાજ, દયા કરે હઈડેથી તાજ, થોડો રોગને ઝાઝો કરે. પાપે પેટ પોનું ભરે; આપ સ્વાસ્થ તણી છે ગરજ. કરી ગયો રાજને અરજ. વઈદ સમ જુઠો નહીં

અન્ય, શાની દયા પાપીને મઠ. વળી વધદિનો શાનો વાંક, જે ઘટે તેવો કહે આંક; મારા બાપને એકજ પુત્ર, દુરબળ પણે ચાલે ઘર સુત્ર, પત્રીશ લક્ષણા તેને ઘેર, પુછ્યો રાયે ખાંતેપેર; હેત પ્રીતને ઊલટ ઘણે, આઠ્યો ઘેર મુજ તાતજ તણે; કહિતક સઉને લાગ્યું ધણું, સનમાન કર્યું અધીક તે તણું; માહારાજ મહિપતી કેમ આવીયા લાલ ઘણા અમને લાવીયા. રંક બ્રાહ્મણ છું તારે નામ. કાંક દિને અમને કામ; અમ ઘેર આજ ઓચ્છવનો દીવસ, અમ ઘેર આજ બ્રાહ્મણને ધરા અમ ઘેર આજ ઓચ્છવ આ જાગ્ય, ભુપતી આવ્યા મોટું લાગ્ય; રાજ કહે આઠ્યો માગવા, બીજું તો પાએ લાગવા. આપો તોતો ઓડું હાથ; નહિ તો સીદ માગુ તમ સાથ; એવી સાંભળી રાયની વાત; વળતાં માતાને તાત શી ઘોઢી માગો છો પેર, શી છે વસ્તુ અમારે ઘેર; વસ્તુ હોય તો માગો તમો વચન સહિત તે આપુ અમો, ના અક્ષર કહિએ જે આપ; પ્રલે-કાળનું પાપ, છાની રાખીએ તમથી વસ્ત, તો નરક પડે અમ અસ્ત. એવી પ્રતી-જ્ઞાતા તે કરી, તેથી રાજ બેઠ્યો ફરી; મારે માગવાનું છે મના, બેઠ્યે છીએ તમારો તન. જગલવન છે જેનું નામ. આપો તો તેનું છે કામ; પુત્ર આપતાં કારજ થશે, દળદળ સાત જનમનું જશે. તે બ્રાહ્મણને પુત્રજ ચાર, તેણે ઘરમાં કર્યો વીચાર; એક ક્ષત્રી મોટાછે દેવ, કરે ગઉ બ્રાહ્મણની વારે ચડે, પુજ્ય પદારથ હયડે અડે, રાજ બાળકને લઈ જશે, ભુડુશું આપણને થશે; ખવરાવે પહેરાવે ઘણું, તેજ વધારશે તન તણું. આભુષણ પહેરાવે અંગરાજને ઘેર રૂડો રંગ; આપણ રંકને ઘેર શું ખાય. ભુપતિ ઘેર ભુડુ શું થાય. આપણ જાતે તો છું બ્રહ્મ. નહી કરે એ કુડાં કરમ; બીજું વચને બંધાણ આપ, ના દેતામાં બેશે પાપ; પ્રીતે પુત્ર એને દિલ્યે. દક્ષણા આપે તો લીજ્યે. કરજોડીને બ્રાહ્મણ રહ્યા કોડે વચન રાજને કહ્યાં; એ પુત્ર રાજ તાહરો, એમાં અરથ શો છે માહરો. તું છે આપ નગરનો ધણિ, સહુકો પ્રજા તેતમ તણી; પ્રીત થકી આ પુએ પેર, તેડી જાઓ તમારે ઘેર. મહીપતી કહે કરો કાંઈ તુલ, સુતલીધાની કરીએ સુલ; બ્રાહ્મણ ભરાંત નથી આણુતો, વિચાર બાળક નથી જાણુતો. કર જોડી કહે સાંભળ, મુલ કરતાં આવે લજ્જાય; એ વાતે મુજ માનજ ઘટે; એતો નહી બ્રાહ્મણની વટે રાજ કહે ઉપજવો સુખ, એવા તે નવ ધરશો દુખ; હશી વીપ્ર વળતો બોલીયો, પડદો મન તણો બોલીઓ લાખ મોહાર સોનાની સુલ, કર્યું પી-તાએ પુત્રનું મુલ. મહારાજ મધરાતે આવજો, ગાંડ ગરથ બાંધી લાવજો; જાણે નહી પાડોશી પ્રીત, રાજ તેવી કરજો રીત. પુત્ર હાજર છે લઈ જજો, તમો મારગ તમારો થજો, પરદીને રાજ ઘેર ગયા, કુડ લક્ષણ પીતાએ ન લદ્યાં; મધ્ય રાત થઈ જહરે; મહીપત આવ્યો તાહરે લક્ષ મોહારતણો જે ગર્થ, આપ્યો હાથ સરે જેમ ગર્થ આપ્યો તે ઘેર, પોહ્યો પુત્ર તે નીંદા ભેર; તેને ધનશુભાર્યો વાદ, સુત જગાડી દીધો સાદ; જગો સુત સાવધાનજ થાઓ, જજમાન કેડે જુગતે જાઓ; કરાવશે ઘણેરાં ઘણાં,

જલ્લ કરશે ઝાઝાં તમ તણાં. ધરશે હેત સગપણુ સાંકડા, ઘડાવશે કડાં વાંકડાં; કોટે હાર કાને કડી, કરમ રેખા તમારી વડી, આપણુ દુરબળ જાતે નટ, પુરૂ નવ ભરાયે પેટ; સમ્મુ પહેરવા ન મળે વસ્ત્ર, ધાતુ પ્રાત મળે નહી વસ્ત્ર, અલખતોતો આપણે ઘેર નોય, પુખ્તીપાત્ર પીળે છે તોય કુસને આસને દીસો તમો, તે દુખે દાનુકુ અમો, હવે તો રાજ દ્વારે જશો. ઘણુંક કુખીઆ આપે થશે. કપટ વીચાર તો તેશું લહે, રૂડુ રૂડુ મુખથી કહે; રાજ તો ગરજ વશ હોય, હા ના ત્યાં કહેનારો કોય, હું ત્યાં જાઓ નીંદ્રા તણ, વીચાર કરયો મનહરને ભણ; રાજ આંચો છે મધરાત, એતો અસંભવીત વાત. અલેખે આપ્યો છે ગર્થ મારો જરૂર પડ્યો દીસે છે અંથ એકલો આંચો છે થઈ સુખણુ, પ્રીત કરી લેવો છે પ્રાણુ; ખત્રીસ લક્ષણો મારૂ નામ કાંઈક કરવું દીસે છે કામ. કાગ જાત ન હોય પવીત્ર, મહીપતિ કોઈનો હોય ન મીત્ર. હેતે આખી પીતાને માય, મારે મોંઢે ન કહુ જાય; મા બાપનું કારજ થશે, જીવ વધકુંઢે મારો જશે; એને અગે વાધ્યો છે રોગ, આંચો છે કરવા સંજોગ સુખી થશે મારાં માબાપ; થયો ઓશીંગલ એતો આપ જે આવરતા પુરો થયો તો તો હું એને ઘેર મર્યો; કાંઈક આયુષ અધુરૂ હોય, તો તો વાટમાં મળશે કોય, એવો વીચાર કરી મન આપ, મધરાતે આંચો એ સાથ; વરસ થયાં છે અરધી વીસ, લક્ષણુ પુરાં છે ખત્રીસ, સમજાણું સઘળો એ મર્મ, પણ વીધાતા એ લખ્યું છે કરમ; વીધા વીનય વીચેક ને રૂપ. કરમ વીના પડીયાં જઈ કુપ ગુણ લક્ષણુ ચતુરાઈ ઠાઠ. કરમ વીના ઉઠી છે વાટ; ડાહ્યાણુ બુદ્ધા નીર્મળ નેટ, કરમ વીના ઉઠી છે વેઠ. કવિત ચતુરાઈ ગુણ બહુ મળ્યાં, કરમ વીના એ સર્વે બળ્યાં; પ્રપંચ ભેદ જાણતા જગ, કરમ વીના તે ઉઠી આગ. કાળો કરૂપ અને મુરખ મરમ, જીત્યો તે જોરાવર કામ, ઇશ્વર સમરતો આંચો આપ. સમજ્યા નહિ મારાં માબાપ, મને મારવાના ડિચાટમાં એવે દીઠા તમો વાટમાં; નીકટ સમીપ આંચો જેટલે, રાજ એ ન દીઠા તેટલે; અંબુ-જ દલ દીઠાં નયન, પ્રથવીપતી તણાં એ ચેન, દિરધ બાહુ મનોરમતી જાણ્યામોટા પ્રથવીપતી તે ખીજે નર જાણે કોય, વીસવસા તે વીક્રમ હોય; એવુ જાણીને દીધી દોટ. આવીને વળાંચો તમ કોટ. પછે પ્રીત થઈ માહો માંહ, આપણુ સહુકો આંચ્યાં આંહ; ડાહ્યો હોત તો મનમાં ચેત, જે મુજ ઉપર હોયે હેત, ઓસડે વનસ્પતિ વડા-વસોમારી મનાઈ કઢાવશે; એ રક્ત પીત જે થયું, તે લક્ષણુ જોતાં મેં લહ્યું. પોતાને અરન સાધવા; મુજને આપ્યો છે માત્રવા, મુજને નિરચે મારે વાટ, લોઢેલીટીપટોળે ગાંઠ; માટે તારૂં સુંદર રૂપ, દીસો કો નગરીના ભુપ. ઉગારો તો તત્પર થાઓ નહી હો જેમ આંચ્યા તેમ જાઓ; હું તો કહુ છું છાની વાત, રાજ તો નથી લેતો જાત. એતો છીક નથી આણુતો, જાણે વીકરમ નથી જાણુતો; મારા મનતો જે છે પાર, શું જાણે એ બાળકુમાર, માટે કાંઈક પાડો મુજ, કરી દેખાડો ને ગુજ; વીચારથી લાવે

એ આપ, તેને માથે એનું પાપ; વીધા હોય તો ચાયક ભણે, નહીતો આર અગી આરા ગણે. ઊગરે જીવસરે જો અરથ; પંચે પીતા મારાનો ગરથ; રાજાજનો રોગજ જાય, તો કામ અમારું થાય. કોઈકે જામે એતો વાત, સળ પામે પીતાને માત; ઉમે દવારે લાગ્યો એહ. સાજી સેવા પોતાની રેહ. ભેદ પ્રપંચ કરયા છે કામ. આપો ગરથ ગણી બહુ દામ; નવ કરવો તેને નિરાસ, એના મનની પોચાડો આસ. એની દેહનો જાયે રોગ, ત્યારે રહે સવળો સંજોગ; હીમત હોય તો એ ફળ દાખે, નહી તો વાત અહીંયાંથી રાખ. પ્રકાશ વાત કરો જો આપ, મુજ સરખા કોટી વધ પાપ; મારી તમારિ ગુંગજ હોય. તે અન્ય વાત ન જાણે કોય. રહે દોણીને આપે દુધ. એવી કરો નીચારી બુધ, તો તો એ ઘડને ઘાટ; નહી તો જાઓ તમારી વાટ.

દોહરા-રાજ તો સંકટ પડીયો, વારે વળગ્યું વગ; એક દુખ છે દેખમાં બીજું અડીયું અંગ. એનું દુખ ભાગ્યા વિના, મુજથી કેમ જવાય, જો બાળકએ ઊગરે, કાયા શીતળ થાય. રાજને મ્હેવું નહી, ટાળવો એનો રોગ, પંખી પાસે પછી જવું શો મળીયો સંજોગ, વાડ કહી છાનો રહેયો, થયા એકકા તણ; વાત સખી મનડા વિશે, ન કરી ત્રીજે કરંણ. તે નગરનો રાજા, તેણે કરયા પરણામ; પુછી પાર લીધો તમે, કહો હવે કાંઈ કામ.

ચોપાઈ-સાંભળ ઓ નગરીના રાજ, તમ નગર રહેવું છે આજ; ઉતરવા આપો એક કામ, થોડું શેક અમારે કામ. એકાદશીનું મોટું વરત, અન્ય પાણી ન લેવું તરત; એટલું કામ દેઊછું તુને, બાળક આજ આપો એ મુને. બ્રાહ્મણ જાતી પુજ કરું, ચરણા મરત લેઈ મુસ્તક ધરું; એક રાત વાતો કીજાએ; પ્રભાત સમે પાંડોદિજાએ ફરી વાત પુછી જો વાણ, તો આઘ શકિતતીની તુજને આણ; કામકાજ પુછેજો મુને તો બાળ વધાદિક પાતીક તુને એકાંત ઊતારો આપો કામ, તમે તમારે લાગો કામ; કપરા સમ દીધા છે તહી, ફરી વાત પુછાઈ નહીં. મુન્નત લેઈ બેઠો ત્યાંહ, અગોચર સ્થાનક મંદિર માંહ; તેણે વિચાર્યું રૂદિયા સાણ, ઊજળો માત્રતે જાણું આજ; વહાણું તો વહાણામાં જશે, એતો એને મારગે જશે; બ્રાહ્મણ વળતી જશે કયાંહ, મધરાતે નાંખુ મધ માંહ; કતીભાર નીત્યે ખાઈશું. જશે રોગ સુખીયો થઈશું વળતી પુન્ય કરીશું ધણું, ટાળીશ પાપ એ હત્યા તણા; વેચાથી આપ્યો માખાપ, શાનું મારે માથે પાપ; એવી મનમાં વીમાસણ થાય, રાજ એકાંત ઊતારે જાય; સ્નાત કરી જઈ આશન કર્યું, ધ્યાન માત હરમીઠનું ધર્યું; પોઢાડી મુકયો તે બાળ, એવે થયો છે સંધ્યાકાળ; અરે માત સુજ માથે તું, ધણું કષ્ટ વેઠું છું; મારે સાથે સંકટ પડે, ત્યારે આવી વારે ચઢે તું નોંધારાની આધાર, મારૂં દુખ તે મુજને ભાર; શો પડયો છે મારો વાંક, પીલાય છે ધણું તારો રાંક, મારે તો તારી હીમત, પુણ આધને મેં તો રાત; માતા તાત મોશાળજ તમે, તારા જોરથી ગાણુ અમે; દુખ ભંજન પડાવ્યું

નામ, પથર એ શું કીધું કામ. કીધું તો ઉતારો પાર, શેવક બાણી કીજેસાર. ધરમ મારગ ચાલુ પાંસરો, એક તારો આશરો; મારે માથે તારું જોર, નહીતો હું અકરમી ચોર. એક ઇષ્ટ તણે પ્રતાપ, કહેવાડિ હું અતલીબળ આપ; રાખો ખળદ પોતાનું આજ, તો રહેશે શેવકની લાજ લાજ જતા તો જીવજ જશે, તેહ કલંક તારે શીર થશે; એમ કહીને સાદજ દીધ. પાળી કર પોતાને લીધ, પળે પંખી પીડાયે ઘણું, અતિ ઉચાટ એ બાળક તણા; માતા મમાઇ કીજીએ, ઓસડ રાખને દીજીએ; છાનુ રાખવું તેનાસમ, એ વાતનું કરવું કયમ એકે વાત નમુએમને. ઉદો ઉદો ભવાની તને. સંભારી ઉમીયાપતી ઇશ, કરે કાપવા માડયું શીશ હાંડાં કરીને ઝાઝ્યોહાય. બોલી માત મહીપતની સાથ; સાક્ષાતકારકો શક્તી સ્વરૂપ, તેજ નીરખનાં હરખ્યા હુપ. તેજ પુંજ રૂપેછે ઘણી, વિનતા સોળ વરશ તણી. અષ્ટ ભુજને રૂપ અપાર, કંઠે મુક્તાફળનેહાર; રકતાંબર પેહેરયાં છે વસ્ત્ર, અષ્ટભુજએ ધરયાં છે વસ્ત્ર, નિધ ભયાનક વાહનરૂપ, ઝાઝુ માનુ દીવ્ય સ્વરૂપ; સુંદર પાત્ર કરમાંહે ધરયું, દરશન માત્રમાં દુખડુ હરયું, વેણા પુસ્તક ધરયાંપાણ, વેદ મંત્ર મુખ ઓસે વાણ; નમેદેવ જેની દેહને, સનકાદિક સેવેતેહને; શેવક સાચો દિલથી ચાડ, પત્રક એકમાં બહારે નાય; કલ્પવ્રક્ષ જે સાધનતણી, આવી જ્યાં ઉજેણી; પછી ઉડ ઉડરે અડિથીજગ, ન વાંછીત વરદાનજ માગ, વિક્રમ કહેછે બણે છો તમે. શાને મોઢે માગુઅમો; સંકલ્પ મનના જેહ, સરવે તું બણેછે તેહ. એ રાખનો રોગજટાળ, જીવતદાન આ હાણને આલ; દુખી દુખીને તું છોડવ, મુજ સેવકને લાડ લડાવ. બાળક પીતાનો રહે ગરથ, એટલે સરે સરવનો અરથ; કોઈ કોમના ન બણે મરમ, એટલેરહે સડિ કોનો ધર્મ. કહે માતા સાંભળરે તન, એનો પાપી છે રાજન; પેલા ભવનાં છે એને પાપ, એને શીર ઘેનુનો આપ નહિડત્યારો એની જોડ, રક્તપીત થયા છે કોડ; અભય અનાયક પાપી એહ, માટે રોગ વાપ્યોછે દેહ; અદાન નીદાન ચાકીના જોગ, તેથી બશે એનો રોગ; બીજા ઉપાય નથી કાંઈ અન્ય; જશે રોગ કરશે જેમપુન્ય; સત હસ્તી સોનાના કરે, ઉદર તેની મોતી ભરે. નદિ વયે સમરપે બ્રહ્મ, ત્યારે જુટે પેલા કરમ; પેહેલાં સુણતાં ન આવે પાર, કહેતા પાપ લાગે બહુ વાર; અંટલુ પુન્ય જો એથી થશે, તો રાખનો રોગજજશે; બીજો વળી કહુ એક ઉપાય, તેણે કાઢનાં આઠાં બય; તેલ કઢાડિ કાળેઘણું, રૂધીર બત્રીશતક્ષણ તણું; નવે નાડથી કહે ત્યાં હ નાંખે ઉકાળા માંહ; તેલ તેહજ વટાહુ થાય, રાજ કોડીયો તેમાં નાહાય. પુન્યકરે થી પાયજ ખસે, ચોળે તેથી આઠાં જશે, વાત એટલી હહડે ધરે, જેને ગરજ હોય તે તો કરે; બીજો ઉપાય તો એકે નથી, ફરી ફરી શું કહીયેકથી. કરૂણા કરીકથન એ કહ્યાં, અંતરધ્યાન તો અબા થયાં; મહીતીયે વીચારયું મન, એથી ઉપાય બીજો ની અન્ય, કરૂણાનીધીએ કહ્યું જેટલું, મારે તો કરવું તેટલું; ગરીબ રાજ

કયાંથી કરે, એથી અરથ એકે નવ સરે. એને માથે હત્યા થાત. એ રોગ કેમ નવ
જાત; કારણુ તે કુવામાં પડે, ગરજે પાંગળો મેડ ચડે. એને અગ્નિ આડો આંક, શો
ગરીબ રાજને વાંક; તેલ મંગાવ્યું વેગે કરી મેલ્યુ ચુલે માટજ ભરી. પુરણુ ઉનું
થયુ જહરે, નવે નાડ છેદી તાહરે; વેદના લક્ષ વિછી તણી; વેદી પ્રથા રાજએ ઘણી.
ત્રણ ત્રણ તાસ છેદતાં તાપ, આવરદાથી જીવ્યો આય; સકોમળ જાતે લાગી દહેર, થયે
બ્રહ્મ ચઢે જેમ ઝેર. ચેતન રૂદેથી ગયું, ઉગ્યો મુરજને વહાણુ થયું; વીક્રમ કેરી એ
થઈ પેર, શું નિપજ્યું બ્રાહ્મણને ઘેર. વિદ્યારથી બાળકના મીત્ર, આવ્યાં તેડવા પર
મ પરમ પવીત્ર; નીશાળે મોકલો જેમ બ્રાત, બોલ્યાં તેનાં માને તાત, નીશાળે નહી
આવે બાળ, વળાવીયો એને મોશાળ; ત્યારે ખીજે બોલ્યો તન. વીચાર કરી પોતાને મન
નારે ભાઈ એ જુડાં માત, તમ આગળ કહુ સાચી વાત; વેચ્યો માડી જયો ભાઈ; માહુ
કીધુ એમ સગાઈ. એમણે ગાંઠે બાંધ્યો ગરથ, રાજ લેઈ ગયો કાંઈ અરથ; શું જા-
ણે શા કામે આજ; લેઈ ગયો બંધવને રાજ, માને બાપ નમેરા થયા. સુત વેચેદ
રીદ્ર ગયાં; એટલી વાત જાણી એટલે, વીદ્યારથી બોલ્યો તેટલે; સાંભળરે તુ ધે
લા બ્રહ્મ, તે તો માહુ કીધું કરમ; કાં બાગ્યું કાચુ ધર સુત, ગયો હાથથી તારો
પુત્ર. મધમાં નાંખીને મારશે, મમાઈ આસડ તે કાઢશે; પુત્ર ખોયો તે માહુ કી
ધ બાળકની બ્રહ્મહત્યા લીધ, એતો બ્રાહ્મણ તું હારીયે ધીક ધીકાર રહી આલીચો
લોભી ગરથ કાયા જોહની, હવે આ મુકો તેહની; એકું સાંભલ્યું મા ને બાપ, પાયે
લાગ્યાં આપો આપ; કેહેર ભાઈ કોણે કહ્યું તને તે વીસ્તારીને કહો મને કયાં સાંભ
ળ્યું તારે કાને, તે અમને સાંભળાવો વાણુ વીદ્યારથી બોલ્યો તે બાળ, તમે એનાં
છો કાળ, મુજ ખીતા પડીત ઘણો, તે પુરો હિત રાજ તણા; તેને મન છે અદકી સુ
ચ, એકાન્તે રાયે પુછી ગુંજ મારોતે કહોને કેમ કઈ હું આપ. રાજ કહે કહું કેમ
કધી, એક વસ્તુ મને મળતિ નથી બત્રીસ લક્ષણા પુરૂષજ હોય, તેની શોધ મંગે ન
હિ કોય હોય તો કાઈ વરણુવો આજ, આપી ગરથ કરીયે શુભ કાજ; મોં માગ્યું મુ
લજ દિજ્યે; આસડ આ સર્વતું કીજ્યે. મારા તાતનું મુરખ મન તેણે બતાવ્યો તા
રો તન પાપી પેટ મોટી ઓશીયાળ બતાવ્યો બત્રીસ લક્ષણો બાળ તે વેળા હું પાસે
હતો સાંભળતો હતો અણ છતો અણ છતો; ત્યાંથી મેતો દીલમાં ધરયું, આપ્યો પુ
ત્ર મેં માહું કરયું એનું મુન્ય પાપી હારશે, તારા બાળને મારશે, જે કોઈ હાઈ હો
ય હેત, તો તો હું ચેતાહું ચેત. એમ કહિ ગયો તે બાળ, માબાપને તો લાગી બાળ
ખપર દેહ તણિ વીસદી પગની બાળ માથે નીશદી બટીયાં ખેચે નરને નાર વેખે
આવ્યો રાજદુવાર અરે રાય તું ભુડો દુષ્ટ કેમ દે છે બ્રાહ્મણને કષ્ટ આ અવતાર; છે
કોડ અનંત; હવે જીવતાં પડશે જાંત; પાપી પતીત છે તારું મન, કેમ લીધો તેં માર
રો તન પાછો દ્રવ્ય લેને તાહરો દેખાડ પુત્રકયાં છે માહમે; પાળ્યા પુત્ર આપ્યો સવ

વથી શેને મારવા આપ્યો નહીં એસડ કરવાને કારણે, કપડે કેમ આવ્યો ખારણે; પાળી મારી પીડે કાપશું બ્રહ્મ હત્યા તુજને આપશું પુત્ર મારો પાછો દિલ્લે, નહિતો અમારી હત્યા લીજીયે; બીજા પાંચ છે મારા તન, તેનું મરવા ઉપર મન માત પી તા અમારાં મરે પ્રતી પાવણુ તે કોણુ કરે; માટે અમો તજશું પાણુ, એવી બાળ ક બોલ્યો વાણુ. અત્યારે તેતો બોલ્યા રાજ ગનમાંહે ધરતા બહુ લાજ, લાજ; કેમ વેચાતો આપ્યો તન ત્યારે વિચારયું મન ફેકટ વઢવા આવ્યાં તમો, ધાલીએ ધાલી પીલીશું અમો; વેચી ઘોડા દણુજદે, આપ્યો ગરથ પાછો કોણુ લે બધા નગરે ચાલી વાત રાજએ કીધો ઉત્પાત પોતાની દેહને કારણે બાળ હત્યા બાંધી ખારણે ફટફટ સ ઉકોએ કહ્યું હવે નગર રાજનું ગયું; જે દેશે બ્રાહ્મણ પીડાય, તે દેશે કયાંથી મુખ થાય ભુંડું ભુંડું સડોકો કરે, તે રાજ રૂદેમાં ધરે આવ્યું. જ્ઞાન વિચારી પેર, એ બ્રાહ્મણ મરશે મુજ ધેર; કરોડ પાપ કહ્યાં છે કથી ભુંડું બ્રહ્મ હત્યાથી નથી, કાયા કાજે મા રૂ બાળ, જીવડું છે કેટલાએક કાળ રાતે દેડ બળેએ આગ, નથી રહેવાની એક બગ માટે હત્યા શાને કરું જળસાઈ કરીને મરું ઘડી એક એમ કરતાં થમ વીક્રમસેનની મુરછા ગઈ ઊઝ્યો જોવા આવ્યો ખાવણુ પંડીત રૂવે છે પુત્ર કારણે વિલાપ કરે છે એ ની માત, કરવા બેઠી આત્મઘાત વણુખુટે શા માટે મરો પુત્ર તે શાને કરો; ધેર વળાવું તારો તન, એથી બમણું આયું ધન ઘડી એક બે ધીરજરાખ, ને વચન મા સુરજ સાખ; તેને ધીરજ દઈ વળ્યો; ગામ તણા અધીપતીને મળ્યો તેનું છે કર માયું મુખ, ઘણુંક દિલમાં દિઠું દુખ, તેને જઈ રાણીને કહ્યું, મારું આવળું પ્રથમું હું પ્રાણુ તનુ માહરો ટેક, સંભાલે તું તાહરો બ્રહ્મ હત્યા લીધે બહુ ભોગ. એ વાતે સાચો સંજોગ; મુજ વીના તો છુટકો નથી, સાચું કહું તુજને સરવથી ત્યારે રાણી બોલી સતી, સાંભળો સ્વામી મારા પતી; દેહને રોગે મરશે તમો, કેટલા કાળ જીવશું અમો. સો નારી વારી છુ અમો, ભાગ્યવાન મુણ કહું જે તમો; સન રાણી ને બે શતદાસ, તે વેળા હતિ તે પાસ તમ સરખાની સહાય જો જહે, શી ગત આજ અમારી થશે અમે બળીયે તમારી સાથ એવું વચન તે આપ્યું હાય પાસે હતો તેનો પ્રધાન મહીપતે દીઠું બહુ માન પ્રાણુ તનુ જોગણુવેશ તું સંભાળને તારો દેશ. જમોર કરિને મરશું અમો, રાજ રીધ ભોગવજો તમો પ્રધાનને તો આંસપડયાં રાણી રાજ હઈએ ચડયા; તારૂં લુણુ છે પેટ; તમ વિના જીવડું તે વેઠ તેમ પહેલે; હું કાહાડીશ પ્રાણુ. ઇષ્ટ દેવને ગુરૂની આણુ; કલ્પાંત કરે અમે મોલની માંહ વેગે વીર આવ્યો છે ત્યાંય શા માટે સડિ દુઃખજ ધરો શાને નઈણુ આંસુ ભરો ધીરજરાખી ઉભા રહો સત્યવાત મુજ આગળ કહો. કહેતાવાત ન ધરશે લાજ; સાચાને બેલી ઇશ્વર આજ ભુટે રહે વેગળો ભુગદીશ, સાચાને સાત્વી છે ઇશ વીકત વાત કહો મુને હેત કરીને પુછું તુને.

દોહરા-દુખીયે મન વિચાર્યું, પાસે આવ્યું મરણ, જુદું રાને બોલીયે સાચુ સુણજે કરણ મારા દેહમાં રોગ છે, ઉઠે અગે બહુ આગ; કુરૂપ દીસુને કોડીયો. નહી રહ્યોની જગ વટે મારગુ આવીયા. વધડ અમારે ઘેર, તે શું પ્રીત અમો કરી કહી ઓસડની પેર બત્રીસ લક્ષણાપુરૂષને મધસંગાથે ગોળ; તવ છીતળ થશે. નીત્યા અંગે ચોલ તંતો કહી મારગે ગયા, પંડીત તેડયો પાસ, બત્રીસ લક્ષણોભળે, વસતો ક્રીયે વાસ. તેણે એ બતાવીયો. બ્રાહ્મણ કેરો તન અરથી તો પ્રીછે નહી, કરયું લેવાનું મન લીધો દ્રવ્ય આપી અમો છાનો તે મધરાત; મારગમાં મળ્યા તમો, નવ કહી કોઈ ને વાત અંવે સુરજ ઉગ્યો ચેત્યા માને બાપ કરવા કારણ આવીયાં દેતાં જુજને શ્રાપ ત્યારે જ્ઞાન આવ્યું વિપ્રને, દુખ કેમ દેઉં; જીવીશ કાલકુડું કેટલા સાત હત્યા શીર લેઉરોગ ખમાતોમં નયી. દેહનો કરશું ધાત તે અહુ આગળ મે કહ્યું વીનતા આગળ વાત શતનારી ઘેર સામટી બેસત તેની દાસ પ્રધાન આદે પ્રીછવો પ્રાણ તમે મુજ પાસ.

ચોપાઈ-તેડવું પડે છે સહુ સંગ. કરવો નીરવે દેહનો ભંગ; દેશબધો દેહવટમાં જશે, રાજ કોઈ દુશમનનું થશે. પરસાવો અધીકારી અંશ, અપુત્રવંત માટે નહી વંશ; માટે કલ્પના કરીએ અમો, પુછાછો તો સુણજે તમો. ત્યારે બોલ્યો વિક્રમવીર રાખો ભાઈ રૂદેમાં ધીર; સાચી વારતા કહીછે મુને, તો મરવું નહી પડશે તુને, બ્રાહ્મણને વળાવો ઘેર. બમણો આપ્યાથી ગરથ, પુન્યથક્રી સરે સરવે અરથ; મનાવ્યું રાજનું મન, તવ સોંપ્યો વિપ્રનો પન; દ્રવ્ય આપી પગે લાગીઓ કરજેડી મેહતલ માગીયો; રખે દેતા કાંઈ મુજને શ્રાપ, અપરાધ ક્ષમા કરોજ આપ. એમ વચન રાજને કહ્યું બ્રાહ્મણ સઉને શીતળ થયું; ત્યારે દેહથી રોગજ જજે, કુશળ કલ્યાણ તમારૂં થજે, પંથીને દીધી આશીશ; ગયાં ઘેર ઉગમતે દીશ; સઉને ધીરજ દધને નમ્યો, આનંદ માંહે રમ્યો ને જમ્યો; પછે પોતે બેઠો એકાંત, ભુપત મન વીચારી ભરાંન; બેઠો પંખી જેની જગ, તે રાજ જઈ લાગ્યો પાગ, વીચાર તમારો મેં જાણીયો, વીપ્ર ઊગારયો તે પ્રાણીઓ કરી વાત રૂડી તે ધણી, ઉતારી હત્યા મુજ શીર તણા, મારા કરમ તણા છે ભોગ, તે તમથી નવ જાએ રોગ; લાલચ શીદ જુડી દીજીએ, કહો તે કામ અમો કીજીએ, આત્મઘાત કરવા દો, તમો પંથ તમારો લો જીવવું છે તે સરવે ફેક. હાસ્ય હશારત કરશે લોક; વિપ્ર ઊગારવા માટે કહ્યું, તે મેં મારા મનમાં લઈું.

દોહરા-ત્યારે પંથી બોલીયો, સાંભળ સાચું રાય; તારો રોગ દેહવટ જશે, હત્યા તે નહી થાય ધીર ધરી ધીરજ ધરો, ધીર ધટી ચીત્ત રાખ; ટાણુ રોગજ તાહરો શ્રી સુરજની સાખ. ખાઓ પીઓ ખુબી કરો, ધરમાં જઈને આશ; ધડી ચાર પુરી થને આવજે મારી પાસ, અચરત પામ્યો કોડીઓ, ખયો મોહોલની માંહ; વાત કહી સુખ ડિપજ્યું, આનંદ અંગ ન માય.

ચોપાઈ-વિક્રમ મન વિચારજ કરે;મહિપત મેલેતો નહીસરે;મનમાં એકવીચા-
રથો મરમ, ઇશ્વર રાખ માહરો ધરમ. તેડયા વીખ તે ગામજ તણા, આળ્યા પંચ
વીશથી ચોમણા, જોવા સરખી એતો જાત્ર, વેદ વિચીત્ર પુરણ પ્રાત, પગે લાગીને
દીધાં માન;કબુલ કરો એક માફ દાન, સુકી કણેક લુખી માહરી.કરવેડ અમો તા-
હરી; કાગળ લખી અમે દીજીએ ઉજેણી માંહે લોજીએ; વીક્રમ સેનનો છે પ્રધાન
કાગળ જોતાં દેશે માન; કાગળમાં લખી આપુ જોટલું તરત હાજર કરશે તેટલું
વીખ કહેલ જોજો તમો, પ્રગટ રરોતો જાઉ અમો પંથી કહે છાતું લઈ જાઓ
તેથી આગળ સુખીયા થાઓ;સીવચાજ્ઞાની સાચું ભાખું સરે અર્થ એવું હુંલખું
કહે વેદીયા સમજી નહી, જે લખો તે કહોની અહી; ભુપત કહે રાખોજ ભાર.વીચા
ર કરતાં લાગેવાર બ્રાહ્મણકહે ઠગ દિસે તું તારૂ લખ્યું કેમમાનુકું સરવે વેદીયા ધે
લા જાત,માની નહી પંથીની વાત ઉધારે લખવું તે સાથ ચોડવો રાજ પ્રતીગ્રહહી
થ રીસાઈ ચાહ્યા જ્યાહરે,પંથી પગે લાગ્યો ત્હાહરે સ્વામી બેશી મેંમન લકુંલખુ
પત્ર તમને કહું કોઈ આગળ કહો આણે દીશ.બ્રહ્મહત્યા તમારે શીશ હસ્તીદેમ સ
વાસો કરે,ઉદરે અમુલખ મોતી ભરે;જતાં વાંત તમને આપશે.ગુરૂની અધીક કરી
થાપશે માટે શીધ થઈ જાઓ ત્યાંહ ક્ષીપ્રા ત્રઠ ઉજેણિ માંચ કૃષ્ણારપણ અહીંયાંકર,
આગળ તમારા કરમાં ધરૂ વાર લાગે વેગે જાઓ ગંગા સમાન ક્ષીપ્રામાં નાહો.

દોહરા-સત બ્રાહ્મણ સાથે હસ્યા ખડખડ આપો આપ, દીસતો છે રાજ પીઝુડા
કરે જવાખ આપે તેને અધીકે એ લખતાં શાની વાર;ઉજેણી જઈ માગીએ દે કોઈ
મોહોકમ માર.વાટે લે કોઈ લુગડાં દુખાડીએ બેઉ પાગ કો પાસે જઈ માગીએ જ્યાં
રહેવા જગ હવડાં અહિ ભાળીએ લેહેણું બીજે હાથ સત ખાવું પોતાતણું લેવુંહા
થો હાથ એતો સત્ય માનું નહી નીસ્યે જુડી વાણ; જવું પંથે વેગણું ત્યાં થાવુ કેપ
માન ત્યાંગયે આપે નહી કહેશેલખીયું ફેક;પાછાવળીને આવિએ,હસેગામનાંલોક થોડુ
હોયતોમાગીએજુગતેવાત જણાય;ગપ મારે છે તું ઘણુંતેતો કેમ મનાયકુટીમરીએ
કાસડુ, જોઈએ ધરનું કામ; તું અહિંથી અગીયારા ગણે, તો તેમાં કોણ જમાન.
હાથ એડાવોછો અહીં, જડવું બીજી જગ; આશરાગત આપો તમો વગો કયાંયી
ભાગ્ય ના કહી બ્રાહ્મણ નિસરયા હાથ ન ચોડુ આહ; લખી આપી પંથે પડો, જો-
ળ્યા લાવો કયાંહ. કોણ જમાનજ તાહરો, કોણ મનાવે મન કેને ઉધાર ધીરીયે, જે
આપો એટલું ધન.

ચોપાઈ-પંથી કહે નાસોછો કેમ, કહો તેવા હું ખાજી સમ; નવ પામી તેદેજો
આપ, કહો તેવાં શીર લેઉ પાપ. ત્યારે બ્રાહ્મણ ઉમો રહયો, વળતી સમ રાજએ
જે કો આપે એણું તોલ, જુડાં મેહેણું બોલ જોટા લખે ખુણામાં ખત, આપી
પાછી લેછે વસ્ત; આજ તજે પીત્રીને દાન, એકાદશી એ ખાયે અન્ન; જે કન્યાનો

વીક્રમ કરે; વીઘા રૂપી જોગી વરજ ધરે આભકછેટે શીવને અડે, વણુ વાંકે સાધુને નડે બ્રાહ્મનો કહેવાયે શેઠ, પાપ ઉદરે ભરશે પેટ; પુન્ય તણી જે નરશે રાશ લુણ હરામ તે કવશે દાસ; શીવ પુજ વણુ આપે અન્ન, દાવાનળેજે જઈને વના વરત ન કરે જે નારી થઈ, આપે નહીંજે આશા દેઈ. એવાં પાતીક લોગે મને, જે દ્રવ્ય ના આપે તો મને એવા સમ રાજયે કહ્યા, તવ બ્રાહ્મણ રળીયાતજ થયા. એવા પાતીક લેશે તમે, તો એ કાશીદુ કરશું અમે; નાહાશું ક્ષિપ્રા કેરે નીરખશું વીક્રમ વડ વીરા સુંઢયા બ્રાહ્મણ ઝાઝા સાથ, પત્ર લખીને આપ્યું હાથ. ખરચી આ પી વાટે ઘણી, ચાલ્યા વિક્રમ ઊંજેણી ભણિ, દહાડે કુચ રાતે સુકામ, આવ્યા તે ઉંજેણી ગામ. સઉ સાથે બ્રાહ્મણની લતોર. ગયા વેગે જ્યાં રાજ દરબાર, અલ્યા બ્રાહ્મણે જશે કયાંય. મહીપતિ કેરા મોહોલ માંહ. એટલે ત્યાં બેઠો પરધાન, વિપ્ર જાણીને દીધાં માન; અરે પ્રધાન આ કાગળ લે, લખ્યું થાંહે તે અમને દે; ના કહે તો પાછા સહુ જાઉં, ક્ષણું એક ખોટી નહીં થાઉં; લખના નારાં કો છે કુંડલો, રૂપ દીસં-તો રૂડલો; વરજરે પત્ર લીધું હાથ, વાંચી જોયું સલાની સાથ.

દોહરા-સ્વસ્ત શ્રી ઊંજેણી પતિ કેરા ન માન. લખનારો લક્ષણુ લહો, પ્રિયે તું પરધાન. ખોટી કરશે વીખને, ફરી બોલશે વાણે; નીચે માગું થાનજે, તજવા પડશે પ્રાણ. જીવ ગયે નહીં છુટ્યે આ લોકે પરલોક; આ પહેલું સુકિત હશે, સરવે થાશે ફેક. લોભે જીવ ઘાલીશમાં, વાલો ન કરીશ ગરથ; કાગળ દીઠે આપસો, સરે અમરા અરથ પ્રધાન તે તો મરણપાખ્યો લાગ્યો બ્રાહ્મણને પાગ, માહારાજ સહુ ભોજ ન કરો, આપુરં હેવા જગ; તમે લખાવી લાવીયા, તે મારેદલ દેવ. આપું સવાયુ તે મઝી. કરૂં સરવની સેવ. ચોપાઈ-અચરત પામ્યા સઘળા બ્રહ્મ, સુજ્યો નહીં કાંઈ તેને મરમ; આપશે તો લેઈશું અમે, પ્રસન પુછુ તે કહો તમે. તે લખનારાંનું શું નામ, એને કહે કેમ આપો દામ; માલ અનંગ છે અતીઘણો, સંદેણુ ભાગો મનડા તણે; તમે બ્રાહ્મણછો ઉતમ વરણુ, કહુ કથી સાંભળજે કરણ; સમ દીધાથી સાચું કહ્યું, તમારે મનતો કઊતક હતું. મારા ભંજકે સારસીક ધીર, અજીત જીત્યો જેણે વીર; સહોદર પરનારી તણો, પુરેમ પુન્ય ઊપર છે ઘણો; શકવાતી જોકત જે કરે, છત્રચમર પંચ ડંડના કરે, લખનારો મહારાજ એહ, એને પુન્ય વરસે મેહ. તે વીના કોણુ આ પે દાન માટે તમને આપુછુ માન; સંદેહભાગ્ય બામણા તણુ મોટું ભાગ્ય એની શીમણા ભોજન કારણુ બામણુ ગયા બીજા પોત ને કામે થયા તેડયા સોની એકહજાર; હરતી ઘડયાનવલાગી વાર અમુલજ મોતિ ઊદરે ભરયાં, તે ઊપર આલુપણુ કરયાં, તેનું મુલ કરે નહીં કોય તે મોતી તે સ્થાનક હોય ભોજન કરી આવ્યા જેટલા હજાર હસ્તી દીધાં તેટલે; આખ્યો ઊપર અકેકો હાર બીજા પુરૂષ તણા શણુગાર વસ્ત્ર પેહેરા બ્યા હેતે કરી ઊપર આઢણીને પામરી અળાવ્યા બામણુ ને પર રશુભ સવાયો આ

ધ્યો દ્રવ્ય;આવ્યા જ્યારે પોતાને ગામ,લીધું વિક્રમરાયનું નામ જ્યારે વિપ્રઉજ્જેણી ગયા, રાજ તો તે ગામે રહયા; એ વાત અહીંયાથી રહી, વિક્રમરાયની શી ગત થઈ. વીમવળાવી પત્ર લખી, પછી બોલ્યા રાજ મુખી; નજે શોકને તત્પર થાએ; તેલ કઢ શીતળમાં નાહો. તજ વસ્ત્રને તેલે ન્હાય, અંગ અંગથી શીતળ થાય; પુન્યે નકી તો પાતક ગયું, કોડ ટાળ્યાને ટાઢું થયું. કંચન જેવિ કાયા કરી. પંથ જવાની ઇચ્છા ધરી; રાજ લાગ્યો પંથીને પાગ; તમે એલવી મારી આગ. મારા મહેલમાં વાસો રહે, નાથ ઠામ તમારું કહે;પ્રાક્રમમાં નથી કાંઈ મણા,ધનવંતરથી દીશો છો ઘણા. શકે છદ્ર તણા છોઅંશ. વીરાવશા વીક્રમનો વશ; કે કો દિશો મોટા સીદ્ધ; કળા બોહોતેરી પાસે લીધ. કાઈ કારણ અવતરીયા તમે, તે પ્રીછવા ઇચ્છુછું અમે;ભોગવોને વધભવ માહરો,આ સઉ સેવકને હું તાહરો, રાજ બેસારૂ સેવા કરૂં, એવી હોંશ હઘડામાં ધરૂં.પંથી કહે સાંભળરે વાણ,મુજને સેવક શીવ-શીવનો જણ;ઉતાવળ છે મારે કાર, ઘડી એક નહી રહું આ ઠામ;ખરેખરો મનમાં નવ આણુશો, આપે નામ મારૂં જાણુશો; એક પલક રાખે મુજ આપ; તો મુજને માર્યાનું પાપ. એમ કરીને પંથી પળ્યા.પંખીના વનમાંહે વળ્યા;રાજ્યે વન ઘેયુ છે જ્યાહ. મહારાજ પધરાયા ત્યાંહ; ઇધણનો કીધો અંખાર, નાખી જાળ બહુ ઠારો ઠાર, સત શહસ્રને લક્ષરોડ, આણ્યા પંખી જોડાજોડ. ચીગુંવે પક્ષી બેઠાં દુખ; ટાહ કડકો નિંદ્રાને લુખ. મહા કલ્પાંત સરણું તે થાય. તેતો દ્રષ્ટે દીડું રાધ. જાળ નાંખતાં હતાં જેહ, મહા પાપી હરડરડોં દેહ. તેને પુછયું રાય જઈ, ગાળબે ચારેક મુખથી કહી; પાપી ઓઘ કયમ માથે લો, પંખીને કયમ દુખજ દો.પગટાવી નથી ત્યાં આગ, તે રાજ વીક્રમનું લાગ, મન માંહે મોટા ઉચાટ, દહન વન;કરશે તે માટ. ભાઈ વચન કહુ એક હમે, પંખીને મુકી દો તમે,ત્યારે પેલો બોલ્યો તાણ; અરે મુરખ શું કહે અજણ. દયાવંત દીસે છે ઘણો, શતરૂ છે રાજજ તણો, એવી વાત રાજ જાણશે અંત હીમાતીના આણુશે. પંખીએ માઠું કીધુ ધરસુત્ર; માર્યોછે રાજનો પુત્ર. માટે હમને હુકમ કરયો, પોતે તો પુરમાં પરવર્યો, કરો એકાં પંખી જત, પરજળી મેલો પરભાત; રાતે પંખી બેસે ઝાડ, નાખી જાળ કરાવો વાડ,માટે અમે અહી આવીઆ, પંખીને ઝાલ લાવીયા; કાલદીન થાશે તો પાંચ, કરાવશે અગનીની આંચ; જ્યારે પરજળીશું વન, કરશે રાજ કેરું મન; દાઝ પેટની ભુડી ઘણા, હત્યા બેડી બામણ તણી તે પંખીનું લેશે વેર, શીતળ થાશે તારે ઘેર. એવું સાંભળી વીક્રમ વળ્યા, નગર માંહી મહીપતીને મળ્યા.શુભ શોભીતી તેહ સભાય, વચે બેઠો પુરનો રાય; ત્યાં પંથી આલીને ગકા, રાય આદે સઉ ઉભો થયા. ધન ભામ ખરતિનું હોય આવો પુરૂષ ન દીકો કોય;દેવતાકોકોદિસેરૂપ,કેકો ભારે નગરનો લુપ. કેકો દિસે પ્રથ્વીનતિ,દેવરૂપ સાગરની ગતી;માનવરૂપ ધરયું છે વેશ,વીસવસા

સહે બેશ. એમકહી દીધાં સનમાન, હાજર કીધાં ફેફળપાન; કયાંથી આવ્યાને કયાં રહો, કાંઈક કામ સેવકને કહો નાત જાતને કહો તમ નામ, કેમ પધારયા આણે કામ રાજ પધારયા હેતે ઘણુ ધન્યભાગ્ય તે ધરતી તણું; વીક્રમ કહે સાંભળરે ભુપ જોવા આવ્યો છું તારૂંપ અમો પંખી કડ્ડુ યાત્ર જોયા દેશ અનેક ભાત ફરતોઆ વ્યો આંહ, વન ઘેરયુ આહેરડી જ્યાંહ; જીવ કકળતા દીડા બહુ, નાખી જળ જલે તે સહુ ચીંતા થઈ તે પંખી તણી દયા ઉપની મનમાં ઘણી; હેત જનાવરશુંલાવી ચો, આધપતિ જાણી કહેવા આવીયો સત્ય રૂપ સત્ય શોધાટ પંખી પીડાછો રા મા ટ માંડી વાત પુછે નવ કરશે રીસ, સારૂ કરશે શ્રી જીગદીશ; સરવ કામ તમારૂં થશે, પંખી સઉની પીડા જશે.

દોહરા—ત્યારે મહીપતી બોલીયો, કોપકરી તે કામ; તમો આવ્યા ભલાથઈ શી ખામણતે કામ ડાહ્યો નહોતો નગરમાં મારેમાથે કોય ભલે તમો પેદાથયા પંખીનુ દુખ જોય એકવાર સાંખી રહ્યો બીજી બોલોવાણુ; કરેલી વાત પંખી તણી નીશ્ચ થ જોસો પ્રાણુ મારે પ્રતીજ્ઞા એટલી, જેહકરે હીમાત.નાંખુ તેને વનમાં ખાણુ પંખી સાથ તમો અજાણે આવીયા, પરમુલકથી આંહ; મોટા માણસ જાણીને સાંખું હું મનમાંહ કરમ કયુ એ પંખીયે ન કરે ખીજું કોય, માફનગર ઉઘજ કડ પંખી પા પી હોય મેં વન કીધું કોડશું રોપાવ્યા બહુ ઝાડ; ફળ લેવા દીધાં નહિ પંખી પા જ્યાં લાડ કરયા ઘાટ પંખી તણા, નીરમળ ત્યાંના નીર; કોહાર ભરાવ્યા ઝણુ તણા; રાખ્યા રાખ્યા તેને તીર, મને આશીર્ગલ તે થતો, આવ્યો મારે ઘેર; અમરત ફળ કરી આપીયું તેમાં અદકું ઝેર વાડીમાં તે વાવીયું, ઉગ્યા તેની અંશ; ઝેરફળ ઝાડે થયાં વાંધ્યા છે બહુ વંશ પાકી શાખા હેડે પડી, આવી મારે હાથ; મેં મુરખપ છુકરયું, વીચારયું નરદીયા સાથ કાપી જોયુ તેહને જ્યાં નહી મેલા લાગ; નાના નાના તેહના, સાતના સત કીધાં મેં ભાગ પ્રથમ આપ્યો પુત્રને, પછે આપ્યોપ્રધાન પંડીત આદે વિપ્રને કોઈને ઝાઝા માન ખાંત કરી ખાધું સઉ; લાગીતેને લેહેર સઉ ની સુ ટળીગઈ; ચડીગયું બહુ ઝેર દેહ ભંગ મારો થયો ભાગ્યું છે ધરસુત્ર અધો રમાં સહુ તરફે, પ્રધાન પંડીતને પુત્ર; તેહ વાત માનો નહી, વેગે વાડીમાં જાઓ હિમત કરો પંખી તણી, તો ફલ બે ચારેક ખાઓ એવી હકીકત અમતણી અંતર માં ઉચાટ બ્રહ્મહત્યા બેડી બહુ પંખી મરૂ તે માટ.

ચોપાઈ—કંથીકહે સાંભલરે ભાત કહું તમને મનગમતી વાત દીવસકાલનો ધી રજ ધરો, દહાડે ગમેતે કરો જીવાડું પંડીત પ્રધાન આપુ પુત્રને જીવતદાન કરૂંંગ ની તુજને રેલ, પંખીને તું મરતામેન; ત્યારે વળતો બોલ્યો ભુપ દિશોછો કે કગ નું રૂપ મીઠામીઠા બોલજ ઘણા, એવી વીઘા અમો નવભણ્યા પંખીને જવા દિજી એ, પછી તમને અમ શું કીજીએ તમને મારીનાંખું આજ. તેણે ત્યાગે નહી મુજ

દાઝ પંખીનો જીવ ઉમારો તમો તે સરવે જાણું છું' અમો ખોટા ગુણ શા માટે ગાઓ જીવનું આહો તો અહીંથી જાઓ ત્યારે પંથી બોલ્યો વાણ સાંભળ રાજ ચતુરસુખ ણ; કેમ પંખીને મુકે તું તે ઉપાય કરી આપું છું' મનની વાત કહો નહીં આપ, તો પ્રલોકાળ તણું શીર પાપ; તે ઉપાય ન કરું આદેશ, શહજ ગૌવધ લેઉ શીશ. મન મેલી બોલ્યો રાજન સાંભળ પંથી મારે મન; સમ દીધા તો બોલું સાચ ઇશ્વર આણ નહીં જુઠી વાય પંડિત પ્રધાન સઉણવે તન ત્યારે માફ માને મન ઝેર ફળ તે અમરત થાય. એથી રોગ દુખીઆનો જાય ત્યારે મુજને આવે નેહ. જીવાડુ જના વર દેહ; હેત છે તેથી બમણું કરું બમણા કણ કોઠારે ભરું બમણું કરાવું ભારે વન ખીજાં ઝાડ રોપાવું અન્ય માળા કરાવુ ઝાડે ઘણા પાળુ તાડ બહુ પંખી તણાંએવું થાયતો રહેજો આંહ નહીતો નાંખુ તમને માંહ એવી દાઝ બ્યાપે છે મુને, પ્રથમફળ ખવરાવું તુને એવું તુને એનું જાણી વચન આપજો હોંશ હોયતોહીમત થા જોજુ ઠા નવ બોલે ફાયદો એ વાતે નથી કાયદો. પંથી કહેતુ ધીરજ રાખ તુ મુજ વચેસુ રજ સાખ પ્રીત કરી વચન તું પાળ, બે દીવસની મેહેતલ આપ; સાચો કોલમાનો માહરો. સહુ સાથ જીવે તાહરો પંખી બાળે હત્યા હોય, તાહાર માણસ નજીવે કોચ ઝેર કામ તે અમરત થશે, અપવાદ માણસથી જશે, નકહુ નામ કોને ફાયદે સંતોખી કીધો વાયદો; કોઈએ જુહુ કોઈએ સાચું કહ્યું તાર પછી વળતું શું થયું સહુમાણુ સની ભાગી ભરાંત પંથી ઉતરયો એકાંત; રાતે જોતદીપકની કરી, સજસામગ્રી ભરી પરમેશ્વર ચીંતામણી નામ પંચ શુભ કીધાત ઠામ જેનામહીમાકો નામ લલ, દર શનથી બ્રહ્મહત્યા ટળે ગતિમને ગડાહત્યા ચઢી વીધાતા ચીંતામણી ઘડી પંચલક્ષ બ્યાહરે ગોદાવરી આબ્યા તાહરે ગંગા ગતિમાતનું નામ. તે વેળા આબ્યા તે ઠામ. એવો પુજનનો પરતાપ પારશ્વ ચીંતામણી તે આણ પરવકાળે નીરચે કાળે એક પુજે એક લક્ષજ મળે તે ઉપરજોને છે તેહ મનવાંછાંત ફળ પામે તેહ ઉપન્યુમહિપતી ને મન બહાલ પંચામરત કરયું પખાળ એકાદશ રૂદ્રીના ઠાડ સહજ નામના શીવના પાડ; માહાપુજમધરા તે થઈ રાજને તો ચીંતા ગઈ મીઝ્યાં નેત્રધરીને ધ્યાનકરીઅ સ્તતી માગી બહુ માન; આપ રૂપ છા હઈડા વિષે સાહક બીજે કોણ મુજ પખેતન મન સોંપ્યું થઈને લીન એક ચીંતા થઈ દેહે દીન ગેખી શબ્દ થયો તે ઠામ, તજ ચીંતા થયુ તુજ કામ. માગ દુખજે તાહરે હોય, તુજને ગાંજ શકે નકોચ; મહારાજ ઝેર તે અમરત થશે, માહારી ચીંતા ત્યારે જશે; મનુશ પડ્યાં ચડયું છે ઝેર, સજ-વન થઈ સહુ જશે ધેર; એટલું કામ સ્વામી કીજીએ. શેવકને તો જશદીજીએ શબ્દ જોતથી બોલ્યો જોડ, પોહોતા તારા મનના કોડ; સક્ષેપે કહુતે સાંભળો, કહુ તે કારજ કરીને વળો; પંખી લાબ્યો તો એક ફળ વણું, નોહે ઝેર એ અમ્રત તણું; રાજ પુરણ મુરખ થયો, વાવવાકાજ વાડીમાં ગયો. અમરત ફળકો ઠામે હોય, ધેર

ઘેર દેખે નહીં કોય; લોભ થયો એને મન ઘણા, ઝાડ અમરકળ તણા; ઇશ્વરને એણે
કેમ ગમે, અહંકાર સાથે હરી કયમે મોટો વાડી માંહે રાફ, તેમાં રહેતો મણીધર
સાપ; અમરકળ ત્યાં જઈ વાવીયું, લખ્યું વિધાતા ત્યાંહાં આવીયું; નામ અકળાયો
આવ્યો બાહર, વાળ્યું કળ દીઠું તે ઠાર; મુળ હતું તે સરપે ડસ્યું, ઝેર હતું તેઝાડે
વસ્યું; જેણું બીજ તેણું હોય ઝાડ, તેમાં શો ડાહ્યાપણનો પાડ, લખી ગઈ વીધાત્રા
આંક, તેમાં શો સુડાનો વાંક; તે ઝેરનું અમરત થાય, તેનો તમને કહું ઉપાય કર
કોટ કેરો છે વંશ, મોહોટો નાગ દેવતા અંશ; એ ઠામ તજ તે ગયો, જોજન એકઅ
હિંથી જઈ રહ્યો ઝાડ કદમ તણું છે જ્યાંહ, ઈધો રાફ જઈ તેણે ત્યાંહ; જઈને ત્યાં
વસ્યો તે નાગ, જ્યાંહાં નથી જવાને લાગ. તે સાપમાં ગુણ છે બેય, સંક્ષેપે તુજને
કહું તેહ; એક ડાઢમાં ઝેરજ વસે, તે ડાઢે થઈ જોને ડસે; માનવ હોય તો પામેમરત
લીલાં તડવર સકે તરત; તેહ ડાઢમાં અગ્નિ બળે, રાત દિવસ તો કરતલ કરે. અમ-
રત વસ્તુ કાંઈ રૂડી ખાય, ત્યારે ડાઢ તો શીતળ થાય; બીજી ડાઢે અમરત વસે, બે
હેકે કસ્તુરી મસમસે; તે ડાઢે તો જોને ડસે, સુકાં ઝાડ નવ પલવ થશે; મસ્તક જીવે
નહીં જન કોય જોનો કાળ ખુટયો હોય. તે માટે તમને કહું ઉપાય, સાંભળરેસતવાદી
રાય; તેહ નાગતો પરસન થાય, બધા કળ અમરત એ થાય, નાગ આવે કહું તે કરો
પાળે પંથે પોતે પરવરો; આ વેળા મધરાતે મોહોટો મણિ; કરો સજીવન તેને જઈ;
એવા શખ્દમાં વાણી થઈ. પામ્યો અધીપતિ અંતરધ્યાન, જગ્યો રાય મુણિનેકાન;
સમણાની પેરે સાંભળ્યું. સંકટ દેહમાંથી ટળ્યું; તે વેળા ચાલ્યો સ્વસ્થાનક તજ.
ઉતર કોણ અંખા મન ભજ; જોજન એક ગયો જ્યાંહરે, કદંબ વક્ષ દિઠું તાહરે.
રમવા નીકળ્યો બાહર નાગ, રાજાએ થંભાવ્યા પગ; નાગ નહીં કે ભારે ભુપ. ઝ-
ળકે મણી સાથે માહર રૂપ; એની પાસે અજણે જાઉ, ડસે ઝેર તો દુખીઓ થાઉ;
માટે સાદ સંભળાણું કરણ, વળતો જાઉ એને સરણ. જુહાર મામા લેજે માહરો,
હું ભાણેજ શેવક તાહરો; શરણ આવ્યો હું તમ તણે માહા દુખ ને સંકટ ધણે;
રાખી રૂઢીયા માંહે ધીર, સમીપ ચાલ્યો વિક્રમ વીર; પરત્સણા દેઈ લાગ્યો પાગ,
આપી નાગે બેશવા જગ. બોલી સરવે જનાવર તણી, જણે પરીક્ષામહીપતીધણી;
અષ્ટ સીધીમાં એ પણ એક, વીક્રમસેનમાં ધણો વીવેક; કોણ છેરે કયમ આવ્યોઆ
જ, શું ધારેછે મનમાં કાજ; સાધન કયમ જણી માહરી, કયમ હીંમત ચાલીતાહરી
ન હોય માનવી દેવજ રૂપ, સાચુ બોલરે ભુપ.

દોહરા-વીકો નામ જે માહર, ઉજણી ધડ વાસ; તમ સેવક હું આવીયો, હરસી-
દ્ધનો દાસ; પરકામે હું નીસરયો, આવ્યો આણે ઠામ; દીડાં પંખી બહુ પાડતાં, બાં-
ધ્યા ઠામો ઠામ. રાજાને પુછીયું, શાને માટે ઉચ્ચાટ; પંખીને પાડુ અમો કળ આપુતે
માટ. મેં ધર્યું ધ્યાન હરસીધનું, પુછી સઘળી પેર; ડસ્યું બીજકર કોટકે, ઝાડ અ-

ડીયું ઝેર. અમરત ડાઢે જોડશે; એ ફળ અમરત થાય, ત્યારે પંખી ઊગરે, મોહ છાંડે રાય. મુજમાં ઝાંઝુ જોર છે, તારા ચરણ પ્રતાપ; હવડા હંકાર વીરને, મુકાવું આપે આપ. જળ તોડી નંખાવીએ, કોઈને જણ ન થાય; પંખીને એ શું કરે, હવડાં ઉડી જાય. તે મારે કરવું નથી, વચન આપ્યું છે હાથ; અમરત ફળ કરી આપવું, સલાહ કરવી તે સાથ. એમ વીચારી આવીયો, પ્રીતે તમારી પાસ; આવી ફળ અમરત કરો પોહોચાડો મુજ આશ. ચોપાઈ-નાગ કહે સાંભળરે રાય, સંક્ષેપે સમજે મનમાં; ઉલટ ભર હું આભ, સરપ કહે મુજને શો લાભ; ડસુ ખીજ જઈ ઝેર તણું, દુખ પામુ હું દાઢે ઘણું; પડે વેડ મારે પીડ, એવડી શી મારે છે ભીડ જશ જગતમાં લેશો તમે, કેમ વેદના ભાગવીશુ અમે; રાજ કહે જે કહે તે કર વચન તમારું મુસ્તક ધર, મુજને કાંઈ આજ્ઞા દીલ્યે, એ કામ કરે કીલ્યે; નાગ કહે કહું તુને, અમરત ખાવા આપો મુને, ડાહી દાઢે વસે છે દુખ, જમણીથી પામુ છું સુખ; ઝેર વશેથી પી ડા થાય, અમરતથી સુખ પામે કાય. તેહ વસ્ત દેખાડો તમે, તો ત્યાં સુધી આવું અમે; નરપતી કહે એ વાતે નેહ, અમરત તરખી મારી દેહ; પ્રથમ આવીને ત્યાં વસે, કરી કામ પછી મુજને ડસે. પંખી છુટયાથી પાતીક જશે, મુજને તેથી શીતળ થશે; નાગ કહે સાચા મુજ હાડ, પરંતુ લેતામાં શાનો પાડ; પરસ્પરે દેઈ વચન, કરકોટ મનાવ્યું મન; વીચાર કરી બે મારગ વળે, આઠ્યા વાડીના તળે અમર ડાળે ડસીયું ખીજ, રાજ મનમાં પામ્યો રીઝ. વ્યાપી નાગને પીડા ઘણી, ડસ્યો ઝેર ઉજોણી ઘણી; ઝેર તણું ફળ અમરત થયું; સંકટ રાય વીક્રમનું ગયું; લાગી અમન પોતાની દેહ, અંગે ઝેરનો ઊગ્યો મેહ; કરકોટક ડેકાણે કર્યો, પ્રાનુશકાળ પછે પરવર્યો. સઉકે સુતા ઉઠ્યા લોક, સભા ભરી સમાવ્યો શોક. અંગે અંગે વાપ્યું ઝેર, લાગી બહુ લાખેણી લેર, લીલુ અંગ સરવે થઈ ગયું ડહાપણ રૂઢે જ્ઞાન નવ રહ્યું ચડ્યાં નેત્ર ઉંચા વીકાળ, મુખથી પડ ગ માંડી લાળ; ટળી ગયા દેહનાં આચરણ, ધરણીપતી પડ્યો તે ધરણ. અગન ખેતરમાં સુતો જેમ; રોમ રોમ ઝાલ્યો છે તેમ, અરે હરસીદ્ધી માવડી. પીતા કાં મેલી આવડી; વઈતાળ ઉડી એાશીમલ થાય, ઉદો ઉદો ભવાનિ માય. જણે અજણે કહેવાઈ ગયું, હેત ઘણું માત્તને થયું; સુખમાં સંગાથ બાંધી શ્રષ્ટ, દુખે સગો તે એકજ ઇષ્ટ. કહેઈષ્ટ સાંભળરે વીર, જ્યો શીઝ હીમાચળ તીર; મ્હોરાડપ થાય છુ મણી. તેના ગુણની શોભા ઘણી. માનાની ગુફા છે જ્યાંહ, મારી મણી પડી છે ત્યાંહ; આપબળ અંબા પ્રતાપ, મણિ મ્હોરો લાવ્યો તે આપ, વીર મ્હોરો લાવ્યો જોડે, શું વીલ્યુ રાયને તેડે; સભા મધે માળી આવીયો ખબર એક નવી લાવીયો; કાલ પંથી જે આવી ચડ્યો. જોર ઝાડની હેઠે પડ્યો, કાને સાંભળ્યું તેનું નામ, જોવા આવિયું બધું ગામ; નાનાં ડાં આંખમાં ઝાડીએ, બુવે દ્રષ્ટ કરી આડીએ. દોહસ-રાજ પોતે સજ થઈ, ગયો

વાડીના માંહ; પંથી પરાણો આવીયો, તે પડીયો દિઠો ત્યાંહ. જુઠા બોલો એ ખરો કુડુ મોઢું મન; પંખી મુકાવા કારણે, થયો વધદનો તન. સીદ્ધ તણો હોય દિકરો, બોલ્યો એવી પેર; ફળ ખાધુ દીશે ગણું, ચડીયું દીસે જર. સરજ્યો હોયે સીદ્ધનો, જેમ હોય । વઠમની જાત; પરદુખભંજન પેરની, કરતોતો એ વાત. ભલું થયું જે એ પડ્યો નહીતર સીદ્ધ એ થાત; પંખીને એ મુકાવીને, વળતો નાસી જાત, છેતરવા આવ્યો છળ કરી, આપ વખાણ ફોક; બોળો થાતતો બોળવત, લુંઠ આપણો લોક

ચોપાઈ—કરે વાત બધુ સડિ ગામ, નીંદા કરે નર ઠામે ઠામ, રાજ કહે સોઢો સડિ ઘણા, સંકટ ભરાવો ઇંધણ તણા. વેગવન માંહે પરવરો, પંખી સડિને પ્રલે કરો; દયા ન કરશે! દલમાં આપ, આપ્યું ફળ તેને એ પાપ; સેવકને શીખ દીધી છે જેમ, વધતાળ આવ્યો લહીને તેમ; વાયુ વેગેતે આવ્યો હોય, અવર પુરૂષ ન દેખે કોય.

નીંદા કરે સડિકો સાથમાં, આવી મણી આપ્યો હાથમાં, લાખેણી વળી ગઈ લેહેર, વળ્યું ડંખ વળગ્યો જેટલે, સુખ પામ્યો મહીપત તેટલે; શીતળ થયું છે ખાધુ અંગ, બોલ્યો તે રાજને સંગ કડિતક સડિકો જોઈ રહ્યા. જાગ્યો પંથી કહે સાંભળને રાય, તારું દુખને વેગે જાય. દોહરા—ફળ ચુટો એક જાડથી, ગામ સમીપે જાઓ; જેની દેહમાં રોગ જે, તે ફળ ભાવે ખાઓ; અધીક છે અમરત થઈ પિછો એની પેર; ખાધાથી ચીંતા જશે ઉતરશે એ જેર. હરયા લોક તે ગામના, બોલે ખારે વાટ; તું કીયા જનમનો રાજિયો, જે ઘડે અમારો ઘાટ. પંખીનો પ્રધાન છે, કે છે પંખીનો ખાપ; જોઈએ પારણ ફળ તણું. પ્રથમ ખા તું આપ એકાદને તમે છેતરો. કયમ છેતરાશે ગામ; સડિ મળી તમને કહું; પ્રથમ કરો એ કામ. ચોપાઈ—ફળ ખાધે જો જીવો તમે, ત્યાર પછી વાવરશું અમે; પંથી કહે મારે છે સમ. તે ફળ એહું ખાઉં કેમ, પંખી વનમાંથી છુટશે, સાજ થઈ રાગી ઉઠશે; ત્યારે લેશું મુખમાં નીર, ફળ નવખાયે તેને તીર. અનેક પ્રતીજ્ઞા એહજ કરે, સકળ લોક જુહું મન ધરે; ફળ એને કહે જે ખાય, સ્વરગ લોકમાં સંહેજે જાય એક પ્રજાપત કેરી નાર, કાણ રોગે પીડે ધરખાર; વેડે વહુ તે તો તન, ન મલે ઉદર ભરીને અંન, દુખ પામી થઈ લાંઘણ ચાર, ઉપર તો બહુ દેહે વહુ માર આવડું દુખતો કોણજ ખમે, પડી મરું જઈ કુવે કયમે; લોક તમાસો જીવેજ્યાંહ, સાંભળવા રહી વાડીમાંહ; તેણીએ આપ વીચાર્યું મન, તજવા નીકળીજું હું તન; શાનકુપપડવાને જાઉં, લાવલાઈ ફળ એ હું ખાઉં એમકહી ફળ ચુટયું વરત, દાતે કરડી ખાધુ તરત; ફળ અંગે વાપ્યું જેટલે બધો રોગ ગયો તેટલે; સોના સરખી થઈ છે દેહ, નવ યોવન તણી શી તેહ; સતી સરખું તેનું રૂપ. દેખી અચરત પામ્યો લુપ; લાઈ ફળ એનું કયાં ગયું નારી અંગ નવ પલવ થયું; પંથી કહે સાંભળરે રાય ખીજ ફલ ઝાડે નહી થાય ઝાડે લાગ્યાં તે લીલએ, હેત હોય તેને દીલએ; આજ દીશ નરેણી થશે

તો તો ઝાડ સુકાઈ જશે; વસતી ધસવા પડશે હાથ, સભા મધે આવ્યો સડિ સંથ; પંથી કહે યોગી ફલ ખાઓ લો લાખેણો દેહમાં લાહે, હીમત નવ ચાલે તે હની, એવી માયા છે દેહની; જે કો ફલખાશે તે મરે, દિઠું છે તે ડરે; વરદ્ધ રાયનો પ્રધાન, શીતેર વરપનો પીપલપાન; પંચ ઈંદ્રિના નહોતા ચેન, નસુણે કાન ન દેખે નેન, ઝર ઝર થયો છે દેહ, ગળે નેત્ર જેમ વરસે મેહ; દેહનું ચતઃન્ય જરૂરે ટળ્યું, તે જીવ્યાથી મરણું ભલું; તેણે કહ્યું કે ફળ હું ખાઉં; સ્વરગ ભોવનમાં સંજે જાઉં, નાત જાત નેડે સહુ સાથ; આગળ જોડયા બેઉ હાથ; રાખજે હેત રાખને કહ્યું; આયુષ્ય પુરૂં આવી રહ્યું. પુત્રને પ્રધાન પદે થાપજે, મારી પદવી એને આપજે. બોલ્યું કરજે સરવે માફ, સડિને પગે લાગુ આપ. મરણુ ક્રિયા કરજે રૂડી પેર. જેવી સમત હોયે ઘેર, આંખે આંસુ ધારજ પડે; સંગત આવી હઠડે ચડે. સંભાળે મોટા ઘર સુખ. સંભાળે વાસણ નુશણ ઘણા; સંભાળે શકિ જુથ ઘર તણાં, હીમત ઘાલીને ઉડીયો. વળી જે જે જે હુ છુટીયો; શહુ લોકને મનથી મળે, ઘણે ગયો તે વ્રજજ તળે; લીધું ફળ પોતાને હ થ, બોલ્યો સકળ સહોદર સાથ, દુખે ફળ હુતો ખાઉ છું, સ્વર્ગ લોક માંહે જાઉં છું, ખીજ દુખ કહ્યાં છે કેયી મરણુ સમાન દુખ ખીજુ નથી. એમ કહીને અધીકુ રોય, રાજ વિક્રમ અચરત જાય; જેરી દીઠુ તુ આડે આંક, તો ત્યાં ગરીબ નો શો વાંક. નિર્મળ નિરે નાહયો તે. કર્યો શુદ્ધ પ્રધાને દેહ; ગંગાજળ તું ઝાશી મુખ ધરયુ, તીલક ગોપીચંદનુ કર્યું. દર ભત્ર ગેણી કરવામાં ગ્રહમાં રામ, રામ કરી સડિ રહ્યાં પગે લાગ સહુને ફરીને ફરી ફરી, શહુકો બોલે છે હરીહરી થર ધરજે તેના ગાત્ર, પડ્યું દુખ સડિ પ્રાણીમાત્ર ફળકાપીને કરમાં ધરે. પ્રમાણુ શ્રી સુર જને કરે; ફળ ભક્ષ કર્યું જ્યાહરે સકળ રોગ ગયો ત્યાહરે અમર મેલ્યું સચળે અંગ કનક દેહ કાયાનો રંગ વિશાળ નેત્રને દીરઘ કપોળ, જેવો પુરૂષ હોય વરસજ સોળ મહા સંદર સુંદર વાંધ્યું છે રંગ, અચરત પામ્યા નગરનો ભુપ થયો રાયને દ્રઢ વિશ્વાસ, આવ્યો પંથી કેરે પાસ, કરી પ્રણામ પ્રગેલાગીયો, મહા અમરતથી મહેતવ માગીયે મહારાજ તમારી વાચા લેઉતો ફળ એ દુખીયાને દઉ; પંખી કહે ભુલે છે તુ ખવરાવ સડિને કહ્યું છું હું હું ઉઠ્યા સૌ વળી ગઈ લેહેર ફળ આરોગું રૂડી પેર કંચન સરખી કાયા થઈ, દેહમાંથી તો વ્યાધી ગઈ વાંધ્યું રૂપ ત્યાં વીજા વીશેક; ફળ રહ્યું પુંજમાં એક તે ભક્ષરાજ એ કર્યું હેત ધણેથી મુખમાં ધર્યું દેવસરીખો દી ઠો દેહ સહુને દુષે ઉઠ્યા મેહ પંથીને સહુ લાગ્યા પાય બેસણુ રત્નસિંહાચાત જામ; દીસંતા છે મોટાદેવ ધશ્વર તણી કરીએ સેવ અમો સહુ કારજ ધીજીએ, અધમને આજ્ઞા દીજીએ પંથી કહે નથી કાંઈલાજ મુકી દો પંખીને આજ જાળો તોડી નાંખી ત્યાંહ કરે કલોલ પંખી નન માંહ નાવ કરાવ્યા પાણી ઘાટ ધરમ તણી ચતાવી વાટ જે સુડે આપ્યું તું ફળ વાહું સાગરથી ખળ, તેડ્યો તેને દધને માન તે દીધું છે જીવ

તદાન ધન્ય આતુરી તારી બુદ્ધ નીમળ તારી અંતર શુદ્ધ હું પગે લાગુ તાહરે મંદી
ર નીત્ય રહેજે થાહરે મુખથી રામ તણા ગુણગાઓમાન વાંછીત ભોજન કળ ખા
ઓ લાગી પાગ તેડયો પાંજરે ઘાલ્યો કનકતણે પાંજરે પ્રથમ પાંજરે તે શુક પડયો,
ત્યાંથી લોકને મારગ જડયો શુકની જેસેલા કીલએ અમરકળ લાવો લીલએ; પ
વીત્રસંગે પાતીક જશે. રામનામથી પાવન થશે પગે લાવીને પુછ્યું ભુપ ન હોય
માનવી કારણ રૂપ, રાજ કે સાધુ સંત, ઉત્તમ ગુણ દીશે છે અનંત ગામઠામને નામ
જ કહો સદાકાળમુજ પાસે રહોક કહે ઘેલો તું આજ. આમ બોલતાં કાંક લાજ ન
વે ખડનો નરપતીજેહ મહારાજ વિક્રમ તો છે એહ અધીકાર ઇદ્ર પતિનો અંરા.
મરત લોક માનવનો વંશ બીજે કોણ જુગતે છે જોડ તુજ સરખા કીંકર જે કરોડ
એહ ક્યાંથી તારેખારણે આવ્યો દુખભંજન કારણે ધન્ય ભાગ્યજે દરથન થયું, બ
ધા નગર પાતીક ગયું; પંખીની લીધી આશીશ; વળ્યો રાય પછે આ દીશ; ઘેર જ
વાને મહસા ધરી બ્રાશ્રીણ આવ્યો વેગે કરી ઝાઝો જસ ગાતા આવીયા, હિસ્ત ભરી
ભોતિ લાવીયા નગર તણા રાજ જય મુરખ મન દીશો છો રાય રહ્યા છે એકજ દ
ન તેતો આ વિક્રમ રાજન; કરે વાત ઘસે બહુ હાથ; પ્રથમનવ ઓળખ્યો તે નાથ,
ઘરમાં તેડી કીધું દરશન, થયા વીત્ર સંજીકો પરસન; તુપુન્યવંત ભલેરો ભણો. તા
રી માએ તું એકજે જણ્યો સુંડ ખાધી તે તારિ માત બીજ નર કહેવાની વાત;
મોટા બીએ કહિએ કીરતાર, જે દલ જણે દાતાર. પ્રણમી પોતે વીક્રમ વળ્યો; સ્ત્રી
પોપટને જઘને મેલ્યો; કલ્યાણ થજે રાજ તમ તણું, માફ માન વધારયું ઘણું
ઉગારયા પંખીની જત, મારો પાડ માને સઉ નાત; મોટે નાફ રડુ થજે, જશ બાધા
લોકોમાંજ જો. શીશ નમાવીને સંચર્યો પુર પોતા માંહે પરવરયો; થયુ પ્રધાનને
જુગને જાણ. શીવ પુજન કરવાને ગયા, એટના વિચાર તેટલામાં થયા નીત્ય નીત્ય
કરવાં એવાં કામ. ત્યારે પડ્યું દુઃખભંજન નામ. દુરમત દેહ થકી છે તાજ; રામ
સરીખું કીધું રાજ; રામ ચરિત્રકે વિક્રમ ચરીત્ર, પુન્યવંતને ધર્મ પવીત્ર.

દોહરા-શ્રી ગુર્જર દેશમાં વેંગલપુરમાં વાસ; શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, કવી
શ્રી શામળદાસ. ગુણ તેના ગુજરાતમાં, ચાલે દીશ ચોપાસ માતર પ્રગણે મોહારવી
શીહુજ શીરોમણી વાસ, પટેલ પવિત્ર પાવન ધણાં. લેજીવા લાયક લાજ મેહેરામણ
સુત મનજી તણો, પરિયા પુન્ય પ્રતાપ, પુછું પંડીત સરવને નીમેખ ન રાખી નુન્ય
શાસ્ત્ર સકળ તો શોધતા, વધ્યુ પરમારથ પુન્ય. કવિ તેડયા કોડ કરી, સોંપ્યું સકળ
શુભ કામ, અંધ કરો ગુણ આગળો, જેનું નિર્મળ નામ. નઉતમ વાણ કરી ધણી, અ
ખુટ પુન્ય અપાર; તેમ પુરાણ પ્રાકમ કરો. સકળ ધરમનું શાહ, આપદ સોગીધર
તણો, ગુણ સાગર ગુમાન; ત્રિવિધ પ્રકારે વાંચશે, દાતા દેયણ દાન મગે જે મહીલા
વહો, કવિએ કાળીદાસ; ભોજ રાજ મન ભાવિયો, વાફ વિવિધ વિલાસ. ભોજ રાજ

ભાવે સુણ્યો, કહેપુતળી કરજેડ, એવા થાઓ તો બેસજો જય જય શ્રી રણછોડ.
એમ કહીને ઉતપત્તી, આપેગઈ આકાશ;એહ કથા પુરણથઈ. કહેકવી સામળદાસ

વારતા ૧૮ મી રણસ્થંભ ગઢના રાજાની.

મોહની નામની અઢારમી પુતળી બોલ છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાયનમઃ દોહરા-રાજ ભોજ તે હરખીયો. આલ્યાછે બહુ દાન; આસ દીઠું અવનવું કર્યું બેસવા મન. નગર ભોજન કરાવિયું, જયક પામ્યા દાન; અ પછરા નાચ કરે તહાં; બ્રાહ્મણને સન્માન. વિપ્ર મેળવિ પુછ્યું, આપો મુહુરત એક સિંહાસન તો આણીયુ થયા દિન વિશેક. આજ બેશુ આનંદશું, પોયે મનનીઆશ સિંહાસનને પુછ્યું, થયો મનમાં ઉલ્લાસ, એવું કહીને ઉડ્યો, ભોજ મેલે જવપાય બોલી મોહની પુતળી, હાંહાં બેસન રાય. રાજ અચરત પામીયો, રહ્યો જોડી બે પાણુ; કોણુ બેસે એ આસને; શાચું કહો મુજ વાણુ. ત્યારે મોહની બોલીયાં, સાં ભળો સાચુ રાય; વીકરમ મહીમા સાંભળે પાંચેક પાતિક જય.

ચોપાઈ-મોહની પુતળી બોલીવાણુ, સાંભળરાજ ચતુરસુભણુ; ઉજેણીનગરી અતીસાર, જેવું ઈંદ્રાસન અપરમપાર; નવતેરી નગરીનું નામ, વરણ અઢારવસે તે ઠામ છદ્રાસન સરખુ અનુપ, જ્યાં બેસે વીકરમનર ભુપ. તેની શોભાનો નહી પાર, વખાણુ કરતાં લાગે વાર; એકસમે બેઠા રાજન વીચાર કર્યો પોતાને મન, તેડ્યો ગાંધર્વ વેગેવળી; સકળ રાગ જાણે છે વળી; છત્રીશે તે જાણે રાગ. અવનવા બહુ ગાએ ફાગ; શેવક ત્યાં તેડવાનેગયો, ગાંધરવને ખેર ઉભો કહ્યો, ચાલોગાંધરવ તે ડે રાય, બેઠાછે તે ભરી સભાય રાજને મન હરખઅપાર, તેડે હેત નવ લાગે વાર; તેતો ગાંધરવ આબ્યો સાથ, રાજ પ્રત્યે બોલ્યો વાત. ઘણે દિવસે સંભારયા તમે, આજ આનંદ પામ્યાછું અમે. શા કામે સંભારયો આજ, શેવક જાણી દીજો કાજ. ત્યારે વળતો રાજકહે, વસંત રામમાંડીને વહે, રાગ સાંભળવા ઇચ્છાયઈ, તેમોટે તેડાબ્યો અહીં. તારે ગાંધરવ કહે વચન, સાંભળો સતવાદિ રાજન. મારેચીતાચદ કી હોય, મોટે રાગ નઆવે કોય, મહાદેવની પુજા કરવાગયો; ત્યાંતો એક તમાસો થયો; પુજકરી વળ્યો જેટલે, એક અતિત આબ્યો તેટલે. મોટી જટા વાઘંબા સા ર, તેણે વચન કહ્યું નીરધાર પુરવ દેશમાં રણથંભગડગામ, ચકસેન રાજના ઠામ તેના પુન્યતણે નહીપાર ખત્રીસ લક્ષણિ એક છે કુમાર, ચંદ્રવદની મગનેણિ વંક સીહ આકારકટીનો લંકકોટી કંદરપ સરખું રૂપ, ત્યાંહાં મલયા પ્રથ્વીના ભુપ. તેણે ત્યાં કર્યું વખાણુ, તે મુજહઈ વાચું બાણુ; નવદીડી નારીને તેહ, ધીક્કારજન્મ અમારો એહ; તેણું દુખ લાગ્યું મુજખરૂં; નવદેખું તો નીરયે મરૂં. તમે કહો તે મુ જને દન. ક્યારે પરણાવે રાજન; ત્યારે તેતો બાવો વદે, વચન કહું તે ધરજે રૂદે.

દોહરા—આજથી ચોથે દહાડલે પરણે કન્યા અનુપ; સ્વયંવર મંડપ ત્યાં રચ્યો, મળ્યા છે ઝાઝાભુપ, દેશે દેશના આવીયા, રાય તણે નહીં પાર; ભાગ્ય હશે એ પ-રણશે, માનો એ નીરધાર; શોભા તો છે અતી ઘણી, કહેતાં નાવે છેક; વરણન કેઈ પે-રે કડ; મુખજલયા છે એક, પ્રસન્નથઈ આપી પાવડી, પગે પેહેરી તુ જય ખટ મહીને જઈ નવ શકે; જશે ધણીકા માંહ. એવું કહેતાં હરખીયો ઉલટ અંગ અપાર; સવા ઘડીમાં ત્યાં સંચર્યો આયો નગર બાહાર બધું તે નીરખીયું, શોભા અદૃષ્ટી હોય દેશ વિદેશના નરપતી, આવ્યા છે સહુ કોય; શ્રીફળ ઝાલ્યાં છે હાથમાં આવ્યા ગામ ની તીર; ધનુર વિલા તેતો ભણ્યો જાણે બાવનવીર. નગર બધું ભોજન કરે, અનેક બીજરાજન; એમ કરતાં આવીઓ; લગન તણે જે દન. શણગારી શુભ હસ્તીણી ઉપર બેઠી તે નાર, રાજ કહે કળશ ઢોળશે, પરણાવું કુમાર આગળ સહુ રાજ રહ્યા, પાછળ સઘળા લોક આનંદ મન સઉકો તણે નહીં કોઈને મનશોક, ત્યારે મેં તો અલાપીઓ, રાગ જે હતો મહાર; રાજરધિત પરહરી, આવી તેને ઠાર; કળશ ઢોળ્યો મુજ શીર પરે ક્ષણ ન લાગી વાર.

ચોપાદ—ત્યાંને ત્યાંના બોલીયા લોક, કળશઢોળીઓ એતોફોક; એવું કહીને દીધો માર. કાઢી મેલ્યો નગરની બહાર, બીજ વાર મુઠ્ઠી હાથના, જેવી અઘરાવત સાથની, કળશ મુક્યો વળી તેને શીર. કરતા હરતા છે જુગદીશ. ત્યારે ત્યાંવળી જોયોલાગ, મેલમહાર આપ્યોને લાગ; તે હસ્તીએ સુણ્યો કાન મુઠ્ઠી નગરને આવી રાત, વળીકળશ ઢોલ્યો મુઝશીશ; સઉકોએ દીધીઆશીશ, ચક્રસેનનેહરખ ન માય પરણાવું એને કન્યાય એવું કહીને બોલ્યા રૂખિ, બીજ રાય થયા મહા દુખી; રાજ કેમ આપે કન્યાય. એ મોટો થાએ અન્યાય. કો કહે એ શું કીજીએ, કન્યા તે ખુચી લીજીએ; એવો મનસુબો રચ્યો છે સરવ કરોધ કરી મન આણ્યો ગરવ આવાત અહીંઆંથી રહી, વરઘોડાની વેળા થઈ; મુજને પેહેરાવ્યા શણગાર, વેદાંગે થયા અસ્વાર શ્રીફળ મુકયું મારે હાથ, સૌકો આવ્યું મારી સાથ; પુંખેણીની કરી છે રીત નારી મળીને ગાયે ગીત. માંહીરામાં બેઠા જેટલે, રૂપી સર સરવ બોલ્યા તેટલે લાવોને વેગે કન્યાય લગન તણી વેળા વહી જય.

દોહરા—ગુણ રૂપને ચાતુરી, અને અવાપે રાગ; તેવે તત્વ પામીયે લખ્યું વીધા તા લાગ. માળીએ બેઠી માનની નહાવાને નીરધાર; એટલે ત્યાં એક આવીયો રાક્ષસ તેણે ઠાર તે કન્યાને લઈ ગયો; અંતરીક્ષ મારગ જય; તેતો કોઈ જાણે નહીં હરી ગ-યો કન્યાય વીર વેદ ત્યાં ઊચરે, હવે લાવો કન્યા રૂપ લગન વેળા વહી જય છે, મા-નો સાચુ ભુપ. તવ સાચી એક દરવડી, આવી રાજ પાસ; મોડે બોલી નવ શકી, મુખ મુક્યો નીશ્વાસ કન્યા કોઈ હરી ગયું, નવ જાણ્યું તેનું નામ; શોધ્યાં મંદીરખા-ખીયાં, કાંઈ ન લાધ્યા ઠામ.

ચોપાઈ—રાગએ બધુશોધ્યુ ગામ ન મળી કન્યા કોઈકામ; જોવાને મળ્યા બહુ લોક, આનંદ માંહી પ્રગટયો શોક. ફટ નીરભાગી તુંતો અજાણુ; નગર લોક એમ બોલે વાણુ; ત્યારે મુજને ચઢીછે રીશ, જાણે માફ છેડુ શીશ.કોટે ખડગ ધરયુંજેટ લે, મારોહાથ ઝાલ્યોતેટલે;મુનીકહે ઘેલો કાં થયો,લખ્યુ વીધાતાતે લઘગયોપ્રથવી ની પ્રદક્ષણાફરે, ધ્યાન શંભુનુ મનમાંધરે; શીવ પ્રસનથશે જેટલે,કન્યા તુ પામીશ તેટલે. એવી તેણે કહી એકગુંજ, ત્યારે મુજને આવીસુંજ; તે દીવસનો જત્રા કર, ધ્યાનધર્મરનુ મનમાંધર. એમ કરતાં ગયા માસજ સાત. કોઈ આગળ ન જણાવી વાત; તે માટે નવગવાએ રાગ, મારે હધટે એવો ડાઘ. પામર જીવ હું તે શુકર; ન આવે નાર તો નીસ્યેમરૂં. એમ કહી મુકયો નિશ્વાસ,અરે મારી નવ પહોતી આશ

દોહરા—ત્યારે રાગ બોલીયા,સાંભળ સાચી વાત; એ કન્યાને લાવશું,આપશું તારે હાથ; મહિના પાછળ વેરએ, આગળથી કરેશું પેર; તેને લાવી આપશુ.જએ તમારે ઘેર. સરવ દુખ મેલો પર, તજે તમારો શોક; કન્યા નવ આપુતુને, તો તીર થ વરત થાજે ફેક. રાણુગાર સભુ મુગટ ધર હું શીશ; જ્યારે આણીઆપશું,નારી તે તમારી જે દીશ. એવું કહિ વોળાવિયો; ગાંધરવ ત્યાંથી જય; અરધી રાત જ્યારે ગઈ; રાયને ચીંતાથાય; કયાંજાઉ કોને કહું, નવસુજે એકે વીચાર; કયાંથી આણી આપશું એ ગાંધરવને નાર; એમ વિચારી સજ થયો, પુજ બહુ વીધલીધ વેગે આપ ત્યાં સંચરયો,જ્યાં સાચી છે હરસીદ્ધ પચામરત પખાળશું.અક્ષત ચંદન સાર; ધ્રુપ દીપને આરતિ, સ્તુતિ વારવાર; તોએ માતા બોલે નહિ, રાયને ચડી છે રીસ; કાઠી ખડગ કોટે ધ્યુ,છેદવા માંડ્યું શીશ;હાંહાં કહીને વારીયો, ઝાલ્યો હેને હાથ; શામાટે તું રાયજી. કરે દેહની ધાત; માગ માગ તું મુજ કને, જે મન ધચ્છા હોય; તું સેવક છે માહરો. ગાંજી ન શકે કોય. ત્યારે રાય વીઠમ કહે,સાંભળ મારી માય;મારે આણી આપવી ગાંધરવની કન્યાય; તે કહો ગાત કયાં હશે,કોણ તણે તે પાસ; તે કન્યા આણી આપીએ, તો પોચે મનની આશ, લજ્યારૂપ મારે તમે, તારોછે આધાર, ઉપાય મુજને ખતાવીઓ, જેમ ગાંધરવ પામે નાર. ત્યારેહરસીદ્ધબોલીયાં, સાંભળ વિક્રમરાય; કોટીઉપાય તમે કરો, તે સ્થાનક નહી જવાય,ત્યાંજઈ કો નવ શકે, સાચી માનો વાણુ; જયતો ન આવે જીવતો, લઘ પોતાનો પ્રાણ. અહીંથી જલુ વેગે,સાગર કેરે બેટ; ઉત્તરદિશાએ વસે, જલુ ત્યાંતો ઠેક તેને જીતી આવજો. એવી દીધી આશ; વચન લીધુછે માતાનું, મન ઉંપન્યો વીશ્વાસ,એવું કહીને સંચરયો. વીર તણો માહા વીર, સાથે વીર વૈતાળ છે, આણી મનમાં ધીર.

ચોપાઈ—વચનજ માતાનું સાંભળી, ખડગ ચોધારૂકરમાંધરી; માતાએશીરમુક થો હાથ, કોઈ નવજીતે તારી સાથ વિર વધતાળ પોતાનીસાથ, બળપ્રાક્રમ માતાનું હાથ; મામ મુકે એ ણીજી હાથે, નીશાપડે ત્યાં વાસો રહે ઉત્તરદીશા પરીયાણુજ ક

રયું. સીંધુ સાગર જ્યાં અરણ્ય લરયું; વાટે વન આવ્યું વીકાળ, વાઘસીંહ નાખે છે ફાળ; ત્યાંથી આરોગ્યો જોડેલો. રાક્ષસ એક દીકો તેડેલો; જીવે તો વેહેલો જોડ્યા થાય. રાશો ખાંધી દીકો નાગ. માહા વીકાળ દીકું ત્યાં રૂપ, મનમાં ભય પામ્યો છે છુપ; કરક સરીખા થઈ તે ગયો તેની પાસે જઈને રહ્યો; રાખ શરણે આવ્યો હું, છુપાઈ બળીયો દીસે તું, તું બળીયો દીસે છે જોર, એવું કહીને કીધો સોર; ત્યારે દેતે સુણ્યું કાન, આવ આવ કહી દીધાં માન. આઘો આવે માનવ તું, લે વચન નહીં તારું હું, જો ન આવત મારી પાસ, તો કરતો તારો મુખવાસ. વીકમ મનમાં નશ્વીત થઈ, બેઠો તેની પાસે જઈ; ત્યારે દેતે પુછ્યું નામ, કહે ભાઈ તારું કોણ ગામ. કેમ એકલો આવ્યો છે અહીં, શું કામ છે જઈશ તુ કંઈ; તારો વાંક દીશે છે દીશ, કે કોણ્યો તુજને જીગદીશ. એકલા વનમાં જીલા પડ્યા, આ ઠેકાણે આવી ચડ્યા, ગામ નામ ને કહો તમ વાસ, કેમ આવ્યા છો મારી પાસ. સાચી મુજને ન કહો વાણ, તો તું માને તેની આણ; ત્યારે પોલ્યો વીકમ વીર; અંતઃકરણમાં રાખી ધીર, માળવ મુખ ઉજેણી ગામ, સેવક વીકરમ મુજ નામ; મહાકાળ સરીખો મારો તાત. પ્રસન્ન સદા હરસીદ માત. માહાકાળે ચરને પુછ્યે; તેના જોર થકી જીત્યે; તજ્યું ગરથ સુતને ધર રાજ, આવ્યો છું કરવા પરકાજ. ચક્રસેન કહાવે રાજન, તન પેટ હતી એક તન, ગાંધવ સાથે વિવા કર્યો, તેને રાક્ષસ હરીને ગયો. તે રાક્ષસ સાગરને બેઠો ત્યાં યુદ્ધ કરવું છે નેટ; યુદ્ધ કરી લેશું કન્યાય, તેને આપી લાગુ પાય, એ હકીકત મારી ખરી, સુણજે આપ તમે ચીત ધરી; હઈ ડે બોલ વીકમનો વસ્યો, ખડખડીને રાક્ષસ હસ્યો. હા ભાઈ તું મારે એહને, એવો દીકો મેં તુજને; કહેતાં શે નવ આવે લાજ, કેમ ધારે છે મોટું કાજ. તેની તો હું ઓળંગ કરૂં, તુજ સાથે બોલુ પાધરૂં; મેં વચન આપ્યું છે હાથ; મારે યુદ્ધ ન કરું તમ સાથ. તેના પ્રકરમ છે અતી બહુ, તે તુજ આગળ કેટલા કહુ; દિસતો તે મહા વીકરાળ, જેવો કરતાંત સરીખો કાળ. તેણે ઉપસ્યા છે ઇશ, તેને પ્રસન્ન થઈ આપ્યું વરદાન, હું કહું તે તું સાંભળ કાન, વીસ જોજન સાગર કહેવાય, તેમાં આપ હોડતો કેમ જાય; તુજને જો નવ બોલોનીર તો તે સાથે જીતે વીર. પ્રથમ તેલ કદા છે આંહ, પેશીને નીકળે તે માંહ; અગ્ની નવ બાળે દેહ. તે શું યુધ કરે નર તેહ; પ્રથમ તો પેશી નીસરો વળતાં તે શું આયુધ ધરે, ત્યારે રાજતું વીકરમ પુર. જળ નવ બોલે તુજ શરીર. ત્યારે મુજને આવે વિશ્વાસ, તો જીતી કન્યા લાવો પાસ; વીકરમ કહે તું સાંભળ વીર, મુજને બોલી ન શકે નીર. તેલ કદામાં પેશી નીસરૂં, વળતો તે શું યુધ કરૂં; ત્યારે કહેજો વીકરમ નામ, જો જીતી આવું આ ઠામ.

દોહરો-દેત ઉઠીને નીસર્યો, પોતાના ધરમાંહ; તેલ કદા તે લાવીયો, વીકરમ ઉભો જ્યાંહ, તતક્ષણ તે ઉઠાળીયું, કણું નવ લાગી ત્રાર; વિકરમે અન દિવાર્યું

કરવો કોણ પ્રમાર. અરે વૈતાળ હવે શું થશે, કેમ અગ્નિમાં પેશાય; ઉપાયે એવો કીજીએ, તેણે કહા શીતળ થાય, ત્યારે વીર વૈતાળ કહે, સાંભળો વિકરમરાય; અગ્નિ તમને શું કરે, તમે મન ચીંતાય. સવા ઘડી સમરો તમે. માત હરસીધનું નામ ઈંદ્રાસને જઈ આવશું કરવું તમારું કામ એવું કહીને પરતર્યો વીર ગયો આકાશ. વચન થકી પેહેલો ગયો, ઈંદ્રાસે નને પાસ, જઈ ઈંદ્રને ચરણે નમ્યો. સાંભળો મહારાજ ટાળો સંકટ વીકરમ તણું, રાખો તેની લાજ, તેણે એવું આચર્યું, ધર્યું છે મોટું વસ્ત. પરદુખ દેખી નવ શકે, મુખ કરે ત્યાં તરત, રાક્ષસને જાણું જીતવા; ત્યાં છે વસમી વાટ, કઠમાં પેસી નીસરે, જાય તેણે ઘાટ તેણે ઉકાળ્યું અતિ ઘણું. ઊડે આળ અનુપ; તમે કહો તેવું કરું, જાણે વિકરમ ભુપ. ત્યારે ઈંદ્ર ત્યાં બોલીયો, સાંભળ વીર તું વાત; આળ તે છે અતી દોહલી, કેમ રહેવાશે ઘાત; ઉપાય ખતાવું એમ કરો, પુજાય, અગ્નિને સંભારજે. તેથી ટાળું થાય, એવું કહીને મોકલ્યો, આપ્યું છે વરદાન; મુખે પેશીને નીકળે. જીતશે તુજ રાત. એટલે વીર ત્યાં આવીયો, જ્યાં છે વીકરમરાય; વાત સરવ માંડી કહી, ઉત્તર અંગન માય.

ચોપાઈ-વળતો દંધત બોલ્યો છે વાણ, સાંભળ રાજ ચતુર મુખણ; અગ્નિમાં પેસી નીસરો. વળતાં જઈ આયુક્ષ્ય ધરો, એવું કહેતાં વીક્રમ વીર, અંતકરણમાં રાખી ધીર; અગ્નિનું ત્યાં કીધું ધ્યાન, હરસીધનું જેને છે માન; મંત્ર ભણીને છાંટ્યું નીર તેણે કહામા પેઠો વિર; સીતાદક જેવું તે વાર, તેમાં પેશી લીધો પાર. રાય ઉડીને બેઠો થયો, ત્યારે દંધતો વિસમે થયો; ન હોય માનવી કોઈક દેવ, એની કરવી મારે શેવ. એમ કહીને લાગ્યો પાય, ભલો ભલો તું વિક્રમરાય; તુજ સમાન નહી કોઈ વીર; સાહસીક દીસોછો મહાધીર, એવું કહીને લાગ્યો ચરણ. હું તો તારે આઠ્યો શરણ, એવું કહીને જોડ્યા હાથ, સાંભળ મારા દુખની વાત; મારી સ્ત્રી રૂપાળ; તે દેતે લીધી ભુપાળ; શું મુજ આગળ કહું તેકથી, હુખે મેં રહેવાતું નથી તે સંગાયે યુધ કેમ કરું, મારે તો નિરચે મરું, મોટે તુ બગીચો છે રાય; તુજ વિના જીત્યો નહી જાય ખીજ જેમને મારું હું, એ પાપીને જીતે તું, તું કેહે તે કરું કામ. આવે તુજને દેખાડુ ધામ; એવું કહીને સાથે જાય. બેઠેજણ મારગે ચાલ્યા જાય, રાક્ષસ ચાલ્યો છે વિર; આઠ્યા સાગર કેરે તિર. રાક્ષસ કહે સાંભળ તું રાય, આ જળમાં જે હીંડી જાય; એવો સાહસીક મેલે ખાણ; તે રાક્ષસના લેશે પ્રાણ, વીકરમે શમરી હરસીધ માય, મંત્ર ભણીને મેલ્યો પાય; મુખથી મંત્ર અર્ણવનો કહો, ઉદર અંગથી આધુરહે. જળ નવ બેઠે વીક્રમરાય, તેમ રાક્ષસ આગળ થાય; અરધ પંથ આઠ્યા જહરે, પંખી એક આઠ્યા તાહરે. આવ આવરે માતુલ તું; ઘણો આણુંદ પામ્યોહું હું; કંઈક દીવસની મારે ભુખ, તુજને ખાઈ પામીશ મુખ.

દોહરા-એવું કહીને આવિયો, વિક્રમ કેરે પાસ; વરવત નાંખે પાંખથી ઉરાડે

આકાશ. રાજ તે કોપે ચડ્યો, લીધું હરસીધનું નામ, ટાળો સંકટ માહરૂં ફેડો દુષ્ટનો કાઢ. એટલે વધતાળ કોપીઓ, ઉપર મેલ્યો ધાય; દઈ તેમાં કોપે કરી મારી એકગ દાય, પંખી તેડ્યો વાટમાં, રાયે મેલ્યું બાણ, રાજ રાક્ષસ હરખીયા, વરત્યું છે કલ્યાણ, પંખી પેલો મારીઓ શબ્દ થયો ધનધોર; રાક્ષસ પેલો ચેતીયો, આવ્યાછે કોઈ ચોર; રાક્ષસ ત્યાંથી સજ થયો, આવ્યો નગ્રની બહાર; ત્યાં તો યુધ ભલુ થયુ જેનો નાવે પાર; ત્યારે કોપ દઈતે કરી હાક પ્રચડ, દઈત આવ્યો તે ધસમશો, કર આયુધ્ધ છે ડંડ; માર માર કરતો આરિયો, વેગે મારી ફાળ; વીક્રમ રાયે નીરખીયો, બાણુ યુ પુટયો કાળ.

ચોપાઈ-દઈતે હકારયા છે ચોધ, અંતકરણમાં આણી કરોધ; બાર સહસ્ર ચોધા હારીયા, કર માંહી આયુધ ધારીયા, કોના કરમાં દીસે ગદા, કોના કરમાં દીસે સલા. ધણા ખરાનાં વરવાં હાડ, દંત જણાયે મોટા તાડ; પરવત સરખા તેના પાય, નેદઈત દેખી વીરમે થાય; ધણા ખરા તો મેલે ધાય, ધણા ખરા ચાવીને સ્હાય. કંઈક કહે જવા દીજીએ, એને મારીને શું લીજીએ; બીજ દઈત એમ બોલે વાણ, એને મારી ને લ્યો પ્રાણ. એમ અન્યો અન્ય ધાયા સઉ. તેનો કહેતાં પાર ન લઉ; વીક્રમ ઉપર ધાયજ પડે, મરે શીખર મેરૂજ ચડે; વિક્રમ મન વીચારી પેર. નથી જીવતા જલું ઘેર, સમરયો વીર આવ્યો વધતાળ, નાખી ચીસ મહા કરોધે કાળ; ઇષ્ટ દેવનું સ્મરણ કર્યું. ખડગ ચોધાર આગળ ધર્યું, લાગી રાડ માંહેમાહે વઢે, એકએક ઉપર ધાયજ પડે; દઈતને કોળી પાડયા ધરણ, કોના કર વાંસો ને ચરણ; કોઈના તો છોલા હાથ, કોઈકને મેલી છે લાત; કોઈના તો છેલ્લા છે ચરણ; ધણા દઈત પમાડયા મરણ. અદ્રષ્ટ વીજા આપે રમે, અંતરીક્ષ આપુ આકાશે ભમે; બાર સહસ્ર ચોધા મારીયા, યુધ કરતાં તે સઉ હારીયાં. વીક્રમ મન વીમાશી જોય, ચારમાસ યુધ કરતાં હોય, જેને પાસ પુન્યજ તણું, તેને બળ આવે છે ધણું, જેને ધરમ પોતાનો સ્હાય, તે કેમ કોઈનો ગાંજ્યો જાય; જેને ધરમ વહાલો છે ધણો, ને જાણો દેહ ઇશ્વર તણો પ્રથવી તણો જીત્યા છે મરમ; સરવ થકી તો મોટો ધરમ; યુધ કરતાં દીવસ બહુ થયા, ચાર માસ એમ કરતાં ગયા, હવે રહ્યો છે એક માસ, અરેદઈવ નવ પોતી આશ, બાર સહસ્રનો આવ્યો છે ધણી, તેની યુધ કથા છે ધણી.

દોહરા-ત્યારે દઈતજ બોલીયો, સાંભળ સાચી વાત; કોણજ છે કેમ આવીયો, તું કહે મુજને ખ્યાત. મારી ચાર તો વહી ગયા, મેં જોયું તારૂં જોર; કેમ કરી તું આવીયો, કહેને મુજને ચોર. કોણ શુકન તુજને મળ્યું, ગ્રહ વાંકા છે તુજ; કે આયુ-શ આવી રહ્યું, સાચું કહેને મુજ કે તુને હાંકી કાઢીયો તારા માને બાપ કે ઇશ્વર કો-પ્યો સહી; પંચે મળીયાં પાપ. ત્યારે વિક્રમ બોલીયો શું તુજમાં છે જોર, કન્યા લા-વ્યો છે પારકી, નામ ધરાવો ચોર. ન હોય કરમ તુજ નર તણું, સાચી કહેને વાત

તુજને હવડાં જીતશું, કરશું તારી ઘાત ત્યારે દઢતજ બોલીયો, સાંભળ સાચાવાળુ
બ્રહ્માનું વરદાનછે, તેણે નવ જાણે પ્રાણુ આછે પુત્ર બ્રાહ્મણુ તણે, મુજને દીધો શ્રાપ,
બ્રહ્મ રાક્ષસ સૌ અવતરયા કરે બહુ મોટાં પાપ

ચોપાઈ-બ્રહ્મપુત્ર તું સાંભળ વાત આઘ ઉત્પત સંભળાવું સાક્ષાત; પીતામારે
પુષ્પ માગીયાં, તે મેં આણિ નવ આપીયાં. ત્યારે તે કોપાતુર થયા, પુત્ર ઉપર નાઆ
ણી દયા, રાક્ષસનિયોની અવતારો, પરનારીને હરતા ફરો. ત્યારે હું તો લાગ્યો પાપ
એ શ્રાપ બોલી ગલ યાય; સમુદ્ર બેટમાં તારો વાસ. રાક્ષસ સઘળા તારા દાસ. મુને
વસવા આપ્યો આ ઠામ, બ્રહ્મ રાક્ષસ તે માફ નામ, અણુચીંતવ્યાં મહાકારજ કર,
પારકી સ્ત્રી તે માટે હર; મુજને જીતી શકે નહી કોય, આપડેદે વિચારી જોય; તેલ ક
ઢામાં પેશી નીકળે, સમુદ્ર ઊપર ડગલા ભરે, માટે હું પુણું છું તુને, એક સંદેહ પડ્યો
છે મુને; પાણી ઉપર કેમ રહેવાય, દઢત સાથે યુધ કેમજ થાય; કોણે નગર તમારો
વાસ; કેમ આવ્યાછો આણી પાસ; તે સાચી જો નવ કહો વાણુ. તો હવડાં લઉ તા
રા પ્રાણુ. ત્યારે બોલ્યો વીક્રમવીર, અંતકરણમાં રાખી ધીર; માળવમુખ ઉજેણિગા
મ વીરજીત વીક્રમ મુજ. ઇંદ્ર સરીખો મારો તોત, પ્રસન્ન સદા છે હરસીય
માત; દુષ્ટ સંગાય આયુધ ધર; તુજ સાથે બોલું પાધર; ચક્રરસેન તણી કુમાર, તે-
મા રૂપછે અપરંપાર; વળી કહું તે સાંભળ વાત, રાક્ષસ લેઈ ગયો શાક્ષાત. તે આ-
પે તો પાછો ફર; નહીતો યુધ અતીશે કર. એવું કહેતાં થયો વીક્રાણ, જેવો કરતાં
સરીખો કાળ. એવું કહીને કરી રીશ, ગાળો દીધીછે દશવીશ; તુ તે ક્યાંનો બળી
યો હોય; અહીંથી જીતી નવ કોય. બ્રહ્મા જો આવીને વઢે. મારા મારથી તેતો પરે;
શંકર તો નવરાખે શરણુ, પરાણે વહેલો પામીશ મરણુ. ઇંદ્ર આવી આયુધ નવધરે, તો
ખીજો યુધ તે કોણુ કરે; જેમ આવે તેમ પાછા જાય, જેકહાવો સત્યવાદી માટે સાંખીએ, ન
હીતો હવડાં મારીનાખીએ; ઉપર દેહી પથરનો માર, ફરી નવ આવે આકાર. વીક્રમને
ચઢી છે રિશ, મુકયાં બાણુ ગણીને વીશ; ત્યારે તેને ચઢ્યો છે કાળ. વીક્રમ
ઉપરના નાંખી ફાળ. ચાર કરયાં પોતાનાં રૂપ, ત્યારે કોપ્યો વીક્રમ ભુપ; વીક્રમ
બાણુ મુકયાં છે સાઠ ચારે તરફ રૂધિરની વાટ. ફરતાં બાણુ મુકયાં જહરે, રાક્ષસ
દુખ પામ્યો તાહરે; વળી વૈતાળ દેહે માર, પેલો રાક્ષસ કરે પ્રહાર ઠામઠામથી દીધી
દોટ, રાક્ષસ ઉપર ક્રીધી ચોટ; જો જો રાક્ષસ ક્રીધું કામ, એક રૂપ થયો તે ઠામ
જેતામાં વધ્યો છે તેહ, પરવત સરખી ક્રીધી દેહ; વીક્રમ બાણુ નાખે છે અ
નેક, કહેવામાં નવ આવે છેક. વીક્રમે ત્યાં જોયો લાગ. મુકુ ખડગ કરે બે ભાગ
એવું કહીને ધાયો ચોધ, અંતઃકરણમાં આણી કરોધ. જેવો ખડગ મુકવાને ગયો
ત્યારે દઢત તે વિસ્મે થયો; પોતાનું પલટયું છે રૂપ, થયો છે અજગર આપસ
રૂપ; એક રૂપે ત્યાં યુધજ કરે, ખીજુ રૂપ અજગરનું ધરે; વીક્રમ સાંસતો થયો જોડે

અજગર થઈ આવ્યો તેટલે; રાક્ષસરૂપ નાહું નીરધાર. પેલો દૈતે કર્યો વિચાર, વૈતા
 ર રાક્ષસ પુઠે રાજ, દૈત પુઠે મુકેછે ધાય, વીકરમ ત્યાં રહ્યોછે ખરો, પેલા જાણને
 લાગ્યો એકલો; વીકરમ ધીરજ કરે જેટલે અજગરરૂપ આવ્યોતેટલે વીકરમનેમળી
 ઓ ધનધાર એટલે ત્યાં પડીયોછે શોર; જીત્યાની તો વાતજ થઈ, તે વૈતાળે સરવે
 લાહી. પાછોવળી આવ્યો તે ઠાર, રાય નદીકાપડાએ ભારત, દૈતપાસે આવ્યો જેટલે
 રાજ નવદીકો તેટલે વૈતાળને પુછ્યુંવચન કયાંગયો આપણે રાજન; વૈતાળ ખી-
 ચારો શું કરે ત્યાંય, રાજને નવદેખે કયાંય, તેણે કરીને; પડીયો શોર, રાજને કોઈ
 મળીયો ચોર; કે કોઈએ ભારી નાખીયો, કે કોઈએ રાજ રાખીયો. નહીતર કોઈએ
 લીધા પ્રાણ, એવું વૈતાળે વીચાર્યું વાણ; પેલો દઈત કરે વિચાર, વવપામ્યો હું
 ભારી નાર; રાજતો મારયો આ ઠામ, હવે હું જઈશ કીએગામ; સ્વામી શ્રી કહાવે
 ગોપાળ, રાજની કાણુલાવે ભાળ; અરે વૈતાળ હવે શું થશે, રાજ તંતો સ્થાનક હ
 સે. હવે આપણે શી કરવી પેર કેમજશું આપણેયેર. કોહોને આપણશું કીજીએ, રાક્ષ
 શ ભારી વેર લીજીએ; એવી દૈતતો બોલ્યોવાણ, વધતાળ કહે હવે લઈશું પ્રાણ.
 એવું કહીને ચાલ્યો વૈતાળ; તવરાક્ષશ ગયો પાતાળ વૈતાળતો બધે જોવાકરે; રાજ
 મુખથી કરે; શરે દૈવ શી થાશેપેર, આ જો દઈતે સાધ્યુંવેર; રાજ પાખી ધીક અ-
 વતાર, હવે મુજને કાણુ આપેઅહાર; હવે મુજને કાણુ દેશે માન, જ્યારે ન મળ્યા
 રાજન; હવે પેર એવી હું કરું ન મળે રાય તો નીસ્યે મરું; એવું કહી ચાલ્યો
 વૈતાળ, ધણા દૈતનો આણ્યો કાળ; શોધીને થાક્યા બેઉ ભુર, એટલે મેર જઈએકો
 સુર; એ રાત અહીંયાંથી રહી રાજની પછે શી ગત થઈ; રાક્ષસ લઈ ગયો પાતા-
 ન, જાણે એનો આણું કાળ; રાજના તો ભાગે હાડ, અજગર પોતાની દાબે દાઢ;
 ત્યારે રાયે ધ્યુનું ધ્યાન, હરસીધનું છે જોને માન.

દોહરા—આરાસુરી તું અંબીકા; એકલ સ્વરૂપ અભેદ; કોઈએ પાર ન પામતા
 વાણી વખાણે વેદ; તુળજ તોતળી સીંધવાને, મહામાયા પ્રચંડ. અજઘ આવ્ય અ-
 ન્યપુરણા વ્યાપી રહી નવખંડ; દઈત નીપાત્યા દેવીએ, રકમ ખીજ રણરાજ. શુભ
 નીશુભતા દલ હણ્યાં, અમુંડ અરણ્ય ચોળ; અનેક રૂપ ધરો તમે, કોઈ ન પામે
 પાર, ટાળો સંકટ માહરું, ચડજો ભારી વાર; મુજ મુવાનું દુખ નથી, ખીરદ ત-
 મારૂં જય. ગાંધર્વ વાટ જોઈ રહે, તેની શી ગત થાય; માતા તુજ પરતાપથી, કામ
 કર્યાં કંઈ કરોડ; મેં કષ્ટ સેહેવાતું નથી, માટે અહીંથી છોડ; કોટી કામ અગે
 ક્યાં, માટે છે વિશ્વાસ બહારે વેહેલા આવીને, પુરે ભારી આશ. સ્તુતી એવી રાજ
 કરે, ધુણાવે છે શીશ; હવે મરત્યું આવીયું. ત્રાહ ત્રાહ જીવદીશ. માત ભારી વારે
 અરો, કેમ લગાડો વાર; કષ્ટ સેહેવાતું નથી, અજગર ઉદર મોઝાર.

ચોપાઈ—એવી સ્તુતી રાયે ટર, પ્રસન્ન થયા ત્રિપુરા મુંદરી; મુજ શેષકને

દુખજ દે. એ રાક્ષસ સુખથી કેમ રહે, એવું કહી ચાલીયાં આમુદ, કરમાં આમુદ લીધો ડંડ; આઠ્યાં માત પોતે પાતાળ. ત્યાં નવ દીઠા વીર વધતાળ; માતએ બોલા-
વ્યો વધતાળ, વીરે હાંક મારી પાતાળ. આઠ્યા માતાને નમ્યું, શીશ અજગરપર
ચડાવિ રીશામાતા કહે સાંભળ વધતાળ, એ અજગરનો આણ્યો કાળ. આ વજ-
રદંડ તમે લીજીએ, તે વીકરમને કર દીજીએ; વાયુ રૂપે થઈને જાય, જ્યાં પડ્યા છે
વિક્રમસય, ત્યાં જઈ વજર દંડ આપીએ; મહાસંકટ એનું કાપીએ; રાક્ષસ આવતો
જાણે સહિ, વીકરમ વળતો જીવે નહી, માર્યા પછે શું કીજીએ; માટે શાનો દંડ
દીજીએ; વાયુ રૂપ વધતાળજ થયો, વજર દંડ તે લઈ ને ગયો; વીકરમ જ્યાં સમરે
છે માત ત્યાં જઈને દંડ આપ્યો હાથ. વજર દંડ આઠ્યો જેટલે, વીક્રમ આનંદ
પામ્યો તેટલે; દંડ તણો દીધાજ પ્રહાર. પેટ ફાટીને તે આઠ્યો બહાર. વધતાળે ત્યાં
કીધી ચોટ, દૈત તણા ત્યાં ભાગ્યા હોઠ, પછે ખડક કાઢ્યું જેટલે. માં મા કહી વળ-
ગ્યો તેટલે, બ્રહ્મહત્યાનું મોટું પાપ; દેવતા મુજને દેશે શ્રાપ. એવું કહી તે લાગ્યો પા
ય, તુતો મોટો વિક્રમરાય; સાહસીક મહા દીસો ધીર. વીરજીત વિકરમ તું વીરા,
જે માગે તે આપુ તુને, જે તું જીવતો મુકે મુને. ત્યારે રાજ પ્રસન્ન થયા; રાક્ષસ
ઉપર આવી રયા, છે રાક્ષસ પરબ્રહ્મ કુમાર મળ્યો ભેટયા નાથ લાગી વાર; સાથે
લીધો વીર વધતાળ, રાક્ષસને ગામ આલ્યા ભુપાળ. નગરમાંહી આઠ્યા જ્યાંદરે,
રાજ હરખ પામ્યો તાહરે; નગર તણા સહુ નીરખ્યા લોક, ઓચ્છવ વરયો ફીટયો
શોક; રાજ તો ત્યાં કરે વીચાર, નગર અનોપમ દીસે સાર; જેતાં તો જેવું કંઈલાશ
રાજને ઉપન્યો ઉલ્લાસ; બ્રહ્મ વદન ત્યાં જેવું હોય, એવું છે તે નગરજ નેય;
કેવો તો છે હિદ્રાસન જેવું હોય અશોકજ વન; જીવે તો વાડી ત્યાં ફળી, અઠારભાર
રહ્યાં છે મળી, માન સરોવર જેવું વાર, ખીલ્યાં અંબુજ કારોઢાર, એવી રચનાનો
નહી પાર, આઠ્યા રાક્ષસને દરબાર. જોયો તેના ઘરનો ફેર; બેઠી કન્યા દિડી તેર
તેમણે રાયને દીઠા દ્રષ્ટા થયું સુખને ફીટયું કષ્ટ. ભલે રાય તમે આવીઆ, મારા
મન માંહે ભાવીયાં; રાક્ષસને પુછે છે રાય; આ સરવે કોની કન્યાય. દોહરો-રાક્ષસ
વળતો બોલીયો સાંભળ સાચુ રાય; તણુ તો કાશી રાયની, દાવોલની બે કન્યાય.
કોકમ દેશનો રાજીઓ, તેની કન્યા ચાર, રૂપ જોઈ હું લાગ્યોજી માન તે નીરાધાર
ધાર શોરઠ દેશની પણ છે સભવ તેનો તાત. સવરા મંડપનીઆ રહી, ચક્ષુસેન
જેના તાત; રૂપ જોય હું લાવીયો, એ રાય તણિ કુમાર, પુત્રી કરીને પાળીએ, હઈડ
હેત અપાર; માટે તમે એ લીજીએ, આપુ કન્યાદાન, એવું કહ્યું ત્યાંહ રાખીઓ.
વીકરમ પોતે રાજન, ચોરી ચીત્રાવી હેમની, માનની ગાયે ગીત; રાજકન્યાએ સાં-
જ્યું, વધી અહમ્મી પ્રીત. ઓચ્છવ ફેલ્યો અતિ બણો, તરીયા તોરણ બાર; ધનજય-
ધાવી ધરમની, વરત્યો જયજયકાર, ત્યાં દાન અધીકાં થયાં, મળીયા છે બહુ લોક

આનંદ સઉને ઉપન્યો, નહિ કોઇને માન શોક, તે શોભા વખાણતાં દાતાર આપે
લહાણ; કરખાં મન માને નહી, શોભજ છાંડ પ્રાણ. રાખ્યો ધમ રાજ તણો હર-
સીધનો પ્રતાપ; એ કીરત શ્રવણે મુણે, જાએ પાંચ પાપ.

ચોપાઈ-ધવળ મંગળને માંડવા જગ, રાક્ષસને ઘેર રચીઓ રંગ; વખાણ કુ
ળની રીત કરી. ખેશી મારે કન્યા વરી, રાજ કહે નવ ઝાડુ હાથ; પરણાવોનીજ
ખાંડ સાથ, માફ ખાંડુ ત્યારે વરે, વચન માફ જો મુસ્તક ધરે. જે કહુ તે કરે રૂઢીયા
સાથ; એવું વચનજ આપે મુજ હાથ; ત્યારે માનુની બોલી વાણ. ધન ધન રાજ
ચતુર સુખણ. એવું કહીને આપ્યું વચન, સાંભળજો વીકરમ રાજન; સત્ય વચન
માનજો તું આપ, લોપુ' તો બ્રહ્મહત્યા પાપ, તમાફ વાયક મિથ્યા કફ, તોમાફ સહુ
સુકીત હર; એવી તેણીએ દીધી વાય, ત્યારે આપ માન્યું મન સાંચ ઉલટ ભેર તે
વીતી રાત, રવી ઉદે થયો પ્રભાત; વિપ્ર વેદીયા મળીયા બહુ, આશીરવાદ ત્યાં આ-
પે સહુ, પરેમ આરોગ્યા કંસાર, મંગળ વરત્યા છે ત્યાં ચાર; વળતો રાક્ષસ આઠ્યો
ત્યાં સાર, હસ્તી ઘોડાની કીધી હાર; રાજને આપી સુખપાત, અલખત અલેખે
માત; કન્યા એકને બીજી બાર, રણ ઉપર થયો અસ્વાર. સાસરવાસો કરોડો તણો,
ભરયા માત હસ્તિપર ઘણો, કરી વધામણી માગી શીખ, વીક્રમમન નહી કોઈનાં
બીક. લીધા માત ખજાનો દ્રવ્ય, તેડી સ્ત્રીઓ સાથે સર્વ, એમ કરીને આલ્યો પંચ;
બીક નથી પોતાને મન, પેલા રાક્ષસનાં આપી નાર, તેણે ધન આપ્યું અપાર. માત
આપીને નામુ શીશ; રાજને આપી આશીશ. કોટી કલ્યાણ તમાફ થજો, તારદરીદ્ર
દુર થજો; એવું કહી ત્યાં આલ્યો રાય, ઉજેણ નગર ભણી તે જાય; માત હરસીધનો
પ્રતાપ, આઠ્યો રાજ આપોઆપ; પ્રધાન પંડિત સહુ સામા જાય, ઉલટ સહુ
લોકોને થાય. શકે રાજ લાઠ્યો કઈલાશ, લાઠ્યો છંદ કેરો અવાસ; સરવે ત્યાં વિમા-
સણ કરી, રઈયત સઉ જોવા તરવરી મુક્તાઈજ વધાવ્યા રાય, રાય સભામાં રાજ
જાય; તેડ્યો ગાંધર્વને વેગે ઘેર; તે આગળ કહી રાય પેર. ઓળખી આમાંથી લી-
જ્યે, કડો તે ઉપર દીજ્યે; ગાંધર્વ મન કર્યો વિચાર, કન્યા તો દીડી દસબાર.
જેતા માંગ્યું છે સુખ. અંતકરણમાં પામ્યો દુખ, તેને વાગ્યું મોહતું બાણ, જાણે
તેના હર્યા છે પ્રાણ, જેમ રણે મળ્યો હોય વાઘ, જેમ કરડ્યો હોય કાળો નાગ; જેમ
વંઝાનો પુત્રજ મુઝ્યો, જેમ વહાલાનો વાળોગ હુવો. થર થર ધરજો તેનિ દેહ, રાજ
શું બોલે તેહ.

દોહરા-રાજ ત્યારે બોલીયો, સાંભળ ભાઈ તું વાણ; આણીને હાજર કરી, માટે
તજો છો પ્રાણ. તોએ ગાંધર્વ બોલે નહી નવ મુજો એ વીચાર; મુરછાવળી બોલે
નહી, આંખે આંસુની ધાર. મુખથી બોલી નવ શકે કરેછે આપ વીલાપ; આશ ન
પોતી મન તણી, પછારેતન આપ. ચોપાઈ-રાયે સ્થાયા તેના હાથ, કહે ગાંધર્વસાચી

વાત; તારા મનતાણી જે હોય વાણ, આઘશક્તિની તુજને આણ. સુક્રીત પુન્ય જે તારૂં હશે, જીહ્વા બોલીશતો સરવે જશે; તું જે જીહ્વા બોલે આપ, બ્રહ્મહત્યાતું તુજને પા ૧. તે માંહે જે આણુ રીશ. તારા સમ તે મારે રીશ; તે ગાંધરવ રોયો સાર, આંખે આવી આંસુની ધાર. હું તો વીચારું એવું મન, સાંભળજે વિકરમ રાજન; જે દહોરે મેં તમને કહ્યું. મેં તો આવડું કાંઈ નવ લહ્યું. આવું જાણતો ત્યાંહું જાત, સરવે આવત મારે હાથ; સતવાદી તો મારું નામ, મેં તો કીધું તારું કામ. નવ બોલ ત તમને તે દન, કયાંથી માલ લાવત રાજન; ખાર સ્ત્રીને બીજે બહુ માલ, તે તો ઘેર રાખે ભુપાળ. મુજને એક આપોછો દાસ, હું ને કેમ પામુ ઉલાસ, હવે મારો શો કરશો સંચ. બેસારી મુકયો મારો પંચ. હવે વરસ તો પુરૂ થયું, વચન તમારું મીથ્યા ગયું; જે મુજને નવ આપો એહ, મારે નીસ્યે તજવો દેહ. પછે કરો તે કરજે કાલ, મન જાણો તો સઘળું આલ; એવું કહીને ગાંધરવ રહ્યો, રાજને મન ઉલટ થયો દોહરા-રાજએ માયુ લહ્યું, માન્યું તેનું વ્રત; માલજ તેને આપીયો, કન્યા સહીત ત્યાં તરત; કૃષ્નારપણ તેને કર્યું, ક્ષણ ન લાગી વાર; તે ઉપર એક આપીઓ નવો મહેલ નીરધાર તે શોભા વખાણનાં, દાતા હરખે મન; કાળ વીકળ ખાઈ પડે, સોમનું દાજે તન. કહેછે મોહની પુતળી સાંભળ ભોજ તું રાય; એવોજ દાતા હશે, ધરે સીદાસન પાય. એવું કહીને પુતળી આપે ગઈ આકાશ એ કથા પુરણ થઈ, કહે શામળદાસ. આતા વકતા સમજતા, કહે કવીતા કરજેડ; શામળભટ કહે બોલજે જય જય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૯ મી ભાભારામની.

પ્રદુમન નામની ઓગણીસમી પુતળી બોલેછે તે વારતા રાજભોજ સાંભળેડે. શ્રી ગણેશાએ નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ દોહરા-શ્રી ગણપતા તુજને નમું, પુજું તારા પાય; વંદું તુજ વરદાયની, પુરણ ગ્રંથ ઘડાય. ભોજરાય ભડભુપ શ્રી કહું ઉલાસી મન; પંચાક્ષતથી પુજ્યું, પ્રેમે પદમાસન, પ્રદક્ષણ કરીને પછી, કર્યું બેસવા આમ; માં માં બોલી પુતળી, પ્રદુમન જેનું નામ. પગમાં ધરશો પુરપતિ, મેં સુખ ન થાય; એ આશન છે ઇંદ્રનું, બેસે વીક્રમરાય; તે સરખો દાતા હશે, પરમારથપર પ્રીત; ગૌબ્રાહ્મણ પોષક સદા; રાજ રામની રીત દુખ હરણને સુખકરણ, તારણને તરનાર; શહેદાર પરવારનો, દેવ સમો દાતાર. ચોપાઈ-કહે પુતળી સુણજે રાય, એવા ભુપથી બેસાય; હોય પ્રાક્રમ તુજની માંહ, બેશ નહીતો કર પુજય. તવ રાજએ જોડ્યા હાથ, પ્રેમે બોલ્યો પુતળી સાથ; નીર્મળ કહો રાજનું નામ. કેવાં સીધાં તેણે કામ કહે મુને તે તો વિસ્તાર, તુજ કૃપાથી પામું પાર; કરૂં પ્રાક્રમ મેલું પ્રાગ, નહીતો નવ બેસું એ જગ.

દોહરા-પ્રદુમન બોલી પ્રીતથી, શુણજે ભોજ સુજણ; વરણ અદારે હું કહું.

વીઠ્ઠભચરીત્ર પુરાણ ઇદ્ર તણે. સુત અશવત, પ્રતાપવંત પ્રમાણુ; રણધીરો શુરોધણું ચતુર મહા ગુણવાન. સીંધુ માધવી તે ભણ્યો, પર કાયા પ્રવેશ; અદ્રષ્ટ વીઠ્ઠા આદરે, માલવ દેશ નરેશ, અરણ્યને અવની વીરો; ધરમ વાત પકે ધીર, શાસ્તરે ચાલી સાખ બહુ, વડહથ વિક્રમ વીર. આલ બધુ અભરે ભરયું; રાજસ રૂડો રાય; ચતુર તે ચતુર માસમાં, જીવે પુર ચરચાય. વરણ અદાર વાસો વસે, પ્રથક પ્રથક પુરવાસ; ફરતાં ફરતાં સરવના, જોતો રાય નીવાસ. પ્રથમ વાસ વીપ્ર તણા, ભુપે જોયા ભેદ; સ્નાન કરી પ્રભાતમાં, વાણી ભણતા વેદ અરધ આપે કો અરૂણને, નામે શાળીગ્રામ; કો વીણુ પુખ કરે કોઈ શી નું લેઈ નામ. બીજે પહોરે અન્ન જમી, અંદર ધોવા માટ; સરાવર તીરે જાય કો, કોઈ નદી ને ઘાટ, ભોજન કરવા જાય કો, કો બાજની વાત; લક્ષણ ઝાઝુ લોભનું, રખડે જઈ તે માટ. લેશ દુખ કોને નથી, સુરસાગર ભરપુર; વિગ્રો સરવે જોઈને, અધીપતી હરજે ઉર. પછી વાસ વહેવારીયા, પેખે આપ હજાર; રણતા લેખણ લોહીને, ખેંચે ભારે ભાર. કુંદા-જો ખુંદો નહોં, એકો રહે ઠર ઠમ; શાહના જે સહુકો કહે, જોડે ઝાઝાં દામ, ઓછું દેવા આગળો લેવા અદકો લાભ; માલ કાઢે મોં માગતાં, ઓંડલ ઘાળે આલ. દહાડી દેવું દાખવે, હીસાખ ગણવો નીત; વરતે મોટો જન મળી, રહે દાસની રીત. થોડે કામે ગમ બહુ, કરે ગાંઠ બહુ કોક; મીઠ્યા મોં કુટે ઘણું, કરે ફજેતા ફેક. ધસે નહી તે ગુણ વીના, શહેજે ગાંઠ તોલ, કાઢીને લે દાળજી, મીઠા બોલા બોલ; વણુજે ધણેરો વાણીયો, વીઠ્ઠામાં વિશેષ, વસે નહી જ્યાં વાણીયો, જાણો ઉજડ દેશ. સોની નીરખ્યા શહેરના, ઘડે ઘરેણાં ઘાટ; તરુકર તે શમ કો નથી, મન માન્યું લે માટ; ગણ પાપ તે નવ કદી, સ્નેહ કરી કો સાથ; શોનાતું સુનું કરે, તે આપે હાથ ખાય ખમે જ્યાં જોટલું, તેનો નહી ત્યાં તોલ; આપ ઘેર અલેખે જડે, ઉત્તમ જેહ અમોલ. કંસારા જોયા પછી, ત્રાંખા કેરા તોલ; નવાં કરે જીનાં તણાં, મોં માગ્યું લે મુલ કરે ઉજળા ઓપીને, લાલ સવાયા ખાય, વેચે બેઠા મંદિરે, ગરજી લેવા જાય. દરજી જોયા તે પછી, કપડે મેલે કાપ; હરે વસ્ત્ર તે વિશ્વનાં, હુંપદ રાખે આપ. મોટમ માને મન ધણી; જાણે અકલ શાહ, ગજે તસુ જે નવ મસે, ઉદરે ઉઠે દાહ; હજમ જોયા તે પછી; જગત અનીતી જાત. એક અધીકી પાંસળી, ચસ્કી કેરી ખ્યાત. અણબો-લ્યો કણ નવ રહે; ત્રણ વાતે માહેર; અણદીઠી અણસાંભળી, સેહેજ કરે જાહેર મન ની મેહેનત નવ કરે, કરે પરાણે પ્રીત; વાત રહે નહી પેટમાં નાઇ તણી એ રીત.

ચોપાઈ-દેતા નામ ન આવે પાર, એવા જોયા વરણ અદાર; જોતો જોતો રાજ જાય, મગનથાતો મનમાંય, કણબી લોકો ખેતીકાર, ધરણીપત હથથામાંતીર, પ્રીતિથી જોયા તે લોક, કાયા દુખ વેડે છે ફેક. કણબી કેરા જોતાં પાર, રાએ દીઠી વેડ અપાર; પરલાડા પુઠં છે ઠમ, ભલે એક ત્યાં ભાભારામ; બહુ ધારી સારૂ વસ્ત્ર, પેરાહા

પાંચ પ્રતાપી યુત્ર; હજી નાજી લખેતાને હાડ ઊઠ્યો શુભ પરવાડ, ધાંચ ધરીરેણી
જહરે, સુતાં ઉઠ્યાં સજી તાહરે; ગોખર કાહાડ્યાં છોડી બેલ, પેરશન માટે ચાલ્યો
પેહેલ. જોડી હજીને જુગતે જય, પાછળ ચાલ્યો વિકરમ રાય; વ્રજ તજે કીધો નો
માળ, ભાભો આવ્યો ત્યાં તત્કાળ. શેઠે આવ્યો પાછો જય, પલક નવ અટકાવે પાય;
કરી એકઠાં બહુ કંટાળ કરી વાડ રાખે સંભાળ. ભરે જાંખરાં જટીયાં માંહ, જીવ
જંતનો ડર નવ ખાયે; ફરે થોર ખરસાણિ માંહ, લલબદ તેની દુધે કાય. મેઘ વરસતો
ધુજે હાડ. પ્રીતે ભાભો ચોઢે વાડ; સુરો નર તો હારી જય, કણુખીને નવ લેખામાંય.
ધાસ ધાનથી ખેતર પુર, જોઈ ઘણા હરખાએ ઊર; સાંજ પડીને કરી વિખાર, વીણવા
માંડી પોતે ચાર ભારો બાંધી મેલ્યો શીર, ચોપે લ્યો બાવન વીર; પાંચ ઘડી નિશા
થઈ જર. આવી પોચ્યો ઘર મોઝાર. મુઠ્ઠી ઠામ; પરોણો રાશ, પ્રેમે પીધાં ભટકુ છાશ;
થોડીવાર કરી વિશ્રામ, પછી ગયો સુવાને ઠામ. રણવું ઝાઝું થોડો અહાર, રાયે દિહું
દુખ અપાર; એવું દુખ ન વેડે કોય, ધનધન કણુખી તુજને હોય; એકે દિન એકાંત
કામ, રાયે તેડ્યો ભાભોરામ; ઘણા દુખીયા છોજી તમે, દુખ તમારૂં દીહું અમે; એ
દુઃખનો આણું પાર, હું તુજને આપું ભંડાર. મન ગમતો માગી લ્યો કાય, સારીશું
અમે તમારો અરથ; તમ દુખેદુખી મુજકાય, દુખ તમારૂં નવ જોવાય. માટે ચિત
ધરીને આશ, પ્રિતે માગો મારી પાસ. દોહરા-ભાભો કહે તું કોણ છે આવ્યો દેવા
કાજ; દુખી કહેતાં તું મને, આણુ રહેમાં લાજ; સમરથ કો સરજ્યો નથી. શ્રદ્ધીમાં
જહાય; કણુખીને આપી શકે, ફેલ કરે છે કાંચ. રીસ કરી બોલ્યો પછી, ત્યા તો
ભાભોરામ; સમખાઈ સાળે કહો. કોણ તમારૂં નામ પ્રધાન રાજ પાટવી; પટલ ત-
લાટી થાય; આમ શેઠને ગરાશીયા, મારૂં આપ્યું ખાય, રાજ રામનું જહર, કર ના
ભરતું કોય; કણુખી ત્યારે પોખતા, ભિથુક બ્રાહ્મણ હોય. ચારણ બ્રાહ્મણ ભાટ તે
મનમાં આણી કોડ; આ કરતા અમતણી. કણુખી પાછળકોડ. કલપવ્રજ સરખો કર્યો
કીરતારે જુગમાંય, કણુખી ને ઘેરી થકી, મુખ ભોગવે રાય. તમો કોણ છે તે કહો,
મનહુ ખોલી વરત; શીવ પ્રતિજ્ઞા સત્યકહે, કોણ તમારી જાત. હું સેવકહરસીદનો, દેવ
વપ્રમે દાસ; મજ તણે. પ્રતિપાળને, પુર અવંતી વાપ. માગણનો દાના અમો, પર-
દુખ ભંજન નામ, અરિગંજ સજ્જન અમો. વિક્રમજીત મુજ નામ. નગર નિહાળ
હેતથી, વરણ અહારે વાસ; જોતો જોતો પ્રીતથી, હું આવ્યો તમ પાસ. દુખ દીહું
તમ દેહવું, અથાક તમોતે કષ્ટ; પ્રાણી પીડા તમ તણા; દીડી દ્રષ્ટે દ્રષ્ટ માલ નહી
મેહેનત ઘણી, ચેત નહી કોળગ; તે સઘળું દીહું અમો જે જોઈએ તે માગ; રખે
જિણુમ રાખીશમાં, લેખ ન ધરશે લાજ; કોડ પોચાડુ તમ તણા, કહે અમ સરજુ
કાજ, ખરત અમારે એટલું, પરદુખખંજન દેહ દેહ; માટે માગો મુજ કને મનમાં
આણી લેહ.

ચોપાઈ-કહે કણુખી સાંભળ રાજન, દેવરૂપ સરખુ તનમન; વાડ નીજીવ રણ
 અઢાર, તે સઘળા માને અમ પાડ, મહેનત થોડી મુલત વિશેક; સુખદુખ જોવું રાખી
 નેક; ત્રણેરો સાઠ દીવસ જવ જાય; વરસ એક તા પુર થાય. તેમ બેઘડી એક ન
 સુખ; દાવાતળ કણુખીને દુખ, નહા કષ્ટે અન પેદા થાય. વરણ અઢારે વેહે ચીખાય
 કણુખીને બીજે બદલમાર, તે ઉપાડે ભોમીભાર; ક્ષત્રિ એક ને તુરી જાય, કરે દેશ
 ભક્ષણ નિરવાણ; બ્રાહ્મણ ને બીજે જે ભાટ, દાન તેહ લેવાને માટ; તળશીને પીપળ
 જે નામ, એ એધાણ આણે કામ; વણીક જે વેપારી નામ, લોકપણે કરતો તે કામ;
 માલણ બીજી ગુણકા નાર, દ્યોતણી તેતો હરનાર. એક સુયને બીજે અંદ્ર અજ
 વાણુ આપે છે ઈંદ્ર; ધરા એકને બીજે મેહ, સકળ વસ્ત ઉપજવે તેહ. એકનરમદા
 બીજી ગગ, પાવન કરતી જગનાં અંગ; એક અન્ન ને બીજું નીર, સર્વ તથા એથીજ
 શરીર. એક જુગનાં ફળ સાર. સુંદરો મોચીને સુંથાર, ભાગ તેહતો પામે પાર;
 કુભાર ઘોખી વાંદરસાર, ભાગ વીસલેછે નીરધાર; ગરાશીયા તલાટીનેહ, ત્રીજે ભાગે
 દેસાઈ દેહ; સતવાદી હાકેમ જે વરદ, ઘેર બેડો તે પામે અરથ; એવી રીને વણ
 અઢાર, રહે કણુખી કેરો આધાર; કણુખીને કોની નહી આશ માગે ઇશ્વરકેરી પાસ
 કોળી ભાગે તારે ચોર, હાકેમ ભાવે વાળે ઢોર; વણીકને દેવાણુ સેહેલ, બ્રાહ્મણ
 નામે છે ટેલ દેશાઈ ભાગે બાંધે દાવ. બીજા રાખે લીક્ષા ભાવ; ગરાંશી
 તે પાડ વાટ, ભમતો ફરશે નિશ્ચે; કણુખી ભાગ્યો થાય મજુર. ધરે હાથ નહી તેહ
 જરૂર; કદાચ હાકેમ આપે કામ, તેતો તેહ વસાવે ગામ; ઇશ્વર આગળ જેડી હાથ,
 બોલુ સત્ય તમારી સાથ; મહાંપત માનો સાચો મરમ, કહુછુ કણુખી કેરાં કરમ.
 આલ પર્વતતો અખાત્રીજ, બાંધે હળને ખોળે બીજ; જેડી ગાડું ખેતર જાય, ખા-
 તર લઈને નાંખે ત્યાંય. ખુલ્લે અંગે તડકો સહે. ભાર અલેખે માથે વહે, આઢણમાં
 પણ ન પટકુળ, ખડે ખોલા કાઢે મુળ, અદકી રાખે મનમાં આશ, એવે તો આવે
 જેઠ માસ; લાકડ લુકડ આપી સાર, હળ પંજેટી કરે તૈયાર; લઈ કોશ કોદાળો હાથ
 હળ બગદને રાખી સાથ; ઊડે પાછડી થાએ રાત, ખેતરમાં જાએ પ્રભાત. વણીકને
 ઊપજવે રીજ, ધર આણીને જશે બીજ; વરશે બહુ અશાડો મેહ. ધુજે માત્ર ઉઘા
 ડી દેહ. પુંજ તેતો પૃથવી માંય, વાડ તંણી તે જે રક્ષાય; ખરસાણી બાવળ કંઠાળ
 કરી વાડ રાખે સાંભાળ; થોડો વરશે જુવેવાટ, જાઓ વરસે તો ઉચાટ; હવે આવી
 ચો શ્રાવણ માસ, નેંદવાની કરસે મન આશ, નરનારી ભગની ને ભ્રાત. વેઠેતેમાથે
 વરસાત; મીનાં વસ્ત્રને ચુવે દેહ, ઘેર આવીને સુવે તેહ. ભાદરવા કેરી કહું પેર;
 ઘડી એકના રહેવું ઘેર, ગોફણ ગુથે ગોળા સાર, ખેતર માળો કરવો કાર. હાંહાં
 હોકારે હોકાર, છાનો નહી રહે લગાર; ધરસુત્ર સામુ નવ જોવાય, સુવે શીયાળે
 ખેતર માંય. કાચુ કોડ પેહેશું ખાય, રાંધ્યું અન્ન નારી લઈ જાય; કારતક જાએ

એવી પેર, હાકેમ તેડુ આવેઘેર; આણુ ફેરવે દાંડી દીશ, થઈ ખેસે ખેતરનો ધીશ; એવે આવે ખાતાદાર, તે હંધડુ ધણે નીરધાર, જુઓ કરમ વિધાના પાંક, થઈ ખેડો કણખી તે રાંક; એવું દુખ ખીજને હોય, રે વિક્રમ વિચારી જાય, પાંખે પુર વીચારે મન, સુભાએગ તો પાકે અન્ન; કુડો ભુંડો હોએ કોકજનાર, વાવે ખાવીસ ઉગે રાખ નીચી દ્રષ્ટી નીચો પાસ પડે કદીતો થાએ નાશ, કરજે કાસડે ઘરમાં ખાય; ખેતર સામુ નવ જોાય. મહા માસનો આવ્યો લાગ, કણકેરા કરશે બેભાગ અરધ ભાગ હરશે હાકમ, અરધ ભાગમાં લોક તમામ. પ્રથમ ખીજવાળો લઈ જાય, વળતી બ્રાહ્મણ પેદા થાય; ચારણુ આવી ઉભો જ્યાંહ, નાપીક દરપણુ લાવ્યો ત્યાંહ; સુતાર સઉની થાએ વાત, ભલો કદિને આવે ભાટ; જેને લીક્ષાની ઈચ્છાય, આવી હાથ પસારે ત્યાંહ. જેણે શાંચી બળને ખીજ. તેપણુ આવ્યાંઆણુ રીજ; છુટાવતા રહે એવી પેર; આવ્યા કણખી કેરે ઘેર તેની માંય તમાવી સાચ. પહેલ પણુ જોઈએ લાંચ; ફાગણુમાસે રૂત વસત, દહાડે પણુ દુખ અનંત, કુવે દાવ કે કોસે વરત, કણખી બળદને આવે મરદ બાડખીડ બળવત્ત રહે; ચંઈતર તડકો અગે સહે, તડકા સાથે સૌ વહેવાર, પેટ ભરી નર પામે અહાર; ખાય છાશનેધીનો ગરથ, હાકેમ વેરો સમરથ; સુખી થવાને ચક્રિટે જાય મારીને વેડે લઈ જાય; સામુ બોલે મારે માર, અણુતોલ્યો ઉપાડે ભાર. કણખી દુખ તણો નહી પાર, ધરતીનો પણુ અમર ભાર; વિકરમરાય ન કરશે રીસ, કહુજું પાય નમારી શીશ. ઝાઝાં ધર કણખીનાં સાર. સૌ મુજ કટખ તણા નીરધાર; એક શહજ મણુ પકવે ધાન અડધું મહીપત કેરું માન, હાથી ધોડા લશકર તુજ, જીવે અન ખાઈને મુજ; તો મુજને, તું આપીશ શુંય, સાચે સાચુ કહુજું હુંય, સરવે કેરો હુંજું રાય, મુજવડે સઉ કોઈ પળાય; પરદુખઅંજન તારનામ, કરો લાખ ખીજનાં કામ. અમ કેરું જો ભાગો દુખ, મુકો ભાગ તો મીટે ભુખ; ખેતીમાં નવ માગે પીડ, એવો રાજકોનવ દીઠ. કણખીકો શું હોડે હાથ, ઘડ્યો નથી એવો કો નાથ; પુંજ જાયે થાયઅથાગ, તોય કણખી ના હોડે હાથ; માટે કરમલખ્યું તે થાય, મારી તો માગે બલાય;ભાભો બોલ્યો એવો ભેદ,રાયને મન લાગ્યો ખેદ. છપ્પો-પટલ પાસ પાતશાહ,આખ જઈને કર ઓડે; પટલ પાસ પંડીત, જાયવા જઈ જશ જોડે,પટલ પાસ સઉ ગરાસ, માન મુકીને માગે; પટલ પાસ લખપતી,લાલચે પાએ લાગે. આપે છે પટલ પસાયતાં,જગ જવાડણુ જણીયા, પાદશાહ વધે નહી પટલથી વખાણીયે શા વાણીયા.

દોહરા-વિચારી વિક્રમ કહે,કહ્યું સત્ય એ કામ; મનુશ દેહ મારો ગયો,ધનધન ભાભારામ. સૌથી શીરોમણુ હો તમ,મોટમ કીધી મેહ; રીશ ધરો નવ મનવિશે, તો કહુ તુજને તેહ. કહે ભાભો સુણુ રાયજી અહિંઆં છે એકાંત; રિશ કરે કુપે પડે ભાગે મનની ભરાંત. અવગુણુ હોય અમલણુ, તે કહે આણુ દીશ,પ્રતિ ઉત્તરતેના

કરે, તો ના ધરશે રીશ. ચોપાઈ-બોહચો નરપત તેણે કામ, સાંભળ રૂડા ભાભારામ કણુખીની ઉતપત કે કેણુ, પુરાણમાં નવ જડશે મુળ. મોટે ઉતર કેમ કહેવાય, એ સંદેહ મારા મનમાં; ઉતમ કુળનું નહીં એ કામ, મોટે નીચ તમારૂં નામ, મોટું છે તમ કુળનું કાજ, કહે કેમ ના આવે લાજ; બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી વધસ્ય વરણુ, તેતણાં રૂડાં આચરણુ, ઉતમ તેહ તણાં છે કરમ, આપ આપનો પાળે ધરમ; ઉતમ કુળમા મોટા અન્યાય, ખીલ વાર પતણે કન્યાય. કહે નાતરૂં તેનું નામ, બુડવા કેરૂં એ છે કામ; સવળા સદગુણુ તમમાં હોય, તો એ મોટો અવગુણુ શોય કરો પાપ એવું પ્રચંડ, લેખે તેનો અડધો દંડ; પ્રતી ઉતર એનો કહો આજ, લેશમાત્ર ન ધરશે લાજ.

દોહરો-ભાભો કહે સુણ રાયલ, ભલી ઊડી મન ભરાંત; સંદેહ ભાગુ મન તણે ચીતમા થજ શાંત ઊત્પન્ન કહુ કણુખી તણાં; કહું કુળનિ રીત; ઊંચની ય સરવે કહુ મનમાં આણી પ્રીત. ગુણ હોય તે મન ધરો, અવગુણુ રાખી સાથ; ભાભો કહુ ભાગુ અમો, સંદેહ જે મન સાથ. શીવ શક્તિ સયોગથી, થયો ઈંદ્ર ત્યાં એક, રચના બ્રહ્માંડે કરી. ઝાઝો વિવેક. ઊત્પન્ન કરવા પાળ ન સંહારે તે કામ; નારી ઊપજવી પછી, એક વીધાતા નામ; બ્રહ્મા કહે કેમ જીવશે માનવ જાત અનેક; સકળ ખીજ પેદા કર્યાં, ક્રીધા માણસ એક. કણુવાવી પાળે સહુ, સોંપ્યું એને કામ; પુરણ હેતે આપીએ, અધીપતી અડીયુ અન. ભાર અઢારનાં પછી, કર્યા ખીજ તે કામ; એની મેળે તે ઊગે, ત્યાં નહીં કણુખી કામ કહે વીધાતા જગપતી, એહ આપણું અંશ; કણુને કણુખી જ્યાં લગી ત્યાં લગી સરણ વંશ, કણુખી વણુ ચાલે નહિ, જીવે જન સોય; કણુ ઊપજવી નવ શંકે, કણુખીવણુ નર કોય. વિચારયું વિચ્છંભરે, કણુના ક્રીડા લોક; સરણી કણુખીથી થઈ, બાકી સરવે ફોક. કદાપીને જે કણુજશે, તે કણુખીકુળ જય; ત્યારે સરણી તો પછી, જીવે કણુ ઉપાય, ચાલે ખીજ સઉવીના, અટકયું ન રહે કામ; કણુખી વણુ ચાલે નહીં, ઠરે નહિ કો કામ. સ્વામી સ્વર્ગ ગયાપછી અવર કરે કો આપ; તેથી વંશવધારશે, બેઠી ન શકે પાપ, ઉત્તમ વરણુ આદિનું થારો અલ્પાયુષ, તે કાંઈ જશેનહીં, કણુખી કેરો વંશ. સરવે પેલાં અવતર્યા; સઉની પુઠેજય; ભાભો સઉના મનવીષે, ભાભો તે કહેવાય, ભાભો કહેછે મુજને મનથી પ્રચટયો માન; ભાભો તે ભોમી પરે, મહી પત સરખો જણુ નાતબાહાર અમમા નહિ, ઉંચ નીચના હોય; ચંડિદાસમાં પણ નહીં જુગઆદથી જોય. કુળહીણુ કાંઈ નહીં ઠેકાણુ કામ. મહીપત સરખા માનદે, તેથી મોટું નામ. કરોડ જન કણુખી પુઠે, દેવ સરીખા સોય; રાજપાછળ કો નહીં, આપ વિચારી જોય, અમને વરણુગી નહીં કાયર નહીં મુર; કષ્ટ સહે કાયે પણ, પરમારથમાં પુર; ખીલ વરણુ જે જગતમાં, આપ રણેલું ખાય; કણુખી મેહેનત જે કરે, ખારેવાટ જય. વીશ્વપતીથી હજપતી, છત્રપતીની જોડ તે પણ કાઢયો દીલ

થઈ, ઉભો રહે કરજેડ, મહેણુ દિધુ મહિપને, ઉત્તર દીધો આજ; કુળ વાવે કણુખી તણુ, કરે નાતરાં કાળ; કહે ભાભો સુણ સુણ મહીપતી, વીવેશી, વીઠમ વરસ; કણુ પાપ જજે કરે. તે રાજને અરધ. ભોમી ઉપર જેટલો અમલ કરોછો આપ; લોહો શીરપર તેટલું, કણુખી કેરૂં પાપ, નીમેપ માત્ર અમને નહી; જય અધીકું નુત્ય; યજ્ઞ કરીને વળી, ગાંઠે બાંધીએ પુન્ય. ચોપાઈ—ભાભા કેરાં સુણી વચન; પ્રસન થયુ રાજનું મન, મન કેરો ભાગો સંદેહ, પુરણુ પ્રેમે જણાવ્યો નેહ; એક તમો દીસો વરધ, બીજુ રાગી આપોછો અરધ; બીજુ મન ભાગ્યો સંદેહ. ચોથુ નારાયણુપર નેહ. માટે મુજ આપ્યાનું મન. સંકટ તમ કાપુ આ દન; માગો કાંઈ અમારી પામ સંતોખી મોઢલીએ તાસ. બોલ્યો ભાભો મન હુલાસ; મહીપત આપ તણોછે દાસ; વરસ થયાં પંચાણું મુજ હાવાં શું હું જયુ તુજ; તાંય પુત્ર પ્રહિદાપરીવાર, ખાવા પીવા અપરંપાર; સરવે સુખ તમારે પુન્ય, નત્રી મારે કાંઈપણુ નુન્ય; હજુ રણવાની મુજ શીદને આશા રાખુ તુજ; હઠ કરે છે સાર, ભાભાને કહે વારંવાર; મેં તારી જોય અરચાય; બરદ માફ મીથ્યા જય, મોટે મન મને તે માગ. તારા મનની લુખજ ભાગ, તવ ભાભાએ જોડયા હાથ, બોલ્યો રાજ વિકરમ સાથ, ધરેનહી ઉદક અવતાર, કરે શીવ પુજ નીરધાર. મુકતીના બીજ બહુ દામ, મારે મુખ્ય પતિનું કામ; મુકીત ચાર પદારથ જેહ, શીવપુજથી મોટી તેહ. પરીશ્રવ પ્રિતે પુ-જય પુરણુ તેજમાં જઈ ભાળાય; ટળે કર્મ બંધનમાં પાપ, એ પદવી દરશાવો આપ અંત તણુ મન સોંપો સુખ, તે વણુ નવ મુજ ભાગે દુખ; હાંડી ઘોડા ગરથ ભંડાર, ઘર સુત્ર પરીવાર; એમ સડિ ઝાકળ કેરૂં નિર, મનનો દીડો જય શરીર એ સુખડુ વહી જએ જેમ, પાણીનો પરપોટો તેમ. વળી ઘાસઠેં તાપણુ જેમ, ભવ સુખ માની લેવું તેમ; રસવીણુ જેવી હોય કથાય. ભવ સુખ તેવું મુજ મનમાંય જીવત કેરૂં શીવજ થાય, બીજુ કેરો નવ જન માય; એ આપવા સમરથ જેહ, તે આગળ નમાનું દેહ; એમ બોલ મુણિ રાજય. ઉભો મનમાં અચરજ થાય, ભાભો ભોળો જણ્યો મેં પુન્યવંત દીસે છે એ દુખભંજન મેં શ્રીધા ઘાટ. ભાભાએ ઉઠાડી વાટ; ઓશીંગળ થાઉં શીપેર, શું મોઢુ લઈ જઈ ઘેર, વીરમય થઈ કરનો મનનોલ અરધ લડી રહ્યો અણુબોલ; કાંઈ વાત ન સુજે દ્રષ્ટ રજને મન અદક કષ્ટ; કહે ભાભો શી ચીંતા નાથ, નથી વેણુજ દીધુ મુજ હાથ. શી ચીંતા ધરવી મુજસાથ, આપનાર મોટો શ્રીનાથ. આપણે સૌ લીખારી લોક, મોટમ મન કરવી તે ફોક; દુનિયામાં એકજ દાતાર. આપણુ સરવે માગણુ હાર, રાખે ખરખરો આણુ માટ, પ્રથવીપત લો મદીરવાટ; જે કોઈ કહાવે જયક જન, તેને જઈને આપો અન. જેને હોયે ધનનો અરથ, તેને જઈને આપો યથા; કે આગળ થઈને નિશ્ચસ્વ, તેને દો હાથીને અસ્વ. કામ પીડ કે આવે દ્વાર તો તેને પરણાવો નાર. બ્રાહ્મણ કે આવે

કરજેડ લીસા દધને પુરો કોડ, ધરના જન્યક પુજની દાસ, પસાયતાં દધ પુરો આશ તેણું અક્ષય દાનજ નામ, જુગે જુગ આવે તે કામ. વણીક જનની પુરો આશ, વેરો નવ લેશો તે પાસ. દુખિયા બંધ કો આવે પાસ તાતને તમ કરજે દાસ. કણખી તો નવ કરશે આશ, માગશે નહીંજ તમારી પાસ; વેંશ છાશ ભડકુ કો દન, નવે નીધ-માને તે મન. બહુ બાળને નિરોગી દેહ, કરોડ પતીથી અદકો તેહ; થોડે લોભે ખેવો ભાર, તો શોખ્યાનો બહેવાર. જે આપો તે ખુટયા જાય, માગે મારી તો બલાય; ઈસ્વર પાસ માગુ નેટ, ગર્ભવાસ નવી જનની પેટ, તમથીજ અપાયે કમમ; રીસ કરો તો મારા સમ; પ્રથવીપતછો મોટા રાય, મહીપત તમ મોટો મહીમાય, આગળ ગળ થયાં કંઈ કરોડ; કોઈ નહીં વાતે તમ જોડ, દેવાંશી નર તુતો દેવ, રઘયત રોજ બળવે શેવ. ધન્ય ધન્ય તે તો તું કાય, ધન્ય ધન્ય છે માત પિતાય; રૈયત જેની દુખી ન કોય, એવા રાજ કો નવ હોય, ચીરણલવી છવો કંઈ કાળ પ્રથવીપત પ્ર-બ્રપ્રતિપાળ; જાઓ ઘેરે કરો શુભ કામ, રીઝી બોલ્યો લાભારામ.

દોહરા-રીઝ્યો રાજ મન ઘણું, શુભ સાંભળાં બોલ; સ્વર્ગ તણું તે સુખ કરયુ એ પદ્મી અણતોલ ગમતું જે ગોવિંદને હું પોચાડું ઠેઠ; મુકિતમાં મુકું તને, ફરી ન આવે પેટ. ઈચ્છા હોય મન વિશે રહો અમારે ધામ, રામ પ્રતાપે તુજને, બેટાડુ પરિબ્રહ્મ. વિક્રમ કરીને વાયદો, આવ્યા હેને ઘેર; મન ચિચારે મહિપતિ, શી હવે કર-વી પેર. અન્ન જળ નિંદા તણ, તણ સેજ સુખ ધામ, એક વાત ન ઉકલે, કેમ થશે એ કામ. વીતિ વાત વિચારમાં જડે નહીં કાંઈ જગ; પંડીત તેડયા પ્રોદમાં, પ્રીતે લાગ્યો પાય; નિરણુય કોહો એને તેમને; ગુણ મય વિદ્યા પુર; જુવો વાત વેદાં-તમાં સર્વ શાસ્ત્રના સુર. ધરમ શાસ્ત્ર ધ્યાને કરી, બોળો મહીમા શુભ; મુકિત મારગ દાખવો, પ્રીત કરી પ્રતિકુળ. કો કહે મુક્તિ ધ્યાનમાં, કો કહે જપ તપ વ્રત; કો કહે દાનેયજમાં મંતરે તાતણે તરત. કો કહે પુજ્ય ઇશને, નાહો નિર નરમદ; કો કહે સાથે સાંચમાં, એમ લહે અનહદ. નર કહે એવું ઘણું બહુ ઠામે ઠામ; દધવત હોય જે સરવતું એક તણું નહિ કામ

ચોપાઇ-હાહા પંડીત બોલ્યા એમ, રાજ સંગ ધરીને પ્રેમ; કોટી લક્ષ છે બ્રહ્મ સ્વરૂપ ભેદ ન પામ્યા બ્રહ્મા ભુવ. બ્રહ્મા વીણુ રૂદ્રજ તણ, સેવ્ય કરીને શરણા શરણ; અકળ રૂપ તેણે નવ લહ્યાં, અમથી તે કેમ જાએ કહ્યાં. કહ્યાં રૂપ કુણ ધામે હોય ભારે ભુતળ પ્રથવી માંય; વળતી ઇશ્વર બોલ્યા એમ, ત્રીગુણ રૂપ ધરીને પ્રેમ; ઠામે ઠામે મારો વાસ; શોધી લેશે મારો દાસ; ક્ષણું માંહી નહીં ડાલો ઠામ, સઘળે વ્યાપીક રૂપો રામ; કદાપી જે સોધી જોય, પ્રગટ ઠામ દેખાડું સોય; તમ આગળ તે કહું છું સાર; રજ તેમાં નહીં અંતર દાર. સાંભળજે વીક્રમ મહારાજ, તમ આગળ માંડી કહું આજ; વારણા વરણી માનવ જેહ, બ્રાહ્મણ નારાયણનો દેહ. પ્રાણ જત પશુની

થાય, તેમાં માઈ રૂપજ ગાય સરવે ઘાટછે નીરમળ સાર, સોવારણુ તે તાઈ રૂપ, ધાર વનસ્પતી જેભાર અઢાર, તુળશી તે મારો અવતાર; પંદર તથીઓ વાઈ રૂપ, અગ્ની-યારશ તે મુજ સ્વરૂપ. સાત વાર સારા મુજણુ, તેમાં વાર રવી પ્રમાણુ; સતાવીશ નક્ષત્રો નામ, તેમાં પુષ્પજ માઈ નામ, ઘણી રીતનાં ખીજાં વ્રત, ઉત્તમછે મુજ નામીક વ્રત. વળી યોગ સતાવીશ જેહ, વતીપાતતો મારો દેહ; સપ્ત સમુદ્ર માંહે શીર, જાણો તેના મુજ શરીર. અડસઠ તીરથ તણો જે લાગ, તેમાં પ્યાઈ મુજ પ્રયાગ પુન્ય અને પરમારથ કામ, કોટીદીક મેં ધરીયાં નામ; વણા કુણુ રહેવાના ગીત ઉપર મુજ પ્રીત અનેક ખીજાં નિરનવાણુ, ગંગાજળ તે મારો પ્રાણુ; સાવ મુકિત ઉપર નેહ, તોપણુ મથુરા મારી દેહ. ચાર વેદના નિર્મળ નામ, મુજ રૂપ તો સુંદર સ્યામ; બાવન અક્ષર જાણુ સાર, ઓમકાર તે હું નિરધાર; અને ઉપસાગર છે જેહ. તેમાં તત્વજ મારો દેહ, પીંગળ શાસ્ત્ર ગ્રંથ અનેક, સઉથી માઈ તેજ વીશેક; જેતીરલીંગ દ્વાદશ સોય, વીશ્વનાથ મારી દેહ જોય, ચાર કોટી પ્રથવીસાર, ઉત્તમ તે કાશી નીરધાર અનેક ખીજા જન અપાર, મુજને વહાલો છે દાતાર; મરવે મીથ્યા જાણો દેહ સાચો મારી ભક્તિ દેહ. છપ્પો-દવાનળમાં દેહ, પડે અગ્નિની આંચે; પડ્યો પાણીનો પુર ચડે વેરીની આંચે. પાય કોઈ વીખપાન; શસ્ત્રમારે બહુ શીશે; સેજે કરડે સાપ રૂધી કોઈ રીઝે, જેરાવર જીલમી જીલમથી, ચીર્પીયે તોડે ચામણુ; કવી સામળ કહે એવે સમે, રક્ષણુ કરતા રામણુ.

દોહરા-મન વીચારયું મહીપતી, એ લખ કોટી કામ; મુકિત મારગ એક જે તેનું તે શું નામ. થયો આકળો મહીપતી, મુકયો મુખ નીવાસ; આવશક્તિ હરસીધજ, ગયો તેહની પાસ. એકાંતે આસન કરયું રાયે ધરીયું ધ્યાન; પ્રગટ થઈ પરી બ્રહ્મણી, મહીપત દીધું માન, ત્રીપુરારી તુતોતળા, કલ્યાણી ર કાંઈ ચામુંડા તું અંખિકા, વીશ્વપતી વેરાઈ. હે આઈ ત્રીલોચના, અન્નપુરણા આઈ કાળકા તુ પીંગળા મા માટી સીધાઈ, ઇદ્રાણી શાખે સદા, રૂદ્રાણી રૂદ્રાઈ; બ્રહ્માણી બ્રહ્મવદનમાં, વીધાતા વીધાઈ. જગત જનેતા માવડી સ્ત્રી પુરૂષ જગ જમ; પશુ પક્ષી માનવી, સઉમાં તારો વાસ, બાહાર તમે ભીતર તમે, વીધા રૂપ વીસેક. ખીજ સકાળ સમરૂપી તણું આઘ શક્તિ તુએક. વિષ્ણુ વચન વીસ્તવ કહે, વ્યાપી સઘળે વરત; સત્ય લોક તો શીવ કહે શક્તિમાંજડ કૃત બ્રહ્મવિદ્યા બ્રહ્મણુ કહે, રૂપક યોગી રામ. પંડીતકહે પરમેશ્વરી અનેક ઉત્તમ નામ, ઓળખાવ્યો નવખંડમાં, કોટી કીધાં કામ, તુજ કપાથી તો પરયું પરદુઃખ ભંજન નામ. શાખ ચલાવી શાસ્ત્રમાં વાળ્યો આડો આંક. પંચડં જતાડીઆ તુજ બાળનો નહીં થાક, એક મળ્યા ભાભા મુને, મુખનો નહીં મન શોક પરદુઃખ-ભંજન નામ તે; કરવા બેઠો ફેક. કરે કલ્પના મન ઘણી મુકિત મળવા માટ; સુકાંત સઉ દાહાડા તણું વેગે પાડે વાટ. ખડું કહે શો અરેખરો, પણુ છે વસમી વાત, માટે

સમરી શક્તિ તુ મોટી માહારી માત;શક્તિ સંતોષી થયાં મુકયો શીરપર હાથ;પર દુઃખભજન ભુપતી, સાચું કહુ તુજ સાથ;યશે કામ તે તાહર તે સાથે તજ ધરમ; કપા કરી તુજને કહું, મુજ બતાવું મરમ ચોપાઈ શુદ્ધ કેડ કરી શુદ્ધ થાય, ભુગતે ઇંદ્રાસનમાં બય; બાલન વીર તણે અધીપતી તુજને લઈ મશે મહીપતી;ગતીએ-હતી તુંથી હોય,તુજ ગાંછ નવ શકશેકાય તું પણ ઈંદ્ર તણે છે અશ,ભાગ્ય તાહા રૂં કઈવીક વંશ;વળી હાથ મારે તુજ શીશ,જેમ ધરમ ઉપર ભુગદીશ;હું'હું' સચ-રાચર તું પાસ, ત્રણ લોકમાં મારો વાસ. દુખ નવ ધરશે મનમાં રાય, કામ સીદ કરી આપુ આંચ;એમ કહી તેડયો વધતાળ,આગ્યો વીર નમ્યો ભુપાળ,ત્યારે આજ્ઞા ધીધી માય વીકરમ લઈ જા ઈંદ્ર સભાય; વધ્યુ રૂપ થયો તે વાંચ, ઈંદ્ર સભાગાંપોગ્યો ધીર. ત્યાં જઈને ધીધી અરજ, એક અંગુઠો ભોમી પરજ;વધવા લેવા મહીપત ધીધ સુર રાયે નવ માની લીધ.વળતો મનથી મેલ્યો ગરવ તન મન ધન તે સોંપ્યું સરવ ગદ ગદ કંઠે રાજ થાય, સર નાયક તુ યોલ્યો ત્યાંય. તુજ ભક્તિથી માન્યું ના, મન ગમતું મારો રાજન; એમ કહીને લીધો કોલ, બોલ્યો અમરત સરખા બોલ. માહારાજ મોટું મુજ કામ,રૂંડો કણુખી ભાભારામ; જઈ ચડ્યો હું તેને જગ,દીધો કોલ ગમે તે માય. તેણે માગ્યું મોટમ મોટ, શીવ પુજ મુક્તીની ગોઠ. ને માનવથી કેમ અપાય, દીધો કોલ તે કેમ પળાય. વચન બ્રહ્મ જે મારૂં થાય, તોનો સુકીતમ-રૂં જય; સુકીત જ્યારે સરવે જય, ત્યારે પ્રાણ રહે શું થય, માટે હું આગ્યો તમ શરણ, એમ કહીને વળગ્યો ચરણ; વિનતી ધીધી વીધ વીધ પેર, શક્ત રાયને આવી મેહેર.

દોહરા-ઈદ્ર કહે સુણ અધિપતી; મારય મોટો મરમ;સ્વર્ગ તણું સુખને મળે, એહ બતાવું ધરમ. આ શાળા જે અમ તનુ,ટાંડવ નરત્ય અનેક અહર નીશનાયે અપછરા, સહસ્ર ગાયે ન લોક. દીલ શમણામાં દુખ ના, સવગી વાને સાર; આઠ ગોહોર આનંદમાં, અમરત કરવા આહાર. જગત જગ જાત્રા કરે,અશ્વમેવ હરનીશ કામદુર્ગા દેદુઝણી, જપે ભુગલ ભુગદિશ;સદા વરત તો સાચવે,દીએ વીવેક દાન; જગત કરે નિત્ય ભુજવા, વળી ત્રિપતે માન ઈંદ્રનું,મળે સુખની લહેર કહોતો ક-દીએ એટલું, સમાવ સઘળો શોક; અંત સમે ભાભો અહીં. આવે ઈંદ્રજ લોક.

ચોપાઈ-વીક્રમ કહેછે એા મહારાજ.એ વાને સરશે નહી કાજ;ભાભોનો મુક્તિ ને ચહાય, એ મારગતો કયાં પમાય વચન બ્રહ્મ જે મારૂં વાયતો તો જીવ વચુ ખુટે જય; કહે ઈંદ્ર તમે ધારો ધીર. મુહુરત એક અહીં થોભો વીર; રામ ધરાયછે જેનું નામ,હજર જેજન ઊંચો ધાન;ત્યાં સુધી મારી ગત જણ, પુણું વાત જઈપ્રમાણ. તુજ વણુ જમ તેને હાથ,મારૂં વેણુ છે મારી સાથ;મધવા ચડ્યો વીમાનેસાર,ધરમ પુરી પોહોગ્યા નીરધાર. શોળા કેરો ત્યાં શો મરમ,શી ખામી ત્યાં વાસોધરમ.અ-

ધર્મ અન્યા નહીં લવલેશ, સદાકાળ તે જોખનવેશ. નીર્મળ લોક, સ્વનામાં નહિ
કોને શોક; બેઠા ધર્મધારધર રાય, મધવે પુત્ર શ્રીધી ત્યાંય; પ્રેમધરીને લાગ્યા પાય,
ભલે પધારયા સુરપત રાય; કહો રાજ શાંપડીયાં કાજ, પુર પધારયા પોતે આજ.
કંઈક માગવા આવ્યા નાથ, માટે વચન આપોછ હાથ; આશ ધરિ આવ્યા હું
આજ, શેજ પડયું તમ સરખું કાજ. સાંભળીએ સુરપત રાજન, હ્યોને માફ સત્ય
વચન; વેણુ તમાફ માથે ધર, તમે કહો તે કારજ કરું,

દોહરો—કંઈ કહે ધરમજ સુણો, મોટું મારે કાજ; મુક્તિ મારગ કયાં મળે, તે
કહીએ મહારાજ, જપતપ દાનકરયા વિન. પામે મુક્તિ ઠામ; તેવોપાર મતાવીએ,
મારે એછે કામ. ચોપાધ—મોહોડે સુણ્યો ન્યારેમરમ, કરજોડીને બોલ્યા ધરમ, જણું
નહીં હું બેનો પારનહિ મારો એતો વેહેવાર. ચીત્ર વીચીત્રજ જેછે નામ, કરતેકતી
સાહયે કામ; લક્ષ ચોરાશી જેછે જન, કરે નહિ તે ઉચરે અન્ય કોડ કામ કરે જ
સાર, તે તો પામે ઉત્તર ઠાર; સત્ય કરમથી ચાલે સાચ, તેને કદિ ન લાગે આંચ.
માફ આયુષ્ય પુરંહોય, ત્યાં હું સુધી અહીંયાં સોય; જે નર પાપી હોરે પાપ, નળતી
તો પામે સતાપ. મુજ માટે પુન્યવંતા ગામ, દક્ષિણાં નરકીનો ઠામ; મહાપાપી જેનર
કે જય, તે તુજને દેખાડું રાય, કરે માત પીતા નીંધાય, થાપણુ કોકતણી જેખાય;
રંકજ સાથે માટે રાડ, આપ બળે ધુળવે હાડ, કરે છવ મારીને અહાર, પરસુખ
પેખી આણે ખાર; સુતક કષ્ટ કરે નહીં જન, સુતકી ઘેર કરે ભોજન, પુત્રી વચા
ખાએ અહાર, બ્રાહ્મણ ઉપર મેહેલે ભાર; રાખે બ્રાહ્મણ ઉપર રીરા, દેત ચક્રી નવ
પુજે ઇશ. વણુવાંકે કાળાબ્રહ્માંહ, તે નર પેલે નરકે જય; રઉ રઉ નરકે તે કાંડ
વાય, એવા પાપી નરકે જય; દુરગંધ શોણિતનો નહિપાર, દુખભોગવે અપ્રમપાર;
વંક ચંચ પંખીકહેવાય, તેહ તેહને કોયા ખાંચે. ભુખ તરસનો નહીંમાર, કરે નરક
શોણિતનો અહાર; એક વરસ બ્રહ્માનુ જેહ, નરકભોગવે પ્રાણીનેહ; પછીધરે નીચ
ઘેર અવતાર. માહા દુખને પાપે ભાર; ત્યાં પણ તે બહુકરે પાપ, બીજે નરકે જશે
આપ. બ્રહ્મ તણી કરે નિંધાય, મોટું કહે ખટ દરરાનમાહ; યમનકરે પત્તરાદિરા,
ભુક કલંક દે કોને શીશ; કુંવારીકા વિધવાને સંગ, અહરનીશ મચીયા રહેરંગ, પ
જન કરે ગોતરની નાર, બળાતકારે કરશે જર. બળદ ઉપર અણુનોત્યા ભાર, નાથ
વળી જેઘાલે સાર; જતાંદાશીદે, અંતરીઆળજ વણમાં લોગઉઆલે તે બાળેગામ
તસ્કર કમિલેછે દામ; કાચા ગભજ તોડેસાર, હુટે પરદારાના શણુગાર ડરેનહિ ઘા
દેતાંપેટ, છુણહરામી કરશેનેટ; નમેનહી બ્રાહ્મણનેસાર, દમે ગરીબજનને નીરધાર.
ધરમચલેવે જેમાધીર, નવાણુકેરાં તોડે નીર; બ્રાહ્મણદાપાં ભાગે સાર, મારે પ્રાણિને
નિરધાર. પંગતભેદકરી અનખાય, તેનર બીજે નરકેજાય; બેજોજનકેડેછે જેહ, વણુ
કષ્ટચાવેહેહ, તાડસરિખા જેનાદાંત, એધી જગદુતનીછે જત; અંગબળે પાડે પો-

કાર, નહીં કે તેને રાખણહાર. બ્રહ્મા કેરાં વર્ષજ પાંચ ત્યાં સુધિ એને એ આંચ કરે થઈ ઉત્તમ મલપાન, માસ અઢાર કરે ગુણવાન. બ્રહ્મહત્યા જે કરશે ભોગ; વગો વશે ધરીને ગાળે શ્રીપત થઈ કરે સ્ત્રીનો સંગ, વરત કરી રામાંશુ રંગ વળી કોલ કરિ દે ધાત, હણે માત પીતા સુત ભરાત; ઉલ્ટે મુસ્તક હણશે જન, વીયાગ પાડે વાહાતા મન; વળી સદા વરતીને દંડ, સાચાને જે કહે પાખંડ; વળી કરે જે પર નીંદાય, વણુ ઉલ્લસધે જે ખાય, ગરથ લેઈ નામુ ડરભય; કુટી પેટને સામે થાય રાજ વળે નીત્ય ચાડી ખાય, ખેતર ખણવા ધાયો. ગો બ્રાહ્મણ પીડાએ જ્યાંહ, વહાર કરે ના ક્ષત્રી ત્યાંહ; ગમન કરે ગુરૂ સ્ત્રીસાથ; હોય ગરથને કહે બ્રહ્મનાથ. રાજ પ્રતીજ્ઞા કરશે જેહ, ધરણ દાન તો લેશે જેહ; નવી વાત પરકેરી સાર, ભુદી ધીરતી ગારો ધાર. એવા જે જે કરશે પાપ. ત્રીજે નરકે જશે આપ; તેનો ત્રણ જોજન વીસ્તાર, જમદુતનો પણ છે ત્યાં માર, વરસ ત્રણ બ્રહ્માનાં બણ, દુખ ભોગવે તે નીરવાણુ; થાય એકડો જમનો શાથ, મોટા ઘણાં જેના હાથ, વારાફરતી કરજે ધાત; નાશી છુટયાનો નહીં દાવ, દયા નહીં આણે તે કોય. કરયું ભોગવે ભુગતે જય, સગો નહીં કે આવો કામ; અન્ન ઉદક નહીં તે ઠામ; વસ્ત્ર ઓઢવાને નહીં અંગ, દીધું હોય તો આવે સંગ. આપ્યું હોય તે ભક્ષણ કરે, અવરજત તે દુખે મરે; એહ નરકની પીડા જેહ, મુખથી નવ કહેવાયે નેહ. કરે ગુરૂ કેરી હત્યાય, અમળા પતિને પાડે કાય; હશે ગરભવંતિ જે નાર, નહિ પામે તે નરકે ઠાર. ભાગેયજ કરિને જોર, બ્રાહ્મા જે થાય ચોર; વિપ્રજન ત્યાં રાખે ખાર વિષ ઘેણીને દે ધરનાર અધોર એવાં કરશે પાપ, સાથે નરકે જશે આપ; થાય વિરંચી વરસજ ચાર, ત્યાં સુધીતો ખાએ માર; નરક ઘણું મોહોટરૂં સાર; જોજન ચાર તણા વીસ્તાર; લીંતે લોઢા તણી ચોપાસ, ત્રીસ ઘડી એનો ત્યાં વાસ; ખેતર તણા ધીખે અંગાર વીધ વીધ મારે મોટા માર; ખમણું તો કાયાને કષ્ટ, જેવાં છે એકવિસને સષ્ટ કરે પાપને આવે આંહ. નવ સમભુ મુકતી માંહ, વતિ તમેને દીધો કોલ ધરમજ મુખથી બોલ્યા બોલ; નહીં મુકું હું મારો ધરમ, લક્ષ જોજન છે અહીંથી બ્રહ્મ; પુણું જઈ બ્રહ્માને વાત, સાચી વાત કહું સાક્ષાત દોહરા—ધરમ વાહનપર ચડયા, આંબ્યા જ્યાં છે બ્રહ્મ; શોભા કે નવ કહિ શકે, સકળ સુખનું ધામ, રાગ દ્રેશ કોને નહીં, મોટમ મધે મુળ; તાયેંદ્રબ્રહ્મ તણું; સુખસાગર સમતુલ. કરે દેવ આરાધના, નારદ વીણા વાય; કોટી જીંહા કહે કવી, શોભા નવ વરણાય. નહીં રાતને દીન ત્યાં, નહીં પાવક પાવેશ; અમરતના ઓધો વહે, ભાવ ઘણો બ્રહ્મભેશ. રચના સઉ પ્રજાતણી, કરે પરમારથ કામ; અતુર પુરૂષ ચીંતામણી, લેતા નીરમળ નામ છે ધરમરાય ધ્યાને કરો, કરી સેવ સમરથ; બ્રહ્મ કહે કેમ આવીયા અમ આગળ કહો અર્થ. આસન છોડી આપનુ, અહીં આંબ્યા સે કાજ; તે વિસ્તારી કહો મને, ઈશ્વર રાખે લાજ ધરમ કહે હું કહું, મુજને આપો કોલ

અમા દીધાછે ઈંદ્રને. મુખથી સત્યજ બોલ કોલ કરી બ્રહ્મા કહે, કહેને વેણ વીવેક; મુજથી થાયે તો કર, સત્ય વચનને ટેક. મુક્તિ પામે માનવી, વણ કીધેજ્ય બગ; તે મહારાજ કહો મુને, તો તો રહે અમ લાજ. મુક્તિ પુરી તો કંઈ, ઈંક બતાવો હામ, એ ઉતર આપો તમે, થાય અમારું કામ.

ચોપાઈ-કહે બ્રહ્મ સાંભળજે ધરમ, તમે તો પુછ્યો મોટો મર્મ; તે તો મુજથી નવ કહેવાય એ મારગ નવ મારે ત્યાં, સદાવરત સંતોષેસાર, દાન ન ચુકે તિરથપાર બત્રા અડસઠ તીરથ જેહ, કરે પ્રદક્ષણા પ્રથવી તેહ; રચાવે ધીંગી ધરમશાળાય, કનક થકી તોળો નીજ કાય. પોષે ઇશ્વર કરીને વરત, ઇચ્છા ભોજન ઝાઝા દાત, ઢગલા ઘોટી સવચ્છી ગાય, કનક તણી ઉપર દક્ષણાય; પાંચ પરવણી પાળે પ્રિત, ગયા શ્રાદ્ધ કરે શુભ રિત કરી નવાણુ ભરાવે નીર; કરે વિસામો તેને તીર; મુકે ગોરચ ચરચા હામ, પરમારથ એવાં બહુ કામપતી વરત પાળે જે વરત, માત પિતાની સેવા કરત; અતીથીને આપે અન અહાર, પાળે શાસ્ત્ર સકળ વિચાર. ભક્ષામણ વીધા ભણુશે સાર, કહી કથા સુણે નિરધાર; કોને આપ્યા વીણુ નવ ખાય, નિરમુખ કો ખચક નવ જાય. જરવાત ઉપર નહીં મન, મધપાનથી રહે પાવન; બ્રાહ્મણ પર ભક્તિજ અતંત, નિતનિત સેવે સાધુ સંત. પુજે પીપળ પુજે ગાય, ધરમવરતમાં નવ કહે નાય, પુસ્તક લખાવી આપે દાન; મોટમ નવ રાખે મન માન. રણસંગ્રામે પુરો સુર પુન્ય કામમાં રહે ભરપુર એ સત્યથી ઓસરશે જેહ, નારાયણ ઉપર બહુ નેહ. ઘાતે તુગણી કેરાં પ્રક્ષ, ભુખ્યા જનને આપે ભક્ષ; કુટુંબ સહોદરનો વહે ભાર, કરે નેવા બ્રહ્મ સુમન દ્વાર. એવાને જવ ઋત્યુ થાય. દુત અમારા લેવા જાય; પ્રિત કરી હું રાખું પાસ; મુજ આયુષ સુધી સુખનાસ. આ વિગત તે મારી હોય, મુક્તિ તે નવ બણું સોય; આપી કોક થાય ઓશીયાળ, વિષ્ણુ લોકે જાઉ હાલ. અરીથી દશ ભોજન છે દુર, પાંચે પુન્ય પરમારથ પુર; એણીપેરે કહી બ્રહ્માય, જવ પોતે તથ્યારજ થાય.

દોહરા-વહન વધમાને કર્યું, પોતે પ્રાદી કાય, વધભવ વિષ્ણુ લોકનો, શોભા કહી નવ જાય. ઉપમા આપી નવ શકું, અદકી લીલા સાર; બ્રહ્માએ સરજી ન રી, અત્રખ અપરંપાર; ગણુતા અવની કરે, મેઘ નીર તોળાય; ખગ તારા જે કો નમે, વમેકુંડે વરણાય. એવો નર અવનિ વિશે, નંથી જણ્યો કોઈ માય; બ્રહ્મા બળે ભેદના, મધવા ગુણ પણુ ગાય. શનકાદીક સ્વપ્ને નહીં, વધકુંડની શોભાય; કોટી બ્રહ્મ જહાં પડયા, કોટી ઈંદ્રરાય બ્રહ્મા સ્તુતિ જઈને કરે, મેહેર કરો દીન દાન; વાર દષ્ટિએ કરી, અદકાં કીધાં માન. ધાતા કહે ધરણી પતી, દુરલભ મારી દેહ; મુજ પ્રસ્ન મુજને કહો, શુભ ભાગુ સંદેહ. ઋત્યુ લોકે માનવી તે કેમ પામે પાર, મુક્તિનો મારગ કશો, તે ચોંતા મુજ સાર. ફરી જઈર નવ અવતરે, છુટે ગરભજ વાસ; માંડી કહો છો મુજને, હું પુછું તમ દાસ. ચોપાઈ-બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્રજ નામ, કરે તેહ સંક્રિતું કામ; સંક્રિષ્ટ સવ-

ળા ઘડતાં તુય; પ્રતિ પલ્લવ તો કરતા હુય; તમે તે વાતજ સત્ય, અગીયારશ જે કરશે પ્રા; ખાર માસ કેરિ ચોવીસ જુજવાં ફળ તેનાં આ દીશ; નીરજન અગીયારસ જે સાર, સઉથી જિત્તમ તેને ધાર; કરે અહાર દશમી ફળવાન; દ્વાદશીએ આપે દાન. અગીયારશ કેરો અપવાસ, જયત કરજું ખારે માસ. લઈદીક્ષા બ્રહ્મચારી રહે વિષ્ણુ વિષ્ણુ મુખથી કહે; એતો કરશે જેહ વ્રત, મુખથી બોલે નહી અસત્ય વડ પીઘળને પુજે જેહ, અદકો તુળશી ઉપર નેહ. બ્રાહ્મણ ઉપર ભકિત સાર, નીંવા કોની નહી મન ધાર; વૈસ્નવ ડેર પાળે કરમ, પુજે ભારે નીત નીત બ્રહ્મ. ભગવત ગીતા ને રસજ્ઞાન, કથા સાંભળે રાખી માન; નવાણ સમરાવે બહુ સાર. કાશીસંઘ કહાડે નીરધાર. ત્રવેણીમાં સમાપે દેહ, નારાયણ ઉપર બહુ નેહ; કાશી મુતિ કેરુ ધામ, સદા વસે છે જ્યાં શ્રી રામ. જોણે પરસ્ત્રી માત સમાન, વેદ શાસ્ત્રનીમાને આણુ હોય કવિશ્વર કેરુ રૂપ, અથવા હોયે ભારે ભુપ. ભારે પરમારથ કરતાં જેહ, સ્વર્ગ વિશે સંચરશે તેહ; ગુરુને ઇશ્વર રૂપે જોય. કેડ લેનારિની કોય; શાલીંગરામને તીવક ભાલ. પ્રાણી ઉપર રાખે બહાલ; રહે રહેત; સ્મરતાં રામ, તે નર આવે આણુ ધામ; વૈકુંઠ નગરી જુગતેજોય. ભારે પદ તેનુહોય; જીવ ટળીને શીવજ થાય, તેતો જાણે શંકરરાય. કોલ ક્રીધા મેં તો તમ સાથ; પણ મુકિત તો શંકર હાથ; શીવ લોકે જઈ છું હુય, નીરાંતે અહીંયાં રહે તુય.

દોહરા-વઈમાને વાહન કરયું, દેવ તણો જે દેવ; કૈલાસે તે પરવરયો, સદગુરુ કરવા સેવ લાખ ધણી વૈકુંઠથી, શોભા અપરંપાર; વઈજીવું પદ વેઈકુંઠમાં સઘળી શોભા સાર, વરણી શકાયે નહી કદી, વીજીવું કેરો વાસ; તેથી શોભા શીવ તણી, કોટીધા કઈલાસ. જનુની, બધા જગતની, થયા રૂપજ માણુ; અરધાંગે આપે સહિ, ક-રૂણા નિધ કલ્યાણ. પાર પ્રીછે નહી તેહનો સઉથી પેહેલી એહ; સૃષ્ટિમાં વ્યાપી રહિ, એમ કારીક એ દેહ. ખદ ચક્ર જોળી જીવે, બ્રહ્મગીતા અનુષમ, તે જન એને જોળખે, શકિત કેરુ રૂપ. સ્ત્રીની કેડે કૃષ્ણછે રાધા માધકરાવ; બુદ્ધરૂપ ખસ્યા નથી નિંદર રૂપે સ્વામ. બુધરૂપે એ બાળકા, વિવેક રૂપે બોલ; લખમીરૂપે લાકડી બુધધા રૂપ અતોલ, કો કહે સરસ્તી નર થકી, કોઈ કહે છે નાર; એક તણા એ બે થયા, સર જાઓ સ સાર; ભગાઠારને લગથી, સકળ લીધી ભરપુર; જાણો જુગતેથી કરી શિવ શકિતનું નુર. પ્રથમ જળા ધારી કરી, બેસાડયું છે લાંઘ; અકળ ગતિ કો નવ કળે. આધ શકિતનો રંગ. કર્યાણરૂપ કરૂણા નીધી, કલ્યાણરૂપ નીવાસ; કલ્યાણ કરતિ જગતનું, કલ્યાણ રૂપ કઈલાસ. શીવ સાનીધે સંધરયા; પુરૂષોત્તમ પાવન; નામે કોટી જન્મનાં બંધન અધનાવન. એ બેમાં અંતર નહી; શાસ્ત્ર શોધના સાય, અરસપરસ તે અધીપતા, બ્રહ્માદિકના નાથ. હરિહરમાં અંતર નહી, સદા રહે મનમાં; કોટી કલ્પ બ્રહ્માદિકના નાવ. હરીહરમાં અંતર નહી, સદા રહે મનમાં; કોટી કલ્પના

બ્રહ્મતણા, તે નર સ્વર્ગે જાય. પરમેશ્વર પોંચા નહી, આદીય પુરૂષ છે એક; શોભ-
દ્રષ્ટ સંહિને જીવે, સત્ય રૂપનો છેક. પરશોતમ તો આવીયા ભોમીના પુર ભાગ્ય;
દરશનથી દુખ તો ટળ્યાં, થઈ પવિત્ર જગ. કામ કપો કરૂણા નીધિ લાખવસા શીર
લહુ ગ્રંથ થકી હાજર કરે, પ્રતિ ઉતર પણ દેઉ, વિષ્ણુ વળતુ ત્યાં વદે, સંદેહ મ-
નમાં થાય કૃપા થકી નિર્ણય કરે; દયાળ શંકર રાય. ગભ વાસનાથી છુટે, વળી
નરકથી નેટ; શીવપુજન પામે સદા, પુનરજનમના પેટ. ઇન્દ્રલોકમાં કો વસે વસે
કોઈ સુરધામ; કોઈ રહે રવીચંદ્રમાં, કોઈ બ્રહ્મા ઠામ; કો વીષ્ણુ કે શીવપુરી, જેને
જેવું પુન્ય, દેવે પણ તે ભોગવે, નિમિષ મત્ર નહી નુન્ય.

ચોપાઈ-શી : કહે મુણજે શ્રી નાથ; જગબ્રહ્માંડ તમારે હાથ; પાળક પોળક
છો જ તમે, અધિકાર કરે તે અમે. નિગુણ થકી જે ઊપજે ન, શુભ વાત તમ
સદાગમન, સમજ ભરમાપણો આપ, સંસારીકની શીવની છાપ. તોપણ રૂઠો કહે
છે સરવ, બરદતણું રાખુ છું પરવ; તપ કળદાતા માફ નામ. કપટ તણું નહી મન-
માં કામ. મુજને કહે તે ભોળો ભુપ; મહાપુરૂષ ભોળીનું રૂપ; માટે કહ્યું તે ધરજે
મન, વિષ્ણુ રૂપ સદાપાવન. તપ કરી જે સાચે ધીરા, તેતો આવે આણું દીશ; વળી
ગંગના શેવે નીર, તે તો આવે આ મંદિર, નીતે નરમદા નીરખે નાર, તેજ ન
આવે આણું ચીર, દેહપર જન કરશે પ્રાગ, પરનીદાનો કરશે ત્યાગ. પુજે કંકણને
કેદાર, જઈ મથુરામાં આપે દાન; વિધવિધ વધળવળે જઈ હાડ, તે પામે શીવનો
દરબાર, ગોદાવરી નીર સેવે સાર; તોળે કમક દેહ નિરધાર, કંચનમેરૂં નરે પ્રમાણ
દેવ પાત્રને આપે દાન વિવિધ વધભવ દે નિરધાર, શંખ ચક્ર તે પુજે સાર; કાશી
કરવત ધારે શીશ, તે પામે કસલાશી દીશ. શીવ રાત્રી જે પાળે પ્રીત, દેહ શુદ્ધ થા-
યે ખચિત; સોમવાર પરદોખે પુર, શીવપદ તેથી નહી દુર. પંચ ગ્રાસ કાઢીને જઈ,
ગુણ ગોવિંદના મનમાં મમે; ગયા નેડ નીત આપે ગાય, તે નર કંઈલાસે જાય,
શક્તિ સેવના રાખે સાર, તે નર ઉતરે ભવને પાર; કાગસ પ્રાણી શું હેતજ હાસ,
તે નર તો પામે કૈલાસ. શુક્લ તીરથમાં પાડે શરીર. કરે વેળી જે અડસડ તીરથ;
આવ શક્તિનું ધરશે ધ્યાન, તેમ રીઝશે કંઈલાસ નિદાન.

દોહરા-હરી કહે તમે હર કહી; વાતજ તે મહા મૂલ્ય; પીળા દુખ છે કિયુ સિદ્ધ
દરશન સમતુલ્ય. ક્રીધાં પાપ હોયે ઘણાં, નહી તીરથવરત એક; દયાદાન સમજે નહી
નહી સત્ય વિવેક. પાપે પેટ ભરી રહે, પ્રપંચ અટકા ભેડ; એવો જીવ કેમ શીવ
ચશે, વાણી કહે નીવેદ; હરી હરને નહિ ઓળખે, જાણે નહી પુરાણ; સાફ સ્વપ્ને
નવ કરે. કાળ પેખના કાળ, તે નર દેહ અત્યુ ટળે; ટળે નામ નર નેટ, ભળે તેજમાં
તેજ જે, પુનરમાં આવે પેટ. શીવ કહે સાચું કહ્યું, આણી અદકુ હેત; અતી વેગળું
આપથી તત્વગુણ સં કેત. ઉપજ્યુ સરવે જે થકી, જેમાં સરવ સમાય; ભળે જઈને

શીવમાં, તેનો કહું ઉપાય, પ્રગટ થાય જીવજેહને, લહે રામનું નામ; શોભદ્રષ્ટ દેખે સઉ, બોલે એકજ બ્રહ્મ. અરસપરસ ગણે નહી, માઝં તાઝં ખેદ; હું નેતું લેતો નથી ભરાંત નહિ મન ભેદ, નરનારી પટંતરે, તે નવ પ્રીછે પાર; સુખ દુખમાં સમજે નહી, વણજ કે વેપાર. નાગુ ઢાંકયું રહે નાહ, ઈંદ્રી ગુણ અનેક; માઝં કેમીકું નહી વિદ્યાએ (વવેક જે નરને સ્વપ્ને નહી, સાચે જીહે ખેદ; રીઝે કે ખીજે નહી, આનંદ રૂપી અનેક. પંખી પશુને માનવી, ઝાડપાનને આપ; અંતર આપે વહે, જપી સઉ ઇશ્વર જપ એવી દેહ જ્યારે પડે, ઉતમ અવની માંહ; મળે તેજમાં તે જઈ જીવ ફીટી શીવ થાય.

ચોપાઈ-વળી કહું બીજે ઉપાય, જીવ ફીટીને શીવ થાય; જીવપડે સરૂષીમોજર સાચુ વરત ધરે જે નાર; અન્નનું મનશા દેહમાંય, સાચી વાત થકી સુખ થાય; સાચે સુતાં ઉઠતાં સાચ, સરૂષી સઘળી દેખે સાચ. આપ સ્વારથ કારણ તેહ, જીહું જન નર લાભે જોહ; જીહી નહી કાંઈ ચાલે રીત, જીહા સંગ કરે નહી પ્રીત; જીહ ઉદયમ પાખે અન, જીહા જન ઉપર નહી મન; પડે તીરથ ઉપર દેહ. જીવટળી શીવ થાયે તેહ. વળી કહું બીજે એ ધામ, મુક્તિ પદછે જેનું નામ; પચાસ પ્રથવી કોટી સાર, કાશી તેમાં નહી નીરધાર. પંચજ કાશી તે કહેવાય, ત્યાં સુધી જળ ઉંચુ જાય, ત્રણ લોકનો પ્રલય થાય, જળ કાશી પાસે નવ જાય; બ્રહ્મા પણ નવ જાણે ભેદ, વખાણુ માત્રજ ભણે વેદ; મારે સત્ય પુરીમાં સાર, અવતરશે કાશી નીરધાર એકાદશીમાં દધવત ઘણુ વીખાણુ કરવું શું તે તણું, જમના દુનો સઘળે જાય, અમલ નહી એ કાશીમાંય, માહ પાપી કાશીમાં પડે, જમ દુતો તેને નહી અડે. નેકામે તે શીવનો શ્રાપ, ધરતી માંડયાથી લાગે પાપ, ક્ષણુ માત્ર કરે જે પુન્ય, બ્રહ્માંડ ભોગવશે નહી નુન્ય. પલક માત્ર કરે જે પાપ, કોટી નરક તો છુટે આપ. કોટી કરમ કરીને જાય પગ ધરતામાં પાવન થાય. પડે દેહ જઈ ત્યાંય, મણી કરણીકાના મહી માય, વહે કાનમાં તારીકા મંત્ર, જપે વાર ત્રણ શીવનો જંત્ર. દેહ પાપ તે ધામેજય જીવ ધડીમાં શીવજ થાય; સંદેહ નહી એ વાતે સાર, મુક્તિ પદ છે એ નીરધાર; કાશી સાથ મુક્તિ નવ હોય, શીવ પુરાણ કાશી ખડ જોય; શોભ દ્રષ્ટિએ સુણજે વાત, શીવ કહે માનો સાક્ષાત, દેહ માનવિ દેહજ થાય, બીજે નહી એકે ઉપાય; મણી કરણીકા પાસે જોહ, મરણુ વેદના ભાસ તેહ.

દોહરા-ત્યારે વિષ્ણુ બોલીયા, એ શું કહું શીવરાય; મુક્ત મારગ તમે કહો જ-મપુર ખાલી થાય. વળી હશીને હર કહો; કરો કવિ મન ગોર; આવંતા પાવન મણી વળતાં જનનો ચોર. ચોપાઈ-શીવજ એ એ વાતજ ક્રીધ, વિષ્ણુએ તવ આજ્ઞા દીધ; વેમાને ક્રીધુ વાહન, આવ્યા પોતાને ભોવન. શીવજ મુખથી સુણ્યું જોહ, આવિ બ્રહ્માને કહું તેહ; પછી પરસ્પર કરી પ્રણામ આવ્યા પોતાકરે ધામ. કહું મુખથી

માંડી બ્રહ્મામનમાં અદકુ હરખ્યા ધરમ; આઠ્યો પોતા કરે વાસ; વારુ ચુર નાયકની પાસ. ક્રીધા મુકિત મારગસદ, મણી કરણી કાશી કોહદ; પ્રદક્ષણા કરી હખ્યા મન, આઠ્યા પોતે ઈંદ્રાસન. જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું તે જોહ, વીક્રમને સમજાવ્યું તેહ; દેહ અત કાશીમાં થાએ; તે નર મુકિત પામે રાય. દોહરો-વઘકુંડે શોભા ધણી; સાણી જ્યારે વાત; કરજોડી ઉભો રહ્યો, સાંભળજો અમ તાત, અપરાધી પાપી ઘણો; દેવ આઠ્યો દુખ, રાજ કરીને રીઝાઠ્યો, ભાગી ભારે લુખ. દુખ ભંજન કહે છે મુને, માનવ સઘળા જોહ; ઈંદ્ર સુત કહેવાઉ તે અચરજ શું છે તેહ, કરમે જશ તે માહરે, અતળીબળ હું આપ; પુન્ય પદારથ ભોગવું, આપ ચરણ પ્રતાપ. ચોપાઈ-હું આઠ્યો જ્યારે તમ કામ; સદા લક્ષ ક્રીધાં અમ કામ; ધરમ કને જાઓ એક વાર; મુજ સંદેહનો લાવો પાર. લાભારામ તણી જે કાય. અંતજ તેનો કયારે થાય, આવરદા તેનો હોય જોહ, મુજને આવી કહોને તેહ; વચન બંધજ તેથી જાય, ગયા જ્યાંહાં છે ધરમજ રાય; પુછી વાત પટાંતર સીદ્ધ, ત્રીગુણ રૂપથી પારજ લીધ; કહિ વિક્રમ રાજને વાત, આજ થકી તો દીન છે સાત; અગીયારસ નીરમજ દિન જોહ, પહોર દિવસમાં પડશે દેહ. દંડવત બહુ પેરે મહા ક્રીધ. વચન દેવનું શીરપર લીધ; બાવન વીર તણો જે વીર, વાયુરૂપ થયો ભડધીર. રાયે મીઠ્યાં નેત્રજ સાર દિહી ઉજ્જણી નીરધાર; અચરજ સરખુ જ્યું જેમ, આઠ્યો ઘેર રહ્યો છે તેમ. પંચામરત પુજ્યા હરસીધ, આ સામગ્રી નવ નિધ; ઘંટા ધુધરને આરતી, ભારે ભોગ ભર્યો ભારથી. દેઈ પ્રદક્ષણા આઠ્યા ઘેર, ક્રીધી પ્રભાતે શી પેર; ઝંખે કયારે વાહાણું વાય, રાજને નવ હરખજ માય.

દોહરા-ફરે છત્ર શીર ઉપરે, અધીપત બેઠો આપ; વરણ અદારે સુખમાં, પુન્ય તણો પરતાપ; સુ પાલજ ત્યાં મોકરી, ભાભા કરે ઘેર; ચાલો તેડે રાયજ, પ્રિત ધરી બહુ પેર. લાભારામે કહાવીયું મળવા કેરો ભાવ; મંદ ગતી છે માહરી; તણ દીધી છે તાવ. ખત્ર સહુ શીતળ થયા નહીં ઉડ્યાની આય; માન મહારૂ તપ ધણું, મહીપત કેમ મળાય. અભાગીઓ હું અવતર્યો, ત્યારે જાઓ દીન અંતરમાં અવની પતિ, કેમ મળે દરશન પાછા શેવક સચરયા, કહ્યો રાયને આંક; ઉડ્યો નહીં એ થકી, વરસતણો શો વાંક. અસ્વારી વળતી કરી મુઝી સરવે કામ; મંદિર આઠ્યા મહીપતી, મળીયા લાભારામ. દુનીયા દેખે કારમું. અજસંભવ શી વાત; જોવા લાભારામને; આઠ્યા લુપ પ્રતાપ. મહીપત જોવા મેદની, આવી કામોકામ; મુજ ગણી છાની કરે, રાજ લાભારામ કુસળતા પુછી ઘણી રીશ રેઠઠ્યો હાથ; ખબર કહોને તમ તણિ બોલો મારી સાથ, ભાભો કહે રાજ સુણો, આનંદ મારે અંગ; મોત આઠ્યું છે હુકડું, હવે રામસું રંગ, આ અવતાર ગણે વળી, હવે ગતી શી થાય; પશુ પંખીકે માનવી, વરૂક્ષની મળશે કાય જેવી કરણી

અહિ કરી, તેવા મળશે પાર, કરણી તેવાં રૂણદીએ, એ ઇશ્વર વહેવાર કહે રાજ સાડ થશે, કરશે માં ઉચાટ; જશ દધા બહુ વિશ્વમાં, કરશે તે શા માટ. દુખ આવ્યું છે દેહમાં, ગાત્રજ શીતળ થાય, સાડ થશે અબધડી, ઉઠાએડા થાય, ભાભો કહે ભુલશે નહીં, ચીતના બેશે 'તેન; લાંબણું ટુંકા રોગથી નમી ગયાં છે નેન. કાને ઘાલું આંગણી; સાંભળવાને સાદ; ધોર ગગન તો સાંભળું; નહીં અન્ય કો નાદ. ગગન તો ગાજે નહીં, મેઘન છોડે ધાર; હાલક હુલક નગરમાં, હંશ ચલાવન હાર. ઉઠ્યો અંત અધીપતી, લહુ ન બેતા વાર; પ્રસ્થાને પદમથકી, હશચલાવન હાર; નેનો નેટ નમી ગયાં હયડું રહેનહાં હાર; હાલક હુલક હજુરવા, હશચલાવન હાર દમવાધ્યો બહુ દેહમાં, અંગ ગણે તે ઠાર; ત્રંખાણુ ત્રીજુ થયું, હંશ ચલાવન હાર. થઈ જીવને દાંતડી, ડગાત દોડી ધાર; બંધથયાં દ્વારો સહુ, હશચલાવનહાર. કંઈ વાયુને પીતએ, મળીયાં ત્રણે સાર; અસ્વારી આપે કરી, હવે નહિ કંઈ વાર. હંસજ હલકારી થયો, લેખે બેઠ લાગ; પાંચ હતાં તે પાંચમાં, ભળીગયો તે ભાગ. પચીસમાં પચીસ ભળ્યા ભળ્યો એકમાં એક; વ્રતિ વ્રતિકામાં ભળી, વદ કરે વિ વેક લકડ કરીને એકડાં, કરે ઠાડલા સેલ; તાણી ખાવન પાંસળાં, જેને જન કહે વ કિલ ઠાઠ બનાવી પીંજણી, પડવું સાળે ઠામ; લખ વૈરી રહે વેગળા, સ્નેહી કેરૂ નામ, રૂધીર માંસને ઠાડકાં, બાળ સળગી ચેહ; મળે મુતર મલ કાયમાં, દીશેએવી દેહ જડ રૂપે દેહ બળુવી, ચેતન રૂપે હંશ; એ પાંખી ઉડી ગયો, રહે સડને મસ, ભાભો કહે સુણ મહીપતી, એ વેળા છે આજ; પગ ભાગ્યા ખંધ રોગથી શં થાશે મહારાજ. લક્ષ્મીવર શું લાજસે, સુણને સ્વામી કરણ. તુંતો નિસ્યે બળુજે, માથે આવ્યું મરણ તું પણ ચેતી ચાલજે, કરજે ચેતી કામ; ભાભો કહે મારે હવે, રામ રામ શ્રી રામ.

છપ્પો-નારી તેનું નામ, કરે સ્વામીની શેવા. નારી તેનું નામ, કંથને બળે દેવા. નારી તેનું નામ, દુખ સુખ ઘટતાં લહીયાં, નારી તેનું નામ, સ્વામીના અવ ગુણ સહીઆ; વળી નારી જે નમી ચાલશે, નારી સફળ ફળે ફળે; જીવે ત્યારે જશ જીતાલ, અંતઃકરણ ભેળી બળે, ચોપાઈ-રામાદેતને ઘેર નાર, તે આવી ત્યાં એણે હાર; નરનારીશું અદકો નેહ, સત્ય પડ્યું છે તેની દેહ. જળ સુકાયું સ્વામીને હાય આદરું મારે તો તમ સાથ; આત્મજ્ઞાને સમજ હુય. છટે દીવતા મરશે તુય. સહ-ગમન કરવું સરવથી, જગ નુખ હવે બેલુંનથી; 'જાણે કંથસાથે જે નાર, તેનામહિ માનો નહીં પાર, શાસ્ત્ર પુરે સાબજ એહ, સ્વરગ વશ સુખપામે તેહ; અપારપાપી હોએ કંથ, સતી પ્રતાપે પામે પંથ પુરૂં પુન્યાજ પામે નાર, રાજને ત્યાં લે અવતાર માટે સાંભળજે મુજપતી તુજકેડે થવાનિ સતિ; ભાભોકહે એતો છે ધન્ય, પણુમાને નહીં મારે મન; રહેવું અરધજ બલું ઠેક, કો કાળે અવતરવું પેટે, કહે રાજ સુણ

ભાભારામ. માફ કર્યું કરને કામ; મુકે માયા હવાં માર, પહોંચાડુ કાશીએ ડાર. મતી કરણીકા મહીમા જેહ; દેવ ભુમીનાં પાડો દેહ; જન્મ મરણનો ફેરો જય, જય ટળીને શીવજ થાય સાધો કામ કરો સમરથ; વણું ખરચવા આપ્યું ગરથ; મારા ઘરમાં આપ્યુ ઇશ મેહેર વણી મુજને જગદીશ. કરે પુન્ય લઈ પરનો ગરથ; તેણું કાંઈ સરે નહીં અરથ; પૃથ્વી પત પીતાને કામ, પુત્ર પેરે છે પ્રજા તમામ; મુરખલોક ના જાણે કાય. જાણે જેને જ્ઞાનજ હોય; વચન તણા એશીગલ થાય, ધન્ય સત્યવાદી વીકમરાય, પ્રીછી એવી સઘળી પેર, રાજ આઠ્યો પોતે ઘેર; સુખ સાંઢણી નીજની શાર, બે જોજન અધ ઘડીએ ધાર. પંખી પેડે ઉડે જેહ, મનવાંછીત દેવાંશી દેહ, ધ-ડીએ જોજન એ ચાર, સવા પહોરમાં કરી તઠયાર વણી હેમની મોહોરો ભરી, ચાલ્યો હઠએ હેતજ ધરી; ભાભે પુન્ય કર્યું અપાર, ધન્ય હું ટાવ્યું અઢળકસાર. વહંચી સહુને આપ્યો ભાગ, લીધો બહુ લાખેણીભાગ; જેષ્ટ પુત્રને તંડયો સાધ, રામ દે નીજ સ્ત્રી સંગાય. ભાભારામ ચોથો રાય, જોઈ શુકનને પાંચે જય; કર્ણીમાં પહોંચ્યાં છે જ્યાં મરણ હું કડું આવ્યુ તાંહ. ભાભો સુતેડે સેજ્યાય ગેળી રાજજ ત્યાંતો ગાય; પુષ્પનાથી પ્રતી તાં થઈ જાણે કાયા સ્વરગે ગઈ; કરે સહુ ત્યાં કુખની રિતે, પુર ભાભામાં પુરણ પ્રાંત; ખટ કર્મને સંક્યા સ્તાન. સુપાન કરમાં દેહ દાન. ત્રિવીધ તાપતો ટળીયા સાર, અધના એધ બન્યા નીરધાર; નારયણશું ધરિને નેહ દેવરૂપતો મુકાયો દેહ. ગયો હંશ ઉડીતે જ્યાંહ, અંતરીક્ષ વેણુ થયાંહ ત્યાંહ; વધશે તારો રૂઠો વંશ, થશે એહ દેવતાઈ અંશ. વચન એહ માફ નીરધાર, જુગમાં નામ રહેશે સાર; એક વધશ પેઢીએ હિત્ર, અવતરશે સતવાદી મુત્ર. ઉજેણી નગરીને કામ ઉત્પન્ન થાશે ભાભારામ પુખરો તે યદને દેવ, સકળલોક સંકુ કરશે શેવ; ઘડપણ ગેળી શખજ તેહ, શુદ્ધ થયો ભાભાનો દેહ પ્રાણત્યાગ થયો જે વાર, થઈ સતિ રા માહે નાર. પુત્ર સરીયું ગના શરાધ, ટળીયા જન્મનણા અપરધ; જન્મ મરણનો ટળીયા ફેર, મુકિત પામ્યો એની પેર; સકળ કર્યો અધિપત અવતાર, એવા દેવાંશી દાતાર; પંચ માસ પુરણ થઈ પેર, કરી જાત્રા આવ્યો ઘેર. રૂઠો રાય અવતરીએ અંસ, આજ સુધી પુજાએ વશ; વીકમ કેઈ રહેશે નામ, પુખરો બહુ ભાભારામ. ધન ધન ઉજ્જેણીએ ગામ, ધન ધન કણબીભાલા ગામ; ધન ધન અવતરીયોજેવંશ મુખ્ય પદારથ પામ્યો અંશ, કહે પુતળી મનહુલ્લાસ, ભોજરાયને કાળીદાસ; સંસ્કૃત વિદ્યાએ છે શાસ્ત્ર. પુન્ય પદારથ કેરૂં પાત્ર, જેવી બુદ્ધિ કરીને દિધ, નીરમતી તાપતો થાય સીદ્ધ; પરદુખ ભંજન વીકમરાય, તે ઉપર આ કથા જણાય, અજણ નરને છે ઉપદેશ, જાણીતાને પેમે પ્રવેશ; પંડીત જનની એઈ પ્રાંત, રાજલોક તણી છે રીત, જોગી જનને આવે જોગ, ભોગી જનને વંભવ ભોગ; દાતાયું મન થાય પ્રગત, સુમ તણું દાએ બહુ માન. પાપી માણસને મનઝળ, અકરમીને મન તે આળ. દુનિયા

માણસને તો દંડ, પાખંડીને મન પાખંડ; વિવેક જનને વિધાય, અજાણને તો છે નિંદાય. ચતુર નરને છે ચરિત્ર, પુન્યવંતાં એહ પવિત્ર. દોહરા—કહે પુતળી પ્રેમથી, વાર્ ભોજ તપાસ, સંસ્કૃત ભાષા માંડ તે, ક્ષીધું કાળીદાસ. કહે પુતળી ભોજ સુણ, એવા થાએ વીર; વેણુજ પાળે આપનું ધર્મવત ધર ધીર. કરો પરાક્રમ જેહવાં, ધરો સિંહા સન પાય, દન કરે એ સાંભળી, સરવે પ્રાશ્નિત જય; એમ કહીને પુતળી, ઉડી ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ; ધરણીપત રાવણ અરી, વદુ છું શીરપાપ; શ્રોતાજન સહુ બોલજે, જય જય શ્રી રણછોડ

વારતા ૧૯ મા વૈતાળની

સમારાજ નામની વીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે,

શ્રી ગણેશાય નમઃ ચોપાઈ—શ્રી મુખ આરાધુ સરસ્વતી, મયા કરો આપો શુભ મતિ; કરુણા વરસ રસનાએ કરો; બાળક જાણી બાંહે ધરો કરૂં ગ્રંથ રાખો છતાજ; કરૂં આરાધન તેણે કાજ, સરસ્વતી જેને મુખ વશી, વળતી તેને ઉણમત કસી; અણુમાત્ર કપરથી આપ, પડિત થયા તે તુજ પ્રતાપ, ગ્રંથ અધુરો જે રહી જશે, નો માત્ર હશારત થશે. ત્રણ વશ જેમ વાયુ તણે, તારે ભરોસે કવિ તો ભણે; તનય ક્રિયા હશે તાહરી, તે તો લાજ રહેશે માહરી. વશવાહની મોટી માત, સન્મુખ સાચું જે સાક્ષાત; આપો બુધ તુરંગ અનેક, અકલદેયણી તું છે એક. જગત પાવની શ્રી જુગદિશ, આદ ઉમીયા પત શ્રી તું ઈશ, ભોળો નામ ભવાની ભુપ, રાજેશ્રી દીવ્ય સ્વરૂપ.

દોહરા—શ્રી ભેજ ભુપત ભલો, શ્રી ધારાવર ધાય; શ્રીપત શેવક સત્ય એ શ્રી નિર્મળ શુભ નામ, આણ્યું આસન અવનવું, ધરણિ ધ્યું ત્યાંહ, શભા સરવ શાભા રહી; મહિપત બેઠા માંહ પડિતને તો પુછાયું, લીધું લાખેણું લગન; મહુરત વેળા મનશું, મહીપત મનમાં મગ્ન, ભોજન શુભ ભલી ભાતનાં, પુર પોખ્યું પ્રમાણ; સુપાત્રદાન સરપીયા, જશ જગ માંહે, જણ બ્રાહ્મણ ભલુ મનાવિયા, ભરયા ભાટ ભાન ભાત; ગુપ્તદાન ઘણું કર્યાં, અધિપતીએ એકાન્ત. પાંચ પ્રદક્ષણા કરી, પ્રીતે ધરિને પાય, હાં હાં હું કરો કયો, માં માં રેહરે રાય. સભા રંજની બોલીયાં, પુતળી આણી પ્રીત; એ આસન વિક્રમ તણુ, કરણ જેની રીત. દાતા દીવદરિયા સમો ગુણગરૂઓ ગંભીર; કનક દેપણું કરણ વરત, લીધે જીત્યો વીર; હરશીલ હજુરી જેહને, જેને માથે ઈષ્ટ પુન કરે પરમારથી. જીવ જયે જુગદીશ; પંચ ડંડ શીર છત્ર ધ્યું. અલખત આણી અપાર. અહુરેણી અરણી કરી, શકળ શાસ્ત્રમાં સાર; કહું મહિમા સક્ષેપમાં, સાગરમાં સુકું સંચ; મુઠા માંહે મુઠડી, શાસ્ત્ર શાખથી સંચ,

ચોપાઈ—પરકે ભોજ બેડી બે પાણુ,વનિતા કહે તું તેહ વખાણુ;ભરતખંડ તણે તે ભુપ, નગર ઉજેણી અતિ અનુપ. ગુણ લક્ષણ શુભ સોભા ધણી. જ્ઞવી હોય ઘડ લંકા તણિ, વરણાવરણી જ્યાં વિનિધિ વિવેક, એક એકથી અધીકાં એક અધીક તેજ અરબુનલત હોય, જીતિ ન શકે તેને કોય; બેડો સીંહારાન નાચે અપ્સરા સંગીત તાન, ગુણીજન રૂડાં ગાયે ગાન; થઈ રહયો સભામાં ઠાઠ, ત્યાં આવ્યો ભુખવંત ભાટ.સદાવીદી ગરોડે ખ્યાલ વડુ નામ તેનું વૈતાળ; દેવ શરીરો દીપે રૂપ. જાણે ભાટકો બીજે ભુપ; વદીયો તેણે મુખ આશીરવાદ. અતિ રાજ પામ્યો ઉદ્ધાદ; મહિપતે આપ્યો અદકો માલ, વીક્રમે બોલાવ્યો વૈતાળ.દેવતાઈ કો દીસો રૂપ, મોહ પામ્યો નગરનો ભુપ. કાલો ઘેલો વિક્રમ હોય, એવો આટ ન દીકો કોય; ગુણ લક્ષણ નારાયણ ઉપર અતિ નેહ.

દોહરા—કહે ભોજ સુણ ભામની;ભાટને કહે છે ભુપ; પ્રકિંકુ શું પ્રાક્રમ કરયું, રૂડું કહે કેમ રૂપ. જગ પુરૂષ પણ જયકો; અકલ વડે અનુપ; માનવી કહે કેમ મુખથી. ભીખારી તે ભુપ. કોનો પુત્ર કયાં અવતરયો કોય અધીતી અંશ; વપુ વિદ્યા વિનય કશો, વાર કહોને વંશ; કેવો પડિત પ્રાકરમી, કેવો મહીપત માન; કેવે પ્રકારે આવીયો,લીધ દીધ શા દાન,કહે શો તે માગણુ હતો કહે શી વીના હોયે તે અવતરયો કયાંહાં, જનુની જનક ગુણુ જોય.

ચોપાઈ—કહે કામનિ સાંભળ નરનાય,કહું વાન બેડી બે હાય;દોશ મારે હાંડે છે ધણિ. કહું ઉત્પત વધતાળજ તણિ. પચાસ કોટી પ્રધવીનુ પીઠ, તેમાં દેવ સ્થળ કે દિઠ;ભરતખંડ તે ભારે ભોમ, કરમ ક્ષત્ર બંધાણી વ્યોમ કનોજ દેશ સુદર કારમો,તે લંકાઘડની હારનો; માનવ મહીમા જાણે મરમ, ધરતિ માંહે ધણેરો ધમ. શ્રીમંત લોક સુખી સહુજન, નીમળ નરનારિનાં મન; ગુણધાર ગુણ સાગર શુભ ગામ,ભાટભીમ એક નીમળ નામ. ઉમયાદે ઘેરનારી સતી, રૂડી કમની રેખારતી, સતી શીરોમણ સાહસ રૂપ, અતી નીમળ તે નાર અનુપ. દોષને દુનીયાં વૈભવ ધણે, દોષ દીસે છે નાગજ તણે;માગે નાગ તે લાધે ધન,માગળ જત પણ મહીપત મન. કોટી ક્વજ કહેવાયે નામ, દેશપતિથી આવે દામ; વશ વરને માનવ તે દેવ, કરે નાગ સરીખ: સેવ સુંદરીઓ પણ દાતા જોય, કળા કળી શકે નહિ કોય; રાજ રીધ સ્મરથી સુત્ર, પતીવ્રતા પેટે નહી પુત્ર. વપુએ તેને મોટો નેહ, દાવાદળ જોવો દુખ દેહ;કળના એક પડે નહી કશી વ્યાધી આવી વપુએ વશો. શામા ઘેર શીરોમણ સતી, પ્રેમદા કહે સાંભળરે પતી; શીવ સેવતાં વાધે સુત્ર પ્રભુ પ્રતાપે પામે પુત્ર વિના ધરસુતનુ સુખ, પુત્ર વીના કેમ ભાગે ભુખ. પુત્ર વીના તો શ્રાધ કોણુ કરે,પુત્ર વીના પીડ કોણુજ ધરે;પુત્ર વીના કો મુખ નવ જોય શુકન નવ લે કારણુ કોય. વાંઝીયા નાર એ કારણુ વડું, પુત્ર વીના જીવીત લડ પરયું; પુત્ર વીના અ-

લખત શી અંશ, પુત્ર વીના કેમ વાધે વંશ, પુત્ર વીના મેહેણું દે સહુ, પુત્ર વીના ઘેર નાવે વહુ; અવતાર પુત્ર વીનાનો ખળ્યો પુત્ર વિના તે શોક નવ ટળ્યો; પુત્ર વીના નવ પામે નાત, સગાં સહોદરની શી વાત; જેને પુત્ર ન આવે પેટ, તેના જીવ-તરમાં ઉઠી વેડ; પુત્ર વીના વચન કેમ પળે, ચઢયા દાળ પાછા કેમ વળે વેવાઈ કોને કીજીએ, લહાવો કેવો આપણી લીજીએ; ધીક અવતાર વાંઝીયાની ગાળ, નવ ઉધારે ધીરે માલ. પુત્ર વિના વહી જનક જોર, પુત્ર વિના ઘર તે સમશાન, પુત્ર વિના નવ દે કો ધન; કોઈ ધન ન પુછે કમી, સહુ, સંતાન પુછે સરવથી; કરોડ દામ જે ગાઠે હોય, તોય પનોતા નવ કહે કોય. પુત્ર હોય ને નવ હોય દામ, પુત્ર પનોતોવેનું નામ; કુળ ઉદય સકુળ દીપક પળે, વેદ શાસ્ત્ર લક્ષ્મણથી લળે; પુત્ર વિના જીવિત તે કશું, માનની મને મન એતો વસ્યું; ભંડાર ભુટાવ્યો આણી નેહ, તજીએ જીવ-તાં આપણો દેહ. દોહરો-મીમ કહે સુણભાનની, તજ ચીંતા મન શોક; મમતું થાય ગોવીંદનું, ડાહ્યાપણ કરવું ફોક. ભારે તઈલાવ ધરતણો, તેહ કર્યો મન તાજ; ભીમ ભયાનક પણ ગયો, તે તપ કરવા કાજ. ઝંઝમસ ન દેશર શીવવડો, ઝાઝુમાન જુગ જોત; તેજ પુજ ત્રિલોકપત, ઉદેકાળ ઉદીયોત; પચપત્ર પરતાપ પુર, નારાયણનું જે નુર; દાતા દેવ દયા નીધી, હેતક એહ હનુર. બીલીપત્ર તુળશી તાંદુલે પંચામરત પખાળ; અહર નીશાએ આરતી, આણી અદકો વહાલશીવ પુરાણ શરવણે સુણ્યું, શીવ કવચના પાક; શીવ મંત્ર જીભ્યા જપે, ભાવથડી તે ભાટ; ગુણ ગાયપડ આપણે, કરે નીત જાળધાર; શીવ સંતાન આપો મને નોધારા આધાર. દેવ તણો તું દેવતા, ઇશ તણો તું ઊશ, કરતા હરતા તું વિશ્વપત ગજગતપાવક જુગ દીશ નથી ખોટ ઘેર તાહરે, આપવે નથી સમરથ; તપદાતા એકતું લહ્યો, તુજવિણ સરવે વ્યથ; અધીકજન વર પામીયા, દાનવ દેવ અતી આપ; પુત્ર એક શુભ પ્રાક મી, પામુ તુજ પ્રતાપ; જેથી નામ જુગમાં રહે, વિખાણે શુભ દુવાટ; વામ થાયનવ ખંડમાં, ભુપતજેવો ભાટ તારે પરીયા ત્રોસો પશના, તારે નાત નર નામ; એવા પુત્ર આપો મને, કંઈણાનીધી કરી કામ. માહાદેવ કહે મંગળ સુણો, સ્વપ્ન માંહેએ આપી; કોઈક જનમતણા ઘણાં, તારે માથે પાપ. એક સાંભળી ઊડીયો, પ્રીછી શીવ ની પેર; ભીમ વળ્યો તે ઘરભણી, શોધીઆપે શેર. બ્રાહ્મણ વરિયા ભાવથી, શત શત ચડી કીધ, પુરણાહુત પુરણ કરી, દક્ષણા દાન બહુ દીધ. માહા રૂઢ એકાદશ કરયા ભુટાવ્યું બહુ ધન; દાન અવેરિ આવરી, મહાદેવ ઉપર માન વિમ્બ વરા તે વે દિઆ શાસ્ત્ર તણી જે શાખ; પારથી ચીંતામણ કરયા, પુરા તે નવલાખ; શીવ થયા અતી આકળા, એને શું અપાય; પાંચસં પુત્ર આપતાં, ઓશીંગલ નવ થાય, સંતો ખ્યો એણે ઘણું, ચડ્યો ભુદરને ભાર; બ્યાજ સહીત જેને વળાડું, એવા એદાતાર નીરમળ દેહ તણા કરી, તજ્યું પોતાનું ગામ; પાછો વળી તે આવિયો, તપ કરવા

આ ઠામ. કયાં કષ્ટ વેડી ધણી, સાથે સઘળા મુત્ર. શિવ ખીચારો શું કરે; ન હોય કરમે પુત્ર. ચોપાઈ-એમ કરતાં વત્યું વરસજ એક, કરે પુત્ર તે વિન્ધિ વિવેક; આઠ્યો એક દીમર તે પાસ, તેને પુત્ર નણી મન આશ; આઠ્યો શીવ સમીપે તેહ, ધરથો નારાયણ ઉપર નેહ; જો પુત્ર ના આપે જુગદિશ, કાળ મચ્છ પછાડુ વિસ; શિવ પ્રસન્ન થયા તે સાંચ, પુત્ર પલકમાં આપ્યા પાંચ; ઘણે હેત ગયો છે ધેરાભીમે મન નિચારી ધેર. કળિયુગ માંહે લુડનો લાગ; બળિયો થાય તે લે બેભાગ; ખીજ જીવ મેં કેમ મગાય, હત્યા આપ કાયાની થાય. કાઢી કઠારી કારજ ધરી, કોડ બુધ મરવાની કરી; છેદવા માંડ્યું આપે શીશ, હા હાં કહીને બોડ્યાં ઇશ. વણ મોતે શા માટે કરે, આત્મહત્યા તું શીદ કરે; કર જોડીને ભીમ તે ભણે, હું આઠ્યો શરણે તુજ તણે, વરષ એક ત્યાં તો વહી ગયું, સ્વપ્નામાં દર્શન નવ થયું. આઠ્યો પાપી મચ્છી જન, તરત આપ્યા કેમ પાંચજ તન, નેથી મુને લુડા કીધ, એકે પુત્ર મુજને નવ દીધ, શીવ કહે દેહેરા પાછળ જાઓ, નીરખો નેહથી સુખીયા થાઓ, ગયો ભીમ પાછળ જોડલે, જોખર ગાર દિડી તેટલે; દિડા કીડા ત્યાં દશસાખ, બોડ્યો ભીમ છીવ પ્રત્યે શાખ; કરોડ મંતો નીરખીયા, તેનો પા તો નવ પ્રાંછીયા. શીવ કહે તુજશું બોલું સાચ, જીવ એમાંથી આપ્યા પાંચ; પાપ કર્યાં તે નરકે પડ્યા, પાપી તણે પેટે જઈ અડ્યા; તુંને આપવા જોગ તન. નથી મળતા કો મારે મન. કુળ ના તને તારે ગામ, નવખંડે રહે નીરમળ નામ; તારો ભાર મારે શીર ઘણો, જપ તપ પુત્ર પુન્ય તણો. પુરૂષોત્તમ ભર્યાડા પેટે, વચન બાંધ્યાં અવતરીયાનેટ; તેમ કરવું પડ્યું માહરે અવતાર રૂદ્રનો કુળ તાહરે, ભક્તવત્સલ માંડે નાથ, તે કેમ ખીરદ જશે આ ઠામ. પુરણ એક કળાનિ પેર, પ્રગટ પુત્ર થાશે તુજ ધેર; નર અવતાર ધરાયેનેટ, પુત્ર પતિવરતાને પેટ, વગી ઇચ્છા હોએ મનતણિ, આપુ અલખત લક્ષ્મી ધણી; ભણ્યો ભીમ પ્રતે ભાખ, લક્ષ્મી ધણી કરોડા લાખ.

દોહરા—કહે ચીવ પુત્રજ આવશે, ખરચ કરો બહુ પેર; ના કહે ત્યારે નીમરે ઘડીએ ના રહે ધેર. વરદાન પામી તે વળ્યો શીવદાતા સમય; આનંદ પામ્યો અતિ અતિ ઘણો, ઘણો ખરચાઓ ગર્થ. યોગ ગરભજ ઠરી રહ્યો, કામની કરે કામ; પુત્ર પ્રતાપી પ્રગટીયો, વધતાળ ધરાબ્યું નામ. ચંદુ નીકળે અભ્રથી, પંકજ જળથી જેમ; શોભા સકળ શીરોમણી, પુરણ પુરૂષોત્તમ; આકાર રૂદ્ર એકાદશે. શાહસીક કોઈ સીધ. હેત હરખ મા બાપને, કરમ જાચકના કીધ; શુક્લ પક્ષ પડવે થકી, વા ધે છે જેમ અંદ્ર. વાધે રૂપ વધતાળનું, અવનવો કોઈ ઇંદ્ર; તેજ પુજ કોઉ દેવતા, વધુ શીરોમણિ વંશ. અવતારી તો અંશપત, આપ ઇશ્વરનો અંશ; સાત વરસ સેજે થયાં, તવ મુકયો નિસાળ. વણ શીખવી વિદ્યા ભણે, વીચવ વીરો વિખ્યાત પાંગળ પાંડ પુરણ પુર, ભગણ સમણ ભરબેઠ, ભાષામાં તે લુપતિ, વાણી વિખાણે વેદ;

ખત્રિસ લક્ષણ મુણે, ચઉદ વિચારે ચિત. રાગ છત્રીશ રીઝમાં, ખરીવાતની ખીજ મહાદેવ આગળ જળ મુઠ્ઠીયું, મનમાં શીધથી માન; ભુકું ન બોલે જીભથી, દંઠ જીવકને દાન. સેતરજ પાસા સોગડાં, રાજ રામની રીત; ભુવે ભુગતે ભેગથી. પરિશ્રદ્ધ ઉપર પ્રિત. પુન કરે પરમારથી, વરે વિપ્ર અનેક; શીવપુજન સેવે સદા, વિવીધ પ્રકારે વીવેક, હેંશિ વેરી લેહેમણી, ભુવકે રમવા જાય; જે જીતે તો જોખમાં, પુન્ય કરે પર્વામાં. ભીમ કહે ભંડારી મુણે, ભરાયાં હોય ભંડાર; દામ ખરચતાં, દેવને, ન કરીશ તું નકાર, ખાંતે સોનાનાં સાંકળાં કડાં વાડકાં કોડ; જીત્યો ત્યાં તો જશ કને, હારજીતની હોડ; જશ વાંધ્યો સઉ જગતમાં, કષ્ટ ધણાંનાં કાપ; હરનીરા કામ એવું કરે, આપ આપજ આપ. શુરા બહાલા સ્વામીને, પુટડા નર કરીયા; રાતા વાહાલાં જીવકાં, માતા ડાપણીયા દેહ રૂડા ડાહાપણ ધણુ, સંગ્રામે સરદાર; જીવક વખાણુ તેહને; દીલનો હોય દાતાર. કાળો કૃપ કાયા ધણી, મોટમ નોહ્યાન; જીવક જસ જેનાં કરે, જે દેતો હોય દાન મેરૂ તે મોટા નહી. શાલો નહી તે સાર; પડીત તે પ્રોહો નહી, દેવ વડો દાતાર. વધતાણે ધન વાઝરયું, વપુએ નાનો વેશ; કીરતી ચાલી કોટીધા, દેશ પર દોહો દેશ. વિદ્યા નાર તરવા ધન, પરમેશ્વર અતી ઓટ; પાંચે એ છે પારકા, માલે તેની મોટ. કન્યા કુંવરી કો કહે, દેતેને બહુ માન. ભુખ્યાનું મોં નવ ભુવે, કરે નીત એવાં કામ. ભરતખંડમાં ભીમ સુત, લહો લોકે ચાત ચાવ; અવતર્યો અધીપતી અંશકો વખાણુ વડાં વૈતાળ, દેશપરદેશને ગામમાં, વખાણુ કરે કંઈ કરોડ; ઉપમા કોની આપીએ, પણ જે લોકો નહી જોડ; એકદિવસ ભંડારીએ, કરી ભીમને અરજ. દામ સહુ દેહવટ ગયો. કહોતો કાડું કરજ ભંડાર ભીમે જોયો જઈ, મુખ મુકયો નિશ્વાસ; હેમ દામ ખરી મોહોરના, પરવર્ચકરોડ પચાસ નીમે રાય બેસારિયા, ધણે હેતથી ઘેર; પાસે બેસારયો પુત્રને, પ્રીતે પુછી પેર દુભાશો માં દલ થકી, કહુ તમારે કાજ; ભાટ જત ભિમ્મુક તણી, જોઈ રીઝયો રાજ; કમાતાં કંઈ દીન ગયા, કપોળ વખાણુ કરોડ. ઉડાડયો એક પલકમાં, હાર જીતની હોડ; ધારણુ મજહસડ તની. તે તમે માઈ હીર; કહી વાત ને કળકળ્યો, નયણે ભરીયાં નીર. દામ જોડવે દોહલો, વાવનારને વાણુ, જળવતા તો ભુગ થયો, ખુટાડી તો ખાણુ. દુહો દબડ ને દામ એ, ત્રણ જડાનો ટેક; વંઝા ન જાણે વેદના, વાહ્યા તણી વીવેક; સ્વેત બાંધ્યા જેહને, ઘેર સવાશેરની કણેક, હોડે તે હારે નહી, સોયવત ન શેક, શહસ્ર નગર શોભે જહાં, હસ્ત બળ એક હાથ. લાખો રક્ષ વસે જહાં, જીતે કોણુ તે સાથ; નવ તન ચૌવનવસંગનું, ભામની જોખન કંથ. મરદનું જોખન માત્ર ધન, ચતુર વિચારો ચંત; તેં તો હીર માઈ મરયું, જોખન રૂપને જોર. જયું હવે હું કયાં જઈ, અક્કલહિણ અકોર. જીવક જય હાથી ચડ્યો, ત્યાં પામ્યો લહાણુ; ઘોડા ચઢ ઘોડે ચડે, વપુ તણા વખાણુ; જીવક જય ગરીબથી, મહીપતિ જીવક મન

સભા સન્માન પામે નહીં, અતિ દુષ્ટે લે અંન. માગણ મેલે લુગડે, એંશી વરસે
મદ્દ; વણ વીંધાએ વિમ્ર તે, શોભીત ન શ્રદ્ધ. સાળ વરશે સલક્ષણો, તાતશું બાલ્યો
તરત; વાસ વસુ નહીં તાહરે, વાણી બોલ્યો વરત. દામ ખરચ્યાની દશ ઘણા, આપ
તમને આપ; મોહોલે આઘ મલપતો પ્રાઢા શીવ પ્રતાપ, ઉઠ્યો તે આળસ તજ, જ-
ગમલા જગપત; પ્રિતે ત્યાં પુજ કરી પુજ આપ શક્ત. બહુ દ્રવ્ય ખરચ્યો બાતો,
આપી એશીંગણ થાઉ; મહાભાવા મત દેયણી, જશ દો તે દેશ જઉં. શીશ નમા તો
સંચર્યો, સમરણ શીવનું સાથ. સુતાર પડ્યો મારગ વીશે, તેને લીધો સાથ શબ્દ ઉઠ્યો
એક સહેજમાં મારગ એહ મલેશ; મને ઉપાડી તે શકે, જે જય ઉજેણી દેશ, લાખા લ-
ક્ષણ આ ગળી, તે જતે સઉ તેજ; અંશ અખરો અવતરી, શેહેજ સમરપે શેજ. કુતકે
એછે કારમો, શીવજ સાથ સોહાય; મુકેશેજ લાખા તણી. તે અહીંથી લઈ જય ઈંદ્ર
તણી તે અખરો, શ્રાપે ગુણકા હોય; દૈવ પડ્યોછે શ્રાપથી, જોડો બેનો જોય.

ચોપાઈ-લીધો સુતાર તુરજવણી, ચાલ્યો આપ અતીથી ભણી; આપ વેશ કર્યો
અખધુત, ધરી અંગ ચાલે ભલુત. તેજ પુજ કર્યો નહિ કોય, જાણે કોય શીવના ગણ
હોય; ભાવ મંત્ર મુખ શીવનો ભણે, તરણવત જગતને ગણે, માયા લાજ આશાની
દેહ, તણ લોકને જતે તેહ; માઠી જુઠી નહીં તે મુખ, સંતોષ આનંદ રહે તે મુખ.
એક કરે ઇશ્વરની આશ, માગે શ્રી પરમેશ્વર પાસ બા તણી વરતામાં જઉં, તે વાતે
તો હળવો થાઉં, ચાલ્યો નગર ઉજેણી ગામ, દીકા લડ લંકાવત ઠામ, ગુણવંત ક્ષીપ્રા
દીકી ગંગ, અવગાહનથી નિરમળ અંગ, સાચી સાક્ષ શક્તિ હરસીદ્ધ, નીત પાસ
રહે નવનીધ; જય પુરૂષ ગામે જહરે, દીકા મહોલ મોટા તાહરે. અધીક ઠામ કંચા
આકાશ, તેજ પુજને પુર પ્રકાશ; રાજ ચોર ભય નહીં તે ગામ, તેણે શોભા ઠામો
ઠામ. રાજ મહેલ કો રૂપા તણા. કેટે કનક તણા કાંગરા, જાણે મહેલ ઝવેરે જડયા,
જાણે વિશ્વકરમાએ ઘડયા; નવ ટુંકા નવલ મણી લહેર, રાસ કસ્તુરી બહેકે બહેર;
મોતિ તોરણ બાંધ્યા ચોપાસ. ઘણાંક બહાર દાશીને દાસ. જેમ કો મંદીર મહિપત
તણું, ઝળઝળાટ ઘાયડ એમ ઘણું, મણી નવઝડ જુગતે જડયા આદિત આદે જાણો
સઉ અડયા; માણેક હીરા મોતી ચદ્ર, મંગળ પરવાળ જડયાં છે મીંદ્ર. બુધ પાન
ગુરૂ પુજરાજ, હીરે લીલુડી મણી મહીરાજ, લસણિયો ગોમેદ કેત, જડીત્ર ઝહનીલ
પીતજ સ્વેત. ઉભો રહ્યો અદક્ષણ એક ત્યાંહ, વણ પુછે તે જાણ ક્યાંહ. દિસંતા
છો ભારે ભુપ, સકળ કળા ગુરૂ સીધ સ્વરૂપ. શું એ મહેલ તમારે કામ, બીજ વા-
સલભેરાં ગામ; વઘતાં કહે એ કોનો વાસ, પ્રતીહાર બોલ્યો પ્રિતે પાસ.

દોહરા-ગુણવંતિ ગુણકા રહે, લક્ષમાં લહે સઉ લોક, ભેગી આવે ભાવથી,
જેગી જાવું તે કોંક. સાત સદાવ્રત સામટાં, મન ગમતાં મહા મુલ્ય. કામ હોય તે
કહે મુને, સાંભળતાં સમતુલ્ય. માગણ આવે માગવા, પ્રિત ધરી તમ પાસ; મંડારી

પ્રીતે ભરે, જે ઇચ્છા હોય આશાસત્તર હજારને સાતસેં; આસ ઉપર હેર; સદાન્ત. શોભી રહ્યાં, ઉજેણી એટલે ઘેર. પંથી કહે પુછ્યા તણુ, માહાર છે એક કામ; લાયક લક્ષવંતીનું, લાખા તે કેમ નામ; આદખદ દામો ખારણે, પ્રઉઠો નાંખ્યો પ્રીત; ડોકે વાગે દેખાતાં, રૂદે ઊલટી રીત. એક ડોકથી આગના પીળે જય મહેલ; ત્રીજે ચડે અટારીએ, ચોથો સજ્યા સહેલ; પાંચમે અલીગન અતી, છઠે વાણી વાત, ભોગી પુરૂષ જે ભોગવે, તેહ સુણાવે સાત. એક રક્ષ એક નાદથી. ડોકે ડોકે દામ; લક્ષ સાત સોખત લહે. માટે લાખા નામ. મહેલ સામુ માણી જુવે, ઘણા લાવે જે ગરથ; પ્રિછે તે પાછે વળે, સરે નહીં એકે અરથ. વધતાળ જઈ વળગ્યો ત્યાંહાં, દેઈ દદામે ડોટ. સુતાર માર મોહોકમ કર્યો ચીત ધરીને ચોટ. સો ધાવ દિધા સામટા, પ્રહાર કર્યા મહા પુર; દદામુ દેહવટ કર્યું, ચીત થકી તે ચુર. અધીક સાદ અટારીએ, સુણ્યા સાંભળ્યા સરવ, ગુણકા તેહ ટળી મધ, ઘણો મેહેલી મન ગરન; કોઈક સીધ અખ-ધુતએ વીશે કરોડી વરત; કોઈક ઘેલો આવીયો, રેક તોડાવ્યો તરત. જે બેલ ગી સ્ત મારો જશે કષ્ટ થયું એ કામ; કયાંથી આપે કોટીધા, દેશપતિથી દામ. પડવ્યો એક પ્રતી હાર ત્યાં, સાંહ રાય કે સીધ; ધાએ દદામે તો દીઓ બેહેરો ગાઠે રીધ. લાખાને લક્ષણુ કહે, લે મનગમતો માલ; આદરથી તેડ અટારીએ, વેદ આવ્યો વધ-તાળ કીરતી તો કાને હતિ, જે અવતરીઓ અંશ; માનથી તેડ્યો મહેલમાં, વધતાળ વડેરો વંશ; અલખત જોઈ અટારીએ, માનનીએ દીધાં માન. વપુ જોઈ શામ રડી, પ્રિતથી સોંપ્યાં પાન, અમુલ્ય મેવા અતોલના, અમરત જેવા અહાર, બેટ કર્યા તે ભાટને, સાવરણ પાટ પસાર. માન થકી મુખ માધરો હઈડે આણી હેજ; સ્મરણુ કર્યું સુલ સેજહે, સેહેજે સુતાં શેજ પારી જતક પુષ્પો રચા, બહેકે ઘણા ખરાસ; કસ્તુરી કાદવ ઘણાં, લીલા લહેર વીલાસ. મશાણુ તણી જે મરતીકા, જે સેજે એ-કાંત; બેશમાવડ આપથી, બેદવાન નહીં જાંત. વધતાળ તણે મન સેહેલ છે, સખ માયા કે મશાણુ નરનારીકે નરપતી, સઘળા જીવ સમાન. લાખા આવી લોભથી, લક્ષણુ કરતી લાખ; ભાટ પડ્યો ભમરી ખઈ, લાખે નહીં મુખ ભાખ. ચરણતલાંસે ચીંનની, આલોનન દે અત્ય; ચુકે વીર કેમ ચીતથી મોટમ જેની રત; દીસતો એ દેવતા, જે-બન બાળે વેશ; લાખા લક્ષ પ્રકારથી લાજ ન આણે લેશ. પહેર રાત રહી પાછલી ઠાહી આવી દાસ; વધતાળ પાસ રામા રહી, પ્રીતે આવી પાસ કણુ ન નેપુર ખલ-ખલે, કંકણુ ન સુણ્યાકાન પતંગતો જણાએ નહીં. એ લક્ષ એતુ માન; ઘાઓ દીધા એણે ઘણા, ઝળમળી આવ્યો જોડ; ડાહ્યાણુ તો નવ દાખવ્યું, ખોજ તો એ ખોડ, અધર ઉપર ઠરી રહ્યો મુખ બધે ત બોળ; માગ રહ્યો મુરખદથી, રોળાયા નહીં રોળ કસ્તુરી કાજળ કુમકુમકીયાં અંગે મન ઠામ; આબેમાં અવગુણુ કરશે, જુડાં બરકે કામ નીમખ નાદ બજ્યો નહીં પ્રાગ્ણુ પરક્યાં પ્રીત; ચતુરે ચતુર રહે બે મળ્યાં રવાએ

નહી રીત. બાંધ્યા કયમ કામની રહયાં, બાંહે કંચુકી બધ; ક્ષણુ આસન ખસ્યાં નહિ, ઘેણ કે ઘણીએ ધધ, વપુ પ્રસ્વેદ વાળ્યો નહી, ડંક ન લાગ્યા દેહ;ન ઉતમ બે નર નારમાં, નેહ ડર્યો નહિ તેહ; પાપ રહો રહો પુર પાથરો, કરમાયું નહિ કોય; બોલે બોલ સત્કણિ, હેત અચંબો હોય; ગરથ ખરચ્યો જેણે ઘણો, માનની માણ્યા માટ; પુદ્ધ જોતાં તો એહમાં, કોને ઉઠી વાત; લાખા લાજ તજ કહે. અખર સાચો આંક; કામની પુછ્યું કયમ કહ્યું, વેદ વિદ્યાતા વાંક રડી આળા રૂપે ધણા, મન મોહન મોર; કામહિન તે શું કરે. ચીંતાની આગળ ચોર; આંખો ઉકરડા તણો હુંશી જેવો હોય; દીલ રંજન તે દેખતાં, ફળ ન પામે કોય. રૂંડાં ઈંદ્રવરણાં; લહે લક્ષણ સઘળા લોક; રજ કોઈ આખે નહિ, ફળ મળ્યા તે ફેક; જેમ મોતી ઝાકળ તણાં, વારૂ દીસંતા વાવ;નાકે ન પહેરે નારીએ, કુંડળ ન થાય કાન.કાચ તણા તે કારમાં, હીરા ફાગટ પુલ્ય; દીસંતામાં દિલહરે, નેમ ન આવે મુલ.કનક કહે ધનનુર ને, નિરમળ મોટું નામ; આલુપણુ આપે નહી, કોઈ દે નહિ દામ.ચીતારા બહુ ચી તરે,બહુ મુલીઘોડા ગજ;બાંધે નહી કો ખારણે,કે અસ્વારી એકજ તણી બાંધે તલ વાર; શોભે સામદ સુર; રણદેખી રીઝે નહી, આવે ન કોઈ તુર. જેમ લાડુ સ્વપના તણા, ન ઉતમ મીઠા નેટ;સ્વાદ ઘણા પણુ સ્વપ્નનો,પલક ભરે નહી પેટ.ગાજે ગ-ગને ધન ઘણો, બ્રહ્માંડ ભજવે ભાત; તેથી કણ પાકે નહી,વરસે નહિ વરસાદ.નરા ણુ બોદાવે નીરમળા, દ્રઢતા મોટે ધીર;તેથી તરશ છીપે નહી, મીઠાં ન હોય નીર; દેહેરૂં કરાવે દીપતું, ખરા દ્રવ્યથી ખેવ; તેને કા પુજે નહી, મુરતી ના હોય; કો-ડીયું કરાવી કારમુ,પેહેલી દીવટ મેલ; તે થકી અજવાળુ નહી, માહીના પુરે તેલ વારૂ વીપ્ર વપુએ ભલો,ભાવ ઘણેરો બેદ; સન માન સભામાં નવ જડે,હોય ન વીશ વેદ. મનોરથ માનવ કરે, આદર અદકા અરથ; પાસેર ન તોળે વાણીયા, ગાંડે ન હોય ગરથ.નામ મોટા પણુ દામ નહી કરવાં કારણ કોડ, ચોરવીના જીતે નહી હાર જીતની હોડ. બેહેરો રાગને શું કરે,મુગો કરે શું ગીત; પાપી પુન્યને શું કરે; રોતા થી શી રીત; શોભ કીરતીને શું કરે, લોભી શું કરે લાજ;ગુણને અવગુણુ શું કરે, આળસુ શું કરે કાજ.કાયર સહસ્રને શું કરે, જરને જોગ. નપુશક નારને શું કરે, ભાવ નહી મન ભોગ.

ચોપાઈ—કલાં કામની એવાં કહેણ.વધતાળે સુણ્યાં વનીતાનાં વેણ;મેહેણાંદીધાં બહુ માનની,તોલ તળવણું એ તાતની. ઝંઝોરો વરસીયર તેણીએ,ઝાઝાં જન જ-ત્યા એણીએ; કામની એ શું બોલી કુડ, મન જાણે છે મનથી મુઠ. સાહા પુરૂષ સદ ગુરૂની સેવ,દીલથી વહાલા જેને દેવ;દેખી વનીતા જે કેમ જડે, શોને શામ કેમ આ વી અડે. વજર કછેરો બાંધ્યો જેણુ, ત્રીયા કોણુ છેડાવણુ તેણુ; જેમ લક્ષમણ અ-થોંધ્યા પત્ની,તેમ હનુમાન જોગી જતી; તેના ગુણ માણો વધતાળ, અવર કોણુ છો-

ડાવણ આજ; વધતાળ કહે વનીતા સુણે, ભેદ ગમે તેવા મુખ ભણે. કોણ જણે કીએ કારણે, બેઠા આવિ તારે બારણે; જેર હજાહજા જીરવણ કડું, અતોલ નીર અરણવનાં ભાડું; વાધસીંહને સરખજ ઘણા, એતો આલુષણ અમ તણા; જીતકું શું જીવતીનું જેહ, ભાગુ મન તારો સંદેહ; સઘળા તારી સાથે ભેગ, ભરપુર ભરયાભાવતા ભેગ; કામ બાણ છે તારા કોડ, મારે છે હાથી શું હેડ, એમાંથી અમર થઈ જાય, તે પુરૂષ જીવતી જીતાય; ભાળી નહી ભાળી ભામની કોડ થકી જોતી કામની. તે દ્રષ્ટાંત દેખાડ્યા સરવ ગુણ ગુણકા તણે જે ગરવ, એટલાં વાનાં જે નર કરે, પલંગથા પ્રેમદા પરહરે; તુછવત તરૂણીને ગણે, પડે પાસ નહિ તુજ તણે; તારા મેહેણાં ન ધરે મન, તે નર તે જીવતી જન. જેના ગુણ ભરયા છે ગાત્ર, માનની તેને કોણ જ માત્ર; જે નર સાકર શીરા જમે, તેને રાખ કછપેરે ગમે; અમ્રત જે હરીરસ પીએ, જેર કામની કારણ કીએ; જેહ કસ્તૂરી બહેક બરાસ, લક્ષણ પ્રિતે રહે કેમ પાસ; કલ્પવ્રક્ષ તણાં ફળ ખાય, બાવળીએ કેમ બુધજ જાય; પરીબ્રહ્મ ઉપર જેને પ્રિત, ગમે કેમ શેણકાની રીત. છપ્પો—અતિ લાલચ બહુ લોભ, ગોભ જુગતે જુઠાનો, આજસ નીંદ્રા અંગ. રગ રીઝી રૂડાનો, નરદે નગણ નદેહ, દેહ મલીન મંજન વન; સસરપ ખપર ખાર. અહાર ઘણેરો તનુ તન; નીરલજ પણ નહી નમ્રતા, નીચ સ્વભાવ જાણવી; આપ મસ ડાહી ઘણી, અધાહીન કેમ આણવી. સ્ત્રી રત્ન કર બાણ, જય એ રંભા રૂડી ધરે સોળ શણગાર, હાર કંકણ કર ચુડી, શોભે ધજાહજા ગેર; દેહ સંકોમળ સાજ, શોભા કેરૂં રૂદન. મદન નરસુર હે રાજ, વીક્રમ કરણ ભડભુપ, અતિહરી શ્વંદ્રની હારની; પંડીત ચતુર પુર પાટવી, નરપનેણ પરનારના. દોહરા—પરનારી પાળી ખરી, કાપે નાત નીત કાયા; રૂડયા જેને રામજ, પરનારીપે જાય. પરનારીના પરભવ્યા. બુડયા બોતેર લાખ; કહે તો તે કથા કહું, શાસ્ત્ર દેવની શાખ.

ચોપાધ—દીપાસા કેરી દીકરી, ગોખે બેઠી છે ગરવે ભરી; ભરપુર જોખન છે તે તણું, વરેહ વધે ધરણીમાં ઘણું; નાત શ્રાવકી સઘળી સુજ, અનવહોરવા આવે મુજ માનનીને એક વરતિત મળ્યા, ચીત્તમાં ચળ્યાં. સમ ખાઈ ખાતે ખેડીએ, અતી આદરે ઉપર તેડીએ, તણે વરત કરયાં છે ઘણા, અપવાસ કરયાં છે મહીના તણા. બીજાં વરત શાં કહું વીવેક, પોસા સામઠા સહસજ એક, અધરમ તણીતો નહિ કુમતી, મોઢે બાધાં છ મુમતી. નારતથેતે સંગે પડયો, કોડ પાપેતેને ચીત ચડયો, ભારે વરત તેલુલી ગયાં, રેણી એક રામા ઘેર રહયો. સવાર થયું ને આબ્યો શેક, પડયો ધરાશકો બેને પેટ; તાજખાતું હતુ તે જ્યાંહાં, ઘાલ્યો વરતીકને તેહ માંહ. વળગ્યો અંતરીક્ષ ઉભો રહયો, શેક તે વેળા તેમાં ગયો, આવતો જણ્યો વાણીયો, પુજ તણે ધરજ્યો પ્રાણીએ, હાથ વછુટો ખાંતે ખડયો. નીરમળ હતો પણ નરકે પડયો; કુંભોપાકથી વરવી વાત, રહયો દિવસ સંપુરણ સાત, દારણ કુંખ પામ્યો

તે દેહ, એવે ઉઠ્યો અસાડો મેહ; ધર તણી પુખાધન પડી, નીકળ્યો ત્યાંથી કાળેચડી
 ધારણુ રાખી ધાયું તન, થયું માનની મળવાનું મન ખુખારા કરે પુરણુ પેર, આ-
 વ્યો તે વનીતાને ઘેર માનનીએ દીધાં બહુ માન, પ્રિતે આપ્યાં ફેફળ પાન, કામની
 સંગ કરે જોડલે, શેઠજ ત્યાં આવ્યો જોડલે, ઘાલ્યો પેટીએ શીઘ્ર, વણુ સાંકળીએ તાણુ
 દીધ; લથબથ ડરત લુલી ગઈ, સુરત સેઠ શાણાની થઈ; ખોટું કામ કામનીએ કર્યું
 ઉઘાડુ મેલ્યું ધન ભર્યું, એમ કહીને વળગ્યો ત્યાંહ, મુડક ઘાલો દીડો માંહ. કહે
 સાચું આમાં છે કાણુ, આતો અચરત દીઠુ ઓણુ. તુને જાણુતો સાચી સતી, માન
 ની તારી મોટમ મતિ. કામનીએ કાને દીધા હાથ, સાચુ બોલી સ્વામી સાથ, વહો-
 રવી આવતો વરતીક અન, સફળ થયો તે મારો દન; સાંભળતામાં ચડી છે રીસ,
 તોડયું મોજડે તેનું શીશ; ત્યારે વરતીક બોલીયો. પડેહો મન તણો બોલીયો. તેડો
 હતો તારી નારીએ બેઠીતી આણી બારીએ; સામું જોયું શેઠાણી સાથ, કામનીયે
 કાને દીધા હાથ. વરતીક કહે છે જુડી વાત, નિશ્ચે કરીને છેડુ નાક; વાઢ્યા કાન બે
 તેણે ઠાર, બુચો કરીને કાઢ્યો બહાર; સ્વામી માઈ મેલું શીશ, નારી ગુણુ જાણુ જુ
 ગદીશ; કહેતો કહું લાખ કરોડ, જુઠું નહી કો જુવતી જોડ. પોતે તેડ્યો તો પરડી
 પ્રીત; રમાડ્યો તો એવિ રીત; પોતે પોતાનો રાખે ભાર, મુજને પડીયો માહોકમ
 માર; વીવિધ પ્રકારે વીતિ રાત, ઉઠ્યો પ્રીત, ધરી પ્રભાત; આજસ મરડિને ઉઠીયો,
 જેમ ગજમદગલ છુટ્યો, રૂઢે ધ્યાન ઇશ્વરનું ધર્યું. પંથ જવાનું મનડું કર્યું; લાખા
 આવિ વળગી હાથ, બોલી સ્નેહ કરી તે સાથ; વરતલંગ કરી મુજને તો આશા છે
 ઘણી, સત ધાએ તે કીધા તમો, તેમાંકાંઈ ન પામ્યા અમો; હેતે વ્યન આપ્યું હાથ
 માં, બહાદુર બોલ્યો સરવ સાથમાં, દિવ્ય આશીશ વિઠમનેદેઉ. કોડ પસાએ લાખેણો
 લેઉ; પવક પાસ ન રાખુ પેર. મોકલ સરવ તમારે ઘેર; રાખ ધરેણે મેલે સુતાર,
 નિરમળ બોલ કહ્યો નીરધાર, પ્રણામ કરી ધધે મન ધર્યું, સ્નાન નદિ ક્ષિપ્રામાં
 કર્યું; હેતે કીધું દેવિ દરશન. પુજ્યા શિવ મહાકાળ પ્રસન; મોટા હરખ ધરી મન
 માંહ, ગયો રાજ સભા છે જ્યાંહ. કહે પ્રતિહાર તારૂ શુ નામ. મોટા નરપતનું શું
 કામ લાખેણી પાળે તું લહાણુ. કરો રાવણુ જુગતે જાણુ; ભાટ વઢતાણ ભાવે આ-
 વિયો, આશીશ લાખેણી લાવીયો; પ્રતિહારે કહું જઈ પ્રીત રાજદ્વાર તણો જે રીત,
 રાથે મોકલ્યાં પ્રિતે પાન, માગણુ તેડ્યો દેધને માન; ઉડી આદર દિધો આપ, બાંધે
 પસાયા તણિ જે આપ; ચક્રીત થયા સભાણું સરવ, મેલ્યો મોટમ કરો ગરવ; તપ
 તેજ અંજણવત અસેા; ખડતારામાં ઈંદુ જશેા; દીધાં ઘણા મહીપતિએ ભાવ, આદર
 થકી કહ્યું તે આવ. છપ્પો-આવ્યો તેરે ઘેર લઈ, આવ્યો નકિતમ નવનીદિ આવ્યો
 પુન્ય પ્રવાહ, આવી ફડી ઘેર રીદ્ધી; આવ્યો પુન્ય મન પ્રિતે આવી શીવ પુજન
 સીદ્ધ; આવ્યો પુત સપુત, આવ્યો વિદ્યા વિધ પાધ; આવ્યો મંગળ જયોંક ઘરે,

આવો પથારો નિતે; સામળ કાઠ્ય વધતાળ કહે આઠ્યો ચતુર વીકમ ચીને, દોહરા-
આશીષ સુણી તે વીકમ, માહપત હરખ્યો મન; ભલો ભાટ અહિં આવિયો, આજ
દિવસ ધનધન. છપ્યો—ધન મધવ કુળ વંશ, વંશધન ધરણા પતને; ધન હરસીધી
માત, ધન્ય શિવનુજન છેતને; ધન્ય અધીપત અવતાર. ધગ કુળ ત્રાહો વિધ તારણ
ધન એ રાજસ રીત, ધનપર દુઃખહીત હારણ; ધન એ માળવ દેશ, ધન ધન અવંતિ
ગામને; કનિશામળ વધતાળ કહે ધન ધન વિક્રમ નામને.

દોહરા—નરપત નરખી હરખીયો, મહિમા માન સમાન; માગણ તુ મોહોલે આ-
વિયો, કિધુ કોડ કલ્યાણ. છપ્યો—કલ્યાણ તાહરી જાત, કલ્યાણ તુજ માલવ સેવે;
કલ્યાણ પુત્ર પરિવાર, કલ્યાણ પુજન શે; કલ્યાણ સભા શુભ શર્વ, કલ્યાણ દ્રવ્ય
કારતી તારી; કલ્યાણ પ્રજા કરમાંહ, કલ્યાણ સુભ શોભા સારી; કલ્યાણ અધીપત
ધૃષ્ટ તુજ, કલ્યાણ લક્ષણ વાચક લહુ; કવી શામળ વધતાળ કહે કલ્યાણ કોટી
વિક્રમ કહું.

દોહરા—મનમાં રીજ્યો મહીપતી, આનંદ ઘણી મન આજ; રહોરાજીથી રાજ-
કહો અમ સરખુ કાજ. આશીશ કહી આદર થકે, ભણેલુપત શું ભાટ; પંડીત તે
પ્રીછે સહુ, થીર થાવર જે ઠાઠાંછપ્યો—એ બારાં બત્રીશ, ત્રણ તેરાંત્રિશ પંદર પાંચ
પચિસ; છક સોળા છત્રિસા. સતર સાતવીસ સાત, આઠ અઠારાં અઠાશી; એક એક
અગચારી એક નાશી, વિશદશ ચોક ચઉટાં ચોરાશી; બાવન બહોતેર ઇકોતરો, છ-
પન બાસઠ ચોરાઠ ચીને; યોગણ પચાશ અષ્ટોતરી; વધતાળ વિક્રમ સરખા રીતે.

ચોપાઈ—રીઝ્યો રાજ મનમાં ઘણુ, પ્રીત પ્રેમે વચન તે તણું; શુભ સન્માન
દેવતાઈ દીધ, કોડ પસાય કડણા ક્રીધ. વળી પુછી એક વાત, બેચાર શાસ્ત્ર સકળ
માંહે જે સાર; કહો કેટલા છેલ દેવ, ગુણ કેટલા સદગુરૂની શેવ; જાત કેટલા, જીવ સં-
રજીત જંતુ જીવ જેટલા; કેટલાં ધર કેટલાં વાજીત્ર, કેટલા કણસા પુન્ય પવિત્ર, કેટલા
કાળ કેટલા છે વેશ, કેટલા શાત્ય કેટલા છે દશ; કેટલા જ્ઞેશ, કેટલા સાથી કેટલા દોષ
કેટલાં શાક કેટલા એક સ્વાદ, કેટલા શોક કેટલા હુલ્લાદ; જર કેટલાં વસ્ત્ર, વાત કેટલી
રહાપણુ દક્ષ. ભગણું ભોગ, કેટલી લીક્ષા કેટલા ભોગ; કેટલા ભેદ કેટલા એકે રામ,
કેટલા અગ્ની કેટલા કામ; પુછ્યા બ્રહ્માની શરૂદીમાં વરપાતા બાંધી વરૂદમાં; ઉત્તર
એહ તણે દીજીએ, પછી સાધ કારજ કીજીએ. કહે વધતાળ સાંભળરે કરણ. તમે
પુછો તે સરવે તરણ; તેહ તણે પ્રતિ ઉતર દેઘ લાલ જય લાખેણો લેઉ

દોહરા—પ્રથમ તમે જે પુછ્યું, કહો કેટલા દેવ; બ્રહ્મા વિષ્ણુ રૂદ્ર એ ત્રણ મુરત
શુભ શેવ, રાજસ સત્વ તામ્રશી તણે ગુણ કહેવાય, ક્ષત્રી વધખ્ય ને શુદ્ર એ ત્રણ
જાત એ રાય; હિડે હાલે અવનીએ, ઉડે પંખ આકાશ; જીવ ત્રણ એ બાજુએ, પ્રીત
ધરીને પાસ. માટી લાટીને મછી. એ તણે ચાર માંહ; ઘાઓ વાયોને ધરકે, તણે વાજ

ત્યાંહ. શીંગ સોંઝાને પોપટો, ત્રણે રૂડા ધાન; વેલા વરક્ષને કંદ એ, ફળકુળને પાન. દયા દમણને દાન એ, ત્રણે પૌઢા પુન્ય; પ્રાત કાળ મધ્યાનમાં, સાયંકાળ એ શુન્ય. બાળ યુવાનને વરધમાં, એ ત્રણે શસ્ત્ર; ઉત સનને હિર એ, વર રૂડા વસ્ત્ર. અગમ નીગમ ને અધગમન, એહ જાણી ઓ જશ; મનશા વાચા કરમના ડાહ્યાપણ પાળે ત્રણે દોષ. વારૂં ખાંડયું ને દળયું, પાડા એ પકવાન; ખાઈતિ ખુને ખાટકું, સુંદર શાક અનુમાન. ગળયું મોળું ને ગાફળું, શોભી ત્રણે સ્વાદ; જન્મ મરણને જર જરણ, એ ત્રણે ઉલ્લાદ ઉપમાન જ્યાં ન મરણ એ ત્રણે સાચા શાક; પાપાણ ધાનુને કાષ્ટ એ જર જાણ જાણો લોક તો હંકારો જ કહે, ત્રણે વારૂં વાત; પુછવું પ્રીછવું પારખુ ડાહ્યાપણ ત્રણ ખરી ખ્યાત. વિવેક વિદ્યાને વિનય, ભરે વિદ્યા ભોગ; નીર નીરમળને નમ્રતા, જાણે ત્રણે જોગ. શેવા વિદ્યા શાણપણ. ત્રણ લીક્ષા ભાર; અગન જહરવટ વાનળે, પાવક ધુંધ પ્રભાવ. હળધર ઘનુર ઘર ફરસ, ત્રણે રૂડારીમ; વર પુન્યને જગન એ, કહયા તે રૂડા કામ; ગાય તુળશીને પાંપળો, પુખણ પવીત્ર. સપુત સદગુણ સ્ત્રી સતી, મોટા ત્રણે માત્ર; દાન પાત્રને પુજ પાત્ર ત્રીજે કરતી વાત્ર; પ્રથવિ પ્રાણિને પ્રતમા, જોયણ રૂડી જત્ર. દેવરણ પીત્રીરણ મનુષરણ, જુગ જાણિતા જોય. બ્રહ્મા વિષ્ણુ શીવ થકી, અન્યવડો નહીં કોય. ચોથુ રત્ન મળે નહીં, ચોથી ન મળે કાજ; એક રામ એક મહુલો ત્રીજે વીક્રમરાજ; નીંધા કોની નવ કરે, વારૂં આપણનુ ગાત્ર, સંતોષ શીલ કોય, વીધા તો આપે વડી, લક્ષ્મી ત્રીજી ભાગ્ય, અથી કો અદકુ નહીં, જોડેન પણું ધરે તેહ પ્રમાણું પાત્ર. અવગુણ અતર નવ લહે, માન ગુણ માન માત્ર; તાત તજે જે તન થકી. તેહ પવિત્ર પાત્ર. અસત્ય પણું નવ આચરે, દલ બુધર હે દાત્ર; શમદ્રષ્ટી સવળે રહે, તેહ સપુત પાત્ર; પાળે બળદ પોતા તણું, ચીત વ્રત રાખ ચીત; નીચ બુદ્ધ કરે નહીં. તેહ પ્રમાણો પાત્ર. કયાંથી આવ્યા કોણ છો કહો નિરમળ શુભ નામ; કોણ ઇષ્ટ ઉપાશના; કહો શેરક સરખુ કામ.

છપ્પો—નામ એક કીરતાર, નામ દાતાર કાહાવે, નામ સેવક સુખણ, નામ ભગતાં મન ભાવે. નામ ગરૂ આ ગ્રંભીર, નામ પંડિત જે પુરા; નામ ઓવાણ હાથ, નામ શામદ જે શુરા. નામ એક શ્રીરામનું, નામ તો દુઃખલંજન તણું; વઠતાળ કહે વસુધા વિશે, કવિ સામળ કહે છે ઘણું. ૧ આવ્યાનું કહું કાજ, લાજ આવે છે કહેતાં, નવ જાણું આકાશ. સ્વર્ગ પાતાળે રહેતાં, નવ જાણુ નીર નવાણ, જડ અધતતકે ઝાડે; માનવ પશુ કે પંખ, ખીણ ચારની ખડે. અવની માંહેથી આવીયો, અવનિ માંહે જાવુ સહી; ર પુજે જે કો દેવ, દેહ દેવાંશી થાએ; અમર થાય તો આપ જેહ અમર ફળ ખાએ; ભરે ગંગામાં નીર, નેહ પણ થાયે ગંગા; અડે અંદનનો વાચ, કાષ્ટ અંદન અતિ અંગા. સંધરે સગત થકી તુંખી સંગ જેમ તન તરે; કવિ શામળ કહે વઠતાળ ભણે. આપ સરીખા સઉ કરે. ૩

દોહરા—(વક્રમ કહે વૈતાળ સુણ, વીધા ભણ્યો શી વેદ; જાહેર કરો ધા જાણિ-
એ, ક્ષણુએ રાખો ખેદ. વીરંચી વિરંચી વિધા ભણ્યો, ભણિ ભારતી ભાલ, વધદ
બ્રાહ્મણ ભોજન થકી, જડી જુક વધતાળ. ચોપાઈ—કહે વધતાળ સુણ ભારે ભુપ.
રાજ વજ રાજસ ગુણરૂપ, તારા દલ દરશન કારણે, બુધનિધ આઠ્યો ખારણે, કીરતિ
સાંભળી કાને ઘણી, પ્રગટ ભુખ ભાગી તે તણી; લક્ષણ મોહનું આંખે લહું, કાનનું
ન માને તે કહું; આખ કાન પડીતિ હોડ, સંદેહ ભાગ્યો પોત્યા કોડ; રાજ કહે મુજ
દ્વારે રહે; શેનક સરખું કારજ કહે. છપો—ઝાઝા જે ધર પુત્ર કોઈક કુળ તેનું બો-
ળે; ઝાઝો જ્યાં વહેપાર, કો દિન રખ્યા ચોળે ઝાઝાં પટાવ પ્રધાન, કરે ઉદ વસ્ત
તે ગામે; ઝાઝા જ્યક જ્યાંહ, મમત મુકાવે માને, ઝાઝી પ્રીત જ્યાં પરવરે, કબુચક
માન માઝા મટે; મહીપત પાસ માગણ વશે, તો સામળ કહે ગુણ ઘટે. ચોપાઈ—કરે
વાત જેવી એટલે, શેવક પાસ આઠ્યો તેટલે; આપીચીડી નરપત નેટ; શીંગલ દેશતણી
જે ભેટ, સતઘેર ગાજતા ઘણા, ભાર જેતે ભટ જતી તણ; સોના સાંકળાં મોતી મુલ,
સ્કાટીક મણી જેવો સમ તુલ; અંકુશ અંબાડી અતિ સાર, માલ ખજનો અપરંપાર.
બેસત ઘણા સલી ગોડલા, જેવા ગંગાજળ જેડલા, અખલખ આરાખીય અનુપમ
રાજ હંસ રલીયાળુ રૂપ; મોયડે મોચી ચોકડે ચિત્ર, પક્ષાણ પાંચ રંગા પવિત્ર; પવન
વેગી મન વેગી તુરી, ગુલો રત્ન અમુલખ ભરી, સવામણ મોતી શોભતાં, આંખળા
પ્રમાણે અતિ ઓપતાં; પામરી સોહે પંદર પચાસ, જરદોશી જર કશી વીતારા,
પાંચસે પટોળી પુર, નક્ષત્ર જેવાં જેનાં તુર; ચાંચ કોટી સોનાની મોહાર, આ-
પી ભેટ તે વેળા ઠોર; પાંચ વરસ તણી ભરભેટ, નજર કરી નરૂપતને નેટ;
સામગ્રી સકળ સાશમાં, સોંપી વીક્રમનાં હાથમાં; વાંચી બેતાં વિક્રમ હસ્યો, કરમવ
ધતાળ તણે મન વસ્યો; મેંતો ધારયો મોટો ધરમ, એનું જોરાવર એટલું કરમ;
હસ્તી પોતાના આસન તણે. મેહેરાવણ ગજ મહીમા ઘણા; અંધારે અજવાળુ થાય,
જડયાં નંગ અંભાડી માંચ; સકળ ધાલ હસ્તીને સાથ, વિક્રમે સોંપ્યો વૈતાળજ હાથ;
કંચન મેહરાજ પુઠીઓ; માહા પશાય કરી ઉઠીઓ; ભરી પોઠયો મોટો દ્રવ્ય, મોક-
લ્યું લાખા મંદીર સરવ; હસ્તી ઘોડા મોહી માલ, વીનય કરી સોંપ્યું બહાલ; ભાગ્યું
દળીદ્ર તે લાખા તણું; પામી દ્રવ્ય અનગળ ઘણું લીધા સુતારને શુદ્ધ જાણ. ગયો વિર
જ્યાં મોટ મશાણ અમલ પાણી ત્યાં લીધા લોટ, ગયો મશાણમાં મોટમ મોટ. શેકે
કોટલા બહુગુણ ગણે, મંત્ર મહારૂદ્રનો ભણે, પ્રાતુશકાળ થયો જ્યાહરે, લાખ સુતી-
આવી ત્યાહરે. ગજ નેહેરાણને પાખરે; વાહન કરોડ રૂપેથી કરો; નીકળી નારઉગમ
તે દીશ, દારી ચમર કરે છે શીશ. બોઠો છે મહીપત મહારાજ, આવિ નાર કળાવંત
કાજ; સલામ કાજ હેડી ઉતરી, નીરખે નરૂપતિ દ્રષ્ટે ભરી; કાણુદાતા એવો તાહરે,
માણુ મેહેરામણ ગજ માહરો; લાખા કહે સોંપ્યો મુજ માલ, વટેમારગુ નર વધતાળ;

પાસે મંદિર ભારે વસ્યો, લંગોટખંધ નહીં કુટે કસ્યો; ભુપત પસાએ ભણે. સોપુધર શામા તુજ તણે; વચન બધાણે તે મુજ દિધ, પંથ સફળ પોતાનો કીધ; જીવતાં વચન જાણું જ્યાંહરે, તે વેળા નરૂપ ઉડયો ત્યારે; સેન્ય સજ કરાવ્યું સાર, થયો અશ્વ આપે અસ્તાર; શોભ્યંદશા.શેઠ સુભણ, પ્રધાનવટે પુરણ પ્રમાણ. વધતાળને જેવા કારણે, દશ દીશાઓ ખાંધ ખારણે; વિશ જ્ઞેજન ખોળવા વાટ જવાન પામે ભારે ભાટ. રાજને મન રોશજ થયો આઠ્યો એવો વીમુખ ગયો; કુડકુતકુ ભોગી ભંગ, બેટો મશાણુ કરેછે રંગ; શેવકે દાંઠો તે શીઘ્ર, ચિઠમસેન આગળ કહા વીધ; કાળ પશાય કરયાતા તમે, આજ મશાણે દીઠા અમે; છડી અસ્વારી રાજ રીપ, આઠ્યો જ્યાં છે સાચો સીધ; કરી પ્રણામ રાજ તે હસ્યો, ભારે આશીશ તે ભાટે કહ્યો.

છપ્યો—સાઠ નારિએ નાર. નાર આડે નર જાણું; આડે નરે નર એક, ત્રીસે એક પુરૂષ પ્રમાણુ, ખાર પુરૂષ બળવંત, એક નર નરપતિ જેવો એવા નર દશ સહસ્ર, ભોગ તરતીએ તેવો, સ્વામી સતાવીશનો, છતપટને જોગવો; શુભ આશીશ વધતાળ ભવ, ભુપત સુખ નીત ભોગવો.

ચોપાઠ—આશીશ કરી અંતરથી અશી, કરોધ રોસ રહિ નહીં કહી; પ્રીત કરી પકડીઓ ખાંહ, કોટી અલખન આવી કયાંહ. કહે વધતાળ પરડણુ જે પેર, ગદ્ય અલખત ગુણકાને ઘેર; રાય કહે ત્યાં દામજ દો, ગજમેરાવણુ પાછો લો જાણું જ્યક બેશી જશે, તો તો નામખંડે થશે; તે રંડી બેશી નિત્ય રટે, એ ગજ ગુણકાને નવ ઘટે દામ સવાંચો ત્યાં દીજીએ. સાખા ઘેરથી ગજ લીજીએ; રહે સાથ ચઢી બહુ રીસ, માટે ભમર ઘડાવ્યાં વીશ. કહે વધતાળ સાંભળ રાજન, વપુજને નહીં થાય વચન; મળ મુતર ભરિદેહજ ઠામ, તેમાં વચન આવે કામ, છપ્યો—વચન એકને કાજ, લંક વીમીક્ષણુ સ્થાપી; વચન એકને કાજ, દુરયોધન પ્રથવી તસુ ન આપી; વચન એકને કાજ, પોહોંત્યો બળી પાતાળે; વચન એકને કાજ પાંડવ પોતે વન ઝાલે; વચન એકને કારણ, કલયકણ અતી અંકનુ; વચનકાજ ખોદ ગયો રાવણુ રાજ ઘડાંકનું.

ચોપાઠ—ઘાયડ વાત સુણી તે તણી, ચરી રીસ રાજને ઘણી; જ્યક જનનો ટક જતોર, એવડું શું જ્યકનું જોર; પ્રથવીપતની વચન ન પળે, તો મંગળ મેળજ કયાં મળે. કહાડવિ હડીને આગળ દડ, હાથી ઘોડાને લેવો ધડ. ખાતર દેવે ખુંખારા ખાત. રમવિ ભવધ રહેવું એકાંત; ખીખ માગતે ભુંડું બોલવું, ધાલવું ઉધાર અદકું તોળવું. ઓસડ ખાણને કરવો સ્વાદ; ઓશીયાળે રહેવું કરવો વાદ. પલટાઈ કરવી રાખવી પ્રીત, દ્રવ્ય વીના રાખવી ધરરીત. સસરો વધદક ઠામે રોગ, ભામની ભોમવી જેવા જોગ; વિદ્યા વિના સમાન, હુટવા વિપ્રને દેવું દાન. વરત કરવુંને ખાણું અન્ય બ્રહ્મચર્ય પાળવું. પરણ્યાનું મન શ્રીપાત થવું ને સ્ત્રીનો સંગ, જર જોડાવણુ માંડે જંગ; કીરતી કરાવીને નહીં ગરથ, એ વાતે સરે કેમ અરથ; કહે વધ-

તાળ સાંભળ મહારાજ.લાજ થકી તો વરસે કાજ.

દોહરા—માન મુકે મન થકી, મંગણ કહાળ્યા માટ;જન્ય જોરાવર કને,ભુપતવંત હું ભાટ;ચાડી ચોરિ ચીત નહીં,ખોલુ નહિ ખરખાટ; અરિપરીન વ આચરં, ભુપ-તવંત હું ભાટ; સદાય મનમાં સાહેબી, અંતર નહિ ઉચાટ; અમને આનંદ અહો નીભી,ભુપતવંત હુંભાટ; ખોલ ટુંકારો નવ ખમું વોળામણ નહી વાટ;મીઠાં ખોલે મો થકી, ભુપતવંત હું ભાટ માન થકી માણું ઘણું. ઠીક સીધાં તે ઠાઠ; પરનારીને પરહરે તે ભુપતવંત હું ભાટ.દાતાની દુગર કર, દોળીવાલું ડાટ;સુમની સાથે સ્નેહ નહિ,તે ભુપતવંત ભાટ,કરખી દેખીને કહે રામ થકી હડહાડ;પુન્યવંતના પરીયા કહે, ભુપતવંત તે ભાટ; બ્રાહ્મણનાં લે ભામણાં,ગુરના ગુણુ જેહે ઘાટ; ચારખુટમાં ચતુર નર, ચારણ ભુપત ભાટ;કબુચક તુરંગે ચડે, કબુચક વાજે નિશાન; કબુચક પોઢે પલંગપર,કબુચક મડુ મશાણુ;કબુચક ખટરસ ખાંતથી, કબુચક રાખ રશાણ; કબુચક ભંગો ભુજએ, કબહું બજવે ગાલ. કબુચક શીવ શેવા કરે, કબુચક ગાયે કબુચક સજ્યા પાથરે,તે રાય ભાટની રીત વિષમ વાટમાં પરવરે, ભય મન નાણે ભીત;તું કેતામાં તન તજે, હાય ભાટની રીત. કબુલ કોડી માનવી ઊપમાન તણી વધવાટ; ઓશીયાળો ઉભો નવ રહે,તે તો ખારે ભાટ; કરે જમની જખશું,કનુ દ-સોદી ખાય.નવ જયકો નીચને રાય ભાટ કહેવાય. કરેકટારે કોડશું અણિ ઉપરે હા થ;ગાળ ન સાંખે સહેજની, હામ ધનેરી હાથ. બોલ્યું પાળે પજાત્રવે, શાહુકારો વટ સાટ;પ્રાણુ તજે પર કારણે, તે ભુપતવંત ભાટ. રાખે લાજ લેહિ તણી, જીવ તણા મન જર; દેહશું નેહ ધરે નહિ. એ એધાણુ અકોર. વાત કરે વિનોદની, શાહંતી ઘાટ; રજશ્રમાએ રીઝવે, તે ભુપતવંત ભાટ.

ચોપાઠ—પૃથ્વિપત પરડી બહુ પ્રીત, સુણી રાજ ભાટારી રીત; શુભ સનમાને પુરણ પેર,ઘણા હેતથી તેડયો ઘેર. આપવા માડયો અદકો માલ; વિક્રમ શુ બોલ્યો વધતાળ,હવે લઉ તો લોભી થાઉં, લોભ તણી વાટે નહીં જાઉ. લોભે કાર ઘણેરો ગટે, લોભે માન મરજદા મટે; લોભે ન રહે કુળની રીત, લોભે ન રહે પ્રાદી પ્રીત; લોભ થકી રહે નહી ભાર, લોભે પળે નહી બહેવાર; લોભે સઘળા લક્ષણુ જય, લોભે ભાડે હળવા થાય; લોભે વિદ્યા નવ પોસાય,લોભે પુન્ય સમુણુ જય; લોભે લક્ષણુ સઘળા શુર, લોભ પાપ સઘળાનું મુળ. બે લોકે ખુડાડે લોભ, મોહ રૂપને તે જાણે લોભ.લોભ સાથે વશે સઉ દોષ,સખનું મુળ તે તો સંતોષ; સંતોષીને ઝાઝાં માન,સંતોષીને શોભે વપુમાન; સંતોષીને શાની નુન્ય, સંતોષીથી બીજું શું પુન્ય સંતોષીને મહીપતી માન, સંતોષીને ઝાઝા માન; સંતોષ રાખ્યાનો એ અરંથ, ફરી લેવા ઘટે ન ગરથ, હોમય શા શેઠ સુજન, વઢ વજર પુરને પ્રધાન; તે કહે મિત્ર અમે તાહરા, કબુલ કરો રોટલા માહરા. ઘણા માનથી તેડયો ગામ ઊત્તમ આખ્યા

ઉતારા ઠામ; પાંચ દિવસ રાખ્યા પરધાન, પ્રયાસ કર્યું બીડું એક પાન; પાંચ સહ
જ પડાળીસાર, જરદોરી જરકશીના તાર. પાંચ સહજ પુરી પામરી, લક્ષ મોહોરે
સેનાની ભરી, ઘણા મુઠ્ઠી મોતી અમુલ્ય, અધીક રોતે બીજ અતુલ્ય, દશ ઘોડા દશ
મેઘરઘણા અવતારીક દેવાંશા તણા, શણગાર પુરૂષ તણા જેટલા, સોસચદે શોખ્યા
તેટલા. કરો કબુલ અધીપતિ આપ, સરવે રાખનો પ્રતાપ મહા પસાય કરી તે દિસ,
ભાડ ભણ્યા અદકી આશીશ કરોડ દીવાળી તપજ્યો તમે આશીશ નીત નીત કહું
છું અમે, વરણ અદાર તણી વિવેક અકલ વણીક તણીનો એ. એક વણીક રામા
ન કો ડાહ્યો નથી, કરોડ લોક બીજ છે કથી. વણીક સમાન નહી દાતા કરણા વત
કરો કીરતાર, બાંધી છોડાવે મહાજન નામ, વણીક વિના વસ નહિ ગામ. ગયું
લંકા રાવણનું રાજ, વણીક પ્રધાન કર્યો તોતાજ વણીક વિના નહી વહેવાર, વણી
ક વિના ચાલે કાર વણીક વિના વસવું તે ફેડ; જે થકી સુખ પામે લોક છપ્પો-જીવ
દયા પતિપાળ, આજ એકે નવ ક્ષેત્રે; નાવટ શાહવટ સુખણ. ધર મની ધારણ તોહે;
સદાત્રતની સાચ. લાખ કરો ને લહીએ, પુન્યવંતીમાં પુર; નુર શુદ્ધ કળે કહિએ. માને
મોટા મહિપતી, દેશ વિદેશ કોડી કરે. શામળ કહે શાહ મુલ તાનને, બે ડાદયા નર
ચીતમાં ધરે. ચોપાઈ-માન દેધ સુખ્યોને માલકબુલ કર્યા શાણ તત્કાળ; વિક્રમસંન વડ
હથિવેક, તોલ વાતન મુકે ટેક. હેત પ્રિત સનમાને ઘણું તેડ્યો ભાટ ઘેર પોતા તણે;
વહેલો પસાય કરણાથી કીધ, બમણ માલ કીરતીમાં દીધ; બમણા લાભ હજુરી હુવો
શોમચંદ્રાનો બીજે જીવો; હાથી ઘોડા મોતી પોહાર, તોલ બમણાં દીધાં તે કોર,
તેની સંખ્યા કરીએ ભાવ. શામ શરીરે આવે તાવ. કરપી કળ ખામને પડે નીરગુ
ણ જવ કવીને નડે; જુડો જુડો પાડે વાત, કરે અરાતા તેની નાત; છાણા હો તે સમ
જે સરવ, બમણા માલ ખામનો દ્રવ્ય, નિશાન નોખત ઘણાં ગાણુંત; પંચ શબ્દે વા
જંત; હેતે માવ સમરખ્યો હાયાશત ડગલાં વોળાવા સાથ વર્ધતાળ આશીશ દઈ વ-
જ્યો, પંચ પોતાને મારગ પડ્યો; વીકમરાજ સભામાં રહ્યો. ત્યાં વાટે એક કહિતકથ્યો.

દોહરા-જેજન એક આપે જઈ, ડરા પોતે દિધ; સરોવર પાર કોડામણી, હરખે
મુક. મજ કીધ; હસ્તિ બાંધ્યો હણહણે, તેજવંત તોખાર; ધોર વાજ ત્યાં ગડગડે, અન
મીશકિ અસ્વાર. ત્યાં જલચર સોહામણા, બીડ્યાં કમળ અડોર; પંખી બોલે પ્રીત
શું, મેનારંસ, ચકોર. તમાસ નીરી તે નામનો બેડો લાળે ભાટ; વીંપ્ર વીંખેશી વેદીયો,
વહ્યો આવ્યો તે વાટ કરજોડી અટકી રહ્યો, પુછયુરાય નામ; કોણ દેશનો અધીપ-
તિ, ઉતરયો આણે ઠામ. ચીત થકી કહ્યું ચાકરે, ફરી શું પુછે ફેડ; અકલ હોય તો
આજખો, એતો રાજ લોક. વિપ્ર જાતનેદિયો; આવ્યો વહાની વાટ; ચિતામાં ને નવ
ચેતીયો રાજ તે તો ભાટ. લક્ષણથી તણે લહ્યું. મનમાં રાખી ધોર; રાજ લોક
એ તો કહે, વાડ વિકરમવીર. વીંપ્રસરવ ભણ્યો, મોટમ કરીને મોટ; શહશા કાગ

કરી પેઠે, ક્ષણુ એક ડાહ્યાપણુ ખોટું પુઠે પુસ્તક બાંધીયું, તુંબી પાત્ર કર દીધ
 પરદુખભંજન મુખ કરણુ એવી આશીશ દિધ, ગો બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ ધન, પરનાર
 સહોદર પુર; દેવરૂપ દાતાવાડો, નાવટ કેરું તુર, પ્રતાપ તો પ્રથવીપત સકળ શાસ્ત્ર
 સુખણુ; કળા બોહોતેરી બહુ ગુણી, પુરણજશ પ્રમાણુ. જનશક જોતીક લણે, નવે
 ખડમાંનાર અહરણી અવની કરી, એવા કોટીક કામ. કલ્યામ કરેકરણાનીધી, વિ
 જ્યુવનીતા તુજ રાસ, અષ્ટ સીંગ નવનિધિ રિદ્ધ, પ્રીત રહો તમ પાસ; શીવપુજત
 બુદ્ધિ સદા પુન્ય ઉપરે બહુ પ્રીત; મનવ નીત્ય મહિમા કહે, રૂડી રાજશ રીત, દુખ
 ભાગો દુનિયા તણું; જીવો વરસ કરોડ, સુચંચંદ્ર તપે ત્યાં હુંશે જીત હોડ, રણ
 દત તે જે તાહરે, ગાંજી ન શકે કોશ; ભાવ થકી બ્રાહ્મણ બણે, જશ સવાયો પો
 ય. વીપ્રે વીકમ જણિયો. દીધી એ આશીશ; વિમાસે વઘતાળ મન, પહોર પાછલો
 દીશ અણુ સમજ્યો આદર કરે, પ્રિતે આવ્યો પાસ; મો મચકોડ માહારૂ. તો નિશ્ચે
 થાય નિરાય; જન્યક જ્યાં નિરમુખ વળ્યો, હાણુ ખંખેરી હાથ; પાંચ પ્રદક્ષણા કરિ;
 પ્રિતે લાગ્યો પાગ. કહો મહારાજ જશો કહાં, આવ્યા કયાંથી આજ; ચીત વિષે શું
 ચીંતવો, કે સાથે છે કાજ. બ્રાહ્મણ કહે સુણ પુરપતિ, નિકમસેન વડ હથ; દાન
 માહે ડાહ્યા ધણું, શુભવાતે સમરથ કહું હકીકત માહરી કરવા આવ્યો કામ; વાસે
 વસુ છું વેગળે, આવ્યો સાંભળી નામ; દુખે ડાલે દુંગરા, સુખ સાગર નિર; ધરતી
 બાંધી ધર્મ, ધરમે દ્રઢતા ન રહે ધીર, દુખ દાવા દળ જેટલું, મોટું મેર સમાન; તે
 દુખ ભાગી સુખ કરે, તે તું સુણ્યો કાન; આણુંતો ઉજળમાં, ડેરો દીકો વાટ, આ-
 શિવાદ તને મળે, આવ્યો દુખ કહેવા માટ, વૈતાળે વપુ ખોલીયું, નિરાશ થશે જે
 નેટ; જીવ ગયે જે જમ થશે, જે પાળી મારી પેટ. ચોપાઈ-કહો મહારાજ તમારું કાજ
 ઇશ્વર સોની રાખે લાજ; દેવરૂપ છે મોટો દેવ, સકળ લોક કરે તમ સેવ વિપ્ર કહે સાં
 ભળ મહિપતી માહારૂગમ તો ચંદ્રાવતી; અપુત્રવંત હોતો મુજ દેહ, નારાયણ ઉપર
 બહુ નેહ. મેં ઉપાસ્યા શ્રીમહાદેવ, સકળલોક કરે તમ સેવ; શીવ પુજને ઉગ્યો મુત્ર,
 પ્રસવ થયો પ્રતાપિક પુત્ર. ખત્રીસ લક્ષણુ ચતુર સુખણુ, પવિત્ર તેજ પુજ પ્રમાણુ;
 જન્યીક રમ કુળ કીતે કમ. ઉપવિન દાન દયાથી દીધ. વરસ બાર થયા જ્યાહ, તન
 બોલ્યા મુજશું તાહરે, ભોજન તમ ઘેરે નહિ ખાઉં, તપ કારણુ વનમાં હું જાઉં.
 સંસાર સમાને સારજ નથી, કોટી પુરાણુ કહ્યા છે કર્થી; અન્ય આવરદાથી નહી કાય
 જે જન્મ્યો નિશ્ચે જન્ય. નામ જેટલાં તેનો નાશ, કાચી કાયાને. શો વિધાસ; અમર
 દેહ અમારી કરૂં ગરભવાસ શાને અવતરૂં; ત્યારે મેતો જોડયા હાથ, બોલ્યો શાણા
 સુતને સાથ; મેં તપ કીધું તુજ કારણે. કાઢી મુકાવું છું ખારણે; વસ્ત ગરાસ ઘરમાં
 છે ધણા, એ વૈભવ સરવે તમ તણા. ગ્રહસ્થ તણિ દીકરી, તુજને પરણાવું પ્રીતજ
 ધરી; આપ રૂપ છે ઇશ્વર અંશ, વાઘે વેલો આપણા વશ. અમને દુલ્હી જાઓ તમે

નિરચે હત્યા આપું અમો; કુંવર કહે કહયું નહિ વાડું; વનિતા તો વપુએ નહીં વડે પરણાવી વાઘે પરિવાર. બુડતાં બુબ એને નહીં બહાલ ત્રણ લોકમાં તારણ હાર, શોધી ન મળે નીરમળ નાર. શાણપત શિરોમણ સતી, સુખ પામે પોતાના પતિ, મન માની મળે જ્યાહરે, માડું મન કબુલજ કરે. કુંવર હાથ દીધા મેં કોલ, બુદ્ધિ વિચારી બોલ્યો બોલ, કબુલ કરે જીવતી જેહને; હું પરણાવું તરણી તેહને, અનેક સમ આધા મેં આશ, પરણ્યા ઝાઝા પ્રઉઠા પાપ. ગઉ હત્યાદિક પાતીક કરમ, કોટી હત્યાદિક બ્રહ્મ; તું કહે તે પરણવું તુને, નહીં તો પાપ અડોએ મુને; બીજી પ્રતિજ્ઞા કીધી ઘણી; થયો જગાન ધરમ વાને ઘણો; તેને વર્ષ થયાં છે પાંચ, ઉણ થઈ એક તેની આંચ. એહ ગામમાં બ્રાહ્મણ એક, વાડે પ્રકૃત્ય ત્યાં વીવેક. તેને પેટ પણ નહોતો તન, મહાદેવ પુજવા કીધુ મન; ચાર લાખ ચિંતા-માણી કરયા, ઇશ્વર આપ રૂઢેમાં ધરયા. પરમેશ્વર પ્રસન્નજ થયા, પેર પુત્ર એક આવી ગયા; રસ થયા વનિતાને સાત, વરખોળે પીતાને માત. મોટે તે પુત્રીએ કહું, બ્રહ્મજ્ઞાનતો મુજને થયું; પામી પરણાવાનો અવતાર, ભાવે નહિ મુજને ભરથાર હું તો જન્મ કુંવારી રહું, કશ્વ કશ્વ કોડેથી કહું; પરણ્યાની જે કરશો વાત. કરવી પડશે દેહની ઘાત; માં બાપે ન બાપું અન્ન, પુત્ર પરણાવ્યાનું મન. લાઘણ સાત થઈ જ્યાહરે, તાતને તનયા કહે તાહરે; સુખે તમે બે ભોજન કરો, શાને નયને આંસુ ભરો. માડું કહું નર કરશે જેહ, તેને પરણું આવીનેહ; સંતોખ્યા પિતાને માત, મારા પુત્રે જાણો વાત. મનમાં પરણ્યા કેરી આશ, ગયો પુત્ર તે કન્યા પાસ; તું કહે કન્યા હું કડું, વિશ્વ દેખતાં તુજને વડું, તે વાતનો કોલ, બોલી વળતી કન્યા બોલ; હું કહું તે પેલુ લાવ, ઉતાવળો પરણવાને આલ. તે વાતે લખ્યાં બે કરયાં, સઉ સજ્જન તે હઈએ ધર્યા.

દોહરા-કોડે તે કન્યા કહે, મહાલક્ષ્મી મુજ નામ; વરનું નામ કહ્યાણ છે, જાણુબધું ગામ; મહિમા રહે તે નામનો પુરણ કડું તે પેર. પછે પરણવા પ્રીતેથી આવો મારે ઘેર, ચાર સત ધર નાતના; કહું તે વાહાણ વાહે પછે આવજે પરણવા, જે તારે ચીત ચાહે. હાથી એક ઘોડલો, એક પામરી એક ચીર; શહસ્ર મોહાર સોના તણી, તો રહે નામનું નીર. એક એક ઘેર એટલું. લહાણું જે દેવાય; તો વચન તારું પળે, નહીં તો બોલ બાપનો જય. કરમાયું મોં કુંવરનું, વિપ્ર તે આવ્યો વાસ; માં ડી વાત મુજ કહી, પ્રીતે બેશી પાસ, આપણુ લીક્ષુક બ્રાહ્મણ, શોધ મળે નહીં સર્વ શમણા માંહે ન સાંભળ્યો, હસ્તી ઘોડાને દ્રવ્ય; માન ઉતારવા માનનાર ચીયો એહ પ્રખંચ; વચન વીહાણુ આપણું, તે તો તેનો સગ. કાયા પાડું કુંવર કહે, સુખ ન કહું નાકાર; સોંદીઝ જતા સાસરે. હયસે સૌ સસાર; પીતા કહે કાં પડે તને, અકલવંત તું આપ. મોં માગ્યું ન આપવું, તે તો મુજને પાપ; તારા મનને માની તુજ

ને, પરણાવું કન્યાય. મોં મગ્યું આપુ નહિ; તો મારો તો અન્યાય; વાયદો કીધો વ રસનો, ચતુર સંતોખ્યા ચંત. મન વિચારી માહરે, પછે પળાયો પંથ; પ્રયાગ મધે પરવરે, વેણી માંધવ જ્યાંદ. દેહ સમરપુ દેવને, તોલ કર્યું મેં ત્યાંય; એમ વિચારી આવિયો, માળવ દેહ મેલાણુ. કીર્તિ તે કાને સાંભળી, વિક્રમસેન વીખાણુ; દુખ ભંજન દાતા, ભળો પુરવમન પ્રસન્ન. દાતામાં દધવત ઘણુ, નીમેષ મળે નહિ નુન્ય. માને સુખ નહિ તે માહપતિ; દ્યો લખવરાં આશિષ અમે તો પંથે પરવરે, કાલ ઉગમતે દીશ.

ચોપાદ-નદતાળે વિચાર્યું મન, એહ મુને નવ જાણે અન્ય; એણે જણ્યો વી-કમરાજ, કેમ સરે દુરબળનું કાજ, જુડી વાત તણું નહી કામ; શાચી વાતે રાચે રામ. કહો હાથ જોડીને બોલ, રાખી ભાર પોતાનો તોલ. વીકરમ તો દે શાધીપતિ, તેની કરમ જોરાવર રતી; ફરે આણુ દેશાવર વાટ, તે ભુપત તણે હું ભાટ, ગયો જયવા આણી અરથ, પામ્યો હાથી ઘોડા ગરથ; એવે તમે દીડા આ ઠાર, મારા ભાગ્ય તણો નહી પાર. તારી વાતમાં મનકું ધર્યું, કષ્ટાર્પણને ત્યારનું કર્યું. હેત પ્રીત થકી લીજીએ, કુંવર તણો વિવાહ કીજીએ; એમાંથી તે એક બદામ, તે નહી આવે મારે કામ. બ્રહ્માર્પણ કર્યું જે અમો, એ માલના ભોગદારી તમે; તે બ્રાહ્મણ તો જીતે પડ્યો, એતો સંદેહ મનમાં અડ્યો, સાખાશ ભાટ તારી જતને, સાખાશ તા રાં માત તાતને; મોટું કરી તું બેઠો મન, થઈ બેઠો કેદી ગુરૂઓ ધન. લક્ષ આશીષ નિત તુજને દેઉ, કોડી એક એની નહી લેઉ, માગ્યામાં જે માગી લે, નીરખું પાત્રી તેના રહે; દીડી વસ્તને માગે મુઠ, તેને પાપ બેસે બહુ પ્રઉઠ; ગમે તેવા પણ જયક જન, આખ્યા પુડે દાડે તન, હું જઈ વીકરમને વાસ, માગુ ત્યાં પ્રથવીપતિ પાશ; કબુલન કરું તારો માલ, ત્યારે વચન બોલ્યો વૈતાળ. રાજ લોક કહેવાઈ અમો, સુખે માલ વિપ્ર લો તમાવળી જયું ધરતીનો ધણી, લાવું લક્ષ્મી એ લેખ ધણી; વીપ્ર કહેજો ન ચડે રીશ, કહું વાત એક આણે દીશ. તુતો રાજ રાજેશ્વર ઠામ, બી જાં બહુ ખોટા છે નામ; પાણી રાખ્યું તેં નામજ તણું, શું વખાણુ કરું હું ધણું. રા લોક તે સાચો સુર, રાખ્યું નામ તણું તે નુર; નામ મહિમા રાખે કોય, એવો પુરૂષજ વીરલો જોય, નામ તો પાડે હેતે હરી, બાળપણમાં જાએ મરી. નામ ધરાવે છે રણછોડ રાય, ભરે બ્યાજ એ મોટી ખોડ; નામ હોય જો જોગીદાસ, વનીતાધર રાખે બે પાસ. નામ હોય છે સુરજ જશ, તે આખે નવ દેખે કશું; નામે સારો મીઠો પેર, બોલ બોલેજે કડવે જર. હીરા મોતી ઝવેરદાસ, ન મળે દામ ખોટો એક પાસ. નામ મંગળ સુખમલ કલ્યાણ, દુખદાવાનળ પુડે પલાણ; નામ વાધને હાથી હેર, ભાર ન ઉપડે તથી શેર. માહાદેવ કષ્ટને નામે રામ, કોણ કોણ જાણે કરે શાં કામ; નામ પનોતો ન હોય પુત્ર, નામ હીર ન સેવે સુત્ર. નામ ધન પાળ ધધો કરે, ધરણી

ધર મહુરીએ ધરે;ગીરધર નાન પશુનાં સાર; દેવ ભાઈ ઉપાડે ભાર.કાઠયો બોલે
ધેલા બોલ, સાચો તોળે ઓછું તોલ; ભુલો નામવોળાવા બચ, સંતોષી તે ઝાઝુ
ખાય.રાબ રામકો માગે ભીખ, ઘેલો દે છે સૌને શીખ;નાહાનો નામ તે ધરડો હો-
ય, પ્રતાપ નામ ન પ્રીછે કોય. ચતુર નામ તે આડી કરે, નામ નામ મેડકથી ડરે;
ધધરની બે કંઠકા હોય, નિર નામનુ રાખે કોય. છપ્પો-અક્ષય અમર મરંત, ના-
હાના જન દીઠા; મરડા નાગો પહેરે વસ્ત્ર વાષ સીંહ કુતરે કરડયા.પરવત કુંબર પર
દેશ; મંબળ કંઠક બે દુખીયા; સંતોષી અદકુ ખાય, કાસકુ કરે છે સુખીયા,દયાળ
માંહે દયા નહીં ખુશાલ કંઠ રાતા કરે; શામળ કહે નામ પનોતિયા, કંઠ
લાખ કુંવારા મરે.

દોહરા-પણી રાખે નામનું, ઘડયો મેં મનથી ઘાટ; મન એ માન્યું માહરં,
બે રાખ ભુપત ભાટ. શાખ સૌ એક સાંભળી,તે બોલ્યો વધતાળ;કપ્તાપજી સરવે
કર્યો, અરથ ન આવે માલ. સમરખો મે સરવ તે, એક માલ અતોલ; પણ વધાં
શાં પુરપનાં, ફરિ ન પેસે બોલ. વીમ્ર કહે મરબે નહિ, ભિક્ષક ભતની ભીખ;
માખ્યાં માંહે માગું નહી, શાસ્ત્ર તણી એ શીખ. મધ રાત એમ રાઢમાં, પો ઉગ્યો
પ્રભાત; વિક્રમસેન આમળ કહી, હીત હલકારે વાત. ઉતર્યો એક જોગન જમ,
વાટ હુવો છે વ્યર્થ; વાટે એક વીમ્ર મળ્યો, બોગો બ્રહ્મા એ રથ. દુઃખ કહું દાતા
તણ, અધીક મોટા બે અરથ; વધતાળે તે ઓળખ્યો, અણિને આલ્યા ગરથ.અંક
આકારે ઓળખ્યો, માન ભંજ તે બ્રહ્મ; શરમાયો સહુ દેખતાં, ધારણ રાખી ધરમ.
ભાટ આપે છે ભાવથી, વાડવ કહે બે નાય; અરસપરસ એ બે જણા, રાઢ કરે છે
રાય. વિમ્ર તો ભરો વેણીએ, તીરથ રાય જ્યાં પ્રાગ; હલકારે એવો કહ્યો,
લક્ષણ વીક્રમ લામ.

ચોપાઇ-છડી અસ્વારિ વીક્રમવિર, આળ્યો રાય સરોવર તીર;હેત પ્રીતને ઉત્ત
ટ ધણે,ઉતરયા ડેરે વધતાળજ તણે.સનમાન સોલીતાં કોડે ક્રીધ,પુઝી પાર બેઉનો
લીધ, પ્રથમ પુછી બેયો બ્રહ્મ, કહ્યો માંડીને તેણે મર્મ; આવતો તો ઉજેણિ
માંહ, વાટે વધતાળ દીઠા મેં આંહ. જણ્યે મેં વિક્રમ મહારાજ, ભયતાં નવ લાગે
લાજ; દુખ સાંભળી વીરમે એહ, એ ભાટ દેવાંશી દેહ. એના કુળમાં ઘટે એહડું,
રાખુ પાણિ ઘટે તેહડું; આપવા માંડયો સરવે મરથ, રાખ્યો નહી પોતાનો અરથ.
મેં વિચાર્યું મારે મન, બલે ભાટ પણ લીધુક જન; મેં મન સાથે ક્રીધા નેમ,મા-
ખ્યામાં કેમ લેઉ પ્રેમ. પ્રતીજ્ઞા મુક્રી કેમ હઉ, કોડી એક એની કેમ લેઉ;એમ કહી
ને છાનો રહ્યો, વધતાળે બોલ વિક્રમને કહ્યો. વાડવ આળ્યો મારિ પાસ, વિક્રમશે
ન ભગ્યાની આશ;અલખત બેઠએ નવ લહ્યો, દુખભંજન હું નવ થયો.તે વેળા
બે કહું હું નાય. તો પાણી રાય વિક્રમનુ બચ; લખ્યા ચીત્રામણ હોયે દેહ,પરદુઃખ

દેખી ન શકે તેહ; શમણાં માંહે જો દરશન થાય, દુખીયાતું દુઃખ ભાગી જાય. તમ ભરશે ભણ્યો મુને, કેમ આંખણુ લગાડુ તુને. કહે તે વીંમ મળ્યો તો વાટ, ભણ્યો તો ભુપતનો ભાટ; કોટીક ધન તેણે આપીયું. સંકટ દુખીયાતું કાપીયું, કઈ કાળાંતર વાતો થાય, પાને પુરતકે લેખલખાય; એણે વાત કહી જેટલે, કશનાપણુ કર્યું તેટલે એ બ્રહ્મસ્ત થયું સર્વથી, સમરથ સામુ જોઈ નથી; બ્રહ્મસ્ત જેનાં મુખમાં જાય, કશ સહસ્ર વર્ષ દહીંદ્રી થાય બ્રહ્મસ્ત જેને અંગે અડે પીની સહીત તે નરકે પડે; બ્રહ્મસ્ત માંહે જે કો લે લાંચ, અપુત્ર વંત રહે નવપાંચ; બ્રહ્મારપણુ કર્યું મન સાથ, તે માલ કેમ જાણું હાથ.

દોહરો—એક કહે રાખું નહી, બીજો કહે નહી લેઈ; રાખ વિસ્મેયઈ રહ્યો પ્રિત ઉત્તર શો દેઉ. સાખાશ એ ધન ભાટને, અલખત કેમ અપાય; સાખાશ એ ધન ભાટને. ના કહી નાશી જાય, માન દિધાં ઘણું મહિપને, તેડી લાવ્યા ઘેર એકાંત તેડી પ્રીછવ્યો, વિપ્રને રૂડી પર. દાન પાત્ર છે દેવ તું, મોટમ મોઘે મુલ્ય કીરતીપાત્ર એ છે, શુભ શોભા સમતુલ્ય. શ્રદ્ધાએ આપે તને, જણેછે, સહુ લોક; તમે નીકળ્યા છો મામવા. પુલે તેતો ફેક. ભુડો પ્રતિગ્રહ રાજનો, જુલે વિચારી વાટ; પવિત્ર પ્રતિગ્રહ એહનો, ભાવીક લીધુક ભાટ, જુલે જે જલને નહી, ચોરી ચાડી ખુન, કીરતીકરીને ધન રળે, લીધે દીધે પુન્ય; નિરદોષ દામ તો એહનો, આપ જાયવા જાય, કરનાપણુ તેમાં કરે, લખ અવાયું થાય. રાય વચનથી રીઝીયો, જેહ ભલેશ બ્રહ્મ, એહાતા હુ દાનપાત્ર, માની લેતાં શરથ શાસ્ત્ર સંકલ્પ કરો, દીધી જળ તુલશીગ્રહી સાથ; કરનારપણુ કરી મુઝીયો. વધતાળે પ્રજળ હાથ, આશીશ અતી ઘણી, વેદમંત્ર તે કામ. શાખ શાસ્ત્રને અંદ્રવરી; નવે ખંડમાં નામ. વચન કહે વધતાળને, વચન એકથીર થાપ; જેમ આપ્યું એ વીપ્રને, વચન અમુલજ આપ. અમો અવનીપતી, યોડુ તે હોય રાય; દોલ આપે પરિયાતણો, તો યોડુ તમ સાથ. વધતાળ કહે વેચાણુ હું, તન મન ધન દેહ પ્રાણુ; મામણુપે માગો મહીપતી, એક હસાર તહાણુ. પરઠો કોલે પરીયા તણો, નિરમળ મનથી નેહ. મરથ એથી ચોમણો, લગ્યા મુઝી લેહ. બાંધી લીધો બોલથી, ના કહિને કયાં જાય; તે વેળાએ ચોમણો રીધી દીધો રાય, હસ્તી ઘોડાને પામરી, મોટી પહોળી મેહેર; ભાટ કર્યો ભુપત સમો, લકમી લીલા લેહેર; કળીયુગ એછે કારમો, શાસ્ત્ર પુરેને સાખ; આપે જે અંતરથકી, લાભ ધણેરો લાખ સોમચંદ્રશા શેઠને, ત્રણુ ધણો આપ્યો તરત; સાખાશરે તું શાહપત; રાખ્યું મારું વરત. સાખાશ એ વધતાળને, કરે ધણેરું કામ; પાણી રાખ્યું મોહરું, નરપત કહેત્યાં નામ; કયા કહેવાશે કળીયુગો સભા મળશે કરોડ; કેટલા મોહોમ અકોડશે, કેટલાક દેશે યોડ. દામ તેણે દીઠો નથી. રાય દીઠો છે રાંક; કરમ માટે જે અવતરયા, તેહ તણો શો વાંક, સાંચે લક્ષમી રહે નહિ, આપે ના હોય હાણુ, કનક કારણુ દેતો સર.

વ, કંઈ ભરતી ખાણ. સોમ કહેશે સમજ્યા, કરપી કહેશે કૂડ, દાતા પુરૂષ જે પુન્ય
વંત. તેને મન નહી પ્રેમ; કરી હાર હરતી તણી, પાખરીયા તો ખાર; ભયર્ ખજના
માડાએ, અલખત અપરંપાર. પંડીત વળાવ્યો પુરવે, બ્રહ્મદશાએ ભાટ; સીમાડા
મુધિ સહુ, વિક્રમ વળાવા વાટ. એવા મરવા હશે નહી, પુન્યવંત જે પાક; યુધિષ્ઠર
ની બેડમાં, શાત્ય લખાણિ સાખ, વીમ્ર ગયો ચંદનાવતી, પરઠી પ્રૌઢી પેર; એકલાથી
એક ઘોડાએ; લાહાણાં ઘેર ઘેર. એક ખોળી પામરી, હેમ લખ હમર; તેના નંદુ
આણા તણી, અલખત અપરંપાર. પોતે મહા લક્ષ્મી પરવરી, નિંદુઆણાંનિ નાત
જળ મુકયું જ્યા તણું, બ્રહ્મ ભણેરી ભાત, વણજ માંડયા વીમ્ર તે, બાળે નહી તે
ભાખ; લક્ષમાં લેહેર ખુટે નહી, શોભા રૂડી શાખ. કન્યા પરણાવિ કોડથી, વાંચ્યો
તેનો વશ, લક્ષ્મી કન્યા કલ્યાણ વર. આજ મુધિ છે અંશ, વધતાળ આવ્યો તે
વેળા જણ્યું તાત; મોતીની થાળી ભરી, મળવા આવિ માત. આપી અલખતતાતને
હયમજ મોતી માન; જંધન કરયા બહુ જુગતુ શું, દેવરૂપને દામ. સદાવરત બહુ સા-
ચ્યાં, પુન્ય પ્રિતની પવ; ખરચ્યા ધન વાવરયો, ધરમ મારગથી દ્રવ્ય; રાજ કહે
સઉ ભાટને, વાણી માંહે વરત, વધતાળ વાપ્યો ત્રિશ્વમાં, પાણી રાખ્યું પત; વરઘોડા
વાસો રહ્યો, કહ્યું તાતને કામ; દામ ધામ ધન તાહરા, મારે જપવા રામ. પિતા કહે
પરણાવીએ, તો પોતે મન કોડ; વધતાળ વાસ વસે નહી, જુગત કહી કરજેડ, વહ્યો
હવે મુજ વાયદો, આંહ ઘડી નહી ખેડાતપ દારણ વન સંચર; વિનતી કરી વિવેક,
લાખેણી પુખ લહી, દેહેર પોતે દીધ; તન મન આનંદ સારીધી, પુખ કોટીધા ક્રીધ;
નીશા પહેર એમ વહી મધ, લક્ષ્મી મળીયા લોક; પ્રિત પ્રસાદ ઉઘાડીઓ, સમીયો
સઉનો શોક. વધતાળ નહી તે વાસમાં, સઉ જન આવ્યા સંમ; દીકું બીજું દેહર,
પંચમુત્ર શીવલીમ. અચરત પામ્યા લોક સઉ. ગુણ વાંચ્યો બહુ જામ; વધતાળેશ્વર
લીંગતું, પરકયું શીવતું નામ; પિતે સઉ પુખ કરે, કાળુસ કનોજ દેશ; સ્વરમ વધ-
તાળ સીધાવીયો; વપુએ જોખન વેશ, લખ્યાં પુરણ તે પંડીતે, બેડા વીક્રમપાસ; તેક
કહ્યું શ્રી ભોજને, પુતળીએ પ્રદક્ષા. દાતા દલ એવું કરે, માહા મનોરથ મન; પુછી
પોતાના પ્રાણને, રાય બેસો આશન. પાઠ કડ્યો એ પુતળી; સુણ્યો ભોજનૂપ વાણ
કાળીદાસ માથે કર્યાં, પ્રાક્રમ કથા પુરાણ. વીક્રમ મહિમા સાંભળે, મન કરી પ્રસન;
પુન્ય આંદ્રાયણ વરતનું, રવાનું દરશન, કથા સાંભળી જેકરે, અન્નવસ્ત્ર દક્ષણદાન
આ લોકે જશ ઉપજે, પરલોકે હરી માન, એમ કહીને પુતળી આપે મધ આકાશ;
એક કથા પુરણ યદ, કહે કવી શામળદાસ. ઓતા વહતા સમજતા, કહે કવી કર-
જેડ; શામળભટ કહે ભોલોએ; જેને શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૧ મી પાનની.

કપુરગૌરા નામની એક વીસમી પુતળી બોલેછે તે વારતા રાજ બોજ સાંભળે છે.

શ્રી મણેશાય નમઃ શ્રી શારદાએ નમઃ શ્રીપત શીવશુત પરણુમું, મણુપન ગુ-
ણનીધ મામ કુંદાળો દુખ ભંજનો, કરે મન ચીતવ્યાં કામ સીમ દાયક શુભ શારદા
હંસવાદની માત; વેણાં પુસ્તક ધારણી, વાણી વેદ વિખ્યત. ગુરુ ઇષ્ટ ગુરુ દેવ તું,
જગત પાવન જીમ બેડા કલ્પિ સદુકે કરણા કરો, કોઈમા દેશો બોડ. વાણુ રૂડીએ
વરણુવું વારે વિક્રમ ચરિત્ર; શોતા વકતા સાંભળો, પુરણુ મન પવિત્ર. ધરતી માળવ
ધાર શુભ, રૂડુ બોજતુ રાજ; દલ સાચો દાતા વડો, કરે વણા પરકાજ; પુરણુ પુન્ય
પ્રતાપથી, વીક્રમ સીદાસન; ભાવે જડીયું બોજને, મહીમા પામ્યો મન, આણ્યું
આપ સભા વીરો. હૃદય સાથે હેત, પ્રેમલ પ્રુપ પુલ કરી, સુખ અક્ષત સમેત; બોજ
રાજ શુભ ભાવથી જીમતે કીધો જંગ, નરમદ્યા સહિ નમ્રતા, રૂડો રામચો રંગ. મ-
હુરત શુભ લગ્નથી, શુભ વેળા શુભ દિશ; પ્રમાણ્યું રૂડા પંડીને, આપ અડાવું
શીશ; ધન દહાડો ધન એ ઘડી ધન વેળા ધન આજ; ધન ગુરુ ધન ઇષ્ટ એ
કર્યું બેસવા કાજ.

ચોપાધ—નીર્મળ કપુર ગઉરા નામ, કરવા આવિષ્ણું તારું કામ; કરોડ વાર કહું
શું કથી, એ આસન બેસવા બેગ નથી; કરી ગયો કોઈ કીરતાર, ઇંદ્રાસનથી અઢકું
સાર; પ્રતાપ પરપેશ્વરને વણે તેહ હાથ આવ્યું તુજ તણે, વિક્રમ સરખો જે નર થાય
તે આશનપર પરકે પાય; કહે બોજ પુતળી કહું તુને, મહીમા વિક્રમનો કહે મુને; ક-
પુરઉમરા કહે શુભ વાણુ, સાંભળ રાજ બોજ સુખજ.

દોહરા—માળવ મુખ ઉજેણીમાં, ક્ષીપ્રાને ત્રઠ કામ; ભુપત રાજ કરે બલો, વિક્ર-
મસેન સુખજ. શ્રી મહાકાળેશ્વર સદા, શુભ શક્તિ હરશીદ; પરધંશ્વર પ્રતાપથી,
નીપજે છે નવનીદ. સાચા ચોરાશીસીદ વસે. ચોસઠ જેમણી તિર. ભુતાવળ ભધરવ
વણા, બળવંત બાવન વીર; મુક્તિ ક્ષેત્ર મહીમા વણા. તીરથ ભોમ ધર ધામ. કાશી
કાંતી દ્વારામતિ, એહ અવંતિ નામ; સીદ વડ શાખા બલી સીદ ચોરાશી લાખ.
ગુણ પ્રાંધવ ગ્રહ આમળા, શાખા સઘળી સાથ અડસઠ તીરથ ત્યાં વસે, દેવસ્થળ
હરખાર, પુન્ય વરતે પુરમાં ધણું, ઓછવ અપરંપાર વરણુ અદાર વશે ત્યાંહાં, રૂશી
મોદેશ બ્રહ્મ. અગ્નિ હોત્રીને અવનવા, ખરા પાળે ખટકરમ, વિવિધ ધરમ વસે સહુ.
વિવિધ વિવેક વીચાર; મુરબદ કોમુકે નહી, વારે કુળ વહેવાર. ચોપાધ—મારે પ્રથવિ
કેરો ભુપ, ધરમ ધોરધર ધરમ સ્વરૂપ બેઠો સભા ભરીને તેહ. દેવરૂપ દેવાંશી તેહ
ત્યાં એક તંબોળી આવિયો બીડાં પાન ભરી લાવીયો; કાથો ચુનો મેલી કરી, કેમ
લીલામર ભારે ભરી; લર્વાંમ એલચી માંહે બરાસ, વિધવિધ પેર તણા મુખવાસ;

ખીડાં લીધાં રાય હાથમાં લેહેચી આખ્યાં સઉ સાથમાં પડીત બેશી પુરપ્રધાન, મ
હીપતે આખ્યાં દેધને માન. લેહેચી છાબ ભરી જે વીશેક; રહ્યું હાથમાં ખીડું એક
મહીપત મુખ મેલે જોડેલે, ગેખી શખ્દ થયો તેડેલે નરૂપત તમને કહ્યું નાય, રખે
રાય એ ખીડું ખાય. સઉ સભાએ વાણી સુણિ. અચરત પામ્યા ઉજેણી ધણી; કહો
ભાઈઓ એ બોલ્યું મુણ્ય ભારે વચન એ કોણે બોલ્યું; કોઈ ન બોલ્યું રાજ સાથ,
ખીડા ઝાલી રહ્યા સઉ હાથ; પુછી પડીતને લીધા પાર, કોઈએ ઉત્તર ન કહ્યો એ
ઠાર. વળી ખીડું ખાએ જોડેલે ગેખી શખ્દ ઉઠ્યો તેડેલે; કો કહે માંહે ભરિયું ઝેર,
દેખી દુશમન કરી પેર; પુછ્યું તંબોળીને ત્યાં, ભરી સભા બેઠી તે માંડ. ક્યાંથી
તું ખીડું લાવિયો, કોનો મોકલ્યો અહીં આવિયો, વચન કહ્યાં તંબોળીસાર; અહીં
થઈ જોજનછે બાર. નામરવેલનો ઉગ્યો છોડ, તે બેતામાં પહોંચે કોડ. વગર વાળ્યો
ઉગ્યો તે વાન, બેઠાવેલા બહુપાન; ઉજળાં પાન લેલે લાગીયાં, મારાંતો દલદર ભા
ગીયાં; પ્રથમ નવેલી કાઢી આજ, લાગ્યો ભેટ મહીપત મહારાજ; પ્રથમ જઈરાજને
દેઉ, સેહેજમાં લાભ લાખેણો લેઉ, નવ બળું અમરીત કે ઢેર, નથી મારે કોઈ
સાથે વેર; એતો સાચું બોલ્યા અમો, કરવું હોય તે કરજો તમો. નાવચન તે કોણે
કહ્યું; તેનો મરમ અમો નવ લહું; જે મમે તોતો ભક્ષજ કરો, નહીતર પાછાં છામે
ભરો; દોશ ન દેશે મારે શીશ, રખે કરે રાજભરી શીશ; માંહેમાંહે સામુ બેય, મુખ
ખીડું નવ ગાયે કોય; સામા સામી વાતો કરે, આવે પાન તે નીરચે પ્રેર; ખીડાં નાખ્યાં
પાછાં ફરિ છાબ પાછી હતી તે ભરી. આપી હાથ તંબોળી તણે, લાગ્યો હતો જે
કષ્ટ થણે; વળ્યો પાછો મુઠી વીશ્વાસ, અરે દધવ ન પોંચી આશ, લાગ્યું તંબોળીને
દુઃખ કરમાયું તત્કાણ મુખ; નીરાશ થઈ વળ્યો જોડેલે, પાછો રાએ તેડ્યો તેડેલે;
કહેર ભાઈ દુઃખ પામ્યો તું, સત્ય વાત પુછ્યું હું; તવ બોલ્યો તંબોળી વાણ, જે
મમે તો લોરે પાન, આમે જીવન પ્રાણજ મયો, નિરાશ મળેથી થયો, ખરી વાત તમ
શું બોલશું, ધરમ તણી ધારણ તોળશું, ઉગ્યો વાડીમાં એ છોડ, મેં બોલ્યું તે
પોત્યા કોડ; બણે જે ભેટ રાજને કર, પછે વેચી ભંડારે ભર. કલુલ કરે રાજની
દેહ. કરૂં અમુલખ વેચું એહ તેતો ન સરયો મારો અરથ. નાગ્યો મારા હાથમાં મ
રથ. બીજે ખીડાં મારાં અહીં હવે બીજે કોઈ ખાસે નહિ એકજ થયું, એ મારે વન
મોટે મુરછું મન. શીદ સભા માંહે આવિયો અહિં ખીડાં તે મું લાવીયો, મારા છોકરાં
વેઠે ભુખ. મોટું એ દિલ માંહે દુઃખ પ્રથમ ખીડાં હું લાગ્યો આપ, તેનો મારાં પુરણ
પાપ. મોટો જાણી કીધો બેમ, તે માત્ર કરમના ભામ.

દોહરા—વિક્રમસેને છાબડી, પ્રાંતે લીધા પાન. આસન બેસારયો તેહને, દધને ઝાઝાં
માન. લાવ ભાઈ બક્ષણ કર, જે પોચે તુજ આશ; વિખ કે અગ્રત એહનો મારે નન
મુખપાસ; તંબોળી કહે રાય મુણ, ન મળે એતો મેળ; કદાચ દુઃખ પામો તમો, ક-

હાંડો માફ તેલ. રાજા કહે રીશું નહીં; દયા કરે તુજ દેહ. સાક્ષાત કારણે ઝેર છે, તોયે અમરત મારે દેહ.

ચોપાઈ-કોઈ કહે ઘેલો એ રાય, અભણ્યાં ફળ કેમ ખવાય; રૂપે શરમથી શુરા થાઓ, રખેરાજી બીડાં ખાઓ બીડાં ખાધે અનરથ થશે, ઝેર તેણે જીવજ બશે. કોઈનું વારયું તે નવ કરયું બીડું મહિપતે મુખમાં ધરયું. એક બે ત્રણને ચાર, ભક્ષ કર્યાં બીજા દશબાર તંબોળી લાવ્યો જેટલાં. ભક્ષ કર્યાં રાયે તેટલાં. કંચન સર-ખી કીયા થઈ, દેવ ચક્ષુ દ્રષ્ટી થઈ રહી. અખંડ રંજ રહ્યો તે મુખ, બ્યાપે નહિ દેહમાંહે દુખ સવા બેજના થયા શીર કેશ, બેખનવંત થયોછે વેશ; દમયંતી નળયું વાધ્યું રૂપ નીરખતા હરખ કો ભુખ. ત્રિલોક મોહન રૂપજ થયું, અમન રૂપી અંધ બહુ મયું, થયો રાય દેવતાઈ અંશ, બુવે સભા સઉ માનવ વંશ.

દોહરા-સભા સહુ ભેષ રહી, બે બે કીધું કામ; અમરતખીડાં આરોગીયાં લીધું જેરનું નામ. આગળથી આખ્યાં હાથમાં, પોતે પાછાં લીધ; ન્હોયે કામ એ સત્યનું, એ અણુધટું કીધ. સઉકો મળી તે સત્ય કરયું, વાત ન્યાયની નેટ; સઉથી વહાલું બધુંબે, પ્રીતે પોતાનું પેટ. હશેરત ચાલી હેતની. ગુણી જનને મન ગાળ; મહીપ-તે મન વિચારીયું, અહકું વેઠવા આળ.

ચોપાઈ-સભા મધે સઉ હાંશી કરે, મહિપત પોતે મનમાં ધરે; નાંખી દિધાં બીડાં તમે, તેતો ભક્ષ કર્યાં અમે. કદાચ એમાં હોત બે જેર. તો શી થાતી મારી પેર; વળી મંગાવું બીડાં આજ, કરે આપ સઉકોનું કાજ. તંબોળી મોકલીઓ ત્યાંહ, ના મરવેલું તણું વન જ્યાંહ; એ વેલાનાં બીડાં લાવ, સીધો સભામાં વહેલો આવ. આ વેળા આ આસન છાંડ, થડીયાં બેજન આપી સાંઠ. વોળાવ્યો હજ સનમાન, હવડાં લાવશે બીડાં પાન. પસાય તંબોળીને કરે, સઉત મુખ તંબોળે ભરે; પ્રીતે એહ પ્ર-તિજ્ઞા કરી, સાંભળે સઉ સભા જે બરી. ઉઠી સભા કરી એ વાત, પ્રીત થઈ થયો પ્રભાત; સભામાં સામઢ આળ્યા સઘ બુધ સામર ખાળવંતા બહુ; જેતુંહવે ભેરાવર ભાગ્ય, તે બિડાં પામે આ ભગ્ય; એવી વાત કરે જેટલે, સાંઠ સભામાં આવિ તેટલે; મહિપતિએ દીધાં બહુ માન, લાવ ભાઈ બીડાં તે પાન; વિર કહે મુજને છે વહાલ, શુભ શીરપાવ આપું બહુ માલ. દોહરા-કહે તંબોળી રાય મુણ, મથો તો વાડી માંહ; તેનો છોડ સુકઢ મથો, કાળવત તેહ તાંહ; ખરાં પાન ખરિ મથાં, સુકઢ મથો તે છોડ; વેલો વિદાઈ ગયો, કયમે ન પહેંચે કોડ. કોટી ઉપાય અમે કરયા, એક ન આવ્યું હાથ; કોલ વચન તે કયમ પળે જે બોલ્યા સઉ સાથ. શામઢ સઉકો બોલીયા અમે નીરખ્યું બારે ભુખ; પાન બધાં અમે પામીયાં, રૂડાં વાઢ્યાં રૂપ. શીરણ રૂપી રાજતું, કરીયે નીત્ય દરશન; પલક ઘાટ શી પાનની, પ્રથવિપત પ્રસન્ન સુરજ દીઠો બધુ; થઈ, કહે કમળ રીઢ રંમ તેમ રાજ તમ દીઠે, અહકું પુલે અંખ; સભા વિશે ભેષ

આવતાં હોછો ઝાઝાં માન્યુખ શોભે અમતણું, જમ આવ્યાં હોય પાન વિપ્ર શોભે વિધાવડે, કપણુ શોભે ક્ષેત્ર; તમ હેતે અમ શોભીએ, નીરખ્યા છોજ નેત્ર દીન શોભે જેમ દીનકરે, ચંદ્રજ શોભે રાત; તમ કૃષ્ણાથી શોભીએ, પુછોછો જવ વાત, મંદીર શોભે દીપકે, ધરમે શોભે દેહ; રાય કપાથી શીઝીએ, નીહાળી જો તે નેહ, ધરમ ધારિ તમો, તું કરણિ કીરતાર પાંચ પંખા પોતે તમો, અનંતલ્લા દાતાર.

ચોપાદ-વીક્રમ કહે સાંભળરે વીર, જોતામાં જાએ મુજ નિર, શિવજીને મમશે તે થશે, વચન સાથે જીવજ જશે. બોલ વચન જેનું મયું, વળતુ તે તેમાં શું રહયું; હાડ આમડી લોહી માંસ, દુરમંથ કો ન રહે પાસ પંચ મહા ભુત તણું જે તન, તેમાં અમરત એક વચન; તે પળે તો સરવે પાળ્યું, બાકી સરવે જીવતર બાળ્યું; મયો મહીપત મોહલોમાં ઘેર, પેતે મન વિચારી પેર, ભરી સભા માંહે જશ લેઉં, દયા કરી બીડાં તે દેહિ. પ્રધાનને તો સોપ્યો પાટ, અરધી રાતે આલ્યો વાટ. વેશ પાતટથી રાજ રૂપ, ઓળખે નહીં જે એછે ભુપ. જીએદ્રષ્ટ આપે આડીએ, મન કરચુ બવા વાડિએ, ઉશ્ચકાળ અગ્નિની ઝાળ. ત્યાં આવ્યું વન વિકરાળ. તે દેખીને ધુજે હાડ, નહિ પંખી નહીં તરવર ઝાડ. મારમ આપ જાએ જેટલે, પંથી એક મળ્યો તેટલે; થર થર ધુજે તેની દેહ, ઘણું અંજ ભરાણિ ખેહ; મુખ માહે નવ માથે પાસ. આવ્યો જોતાં મહીપત પાસ. હેતે ઝાક્યો તેનો હાથ, વાત કરવા લાગ્યો તે સાથ; ભક્ષા માણુ સ દીસો છો તમો, તેટલા માટે વાર અમો બુધવંતા છો બાળે વેશ, રખે જતા તમો એ દેશ; જો મયાનું મનડું મણાય, તમને કેપ્યા વધકુંઠ રાય. જો મયાનું મનડું થયું, તો તો આયુષ આવી રહયું; જેને દેવ તે રૂઠ્યા હશે, તે નર તેણે મારમ જશે; ત્યારે બોલ્યા વિક્રમ વિર. રહે ઉભા રાખીને ધીર; વાઘ સીંહ કેશર પજુ હોય, વાટે વિધન કરે જે કોય. ઘાતક કરે છે ઘાતી ધોર, કે વાટે છુટે છે ચોર; મંઠી છોડા લંપટ મંડ. કે કોષ રાજ રહે હંડ. ફાંસી દેખ કો મરજ હરે, વાટે પીડા કોણુજ કરે; ત્યારે બોલ્યો પંથી આમ, આડપસે વસે એટ આમ, ધરમરાય વિક્રમનિ આણુ, સીમાડો એક રાય અબાણુ; રૂપવંત એક રાજ સાર, તેને ઘેર છે હત્યા ચાર. રૂપે રૂડિ સુંદર સતી, મહા મનોહર સુંદર મતી; તેનિ શોભા અદ્દમી ઘણિ, જાણે અપછરા ઈંદ્રજ તણિ; શણુમાર સરવે સજો શોળ, મુખ ભરયાં બોહોળાંત બોળ; લક્ષણુ વિસને તેમાં બાર, ગુણુ રૂપ છે અપ્રમપાર; જાણે ચોરાશિ આશન ભેદ, ડહાપણુ માંહે કણુ નહીં ખેદ; સીંહલંકા શોભા સુભણુ, અમ્રત સરખી બોલે વાણુ. દીસે છે પદમણિ વડિ, રતિ કમળ દેવિ દીરડિ; શોળ કળા સરવે તે સખી, મજ મામનિ ને ચંદ્રજ મુખી; આણુપણુ આપે છે અંજ, ચપક વરણુ રૂઠો રંજ; પ્રેમલ પારી જાતીકંથ, ઘણો મદ અહંકાર શું કહું તે તણુ. વિદ્યા ચાંદ ભાવેણિ બાણિ, કળા બોહોતેર માંહે શુણુ મણિ. નામકેણા અબાડો શિશ, રનાહાથે ઘડિ

બુમદીશ, એવી છે ચારે કન્યાય નહીં મામની કે લુતળ માંદ, ચોટ્ટી એસે છે તે તણી તેને હોંશ હઠડામાં ઘણી, જેકો મારમ જાય, ચોટ્ટી વાળા તેને સાથ. આમળથી તો દે છે માન, હાજર કરે તે કોઈન પાન, મરદ છોકે ના મહં તમે, આમળથી ચેતાડ અમે. નામરદ કવી જે ઉભો રહે, તેને મુખે જવા દે. જે કે મરદ મુછાળો થાય, માનની મોહાલે તેડી જાય. આગળ જમ ઉભો કરે, તન મન ધન જોતામાં હરે; વળતિ પુછે છે ચારજ વાત, તેની કોઈ ન જાણે ખ્યાત. કોઈથી નથી કહેવાતા અરથ, કાળાગ્રહ નાખે છે તરત, એકને એક પ્રતિજ્ઞા દિશ. વણ પાણી એ મુડાવે શીશ. બીજી શામ વહન તે કરે, ખરવાહન કરી ફેરવે; ત્રીજી દેહે નાશિજા કરણ, એવી તો છે નારી તણ. ચોથી વાત પુછે પ્રમાણ, ન કહેવાય તો લે છે પ્રાણ; પુછે તેનો પારજ દે, તો તેને ધેર દાશી રહે. ચેતાવેછે આડે આંક જોતામાં તેનો શો વાંક. રખે મારમ એણે જાઓ, શા માટે તમે દુખીયા થાઓ, ના મરદ થઈ આવ્યો છું હુ; રખે મારમ જામ જાએ તું, રાજ કહે બલે તેં કહ્યું વણ જોતામાં મે લહ્યું, મારે પણ તેટલું છે કામ; વાસો રહુ જમ તેણે જામ, કોડ જોઈ તે કામની, બોગવેછે કેવી ભામની. તું નાહો તે તારા ભોમ, બંડિ બુવતી કેરા ભોમ, મારી સાથે પાછા વળો, મન હોય તો માનનીને મળો, મન માંહે કુંશ છે માહરે. ચાર પગે ચાલે તાહરે, તારું મરદ ધરાડ નામ, મારી સાથે આવો તે કામ. દોહરા-વચન મુછી વળતો વટે વીત્યું છે. મુજ આપ; જે જાએ એ મારગે, તેના પુરણ પાપ, ગ્રહ વાંકા હોયે ઘણા, કે કાપ્યો બુમદીશ; જે તું મારમ મયો, તો કાળ ભમે છે શીશ અધો સ્ત્રી તે આથડે, ત્યારે માને વાત; મુરખ થાઉ બીજી વાર, તો આવું તુજ સાથ; ધન્યરી એ ઉમારીયો, મુજને એકજ વાર. બીજી વાર તો પમ ધરું, તે તો નામ મુમાર; પાએ લાગુ તાહરે; કહું છું વાર દશવાશ, મારું વારયું નહીં કરો, નીચે ખોશે શીશ.

ચોપાદ-વિક્રમ કહે સાંભળરે વીર, ધારણ રાખ રૂદેમાં ધીર, આવું વચન હું તારે હાય. મુખે આવ તું મારી સાથ, શીખ સત્ય વચનનિ શાખ, તુજને નાવે ઉંન આંચ; કન્યા સાંભળી કાને તમે, રૂડી રીતે દેખાડું અમે. પંથી કહે કહું નહીં કરું, વણ મોતે શા માટે મરું; તમારે કુંશ હોય તો જાઓ, લાલ લાડવો મોટો ખાઓ. તને હોંશ હઠડામાં ઘણી, ખાઓ ધુધરી મોતી તણી; હેતે ઝાલ્યો તેનો હાથ, શુભ વચન બોલ્યો તે સાથ. પ્રતિજ્ઞા કાપી છે ઘણી, નિશા કરિતે પંથી તણી; સમ સમરને દીધા કોલ, આપ્યો ખાપનો અગ્રન બોલ, તેને પણ સાથે તેડીયો, ખરે દલ મારમ ખેડીયો, પેલે જેઠ કહું ને નામ, જમ બેઠા બે તેને કામ; બીબના તો ધુજે ચરણ. બચ્યું મામે આવ્યું મરણ, મળમળી બેઠો વાટણું, અહીંથી નહિ આવડ વાટમાં; તું મારમ જા એણે જામ, હું તો બેશીશ આણે કામ. તેનિ વાર્તા સહુ દારશે. મુજને તો નિચે મારશે, તુજને ત્યાં મારશે બચ્યું; આશા મેલિ મારશે.

જમથું, અરણ્ય ન આલ્યા પંથી તણા, કદા સમ રાજએ ઘણા, અહીંયાથી જોઈ
આપ; તુજને મુજ મારયાતું પાપ, સમદદ રાખ્યો કામમાં, ગયો રાય આપે મામમાં
કુર થઈ દ્રષ્ટિ ઘાલીયો, ચોક્કી વાળે બાંહે ઝાલીયો. દીસોછા તો મોટા ભુપ, રાજ
તેજ રઢીયાળે રૂપ; માટે અમે પાયે લાગીએ, માન કદ મેહેનત માગીએ, ગામ અમા
રાનો નરેશ, પુત્રી ચાર છે જોળનવેશ; રાજપુત્રી રૂપેછે ઘણિ, ત્રણ સદયર બીજી
તે તણી. બીજી પ્રધ્યાન કેરી કઠરી, છે કુંવારી નથી તે વરી. ત્રીજી રાય સાવકની
બાળ, ચોથી શેઠ તણી રૂપાળ, નીત્ય એકઠાં ચારે રમે, બોજન માંહે બેસી તેજમે
તેમણે એક કરચું છે વરત. મોહોતું બોલ્યું પાળે તરત, મદદ નામ ધરાવે જેઠ, ચાર
વાત પુછેછે તેઠ; કરિ અરથ આપે જે જે પાર, તેને વરી કરે ભરધાર. અરથ ન
કહે ને થાય અબણ, નીરવે ખુએ પોતાનો પ્રાણ. ના મરદ થાયે તો નાશી જાઓ
છત હોય તો છતા ત્યાં થાઓ; કહિતક ખોટાં જુઠાં કહાડશે. જેમ તેમ તમને જુઠા
પાડશે; જીવડું આહો તો પાછા વળે, મોન માગો તો તેને મળે.

દોહરા-પંથી કહે આવ્યો અહિ, તેને જોવા કાજ; ફક રચી બેડી ઘણું, તેઠ ક-
રાડું તાજ જલ્દી જાઓ ત્યાં તમે, ભાગો મનની પ્રાંત; એક વચન કહો અમતણુ
કામનીને એકાન્ત, ચાર સદયર આવો અહીં કર ઝાલા વરમાળ, લખમણે આવિ
મળ્યો, ઉત્તર એનો આલ. એશું કહાવ્યું રાયજી, મનમાં આણિ પ્રિત:શેવક પડે
જમ કહયું, નારિને એ રિતે.

ચોપાદ-ખાનની સાંભળ મારી માત, કહેવા આવ્યો છું એક વાત; પંથી ભુજો
આવ્યો એક, ગુણ લક્ષણને રૂપ વિશેક, ધનધાર ધિરજ તેનો પાણીઓ. અક કાર
અધિક આણીઓ; કહેછે પુછવા વહેલી આવ, નહિતમ વાત મમે તે લાવ સો વસા
સદેહ ભામશે, મજ સાડું તોતે માજશે; માટે જે જાણો તે કરો, ઘડા તેડા કે ત્યાં પર
વરો. સેવકના વચન સાંભળી, ગયાં નારના ચીતડાં ગળી; થઈ એકડી આપે ચાર
એકાંત બેસી કરચો વિચાર, સામાં મોકલ્યાં ફેરૂળપાન, તેડયો મોહોલે દધને માન;
હેત પ્રીતને ઉલટ ઘણે, મથો મોહોલે તે રાણી તણે; મોહોલ એક તે અપરમપાર,
શોભા ઇંદ્રપુરીને સાર; ચાર સખી આશનપર કરે, ઉપર દાસી અમર કરે. એક
દાસી તલાશે પાય, બીજી વિનતા ઢાળે વાય; બેડી શુભ રૂપે તે સખી, મહિપન પુત્રી
તેમાં મુખી કરે એકઠાં આપ કલોર, મુખભરીઆ તાતાં ત'બોળ; વાજાં છત્રીસ વાજે
ઘણાં, કરે નરત્ય નારી તણાં; એવિ શોભા દીસે જ્યાંઠ, મહિપાત પંચારયા તાંઠ જી-
ભતી સમીપ આવ્યાં જ્યાંઠરે તારે નરપત દીપ્ર તાહરે. મળી મઠ જોતામાં નાર, જાણે
કામ તણો અવતાર. અવનવો જાણે કો ઇંદ્ર, જાણે ગ્રહ તારા કે ચંદ્ર; જેડું જીવતી
કેરે રૂપ, ભારે લલ્લ ઘણો તે ભુપ; દીર્ઘ બાહુને ઉર વિશાળ, બ્રગુટી આંખ દીસે અ-
ખીયાળ, ચતુર શારોમણ સત્ય મુખજી; વનિતાછે વાગ્યાં મોહબાણ; અરે અ'બીકા

મારી માથ, અમને દેજે એ વરરાય. એને જ્ઞાન વાતોનું હજે, અમ ચારેનો એવર થજે જોતાં આખ ચારેની ઠરી, ચુક્યાં જે પ્રતિજ્ઞા કરી. નહી પંથી કો કારણ રૂપ, ચક વરતી કો ભારે ભુપ; સોનાનાં આસન સનમાંન, મહેલ્યાં આગળ ફેકજ પાન. તમ દીકો હરખુણું થણું, પવિત્ર પુર કીધું અમ તણું; દીસંતા છે બજે દેવ, શુભ પ્રકાર કરિએ શેવ. રમો જમો ને પાનજ ખાઓ, જે કામે આવ્યા ત્યાં બજો, અમો પ્રતીજ્ઞા મોટી કરી, ચારે વાત રહેમાં ધરી. તેનો જે કોઇ આપે પાર, ચાર સખીનો તે ભરથાર, વાતનો છેહ જે નવ આપીએ, દંડ ચારે જીજવા થાપીએ આગળથી ચેતાવું અમો, ડાહ્યા છે વિચારો તમો. વચન ન ચુકું આડે આંક પછી ન કાઢશો મારો વાંક. દીસો છે કોદેવ આકાર, કીજીએ દંડ તે નહિ બહેવાર, માટે બુધ વિચારી લહો, હા નાનો પ્રતિ ઉતર કહો. સિંહાસન બેઠો રાજન મોહ હરખ ધરીને મન; બુધ વાત જે મનમાં હોય, સંદેહ મન રાખો નહિ કાય, કોણ બોલે છે મારી સાથ. આવો સનમુખ પુછો વાત.

દોહરા—બહેવારીયાની બેટણી, નંદનંદની નીજનામ, સનમુખ આવી ઉભી રહિ. બોલી તેણે કામ પ્રથમ વાત પુછું અમો, તેનો પામું પાર; વરમાળા આરોપુ કંઠમાં, ભામની તું ભરથાર. આ વેળા બહી ધડી, દાશી તારી થાઉ; મુલ ખરિદિ દાસ હું વણ મુલે વેચાઉં. મારૂં પુછ્યું નવ ઠરે, આ વેળા આદીશ વણ પાણી મુડણ કરે, ચુનો ચેપડ શીશ રામ કહે સમજ્યા અમો, પ્રાંછી તારી પેર; વીચારયું તારા મ નતણું, રહેશું તારે ઘેર પુછવું હોયતો પુછ તું, મન વિચારી આજ; તું નવરી પણ હું નથી, મારે કોટી કાજ. પાલવે તેને પરણજે જેને હોય મરજ; હવડાં તો પુછ કહુ, અરથ તણિ જે અરજ.

ચોપાઇ—તણીક પુત્રીએ વાએક કહયું, તે નરપતે સરવે લહયું, તમ આગળ કહુ શું કથા, ડહાપણ ઝાઝાં મુજમાં જથા. ભારે વાત પુછે જણ તરણ, સંક્ષેપે સંભજાવું કરણ. કનક ઘડ્યો અકોટો ઝાલ, કેમ બેસશે નારીને ગાલ. મુકતાઈજ તણો જે હાર, સ્ત્રીના ઉર ઉપર રહે સાર; ચુડો મજદંતાનો બણ, પ્રેમદાને શોમે છે પ્રાણ નેહો રહે છે ધાતુ જે તણું, રહે અરણે ચતુરાને થણું; ચાર થાનક લજ્યા તણિ, ત્યાંદાં કમ થઈ એસે ધણિ. મહાસતી જે સત્ય આચરે; તેં પણ એનું ધ્યાનજ ધરે; લક્ષ્મી સીતા સરખી નાર, તે પણ ચિત્ત એ ચાર. એ ચારે બેઠા અરચ્યા બેચ, નીર ખરું નારીનું ખોય. પોતાનો હોયે ભરથાર, તેને પણ એ લાગે સાર; લભવંતધરણી જે ધણી, ન મણે છોછ એ ચારે તણાં; કોમાનનીનું ન જીવે મુખ, પણ ચારનું મુખ કહે સતિયાનું સત્યજ રહયું, કહે ચારેથી વહેતું મયું; એ શાહ કે ચોરે ચોર, એ વા તનો કહો અકોર. પરનારી શું કીડા કરે, પુન્ય કે પાપે અવતરે; કોઇએ છોહ એની નવ કરી, મેહેલ્યા ચારે પરહરી. અનમી અહંકારી ને કથ, તેને એહ ચારે શું

અંત;પુરૂષ પડ્યા કેમ એનાં નામ, કયમ ઝાલી બેઠા. એ ઠામ. મારા મનમાં સંદેહ થયો,ઉત્તર આપોજી એ તણે,હાલિ વાત તે હલમાં ધરૂ,પ્રિત કરીને તમને વરૂં.

દોહર—ભુપત કહે મુણ ભામની, ચતુર તણી તું તન; પ્રેમથી પ્રશ્ન પુછ્યું તમો. માન્યુ મારું મન. મે મન બણ્યું માહરે,કહેશે કહિતક વાત;પ્રેમદા જે પુછીઉં તમો, શાસ્ત્ર વચન સાક્ષાત.

ચોપાઈ—નરપત કહે મુણ નારી વાત,ખરી આવે તારે દલ ખ્યાત;કોઈક ભુમ થયા કંઈ કાળ,ચાર પુત્ર રૂપીના બાળ.પ્રિત જેવી અપદ્ધયા મેહ,જીવ એક ને જી-જીવિ દેહ;જેમ વરત જડે તે જમે,વેલા બણે ને મનમાં બમે રૂડા વિપ્ર કેરી રીત, પરી બ્રહ્મ ઉપર બહુ પ્રીત; એક સમે મંગાની તિર, નહાવા ગયા ત્યાં નીરમળ નીર.ચારે જણ પેઠા જેટલે,કહિતક એક થયું તેટલે; અંતરીક્ષથી અજવાળું થયું, વિમાન આવિને હેઠું રહ્યું. તેમાં ઇંદ્ર તણી અપહરા, ભામની માંહે ભારી મહરા; કંદપરૂપ જેવી કામની, નહી ભુતળ એવિ ભામની; કોટી જલ્યાએ નહી કહેવાય, વરણુવ રૂપતણું નવ થાય શુભસ્નાન નારીએ કર્યું, ધ્યાન ધરણીધર કેરું ધર્યું. ચાર જણે જોઈ તે બત્ર. તે આમળ બીજુ કુણ માત્ર; ચિત્રા લક્ષા ચારે હોય. જેમ અદ્રષ્ટ થયુ જોતામાં તેમ મોહ પામ્યા મન વિવેકવળ થયા, એક દષ્ટ જોઈને રહ્યા. મહુરત એક એમ કરતાં થયું, વીમાન આપ આકાશે ગયું; વીહ્યુત ઝળકી બએ જેમ, થોભ્યા નિરખવા સ્થાનક તેમ. નારીશું નેહ લાગ્યો થયો, પ્રેમ રહ્યો મનમાં તે તણે;અકુળ ગયો આપે અવતાર, સ્વપ્ના માંહે ન દિઠી નાર. ઉચ્ચ તપ આપણુ દીલએ, સ્ત્રી સાથે લહાવા લીલએ; આસન વાળી બેઠા ત્યાંહ; દારણુ તપ માંડ્યું વન માંહ, ધરણી ધર શું રાખી ધીર; તજ્યુ અન ઉદકને નિર. દુખ વેઠે નીશાને દિશ, ઓમકાર મંત્ર જપે મુખ ધરા; ધણા દિવસ તપ કરતાં ગયા. મહાદેવને મન આવિ દયા, માગો માગો ચાર મીત્ર,બુધ તમારી પરમ પવીત્ર.દુખ વેઠીને જે તપ કીધ,તેણે મુજ વેઆતો લીધ. ભક્તિ તમારી મનમાં વસી, મામતાં ભરાંત રાખો માં કશી. હંડવત કરી જોડ્યા હાથ, બોભ્યા રૂશી શીવજી સાથ. એક કહે મેં દિહું મુખ, તે કેળી પામ્યો મહામુખ; તે પામવાની ઇચ્છા કરું, તોહે ધ્યાન તમારું ધરૂ. બીજે કહે શુભ મહારાજ, કહેતાં વાત આવે છે લાજ. નાર પથોધર ઇશ્વર તણું. તેણે મોહ પામ્યો છું ધણું; તે મનમાં માણ્યાની આશ, ધરું ધ્યાન તમારી પાસ; ત્રીજે કહે સાચી કહુ વાણ, પરમદાના નિરખ્યા બે પાણ. ત્યાં રહ્યાની ઇચ્છા થઇ એટલે દ્રષ્ટ આમળથી ગઇ. તે વેળાથી પ્રગટથો તાપ,આરાધ્યા ઉમીયાપતિ આપ, ચોથો કહે મેં નીહાળ્યુ તન રામા સાથે લાગ્યો છે રંગ;નારી ઉપર પ્રગટથો નેહ. ક-હાડી નીરણું બેઠો દેહ, આપો તો લાહેા લીલએ,નહીતર તો હત્યા દિલએ;નારા-યણુ બેઠા છે નાથ, હરિ વિના કયાં બોહું હાથ. તમ વીના કો નહી કાતાર, મેં

જેથો બધો સંસાર; તે માટે મોટા મહાદેવ, મનવાંછીત આપ્યાની ટેવ, સ્તુતી કાંધી શીવજી તણી, પ્રસન્ન થયા ત્રીલોકનો ધણી.

દોહરા-શીવજી કહે સઉ સાંભળો, રૂપીતણા તમે તન; અખીલ વરદાન આપું અમો, જેમ માને તનમન. સંસાર મધે તે સુંદરી, રૂપ સ્વરૂપે નાર; નિરખે તેને નેહશું, આણિ પ્રીત અપાર. આવ મધ્યને અંતલગે, શ્રદ્ધી તણું મંડાણ. નીરખો નારિ ત્યાં લાગી, પ્રીત ધણી પ્રમાણ; પ્રતી વ્રતાને પદમણિ, રૂશી પતનીને સંમ; ઉરવંશીને અંછરા; માણો નીત્ય નીશંક; ત્યારે બાળક બોલીયા, શું બોલ્યા માહા રાજ; નારી સઘળી નીરખતાં, કુળમાં ખાંપણ લાજ. લપટતો કહે લોક સહુ પ્રતક્ષ લાગે પાપ, ઘેર ઘેર કેમ ભટકીએ; એવાં કામે આપ, એક નાર શું જે રમે, તેને મોટી ખોડ, સઘળી નારિ નીરખતાં, ક્યમ પહોંચે એ કોડ.

ચોપાઈ-કહે શીવજી વચન મુજ બચ; ત્રણ લોક તો પ્રલે થાય, પાપી નહી કહે વાઓ તમે, એ વરદાન આપીશું અમો. તમશું ખેદ કોઈ નહી કરે, હેત પ્રીતશું અંગે ધરે; જડરૂપ થઈ પ્રથ્વી પડો, આલુપણમાં જઈને અડો, કરો ધણેરે આપે વાસ સદા રહો પ્રેમદાને પાસ, નામ નીરખતાં રામશે શોક, લંપટ તમને નહી કહે લોક, સઉ ભામનિના જે ભરથાર, દેશે માન તે અપરંપાર, અહો નિશા રહો રામા શંમ, અતિ ઉઘાડાં નીરખો અંમ; જેને જેની છત્થા ધણિ; તે બેશો તેના થઈ ધણી; એક વછન આપ્યું મુજ આપ; તેથી લોપે નહી તમ પાપ. એવું કહીને શિવજી ગયા, અતિ ઉમેદ આલુપણ થયા, જેને મુખ જોઈ મોહજ થયો, વેસર થઈ મુખ ઉપર રહ્યો, જેને ઉર વહાણું અપાર, તે થયો મોતીનો હાર; અહરનિશા ઉપરજ રહે; લંપટ તેને કોઈ નવ કહે, જેને વહાલા હુતા પાણ, કાંકણરૂપ થયા નીવારણ; જેને જેશું પ્રીતજ ધણિ, છતે કંથે બીજાએ ધણી, જેને ચરણ સંગામે પ્રેમ, તેણે વાસ કર્યો જઈ હેમ, વાર વહીયા કરે રંમ, બેઠો નીરકે બાકું અંમ, આલુપણમાં કીધો વામ, કરે મનથી એક વીલાસ; આદે પણ આલુપણ ધણાં, આપ્યાં સ્થાનક રહેવા રહેવા તણાં, પ્રથમ આલુપણ બારે માસ, વરદાન થઈ પામ્યા એ વાસ, પંથી કહે સાંભળ સુંદરી, વનીતા વાત કહી વિસ્તરિ, એ પુછી તે વાત એકાંત, ભાગી તારા મનની બ્રાંત શિવ વરદાન થઈ એ વચ્ચા; એ વાતમાં અચરત કશાઈકર આણ ન બોલો જથા, પરમ પુરાણ માહે છે કથા. પુરણ અહાર સાંભળશે જેક, તેને મ-મતો નહ સંદેહ. તે નારી તો પાગે નમી, ગુણનિ વાત દેમાં મમી, બુદ્ધિવત દીસો છો તમે, છત્યા તમોને હાર્યા અમે, કરો મુક્ત ખરિદી દાસ, રણમાં મુકા કે રાખો પાસ. વળતો તો બોલ્યો રાજન, સાંભળરે ક્ષત્રિના તન, જે કાંઈ તારે હઈડેકામ, પુછ વાત તે આણે કામ; વધિક પ્રિયાનિ વાતજ ધણિ, ભાગુ બ્રાંત તારા મન તણ, ત્યારે બોલી બીજી નાર, તુજને પુછું વાતો ચાર; મારા મનમાં સંદેહ ધણી, મિલી

ઉત્તર આપો તે તણે; મુજ સહિયર એક સુંદર નામ, નીત્ય કરે છે રૂડાં કામ. છે અહીંથી બીજે મામ, જાણતી છે ઘટી દામ તે શામે પાડી હોડ, તેનો મુજ સરખી છે બેઠ; કરતાં વાદ વીવાદજ થઈ; મેંતો તેહને શમશા કરી; તેણે તેનો રાખ્યો બેઠ; પણ રાખ્યો મનમાંહે ખેદ; ધણા હેતથી આવી ધેર, પ્રીત થઈ વીચારી પેર. કઉતક બારેક ઉઝા તે ક્યાં. મારા મુખ આગળ ધર્યાં; તેના પાર જો આપો મુને, ચતુર શીરોમણ જાણું તુને. સહિયરમાં શપરાણા થાઉં, બીડાં પાન મુખ ત્યારે ખાઉં, પંથી કહે પહોંચે તુજ આશ, શિષ્ય લાવી મુકો મુજ પાસ.

દોહરા-શુણને હરખી સુંદરી. આપે પુલી અંગ; વેલણ મુખ આગળ ધર્યું જેનો રૂડો રંગ. પંચરંગે રંગ્યું ધણું, બે પાસા સમતુલ્ય, મેલ્યું પંથી આમળે. પ્રસ્ન કર્યું માહા મુલ્ય, કહો ડાળ કંઈ ને થડક્યું, સુકુ કાષ્ટ છે એહ ઉપર કાણુને થડકીયું કેમ ભાગે સંદેહ ચોપાઈ-ઝાડ થઈ કાઢાડ્યું જે વન, ધણું એક ધરીને મન, દિધો રંગ મોહલીયું આહ; વિચાર કરી જુઓ મન માંહ; ધડ્યું સરખું સુતારે આપ ચક્રર ઉતાર્યું છે છાપ, થળ ને ડાળ એમાં તે કીયું ટોચ પુછ પુછ તે બીયું. એટલો મારો મન સંદેહ, થડ ને ડાળ કીયું છે એહ; પંથી કહેરે સાંભાળ સતી, એમાં ઝાઝુ અચરજ નથી. સરીતા વેહે જ્યાં નીર. બેઠું મુકો તેને તિર; તણાતા મહો આમળ થશે, તારો સંદેહ તેથી જશે, જે પાછળ રહેને થડ જાણ આમળ તેનો ટોચ પ્રમાણ; પ્રમટ પારખું એમાં હોય, એમાં અચરત પામે ન કોય. ત્યારે તે હરખી કામની ભાગ્યો બેઠ ભારે ભામનિ; હવે સંદેહ છે બીજા તરણ, કોડે સંભળાવો કરણ. બાર વરખતાં બાળક બેય. તે વેળા તેડવા તેહ; પહેરાવ્યાં આલુપણ ધણાં, તેમાં એક નર ને નાર; ઓળખાવો એનો આકાર; બેતાં સરખાં દીડાં રૂપ, વીરમે પામ્યો ભારે ભુપ. એતો વાત ધણી છે રહેલ. ભાગું ભ્રાંત હવડાં તુજ મહેલ; ઉમરો ઓળખી ધરમાં આવ, એ બે જાણને ધરમાં લાવ. ડાળો પમ ઉપાડે જેહ; જાત જીવંતિ જણો તેહ જમણો પમ પરડે પ્રમાણ; પુરૂષ પારખું તેહ પ્રમાણ. તેનું વચન તો મુસ્તક ધર્યું, જેવું સાંભળ્યું તેવું કર્યું, મન તણો ભાગ્યો બેઠ, પંથી વચન તમારું વેદ. માનવ નહી કો દીસો દેવ, કડ સરવથી તારી સેવ; બે વાત રહી મારા મન તણિ. ભાગો ભ્રાંત બે ધાયડ તણી. સરખા સરખી બે ઘોડલી, જીમતા જીમતી છે બેડલી, ચોકડા મોચડા પુર પતાણ, ઓળખે નહી કો તેહ અજાણ, એક માને એક પુત્રી હોય, તેનો મરમ ન જાણે કોય. કેઈ માત ને કંઈ તન, ઓળખોતો વિચારી મન પંથી કહે વિચારજ કરી, એહ બોલ રૂદેમાં વસ્યો; પંથી કહે સરોવર લઈ જાઓ, વણ અસ્ત્રારિ પાણિ પામ્યો. બેને છુટા મેલો ત્યાંહ. આવવા દો બેને પુર માંહ; આમળ ચાલી આવે ધેર; તેને જીવુનિ જાણો ધેર. કુદે નાચે હરણે ધણું, એ વખાણ તે અભરક તણું; પાછળ રહેને આમળ જાય. તેનું નામ પુત્રિ કહેવાય. છાનિ માનિ હાડે જેહ, જીવુનિ

તેની બાજુ તેહા હરખ થયો નારીને ધણે, સંદેહ ભાગ્યો મનડાતણે, એક વિચાર કહોલ મુને ચતુર શીરોમણ બહુ તુને; સરખા સરખી બે સાહેલ, પાસે આવિવળગી બેલ, કાકીલ કળા એ રાજ સ્વરૂપાદીઠા મોહે ભારે ભુપ, શોળવરસ તણી તે બાળ કુમકુમ તિલક કર્યાંછે ભાગ અંમ શણમાર સજ્યાંછે શોળ, મુખ મંડળ બહોળાં ત બોળ, પંથી આમળ ઉઘી કરી, સોળ વરસની બે સુંદરી, એક લગન પરણી છે બેય, નાવ સાથે બેને છે નેહા એક પતિ મયો પરદેશ, ઘેર જીવંતી છે જોમન વેશ; પરણીને પંથે પરવરથો, સંમ નથી સ્ત્રીકેરો કર્યો, પ્રમાત ઉઠી પરદેશે મયો, એક એકજ દાહાડાનું મુખ, બીજીએ નથી દિઠું મુખ વનીતા બેય જીવે છે વાર, પતિ પરદેશે મયા તે માટ; બેઠી છે બેય તમારી પાસ, પ્રાકમ હોય તો કરો પ્રકાશ, એક રાત ભોમવિઓ પતિ, બીજી તો એક છે અણુછતિ; કરો પારખુ તેનું આજ, તોતો થાયે આપણું કાજ. દોહા—કોઇ નારે નર ભોગવ્યો; કોઇ રહી નિરખુખ; બોળખાવો એમાં થકી, તો ભાગે મનની ભુખ. દાસી થાઉં તાહરી. જો ભાગે સંદેહ; પ્રીત કરી પરણું તુને, દુધે વુઠયા મેહ.

ચોપાદ—મહિપત કેરું હરખ્યું મન, વાર પુછું એહ વચન; પ્રથમ વાત સાંભળ માહરી, પછે પ્રાંતભાગું તાહરી, તમને વાત કહું એક અમો; સમજો તો ઉત્તર દો તમો, સોળ વરસની સરખી જાત, વિક્રમ કહે તે આમળ વાત. એક વિપ્ર તણો છે બાળ, ખરી વાત તણો એ ખ્યાલ, માત પિતાએ વિવાહ કર્યો; વિપ્ર ને શુભ કન્યા ને વરથો. ચતુરામાં ચતુરામ બણી. ત્રીયા વિપ્ર ત્રયોદશ વણી, પતિએ પરણી કીધી તાજ. મયો વિદેશ લીસાને કાજ. વિદ્યા કામે મયો વિદેશ. જીવંતી મેહેડી જોમન વેશ, પરણી નારની શી ધધ પેર, રહી પાકર પીતાને ઘેર. પીતા પ્રધાન વદ્દ તો કરે રાજ હેત રૂઢેમાં ધરે, રાજદારનું કારણ બહું; વજર કામ ચલાવે તે તણું; તેને પેટ નથી કાંઈ તન, કુંવરી છે તન મનને ધન. કેટલાક દહાડા વિત્યા વરત, વજર વિપ્ર તે પામ્યો મરત, રાય આવ્યો જોવા કારણે. વીપ્ર વજર તણે આરણે, રાજ આમળ રતુતી કરી, બોળે બેસારી દીકરી. તમ સાડ માડે થર મુત, પેટ નથી કો પ્રોડો પુત; પુત્રી છે બોળે તમતણે, રાજ ચીંતાવજો હેતે ધણે. નારીએ ચતુરમુજણ, બત્રીસ લક્ષણ શુણ પ્રમાણ. રાયે વચન તેનું થાપીયું; પ્રધાનવદ્દ પામીયાં, કુખડળીદ્ર દેહનાં વામીયાં, એમ કરતાં થયાં વરસજ બાર; વિદ્યા સરવ ભણ્યો ભરથાર. પોઠી પાંચ પુસ્તકના ભરથા, વિદ્યારથી બહુ આમળ કરયા હેતપ્રીતને ઉલટબેર, જવા માડ્યું પોતાને ઘેર. વાટે આવ્યો રૂડો કામ, પોતાના સસરાનું ગામ. આકારે બોળખીયું એ હ, મનમાંહે ઉપન્યો સંદેહ. એટલે આવ્યો બ્રાહ્મણ એક, તેને પુછી વાત વિવેક કહો ભાઈ આતે કોણ ગામ. રાય પ્રધાન શું નામ. અહીં આણ તે કોની ફરે, પ્રધાનવદ્દ તે કોણજ કરે. વળતો વીપ્ર બોલ્યો વાણ, રાયસંમ નરપતી નીરવાણ. શીવથાં કરે

પડીત પરધાન; રાજ તથા તેને બહુ માન. તે ઇત્યુ પામ્યો દીન થયે, પુત્રી એક પ્રધાનજ તથે. બત્રીસ લક્ષવંતી નામ, કરે પ્રધાનવટાનુ કામ, ચુકવે ન્યાય અન્યાયે ચોખ, એ પેઢી બેઠી છે ગોખ; એમ કહીને વાડવ વળ્યો; બ્રાહ્મણનો ચીતામાં બળ્યો, એ નારી સ્ત્રી મુજતણી, અપકીરતી હશે તે તણી; રાજ્યેન જે આમળ અહે, અખંડ રત્ન કેમ એથી રહે, તેનું પારખું પ્રીતે બેઉ; મારા મનનો સદેહ બોલે, એવો વીચાર કર્યો છે મન; તે કો વાતન બણે અન્ય વીધારથી રસોઈ કરી રહ્યો; પોતે રાજદવારે મયો, પંટતરથી નારખી નાર. અલખત રૂપ છે અપ્રમપાર, લક્ષણરૂપમાં માંહે નહી મણા, આગળ શેવક ઉભા ધણા. બેઠી ફરવે આપે નેણ; વીચીત્ર પ્રકારે બોલે તેણ. મહા મનોહર દિઠું મુખ, દેખી દેહમાં પામ્યોદુખ, વણરપણું નહી વનીતા રીત, હશે કોઈ પુરૂષનું પ્રીત; છતાંયે સંદેહનહિ ટળે, કામનીચરીત કોઈ નહી કળે, કોડ થયે કુડી નવ થાએ. એને મોહોડે કેમ પુછાય; પુછે પ્રીતે માને મન, ખાય શેહે-જમાં શો એક સમ, બેરાવરિ પુછુ આદીશ, તોતો નિસ્સે છેદે શીશ; પાર લેવાને રાખે પ્રીત; કર્યો વિચાર રૂડેરી રિત; બેવાનાં દોણિ દુધ; કરે સરવથા સાચી શુદ્ધ; એમ વિચારી પરડી પેર, ગયો નગર નાયકાને ઘેર; આજની રાત રહીશું અમો, મોહોડે મુલ માગી લો તમો; ચાર પહોરચોં સજણું સુખ; આપું રોકજે માગોમુખ. ત્યારે ગુણકા હેતે હશી, એ વાતમાં વિપ્રજ કરી. સત રૂપીઆ આપો રોક; સુખ બોમવિ સમાવો શોક; સ્વર્ગ થઈ સુખ દેખાડીએ રૂડીરીતે રમાડિએ. એવું પરડીને પંડિત રહ્યો, પ્રિત થઈ પ્રભાતજ થયો, કામનિ કહે બોટી થાએ પરડીકે આપીને પંથે જાએ. પંડિત આળ્યો પ્રેમદા પાસ, આપ્યા અરધ પુર પચાસ; નારી એ તવ ઝાલ્યા હાથ. રાઠ વઢવાડ સનમુખ સાથ, સરત પરડી રાખ્યોછે રાત, કેમ ભૂઠું બોલે પરભાત. માંહે માંહે રાઠે થયાં રાવળે રાજદુવારે ગયાં. બેઠી પુત્રિપંડિત તણી. ચતુરાઈ ચતુરામાં ઘણી; આમળ બેજણુ ઉભાં કરયાં, ન્યાય કરવા ડેકાણે કર્યા. ભુવતી ગુણકાએ બેડયા હાથ, બાઈ સાહેબ સાંભળો મારિ વાત; સાચિવાત પરઠણુનિ પેર, આ વિપ્ર આળ્યો મુજ ઘેર સત રૂપીઆનું સાદું કરી, રહ્યો રાતમન હેતે કરી; એનો મારા કુળનું કાજ, એમાં શાનિ મુજને લાજ એમાં અરધ આપી જાય છે, રૂડે રાજ અન્યા થાય છે; વનીતા કહે મારો નહિ વાંક, એને પુછો અસર આંક, બોલ્યું જે અબોલ્યું કરે, તે સાનિધે મુળી ચહે, આધો તેડિ પુછ્યું બ્રહ્મ, કેમ ચાલ્યો તું કુડુ કરમ, વિપ્રનું મન એ વાતે મટે, તમને કરવું એ નવવટે; રૂડા દીસો છો કહું તે માટ, વિપ્ર બણી તે ઉઠી વાટ. કલંક તમારા કુળમાં ચઢ્યું, ડહાપણુસ-ધણું કુપે પડ્યું; કદાચ કરવું જે કુડુ કામ, પરઠ્યા પ્રમાણે આપો દામ, રાજદારે આળ્યો મહારાજ; નથી આવતી વનમાં લાજ; પરઠ્યું આપી પંથે પરવરો, ખરી વાતમાં શો ખર ખરો, બ્રાહ્મણ મારે ભવા દેઉ, નહિતો સરવે ખુંચી લેઉ; દિસંતાછો.

વિદ્યા રૂપ બળ્યું મળ્યું નાંખ્યું છે કુપ.

દોહરા-પ્રાણી કહે સુખ પ્રાણી, કાં ઘેલાં ગુણ માઓ, બેઠા ધન્ય બેસણે, સાચો તોળજે ન્યાય; મુખ કહેતાં અમે લાલએ, તમે છો મોટાજન; એ વિચાર આપે કરો, મેલ વિચાર મન, સાચું બોલું સરવથી; કાન ન કાઢાડું ફેક, ચાર પો-હોળના પરઠીયા, સત રૂપીયા રોક, અધ રાજ મેં બોમળ્યું; આપ્યા અરધ પચાસ, અરધ મુખ એને થયું, અરધ બે ભાગનું મુખ બેનું સમતુલ વળિ બુએ મનડા વિશે, વધતો કોને કામ; એક કરાવો એકને, પુરો આપુદામ.

ચોપાઈ-નારિનું નવ ઉપર કરો, સાચો ન્યાય રહેમાં ધરો; વરેલ નર કે નરિને ઘણો, વિચાર કરિ બુએ તે તણો મારો અરધ મેં આપ્યો ભાગ, એના અરધનો રાખ્યો ભાગ; બે પહોરનું મુજને સુખ, એમાં શાનો દાવો દુઃખ, વાંકવિના મુજ સાથે વઢે, મરિખ બહિ મળે એ પડે, સાચો અક્ષર કહે નહિ આપ, લક્ષ વિપ્ર હ-ણ્યાનું પાપ. કહે ભામનિ સાંભળ પ્રજા, મેં નવ બળ્યો એનો મરમ; નરનારિના વરેલની વાત, શમણે હું ન બણું સાક્ષાત એ કરમ બેઠો આચર. કણુલ ન્યાય ત-મારો કરે; બીજી ચતુરાઈ મુજમાં ઘણી અબણુ બુદ્ધિએ વિદ્યા તણિ, શામા કહે નવ બણુ સ્વાહ, ક્યમ ભાગુ હું તારો વાદ; નારીમાં કે નારમાં ઘણો, મરમ ન બણુ હું તે તણા એ વાતમાં હું બણુ આપ, તે સાખ દીધી તેથી બમણું પાપ; વિક્રમ કહે સાંભળરે નાર. હું ઉભો તે તેણે ઠાર, એ બેમાં બુઠું કાણુ હશે એ ન્યાય તો કોથી થશે; પુછી બેઉછું તારો ઠાર, નથી પ્રિછતો એનો પાર. તમે બે ડાહ્યાં દીસો ઘણુ. વચન સંહ ભાગો મુજ તણુ; મન બણો ને ન કહો મુને, કોટી પ્રજા હત્યા તુને.

દોહરા-પ્રેમદા કહે પંથી સુણો, સમખાશે તે ફેક; હું ન બણું એ વાતમાં પુછો બીજા લોક. વળતી વાત બીજા કહે સાચું કહુ આ ઠાર; સાચો પ્રાણી બાપડો ધુ-તારી એ નાર. મુખ સમતુલ્યે બોમળ્યું, આપ્યા અરધ પચાસ; લોભ તણું કારણ કમું, સત્ય તણિ શી આશ. રસોઈ લાવ્યો એકજણુ, જમવા એકલો ભાગ; બીજા આવી તેમાં બળ્યા, ભાવે આપે ભાગ ન્યાય એમાં શો ચુકિયો; એમાં શી વઢવાઢ; નીરવે વાંક એ નારનો રાંક કરે છે શઢ આહાર તો બમણો નારને લગ્યા ચોમણિ હોય; આઠ જણો તો કામ છે, આપ વિચારી બેય. નિકળી બય તે નારિયો. વનિતા કરે વિલાપ; કામ ઘણેરો કામની વેદ પુરાણે છાપ.

ચોપાઈ-એમ કહી તે નારી રહિ, પુછીને તો ચિંતા થઈ; રાખાશ કરીને રહ્યો, પ્રિતિ ઉતર વળતિ તે કહ્યો, નારીએ નથી દિઠું મુખ, આ સમજે છે સવળું મુખ; તે વાત સઉને મનમમી, પ્રદક્ષણ કરી પાએ નમી તમે બોદ્યા તે વાણિ વેદ. બહી ચતુરાઈ માગ્યો બેઠ; હું તો દાસ થઈ, તમ માંહે ચતુરાઈ ઘણી, પ્રધાન પુત્રિ ચતુર મુખ, બે પુછે તે વખાણે ગુણ તેનો ઉત્તર દિલએ; હત્યા કરો જય લીલએ. નર-

પતિ કહે શુભ નારિ શુભો ભાર વાત ગતે તે ભણે, પથે પંથ અમારે જાઉં ઘણું
કામ છે જોડી થાઉં પ્રધાન પુત્રી પાએ નમી વિપ્રની વાત તો મનમાં ગમી; પુછું
વાત સંક્ષેપે આજ, કહેતાં આવે મુજને લાજ પુછું વાત તમને એકથી મનનો સ દે
હ ભાગતો નથી; સઉ થકી મોટા માહાદેવ, કરે સેવ સનકાદિક સેવ બ્રહ્માદીકતો બુ
લા ભમે, નારાયણ સરખા નર નમે; આઘ નીરંતર વૃષ્ણ પુરાણ, વેદ ભણે મુખ
ચારેવાણ. સરજીક પાલીક શિંહારક જેહ, ત્રિગુણ રૂપ માહે છે તેહ પારવતિ પતિ
બોળો નાથ; અષ્ટસિદ્ધ નવનિદ્ધ હાથ. તે કેમ પુખએ છે લિંગ, રૂડા પુરૂષ તણા એ
રંગ. સરવ લોક પુખએ શીશ. આપે લિંગ પુખએ ધર્શ. સ્વરગ ત્રત્યુ પાતાળ ધમ.
ડાહ્યા પુરૂષ તણાં એ કામ, એ લિંગ ધમ લજ્યાનું ઘણું, કરે પુજન ઉસકો તે તણું
પ્રથમ પુછું છું એટલુ જ્ઞાન તમ માહે કેટલું સ્ત્રીધન એ સાંભળાવો મુને કારણ, વળ
તા પ્રસન્ન પુછું ત્રણ. દોહરા-વિક્રમ કહે વનીતા શુભો, એમોટા મહિમાય; એવાત
વખાણતાં, પાપિ પાવન થાય. શીવ મહીમાં જે સાંભળે, પુરણ મન પ્રસન્ન; સ્નાન
ભાગીરથ ગંગનું રેવાનું દરસન, ઘણું દહે ગોદાવરી, શિંહ ગુરૂમાં ન્હાય; તે શીવ
મહીમા સાંભળે, પળમાં પાવન થાય; વપુ પાડે જઈ વેણીમાં. કરત કરે કેદાર; તે
ફળ પામે સહેજમાં, એ વિશ અપરમપાર. ગુણકા વડ ગંગાદરી, સમસીએ શીવને
શીશ; તે ફળ પામે સહેજમાં, જે આરાધે ધર્શ. પ્રથવી પ્રદક્ષણા કરે, હીમે બોળે હાડ;
તે ફળ પામે સહેજમાં, શીવ પુજે તે પાડ. શિવ પુરાણ માહે કથા, સાંભળી રૂડી
રીત. કામની તુજને તે કહુ, પુરણ આણી પ્રીત સ્તુતી નિવા શિવ તણાં, ગુહ્ય ધણે
રીહોય; મહિમા મુરખ આગણે, કહેશોમાં જન કોય. વદે વૈકુંઠ પામશે, ન્યાય કરિ
નીરવાણ; નીંદે તે નરકે જશે, પડશે રઉ રઉ ખાણ. એહ ઉજેનીધર્શ છે, આઘ
થકી જે સધ; બ્રહ્મ થકી તે બ્રહ્મ તે નિરગુણ સગુણની હદ.

ચોપાઈ-પંથી કહે શુભ શામા વાણ, પુછીપ્રશ્ન જોડી બે પ્રાણ; વિચાર વિષ્ણુ-
એ કરચો એકદન, માયા રૂપમાં પડયું મન. નીત્ય કરે પુજન ને શેવ તે મોટા કહે-
વાએ દેવ; પ્રીછુ આજ હું તેનો પર, જોઈ સિદ્ધિ શીરોમણ સાર. અતલ નીતલ વી-
તળ છે જ્યાંહ; સત્ય પાતાળ તળાતળ માંહ; ગમ્ય મુઘિ ગયા છે શરણ. ચત્રભુજે
દીઠ ચરણ. પાર ન પામ્યાહેતે હરી, પ્રીતે ચરણની પુજ કરી પાતાળ લોક પુજે છે
ચરણ, જ્યાં વસે છે દેવતા વરણ; ત્રત્યુ લોકમાં ત્યાં આગીયા, શીવ ભક્તિ લેખે લા-
વીયા, નાંચો પર શિવશંકર સંગ; માનવ સૌ પુજે છે લિંગ. પાએ લાગી પુજ
કરી લિંગ ભક્તિ મન માહે ધરી સીવે વીષ્ણુનો ક્રીધો સગ, વીષ્ણુ પણ પુજે છે
લિંગ; જોઉં ઉચા શીવ છે આકાશ પાર લેવા ચાહ્યા તે પાસ. ભુલેશ્વર મહરલોક
માંહ, જન લોક તપ લોક સત્ય લોક છે ત્યાંહ. સ્વર્ગ થકી ગત્ય ઉચી ઘણી, જોઈ
ચરચા શંભુજી તણી, તોય પાર ન આવ્યો ધર્શ, સત્ય લોક પુજે છે શીશ, વિષ્ણુ

પૃથ્વ પાછા વળ્યા, મહીમા મહાદેવ તણા નવ કળ્યા. પાતાળે પગ મ્રત્યુ લોકે લાંગ, સ્વર્ગમાં શાશ પુજે છે સંગ. પ્રથ્વી કેરૂં જોને પીડ, સાત સમુદ્ર કુખે દીક; રામા વળી છે ભાર અદાર, એહ અયોની અપર પાર. એતો જે દીન અષ્ટી થઈ, કથા તે દહાડાની કહી સ્વર્ગ મ્રત્યુ પાતાળે સંગ, ચઉદ લોક પુજે છે લાંગ; દેવી લક્ષ્મીસરસ્તી બ્રહ્માદીકને કમળાપતી; વેદ પ્રીય શોભાવે સંગ, સકળ લોક પુજે છે લાંમ, પુરાણ થકી પ્રીછુછુ અમો, કહુ તે ચીત ધરી લો તમો, એક સમે એક અકળ સ્વરૂપ બેઠા કંઈલાસ ભવાની ભુપ, આપ રૂપ બેઠાં એકાંત, ઉપની એક મન માંહે બ્રાંત નંદી ભંગી છે તે પાસ, ઘણુ શોભે છે એ કંઈલાસ. સહસ્ર અડાશી ધરે છે ધ્યાન ત્રીદશ દેવ સૌ દેહે માન; ચોસઠ જોગણી જોડે હાથ, સ્તુતિ કરે છે શીવની સાથ, આરતિ ઉતારે છે ઈંદ્ર, નિલાવટ માંહે ચળકે ચંદ્ર; કોટી રવી પુરણ પ્રકાશ; શોભ્યું એવું ગીરી કંઈલાસ. પંચવદન ઝળકે છે જ્યાંહ, ત્રણ નેત્ર ચળકે છે ત્યાંહ, વાધાંબર અતિ અંગે ધર્યું; તીલકભાવ વીમુત્તી કર્યું, કપુરાકૃત ઉજ્જવળ શુભ વાન ઓમકાર મંત્ર વંદીત વીખાણ, અધનાસા છે જેનું નામ, કોટી કોટી લાજે છે કાર. બેઠા શીવજી રાજશ રીત, પારવતિ સાથે બહુ પ્રીત વાત કરતાં વાદજ થયો, અહંકાર બોલ કામનીએ કહ્યો, શીવ કહે નરવશ નારી હોય, એમાં બ્રાંત ન રાખે કોય. કહેપારવતિ નામી શીશ. મોટા છો અળનીધશ. નારીને વશ નર તે જાણ, પરંતે બાંધ્યા શીવ પુરાણ. શીવજી કહે હું જાઉં વન, તપ આરાધ્યું જાણ્યું મન; કંઈ ગીરી કંઈલાશજ ત્યાગ, ધર્યું ધ્યાન તપ કેરે કાજ; સંસાર સારમાં મોટું ધરમ, તેથી અદકુ કરમ; તપથી નીરમળ સરજ્યું નથી, કામની તમને કહું છું કથી, સુખે તમ તો રહો બારણે, અમો જઈશું તપ કારણે; જગત પારવતી જોડ્યાહાથ, બોલ્યા શામા શંભુ સાથ; તપ જોગે નથી તે કોય, જ્ઞાન દ્રસ્ટે વિચારી જોય; પંચ ઇંદ્ર માંહે પ્રધાન. કામદેવ - ઉથી બળવાન; જાતે કહેવાય આપ અનંગ, ભાગે તપ કેરો જેભંગ; કામજીત જે નર કહેવાય; નથી સરજ્યો તે અષ્ટીમાંહ, વારતામાં વનમાં જશો, ખોશો ભાર કામાતુર થશો; કહ્યું એમ ઉમારાણીએ તપ જશે વેહેતેપાણીએ; ત્યારે વળતી કોપ્યા ઇશ, પગની જવાળા લાગી શીશ, મુજને કામ પાપી શું કરે, પાંચ ઇંદ્રી દેખી મન ડરે; માયા નવ લોપે મુજ અંગ રાચુ નહીં રામાએ રંગ. પારવતિ કહે શુ કહુ કથી, માયાથી મોટું કોઈ નથી, અજીત નામ તે માયા તણું, જીતિ ન શકે મોક મપણુ. પારવતીશું પાડી હોડ, ગયા ઇશ તપ કરવા કોર; દ્રઢ થઈ માંડ્યું તપ ધ્યાન આણ્યું આપ અદકેરૂં જ્ઞાન, મારા ચાર ગયા જેટલે; વસંત રૂતુ આવી તેટલે પાંચ ઘણો પુરૂષને કામ, સ્ત્રીને શોળ ઘણો પરમ, પુલ્યાં વનસ્પતી બહુવન, મહીમા ચાર્યે વીચાર્યું મન, આજ ઉપાશુ એહ અનંગ, ભોળાનું કંઈ મન તપ ભંગ, એવું જાણી આણ્યું હેજ, તેડ્યો કામ ઉપાસી તેજ; પ્રદક્ષણા દેઈ પાગે નમ્યો, સધળો શોક શામ

ને સમ્યે શા કામ તેડધા આજ, કંઈક આપો સેવકને કાજ; પારવતી કહે વેગે જાઓ શીવ શરીરમાં પ્રગટ થાઓ; છળ પાડો પરીબ્રજ પેર, વણ તેડયા શીવ આવે ઘેર લજ્યા પામે ભોળા નાથ, તે તો સ્નેહ કરે અમ સાથ. કહે કામ સ્ત્રી સાંભળ મા-ત; જગપતીને જગનો તાત; કદાચ તેને રીસજ ચડે, નિરચે ઘાટ અમારો ઘડે ત્યારે હું કે પાસે જઉં, દે શ્રાપ તો દુખીઓ થાઉ; કહે પારવતી સાંભળ કામ તાર નહીં લેવા દઉ નામ. મારી માયાની નાંખુ જળ, તેતો લોપી ન શકે કાળ દેહ માયા વ્યાપે જેટલે. પ્રવેશ કામ કરો તેટલે એવું કહ્યું તે આણી ધીર, ગયો કામ ગંગાની તીર, શીવજ બેઠા આસન કરી, ધ્યાન એક ચીતેથી ધરી વસંત રતુનો વાયુ વાય, કામ-વશ નરનારી થાય; મહા પુરૂષને માયા મળી, ધ્યાન ટેકતા ત્યાંથી ટળી, વસંત રતુ નાં વાપ્યાં ચેહેન, નિરમળ પુરૂષ ઉઘાડે નેન; એ વાત અહીંઆંથી રહી, કઉતક વાત એક બીજી થઈ.

દોહારા-ગંગા ત્રડ પાવન ધણું, ગુહારણુ કહેવાય; શહસ્ર અઠાશી રૂપિ ધણા તપ કરે વનમાહ; આપ આપના આસને, ધ્યાન ધરે નીજ ધરમ; ઇષ્ટ દેવ ઉપાસના, સા-ચવે છે ખક કરમ રૂપપુત્રી તેવડ તેવડી, સતી શીરોમણ સાર; વ્રત હતું એકાદશી, સહુ મળી તે ઠાર. આલ થકી જેમ આલતાં, વરશા રતુમાં થાય; રૂપિ પત્નિ ઘેર ઘેરથી, ગંગા નાહાવા જાય; નારી નહાવા નીસરી, આવ્યાં ગંગા તિર; પરમેશ્વરને પ્રણમીને નાહ્યાં નીરમળ નીર, ડંડવ્રત રૂપીને કરયા, વનકુળ પહેરયાં અંગ; ઇચ્છા વર મળવા તણા, રામા કેરો રંગ. વસંત રાગ આલોપિયો પરીબ્રજ ઉપર પ્રીત; વરણુવે વિશ્વનાથને, ગાવા માંડયાં ગિત; સરૂઓ સહુએ અલાપીયો, વિવિધ પ્રકારે વાગ; શાસ્ત્ર વિશે જેવું ઘટે, રીઝે કીધો રાગ; ફેર ફેરે સહુ પુદ્ડી, હંબોડો છે હાથ; કલોલ લોલ લક્ષણુ કરે, સખી સખીમાં સાથ.

ચોપાઈ-અંતઃકરણમાં આણી પ્રીત, રૂપી પ્રતિનિ ગાએ છે ગીત. સ્વર સાંભળ્યો સદા શીવ કાન, ધ્યાન ધરી બેઠા છે રાન. અમ્રતપે ન્હીડું લાગીડું, કામ બાણુ દેહમાં વાગીયું; આંખ ઉંઘાડી ન્યાળી જોય, નારી નાન ન દીડું કોય. મોહ પામયા સાંભ-ળતામાં રાગ; કામદેવ જોયા છે લાગ; નેત્ર થકી પેઠો તેહ, અજીત નામ કહીએ જેહ; અંગોઅંગે વાપ્યો કામ, ઉડયા શીન તજ એ કામ. જ્ઞાન ધ્યાન તે પરહરયું, વન વિન્યાનું લક્ષણુ કરયું, મન ગયું લામનીઓ ભણી, નહીં શુદ્ધ વયુ વસ્ત્રજ તણિ; જઠાધારીને અંગ વિહુત, આલ્યા જ્યાં ભુવતીનાં ભુથ; રૂપી પત્ની ગાએ છે ગીત, પ્રણુ પધારયા આણી પ્રીત; આઘ નીરંજન પુરૂષ પુરાણ, જેનું વેદ તે કરે વખાણ. તે સરખા ભોળવાયા ભુપ, મોહ માયા એ અકળ સ્વરૂપ; જ્ઞાન આપ રૂદે આણુને, મોહ માયા મોટી જાણુને. પારવતીની માયા જેહ, વશી રૂપિ પત્નીની દેહ; તણુ તેનો વાધ્યો વેશ; કામે જઈ કીધો પ્રવેશ. ઉમયા આપ અંતરમાં વશી, ન રહી બીક

નારિને કશી; તે મધ્યે આવ્યા મહારાજ, નિગમી આપ રૂદેથી લાજ. તાળી પાડી કે પડે; ટાંડવ નરત્ય નર વાણી કરે; અંગ માંહે પ્રગટયો અનંગ, વીંધ્યું આપ ઉધા; અંગ. સ્ત્રી સમીપે ઉમીયાં વશી, શીવ સામુ ભેધને હશી. કોટી અણુ જેવું છે જ. જીવતીને વાધ્યું હેત. વચમાં નાચે ભોળો નાથ, તાળી દેધને સઉને સાથ, કે કહે એની કરે શેવ, કોઇ કહે મોટા મહાદેવ; કો કહે મેળો આલીએ, નગ્ન સ્વર કેમ નીહાળીએ; કોઇ કહે આનંદિ એહ, નીરમળ જાણી આણું નેહ. જેમ કરન વર કામની, તેમ ભોળવાઇ સઉ ભામની. પારવતીએ નાખ્યો પાસ, નવ ઓળખ્યાં કો ધ્યે અવીનાશ, કામ રૂપ દીઠા તે કામ, વીંહળ વનીતા તેણે કામ, શી કવચ કરે છે વન, નારદજીએ વીચાર્યું મન; સઉ રૂપિની પાસે ગયા, મરમ બોલ કઉતકન કહ્યા; રૂપી પત્ની ગયાં છે વંગ, ત્યાં તો થઇ રહ્યો છે રંગ. જોગી સાથે રામા રમે તેનો ગુણ તમને કેમ જમે; આગળથી જે નીંવા કરી, ફરી રૂપીએ પુળ કરી. સત વચન જે દેવે કહ્યાં, શીવ પુરાણે શાસ્ત્રજ થયાં, તે કહેતાં તો કલ્પજ થાય, સક્ષે સમજે મન માંય. રૂશી આલીયા રૂડી પેર, તેડી લાવીયે ધરણીને ઘેર આળી ગાળ બ્રાહ્મણની જાત; સુણતાં તો ધાધ બધી નાત. જ્ઞાન આપ રૂદે નવ ગણે, મારો માં સહુ મુખથી ભણે; આવ્યા સહુ ગંગા ત્રદ પાસ, હરી કરતા દીઠા ત્યાં હાસ્ય, નગ્ન રૂદીઠું તે તણુ, લાગ્યું દુખ રૂપીયોને ઘણું; રૂપી પત્નીને ખખરજ નથી, આણું દરૂપ રૂ કહું શું કથી. પારવતીની માયા ઘણી, ભુરકી નાંખી મોહબાણજ તણી, કામવ કણ્ણાનીધ હોય, તેણે દ્રષ્ટ ન દીઠું કોય; માર માર કહે છે સૌ રૂપી, તેમ તેમ શીવ થાયે સુખી; કો છોટે મંગાનું વાર, કોય કરણુ ઉડાર છાર. વળી જ્ઞાન રૂદેમાં થા જાણે ઘેલો નાશી જાય; રૂપી કરે છે અદકો પ્રહા, શીવના મનમાં નાવે ખાર. કોપ : દેવો રૂપીઓને ઘણો, શીવને થાય ઉલટ તે તણે; તાપસ એક રૂપીનો બાળ, તે આવી પ્રગટયો કાળ. કર્યો કરોધ તેણે મન આપ, દીધો શ્રી ઇશ્વરને શ્રાપ; નાગો થ નારીમાં રમે, દેવાંશી રૂપીઓને દમે, દેખે માત અમારી બેહેન, કેમ શાંખી શકું બેહેન; સત્ય વચન માને માહરં, તુટી લીંગ પડો તાહરં, એવા બોલ સુણ્યા છે કર તુટી લીંગ પડ્યું છે ધરણ. માં માં પારવતીએ કહ્યું, ત્યાં જાણુ સઉકોનું થયું, પ વદન દીઠા છે ભુપ, ઓળખ્યા આપે અકળ સ્વરૂપ; થયું રૂપી પત્નીને જાણ, મહારાજ પુરૂષ પુરાણુ, સ્તુતી કરિ જોડ્યા બે હાથ. દીન વચન બોલ્યા શીવ સા અમમાં મોઢું મુરખપણું, રૂપ ન ઓળખ્યું ઇશ્વર તણું, વેદ કરે વરણુવ જેહ દીઠું છે દરશન તેહનું એ વાત અહીંયાથી રહી, વીશ્વપતિને વ્યાધી થઈ. વેદના લખ વીંછી તણી, તેથી ત્રથા ઇશ્વરને ઘણી; તેહ લીંગ જે સ્થાનક જાય, પ્રથ્વી : તે પ્રસય થાય, એકે કામે તે નવ ઠરે, જ્યાં જાય ત્યાં પ્રસય કરે. પ્રથ્વી સળવા મ પાતાળ, ડોલ્યા છે બધા દીગપાળ, ખુટયુ નીર સઉ નદીઓ તણું; ધુન્યાં ગાત્ર :

પરવત તણું, ત્રીલોક શેષ ને ધુલ ધરા, ગ્રહ ગુણ તારા ખેચરા, બ્રહ્માંડ જાણે તુટી પડયું, સંકટ સરવેને આવી અડયું મધ્યા એકઠા બ્રહ્મા ઈદ્ર, વરૂણ વાયુ રવિને ચંદ્ર ખીખી ત્રીદશ સરવે દેવ, વીરુ આઘ કીધી છે સેવ; જળ થળ સઘળે આવી ઝાળ, બ્યાપ્યો અગ્ની કોપ્યો કાળ. ક્ષમા કરોલ ભોળાનાથ, બુડતાં બાંહે ઝાલો હાથ. સઉ જનને સંકટ થાય છે, સૃષ્ટી તે દેહવટ જાય છે, કરતા હરતા છોલ તમો, તેમાં શું વખાણું અમો શીવલ કહે શું કહીયે કંથી, એમાં વાંક અમારો નથી; કરતા હરતા સર્વે ઈશ નથી દોશ રૂશીને શીશ; અનંગ વશ થયો હું આપ, તે માટે પામ્યો છું શ્રાપ કટક લીંગના થાય છે બાર, નથી રહેતા ઠરીને ઠાર પ્રલે કરે છે આડે આંક. શો એમાં અમારો વાંક, ધ્યાન સહુએ શક્તીનું ધરયું, આવાહન અંબાનું કરયું; ધર-ભિધર ધરે છે ધ્યાન, દેવતાએ દીધા બહુ માન. સત્ય અલેખે અદક્ષી કરી, તુઠ્યાં છે ત્રિપુરા સુંદરી; દેખી દેવ સહુ પાએ નમ્યા, શોક સંતાપ સઉકોના સમ્યા. કરૂણાનીધી પામ્યા કષ્ટ, તે ઉતિયાએ દીધું દ્રષ્ટ; દશ રૂપ પોતાનાં કરી. દ્વાદશ ઠામ પોતે પરવરી, શક્તીરૂપી આશન કરયાં. શીવલીંગ ચોનિમાં ધરયાં; શિવ શક્તિ બે એક સ્વરૂપ તે પોતે લિંગ; ચોનિ રૂપ પ્રથવીનું પાસ. લીંગરૂપ આપે આકાશ સુર્ય કેતુ રોમાવળી સંગ, જ્યાં જુઓ ત્યાં ચોનાં ચોના લીંગ; કોડવાર કહુ શું કંથી, શીવશક્તી નિણ બીજુ કો નથી. શ્રીકાર તે શક્તિ છે નામ; શિવરૂપ તે રમતો હામ, શ્રીરાધા તે શક્તી રૂપ, કશન કીપાળ તે ભોળો ભુપ નદીક પુરૂપ થકી છે દુર હરીજ શીવ શક્તિ હજુર કાણુ માત્ર ઠાલી નહિ ઠામ. કલ્યાણરૂપ તે શીવનું નામ. શોક સમયો તે શીવલ તણે, ઉલટ થયો ઉમીયાને ઘણો, કોપકરિ રૂપીએ થાપીયું, વેદમંતરેથી થીર થાપીયું, ચોની લિંગ જે બારે નામ, સાક્ષાત કર શીવલનો ઠામ; શિવલ કહે કારજ કીલ્યે, કોટી દંડ કામને દીલ્યે પ્રથમ તો બાળ્યો છે અમો, કાળ માંહે રાખ્યો છે તમો એટલાને પણ પ્રલે કરે, હંકાર એનો હું હરું. કહે પારવતી નીરમળ નેહ, મારો મોકલ્યો આબ્યો એહ; કોઈ લેઈ શકે નહી નામ, અલત કહીને તેડ્યો કામ. કામને તો કરૂણા કીધ અલત એ વરદાનજ દીધ. શીવલ પાસે આબ્યા રૂપી ગદગદકંઠ થયા છે કુખી; અમો ધૃશ્વરને દીધિ ઝાળ. આપો અપરાધ ચડ્યો તો કાળ. એ વાતે નર-કનો ઠામ, થાય છુટકો કીએ નામ, અલત કામ; શીવશક્તિ બોલ્યા છે બેય, દેવ રૂપ છો બ્રાહ્મણ દેહ; શીવનાં શિવ તો બ્રાહ્મણ આપ, તમને તે કેમ દેઉ શ્રાપ. દઉ વરદાન હું શેથી હોડ, જેમ તમારા પહેાએ કોડ. પુજે સહુ રૂડરી પેર શીવલીંગ થાપો ઘેરઘેર. લીંગ પુજન જે નવ જાણિયો, ભટકયો ભવમાં તે આણીયો, સ્વર્ગ મત્યુ પાતાળે લીંગ. પુજ સઉકો શીવના લીંગ. લીંગ થકી વ્રણને વ્રષ્ટ, લીંગ થકી જે બાંધી શ્રષ્ટ. પુજ સઉકો શીવનાં લીંગ. લીંગ દેવ, લીંગ વીના બીજી શી શેવ. કહેવા માત્ર કથાવર ઘણું. આઘ પુજન છે લીંગજ તણું આઘ શ્રષ્ટી તણું મંડાણ. જે જે

લીંગ પરકણ પ્રમાણુ. એમાં સંદેહ શાનો રીજ, લીંગ સકળ ધ્રુવીનું બીજ. વિશ્વ બધા તે એહ વીવેક અબની તે તો શીવ એક. દોહરો—એ પ્રતિ ઉતર અમ તણે, કામની સાંભળ કરણ. અમો વા પથે પરવડ, પ્રશ્ન પુછો તરણ, પાયે લાગી તે પ્રેમદા તમને પુછું મરમ, પાખંડ ઉપર પ્રીત નહીં; મુજને બહાસો ધરમ. સાક્ષાત્કાર જે વીરનું છે, બ્રહ્મ સરીખા ભુપ; તેહ પુજે ગોળા કરી, જેનું અકળ રૂપ નહી આકાર પ્રતિમાં નહી, મોહ માયા શું મેલ; સખો કરી પુજે સહુ, શીવલીંગ રાખશે ખેલ. નહિ લાંબો નહિ ટુંકડો નહી નીચો નહી સુરધ; નહિ સુક્ષ્મ દીરધજ નહિં નહી લ ધુ નહી વ્રહ્મ ગોળ મોટાળ ગોળ કરી, કરે પુજનનું કામ; આકારતો એકે નહીં વી રનું એનું નામ; વિરનું સમ મોટો નહિ દેવ; પરમેશ્વર પરીબ્રહ્મ શેવ.

ચોપાધ—સાખાશછે સુંદર સુંદરી; એ પુછ્યાથી આંખજ ઠરી; કોક જન્મ પાતિક કહેવાય, પ્રોછતામંતા પ્રલે થાય. રાજ રાજેશ્વર પુરૂષ પુરાણ, વર્ણવ વેદમાં કરે વખાણ; શીવ બ્રહ્માનીત્યે જઈ રહે, નામ થકી બ્રહ્મહત્યા મટે જગના કરતા જગનું બીજ, રૂડીવાત માંહે છે રીઝ; જોગ પુરૂષ જળહળ જે જોત, તેજ પુંજ ઉદે ઉદાયત તેને સઉકો છે ધામ, જેનો નાશ નહી નામ, નહી નારી નહી પુરૂષરૂપ, ત્રીગુણ ભેર ન બણે ભુપ સઘળે ખરો ને ક્યાંએ નહિં, દરી રહ્યાં છે સહુમાં રહિ, જેમ જળમાં રવી ઉદયોત, સકળ વ્યાપીક છે કો જોત. પાર નથી બહાર પચીશ શીપકો, ક્યાંય નહિતે સઘળે ખરો; નીરાકાર ને શુભસાકાર. અખિલ મંડળ માંડ્યો આકાર. વર-ણુરમાં કેમ કરે વીવેક, આઘ નીરંતર વીરનું એક; પધારયાનું થયું મન, પંચ મહાભુત થયા જે દન નહી પવન પાણી આકાશ, પૃથ્વી તેજ આપે નહી પાસ; તેને ઇચ્છા થઈ જ્યાહરે, ત્રીગુણ રૂપ થયા ત્યાહરે. થઈ શક્તી કો રાજસ રીઝ, થયા વ્રક્ષ વેલીને બીજ; થયુ એક અકળ કો ઇડે ભાવે થયુ, બ્રહ્માંડ એક થકી તો થયા અનેક. વીવિધ પ્રકારે વસ્ત વિવેક; અણુ માત્ર ડાલો નહિ કામ, રમી રહ્યો સઘળામા રામ.

દોહરો—ઇચ્છાથી એ ઉપન્યુ. સકળ લોકરે દેવ; વીચાર કરે ગુણીમળી શીવીધ કરશું સેવ. નામ રૂપ નરનું નહી, એ કો અકળ સ્વરૂપ; કોણ પ્રકારે પુજશું કહે હરિ હર બ્રહ્મા ભુપ. કોઈ ચતુરભુજ પુજશે ઇશ; કોમેક શક્તી ને પુજશે, કો પુજે ભુમદિશ. કામની કહે કંઈલા કરી, કહો સાંભળુ કરણ. મહુરત નહિ બ્રહ્મા તણિ, પુછુ વાત એ તણ, ચતુરભુજ તો વિરણુ છે, શીવનું લીંગ પુજય. બ્રહ્મા પ્રતિમા નહિ, એનો અચરજ થાય. પ્રેમદા પ્રશ્ન તે પુછીયું, તેથી પાવન થાઉ; અડસઠ તી-રથથી અધીક, ધરમાં ગંગા નાહુ, કહ્યું છે બ્રહ્મપુરાણમાં, શાસ્ત્ર સાખ દે સરવ; સંક્ષેપે તમને કહુ, મેલો મનનો ગરવ.

ચોપાધ—હરીહર બ્રહ્મા હવા જે ભપઃભણેમાન એક સ્વરૂપ અદમ એકે બ્રહ્મ

નહી કોય, વેદ પુરાણ વિચારી જોય; બ્રહ્માની પુત્રી સરસ્વતી, નીરમળ નામ
મનોહર મતી, દેવી કમળાગી હીસે વડી, ઘણે હેત કીરતારે ઘડી દૈવત સરવે અ-
વનિ તણું, તેથી તેજ તેમાં છે ઘણું. અણું માત્ર કલ્પનાએ ભેદ. તેના ચાર થયાં છે
વેદ; આદ્યથી આદ્ય કરણ એ ગાત્ર, બ્રહ્માની પુત્રી કહેવા માત્ર; બ્રહ્મા વેદ પહેલી છે
એહ, સાક્ષાત્કાર શક્તિનો દેહ. તેણીએ મન વિચારીયું ખરું, રૂડો પુરૂષ હોય તો
વરૂં; જો પરણાવે મારો તાત, તો તો વિશ્વ વિખ્યાત. કેમ મોહોડે મેં તો કહેવાય, કેમ
જાણુ પિતાને થાય; બ્રહ્મા જાણે બાળક એહ; નથી કરતા પરણાવવા નેહ. માટે દેખા
કું મારું જોખન, જો પિતાજી સમજે મન; બેઠા એક સમે એકાન્ત. ભામનીએ રિચા
રી ભાંત, પ્રકાશ કરવા પોતાનું રૂપ; આવી બેઠી જ્યાં બ્રહ્મા ભુપ, બેઠા સંધ્યા વદન
નકાજ. એકાંત લીલા લાગી આજ. જેમ વિદ્યુત માંહે વીજળી. પિતા પુકે નારી
નિકળી; અકસ્માત અજવાળું થયું, અઘતનજ્ઞાન રૂઢેથી ગયું. સંધ્યા વદનજુગ જ
મની, કટાર દ્રષ્ટિ દીડી કામની, દેવાંગના દીડી દેહને, વીરજ ધવ થયો તેહને, દ્રષ્ટજ્ઞાન
ન રહ્યું મન ધીર. અનંગ વશ થયું શરીર; પામ્યા મોહ અવકળના ધણી, પુત્રી
દીડી પોતા મણી. લજ્યા પામ્યો એ જશરૂપ બ્રહ્મા ભોળ રાણા ભારે ભુપ; જપતપ
જ્ઞાનજ સર્વ ગયું, નપુ વિચારતાં મહાદુઃખ થયું, ધીક અવતાર મારૂં તે નામ. ધીક
ધીઃક એ પાપી કામ. ધીક ધીક પુત્રી માહરી, ધીક બુદ્ધિ તરણી તાહરી, અચાનક
આવી ખારણે પ્રીત, પરણ્યો તરણે કારણે; શ્રાપ અંતરથી દેઉં અમો, જન્મોજન્મ
કુંવરી તમો. પરણ્યાની નવ પહેાએ આશ. રહે કુંવરી ખારે માસ; એ શ્રાપદીકરીને
કહ્યો. લશણવતીએ મનમાં લહ્યો. મુખ થકી મુક્યો નિસ્વાસ, મુજને કીધી નેટ
નિરાશ; બુદ્ધ હીંણ થયો તું બાપ, તો તું સાંભળ મારો શ્રાપ. હરીહર બ્રહ્મસરખા
હોય, તેમાં તમને નપુજે કોય; હરિહરની માનતા હોય, ઘણી, પુજામાં પ્રતમાતમતણી
જેતા નીરમુખ મુકીને, રખે પુજતું કોઈએ તુને, બાવન અંદન બેહેક બરાસ, હરી
હર બે પુજશે પાસ. ત્રીદશ દેવતા જે જુગમાંય, પ્રતમા રૂપ થઈ પુજાય; મારૂં વચન
શ્રાપ એ હોય, બ્રહ્મહત્યા પુજેમાં કોય; માંહો માંહે દીધો શ્રાપ, લડ્યા માણસ
બેટી બાપ. કહેતામાં શું કહેવાઈ ગયું; દુખ ઘણું બે જણને થયું; બેજણનું વચન
કેમ જાય, ત્રણ લોક તો પ્રલે થાય. દોહરા-બ્રહ્મા કહે ભુંડું કર્યું, દીધો તુજને શ્રાપ;
ક્ષમા કરો માતા તમો, વરદાન આપું આપ. કુંવર કુંવારી તમો, મહારૂં તુજને માન
પ્રસન થાઓ પરમેશ્વરી, વારૂં દહો વરદાન. માતા તુજને મુખવશી. મોટા જનનો
તેહ; વિદિયારથી જે વેગજો, મુકી કાષ્ટવત તેહ વિદ્યા મુજ તે મોક્ષનું તત્ત્વતણું જે
તત્ત્વ; મુખનું મુજ તે સારદા. શસ્ત્ર સકળનું સત્ય વિદ્યા મુજ તું સરસ્વતી, કરમ
મુજ તું માત; તુજવીણ અધો આતમા, તુજવીણ મુનીતાત; જગત મુજ તું સારદા.
ધ્યાન મુજનું ધરમ; મંત્ર મુજ તું માવડી, કરત તુજનું કરમ. સારદા શુભ સંસાર-

રમાં, વિશ્વ બધામાં વાસ સદ વીઢા શુભે જ્ઞેહને, લક્ષ્મી તેની દાસ.

ચોપાઈ-વરદાન પામ્યાં શુભ સરસ્વતી જેની મનોહર નીરમળ મતી; પિતા
શ્રાપ અનુગ્રહ કરે, અવિચળ વાણી આગળ ધરે. તેત્રીશ કરોડ બીજ સઉ દેવ, કર-
શે તેની પ્રતીમા શેવ કે પાશણ કે કાષ્ટ પુનઃ, સદા ધાતુ પીત્તળ જે થાય. સોનુ
રૂપ મહિતર હોય, પ્રતક્ષ પુનઃ નહી કાય ત્રત્યુ લોકમાં જે માનવી, સ્વર્ગપાતાળ
દેવ દાનવી. તે પ્રેમ ધણેરો ધરે, પ્રત્યક્ષ તારી પુન કરે; બ્રાહ્મણ તે તમારૂં રૂપ, તેને
પુજે ભારે ભુપ. એ પ્રત્યક્ષ પુન તમ તણી; જગત બધામાં વ્યાપે ધણી; વરણચારે
ખટ દરશન મરમ, બ્રહ્મ સ્વરૂપ તે બ્રાહ્મણ બ્રહ્મ, વિષ્ણુ શીવ બ્રાહ્મણ પુનસે, સ-
ધળા કારજ તે શુભ થશે; વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ વિષ્ણુ
સુર્ય બ્રાહ્મણ દેવ; બ્રાહ્મણ તે સદગુરૂની શેવ, બ્રાહ્મણ તીરથ બ્રાહ્મણની બ્રાહ્મણ
ધરમ કરમન ધીર; બ્રાહ્મણ ગંગ, બ્રાહ્મણ નરમદા રામ શ્રીરંગ. બ્રાહ્મણ પ્રથમ
થાપ્યો જાય. ત્યારે કામ જગતનું થાય; શિવ વિષ્ણુની પ્રતમા ધરે. બ્રાહ્મણ મંત્ર
પ્રતિષ્ઠા કરે. વીમ્ર વચને વરકન્યા વરે, તેત્રીશ કરોડ તે રક્ષા કરે; પ્રિય શાયક દ્રષ્ટે
જેય, સાધન પુન્ય પોતાનું ખોય. હરી ભાગીરથી બ્રાહ્મણ જેહ; એ ત્રણેની એકજ
દેહ. એહ ત્રણમાં બ્રાંતજ થશે, તેના પીત્રી નરકે જશે; જે કોઈ જુગમાં રહેવાચ્છાય
નીરમળ જળ તીરથમાં નહાય. દોહરો-પાયે લોગી તે પદમણી પુછું પ્રશ્ન એક;
ચોથી ચાર પુરા કરો, વાણી શુભો વિવેક. મોટે પ્રીત તમે કહ્યા, જેથી શ્રી જગદીશ
પ્રથવીનું જે પ્રીતથી, શુભ પ્રકારે શીશ. ધેનુ જત પશુ તણી, ગુરૂ શમશાને માય;
મન સદેહ મારો થયો, પુચ્છ કેમ પુન્ય. એતો અચરત અતી ધણું. કહો શાસ્ત્રની
રીત; બધુ અંગ અરકજ કરયું, પુચ્છ ઉપર પ્રીત.

ચોપાઈ-રાજ કહે સુણ રાણી વાત, સતવાત પુછી સક્ષાત; ગંગા ગોદાવરી
કેદાર, તે તો સાંભળે પુન્ય અપાર. જેને નરમદાનુ દરશન, એ પુછ્યાથી પુ-
ન્ય પ્રસન્ન, એકવાર શ્રી રૂઠો રામ, ગયા વન કે કારણ કામ જગત પાવની
નામ જેહનું, ધરે ધ્યાન ધાતા તેહનું; પુરણનંદ પુરણાનંદ. જેહ નીરમળ નામ
સુખદાયક તેહ. સીતા લઈ લંકાથી વળ્યો, સકળ લોકમાંથી ટળ્યા. રોળ્યો
રાવણે રાક્ષસ પુત્ર, પુરવ તે બ્રાહ્મણનો પુત્ર. રહ્યો ખર ખરો મનહર નીશ બ્રાહ્મણ
હત્યા બેઠી શીશ. ગયા નરમદા કેરી નીર, મુક્યાં વચ્ચે નાહિને નીર. જળમાં પગ
મેહેલ્યો જ્યાહરે, નીકટ નમ દા નહી ત્યાહરે; જેમ રામજી આધા જાય, તેમતેમ રેવા
દુરજ થાય, નવ ધનુષ નરમદા ગયાં. જ્ઞાન રામચંદ્રને થયા; કરજોડીને ઉભા રહ્યા
બોલ નરમદા પ્રત્યે કહ્યા, હું આવ્યો ન્હાવા કારણે. તમે જાઓ ઠો દુર ખારણે,
તેનું કારણ કહેને તમે, પવિત્ર થયા આવ્યા છું અમે.

દોહરો-કહે રેવા શ્રી રામ સુણ, અસત્ય કહું નહી આપ; બ્રહ્મ રાક્ષસ રણ

શનિયો, તેનું પુરણ પાપ. નિશાપાપજ તપથી થશે, તે પાપ તમ તરણ; લક્ષમણ તમ સિતા સહિત, કંથન સંભળાવું કરણ. રામ ઘાટ રામે રચ્યો તપ કરવા ઉદ્ધવીર; નિત મિત નિર નિરખે નરમદા, નેહથી પિયે નીર. વાડી સીતાએ કરી વાળ્યાં કેળ નાવનું; મન દેહ કીધું માનની, નીરમળ કરવાતન. લીંગ થાપ્યું ત્યા લક્ષમણે, બેડા આસન વાળ; મંત્ર જપે મુખ શીવ તણો, કરઝાલી શુભ માળ. વધશાખ માશ એક વહિ ગચ્છી, સંવત્સર સાર; નિશાપ નરનારી થયા, પુન્યતો અપરંપાર, રૂદ્ર દેહ રંજીત થયા, પ્રિત કરી પ્રસન્ન; કર્યું અવગાન ગંગનું, વિશ્વનાથ દરશન. પ્રણામ કરીને પંચવરયા, અયોધ્યાપતિ અંગ; પુન્ય થકી તે પામીયાં, જે ગુણવંતિ ગંગ; મોક્ષ ક્ષેત મહીમા ધણો, અધીપત મન અતિ આશ; ત્રિકુટીત્રઙ બાંધી રહ્યા. પ્રિતધરી ત્યાં પાસ. વાઝવાડી વન કર્યું, કેતકી કેરાંત્રક્ષ. અગ્નિ હોત્ર સેવે મુખે, સકળ ધરમને મુખ; ઘેન પુજે ધરમ કારણ, સીધી સેવા શુભ કામ; કાશી વાસ વસી રહ્યા રાજીવ લોચન રામ. પ્રિતે આવ્યો પ્રિત્રી દિતરા, આનંદ મન હુલાશ; દિવસ શ્રદ્ધા દશરથ તણો, પુન્યતણું તે શ્રાદ્ધ તેહદીન તરપણ કરે, પ્રિતે દે પિંડદાન; આનંદ ઇકેતર તરે; મોટેમ પામે માન રામ કહે સીતા મુણો, કરો સામગ્રી સરવ; ઉપકરણ જે શ્રાદ્ધનો તે લાવું હું દ્રવ્ય. રામચંદ્ર વનમાં ગયા, રહ્યા સુંદરી ધેર, વેળા શ્રાદ્ધ તણી થઈ. ત્યાં સી પરડીપેર, સમયજસે જે શ્રાદ્ધનો, પિત્રી નિરમુખ જય; પુન્ય હોય પરલવ તણું, પળમાં પ્રલે થાય આકુળ બ્યાકુળ અતિ ધણું, સીતા થાય મન સાથ પ્રીતેપડ પોતે કરયા, દીધા દશરથ હાથ. પ્રગટ હાથ તે પરડીયા, સકળ સમાવ્યો શોક; તે વેળા તરૂંપતજ થયા, પીડતી પીત્રી લોક. આજ્ઞા લઈ સીતા તણી; પ્રીતી સ્વર્ગે જાય કરજેડી ઉલા રહ્યા, સીતા લાગ્યાં પાપ. રામચંદ્ર કેમ માનશે, ત્રપ્ત થયા છે દેવ; તે કારણ મુજને કહો, કઈં સરવથા સેવ. આ અગ્ની સાખજ પુરશે, સાચું કહેશે ગંગ ઘેનું બેડે કેતકી; રૂડો રહેશે રંગ. ચારે સાક્ષી તાહરાં પુરે સાખજ જાણ; રાસ તણું મન રીઝશે, પ્રીતે પ્રીત પ્રમાણ. ચોપાધ-પ્રીત્રી હતા તે સ્વર્ગે ગયા સીતાશા મનોરથ થયા; મહુરત એક થયું જેટલે; રામચંદ્ર આવ્યા તેટલે હે સીતા અધરમ થાય છે. શ્રાદ્ધ તણી વેળા જય છે; પ્રીત્રી નિરમુખ પાછા જસે સકળ ધરમ તણો કાય થશે, ધસમસ કરે ઉતાવળ વણી, કર બેડીને વાણી બણી; મહારાજ રખે મન સંદેહ કરો; એનો ના આણો ખરખરો સાચું બોલું હું તમ સાથ, પિંડ આપ્યા મેં પિત્રી હાથ; સંતોષ પામીને સઉ વળ્યા, પિત્રી લોક માંહે તે ભળ્યા. રાજીવ લોચન બોલ્યા રામ, સીતા ન હોય તમારાં કામ; બુઝા એ બોલો છો બોલ, એતો નહિ સ-તિનો તોલ, બુઝાં વચન સેજે સારીએ સાત જન્મનું સુકરીત હારીએ; મામની લાગે દીસે ભુખ, મોટે મને ઉપજવો મુખ, ખોટી વાત તરણી કહે તમે એક વાત ના માનું અમે; બુઝી વાત એ રહેવા દો, નહિ દરબ સામગ્રી લો. સીતા કહે તમારી

આણ, જે હું બોલુ જુડી વાણ; દશરથ પિંડ લઇને ગયા, તેના સાર આ સાક્ષી થયા; પરંતે સાખ તો પ્રમાણુ જે, નહીં તો જીવતી જુડી જાણુજે, ચારેને પુછ્યું શ્રીરામ. કોઇ નવ બોલ્યું તેણે ઠામ, નવ બોલ્યું કોઇ તે ઘડી, સતિ શિરોમણી ઝાંખી પડી ચારે પેલા છાના રહ્યા, તવ સીતાને જુડાં કહ્યાં. ફરી શ્રાદ્ધ માંડ્યાં શ્રી રામ, પ્રીતી બોલ્યા તેણે ઠામ; ફરી શ્રાદ્ધ કેમ માંડ્યુ તમો, તેણે કષ્ટ પામ્યા છું અમો. સીતાએ શ્રાદ્ધ પ્રિતેથી કર્યું; જ્યેષ્ઠે અમારું ભર્યું. ગયા પીત્રી કહી તે દીશ, યદી માત પી તાને રીસ. જુડી પાડી મુજને આપ, તમો ચારે પામો આપ; ગંગાને કહે સુકાર્ધ જ એ, અગ્નિને કહે સરવે ચાએ. ઘેનુને કહે એ ખર કરો, ભુતજ માંહે ફરતી ફરો, કેતકી તુ નવ બોવીશ દીશ, રખે ચડે તું કોઇને શીશ,

દોહરા—પામ્યા આપ ચારે જણા એવુ કીધુ યામ; કરજેડી ઉભા રહ્યા; રહ્યા જ્યાં બેઠા શ્રી રામ. સમ્ય પ્રકારે સ્તુતી કરે, ધરે હેતથી ધ્યાન; કંઠેણા સાગર કૃપા નિધિ, મનથી દીધા માન. શાય સાચુ ન બોલીયાં. કેમ ન પુરી શાખ, તેવુ પામ્યા છો તમો વાંક. તમારો લાખ.

ચોપાઈ—ગંગા કહે મેં જાણ્યું એહ, રામ પખાળે મુજમાં દેહ, શરાધ કરે તો પાવન થાઉં રાથ રૂપી જાળમાં હું નાહુ. એવું જાણી નવ બોલ્યા અમો, સત તાત માનોજી તમો; અગ્નિ કહે મેં જાણ્યું એમ, પરીબ્રજ ઉપર છે પ્રેમ અગ્નિ હોવે હોમે જે એહ, પવિત્ર થાપે મુજ દેહ, કેતકી મહીમા મળે. રામચંદ્ર બેસે મુજ તળે, સ્પર્શ કરે તો પાવન થાઉ; સ્વર્ગ લોકમાં શેજે જાઉં કહે ઘેનુ નહીં મારો વાંક મેં વિચાર્યો અમર આક. ચાર પડે જે રૂંડો રાણ, પોચે કોડ થાએ મુજ કામ, એવુ ચારે વચનજ કહ્યું, સવળુ કરતાં અવળુ થયું, પુન્યકાળે એ શરાજ તણો શરાપ થયો શીતાજી તણો.

દોહા—રામ કહે સીતા સુણો, પ્રસન થાઓ તે આજ; વરદાન આપો એ ચારેને તેહ અમારો પાડ. ગંગા પાવન જગતની, ઘેનું જગતની માત; કેતકી વલ્લભ આપણે; અગ્નિ શુભ સાક્ષાત, વચન જાય સીતાતણું, ફરી બોલે જે ડોક, પ્રતેથાયે પલકમાં, ચોખંડ ચઉદ લોક, શરાપ થયો તેતો થયો, મુલે વધારો મન. શરાધ દિવસ સંતોષનો, જણિ આપો દાન. ગુપ્ત વહો ગંગા તમો, પ્રગટ વહે નહીં વુર; શહસ્ર ઘણા મહીમા તુને, ફવડ નીરમળ નુધ; સકળ બક્ષ હુતાષની. વીત્ર સઘળેકામ અપવીત્ર એક ચીંતા તણાં, અધિકાર નહીંએ ઠામ. કેતકીને કંઠેણા કરી, અંગ અડોમાં ધરા; વીસ્તુ આદી ત્રીદશ તણે, શોહવે તુજ શીરા, અપવીત્ર પુષ્પ ઘેનુ તનુ કહ્યું સીતા સ્વરૂપ. પવીત્ર પુછ પરકીયું, પુજે બ્રહ્માદિક ભુપ. હરિહર બ્રહ્માને શક્ત. ત્રીદશ વીજરવ; તે પુજે સઉ ઘેનુને, શુભ પ્રકારે કરે શેવ. કહે પશુ જેઘેનુને; તે જન નરકે જાય; પ્રિત કરી પુજે નહીં, પાપારપ કહેવાય.

ચોપાઈ—સાક્ષાતકર ગઉરીની દેહ, નિરમળ નારયણ શું નેહ; બ્રહ્મગીતા બ્ર-
માનો વાસ, મહારૂદ્ર લેલાવટી પાસ. વિષ્ણુજી વપુએ જઈ વશે; અડસઠ તિરથ
પુરુષે મસમશે; બ્રહ્માંડનો ઉર ઉપર ભેદ, આ સ્થાન વસે છે વેદ; સાત સમુદ્ર ઉ-
દરમાં હોય તે ધેનુ મહીમા કરે નહી કાય; ગાયાનુ મુનર તે જાણે ગંગ, અમની વા-
રણ ને બધ અંગ્રહણ ગુણ તારા રવીચંદ્ર ચરણ ખરી વસે છે ઇંદ્ર, એકાદશ રૂદ્ર
વસે છે પીઠ, દેવતી દેવ તે ધેનુ દીઠ; મુતરનો સ્પશ કરી જન હોય, અડસઠ તીરથ
અવગાહન થાય; પ્રાસવ છાણ તણુ જે કરે, પાંચ જન્મનુ પાતિક હરે; પાય દધી
તણું પ્રસન થાય; નિરપાપ કરે પોતાની કાય. માખણ ઇંડનો મહિમા ઘણો, પાંચ
ગવ્ય થાયે તે તણો; ધેનું પાછળ પ્રદક્ષણા ધરે; પૃથ્વીની પ્રદક્ષણા રે, કરોડ વાર
કહુ હું કથી, ઘઉંની ધેનુમાં અંતર નથી; અંતર આણે સંદેહ હશે, કોટી કલ્પને
નરકે જશે. દેવળ તિરથ જંગમને પુત્ર, પુજવા ભેગ તે ધેનું પાત્ર; ધેનુ ઇશ્વર
ધેનુ રામ, ધેનુ ઇશ્વર પારવતી નામ; સઉ વચણ મંડ આપે માન, તેથી અદક
ધેનુને દાન; કોડ વરત કોડેથી કરે, ધેનુ આગળ આસન ધરે; નિત્ય ગમાનણ
કહાડી જમે. જમનાદુત તેને નવ દમે; ધેનુ દાન કરે જેને જેહ, વધતરણિ ઉત
રશે તેહ. કનક કાયા તોળે ગણો, તેમ પુજ તે ધેનુ તણિ; કોડ કરમયા છુટે
કરમ, તે મોટા ધેનુનો ધરમ. એમાં દલ રાખે સંદેહ, નરક તણો અધીકારિ
તેહ પુછ પુજ્યું જેણે ધેનુ તણુ, જીગ જીત્યો પુન્ય કીધું ચણું; બરહમા વિષ્ણુ રૂદ્રની
દેહ. શક્તિ રૂપ તે ધેનુ એહ.

દોહરા—કરજેડયા તે કામની, દેઈ પ્રદક્ષણા પ્રિત; દાશી દિન હું તાહરી રાજશ
રૂડી રીત. કરો મુજને વિનય કરી, પ્રીતે રાખો પાસ; જે ગમે તો વેચજે, મુલ ખરીદી
દાસ. પંથી કહે સુણ પ્રેમદા, રાજપુત્રી તુજ નામ; પુછ તારે હોય પુછવું કરવું હોય
જે કામ, ચોપાઈ—રાજપુત્રી કહે રૂડી રીત. પંથી તમ ઉપર બહુ પ્રિત; કહેવા ભેગ
સમરથ છો તમે, તે માટે પુછ્યું અમે.

દોહરા—કવણુવડો સાચર થકી, કવણુ અમ્રતથી મીઠ; કવણુ ગાયું સાકર થકી
કવણુ ચંદ્રથી નીરમળ દિઠ. મેઘ થકી ગરૂઓ કવણુ શું તરણથી તુછ; કવણુ લોહ
થકી કઠણુ. કવણુ પહેલું કહે પુછ, કવણુ કરવો ઝેરયાં, કોણ તરણથી તેજ; કોણ
માંધુ તેમની થકી, કવણુ અગ્નિથી એજ, કવણુ સંલવથી વેવો, કવણુ શ્રીમંતથી
શુભ; કવણુ સુત થકી સગે, કવણુ દેવાથી દુખ પ્રિછું પાર એ ચારનો, સમ્યક પ્રકારે
સોળ, તુ જીત્યો હારી અમે, માણુ તારે મોહોલ; ઊતર આપે અધાપતી, સાંભળ
કામા કાન, કહ્યું કાલીએ ભોજને તેહ લખ્યું છે પાન. પ્રીત ગળી સાકર થકી, તપ
ચંદ્રપે દિઠ; સત્ય વડું સાકર થકી, ગરજ અમરતથી મીઠ; દાતા ગરૂઓ મેહથી મા
ગણુ તરણથી તુચ્છ, શામ લોહ થકી કઠણુ, મન પહેલું પવનથી પુજ; દુષ્ટજ કઠવો

ઝેરથી, નેત્ર રવીથી તેજ; માન મોંધુ મણી થકી, કરોધ આગ્રથી એજ. અનંતસ-
 જવનથી અધીક, સંતોષ શ્રીમંતથી સુખ; સ્વાસ્થ્ય સુત થકી સગો, કુનાયદેવાથી દુખ.
 ચોપાઈ-પાંચ પ્રદક્ષણા કોડે કરી, પાયે લાગી સાચી સુંદરી, કર પીતાને જુગ
 તે જાણુ, આપ થકી અમારો પ્રાણુ. એને દલ વશ માડ થયુ, પુછ્યાને પ્રતી ઉતર
 દઉં પ્રથમ પ્રથમ ચારે ઘેર ગઈ, હકિકત પીતાને કહિ; પંથી કહે વાડ નહિ અમો,
 પરહસ્તે આપ્યાં છે તમો; બેસારયો દુખીઓ બારણે; હું આવ્યો. છુતેકારણે, તવ
 પ્રેમદાએ પ્રિછયો સોય, શકે રાય વિક્રમનવ હોય. ઓળખ્યો આવ્યો ત્યારનો એન
 કમળ પત્ર શાં નિરમળ નેન; સુખમનો હરમતિ, સાથે સાચો વિક્રમ પ્રથવીપતી વ-
 ચને બાંધી લીધા અમો, જે જાણા તે કરને તમો; વીક્રમ કહે કરો એક કામ, પ્રકાશ
 કરોમાં માડ નામ; દિવસ એક બે કાજ રહો. પછે કહેવું ઘટે તે કહો, કાલ સાત પ-
 રીયાનો દિધ, વિકરમે પંથ કરયો છે સિદ્ધ બેસારયો બહાર તેડયો નાથ, જેને વચન
 દીધુ તું હાથ. ન ધરી બીક કશી મન માંહ, ગયો વાડીયે વેલો ત્યાંહ, નિશચરચા
 જોવા ત્યાં રહયો. દીઠા છોડ જે સુકાઈ ગયો; કારજ કેમ થશે અમ તણું, પાખ્યો
 દુખ મન માંહે ગણું; ધરી દુખ સુતો જેટલે; સ્વપ્ન એક આવ્યું તેટલે; ઉઠ ઉઠે
 નિદ્રા તજ, કરમે કામ લવાની લજ; બળ હોય તો બતાવું બુધ, લાવ વીરમ વાઘ-
 ણુનુ દુધ; નીશ પલ્લવ એવેલો હતો, આવ્યો તો વાઘ વાડીઅણુ છતો ચગદયોવેલો
 આવ્યો પાન. ચડકું જેર સુકું એ રાન પણ જે વાઘણું સોંચાય, નાગરવેલ નિશ
 પલ્લવ થાય, પછે પાન લઇને વળો, મોહોલ બેઠા છે તેમને મળો; તમ વચન પળશે
 જેટલે, સુકાઈ જશે વેલો તેટલે, પછે પાનની આશા કરે, વણ ખુટે નીચે મરે; ઇષ્ટ
 દેવ સોનાનો આપ, ત્રવપ્ન માંહ પડાવી છાપ હરસિદ્ધીએ સ્વપ્નને કહ્યું, લક્ષણવતે
 સરવે લહયુ, જબકી જાગ્યો નીંદ્રા ગઈ, પ્રાત સમયની વેળા થઈ; ધન્ય ધન્યરે મારી
 માત; તુજ વીણ કોણ મહે એ વાત; સાથે લીધો તો જે જન, તેને મુકયો વાડી વન.
 અહિયાં બેઠા રહે જે તમો, દિવસ ત્રણમાં આવુ અમો. ખડગ ચોધાર કરમાં ધરયું
 સ્મરણ વીર તણુ તો કરયુ. ગયો એકપરવતને પહાડ. જે દેખીને પુને હાડ; ફાગ
 વાઘની ઝાઝી હોય. મનુષ નામ ન દિઠું કોય. પગલે વાઘને પથે ગયો બળવંત તે
 બોડ ઉપર જઈ રહયો; એક વાઘણને બીજે વાઘ, પોઢયા તે એકાંતને લાગ. ગુફા
 આગળ તે ઉભો રહયો, છછેડયો વાઘ ટુંકારો કહયો; આગસ મરડીને ઉઠીયો, જેમ
 ગજેન્દ્રમદલ છુટીયો, ઉઠી તે આવ્યો જેટલે. વીક્રમસેન બોલ્યો તેટલે; જોયો માનયી
 લઘુએ લાગ, વિર કહે સાંભળરે વાઘ; બુધરના ભજનમા ભજ્યો, પોતાની માતાને
 મળ્યો; સુખ દુઃખ કહો પ્રીતે ચો પાસ, મુકો આપ જીવ્યાની આશ. એવું વચન
 કહયું જયાહરે, હશી શેર બોલ્યો ત્યારે; પગ ખેંચીને ઉભો રહયો, વળતી બોલ રા
 જાને કહયો, માનવ રૂપ તું કેમ આવિયો, હિમત જેર આવડુ લાવીયો, નિકટ મોત

આવ્યુ તુજ આજ, સાચુ બોલતા શાની લાજ; તારૂં નામ કહે કહી મને, બ્રહ્મ
હત્યાદિક પાતીક તને. દેહરો-રાખ કહે સમ કરયા, એ શું કીધું કામ. પ્રકાશ કરવું
પડે મુને, મારૂં જે છે નામ. ઉજેણીનો અધીપતી દેવ સરવનો દાસ; વીક્રમ વિશ્વમધુ
કહે, પ્રીતે આવ્યો પાસ. વાઘ કહે વીક્રમ નહિ, તું કે આપે અન્ય; તે દુઃખમંજનનો
દેવતા. મારયાનું નહીં મન. કોઈક જક્ષ કે દેવના, કોઈ તતાધીક પુર; બીજે કોણ
આવી મળે, મળવા મુજ હમુર સાખાશ હીમત તાહ, અતહીબળ તું આપ; સત્ય
નામ જે કહે નહિ, પ્રલોકાળનું ઇશ્વર આણુ સાચું કહું, કરૂં અંતી રાજ; જેમએ
દુધ વાઘણુ તણું, આવ્યો છું તે કાજ. પરદુખમંજન કારણે પય જેમએ પ્રભાત;
શીવ આજ્ઞા સાચુ કહું, વાઘ સાંભળ વાત. પય આપે તુજ માતનુ, તો જીવો આ
ઠામ નહિતર બે જણને હણું નીમેખ નરાખું નામ. હશીને બોલીઓ પય અહીથી
લઈ જાય; સમજ્યા આ નહીં આ સૂષીમાં, સુંઠ ન ખાધી માય. દુધ વાઘણનાં દોહ
યલાં, હુશ મોટી તુજ હોય. જ મુકુંજુ જીવતો, એહ ન પોચે કોહ દુખમંજન તુ
દેશનો ભાગે સઉની ભુખ. સજ્જને સારી નાખતાં લાગે મુજને દુખ કોટીએક બ્રહ્મણ
હણે, કોટી હણે કો ગાય, એવુ પ્રાયશ્ચીત ભોગડું, જેતે પય લેવાય. ખાટવાવ દેતાં
પાપ છે, અધીપત હણે અતિશ, મોટે મુકે જીવતો. શીવ આજ્ઞા મુજ શીશ એક. હા-
થનો તું નથી જેમ, ખાઉ ખીચી ધત મારૂં તળપ એક મુઠની, તો તુજ માથે મત.
પાર લેવા દઉં અમો, પ્રીતી ઘણેરી પેર. હજી હેત છે મુજને જે જીવતો જય ઘેર
વીક્રમ કહે સુણ વનપતી, નેટ વાત નીરધાર માંણ મસગી નાખવો, તેમ મુજને મા-
રતાં વાર. બેટી બાળક તણો, સત કોટી આ દીશ. પય લીધા વીણુ જે જઉં, બ્રહ્મ
હત્યા મુજ શીશ. કંક રાક્ષસ રણ રોળીયા, હણીઆ જેરી સાપ, કો વાઘ વીટ ખીયાં;
હુ તે અતીબળ આપવાર કેરલી મારતાં દાખુછું આ દીશ ખડગ વાવરૂં ખાંતથી,
પડે ભુમીએ શીશ આયુષ તુજ આવી રહ્યું જેહ તું સાચું જણ પાછો ઘાય ફરે
નહી, જેવું રામનું બાણ કાં બેકો બાળક થઈ; દાખવ દેહનું ભેર, લોંડી થાય કેમ
લુંડીયા શુંય કરે છે શાર. પુચ્છ ઝાટકી ઉઠીયા, ચિકરમ ઘાંટ. હાં હાં કહી વચમાં
ગંધ વાંચણુ વાઘની માત તું મારે જે એહને, તો પૃથ્વી રંડાય. મારે જે તુજને મુજ
જીવ્યું મીથ્યા. એ પૃથ્વીપત પુરપાત, તું પણ મારો પુત્ર; એ મુવે અવની જશે પુત્ર
ધરસુત્ર, રહે માત તું વેગળી, વાણી બોલ્યો વરત, શમ જશે કેમ માહારા, એહ
સર કેમ અરથ, રાજ કહે સુણ રિસપત, તુ નવ બોલે ફેર, વચન માહારૂં જશે નહિ,
હું સવાયો શેર, સવાશેર સવાયો શેરથી, નિમીશ ન રાખુ નુન્ય; વાત કરવા દેઉં
તુને, બાણ જેમોટે પુન્ય.

ચોપાઈ-વચમાં આવી વાઘણુ રહી, પુત્ર પુત્ર બે જણને કહી, મારા સમ કોવા
તજ કરો, વણુ મોતે શા મોટે મરો, તારૂં પયને એનું લોહી જેટલું મારા તાતને

ગણું તેટલું. દુધ શના શેર આપું આંચ. પાચો રૂઢિએને શેર પાંચ, એટલે બેનાં વચનજ પળે, દુધ લઈને પૃથ્વીપત વળે; કહિ લાત જે નારી નામ; રાજ કહે થયું મુજ કામ, નીશા બલ રાજએ થાપીયું પય રૂઢિયાથી તો આપીયું સંતોષી વંતો બુધ, લીધું વચે વાઘણનું દુધ; કરી પ્રમાણ તે પાછો બળ્યો, મીત્ર લાડીએ તેને મોકલ્યો સીંચ્યાવેલા રાત્રા માન, બેઠાં ત્યાં પ્રભાતે પાન. વિણ્યાં પાન વેલેથી ઘણા ભાગ્યાં દળીદ્ર માળી તણાં. સહસ્ર પેદી સુધિ તે ખાય, વળતી તેને શી ચીંતાય; રીતે પાન લીધાં શુભ પેર, આવ્યો રાય રાણીને ઘેર, નગરમાંહે જાણુ સહુ આજ, એ મહીપતી મોટો મહારાજ. દેવ રૂપ દાતા પુતળ. અધીક ભાગ્યથી આવિ મલ્યું, ઠામ ઠામ સડિ નરને નાર. દરશન કરવા આવે દરબાર, ધન્ય ભાગ્ય ધરતીનું ઘણું, પ્રયત્ન થયું પૃથ્વી તણું બાંધ્યા છે તોરણ બારણે, ચારે ઠામ વિવાહ કારણે. રયા કહે જલ્યો રૂડી રીત, પરણે આ પંથીને પ્રીત; વચન બંધાણી તે હા કહ્યું, કમળ મુચ તો કરમાઈ ગયું બેસારયા ચોરી જહરે; પુછ્યું નારીને નરૂપત તે તાહરે; શા માટે કરમાયુ મુખ ભાગે ધન્યર તાહરી ભુખ.

દોહરો—કરજોડી કહે કામની, ગરથ ઘણો છે દેશ; પરણાવો પંથીમો, વ્રજજ એનો વેશ છે કાળોન કુબોડો રોનાદિશે રાંક; આપો તો ઇશ્વર કહું મનમાં મોટો વાંક રીસ હોડો રાજ કહે, પ્રીતે આપ્યાં પાન; થયો પુરૂષ તે પ્રાકરમી વીકરમ સરખો વન. કામ સરખી કાયા થઈ, જોખનવંતો વેશ; ઈંદ્રિય સરીખડો, દિપક જાણે દેશ નીરખી હરખી નારીઓ, જાણે નળ એ હોય; ભાગ્ય ભલુ કહે ભામની, જોય કરતિ જોયે પૂત નહી તે રાય પેર. સુખ્યો તેણે ઠામ. જમાત્રરાજ એ તાહરો, કામસેડ શુભ નામ, મલણુ આપો છો મુજને તેહ કર્યું મેં માપ ખાઓ પીઓ સુખ ભોગવો, તે ઇશ્વર પ્રતાપ—આજ્ઞા માગે છે જેટલે, ધાએ ચારે લાગી તેટલે. અમ ચારેના પોચ્યા કોડ, હેત પ્રીતથી પુરી હોડ; મન ગમતો પરણાવ્યો પતિ, રાય તમારી રૂડિ રતિ; એક પુછું છું વાર વાત પછે જજે પંથે પરભાત, રાજ કહે અમાં શું કામ, પુઘવું હોય તે પુછો આ ઠામ.

દોહરો—વિદ્યાથી વધતું કિયું, લક્ષ્મીથી શી લહેર; ચીર્ણજીવિથી જલ્યું કશું પ્રીછું તેનાં પેર, કાજળથી કાણું કીયું, કાયાથી બહાલું કોણ; કવણ દુધથી ઉજળું ગોલ વખાણી વાણ. નીર થકી નીળમળ કવણ. કવણ તિમરથી ઘોર; કવણ આબુપણ હેમથી કોહોએ વાત એકોર, દાન થકી રૂડું કીયું કોણ પુન્યથી પવીત્ર; કોણ સલો પ્રહણ થકી, મહીમા કોહો તે માત્ર. નિકમ કહે વનીતા સુણો; મુળ વૈચારો મરજ; સંદેહ મન શાને કરો, ધરણિપત રાખે ધરમ. વિવેક વડો વીધા થકી, લક્ષ્મીથી રતિ લહેર; જશજલ્યો ચિરજીવિથી, પ્રાંનો રૂડી પેર, કાળે કપુત કાજળ થકી, તેનાથી વહાલી લાજ; દાન દુધથી ઉજળું, કુળ અજવાવાં કાજ, નરમાથ

નિરમળ નિરથી, અજ્ઞાનતાં મીરથી ધોર; ગુણ આલુષણથી ઘણો, અધીક એહ અ-
કેર, દાન થકી રૂડી દયા; પરમારથ પુન્ય પવિત્ર. બ્રહ્મ ભક્તો બ્રાહ્મણ થકી, મનશા
વાચાએ મીત્ર. પાએ લાગી પદ્મણી, વાર સાંભળી વાણ; શીખ માગી સંચર્યો,
પિકમવીર સુભણ, આવ્યા નગર ઉજેણમાં, ગડગડીયાં નિશાન; જશ બોલે બહુ
જયકા, લે લાખેણી લાહાણ. ભરી સભા લુપત ઠર્યો, મેદનિએ દીધા માન; જે
બોલ્યાતા તે પાળ્યું, પ્રિતે આપ્યાં પાન. સુખ મનાવ્યું સરવને, શાસ્ત્રીસકળ સભાય
એક થયો અવની વીરો, વાર વિક્રમ રાય કહે ભામીની ભોજ સુણ, કર્યાં કોટિધા
કામ; ત્યારે દુખભંજન પડ્યું, નવે ખંડમાં તામ, કહે પુતળી ભોજ સુણ, દુઃખભં-
જન એ રાય; એવાં પ્રાક્રમ જે કરો, ધરો સોહાસન પાય. એમ કહીને પુતળી આપે
ગદ આકાશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવિ સામળદાસ, શ્રોતા વક્તા સમજતા,
કહે કવી કરજોડ; સામળભટ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણજોડ.

વારતા ૨૨ મી કામધેનુની.

સુભગા નામની વીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાય નમઃ છપ્પો—શીવ સરીખો તાત, માત ઉમીયા
જેની, લક્ષ લાલ શુભ પુત્ર, રીઝ સીધ તનયા તેની, ક્ષેમ કલ્યાણ જમાત્ર, પાત્ર
અષ્ઠર્ષીઠ્ઠ દલદાશી, ત્રીદશ આદે દેવ, સેવ નવનીધ ધરવાસી. પીતાપંચાનંદ પ્રભુ,
ખંડાનંદ ખાંતે ઘણુ; ગજનંદ ગુણ આગળો, પ્રથમ ધ્યાન તેનું ધરું. દોહરા—ગીરી
જનંદન ગુણનીધી, બુધસાગર બળવીર; દાતા દીવ્ય દયાળ છે, ધમ ધોર ધરધીર
શ્રી બ્રહ્માસુત સરસ્વતી, મન દેયણ તું માત; વીશ્વસકળ વ્યાપી રહી, વાણી વેદ
વીખ્યાત. પ્રણામ પ્રીતેથી કરું, પુરણ બહુ પવીત્ર; પુરણ પરમારથ કરું, વાર વીક્રમ
ચરીત્ર. ચોપાઈ—શ્રી ધારા નગરનો ધણી. વીવેક ધણી છે વિદ્યા તણી; ભલું ભોજ
ભરતખંડે નામ; કરે કોટીધાં રૂડાં કામ. નવી વાતની દેછે દક્ષ, લેશ માંહે દે લક્ષ;
નીરમુખ કોઈ જયક નવ વળે, કલ્પતરુએ સફળે ફળે. બમણા આપે દલથી દામ;
બ્રાહ્મણ ભોજ પડાવ્યું નામ; નીત નીત કઉતક જીવે કરોડ, એ સરખો તો જવલે
જોડ. એક સમે સોની દ્વીજરાજ, ગયા એકઠા વીપ્રજ કાજ; વીપ્રે માંકલ્યાં રતનજ
ચાર, નામુકર ગયો સોનાર; માંહોમાંહે ગઢજ થયા, રાવળ રાજદુવારે ગયા; પ્રધા
ન ચીત્તથી ચુકી ગયો, વાડવને દેશવટો દીધો; પશુચરણ ગઢ પાસે ગોપ, દીડા
કારમો તેને કોપ; રાજ થઈ બેસે ત્યાં એક, ઘણી ચાતુરી વીવિધ વીવેક. ન્યાય ચુ-
કવ્યો કરી જતન, આપ્યાં વીપ્રને ચાર રતન; એહ વાત જણી ભડ ભોજ, ખરી
વાતની માંડી ખોજ. તેવ ચાતુરી કીધી ઘણી, સરવ કળામત ભુમી તણી; ખોદાવી
ભુમી રાજન, અવનવ એવું આસન રત્ન સોહાસન હીરે જડ્યું, આપ હાથ વીશકર-

માએ ઘડયું ભલે હેત ભુપત ભાવીયો, સભા મધે લાયક લાવીઓ. પંડીતને પુછી પુછી મહુરત લીધ, આસન બેસવા મનકુ ક્રીધ; તોરણ ભાંધયાં મોતી તણાં, કુમકુમ છાંટણાં ક્રીધાં મણા. શહેર મધે ક્રીધા બહુ દાન, જયક માગણને બહુ માન; નગર લોક સભા સહુ જોય, જોજો શબ્દ તેથી હોય. પાંચ પ્રદક્ષણા પ્રીતે કરે, જમણે પગ ધરણીપત ધરે. જોવા મેદની ઝાઝી મળી એટલે એક બોલી પુતળી; ભોજ શીહાસન ધરે પાય, એ બેઠાથી સુખ નહીં થાય. જુગતે ભોજે જોડયા હાથ, બોલ્યો તે સુભગાને સાથ; કોણ બેસશે એણે કામ. અ નરપતતું કોહોને નામ, કહે સુભગા સાંભળ નર નાથ, બેસો હેઠા જોડી હાથ. દોહરા-પ્રીતધરિ કહે પુતળી, સુભગા સુંદીર નામ; વી-ખાણ કહું વીક્રમ તણું, કરી ગયા જે કામ ઉજેણ ગામનો અધીપતી. દેવ અશ તે દેવ, ચતુરરાજ ચક્રવેકરે; સદગુરૂ રૂડી શેવ. પરદુખ ને પરમારથે, પર કાજે દે પ્રાણ પન્નારી સહોદર પ્રાક્રમી; વીકરમ વીર જણ. સભા ભરી સીંહાસને, બેઠો છે એક દીશ; એટલે ગોર પોતા તણો અતી દિધી આશીશ. કોટી કલ્યાણ તારું થજે, નીત નીત પુન્ય પ્રતાપ, સદા શીવ સન્મુખ હજ, આજ શકતીથી આપ.

ચોપાઠ-વીપ્ર કહે સાંભળ રાજન, માહરું જતરા ઉપર મન; કરો રાજ તમે વાશીએ, અમો વાસ કરશું કાસીએ; ખાધું પીધું અતી આનંદ કહું, મનવણા રશી ઉપર ધરું, રાયે શ્રી ક્ષણ આપ્યું હાથમાં, પુછ્યુ સભા સાથમાં. આપી ખરચી રત્ન અમુલ્ય, શુભ ચીંતામણીને રામતુલ્ય. કાંઈક આજ્ઞા બીજી કરો; મહારે વીપ્ર તણો આશરો. દોહરા-બ્રાહ્મણ તુળશી પીંપળો, ગાયને બીજી ગંગ; એથી અદક બીજી નથી, સદા કરજે તું સંગ, ગોર તે ગામાંનર ગયો, રાજ લાગી રીઝ; પ્રીતે સેવું પાંચને, ખાંધી શ્રદ્ધીતું બીજ. પાંચ સહસ્ર વાળ્યા પીપળા. ઘેર ઘેર તુળશી વન; ભાવે પુછે બ્રહ્મને, સોંપી તનમન ધન, ઘણી સેવના નિત્ય ગાયની. માંડી અપરંપાર આખા દેશ ઉજેણમાં, ગોચર કામો કાર. શિતકાળે સેવા કરે, હરિચીરની નેહ; ઘણા કરાવે જોદડાં, ઢાંકે સઉની દેહ. ઉનાળે આનંદમાં નીર ભરે નવાણ; સાકરના શરે ખત કરે, પાયે ઘણે પ્રણામ, ચતુર માસમાં ચાકરી ધરમશાળા ધર ગામ; રૂડા રાજ-દુવારથી; ધેતું રહેવા કામ.

ચોપાઠ-ચઉદ લાખ ગાયો નિત્ય ચરે, સકળ લોક તે સેવા કરે; એક દીવસ શી-રોમણી સાર, મગસર સુદ ચોયને સોમવાર. શિવ મહિમાના વ્રતશું વેશ, આચરે સરવ ઉજેણી દેશ; પ્રદોશ સમે જોશીવ પુજાય, લાખ પુજતમાને શિવધાય, પ્રદોશ પુ-જન મહિમા ઘણા. સસરથ નમ કો કહેવા તણો, બધાં વરસ તણા જે વ્રત, પ્રદોશ પુજવાથી વળે તરત. શોભ પ્રદોશ તણું ક્ષણ હોય, કળી શકે નહીં મહિમા કોય; એવું જાણી મહિમતતું મન, શેહેજ કીધું શીવપુજન. પરિબ્રહ્મ સંતોષ્યો ખુબ વેર, જ્યાં માડ્યુ પોતાને ઘેર, સેવક કો નથી ત્યાં સાથ, ખડગ કાહલું છે એક હાથ.

આવ્યો વાટે વરહથ વિર, આય બરાટે શિખાતિર; ભાંભાં કરી પોકારે ઘણું. કાને વચન સુણ્યું તે તણું; મયો રાય તે પાસે વળી, દીઠી આય કાઠવમાં મળી; બધુ બુ-ડ્યું કાઠવમાં અંમહિયી કોટ કરિ શુભ અંમ દુઃખ પામતિ દીઠી સૌય, કાઠવ માંહે મળી છે આય; પલક એકમાં પહોતો પાસ; સેવક પ્રીતે તેડયા પાસ આપ હાથે અ-વંતી રાય, કાઠાડી કાઠવમાંથી આય; દિઠી દામની તેને દેહ, નરપતને બહુ ઉપન્યો નેહ. ઉપડાવી મુખપાલ ધરી, લાવ્યો મંદીર કોઠે કરી; ઉબ્ધ કર્યા મંગોદર નીર, શુદ્ધ કર્યું તેનું શરિર. આપ વસ્ત્ર લુછ્યું અંમ. શુભસ્થાનક આસનનો રંમ; પેલ પથરાવ્યા શેઝ્યા તણાં, ખાણુ દાણુ ખવરાવ્યાં વણાં. અમુક આભુપણુ રત્ને જડયાં, ઘણા મુલકથી હેતે ઘડયાં, બગવા પાંખ જેવી છે દેહ, નરપતને ઉપજે બહુ નેહ, નાહાની શીમડી નાહાના ચરણ, ઉદર અંધે ઘેતુનું ધરણ. રૂક અતી રળીયાણું રૂપ; ભાવ ધણો ધરે મન. ભુપ; જીવ થકી વહાલી તે આય, પુજે પ્રીતે લાવ્યો પાય. વાહાણામા બોલાવા વળે, સાંજે તેડાવા પથે પળે; જોવા સરખી થ ઇ તે જત્ર, પુજવા જોમ પવિત્ર પાત્ર.

દોહરા—એક દિવસ સંધ્યા સમે. ધેર નઆવિ આય; ચાટ જીવે સહિ વલ વલે, આકુળ વ્યાકુળ થાય; વાડ ફીરતી વીકમ તણિ વ્યાપી દેશ વિદેશ. નવખંડે શુભ નામ નીધ, નિરમળ એહ નરેશ; સ્વર્ગ માંહે શોભા થઈ ઇંદ્ર અધીપતી જ્યાંહ. વ-ખાણુ થાય વીકમ તણાં, સભા ભરી છે ત્યાંહ; કો કહે અરેજીન અવતરયો; કો કહે કરણજ ઇંદ્ર, કો કહે પરશુરામ છે. કોઈ કહે હરીશ્ચંદ્ર, સતચાટી કો એ સમે, દ્રઢતા નહિ મન ફીર. શુરપુર સામઠ વડો નામ, રખણુએ નીર. લકતી કહે બ્રાહ્મણ તણી, પુજે ધનવંત આય, પ્રાણ આપે પર કારણે. પાછો ન ધરે પાય. ઇંદ્રન એવું સાંભળી. ચઢી ધણેરી રીસ, પગથી જવાળા પ્રમટી, જઈને ભેદુ શીશ કામધેનુ તેડુ કણું જ અંતરીક્ષ તું આપ; છળ પાડો એ રાયને, સેજેદાને શ્રાપ. ધેર ધેર જો પારખાં નાખી જો તુ મન; બાળીને પ્રલે કરો. જે ચુકે રાજન, સત્ય ચુકાવું કે શ્રાપ દે, કે લે એના પ્રાણ; તો કર નહાલ નીમેખમાં, લક્ષ કોટીવા લાહાણુ. કામ દુરમા કોપે થઈ, જાઈ રાખેલો લામ; બેદ નહિતમ નવ હાથ તો; વશ ધરયો છે વાઘ. પુછ પ્રાપ્તી. એક મુજે પેર, શેર વન ચરિત્રની આવડી, તેને લીધી ધેર; રૂઝી તે ધરણે પડી, એક ન મુજે પેર. પડી હાથ પાપી તણે; કેમ જોય તે ધેર, કામધેનું બહુ કરમરે મેલ મુને મહારાજ, ગડી એકમાં ધેર જઈ હવડાં આવું આજ. વછધેર દિન દસ તણે, બાળક છે નર બુદ્ધ; કહે તો તેને જઈ પાઈને આવું દુઃખ; કાલા કુંવર કોડા મણે, જોશે મારી વાટ, તરશે ભુખે તળવળે, માગુ છું તે માટ. નથી કોઈને ભોળ-વ્યો, નથી ખાતો તે ત્વણ; માટે જડે વિભ્રમથી, નારયે પામે મરણ. મન માંડે તેમાં રહ્યું; પ્રીતે વળગ્યો પ્રાણ; એક ઘડી અજગો રહે; તો લખ દિધા લાહાણુ.

ચોપાઈ-દેવાંથી બીજું નહીં દુખ અગ્ની આપળ બીજું સુખ; સુખ આમળ બીજું શા ભોજ, સાચા આમળ શા શોક; જુઠા માનવીથી બીજું શું જન, મહીપ-પતથી બીજું શું માન. ગંગા આમળ શોવ શોક; જુઠા માનવીથી બીજું શું જન મહીપતથી બીજું શું માન. ગંગા આમળ શાનાં નીપ, ત્રણ વેણી આમળશું તીર; તાવ આમળ બીજે શા તાપ; દયા આમળ બીજું શું થાય, દયા જોડે બીજું શું દાન, તીલોતમા આમળ નહીં તાન; રામ આમળ બીજું શું નામ, પુન્ય જોડે તે કુણ કામ, રીઝ આમળ બીજે શા રામ; ભાવે આવે તેમાં શા ભાગ. હીમ આમળ બીજા માત, વમ્ર આમળ નહીં કોય વિખ્યાત; અન્ન આમળ એસડ ભરામ આમળ બીજું શું મસમસુ. શેર આમળ શી શેવ, ઇશ્વરથી મોટો કોણ દેવ; લુણ આમળ બીજું શું રૂપ, ગુણની જોડ ન આવે રૂપ. વેઠ આમળ બીજાં શાં ગીત, લક્ષ આમળ બીજા શી પ્રીત; હા નહીં મેં પૃથ્વી તણી, પુત્ર શું માં પ્રીત ધણી; તેહ પુત્ર મોકલ્યો પા-રણે, જવા દે તેને બારણે, ધવરાણું તે સારું સ્થાન, દયા કરિ આપે તું દાન.

દોહરા-ધેણી કયાં થઈ જાવડી, કરે કોટીધા ઉપાય; છુટે નહીં તું હાથથી, મંદીર નહીં જવાય. ચોપાઈ-સુખ્યા જનને ભોજન મળે, તે કેમ ભુલ્યો પાડો વળે, તરસ્યા આમળ રહે કેમ નીર, નાજા આમળ રહે કેમ ચીર; તરકર આમળ રહે કેમ દાન, કપુતથી કેમ રહે કુળનું નામ; ગંગા નાહાથી કેમ રહે પાપ, અકલ જુઠા એ રહે કેમ આપ. જીવતી આમળ રહે કેમ જોર, રવિ આમળ રહે કેમ ધોર; કબુદ આમળ રહે કેમ પરમ, લોહી આમળ રહે કેમ ધરમ. કરપી આમળ કીરતન નર રહે, મનને પાવક તે કેમ દહે, શાસ્ત્ર આમળ કેમ રહે સંદેહ. નીંજા આમળ કુંજર કેમ જાય, વાઘ હાથ ન છુટે ગાય; ઘણી પડી છે તારે ગરજ, એછી અકલ કરે છે અરજ; સુખી છે ઘરમાં ભામની, તો કેમ જવા દેઉં જમની. જો ભાઈ મુકે ચીન ઘડી, ધેર જઈને આવું આ ઘડી, તે વાતે પ્રતીજ્ઞા કરે, દુવાચા સત્ય વાચા ધાર. ચંદ્રચૂં જો સાખ, સાચા સમ ખાઉ લખ લાખ; જો મનડુ માને તાહર, તો કહ્યું કરજો માહર. ચરચર ધુજેછે પ્રાણીઓ, વચમાં શ્રી ઇશ્વર આણીયો; બાહણ થઈ ના આણે ભરાંત કરે અળક્ષા ભક્ષ એકાંત; સંઘ્યા સ્નાન વીતા જે જમે, મુરખ થઈ ડાહ્યાને દમે; જઈ ચોરે ચાડી ખાય, ગુણ પછવાડે અવગુણ ગાય. અતી જુઠાં ચડાવે આળ, બાળે નહાનાં રમતાં બાળ; સ્ત્રીવધ ગૌધન જે જન કરે, થાપણ પારકીએ જે ઘર ભરે. મરમ વચનના બોલે બોલ, કરે ઘાત દેધને કોલ; દુભે જે પીતાને માત, વિ-શ્વાસ કરી પછે દે ઘાત; જુઠાસમ ખાઈ લે શીશ, વચે વચમાં રાખે ઇશ; કરે વીધવા કેરો સંગ, નહાતાં જીવે ઉઘાડી અંગ; જોરાવરી કરે જે ભર, ગરભ ગળાવે દારણદાર. મળ્યા સંગાથે મોટમ કરે, અહંકાર આપ અદ કેરો ધરે; વીખ દઈ જે વાળે વેરાક-જુહી તેથી કરે જે કેર; એવા શમ કરે ત્યાં ગાય, રાખ આડળ વ્યાકુળ થાય; કરે

મધે લીધો કઠાર; આપ એકલો આવ્યો બહાર; પગલાં જોતો જુગને મય, બો નવ ગણે લેખા માંદા વાળી ઘાટડી અંગે ઘણી, આવ્યો આપ ઉજેણી ધગી; દીઠો શાર-દુલ ત્યાં તો શેર, રહ્યો ખાચને તેતો ઘેર. ધેનુ' પામતી દીઠી દ્રષ્ટ; અલ્યા મેલ એને પાપીષ્ઠ, એમ કહિને સમરયા ઇષ્ટ.

દોહરા-કહાડી કટાર કોપે થયો, કિધી આંદે દોટ, નરપત નીલટ ત્યાં જમ રહ્યો ચીતનને કરવા ચોટ. શું મારે એ રાંકને, છુટી જાઓ આજ, બળ હોય તો તુજમાં તે દખાડો આજ. ચોપાઇ-રાંક સાથ કરવી શી રાડ, પડતર ખેતરને શી વાડ, ઉજડ ગામને તે શી ઘાડ, રોમ વીના શી જોવિ નાડ. ઉજણ કાળમાં હેશી ટાઢ. ઉજડ ધર-તીમાં શાં ઝાડ; મરિખ પર શો મજખ ઘેર, નાગી પુતળી પાસે શો ચોર. શામા ધાય તો બણું શુર, નહી તો ના મરહનું તુર; વિપ્ર તેજે બણે મુખ વેદ, ક્ષત્રી તેજે રાખે દેહ ખેદ. નારી તે જે નરશું ભણે, માણસ તે જે કાળે પળે, નરપત તે જે બોલે ન્યાય, કવિ તે ગુણ જોડીને ખાય; રાણી જાણે હોય રૂપ, તોયે પડકાર્યાં આવીને જીવ; દુટ્ટી જોયો હોય દાસ, તો તે રહે ધેનુને પાસ. ઇયાં રહ્યાંથી નહીં ઉમરે, કાયર થઈ શા માટે મરે; કાયર નાર રંડાપો કરે, કાયર નર હીમત નવ ધરે; વણીક આસરે મન વેહેપાર, કણ્ણી ઓસરે તે ભાર; ચોર ઓસરે મરતાં માંદ, વીપ્ર ઓસરે નહીં ન્યાય; પટેલ ઓસરે લેતાં લાંચ, યુગલ ઓસરે દેતાં આંચ. ક્ષત્રી લોહી રૂખીને બીચે શુરો થાય તે અવસર કીચે; નાંદે છુટકો આમાં નથી, કાયર શું મહેવાયે કથી; કુળ ધર્મ તજે નહીં કોય, માખાપમાં નવ અંતર હોય; દુરજોધન મુખી મામ, શોએ માંધ વ સમાગ્યા કામ. રાવણે નર તણ્યો લંક, તો ખોયું રાજ બચું વંક; હરીશ્ચંદ્રે ન મુકયું સત્ય, રાખી પરજી કેરી પત. જીઓ પ્રાપ્ત એની જે ઘણી, કાયર સત્ય કાં મુકે પોતા તણી; થયા માટે એ બણું, શુરો થાય તો હવડાં હણું; કાયરને મારયનું પાપ, અકવ વીચારીજે તું આપ. દોહરા-કહે સારજીવ રાચણ, પ્રથવિપત ભુપાળ; પાટલાવ નવ ફીંજીએ, તું પ્રજા પ્રતીપાળ. પ્રથમ નાંખ પ્રથવીપતી, ચીત ધરીને ચોટ પછી મહીમા જો માહરા, દાખડું તારી દોટ. કઠણ વચન કહ્યાં ઘણાં, ઉભો આપણે ઘાટ; તે સરવે હું સમજ્યો, ધેનુ મુકવા માટ. એ બક્ષ છે માહરં. જેમ તારે અન આપ; તે હમારે મુજ મનથી, નથી બેસતુ પાપ; જ પુરમાં પાછો વગી, ન છવડા શું વેર; પલક એકમાં પ્રીછશો, શીદ વધારો વેર.

ચોપાઇ-રાજ કહે જખ મારે તું, પ્રથમ ચોટ કરે નહી હું યેનુ સામા કરશો દ્રષ્ટ, કટાર વાગશે પામશો બ્રહ્મ, ઘડી એક એમ વાત થઈ; વાધે વાત વીકમને કહી મારે ઘેર નારીને નેટ, પાંચ માસનો મરજ છે પેટ. બીજે એક કુંવર ધાવણો; લાડક વાચો અતી લાડણો. આ દીનથી નર પામ્યા એ હાર. ભુખ તણો ભરાણો ભાર; દેહ સરવે વેઠે છે દુઃખ, એ સરવે ભુખે ભુખ, મેહેણાં દીધાં નારિ ઘણાં, વાગ્યાં બાણ

તે બોલજ તથા, પરણ્યો થઈને ભરે પેટ, તેના જીવનરે ઉઠી વેઠ; વીનતાનાં જોકરે વખાણુ. પુરૂષ નહીં તે પરકથો પહાણુ; શેવક દેખતાં સ્વામી મરે, સ્વાન થોનીએ તેજ અવતરે, પુત્ર છતે દુખ પામે માતા, તેના મરણ મળ્યાથી ધાત, અધિપતીની નવ આણે આણુ, જીવત મૃત્યુ થયો તે પ્રાણને. તનને તાત લડાવે લાડ. તે પીતામ-યો વનપાડ; શિષ્ય આમળ કરે ગુર કામ; નીચ નીરમળ મુરખ તે નામ; કહયા ક-બોલ કામનીએ વરત, ભુખ થકી ભગ્ને મરત. પાપ કરે તે પેટ કારણે, દેશ વિદેશે બય બારણે; કાસદ હીંડે દીનને રાત; મજૂર ભાર ઉપાડે ભાત. મુકે તહાણુ અર-ણ્યવને તિર, પેટ કારણુ જઈ પડે નીર, ચોર ચોરથી, સુગી ચડે, ભુપત ભુમીમાટે નડે; મરાસ મામ તરે વાળે વાટ, માઠો કરમ તે પેટજ માટ બ્રાહ્મણુ નીચે માંગે બી ખ, શાણા થઈ દેહે શીખ, નીચ ભોજન કરે બારણે; પાપી પેટ તે કારણે, કંઈક કાળ નર નરકે પડયા; જુહુ બોલીને વડયા. જાણી દે ગોત્રીને ઝેર, પરધન પેટનિ પેર, રાજ પ્રજ રધયતને રાંક, પરભાવ્યા આડે આંક. છપ્પો-પેટ ભરે પ્રપંચ, સંચ સોએક મનમંડે; પાપ કરે પરબય, રધયતને ડાંડે. ખુવે રણમાં રહે શીશ. ચોર સુ-ળીએ જઈ બેશે; મુકે ઘરઘરનાર, દાર પરદેશે પેધે, ભાર ઉપાડે ભાવથી તજે કામ સ રવ સુખનાં, કહે સામળ સંજેમ તે; ભારે દુઃખ તે ભુખનાં.

ચોપાધ-વાધે એવાં કહયાં વિવેક, સાંભળરે કહુ અધિપત્ય એક; પરદુખમંજન કહે છે તુને તો નીરાશ કેમ મુકે મુને, તાર નામ કરે કેમ કોક; જુહો જુહો કહેશે લોક; સહિ લોકમાં તાર નામ, કરે કમ તે ફેકટ કામ; મહુ લોકનાં ટાળે દુખ ભામ અમારી ભુડી ભુખ; મોટે કોળીયો આવ્યો માહરે, કેમ રડુ થારો તાહરે; કીરતિ સાં-ભળી તાહરી ધણી, ભાગે ભુખ ઉજેણી ધણી; આઠ દીવસની લાંગણ ભાગ આલ-વને અમારી આમ, એ માંસ ખાવા દે મુને, જીવ્યીક થઈને જાયું તુને, કઈને તેં આપ્યાં ઘરમુત્ર. કઈના તેં પરણાવ્યા પુત્ર, કઈના દુખ કરાવ્યાં તાજ. કઈને તેં આપ્યાં રાજ; સદાવરત વળાવી વાટ, ધણાં કરાવ્યાં પાણીઘાટ ધણાનાં વસાવ્યાં વતન, ધણાને આપ્યાં રતન; ધણાને આપ્યાં જીવતદાન; કમ શાણા આપ્યાં સનમાન, એવો નર જાણી માગીએ, ભુપત ભુખ મારી ભાગીએ; નીરાશ કરશે આ કામ, તો પર દુખમંજન ખોશો નામ.

દોહરા—રાજ તો સંકટ પડ્યો, નાતે કેમ કહેવાય; ધેનુ મારવા કેમ દીજીએ પાછા કેમ વળાય. વાલ વટે તો મરિએ, જો સામો થાય મુર; ખચકને કેમ જીતીએ બય નામનું નુર. ઘેર જવા દે ગાયને, મેહેલ એનો તું ખ્યાલ, ભાવે ભક્ષ મુને કરો, માંસ ધણેશે માલ. અમરત દેહ અતિ ધણું, ત્રપ્ત થશે તુજ તન; અજર ન કર એ વાતમાં; મહીપત કહે મુજ મન; વાલ કહેરે વિર સુણ, ધેનુમાં બહુ ભાર, નેક પુરૂષ તુ માનવી, એક તણો નહો અહાર, તણે તરફડીએ ભુખ્યા એક નાર એક બાળ;

તે માટે હું આવીશો, ઘાંચીભરી મેં ફાળ. ચોપાઈ-નરનું માંસ તે ખાએ ધાર, એ વાતે તો નહીં વહેવાર; તુજથી ત્રપ્ત હું નવ થાઉં, આપે ધેનુતો લક્ષ જાઉં, રાજી કહે સાંભળરે કરણ. તમો ભુખ્યા તારે ઘેર ત્રણ. હું મારી રાણિને પુત્ર; તુજને કેમ ભાવશે. રાજ કહે તેનો લે કોલ, બોલું સાત પરિયાને બોલ બોલ્યું અબોલ્યું બે હું કરું. સાત જન્મનાં સુકિત હરું; ઘડી એક બે બેઉં વાટ, મહિપત જે સત્યવાદી માટ. નીરાશ થઈ પાછો જાઉં આપ, દીલથી દેઉં તુજને શ્રાપ; નેણે વચમાં આણ્યા ઇશ, ઘડીકા જેમાં આપું શીશ. વીક્રમ ધેનું મુકાવી વળ્યો, પલક એકમાં મંદિરપ-ળ્યો; બાંધી ધેનું ઠેકાણે કામ અન્ય ન બાળે કોએ કામ. તેડયો પુત્ર આપ એકાંત, ભાગી મનની સરવે જ્ઞાંત; જિગત વાત માંડીને કહી, નિશા આપ કુંવરની થઈ ધન્ય ભાગ્ય આપણુ એહ; પરાકાજ આવે અરથ એ દેહ; વાર કરો નહિ એકે ઘડી ઉડ્યો ચિત્ત આખડીએ ચડી, તમે પછવાડે આવજો, મુને મારીતેડી લાવજો; ઉડ્યો એમ કહિને તન, મરવા ઉપર અદકુ મન; સાબાસ કહી તે રાજ ગયો, નારી પાસે નરપત રહ્યો. વીનતા સાંભળ મારી વાત. વેચી છે મેં આપણી જાત; અજર થશે ઘડી બે આપ, તો શીવ વચમાં દેશે શ્રાપ; દેહ પડેરહે વનિતા વરણ તરત ચાલો અતુરા અરણ કોને વાન કહી નહીં કરણ. અન્ય અન્ય આલ્યા તે ત્રણ; ઠાઠ ઘડીમાં દીડું વન. ઘેર ઘટા જેવા હોય વન. ચંદ્ર વહની જેવી ચીંતના, રામારૂપ રંભા રિંતની, શુભ સકોમળ સુંદર રૂપ. આમનીકા ભલપણું ભુપ; લક્ષણ પદમની કરાં લેશ, ભુવતી રંભા જોબન વેશ. પરમારથ મરવા કારણે, આતિ અરી તણેખારણે સપુત સુંદર સકળ સુબલ, જેવો આપ ઉગતો ભાણ; અવનવો જેમ હોએ ઇંદ્ર તારા મંડળમાં જેમ ચંદ્ર, વરણ વાયુ કે કુળ કુબેર, આળ્યો પુત્ર જ્યાં બેઠો શેર; એક હતો તેવાં છે ત્રણ, કહે વીક્રમ સાંભળરે કરણ. કહે તારી વાંધણનેઆજ, રાણી ભક્ષણ એ તારું કાજ; કહે તારા કુંવરને મુત્ર. પેટભરીને ખાઓ પુત્ર; તું તો મારી બુવતી બેડ, કરો ભક્ષ પોએ મન કોડ. અંતરીક્ષ દેવ રહ્યા સઉજેય, એવા સત્યવા-દી નહીં કોય; એ કેમ રાખે છે ધીર સઉ સમરપે કેમ શરીર, કહે વાવ સાંભળરેભુ-પ, રૂડાં અતિ રદોયાળાં રૂપ; એ અમે નવ મારયા જાય, ખાંતે એ માંસ કેમખવાય પસુ વખતાં અમને નહીં પાપ, એ અઘટતું કરવું આપ.

ઠાહરા-રાયવે કહ્યું કર માહર, આપે આપો અંમ; હેતે આપો હાથથી, તવ રૂઠો રહે રંમ; નિકરતો ખાઈએ નહીં નિરાશ થઈશું નેટ, ભુખને કુખે મરી જશું પિડા ધણેરો પેર કહે રાજ ભલુ કહ્યું, કાત્રીનો અવતાર; પરકામે પડે આવતાં મુ-જને શાનીવાર, આમળથી કહેતા ખાપીએ, પાળીએ પોતે વરત, બોલ અલ્યા બહા દુર થઈ, ખેંચ્યું ખડખડ તરત. પદમણી કહે પ્રથમ વઢો સારો અક્ષર મુત્ર; ત્યારે પેલા આમળ થયો, પેટ તણો જે પુત્ર, ચારફલ કહેરે સાંભળો, બે પરકો કુખે પેર;

તો તો તન નવ કાપશો, બચો તમારે ઘેર, રાણી કહે છે મું લાવે તારે મન છે રીસ
મારે હરખ વિવાહ સમે, મળશે શ્રી જુમદિશ, કોટી કલ્પ રહુ એકઠાં; સ્વામી સુત
હું સાથ, સ્વર્ગ તણુ મુખ ભોમવું, આપણા અંગ પ્રતાપ. તન રહે જે ત્રિલોકકહે,
સરસ ભોમવું મુખ; વધકુંઠ ઉપર જમ વસુ, જે ભાગે તારી ભુખ. મહિપતને તું
બલે મળયો, બલે મળી એ ગાય; બલે ભુખ લાગી તને, સહજ અમને મુખ થાય
અધિક નામ ચવની વિશે, નામ તીહાંતો હોય; પ્રાણ આપે પર કારણે, નાશ કરે
નહી કાય એમ કહીને આપને મેલે ધા ને શીશ; હાં હાં કરી કર જાડીઆ, આપ
ઉમીયા ને ઇશ; વાત અલોપજ થઈ મયો, કામધેનુ મુખ કામ; શાક્ષાતકાર કે સુંહરિ
આવિ તેણે કામ; માગ માગે મહિપતી. દેખાડું દરશન; ત્રિદશ દેવ વરાતાહરે, પર
મેશ્વર પ્રસન. પુષ્ટ વષ્ટ પુરણ થઈ, જેજે શબ્દજ હોય ઇંદ્ર આદે સહુ દેવતા વિમા
ન ચડિને જોય, ધન હીમત મહીપત તણિ, ધન્ય ધરણી ધરમુત; ધન્ય ઇષ્ટ ઉપાસકા
પટાવધન પુત્ર; સાબાશ સાબાશ સઉકો કહે, ધન ધન તુજ અવતાર; કળભુમમાં તું
કલ્પતરૂં, દેવાંશી દાતાર. મહિપત માગ તું મુજ કને, જે મન ઇચ્છા આજ; તે મુખ
આપી સંચરૂં, લેશ ન ધરશે લાજ.

ચોપાદ-નરપતે જુમતે જોડયા હાથ, બોલયા કામધેનુનિ સાથ, સકળ મુખની
મારે મોટ, અલખત માંહે કણું નહીં જોટ. તે સરવે તારે પ્રતાપ, અક્કલવંત માંહે
આપ; ચતુર છો તો ચિતમાં ચ્હાઓ. જેહ મમે તે આપી બચો કામધેનુ કહે મુણ
મહારાજ, વરદાન એક આપુછું આજ કામધેનુ તારે ઘેર ખાય, એનો મોટો કરૂં
મહીમાય. એ આવ ઇશ્વર અંશતિ, મોટાં ભાગ્ય મારા વંશનિ આજ અમારિ કષ્ટ
પડિ, તે વરદાન આપું આ વડિ; પૂન્ય પદારથ તે તાહરૂં તેણે વચન થશે માહરૂં;
એહ ખાય તણું ધી ખાય, રક્તપીત જોતામાં જોય પીએ દુધ મોડિ મન મોડ. સત
વરશનો બચે કોડ; મુતર છાંણુનુ મરદન કરે વ્યાધી અષ્ટાતર સત હરે. માંખણમાં
જે અંજન મળે, અધો સાત જન્મનો ટળે, મોદ ગાય તણો મસમશે. મહા લક્ષ્મીજી
વાસોવસે. રહે શેવા કરે કારણે, વંજાપુત્ર પામે પારણે; એવાં વરદાન એલોકીક
દીધ, અંતરિક્ષમાં ત્યાં કીધું સિદ્ધકી લીડ પડે સંભારે તમે, એક પલકમાં આવું
અમે; વાર લાગી તે કરતે વાત આવ્યા ઘેર તે અરધી રાત તે કો અન્ય ન બણે
વાત, માત પુત્રને ત્રિએ તાત; મોટો પુરૂષ મોહોડે કેમ કહે, લક્ષ્મી લોક ખીજ શું
લાહે, વેદના તે સજળી વામીયા. પાંચ પદારથ એ પામીયા, પુન્યે પુન્ય તો વધતું
બય, નીત નિત વ્યાજ સવાયાં થાય; રાજ રાજ એ રિતે કરે, પ્રભુનું મુખ દેખી
હરે. દોહરા-એક સમે સભા ભરિ, બેઠો વર વિવેક; એટલે વિપ્ર વિદેશથી, આવિ
પોહોતો એક. તોના એકનું તુમડું ફાટાં વચ્ચે અમ; મોટી કરમાં લાકડિ, સામક
નહીં કે સંખાતો ધરમસ આવિયો, સભા મધે સમીસ, કર પસારિ એ કહિ; બધી

પતને આશીશ. જાવત મંગ તરંગ જળ, જાવત નરમહા નરિ, જાવત દિન કર
 ફુહી અતી, અવીચળ વિક્રમ વીર જાવત ધરાધરણિપતી યાવત અંધ આકાશ;
 યાવત રામ રામા સરણ, પૃથ્વીપત તુજ પાસ, અધીકાર અદેખા તણે, મુરખ સાથે
 મેલ; કિરતી કર હીણ તણી, ખોટા સાથે ખેલ, લાગી ઉપર ભાવ હો, જોગી સાથે
 જોર; વાણિ હો વર વાડીયો, નીત વશો નિત ચોર, આશીષ અધીક એવિ કહી,
 કથન સાંભળ્યાં કારણ અધીપત સામે ઉઠિયો ચીત ધરી વંધા ચરણ. વાસ ક્રીયે
 વિપ્ર વસો કોણ રાયને દેશ; કયાંથી આગા કોણ હો કયાં કરવો પરદેશ રખે રાખે
 મન ચોરતો, કહો જે મનતું કાજ; લેશ માત્ર લોકો તણી, મન ન ધરશો લાજ વિપ્ર
 કહે વિક્રમ મુણે, નથી વાતવિવેક; કરવત શીર મેઢ્યા તણિ, કર તું ચીઠી એક, કોડે
 મયો હું કાશિએ, કરવન લેવા કાજ; પાછો તુજ પાસે પરડીયો, રઝળ્યો બહુ હું
 રાજ ચીઠી માગે-રાવળી, હાપ નિશાની પુત્ર; વસા આપો લખી સો; તો કર કામ
 હું તત્ર ચોપાઈ—રાજ કહે સીધુ હીલએ, પ્રભાત સમે ચીઠી હીલએ; રમાડી
 જમાડી રાખ્યો રાત એકાંતે તેડ્યો પ્રભાત. શાલીંગરામની સેવા ધણી, પોથી અંડિ
 પાઠજ તણી; પુલ અરચ્યા મેલિ પાસ, વળતી વિપ્રને તેડ્યો વાસ. કહો કરવત
 મેયો શે કામ, છળી સાસનિ શાલીંગરામ; તેમાં જે જુઠા ગુણ માય, તેનું કરવત
 એળે જાય. બાંક્યો વિપ્ર વિવેકે કરી, આઘ વાત સાચી ઉમરી, દાશ ન દેશો
 એમાં મુને. ધૃતર આણુ સાચું કહું તુને. કનકકુંડ અમારું ગામ. અંદ્રસેન રાજતું
 નામ; દાતા કરણ સમાને તેહ, પ્રજા ઉપર અદકો છે તેહ. દાન પુન્ય કરે છે ઘણાં
 લાડ લડાવે રચયત તણાં, રામ સરિખું તેનું રાજ, અસત્ય અન્યાય તનથી તાજ.
 કન્યા એક ઘેર રૂપ નિધાન. વિવિધ પ્રકારે કરે વખાણુ મ્રમનેની તેકટી લાંકનિવવિશ્વ
 વખાણે તે વંકનિ. દીસે પદમણિથી તેવડિ; સ્વએ વિષાતા હાથે ઘડિ, અંદ્રવન
 છે મો તેહનું, શું વખાણુ કરું દેહનું, બેઠી માનનિ તે માળીએ; ગોખ જડિત રૂડે
 જાળીએ; જેમ આકાશ માહે વિજળી, જાણે કેળ વાડિન કળી. ભર જોખન મછર
 માતરા. જીવતી જોવાનિ જાતરા.

દોહરા—તે રાજ રીજ્યો ઘણું; કન્યા જોઈ કરોડ, કયાંથી વર એવો મળે, જીવતી
 કેરી જોડ, દેશ વિદેશ ખોળાવિએ, રાજ પુત્ર કો રૂપ ચિત્તમાં તે ચિતાં કરે, ખાંતે
 પાડિયો ભુપ. ચોપાઈ—એક વખત રાજને ઘેર, હવે પ્રિય તું મારિ પેર, આઘ થકી
 અમો, પુછાછો તો મુણએ તમો. એંશિ વરપનો છવે બાપ અંધો બે આંખે તે આ
 પ; રક્ત પીત મળે છે અંજ, હરનિશ પડિ રહે પલંગ. મોડિ વરપ અઠોતેર માત,
 વધરામ જીવતિનિ જાત, બધે અંગે વાગ્યો છે કોડ. ઉઘ કરમ જવરણાં જોડ, ન
 મળે વજ્ર ઝાલે જે હાથ, એ દીવશ અંન નહિ આય, શેવા કામમાં હોઈ દન, ક્યારે
 રણુ તેલાવું અન. વિધવા બહેન એક હુલિલક તે રામા ઘણું છે રંક; મરમ બોલ

કુટંબીએ કહયો, કુળદિષ્ટ કુંવારો રહયો. ડંડ ફાંકડો ફરતો ફરે, સેવા કોણ જનકની કરે; જાતે નામરછુ વેદીયો, ભણતર કાંઈ નથી ભેદીયો. ભરૂં ધણે સાને મામરો. ત્યારે નાર આવે નામરી; તેમાં નમળે ખોટા દામ, કેમ થાય પરણ્યાનું કામ. ઓછીજાત તે છતરી ધણા, શા અવગુણ કહુ નામર તણા; નામર નાત નાદે દીકરી, બેઠ્યે જા મર મરથે ભરી મે વીચારયુ મારે મન. રૂડો ગામ તણો રાજન; આગે સત્યવાદી બહુ થયા, તેને દીલ વશી છે દયા, એને જઈને જાયું આજે, જે ઇશ્વરકરે મુજકાજ; વીચાર કરતાં વરખજ મયું, એક દીન મન માગ્યાનું થયું. એકા રીઝમાં જ્યારે રાજ મેં મનમાંથી મુકી લાજ; મેં તેને દીધિ આશીષ, જીવે રાજ કોડ વરીશ.

દોહરા—આર આઠથી ચોમણા, દસથી દુણા દામ, અરધ જે અદારના, સહા સપ્તધિ સામ. પ્રીત થકી પુલ કરિ, આપ્યું અરધ આસન; કારણ કામ રૂપી કહો માગ્યાનું હોય મન. ચોપાઈ—કહે રાજ શીદો શીખ, પ્રાણણ કરમ લેખીછેભાખ; ઉતમ રાથે આલીયો, ચતુર વિપ્ર ત્યાંથી ચાલીયો. વચન ગિસ્ત અમારૂં જાય, ત્યારે શાને સાચુ રાય; ધરિ બેસારયો ઝાલી બાંહ, ભરી શમા બેઠાછે ત્યાંહ. નિશ્ચેઆપુ તે લો કોલ, જે જમે તે બોલો બોધ; ત્યારે હું બોલ્યો અન્યાય, પરણાવ મને તારિ યન્યાય. સમા સાંભળી કડિતક થયું, કટકટ સઉ લોકોએ કહ્યું; રાથે અણ્યું દેશે શ્રાપ ન અક્ષર ન બોલો આપ. આસના વાસના મુજને કરી, ફરી રાથે વાણી આચરી; મહારાજ એ કન્યા લીજીએ, પરકુ તે પલ્લુ દીજીએ; માગું તેમાં ન્યુનજ હોય તો તો નહી પરણાવું કોય,

દોહરા—હાર ઈંદ્રાણિની કોટનો, શેષ નાગ સ્ત્રીના ઝાલ; મુસ્તક બગીચા લક્ષણ તણું અરથ હોય તો આલ. અન્ય ન રાખીશ ઓરતો, તે કન્યા નવદીધ; પલ્લુહોય તો પરણીએ, સૌ પ્રકારે સિંધ. ના કહી હું નવ શક્યો, લોક અસારત પેર વરસ એ કને વાયદો, કરીને આગ્યો ઘેર. વાટે જતાં વટે મારણુ. હથી દેખાડે હાથ. આ વર રૂડા પરણશે. અંદુમણી શુભ સાથ, રહિ ન શક્યો તે દેશનાંદેહ દુખીયો જે થાઉ; કાસદ થઈને કાશીએ, કરવત કાળે જાઉં ભમતો ભમતો લીખતો, મથો કાશીએઘીશ ત્યાં નહી તેને કહ્યું કરવત મુકો શીજ ત્યારે કરવતિએ કહ્યું, વીપ્ર સાંભળ વાણ; વિક્રમસેન ઉજેણનો, અહીંછે તેની આણ. પોહડે પંથે પરવરો, ચીઠી નિશાની લાવ આજ દેખાડો જે અમને, તો કરવત મુકુ કાલ. નીરાશ થઈ પાછો વળ્યો, અગ્યો નમર ઉજેણ; દરશન થયુ નવ દેવનું; આગ્યો કારણે તેણે માતા પીતા ઘેર રાગીયા ખાવા નળે અન; કારણ કુંવારા તણું મરવા ઉપર મન.

ચોપાઈ—પ્રાણણ વાતે ભારે કહી ધણી, ચમક્યો આપ ઉજેણી ધણી, નીરાશ અહીંથી કેમ એ જાય, ભારે વસ્તુ કેમ પેદા થાય; ઇશ્વરને જમશે તે થશે. એનેકરમે લખ્યું તે હશે; અરે વીપ્ર રહેા મારે ઘેર. મીછી મેં તમારી પેર. એક માસ સભ

ધેર રમો, ભોજન મન ભાવતાં જમો, બ્રાહ્મણ કહે એ નહીં મહારાજ, ઉતાવળી ચીઠી દે આશ. રાજા કહે અહીં રહેા વાશીએ, અમો આપ આજ્ઞાં કાશીએ; કયો વાયદો રૂઠો રાય, રાખ્યો નમર ઉજ્જૈણિ માંહ; સુદ્યુધા સાંભળતામાં મમ, રાજાને મન ચીંતા થઈ. ચિંતા ભલી ચીંતાથી ચેત, ઘડી એક માંહે રજરેત, એમ કરીને ભૂરે ઘણું કરે રમરણ શ્રી ઇશ્વર તણું; નોધારા તણો આધાર, જેને શીર પૃથ્વીનો ભાર; બ્રહ્માંડ રોટીક ભાગે ઘડે; સેવક જનની વારે ચડે પુરે આશ એ મનડા તણી, મારે આપ તો તું ધણી; એક સુજ પડે નહીં પેર, વિપ્ર કેમ વળાપું પેર. આઘ શક્તિ અબા બાવીયા. તે ભુપતને મન ભાવીયાં આવશક્તિ જે અધીક અનુપ, ભોળા માત ભવાની ભુપ.

ભાવણી-રમઝમ રમઝમ રમઝમ કરતી, ધણી ધુવરીમાળેમા. ઠમઠમ ઠમઠમ ઠમઠા કરતિ, વિછવા આજ હરી વાળેમા. શોભા શદન વદન શશીપુરણ મદન ભા હન મહાભિ મા. ગુણનિધી રીધી સીધી સરૂપી, શુણ સેવક મન માતી મા. પ્રિને પલતી દેતાં હલતી, કળી ન શકે કોઈ મા. આનંદ કરતી અભર ભરતિ, ધરતિ સા-હક શોધ મા મન વાંછીત દેતી. નહિ નેતી, કહેતી સહુ તુજ વાણી મા. મિંધુ સાચુ રિધે, રાચું બચું છું તે બહી મા. દોહરા-ભેખ દે.યણે બહી તુજવાણી વિવધ વિ વેક; સાચી શક્તિ શામળ ભણે. આઘ અધિપત એક. ચોપાઈ-સાચું બોલીશક્તિ સ્વરૂપ, સાંભળ મોટા ભારે ભુપ; આજે હું કહું કહું તે કરો, ક્યાન કામધેનુનુવરો. તેથી કામ ઘશે સર્વથી; મુજમાં તેમાં અંતર નથી; તેથી તારૂં સંકટ જશે. પેત્રો મા ત્રમાં કામજ થશે; મહિપતે દીધાં સનમાન ઉમીયા પામ્યા અંતર્યાન.

દોહરા-અધિપતી એકાંતે થાય; દાપ ઘણેરો સત; આસન વાળો એકલો, તે વેળા બેઠો તરત. સવા પહોરે તે સુત કહી એક ચીત તે કામપ્રમટ બોલી રાય શું. કામ દુરમા જે નામ માગ મારે મહિપત નીમેખ ન રાખીશ નુન્ય, નારે વશ વરતે સહુ, પુરવ જન્મનું પુન્ય. કરજેડીને કરગરે, ભેગ સુકળતા ભાર આપો બેઘએ આ ઘડી, ઇંદ્રાણોનો હાર; શેષ નાગનિ નામણી, તેના કાનની ઝાલ વચન થકી તું એ બે વાના આલ. ચોપાઈ-કામદુરમા કહે સાંભળ રાય તારેમન મોટી ઇચ્છાય; કહુ વાત તે મનમાં ધરો, બપ ઇંદ્ર તણો જે કરો, સતો ખાશે સુરનો ધણિ, મન ઇચ્છા પુરૂં તમ તણી; નામ જમન તે થાયછે જેમ તે શું કહું છું તમને તેમ દશ શહસ્ર મન આણો દુધ. સવાઈ સાકર ઘોલો બુદ્ધમોટો કુંડ કરાવો જ્યાંદ. કરોનામ આવાહન ત્યાંદ નામ મંત્ર શુભ મનથી ભણો, આહુતી આપો નામજતણી; નામ ભમ તે પુરો થશે, તારૂં દળદર તેથી જશે એવો બોલ રાજાને કહી, આઘ શક્તિતો અંતર થઈ, રાજા રૂઠો બેઘ લાગ કરશે ઇંદ્ર આછવને લાગ, એક શહસ્ત્રમણ હોચુ મત મસન્ન ઇંદ્ર થશે છે મત. કાણુ એક નવ લાગી વાર. હેત ધરીને આપ્યો હાર;

તેની શોભા કહે તેમ કવિ. જેટલા મોતી એટલા રવિ. દશ શબ્દ મોતી ઉદયેત, સરવે મુરજ સરખી જોત; પછે પ્રસન્ન કર્યા છે નામ, ભુપને આપ્યા તેને ભાગ. સાકર સરખત ધ્રુવથી ઘણી કોટી આહુતી આપી તે તણી, કનક સ્તાન સનમાને દાન; સંતોષ્યા ક્ષીજ દેઈ માન. નામ જમ પુર થયો, મામ મામ શબ્દ એ કહયો; મહારાજ મુજને ઓલ, જોઈએ તારા ઘરની ઝાળ; નથી રાખવી ખારે ઘેર. કરવી છે પરમારથ પેર; ઉમરશે બ્રાહ્મણની દેહ, મોટું પુન્ય છે તેમને તેહ. સાબાશ કહિ ને આપી ઝાલે, કામ પડે સંભારે કાળ; એ ઝાલની શોભા નવી, ઉગ્યો છે કો રવિ; ઝાલ નુરતું બહુ ઘણું, સુખ શિશોમણી સ્વરમજ તણું જેને મન વસ્યું છે, પુન્ય તેને મન નહી એકે નુન્ય; અધીક પ્રાકમ કીધાં આપ, તે સરવે તો પુન્ય પ્રતાપ વિપ્ર પાસે આવ્યો રાય, આનંદ તેને અમ ન માંય; દીક્રી ઝાલ દેખાડ્યો હાર, અટલ તેજ ત્રિભોવન ભાર. આપ તારા રાખને હાથ, હું કહું તે કહેજે તે સાથ; કન્યા દાત દેશે જ્યાહરે, આપશુ તે મસ્તક તાહરે, નહી જવા દેઉ તારો તોલ; સુખે ઓલજે હાકી ઓલ; વિપ્ર વળાવ્યો કરી નિરધાર, આપી ઝાલજેયો તે હાર મથો વિપ્ર પોતાને ઘેર, કહે માત પીતા આમળ પેર, હરખ અરણ્ય માડ્યો ભલો, ગામ તણા મહીપાને મળ્યો, સભા સરવ ભરી છે જ્યાંક. ઝાલ હાર જઈ નાંખ્યાં ત્યાંક. પરઠણ વધ તું લગનજ થાય, અપીક હેતથી કન્યો આપ; હસ્ત મેળા પ થશે જ્યાહરે, અંતરીક્ષ મુસ્તક આવે તાહરે.

દોહા—સભા સહુ વિસ્મે થઇ, અચરત અદકુ હોય; આલુપણ અતી આપતાં, લઈ શકે નહી કોય, દેવ સરખે દયા કરી, એવડી એમાં આય; કન્યા એને આપતા, ન તમે નવ કહેવાય, મન માન્યું તારા કણું, દીકો બહુ હાંશીયાર; પરણાવો મુને પ્રિતશુ, હું ભામનિ એ ભરથાર. લગન કીધું ત્યાં લખવાશા સુદ દશમીને દીશ; આ પત્રું જોઈએ તે સમે, ચોરી વેળા શિશ. વીક્રમસેન વાંસે ફરે, અદ્રષ્ટ વિદ્યા હોય; તેહ નમર તે દેશમાં, મરમ ન જણે કોય.

ચોપાઈ—ભુમતે રા ન એ માંડ્યો જમ, આખા દેશમાં ઓછવ રંમ; કુવરિ વીવા તેને કારણે, બાંધ્યાં છે તોરણ ખારણે કંકોતરિઓ ઘણિ લખી, દેશપતી બહુ મુખિ મેહેલ મેહેલે ઝાઝો પેહેવાટ, કરે વખાણ ચારણ ચીત ભાટ. નટવા સઉકોનરત્યે નમે જોગ વાતે નમર સઉ નમે, કઉતક જોવા જન કોઈ કરાડ, પરણે કન્યા પાડિ હોડ, એ હરખ હોડોને ઘણો. દિવસ આવ્યો તે લગન તણો; વિપ્ર તણો વરઘોડે મડે, નિશાન આજેને મડે. વિપ્ર જમનથી લાવ્યોદામ તે ખરચે વિવાને કામ; જેઉપર મહિપતીવે મોટ, ધન્ય પ્રસન્ન તેને શિ ખોટ.

છાપો—કરેરંકને રાય, થાય હિત કીડી હાથિ; કરે કાયરને સુર, નુર નપુશક હાથિ કરે મુરખો કાવ્ય, દ્રવ્ય નિરધન ન પામે; કરે જળ થળ ક્ષણમાહે, વંઝા તનતું

દુઃખ વામે. તરણનો મેરૂ કરે, રહે ધીરજ એ ધર્મને; સામજ કહે સુખ દુખ સહે, તે શોભા કહુ કરમને.

ચોપાઇ-જેવી રાજની હોય રીત, પામ્યો તોરણ પુરી પ્રિત; વાળાં ઘાંટાં થાળાં ઘણાં, શું વખાણુ કહુ શોભા તણાં. બહુ મુખી બોલે તે દીશ; કોનું છેદશે એ તો શીશ; બત્રીશ લક્ષણો નહિ ગામમાં. નથી સુણો સ્વપ્નમાનમાં, કદાચ કો પ્રથવીપત હશે, તેથી કામ એનું થશે; કો કહે સમ રાજ છુટશે, અધવચ એ હવડાં ઉઠશે મુરતક આણુવા જે બહુ વાર, ખોયાં ઝાલ જોકે ને હાર; લાગ્યો છે એક શટકે કરી, લીધા રાખએ છેતરી; નહીં ચુકે રાજની દેહ, શીશ વિના સોંપે નહિ એહ. મળી મેદની જેવા લાગ, તવ પડે તેટલી નહિ જામ; બેઠા માંહરામાં જાહેર; કન્યા ત્યાં આણી તાહરે; કોને ઝાલ ને કોટે હાર, સમપ્યાં બીજા શણુગાર જાણે અરણુ ઉગ્યા કાંઈ કરોડ, જીવતિ આણુપણુ બે જોડ. પાસે તે કન્યાની માત, પાસે સાથ સહોદર તાત; પાસે વેદિયા ભારે બ્રહ્મ, મુખ મરડી બોલે છે મર્ગ. કરી કષ્ટ તમે આવી આ, આ બેવરતુ સારિ સાવીયા; બત્રીશ લક્ષણો પુરુષનું શીશ, આ સમે લાવો આદીશ પ્રતક્ષ દેખશે સઘળો સાથ. મળશે વરકન્યાનો હાથ. તે આપતાં જો કરશે વાર, જશે લાજ ઇજ્જતનો હાર થડી અજર એ વાતે થઈ, પરણવું છે પોતે ધરમાં જઈ; મારો સરવ મળે આ દીશ, માણ્યું કો નવ આપે શીશ, જે મનમાં વિચારયુ તમે, તે તો સરવે જાણું અમે; આ બે વસ્તુ આપુ કાયદો શીશ તણોકર વાયદો; લગન મમે તો ત્યાંહું જાઉં, ત્યાર કંટે પછે બ્રાહ્મણ થાઉં. ને મન જણ્યું તું એ કાજ, છે એ તારા નગરનો રાજ; જોર હોય તો વહેલા થાઓ. નહીં તો જામ મારી ઘેર જાઓ.

દોહરા-કહે વિમ્બ સઉ સાંભળો, લાવો કનકની થાળ; પલક એકમાં પામશે બત્રીસ લક્ષણો બાળ. લોક કહે સુણુ છાંડીઆ, શી જુઠી એ થાપ, જે મમે તો તાહર. નારે હાથે પાપ; તે પણ અરથ આવે નહિ, બત્રી લક્ષણો કોય કડિતક એવા કોટીધા, વિક્રમ જીગતે જોય. ફુનીઆ કો દેખે નહી, નવિ દેખે કો બ્રહ્મ. વિમે મન વીચારીયું, મઈ સભામાં સરગ. અધીપત તો ઉજ્જણમાં, પંથ વેમળી વાટ; અણુ સ મને એવું કરયું, અતી લાગ્યો ઉગાટ. ચીત પ્રથમ ચેર્યો નહીં કરયું અજણું કાજ, કન્યા નવી હાથમાં, મઈ લાખેણી લાજ. વીશ્વાસ કર્યો વીકરમ તણો, ખોયુ રહાપણુ કૈાક. પલક એક પછી કરે, પંચમતાળી લોક; વિશ્વાસ કર જે રાયનો, તે તુ નામ અજણુ; વણુ પરણુ પ્રાણે થયો; હોડ કરતે હાણુ.

છાપો-વિનતાને વીશ્વાસ; આશ રાખેજે પરની સોની સપાં સકેત, હેત તરકરને અક્ષી નદી દેખીને નાવ, શદઅવર વીખવાહી; દુતજીતને ધૂત, બગી જંગી સતવાહિ અચ્ચી પરપચી જુઠ જન, કેફ કરોધિ દેહનો; સામજ કહે મુરખ આજખો, વિશ્વાસ કરે જેહ એહનો. ચોપાઇ-નિર્મળ નહીં મહીરા પીનાર, બોળો નહિ લાંચે લેનાર; સા-

ચો નહીં જુમાર કામ. શાહ નહીં જે સત્કર નામ. નારી સોનીના સમ તે રાખ, શેઠ પટેલની શેની શાખ; જુઠાની શી સાચી વાત, બગી મન તેને શી નાત; કામ કેહાડા નો પવીત્ર, તેમ રાખ કેનો નહીં નીત્ર મુજને આમળથી મોકલ્યો, રહ્યો પુઠે આપે એકલો; લાડ લડાવ્યાં ખાવા માર, ખોયો લુપતે હારો હાર; હવે ઉપાય બીજો શો કર, હાંત જીભ લઈ કરડી મર. મુવા પછવાડે માડો લાહો, સ્તુત કે નીંદા અફઝી થાયો; મરણ પણ વણુ ખુટે આપ, એ પાપી રાખના પાપ. અહયા પાપી કરે તું સુખ, દીધું મુજને હાવાદળ દુખ; મારો જીવ વણુ ખુટે જશે, પાપી તાર સાડું કેમ થશે, કાશીએ જઈને કરવત લેત, તો આવડું ન થાત ફળેત; કરડે જીભ આપે બહેર, વિચાર કર્યો વિકરમે તાહરે. આજમાંથી જેમ આવ અંદ્ર. થયો પ્રમટ તેમ ઇંદ્ર; લોભ કપોળ કુડળ શું કાન, લુપ ભર જોખન બીને વાન. સાક્ષાત્કાર દેવતાઈ અંશ, રાજ રાજેશ્વર વડકુળ વંશ. હાંડો રાજ રટીઆળો રૂપ, બ્રાહ્મણ ન જણાય એવો લુપ; સભા તાત્ર લખી થઈ રહી, શુદ્ધ બુદ્ધ સઉકોની મધ. બખે પ્રમટયો કશ્વર આપ, તેજ પુંજ પુરણ પ્રતાપ; અંદ્રસેન નમરના ધણી, તેને પરીક્ષા કીધી ધણી. અજણુ બાહુ અરજનવત એન. કારણ પજાંત કપોળાં નેન; શાખ ચક્ર લાંછન કર જડયાં, ઇંદ્ર સરખા આલુપણ અડયાં; મોટો પુરૂષ કોઈક એ દેવ પટે સર્વથા કરવિ શેવ એમ વિચારે કરે જ્યારે, વિક્રમસેન બોલ્યો ત્યાહરે. એ બ્રાહ્મણ નમર આવિયો, મુજને વેચાતી લાવિયો; મોહો માગ્યો આપ્યો છે કામ, આણ્યો મુજ ને કરવા કામ. હવે વિલંબ સારે કીજીએ, લાવો થાળ મુસ્તક દીજીએ; અચરત પામ્યા સરવે લોક. મુવા તણો ન આણો શોક.

દોહરા—અંદ્રસેન ચક્રકી કહે, પ્રથમ કહો તમે નામ; ત્યારે પછી કરણું બટે. મુખે કરજો કામ. શું કરી શું નામને; પુછો ફાકટ દીશ; તે માગ્યું તે આપવા આવ્યો છું હું શીશ. શેલાખ અમી તો વીમના, પરમારથી એ નામ; ખોટી તું શાને કરે, કરવા દો એ કામ. કાઢી ખડખ ઢોટે ધરયું, સભા કેખતાં આજ હાં હાં કહીને નરપતના. રાથે સાહયા માથ, અકલ થઈ મેં જોળખ્યો, બેયું ધરમ બડધીરાતું ઉજેણિપત ખરો, પરદુખ ભંજન વીર; મુજણુ કાને કીરતન સાંભળી, પહેલી પુરમાં વાત; તેહ આજ દીઠું અમો, બણી જુમતે ભત. ધન્ય લાગ્ય આ બોમીનું, ધન્ય આ બ્રાહ્મણ લુપ; ધન એ કુંવરી કન્યકા ધન તું રાજ દેવરૂપ. બલે જણી એ ભામની બલે પાટી એ હોડ; એ મશે દરશન થયું, પહોંચ્યા મનના કોડ. તું કહે તો એ વિપ્રને, કન્યા પરણાડું સાત; રાજપાટ સોંપુ સકળ, વિવેક કહિ એ વાત. આણુ ફરે એ તાહરી, જુમમાં ઝાંઝુ ભર; ચાકરના ચાકર અમો, ચીત થઈ છું ચોર. પમે લાગી પ્રભ સહુ, કરચું દીવ્ય દર્શન; કોડ પોત્યા કન્યા તણા, પુર થયું પ્રસન્ન. આલુપણ જ્યારે આણીયાં, ત્યારે થયો તે વીધાસ; નિશ્ચે વિપ્રને વિકરમ મળ્યો પ્રીત ઉપરની.

હિસાસ. ચોપાઈ—મનસા સીધે દધને માન, દીધુતેને કન્યાદાન; સાત લક્ષ કોઈ સોના તણા, આપ્યા રતન અમુલ્ય વણાં નગર ભોજન કરાવ્યું ખામ. વાજે ભલાઈ કામો કામ. હરપ નગર બાધામાં વણુ, દીઠુ દર્શન દેવજ તણુ. અંદ્રસેન કહે છે આપ, તેડો વિપ્રનાં માને બાપ પહેરામણિ પ્રિતેથી કરું, પંચજન્મનું પાતીક હરું મા બાપ કહે અમો આવુ નવિ, હશે લોક નગરનાં અહીં; અધા લુલાને પાંખળા કોડી કપીને રાંધ લા. અનાથી આને અદકો રોગ, હીણ કરમના ભારે ભોમ; મયા વિપ્ર વિક્રમને ઘેર પ્રાદે. સરપગાની પેર. કહે તમને શાના છે આજ કુંવરી પરણાવિ મહારાજ.

દોહરો—કહે અંધો મુણ અધીપતી, ભલે પરણ્યો એ પુત્ર તુજ પુન્યે કર્મ ભૂમ લગે, ભોગવળે ઘર સુત; નથી અમારે દેખવું, સુત રાણિ કે રાય; અત ખદ શકીએ નહી, થરથર ધુળે કાય. દુઃખ લખ્યુ દલડા વિષે, વિપ્ર તણે ધેર વાસ; પ્રાને પુઝી પદમની, બેસારીને પાસ મન માને તુજ માનુની, તે મુજ પાસે માગ; વળતાં કરો આ વિપ્રનાં, સામુને પગે લામ. કરજોડી કહે કામની સમરથ છે ઘરસુત; અંદ્રસેન મુજ તાતને, પેટ નથી એક પુત્ર. વીમાર્યું મન વિક્રમે, મુખ એ સહુને ઘાય; કામ દુરમા દઉ એહને, ભાની ભાવટ બાય; સ્મરણ કર્યું સંક્ષેપમાં. વીક્રમે હંકરથો વિર; તેડી લાવ્યો તે સમે, ગુણવંત ગાય મંલીર બાંધી બારણે વીપ્રને, ન કરિશ કોઈને બણ. ગુણ સહુ શુભ માયના કીધુ કોટી કલ્યાણ અંધજ બાંધેદખરો, પંખા પામ પજાય; પુન્યે પુત્રજ પામશે, રીઝી બોલ્યો રાય સાસરે તો સનમુખ થઈ. રિઝી આપ્યું રાજ, મયા ગુણ ઝાંઝે ભરી, કરી પરમારથ કાજ.

ચોપાઈ—ફરવ્યા ઢઢેરો તે દેશે. કોઈ દુખીઓ છે લખણ લેશ; જેહ દુખીઓ કીધી અરજ, મન માનવિ છુટી ફરજ. સાંભળી સહુ લોકની વાત, સતોખ્યા જન સડે ભત; માન થકી મન મનાવિયો, અધીપત ઉઠેણી અવિશે. એક તું બાંડ્યા પ્રાણણુ ભાટ, દુખ દાવાનળે દુવાટ; તણ મુસ્ત સાટે ને ગાય. એક મડામામાં કેમ અપાય; રહ્યાં આપનારાનાં નામ, જેણ કર્યાં મોટા એ કામ.

છપો—નામ એક શ્રીરામ. નામ તો કરણ કહી ને, નામ હિત હરિચંદ, નામ લક્ષમણ લહી ને; નામ શુક શ્રીરાસ, નામ દુઅમરિખ આપે; નામ રાવણ કુબેર નામ પાંડવ પરિતાપે. નામ બળ ફરસરામતું દાતાસુર ને ભક્તતું, શામળ કહે નામ કવીયા તણું, વીક્રમ દુખ હરે જમતનું.

ચોપાઈ—એવા થયો તે વિક્રમ વિર, રાખ્યું નામતું નીરમળ નીર; કલાંપુતળીએ વિશ્વવખાણ, લખ્યાં પડિતે તેહ પુરાણ. સમ પ્રકારે ભોજે સુણ્યાં, ભાવે કાળી ઘસે ભણ્યાં; ને એ હકથી છતેહાડ. લખ્યાં કવિયે પ્રાકમકોડ. શ્રીગોડ માળવિ વિપ્ર પ્રવંશ; વાસ વેમનપુર ગુજર દેશ. વિદેશરજા કેરો પુત્ર શામળ નામ શુભ સુત, સંસ્કૃતમાંથી એ શોધીઉં, માકત બુદ્ધ થકી બોધીઉં; વિક્રમ મહિમા મુણરી જેહ, પ-

વિત્ર થાશે તેના દેહ, વહાણોનો નવ હોએ વિજેત, દેહ ન વ્યાપે તેને રાત્ર. વીરફોટ-
કાદી વ્યાધી જશે, કંઠણ રૂદય તે કોમળ થશે; કહે પુતળી સાંભળ રાય, એવો થાય
તો ધરજે પાય; એમ કહી ઉડા આકાશ, કહે કરજેડી શામળદાસ; પુરે ઇશ્વર મનના
કોડ, બોલો જય જય શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૨ મી ભદ્રા ભામનીની.

સંકટહરણા નામની ત્રેવીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાત્ર બોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી શારદાય નમઃ કુહો—શ્રી સરસ્વતી સુખ દેયણી, બહુ
ગુણ દેયણ માન; સુકતી દેયણ માવડી, શ્રદ્ધી કરતા શક્ત. ચોપાધ—શ્રી ગુરના વંદુ
અર્થ આરાધુ શ્રીઅશરણ શર્જ; રાત્ર કથા રસ પરમ પવિત્ર. વર્ણુ' એવું વિક્રમ
અરિત્ર. જે સાંભળતાં પાતીક જાય, નરનારી સઉ પાવન થાય; આવે અતુરાઈ રૂડી
રીતે, પરમારથ ઉપર બહુ પ્રીત અનેક વાતના બીજ બેદ, વીકરમ બણે પાંચમે
વદ, મહારાજ ધીરજ સ્વરૂપ, ભોજરાય ભડ ભારે ભુપ. અકલ તણી નહી એક
નુન્ય; મોટા મહીપતનાં શુભ માન, કાળીદાસ સરખા પ્રધાન. અમમ નીમમ જે
લક્ષણ લહે, ભુત ભવીશ વર્તમાનજ કહે; દેવરૂપી દાતા હરશન, તો તેને કાળી છે
પ્રસન્ન. પાંચશે પંડોત બેઠા પાસ, વાર નવસે રૂઠા વ્યાસ; તે તેરસે' ભેતિપ કેવાતા
સીદ્ધ. વૈદ વીસસે' પરમ પ્રસીદ્ધ. દેશ દેશને ગામે ગામ, આવે ગુણીજન ઠામે ઠામ;
નવી વાત તણી દે શાખ, સેજ વાતમાં પામે લાખ. ભંડાર ધઠી બે પાછો ફરે, હુકમ
લાખ અઢીનો કરે; ભેતે હુકમ પ્રમાણ ન થાય, પાંચ લાખ આપે એ રાય.

છપ્પો—દિવ્ય દેવાંશિ દેહ, મેહ જેવો છે નરઓ; કરણ સમે દાતાર, સાત સાયર-
વત ગરઓ; શિવવત નિરમળ નામ, કામ હરિ અંદ્રજ કેવો; પુરણ પુન્ય પ્રકાશ.
આપખળ અરબુત જેવો પતિ બેડ યુધીષ્ઠિર સરખો; લાયક લક્ષણમે કહ્યા ભુપત
ભોજ ભડ ભુપતી, સામળજ કવિ એ કહ્યા.

ચોપાધ—લોક કોટિ નિત્ય આવે કવિ, લાવે નિત્ય વાત નવિ, ખરિ વાત તણો
એ બોજ, ભરતખંડમાં ભારે બોજ. લાંબો એક શિંહાસન રૂડુ, રતન અમુલ્ય
હીર જડયુ; એક સમે ગીરી કમલાસ, વાસવ આંબો શિરશવિ પાસ છપો એક
સમે કમલાસ, વાસ દેવાંગિ દેવા; બ્રહ્મા વિરજુ ધરા, કરે શશિ સુરજ શૈવા; વિશકર-
મા લાંબો ભેટ, ઠેકબેઠા જ્યાં જોગી; શ્રદ્ધિ સરજન હાર ભાર સકળ ગુણ ભોગી
સેજ પ્રસન્ન શોગ્ય જ્યાંહાં, એવું આસન આપ્યું અતી; શ્રિ રાજ રાજેશ્વર રિઝીયા
આવે પુરૂષ ઉમીયા પતી કોઈક સંભવ કાલ ઈદ્ર આકાશે આંબો પાત્ર ચોંતામણિ
માંહ. પુખ લાખેણિ લાંબો; અતિ વિધ પુજ્યા ઇશ, શીશ નમાવ્યું અરણે. અને

પધતી પઠ, શાખસંભળાવિ કરણે, શદ્ધ ભમ સેજેમયાં વચનસ્થીર કરી થાપીયું પ્રસન થાય પરિબ્રહ્મ, અતિ શુભ આશન આપીયું મહીપત રિઝથે મન. પુન્ય પુન્ય પુજન પરમાણું. નગર ઉજેણિ માંડ, ત્યાંદ એ આસન આણું, અતીશે મુત અમુલ્ય, કોટીધા જાત કરાવ્યાં; બત્રીસ પુતળી છે, પંચડંડ શિર ધરાવ્યાં, આયુષ બુદ્ધિ અલખત કરી સર્ગ સુખ સેજે થયું, અધીપત ઇંદ્ર લોકે મથો, આસન અવની માં દહું; કોષક કાળે ભોજ, વધ્યો વિક્રમને વંશે દેવરૂપ દા તાર; અધીક પ્રતાપી અંશે રામ સરિષુ રાજ, કારજ કરે એ રીતે ધરમ તણી ચરચાય, પ્રજાપાળે બહુ પ્રીતે કોષક ભાવ અનુસારથી ભુપત સુખ મન ભાવિયું. સીંહાસન સ્વર્ગ લોકનું, ભોજ ન્દ્રપત હાથ આવીયું; એક વિમ સોનાર, મીત્ર બે બાળે વશે, ખરથ કમાવા કાજ; મામ ગયા પરદેશે સોની સાથે રતન, વનન મોકલ્યા બ્રહ્મે; નામુકર મથો સોનાર. કરી મન કુટે કરમે. દેવ આઁયો તે દેરામાં; ચીદ્ર બહલ રાઠે થયા, ન્યાય ચુકાવા ન્દ્ર પતકને, ગુણવંત બણી બે ગયા, જુઠી દીધી સાચ, રાય વિપશ્ચુ રૂઠયો, કહું કરિને કોપ, જુમતે દીશે જુઠો મઠ પાછળ ગોવાળ. વચન ન્યાયનાં ક્રાંધાં, સોની દીધો ઠંડ, રતન બ્રહ્મણને દીધા પ્રધાને કહું પટંતરે, ભોજે જુગતે બણીયું; જુમી ખોદી ભોજ, ન્દ્રપશુભ શીંહાશન આણિયું. ચોપાધ-સપુરત રાજને સુજીયુ. પ્રિત કરી આસન પુ-છયું; ચતુર ચલાવે જનણો ચરણ; ગેમી શાજક સાંમળથો કરજી, સંકટ હરણો જેતું નામ બોધિ પુતળી જેને ઠામ ભોજન કર સીંહાસન બાર. વિક્રમ સરખો નાંહકાતાર કોટી કામ પરમારથ કરે તે નરપત આશન પગ ધરે. બાકી બીજે કરે સંજેમ પ્રાણુ તજે ને વ્યાપેરામ. સત્યવાદી બણો છે તમો, આમળખી ચેતાવું અમો; કહે ભોજ તે કેવો રાય, વાંચો વિક્રમનો મહિમાય તેણે કેવું પ્રાક્રમ કરયું દુઃખ પારકું કેવું તરયું, કેવો વાસને કેવો લોક; કંઈ પેર સમાવ્યો ચોક. સંકટ હરણા કહે સુજી ભોજ. ખરી વાત તણો શું ખોજ; તે પુછી જે મુજને વાત, કહું તુજને હલ થઈ રળીયાત છપ્પો-માળવ મુખ ઉજેણુ, તેહ તીરથ કહે માણી, ગંગા સમાદ ક્ષિપ્ર, પ્રીત થઈ પુરણ પાણી. ખેલે બાવન વીર, શિખ ચોરાશી આલે, ચોમડ જેમણે સાથ; માત હરસીધી માહાલે, માહા કાળેશ્વર માહાજતી, બતી વસે ત્યાહાં, નરપત રાય વિક્રમ વડા, મેહ માગ્યા વરસે જ્યાંહાં.

ચોપાધ-સિંધવડ મોટા જંબીર. ચેટક ચોરાશી તે નિર; વશે વાસ દેશે જે રીધ, વાસ વસે ન્દ્રપત નવનીધ, જીત્યો તેણે વડચર વીર. રાખ્યું નામ અનગીતું નિર; સ્વર્ગ પાતાળથી પરવરે; ધધુલાધવિ વિદ્યા કરે; પરકાયા બણે પરવેશ દુઃખ ન વ્યાપે તેને લેશ; નારાયણનું મોટું તુર; હરસિધી હાજર હજુર ઇંદ્ર પુરી જેવી એ અંક; લક્ષણુ બેતે બીજુ લંક; વરણ અહાર વસે જ્યાં વાસ, વસંત રતુ બારે માસ. નીરખળ સહુ માતવીના મન, અધીપતી સહુને પુરે અન્ન. કરમ અનુસારે

વરતે લોક, નહીકાને વ્યાધી કે શોક. વતીક તણે શું કહું વીવેક. એક એકથી અધીકાં એક; કેટલાક વહાણ વટી વીદેસે; કંઈ બહેપારી નમર નિવેશ. સત્ય ધરમના બહેરે થાટ, લાભ ન લેવા બ્રાહ્મણ ભાટ; કીમત સત્ય કરે ઉચ્ચાર, ફરી ન બોલે બીજી વાર.

છાપો—સહજ કોટિ ધ્વજ પાંચ, જે ઘરમાં લક્ષ્મી વાસે; સદાવ્રતની શાખ, અધિપત મન આશે. લક્ષપતિ લક્ષ સાત વણજ કરતા તે વાદે; શહસ્ત પતિ સહુ લોક, આદ એકી ચીત આવે શાહુકાર લખસાત કહું; વણજ કરે જે વાણિયા; એ નવતેરી નમરી વીરો, જુજવા જુમતે અણીયા.

ચોપાઈ—મુડામાં મુઠી હોય જેમ કરે વખાણ કવિ તો તેમ; ભરતખંડ તણે એ ભુપ. રાજ તેજ રઢીયાણુ રૂપ. દેશી વિદેશી દુખીયાં બ્યાંહ. આવી દુખ રાયને કહે ત્યાંહ; ભુપત ભાગે તેનિ ભુખ સહેજ વાતમાં કરતા મુખત્રંબાવટી નમરિ ગુણગામ નિરમળ આર તેનાં છે નામ; કનકાવતિ અને રૂપવતિ, ત્રીજી નામ તો ત્રંબાવટી. ખંભાવતી ચોથું છે નામ, અઘભોગ દેવસ્થાન ઠામ; મહીસામરની ભરે તિર, અનેક તીરથનાં આવે નીર. કોટી ધ્વજ અલખત છે અતી, લેખાવના ઝાઝા લખપતિ; વહાણવટી વાર વેપાર, અલખત બીજી અપરંપાર વિદેશ થકી આવે બહુ વહાણ. અતીશે શોભા ઉગ્યો બાણ; કમળચંદ્રશા નમરજ શેઠ, ડાહ્યો સપુત દંતોશા પેટ. હિરાવટી ઘેર નારી સતી, પતીવ્રતા ધર્મ તે પાળતી; વણા પુન્યના ઉગ્યા સુત પામી પદમણી પ્રિતે પુત્ર. બત્રીશ લક્ષણો ચતુર સુભણ, ભારે ભુપ બલવણનો ભાવ; કુમકુમ લોળ સરીખી કાય. લક્ષણ ગુણ કરી તે રાય. શાવટે ન્યાવટ કેર તુર, પુન્ય પ્રતાપ કેરો એ પુર; બળેકો દેવાશી દેહ. નારાયણ ઉપર છે નેહ. છાપો—ચૌદ વિદ્યા ગુણ બળ. પ્રમાણુ તો પચે કીત્રો; બત્રીશ લક્ષણ બુદ્ધ પ્રેમ રસ પ્રિતે પીધો, અતિશે કામળ અંમ, સંમ શુભ રૂડી રીતે; વડી બેહેક બરાસ; રથ પર બેસે પ્રીતે કળા બહેતેરી લહે, ચાતુર ચીત આહે વણુ; કુળદીપક કુળ તારણો, કસ્તુર નામ તો તે તણું.

ચોપાઈ—તાત તણે ઘેર દોલત ઘણી, શી તરતીબ કહું તેતલી; દેવ શબ્દ સંભ-રાયે સાદ, વાજે ભુંગળ ગબી નાદ. છપન કરોડ ટકા ઘેર શોક, વશ વરતે નગરના લોક, દેશ વિદેશ દુકાનો ઘણી, આવે ઉપજ બંદર તણી. લક્ષ્મી તેને લીલા લહેર, ઘણિ દોલત બાંધિ છે ઘેર; કોટી પ્રકારે કરે કલોત; સુતને વરશ થયાં છે શોળ. આવે બ્યાં વિવાની વાત, ખોળા પાથરે માતને તાત; ઘણાંક શ્રીફળ આબ્યાં ગેર, પુત્ર ન કરે પરણ્યાની હેર. સો પચાસ ઠેકાણે ઠામ, ના અક્ષર કહે નીજ નામ; પીતા તુ કહે બેહને, પુત્ર પરણાવું તેહને, પુત્ર કહે સાંભળરે તાત, નહિ કરે વિવાહની વાત; નારી બતે નીચપ્રુધ ઘણિ, સંમત નહિ કરે તે તણી, અવગુણનુ એ મોટું પાત્ર ન રહે

તેમાં શુભ ગુણ ગાત્ર. છપ્પા-એક નમેરી નાર. ભરથારને ભોળવે ભાવે; એક જીવ' તી કરે જર, ખાર રાખે દિલ દાવે એક વનિતા દે દુઃખ, દીલ દાવાનળ દાએ; એક કરે અન્ય ભોગ. વિભેગ કરથી ધર ભાજે. જે સુંદર નાર સતક્ષણી, તારણુતરણુ ભેગી બળે, કની સામળ કહે સસારમાં, ભાગ્ય બળે ભામની મળે.

ચોપાઈ-મનભાવી મળે જો નાર, સફળ પુર્વતણે અવતાર; વચનપોતાનુ પ્રીતે પળે, એવી કામની કયાંથી મળે. રામા મળે ડાહી જ રીત. તો તેને પરણુ પ્રીત; તન પ્રત્યે બોલ્યો તે તાત, સાંભળરે સુત માહરી વાત. આગળથી કેમ કામનીકળે, આપે પ્રેમદા પ્રીતે પળે, કુંવર પારખું તેનું કશું, તારા દલમાં રૂડુ વશ્યું. આગળથી કુણુ કન્યા કળે સતી થઈ સ્વામી સાથે બળે; કુંવર વિચાર તે વાતે કારે, વનીતાજે ધ રૂડી વરો. પુત્ર કહે સાંભળરે તાત, કહું એક વિતકની વાત; લઘુતાવ એકજણિ મન, ન કહુ અરથ તેનો કો અન્ય, તે વાઘ જે પુરો કરે વનીતામુજ સાથે રે તે વાત સડીને દીલ વશી, અજર એમાં તે કરવી નકશી. પડે ખોખડો ડાહ્યોઘણો, કુળ ગોર પોતાના ધર તણો, દેશ વિદેશે તે બહુ ફર્યો, લખી ધાવ એક ઊભો કર્યો.

દોહરા-કર ડાખામાં કામની, સંગ વિદારે સુંદ; જેમકીરણુ દીનકરતાણુ, રાખી શકે તે કુણુ. છપ્પો-રણુમાં ઝઝણુ જય, વાઘસુ બાથે વળગે; હસ્તિ દંતશણુહાણુ, ફરી લે આવલ અળગે. ચડે મેરૂં ગીરી માંહ, શીશ જઈ સિંહને વળખે મણીધર મણિ મરોડ; હોડ અરણુવ જળ પેધે, લે ગઠ લય કરોડ, વાળુ બુદ્ધ ધવતા બેસે. જે અગમનીગમ લક્ષણુ લહે, તોહો વેલો તનથી તકે, શામળ કહે શોધિ જીવો, નારી રાખીકો નવ શકે. ચોપાઈ-લખ્યો આપ હાથે જે પાત્ર, સોંપ્યો બ્રાહ્મણ હાથે તરત; માન દઈ તેને મોકલ્યુ, ખરો ડાહ્યો પડ્યો ખોખડો, પ્રથમ પશ્ચિમ જોયો દેશ; જ્યાં વનીતા નવનવે વેશ; પનઘટ જઈને ઊભો રહે, ધાવ કામની આગળ કહે કોઈધાવ પુરો નવ કરે, બ્રાહ્મણુ ભધે ભમતો ફરે, લાખણી કાડીઆણી સર્વ, જોઈ નારીઆણી ગર્વ, ચેરામણુ સુધી પરચીયા, નારી નેહ ધરી નરખીયાં; જોઈ નાથો ઉત્તર પંથ અનંત, જોઈ કામની કર્મજવંત. જગન્નાથ કેદારો કોડ, જોઈ જીવતી જીગતજોડ; કોઈથી ધાવ પુરો નવ થયો; જોતો જોતો બ્રાહ્મણુ ગયો. જોયા પુરૂપના વાશીએ, કામની જોઈ જઈને રાશીએ; અંતર વેધ જોયાછે અતી, જ્યાં માનની નીર્મળ મતી; સ્વેત બંધુ રામેશ્વર રામ, જોઈ કામની હામોડામ; જગ જગતી જીવતીજેય, ધાવપુરો કરે નહી કોય. પાછો ફરીને પંથે પહોચો, પોતાના પુર સનમુખવળ્યો; ગંધવતી ગંધાડ ગામ આળ્યો ખોખડો તેણે ઠામ. જનોતો મારગની વાટ, બેઠો એક વણીકને હાટ; ધડી એક બે સુખીઓ થયો, તેહ વણીકને બોલજ કહ્યો. ત્રાંખાવટી રહી કેટલે જીવું જરૂર ત્યાંહાં તેટલે, ત્યારે ફણીકે નમાવ્યું શીશ, રહી કોશ હવેનો વીસ, ત્યારે વીપ્રે મુકયોનીશ્વાસ, અરે દધપ નવ પોતી આશ; ફોગટ દેશવાંદેશે ફર્યો, એકે અરથમારો.

નવ સરથો. અરે દેવ શી કરીએ પેર, નીરાશ થઈ જવું છે ઘેર; એમ હાથ કરમે મારીઓ, હાઈડેથી હીમત હારીઓ, આખે આસુ ધારા પડો. ખળુ બંધન ભોલાયું ઘડી હાટ વાણિઓ સામુ જીવે, ઘેર જતાં શા માટે રૂવે. દોહરા-વીંમ કહે સુણ વાણીઆ, ત્રંબાવટી ગુણ ગામ; દંતાશાનો દિકરો, કસ્તુરચંદ શુભ નામ, ઘાલે સવા શેર કસ્તુરી, નીત્ય કરે ઘોલ; પંદર ચર પાણિ ભરે, હરનીશ કરે અધોલ તેણે એક ધાવજ લખ્યો, કરે જે પુરો પેર, તેને પરણે પ્રીતશું, રાણે પોતાને ઘેર કાગળ લઈ હું નીકળ્યો, દેશે નીકળ્યા ચાર; એ ધાવ પુરણ કરે, તેતો નીરખે નાર, છેક નીરાશજ થઈ રહ્યો. સાચુ કહે હું રાજ, માહુ લાગે મંદિર જતાં કાંઈ સરયું નહી કાજ. મને આશા મોટી હતી, થાશે માફ કામ, રાય મને રાજ કરિ, આપશે ઝાઝા દામ; કામજ તેનું નવ થયું, પોતિ ન મારી આશ માટે મંદીર શું જવું. નિસ્થે થયો નીરાશ. વણીક પુત્રી વરસ તેરની, બેઠી મદીર માંહ; તેણીએ કાને સાંભળ્યું તરૂણિ બોલી ત્યાંહ. વાવ જોવું કાગળ કયાંહાં, શો લખીયો છે ગાવ; પુરો કર હું પ્રીતથી, મંદિર મહાલતા જાઓ, પપ્રણયા ઉપર પ્રીત નહિ, ધન દેખી નહી ધીર; કામનિ તો કામળ નથી, મરદનું ઉતારે નીર. કેહે જે જઈ કસ્તુરને, પરણ ગમે તે નાર, પુરો ધાવ હું તો કરું, ઉતાડ અહંકાર. કર ડાભામાં કામની, સંગ બેગારે સુ-જાણુ. જેમ કીરણ દીન કર તણાં, રાખી શકે તે કોણ. સંગ રીએ સુખે રૂરો, છેક ધરિને છાપ મન અંકુશ હાથી રખે, પોતે આપો આપ. રૂપી રીઝીયો, રૂદીયા વીંશે તિલક કુમટ્ટમનુ કીધ; ગોળ પાન તે વહેચીયાં, શ્રીફળ શામા લીધ. વીવા કીધો રૂણો, પ્રત ઘણેરી પેર; તરત આવ્યાં ત્રંબાવટી, ઘણા હેતથી ઘેર. દેશ બેચા તે દુઃખ કહ્યા, રૂચો ઘણેરો ફેક; ચતુરા જોઈ ચોદશની, લક્ષવંતા લોક. ગંધરમાં હું આવીઓ, વિરચંદશાને વાસ; પ્રીંછે તેને પદમની. બેઠી હુતી પાસ; ભાગ્યશાળી ભામની ઘણી, ભદ્રા તેનું નામ; પુરો ધાવ કર્યો પ્રીતશું, રૂપે કોટીધા કામ. રૂપે રંભા શરખી, દમયંતિ શી હોય ગુણસાગર એ ગોરડી. કળી ન શકે કોય; અડધો ધાવજ એણીય પુરો કીધો કોડ; સંસારમાં નહિ સુંદરી, એની એકે જોડ, રૂપ કહું હું કેટલું કેહેતાં નાવે પાર; વીરંચીએ હાથે ઘડી, આપે એકજ નાર. છપ્પો-વેણી વાસુદી નાગ, માગ સવાગજ કેરો; ભર જોખન વરણાંગ, વપુ સુદર વરવશે, ઈંદુ આકેરા વદન, મદ મોહન મહામુલે; આંખુજ દલશાં નેણ વેણ અમ્મન અમુણે. જાણે કામ કહારીયો, દંન બત્રીસ ડાહમ કળી ભાગ્ય સુભાગ્યથી ભામની, તે તુજ ને ભદ્રા મળી.

ચોપાઈ-રૂપ સાંભળી રીઝીયો ઘણું, તોલ ઘણું તે તારણી તણું; દત કુંવર આ-ગળ તાખિયું. પ્રાણણ ભાવ કરા ભાખીયું. ભાગી ભાવઠ પ્રાણણ તણી. મળી હેતે વધાઈ ઘણી. વસંત વીસ હજારજ તણે, મોકલ્યો માલ બીજે બહુ ઘણા. મેવા મી-

ઠાઠ અપરંપાર, ઘણા શોભીતા શુભ શયુઝાર; જર કશી જર દોર લીર, નારી કુંજર કેરાં ચીર. લાવ જરા લાખેણી લીધ, વસંત મોકલી વીવા કીધ; લાધુ લગન લાખણું આજ, કરવા માંડ્યાં નવા કાજ. ગંધાર મધે ઉલટ ઘણા, કસ્તુર આવશે દંતા તણે; જેને ઘેર મહાલક્ષ્મી વશે, વાગે લુગળ મેનાં ઘસમસે, ફરે દેશ પિદેશ વહાણુ, ખરી વાત અમરૂતની ખાણુ; કરમ અતશાર કરે બહુ કાજ, પુન્ય સરોવર ખાંધે પાજ. નગર વાંકે ન કો દે દડ, જેર જીલમ કરે નહીં કો રંડ; પ્રજા સુખીએ રાજ સુખી, દુઃખી રઇયતો રાજ દુઃખી કોટી કાજ દેણે જ્યાહરે, મહીપત મન હર-ણે ત્યાહરે, વીરચંદ્રશા તે વાણીયો, અધીક સામન તેણે આણીયો. રૂંટો ઠામ પ્રથવી પર રચ્યો. મહા મનોરથ મહીમા મચ્યો; જેર જીગતથી જન, મનશા શુદ્ધ દીધાં બહુ માવ. મીઠા મેવા બત્રીસ પાક, તરતીબ ઘણી તેત્રીશાં શાક; વણીક વીસાશ્રીમાળી નાત, જીગ બધે જાણીતી જાત; નાત ચાલ કુળ રીતજ કરી, વાર કન્યા વર રાયે વરી; કરી ભક્તિ ભલેરી ભાત, રાખી જન દીવસ ઘેર સાત.

દોહરા—કસ્તુર કન્યા સુણો; રહો પીયર પ્રમાણુ; તેડાવુ તવ આવજો, ચ-તુરા ચતુર સુજાણુ. પાંચ લાખ તો પરડીયા, તેને મન એ સંહેલ; કામ કરો એ કા-મની, મોટા કરો એક મેહેલ; કરો કહેલ કસ્તુરીયો. ગુણ ગંધા ઘોર ગામ; મહીમા તો મનમાં નથી, સરે આ-ણું કામ. તવ ટકા નવ કોટીના; ઓપાયો અવાસ; પીયર રહો તમે પ્રીતશુ, માતપીતાની પાસ; શીવ દેહેરૂં શોહાણું કરાવજો એ કામ; સળંગ કરાવો માહોલમાં, અમ ઘેર આપો ઠામ. અવલ મેહેલ કરાવજો, શીવ પ્રસાદ ત્યાં હોય; અમ ઘેર આવો કામની, અવર ન જાણે કોય.

ચોપાઇ—દીધાં માનનીએ બહુ માન. જીગતે કરી જોડાવી જન, માનની મહીયર મેહેલે રહી, ત્ર બાવટી સઉ આવ્યાં તહી વાત વીસારે નાખી આપ, એક દિવસ બેઠો છે બાપ; કુંવર કરજોડીને રહ્યો, પીતા પ્રત્યે બોલજ કહ્યો મેં માની ગુપત જવરા, સાચે લેવી નથી માતરા. કપરી બાધા રાખી અમો, જઉં ત્યાં હું કમ દો તમે કરશે નવ મુજ ચીંતા લેશ, પંથ વેગજો છે પ્રદેશ; અડનાણે પગ નહિ કો સાથ; એવી શોંશ ઘણેરી હાથ. જેણે જાતરા ન કરી સાર, અફળ ગયો તેનો અવપાર; પીતા કહે બહેલા આવજો. કુશળ વાત નીત્યે કહાવજો. કસ્તુરીનાં મરદન કરો, તે પાળા પંથે પરવરો; કરે છે કે કુંવર આવશું કાલ. હુકમ પીતાજી મુજને આલ હુકમ હેત કરીને દીધ, કર્યો કુંવર તે પંથ પ્રસિધ રાખ્યો વાટવો છાનો વાલ, કન વનીતા જોયાને બહાલ. કરી જાતરા ભારે મુપ બહાવાયુ રહીયાણું દુપ લેશ પાલટયો વરૂવો વંક, કાજ રૂપ થયો જેમ રંક. જુનાં વસ્ત્ર આલુપણુ અંગ, સાથે નહિ કો એને સંગ; ગંધાર ગામ વચ આવ્યો વાટ, બેઠો વિ-રચંદ્રશાને હાટ. તાલેવંત બેઠો જ્યાહરે, થયો લાલ તને ત્યાહરે; મોટો ધારી દિધુ

માન, મુખ આગળ મેક્યાં બહુ પાન. ક્યાંથી આવ્યાને ક્યાં જાઓ, શાવણ જમા બંધે ધાઓ; વરચંદ સાંભળરે શેડ, ત્રંબાવટી નગરી મુજનેડ. દંત કુંવરનો મહી-મા ધણો. હું વાણોતર તે ઘર તણો; કંઈક વચન અમને મન અણું. તેથી બહાર નીકળવું પડ્યું. જણું અનેક, વેપાર સરવણી વીધ વીવેક; જે કહે તે કહું એ કામ, દુબળીશ તે માફનામ. દાણો પાણી હશે જ્યાં, રહીશુ ચાકરી રાખેત્યાં વાણોતર વેવાઈનો જાણીયો, બોલ્યો વીરચંદશા વાણિયો પ્રીછું હું તમારી પેર, સુખે રહો અમારે ઘેર; કયુલ વચન તારૂં કીજીએ, મુસાફરો કહો તે દીજીએ; માફ પણ રહ્યાતું મન, કહું કામજ સુ તુજ અન્ન. દાસ મુસાફરો હું નહીં લેઉ. જેહ રણુ તે તમને દેઉ; જે મુજમાં કાંઈ આવડ હશે, સરવે શેડજી સાડ થશે. નથી ગુણ જણ્યા કાંઈ તમે, શો મુસારો માગુ અમે; નવા મહેલ નવો વેપાર, વાણોતર રાખ્યોર. તે ઠાર. મંદીરમાં ગયો તે બાપ, બેડી લદ્રા હતી જ્યાં આપ, વાણોતર તુજ સસરા તણો, નામ દુબળી શા હાલ્યો ધણો; રાખ્યો વણજ નવા કારણે એ બેડો પેલે બારણે. તે રામાએ બેયું રૂપ. દીડો લામનીએ ભારે ભુપ, વીસ વસા એ મારો કંથ, કંઈ ચીત ચીતાએ પથ ફંદ રચી રૂઠો આવિયો, ચેતિ જેમ એમ તેમ કરતાવીયો. કુંવરી શ્રી આવ્યા ધુતાર, જેવા પારખુ મુજ નીરધાર. જેવું કર્મ લખ્યું તે થાય, રાખ્યો હેને મંદીર માંય. કરી ભોજન ઠેકાણે ઈર્ષો. વીચાર આપ મન માહે કરચે. ગરીબ ઘેર નીત્ય શું ખાઈશું મોટા માણસ કેમ થાઈશું. ગયો આપ ચૌટાને ઠોર, આપી તબોળીને એક મોહોર. હાટ દુકાન કંદોઈ જ્યાંહ મહોર. પચીસ આપી જમે ત્યાહ, પરદાગીયા વેચે બહુ શાક, પાંચ મહોર આપી તે પાક; બાબત હુંશ જે મનમાં ધરે, તરતબ પહોચ તાં રીઝે કરે, શેડ પાસ નવ માગે કોચ, તેનિ શાનિ ચીંતા હોચ ખાય પીચેને મોજે કરે, શહેરે બધાંમાં શેજે કરે. છપ્પો-જર તે માતને તાત. જાત તે જરને જાણો; હા-હાપણ ચાતુરિ દામ, કામ શુભ રંજીત રાણા; સગાં સહોદર સરવ. દ્રવ્ય તે ધીરજ ધારી રંગ રૂપ અનુપ, સ્વરૂપ સુભ વણજ વેપારિ જગત વશ તે જર થકી, પ્રાર્થનામાં કહે છે ગ્રણ ધણો, શામળ કહે સ્વરગ સંચરે, ભેર ધણા હોચ જર તણો.

ચોપાઈ—જેને ઘેર વશે છે દામ, કરે ચીંતવ્યાં તે નર કામ; રહ્યા દુબળા ઠામે કરી, જરનો રૂદિયા માહે ધરી; કરે દલાલી વણજ વેપાર, રાખે શેડ તણો બહુ ભાર; ગામ પતિ શુદ્ધિ થઈ ખ્યાત; સઘળે ચાલી વાર વાત વાણોતર દુબળા એ તણો, કરે વણજ એ ગામે ધણો. આપે નીત્યે રાજને માફ, નામ દુબળીશાહ દલાલ.

દોહરા—લાખે વણઝારો લખપતિ, મહિમા કેરી મોડ; લાવ્યા માલ અસંખ્ય લખ, પાંચ લાખેણી પોઠ. મજા સોરંગી કરમજ ધણી કસુબોને કચીર; વસાણાં વીધવીધ નાં, ધાતુ ધાનને હીર જેને અરથ હોચ જે તણો, તે વેપારી જય; વોહરે વાણીયા, કર્મ અનુસારે ખાય અનુસારે ખાય પોઠ લખી લાખા તણી ત્યાંથી ભોજન તણું કહે

દુખળી શેઠને. કહુ વાત શુણ કરણુ. આપણે ગરજ કેટલી, તેટલા પાત્ર લઉં, સામા જઈને સહી કરું, દસથી બહાનું દેઉં, વીરચંદ કહે વીશ લો. કેલીએ ચાલીશ; સ-ખ્યું હશે જે કર્મમાં આપે લાભ જીગદિશ, મનતો સો લીધા તણું, હંશ ઘણેરી દામ ઉધારે ધીરે નહી, કયાંથી દેઈએ દામ, ચોપાઈ-પેહેરી પોચાક સ્વરૂપે સેહેલ. બેઠાવી એક વાડ વહેલ; ન રહયો ધરી એકે તાકવા, બોડો આપ હાથે હાંકવા. ધરી વારણું મારી ચોટ, આંબો જ્યાં લાખેણિ પોઠ, આપ દુખળી ત્યાં જઈ ચડ્યો, જ્યાં લાખો ડેરામાં પડ્યો, જુહાર કરિ જઈ બોડો પાસ ડેરે વણઝારાને વાસ, નાયક લાયક દિડો દેહ. કરિ હેત બોલ્યો છે તેહ, કવણુ વેપાર કવણુ તુજ ગામ. કવણુ કાજ કવણુ તુજ નામ; વણઝારે પુછ્યું એ રીત, બોલ્યો દુખળી કરીને પ્રીત.

દોહરો-યુધ ઘણેથી બોલીયો, સાંભળ નાયક નિર; નગરત્રંબાવટી તણો, દત કુંવર મુજ શેઠ, વખેજ અર્થ વેપારને, આંબો છું આ કામ; નાયકજીને પુછ્યું દુ-ખળી માડું નામ, લાખો કહે દંતા તણો, તે વાણોતર આજ, સોદો કર તુ સામરો, કહે મુજ સરખું કાજ. પાચ લાખ પોડી તણો, પુછ્યો પાર ગડપંચ; લાખો તો લડ-યો નહિ, શાહુકાર તણો શો સંચ. નગ જડ્યા નવ લાખતા, પોંચી એહ અમુલ્ય. સોંપી લાખાને સેહેજમાં, સાટામાં સમતુલ્ય. ખરા પારખી લે ખરો, વચન દેઈને વ-રત, સોદો કીધો સામરો, તોલ ઘણેરો તરત, કર્યો કબાલો દેખતા, લોભે લખીયા લેખ; દામ આપે એ દુખળી, ત્યારે માલ વેચાય. બેડી વહેલને ચાલીયો, કહી નાય-કને નામ; લાવો પોઠ ગંધારમાં, ઉતરો ગાંદરે ગામ. ચોપાઈ-આંબો દુખળી પોતે. કહી શેઠ આજળ એ પેર; પાંચ લાખ પોડી વોહાર્યા અમો, તેના લાભ લેજેજી મો. સાંભળતામાં મહાદુખ થયુ પહેરયું પગરણુ નાસરી ગયુ; બોયું મેં ડાહાપણુ તાહડું, તેં તો ધર ઘાલ્યુ માહાડું. અમે તો શી કરીએ પેર. એહ પરવડે દંતા ધેર જેને વણઝારો ધીરે દામ, એતો કરોટ પતીનાં કામ. ઉતાવળો ખપે નહી માલ. હવે મારા થાશે શા હાલ; કુંવરી પાસ ધરેણું ઘણું, લોશે વણઝારો તે તણું, કસ્તુરીના ઘાલ્યા કેલ, વેચાવશી દંતાના મેહેલ, છઠ્યાં છોકરાં વેચાવશે, પોઠ લઈ કાલે આવશે રવે હું શું કરું કયાં જઈ. તારો શેઠનો હું નહી થાઉં. કરો છુટકો કે નાશી જઓ, ડાહ્યા છો દેખાડો દાઓ. તમે કામ મુરખનું કર્યું, માડું ધરતો રૂડુ ભર્યું; ભલા વાણોતર કમમે મળ્યા, રળી રોટલા ખાતા ટળ્યા.

દોહરો-કહે દુખળી શેઠ મુણ, વીરચંદ વડહથ; ચોકસ બેશો ચાકળે, શાહ થઈ સમરથ જે હિમન તું માહરી, દેઉ ઘણેરો દામ; નામતો માડું દુખળી, કર માતેર કામ મન ઠેકાણે રાખજો, ભાખજો મીઠા ભાસ; પારખને મેં પ્રીછવ્યો, સરવે વાતની શાખ

ચોપાઈ-એવિ વાત કરે જે ધરી, આવી પોઠ તે પનઘટા પડી; કામ કામન ગયા દલાલ; વેચાથી લેવાને માલ. લાખો ડેરા તાણી પડ્યા, સઉ વેપારી ત્યાં જઈ ચડ્યા;

જેને સોદો જોઈએ જોહ, માગવા માંડ્યો તેણે તેહ. કહે લાખો કયાં જુઓ છો એહ, મેં પોઠ વેચી સરવે તેહ; જો માલ એ લેવો ચાહો, તો શાહ દુબળી પાસે જાઓ. વેપારીએ ઘસીયા હાથ, બોલ્યા વણજારાને સાથ; આપી દુબળીને શું લેશ, પાછો લે પરછણ પ્રવેશ; તારૂં ડહાપણ કહીએ શું કથી, એદંતાનો વાણોતર નથી; કાઢી મેલ્યો છે ખારણ, રહ્યો પેટ ભરવા કારણે. વિરચંદ વેપારી ઘણો, વોરત પોઠી પંદર તણો; તેને ઘેર મળુરી કરે, પાખંડી થઈ પેટજ ભરે એથી કેમ પોઠી લેવાય ભારે સોદો તે કેમ થાય, ખોશા નાણાં ને વળી માલ માટે વિચારો તતકાર.

દોહરો—લાખો હશીયો હુશયી, કંરે ચુગલી ખાઓ, જો કોઈ સોદો સાટવે, દુબળી દેરે જાઓ. દામ આમળાંથી આપીયા; ગાંઠે બાંધ્યા રોક. પોઠો તેને વોહરાવીયે, ફાંફાં મારે ફેક. મહાજ મળીયું એકદૂ, પ્રીતે આળ્યા પાસ; સહસ્ર બે ચારેક સામટા, વીર ચંદને વાસ. અલ્યા દુબળીહઠ કરી કેમ કરે એ કામ; વેપાર રૂંધિ સરવના, રહિશએક લો ગામ, બાંધી કરીશું સૌ મળી, સૌને દેઈશું શીખ, વોહારે વસ્ત નહીં તાંહરિ, માર્ગાશ ઝાઝી લીખ કરંગરી કહે દુબળી, વેચવાની નાહ વસ્ત્ર; ત્રંખાવટી એતો જશે, ચડશે વહાણ સમસ્ત. બધું બંગાળે મોકલુ દાણોદાણો છેક; પંદર પોઠનો ખપ પડ્યો, તેમાં આવી એદ. વીચાર કર્યો વેપારીએ, દંતા કેરો દામ; એ પાસે અચરત કશું કરી શકે એ કામ. મરડીએ જઈ રાજ કને, કરીએ એનું સુલ; લુટીલેશે લખપતિ રજેત થસે એ પુલ. શાણો એક સમજુ હતો, રૂડી જેની શાખ, તોલ નહીં એ તમ તણું, વાત અહાંથી તાખ. જઈશું જો દરખારમાં કરશું બહુ જોર; રહેસુલ ભરશે એ માલને, તે મન જો તું તોલ; બોલબોલા એની થશે, જશે આપણી લાજ; માટે મળીએ એરયે, કરીએ અણું કાજ.

ચોપાઈ—કર જોડો વેપારી રહ્યા; દીન બોલ દુબળીને કહ્યા; ઉંડરમાં ઘાલ્યા તે આભ, વેચ ગમે તે લઈને લાભ. નહા હુશ કરૂં મોટીએ, સવા રૂપીયો લઉં પોઠીએ, એતો લાભ લેઉં આ ઘડી, કાલ વેચુ તો લેઉં અઢી. કેણે દશવીશ ને ખાર, લખ્યા લેખ નવ લાગી વાર; બસે ચારસે કોઈ સં પાંચ, જેને જેવી હોયે આંચ. બે એક દિવશમાં સરવ, વેચી માલ જોડે છે દ્રવ્ય. લાખો કોડી નવ લેહાથ હું સમજ્યો દુબળીને સાથ. વીરચંદ ઘેર લક્ષ્મી ઘણી. ઠામઠામ છે. હેમજતણી ન રહી ઉણમ તેને કશી, મહાલક્ષ્મી માંદી-માં વશી; છળહળતુ નારાયણ નુર જાણે ઘરમાં ઉગ્યો મુર. જ્યાંજુએ ત્યાં દાસ હેમ, પાંચપદારથ ચેવા પ્રેમ, દુબળી દેશ પતીવત થયો, શેઠજી શેઠજી શેઠ કહ્યો; ગણી લાભ ગલગલીયાં થાય, મન શેઠને હરખનમાય. જુએવાટ જો આવે પોઠ, વળી બીજી એક મારૂં ચોટ, ભલે પ્રણુજ મારા નાથ, આ વાણોતર આળ્યા હાથ. છપ્પો-ગુણની આગળ ભુપ, સરીખા રહે કરજોડિ; ગુણની આગળ રૂપ. રૂવે નીત્ય આધુ ઓઢી ગુણની આગળ ગરથ, ઘણેરા ફેરખાયે; ગુણ આગળ

દાતાર, માનમાગવા જાયે ગુણનાં માન કરે ઘણું, જેહ માન નહિ હુપને શામળ કહે
 ગુણ રાખજો, રખે રાચો કોઈ રૂપને. દોહરા—નામ રૂપે નવ રાચીયે જે ગુણ હીણો
 હોય; કનક નામ ધતુરનું, કંઠે ન પહેરે કોય. નામ ધરાવ્યું દુબળી, કર્યું માતેરું
 કામ, ગરથે ધર ભરીઆ પીયુ. ઠાલો નહી કો ઠામ. ચોપાઈ—મેલ ન જણો કોઈ મર-
 મને, અડ્યું એક આવી કરમને ગરથ કમાઈને ધર ભર્યું વળતું કામ તેણે શું
 કર્યું. સાખારી સાખેણી પ્રીત કીધી ઘણી રાખની રિત લાખો નાયક પોતે આપ,
 આવ્યો ઘેર નીરચે છે. છાપ. મળ્યા પાખી નવ રહે એક ઘડિ, મળ્યું મન તે સાથે
 જડિ. શેઠશેઠાણી બેઠાં જ્યાં આવ્યો દુબળી પારેખ ત્યા; રીસ ન કરો તો કહુ એક
 વાત. જેમમુને સુજેસાક્ષાત; લાજા ઘેર આવે છે સંગ, પહેરી આલુપણ અતી અંગ
 પહેરિ વાધા વસ્ત્રજ સાર, દેખાડે અલખત અપાર; ભદ્રા આગળ દુબળિ ગયો, કંહ
 વાત જઈ ઉભો રહ્યો, ધરેણું તારે છે ઘેર ઘણું. ઝવેર જડ્યુ જે સસરાતણું; તે પ-
 હેરીને ગોખે બેસ, શું ખાઓ દીન ધરતા પેસ. દેએ વૈભવ ધરનો ઠામ, તો ધીરે
 ઊધારે દામ; પુલ થોડો ધરમાં હોય તોયે બહાર ન જણે કોય. લાખો માલ સુપીને
 જશે, બમણાં પઈસા વેપારે થશે; પોતાનો થઈ કરી બહુ પ્રિત, રાતું સાચુ રૂડી રીત
 ભદ્રાભામની સમજ ત્યાં કંઈક કપટ એના દલમાંહ; લાલ લખ્યું હશે તે યશે પાપી
 હાથ ધસંતો જશે; નીત્ય નવા પહેરે શણગાર, આવી માળિએ બેસે બહાર તેનું
 રૂપ તે કોણજ કળે, જેમ હારો કુંદતમાં ભળે, એકદિવસ લાખો લખપતી બેઠો ચોક
 માંહે મહામતિ; કરી વાત દુબળીને સાથ. એક એકના ઝાલી હાય. હવે દુબળિ
 આપો દામ, જઈએ અઓ અમારે ગામ; દુબળીએ દેખાડ્યો હાથ, સાન કરી વણઝા
 રા સાથ, શોહતું થાળિયુ કીધું સાથ, ખરચ્યા પુરા પાંચજ સાખ, લાખે બેયું હંચુ
 એટલે, નક્ષત્રવત દીડી તેટલે; જણે માનસરોવર હંસ, જણે જેમ ઈંદ્રાણી અંશ
 નીચિ આંખ તેણે આંખ તેણે નવ થાય, ઘણા બાણના વાગ્યા હાય; કાલોઘેલો તે થઈ
 ગયો, સવાપહેર સુરા તો રહ્યો, નમું દુબળી તારી પાગ; દીડીમે અલોકિક જગ;
 કોણ રૂપ રંભા એ નાર, કોણ પુરૂષ પનોતા સાર; જેનું મુખ નિરખે જન જેહ, ધ
 ન્ય ભાગ્યે તેનું તો તેહ; કહે દુબળી છાના રહો. રખે વાત એ મુજને કહો, દતા
 શેઠની શોભા ઘણી, એ વહુ કસ્તુર કુંવરજ તણી; ભદ્રા ભાગ્યવંતિ નિજ નામ. આ
 પણા સરખા ઘેર ગુલામ, સવારે પાસેરકસ્તુરી અંગ નિત્ય નાહાતા શોભવે સંગ;
 કરોડપતિ બેવાની ભત્ર. તે આગળ આપણ કોણ માત્ર. મારો તે દામ ગણી લીજ
 એ, સુખે સીધી પથે કીજએ; લાખે લાજ તજને કહ્યું, મેતો નહી જયેજ રહ્યું
 દુબળી તારો હુ વેચાણ, જીવતદાન દીધુ જેમ જણ; દુબળી તારો આકર હું, મન
 માન્યું તે મારે કહું, મારો જીવ રક્ષણ તે તું; હેત પ્રીત બોલુજું હું દુબળી કહે હવડાં
 તો જઓ, પેટ ભરીને રોટલા ખાઓ, ગયો લાલજ રૂરે ત્યાંહ. રહ્યો જીવતો માળીયા

માંહ. છપ્પા-પરનારીથી પ્રીત, દહતો દુખ ધણેડું; પરનારીથી પ્રીત, અનરથ થાય અ નેડ. પરનારીથી પ્રીત, રહે તેને તન રોગ; પરનારિની પ્રીત, ભાવે નહી મન ભોધ, પરનારીથી પ્રીતડી, ઝંખના જેવી જગમા, સામળભટ સાચું કહે, અંગ આખોદીન આગમાં. ચોપાઈ-ખીજે દીવસ થયો એક પહેર, આવ્યો નાયક તેણે ઠોર; પોહોંચી લાવ્યો પરઠણની સાથ, શોંખી દુખળી કેરે હાથ હવે જીવ મારો જય છે; ચીત મળવા એનું સહાયરે; દુખળી કહે કહું તે કરો, લખ્યાં પાછાં મુજ હાથે ધરા. મેહેનત કડું તમારી વતી, જોર કરે જે તારી રતી; લીધાં ખત લાખે લાવીયો, શેઠાણી પાસે આવિયો; વાત કામની કહું છું નેટ, સારી રીત સમજવો શેડ કરે આપ કહું તે અમો ભદ્રા તે સમજવો તમો. લોખાને લાગ્યો છે રંગ કરશે શામા કેરો સંગ; રહેશે રંગે એકજ રાત, પંથી ઉઠી જશે પ્રભાત, એમાં જન તે કેટલું થશે, સઘળો માલ મુકી ને જશે; ખાઓ પીઓ અલખત ભોગવો, ભોગ ઘણા ભારે ભોગવો. હું કહું છું તમારો અર્થ; ઘણો આપણ પામીશું ગર્થ. વહાણુવટી ચાલે વહેપાર, દોલત આવે અપરંપાર તમારૂં રૂડુ ચાહું છું અમો, હાહ્યા છો વિચારો તમો. જોડયા તે જીવતિએ હાથ, બોલી દુખળી શાને સાથ. કદાચ સસરો જાણે વાત, ત્યારે થાય મહા ઉત્પાત; છાનું પાપ કદી નવ રહે, કોઈક જઈ કસ્તુરને કહે.

દોહરા-હું છું તેના ધર તણો, પ્રિછું સઘળો અરથ, ઘણાં કામ એવાં કરયાં. તેણે ઝાઝા મરથ. વસ્ત્રમાં નાગું વિશ્વ છે, કોઈ ન જાણે પાર; ક્રીડીની રક્ષા કરો, હાથી હણે હઝાર. માટી ચુલા મંદિરે, મુખ ન બોલે કોય. ઢેડજ વાડો ગામમાં શેહેર સમીપે હોય. બુદ્ધિ બડી જે ચુકશે, વળતી ધસશે હાથ; સ્વપ્ના પેરે સેહેજમાં, આપ ભરાવે બાથ. છપ્પો-ઝારિ જે જળ પાત્ર. જત્ર જે જોવા સરખી ઉટડીને એક દીન, પ્રીતે જોયો તે પરખી; ઉપર કમળ અનુપ, રૂપ ઉપર બહુ કટા; નારી નીરમળ હોય, અંતર માંહે બહુ આંટા, વેપારી ગરણાગીનો ઘણા દહની તે ગણે; દેવું તે દલ માંહ રહે, કવિ શામળ સાચું લણે.

ચોપાઈ-ઉપર ઉજળો મેલો માંહ, ઘેરઘેર અહીંયાને ત્યાંહ; અતિશે લોભ અર-ણુવમાં પડી. માનની પાસે મેડીએ ચઢી. કંગાલપણે કરગરી જઈ, દીન વચનથી વાણી કહી; દોહલા દહાડા તો વામીએ, અનગળ લક્ષમી તે પામીએ લક્ષણ કહેતાં આવે લાજ, લલો મેળ મળ્યો છે આજ; ઘણા વસ્ત્ર આસુપણ થશે. દળ દર સાત પેઢીનું જશે. કરો કોલ તો ભેદ ભાગીએ. કામ થોડું કહેતાં લીજીએ સમજ ભદ્રા ઘણા કપુત કરમ એ દુખળી તણાં, એહ કરે તે કરવા દઉં માથે સરવે ખેંચીને લઉં; આશક વીણુ તે શાની આડ, રોગ વીના તે શાની નાડ. વાંક વીના શું કરે કલંક, મીઠા આગળ શાનો અંક, એતો લક્ષમી સખે લાવીયો; મારે અહીં તે તો આવીયો; હઈડું હશે પોતાનું હાથ, જખ મારે માનીતર સાથ. માતાને ન ઉપજ્યા, લોભ,

મારા મનમાં મોટા ક્ષોભ, આશાએ આઠ્યાએ જેલ, દયામણી દેખાતિ દેલ; કાંઈક માગવાને કારણે, બાધ આઠ્યાં મારે બારણે. છપ્પો—થરથર ધુળે ગાત્ર, દેહનિ શુદ્ધ વિસારે; ઘટે નેણુનુ તેજ, તેજ મન કડું હોયે; રૂંધાય બોલતાં કંઈ, દયામણી દીસે દેહ. બોલે હળવા બોલ, નર થઈ ઝાઝું નેહ. એટલા ચેન મરવા તણા. અંગ અંગમાં લાગનાં; સામળ કહે નીચ માગણું, થાય મંગળરે માગતાં, ચોપાઈ—અરે માત જે માગે તું આ જીભથી, ના કહિ કહું હું; કુંવરિને તેડી એકાંત, લાગી મન કેરી ત્યાં બ્રાંત. નીચુ જેઈને નારી રહી; કાણુ એક રહીને હા કહી; બે શરનું હોય તારું કા-જ; તો તેને તેડી લાવો આજ. મહા હરખ ઉડી માવડી, ભલે ડાહિ થઈ તું આવડી, સંક્ષેપે સ્વામીને કહયું; સારૂ લક્ષણુ જેતે લહયું; છપ્પો—ગરજે જય સહુ ગામ, ગર-જે ભાર શીર લ છે; ગરજે વડે રણ માંહ, ગરજે દામ પણુ દે છે. કરજે કરે વેપાર ગરને ખેતી કરે ખાંતે; ગરજે ગુણુકા નાર, ભુપ ભોગવે બ્રાંતે. ગરજ થકી ગળ્યું નહી, ગરજ લોક રક્ષણુ લહે; કહે સામળ વશ વરજને, કવરણુને કાકા કહે.

ચોપાઈ—નારી આવી કામે દેડ, સાંભળ દુખની મારા શેડ; કરો વાયદો રૂની પેર, રાત આજની આવી ઘેર. દુખનીશાએ દલ દાખીયું, તે લાખા આગળ ભાખીયું, સામગ્રીનો શુળ સંજગ, ભાવંતા લીધા બહુ ભોગ; ખની કાળીને મેડે ચડયો, અચર ત દુખનીને મન અડધો; પુરણુ જેઉ એ તો પ્રતા, કેમ રાખે પોતાનું આપ. નિશ ચરચા બેવાને નેટ, લીધી કામની કેરી કેડ; નવ ટુંકા મેહેલ મોટરા ઘણુ. શું વ-ખાણુ કડું તે તણું. દશ હજાર દીપકની જેત, દીવાળી પ્રત કરી ઉદયોત. કરિલેહેર બહુ લીલ વિલાસ. કસ્તુરીની બેહેકે બાસ. શોભા ઈંદ્ર પુરી આકાર, નવ ટુંકામાં શોભા સાર; શાભા વિચારયુ સામી બહિ, રાખુ આપ તો સુખી થાઉ. ચઢ્યો મ હોલે લાખો જ્યાહરે. શાભા સનમુખ આવી ત્યાહરે; લાખો લખકારી બોલિયો, ભા-મનિના મનમાં ભાવિયો; અરે લાખાજીતું લાયકો, નિરમળ કહે છે નાયકો; ભલે આઠ્યો આ પ્રથવીપડ, ડાહાપણુ તારૂ દલમાં દીડ.

છપ્પો—પ્રિતે આવો પાન; માન સુણો કે ગાઓ; રમત રમો શુભ રંગ, અંગ અ-મલવશ થાઓ નેહ વળડો નાદ, સાદ સુણી શુભ કાને; જંતકેરો જોડ, ભુપ તેમાં મન માને. ખાંતે બેશો પલંગપર જત દીપક ઝાઝી સરી; અમલ આરોગી આવીયો, હેત વધે તારૂણી નહીં. ચોપાઈ—સરખે સરખી આપણુ જોડ કરીયે પ્રિત જેહે વાધે કોડ. નદિ નાવ સંજોગમળી, હરખે દુધમાં સાકર ભળી, એવું અમલ આરાધો તમો; જે મ રિઝુ મનમાંહિ અમો એક રાત રમત કીજીએ, સુખ સ્વરગ તણું લીજીએ; કાલ અમારે આવે નાવ, તમો રસભસ વાત વધારી નહિ. મુળ કેડી તે બહેકયો સહી; મર મટને વળી મદીરાપાન. કરડયો વિશ્વભુતનું ભાન. રમાડનાર રંગીલો મળ્યો તણુ પાયાને ભાગે ભળ્યો, વિકરે વાઘજ વકરયો જેમ, નાયક બહેકી બેસો તેમ. શુભ ગુ-

ટીકા વધનાગજ તણી, જેમાંકે અદકેરી ઘણી, મગ મગ જેવડી દોચજ દીધ, લાખે લઈને પાણી પીધ; મીઠાઈ અમરત આગર ધરી, આરોગે પુર પેટજ ભરી; દિવાળેત જોરાવર કરી; મેલ્યાં પાન દાન બીડાં ભરી. લાગી લહેર તેને મોહ. કેડે ઘેરયો નવ બોલાય, ખુશી વાત તો કેમ બોલાય; વળી તારણીએ મેલ્યો તંત્ર, જીવતી હાથમાં ઝાલી જંત્ર. તાન તાલ અલપજ કીધ. મધુરા સ્વર કપાળી દીધ કંપદ હરખ્યા મને ભાવના ભેદ, રીઝ રાખવા માંડ્યા વેદ ગાનતાનની લાગી લહેર. ગઈ સાનને વ્યાખ્યું ઝેર શામાતો સાચી સમશેર; નાંખ્યો ગેનમાં પુરણપેર, પોહોડયો પલંગે તે નર તરત જાણે મુળથી પામ્યો મરત; જોર ન રહ્યું તેની જાતમાં શખવત સંધન્ય કર્યું રાતમાં; એની ગમતો એવી થઈ, મુકી માનની મંદીરગઈ. પહોર દીવસ થયો જ્યાહરે, લાખો ઝખકી જગ્યો ત્યાહરે; પાઘ સભાળી નીહાળી નેઠ, મેડીથી ઉતરયો હેઠ ગયો ડેરે જાણીતો જન. લાખે આપવીચાર્યું મન; ગયો માલ ઘણેરો ગરથ મલ્યાએ ગયું પુરણ પસ્તાવો મનમાં થયો, બોલ પછે બાંધવને કહયો; હું તમને સોંપુછું માત્ર મારે મુખ જાણું જો જાત્ર પોડીલઈ વણજારો ગગોલાખો જાત્ર હામે થયો; વર્નાતાવહા લો બહુ કાહાણુ, જેમ દરીઆમાં બુડે બહાણુ. નીતરોડ બે તે જેમ લેણુ, ભળે હંચુને રહ્યું કોણુ ન ગયો ઘેર તણી વાશીએ, વીતક કરી કાશીએ; પારેખ દુખળી ઘરમાં રહ્યો, તેણે બોલ ભદ્રાને કહ્યો અમો જઈશુ અમારે ગામ; કરો એક અમારૂં કામ. લાખા સાથે જેમ લીધો લાવ, તે દેખાડો મુજને દાવ; પોંચી નંગ લાજજ તણી દેખાડી ઘણા મુલ તણી. અત્રઘડી આણી આપુ અમો દુખળી તમને ગમી એ વાત; આવો મેડીએ રેજે રાત, પ્રિતે પોંચી લીધી હાથ સંકેત કીધો તેની સાથ; ચડ્યો દુખળી મેડી માપ એ રાંડ કેમ રાખે આપ; જ્યાં રાંડની હુતી સેજ અણુ ઉગ્યોએવું તેજ. શાહપુત્ર ચડ્યો જ્યાહરે, કંઠિતક એક થયુ ત્યારે જાણો જઈને બેસોતમો. પરવારીને આવું અમો એમ કહીને ત્યાંથી ગઈ એ ભઈયા બેઠા ત્યાં જઈ. જગત માત કોઈક જોગણી ભવાની રૂપ ભારે ભોગણી, વજર કછોટો વાળ્યો કશી, મુસ્તક જેટલાખેણી વશી; વીસુત એપે આપે અંગ, પીતાંખર પલવટ રૂંડે રંગ શિંદુર મુખઉપર એપી યુ, ત્રિશુળ કર મધે શોભીયું; સાક્ષાત માર જોગમાયા આપ તેજ પુંજ પુરણ પ્રતાપ દીઠ દુખળીએ જ્યાહરે પગે લાગીયો ત્યાહરે; હવડાં એ મનમા ધારશે, ત્રીશુળ વડે મુજને મારશે. થરથર તે અંગે ધુલ્યો બાખત કારમી તે બુલ્યો અર કંતાંખલ-મર બહુ ચડી, નાહો દુખળી તેની ઘડી. દેહમાં હેથી ચેતન ગયું, પેશાખ પામરણુ માંહે થયું આંચો તરત તરેડીતાવ, શોએ બાખત થયા બનાવ; કર્યો વીચાર મન સાથે વપુ. તેણીએ સરવે રાખ્યું આપ, કર્યો કારમો દાસદ એક, વીરચંદ આગળ કર્યો વિવેક; દંતાશાએ જાણ્યો ઇલાં મુને, તેણે ઇપકો કહાંચો તુને; આવો પી

ઓ નીત હેતે ઘણે, હું જામશ ઘેર દંતા તણે આજ્ઞાગી મન ભાવીયો, પીતા તણે મંદીર આવિયો; સુદિર મુખ દીઠાં સુતતણાં, દિધાં વધામણાં દેવને ઘણાં; અમુલ્ય આભુષણ પહેરયાં અંગ, રાજ તેજથી રૂડો રંગ, જગમગ જોત ખરો જાનુલ કુંવર જણે કમળનું પુલ, ધોરી ધવલને વેગડ વહેલ વધમાન ઈંદ્ર તણાથી સેહેલ; નહોસા થે સેવક કોસાંહય નારી, તેડવાને નર જાય પીતા કહે સાંભળરે પુત્ર ગ્રહસ્થઆપણુ ધરસુત્ર; એકલા આપ ન જામને કોય વાટે વીધન અનેરાં હોય કહું પીતાજીનુ નવ કરયુ, જાસાસરે મનડુ કરયુ; મેલ્યા બળદદોડીદામ. ઉતરયો જામ પાધરે ગામગ ધનગર વધાધ નેટ આવ્યો કસ્તુર નગરનો શેઠ; પુલ વેરાવ્યાં વારંવાર. હળાવ્યાં બહુ જાગીદોલ, કરયાંઓવારણા નંગ અમોલ; શાકપાક સુખસાગર સુણાં તરતાં બંધ તે જાના તણા શેઠ કહે હું નહી રહુ વારંવાર શીઘ્ર કરી વોળાવો નાર; સાસરવાસા શુભસજ કરી, વળાવી વેગે સુંદરી એક વહેલમાં બેઠાંબય નરનારીને ઝાંઝે નહ; રાત ઘડી બે ગદ્દ જાહરે, ખેડી વહેલ વેગે તાહરે ધન મદ જોખન મદ જોહને બીક ન રાખે તે દેહને. ઉગમતે સુર મંદીર જશું; આપ વિચાર મન માહે એશું જાણું વરખડી કેરૂં અરયુ, નેહર ડાખા પગનું પડયુ; રાખો વેહલ જે જીત તાહરૂં, નેહુ આણી આપો માહરૂં, કહે કસ્તુર સાંભળ કામની, વીશમ વાટે જાએ જામની; એમાં નેહુર ધરમાં ઘણાં, નિત્ય નવાં પહેરે તે તણાં. એકજ નેહુર કેરે કાજ, નહિ ઉતરૂં હેઠે હું આજ; નારી તો હડ લઇને રહી, ગદગદ કંઠે ગળ ગળી થઇ, તે દેખીને આવી દયા. રાખી વહેલ લેવાને ગયા; વનીતા વહેલ રહયા સાટમાં, ચાલ્યો ચીલે ઘાટમાં. નેહુર જે ઠેકાણે પડયું, તરત એ તસ્કરને જડયુ; લેઈ હાથમાં તે આવીયો, ભામનિના મનમાં ભાવાયો. બેઠો હાકવા થઇ ઘણાં, હાંકીવહેલમેવાસા ભણી; જાળ જાંખરાં કાદવ નિર, તરસ્કર લેઈ ચાલ્યો તે તીર; ઉદ્દેશ થયો વાહાણે જ્યાહરે, દીઠો ભુત જેવો તાહરે. હણે હધડુ કુટે પેટ, કયાં ગયો જે મારો શેઠ; આ દીસે તસ્કર ન કાય, એમ વાંચારી બોલી સાય. દોહરા-તરણાં કહે તસ્કર સુણો, તું કયાં આવ્યો આંચ; નેહુર કાં તમને જડયું, એ ઘણી છે કયાંચ. કપટ કરી બેઠા અમો, પ્રપંચ થઈ બહુ પેર; વાટ મરડાવી નીસરયા, જાણું અમારેઘેર. તેની નિશા મુક તું, તેહ મળે નહી દોય તું મુજ ઘેર રહે માનુની ઘણું ઘણેરૂં હોય, તસ્કરને તો હરખ છે. માનની મહા ઉચાટ. તે સમે શું નીપજ્યુ ધન્ધરે કેરો ઘાટ. તરપત નગર ત્રંબાવટી, ચઢ્યો શેજ શીકાર; તરણીને તસ્કર હતાં, આવ્યો તેણે ઠાર માનની દીઠી કારમી, તતક્ષણ અલી બાંહ દોરી ખેંચી દશ દીશા, બેસારી રથ માંહ. બળ બુધાથી ઓળખ્યા, નગરશેઠનો હોય. પગલુ જાણશે એ થયી, કેહેશે કોઈને કોય, તસ્કર મુક્યો જીવતો, આપ્યો બળદ બે હાથ વળાવી દીધો વેગળો, સાથા દીધી સાથ. એકાંત ચોષ્ટી અધીક, રાખી તેણે ડામ; જાણુ કરી કો નવ શકે આવ્યા પોને

ગામ. ચોપાઈ-આંચા શેઠ ફરી, નહીં વેહેલ ન દીડી નારી, અરે દેવ આતે શું થયું, બધું બારકસ કોહો ક્યાં ગયું; ચીલો વાટથી ઉવાડે ચડ્યો; રાત અધારી તે નવ જડ્યો; શું મોહો લઈને મંદીર જઈ તરણાથી તો હળવા થાઉં. બાળ હૈયું તો ખોલે લોક, રોમ રોમ પ્રગટ્યો બહુ શોક; ધણું દુખ પડે જેટલે, ગેર જવ નવ સુજે તેટલે. તેણે ઠામ તજ્યો વાશીએ, કરી મન ગયો કાશીએ, તજવા બત્રા મનડુ કીધ; આંચો વૈરાગ રૂદે ધરતાજ, ગયો કાશીએ કરવતે કાજ. કહું વાત તે સાંભળ કરણ, લાંબા સમેત થયા જણ તરણ; એ વાત અહિંયાથી રહી, પેલા રાજની શી ગત થઈ. ભદ્રા પાસે રાજ આવીયો, હાર રત્ન તણા લાવીય, પ્રિતે ધરો પુજ ઉપર પેર, રાણી કરીને રાખું ઘેર. બોલી ભદ્રા ત્યારે તરત, મારે ખટ મસવાડા વરત; સઉ ભાગ્ય કારણ સેવના કીધ, પરમ દેવી આપ પ્રસીદ્ધ. જાનુ માન જાણી મેં એહ મનવંચિત ત ફળ આપે તેહ; વરત પુરૂં એ જ્યારે થશે, સંકટ મનનું સરવે જશે, ત્યારે પછી જે કહેશો તમે, મારે બોલ ચઢાવું અમે; જો કરો મુજ સાથે જોર; તેમાં નહીં તમારૂં તોલ, હું અબળા ચાલે નેટ, મરૂં પાળી મારીને પેટ; જીભ દંત કરડીને મરૂં, વરત ભંગ નીશ્યે નહીં કરૂં, શો દાસીઓ સોંપી રાય, રાખી ઘણા સંકટની માંચ; સુનિ નવ મુકે અદગડી, આવે દાસીઓ કહેતાં ચડી; એક દિવસ રાણીએ કહ્યું, વરતમારૂં પુરૂં થયું; પુણુ શીવને રૂદે રંગ પછે રાયનો કરીએ કરીએ સંગ; રાજ મનમાં હરજ્યા ધણું. વચન ગમ્યુ એ રાણી તણુ; પુજ સામગ્રી આપી હાથ, હાહી દાશીયો દીધી સાથ. રખે સુની મેલો એહને, ધીરો માં એની દેહને, પલક એક સુની રહે દીશ, તો સઉનું છેદું શીશ. બેસારિ રથ ખેડ્યો પારણે, શીવ પુજન કરે કારણે; દંત કુંવરનું ડેરૂં તાહ, પ્રીતે ગઈ પુજનને માંહ. અરે દાશીયો રહો સૌખ્યહાર, પુજન કદી આવું આઠાર; પ્રીતે વચનની દિઠી આંચ, મોહાર એક એક એકને આપી પાંચ દેરૂં અટકાવી દાસી રહી, પુજ કરવા આણી ગઈ; ધ્યાન શીવ અંબાનું ધરયુ; પુજન રૂડી પેરે કરયુ; કસ્તુરે કહીતી વાત, સાંભળ્યુ તે વેળા સાક્ષાત. દોહિલા દીવસકાલે વામશે જીવતો નર ભદ્રા પામશે, જીવતો હું શા માટે તણુ, ભાવે શ્રીભુધરને ભણુ ડેર ફેરવ્યો જમણે સંગ, નિકળ્યુ જળાધારાથી લોંગ, સળંગ માંહે પ્રધાનજ કદી, પાછુ લોંગ હતુ તેમ ધરી; ડાખો ફેર કર્યો જેટલે, સજડ લોંગ થયુ તેટલે. રમઝમ કરણી આવી ત્યાંહ, મેહેલ પોતાના સસરા માંહ; વડી શેડાણી ડોળે વાય, બોજન કરે છે દંતો રાય. મહા લક્ષ્મીવંત દીડી નેટ, અચરત પામ્યો દંતો શેઠ; કહેરે બાઈ દેવી તુ કોણ, એટલે દહાડે દીડી આણ. કરજોડીને ઉભી રહી, કહાણીસસરા આગળ કહી; ભદ્રા નામ જાણુછે સઉ, દંત કુંવર તણે કુળ વહુ. સપુત શેઠશેઠદવથી ડાહરો કુળ તારણ દીપક તાહરો, દેરે તુને દેખાડી વાટ, ગયા ગુપ્ત તે બત્રા માટ. ભલે પધાર્યાં વહુજી તમે, પોહોતી રળી રળીયાતજ અમે; અમુહ્ય મોતીએ વધાવીયાં

પ્રેમદા મંદિર પધારીયાં; રાજ ઘેર જીવે છે વાઠ, રાણિ ઘેર નાવિ શા માટ છડા અ-
સ્વારી ડેહેરે ગયો, બોલ તે દાસી પ્રત્યે કહયો, અફલ કમ ગઈ તાહરી સુની રાણિ
મુઝી માહરી કમાડ હિવાડી પેકો માંહ, માનવ જાત નહી કે ત્યાંય; સભાંગ શીવ
દેહેરે સાક્ષાત. ગુપ્ત ધણીના જાણે વાન. શિવદેરામાં સોધે જીવે, નિરાશ થઈ નયજેથી
રૂવે; અરે દધવ આતે શુ થયુ, નારીને કોણ લઈ ગયુ. નથી પવન પ્રવેશની જગ.
સાંખરે સુંદરી ઉઠે આગ. નારીને મહાદેવે ગળી. ન મુઝી જેણે ભીલરી શકે દેવ
અંતરીક્ષે હરે. કંઈ કાંઈ મન મનસુખા કરે; હતી ત્યાં ઇંદ્રની અપ્પરા; એ રૂપ નાન
વન હોય નછરા; શોભા રૂપ સુંદર સુદરા, અલોચ વિલાપ અતીશે કરી, ન પત
મન વિચારે નેટ ખાઉ ઝેર કે માડ પેટ. કડે એમ ને જીવજ જાનુ, પણ બેટા તેનો
નવ થાવ. માટે કુંવરને સોંપુ રાજ, સુખે શરીરે કીધુ તાજ; ગયો કરવત કારી કાર
ણે, થયા એકઠા ચાર ખારણે. સાચુ પાપ પ્રકાશે દાશ, ત્યારે કરવત મુકે શીશ; કહે
કરવતીઓ ખોટી થાઓ, સાચુ કહો કે મંદિર જઓ.

દેહરા-લાખો કહે કહુ લખવરાં, દુખની માથે મોટ; એક નારિને કારણે, ખોઈ
પાંચ લાખેણી પોડ; મળ્યો એક ડાહ્યો દુખળી, મળી નમેરી નાર; પુખ ખાંધા વીણ
કર ખાળ્યા, હોડે બેઠા હાર. માટે કરવત લીજીએ, દેહદુઃખે શીદ દેઉ ગરથ પાંચ
લક્ષ પોડીનો, તે નારીનો લેઉં. તસ્કર તે વેળા કહે, માનની એક મધરાત; નેહુર
જડયું મુજને ત્યાંહા, વાડે કહુ એક વાન. મેં દીડી એકલી, આપ્યું નેહુર હાથ;
અજણ્યો નવ ઓળખ્યો શામા તેડી સાથ. વહેલ લઈ વાટે જતાં. ઉગ્યો આપે સુર;
ચંદ્રવદની ચતુરા ચતુર, નારાયણનું નુર. હરખીને હું નીરખ્યો જાણ્યું ભળીયું
ભાગ્ય; કરમ હીણ છાજ્યું નહિ, પછીથી ઉઠીઆ પગ નરપત નગર ત્રખાવટી, મ
જ્યો ઉગમતે દીરા; નારી લેઈ તે ગયો, રહ્યો હું કુટી શીશ. નેહુર ગયું જીવતી ગઈ
આવ્યો તેણે આજ; કરવત મુકો કોટપર કામની કેરે કાજ. રાજ બોલે રિઝમાં, તે
વનિતાને વરત; માનની ગઈ ડેરા વીશે ત્યાંથી ગઈ તે તરત પરભાને લીધી હતી.
તસ્કર કેરી તાલ; તેણે કીધો વાયદો, મેં માન્યો સાચો બોલ. તેનું મુખ દીઠું નહીં,
ભાગી નહી જે ભુખ; ખટમાસ રહિ તે કામની શામા પામી સુખ. શામા કહે શીવ
પુજીએ, પ્રત ધરીને પેર; પછી રાણી થઈને રહુ. રાજ તારા ઘેર. પુજ કરવા ગઈ
પ્રેમદા. દંતકુંવર ડેરા માંહ; બોલી ખાંતે કરી, અલોપ થઈ તે ત્યાંહ. અચરત એતે
અતિ ધણુ કયાં ગઈ નિરમજ નાર; માટે કરવત લીજીએ, આવ્યો છું આઠાર. સમ-
જ્યો શેઠ દલડા વીશે, અંતઃકરણ થઈ આશ; જીવતો નર ભદ્રા પામશે, વનીત; પો
તી વાસ. ચોપાઈ-સંભાળ લાખા આણે ટામ, કસ્તુરચંદ તે માડે નામ, દુખળી પારેખ
તે હું થયો સ્ત્રી ચરિત્ર જોવાને ગયો; સાટાં તારાં કીધાં અમો, દુખળીને લાખો તમો,
ઓળખીતા મન મેલી અળ્યા, સંતાપ હતા તે મનના દાખ્યા ભદ્રાજે નારી તાહરી,

માથે જાણી બેહેની માહરી, શુભ વચન તસ્કરને સાથ, બે નહુર આપું મુજ કાથ; તસ્કર લાગ્યો પાય; કસ્તુરચંદ જે નારી વદી તેમારા પેટનીદીકરી કાશીમાં કોટીના કામ, પ્રગટ કર્યું પોતાનું નામ; લીધા ત્યાંથી લાખેણો ગર્થ બેડાબ્યા મન ગમતા રથ ક્યાં પુન્ય ઘણાં કાશીએ, દીન દાન તિરથ વાશીએ; કરમ મુકાબ્યાંકોડે કરી બ્રહ્મ મોહોરો આપી બહુભરી ચારે એકડા પંથે પાળ્યો દંતાશેઠ ઘેર આવીમળ્યા રાજ થયું છે જાણ, ગરગડીયાં હરખે નીશાન, ચાર એકડા રંગે રમે ભદ્રા રાધે તે જી ગતે જમે; ચાર બારણાં ચાર શણગાર ચતુરા જાણે હોયે ચાર પાંચ લાખ પોડીના દામ, આપ્યા લાખાને કીધું કામ; બે નેહુર તણો જે ગરથ દેઈ તસ્કરને સારથોચર થ રાજ ઘેર પોતાને ગયા, દંતા શેઠ પણ સુખીયા થયા; નવદુંકામણિ જડીયા મેહેલ શોભા ઈંદ્રાસનની સેહેલ. નવમી મેડીએ નીત્યે નાર કરેકલોલ તેને વેપાર રાત દીવ સ નવ જાણે કોઈ આનંદ લીલા અદકી હોય. ઉપર સુવે ઉતરજમે, રામા સાથ રમ ત એ રમે; પોતાની દાસીનેદાસ, પ્રીતે માણસ વેપાર વણજ કે સુખ કે દુખ કોઈ દે ખી શકે નહીં મુખ; મહાલક્ષ્મીની જેને મોટ, તેને શી ચીંતાકે ખોટ વીત્યારમતાં વરષજ બાર, સુખ સાગરમાં નરને નાર એક દીવસ આવ્યું શુભ પરવ, લોક મહિ સાગર જાયે સરવ; નારી શેઠ દંતાજી તણી, પ્રીતે શાખ પોડોશણ ઘણી રથ બેશી આવ્યાં બારણે; મહિ સાગર નહાવા કારણે વાત કહે માંહો માંહે સહુ કો કહેરાંધી મુકો વહુ; કે કહે વહુચર પાણી ભરે. કો કહે વહુચર લાગે ચરણ સુણ્યું શેડાણી સર્વે ધરણ. ત્યારે તેને અચરત અડ્યા આંખે આનુધારાએ પડ્યાં મુખથકી મુકયો નીશ્વાસ અરે દૈવ ના પોહોતી આશ સરવે સાથે દીઠું દ્રષ્ટ કહે સરવે તમને શુંકષ્ટ; શ્રીમંત છે તમને શું દુખ સઘળી વાતનું ઘરમાં સુખ તમ ઘરમાં દાશી છે ઘણી, વાત એનો અમ ગરીબો તણી; કહે શેડાણી સાંભળ બેહેન કહું મારી કુળવહુનાંચે ન. આવી ધર જેદીની દુખ, ત્યારે દોઢુંતું સુતનું મુખ તે નારી એ પુક્ષજ લીધ, શું જાણીયે તે કામણ ક્રીધ. નીત્ય ઉડી પગે લાગતો માજી કહી ખાવા માગતો હેત પ્રીતેથી કરતો વાત તે દેખીને ઠરતો તાત. ઠરતી આખે દેખીને તન વૃપ્તથયું માફ મન તેને તો વહુએ વશ ક્રીધ, અક્કલ સાન ભુલાવી દીધ તે હું પુત્ર નવ દેખુંદ્રષ્ટ, એથી બીજું અદકું કષ્ટ સર્વે સાંભળીને રહ્યાં છોકરાં માજનાં બેમુઘ થયાં તમે કહ્યું તે આડો આંક વધતો તમ વહુ ચરતો વાંક; લોકોએ એમનો અદકું કહ્યુ, સાથ શેડાણી દાસીએ લહ્યું તે દાશીએ લહ્યુ તે દાશિ તો ભદ્રાતણિ, વહાલાં વંચિ સાચાપણિ માટે વાતમાં જેજે લહ્યું શેડશેડાણિ આગળ કહ્યું દુખ ઘણેથિ રોયા માત, કહી સર્વ માંડિ વાત; કહે ભદ્રા સાંભળ ભરથાર ઉતરો અટારિયેથી આવાર; સંતોષો જઈમા નેખાપ, પછે પધારો આપોઆપ વેપાર વણજમાં ઘાલો મનજમેછો ખાપ રહ્યાનું અ ન, રૂડું નરને એ નવ ઘટે વણ રોજગારે માનજઘટે આળસ મરડિને ઉઠિયો, જેમ

મગદલમજ્જ દ છુટીયો આવ્યાહેડળઆપોઆગ, બેઠાંછેજ્યાં માનેબાપ. પિતામુનેઆજ્ઞા દિજીએ, જે કાંઈ કામ દો તે કીજીએ; કહે પીતા શુત સુખીયા થાઓ, કરમ લખ્યુ છે બેઠા ખાઓ. હજી લાડયવાયા છે તમે; તમ જેવડા હતાજી અમે; કરતાતા કંઈ મોટાં કામ વિસ કોટી જોડયાતા દામ ઠામજે લક્ષ્મિ હોય. ચોરિથી નયિ લાવ્યુ કોય; રજ્યા થકી મળે છે ગરથ, બેસી રહે સરે નહી અરથ.

છપ્પો—સિદ્ધને માગે શિંગ, સાપ પોતે પંખાળો; શુરને હાથે શસ્ત્ર, વાઘ વકારે ખા-લો; સાગર પર યુ પુર; હિરો જેમ કુદન જડીયો અધિકાર બળિ, વરગોડે ચડિયો જેમ હરાડ હાચિઓ, કવીને વળી વખાણિયો; શામળ કહે વધે એટલા વેપાર ચડે જે વાણિયો.

ચોપાઈ—રાખ્યા વાણોતરજે ઘણા, ખાસ ખેલ તે પોતા તણો; વહાણુવીસથી બ-મણાં લોધ, માલભરી તઈયારી કીધ. કાળા કપટ મોઢે મુલ, અતિશે માલ ભરયો અતુલ્ય; જવેજવા મનશાઘરી, વહાણુમાં ભારે જણુસો ભરી. શઢપુરાવી નાખ્યાદોર લાગ્યો નાદ નીશીનેઢોલ; એ સઘળી કીધી હોડીએ, ચઢ્યો ભદ્રા પાસે મેડીએ કહયું કામની માફકરો મજ આવ્યા વણુના ડિતરે; ખાઓપીઓ મેડી માગીએ, સુખે ની ત્ય બેસો જળીએ; શાણા ડાહ્યાં ચતુરા તમા; શી શીખામણુ દિજે અમાપ્રોટે પથે વહાણે જશું, કહી વાત તે મનમાં વશુ આજ્ઞા માગી ડિતરયોઆપ આવ્યો જ્યાં બે ઠાં માખાપ. કરજોડાને ઉભો રહ્યો હેત બોલ માખાપે કહ્યો વેપાર કરતાં કેમવારી થે, તમ વિના જીવ કયાં ઠારીયે વેહેલા વળજે મારા પુત્ર સરવે રીદ્ધ તારી ધરમુત્ર પુષ્પ નક્ષત્ર સાધ્યુ પ્રીત, ચડ્યો વહાણુમાં રૂડી રીત શુભશુકન રૂડીવાણીએ, ચાડ્યાં વાહાણુ કાળે પાણીએ સઢસલામી પોતાતણી, શોભાસફરની મુંદરઘણી જ્યાં પંદર પોતે અનેક, એક એકથી ડિતમ એક, અગાગજે અરણુવનાં નીર રહેનહી જોતામાં ધીર; એક બેદીવસ કરતાં એમવાત સંજે ગયા મસવાડા સાતદેશ વીદેશ પરદેશે ગ થો ત્યાં તે એક અચરત ખેલથયો; રૂડી રાત તે ગરદજ તણી શુભ પુનમએ સ્વાતિ તણી એવો જોગ જે દહાડે હોય શું કઉતક થયુ તે જોય અરણુવ વીચ આવ્યાંછે બેટ છીખ્યા વહાણુ તે તળે હેઠ વહાણુથકી સરવે ખારણે ડિતારયા જઈ ભોજન કારણે; જેવો અઘરાવત હોય ગજ પુંદ સરખી રૂફધજ ઠામઠામ સુતાંસહુ જાત, દોઢપોહોર ગઈવ રાત નથીજગતુ માનવ કોય, અકલો શેકીયો પોતેજેય બેઠા જોત દીપકની કરી માંડ નામુ હઈડે ધરી; તન મન ધન મેળવ્યુંછે ત્યાંહ નથીજીવ બીજાકોમાંહ મેળમેળવતાંલે કોય તે ભુજર નીસ્યે ડિયું જોય; એક હંસણી બીજેહંસ પક્ષીવણુ દેવતાઈવંશ અંતરીક્ષ પાંખવડે વિસ્તરે, અમુલ્ય મોઢાંમોતિયયે; માન સરોવરગુણ ગંભીર ચરે હંસ સહિ તેને તીર. સ્ફટીક મણીની જ્યાંછેપાળ પ્રક્ષદેશ વળીની જળ; વ. સે. ત્યાં મોતીનો મેહ ઉજવળ હંસ તણાંછે દેહ. હંસ નૂરનારીની

જોડ, કાયા જતાં પોહોંચેકોડ; સમુદર બેટ મોતીની ખાણ ચારાકાજ મયા નીરવાણ પાછા માનસરોવર જય, આવ્યાં અરધે અરણ્ય માંચ; થાકી હંસણી ન ઉડે પાંખ, ઢિઠાં વહાણ છીક્યાં તે આંખ. કહે હંસલી સાંભળ હંસ; પ્રાણજીવન અધિપતિએ અંશ. ઘડી એક જો બેસો વાહાણ, થોકે શીતળ થઇ નિરવાણ; તેણે મેં બોલાવું નથી કરોડવાર શું કહિએ કથી; બેકા છે તે કામે ઠરી, શુભ વચન બોલી સુંદરી; જાણે છે સ્વર્ગ તણી શેર, દીવ્ય જળ દરીય ની લહેર. અતિ ઉજવળ દિસે છે રાત, કહે આ વેળા કાંઈક વાત; કિથોદિવસ કીયું છે પરવ, શો માસ્વર્ગ તણી તે સર્વ, કહે હંસ કહે સાંભળ કામનિ, જુગત આજ રૂડી જનની. શરદપુનમને સ્વાતી હોય, મહિમા કળી શકે નહી કોય; નરનારી કરે જો સગ, હોય રીઝથી રૂડે રંગ, એક નાડે એક સોડે સુત્ર, પડે ગીંદુ પ્રગટે જો પુત્ર; પીઉ પ્રિયાને પુરણ પ્રિત, રમે મળીને રસની રીત. છપ્પો—પડે બીંદુ જો નીર તીર અરણ્ય ઉઘાતિ; ઉજવળ તેહ સોહંત, ઠરેમહા સોંધા મોતી. કેળે હોય કપુર, સુર ઘણા મુકી ઘોડા; બત્રીશ લક્ષણ બાળપદમની જુગતે જોડ; હોય નિરમળ ચિત્ત નર નારનું, ઉદરે ગરભ. આવી અડે પુરુષ પ્રતાપિક અવતરે, ખાતાં છીક મોતી પડે. ચોપાઈ—હાથણી સાતું હાથી જય, ભદ્રાજતીક હમ્તી હોય; સરદપુનમ સ્વાતિ કહેવાય, અકળિત મહિમા તે ન કળાય. હંસે વાત માડીને કહી. કસ્તુરે તે સરવ લહિ; તાણીને મુકયો નિશ્વાસ, અરે દધ રનવ પોતી આશ. નિરાશ થઇને બેકા ધરણ, એમ નાંસાસા નાંખ્યા તરણ; હંસહંસલી સાંભળે જેમ, તાણી તાણી મેલે તેમ. હંસલી કાન સુણદુ જેટલે, હંસ પ્રત્યેપુછ્યુ તેટલે; શા માટે નિશ્વાસ મુકીયો, ચતુર પુરુષ તે કેમ ચુકીયો. ખાવા પીવા દોલત ઘણી, કરે મોજ કરોડો તણી. તમે હંસપુછો એહને, શું દુઃખ પ્રગટ્યું છે દેહને; બોલ તે વેળા વાણ, સાંભળ ભાઈ ચતુરસુજણ. શા માટે મુકો નિશ્વાસ, પ્રિતે સાંભળુ તારે પાસ; બોલ્યો હશીને હંસની સાથ, શાહપુત્ર જોડીને હાથ. તમે વાત વનીતાને કહી સ્વાતિપુનમ ની મેં લહી, પ્રેમદા તમે વખાણી પેર, તે ગુણવંતી મારે ઘેર, એકસોડ એક નાડે એક એવિ વિનતા વાત વિવેક. તમે વાત વખાણી આજ, કહેતાં વાત આવે છે લાજ; આણે સમે કામની નવ મળે, પ્રીત વચન માઈ કેમ પળે એક સમે ન બીજ વાણ તેથી કેમ પડે નિશ્ચે જાણ; જય સમેતો વળતી મળે ત્યાર ભાગ્યે તે કયાંથી ભળે. તેણે દુખ દાણુછુ અમો, કહિ વાત જે પુછિ તમે કહે હંસ જુરો શા માટ, વનિતા દુરતે કેટલિતે વાટ; શેડે શેડ પુત્ર કહે સાંભળ વિર અગાધતો અરણ્યનાં નિર; કહ્યુ કુંવર જી વેગળિ વાટ, આલ્યા અરણ્યમાં મહિમા સાત.

દોહરો—ત્રંબકસેન ત્રખાવટી, મહી શંગમ મહા મોહ્ય ગુરજરદેશણે આગ જો, અમિશે દુર અતોલ કહે હંસલી હંસ સુણ પુછ્યો સયળ ઉપાય; આવેળા તમે એહને, મંદિર તેડિ જાઓ. મેળાવો એનિ માનનિ, કયિત ધરી જો ભાવ; ઉઠો

અકલઅદકિ કરિ ઉમમતાંપહેલાં આવ આવ. હંસતેતે બોલ્યો હેતથિ, ઉડ આળસ તજ આજ બેશ પિઠ બહાદુર થઈ કર મન મમતાં કાજ પ્રતિજ્ઞા પ્રોટી દરો ખોટી ન કરો ખાંત પલકમાં પાછા ફરો જોઈકામનિનિ જાત; હંસસિ રહિ ત્યાં હોડિએ અં તરીકા ઉડ્યો હંસ; કસ્તુરી કોટ ઉપર અડ્યા વાડ શેઠ તો વંશ આકાશ લગી ઉંચો અડ્યો, નીરખ્યું ગુણ નામ; ધનુશનિ પેરે ઉતર્યો, આવ્યો તેણે કામ કેહેર મોહોવ તારા કીઆ, જોળખ આપે આજ; પેશ મંદિરમાં પ્રીતથી, કર કામનીનું કાજ નવ ટુંકા ને નવ લખા, રૂડી રીતે રંમ; દિપક આ અટારીએ શોભે રૂડો રંમ, માનની બેઠા માળીએ, જીવતીજ તરવાય, અગાથીમાં ઉભો રહ્યો, વનિતા વિરમે થાય શામા જાણે સ્વપ્ન છે, કે ચેટક કે ચોર; કઉતક કાંઈક કારમું, અકળીત એ અંકાર. કપુલ કરતુર હયે અધીપત મારો આપ; જીવતી ત્યાં જોઈ રહી, અચરત આપો આપ. સ્નેહ ઘણેથી સુખ થયું, રામા રીઝી રંમ, સ્વાંતી જોમ તે સાચવ્યો, સ્વામી સાથે સંજ.

ચોપાધ-સ્વામી કહેસાંભળ મુંદરી, શું બાળે છે દ્રષ્ટજ ભરિ; માળ સાતની રા ૭ે મયો, વરેહ મુજને તો તારો થયો. પંખી આગળ કહી મેં પ્રીત રામા મેળવ રૂડી રીત તે પંખીને પાંઠે ચડી, આવી ધ્રુવં તે લાગી ઘડી. નારી કહે બલે આવિયા. મારે મન તમે બાવિયા; થયા કામાતુર નરને નાર, તે વેળા કીધો વહેવાર. નારી કહે નર સાંભળ વેટ, પુરણ મરભ રહ્યો મુજ પેટ, હશે નહી જવાયે તમે, તજી પ્રાણ વણખુટે અમો, માભાપને તમે જઈ મળો પછે પંથ તમારે પળો; વાત કરતાં લાગી છે વાર; હંસ હેતથી બેઠો બહાર. હંસ કહે ખોટી થાઉ છું હું મારે મારજ અઉછું; તું તારે મમે તો રહે, આવ ઇલાં કે નાપણ કહે. દારી હુતિ ત્યાં દશ પાર, રાખી સાક્ષી તેણે કાર, તેણે નારના મુઠે હાથ, શાહ પુત્ર મને તેડા સાથ હંસ આવ્યો રાખિયો સાથમાં, આપ્યા મોતી બે હાથમાં; નારિ જોવા ગઈ દિપક પાસ; ઉડ્યો હંસ તેડી આકાશ; નાવિ વાટમા ઉની આંચ, આવ્યો રાત ઘડી પાંચ, ક્ષેમ કુશળ મુકાવો વહાણ, સાંભળજે કસ્તુર મુજણ. પ્રજ્ઞામ કરિ તે હંસજ મયો, પ્રાતસકાળ એ રીતે થયો વનમા વાણિઓ, કુશળક્ષેમ ધરનો જાણિઓ,

દોહરો-મહ પુરયો સવારમાં, આવ્યાં વાય સવાય; વણિક પુત્ર વેહવારીએ જીમ તે બલે બચ. બલે રૂડો નર મયા, નાવે મંદિર માંહ; બચ રળી બલે થકી પરાયાના પરીયા ખ.ય. બને જોખ ઘણી જીએ, અડ્યો વેપારી વાણ; અદક કહું શું એ થકી જ્યાં રતનની ખાણ, વેચે માલ મહા મુલગી, પુરણ લાભથી પેર; માનની પહેલી માળીયે. ગોરડી રહિ જે ઘેર. ગુણવંતીને મરભજ વાધીઓ, ભારે કરમનો જે જીવ વનિતાને ઘણું વાધીયું, રાજ તેજ રિદ્ધ રૂપ. પપ માસ પુરણ થયા, નજીહલ અવિ ત્યાંહ; ઉંચી ચઢી અટારીએ, લામનિ ભદ્રા જ્યાંહ રૂપ દીકુ રંભા તણ, બેશી દીકાં

નેન; ઉદર ઉનત નિરખીયું, ચંચળ દિઠા ચન. ભાભી તેં ભલુ કર્યુ, આ લક્ષ્ય શું આજ; બોળ્યાં બોહોતેર ખાપના. કુળ દંતાને લાજ. ભાષ પરણ્યા વણા ભાવથી ધાવ લખીયો મંજ; તો તે તાર પાળીયુ, કામની વહાલી તુંજ શાખાશને સાર કર્યુ, મરભ વધારયો ઘેર; વિરમથે વરશજ થયું, પ્રૌઠી કાધી પેર કહેશેા શું સસરાકને, શું કહેશેા માખાપ; ગુણ ધાર પુરો કર્યો, નેમ તે પાળ્યું આપ, નાક મયુ ન વખંડમાં, કુલટા કહેશે લોક પડે રહો તમે પ્રેમહા, ફાંસુ પુત્રો ફાંકનારી કહે નણ દલ સુણો, પુત્રો પ્રીતે દાસ; હંસ ચડી હેતે કરી, પ્રીતે આળ્યા પાસ સાખ પુરી સહુ દાસીએ, લાગ્યું દાવાદળ દુઃખ; માનશે તારી માવડી, કહિને મરડ્યું મુખ. બેઢો ભાભીશું માહરિ, પ્રાણ કરોને તાજ; મુખ બોલે છે તાહરે, લેશ તો મનમાં લાજ.

છપો—વિમ્બને શીર વાક. આંક ભડે નવ ભણિયો; વેપારી શિ. વાંક, રાંક ક કહેવાણો રાણિઓ. રાજ શિર એક વાંકવીના, વાંકના વર લુટે, જાચીકશીર એક વાંક, રાંક કરીને રૂં. ચતુરને વાંક ચોરી તથો, ધણો શીર માળ ૧ વડે. વાંક વનિ તા શિરે શામળ કહે અધીક આળનો. ચોપાધ—નવા કરી ખહુ નણી મમ, જમ માતાની પાસે રહી; કહ્યો અક્ષર દિઠું ને આંખ, પડ્યો વડો વહુઅરનો વાંકનારિ નિસરી છોકજ નેટ, પ્રૌઠ મરભ વધે છે પેટ; નાચ કામ કર્યું એલીએ, માળિયામાં બેઠી તેણિએ; તે દ્રઢ ભેષ આળ્યા અમો, શાજા મરવે વીચારો તમે; સસરો આમુ સજ્જન સહુ, રૂંટરૂંટ કરે છે વહુને ખહુ; રાખો બીજા દડ ઉર લે રાંક. માટે એને પીયર પરહરો, કુથલી ઝાઝી શાને કરો; એનુ કર્યું ભોગવશે એક. નાણો કાને તે શં નેહ; કામની સઉએ કુરી કરી, પીયર પરહરી મુઠી કડી પેર, મધ પિતા પોતાને ઘેર; વીતક વાત માંડીને કહી, મતપીતાએ મનમાં લહી. મરથે વર ભગી આપ્યું તેહ, નીમીશ ન રાખ્યો તેણે નેહ; જ્યારે રૂંડ્યો શ્રી રામ, કોમ નવ આવે ત્યારે કામ. માખાપ કહે શખણિ જાહરે. મરભ મળ્યો નહી કાં તાહરે; જવત કાં થયું તાહરે, તેં કુળ બોળ્યું છે માહરે.

છપો—ન શોભે રાણિ રૂપ, ન શોભે વિમ્બ વરણ વીધા; ન શોભે સેન્ય વણલુપ ન શોભે સંધુની નિવા; ન શોભે શક્ષ વિષ્ણુ મુર. ન શોભે રામ વિષ્ણુમણ, ન શોભે મજ વીણ; સેન્યન શોભે શુભ ઘેર નાણું શોભે ન નહિઓ નીર વીણ. ન શોભે હાતા હાન વીણ; શામળ કહે શોભે નહિ માનવ રૂડા માનવીણ.

ચોપાધ—માખાપે વિચાર્યું મન, દંડે ગામ તણો રાજન નાત ખહાર કાઢે સઉ-સાર, વેપારે જથે વેહેવાર. ઇજત જથ સમા સઉ સાથ, લોક કલંક દેખાડે હાથ; મોટા મશમશે મેહેણું દિએ, નિચ કહી પાતિ નવ પીએ. દોહરો—માન મુઠી માને કહું નથી અમારો વાંક; હશે ચલી નર આવશેા નિષ્યે આડે આંક શાખકાશા દશ તેહ ની સાચું કહું છું મુત્ર; કસ્તુરચંદશા શેઠનો, પેટ રહ્યો છે પુત્ર. માએ મોં મચકોડી

મું, જુવતી બોલે જુઠું; જુવ જુવાણ કારણે. આજ પંપાળે ઉઠ. આલે જ્યાં લગી, જેમ આઠામાં હુણ; જુઠું વાદળ જેવડું, કાચુ માને કોણ. નાવજુલથો નારીએ, મુઠી જમ વન માંહ; વાઘ સીંહ વડે ઘણા, આપે કરડી ખાખ. નારીને હણવી નહી, વાંક પડે સત લોખા; પરવિ તે પ્રીતથી, બોલ શસ્ત્ર શાખ. જાંઠે મરથ ન બાંધીયો, વાસણ વસ્ત વીવેક; કાઠી મુઠી કામની આપે એકલી એક ઢોલીયે બેમાડી દીકરી, ઉપાડી જણ પાંચ; મુઠી જમ મહા વન વિશે, અરણ તણિ બહુ આંચ. વડે વાઘ શી ચાળવા, સીંહ હરણને સાપ; મુઠી સહુ મંદીર જ્યાં, રામા રહી મન આપ. સંભારે શ્રી રામને, રૂંધેલીલાપે વાણ; સહાય કરેતું માહરી, દીનકર બોળામાણ. સાચે સુરજ સા ખીયો, પ્રતક્ષ દેવ મહારાજ; દાવાદગ મહા દુખ પડ્યું, તજ ગળે મુજ લાજ. તાની તુ ટાકું કરે. પતીજ કર તે તેલ; ત્રીલોકમાં મેં પારખ્યું ખગે ખાખ. ખેલ નોંધારા આખાર તું આફન મુજને આજ વહારે ચડને વીશ્વવત, રાખે મારી લાજ.

ચોપાઠ-હમડામાં રાખીને ધીર. પીધું સરોવરમાં જમનીર; આમળ પાખળ રાર વાડ, ચડ્યું એક ધુલરીતું ઝાડ. પાકાં ધુલરાં વેણિ ખાય, જળ પીના સરોવર જાય; રાત અંધારી ગાજે ઘોર, તળે થઇ બહુ જાયે ચોર. વાઘ માંહ મજના કરે. કોમળ કુંવરી દીલમાં ડરે, તાહ તાહરે શ્રાગોપાળ, જુઠું ચડ્યું જુવતીને આળ. મખમલસેજે પોઢે જાત, તે ઝાડે કાઢે છે રાત; જે કસ્તુરીયે નીત્યજ નહાય, તે ધુવરા વીણીને ખા-ય. જેના ઘણી આંખે ચરણ, તે આપે રહે એકલા અરણ; સઘળી વાતતું જેને મુખ, તે વેઠે છે જુડી જુખ. ઉદર મરભ તણે કારણે, કાઠી મુઠી તે બારણે; એક માસ થ-યે; જેટલે, આંથો વણઝરો તેટલે માત્ર અનંજણ સાચે મોટલા ખેણિલા ખાડીયે; ટાકુંમાં ધ્યું રણમાં કહે. લાખો ઉતરયો ધુલરા તળે. દીવસ બે રહી તે ઝાડ, જુખ તરશને તડકો ટાકો; સુરજ આંથો જ્યારે શીશ, ખાય છીંક લાખો તે દીશ. ઉંચી દ્રષ્ટિ કરિ જ્યાહરે નારી વળખી દીઠી તાહરે; ડાકણ વંતરી વેણી એહ સીંદ શીકોતરજક્ષો નીજે હ. કરે બાલકા કેરી હાજ, કે બાળક લેશે પ્રાણ; ખેંચી કમ ન ચડાવો તીન, ઉડયો આજસ મર વિર ઉતર રાંડ કરે શું કામ હમણું મારૂં આણે કામ; નાખે તીર તર બોલી બાધ. માં મરે તું લાખા બાધ. માં લાખો કહે સાચું વેણ, તું ક્રીયા દહાડાને બેન; વીરચંદ કેરિ દીકરી, દંતપુત્ર કસ્તુરે વરિ. બદાલામની મારૂં નામ, મહા દુખે રહી છું આ કામ; વનીતા કેરી સુણતા બલે બલે હો મારો માત. ઉતારીને લાગ્યો પા મ, આપી રહેવા સુંદર બમ; અમૃત મેવા આપ્યા આહાર, પહેરાવ્યાં વસ્ત્રજ બહુ સાર. આજે માલ ખબનો દ્રવ્ય, સઘણ સઘળી પાસે સર્વ; મોજનમન બાવંતા જમે વણજરીયોમાં રંમ રમો. બેન તમારે સાસરે મુખ, નવ પીયરમાં પણ દુખ; એકલાં કેમ આવ્યાહો તમો, તેતો અચરત પામુ અમો. વિસ્તારીને મુજને કહે, સંદેહ ગયે સુ ખમાં રહે; બાધ અચરત પામુ અમો, કહેતાં પાર ન આવે ઘણા, દેવ ચરીતજ સર

ખુ થયું, મુજ જલ્યા નવ જાયે કહુંસોને ગામને સાચે જુઠ, દુરાચાર બોલો સઉ પું
 ઠ તરત આજ મુજ માથે ચડયું, તે કુખે નીસરડું પડયું પ્રહ સાનુકુળ જ્યારે થશે;
 સદેહ સૌના મનમાંથી જશે. હમણાંતો હું થઈછું ચોર, તેણે વનમાં આવિધોર
 મહા સંકટ પડે જટલે, ધન્ય સહાય કરે તેટલે આવનમાં મહા કુખે અમો પ્રતાપે પ
 ધાર્યા તમો; સંક્ષેપે વિસ્તારી કહિ. વાત વણુઝારા સાથે રહી ભદ્ર ઠરી રહીછે ત્યાંહ
 કરે આણુંદ વણુઝારી માંહ, નારી સુખ પામી છેનેટ, વધે ખરબ પોતાને પેટ બર્તીસ
 રશોધયો કરે લાખો તેજમીને ઠરે; હેત પ્રીત કરે છેઅતી જણે માણસ બહુ કેસતી
 દોહરા—બીજી જે વણુઝારીઓ, તેને પડયો ભાર; કયાથી આવા કામની, રૂપ ત
 હો અંબાર આવશે એને દીકરો અઠક હોશે માન; બેન બેન મોટે કહે તેનો બહુ
 તોફાન. નારી કરીને થાપશે, ધડતા જણે ધીર ઉતારસે એ આપણાં નારીએ તો ના
 ર વીચારે વણુઝારીઓ પરહરાએ એ પેર, રાખવી એને નવ ઘરે, ગુણ રૂડીને ઘેર. પો
 ઠળ ત્યાંથી ઉપડી હમણુર પાટણુ જાય; ઠાણુ ટાડું ગારઠે, આનંદ અંગે ન માય.

ચોપાદ—વેચે જે પોતાન વસ્ત, શોદો લેવ દ્યોક સમસ્તઆવે લોક પોઠી નર
 ખવા ન્યાય અન્યાય પ્રીતે પરખવા. જય વણુઝારીઓ ગામજ માંહ જુવે બજાર ત
 રતાયે ત્યાંહ દોશી દલાલ માંધીના હાટ, નેસ્તી નાણાવટી જે ષાટજેતાં જેતી આ
 વી સહુ નાર, જ્યાં ગણીકા કરાં ઘરખાર, હાળી માંચીઓ બેઠી તેહ, અંબ સમારી
 દીકી દેહ, અતર અરબજ બહેકે બરાસ. પાન પુલના લીલવીલાસ; કરે રામ માથે ગી
 ત; અંબ સમારે પોતે પ્રીત. ત્યાં વણુઝારીઓ જોવા રહે, તેને ગુણકા ઉતરદે; અની
 આંતો મરદોનાં કામ, કામની કેમ આવ્યા આ કામકાંધક કામ હોયે તે કહે, હું શ હો
 ય તો વાસો રહે; ખાઓ પીઓને ખુની કરે, શણુગાર નીત્ય નવ નવા ધરા.

દોહરા—હરિ બોલી વણુઝારીઓ, એક નાર અમ પાસ; તેહ ઘણી છે પુટડી, ત
 મને રાખે દાસ. તમ મંદીર હોય માનની, તો ઘેલું થાય ગામ; કરકશાળ તમ ઘેર
 પડે. દે મન મમતાંદામ. મામસંબંધી ગોરડા, રહીયાળી કો રૂપ; તમ ઘેર તો બેઠી
 રહે, આવે ભારે લુપ. તેને દેખે દેવ કો, કે બ્રહ્મ કે ઇશ; તપચુકે મહા બેગીઓ, જુ
 એપલક જે દીશ, તે ગુણકાએ સાંભળ્યું, વનિતા રૂડીવાસ; શીર તેને સ્વામી હશે,
 અમને શાની અશ. વેચે તો વિનતા રૂડી, દેઉં ઘણેમ અરથ હું શ હોય તો દેખાડ
 બે, જેમ સરે તમારો અરથ.

ચોપાદ—કહે વણુઝારીઓ કહું તે કરો, વણુઝારયે વનીતાને હરો; કહું વાત જે
 કારજ થાય, સાલ હમારૂં સઉતું જય વણુ કાંતે વણુ પીજે વસ, તેવાએક બતાવું
 દશ; લાખો નાયક ટાકા તણો, જશ મહીમા જમતમાં ઘણુ; ડરો તાણિ બેઠો જ્યાંહ,
 સઉકેકરવા આવો ત્યાંહ; કોઈક રૂપમાં એકામની, ભર જેબનમાં એ ભામની માસ
 સ્મૃતમો તેને પેટ, એ એધાણુ નારીનું નેટ; તે રામ રજુમાંથી જડી, ત્રસધુલરા ઉપ

રચી, ડેરા કિધા તેણે ઠામ, ભદ્રા કહે છે તેનું નામ; તમે તેહનો ઝાલો હાથ, વઢએ ભાખાની પાસ; ડંડધણો તમને દેઢથું માલ પોઠી લુટી લેઢથું. નાઠી છે ઝાઝો લેઢ મરથ, સરથો આજ અમારો અરથ; તે વાતનિ અમો દેશું સાખ, સઉ સાથે બોલી થું ભાખ. તે વાતની પ્રતિજ્ઞા કરી, સોંપીથું તુજને સુંદરી; ગુણકામન ભાવની ભા વિયાં, તારૂણી સઉ ટાંડે આવીયાં લેઢ પોતાને સરવે સાજ, આવિગુણકા કરવાનાય; રિઝી લાખો ધરમાં મથો; બોલ ભદ્રા પ્રત્યેકહયો; એક મોહોર સોનાની લો, બવો ખહાર શુણકાનેદો; ભદ્રાભદ્રાર આવી આપવા, ગુણકાનું રૂડુ થાપવા. એટલે તેણે ઝાલ્યો હાથ, પાડી યુમ વઢી તે સાથ; ઝાલી લાખ કેરી બાંહ, ચાલ હિંડ રાજદાર માંહ. વેચાડું પોઠી તાહરી કેમ દાશી રાખે મહારી; એ ભદ્રા દ્યો લેઈ મઠ, ઝાડ ધુલારા કેરે રહી. મરભવ તિ તે અમધેર થઈ, યશનિ વાટ જીવે છે; માટે પાછી આપો મુને. નહિતો દુખ દેઢથું તુને.

દેહરા—લખાની કહે લાખા મુણો, ખોઢશ સઘળો માલ; કાઢિ એ કામનિ શીઠ પાડે છે ખાલ; સાખ પુરે મહુતાહરિ, નહિ વણઝારી એહ; ધેર કેમ રાખેગારડી દેખી રૂડી દેહ. મળે ઝાલી ધણે જણે, કહાડી મલી બહાર; ગુણકા ગેર લેઈ મઠ, નક્કર સરખી નાર દીધાં વધામથાં દેવને ઓચવ અધીકા હોય રૂપેર'ભા એરાજ નિ. કાળન શકેકાય. માનની ધાલીમાળીએ, સહુકો લાગે પાય; અમરત ચીજ આ-મળ વરે, ચીતમાં સથુકો ચહાય, અમો સઉ તારી દાશીઓ, તું મારી સરદાર; પાન આવો પ્રિતે કરી, પેહેરો શુભ શણગાર; બીજ લોક છે બાપડા, માનવ રૂડા જન, દિવાળી તેને વરસમાં, આવે એકજ દન. નીત્ય દિવાળી આયણે, નિત્ય નવા શણગાર; નવો પહેરે નિત્ય પરમણુ, નિત્ય નવા ભરથાર. નિત્ય અંગે અરમજ, નિત્ય આતુરી ચીત; નિત્યનવું નાણું મળે, એહ આપણી રીત બીજી જીવતિ જો કરે. પલકે એક પરવેશ; દેખાડે સહુ આમળી રહી ન શકે દેશ, બીજી સહુ બળી મરે; જો ને કરી ન શકે ભર, નિરભે થઈ નિશંકશ. ભોમવિએ ભરથાર. કુળવતીને કેદ છે, પરાપુરવને પંથ; કાણો લુલોઆંધળો, કરતે ભાગે કંથ'રળી મરે છે શટલા ધંધો કરતે ધાન, કરે વેપારજ ઉજળો, મહીમા ન મળો માન, હવે ભાગ્ય તારું ભાગ્યું, દીનરૂડા બેહોય; ભરજીમતથી રીઝવો, હોંશે આવે કોય. ખાઓને ખુબી કરો, ખુશ બોધ અંગે નહાઓ; રાજની રાણી થકી, અદકા લીજે લહાવો લહાવ લાખેણો બીજી એ. નહાઓ મનશાથી તજ મેલ; પેહેરો ઓઢો પ્રીતથી ખરા સરવથી ખેલ. ભદ્રાએ એ મન વિચારીયું સંકટ અવિ આજ, ના કહોં નહિ ઉમર જશે મારી લાજ.

સંકટ મોટું આવી પડ્યું, રખે કલંક મુસ્તક મુજ ચડ્યું; ધધર રાખે મારૂ આપ જાપવા માંડ્યો હમડે બપ. હમડે દુખને મોહોડે હશી, પ્રાંત ન બણી મનમાં કશી; ખાધ એક માગુજું માન, પ્રસવું જ્યાર મુધી સંતાન. ત્યાર મુધી મવ કહેશે

તમે, એકાન્ત જામ ઉતરીએ અમો, કોઈ પુરૂષ સાથે નહીં રમુ, બોજન હું સંધીને જમું પછી તમે કહેશો તે કરું થન રળી આપુને ઘર ભરું કરગરીતે કહું છું તેને એટલું માગ્યું આપો મુજ. સહિ તે વાતે સુખીયા થયાં કરી ભદ્રા તે કામે રહ્યાં; અવધ થઈ પુરણ કસ મારા, પ્રસન્નૌ પુત્રને પોતી આશા. સાક્ષાતકાર કો બીએ કામ, દેવ રૂપ દેવાશી કામ; આસના વાસના અદક્ષી કરી, જોતાં મુખ કુખ મધું વીસરિ. પુત્રને નવરાન્ને નાહીયે, બાળા બેઠી છે બારીએ; રવી પ્રારણ પડીયુ જેટલે. આવી છીંક સુતન તેટલે ખમાખમા મુખ કહું વચન પડયા બોળામાં બે રતન, અમુલખ ભુવતી છે બે બેડ, નહીં તેમાં ખાંપણ કે ખોડ. વચન સ્વામીએ કહ્યું તે મળ્યું, કહે ભામનિ મુજ ભાગ્ય ભળ્યું; વિત્યા દીન એવા ચાલીશ. નામ્યું તે ગુણકાનેશી શહવે વેપાર તે જારી કરો, હેતે હમડા ઉપર ધરો, નીત્ય બે ચારેક છીંકજ ખાય, રતન એકલા ઝાંટે થાય. કામની કહે હવે શું કરું, અડીયાં થકી તે કેમ નીસરું; જ્યાં બહિં ત્યાં ફાટી પાડું, કે હયારત લાગે વડું. એમ વિચારી કરે જેટલે, ગુણકા ત્યાં આવી તેટલે; બાહાર આવ્યો છે મીત્ર માહરો, દેખાડ ભાવ ભામની તાહરો. પછી રમાડને તારો તન, હવડાં રમાડ એનું મન; બોલી ભદ્રા શામા સાથ. આપુ રતન અમુલખ હાથ, આજ એકાદશી વરત, ન કરું કામ કુડું તરત; રતનજ તે નારે ખીયું, અમુલખ પારખું જે પરખીયું. એમ કરતાં પડી છે રાત, ગુણકા કહે દાશીને વાત; આ પ્રેમદાનો પુત્રજ મરે, તો આપણાં કારજ સરે. પુત્ર હરા એનો દીલજે, ઉઠે કુપ નાખી દીલજે, નારી નીંદ્રામાં જ્યાહરે, લીધો પુત્ર તેનો તાહરે. સુખ્યો તેદા સીને તરત, નાંખે કુપ પમાડે મરત; અધ દાસીએ રણમોઝાર, દીઠો કુપજ તેણે કાર. નાંખે કુપ માંહે જ્યાહરે. હયા દીલ આવી તાહરે; આ અવતાર ગુણકાની દેહ, નીચમાં નીચ તે દાસી તેહ. નીચ સર્વથી કરડું કામ, કેમ રાજ રહ શ્રી રામ; બાળ હયા વડેરૂં પાપ, દાસી દીલ વિચાર્યું આપ. હું કરીશ શું આમળ ધર્મ, છુટીશ કેમ આ માઠાં કર્મ થાળામાં સુવાડયો તન, હયા પ્રમટી દાસીને મન; મુખી જીવતો વનીતા વહી, પોતાની ગુણકાને મળી. તમે કહ્યું તે કારજ ક્રીધ, કુંવરજ કુખમાં નાખી દીધ અખકીને બળી તે નાર, પુત્ર ન દીઠો તેણે કાર; પેટ માંહે પડી બહુ ફાળ, કયાં મથોએ મારો બાળ. કાલાવાલા ક્રીધા ધણા, કોણ માને તારણી તણા; એક કહે ડાકણ ઉતરી એકકહે લીધો વંતરી. એક કહે બીલાડે લીધ, કરાડ પ્રકાર એવાં બહુ ક્રીધ; કોઈકહે તું ઉપે બહુ ફટફટ કરે છે સહુ નીચ સંજ નારીને નેટ, વળી કુખ પુત્રનું પેટ.

છાપો-ભૂડું દેહમાં કુખ, ભુખ પણ તેથી ભૂંડી ભૂડું દેવું કામ, કામ કલંક કુંડી ભૂંડી અતી અનાથ, ખ્યાત ભૂંડી જે લોકે; ભૂડું કુમારે વાસ, ભૂડું સી સુખ નતી શોકે, ભૂડું ભાર ઉપાડવું ભૂડું કાસડું કરવું ધણું; ભૂંડાથી ભૂંડ સામળ કહે, કુખ સુત મરવા તણું.

ચોપાઈ-દાવાદળ દુખ પ્રમટયું તે વાર, લાગ્યું તેમને અપરંખપાર; કરોડ દુખડાં
બહુ થકી, ભુડું પુત્ર વિભ્રમથી નથી. વિચાર્યું વનીતાએ વાણ, હવે તબુ હું મારા
પ્રાણ; કદાચ જીવ જો મારો જશે, કલંક ચડયું તે સાચું થશે. જીવતો આવશે મારો
કંથ, કાલ વળશે પ્રાદા પથ; મારે વિભ્રમે તજશે દેહ, એવો નરનારોનો નેહ, જીવનો
નર ભદ્રા રામશે, કાલ કહેવાય જો રૂઢુ થશે; એમ સરવ ખોલે છે લોક, બેઉ સાચુ કે
સર્વે કે ક આવરદા અદકો સુતનો હશે, નો બાળક ને જીવતો થશે; એમ કરોને વા-
ળ્યું મન, ઇશ્વર વાળશે મારો દન. છપ્પો-કો દીન અમૃત હાર, કોઈ દીન લુખી ભા
જી કો દીન અડવાણ પાય કો દીન અડવા જાણ. કોઈ દીન સુંદર સેજ, કોઈ દીન ભો
મી સુલુ; કોઈ દીન વિવાહ કોય કોઈ દિન રોસે રોલું કો દીન રણલું રોજથી કોઈ
ન ખોવા દામને સામળ કહે દીન નવ મુકીએ, સંભાળીએ શ્રી રામને.

ચોપાઈ-સાંભળ ગુણકા તું પણ માત કહું તુજ આમળી સાના વાતાદીવસએ
ક બીજા પચાસ, મુકો માત, રજ્યાનો આશ. તાર રજ્યાનો શો છે અરથ, બેઠએ
તેટલો લેને મરથ; પાડા પાડાતું શું કામ, વાસણ દુધ ભરાવો કામ. તેની તુજને આ
પું લાંચ, આપ્યાં રત્ન અમુલક પાંચ; અધારે અજવાળુ થાય, નીરખાં નાર હરખી
મનમાં સતોષી રાખી તે કામ, પચાસ દિવસ ન લેશો નામ; એ કથા એટલેથી
રહી, કહું બાળકની શિ અત થઈ.

દોહરા-એક રાક્ષસ ઉત્તમ હતો. રહેતો તે વન માંહ; જળ પીવા કારણ મથો.
દીકો કુંવર ત્યાંહ. હેતે રાખ્યો હેડે કરિ, પ્રિત ઘણેરિ પેર; મથો લેખ ગુફા વિશે, સા-
થે તેને ઘેર. કામ દુરગા એક આવડિ, અધને લાગ્યો સુખ; ઉછેર્યો આદર કરિ. પાપ
તેને દુધ. સખજ સંઘ રાજ તણિ, કુંવરિ રૂપ નિધાન; ઉપાડિ આદર કરિ, સુખ્યો ત્યાં
સંતાન. ઉપશિક શ્રિ જક્ષણિ પુરણ હેત પ્રસન્ન; આવે ઘર નિત્ય આપવા, દેવ શ્રિ
દર્શન પ્રથમજ પ્રસન્ન જક્ષણિ, તેહ તણો એક કુંવર બીજા કામનિ, ત્રિભ આ
પો આપ. પ્રાણથી વહાલો તેહ છે, બણે મારો પુત્ર સાચવે પ્રિત ઘણિ કરિ, સાથે
દલથી સુત પાડ્યું નામ જતને કરિ, જહરનિશ એશું કામ; કોડે કરિને કુંવરનું રત્ન
સામર શુભ નામ છીકે જ્યારે છોકરો, મોટો તે મહિમાય પડે રત્ન પૃથિવ વિશે,
સરવે એકઠાં થાય.

ચોપાઈ-એતવાત અહીંયાંથી રહી, પેટી નારિનિ શિ ગત થઈ; એમ સમે બેઠો
માળિએ, બગે છે ભુવતી બળિએ. તે તળે ભવાનિ વાટ, બેઠો ત્યાં તળે એક ભા-
ટ; તેણે કહું કવિતજ એક, કહ્યો તેમાં ચિત્રમ વિવેક ઉભી વાત બડામ તે કહે. તે
મંદી માં માનનિ લહે; કહે કામનિ કામ માંડ્યાં જટલે. પછે ભાટ ભણ્યો તેટલે.

છપ્પો-રૂડો શિરોમણ કામ છબીમાં શુરો, રાજે રૂડો નામ પરમેશ્વર પુરો;
કનક જાંબળ કરણ ભરણ તે રૂડે તેજે, સત્યચાલી હરિશ્ચંદ્ર આશન્યુભ હેમે. બજ

રાય બળીદાનમાં, કૃશ્નચરણેનેચરણે કરેશામળકવી જુમવિષેકુખમંજનવિક્રમડો
 ચોપાઈ—એક પંથી જતે વાટમાં, વિદ્યા અધીક છે તે ભાટમાં; સાંજુ તે કા
 મનીએ કાન; માનની મન વિચારયું માન પરદુઃખભંજન કહેછે શહુ, દુઃખ મુજને
 દાવાનળ બહુ; મારી અકલ ચલાવી દઉં, સદેહ મનનો સેજે ખાઉં લાખે તીર કે ત
 ડોથશે, કામજશે કેસ દેહ જશે એક દિવસ બીકા કારણે નાખે ટેલ પ્રાણણુ બારણે ક
 હે બદા સાંભળે પ્રાણ, માન કહુ એક મનમાં મરમ સાચુ ખોલુ તારી સાથ પ્રથમ
 રતન એક આલો હાથ પછે કહુ તે કરો એક કામ જઓ આપ ઉજેણી મામ હું અ-
 બળાને પ્રાણણુ તમે ચરણુ નમીને કહુ છું અમે તુજ મુજ વચે સીતારામ, રાખી
 કુક્ર કરજે કામમાનુ પાડ ઘણે તાહરો કામજા જે પોચે માહરો વીક્રમસેન બેડા હોય
 જ્યાંહ સોંપો પત્ર આ જમને ત્યાંહ; તેનો પ્રતી ઉતર લાવજે, શીઘ્ર વહેલા આવજે.
 આવશેા પાછા ફરા વતન ત્યારે આપશું એક રતન આપ્યું પત્ર એક પ્રીતે લખી આ
 લ્યો વીપ્ર આશીષજ ભખી રાત દીવસને સાંજ સવાર દીવસ થયા પંદરને બાર, ન
 મર ઉજેણુ ભલું નારખીયું હરદેવનું હમડું હરખીયું.

છાપો—ઈંદ્રપુરી આકાર વરણુ અઢાર ભરો છે. વિકરમા વિશવશા, જણીએ
 લંક કરીછે જણે ભાગીરથી મંજ, શીખા ઠેઠ કરીછે; માનસરોવર માન અનુમાન મુ-
 રસરીછેદેવ ઉપમા કાંઈ દેવની, જે નર કયાંય દીઠ નહી શામળ કહે ઉજેણુમા
 તેજ પુંજ દીઠી તહી.

ચોપાઈ—હરખ્યો હરદેવ વેગે જાય, સની આવ્યો રાજસભાય ધરમ ધારધર
 એવો ધીર, વિકરમસેન સમા નહી વીર. અવર ઉપમા નવ દેવાય, નથી સુંઠ ખાધી
 કો માય, ત્યાં વિપ્ર દીધી આશીશ, રાજ અવીછળ કોડ વરિશ, છાપો—પાંચ તણો
 પ્રાક્રમ, લેહેર સાતની સોહીએ; નવ રખ્યો જુબ નેહ, દેવ દસ મહીમા મોહીએ.
 વીશ તણો વીશ્વાસ, પંદર રહો ત્યારે તરો, બત્રીસ ચઉદ બોહોતર. આઠ સોલે સત્ય
 પુરી. એકતણી હોય આમને ચાર ધરમ છીત ચડયો, અગીયાર તણો આઠર અધીક
 શામળ સત્ય વીક્રમ વડો. ચોપાઈ—પ્રદશણુ કરી લગ્યે પામ, સુંદર બેસણુ આપી
 ભમ, કયાંથી પધારયાને કયાં રહો કામ સેવક સરખુ કાંઈ કહો. છેડાતુ છેડથી એક
 પત્ર કરસોખ્યું વીક્રમને તરત હું નથી ભણતો જે શું કામ, પત્ર આપવા આવ્યો
 આ કામ વાંચ્યો કામજા વીક્રમવીર, આલ્યાં આંખ નયણેથી નીર; પરપરદુઃખે જેડું
 જેનું દીલ બળે, તેને નેત્રતો આંસુ ગળે કામજામાં લખ્યું છે જેહ, ધાટે વીક્રમ વચે
 તેહ, સુણો સભાસદ સઉકો કાન ધારીએ એક ચીતેથી ધ્યાન.

છાપો—અમ્રત વાડી માંહ ત્યાંય મરધવ એક પેઠે, સાનસરોવર નાર. જીર કાગો
 જમ બેઠો નીર્મળમંજા તાય. જ્યે મહીમાં હળીયો, પદમની પરમદા પુત હુત અત-
 દમાં મળીએ વાણી એહ વીક્રમએ, કહે કામની કહું છું કથી કામજા વિક્રમસેન

વણુ, જ્યારે કરવા નર નથી. ગરબનીઓ ॥ સેન માંહ, માય એકજ મઠ છે; કામની કાટમાં હંસણી એક રહી છે, વનજ કેરું વન. તુળશીદળ ત્યાંહ પડીજે, છીપોસંખ્ય સંખ્ય જવેર મણી જુગત જડી છે રાક્ષીઓમાં રૂખી જણ, કથીર મધે કંચન કથી; શામળ વિક્રમસેન વણુ, સાય કરવા સમરથ નથી આઝાલણની ખાણ, અત્તર શીશી ઢળી છે. મુરખના જુથ માંહ, એક ભાગ્યવંતી ભળી છે, રણુતણા છે રાક્ષીચીત ક સ્તુરી ભળી છે; ઝેર તણિ છે સીપ સાકર માંહ મળી છે વાડથુળ કાંટતણી, ઉગી કેમ ત્યાં કંપીથી; શામળ વીકરમસેન વિણુ, સાથ સકટમાં કે નથી કરે પરમેશ્વર પ્રિત, રીત તારી મેં જણી, વહે દેવ વચન, તનમનકાથે વાણી; પ્રાણણુ ભાટ ચારણુ, પડી-ત જે પૃથ્વી રહે, કરે કવીત કે ગીત, ઉપજશ લહે, સારો કહે સંસાર સહુ, વારંવાર મુખથી; કથી મહા દુઃખ સંકટમાં અરે તુજ વિણુ વિક્રમકો નથી.

ચોપાદ-જે થાયે તો કરજે સાહાય, નહીંતો નીરચે લખજે નાય; ઉતાવળા ઉ-ત્તર આવશે, રહેશે લાજ કે જીવન જશે, નીદાન વાત લખી છે અમો, સામરથ હોય તો કરજે તમો, ચેત્યો રાજ અમકતો તન પ્રાણણુને આપ્યું બોજન. શુભ વાત લા-વ્યા હો સાખ, આપી નમઃ મોહોર એકલાખ સાઠ સોતી મોહોરો ભરી, રથડો આ પ્યો જોતરી. મંદીર જાઓ મોટા મહારાજ, કરો રૂડાં જેકુળનાં કાજ; પ્રાણણુ કહે આ વ્યો છું કામ, પ્રતીઉત્તર લખો આ ઠામ. લેખ લખી આપ્યા હાથમાં, વિપ્ર વળાવ્યો સઉ હાથમાં મોહારાજને ચિતા પડી, નચંત ન બેઠો એક ઘડી. મનવેગી એક સાંઠ વિવેક, પોતે પાખરી કંડી વવેક; અજગળ નીંદ્રાને તણ, ચાલ્યો ભુપ ભુદરને ભણ. તીજેદીન આવ્યો તે ઠામ, ઠમપુર પાટણુ તેણે આમ; નીશ ચરચા બેવા કારણે, બેઠા જઈ ગુણકા ખારણે; દીઠી સાંઠ ગુણકાએ વળી, ઘણું ડોલે લેવાને મળી. જોજન એ માગે તે દેઉ, કરે અરીતને સાંઠજ લેઉ. જે રીઝવણુ જીવતી રીત, કરી દેખાડી પુરણુ પ્રિતહાવ ભાવ કામની બહુ કરે, મહામુની સરખા પણુ કરે. પરનારી સહોદર જોહ, ચુકે કેમ દેવાંશી દેહ; ઉંચી બેઠી અટારિએ, મારું કામ તો કટારીએ; છળભેદ કરે જે ટલે, તે નર પણુ બોલ્યો તેટલે; તારે ઘેર જે હોયે દાસ, પ્રિત કરી લાવો મુજ પાસ. જ્યારે મન માને માહરું, ત્યારે કહ્યું તાહરું; નેહ વાત ગુણકાને મમી, નરપતને નારી તે નમી. હીંધો દિપક પોતે હાથમાં, તેડ્યો રાયને સખી સાથમાં; દસ ચોખણી તેને પાસ, પ્રિતે સહુ દેખાડી દાસ. રાજ સહુને દ્રષ્ટે જોય, વખાણુ વાતમાં નાવે કાચ. ચતુ રા આળીસે નવ ગમી, કહે દેખાડો કે એક સમી ભદ્રા બેઠી રાજ રૂપ. ત્યાં લા-વી ભામની તે ભુપ; અઠલપણે જોયો આકાર, દીઠો ભુપતી એ બહુ ભાર. વિપરી-ત એ ગુણકાની વાત, નહોયે ગુણકાને જાત; ગુણકા હોય તો હરખે મન, એ નારતું દાજે છે તન. રાજ કહે શામા સમતુલ્ય, કહે માનની એવું મુલ; વિક્રમ કહે કહુ એક વાત, દીવસરહુ તુજ મંદીરસાત; તુજ માંહે છે વિદ્યા તે કરી કહોની બાતે બેહોશી

દોહરા—ગુણકા કહે પંથી મુણે. હારજીતની હોડ, સારા પેઠે સામદાં; તુજશુરમ
વા કોડ, બીલાડી બુધ આમળી, દીપક રાખ્યો શીશ, રમીએ આપણ રીઝમાં, હોડ
બંદી આ દીશને દીપક નાંખી દીએ હોડ કહેતેદેઉ ડગે, ડગે નહિ તુજદેખતાં, સાં
ઠ તાહરી લેઉં લખ્યા કરાવ્યાં લોકમાં, સખી રાખે રાજ, રમત માંડી ત્યાં રીઝથું,
કરવા રૂંધાં કાજ બેસાડયા શાખી બારણે. પ્રાતે માંડયો પાટ, દીપક મનિ મુસ્તક ધ-
રયો, (વપરીત દીપીવાત. ડગાવે નહીં દિલ થકી કૌતક દેખે લોક હવડાં સાઠ હારી
જશે. થશે રૂંજેતી ફેંક પેર પેર બેથું પારખુ. જતે એહ જરૂર, ચરીત્ર કરીએ ચીત
થકી, રહે નામનું નુર વધતાળ રામચૌં વિક્રમે. નીર્મળ તારૂં નામ; ઉપાય કરે કાંઈ
અવનવો, કરે જરૂરી કામથયો કુતરોકારમો, જેવા કોઈક બેદ્ર બીજકોઈદેખે નહીં, કરી
ઉઠયો કોધ. નાઠી દીવાનાખીને, થયુ અંધારૂં ઘેર; હારીહરી સઉકહે, અતુર થઈનચોર
રાજ કહે શામા મુણે, બીજું બળકંઈદોય, ને દેખાડશઉ દેખતાં; કળી ન શકે કોય

ચો. પાઠ—ને જીવતિએ જોડયા હાથ, બોલી તે રાજની સાથ. તારૂં કહું તે શીર
પર લઉં; હારી ચોડમાં કહે તે દઉં. વડો દાસો છેતું કો વીર, નેટ નારી ઉનારયું
નીર; રાજ કહે શુળીએ દેઉં, ઘરબાર ખુચીને લેઉં. નીરમળ એક નારીનાં નેન,
એક જીવથી રાખુ એન; ગુણકા કહે હું તારો દાસ, જ્યાં જઈને વસું વાસ. દીન
બોલ કામનીએ કહ્યા દેવરૂપને આવી દયા સાચું બોલ મુકું જીવતી આતે કયાંથી
આવી સાંત. ગુણકા કરબેડીને રહી. તુળવાત માંડીને કહિ; અન્યાય અમોએ કીધો
ધણેા, મારયો પુત્ર એ પ્રેમદા તણેા, કીધો એ અણુષ્ટતો આંક, મારે માથે મોટા વાંક
। વક્રમ કહે મારનારા જેહ, લાવ દાસી માંખામળ તેહ કહેદાશી સાંભળર ભુપ, નથી
કુવરને નાખ્યો કુપ; મુકયો જીવતા તેની તિર, આત્રી ગેર ભરીને નિર. પરદુઃખ
ભંજન રાજ હોય, તેથી દુઃખ ન પામે કોય; માલ ખળનો બક્ષિસ દીધ, ભદ્રાભામ
ની સાથે લીધ; ધણીયાં બેજન સાઠે કરી, આપ રાય અસ્વારિ કરી; ન કરિશ ચિ-
તા રાખે ધીર, હું અંધવ તુજ વિક્રમ વિર. પરનારી સહોદર એન તું મા બધ મા-
હરિ બહેન; વાટે બતાં વાટજ થઇ, કરમ કયા માંડીને કહી, કર્તુરચંદ પરણ્યો
તો પ્રીત, કહી માંડી ને દિનની રીત; વણજારાને હાવે ચડી, વણે શકે ગુણકા ઘેર
પડી દિન કરમ રેખાના વળ્યો, ભાટ વાટમા મુજને મળ્યો; તેણે વખાણ તમારૂં કર
રયું, સાચું રૂંધ્યા સાથે ધરયું. વીમ્ર મોકલ્યો વેગે કરી; આવ્યા વિર ઠેકાણે કરી,
સકળ રૂપ તો વીચારયું મન રતન સામર સાબરે છે તન. એક છીંક ખાતામાં અડે,
રતન અમુલખ બેતાં જડે; કર્તુર સાંભળરે છે કંથ, ગયો વેમળો પ્રિતે પંથ. તે દુખે
રહેવાતું નથી, માટે પ્રાણ તજી સરવથી મહારાજ મુને કાશીએ વળાવ, ચિઠી કર-
વતની અલાવ, રાજ કહે નવ ધરશે દુઃખ, ઇશ્વર તારિ ભામશે ભુખ; દોહલા દિ-
વસ તો વાચ્યો, જીવતો નર ભદ્રા ખમશે, મુવા પાળી મળે નહીં કંપ, સકળ બલકં

જેઉથળ હોય; સંતોગીને રાખી નાર. મળ્યો ભાટ વાટે તે ઠાર. આવકાર અતિસે કિયો આશીરો રૂડી દેખી દીયો; શમશા ત્યાં શમશા કરી, એની વાને અંતરડી ઠરિ રાખિ સાંઠ કહિ એક વાત. યસલી મોહાર આપી છે સાત; આપ્યાં રબ તે વસ અમુલ જેવાં ચિંતામણી સમતુલ્ય. વિદાય થઇને મારમ વળ્યો, વિમ્ર વિચારિસામે મળ્યો; બહાદુર તે બેઠા છે રથ, ઘણી સાંઠ ભરી છે ગ્રથ, રાખિ સાંઠ ઓળખિયા નાથ રત્ન આપ્યા તે બેને હાથ; ભાગ્ય વિમ્ર કહે મુજ બળ્યુ, મામવે જન્મ બધાનુ ટળ્યુ; કર્યો વિદાય ભુપત ભાવિયો, ઉજેણી નમરિ આવિયો; મેહેલ જીવતી કેરા જ્યાંહ, ઉતારિ ભદ્રાને ત્યાં.

ઠાહરા-રામા રહિ જે મહેલમાં; કરે ધશનો બપ; રાજ રાજ કરે મુખે, આતંહ અતિશે આપ. કસ્તુરચંદ વહેવારિયો, વહાણે ચડિયો જેહ; મુલક બંદર બહુ કરે તરતબ કહું હું તેહ. હરિ બંદર એકઠા ઉકે, વેચ્યો ઝાઝો માત; સોદો ભર્યો તે શહેરને, ચાતુરનો જે ચાલ, જરૂર પછે બવે થકી, આઠ્યો નિદેલી વિર; અરજીવ નોય અઘાતથી, ધારણ રાખિ ધિર ગુલતા નમરવિચ આવિયા, જીમલ દમ ગુત્તાન તે મધે ગુણકા રહે ઉતારે બહુ માન. ગુણરતિ ગુણ આંગળી, રાજ શુ બહુ મેળ; આવે વિદેશે વાટણાં ખાક રમાડે ખેલ, ભારે ઉપાતણુ ભુતનુ. વેચે તે વેચાય; સુખ મા થાયે જીવતું, ક્ષણમાં મરિ જાય. પોકયાં વહાણ તે વાટમાં, લાગે મહરિ દાવ; આવિ ચડ્યા છે વાટમાં, વેગે આપી જાયો. કસ્તુરિ કહે શુણ કામનિ તું શિ પુછે વાત; શું માગે છે દાણમાં, વિસ્તારિ કહે વાત. સાચા સામુ જોઈ નહિ, વળાવિ દેશુ વાટ; જીઠાયા જીમતે લેઉ, ઘણો ઘડિને ઘાટ, શાક્ષિ રાખું સામટા, રાજ હજાર સત્ય વચમાં ધરવર આણીયા, પંચ પ્રમાણી પ્રિત; મરત્યુક વરશ વિશનું; કંટક સરખિ કાય; આ આમળ નાખિયું; દેખે શરવ શભાય છે મુવું કે જીવતું, ને તું વાતજ બોલ; શાહુ સભા જેમ સાંભળે મનનો પડદો ખોલ નાયકા કહે મુરખ હશે; જશે જશને ભાય; મુરખને અમે છુટીએ, સુનો કરિએ શાર. કહે મુવું કે જીવતું, જે કો સાચો થાય; તે મંદીર બચ મલપતો, દેખે શરવ શભાય શરત અમારે એટલી, બે વસ્તુનિ વાણ; મુરખ થઇ ચાલો સહુ કહો તો શાહુ મુજણ વિચાર કરે શહ વાણિયા, એમાં મોટી પુલ. જેમ તેમ લેસે માલને, બણેયુ મનમાં છુટ. ના કહે નવ છુટીએ, હા કહે તો હાણ; વિચારી બેતાં વાટમાં, ખુચી લેશે વહાણ; મુઉ કહીએતો માલ લે, જીવત કહીએ પેર. કહેશે ઉઠાડિ મોકલો, બચ અમારે ગેર મુવું કહિશું માનવિ, તે તો મંદીર બચ, કહિતક એમાં કારમું, મન વીમાસણ થાય મહાજન મળી કરાવીયું એતો મરતમ હોય કલંક દિપે કાંધ વર્ષનું, જીવત ન કહે કાય. પ્રવેશ કરી પ્રિતે. જઇ, જઇ, અમતન જે થાય; આજશ મરડિ ઉઠીયું રિઝવ્યો તારો રાય, માલ મુકાવ્યો મંદીર, હાર્યો કહિને હોય; હોડી બેસારો હાથો

ખરી દેધને ખોટ કરતુર એમ નીકળ્યા, ન સરથો એકે અર્થ. બહિં ઘેર હું જીવતા, ઘેર ઘણો છે ગરથ. પરમેશ્વરે આપ્યો હશે, જે તે વેળા તન; રતન હશે ઘેર છીંકના, ડમલે ડમલે ધન. આપે થઇને એકલો, ચરચા બેવા કામ; ત્રંબાવટી નમરી મયા,મયા,ઘેર પોતાને જામ;જઈ પટંતરે,આપે રહી એકાન્તા;ત્યાં એક સાધુસ મળયું,ભાગી મનની જ્ઞાંત.દંત કુંવર કરોડ પત,કુશળ છે કહે કામ; વેપાર વળજ હવડાં કરે શુભ કેવા છે જામ. શા પુત્ર પરિવાર છે શી છે ઘરની રિત; નામ એનું સાંભળ્યું તેથી મારી પ્રીત.

ચોપાઈ-રખે વિરા પુછે તે વાત, તે ઘેર વરત્યો મહા ઉત્પાત; તેનો કુંવર મ-થો પરદેશ, ઘેર વહુ રહી બેમન વેશ; હરામ બુધ તે નારે કરી, પિયર મુઠી તે-ને પ હરી,તેહ પીતાએ ભણ્યું આપ,મુઠી વન તેને તે બાપ;ત્રંબકસેને તે અણિયુ અધરમ મન માંહે આજ્ઞા;ત્રુંટી લીધા રથભંડાર. આથો કામ બેથો વેપાર, સરવ પેડીઓ ઉડી મઈ.ભુમલ માટે ભાગોલ રહી;દંત હતા તે દાતાણ થયા, હમણાં સદા-પ્રત લેવા ગયા.લંબર ખાઈ ભરે છે પેટ,વેપારીની ઉઠી છે વેઠ;એનું નામ ન લેશો તમો, પુછ્યું તો કહીએ છીએ અમો.

દોહરા-પ્રલે થયો તે પાટવી,ઉઠી અંગે જાળ;હવે હાણુ દેહની કરે,આણુ મારો કાળ. ધીક અવતાર એ માહરો, ધીક ડહાપણુ ધીકરૂપ; ધિકાર અક્લખ અમ તણી, જઈ પડુ જળ કુપ, ઝંપલાવવા માંડ્યું કુપમાં, વપુ સાંભળી વાંક જીવતો ન ભદ્રા પામશે, સાંભળી એ આંક. બેઉડકા એ દેવ છે,કરે ઉપાશન કાજ, નારાયણ ભજ નિસરથો,અતળી બળ તે આજ;અથડાનો ઉઝેણિમાં આવ્યો એકજ દીન.મહાકાળે શ્વર શેવકને, મરત કધુમન વિકરમને જઈ વિનવું તેણે અરથ શો થાય; એનું પામી મન શકે, વડો જે વિકરમરાય; મધરાતે મહારૂદ્રને, અચરત પુત્ર ધરા; ક-હાડી ખડક પોતે ધરયું, સમરપવાને શીશ. મહીપત પુત્ર વિશે, જીવ દેશમાં બચ:દીડો દુખી દેહ પાડતો, અચરત પાખ્યો રાય, શીર છેદે શિવ આમના; સોસમ તારે સાથ.મામા કહિને મહીપતે,ઝાલ્યા તેના હાથ. ચોપાઈ-દુખીએ દીઠું તેનુ રૂપ, ભારે મહીપત એકો ભુપ, અરસપરસ ધરતા મન ધીર, જોળખ્યો રાજ વીકરમ વીર. તે દુખિયાને બેટો રૂદે, અમરત વાણી મુખથી વહે; શા દુખે મરવા કારણે, આવ્યા છે. વિરને બારણે.દીસંત છે રૂદેશ,પ્રાણુ તજવા આવ્યા પરદેશ;આવેળા શીવની આણે, જે મુખથી નવ બોલો વાણુ;આપ રાય દીડો એકાંત, બોલ્યો મન મુઠીને જ્ઞાંત;નિવાસ ત્રંબાવટીએ આપ, દંત કુંવર કોટી ક્વજ બાપ. ધાવ લખ્યો તે પુરો કરથો, ભદ્રા ભાગ્યવાંતીને વરથો રામા સાથે રામજ કીધ,મેહેણુ માન પીતા જ દીધ;ભરયાં વહાણુ બળાને નેટ. છીપ્યાં છેક સમુદર એટ; હંશક સધી મળીયા રાત, સરકરવાંતિની કહી વાત. દેખી પાંખ મથો હું ઘેર, દેહહનું પરવાર્યો પેર;

જવે જઈને વેચ્યો માલ વળથી વાટેચ્યો એક ખ્યાલ ગુણકા સાથે પાડી દોડ. લીધો માલ ખુશીને કરોડ મથો ત્રંબાવટીમાં જ્યાંહી પરીત વાત થકું છે ત્યાંહી, પુત્રી તેનો લીધો પાર. વીનતા મરભ રહ્યો તે નાર; નારીને દેશવટો લીધ, માલ સહુ રાખ એ લીધ; સાંભળી મનને ન રહી ધીર, જઈ ચેતાવું વિદેશ મરીર. વળી વિચાર્યું મેં મન માંહ, અપાર દુખ હવે ભડિં કયાંહ; એમ વિચારી પુજ્ય ધન, સમરપનો હતો દુખે શીશ. મુક્યું ખડમ માપ જેટલે, મહારાજ આવ્યા તમે તેટલે; મહીપન કહે સ્થિર રાખો મન, સરવ મળશે થોડે દન. અમરત વચને પાંખ્યા દેહ, શીતળ કરી દુખિયાની દેહ; ખીજે દિવસે પુર એકવિણ, સંગ શોભીતા સાથે મુખણ; વિવિધ પ્રકારે ભરિયાં વસ્ત્ર, નાળ ગાળા સામગ્રી રાખ. ખેડ્યું નોકા ક્ષીપા નિર, જઈ પોહોંચ્યું ગુલતાનિ તીર; ગુણકા પામી મનમાં સુખ, હવે ભામશે મારી સુખ હવે ભક્ષ ભલું આવીયું; રાજદવાર તે કહાવાયું; મામ રાય ચેતાવ્યો જઈ, દોડ પાડવા તત્પર થઈ. મામ લોકને રાજ સાચ, શેઠ પટેલ પરમાંણ પાંચ; ઇશ્વરને વચમાં આણિયો, રાખી તેનો જીમ જણિયો જુઠાનું તો લુટિ લેઉં, સાચો થાઈ તો સરવે દેઉં; દરબાર તે રાજ સમેત, આવ્યું સહુ જણિને હેત.

દોહડા-સભા મળિ સહુ મામનિ, નાના મોટા લોક; ખળ લોકોને ખાંત છે, શાહ તણે મન શોક હારે વાહણવટી આ ધરી. લેશે લુટી માલ; લખ લાખે ભુવાવે આ, એના એહ હવાલ. કરક અણિ ત્યાં નાખિયું, ભરી સભા મેખર; જે છે મુઠું કે જીવતું, બોલો આને ઠાર. વિક્રમસેને વિચાર્યું, એકા મુનતું કામ; જે તે કરે છે જીવતું, દેખે બધું મામ. વેગે વિર હંકારીયો, બાંધ્યો પ્રેમ પ્રમાણ; મુક્યો જઈ ઉજેયુમાં, સીદ વડે મુજણ. મહીપ કહે અમરત છે; ઉઠાડે આઠીશ નહીનો ધર ખાલી કરો, વળતું છેદું શિશ. ઉપાય કરયા અધીક, શા જ્યરે ભાગ્યું જોર; હારી હારી સઉકહે અતુશ કીધી ચોર. સુખ પામી સભા સહુ, રીઝ્યો નગરનો રાય; જેહ કયે તે ભોખવે નારાયણ ધર ન્યાય. પકડિ લીધિ પલકમાં, ખાંતે દધને ખોડ; ધણે ધણે કામ માલ હતી, તેર હરાવિ દોડ કહેતો ઉઠાડુ કરકને, કરી રહું જે કામ; પછે દેઉં તે સુજિયે, દેખે બાધુ મામ. કર્યો પ્રવેશ કરકમાં, વડો વર્ધતાળજ વિર; આળસ મરડિ ઉઠીયો, દ્રઢતા રાખિ ધિર. સાત સલામ સેજે કરી, કરી નમીને પાય; દુઃખ ભંજન તું દેશપત, વડેકયા વિક્રમરાય. ઇંદ્ર થકી ઉત્પન્ન હુઓ, તખીભળ તું આપ; મરત ખાત મુરછા વળિ, મહીમા તુજ પ્રતાપ. સુકયાં હેય તે પાલવે, કડવા મીઠા થાય; મુવા જીવે જેમા નવિ, એ તારો મહીમાય. અમરત પામ્યા અધિક જન, કડતક જેમ કામ ગુલતાન ધિશ ચરણે નમ્યો. સુણિ નરપતતું નામ; ધન્ય ભાગ્ય ધરણિ તણું, ધન હું ધન આ દેશ; દીવ્ય દેવાંશિ પુતળું. પ્રિતે કરા પ્રવેશ. એ શિખલ અમન કરો, ધણો વાંક વિરોધ; રેહું શુભ છેદી કરી, આલે તમને એક; એક કન્યાસોંપી કસ્તુરને, ભરાંચું વિવેક

વહાણ; હવે તેહથી ચાલે, કેટલાકરે લહાણ, ગુણકા મુકી જવતી; ટાપુ જવતદા-
ન; ઉજેણ આઠ્યો અધીપતી, મોટમ કેર માન. કંઈક માલ કરોડા મથો. હાંશે લાઠ્યો
હાથ; મહી સંગ્રામમાં મોકલ્યો સેવક સાંપી સાથ નામ લેએ નરૂપત તણું. ઉતારો
એકાંત; મરથ ભર્યા દંતા રળીઆતમાં વીકરમે કર્યો વીચાર. માટે માવડી, હર
સીદ માત હજુર વ્યાપી રહી જે વીરનમાં, નારાયણિનુ નુર સરજણપાલણ સંહા-
રણિ. કરત હરતા દાર; જમ જેત જુગમાં રહી, નવે ખંડમાં નામ, દેવિને દેરેમથા,
પુખ લમ્હેને પ્રીત; શહસ્ત્ર નામથી સ્તુતિ કરી. રૂડા ગુણની રીત. આધાર અંગુઠે એ
કથી, ઉભો રહ્યો એક પહેર; દેવાં શબ્દ દેરે થયો મામ મામ આ ઠાર. માત મા
ગુ એટલું તું જાણે છે આજ; અતરજમી અધીપત, રાખો નીત્ય લાજ.
કુંવર કરતુરઅંદો રત્નસાગર જે રિધ, તેહ મસે માતા મને, એહ બતાવાવિધ,
માતા કહે મહીપત મુણો. અકલ ધરિને અથ, વશે ત્રિવ્યાચન વેગળો, પ્રશ્નિમ
કરે થથ. આઘી દીક્ષા ઇશાનમાં ગેહેરવર એક ગુફાય, દંડક નાત રાવણ
વસે, તેસીસ તણો છે રાય; ઉપાસન અદકું કરે, જક્ષણ કરું જોર. અઉપધી તેના
હાથમાં ગુણ તેમાં ધણા ધોર. એક રાખે છે દીકરો, બીજી રાણિ નાર; ડાડે કો
દેખે નાહ મિશ્ર નહી કોમ પાર. એ અઉપધી અંજન કરે, કરિ નાખે છે ઠાક, માઝમ
રાતે માનવિ, ઠીક બતાવ્યો ઠાક.

ચોપાઈ—નીત્ય જક્ષણી તેને ખાય ઉટે થયે સજવણ થાય; માટે ત્યા પ્રાને; પરવરો
પ્રસન્ન જઈ જક્ષણીને કરો જ વચન થયું માહરું, કામ કરશે જક્ષણી તાહરું; તારો
આમળ વધશે ધરમ, એનું એ ભોગવશે કરમ. આજ્ઞા માગી મહિપત વળ્યા. કહ્યો
ઠામ તે પથે પળ્યા, આવિ જક્ષણી હાથ ત્રીશુળ, કોપે તેનાં કાઠે મુળ, અહ્યા કોણ
તું આઠ્યો આંહ હાથ અડ્યો તું જપરાજ ક્યાંહ આયુષ્ય પરવારયું તાહરું; કરમ
જેરાવરછે માહરું જવનો તુજને જવા નહિ દઉ. પાર વાત પુછીને લેઉ ક્યાંથી આ
વ્યો કોણજ મામ સાચુ કહેરે તારૂ નામ છે શાહુકાર કે જાને ચોર, કોણ ઇષ્ટ ઇશ્વરનું
જોર; જુમતે વિક્રમસેને જોડ્યા હાથ, બોલ્યો તે શાપ્તની સાથ પુછો છો તો મુજને
તમે ઉજેણના અધીપતી અમે; હરસીધ હુકમથી આઠ્યો આંહ, માવડી તારા મો
હોલજ માંહ, શીવ મહાકાળેશ્વરનું જોર વધતાજવિર તે જત્યો ધોર; પરમાથ વસે
મુજ પાસ, હયા દેવ વિપ્રનો દાસ. પરદુઃખ દેખી સોંપું પ્રાણ; દુઃખ અંજન તે મુજને
પ્રાણ; એમ બોલ્યો વિક્રમ જપાહરે, જક્ષણી પુછેછે ત્યારે.

દોહરો—કહે જક્ષણિ રાય મુણે, જે જાણે પરદુઃખ આ વેગા આણિ થડિ, ભા
ગો મારી જુખ, જુપત તુને ભાવતુ, મન મેલિને મામ રખે રાખતીએ રતો. જુમતે,
રૂડિ જમ. રૂધીર રૂઝીતું પા મુને, વળતું છેદું શીશા સંતોષધશહુ એટલો; દુઃખ
અંજન તું હીસ. મેલ્યું કુડું મુખ આમળે, નીસરી રૂધિરનિ વેલ; છેદી હાથ ખાંડા ક

રથો, થઇ રંગની રેત પાચું પેટ ભરી ત્યાંહાં રહયા એકલા અસ્ત; હવે શીરા દેહું સામાદું, વાડ મધ જે અસ્ત. હાં હાં ઠાઠ કર ઝાઝીયો મામ મામ તું મામ; આશા પુરું તાહરી. પ્રમથ્યાં તરાં ભાગ્ય વચન વિક્રમ હાથે ધરયું, વાડ માગું વરત, દઈત્ય ન કંશે! જીવતો; પ્રીતે પમાડો મરતદુઃખભંજન દાવ આવિજો, કરવા નર પરકામ બાંધિ મેલ્યાંછે બે જણાં. તે પોતાં આડુ હામ વિક્રમ એ ત્રણે ચડયો; શીર આથમી-યો સુર; દઈત્ય દશાથી આવીયો પાપ તણો જે પુર. પુરૂષ જીવાડયો પલકમાં. ન. મેળ જીવાડી નાર; દીપક જે ન દીપારીયાં, આવી ભેગલી ઠાર, કાયા કાપી કોપી; રસ મળ્યો સંભોગ; ભાવ ધરીને આપીયો લે ભવાની ભોમ; ભવાની ભય કરા, વચન બંધાણીવેશ; વણજીવાડે વહી મધ; દેવી દક્ષણ દેશ.

ચોપાઠ-પ્રમટ રૂપ હોતાતું કરયું વનીતા પ્રત્યે વચન ઉચરયું; રખે ચીંતા કરતાં કો આપ. મેળજી તમારા માને બાપ. હંકા-યો વહતાળજી વરત રથ રહી આગો તર ત; રત્ન અમુલખ ભરીયાં ત્યાંહ બાળક મેસાર્યો તે માંહ; તે ધડી તે વેળાએ તેણ, આવ્યો અધીપત શ્રી ઉજેણી. ભાદ્ર પાસે આવ્યો ભુપ, હસ્ત મુખ રહીયાણું રૂ. ક-સ્તુર મળ્યાતું શું એધાણ, પ્રાણે કેમ તેને પ્રમાણે; ડાઘી કુખ કટીન લંક. ઉજવળ લાખુ એને અંક, રત્ન સાગર કુંવરજે મળે; શી એધાણવળમાટે ગળે; છેડી આંખળા જમે હાથ. છેડી ડાખા પમને સાંચ પ્રમટ પારખુ એહ વતન. ખાચ છીક તો જડે રત ન; કયાથી મારા કરમ માંહ, એવા પુત્ર મળે ત કયાંહ. તે નારીને દીધી અશ; આ બ્યા કરતુરશાને પાસ; ભદ્રા જે મળે ભામની કેમ જોળખો તે કામની. તે આ બ ત્રીશ લક્ષણો મવેશ પુત્ર નરનારીને ત્રીજે વન મેળાગ્યાં એક મહીપત મન. ભામ-નીએ ઢાઠો ભરથાગ; ચાલી હરખ આંસુની ધાર, પુત્ર જેટલે દ્રષ્ટે પડયો. ફાટી કંચુ કા પાશ ચઢયો, છીંક આવીને રતનજી જડયું. ધણા હેતથી અચરત અડયું દે ન વેર-ણી આણી આપ, તેડયા તેના માને બાપ, કુંવરી પેહેલી આપીતી જેહ, તેના પતા ને આપ તે. ઉપજ્યો તેના મનમાં નેમ. કસ્તુરને પરણાવી જેહ; નાજએ તેડયો પ્ર ધાન, બહુ પેરે દીધા સન્માન. તારી જે ડાઠ દીકરી પરણાવ તે શીડને સુંદરી, મહા રાજ કહોછો તો કીજયે, કન્યાદાન કોડે દીજ્યો.

દોહરા-કન્યાદાન નાજ કરે, પુરણ ધારિને પ્રીત, ગજ એક આર્યો મા તો, રૂડી કીધી રીત. બીજે મંમળ ઘોડલા, ત્રીજે મંમળ રથ; ચોથું મંમળ વરત રહયું સર વે સારથા અરથ પરણી ઉડયા પાટવિ, મડગડીયા નિશાન; દાન આપ્યાં કંઈ વિપ્રને, બચીક લીધાં લહાણ. પ્રધાન પહોંઆડણ મોકલ્યો ત્રંબાચટીએ ભજ્યો; તેડયો ત્રંબક સેનને, ગુણ હું કહું ને ગાજ્યો. ધણો મરથ તે લુટીઓ કીધી કુદી વાત; વિક્રમમેન ને આમળે. ખોટિ ચાલી ખ્યાત પગે લાગીને પ્રીછતો, સોંપો સવાયો માલ પત્ર લખા વખે પામયા, નહિ તો બેઠિ માળ, ભેર કરોતો જુદ કરે, દેશો કરાજ

તાજ લક્ષ્મી છુટીથી એકની ભેગવો એનું રાજ લાવલશ કરવેખા વનુ, અસંખ્ય અપરમપાર; ડેરા કીધા દેખતાં, ત્રંખાવટી નીરધાર; હલ હલ કરી હલકારડે, વલા વટી આજ; સમજશ નહીં તો સહેજમાં, શેશે તાર રાજ. ત્રંબક ત્યાંથી નીસરથો, મળીઓ દધને માન; પ્રીતે તે પધરાગીથો, વીકમનો પ્રધાન. સમ્રાટી સહુ મોકલી; ફત કુંવરને ધેર; જેમીનાથ ભુમળ થયો; થધ રહી લાલા લહેર કસ્તુર મળ્યો મા બાપને, હેત પ્રીતની હોડ; અરસપાસ કથા કહિ, પોહોત્યા મનના કોડ. વીતક વરપજ બારનું, આપ અપાણ આય; કર્મ કથા માંડિ કહી, સજ્જન સઉને સાથ. આસ નાર અતિ ચતુર છે, પ્રિતે વાગી પામ; ઉતરયા આનંદમાં જે અનોપમ ભેમ; નવ ટુંકા નવ લાખના; રંગી સાંદુરે વરણ; માંહેમા ઉતારી મેહેલમાં સાસુ સસરા શરણ; ધન અવતાર વિકરમ તણો, ધન પરમારથ કામ; ધન કવિ સા-ળદાસને, થયું નવખંડમાં નામ. એવાં કામ નિત્ય કોટિવો, દુઃખ વસતા નિશદીન, જેને પ્રસન્ન પરમેશ્વરિ, આવ નિરંજન ઇશ. કહે પુતળી ભોજ સુષુ. વિક્રમનો મ-હીમાય. એવાં પ્રાક્રમ જે કરો, ધરો સાંહાસન પાય. વિકરમ મહીમા સાંભળે આણી મનમાં ભાવ; યોડો ઉનો ચોથીયો, સ્વપ્ન નાવે તાવ. એવું સાંભળો જે કરે, અન્ન વ સનાં દાન; મન વાંછિત ફળ પામશે, મહા રૂદ્રનાં માન; કાળિદાસ કવિએ કરયું સં-સ્કૃતમાં સુભણ; કવિ સામળ કોડે કરયું. પાકતમાં પ્રમાણ, ભાટ ચારણ બ્રાહ્મણ બહુ, સઉમાંદેશો ખોડ તમ કૃપાથિ એ હવું. ભુમતે અક્ષર ભેડ; પિંગળ પાઠ પરકું નહિ, રામ ન બાણ રીત; મેહ શુષુ બાણ નહિ પ્રિછુ નહિ કો પ્રિય. પંધો પરવત જે મ ચડે, ક્રીડી છતે કુંજ; તેમ હું તમ આગળ કવિ, ષણ્ણા મુલીની શેજ. શામળકહે સંસ્કૃતમાં સમજણ નહિ સમરથ વિવેક નહીં કો વેદમાં, અક્લ નાવે અરથ. શરેતા વકતાં સાંભળો, કહુ તમને કરભેડ; સામળ કહે સઉ બોલજે. જેજે શ્રી રણછોડ. એ એમ કહિને પુતળિ, આપે મધ આકાશ; એહ કથા પુરણ દવિ, કહેકવિ શામળદાસ.

વારતા ૨૪ મી ગોટકાની વારતા.

અંદ્રવદની નામની ચોવિસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી મણેશાય નમઃ દોહરા-આવ શ્રી ઉમીયાપતી, અધીપતી અઠકો છસ; ભુમકા રી ભુમની વિરે, ભુમતી પ્રમટ દશ દીશ વદ દાયક લાયક લહો, મણનાયક ગુણ-નિદ વાયક શુભ સુખ દેણો, ગાયક ગુણ શુભ સિદ્ધ; સરસ્વતી સતી અતી ઉપતી રતી મતી છતપતી છેક, નીતી રીતી હીત ધરો સરવ સંકટ અતિ અહભુત એક. ચોખરા-માન મૈયા કરો, બરદમાંહે ધરો સરવ; સંકટ ધરો ઇષ્ટ ત્રાતા ભોમ ભાવે ખરો, ખેલ રાખો ખરો, ખેલ રાખો ખરો, ઠેઠ કામે કરો. સુખશાંતિ તેહ આણે નરો

પક્ષક નહિ પરહરો, એક છે આશરો માન માતા. સાચા સામળ ભણે. વેદ વાયક તેણે. આપણે એક દોલ દેવી દાતા. પ્રેમથી પુલ્યે સ્નેહથી મુલ્યે. ભેરથી ઝુઝીએ દેહ ટાટી. મેહરથી માણીયે, અંતરે આણીયે. ભુકતિથી જાણીએ, ચીત ચોટી. પરતો પ્રમાનીએ, વીશ્વ વખાણીએ; આણીયે. નહી દીયે ખાંત ખોટી શામળજ સેવીયે, દીલ ધરી દેવીએ, મોટપે ગાજતી માત મોટી વાણિમાં, વેદનું બાંતીમાં ભેદે તું, મુલકમાં મેલ તું, વ્રજી વારી. કોક કાશી તણે, ભાવે સામળ ભણે, વેદ વાયક આનંદકારી.

દોહરા—શ્રી ધારાધર ધરણીપત, ખરી વાતમાં ખોજ; ભારે જય ભરતખંડમાં ભુપત મોજે ભોજ. પુન્ય પ્રતાપથી મળ્યું, આસન એક અનુપ; નીરખતા તે હરખી યો, રાજસ રૂડો રૂપ. લક્ષવશા એ લાવીયો, ફડી માંહે તે રીઠ; મહુરત રૂડે માંડીયું મોટી સભાની મધ. ગામ જમાડયુ ગુણ ઘણે. જુગતે કીધો જંગ; પુન્ય આશન પ્રીતથી, રૂડો રાખ્યો રંગ, આરાધન ઇશ્વર તણું, કરી પરઠે તે પાપ; ચંદ્રવદની કહે ચીતથી, ગહે વેગળો રાય; સ્પસ કરોમાં રાયજી, જે ચીત રૂડુ ચાહો. બુઢી કરી બેડા તણિ, તો દુખીઆ બહુ થાઓ. ભોજ કહે છે ભામની, તેં શી કીધી ખ્યાત; એ આસન કુણ બેસતુ, તેજ વખાણે વાત. ચંદ્રવદની કહે ધીર ધરો, કંઈ વાત વીખાણુ એ આસન છે ઈંદ્રનું, પરદુખતો પ્રમાણ માળવામાં ઉજેણુ પત. વડહથ વીકરમ વીર; અરીગંજન રંજન સજન, નીરમળ ગંગા નીર. દુખભંજન દુર ગુણત જણ, ભમ ગણ દેવણ માન; અશરણ શરણ સુખા કરણ, દીન દિન દેયણ દાન. ધીર ધરણ પ્રીતે પક્ષણ, કરણ રીપુકળ કામ; નીરદખણ ભુપણ ભડો શુભ લક્ષણ સુખ ધામ, પ્રતીપાલણ પ્રજ તણે, નારાયણશું નેહ; અક્ષતવંત સંતેષ સત, દિવ્ય દેવાંશી દેહ, નરપતી છત્રપતી અધીપતી, નીત નીત નમે નરેશ; આપ પ્રતાપે છત્રપત્ર, દુખ ન વ્યાપે દેશ. પાળે પ્રજ બહુ પ્રીતથી, રીતે રાજ રાખ; ચીત ચીતની ચીંતા કરે, સકલશાસ્ત્રની શાખ, ઈંદ્ર થકી ઉત્પન્ન હુવો; ચંદ્રકારે ચેન; આનંદ કંદન અહરનીશે અમ્રત સરખાં વેણ, રંગ રાગ સંગે સદા; અંગે અંગ અતી અરથ; લીંગ શુભ શી વજ તણાં, ખરચે ઘણેરો ગરથ; કશી કશી ચીંતા નહી, હશી હશી સડિને હેત; ધશી ધશી ધાઓ ધર્મને, લશી લશી માલણુ લેત

ચોપાદ—એવો રાજ ધરમ પવીત્ર, સંક્ષેપે કહું તેજ ચરીત્ર; નીશ ચચાં બેવા કારણે, નીકળ્યો રાય તે બારણે, ગલીકુંચીએ જોતો ફરે; પ્રીતિ પ્રજ ઉપર તે કરે, એ પ્રધાન તણિ દિકરિ, બાળા તે બાહેર નીસરી, શણગાર આપ સજ્યા છે સોળ; મુખ બહોળા તાત તખોળ; રૂમજુમ કરતી પાય, ધાત અંધારી દીડી રાય. એકલી નારી જોખન વેશ, ક્યાં કરવો તેને પ્રવેશ, નચને બેવાનું છે વરત લીધી કેડ તે વેળા તરત. નગર શેડ શિરોમણી દાસ, પ્રેમદા પોતી તેની પાસ, કોટીધવળ જેનું ઘર

મુત્ર, પ્રતાપવંત એક તેનો પુત્ર, મેહેલે મણી પેહેલી ડેલીએ, સુતો છે મોટી મેડીએ, શામાએ કીધા સકેત. દ્વાર ઉઘાડ્યાં આણી હેત; વાન ન લાગી એક ઘડી, ઘતુરા એતો મેડે ચડી, સઘળી ગુણ રૂપે શુભ સાલ, લક્ષણ પુરાં વીસને ખાર. જોવા સરખી એ છે જોડ, નહિ તેમાં ખાંપણ કે ખોડ; ખહુ રહીઆણા ગુણવંત ગાત્ર, જોવા સરખી છે જાત્ર. ખાણા ત્યાં બેસે છે જોડલે; નત્ર શેઠ બોલ્યો તેડલે; નારી મેહેલથકી નીસરો. પ્રીત ધરીને પાછાં વળો, હવે ન આવશે એકે દીશ, જળ મુકયું મેં શિવને શીશ; આજ આવ્યાં તે કરીયે કેમ હવે આવો તો મારા સમ. દોહતા-શામા કહેરે ગુઠ શુણ, એશું બોલો આક; તે દિન તરછોડશે, તે શો મારો વાંક, શીવ દેરે આપણુ મળ્યાં, કરવા પુજન કાજ કોલ કર્યો કર ઉપરે, માટે માનો આજ, અરધી રાતે એકલી; આવી વસમી વાટ, નીરાશ મુકે નર થઈ, શે વાંકે શે માટ. ચોપાઘ-શેટ કહે સાંભળ સુંદરી; નીરગી કાલ મેં દ્રષ્ટે ભરિ; નીતની ચીત હરયું માહરયુ; દીવ્ય રૂપ દીઠું તાહરું કરયું ચરીત્ર રામાની રીત; અરસપરસ ત્યાં થઈ ગઈ પ્રીત; ગયાં ઘેર કદી વાયદો મેં વીચાર્યો મન કાયદો, કરી પરીક્ષા થઈ ગઈ પ્રીત, ન કરું રામા કેરિ રીત; ગયો દેખી નારીની પીઠ, નજરે મેં તો કુંવરી દિઠ. સાંચા બીજ સમ હું ખાઉં. જુઠે તો પાપી થાઉ; કરે સંગ કુવરિ તણો, પ્રોઢ પાપાં ગર્ભજ તણો, વિષમકાળ વીકરમનું રાજ ચોરી જાત્ર એ બે છે તાજ; રાજ નીત્યે રાતે ફરે; નીરા ચર ચાલો કોનો કરે; કદાચ થાય જો આપણુ જાણ, દે શુળીયેને લે પ્રાણ. મારા ખાપ ઘેર લક્ષ્મી ધણી; કહેશે કપુત કુળમાં ઉડીયા, લક્ષણ ભુટેથી ભુટેઓ; એવી ભ્રાંત મારે મન ટળી, જાઓ આવ્યાં તેમ પાછાં વળી. રાજ મહા હરામી ખોર, એ આગળ ચાલે નહીં જોર; પ્રેમદા પાગ લાગું તાહરે, ઉતરો મેડીએથી માહરે. શામાં કહે સાંભળે શેઠ, ડાહ્યાપણુ તારે ઉઠી વેઠ; વીકરમતે કોને ગંધાય, હું નથી લેખાં ગણતિ માંહ. કેહેતો છેદું એનું શીશ. દેખાડું ઉગમતે દિશ. મુજ સરખી જે ધરૂની હોય, ચરચારાતે ન જાણે કોય. નાગો કરી નચાવુ ધણું, મુજ આગળ શું મોહોકમ પણું, જોરાવર એ વિકરમવિર, બેઠો બેઠો અરણાવુ નીર. શાહ પુત્રને અચરત અડયું. એ વાતે પુરું નવ પડયું; મુસ્તક છેદિને લાવજો, તેદહોડે મેડે આવજો, વિનતા કહે વિમા શીશ ધણું; કહયું નથી કીધું મુજ તણુ વરડી મુખ ચાલી માનની ગઈ મંદિર જ્યારે જામનાં. સુતિ જઈ પોતાને ઘેર, પ્રીછ્યો રાજ સઘળી પેર; રાન પાછલી રહી એ પહેર, દીઠો પુરૂષ તે એ ઠોર. ઉતાવળો તે મારમ ગયો, વીર તેહની કુટે થયો; ઉભો જઈ જીવતી ખારણે, રથવાજાર તણે કારણે. કરી સાન ઉઘાડોખાર ઉભો જઈ જીવતીને દ્વાર. નર પ્રત્યે બોલી તે નાર, નહીં ઉઘાડું માફ દ્વાર. આજથી તુટ પડી તાહરે, રખે મંદીર આવે માહરે; સાની કહું તુજ આગળ વાણુ, દીવસ પાંચમાં તજ શું પ્રાણ જે બોલ્યા તે કરજો તમે માફ, આ દેહ ધરું નહીં આપ, ત્યારે

જર બેઠે ત્યાં ઠરી, સાંભળરે શામા સુંદરિ. સાચી વાત માંડીને કહેા મુને, કેણે દાવે દુહી તને; શા દુખ કેરી થઇ છે હાણ, જે પરાણે તજશેા પ્રાણ ત્યારે કામની બોલી કથી, માફ દુઃખ શું જાણતો નથી મારે રોજે પરણ્યો પર ધણી, તસ્કર વીધા તેતો તણિ, મથો તેહ ચોરી કારણ. બળીયા ગ્રહસ્થ તણે બારણે; ચતુર તે ચોટીમાં પડ્યો તેને ઘાટ તે વેળા ધડ્યો, ઉધે મુસ્તક બાંધ્યો વન, તેર વરસનો તેને તન, મુવા પિતાનં દિઠું મુખ, તેનાં પ્રગટયું અદકું દુખ. તે બોલ્યો પીતાની સાથ, જળ મુકયું જઈ જમણે હાથ; માફ રાજ વીક્રમવિર, ત્યારે મુખમા લેઉ નીર. લઈ ખાતારીયું ધાયો ત્યાંહ, મહીપત કેરા મહોલો માંહ; પાડી ખાતર પેશે જેટલે; બાંધીતરત લીધો તેટલે તે વેળાએ કારજ કીધ, સુતને ત્યાં જઈ, શુળીએ દીધ; વીકરમ ઉપર મુજને વેર, દેખીના શકું અદકું ઝેર. બળીયા રાજને શું કરું આતમ ઘાત કરીને મર; જર કહે છે મારા સથ, ભુવતી તે તું જીવે કેમ. વચન તારૂ મુસ્તક લીજીએ, કાંઈક કામ મુને દીજીએ; માનની હે માગ્યું આપ; મુસ્તક જઈ રાજનુ કાપ. મુખ આગળ મુકું જ્યાહરે, મુજ મંદીર આવે ત્યાહરે, કીધો કાલ પરડીને પેર. ગયો જર પોતાને ઘેર. રાયે જોયું તેનુ દ્વાર, પ્રાતકાળે દરબાર. રાત સમે જે કઉતક થયું, લક્ષવંતે મનમાં લહયું; જેઉં નું કરે છે એહ. મનમાં એ ઉપજ્યો સંદેહ. દોહરો—પ્રધાન તણી જે દીકરી, ગઈ નગરશેઠને ઘેર; લાગી ચાનક તેહને; પરડી મનમાં પેર. વચન મહારૂ તે કેમ પળે, કેમ જીતાયે રાય એકે વાત ન ઉકલે, આકુળ બ્યાકુળ થાય.

ચોપાઈ—મસાણમાં રહે જોગી સીધ, તેની પાસે છે એક રીઠ્ઠ; બે ઘડીકા ગઈ છે જામનિ, તે વેળા આવી જામની કર્યો દંડવત આવી ત્યાંહ, સીધ તણી મહુલી માંહ સીધે દીઠું રાજનું મુખ, અતીશે નઉતમ અનુપ. કહે બાળા બેટી કુણ તણી, કુણ તારો છે ઘરનો ધણી, શા કામે અહીં આવડું પડ્યું, એ વાતે મુજ અચરત અડ્યું. ભુગતે ભુગતી બેડી હાથ, બોલી સીધ તણી તો સાથ; મારે મન માટી આશ, માગવા આવી છૂતમ પાસ. તેનું આપો વચનજ મુને, તે કારણ માગી લેઉ તુને; ત્યારે વચન તો તેણે દીધ, વાત કાંમની કોડે કીધ. કરી પ્રતીજ્ઞા આ દીશ, જઈ રાયે વિકરમનું શીશ; અચરત સાંભળી રીધજ રહ્યો, ફરી બોલ કામનીને કહ્યો; પ્રથવી પત છે ઘરલીષ્ટ ધામ, પરદુઃખલંજન એનું નામ, તે સાથે શું તારે કામ; એવડું કેમ રાખેછે ઝેર. તે મારો માર્યો કેમ જશે, એને મારતાં અનરથ થશે; અજીત એ જીત્યો કેમ જાય, એને માથે હરસીધ માય. કામની કહે વચનજ તુજ ગયું. તુજમાં સિદ્ધપણ શું રહ્યું, સીદ્ધ કેહે છે આવજે કાલ, એક ખતાવીશ તુજને ખ્યાલ વિનતા વચનજ લઈને ગઈ, મંદીર પોતાના જઈ રહી; સીધે વિચારયું આપો આપ પ્રઉઠું કેમ થાયે મેં પાપ. એનાં વચન તે એને દઉ, માથે ભાર હું શાને લેઉ; તે સીદ્ધતો છે પગો વરણ, છે પાંગળો તેને નહી ચરણ; પાસે ગોટકો વિધા એય તેમાં શીવા છેજ

વિવેક; તે ગોટા રાખે જો મુખે, જય વન આવે ત્યાં મુખે સફળ લોક કળે તેનેસિદ્ધ એ ગોટકો પાસે સીદ્ધ; જીજી દિવસ તણી થઈ રાત, સુતા માનવી જાઓ જાત, નીજચર્યા કરે કારણે, નીકલ્યો બુધ સગર બારણે; આઠ્યો નગરશેઠને વાસ; તેનો મિત્ર એક બેઠા પાસ; હેતપ્રીતથી વાતો કરે, તેતો રાજ મનમાં ધરે, અષ્ટ વિદ્યાએ આઠ્યો હોય, તેને દેખી ન શક કોય.

દોહરા—શાહપુત્રને ।મત્ર કહે, કહુ આજની વાત, મધ્યાને નહાવા ગયો, સાંભળી તે ભાંત મેહેલ રાય વિક્રમ તણો, જેવું ઈંદ્રાસન ભાગ્યું દુખ તે નીરખતા; તરૂંત થયું મુજ મન. નીરખતોતો હું નેહશું; વાદે વારંવાર ઉંચી એક અટારિએ, દિઠી નોતમ નાર. ઈંદ્ર તણી કે અપસરા, ભામની રૂડી ભુપ; કે રાણિ રાજ તણિ. શોભા રૂડે રૂપ; હાર પરોવતિ મોતીએ, ચક્ર પડદામાં ચંત; તે વેળા હું તે તળે, જાતો હુંતો પંથ. મહીયુ મોતી કરથડી. વાગ્યુ મારે શીશ; ઉંચું મેં નીરખ્યું અતી, તે વેળા તે દિશ, જેમ આકાશે પિજળી, જેમ આલમાં ચંદ; જેમ કમળકા નીરમાં. માવનિ દીઠી મંદ, નીચુ નિરખ્યુ નારીએ, મુજથે દીઠા તુરત; ચક્રમાં બેઠી ભામની, તેઅલો પે તરત, મોતી હાથ મારે રહ્યું ચીંતામણી સમતુલ્ય; મુખ આગળ મુકયું મીત્રને કહે એનું શું મુલ્ય, વેચી દામ એના કર; જઈ કાશીએ કાજ, કરવત મુકાવું કોટ પર, મન કરું હું તાજ. વરેહ લાગ્યો વનીતા તણો, પરદેહ નહી તાણ, માંડી વાત મોટે કહિ, સાંભળ શાહ મુજણ, મનમાન્યો મીત્ર છે. દે મોતીના દામ. પરમ દહાડે પંથે પળ, કરૂં નીસ્યે કામ.

ચોપાઈ—શાહ પુત્ર કહે સાંભળ મીત્ર, સઉથી મોટું એહ ચરીત્ર; એવડી હુંશ કોરેથી કરી, કયાં જઈશ તું કાશી દરી, તમ વીના રહ્યું નવજય મુખ દુખવાત કોને કહેવાય. ત્યારે મીત્રે વાતજ કરી. આવી પ્રધાનતણી દીકરી, મેં હાંકી કાહાડી તેહને, પદમણી જેવી રેહને; કહે લાપુ રાજનું શીશ, ત્યારે મંદીર આવું દીશ. આ વી વાત કરિ જ્યાહરે; મેં કાઢી મેલી તાહરે ત્યારે મીત્ર બોલ્યો તેહને. મોહ લાગ્યોછે મન જેહને, મુજને તે રાણી શું હેજ, એકવાર પોડું તેના સેજ, તોતો સફળ જન્મારો કરું, આ દેહમાં છવ નહિ ધર, શાહ કહે મંદિર જાઓ, મુજ આગળ એ ગુણ નવ ગાવો; મોટી વાત મોટાના કામ, એવડા તો એમછે નહી હામ. કોટી ક્વજ અમારા ધર, મોટા વીકમરાયનો ડર એક વાંત કરો જ્યાહરે, મારે ધર નાવોત્યારે. એ વા વચન બોલ્યો તે સાથ, મોતી પાછું આપ્યું હાથ; તે મીત્રને લાગ્યુ દુખ, ગયો ઘેર મરડીને મુખ. પરવારથો વીક્રમ કંડે પાસ; જાઓ તેહ વણીકનો વાસ; તેનામનની લીધી વાત, મેલી આઠ્યો મહીપત પ્રભાત. લક્ષણ સરવનું રાયે લહ્યું તેનું કઉંતક શું થયુ, મીત્ર નગરશેઠજ તણો, તુને મોહ લાગ્યો છે ધણા, નરબેદાસ છે તેનું નામ તેણે જોજે કીધું કામ, પધાનતણિ જેછે દીકરી, મુજ કાજ દેરે પરવરી નરબેદાસ

હેરે જઈ બગ, લાગ્યો પંખની કેરે પાગ; જીવતી આગળ બેઠ્યા હાથ. દીન વચન બોલ્યો તે સાથ. પ્રીત ધરી પગે લાગીએ, સાચું બોલો તો માગીએ, તે કામનીએ દીધા કોલ, પુછો તે સાચુ કહુ બોલ. કરી પ્રતીજ્ઞા છેને દીશ, તેમાં આણ્યા શ્રી જીગ દીસ; કહી પહેલાં દીવસની પેર ગયા તમે નગરશેઠને ઘેર, ત્યાં જે વાત કરી છે તમે; તે સરવે બહુ છે અમે મોટી છે તમારે હામ, તો કરશે તમે કેમ કામ. મહા બળી યો એ વીઠમયાય, એને મોહોલે કેમ જવાય, નીરખી રાણી મેં એહની, શુદ્ધ નથી મુજને દેહની. તે દુપાય બતાવો હેજ, જેમ દેશ રાણિની સેજ; એવું સાંભળી હરખી નાર. બે દુખિયાં મળ્યાં તે ઠાર, બે ભાઈ કરીશ તુજ રાજ, ધંધર રાખશે સહુની લાજ; પુજાએ નીત આણું છું અઘા, કાલ પરમ અહીં મળજે તમે, એવી તેને દીધી આશ આવી શીવપાંગાને પ્રાસ; કહો મહારાજ મારે જે કામ, કેમ સારવો તમે આ ઠામ; સિધાઈ તમારી બેઠાએ કરો ન હોય તો વચન પોતે પરહરો, કહે સીદ્ધ વચન કેમ બચ વચન જતે તો; પ્રલે થાય; એક વસ્તુ મુજ પાસે હોય ત્રીલોકલાં નવ દીકો કાય. જોળી એક છે ગોટા તણી ગુણ કરામત એમાં ઘણિ મુખમાં રાખી ધોરે કામ. બચ ચીંતવે તેણે ઠામ. કાશી અયોધ્યા કે કેદાર મનમાં રાખી અરણ્યવપાર. લંકા પરલંકા જે દીક, બચ ચીંતવી પૃથ્વી પીઠ; એહ વાત મારે મન સેહેલ જઈ પુરાણુ ફીકરમ મહેલ. કામ હોય તે ગુટીકા લે, તારા પરિયાનો દે; કામ કરી આવે જેટલે, પાછી ગુટીકા આપે તેટલે. ત્યારે તેણીએ ખાધા સમ, પાછી ગુટીકાના આપુ કેમ; પુત્ર થઈ જે મારે માત, વીધવા નાર કરે ગર્ભપાત. ગમન જે ગોરાણીનું કરે ગોત્રી હણીને ગરથજ હરે; હોય નાર જે કોઈ ગરભણી. હત્યા તો ગા બ્રાહ્મણ તણી. શેણ ઘાત નંદા નાતની કરે નીંદા પીતામાતની; જુઠી સાક્ષા લોભે લાંચ, પ્રપંચ પાંખડ પોલો પાંચ શેકાઈ વીપ્રની વીપ્રનુ ધન હરનીશ પરનારિ શું મન; વગડે જઈ પડાવે વાટ, ઘણા ઉથાપે શીવનાઘાટ. વીશ્વાસ ઘાતને કુડા કોલ; બાપ તણો નવ પાળે બોલ; એ પાતીક માથે લેઉ, જે ગુટીકા પાછી નવ દેઉ. વચન ભષ્ટ કદાચીત થાઉ, તું જ્યા વેચે ત્યાં વેચાઉ; ફરી ફરી હું શું કહું તુને ગુટીકા માટે લીધિ મુને, લઈ ગુટકો ને આવી ઘેર, પોતે મન બિચારી પેર; મેં કેમ થાશે મોકમખણું, હું રાજ કેમ હણું શાહપુત્રને સોંપુ હાથ, અદષ્ટી અસ્ત મોટી એ સાથ; રાજમાં લક્ષણ બત્રીશ, રાખે રૂદે નં અદષ્ટી રીશ. સાચી વાતનોરયુ પ્રપંચ શાધુ વાયક સાચો સંચ; નરે નીરખી તિ નારી જેહ પ્રિછી પ્રેમદા પોતે તેહ. હાથ બેઠાવીનેતે ગઈ રાણિની પાસે જઈ રહી શુભ દીધાં તેને સનમાન લવીંગ સોપારી પુરણ પાન આવો ભાઈ ભલે આવિયા, ન ગર વાત કાંઈ લાખીયા, નવા જુની તાણ જે વાત કહો કંઈ ભલેરી ભાત. પ્રધાન પુત્રી બોલી તેહ. તે નારી પણ આણી નેહ; ગામ આપણો આવ્યો સીધ, તે પાસે છે નઉતમ નીધ. મેં તેનું કીધુ દરશન, પ્રિતે મન થયું પ્રસન્ન; નિશા પુરેણ થઈ માહ

રી, ત્યાં મેં વાત કરી તાહરી. મારી રાણીને નહીં પુત્ર, સુતુ છે એનું ધરસુત્ર; પુત્ર ફળ એને કેમ થાય. તેનો કાંઈ કરો ઉપાય. તેણે પ્રસન્ન બેઠને કહ્યું, બાળક તો એણે નવ રહ્યું ફરી અવતાર બીજે અવતરે, ત્યારે ગરભ તે રાણી ધરે વળી ફરી મેં બેડયા હાથ, સ્તુતિકરી મેં સીદ્ધની સાથ; તમે ઉપાય કહો તે કરે, બેરાણી ગર્ભજ ધરે; ત્યારે સીધ તે બોલ્યો વાણ. સાંભળ ચતુરા ચતુરસુબાણ; કરે પુરૂષબીજનો સંગ, રહે ગરભ રામાને રંગ. અમે મોકલુ પુરૂષ જોહને, દેઈ માન મળે તેહને, રંગ બેર રમાડે રાત, પરદે ગરભ પ્રોટે પ્રભાત.

દોહરા—રાણી કહે રામા સુણો, પુરૂષ ન તેડું પાસ; એવા ઠગ અનેક છે, મુજને નહીં વીશ્વાસ. એક હામ તો નવ કર, આ દેહે આ દીશ, બહે આ દીશ; બણે વાત બે રાયણ, નિસ્ચે છેદે શીશ વીકરમ વેચી શકાય નહિ. જે જન્મ્યો જે માત; મુને પ્રતીજ પડે નહીં, રાખ અહિંયાંથી વાત. કહે કુવરી સુણ સુંદરી, રાણી રાજશ રામ; તેની પતીજ કેમ પડે, કરીએ આપણ કામ, આવે ઉડી અત્રિક્ષથી, અણુવડયો એકાંત; ધોકો કો ચેતે નહીં, ભાખે મનની બ્રાંત. ગયું મોતી એક માહર, તેને દાઝે તન; તે નર તે લઈ આવશે, માને મારૂં મન. રાજને રાણી ધણી, મનમાને ત્યાં બચ; આવી નીત્ય અણુચોતબ્યાં, તેનો સો ઉપાય. બેર હોય જવા બણું, તો એ કર-જે કામ; નહીં તો દેશે શુળીએ, મારે તેણે કામ. ચોપાઈ—વાર કહીને વનીતા બચ, તે સરવે બણેછે રાય; ભુપત નવ ભાગે કાંઈ ભરમ, બેઉ કરેછે કેવાં કરમકહું વાત ત સ્કર તેહની, રોતીતી નારી જોહની, તેણે જ્યારે દીધુ વચન, હું જઈને મારૂં રાજન. કરી દીલાસો તે નર વળ્યો, વાટ સિધ પંગાને મળ્યો; ધણી સ્તુતી સંભળાવી કરણ, આપ શીશ અડાડી ધરણ, મદગદ કંઠ થયો બેટલે, બોલ્યો સિદ્ધ વચન તેટલે; શા માટે આંટા ખાયછે, તારા મનમાં શું ચ્હાયછે તારૂ વચન રૂદેમાં લેશ; મુજ પાસે હશે તે દેશ; ત્યારે તો બોલ્યો વાણ, સાંભળજે તું સિધ સુબાણ. કહું કુંબકેરો અકોર છું હું શાહ પણ થયો છું ચોર; બળિયાના ધર માંહે જવું. એવું એ કામ કરવું છે નવું. ત્યાં ચોકી બેઠી છે ધણી, મોટી છે ચિંતા તે તણી; ભોળો સિદ્ધ લક્ષણ નવ લ હયો, એક બોલ તસ્કરને કહ્યો. અક્ષત આપ્યા તેને હાથ, શીખામણ દીધી તે સાથ તારે થવાય તેવો થજે. અક્ષર વેરતો વાટે જજે, ધારણા વિદ્યા એનું નામ, નામકરી આવજે તારૂ કામ. જ્યારે સુધી કર અક્ષત હશે, નિદ્રાવશ સઉ લોકજ થશે. પામ્યો અક્ષત તે પણ બચ, ઉલટ તેને અંગ ન માય.

દોહરા—બીજ દીવસની રાયણી, શુભ વેળા થઈ સુત્ર; પ્રધાન પુત્રીને મળ્યો, પ્રતાપશાહનો પુત્ર, વનીતા કહે આ વસ્તલે. કરી આવજે કામ, રાણીને જઈ રીઝવો, રહે રાત તે કામ. રાતે જજે નારી કને; હરનીશ આડું દીશ, જ્યારે દાવ તારો પડે, છેદ રાયનુ શીશ વચે વિસ્વંભર આણ્યા, સમદીધા સઉ સાથ, કોટી પ્રતિજ્ઞાએ કરી,

ગુટીકા આપી હાથ. મુખમાં રાખી મન કરયુ, ગયો માળીએ તરત; રાણિ દેખી રી-
ઝીયાં વિશ્વાસ પડ્યો તે તુરત મોતી મુખ આગળ ધરયું વનિતા મન વીશ્વાસ; સેજ્યા
બેઠેક બરાસની, પ્રીતે તેડયો પાસ, ધન વિધાએ સિધની. ધન એ પ્રાકરમ પુર; પુ-
ત્રકળ મારે થશે, ધન એ ન્યાવટ તુર કરે વારતા વિનોદની, અદકી પ્રિત અકાર, તેટલે
આવ્યો તે સમે, ચિતધરિને ચોર, ધારણ વધા છેલ્લી, તે કેમ મીથ્યા થાય, નરનારી
નીદ્રાવશ થયાં, નરખે સધળુ રાય. તસ્કર તે ધણુ દીઝ્યો, દલથી ડહાપણુ દિશ; કા-
દી અડગને છેદીયુ, બહુ રાયતુ શીશ. ઉધું ચતુર તેણે કરયું, વીટયુ વસ્ત્રને સાથ
ગુટકા મુખમાંથી પડ, આ રાયને હાથ. અક્ષત કરથી થઈ રહ્યા, પ્રિછયો નહિ તે પેર;
બરગયો તે જોગમાં, ભુવતી કેરે ઘેર મુસ્તકે દીઠુ રાયતું માન્યુ તેનું મન; ધાલ્યુ બહુ
ને ભોંયમાં, ડાટયું કરી જતન. ચોપાઈ-કઉતક એવાં અદકાં હોય રાજ બેઠાં દ્રષ્ટે જો-
ય; રેણી પોહોર રહી જ્યાહરે, તે રાણી બગી ત્યાહરે શીશ વિના ઘડદિદ્રષ્ટ તેકામની
પામી બહુ કષ્ટ; કયાં જાઉને હવે શું કરૂં, ભારે દુખરહેકે મધરૂં કદાચ જાણ રાજને થ
શે, ઈજત પ્રાણ અમારો જશે મહેલની પાછળ ક્ષીપ્રા તિર, અગાધ દ્રષ્ટ નિરમળ છે
નીર, અગાધ દ્રષ્ટ રાણિએ ભાખિયુ. સજ્યાસમેત ધડ ત્યાં નાખિયુ; નીચે દેહમાં બિ
જ અહિ, એકે સુજ તન તવ વડિ મોંગી વસ્ત મોટાને મળે, ત્યાં મરમ. રાંક હંશ
મોટિ મન ધરે નિષ્ચે વણુ ખુટે તે મરે; પોફોટથી થયો પરભાત, નીપન્યુ તેહ વખાણુ
વાત. પ્રધાન પુત્રિ વાટજ જોય ગુટકા આપવા ન આવ્યું કોય; આકુળ વ્યાકુળ તે
બહુ થાય, જવાબ સીધને શોદવાય એહ વાતનું ઝુરે પેર. નગરશેઠને આવિધેર. મિ
ત્ર મોકલ્યો તો જે તમો, તેને રત્ન આપ્યું છે અમો; તે મિત્રને પેદા કરો, જીવ્યાનો
નથી આશરો.

દોહરા-શાહ પુત્ર કહે સુંદરી, કાંઈક આણે લોજ; તારી નાંખ્યો તેહને, ગળે
પડે છે આજ કહુ હકીકત તાહરી, રાજ આગળ રીત; તુને ઘલાડુ શુગીયે, પરડુ
નહિ મન પ્રીત.

ચોપાઈ-સિદ્ધ પાસે આવી સુંદરિ, આંસુ નેત્ર પોતાને ભરિ; હવે હકીકત શી
માહરિ, ગુટીકા વસ્તુ ગઈ તાહરી. જે કો કરિએ કામ. મુજને વેચોને લોદામ. સિદ્ધ
તો મુકયો નિશ્વાસ, અરે દેવ ન પહોંચી આશ, પગ વિના મેં કેમ પળાય. ગુટકા
પાખી કેમ જવાય; હવે જીવડું તેનો ફોક. એવો મનમાં આણ્યો શોક, તારી સાથે
કીધો નેહ, દાવાનળ દુખ પડીયુદેહ હવે જીવીનેશુ કરિયેન ખાય અંનનને પાણિપિ-
એ કુંવારીએ મન કીધો કોપ, થયો વચન તણો બહુ લોપ; જ્ઞાન રૂદેમાં વ્યાપ્યુ અસુ,
વચન ગયું તે જીવીત કશુ. માઠું ઉપન્યુ મુજને મરમ; વિકરમસેન ધોરધર ધરમ;
તે ઉપર ભુવે ભાંડી દ્રષ્ટ, તેતો નીચે પાઈ કષ્ટ. હાથ ધરી ન હઈડું હણું, એમાં

શું અચરત અડે; ભુંડું પોતાને મન ભજ્યું, અન પાણી તે વેળા તજ્યુ. રાજની રાણી છે ડાહી, વિચાર કયા જે હું વિવાહથી, મારી ભુધ તેતો કયાં ગઈ મુજભાટે હત્યા થઈ. પામવા પુત્ર તેણે કારણે. બેઠી શી હત્યા બારણે, કદાચ રાજએ મારો હોય. કરતુત બેવા નવ લાહે કાય; કેમ તેને દેખાડું મુખ. એવું દિલમાં દાખ્યુ દુખ; માટે દેહ પાડીને મરૂ. કયાં જાઉંને હવે શું કરૂં, ચોરતણી તે હતી જે નાર, તેણીએ મન કર્યો વિચાર, પાપી રહ્યો પ્રાણીઓ, નરપત તો જીવતો જાણીઓ, જર પુરશે મુજને છેતરી, છળ પાડી મુજ કપટે કરી, રાજ તો સત્યવાદી આંક, મરે ચોર તેનો શો વાંક; રામા રાખી મનમાં રીસ, કોનુ છેદી લાવો શીશ; પ્રતાપ શેઠે વીચાર્યું મન, કયાં લાડકવાયો તન. કરો વરત કવરાંતાં ઘણાં, મુખ દીકાંતાં પુત્રજ તણાં; તે પુત્રનો થયો વિભેગ, તો તે કરમ આપણા ભોગ. નર નારીએ મુક્યું અન્ન, મરવા ઉપર કીધું મન. નગર શેઠ તણા જે પુત્ર, તેણે વીચાર્યું સાચુ સુત વેડી નહીં એ મારી રીત પ્રથમ કરી પ્રેમદાની પ્રીત, ઘણા હેતથી તેડી ઘેર પછે કરૂં વનીતાનું વીર થતાં થઈ જે હત્યા આંક; એ સરવે તે મારો વાંક. શાહા પુત્ર થઈ માહ કર્યું, તેતો તેણે મનમાં ધર્યું, પોતે તો દીલમાં ડાહરો હવે પ્રાણ તજવો માહરો, સઉ સઉ કેરા મનમાં ગણે, તે ભુપત ભલે રત ભણે, રાજ કહે તજે સઉ પ્રાણ; એ વાતેતો મુજને હાણ. સઉના મનની પુરૂં હામ. તો તે પરદુખભંજન મુજ નામ; દુખ ભંજન કેરે કારણે નગરશેઠ તણે બારણે ખડગ ચોધાર કરમાં ધરી વેશ તરસ્કર કોડી કરી શાહપુત્ર સુતો એકાંત, ભુપત આવ્યો ભાગાભ્રાંત. તારૂં ધન દેખાડો મુને, નાહતર મારી નાંખુ તુને, શાહપુત્ર બોલ્યો છે વાણ આમે મારે તજવો પ્રાણ. તું મારે તો પગે નમુ, તારૂં વચન તો મુસ્તક ધરૂં, કહે તસ્કર તારેવચમાં ઇશ હત્યા નહીં બેશે તુજ શિષ, સાચો અક્ષર કહુછું આંક, એમાં નહીં તમારો વાંક, એ મ કહીને સરપાવ દિધ. પ્રધાન પોતાને કેડે કીધ, તેનું આખ્યું જાગું મન; રિજેથીયા હ્યો રાંજન પવિત્ર વિચારી પોતે પેર, ગયો શેઠ પ્રતાપતે ઘેર; અનજળ બેઠાં છે તણ, પુત્રપુત્ર મનમાંહે ભણ ત્યાં પોહોત્યા ભારેભુપ, પ્રગટકરી પોતાનું રૂપ; શાહુએ કળેટા છા પ્રાણ, સાચુ ના કહોતો ઇશ્વર આણ, ઘણાં કર્યાં એણે તો વરત. ત્યારે પુત્ર પામ્યાં તરત; તે પુત્રનો થયો વિભેગ, એવો કરમ અમારો ભોગ. રાધે માંડી કારણ કહું ત્યાંથી જ્ઞાન વણીકને થયું; આણી આખ્યું તેનું શીશ, કીધુ દહન તે દશમે દિશ ઘણો એક ખરચ્યો તેણે ગરથ, સરથો વણીક કહે મારો અરથ ઘણી લક્ષ્મીને છે ધરમુત્ર, બીજે ઘેટ નહિ કંઈ પુત્ર તે આવેતો પહોંચે અંશ, એમકહી મુક્યો નિશ્વાસ, રાધે પડીત તેડયા ઘણા, કાઢયા અંથ સુવરણવ તણા મહા અરણવ મંગાવ્યા ત્યાંહ પોથી ઊડાવી તે માંહ, પેહેલા જન્મનું નીકળીયું પાપ શોકય તણા માથે છે આપ. સુત શોકયેના રમે બહાર, તે ઉપર આપે બહુ ખાર, હાહામાં રાખી વેર.

દીધું હળાહળ તેને ઝેર, તેણિએ આપ દિધો છે ધણો, મુલો છે સુત તુજ તણો; સોનું સાક્ષતણ મણ દીધ, તે તણો પુરૂષ એ કીધ. મોતી મોર અમુલ્ય ભર્યા, આ જળ લઈ કરણપણ કર્યા, તસ્કરને ડેરે જઈ રહ્યો; અડધી રાત તે બેડી રાય, તેને રાજ દ્રષ્ટે જોય, છાની રાખી દિધી વીર, પરસન થયો ત્યાં વિક્રમવીર; તેણીએ વાત માં ડીને કહી જેહ હકીકતે પેલી થઈ. તસ્કર વિદ્યા કરે તે મરે, તેમાં તે રાજ શું કરે; કુકુખ કબીલો મરે જે ભુખ એ મોટું દીક્ષમાં છે દુખ, આપ્યું પસાયતું દેધને માન, આ પાંખ કબીલો પકવો ધાન, તેનું મન મનાવી વાળ્યો પોતાની રાણીને મળ્યો તે ને દીયામણી દીડી દેહ, નારાને કહ્યું આણી નેહ શું દુખ પરગટ્યું છે આપ, સાચુ કહે મુજ હત્યાતું પાપ, ત્યારે ભુવતીએ જોડયા હાય, સાળે બોલી સ્વામી સાય; સી વાત કહુ છાની એ, નારી બુધ વસે પાની એ. એક પુત્ર તણે કારણે જણિ સીધ તેડયો બાસણે, કોણ જાણે જે કોણે હણ્યો, તેનો ભેદ મેં મનમા ભણ્યો, કાયા કષ્ટી તજશું પરાણ, સાચી કહુ કરજોડી વાણ; રાજ કહે નહી તારો વાંક; અક્ષર સરવે જણું આંક. કહુ અમો તે કારજ કરો, તુને ઇશ્વર આપે દીકરો; હરીવંશ સુણાવી કથા, શાસ્ત્ર રીતજે હોય જથા, પંચલક્ષ ચિંતામણી જે હશે. પુત્ર તણું ક જ તેથી થશે, પરીત ધરી પટરાણી કરી. અમરત દ્રષ્ટે જોયું ભરી, પરધાન પુતળી બે ઠી જ્યાંહ, મહિપત આવ્યો વેગે ત્યાં અમરત વચને પોંખાં તેહ, નારી શું બોલ્યો આણી નેહ. શા માટે તું દુખીયણ થાય અન ઉદક ને શે નવ ખાય; અને આજ્ઞા દીધી આપ, તે શામા બોલી છે સાચ, જે પ્રાક્રમ પોતામાં યથા તે સરવે માંડી તે કયાં. આરે દુખ હઈડે કેમ ઘરું, કાયા કષ્ટ કરીને મરું; ન કહેજે જીવો તમે, ઇશ્વર આણુ તે કરીએ તમે; ગુટીકા પામે સીદ્ધ તો હું નવ નાંધ, મારૂ વચન બોલ્યુ તે પાળે, તો તો ભાગ્ય અમારૂ ભળે, બીજું મારૂ એક સુત્ર, નગર શેઠ નો પરણે પુત્ર; રાયે દિધો તેને કાલ. અમરતજેવા બોલ્યા પાલ, દેખાડી ગુટીકા જે નીદ, આપી મન મનાવ્યું સિંધ. પોતાના ઘરનો પ્રધાન, એકાંતેડી દીધાં માન; તારી પુત્રીની કરૂં પેર, પરણાવો નગર શેઠને ઘેર. કન્યાદાત શેઠને દેઉં, લાવ જશ લાખેણો લેઉ. પ્રધાને ધરી બહુ પ્રિત, કન્યા પરણાવી રૂડી રીત.

દે હરા-રાયે સરવને રીઝવી, અદકી કીધી આશ; પ્રિત ધરીને પરવરયો, પોત્યા સિંધની પાસ પ્રણામ કરિ ઘરયો ત્યાંહાં, કરજાડી કહે વાત. કાંઈ આજ્ઞા અમને કહેા ખરી દિક્ષમાં જે ખ્યાત; દુરખળ દેહ શાથી થઈ, શીથઈ તમને હાણ; સાચી વાત ત મે કહેા, નહિ તો ઇશ્વર આણુ, સીધ કહે દાડી શકે, ઘશીગયાબે હાથ; વાત કરમ તણી કહું; સતવાદિ તું સાચ, કાલખળ તું છે કાષ્ટમાં કરતું છે એજ કાજ; અંતે અસત્ય ન બોલીએ અધીપત તમશુ આજ, ભુતનાથ ખાવો મળ્યા. મોટા શીધ સુખણ; આ પ્યો મંત્ર મયા કરી. પુરીપિત પ્રમાણ, વાદ્યાસોડપ અક્ષરી, પામ્યા પુરણ પ્રિત; કરી

આરાધન ઇષ્ટની; રાજસ ગુણની રીત સોળ લક્ષ તમે જાઓ, પુરપારથતો એક. એવાં કામો સો આદરયાં; વિનય કરી વિવેક, હવન હેણ હેતે કરયા, આહુતીદેવીને દિધ કાયા માંડી કાપવા, ચરણચક્રી તે વીધ, હોમ્યો ચરણ બે કટી, વિપરીત કીધી વાત; ત્રિપુરા તરત પ્રસન્ન થયાં, જાલ્યો મારો હાથ, સાંજે કીધો શહેજ માં. દયાકરીને દેવ; ગુટીકા ગુણની આંગળી; મુજને સોંપી તેહ, અરથ ધરમને કામની, મોક્ષ મળશે તુજ; માતાએ માયાકરી ગુટીકા દીધી મુજ. પુછ્યુ આયુશ માહર, તેનીકહો ચીત્યાવ, તે આયુષ આવી રહ્યું, અડધી રાતે કાલ.

ચોપાઈ—રાજ કહે સાંભળ સિધ. તારે શું કરવીછે રિધ. આમેકાવરાતેતું મરે, તે ગુટકાને તું શું કરે, એ જીવતીને દ્રષ્ટે જોઈ. તે પાપે એ ગુટીકા ખોઈ; આનવવેળાતા રી થાય, ત્યારે સિધ કહે સાંભળ રાય આગળ અન્યા નહીં થાય, મારા મનમાં એહ ઉપાય, શું કરી શકે મુજ પાપ. જઈ નમ દા તીરે આપ. જે વેળા હશે મુજ મરત તે વેળા ત્યાં જઈ તરત; કર મોકલી સંગમ સંગ; પાપગળને ન અડે અંગ, પલક એકમાં પાવન થાઉ, સહજ મુકિતને મારગ જઈ; મારા દીસ માહતું જોર, તે દધવે કીધો હું ચોર આ પાપ ભોગવવું ચિતે અડ્યું. જીવિજોગ અવતરવું પડ્યું; તપ કીધો તે ઉડિ વાટ, જાજુ શું કરું તે માટ પત્રિ જણ્યો તો તુજ દેશ, પ્રિતમે કીધો પ્રવેશ; અવશાન કાળ રહેતામાં જશું, તે તો કામ સરયુ નહીં કશું, ગુટીકા આવે તો પોહોચે કોડ, તુજને જણુ બંધી છોડ મારગ સ્વર્ગ તણો હુડિયે, ગર ભવાસ થકી છુટીએ. શહેજે સ્વર્ગ તણુ મુખલેઉ, તો તુજને આશીષજ દેઉ; વીક્રમ કહે સાંભળ સીધ માંડવાત કહે મુજ વિધ, રોવા ગયે મુખીઓ કેમ થાય, પુન્યવિના વધકુંડ કેમ જાય; સ્વરગ પહોચાડે આણિધરી, રોવા કેમ એવડી છે વડી; સંક્ષેપે સંભળાવે મુને, તો ગુટીકા હું આપુ તુને.

દોહરા—સિધ કહે સ્વામી મુણે, પુરવ લખ્યાછે પાન; પ્રતાપે ગુણ લહ્યો, કોડે મુણાવું કાનરેવાખંડે રિજમાં; વચન કહયાં જે વાસ; કહુ શીક્ષા જે શાસ્ત્રની, પ્રીય મન આણી પાસ. પંચવદન ત્રીનેત્રશું, પ્રશ ભવાનશીરગંગ, જટામુગટ જળકી રહ્યાં, અતી ઉન્નવળ શુભ અંગ. કોટી અરૂણથી અતીચણું ત્રણલોકનું તેજ; કલ્યાણુરૂપ કરૂણારૂપ કરૂણાનીધી, હરીજન ઉપર હેત; મુકતીપદ મહીમા ઘણું, કલ્પવ્રક્ષ ફેલાશ; બેઠા શીવ તે સ્થાનકે. પ્રિતે પારવતી પાસ. ઉમયા અધ નીવારણ, જમત પાવની નામ; સાક્ષાતકાર જે શિવશવા, કલ્યાણરૂપની કામ, શોભા છયે રતુ તણી, ખીલી છે એ ઠોર; પંખી બોલે પ્રીતશું, મેના હંસ ચકોર. તપીયા બેઠા તપ કરે, સ નકાદિક કરે શેવ; નારદનુ મન નૃત્ય કરે દધવત રૂંડે દેવ ઉપમા અન્યજોદીજીએ, જ ત્યા હોય પુરણ; શિવ સોહાસન શોભીએ, શામા સંગ મુજણ વાત કરે વીનોદની; કરૂણાનીધી કપાળ; પુછુ પ્રસન્ન એક પ્રીતથી, જો દયા કરો દયાળ; પ્રેમદાએ પ્રેમે પુ

છયું;ક્ષણુ ન રાખે ખેદ; સંદેહ હો મનડા તણો, ભાગુ તેનો ભેદ.

ચોપામે—સાત સમુદ્ર તો કુખે રહે;સહુ અયોની શંભુ કહે;દેવતાદેવધર્માન ધરા. કહે પારવતી નામી શીશ; કહુ કરગરી જોડીહાથ. પુછ્યુ પ્રેમદાએ નેહથી નાથ; સંદેહ ઉપન્ન્યો મનમાં ઘણો. પ્રતી ઉતર આપો તે તણો. મત્યુ લોકમાં માનવ જેહ, જવા જોની આગળ દેહ;રૂડાં કરમ તેમાં જે કરે; તે માનવી પુન્યે તરે,પુન્ય કરે તે વધકુંઠ જાય,તેમાં સંદેહ શાનો થાય;જપ તપ પુન્ય નમ્રીછે જેહ રામનામ ઉપર ન હિ નેહ.પાપી મુરા પીયે ઘાતકી,પ્રાદપ્રાદ તેતો પાતકી જન્મ જન્મનાં પાપી જન, એ શાથી થાયે પાવન પાટ ધાવ દીસ રિઝી દેતાંપજ સાચા જનની લે;એવા અનેક અપરાધી આપ, તે પ્રાણી કેમ છુટે પાય એવું છે તીરથ નહીય,પરોઠા પાખિ પાવન થાય; અથ આથ બધાને દેહ શેહેજે સ્વરગ જઈ પામે તેહ.મન સંદેહ મોટા મહારાજ, ઉતર અધી વતીઆપો આજ, કામની વાયક સુણીયાં કરણ અતી સુખ પામ્યો અશરણ શરણ.સાલાશશાહાએ કરીયું.પ્રખ્ત પવીત્ર પોતંપુછિયું;ઘણાહેતથકીગુણગાય, પલક એકમાં પાવન થાય. ચઉદ લોક કેરાં મેં રચ્યા, પુરણ પ્રાણી તેમ પચ્યા; તેને છુટાના કેરા ઠામ, અનેક તીરથ નીરમળ નામ. કાશી કેદાહ અયોધ્યા આદ, વાણી વેદ વખાણે વાદ;સ્વેતર્ષીદ રામેધર રામ,તીરથ ભોમ તણો એ ઠામ. મુક્તિ ક્ષેત્ર મોટાં છે નામ; પ્રલે કરે પાપનાં જે કામ;વારૂ તીરથ વિવિધ વિવેક,તમે પુછ્યું તેવું તોએક. રૂદ્રદેહી છે રૂડું સ્વરૂપ બ્રહ્મ ન જાણે બ્રહ્મા ભુપ;ખીજ તીરથ નહાયે અથ જાય,રેના દરશનથી પાવન થાય લમે ચોરાશી તે નવ ફરે,પલક એકમાં પાવન કરે; રીઝી ખીજનીરખેનેટ, ફરી ન આવે માને પેટ; વરણન કરે રેવા ગુણ થકી,તે બ્રહ્માએ સરજ્યો નથી;જેટલુ જ્ઞાન રૂદે છે મુને, તેટલો મહીમા કહુછું તુને; પચાસ કોડ પ્રથવીનું પીઠ, રેવા તુલ્યે કો નવ દીઠ;સઘળા રૂપીએ સઘળા દેવ,સહુ કરે છે એની શેવ,એવી વાત કરેછે ધર્શ,તવ પારવતીએ નામ્યું શીશ;મોટાદેવ મુરત મહારાજ,કર આરાધન આપે આજ. દોહા—મોટા સઉથો નરમદા, કહયાં તમે જે આપ; પાપીને પાવન કરે વેદ પુરાણે છાપ. કોણે ઘેરી એહને, કોણ રહયા એ પાસ; કોણ પાપી પાવન થાય,કોણ છુટયા ગરભવા.કયાંથી પ્રગટયા કોણ એ,કેમ પડ્યું એના મ;મુક્તિમારગ એ મોકલે,કોણ આરો કોણ ઠામ.પામ્યા વધભવ કેટલા,કુણવામ્યા દેહ રોગ;કોણ સ્વરગ સહેજે ગયા, જળ દરશનસંજોગ.શીવ કહેશામા દેહી કેટલી શાખ; નીત્ય આધરે, કરોડ હજારે લાખ. વાશી એ વધ કુંઠની કઈલાશ સ્વરગ અતી આપ; એ પદ પામ્યા પાણીયા, રેવા જળપ્રતાપ.

ચોપાધ—વનિતા સાંભળી લે વિવેક, આથ નિરંજન ઇસ્વર એક,નીર્મળરૂપ નારાયણનેહ,રૂદ્ર દેહાંછે તેનિ દેહ.જોતીસ્વરૂપ પ્રગટયાં જ્યાહરે,આદનરમદાછે ત્યાહરે.ગીરીવસ્તથકીપ્રગટ એ થયાં,ગ્યાપીવીસ્વ બધામાં રહયાં,અમરકોટથકી આવીયાં.

બ્રહ્મક્ષેત્ર ભાવે ભાવીયાં; ઉભય પાવની જુગતે જ્યે, તીલ તીલ માત્ર તીરથ ક્રેય જો-
 ટલા કણુરજ રેતિ તણા, તેટલા સીલ સંદેહી એ ઘણા; સરવે દેવ રહ્યા એ શરણ,
 કથા કહુ એક સાંભળ કરણ સહજ મારગે દેઉ એક સાખ્ય, અંડાળ રૂપ રાજ આણા
 કય; રાજ રાજવતી તે તણે, પાશી પ્રાદ્યતીશે ઘણો. બ્રહ્મ હત્યા લેખે નવ ગણે,
 સાચી વાત ન ભાવે લણે; ન કરે કાંઈ એ પુન્યનુ કામ. મુખ નવ બોલે ફીઝી રામ.
 શીવ પુજન શમણે નહી નેટ, ચીરયાં એણે ગરભીણીનાં પેટ; સંકટ પાડ્યુ સાધુજન,
 છુટી લીધુ સઘણ અન; ધન દરોહ પમાડ્યા ધરમી ઘણા, ગઉહત્યાની નહી કાંઈ મણા;
 બ્રહ્મ હત્યા એણે ભોગીઓ, હત્યા બેગેસ્વર બેગીઓ; તપશીને પમાડ્યા ત્રાસ, વાત
 પ્રસ્ય કાઢ્યા વનવાસ; ગર્ભ ગળાવ્યા એણે ઘણા, શણગાર છુટ્યા સતીઓ તણા. વે-
 પારી ધન લીધાં વણ વાંક, ધરબાર છુટ્યા રઘિત રાક, દાણને મશે દંડજદીધ,
 કન્યા ઉપર કરમે કીધ. કોપ કારમો તેણે ક્યો, દીકુધન તે દરીયોભરયો; છુણેલક્ષ્મી
 તેણે ઘણી, લાક્ષ ન રાખી ધાતુ રણી, પ્રૌઢકેમવખાણુ પાપ, અપરમ બુધ થાયે આપ;
 એક વાતની કહુ છુ કોડ, નહી પાપી બીજે એજોડ; એવાં અધરમ આચર્યાં તેણે યરમ
 નાણાંચલાવ્યાંજેણે; મનમાં પોતે કરયો વીચાર, બેઉદમઠોછેકો ઠાર. પારણુ બેવા
 નીશ્વળ થઈ, બાક્યુ ઉટ એક ચઉટેજઈ, મુલ દમઠોતે એકજ કીધ, છમાસ મુખી કો-
 ઠએ ન લીધ. ન મળે દમઠો કોઠને ઘેર, લાવે ઉંટ બાંધે બહુ પેર; ચઉટે બાંધે ખાતે
 ખુટ, દમઠે મુલ વેચાયે ઉંટ; આવ્યો એક અસુરનો તન, ઉંટ લીધાનુ તેને મન નહી
 ગાંઠે દમઠોતે આશ, પ્રીતે આવ્યો માતા પાસ માતા મુજને દમઠો દેગી,, બહાણુ ઊંટ
 વેચાતો લેગી; મમત કરીને બેલાવી માત. ઘાલ્યો છુમીએ તારે તાત. ત્યારે દમઠો
 મુકયે. ત્યાંહ, જુવો પુત્ર હશે તેમાંહય; જડે દમઠો લીલએ, કુંવર સીદ્ધકારજ કીલએ;
 કહાડયો દમઠો ને ઉંટ આણીઓ, વિચાર માએ તેનો જાણીઓ; જો ડરી ગયો એ
 ઠામ હજી ભોમીમાં દાસે દામ. ખોદી ભોમીકા તેણે ઘણી, શી હું વાત કહુ તે તણી
 એટલી વાત એ ઠામે રહી, પછી પાપીની શી ગત થઈ.

દોહરા—ઈશ્વર કહે ઊમીઆ સુણો, એવાં પ્રૌઢાં પાપ; એક પલકમાં ઊધરયોતે
 કહુ તમને આજ. જપ તપ ને પુન્ય વીણ. આણદયા વીણ દામ; રેવાજળથી ઊગરયે,
 મહીપત પામ્યો માન. ચોપાઈ—કાગરૂષીશ્વર મોટા રૂખી. ખોટા પુરૂષ માંહે જે મુખી;
 ઊજળી દેહ આગર છે અંગ; સહજ ગયા જમલોક સંગ. માંસ છમાસે જતા જેમ,
 સહજ માર્ગ પોહોત્યા તે તેમ; સભા સમેત બેઠાછે ધરવ જેવાય છે કરતુતનાં કરમ.
 અસત્ય અન્યાય નવ બેલાય, ધરમ તણી ધારણુતોળાય; સાચો પુરૂષ બેસેછે આપ,
 જુહો જન પામે છે શ્રાપ. ચીત્ર વીચીત્ર ત્યાંતણે લહ્યું કરતન ધરમ રાજને કહ્યું;
 આણકય, પાપી દંધતજ કુટ, કોપકરીદે સંઝિને કટ; અતીશે આણ્યો છે અહંકાર,
 ભોમી ઉપર વધ્યોછે ભાર; થરથર ધુજે અવમી ઘણી, શીપેર એ પાપી તણી. પ્રૌઢાં

કરે એવાં પાખંડ, જેવોધરેતે દીજે ડંડ;થયો આવરદા એનો નુન્ય,પરવાયું પાપીનુ પુન્ય; કહો જમદુતોને એ કામ,સાવો મારતા આણે કામ; ગગનરૂપે પાંધી આણીયે, તીક્ષણ કાટામાં તાણીયે મારતાં રખેકો આણે મહેર,ખરાઅંગારા ધીકાવો ઘેર;સહજ સંવત્સર ધાલો એહ,દમો ધણી પાપીતે દેહ.સભાસહુ વીસરજન થઈ.સુણીકાગરૂપી એ મન લહી; કરતાંકરમ લાગે છે સૂહેલ,દુખવેકવુદીશે ઝેર.કાગે કાન સુણ્યુ જેટલુ, કહ્યું આણાકય આગળ તેટલુ;અમને આન્યું તુજશુ હેન,અરેપાપી ચેતેતોચેત થોડા દહાડામાં તું નીસ્યે મરે, પાપી ઘેર નીસ્યે નવ કરે,જમના કુતનો મોટો માર, તારે શીર ભુડાપણુ ભાર. ધીકે ખેર અંગારા જ્યાંહ, નાંખે તરત તુજને તે માંહ, અમર જીવકેમે નવ જોય, કોટી કલ્પજ કષ્ટેકાય.ખોટા કરમથી ખાવું સેહેલ,દુખવેકવુંએ મોટી ઘેલ;સાણુસે ચુટે ધણા કરેધાય,જેવા થવાય તેવા થયા;એવું કાગરૂપીજ વદે, બોલ બાણુનો વાગ્યો રૂદે;બાબત પોતાની બુલયો;થરથર રાગ બુલયો;મેંમાદ્રકર્યું છે કરમ, દેશે દંડ ધોરંધરંધરમ. પ્રિતધરી પગેલાગીયો,મેલીમાનમહેનત માગીઓ; હવેવલે મારી શી થશે,મારૂં દુખ તે તમથી જશે;અમ્રતવચન સુણાવોકર્ણ.વળગ્યા જઈ રૂપીને ચરણ. કો આગળ કહુને કયાં જઉં, પાપી તે કેમ પાવન થાઉ; જેહ ખતાવો મુજ;ને કાજ. કેમ રહેશે મારી લાજ;મારે કાજ નરક જેકર્યું;કંઈપેરેતે તો પરહરૂં સહજ મારગ સ્વરગે કેમ જઉ, તમ કપાથી પાવન થાઉ, એમજ એ કર-ગરીઓ ધણું, મન પલાળ્યું રૂપીજ તણું. ખાનપાન આપ્યા પકવાન. દીધ બહુ લાખેણાં દાન.

દોહરો-રૂપી કહે રાજુ સુણો, શું લાગે છે પાય; ફરી ફરી તું કરગરે, અમથી તે શું થાય, ગળે પડે છે તે ધણુ. તેનું તે શું નામ, અમથી જે કાંઈ થઈ શકે, તે કરીએ અમે કામ. વચન આપી વાણિ કહી;રીઝી બોલ્યો રાંક, એહ વરા મુજ કારણે, ફરિ જમ લોકે જાય. કહેવી પડે તો ત્યાં કહેા, સાચી જુડી વાણ; ચાણાકય વધારો સ્વર્ગમાં, જીમતે દીકું જાણ.હા કહેજ ત્યાં હેતથી,લેશ નધરશેા લાજ;પ્રની ઉતર પછે તે તણો, અમને કહેજે આજ. નરક થકી છુટું અમો;તેહ તમારું પુન્ય; કામ કરો તમે એટલું, ન રહે એકે નુન્ય.

ચોપાદ-એક વચન કહોત્યાં જઈ.પ્રિત થકી પરમારથ થઈ;ચાણાકય રાય તી સ્વરગે ગયો, તે ઠેકાણે ઓછવ થયો, અનેક મળ્યાં ત્યાં બહુ રૂખી, દીધાં દાન કર્યાં બહુ સુખી. શીવ વીમાન બેસી સંચરયો, પ્રીતે સ્વરગમાંહે પરવરયો શીખ દધને વળગ્યા સુખ, ધણી શી ખામણુ દીધી મુખ. પ્રિતે પાપીને તે શુળ લોભ પણે તે પાપનું મુળ. કુસંગા સંગત ભુડું ધણું, લાગે પાપ તેને તે ધણું. ઓશીયાણું જે ખાએ અન્ન. તેથી તજવું પડે કાંઈ તન. વચને બધાયા તે તે ગયા, જઈ ત્યાં જમ લોકે રહ્યા. ખરાસ કસ્તુરી બહુ મસમસે, કંખનાગર કુમકુમ, કસકસે.

ધરમ ધોરધર છે રાજન, ધરમ વાત તે મોટે મન; સભા સરવ ભરી ભરપુર. ન્યાય શાવટ કેરૂં નીર. આવો પધારોણ રૂપીરાજ, આવડુ દુણે અરન કાજ; કોનુ ભાગ્ય પ્રગટયું છે ઘણું, વારૂં પુજન વીપ્રજ તણું.

દોહરા-રાણ થઇને રૂપી કહે, શે તવ જાણે ધરમ; ચીત્ર વિચીત્ર જોતા હશે સહુના કરતુત કમં. ભુપત કહે ભરતખંડનો, આણકય મહીપત શુભ નાથ. સ્વર્ગ લોકે સધારીયો, બેઠો વિષ્ણુ વીમાન. દુહુભી વાગ્યા દેવનાં જ્યજ્યકાર જ્ય હોય, શોભા કરી સભા વીશે; જે કહી ન શકે કોય, ચમકે ચેતા ચીતથી. આશનથી અધ ઉઠ, કહો ભાઈ એ શું કહે. આયું છે કે જુઠું, ચીત્ર વીચીત્ર લહેસહુ નીમેખ સાયું નહીં નુન્ય; એ પાપી કયાં પરવરે; પલક માત્ર નહિ પુન્ય.

ચોપાઈ-રૂપી કહે શું જાણો નમો, આ ઘડીએ દિઠું છે અમો; એના હાથની પુળ હોય, અહીં જુઠું બોલે નહિ કોય સાંભળને સભા શહુ રહે કો જુઠું કો સાયું કહે; ત્યારે બોલ્યા ધરમજ યાય સ્વરગ જવાનો એક ઉપાય, મહા મહાપાપ મુકાવિ દે અંતરીક્ષ સ્વર્ગ ઉપાડી લે; તેનો ઉપાય છેજ એક; કદાચ કરયો હોય વિવેક. શ્લોક. ગવાકમ સાંણે દ્રત્વાકી દિપ મુરાલ એ સકળ તીરથે વ્રત દ્રષ્ટા વાંકીકા અતી જમાસએ.

દોહરા-આશન દીધાં હોય ગામના; જન્મ જરા પરજત, તે નર સ્વર્ગે સંચરે દુઃખ નહીં દેહે અંત; દિપક દેવ સ્થળમાં કરે, નીત પ્રત્યે નહાય; તે નર સ્વરગે સંચરે. પાપ થકી મુકાય પ્રઉઠા પાપ કરે ગણા, કરણ તણી નહિ ધીર, તે નર સ્વરગે સંચરે. તજે સહુ તીરથ શરીર; મુળ મોકું એ મોક્ષનું, હરમદા નીરમળ નામ; કદાચ કો શંસા થકી, પામ્યો હોય તે ઠામ. પલક એકમાં પરવરે, કોઈ ન જાણે હાથ; પ્રલ્લે થાય થઈ પડે, સ્વરગ તણે એ સાથ. ચોપાઈ-સકળ તીરથ નરમદાનું નીર. સેજ મહે જો પડે શરીર, કાળા તિલત્યાં ઉજવળ થાય, ગંગ સરખી ત્યાં જઈ નહાય વરસ એક દીન આવે ગંગ; નીરમળ કરના આપે અંગ; શ્રી મારકંડ મુનિએ ભણિ; સ્તુતિ કીધી નરમદા તણિ, ત્રા કુબેર લાગે લહિ કાયા કુખલી કંચન થઈ; સોમશ્વર કીધો શંજેગ, કુષ્ઠી ટળી ગયો, રામ લક્ષમણ નાહ્યા મળી, તે વેળા બ્રહ્મહત્યા ટળી; રોપી વાડી સીતા સતી, ઉત્તર હત્યા નીરમળ મતી; કહેતાં પાર ન પામું જોડ, એવા ઉધરયા લક્ષ કરોડ, કદાચ સંગ રવાને થાય. છો આણકય વધકું જય, કરો વાત બીજી કહું કથી. હવે ઉપાયતો બીજો નથી. કાગ રૂપીએ વાત રહિ, કથા માંડી રાજને કહિ; અમો કહ્યું ત્યાં આણી નેહ, પ્રતિ ઉત્તર એને છે એહ; અધમ બુદ્ધિ કીધી તાજ, શોધ્યુ પુત્રને રૂડુ રાજ. ઉપદેશ ઇષ્ટ તણો લાવીયો, આણકય દસણ ગંગા ચાલ્યો; શુભ આસન જાલ્યું છેલીયું, વહાણ અમરકંટ મેહેલીયું દિવ્ય જળ નાહ્યો દરશન થયું, પાપમુળ હતું તે ગયું; કાળા તમલીધા

છે ભરી, કૃષ્ણ વસ્ત્ર ધળ એક કરી, ખેડુ નહિતમ ઉભો તીરાનીરખે નાહે નરમદા
નીર, ઉભય ત્રઠના દરશન કરે, પાપ પુરવ જનમનાં હરે, પુન્ય સંયો આપેલાવીયો
ઉપકાર માન ધાતા આવીયો, ને ના જાએ કહયો. એક ભાગ તો ઉજવળ થયો;
મુળ ભેદ આંચો જ્યાહરે, ઉજવળ આપ થયો ત્યાહરે. ઓરસંગમાં આંચો ૧૬
વિર. શુભ નીરમળ થયો શદિર; મેહથી નીરખે છે તે નેત્ર, ભાગ્ય થકી આંચો
ભગુ ક્ષેત્ર; સીદ્ધ ક્ષેત્રમાં સ્નાનજ કીધ, પવિત્ર જળ પ્રીતથી પીધ ઉજવળ ની-
લ દીકાએ આખ, ધન થઈ બમલોની પાંખ; કામ કરોધને અનજળ તણ બેઠો સ્થા
નક મંત્ર ભણ લાખિયો મહીમા, લેખે રહયો નિમેશ, માત્રમાં નિર્મળ થયો રેવાખંડ
સાંભળીયો કરણ; તિત્ર તાંદુળ આપ્યું સુવર્ણ, અન વસ્ત્ર દક્ષણાનો રાત, વિપ્ર સંતો
સુભ સન્માન, પ્રથમ રૂદ્રદેહ થઈ આપ; પ્રતક્ષ બોલ્યું પુન્ય પ્રતાપ; મહિપત મન
ગમે તે માગ, ઉણમ કાંઈ રાખીશ નહિજગ, ધન્ય ધન્યરેમાતા માહરી. હું કીરતિ
શી કહુ તાહરી, પ્રીત ધરી પગે લાગીયો, વરદાનમાં પાસે માગીયો ખોટું હો પણ
મુજમાં ઘણું, દિઠું છે દુખ પ્રજ તણું, એકવાર લડાવે લાડ, તેતો માતા તમારો
પાડ, આયુષ હોય મારૂ આ કામ, કરૂં રાજ જેવું શીરામ; પરજનને ઓશીગળ થ. ઉ
પછે સ્વરગ મારગમાં જઉ, ત્યારે નરમદા બોલજ કરયો, દસ શહસ્ત્ર વરસજરાજ.
કરો પાપ બુધીતો કીધી તાજ કરયુ રામ સરીખું રાજ; ગુણગણા આલ્યા તે તણા
પાળ્યા લાડ પ્રજ સહુ તણી, અવસાન કાળઆંચો જ્યાહરે, ગયો નરમદા નરૂપ ત્યા
હરે; શીતાયે જ્યાંહ વાડી કરી, બેઠો ત્યાંતો ધીરજ ધરી, કુંડ બ્રહ્મા વિસ્તુ તણા
જેના મહીમાએ અતી ઘણા ચૈત્રવદ ચૌદશનો રત, માહારૂદ્રસાથે મેળવ્યું મન. આ
વ્યું નામ અંગિક્ષ આકાર, ચતુર આણકય તણે તે પાસ, વીમાન આપ બેઠા જ્યાહ
રે, ચંદન વ્રષ્ટી થઈ તાહરે, અરર નિશ એ શોભાહશો વરશો વરસચંદન વ્રષ્ટીથશે
શોભા રૂઢીથી સ્વરગે શયો અહીયાં કથતાર એવો રહયો સ્વર્ગ થકી ઘટાઆપ. ધર
મરાયે દીધો છે આપ; ઉજળાછો તે કાળા થાઓ, સ્વરગથકી મત્યુમાં જાઓ, રહી
રહો નીંછારે સરવે રોમ, ભક્ષ કરે બુડાના ભાગ ત્યારેતેણે બેડયા હાથ; સ્તુતી કરી
ધરમરાજ સાથ. દીનબોલ રૂપાએ કહયા ધરમરાયને આવી દયા પાંખવડે તમે પર
વરે મારયા વણ મેતે નહી મરો. ભોજન પેહેલું દેશે દાન તેના પ્રીત્રી પામે માન,
વરદાન તેને એવું દીધ, કાગ સરવે કાળાકીધ કથન કરણા નીસ્યે કહયાં શ્રીપારવ
કીપરસન થયાં સદેહ સ્વામી તણો મળીયો, તીતે પ્રસ્ન રૂડો પામીયો નરમદા નીર
ખે ને નહાય વેદ વાયદે વૈકુંઠજય ચોપાધ—નરમદાતો નીરખી નહી; વાસ વસો બહુ
દુર તે નર પાપી કેમ તરે, પ્રીત ધરી કહો પુરકાને વાત સુણિનહી સ્વપ્નેનાવી દ્રષ્ટ
પાપી હોય તે પ્રાણીઓ તે કેમ છુટે કષ્ટ.

ચોપાધ—પાપ કરે પ્રાણી તે મરે, નરમદા નીરખ્યા વીણ કેમ તરે; સાંભળીયે

વનીતાના બાણ, સુભ વાત બોલ્યા છે સુભપાણ તેહ પુછ્યાં તે વાડ વસ્ત, પડાય નીરમાંહે એ અસ્ત; અસ્તી પાણિ અડેથી તરે, શાસ્ત્ર ગાઉએ દુરે મરે. પશુ પંખી છવા જોતી એહ અસ્ત જળ તરશે તેહ; કહે પારવતી અચરત એહ, પુછુ મન મારે સંદેહ; અશ્વત થકી ઉધરીયા લાખ; સંધેપ એક દેખાડો સાક્ષ મુકતી ક્ષેત્ર એક કાશી ગામ, સઘળા દેવ સ્થળ વિશ્રામ શ્રીપત રાજ જ્યાંનો ધણી. પુતરી પવીત્ર પેટજ તણી વરસ એકાદશ કેરી થાય; વિવા કરવા માંડયો રાય. કહે પુતરી સાંભળરે બાપ નહીં પરણુ હું આપો આપ; જોરાવરી પરણાવો તુને. અસ્મીહત્યા આપુ તુને, ત્યારે ભુષત પડયો ભાંત, પુતરી, તેડી એકાંત; એવા વચન બોલો શેમાદ, તુ નહીં પરણે તે શામાટ કામની કો પેલો ભવ, અસત્ય ગત છે તેનો પંથ, અવપત છે સ્વામી; શુ કડ બોલ વચન તુ મદગતી સ્વામી મારો જય, તો સાતા મારો દેહ થાય; સાંભળી વનીતા વચન સીમાસ્યોકાસી રાજન, એનો અચરત મોટું હોય પેલી કાતન પ્રીછે કોય; બેટી કહે - મારે બાપ, અસત્ય વાત કડ નહીં આપ. પેલે ભવ મારયો તો મોર રૂપે રહીયાણો જોખન જોર; તેની સ્ત્રી મોરલી હું નામ રેવાતીરે રહેવાનો કામ નીર નરમદા કેર મહે સજી દાજ્ઞાયણી ગયા કહે, કન્યાળી સામો પશ્ચીમ ભાગ રામડી પ્રક્ષ રહેવાની જગ, વામ ધનુઆરેથી ખરો, આગળ પાછળ વરવાચરો નરનારી આનંદજ કડ. એક એકને દેખી કડ, આંબો આહડી મેળું બાણ; લીધા બેપંખીની પ્રાણ; માંસમાટી લપચાહેડી ગયો, હગલો અસ્તી તણા ત્યાં રહયો. એટલે સીંચાણો આંબો મુખે; માનનીનુ અસ્તુ લીધુ મુખે, ઊડ્યો આકાશે પેલી તિર, વચ્ચે નરમદા કેર નીર, બીજુ પક્ષી વાત વળ્યું, અસ્ત હતું તે જળમાં પડ્યું; નરમદા નીર તણો પરતાપ, અવિચળ પદવિ પામી આપ. પુષ્પ વિમાને બેશી ગઈ દીન ફાટીને દેવજ થઈ, સુખ ભોગબું સ્વરગ તણું, વખાણ કહુ મુખ ધણુ, મન માહાર સવામીમાં અડ્યું; એકવાર અવતરજું પડ્યું; પક્ષી પેટ આવી તાહરે, બાણી સ્મરણ છે મનમાહરે, કહ્યું મેધાન સાલીને વસ્ત, સમડી હેઠ પડયાછે અસ્ત કરી એકઠાં નાંખે નીર, તોયે સ્વામી સ્વરગ શરીર; તે દ્રષ્ટાંત દેખાડુ રાય, સામા નાખુ તે સ્વેતજ થાય; પીતા સાંભળી વાડ વાણ; અંતકરણ સાચી દીક્ષઆણ, ગોર તેડાંબે દેહ માન. ચરચા પુજ આપ્યાં દાન, આપ દેશ માંહેછે મુખી, ત્રિસ ગામ આપ્યાં છે લખી; કામ ઠેકાણું શુભ સાથમાં, લખી લેખ આપ્યો હાથમાં, લેખે લીધો સાહ્યો વન વનમાં ધીરજ ધાના મન. ધરમ પુન્ય ભાવે ભાવિયો, રૂપી રત્ના તીરે આવિયો, સ્નાન કરીને શુદ્ધજ કર્યાં, કુળ વુકોતર તેનાં તરયાં. કીકો પ્રક્ષ સમાન જ્યાહરે ખેળવા હસ્ત લાખ્યો ત્યાંહ; કાગળ વાંચી બ્રાહ્મણ બેસતે વેળા પસે નહીં કોય રાક્ષસ છે એક કણુવક નામ. કરતો આંબો તેણે કામ; વીમ સાથેછે તેનેછે વેર; પીતા આપ્યોછે માટ ઝેર, નીત્ય પાંચ બ્રાહ્મણને હણે, હાથ પાપ તેનું નવગણે, વિમ

શોધવાને કારણે, આવ્યો દધત એને ખારણે; ખડમ મોકલ્યું તેણે દીશ, ધશિ છે-
દવા આવ્યો શિશે બ્રાહ્મણ તો સંકટમાં અડચો, રામ રામ કહીને હેઠો પડયો; દરશન
નરમદા કેરું થયું. પાપ પાપી પુરૂષનું મયું; દીઠો કામળ ન્યાર હાથ, બોલ્યો આવિ
વિપ્ર સાથ. શું બોલે છે શું એ જીવે, નહીં મારે શા માટે રૂવે; વિપરે સડે હકિકત
કહી, ખરિ નિશા પાપીને થઇ.

દોહરા—કૌતક એવાને રહ્યા, વાર દીઠી વસ્ત; એ જળ મળિ જીમી ખણિ, આ-
વ્યાં એટલે અસ્ત. આંચ નખ પમ પાતળા, ઉધિષ્ઠ આકાર, એ જળ બાંધ્યા માંસડિ,
બહી ભાતણાં બાર, નાંખ્યા નિર નરમદા તણે, સારિ હરે સેવ; મોર ફીટી મહીપત
થયો, દીવ્ય અઢકો દેવ. અચરત દીઠું ઠાનવે, પ્રકીટ તણો પ્રતાપ; તજ કરિતન કા-
રણે, આધિપત બેઠો આપ એકવિશ એ દીન એ ચિત્તશુ, દીઠું દીવ્ય હરશન; આ-
પ રૂપ શ્રિ નર્મદા, પુરણ થઇ પ્રસન્ન વિમાન આવ્યું વધકુંઠથી, દેવ સ્વરૂપી દેહ;
આનંદમાં આસન કરયું, તેજ પુજ થયો નેહ; દધત કહેરે દેવ સુણ, વિમાસે શું
આજ; આમ બેશ વિમાનમાં જીવતી જોડે જાત, વિપ્ર પડયો તે લોભમાં, શીવ ગા-
મની વાટ; કર દેખાડયો ના કહી કરમ હીણ તે માટે મહિમા મોરલી સંમનો, જીમે
ન કહેવાય; અસ્ત પડે જો નીરમાં, તે સ્વરગે જાય, વીપ્ર મયો વધારસી, કહયું જાણે
તે ઠામ; ત્રાંખાના પત્રે લખી, લીધાં છે તે ગામ.

ચોપાઈ—નરનારી તે સ્વરગે મયાં, દેવરૂપ દેવાંશી થયાં લક્ષણગંજાનાં શુષ્કા મા
ય અકળીત કેને નવ કળાય, શુભ દેવના શુષ્ક છે વણા, પુરે મનોરથ મનડા તણા;
રેવા તડ રહ્યા રણછોડ; પુરે જન્મભાગનો કોડ દેવના દેવ દેવતાનેદેવ સારૂ જાણી ક-
રજો શેવ; કંડ નાહે અંધ જડયો, વીજળ કુંડ વધકુંઠ પદ પડયો બ્રહ્મ કુંડ બ્રહ્મારીક
નમે, નાહે પાપ સઘળાં તે સમે, રામકુંડ શ્રી આપે રામ, તુકતી ક્ષેત્ર તણો એ ઠામ.
સીતાવાડી પ્રવરમ ખારી એહ, વધાર પામે નરનારી તેહ; મોખડ મોક્ષ તણુ છે મુળ
સકળ પાપ તણું છે શુળ. વાર પનોતી લોટી વડી, અધ્યાત્મી નાખે તે ધડી. મોરલી
સંગમ મહીમા મોટ; ટાળે જન્મ પાંચની ચોટ; અગ્ની તીરથ આરાધશે, વિશ્વસકળ
પાંચે વાધશે, શ્રી કુબેર કહ્યાજી કરે, ભંડાર અખુટ અભરે ભરે. નિરખે સોમેશ્વર
તે નેહ, રોમ ન વ્યાપે તેની દેહ. પાંગો કહે સુણ નરપતી, તેનું કરમ જોવાવર રતી;
તે પાસે નરમદાનું નીર, જે વેળા જીવ છોડે શરિર. ફરીથી એને નહીં અવતાર, શું
કહુ તુજને વારવાર; કાશી રેવા કોડે કહુ, વેદ વ્યાસ લક્ષણથી લહુ.

દોહરા—ગુટીકા આવે માહરી, તોતો સુખીયો થાઉં; આ વેળા અણી ધડી, રેવા
તીરે જાઉં કાલ મધરાતે પડે, દેવરૂપ મુજ દેહ; માટે મધુશ્રુ ગોટીકા; નારાયણ શું
નેહ. કહે વીકમ સીદ્ધ સુણ લે ગુટીકા કર કામ, તારી દેહ પડયા પછી, એ મુકાશ
કોણ કામ. સીદ્ધ કહે છે સાંભળો, કરું જમ જીમતે જાત; પડે ગુટીકા આપ્યા તણું;

સોંપુ તુજ સરખું પાત્ર, ઘણું પુન્ય તમે કર્યાં, શુભ યુધિ સમરથ; તે માટે પુન્યે કરી, આપું તારે હાથ. મહિપતે ગુરીકા મુખ ધરી વાર કહિને વીર; સમરી હરસીધ માવડી; ખોળે લીધા સીધ, આખ મીચી ઉઘાડતાં, પુરણ મન પ્રસન્ન; રામ રવા પા- મીઓ દિઠું દિવ્ય દરશન, કાયા તોળી કમક શુ, સિદ્ધ સહિત મુખણ. દિધાં દાન દઈ વિપ્રને પરઠિ પુન્ય પ્રમાણ. મધરાતે તે મહીપતિ. સીધ સાનીધિ સુર નદિ, પમાડયો નરમદિ ભાવ થકી ભરપુર, પુષ્પ વિમાને પરઠીઓ, સ્વરગે પહોંચ્યો સિધ; કોટી કલ્યાણ તારું થએ, રાય સોંપ્યો રીધ. એક પલક ઉઝેણમાં આવ્યો વિરવડે હથ, દાને માને ડાહ્યાણે, મુખ ધાતે સમરથ. પાળે લાડ પ્રભ તણા જેવું રામનું રાજ; પરદુઃ ખ ભંજન પ્રીતશું, નીત નીત કરતો કાજ શાસન મારમ લોપે નહી, વખાણે રાયુ પુરાણ; સરવેને સરખા ગણે. પર કાજે આપે પ્રાણ, એમ કહિને પુતળિ આપે મધ આકારા; એહ કથા પુરણ થઈ કહે કવિ સામળદાસ, શ્રોતાવક્ત્ર સમજતા, કહે ક- વિતા કરજેડ; એકવાર સઉ બોલજે. જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૫ મી જોગણની.

મુમધા નામનિ પચીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

છપ્પો—નમું શ્રી સારદા દેવા, કોટી કોટી દુત કામ; શામ શીવ સરખે શેવી, સ કળ ગુણ નીધી ધામ. માંધરવ ગુણ ગ્રામ, પુરે મન હિતનાં કામ; મન ચીતવ્યાં કરે કામ વામક મંડળ ઠામ. બાણ હક્ષણ પુસ્તક તણાં. નામ જુમમુ પસાં મુધાં શામળ કહે શેવો સરસ્વતી, પામે મનવાંછીત મુદા.

ચોપાઠ એક સમે ધારાધીશ, સમરણ શ્રી ક્રીધું જુમદીશ, સીંહાસન પુજ્યુ સર- સ્વતી, આસન બેસવાનું મન મતી. શકળસભા ભરી ઊંચ્યાંય, બોજ રાય પધારયા ત્યાંહ પુજને પ્રદક્ષણ કરી, આસન બેસવાની ઇચ્છા ધરી જમણો પમધરે જેટલે, પુતળી એક બોલી તેટલે; મુમધના છે તેનું નામ, બોજ પાય નરધરશે. ઓ ઠામ બોજ રાય સાંધરશે ચરણ, કહું વાત તે સાંભળે કરણ. વીકમ શરખા જ્યા થાય, ત્યારે આશન ધરે જે પાય બાકી સ્પરશ કરે નહિ કોયજે બેસતાં અનરથ હોય; કહે બોજ તું મુખણ કરો, વીક મ કરો વખાણ તેવો થાઉ તો પમજ ધર, નહિ તો એહનિ પુમ કર; કહે પુતળી સાં- ભળરાય, કહું તુજને તેનો મહિમાય, નમર ઉઝેણી માળવ મુખ ગ્રામ, દેવસથળ સ કળનો ઠામરાજ્ય કરે ત્યાં વાંકમવીર; મુંદર ત્રઠ ક્ષીપ્રાનાં નીર શ્રી હરસીદ મોટી શાહકા. વાંછીત શેવક વરદાયકા; મળાકાળે શ્વરનો મહાજતી, શ્રીગુણ રૂપ ત્રીલોકય પ તિ, વરણ અઠાર વસે શુભ વાસ, લોક સહુને લીલ વિલાસ. એક સમે ઉઝેણી માંહ, પુરુષ એકલો આવ્યો ત્યાંહ; ઘેલો ઘેલો સઉકે કહે, દુકાન ત'બોળીની રહે, કરી

વાત ઉપર નહિ નેહ, નદિ છે સહિની તે દેહ; એક વસ્ત તેને નવ મમે અલમસ્ત થઇ
ને ઘરમાં રમે. તેને સહિ કહે મસ્તાન, રહે તંબોળીની દુકાન; સભા ભરી છે રાયજ
તણિ, થઇ વાત ત્યાં પેલા તણી. એક મસ્તાન સરીખો હોય; કળી ન શકે તેને કોય,
ભત ભાત જણાયજ નહી; જાયે માગે ના જાયે કહી; સેજ વાત થઇ અનુમાન, તે
સાંભળ્યું રાજાએ કાન; એક સમે રાજા એકલો મસ્તાન બેઠો ત્યાં મહીપત મળ્યો.
આશાપાશ મળે નહી નહી કોય, ચતુર રાયજ ચરચા જોયદીઠો બત્રિશ લક્ષણો તેહ,
નરપતને મન ઉપન્યો નેહ. તેજ પુજમાં કોટીક કામ, જાણે પ્રમટયો બીજો કામ;
દીઠા બાહુ ચક્ષે લોળ, કળકે કંદરપવત કપોળ. સામુદ્રિકતું એધાન, રાજ ચીન્હ પુ
રણ પ્રમાણ; સજયેન સજાનાં સચજપણાં પાંચ રાતાં પાંચ ઉન્નત ધણાં, એ વાસી
ચેન તે રાયજ તણાં ચેન બીજાંતે જોયા ધણાં; રાજબીજ રહીયાગો રૂપ, ન હોય
ધેલો નર એ ભુપ. દોહરા-પામે બેઠા પ્રીતશું, આપ્યાં બીડાં પાન ભેટયો તેને ભાવ
શું, મળીને દિધાં માન ધેલાના નિરખ્યા ગુણ બહુ, ધારણ રાખી ધીર. લક્ષણુ જો-
તામાં લહે, એતો વીકમવીર, ગુણે ગુણ જોના મળે, તેને તે શું પ્રિત; બાકી જોગી
વરતીઓ, ત્યાં શી રૂડી રીત, ચતુરને ચતુર મળે, મળી જાય ત્યાં મેળ; બળ સંપાદ્યે
બળ મળે, જેમ બંગી બેળાબેળ. ચોપાઇ-પુરણ હેતને પ્રિત પેર, તેડા લાવ્યા પોતાને
ધેર; સંતોખ્યા સનમાનજ કરી, અધીક હેતથી આદર કરી, બેઠા બે જમને એકાંત
ભુપતે વળતી ભાગી ભાંત; કયાંથી આવ્યાને કયાં રહો; ઇશ્વર આણથી સાચુ કહો.
ધેલુ કરી બેઠા કેમ રૂપ છો તો કો નમરીના ભુપ; બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક તને જો વિ-
સ્તારિ નવ કહો મુને; કાંઇ ભાંત રાખો જો આપ મુજ સરખાં કોટી વધ પપ, નીમે
ખ વાતમાં જો રાખો નુન્ય, તો પાંચ જન્મ હરખ્યાનુ પુન્ય; લેશ માત્ર ન ધરશે
લાજ, આપણુ વચ્ચે ઇશ્વર આજ. દોહરા-પુરણ પ્રતિજ્ઞા કરી ત્યારે બોલ્યો તેહ;
વાત કહે શું નિયજે નરપત સાંભળે નેહ. કો દુઃખભાગી નવ શકે, મટે નહી કો મર
મ, કુળ પ્રમટ કન્નુ પડે ફેમટ ખોલો ભરમ, દુઃખના તો છે દુઃખરા અરણ્યવ જેવા
આજ, તેતો તમ આગળ કહે. એનેને કુળને લાજ છોપો-લેશ નહી કુળ લાજ,
ધન બાપનું ખુએ; નમે વેરીને પાય, કુદ આગણુ દુઃખ રૂએ, કુળનું કહે કલંક; બો
લ બાપીકો બોળે, દે સજ્જનને દુઃખછી પોતાનુ બોલે. આધીન થકી જે અન
જમે, લાજ મરજા નવ રહે; કવી સામળ કહે સાચુ કહુ, લોક કપુત તેને કહે.

ચોપાઇ-કપુત નામ ધર જ્યાહરે, તમને સાચું કહુ ત્યાહરે, એમ અરથએકે નવ
સરે, મહા સંકટ કેથી પરહરે. વાન થઇ રાખો એ રાય, તે તમ આગળ નહી કહેવા
થ ફરીને વિકરમ બોલ્યો બોલ, દિધો સાત પરિયાનો કોલ, રાખ વિસ્વાસને વચન
આહરે, સંકટ નિસ્યે બાણુ તાહરે; હેલ માત્ર તાહરે દુઃખ હરે, હું તો વાત વાત વિ-
ભારી કહુ; બીચો કહે સાંભળ પુરપતિ, કહું કરમરેખાની રતી રતનવતી છેનમર

અનુપ, રત્નરાજ નમરીનો ભુપ ખત્રિશ લક્ષણ પુરણ કામ નરપતમાં શિરોમણ નામ; પ્રભ પાળે રૂડિ રીત, પુન્ય ઉપર રાજાનિ પ્રિત, પરનારી જાણે પુત્રનિ, અતુર શિરોમણ અંતનિ; ઘણું દિલ ને ઘરસુત્ર નિધિ રાજ હું તેનો પુત્ર; લાડકવાયો એક જ એક, વપુએ સુંદર વડિ વિવેક, માનનિ એક બીજી જે નાર, તેને પ્રિને વિરહ અપાર; તે દેખી રીઝે રાજન, તેને તન મન જાણે ધન. દોહરા—એક સમે વધદરભન નો નરભસેન રાજન; તે આળ્યો આમ મામમાં મરવા ઉપર મન. કોપે કટાક્ષ થઈ થઈ ક્રીધાં દેરા બહાર; રાજ ઘર કામે ગયો, ગામ રહી ઘરનાર. પુર સોંપ્યું પ્રધાનને, રણ ગયો સજન દીવસ ઘણા ત્યાં વહી ગયા; ઉપાય બન્યો બહુ અન્ય

ચોપાઈ—વસંત રૂતુ તણી જે રીત, રમે છોકરા આણિ પ્રિત, રૂપા દોડો ગેડિ હા થમાં, રાજપુત રમે સાથમાં. પડયો દોડો ગેડિથી જેમ, ગયો મહોલ રાણિને હેમ. ભરજોભનમાં હુતી જેહ, દોડો દેખીને પ્રગટયો નેહ. રાજપુત લેવાં ત્યાં ગયો, બાળ રાણિયે બોલજ કહયો; દીઠો કુંવર સુભગ સુભણ, વાગ્યું વનિતાને મોહ બાણ નખ નખ શીખ નિહાળ્યું તન, થયું માનનાને મળવા મન; નિચ બુધ સહુ નારી તણિ, લાગી ખાંત તેને મન ઘણું, હેતે ગદ્યો મારો હાથ. શામા બોલિ સુતને સાથ; કામ વાસના આળ્યું હેજ. નાંખ્યો બાથ ભરીને સેજ, મુજ સાથે તમે રંગે રમે બોજન મુજમાં બેશી જમો; તુ મારા હધડનો હાર, લાડ લડાવું અપરમપાર. નિચ બોલ કહયા નારીએ, લાગી દેહને ગાળ મહારિએ; એશું બોલી મારી માત, વિપરિત એ અણુઘટિ વાત; તું તો મારું તારો તન; એ વાતે મળે કેમ મન. એ વાતે તો કોપે ધરા, અડે કલંક આણે શીશ; પ્રતક્ષ લાગે મોધું પાપ, દુભાવે પરમેશ્વર આપ; મુને તેં પેટ જણ્યો છે પુત્ર, સાચો અક્ષર એછે મુત્ર.

દોહરા—ત્યારે કોપી કામનિ, દહ્યું ન કરે જે આજ; દેવરાવું હું શુળીએ, જે લોપે મુજ લાજ, રામ દવાઈ રામ કહે, વચમાં રાખુ ઠશ, ના કહીને જે નિકળે. નહી છેદાવું શિશ. તારૂ આલે તે કરે, લે જે મારો પ્રાણ; અણુઘટું કરું નહી, કુંળને લાગે હાણ.

ચોપાઈ—કરી જોર તે તો નીસરયો; કટાર કોટથી વિસરયો; બીક તણ આળ્યો બારણે, રમત રમવાને કારણે. બોળવામ ગયો તે બાળ, કામનીને મન વાખ્યો કામ; લખ્યો કામળ એક જતન, ઠરી બીડયો મહોર પોતાની ધરી. ધરતું માણસ ધરની દાસ મોકલ્યાં છે રાજનિ પાસ; મોકલ્યો કટાર નિશાની એક કહાવ્યાં વડવાંવચન વિવેક પોહોળ્યો પાંચ દીવસમાં સાથ, આપ્યો કામળસાયને હાથ; વાંચ્યું પત્ર હમતે દીશ, પમની જવાબા લાગી શીશ. મુખ જલ્યાએ દહ્યું દાશીએ, વણશાડ ગયો ત્યારે વાશીએ, જીવતી સાથ જોરાવર જર, મયો કુંવર મુઠ્ઠીકટાર હવે કહો તે રાણી કરે, પેટ પાળી મારીને મરે, તારા પુત્રથી આળ્યાં વાજ, કેમ ખમાએ ભારેદાઝ.

દોહરા-પ્રતી ઉતર રાયેલખ્યો, સાંભળ શુભ પ્રધાન, વચનજ પાગો માહરં, તે તોત-
મારૂં માન. કડકા કરજે કુંવરના રતી રતી રાધ ભાર; મારી સમ એ વાતમાં, અજર
કરે આવાર. કદાચ ઉમારે કુંવરને, દુખ લાગે મુજ શીશ; રામ દુવાઈ માહરે, હાથે
હાથે તુજ શીશ. પ્રધાને પત્રજ વાંચીયો, ન કહિ કોને વાત; વણુ સમજે હું કેમ કરૂં,
રાજકુંવરની ઘાત પેર પેર જોઉં પારખું, સાચ જુઠું જરૂર. આપ ધેર એકાંતમાં. તે
ડયો તેને હજીર ભામનીયે તે જોળવ્યો, ચરીત્ર કરીને તેહ, કુડો રૂડો કેળવું; અક્ષ
બહુથી એહ માનદેધને માળીએ, અધીપતીએ એકાંત, મુખ સજ્યા મુવાડવો, લાગવા
મનની ભરાંત પુત્રી એક પ્રધાનની, કન્યા કોટી ધામ; ચડી માળીએ ચંતની, નેન-
વંતી નિજ નામ, પડા તેહ પક્ષ અપર; દાવભાવ હઠ હેત; ખાનપાન મેવાવણુ દલથી
રિઝયો દેત. તેને દીકો દાસીએ, કરશે કુડુ કામ, અધર્મ અમોના આચર; રાણી બથો
નામ. રામ દુવાઈ રામા તુને, સેજ અડાટે અંમ; કોટી ઉપાયે નહીં કરૂં. કુંવરિતારો
સંમ. કુવરિ કહે રાજ મુણો, અધિક તાહરિ આરા; નરપત નિરાશ રખે કરે. પ્રિતે
આવી પાસ, સામા સતવાનાં કરે; અતુર ન ચુકે આપ, તે પ્રધાન પ્રિછે ઘણું, છળ ન
પાડે આ છાપ. પર અસ્તિ જે પરહરે. તે ભેરે કરે ભર; કપટ કરેછે કામનિ, કુંવરમા
રયા કાજ, ચોખાઈ—બીજે દીવસ થયો જ્યાહરે, પરણાવા પુત્રિ તાહરે, આપ ધરમાં
એકાંતે હોય. તેતો અન્ય ન બળે કોય. વળતો બોલ્યો ત્યાં પ્રધાન, રાજપુત્રને દેઈ
માન; ખાઓ પીઓને ખુબી કરો, મંદીર બહાર, નહીં નીસરો કદાચી તજશે અમ
ણ, તો તમારા જશે પ્રાણ; કુંવર કહે એવું શામાટ. તે વાતના તમને ઉચાટ; પ્રધાને
માંડી કહી પેર, તમે મયારાણિને ધેર; તેથી કામના પામી કરોધ, લખ્યો પત્ર રાખને
બોધ. રાખ બોલ્યો કેવો બાળ, મારજે કુંવરને તતકાળ; મેં રાખ્યા તમને ધરમાંહ,
મારા લખી મોકલીઆ ત્યાંહ, મેહલેથી ઉતરશે તમે, તો તો દુખ પામીશું અમે;
પ્રધાનપણું અમારું જશે. હાણ જીવને ધનનિ જશે; વાર કહી રહ્યો ધરે તેહ. દાઝયો
ઘણું પોતાની દેહ, છાતું રહેવું તરકર પેર, ભરવું પેટ સાસરીયા ધેર, એથી તે
ભલેઈ મરત, એમ તેણે વિચારયું તરત એમ આપ વિચારયું મન. અડધી રાતે
ઉઠ્યો રાજન; ઘણો મુઠી લીધો ઘોડલો. બેતાં મંજાજળ બેડલો, બકચોકા પડે નહીં
હથિયાર; એકલો આપ થયો અસ્વાર; રાજ બીજ કોઈથી નવ ડરે, બોડીવાન પંથે
પરવરે, બેડબેડ તો કરતો બચ, કોને ન મળે લેખામાંહ; વિસ દીવસની વાટે બચ, ત્યાં
તો એક તમાસો થાય.

દોહરા-વેરાવળ મામે મયો, ઉતરયો વાડીમાંહ; અસ્વખાંધ્યો આસોપાસવે, બો
જન કીધું ત્યાંહ, મુસંમ રાખ સખલ છે, રાજ કરે તે કામ; ડાહી તેની દીકરી. પડ
મસેન શુભ નામ, નિશાનમાંજે મડગડે, આછવ અઢકો થાય; નમર ભોજન બહુ કરે,
આનંદ અંમન માય. વેલચંદશા વાણિયો, રાજ સરીખી રીત, કુંવરી કન્યા રાયનિ

તે શું રાખે પ્રીત, વનીતાએ તેડયો વાણીયો, કરો કહ્યું તે કાજ; આપણે જમ્યે નીકળી, એકલાડાં બે આજ, જાન પાછી વળી જશે. જખમારિને ઘેર; કન્યા વરશે તુજને, તુજને પરણ્યાની પેર, શેઠ કહે સુણ સુંદરી, એક સરે નહીં અરથ, તુજ માટે હું કેમ તજી, વરખ. રને મરથ. નારી કહે આવે નહીં તોતો દુડિ લેઉ; કુદંબ નિકંદનસહ કરે, તુને શુળીએ દેઉ, બીન્યો તેહ વણીક તો, જીમતે બેડયા હાથ; તમો કહે તે હું કરે, આવું તારી સાથ, શામા કહે સાબાશ તુ, હું રત્ન અમુલખદેશ; વિદેશમાં આપણું જશું, ત્યાં તો સુખે દેશ ઘડિયાં બેજન સાંઠણિ લાવો વાડિમાં; બોલ કોલ કીધા ધણા, સહુ લાડું તુ કામ; એક પહેાર બે જણાં, આવ્યાં તેણે કામ. સાંઠે બેઠી સુંદરિ; શેઠ બેઠા તો ધરણ, બળ કરિને વાણિયે, સાંઠે મુકયા અરણ, સાંઠે હંકારિ સેજમાં, ધણા હેતથી ઘેર, તે વેળા હેઠ પડ્યું ડાળા પગતું ઝેર.

ચોપાઈ—અન્ધ બાંધે આસો તમે, મહિપતતે સ્થાનક નવ મળે; મારમદ્રષ્ટેએયો સાથ; આવ્યું ઝાંઝર રાયને હાથ, દિહું રત્ન અમુલખ જ્યાહરે. ધાયો પુઠ તેનિતાહરે, મારખ એઠે પડિ જાય. સાંભળે તારે દુખિયાં રાય, એમ કહિને ધાયો પુઠ, રાખ્યું ઝાંઝર પોતાનિ મુઠ. દોહરા—મયાં માંદરે બે જતાં, સહેજ ઉપર નેટ; જણ્યું ઝાંઝર પગતું પડ્યું, પડ્યો ધ્રાશકો પેટ, કુવરી કહે છે શેઠ મુણ. આપ સાંઠણિ રાખ, લાવો ઝાંઝર પાછા વળો, એક ઘડીમાં કામ. સાંઠે બેસારિ વાટમાં, રહિ એકલી નાર, શાહ પુત્ર પાછો વળ્યો, આવ્યો આસો છાંય, કુદંબ કબિલો મુકિયો, પરદેશની શી પેર, નારિ સાથે નિસરયો. મયો પોતાને ઘેર, એટલે ત્યાં રાખ મયો, લેઈ જીવતીનું ઝેર, ભામની કહે ભલે આવીયા, આપો હમારું ઝેર; આવ્યું જીવતી હાથમાં, કામની નિસરિયુ કાજ. ચોપાઈ—ખડી સાંઠે હંકારી આથ. રાણી આલીરાખ સાથ, પ્રાતઃકાળ થયો જીલે રાણિયે રાય દિહો તેટલે, તેને મનતો અચરત હોય. નહોય મિત્ર આ બીજે કાય; હવે શુંય કરે કયાં જઈ; કેમ એ આમળ કુડિ થાઈ, કોણ જાતનો કોણ જગામ, વળી રાજતું છે નામ, મુજ સાથે કેણ આવડું પડ્યું, પગતું ઝાંઝર કયાંથી જડ્યું. દોહરા—રાય કહે રામા મુણો, હું તો પંથી વેપ; વટે મારગુ વારના, હું આવ્યો આ દેશ. તમો બે જાતાં હુતાં; તમે ફીડું દ્રષ્ટ; પડ્યું આલુપણ તાહર, તેથી પોચ્યો કરટ. આવ્યો તુજને આપવા, હેતે આવ્યું હાથ; તમે કહ્યું જશીધ થઈ; આલો મારી સાથ; હા કહે તો આવિએ હમડે હોયે હેત નહિતર જતું એકલી શણમાર સાંઠ સમેત

ચોપાઈ—નેહ ભરયાં નારીને નેન, ખત્રીસ લક્ષણો દીઠો સેન; આપે પ્રોડો લિધિ પથ, આલ્યો કારિ ગુણવંત. મયા વેમળા દેશે દુર ઉદેશ થયો ઉમમતે મુર. મેલિ સાંઠે સશવર પાળ, બેશારી તે કામે બાળ, લીધો હેમ અણેરો મર્ધ, મયો મામમાં સોઈ અરથ. પાન મુશડી વસ વિવીધ; વોરી મનને મમતિ નિદ્ધ. બેઠો આપ એક

આવ્યું હાટ, ફકાર એક આવ્યો તે વાટ, તેણે સ્વાલ નાખ્યો તે ડાર, આપ્યા રૂપીયા એક હબર; ભંડારો કરવો માહરે, કર ઉપકાર અહલ તાહરો. દોહરો—રાજા કહેરે સિદ્ધ મુણ, સારે તાહરો અરથ, વેચે મુજને ઘોટે જઘ, લે જોછએ તે મરથ, સોદામર એક તે સમે, પરે દરીયે વહાણ; આપે હંકારે તે સમે, વેચ્યો ચતુરમુજણ. વાટ થકી વહાણે ચડ્યો, અગાધ અરણ્યવ નીર, વાટ જોતી વનીતા રહી, તેહ તળાવે તીર. ચોપાઈ—સોદામરનો આકરરહ્યો, વહાણવડી વિદેશે મથોઠઠા ભખરખખર દેશ. પંથ વેમળો કર્યો પ્રવેશ. આકર સોદામરને ઘણા, તેમાં કાંઈ મળે નહિ મણા; તેમાં એક છે રત્નરામ તે સોદામરનું કરે કામ એક એક ચતુર સમજણા, વહાણવડી રાજાને ઘણા; ભક્તકો તેમાં શી મણાય; નવ માગું રહ્યા તે તીર. કહો સંભલ પમ્યા તે નીર, માણપુરમાં છીપ્યાં વહાણ, સંભળાવ્યું તે રીજ મુજણ; ભારે વહાણવડીની જોડ; વેચ્યો લીધો માલ કરોડ. જુનાં વેચ્યાં નવાં ભર્યાં. વહણ ચાલવાં ભરી કર્યાં; મારી પાસે એ રતન, રાખ્યાં છે તે કરી જતન તેની માલકિંમત કરનાર, નથી મળ્યો મુજને સંસાર; ભારે વેપારી હો તમો, તે માટે પુછુછું અમો. કીમત પારખુ હોયે આજ, તેહ મળે તો થાયે કાજ; તુજ સરખા આવ્યા છે આંહ, બીજું પારખું મળશેકયાંય. વહાણવડી કહે સાંભળ રાય, કહું પારખું વહાણમાંહ; કરી વાયદો આવ્યો શેઠ, છીપ્યાં વહાણ સમુદ્રમેટ મોટા મોટા વાણેતર જોહ પેર પેર પુછેછે તેહ; કરજું રતન પરિક્ષા કામ, ઘાલશે કુણ હામ.

દોહરા—વેચાથી લીધો વાટમાં, તેણે કરી સમાલ; રતન રાયનું પારખું સોંપો મુજને કામ, વહાણવડી હરખ્યો ઘણું. પ્રીતે કર્યો પ્રણામ, બીજે દીવસ તેડી મથો, જ્યાંહાં રાયનો હામ. રાજા પ્રત્યે શાહ કહે, રતનજ લાવો આજ આકર મારો ચેતશ એ શું મોટું કાજ, તેહ રતન તો દાખવ્યાં, સોંપ્યાં શેવક હાથ; કરી કિંમત તે કંઠપ ના સરજ્યો રૂપીયા સાથ.

ચોપાઈ—માંભળ રાજા ગુણ છે ઘણું. કહું મુલ રતનજ તણું; એક છે નહિ તે ની તો જોડ, એતુ મુલ ટકા દસ કરોડ. રાખે હાથમાં જળમાં જોય, કરોડ પ્રકારે ન ગુટે કોય; રતન પ્રકારે તે જોડે નિર, હારકયે માંહે છે હિર. બીજું રતન મોટું પડયું, કલ કતો આવિને અડચું; રતન જામયું છે એને કાલ, તેમાં આવ્યો છે એક. વાળ. તેણે એ તો મોટું થયું; પાણી લાખ પંદરનું મયું; બાકી થાત તે અઢકું મુલ પંદર લાખનું રહયું છે મુલ.

દોહરા—અચરત પામ્યો રાયને. આજ્યો ઘાણ તતકાળ ભાગ્યું રતન ત્યાં તે ઘડી નિકળ્યો માંહથી વાળ, અધિપતી હરખ્યો અતિ ઘણું, ન હોય આકરનું કામ ભાગ્યશાળી તું છુપની, બત્રીસ લક્ષણો નામ. એ સજ નથી આ દેશમાં કંઠરપ વત કોય; પુત્રી મારી પદમણી, એહ સમોવડ જોય. ચોપાઈ—રાખ્યો ઘરમાં હેતજ

કરિ બેતાં આંખ સઉકોની ઠરી; દેખાડ્યો કુંવરને રૂપ, ભામનીને મન બાળ્યો
 છુપાવ્યો મહુરત લાખેણું લીધ, તિલક કુમ કુમ કેરૂં કીધુ; રાજદ્વાર તણી જે રી-
 ત, પરણ્યાં આણી બહુ પ્રીત. હેત પ્રિતને ઉલટ ભેર, જમાઈ કરી રાખ્યો ઘેર.
 વિધ વીધ પ્રકારે કરે વિવેક, વરસ થયું એમ કરતાં એક; વાહાણવટીએ પુરયા
 વહાણ. ત્યારે બેલ્યો ચતુર મુળજી. સસરા સીખ અમને દીલ્યો, કહો તો અમે
 વહાણે જઈએ; રાજ બોલ્યો હેતજ ધરિ, હાથી એક આપ્યો દસ્તુરી આપ્યો વસ
 આપ્યા શણમાર, આપ્યો પેર મુકતાફળ હાર; નવું કરાવી આપ્યું વહાણ, ભર્યો
 માલ શું કેરૂં વખાણ. પુત્રી બોલાવિ પોતાતણી, સાસરવાણી સામથી ઘણી; નમર
 વાળાવા સહુ સાથ, શ્રીફળ ફેફળ લીધા હાથ. નરનારી બેઠા વહાણ ચડિ ઢાંકીયું
 વહાણ સમુદ્ર મધ્યે આવ્યા જ્યાહરે, વિવન એક થયું તાહરે.

દોહરા—સોદામર તે સામરે, કીધો મન વિચાર; એતો ચાકર માહરો. ધન પા-
 મ્યો બહુ સાર. પ્રેમદા પામી પદમની, અકલવંત બહુ આંક; ક્રીડીને મુખ કોણ;
 એ વિધાતાનો વાંક. હાથી રાચજ ઘેર સહી, સોઈએ બાંધયા આજ; એને ઘેર એ
 નવ ઘટે, લોકોમાં મુજ લાજ. ચાકર માણસ ચતુર છે, છત્યો હશે એ હો; મુજને
 તે મુરખ ખરો. એમાં મોટી ખોડ. આદર કર્યો ઉપાયને, પ્રપંચ રચું બહુ પેર;
 મરવ મન એ ગોરડી, સરવે આણું ઘેર.

ચોપાઈ—બેઠો બેઠો ચાલે વહાણ, સોદામરને રાય મુળજી; નીકટ પાસે આવે
 જ્યાહરે, સોદામર બોલ્યો તાહરે. શાખારા છે તારી બાતને, ધન ભાઈ તારી બાતને;
 શો અહંકાર એવો જે ખરો, પ્રથમ ચાકરતે માહરો. ભારે માણસ છુપાજ થયો, દંડવ
 ત કરયામાંથી મયો; એવા એવા બોલ્યો બોલ, તણ ખટાઈ કરો તોલ. રાય કહે
 સાંભળજે શેઠ, તારૂં અન્ન પડયું છે પેટ; અમો છું તમારે નામ, ફરમાવો તો કરીએ
 કામ. દોહરા—‘હેલ્યું’ પટતર પાટીયું, તે ઉપર થઈ આવ; વાતો કરવિ ગુજની,
 પાન સોપારી લાવ. ઘડી એક ચાલે નહી, કયા વીના કાંઈ વાત; આવો મહારા વહા-
 ણમાં, રૂડી બએ રાત પમ પડ્યો જર પાટીએ, આવો કરમ વિચાર; તાણી લીધું
 પાટીયું; નાંખ્યો જળ મોઝાર.

ચોપાઈ—કોઈનો માર્યો કોઈ નવમરે, આયુષ છે તેતો કેમ ડરેમોટા સમુદ્રમાં
 હીપત મળે, મચ્છ તેહને તરતજ મળે. મયો મચ્છ તરીને નીર, આવ્યો વાઘ નદીને
 તીર; નાખ બળ મચ્છ કાઢીઓ, મુઠ્ઠી ફરશીને વાઢીયો. કાઢ્યો માનવ શાતા થઈ,
 ભરીયો આ વનરમાં જઈ; અનેક ચોસડોએ ભર્યો, તણ પાસ પછી તાબે કર્યો.
 માસ આઠ થયા જ્યાહરે, તેજ પુજ થયો ત્યાહરે; પુછી હકીકત તેની પેર, ચીરી મ-
 ચ્છ આણ્યો છે ઘેર. તે વાયક સાંભળીયા કણ, હાથે વોટી અમુલખ તરણ. બે
 નમર આપીઆં, વાંચ્યો આણું દ દારીદ્ર દાપીયા; બુધઘડી આવ્યો બારણે, અડસઠ

તીરથને કારણે અયોધ્યા કેદાર,દેશજ નીહાળ્યા એમ આર.એ આવ્યો ઉઝેણિ નીર, નાહ્યો તે ક્ષિપ્રાને નીર; મહાકાળેશ્વરને નિરખિયા, હરસીધ, પુછને હરખિયાં; બેયુ' આપ અવંતી મામ, મદ્રપુરી આકારે નામ;દેશમારે નહિકો દુખી,સકળ લોક સંપતે સુખી, પવિત્રપુર કિંકુ' તાહરં મન રહેવાતું થયું મહારં,લોક સાથ મારે શું કાજ, એમ બોલ્યો તે પોતે રાજ. તે નહી મને કોઈનો તાપ. અલમસ્ત કર્યો તેઆપ દુખ વીસ્તાર કર્યો મેં મુખે, તમે રાજ કરોજ મુખે, દાણો પાણી રહીશું રહીશું દેશ, પલક માહે પંથ પ્રવેશ કહે રાય તું મારો પુત્ર,સોંપું રાજવણું ઘરસુત્ર ખાઓ પીઓને અલખત કરો, બધો દેશ મારો તાહરો કહે દુખીઓ સાંભળ સાથ સમજ્યો આપ પોતે તે વાત; ઈશ્વરે ધણું આપ્યું હતું એક ઘડીમાં થયું અણગુતુ રાજસીદની નહી મારે ભુખ,મન ભંડાર તણુ નહી ભુખ ફરી નાર ન દીડી દ્રષ્ટ તે થી દીલ માને બુધ કષ્ટ. મુઝી વાટમાં અવધજ કથી, હવે આશા તેની તો નથી,એ મ કહી મુક્યો નીઆસ,અરે દધવ નવ પોતી આશ.દોહરા—રાય રહેમા કોપીઓ અદકું એ છે દુઃખ અરે માતા હરસિદ તું ભાગે એની ભુખ મહિપત કહેરે મીત્ર સુણુ રહો અહીંઆ ખટમાસ, કરોડ વસાએ પુરશે ઇસ્વર તારી આશ સંટક ભાગુ સરવથા, મેળવું શામ સરવ;તું પામ્યો તો તે થકી યોગણા આપુમરથ બણુ કરયા વિણુ બણુતું, ઇશ્વરની તુજ આણુ; સમજ દેકને રાખિઓ, વિક્રમ બોલ્યો વાણુ.

ચોપાઇ—તરપતીને મનઉપચો નેહ,સંતોખીને રાખ્યો તેહ કરી રહ્યો તે તેને કામ, રાય થયો પોતાને કામ. દોહરા—આવી બેમણિ બેણીમાં, મલકાતી મુખ એક ઉતરી વીકરમ વાડીએ વાડ તેથી વિવેક.અંગે આલુપણુ શોભતુમંગી સેલી હાથ ભગવાં અંખર દેશ ધર્યો, શોભા મણી તે સાથ તેજ પુત્ર ત્રિલોક માન, બેમન રૂપની વાત; રૂપે રૂડી રતી થકી, મહા મનોહર માત્ર. માતની પણુ બતે મુની,મુખ ન બોલે વાચ; વજર કછોટો વેશ શુભ. સીદ માતરૂકો સાચ, નેત્ર કમળ સરિખડા પોયણુ સરખા પાન;મજ આમનીકટિ કેશરિ,મુખ તબોળજ વાન,બણે અંતરીક્ષથી ઉતરી ઇંદ્રાસન એધાન;ઉરવશી કે અપશરા,સરવે રૂપ સમાન.કોઈ કહે એ ઇશ્વરી કહે ઉમયા ઇશ; કો કહે એના મંધની કોઈ કહે વડ વ્રક્ષ.નક્ષત્રવટ નીલાવટી,કદપ વત કપોળ,ધરવત મુસ્તક મણિ અધરમ બોલે બોલ.બોલાતી બોલે નહી,આર ન કોઈથી હાથ; આશ આશક આશા નહી,નહી સંગ કો સાચ.કરોડ ઉપાય સહુ કરે, નહી મન ગુમાન કોઈ કળી શકે નહી, વિપરીત દીસે રાણુ ફરે બધા નવર મહી, વાત ઘેર ઘેર થાય;નાનાં મોટાં સઉ મળી,દરશન કરવા જાય;બેવા સરખી બતરા મોટમ મોધે મુલ; બહુ મુખી બોલે સઉ, સ્તુત નીધ શમતુલ્ય, દીવશ સાત થયા જ્યાહરે આલીવાત વિવેક; એટલે બીજી બેમણિ આવી નગરમાં એક. અતુરા રૂપ છે ચોમણુ, ભાગ તણો ભંડાર,પદમણીથી પંદરધણુ,અદભુત રૂપ અપાર.નખ શી

ખે તે નીરખતાં ક્ષણુ ન તેમાં ખોડ; વનીતા ઉતરી વાડીએ એકજ બીજી બેડક-
ઉતક દીકું કારમુ નરનારીને તેહ એક એકથી આમળી, વાડીમાં બચ તેહ, ઉજવળ
ભરમ અમ ધરી, અક્ષ ન કોની આશ, એક હતી તે ખે થઈ, ખાંતે બેઠી પાસ. મુની
મહનો મહીમાં ઘણો વાર મોટું વ્રત; આશનાવાળી રીઢી રહી, તપ કરવાને તરત;
દીવસ વીસજ વહી ગયા, કરમ વાત છે કરણ. ઝાઝુ બવન તે જેમણી, તેવેળા થઈ
તરણુ બમણુ રૂપ છે બેથઈ અક્ષવતી અવતાર, ખે બેઠીતી બાળકા, ત્રીજી મઈ તેઠાર
એક કઉતક અવનવુ, દેખે બધું ગામ. મુનીવ્રત ત્રણ માનની, ઠરી રહી તે ઠામ.

ચોપાઈ-જે નીરખે તે સુખીયા થાય સભા મધે સહુ વાતો થાય; લોકે વાત તો
પેરે કહી, વીકરમ આમળ જઈને કહી. દરશન સાડઆપ પરવરો, સદ્ગ જન્મારો
ભ કરો; દરશન કરો તમ હાથે સરવ, કરિ દરશન મુકો મન મરવ. ધણું રૂપ
બેડીયો પાસ, આપણા સરખી રાખે હાસ; વિકરમસેન ત્યાં આવ્યો આપ, કુડ કપટ
તણને આપ. દીકું દેવીનું દરશત, હરયું એ મહીપતનું મન; નારી ચર્યા ઘણા દીન
બેઠ. મનશા સીદ રહે મન મોહી. તેને મન રાય નેરાં, કસઉને સરખું આંડ આંક;
અદ્રષ્ટ વિહારાજ બેય, તેનો પાર ન પામે કોય. રાત દીવસને સાંજ સવાર, બેયા પા
રખા અપરંપાર; આકુળ વ્યાકુળ સરવ થાય, ખોલે નહી તે શું કહેવાય.

દોહરા-રાયે પડો વજડાવીયો, અધીક ધેરવિ આણુ, ડાહ્યો એવો ચતુર નર, કરે
અમારૂં કામ. હલવા પડી સહુ થઈ. બોલાવું બધું ગામ; તોએ સર નહી કામબે,
હું થઈ બોલવા બેઉ. વણુ મોતે મરવું પડે, ખાંતે વિષ કેમ ખાઉ; હરખે હોડજ
પાડીય, વીકમ શું વિવાદ; બુઠા પડીયે પલકમાં, રાય ઉતારે નાદ.

ચોપાઈ-કોઈ નવ ઘાલી ત્યાં હાથ, રહયું સાંભળી આખું ગામ; સભા ભરી મોકો
જ્યાહરે, પ્રથમ પંડીત બોલ્યા તાહરે. મહારાજ અરજ મુણે માહરી, નીર્મળ બુદ્ધ
થાયે તાહરી; તારો પ્રાકમ એવો હોય, મુણ વીણુ બોલાવે નહી કોય. કરબેડીને બો-
લ્યો પ્રધાન, મહીપતને દેઠ બહુ બાન; કોડવરા કહીએ શું કથી, બોલાવનાર બીબેકો
નથી. નમરશેઠ તે આવ્યા પાસ, અધિક રાયને દીધી આશ, કરબેડીને માણું અમો,
ધરમાં રાણીયો નિત્યે રમો, મહીપતને તમને મનમમે, તેનો ઉચ્ચાટ અમને સમે;
બોલાવે બોલજ આ ઠામ, વડો વિર દુખભાંજન નામ. ઠામઠામથી સડોકો કહે, કરબે
ડીને ઉભા રહે; અધીપતીને અચરત અડયું, બીજું કષ્ટ આવીને પડયું; શા પ્રકારે
કરયું રનેહી તોએ તરણિ બોલે નહી, અદકુ બેર કરયું છે આપ શક્તી રૂપજ દે-
એ આપ હશે મને ઉજેણી ગામ, પણ ન બતાવે એ ઠામ; કયાં જઈને કો આમળ ક
હું, બોલાવ્યા વિના નહી રહું. રતન અમુલખ લાખ કરોડ મેહયું તે બુવતીની બેડ;
તે ઉપર કરે નવ દ્રષ્ટ, જેવી પથ્થર ઉપર પ્રષ્ટ. માટીના ઠમલા છે જેમ, રતન રહયાં
છે તેમને તેમ, બીબે દીવસ ઉજેણી ધણી, અસ્તુતી કીધી તે તણી નીમેશ ગામ આ

મું નવ જોય, પણ પોતાનું તે નવ જોય; તેમાં નવીમાં મોટા ભરમ; નીરાકારે શાકારે ભરમ. ભરમવત ભાસે ભામની. કરી ઉપાય બોલી કામની; આ હસમ અજવાળી તણી, ભરી પુળ સામગ્રીવણી. અતર બેહેક કસ્તુરી કરોડ, બરાસ વીધ આમળ મરોડ; કુમકુમ કેશરને અરમળ, માલતી માયા મધની ધ્વજ. ભરી આલીયો છાપ વીવીધ, જ્યાં સાચા શક્તિ હરસીધ; દીપક જોતછે ઝાકઝમાળ. પંચામ્રતે કરી પખાળ. શામ્ભવત પુળ પુરી કરી, તવત્રકયા ત્રિપુરાસુંહર; માઝ માઝરે રડા રાજ, જેહ મનમાં હોએ કાજ.

દોહરો-અધિપત કહે સુધુ અંબિકા, મનવાંછિત દાતાર; મારે તારો આશરો, નોંધારાના આધાર હું તો આહરી અન્નનો, અકલ જોછી એ આપ; મહી મંડલ મહીમા વધ્યો, એ તારા પ્રતાપ. સંકટ જે તે શેહેજનું છે તું જાણે માત દેવિ આની દેશમાં વિપરીત મોટી વાત કોઇ કળી શકે નહી. એ નવ જોલે મુખ વાત તો મુજ આમળ કરે તે તો થાયે મુખ નમર બધું મુજને કહે જાઓ બોલાવો રાય, માટે જોલે માનની, તો મારે મહીમાય. બીજે દુખી બાપડાબેસારયા છે બહાર તે નર મુખ કેમ પામશે; કેમ કેમે એ નાર, એ બેસંકટ સામટા. આવી અડીયાં આજ, તે ઉપાય મુજને કહો; રહે આપણી લાજ.

ચોપાઇ-કહે અંબીકા સાંભળી ભુપ, રાજ રીકરાજ ગુણરૂપ; એ વાતો સઘળી છે શેહેલ, કહુ ઉત્પત પરમારથ પેર. જે દુઃખી તે રાખ્યો ઘેર પ્રથમ કહું તે જોની પેર; પ્રથમ પ્રધાન હતો જ્યારે, માતની રહી મંદીર ત્યાહરે મન વિચાર કર્યો તે નાર કાજે ભમ ભુપત ભરથાર; સસરાતું મુખ મારે કથું. જોડું માનનીને મન વસ્યું, તલ જોમ ભાવે જોમણી; જોળી રાખ થઇ જોમણી; મુનીવ્રત કરીને રાય, નીકળી અડસટ તીરથ જાય; ફરતી ફરતી દેશ વિદેશ, કયો ઉજેણીમાં પ્રવેશ; સાંભળ રાજ કહું તે કારણ, પેલી એક પછે થઇ તરણ પવીત્ર તારું જણ્યું જામ, ઠરી રહી એ તેણે કામ; કોઇ કોઇને જોળખતું નથી એવી કરમનિ કથા કથી. એ ઉપર મુજ, હું કહું તે કરજે મુજ. પ્રકાશ વાત કરશે જ્યાહરે, હું કારો દેશે ત્યાહરે, દોહરા-કહું અમ કરણા નીધે, મહીપતે દીધા માન; પ્રથમ કહ્યું પરમેશ્વરી, થયાંજ અંતર ધ્યાન. પુરમાં આવ્યો પુરપતી હરજ્યો છે મન માંય; જોને માથે અંબિકા તે કેમ માળ્યો જાય. ચોપાઇ-વચન કારમું જે કહ્યું. મહીપતે તે મનનાં લહ્યું. સભા ભરી બેઠા જ્યાહરે, વળી લોક જોડ્યા તાહરે એ દેવી નવ જોલે વેઠ; ભુપત તમથી ભાગે ભેઠ; વાત મુણીને રાયજ હર્યો, બોલ લોકનો મન વસ્યો, છઠી અસ્વારી આપે અડ્યો, એક મહુરતમાં આવી અડ્યો. પાછળતો રપયત તરવરી, પ્રજ સહુ જોવા પરવરી; વૃત વનીતાને જોલાવશે; રાજ એને જોલાવશે; જોઇ એ કેવો છે રાય, જોલાવે છે મેણુ ઉપાય પ્રીતેથી કીધો પ્રમાણ, તુજ આમળ બહુ નામ; જોલાવી જોલે નવ

કેય, સ્વપ્નામાં સામું નવ જોય.

છપો—રતનવતિનો રાજ, લાજ જુમમાંછે જેની; અતીમાનીતી નાર, શોકયની સપુત તેની અમરૂત પેરે સાર, જોહાર મન લાગ્યો મોઢોકામની કપડે કુંવર તેડયો આ જે સઉ દીઠે અધીપતીને એકરો નોંધા કરી નારી તણી; નીધી રાજ તવ નીકરયો, કામની કોપી છે ઘણી; પત્ર લખ્યો પતીને પછી, જોરાવરીએ બર; બાર ખોયા જ તિને મેલ્યો કરમ કઠાર, સાર નીશાની શોધી બધી, બહુ વીધ શીખ દીધી લાગી જવાળાશીશ, રીશ બહુ રાયે કીધી; પત્ર લખ્યો પ્રધાન જોધને જોધ પેર પેર તે કામ જ કોટી વરાં કરો; વાંચી જોતાં વેર તે પ્રધાન જોધ તે નેટ, પેર તે તનને તેડયો; પુત્રી પોતાની પેટ, ઠેક જવા મન ખેડો, પલક કરી નહી પ્રીત રામની રીતજ રાખો, પુરણ થઈ પરતીત ચીત શોધુમત સાખી; તતક્ષણ તેને કાગ, બાળ પરણાવી તેને; રાખ્યો મહીપત મેહેલ, દમતાતા જેને. અશ્વ તણને એકલો, અરધી રાત અધીપત મથો; વિક્રમ કહે વનિતા મુણે, પછી ઉપાય તે શો યો.

દોહરો—કરલે સાંભળી કામની, જુમતે જોડ્યા હાથ; ઉભી થઈ આદર કરી, બોલી રાજ સાથ, કહો તે નર કયારે મળ્યો, સાચુ બોલો રાય; પ્રણામ કરીને પ્રીતશું, નારી લાગી પાય. કરાર કરોરે કામની, સઘળી વાત છે શેહેલ; જ મંદીર તું માહરે, ઉતરો જધને મેહેલ, મેહેલ ઉતારી માનનિ, ત્રણમાંથી એક; બે આમળ બીજ વરાં, કહિ વાત વિવેક. ચોપાઈ—વિક્રમ કહે સાંભળરે ખખે, કુંકારો દેખે તમ મુખે, મરજ પડે તો કાને ધરો, તહિતર નિંદા મુખે કરો વાત અરથ હોએ જો આજ જો બોલો તો સરશે કાજ; એમ કહીને બોલ્યો બોલ ઉતાર વાત રૂણિને તોલ.

છપો—વેરાવલ મામનું નર, સુરસંગ રાજતેતો; અકલવંત અતી આપ પ્રતાપ, યશ મહિમા એનો કન્યારૂપ અનુપ. નમ શુભ રૂપા નામે, માંડયો વિવાહ અંગ, કન્યાને કામે, દેવિસેનનો દીકરો, પદમસેન શુભ નામમાં; પરણવાને પ્રીતે નકી, બન આવી શુભ આણમાં. વાંચીક વેલચંદ સાથ, પ્રીત કન્યાને ઝાઝી, નીત્ય મળે એકાંત બરાંત નહી દિલથી રિઝી; પ્રીતે પાસ તેડી કહું, વિદેરે તેડી જ મુને. મને તુજ સાથે મગ્ન છે, લગન લાગી મુજ તુજને; નરે જવા ના કહિ, માનની આવી માળીએ. કામની કહે ઠાપુ અમો દેવરાજ કું મુળીએ, થરથર મુજે તેહ. નેહ ચારીશું જોડે, સાંદીયો એક મુબલુ ખુટ ખોલથી છોડે, માળીયા પોતે ચંત પ્રંથ પગીયા તે જ્યારે; ચરણથી ઝાઝર એક, પકથું નારીનું તારે, બણ થયુંએ જુવતિને. રાખી સાંડ મારમ મળ્યો વેલચંદ તો વાટથી, ઝાઝર લેવાને વળ્યો. અતી થાય ઉચાટ, વાટ તે વળિસા ધરના, બહુ દેશ વીદેશ, લાગી માયા ઝાંઝરની, વટેમારગુ ઘેર, ઝાંઝર ઝડયું તે વાટે, તે મોરા મહિપાળ, મથો દેવાને માટે, શામા હાથે શોંપીયું, બાળા કહે બેસો મુખે; ખેડી સાંઢ મુખે કરી, આંડી વાત મહીપત મુખે. પ્રીતે થયા

પ્રભાત, જાત દીઠી સજ્જનની. પછી અરજ એકાંત, જ્ઞાંત તે ભાગી મનની ગમા દીઠી રૂપ; છુપ તે દીઠા ભારી, ક્ષણ ન ભાગી વાર; નીચી ઘણું દીન નારી, શુભસાગર ગુણનીય, મુજ કારજ સખાનાં સરયાં, માંધર્વ વીવાહ વાટે કથા, તેથી પથે પરવથો, અરધી રાત અધાર; ચોર નવ મારે જોતે, વનમાં માર્યો વાવ; પ-સકમ કીધું પોતે, આમળ ઊપકુ મામ. પ્રામ સુંદર ત્યાં દીઠા, નીરમળ તેનાં નીર; તીર શુભસાગર મીઠાં, પદમણી પાર ઉતારીયાં, રાત્રી રીઝ લેવા મથો, વિક્રમ કહે વનીતા સુણો, તેનો ઉપાય તે શો થયો.

દોહરા-સુંદરીએ તે સાંભળ્યું, એલાઈ તન દાઝ; ઉઠીને આહર કથો, પ્રીતે ભાગી પામ. સઉ એ મન સાંભળે, તેમ તે બોલી નાર; એમ એ નર ક્યાં મળ્યો, પુછ વારંવાર. તન મન ધન સોંપુ તને, જે કારણ આંધ થોમ, અમર મમે નહીં કોઈ શું, કામનીને મન ભોમ. વીક્રમ કહે વનીતા સુણો, પરણો પ્રીતે તે પેર; ઉતરો મારા મહેલમાં, ઘણા હેતથી ઘેર. મરીપત મળશે માનની ક્ષીલ સાચાથી દાઝ, જ મોહોલે મુજ મંદીરે, જરૂર દેવા સાથ નારિ મધ ન ચીંતશું, વિનય કરી વિવેક; વાડીમાં વનીતા રહી, ત્રણેમાંથી એક કહે રાય મુણ કામની, કહુ તે સાંભળ વાત; હિણો ન દેશ હું કારડે. જાણે મનમાં જાત, કથા હોયે તુજ કામની, તો જોડે તું વાત, નહીતર બેઠી સાંભળે, વદત કહું જે વેણ, કવાત જાણે છોડે કરી. ઘણું વિચારી ગરથ, મન જો માને માનુની, આપ વિચારે અરથ.

છપો-મણીપુર નમર નીધાન, માનસંજ રાજ મોટો; માટા સામગ્રી તીરતો, વહાણવટી વેગે પોતો, રાયશુ કીધી પ્રીત. સમીપે મથો તે જ્યારે, રતન પરીક્ષક કોઈ, નથી કોઈ તુલે તારે; કહે ગુણ તેનો માલ, માલ શો ગુણ તેમાં, અંધારે ઉજેલ વેશ પ્રગટ છે જેમાં, કરિ વહાણવટ. આવ ડેરે આગ્યો મુખે, કહો રતનનું પારખું, રાજવી મહીપત તેડે મુખે. ઉઠી વાણોતર એક, મથો અધીપત પાસે; સકળ કળા સુભણ. નવ મહીપત સાથે એક, કામદશ કરોડનું; જળમાં પેસો જ્યાહર, નક્ષત્ર ભેદ નીરમળ નહી, જળ તો બેઠે તાહરે, બીજું થયું બળહીણ કરીજ પડક્ષા પોતે ભાગ્યું છે જે દીન; ત્યાં વાળ એક જ વળગ્યો, કરો કોટી ઉપાય. થાય નહીં તેતો અ-ળગો, ભરાંતેથી તે ભાગ્યું, નીકળી વાળ બાપું પડ્યું બહુ બુધસામર નરખીયો, અમરત તો આવી અડ્યું, પદમકળા પરનેહ, દેહ દેવાંગી જેવું, જેવો રાય અનુપ, રૂપ રંભા છે તેવિ, પરણિ રૂડી પેર; ઘેર પોતાને રાખ્યો માલ તો અપરંપાર, હાર દુખભોજન દાણો, હાથી ઘોડા ગરથ; ઘણા રીઝ લાખેણી લાણુમાં; વરસ કંડે વનીતા બોલ વી છે વાહાણમાં, નવું કરી આપ્યું વહાણ. જાણુ પુરૂષ છે જોડે, વહાણવટીની સાથમાં, કામ કરે તે જોડે. દીઠી રતનવંત નાર; લેખે બહુ લાહો લાગ્યો; એક હમારો મુલામ, મથો અણથી બહુ આધો; વિચારયું વહાણવટીએ, કપટ આપણે તો કીજે;

નરનાથું જલ માંડ નારી આપણુ તો લીજે, કપટની ક્રીધી રીત, પ્રીતી બહુ નરની આઠ્યાં હમારાં વહાણુ બચ જતો કરે ધરની, પાંડયું પહેાણું પટ. વાત કરી જવાની પુરૂષ પરકયા પામ લાગ જેઠ દાવાની; તાણુ ધાટીયું તે થડી. પુરૂષ તે પાણીમાં પડ્યો વિકરમ કહે વનીતા સુણો, જીવતીને નર કર ચડ્યો.

દોહરા-કર જોડયા તે કામની, કરોડ દડવત કીધ; પાંચ પ્રદક્ષણ પ્રીતથી, હું શ ધરીને દીધ. નરનારીને કાંજડે, કહો શીઘ્ર એ વાત; એક મહુરત ઉભી રહી, જલે સઉ થાનવ જત. મહીપત કહેરે માનની, મોહોલ અમારે રાય; જે મમે ગોર્વીદને, તોતો મેળવું રાય. પ્રજ્ઞામ કરી નારી નમી, પુરણુ પ્રીતે ધેર; વની તો વાડી તણ; મધ રાયને ધેર. અચરત થયુ સઉ લોકને શું બોલ્યા એ રાય; માન મુકીને માનની, જીવતી મહેલે જાય. વાત વનીતાં મન તણી, તે નવ જાણે અન્ય; મામા સામી સમજ્યા, માનની પોતે મન.

ચોપાઈ-નીરદોષ નીશા તે વહાણે નાદ, અધિપત મન પાચ્યો હુલાદ; જીતી જે-મણી લોહો કહે, ધીર વીર મનમાં લહે. આવી બેઠા મંદિર માંદ, એટલે નર આઠ્યો ત્યાં; મને વદાય રાજ કીજીએ, હુકમ જવાનો દીજીએ. તમે કહ્યું જે ભાગુ જીખ, શહસ્ર પરાં થયું છે મુખ; વછોડ થયો જીવતીનો ધણો, કેમ મેળો થાયે તે તણો. ત-મા તો તેમાં શું કરો, માનવનો તે શો આશરો; જે વસ્તુ મારમમાં પડે, તે બારે વર-સે કેમ જડે. બોલે હેને એકેક નામ, તેનું ઘેરો જાણુ જાં નામ; હવે નહી રહું અદવડી જીમત જત શહેરે ચડી. ત્યાં જેમણી બેઠી ત્રણ, નરને નરપત લાગ્યો ચરણ; દીડો આપ અધીપત ઓઠ, ઉઠી કામની વળગી કોઠ. તું મારો પરણ્યો ભરથાર, હું શી પુરૂષ હઠડાનો હાર; જેમણુ વેશ તજ્યો અનુપ, થઈ રામા તે આપ સ્વરૂપ. સહુ કે-ઈનુ વીમત કહ્યું લક્ષણુ જેતાં સાચુ લહ્યું; રાજ આપ રાણીયો તણા, શુભ શણુ માર અમુલખ ધણા. સત્યવાદી દીડો રાજન, થાન્યુ તે વીકરમનું મન; દાનત સાનુત હોય નરનામ, જેને દીલ વસે છે રામ. પુત્રી પોતાના પેટજ તણી, રૂપવંત રૂડી છે ધણી; મહિપતીને પરણાવી માન, દીધાં કનક તણાં બહુ દાન પોતાની પુત્રી છે એક તેવી બીજી મણુ વિવેક; સાત આપી છે સાહેલડી, રમત કારણ બાહેલ, મુખપાલમાં સોહામણુ સરવ, ભરયા માલ ખજના દ્રવ્ય; મમે તો રહો આ પાસ, નીકર પધારો તમપુર વાસ. કહે જમાત અધીપતી આપ, જેઉ જીવતાં તે માખાપ; એટલી હું શ હઠડામાં હોય માફ રાજ કરે નહી કોય. દોહરા-ત્યારે તથ્યારી કરી, મહીપત દિધાં માન; મન ધણેરો મોકલ્યો, જલો વળાવો સાય. પટાભીષેક કરી, રાજ બેસારો રીત; આજ્ઞા લેઈ એહની, પોતે પધાર્યાં પ્રિત. ચાર કન્યા ને ચતુર નર, આલ્યા સઉ કોમામ ધણાં નિશાનો મડમડ્યાં, વળતાં આઠ્યાં તે ઠામ. વિતી નમરી વેગે કરી, આકુળ બ્યાકુળ થાય; પાવે પગલે પુરપતી, આપે મળવા જાય. વિકરમ રાજ હુખ હરણ,

કહે સહિ વાટ વાટે, આમ મરોબ ઉપર ચડે, વાંક શા માટે. નિત્ય સલામી આપીએ, રહીએ નિત્ય કરજેડ; શા માટે આમ શું વહે, મનમાં આણે કોડ, અમે અ-આરો શેશ નહીં, સુખ સઘળું છે તાજ; અમે તો બહિ કાસીએ, હથો તમારું રાજ. સતવાદી મુત મારીએ, મોઢાં બેઠાં પાપ; ત્રિવેણિમાં તન તબુ. વેદ પુરાણે છાપ. પ્રધાન કહે સુણે, પુરપતિ, મનાવિયું તુજ મન; પ્રધાન દુખમંજન તણે, આપ્યો તુ જને તન તરયા પ્રધાન પ્રતાપથી, ઉગ્યાં આપે કોય; અત્યુપરમ અઠકેરડુ, માજે નહી તે કોય. પુત્ર આવ્યો પીતા કને, દીકા જ્યારે દ્રષ્ટ; સકળ દેહ શીતળ થયું, થઈ અમ્રાનિ પ્રષ્ટ અંગે અંમ ભેભા મળ્યાં પુરણ કરિ મન પેર; દુંડુલી વાજે દેશમાં, ગયો પોતાને ઘેર. મળ્યો જઈ માખાપને, ત્યાંથી તેનો આપ; વળ્યો ઘેર વિકરમતણે તે તારે પ્રતાપ. અલખત અમેને અતી ઘણિ, તેહ તમારૂં નામ; વિકરમ પુત્રિ પાથે નમી, પછે રહી શી ગુન્ય. પાટે બેસાડ્યો પાટવિ, વનિતા ઉતરિ વાસ; સુખ સાગર માંહે પડ્યો, લીલા લેહેર વિલાસ; પ્રધાન તે પાછો વળ્યો, ગયો અદંતી દેશ; હજુર ને હકિકતકહી, હરખ્યો આપ નરશ પીતા પુત્ર એકઠા થયા, કરે ગુંજ એકાત; વિતક વરસ પંઢર તણિ, ભાગુ મનનિ ભરાંત. કેમ ઉમર્યા તે કયાં રહયા, પરણ્યા કન્યા ચારાદુઃખભંજનની દીકરિ. કેમ થઈ ધરવાર. મારા સમ માંડિ કહો, કહિતક મોટું મુજ; કેમ અહીંયાંથી ઉમર્યા, તે હું પુછુ તુજ.

ચોપાઈ—સાંભળજે સત્યવાદિ તાત, કહુ કરમ કથાનિ વાત; તમે સંકટ કહીએ ગયા, રાજદારે તમે રહ્યા, રમતાં દોડો દોડાવ્યો આંચ, પોંચ્યો અપરમાતના મેહેલમાં ય; લેવા મહેલની માંહે ગયો, વરેહ વનિતા દેહે થયો. વિરહી કહેવા માંડી વાત મેં મુખથિ તેને કહી માત, નિકળ્યો છેતરિને તે ઠાર. કરમાંથી પડ્યો કટાર માનની મનમા ઝાંખી થઈ, શામાણુદ શતરૂવત થઈ; તમને કામળ લખત ખારવા, તમેલખ્યુ મુજને મારવા. પ્રધાન પારખાં જોયાં ઘણાં, સાચાં ચેન દીઠાં અમ તણાં; પુત્રિ પરણા વિ રાખી ઘેર, પછી મેં વિચારિયુ પેર. ભુંડું સસરા ધરતું ધાન, અહી રહયાથી છે અપમાન; નિકળ્યો અડધી લેઈ રાત, નારી નીરમળ બણી વાત; મુનીવ્રત લઈ જેમણ થઈ, અડસઠ તીરથ કામે મઈ. હું ગયો વીદેશ ઘણે ઘાટમાં. વનિતા તેહ મળી વાટ-માં; સાંઠે બેસી સાથે બચ, પડ્યું ઝાંઝરપમતું મહાભાર. તેહ પુરૂષ પાછો વળ્યો, માખાપ પોતાનાને મળ્યો; પડ્યું ઝાંઝર તેનું તે જડ્યું, ગયો આપવા અચરત અડ્યું. બેસાડ્યો સાંઠે નારી નેહ, ગયા વેમળા પંથે બેચ; શામા મુકી સરોવર પાળ, ગયો સોદો લેવા તે ઠાર. આવ્યો ફરીર કરવાને કામ, મુજ પાસે તે માગ્યા કામ; મેં કહ્યું જે વેચો મુને તો તો તો જરજ જડશે તુને. સોદાખરનો આવ્યો સાથ, દ્રવ્ય સન્યાસી હાથ; વાટ બેઠને વનિતા રહિ, મુનીવરત લઈ જેમણ થઈ. વહાણુવટી સાથે ચાલી ચો, ઘણે દેશ દ્રષ્ટ ભાળીયો; છીપ્યાં વહાણુકો દેશે જઈ, ત્યાં હકીકત. રૂડી થઈ,

રત્ન પારખ્યુ માન્યુ મન, રીઝ્યો તે દેશનો રાજન; તેને મનોહર કીધી ઘણી, પુત્રી
 પરણારી પોતાતણી; હાથી ઘોડા દીધાં માન; પાછા ફર્યા તેવા તે મામ. વહાણ-
 વટીની નગરજ ફરી, તેણે ધારયું ધન લેવું હરી. માલ ખાનનો લુટારી દીધ, વે-
 શ આપ જેમણનો કીધા માટે મઝે મુજને મળયો. ત્યારે કાઠજ એહીયાંથી મળયો
 વાખી જાળને વિચારયું પેટ, નર કાઠયો તેમાંથી નેટ. પેઢે પાથરિ તાજે કરયો
 ખટમાસ તે ઠેકાણે કરયો વીંટી હાથ અમુલખ હતી; તે રાખી હતી અણછતી અડ
 સટ તીરથ કરતો કાસ, ગયો આપ ઉજેણી મામ, ઘેલો ઘમને ફરતોફર, કડિતક નિ-
 ત્યે નવા નવા કર, કાઠ સંભવે આવી અડયો, દુખભંજન રી દ્રષ્ટે પડયો. સમદેવરા રી
 લીધો પાર. રાય રાખ્યો રાજદરબાર. નરપત સાથે કીધો નેહ, તે જાણે પોતાના દેહ
 રાયે વાત મુણી તે કરણ, આવી જેમણી ઉજેણે તણ બધું મામ તેને વશ થયુ. તે
 કારણ તેને નવ લહયું; પછી જોયા બહુ પ્રતાપ. ઊડ્યો અધીપતી આપો આપ એક
 અકવતે તાણિ આવ સાવિક રાજા છેજ મુજણ; અપરંપાર મહીમા હરસીદ, વાસ
 વસે જેને ઘર નિહ જીત્યો જેણે દ્રઢ મન ધરી, પ્રસન જેને આપે વીર. એક અકવતે
 તાણી આવ, સાવીકા રાજા છેજ મુજેમ પુરૂષ જોપાની જાત્રા. તે આમળત તરણી કાણ
 માત્ર; આપો આપ અખાઅ કહયું; ત્યારથી જ્ઞાન રાજને થયું. વનીતા મનની કહી
 ત્યાં વરત. બોલાવી તરણી તરત; તેડી લાવો પોતાને ઘેર, કરયો મેળાપ બહુ રૂડી
 પેર. દીઠી જાળખી દીલથી તેહ. ઉપન્યો નરનારીને નેહ; પવિત્ર જાણિ મુજ ધણિ,
 પુત્રા પરણાવિ પોતા તણિ, સાસરવાસા સરખા સરવ, આપ્યો મુજને અનમળ દ્રવ્ય
 પ્રીતે કરીને રાખ્યો પાસ. મને કહ્યું જે રહો અવાસ; અમો કહ્યું જે આપો આપ,
 મણુ જઈ મારા માખાપ. પ્રધાન પાછળ પહોંચાડીઓ; મહીપને મુખ પમાડીઓ આ
 વિ વિદ્યા તારે અરણ, કહી કથા તે વારે પુરણ અવર માત મારી ગુરૂ હોય, એને દુખ
 ન દેશો દોય પમ્યો અલખ આપે ઘણિ, પુર એ પ્રતાપજ તણી; કરોડ પસાય પ્રધા
 ને કીધો, આજ પુત્રતેનઉતમ દીધો, પ્રાકમ વિક્રમ ચતુર મુજણ, પ્રાકમે તમથી થાય,
 તો આશન બેસો ભોજરાય ભામનીએ તે વચનજ ભાખ્યા, પુરણ પંડીતે લક્ષણ
 લખ્યાં. પરથારથ તો છે પુરાણ. સમજે શાહ ચતુરમુજણ; પ્રાકમ કથા કહી એ ત-
 ણિ. શ્રીગોડબ્રાહ્મણ સામળ કવિ, ગુજર દેશ પવીત્ર પાસ, વાડ વેંમણપુરમાં વાસ.
 દોહરા-કહે પુતળી ભોજ સણુ એવો દુખભંજન રાય, એવા પ્રાકમ જે કરો; ધરો
 સીંહાસન પાય. એમ કહીને પુતળી, આપે મઠ આકાશ. એહ કથા પુરણ થઈ, કહે
 કવી સામળદાસ, બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ સહ, સાંભળજે કરજોડ. સામળમટ કહે
 બોલજે; જે જે શી રણુહોડ.

વારતા ૨૬ મી માધવાનળની.

અધનાશના નામની છવીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ બોજ સાંભળે છે.

દોહરો—શ્રી સમર શુભ સારદા, અલખત તું અપાર; વેણા પુસ્તક ધારીણી, બુદ્ધિ તણી દાતાર; સીતાપતી શ્રી રામજી. સકળ સુખ શુભ ધામ; જગતપાવન જુગ-દીશ તું રાવજી લોચન રામ. ભકતી દેયણ મહીમા ધણે કલંક નીવારણ કામ રધુ કુળ દીવ્ય દીપાવીયું, રાજ લોચનરામ, જમદુત ડંડ દેયાણો; નરકાતક નીજ નામ. રાવણ રોજણ લંકપત. રાજીવ લોચન રામ. અધમ એધારણ અધીપતી, ધીશ અયોધા ગામ; વગર વોળાંમણ વાટનું, રાજીવ લોચન રામ.

છપ્પો—કોઈ કહે શ્રીરામ, કોઈ રામેશ્વર પુજે; કોશીવ શીવ કહે, સત્યજેર ભવાની જુએ. કોઈ કહે ગોવિંદ, કોઈ મોરલીધર માને; કોઈ ઉપવાન અન્યકો જુગજીવન જાણે. હાલેચાલે મરાલે ધણું. ત્યારસુધી સરવ કામનું; અવસાન શમે સઉકો કહે, શામળ નામ શ્રીરામનું. ચોપાઈ—શ્રી ગણપતને નમું શીશ, આરાધુ ઉમીયાપત ઇશ; શ્રી ધારાનગનો ભુપ રાયાભોજ સગુણ સરૂપ, રાજ કરે તે મારજ તણું. શું વખાણ કરું હું ધણું; વાસવસે અહારે વરણ, શુભ રૂડાં તેના આચરણ. ભાનુચંદ-શા વીવિધ વીવેક, નીરમળ નામે નારી એક; ભાનુચંદશા શુભ છે રોડ, નથી પુત્ર કે પુત્રી પેટ. ભાનુચંદનો ભારજ ઘણો, વાણોતર વહાણ વેપારી તણો; મહુરત બહાણ ચઢયાનું લીધું; કુમકુમ તીલક માનનીયે કીધ. સહુ સજ્જન વોળાવા સાથ, શ્રીકૃષ્ણ ફેફળ લીધાં હાથ; સજ્જન વળાવી પાછા વળ્યા, પોતે વહાણવટીને મળ્યા. હાંકયાં વાહાણ અરણુવ તે ગયા, ભાનુચંદશા કામે થયા; વ્રક્ષ આંબલીનું ગંભીર, રહો તો ખેચર તેને તીર, નારી વળાવા ગઈતી નેટ, ઉભાં રહ્યાંતાં વ્રક્ષજ હેઠ; મારા સમ વહે લા આવજો, કામકાજ રૂડાં કહાવજો; એમ કહ્યું નારે જોડલે, સાંભલ્યું તે પ્રીતે તેડલે; ભાનું દીઠું તું રૂપ, ભાળયું ભુતે ભારે ભુપ. પરઠયો તેણે મહા પ્રપંચ, સાંઠ્યો તેણે તે વેળા સચ; તેનું રૂપ ખેલે લાવીયો પુઠે પુઠે મંદીર આવીયો. પાડોશી પ્રીતે ધાઈ મળ્યા વહાણ થકી કેમ પાછા વળ્યા, અરે નારી હું શું કહું તુને પુરવ્યો નહી મુશારો મુને; પરઠણ કરી તે ન બની પેર, આવ્યો તરત હું પાછો ધેર, ભલે આવ્યા કરો ધર કામ. રહો ઠરીરે આપણે કામ, નાત જાત કરે કુળ કરમ; માંહેલો કોઈ ન સમજે મરમ, રહ્યો ધરભ ધરણીને પેટ. મામત ખવરાવે દહાડી નેટ; વેચે માલ મન ગમતો. સુદ, સુવાવડે ખવરાવી સવામણ સુઠં, નારીને ઉપન્યો બહુ નેહ, વાહાલો ધણી પોતાની દેહ; એકે વાતે નવ આવી આંચ, પ્રીતે બાળક પ્રગટયાં પાંચ તન મન ધન તે જાણે બાપ, પડી નપર બધામાં છાપ; એજાળે પુર કરો પ્રધાન, કરે સલામ કે દહાડી માન એમ કરવાં વિત્યા વરસજ ખારવહાંણુ મધે શો થયો વીચાર. ભાનુચંદ

જે વહાણે ગયો, સહુકો માંહે શીરોમણી થયો; પડી સહુમાં તેની શાખ. શેઠને દ્રવ્ય રળી આપયો લાખ. છવ પ્રાણથી વહાણો તેહ, ભાનું ઉપર સહુને નેહ; વશ વરતી રહ્યું છે સરવ, આપ કમાયો અદકો દ્રવ્ય રળી દ્રવ્ય સહુ પાછા વળ્યા, દેશ પોતાને પથે પાળ્યા, જોજન એક રહ્યું જ્યાહરે, મંદીર વધામણી ગઈ ત્યાહરે; કાગળ લખી મોકલીઓ ઘેર, મુખ જીભાની પ્રિતે પેર. કાગળ વિપ્ર લઈ ઘેર ગયો, ભાનુચંદને ઘેરજ રહયો; બેઠો ભાનુ બીજે બારણે, પામ્યો અચરત અદકુ કારણે.

દોહરા—વિપ્ર કહે સુણ વાણીઆ, તેં મુજ આપ્યું પત્ર, મુજથી આજ કેમ આ વિયો, એ મોટું અચરત. માનુ કહે અલ્યા બ્રાહ્મણ, કોણ ભાનાની નાર; આઘો જતું અહીં થઈ, નહીતો ખાઈશ માર. વિપ્ર વળ્યો વિસ્મે થણું, ગયો વહાણમાં વરત; વહાણમાં દીઠો વાણીઓ, જે ભાનુચંદ તરત. કહોભાઈ કાગળ આપીઓ, જોયુમુજ ઘરબાર, કુશળખેમ ઘરની કહો, શું કરે મુજ ઘરનાર, વીપ્ર કહેરો વાણીયા, તુજ મંદીર ઉત્પાત; ભાનુચંદ એક ત્યાં હતો; જોતા તારિ જત. છત બે ચારેક છોકરાં, નીચી સરખી નાર; દાતણ કરતો દીઠો અમે, બેઠો તો જતે બહાર, નામ લીધું મેં તાહર, મારવા માંડયો મુજ; વેગે આવ્યો વહાણમાં તરત મળયોહુ તુજ. ચોપાઈ—કહે ભાનુ બ્રાહ્મણને તું, પરઠ્યા પૈસાનહિ આપુ હું; કોને ઘેર અથડાયા આજ, ફરીઆવ્ય બ્રાહ્મણ. ભઈ કાજ, વિપ્ર કહે આપે જાણશો; આપે અંતરમાં આણશો વેપારી જે વહાણજ તણા, કરયા ડેરા ગાંદરે થણા, બેચારેક વાણોતર સાથ, દવાત ચોઘડીઓઝે હાથ; ભાનુચંદશા આવ્યા ઘેર, શી થઈ પરાક્રમ પેર. આવેઆપ જેવાં ઘરમાંહ, ભાનુચંદ એક દીઠો ત્યાંહ; લેઈ લેઈ ઘરનો ઉઠીયો, વહાણવાળે નાશી છુટીયો. અચરત આવ્યુ બાધે ગામ. મલ્યા લોક જોવા તે ઠામ; કરે ગામ હીમાયત થણી. વહાણુવટી કહે આ છે થણી.

દોહરા—ઘેર રહયો જે ઘરથણી, તે કહે મારિ નાર; ગળે વહાણવાળો પડે તેનો શો વહેવાર. વહાણુવટ કહે હું ગયો, માગી શીખ ઘેર આંક, ઘરવાળોજ ગળે પડે, ઘેર વીધાતા વાંક. ગયા રાવળે રાહથી. બેઠાભોજ પ્રધાન; મહાજન આખા ગામનુ મહીપત દીધાં માન. સાથે નાત સમસ્ત છે, કેવી પુરે શાખ; ગળેપડઃ આવ્યોગામથી ભુપત આગળ બાખ, નારને પુછ્યું નેહથી; પડેદો મનને બોલ; કિયો તમારો ઘરથણી. નિરચે સાચું બોલ; નારી કહે નર માહરે, જોળખુ આપેઆપ વળગ્યાં છોકરાં તેહને, એહ પીતા એતો બાપ, નારી કહે નર માહરે, ઘડી ગયો મહાજન કહે સહુ મેળ. ફરીયાદ ફરીયાદ સહુ. ભુપત આગળ બેળ, વહાણુવટી કહે રાય પુણ, વરસ થયા છે બાર, સંગ આવ્યો છે અમ તણે, ઘેર મેલી ઘરનાર, એને ઘેર નારી થઈ, લેઈ ગયો છે વહાણ; ગરય કમાઈ ઘર ભણિ, હંકારયો તે વહાણ. આશ તુટે છે એહ ની. એ મોટો અન્યાય; એ વાણોતર માહરો, એ એની કન્યાય રાય કહે પ્રધાનને

શી ગત એની પેર; એકને તો દો સુળીએ, એક રાખે ઘેર. પ્રધાન કહે સુણુ પુર પતી, ધરવાળો મુજ નાત, બાર વરસ થયાં નીતે, પ્રણામ કરે પ્રભાત, પરદેશ પલક ગયો નહીં નિશ્ચે માનો રાય; અધીક પ્રકારે ઓળખું, સગો અમારો થાય, એણે ફંદ ખોટો રચ્યો કર્યું કાંઈક પ્રાક્રમ પેર. ચોટક ચિતવી ગળે પડે, આઠ્યો છે એ ઘેર, રાજ કહે દો સુળીએ, લુટી લો ધરમાલ, ફરિ કોઈ ગળે પડે નહિ, કરો તેહ હવાલ; માલ કબજ સરવે કર્યો, રિધ રાખી ઘેર રાજ; મારા સાથે મોકલ્યો, સુળી દેવા કાજ. ગરદન મારે માંદરે; જે પર રાજ કોપ, ત્યાં એક ટીંબે બેસતા, વણા મળીને ગોપ એક તેમાં અધીપતિ થયો, બીજ શેવક હોય; પાંચ સહસ્ર પુરા મળે, કળી ન શકે કોય; કૌતક કાને સાંભલ્યું પછી લીધો પાર, રાખ્યો મારતો વાણિયો, તેડ્યો ટીં ॥ ઠાર. દસદસ ધાયા હરખતા, બીજે ઝાલ્યો ખાંહ, આગળ આણી ઉભો કર્યો. ગોપરાય છે ત્યાંહ, એક આકાર એક ચેષ્ટા, એક ચેન એક રૂપ; એકસાદ એક શાણપણ, ભરમમાં પડીયો ભુપ, પછી બેયું પટંતરે, એક વચન એક વાણ; ગુણ બેયો ગોવાળીયે, એક તો ખોટી ખાણ, એક એ માંહે માંતવી, એક એહમાં ભુત, એક તો એને ધરધણી, એક ધુતારો ધુત. ખલક બેવાને ઉલટી નરનારી ભુગ બેડ; વણો ડાહ્યો ગોવાળીયો. કહિને મો ચમકોડ. દુરરાખી દુનીયાં સહુ, તેડાવે એકાંત; સોંપી સાતા તેહને. જે ભાંખે મારી ભાંત કહું માફ માને નહિ, વાણી ન વળે વરત, સહજ મારગ દેઉ સુ-ળીયે, તન તેડાવુ તરત. કાણો કીધો કરવડો, મુખ આગળ મેલ્યો એહ; ઉપર પેસે અદ્ય નીસરે, કન્યા પરણશે તેહ. બળ રાખે એ બુદ્ધથી, પામે જે કો પાર; બીજે બેસે સુળીયે, તેનું ધરને નાર. બેસાડ સુળીએ આ ઘડી, વિપરીત હોય કેમ વાત; ઉપર બેસે આઘ નીસરે; એતો મહા ઊત્પાત, ભુત કહે ભલું કર્યું, તે મેં લીધુ શીશ તેતો કહેછે એક ધરા. કહું છું વાર દસવિશ, આગસ મરડી ઊઠાયો, પેસે કરવડે જેમ; ઝાલી ચોટલો ઝાકીયો, તે વેળા તે તેમ. પાંચ પટકયા કોરડા, ભાવે કહુ હું ભુત; છે તરીને છળ પ્રાડવ, થઈ આઠ્યો છું રૂપ, આઘ અતકર તું તજે કહિ સમાઠ્યો શોક; નરનારી સહુ ગામના, લક્ષણ લહું સૌ લોક. ખાંતે મુખમાં ખાસડ, ફેરવ્યો બાધે ગામ; રાય પ્રધાન રીઝયા સહુ, કઉતક ઠામે ઠામ.

ગોપાઈ—કહે ગોપાળ સુણો સહુ લોક, તેને આળ ચઢાવો ફેક; જરા અપજ્ય કાયાને અડ્યું, નથી કલંક અમારે ચડ્યું, જડ કાયામાં ચઈતન જવ, વાયુરૂપ દેખે સહુ દૈવ; ભુતપણ વાયુરૂપે થયો; ભાનું અદ ભાવે થઈ રહ્યો. એમાં પુન્ય નહીં કોઈ પાપ, તેવી વેદ પુરાણે છાપ, એમ ધન્યરે આપ્યું ધન. તેમ એલાતુ પામ્યો તન. સહુના તમને સાચુ થયું મુકયું ભુત નાહુ તે ગયું; બુધવંત કર્યો તે ગોપ, ન કર્યો રાય તે વાતે કોપરાય પ્રધાને વિચાર્યું ઘણું, ડાપણ બધું છે ટીંબા તણું; ખોદાવિ ભૂમી રાજન, નિકળ્યું એક અધીપતી આસન. ચાર ગજ સોસડ સુતળી, બત્રીસ

લક્ષણ બત્રીસ પુતળી; જડરૂપ પણ ચૈતન જણ, પ્રાકૃત જેના પંચ પ્રમાણ. એવું સિંહાશન શુભસાર, લાઠ્યો ભોજન લાગી વાર; સભા મધે તે સ્થાપન કર્યું, દેખ તાં માંહે હઈડુ કર્યું. સમુદ્ધર્ત લીધું રાજન. કર્યું બેસવા મહિપત મન; પુંજને પ્રદક્ષણા કીધ, આજ્ઞા ઇષ્ટ ગુરૂની લીધ, તે આશન બેસે જાહેર. બોલી અમનાશના તાહરે; રખે રાયહી પાગજ ધરો, સ્પર્શ સિંહાસન નવ કરો. કોટીવાર કહું શું કથી, સુખ આશન બેઠેથી નથી; પુન્ય પરમારથથી થાય, બેસે આસન વિકરમરાય; બીજે બેસે ડાહ્યો થઈ આપ. વાર્ધે રોગને થાય ઉત્પાત; ભોજ ભુખે જોડયા બે હાથ. બોલ્યો અધનાશને સાથ. તેણે કેવા પ્રાકરમ કર્યાં, સંકટ લોકોનાં કેમ હર્યાં તે મહીમા સં-લજાવો મુને, પ્રણમી પ્રાગ નામું હું તુને.

દોરરા-અધનાસા એમ ઉચરી, ભુપતિ સાંભળ આજ; કર્યાં કામ જે કોટીધા; કળ સંક્ષેપે આજ. ઉજેણિ અતી નીરમળું, તીરથ ભુમી તરંગ; મહાકાળ જોતી-લંગ મહા જતી. શુભ શોભા સઘળી સંગ શુભ ક્ષીપ્રા ગંગાસમીપ, પવિત્ર જળ પાવન; રાજ કરે વિકરમ વડો, મહાસત્યસાદી મન. વશિષ્ઠ સરખા પિર સહુ, વેદ વચન વિસ્તાર, અગ્નિ હોય આવશત, અતી સોભા અપરંપાર વણીક સગાળ સર-વડા વેતાળ સરખા ભાટ; શોભા ઇંદ્રના સરખી નહિ કોને ઉચાટ, અરબુન સરખા સંગ્રામ કામેસુર, રાજ રામ સરીખડો નારાયણનું તુર, નારી ત્યાં નીરમળ સહુ પ-તીવ્રતા ધન ધરમ, મુચ સપત સુખી સહુ; આચરે નહિ અધરમ. પ્રિત થઈ કહ્યું પુતળી, કહું તેના કળકામ, નવેખડને દશ દિશા, પરદુખલંજન નામ. મુકિતક્ષેત્ર મહિમા ઘણું; કાશીપુર ગુણ ગામ; ક્ષાક્ષાતકામ તે મુકિતપુર આપે ઇશ્વરનો કામ. મણી રાજ મોટા ભુપત, સકળ કળા ગુણ જણ, કાશી માંહે તે તો રહે, દેશ મધે નહી દાણ, મહારૂપ ત્યાં સ્વરગવાશી વઈકુંઠના; તેને એમ ઇચ્છા આશ, એકવાર ધ્રુવ લોકમાં, કરીએ કાસીવાસ. એવું જાણીને રહ્યા, તપ કારણ છે દિન; આધ ની-રંજન અધીપતી અધ નિવારણ ઇશ, વાર દીવસ વહી ગયા, પારવતી મન પ્રિત; નાઠ્યા શીવ કઈલાસમાં, એતે ક્યાંની રીત. રંભા રૂપ ધર્યું સ્વયે, આતુલ્ય તેજ અપાર; નહાવા કારણ નીસર્યાં, સકળ શ્રષ્ટનું સાર. મરદન કીધું પાનવી પહેર્યાં વસ્ર વિવેક ગુણવતી મા ત્યાં ગયાં આધ પુરૂષ ત્યાં એક જ વાહ્યો ભુગતે કરી, તેજ ઘણે તે તાન; ભોળોનાથ ભુપત ભલો મુક્યું મનથી માન, કપુર ગરિમામી થયા નરચંદ્રવ્ય ત્યાં હોય; મહામાયાની જળમાં કળી ન શકે કોય. શીવ સકોચ પાશ્વે ઘણું માનની દેખી મન જળ કામે નહોતા હતા. ત્યાં મેલ્યો તે તન. રામા રૂપ પ્રગટાવીયું, ઓળખી ઊમીઆ આપ; ભોળાનાથ રીઝ્યા ઘણું તરત સમાઠ્યો તાપ. વિમાન બેઠા વીશ્વપતી પ્રીતે પારવતી પાસ; આકાશ મારગે ઊતરતાં ગયા ગીરી કઈલાસ.

ચોપાઈ—મુકયું વીરજ નળામાં મન, તેજવંત થયો એક તન; અવતરયો ખીન્ને કો ઈંદ્ર. શહજ ધણો કો જાણે ચંદ્ર; જાણે સાચો ઉગ્યો સુર, પુરણતેજ તણો તે પુર; પાવે પોંચા રીઝે રમે, ગુણવંતા નાભામાં ગમે. શીવદત એક બ્રાહ્મણ છે સુખી, નાત ચારશી માંહે મુખી; નીત્યે નેહથી ગંગા નહાય. વિશ્વનાથની પુજ થાય. સઘળી સ-અદ્ધિ તેને ઘેર. પુરણ શાસ્ત્ર સહુ પરડે પેર; ધણુ લક્ષ્મી શોભે ધરસુત્ર, પેટ નહીં એક તેને પુત્ર મોટી માથે હુતિ ખોડ, શીવ આગળ કહોતો કરજેડ; વિશ્વનાથને આગ્યું મન, તે વિશે દીઠા ત્યાં તન, ધન ધન તું મોટા મારાજ તુજ વીણ કોણ કરે આ કાજ; વસ્યું તે મહાઈ ધરસુત્ર પેટ નહીં એક તેને પુત્ર, લલા નારી મનોહર મતિ, સદ્દ શરીરમણ તે પણ સતી, તેને જઈને સોંપ્યો તન, માનનીતું રીજ્યુ છે મન, મારા ભાગ્ય તણો નહીં પાર, કંઈણાનિધીયે દીધો કુમાર; ઓછવ ઝીધો સુત કારણે, તરિયા વારણ બાંધ્યા બારણે હેત હરખ ભામની, ભાખિયું દુધ તો નારીને આવીયું; વાધે જોખન તનરૂણિ તણુ વધે પુત્ર એમ દિન દિન ધણું વરસ પાંચ થયા જ્યાહરે, મુકયો નિશાળે ત્યાહરે હરખે દેખી બાધુ ગામ, માધવાનળ પાડ્યું સુભ નામ આંક કિબા નામાં ગુણ લેખ. વિદ્યા ભણિયો વિવધ વિવેક. વરષ એકાદશ જ્યાહરે હોય કળા બહોતેરી ત્યારે જોય. દોહરા—માધવમાં મહીમા ધણો લાડકવાયા લોલ; વપુ વિ-શે વળગી રહી, કળા સંપુરણ સોળ.

ચોપાઈ—માધવ વેલા જાહે હાથ, સકળ ગુણ શોભાવે સાથ; ધરે પાગ માધવજે કામ, ગુણ સાગરકેરો ગુણ ગામ. દોહરો—એક સાથે ઈંદ્રધેર; અપ્સરા અપરમપાર. નરત્ય કરે નારી મળી, શોભા સકળનુસાર; સકળ સંચ શોભા ખની, ખની ભામનિ બહુ ભાર. ચુકી ગઈ તે ચિંતનિ, મુખ ન પામી લગાર એવે અચરત નિપત્યું. આવી મળીયું પાપ; પાપણ થઈને તે પડ્યો માધવ દીધો શ્રાપ. કરજેડી ઉભી રહી વડો પડ્યો મુજ વાંક; ક્ષમા શ્રાપ મારો કરો, હુતો રાવળી રાંક. મધવા કહે મહા-પત પડે, પાપણ થઈને પ્રીત; વિપ્રજ વરશે તુજને રમતાં રમતાં રીત. સ્વરગ મુખે સંધારજે; શહેજે આવે શરણ, પાપણ પુતળી થઈ પડી. કામની વાત તું સુણ ભર ચોકજ ચકિટા વિશે, પડી પુતળી પાસ દેખેલોક સહિ દેશના વિશે વશે જ્યાં વાસ રમતા સહિ નીશાળીયા હેતે માધવ હાથ; તુજ સરીખી આ પુતળી, રાજ પરણાવો સાથ. માધવ સાથે પુતળી પરણાવિ બહુપેર; મારગમાં મુકી ગયા, ઘણાહેતથી ઘેર.

ચોપાઈ—પડે રાત જુગતે જ્યાહરે, સેજે પધારે તે ત્યાહરે; ઘડી ચાર આનંદજ થાય, આપે ઈંદ્ર લોકમાં જાય કરે નરત્ય ત્યાં નાહિ નેહ, દહાડ પાપણ પુતળી દેહ; માધવ કહે છે સાંભળ નાર; નીત્યે રાતે જાએ કોણ ઠાર બ્રહ્મહત્યાદિક તુજને પાપ સાચુ વચન કેહે નહીં આપ; ત્યારે તે બોલી કામની, જાઉં જરૂર નિત્યે જામની. સ ભા ઈંદ્રતણિ છે જ્યાંય, કરે નાચ મનથી તે માંહ; વિગત વાત પોતાની હતી સ્વામી

આગળ કીધી છતિ માધવ કહે સાંજળરે નાર, મુજને તેડી જાતે ઠાર; દેખાડ નારી નાચ તાહરે, એહ મનેરથ છે માહરે, તે નર ભોગી લમરે કયો, આપ કુંચુકી માહે ધરયો; ગઈ ઈદાસન તરૂણી તાય, માંડી ન્દત્ય નાટારંગ નાચ; આપે રાગ પોતે આજવે જુગત કરી કુંચુકી જાળવે; ચેત્યો ઈંદ્ર કાંઈ કઉતક હોય; કેમ એ કુંચુકી સામુ જોય, રમત ભંગ કરી છે ત્યાંહ, કપટે જોયુ કુંચુકી લાવી માંહ, લાવી પરપુરૂષને આપ, ફરી દીધો માધવાને આપ; ગુણકા થઈ પૃથ્વીમાં પડો, હવે રખે ઈદાસન ચડો; ત્યારે જીવતીએ જોડયા હાથ, માનની બોલી મધવા સાથ કંથ વહોહ જેવી હું થઈ, એવ્રહે કેમ જાએ સહી; ઈંદ્ર કહે મળશે કોઈ દન, ત્રપ્ત થાશે તાર મન માધવાને શીર આપજ થયો, વનિતા વ્રહેથી ફરીજે વહયો; માધવ વાસ વળાવ્યો તરત, માનની પામી છે ત્યાં મરત માધવવેણા રૂડી વાય, શુભ જ્ઞાન સુધાંગે ગાય; જ્યાં જ્યાં માધવ ફરતો ફરે, ત્યાં ત્યાં માનનીનાં મન હરે. જીવતી દેખે જોણે ઠામ, ધરનું તેને નવ મુજે કામ; જમવું રમવું ભુલી જાય, મધવ રૂપ ધરે મન માંહ. ગાવું નહાવું જાવું ખેલ, માનની મન મળે નહિ મેળ. ગોવીંદ વશ ગોપીકા જેમ માધવ વશ માનની સઉ તેમ; શેવા ચુકી સ્વામી તણી, લાગી લગન માધવની ઘણી, માધવ માધવ જોતી મુખ, શામા સ્વપન મુવે નહિ મુખ. રાય આગળ થયું છે જાણ, પુરૂષ એક માધવ પ્રમાણ; તેને દેખે જે કામની, ભોળવાઈ સઘળી લામની. રાજાએ તેડયા તે રૂખી, સ્વરૂપ દીઠે થયો મહા સુખી; પ્રદક્ષણા દેઈ પાએ નમ્યો, ઘણો ગુણ માધવ મન નમ્યો, નીત્ય સલામાં તેડે રાય, દે માન મોટે મહીમાય; મુખ માધવનું જ્યારે જુએ, દુખ સઘળા તે વેળા ખુએ લાગી લગન માધવની ઘણી, મોહ પામ્યો કાશીપત ધણી; માધવાની જે ચાડી ખાય. દે શુળીએ પલકજ માંહ. માધવની જે બોલે પુઠ ધર ધરવાત લે સવ હુંડ; માધવ શામુ કે નજરે જોય, પ્રાણી પંડ પોતા ના ખાય, માધવ માધવ બધે ગામ, જપે જપ માળા સહુ ઠામ રાજ્ય માન થયુ જ્યા હરે, વધ્યુ રૂપ ચોધણું ત્યાહરે; રાજ તેની રૂડે આકાર. સઘળી શોભા તેને સાર; ગંગા સ્નાન સવારે કરે; પનઘટ ઉપર તે પરવરે. નારી નિરખે નર જાહરે, વરેહવિબહળ ચાએ ત્યાહરે. કાચો મરભ દીઠેથી ગળે જે કોઈ માનવી માટે મળે. જે વાટે માધવા નાળ જાય, કઉતક ત્યાં ધણેરાં થાય સામા કોઈક ભુલી શુધ. કોક રહી છે દોહોતી દુધ સાંભળે શામા વરથી સાદ, હંકાર તજ્યો વનિતાએ. વાદ; વાંસળી કર કનૈયા ધણી. તેમ એ વેણા માધવ તણી, ઘેલું ગામ ગુણ દેખી થયું, રીઝે કોઈ નવ જાએ રહ્યું, જ્યા કંઈ માધવ જાએ ગીત, વધે પૃથ્વ પ્રેમદાને પ્રિત; એમ વરસ બે ચારેક થયાં, મહાસંકટ માનવ રહ્યાં.

દોહરા—નગર શેઠ એક વાણીયો, શુભ શોભાગી નામ; કેટલેવજ જુમ જશપતી કરે વણજ શુભ ઠામ, પુત્ર નહીં ધર નેહને, ગુરે દહાડી મન આવ્યો સિદ્ધ એક અવ

નયો, સોંપ્યું તન મન ધન. તેણે વ્રત કરાવીયું, પુજન પાઠ અનેક; શિવપુજન બહુ સામટાં વીવીધ પુન્ય વિવેક, તે પુન્ય પ્રભાવથી, નરનારી સઉ નેટ, રહ્યોગરભ તે રીજશું. પ્રેમદા કરે પેટ; ત્રિયા ત્રણ માસે થઈ, હરખ ધણો મન હોય; સીંધુમુખસાગર તણો, કળી ન શકે કોય તેહ વ્રદ્ધ વેહેપારીઓ, કોટીકવજ કહેવાય, પુત્ર તણીઆશા થઈ. સલટ અંગ ન માય. એક દીવસ વેહેપારીઓ, પાસે વનીતા જાય; બેઠાં માળી એ મલપતાં હુંશ ધણેરી હોય, માધવ તે મેડી તળે, વેણા વાતો વ્રત; તલેજનરખ્યો નારીઓ, ગરભ ગળ્યો છે તરત નીરાસ નરનારી થયાં. ચૈતન ભાગ્યાં ચેન; ગરભ ગળ્યો તણી તણો, નીમેચ જોતાં નેન; આશા તુટી તેહની, શેઠ પામ્યો ધણું દુઃખ; લજ્યા પામી પદમની મલીન થયું છે મુખ. શેઠ સવારે ઉઠીઓ, અતી દુષ્ટી થઈ આપ; વનીતા થઈ જે વાંઝણી, માધવને પ્રતાપ. વણીક ગયો તે રાવળે, રાજ કરે પાસ; કુંચી આપી કરોધમાં, વેગે તજ્યો વાસ. માધવ વસે જે ગામમાં અકલતણો એ અંશ ત્યાર મુઘી વાધે નહીં પ્રજા કરે વંશ. ઉદવશ ગામ આપે થશે. જે માધવને જોય; એમ વેહેવારીઓ. રોશ ધણેરે રોય બેઠા રાયસભા કરી, પુછીજયા લોક; ઇશ્વર આણે સાચું કહો, શેઠ સાચો કે ફોક.

જે આવે તે કહે એ વાત. ગામ માંહે તો છે ઉત્પાત; માનની વૈત માધવને મળે તરત ગરભ જોતામાં ગળે, કુંચી જે ઠાઠ ઠામ, દુખ પામે છે બધું ગામ. તમને કોઈ કહી શકતું નણી, લજ્યા લોપી કામની કથી. વહુ દીકરી બેહેનને માત મોહી વનીતા જતે જત; ધરછત્ર કહિએ જેટલાં, વંઝ્યા મન માનની તેટલાં. પ્રજા કોઈ ભી નહી રહે. ભારે દેખ તેતો કેમ સહે; બ્રાહ્મણ ક્ષત્રી પામ્યા શોક, એક ચીત થયા સઉ લોક રધયત સહુકો દાવે અડી, પંદરસેં ત્યાં કુંચી પડી; કળાહળ દીઠું ગામમાં, નીશ ચરચા જોઉં ગામમાં.

દોહરા-મહીપતે મત વીચારીયું, પ્રજા કેમ દુભાય; ખરું મન માન્યા વીના માધવ કયમ કહડાય. માધવ તેડયો મેહેલમાં, કરવા ઓછવ આજ વાર વ્રા એકાદશી કરવું. રૂડુ કાજ રંગ મહેલમાં રાણીઓ, સોનિધ ધર સોંદ સાત. ત્રિયા તેવડે તેવડી બેહેન દીકરી માત. પથરાણાં પથરાવીયાં મલેયાનો તાર. તલ તે ઉપર પાથરયા, નેહે બેસારી નાર. ચકમાં સહુ ચતુરા રહિ રાણી રાજસભાય; માધવવેણુ હાથમાં, ગુણ રૂડેરા ગાય આલાપ કરે અતિ રાગનો ગાયેગુણ શુભ ગીત. વિહંગવળ થઈ વનિતા સહુ, પુરણ વાધી પ્રિત. વિર્ય દ્રાવ વનીતા સહુ, નાની મોટી સરવ; કામાતુર થઈ કામની, મુકયો મનનો ગરવ, પ્રિતે ઓછવ પુરો કરયો, માધવવળીયો ફાસ, રંગ મેહેલ રાજ ગયો, પટમાં રાણી પાસ. આદરથી ઉભા થયાં. ધણિ કામની ધેર; તલ વળગ્યા તણિ તરણે, પગરણમાં પાશેર, અચરત દીઠું અધીપતી, આનો અતિ ઉત્પાત, અરજ કરે આ લોક સહુ, એ વઢે સાની વાત. મહીપત કહે માધવસુ-

ણે, પ્રીતે જાઓ પરદેશ. રખે રહો એક ઘડી, રખે અન્ન નહીં લેશ, દેશવટો આ દેશથી હુકમ હજુરી આજ જાઓ જીવતા આ ઘડી, રખે લોપતા લાજ. વિપ્ર માટે વેળા મળે; લાજ ધણથી લેઉં; અન્ય હોય તો આણી ઘડી, શુભી શેજ દેઉ. ઉઠ ઉઠ તું ઘડી, ઘડીમાં લાવેશ ઘેર; તેથી મહુરત જોઈશમાં, કર પરદેશે પેર. આશિર વાદ દેઉં ઉડીયો, જ્યાં બેઠાં માખાપ, પ્રણામ લેજો એ પુત્રનો, જાઉં આપો આપ. કરે કલ્પાંત ધણું કામની, રીસ ધણેરે હોય; રાજ રૂઢ્યો જે પરેરે, રાખી ન શકે કાય, વેણા જેમ કંથ વળાવે કામની, હેત સંગાથે હાર, તેમ તે નગરની નેહ સંગાથે નાર.

છપો-પુત્ર તણી વિજેગ, તેથી દાવાદળ રૂડો, પુત્ર તણો વિજેગ. તેથી ભલે જગમાં જુડો, પુત્ર તણો વિજેગ, તેથી ડર્યો ભલો સાપે, પુત્ર તણો વિજેગ તેથી તપડું ભલું, તાપે મોહાત ભલુ મરવા તણું, ભલુ જેહેર એ ભોગનું; કરોડ દુઃખ એ શામળ કહે, ધણ પ્રાડું વિજેગનું.

દોહરા-માત તાતા ગુરે ધણ, પલે પગલાં જોય; શ્વાસોશ્વાસથી સોંવરાં, માધવ કહી જે રોય, ગામ તણી જે ગોરડી, હેતે મળી હજર, પનઘટ મળી સઉ માનની. કરે વીલાપ વીચાર માધવરે મુખ તાહરું દમે હમારી દેહ, જીવ રહે કેમ જનમાં, નારી શરસા નેહ, એક કહે એ આંખપર; મોહું મારું મન; માધવ ગયો ગામાંતરે. ઝેર ખરોખર અન્ન. બીજી કહે એ બોલતાં, વાગ્યાં વપુએ બાણ; માધવ ગયો ગામાંતરે, પડે કેમ રહેશે પ્રાણ, ત્રીજી કહે તન ઉપરે; વાડ સકળ શરીર; માધવ ગયો ગામાંતરે અમ્રત કડવાં નીર; ચોથી કહે એણે ચીત હરયું; પરવશ પડીયો પ્રાણ; માધવ ગયો ગામાંતરે; વાત ગમે નહીં વાણ. કોડલક્ષ એમ કામની; કરે વીવીધ વીલાપ; ગુણ માધવના સાંભળે આકંદ અદકુ આપ, મહી ઊપર માધવ તણા; ઉપલાંનીહાળે પુંક, ટોળા વછુટી ઝગલી જેમ રાણી રાયે રૂઠ. ચોપાઇ-વીલાપ કરી બનીતા સહુ વળે, પોતે માધવ પંથે પળે હંડા માંહી ધરે બહુ દુઃખ, તજ્યું દેહનું સઘળું મુખ ધંધર ઉ પર રાખે મન, દુખદોહલા કાઠોડે દન; ત્યાંથી ત્રીશ જોજનજમ રહ્યો. ઉદયસેન રાજ ઘેર ગયો. રહ્યા અમો સરોવરને નીર; દીડી નારી ભરતી નીર; પીવા કાજ રહ્યો જમ કુપ, દીડો ધ્રુવ કો ભારે ભુપ. જળ ભરવા આવતી દાસ, તે ગઈ આપ પોતાને વાસ; રાણી આગળ કુણ માત્ર દમયંતી નળ તેહના દાસ, એવો નર આવ્યો છે વાસ; તેનું બાઈ જે દરશન થાય, સરૂળ જન્મ તેહનો કહેવાય; એવુ દાસીએ જમને કહ્યું. તે રાણીએ સાચું લહ્યું, ચેતાવ્યો પોતાતો રાજ; કહ્યું કરો અમારું કાજ વીંપ એક દીસતો દેહ, સમ્યક પ્રકારે કરીએ શેવ; તેના પગલાં ગામે થશે દુઃખ શોક વ્યાધી સજી જશે; મોકલ્યા રાયે શેવક ત્યાંહ. જમ માધવને ઝાલ્યો ખાંદ, તેડે છે નગરનો ધણી; કરૂણા તુજ ઊપર છે ધણી, આવ્યો ગામમાં માધવ જેમ; નગર લોકે દીડો છે, તેમ. ધંધર આગળ માગે મન. પ્રીતે દેવતાને દે કામ. રાજસભા માધવ આવીયો; ભુ

પત કેરો મન ભાવીયો, વીખે ત્યાં દીધી આશીશ, જીવો રાજ કરોડ વરીશ.

ચોપાઈ—રીઝયો રાજ મન માણિયો; શભા માંહે તેડ આણિયે; રાખ્યો ગામમાં હેતે કરી રહ્યો માધવ તે કામે ઠરિ. નારી નગર તણિ જે નેટ. પુરણુ ગરભ ધરે નહી પેટ; ખટભાસ રહ્યો માધવ જ્યાહરે; કઠિતક એક થયું ત્યારે, પુર પ્રધાન ને રાજ તણે, તેને તે દીલ ઉચાટ ધણે. ગરભ ઉદર રાણીને રહ્યો. વારે હરખે વજીરી થયો પાચ માસે બાંધી રાખડી અખીલ દેવ તણી આંખડી. બાંધ્યા જે તોરણ બારણે, નોતરયા વિપ્ર ભોજન કારણે; માધવ આવ્યો જમ્ખાલાગ વેણા વાહી અજાખ્યો રાગ; તે નારીને ઉપજ્યો નેહ. ધીરજ રાખી શકી નહી દેહ વાંધ્યો વરહને ભોગજ વાળ્યો, જોતાં ગરભ તે ઘડીએ ગળ્યો રંગમાંહી થયો બહુ ભંગ, પ્રલ્લો થયો અદકોતે અંગ રાજ આગળ પટકયું શીથ. રોતા રાડ ધણેરી રીસ, હઠાપણ પણેજ જેવા આ દીખ, રાજદ્વાર રૂખીને રાખ કહાડ્યો વશ પાપીએ પુર નીગમ્યું શરવેનારોનું નુંર; ચઢી રાયને તે વેળારીશ, પગની જવાળા લાગી શીશ. તે વેળા તે તેણી ધણી, કહાડ્યો વન અંતરથી અડી; ઘણા દુખથી રણ રણ રવડ્યો, કામાવંતી નજરી જઈ અડ્યો. કામસેન તેનો રાજન, મહા સતવાદિ તેનું મન; અલખત ધરમાં અણિ અપાર, કટકદળ ગજરથ તો ખાર કામકુડલા ગુણકા રૂપ અકલવંત તે તેજ અનુપ; ઈંદ્રશનથી શ્રાપે પડી, એહ ગામ અવટણે અડી, ઈંદ્ર સભા તણે જે નાથ; તે કરૂણિ કહે સઘળો તાચ, વાળ તે ખત્રીશો લહે. નરત્ય મીત કોડેથી કહે સંગીત વીના તે તાન; ઘણા રામથી ગાએ ગામઃછંદ ભાવના બણે ભેદ, ફરે પુદડી ખાંતે ખેડ. માધવ ગામ મહી જાય છે. રાજદ્વારમાં નરત્ય થાય છે; મચ્યો છેરાજદ્વારે રંગ શામા નાચ કરે વે સંગ. ગાન પાંચમો કહીએ વેદ, એહ વાતમાં નહિ કાંઈ ભેદ; વિવેક તેનો દશમો નીધી, પંદરમી વિદ્યા હઠાપણ વીંધી. સઘ શોક હરે તે નાર. સઘ મેઘ કરે તે વાર; સઘ પાપ રહે તે રામ, સઘ રીસ હરે તે કામ, સઘ શીત હરે તે તાપ, સઘ લુખ હરે અન આપ; સઘ સ્વાસ હરે તે પાન, સવ પ્રિત કરે તે ગાન, પાંચમો વેદ એતો સરવથી, ગાન સમાનકો ગુણિ જન નથી; રંગ રાજસભાને ઠાર, વાળે છે ત્યાં માદલ બહાર, બારતુંલ વાળે તે સાથ, બાર જંગલેતેથી હાથ; વાળં છત્રિસ વાગે સાર, એક એકથી છંદ અપાર.

દોહરો—છત્રિસ વાળં વાજતે, થાય નઉતમ નાદ; માધવ મહિપત બહારથી, શ્રવણે સુણીયા સાદ; પ્રતિહાર પાસે પ્રીતથી, બેઠો તેને દીશ; તાન સાંભળી તેહનું, દોહાળ્યું ત્યાં શીશ; પ્રતિહાર કહે પંડીત મુણે, દેવ કાંલાગ્યુ દુખ, અમરત ગુણકાનું સુણી, મરડ્યુ તમે કાં મુખ. માધવ કહે મેં સુણીયુ. અમરતમાં જે ઝેર; તુટે તાન ત્રિયા તણુ, પ્રીછે નહિ કો પેર. પુરવદીશ એક પરઠવ્યા; માદલ વાહે મોટ; અંશુક હાથે કર નથી, ખરી તાનમાં ખોટ. તોડી નાખે તાનને, દાવાદળ થું દુખ;

મહીપત મુરખ તાહરો, માટે મરડુ મુખ, પ્રતિહાર ગયો પુરવીશે જુગતે જોડયા હાથ વિપ્ર વદયો તો જોડલુ, કહ્યુ શેવકે રાજ સાધ. જોવરાવ્યું જુગતે કરી, પુરવ માદલ કામ; અંગુઠો તેને નહી, નીરખે તેનું નામ. અચરત દીકું અતિ ઘણું, પ્રીતે મોક-લ્યાં પાન; માધવ તેડયો મહિપતે, દધને ઝાઝાં માન માધવ આવ્યો મલપતો, વેણા વાતો વેશ; સભા મધે સોહામણો, પ્રિતે કર્યો પ્રવેશ. નમસ્કાર કર્યો વીપ્રને, સ્નેહે નામ્યુ નીશ; કામસેન શ્રી નૃત્ય અતી દીધી આશીશ.

ચોપાઈ—ગુણ ચતુરાઈ જોયું રૂપ, મોહ પામ્યો નગરીનો ભુખ; ચીત્રામણ લખી હોય જોમ, હરખ્યા સહિ નીરખીને તંમ. ધન્ય ભાગ્ય એ ધરતી તણુ, આવાગમન આ રૂપી તણુ; નીતનીત દરશન કારણે બુધસાગર રાખ્યો ખારણે. સભા મોહેનીત રંગે રમે, જોજન મન ભાવે તે જમે; બધું ગામ નીત દરશન કરે, ભુવતી સહુ દેખી મનઃકરે. સહુને ઉલટ અદકો થાય, રખે વીપ્ર નગરીથી જાય. કામકુંદલાને બહુ નેહ, બહાલો પ્રાણ પોતાનો દેહ. કેટલીક નાર પ્રતીજ્ઞા કરે, માધવ મુખ નીરખી ને જમે; બાધવ મુખ દેખી લે નીર, કેટલીએક ધરે મન ધીર. કેટલીએક અદકો મન કરે, મુખ જોઈ દંતધાવન કરે. કામકુંદલા જણે નાર માધવતો હઠડાનો હાર; માધવ તે પુરો પડ પ્રાણ, માધવવિણ વાગે વરેહ બાણ.

છપો—રાજ રીઝે રીઝ, વીપ્ર રીઝે વીવાએ, સાધુ રીઝે શેવ, નીચ રીઝે ની-લાએ. જ્ઞાની રીઝે જ્ઞાન, માનવ રીઝે માને; ગુણીજન રીઝે રાગ, જયક જન રીઝે દાને, જણ પુરૂષ રીઝે જશે, અદકાં ગુણ અનુપથી; શામળ કહે જો જર જન, રીઝે વરૂણે રૂપથી.

ચોપાઈ—લક્ષણ એવાં જેમાં વસ્યાં, મીત તણાં ત્યાં કારણ કરયાં; કરે એહ લક્ષણનાં કામ, રસીક તો છે તેનું નામ. વમે લક્ષણ ગુણ માધવ દેહ, નરનારી સહુ સાથે નેહ; ચોરાશી આસન જાનનાં ખીજાં ચોરાશી ભાગનાં. તે સરવેના જણ મર-મ, તેર પ્રકારના તેવા ધરમ ખાર પ્રકાર તણી છે બુદ્ધ, સઘળી જણે તેની શુદ્ધ. છએ રાગ છત્રીશ રામણી અલાપ જણે તે આગણી. એક બે ત્રણ ચોતાળાં ગીત, પુરાણ શાસ્ત્ર પાઠ બહુ પ્રીત. પાંગળ ઉપર પ્રીય છે ઘણું, જણે ભાર એ ભાશા તણાં; વિદ્યા ચાતુરીગુણ અનુપ, વશીકરણ કેરૂં તે રૂપ.

છપો—કામકુંદલા તે નાર; લક્ષણ કહીએ શાં તેનાં ચીત્રેણી કરાં ચેન, વસે છે જેના દેહમાં. પરીમલ પુષ્પ સમાન, માન મહામદ માતી; છત્રીશ વાજાં સહીત રાગ છત્રીસે ગાતી. અવર નાર નહીં ઓપમા ધારણુ તો લે આપે ધરા, મદન મં-જરી મીનકા, ઇદ્રતણિ જે અપછરા; નૃત્ય કરે જે નાર, નેહ શુ દેહ નગ નથી અંગ રાગ અતી. સાર, નીરખે રમે મગ નથી; ચર્યા ચોળી તીર, ઓઢણી ઓપીત અપિ ચીત્ર ત્રણે ચરીત્ર, રીઝવે રામા શુભ રંગ, ભમે ભમર બહુ ભાતથી, વનીતા વેષ

વપુ વહે, કળા કરે જે કામનિ;લક્ષણ તેનાં કોઈ નવ લહે. દોહરા-પડદામાંથી પર-વરે, પાછી પડદે જાય; સભા માંહી શાભા ધરે, રીઝે દેખી રાય. એક સમે તે ન્દત્ય કરે, કામકુંદલા નામ; મહીપત માધવ સભા સહુ બેઠા તેણે કામ. છપ્પો-કરે ન્દત્ય જે નાર; સાર શણગાર સજીને અધીક કરે રંગ રાજ; ભામની ભાવ ભજીને, ફરતા પુંદડી છેક, એક ઘોડો મન પેઠો; સ્તન ડાખા સંભેગ, ભોમી ભમર થઈ બેઠો. શરી તે શાભા તણે, શામળ કહે દુખ ખાડીઓ માધવ પુલ તાણ કરી, ગુલીરાયે ઉઠાડી-યો શાભા પામી સુખ, દુખ દેહેથી વાચ્યા અમ્રત અંગે અંગ પત દેખી સુખ પામ્યા અંગ વીચારયું આપ, પેહેલો ભવ સુજ્યો; એ પતી મારો હોય. કોઈ ખીજે નહીં બુજ્યો. પટંતર પડે ગઈ, પાગરણ પહેરી; તે પરવરી; સભાં સહુકો દેખતાં, સાત સલામ કોડે કરી.

દોહરા-માધવ મારો ગરધણી, માધવ સ્વામ; માધવ મારો જીવડો, હું માધવને મામ. માધવ હાર હઈડા તણો, માધવ સ્વામ સખાઈ; ખીજ નરદીન આજથી, માના જયા ભાઈ મોટા તે મારા પીતા, ન્હાના તે મુજ ભાત; માધવ કંથ હું કામ આજ થકીએ વાત. ચોપાઈ-એ ત્રાં વચન વનીતાનાં સુણી ચઢી રીસ રાજતે ધણી; અખળા એ શું કહે અજાણ, બોલ વિચારીને તું વાણ. જાત ગુણકાની તાહરિ, ખાય નીત વરતી માહરિ; કરે વખાણ માધવનાં ધણાં, એ લક્ષણ નહિ હાપણ તણા કરે પ્રતિજ્ઞા ગુણકા સુણી, અભાવ મારો માધવ ધણી; કરેડ પ્રતિજ્ઞા કરેછુ આપ; ત મો સહુ મારા ભાઈ બાપ, મુગટ માધવ માથાનો શીશ, ચડી રાયને મુણતાં રીસ.

છપ્પો-ન હોય કાગ પવિત્ર. મિત્રસાની નહીં કોનો દુત ન હોય સત્યવંત, બુખો નાહ તે માંહેનો, ન હોય નપુશક સુર નહોય અનાથે; ત્રેપત ન હોય સ્ત્રી કામ, દાન ન હોય સુમ હાથે. જોરાવરી જશહોય નહીં. કહે શામળ કહુછુ કથી, મહીપત મીત્રમનશા સિધિ. સ્વપ્ન માંહે સુણ્યો નથી. ચોપાઈ-રાય કહે કહયું તે કીજીએ, માધવને શુણીએ દીજીએ રખે વાત કરો કે રૂડી, દોને શુણીએ આની ઘડી; રાજાએ ત્યાં બોલજ કહયો; હાહાકાર નગરમાં થયો. માધવ મહુરત મનોહર ધણિ ક્યમ હત્યાકરશે તે તણી, અતી શે રૂપ ગુણ જેમાં હોય, જેખમ જીવ તણું તે જાય; પ્રધાને જઈ બેડયા હાથ, બોલ્યો તે રાજાને સાથ, એ માધવ જાતે છે બ્રહ્મ, કેમ કરીયે કુડુ કરમ. કહયું એક માંડ કીજી-એ, એને દેશવટો દીજીએ; તેને તો ઝાલ્યો છે બાહ્ય, ફેરવ્યો બધા નગર માંહ, જેકો એને પાયે નીર, રાય કરે શતખંડ શરીર; કરે લોક સહુ હાહાકાર માધવ કાઢી મુકયો બહાર. દોહરા-કલ્પાંત કરે કામ કુંડલા, રણે હઈડું કે હાથ માધવમાં મુજ મન વસે, સુરજ કરે મુજ સાથ. માધવ આલ્યો હે સખી, કેમ રાખુ મન ધીર, સેજે સુતાં સુખ નહિ, સઘડી માંહ શરીર; જે દેશે માધવ ગયો, ત્યાંનો આવે વાય, અડે લહેર મુજ દેહમાં, સંજળ જન્મ મારો થાય.

ચોપાઈ-રામા વિલાપ કરીને રહયા. મુઠ્ઠી આશ નીરાસજ થયા, માધવ આલ્યો પ્રોટે પંથ. કામ કુંડલા લાગી અંત. અહરનીશ ધ્યાન રાખે તે રૂદે, વનીતા વનીતા વાણી વદે; સુતાં બેસતાં કામ, જપ માળા નારીનું નામ, જમતાં રમતાં પીતાં નીર, કામ કુંડલા ધારણ વિર, શ્વાસો શ્વાસ દમોદમ દામ, જપે નામ કરે તે કામ. રાગ અલાપી વેણાવાય, ગુણ ગુણકા કેરા મુખ ગાય, સુતાં જગતાં જમતા માંહ, દેખે કામ કુંડલા મનમાંહ, હેતે આકુળ વ્યાકુળ થાય ફરતો નર ઉજેણી જય અધરમ અન્યા કો નવ કરે; આણુ રાય વિક્રમની ફરે, દેશમાંહે નહીકો દુખી, સકળ લોક સંપત્તિ છે સુખી, દહાડે ફરતો વેણા તાય, રાતે પોડે ડેરા માંહ; હરસીદ્ધનું ડેર છે જ્યાંહ, રાતે આવી પહોડે ત્યાંહ; કાચું કોરું નિત્યે ખાય, આખો દીન રડવડતો જાય. કોઈથી ક્ષતકરે નહિ. તે નારી સાથ વાંચ્યો નેહ, મુવે રાત દેહરે જ્યાહરે, લખે કવિત લીતે તાહરે. છપ્પો-હવે કહો ક્યાં જાઉ, રહુ જઈ કોની પાસે, કો આગળ કહુ દુઃખ જીવું તે કેની આશે. જઈ કહુ કોની શરણ મરણ, કયમપ્રીતે પામું, કેમ ગમાવું દિશ. શીશ કોને જઈ નામુ; વરેહ વિછોહ વીનતા તણા, જાણુરામ કહુ કથી માધવ કહે તે ક્યાં મળે, અવનીપર નારી નથી.

ચોપાઈ-એવો ધાવ લખ્યો તે રાત, પંથ ઉઠી આલ્યો પ્રભાત; વિકરમરાય પુજ કારણે, આવ્યો હરસીદ્ધને બારણે; પેઠો દેરા માંહે જેમ દિકા અક્ષર લખીયા તેમ; વાંચી જેવા મહીપત મુખી; આવ્યો દેશમાંહે કો દુખી, ખીજ દીવસની રહેણી મધ માધવ ડરે સુતો જઈ, ભામનીભામની મુખથી ભણે; વળી ધાવ ખીજે એક લખે.

છપ્પો-નથી ઇલાં નળરાય, જેહને વિત્યું વાને દમયંતિ વિછોહ પડ્યો દીને બહુ રાતે. નથી ગઉતમ આ ગોર પર દુખીની જે જાણે, અહલ્યા આવીન સ્નેહ, દેહ દુખ અદકું આણે; વનીતા વીરહ વીછોહનો દુખ દાવાનળથી ઘણો; શામળ કહે માધવ દુખી, ટાલણુહારકો તે તણો.

ચોપાઈ-ખીજે દીવસ નરપ વીકરમ જાય, લખી ગયાછે લીતે કોય; વીનતા વરેહ થકી છે દુખી, કરશે તાતા હરસીદ્ધ સુખી; ત્રીજે દીવસ લખ્યો જઈ આંકઅરે કરમ વિધાતા વાંક. વળી ધાવ દાય વાંચીયો, તેણું દુખ દલમાં સાચીયો. વછોહ પડ્યો દીનશ છે આજ. કરે હરસીદ્ધ એનું કાજ, દીવસ ચાર થયા જ્યાહરે, ફરી ધાવ લખ્યો તાહરે; વીકરમસેને વાંચ્યું તે વ્રત, તોલ પાલણું તેનું તરત નારી નર વીછોહી એહ, ઇશ્વર મુખ કરશે એ દેહ. મયો વિપ્ર દેરે વિશેક, લખ્યો ધાવ અક્ષરત્યાં એક. છપ્પો-આપે કંઈ અનદાન, દાણી ઘણો દાને સુકાવે; બધિ છોડણ બહુ લક્ષ. સાચથી તદત ચુકાવે; કંઈ આપે ધરબાર. નાર પરણાવે પ્રીતે; આપે દાન રાજ કરાવે રીતે; કાયા કપડા કંચની, આપે કોડ એવા કથી વીછોહ તાણી જેવેદના ટાળે જે કો નર નથી.

ચોપાધ-એવો એણે લખીયો પત્ર તે રાજાએ વાંચ્યો તરત; મહાવરેહનો ભરીયો. આ વીચો, દુખ તણો અરણુવ લાવીયો; એ મેં દેખી કેમ ખમાય એહ પુરૂષ કેમ પેદા થાય; એવી મન વીચારી પેર, ગયો રાય પોતાને પેર નીશાસમે માધવ ત્યાં હરસીદને ડેરે જઈ રહ્યો; તે વેળા બધુ દાઝવું તન. ક્રીધુ મરવા ઉપર મન, આપઘાતકરીને મરૂં ભારે વીરહ કયમ હઠડે ધરૂં એમ કહી ચાલ્યો પ્રભાત. તે જાણી રાજાએ વાત હવે દુખ એ નીસ્યે મરે, તે હત્યા મારે શીર ઠરે. આજ ભાગુ હું એની હુખ, એને દુખે ધણુ મુજ દુખ. અદ્રષ્ટ થઈ ડેરામાં રહ્યો, મંદીર તે રાજા નવ ગયો, પડી રાત તે દીન જ્યાહરે, પહેરે માધવ આઠ્યો તાહરે, જોયું માધવ કેરૂં રૂપ ચકિત થયો કોભારે હુખ. શરણુ આપ આઠ્યો છે કામ; ફરી અવતાર ધર્યો છે રામ; કેમ દમ્યંતી નર જે હોય; એમ વીચારી જુગતે જોય. અદ્રષ્ટ થકો નૃપ આપે એમ, જુએ ચાતુરી તેનાં એન પછે વેણુ લીધી હાથમાં, કરી નૃત્ય સ્વયે સાથમાં રાગઅલાપે સ્વાએ સરવ રાજાએ મુક્યો મન ગરવ. ન હોય માનવીએ કો દેવ, કરૂં સરવથા એની શેવ, જોઉં પ્રભાત એ ક્યાં જાય જોશો ઉપાય તે શું ખાય છે, શા આચરે છે એ કરમ કરે, પાપ કે ધાએ ધરમ, સ્ત્રી ધરની કે છે પારકી. જોઉં ચરચા એની જરકી, મધરાતે માધવ નાંદ્રા કરી; રહ્યો રાય ડેરામાં ઠરી; ઘડીએ સ્વાસે સ્વાસ. માધવ મુકે છે નિશ્વાસ તીમેખ કરાર કરી નવ સુએ; ચરીત રાજા દ્રષ્ટે જુએ પ્રાતસકાળ સમે પરવ ર્યો નીશ ચરચાનરપતે નીસર્યો ક્ષીપ્રામાં જઈ ક્રીધુ સ્નાન, ધરયું આપ ઇશ્વરનું ધ્યાન વેણુવાય નગરમાં ફરે, કામની કામની મુખથી કરે; કાચોલોટ માગીલે લીધ, પ્રાસ પારણું તેનું ક્રીધ. ગઈ નિશા જેમ એક જપ હોય, ગયો ડેરે હરશીધને ઠોર; વેણુ વાહી નૃત્યજ કરી, સુતો સ્થાનકે તે ઠરી. રાતે દીપક કરી છે જોત, જાણે રવી તણો ઉદયોત ઝંખનામાં બોલ્યો તે ઠામ લીધ કામ કુંડલનું નામ રાજા સમજ્યો તેની રીત; દીસે ગુણકા સાથે પ્રીત, એ જાતે દીસે છે બ્રહ્મ. એ વાતે ક્રીયો છે ધરમરાજ જઈને બેઠો પાસ, ત્યાં પેલે મુક્યો નીશ્વાસ; હઠડા ઉપર મુક્યો હાથ, ઉઠ્યો ઝખકી બોલ્યો સાથ, કામકુંડલા મળે જો આજ, તો તો સરે અમારૂં કાજ. દોહરા-વીક્રમ કહે છે વીપ્ર સુણ, અકલ થયો છે અજાણ; જાત દીસે છે વીપ્રની, ગુણકા શું બાંધ્યો પ્રાણ શીશીખ તુજને કહુ, ડાહ્યો દીસે છે માટ, ગુણરૂપ દીસે ધણું. તેમાં ઉઠી વાટ લજે નીત્યતું ભામની, જેહ નરકની ખાણ; ગુણકામાંહી ગુણ કશે, જુગત કરિને જાણ.

ચોપાધ-ભારે વચન બોલ્યો એમ હુખ રાજા તેજ દીઠું શુભ રૂપ; તે પ્રત્યે માધવ બોલ્યો આપ મનનો પડદો બોલ્યો, ન હોય. ગુણકા એતો આધાર હેતે હું શે હઠડાનો હાર રાજાએ જાણી તે રીત. પુરણ પ્રેમદા સાથે પ્રીત. ને નારી દીઠી એ ઠરે નહીં તો એ વણુજીટે મરે. રાયે તેને ભીડ્યો રૂદે. અમ્રત વચન વદનથી વદે, આજ્ઞા છે હરસીદની તને, માંડી વાત કહે નહીં મમે. જન્મ થકી સુખ દુખજ જેહ. આજ

દાન મુધિ કહો તેહ; કહે માધવ સાંભળરે વીર, નહી ખોઉ હું માઈ નીર. તમને દુઃખ કહે શું થાય. પાણી મુજ પરીયાનું જાય, તે તમથી ન ભાગે દુઃખ તો શાને કહું મારે મુખ પ્રથમ કહે ભાઈ તારું નામ, તું તે કેમ આવ્યો આ ઠામ; પછે કરી જાણિ તેતો તોલ ઘટે તેવા કહું બે બોલ, ધારણુ રાખી બોલ્યો ધિર, હું તે રાય વીકરમવડ વીર; ધાવ લખ્યો તરો નીરખીયો. પ્રાકમ તેનો મેં પરખીયો. દિવસ આજ થકી છે આઠ રાત દિવસ નીરખું છું ઠાક; અન્ન નીદ્રા ગુણ તણ, ફરં પુઠં તારી હું તણ આવ્યો આજ માગ્યું આપવા. દુખ સંકટ તારાં કાપવા; હરખ્યો બ્રાહ્મણમન ઉલ્લાસ, ઉઠી દીધો આશીરવાદ, આશીશ વીપ્રની વીકરમે મુણિ, હરખ્યો આપ ઉજેણી; મહારાજ વાત માડીને કરો, પ્રોઢા દુઃખ પ્રીતે પરહરો કહે માધવ સાંભળરે રાય, દુખ તણો જે દુઃગર થાય, શીવ વીરખથી પેદા થયો. તેદહડે નર નાળા માં રહ્યો. પરહુ દુખ તણી શી પેર ઉછર્યો એક વીપ્રને ઘેર; વેરી રૂપે આવ્યું રૂપ, ખીજ વેરણુ અકળ અનુપ. ઈંદ્ર આપે પડી અપ્સરા, પાધાણુ પુતળી થઈને, ધરા; રમતાં પરણાવીયાં, સજવન સેજે આવીયા; તેને પુછી લીધાપાર, લેઈ મઘ ઈંદ્રપુર ઠાર; ઈંદ્રે ઓળખીયો તે આપ. દીધો બેઉ જણાને આપ કામ કુંદલા ગુણકા થઈ, કામસેન નગરમાં રહી; વનીતા કરો થયો વીજેગ પામ્યો રૂપ અદકરો ભોગ નગરશે ઠની સ્ત્રીને મળ્યો, ગરભ તેહ નારીનો ગળ્યો કોપ ધણો. રાજાએ કીધ, દેશ થકી દેશવટો દીધ. ભુટો દેશ ત્યાંથી ભાવીયો, ઉદયપુટી નગરી આવીયો; ઉદય સંગ તેનો રાજન, રાખ્યો ધણું દેઈને માન. પુંડરીક પ્રધાન છે તે તણો સ્ત્રી સાથે નેહ તેને ધણો; એક દિવસ મળ્યાં હું વરત. ગળ્યો ગરભ તણીને તરત, ત્યાંથી કાઢ્યો કપ્ટે ધણે, આવ્યો ગામ કામસેન તણે; રાગ પરીક્ષા કારણ લહું, ધણું હેતરાજનું થયું. રાખ્યો હેત કરીને ત્યાંહ. કામકુંદલા ગુણકા ઘર માંહ; નાચે નગન સરૂપે તેહ. દેખી નશકયો તેની દેહ એક દિવસ ન્હાત્યે નાચતી, રીજે સભા દેખી રતી; સ્તન ઉપર તે ભમરો ડશે, કામની કેરી કાયા કશે, તે નરને મેતો નરખીયો, ઉડાડ્યો પ્રીતે પરખીયો, તે નવ જાણે ખીજુ કોય, જ્ઞાન ધણું ગુણકામાં હોય, પુરવ વાત પ્રીછે તે ધણી જાણ્યો પ્રીતે પોતાનો ધણિ; ગુણ દેખી તેને મન ગમી, નારી નેહ ધણાથી નમી તન મન ધન સોંપ્યું મુજ આપ કહ્યા સહુ ભાઈને બાપ; કોપ્યો રાજ શું કહું તુને, તે શુળી દેતો તો મુને, પ્રધાન રૂડાને પરતાપ, મુકયો જીવતો આપોઆપ; ધણા દિવસ દુખે રડ વડ્યો, આવી નગર ઉજેણી ચડ્યો પછે વીત્યું મુજને જટલું, તે મહીપત જાણે તેટલું; રાજ આગળ કારણ કહયું, સાગર દુખ બ્રાહ્મણનું લહયું, હે પ્રિતને ઉલટ ભેર, મહીપતે માધવ તેડ્યો; ધેર; હરશીદ્ધ પ્રતાપે દુઃખજ ગયું, જાણ કામ નીચે તુજ થયું અમર અહારજ માંડ્યો અંન. અમરતવાણી રીજ્યું માન; અમરત વચને વરસ્યો મેહ, અમરત સરખી દીધી દેહ. પ્રાતસકાળ થયો જ્યાહરે; ન્હાવત

નેહે ઉઠ્યો ત્યાહરે.

દોહરા-હલાહલ કરી હજુરની, તેડયા રીઝે રાય; કામશેન કામાવતી જરૂરપણે ત્યાં જાય. કામકુંદલા કામની, નગર તમારા માંહ;રથ બેસારી રાયજી, મોકલી દેજે આંહ હલહલ કરિ હવટારડા, કામાવતીશે જાય;સભા શમીપે આવીયો;જહાં કામસે નરાયકરમાં આગળ આપીઓ મુખથી કહી શુભ વાણુ; કામશેન કોધેભરયો જુગત ભલેરી જાણુ એ માધવ ઉજેણુમાંનિકળ્યો વિકરમરાય.જીવતીને જોરે કરિ અહીથી શુ લેઇ જાય વીકરમ આગળ કહો વણિ, જોરાવરિ એ જાણુ, આપું નહી એ નારતે, જ્યાં સુધી ઘટ પ્રાણુ કહે હલકાસ રાય સુણુ જોર હોય તો જગ, નગર જગર તારૂ થશે, જ નહિ લાગે પાગ. ઉજેણુ જાણિને આવિયો, તેણે કહ્યો તેતરત માંડીને મહિમા કહ્યો, વિક્રમ આગળ વરત, દેશે હુંડી ફેરવી,વગડાવ્યાનિશાન,કા મસેન પર કોપીયો, વીક્રમ વીર સુજાણુ; વીટયું નગર જઇ વેગળે યુદ્ધ મંડાણુજેર; સાથીરણુ બહુ રાવળા, વળ્યો નીશાણુ ઠોર. અગીયાર શહસ્ત્ર અવની પરે. રોળાણુ કંઈ રાંક, નગર નાયક થયો આકળો, આંચો આટે આંક. એકમાસ એમઅવનવું થયું યુદ્ધ અપાર; ગામ બેળાવા માંડીયું મોકમ પામ્યો મારા, હાથ બાંધી હજુરથી દાંતે તરણુ લીધ; આવીક્રમ આગળે, પ્રમાણુ કોટીધા કીધ; બાહે ગ્રહી બેસારિયો શિશ ફેરવ્યો હાથ. શા માટે સમજ્યો નહિ, જવ કહાંયું શેવક સાથ.કામકુંદલાના ટણી આણુ હજુરી આજ, નહિતો તુજ મળ્યાતણી, લેશ રહે નહા લાજ, પરવત તેડયા નગરમાં ઉતરયા જઇને મહેલ; કારી ચાકરી ચીતશો, તોલ ઘટે જેમ ટેહેલ પ્રીત ધરી પાસે રહ્યો, બેઠા જઇ એકાંત; પોતાના મનડાતણી, ભાગી સઘળીઆંત ગુણકા ઘર મારા તણી, વિપ્ર વિદેશી વેશ; રૂડો જાણી,રાખીયો દલ ઝાઝાથી દેશ. હુરથી નાંખી બ્રાહ્મણે, વશ કીધી એ નાર, તે અપાવો એહને, એ ક્યાંનો બહેવાર.

ચોપાઇ-કામસેન સાંભળ તું વાત,ખરી કહુછુ તુજને ખ્યાત; સાચુતો સગપણુ છે એહ, જીવ એકને એ બે દેહ. એક આગળ જો એકજ મરે, બીજો જીવ પલક નવ ધરે;સાચાં સગપણુ કેરી પ્રીત,તેની તું નવ જાણે રત;કસ્તનસ્વધામ ગયાજહરે ગોપીએ ખબર જાણિ વાહરે; કાને સાંભળ્યું વાયક વ્રત,ગળી ગઇ તે વેળા તરત; ધરની પરણી નારી આપ, રહી જીવત માને બાપ; તન ગોપીતણું જેટલુ. ગોપી-ચંદન તેનું તેટલું; તેથી એ મન પ્રીતજ ઘણી, કામશેન એ વાણી સુણી, કપટ એક અણુ સમજે કરયું, અધરમ ઘણુ તેણે આચરયું; કરયું કારમુ માધવ શીશ. કામકુંદલા તેડે દિશ, વસ આલુપણુ ઓપીત આશ, મુકયું પ્રેમદા કેરો પાસ; દિહુ મુસ્તક માધવ તણુ કામા દુખ પામી મન ઘણુ. લાગી લેહેર મુરછા થઇ તરત, માનની કાણુમાં પામી મરત, બધા ગામમાં લાતજ થઈ, કામકુંદલા વિરહે મુઠ; હાલે શાણુ હીહ જેમ, કહયું રાય વીક્રમસેને તેમ;વિકરમસેને સાંભળી વાંત, એતો

ઝાઝા હુએ ઊત્પાત; ખરી ખખર માધવને લેઈ તારે વીરહે કામા મુઠ્ઠા, બ્રહ્માંડ પ્રાણ ચઢાવીયો વરત, મુરછા આવી પામ્યો મરત, ઊત્પાન વરતયો પાધે ગામ, લાગી સુરણ ઠમો ઠામ. શુભ સત્યવાદિ વીકરમ વીર. તજ્યુ આપે પોતે અન નીર. પ રઘુભલંજન હું કહેવાડો, શુ મોડુ લેઈ મંદીર જાડો, અવતાર ભઠ પડ્યો આદીશ, બે હત્યા બેડી મુજ શીશ, જાડો ક્યાં રહુ ક્યાં નેહ, એ બે તેમ ત્રીજી મુજ દેહ; પાસે પહોડયા નરને નાર; શીવદહેરા કેરે દરબાર. જોર જોરે આચારણુ તે જન જાએ તેને શરણુ; શિવને સ્થાનક કુંડળ કર્યો, આપ રાય પોતે પરવર્યો અગ્નિ તણી તો જવાળા કરી, પત્રદેથ સામગ્રી ભરી. સહસ્રી નામનો માંડયો હોમ, મગન કંઠ તે આલ્યો બ્યોમ, કહાડયુ ખડગ કાયા કાપવા, આહુતિ ચડીને આપવા; હાથ હાથથી કાપે અંગ, આપે આહુતી અગ્નિ સંગ, થોડે થોડે હોમ્યું સરવ, મેલ્યો મનમાંહેથી ગરવ; પુરણાહુતી કરે તે દીશ, ખરમપતને માંડયું શીશ. જે જન પુન્ય પરમારથ કરે, તેતર વણુ ખુટે કેમ મરે, જે આખર તરે નહીં ધરમ, કોણુ કરે પછે રૂડા કરમ, ઝાઝુલય માન્ય જોગ માયા જોહ, સાજો કીધો રાયનો દેહ. માગ માગ મોટા રાજન, પ્રિત થકી હું છું પ્રસન્ન માતા માગુ તે મન ધરોં એ બેની મુરછા પરહરો; સજવન એ બે થાય. એવો કાંઈક કરો ઊપાય.

છપો—મુરખ જડ જન હોય, કોય દીન વીદ્યા પામે નીરધન જરૂર બળ રાંક વેદના ધનની વામે, ઊઠંસરણે બેહવાન, કોય દીન વાસ વસાવે; કોટીંવજ કહેવાય, દીન કરજ કહાવે. વંઝા પુત્ર હોય દિન જણે પામી સ્વરગ પામે કદી શામળ કહે સંસારસાં, મુઆ કો જન જીવ્યા નથી.

ચોપાઈ—રાજ કહે નવ જીવે એહ, તો નવ ધરાવો મારો દેહ; કહે હરસીદ્ધ સાંભળરે વીર, રાખો આપ રૂદેમાં ધીર, મોહાસ્નેહની લાગી આંચ, પ્રાણ પડમાં ર હેશે દીન પાંચ; અણુસમજે બાળે એહને, હત્યા શીર બેસે તેહને. પરવડીએ વૈતાળજ પેર, શેષ નામ પાતાળે ઘેર. અમરતરૂપી અંજન આજ, આવેતો સરે તુજ કાજ મયો વીર પાતાળ પ્રવેશ વાયુરૂપ વારજ નહીં. લેશ, સહસ્ર જીભ તણો જ્યાંઘણી સ્તુતી કરી જઈ તે નર તણી માત રરસીધ તણે પ્રતાપ, આ સ્થાનક આવ્યો છું આપ, દુખભંજન વિકરમ નર દીશ બે હત્યા બેડી તે શીશ પરમારથ તણે કારણે, બળતો હતો શક્તી બારણે, વચન દધ ઉઠાડ્યો તરત નહીંતો મહીપતી પામતો તરત માટે અમરત અંજન આપ તેહ તણાં કમીકલ કાપ; પરમારથ મુણાં નામજ હસ્યો, રૂદે બોલતે વેળા વસ્યો, આપ્યું અંજન હેતે કરી. આવ્યો વીર તો પાછો ફરી કરી વાત વીકરમને સાથ. અમરત અંજન આપ્યુ આ દેહ, બેસારથા મુખપાલે કુખ, તેડી આવ્યો ઉજેણી ગામ; મંડપ શોભા રૂડી મચી કરી હેમ કળસની રચી, જેમ પોતાના પરણે પુત્ર. તેની શોભા કીધી મુત્ર; આપ્યાં ગરથને ગોડલાં, ગંગાજળ

ભદરા બતીક બેડલાં, મોંઘા આપ્યા મુકતાઈળ હાર બીજે માતે સૌ અપરમખાર,
વરત્યાં ચાર મંગળ જ્યાહરે, અષ્ટમાં દાન આપ્યાં ત્યાહરે.

દોહરા-કુંદલી વાગ્યાં દેવનાં, જેમ હુઓ જેજેકાર; મેળો કીધો મહીપતી, તે
નરને તે નાર, ગજ ઉપર વાહન કર્યું, વજર વોળાવા કાજ; માધવ વિપ્ર ને મ-
હીપતે, સોંપ્યું ત્યાંતું રાજ, રત્ન અમુલ્ય અતી ઘણાં, સોંપ્યા ઘણા, ઘર મુત્ર
માધવ વિપ્ર તણા હુઆ પાંચ પ્રતાપીક પુત્ર. એક વીપ્રને કારણે, એવા કરયાંઉપાય
એવો દુઃખભંજન અતી. સાંભળ ભોજ ભટ રાય એવા પુન્ય જાણ પ્રાકમ કરો;
પરકાજે દે પ્રાણ; એ શિદાસન તે ખેસશે, જે સાહશીક સય સુખણ પ્રાકરમ કરયાં;
જે પુતળી, વિકરમસેન વિખાણ; પંડિત કાળીદાસ માધમે પ્રિતે લખ્યાં પુરાણત્રી
ગુજરગુણ આગળો, અધીક જ્યા ઉલાદ, ભાગ્યશાળી ભાવિક ભક્તા, આદે અન-
દાવાદ શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ વેગનપુરમાં વાસ; તેને પ્રસન્ન થઈ સરસ્વતી,
પ્રાંત ઘણેરી પાશં, સચ્ચશુભ, શ્રી ગોડ મહાવરે સ્વર ધામ; શામળાજી સુત તંહનો
નીરમળ રૂઢુ નામ કહે પુતળી ભોજ સુણ એવો દુખભંજન રાય; એવાં પ્રાકમ જો
કરો તો ધરો શીદાસન પાય, એમ કહીને પુતળી આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા
પુરણ થઈ, કહે કવી શામળદાસ બ્રાહ્મણ ભાટ ચારણ સહુ, કવી કહે રહુ કરજેડ;
શામળભટ કહે સૌ ખોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૭ મી લક્ષ્મણની.

તરણ નામની સતાવીસમી પુતળી બોલે છે ને વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

ચોપાઈ-શારદાને નામું શીશ, આરાધુ ઉમીયાપત ઇસ, ખેટી ખડુ ગુણબ્રાહ્મણ
તણી, મોટમ મતી તણીજ મણી દેવી તું મોટી દાતાર, ભાર વિદ્યાની ભંડાર; ક-
રૂણા વાસ રસનાએ કરો, ભંડાર ખુદિ તણા મન ધરો, અકલ અખુટ તું આપ અ-
નુપ, રાજ રાજેશ્રી રાજસરૂપ; વિશ્વ જનેતા વિદ્યા નામ, ધરમ શકળ કેરું તું ધામ,
મયા કરે તું મોટી માત, વાણીવર દેજે વિક્ષાત; ગુણ સાગર ગરૂવણ ઘણી, ત-
નયા ત્રિલોક સરજી તણી; મન ઇચ્છા મોટી માહરે, આંખે શરણમાં હું તાહરે. દયા
દિન જાણી દીજીએ, કલ્યાણી કરૂણા કીજીએ; વિદ્યા તણે વિવેક વિલાસ, પંડિત
બેઠા રહે નિત્ય પાસ; શુભ વાતની દે કોઈ શાખ; પતક એકમાં પામે લાખ. જો
ભંડારી પાછો ફરે. હુકમ લાખ અડીનો કરો; ફરે કોટીધા એવા કામ, ખમણ ભોજ
પડાવ્યું નામ, કવી જાચકના પુરે કોડ. આલોક નહીં તેને જોડ; ધ્યાન શાયંકાળ પ્ર-
ભાત, અદનિશા વિદ્યાની વાત, અધીક પુન્યની તેને આશ, હેતે સોદાસન આવ્યું
હાથ, લાંબો ક્ષાયક લક્ષણ લીધ. કોટી પ્રકારે કરૂણા કીધ; ગામ ભોજત કરાવ્યું

ધણું, અતોલ પુન્ય કહુ તે તણુ કૃષ્ણ કૃષ્ણ સ્મરણ તેં કરયું, ધ્યાન ઇશ્વરનું મન-
માં ધરયું, આશન સ્પર્શ કરે જેટલે, તરણી નામ બોલી છેટલે, રખે બેસો આશન
એ રાય, એ બેઠેથી સુખ નહીં જાય ભણું આહે તો ન કરીશ ભોગ; રૂડા છે પણ
થાશેરોડા પગ ખેંચીને રહયો, એક બોલ તે પ્રત્યે કહયો; શામાટે ના કહો છો તમે, શે
નવ બેશી સકીએ અમા. ત્યારે તે બોલો તરણી થાલ; તરણી કાં બોલે છે આળ;
વિક્રમસેન ઉજેણી ધણી આણ એક છતરે તાણી, જીવ્યા ત્યારે ક્રીધા પ્રાક્રમ, નવ
ખંડે શુભ ક્રીધું નામ, તે માટે જો તેવા થાવ, એ સિંહામન ધરજો પાવ. ત્યારે નર-
પત ત્રણે નમ્યો, ઘણો બોલ તરો મુજ ગમ્યો, તેને કેવું પ્રાક્રમ કરયું, મિશ્નુકને
કેમ અભરે ભરયું, સકળ પ્રજા કેમ પામી સુખ; કેમ ટાળ્યા દુનિયાના દુખ, નિર્મ-
ળ વાત કહોજ નેહ, તોલ વાત કહોને તેહ. ધરં તો તેવા થાઉં, નહીં તો બેઠો
ગુણજ ગાઉ ગુણસાગર આ માળવ દેશ, પાપ તણો જ્યાં નહીં પ્રવેશ નગર ઉજેણી
અતિ અતુપ; ભારે હુપત વિક્રમ હુખ; ઘેર ઘેર શદ્દામત સંગ. પવિત્ર પુખ શીવ-
ના લીંગ, મહીમા ઠાકોર દ્વાર તણા, ગોવીંદના મુણ ગાએ ધણા; ચાતુર નારી ચાતુ
ર લોક, સહજ મારગ કોઈને નહીં શોટ. ઘેર ઘેર ગંગાજળ ગોડલા; ઘડ બણે લંકા
ટોડલા, ઈંદ્રપુરી આકારે લખી, સકળ દેશ માંહે છે મુખી; ચાંચરૂ દેવ્યા ત્યાં હરશીધ
વાળાં વાળે ત્યાં વિધવિધ. અહનીસ સહુને આણુંદ, પદમણી વિનાના વ્રંદ, ચંપક
વરણાં સઉને ચીર, નીમળ ક્ષીપ્રા કેરાં નીર. અહીં નવો અધીપતનો ઈંદ્ર, તારા
મંડલમાં જેમ ચંદ્ર; વરીષ્ઠ ગઉતમ જેવા રૂપી વેદ વન બોલી તે મુખી. વણીક સ
ઘળા શેઠ સગાળ, દેશ માંહે નહીં દુકાળ, વધતાળ સરખા ભારે ભાટ, ચારણ ચતુર
વખાણે વાટ. એવી વરણ અઢારે વાસ, તેજ પુજ પુરણ પ્રકાશ; વણવાડી તરવરની
છાંચ, ખીટ્યા કમળ સરોવર માંહ શોભા બણે સ્વરગ તણી, ધરમ ધોરધર અધી-
પત ધણી; આણુ ધરમ તણી જ્યાં ફરે, વીધન કોઈ ત્યાં નવ કરે. રાજ કરે
રાજ એ રીત, પ્રજા ઉપર અદકી પ્રીત એણે કામ કરયાંતાં બહુ, મુદામાંથી મુઠી
કહું; ભારે સરોવર ખીંદુ એક, વાતક કહું એ રીતે વિવેક, કહું એક સમાની
વાત, બધે દેશ એની વિકાત.

દોહરા-સિંધ દેશ શીરોમણી, મીઠા જ્યાં મેહેરાણુ; રાજ શગ રાજ વડો; સકળ
કળા સુજણ. નગરશેઠ એક નગરમાં, ઉતમચંદ અહીંનામ; વેપારી ભારે ત્યાંહાં,
મહીપત કેરાં માન. પુત્ર ચાર તે પાટવી, એક એકથી સાર; એક સતબુદ્ધી શહસ્રધા
એક લક્ષ બુધી અપાર. કરોડ બુદ્ધી ચોથો કહું, એ ચારના નામ પાળે તાતની
આજ્ઞા. કરે પુણ્યના કામ, અલખત ઘેર અતિ ઘણી, ગરથ ઘણેરો આથ, ચાર પુત્ર
કરે ચાકરી, દ્રવ્ય પોતાને હાથ; વાડ દિવસ તો વહી ગયા, અલખત કરતાં આપ.
નમર શેઠ દુખીયો પડયો, પ્રાંઠ કેરે પ્રતાપ; ચાર પુત્ર જે ચતુર છે, તે કહીએ વાત.

અમને કહો કંઈ આગતા, વચન પાળીએ તાત. મૃત્યુ સુજે છે મુજને, સત કહું છું
સાર; દેવલોક વિશે જશો આજ થકી દીનચાર એક એક પુત્રવાસો રહો, રક્ષા કા-
રણ ધેર. બાકી ઠેકાણે સુવે, ઘણા હેતથી ધેર ઘરમાં ગરથ ઘણા ભરથો ધાન આદે
જે દ્રવ્ય; તે સરવે હુટાવજે, માલ ખળના સરવ; અગોર છે ચોરડો, શોભાનઉતમ
સાર; તે મધે મેં મુકીયાં, રતન અમુલ્ય ચાર. ચારે ભાગે વહેંચજે, લેજે તે એક
અદક; ઓછું નથી, વાણી મુલ વીવેક.

ચોપાઈ-ઓહ્યા તાતજી તેણે દીશ, સુત્ર પુત્ર ચેતાવ્યું શીશ; અકેક દાહડો સડિ
સંચર, શેવા તાતનીરૂડી કરો; દિવસ ચાર થયા છે નેટ, સ્વરગ લોક પધારો શેક.
ઉત્તર કામથી કીધ, માલ સકળ હુટાવી દીધ કરોડ પતીના જેવી રીત, ખરચ્યો
દ્રવ્ય તે પુરાણ પ્રીત, મનસા સીધ થયો એક માસ, મળ્યા પ્રીતથી ચરેચારે પાસ.
ઉઘાડીએ ચોરડો આપણો, કહાડીએ ગરથ ઘરમાંથી ઘણા; ઉઘાડી ચોરડામાં ગયા,
ચારે બાધવ પાસે રહ્યા લીધો દામડો સોના સરણ. તેમાં રત્ન દીકાંછે તરણ; કહ્યા
થકી એક ઓછું થયું, કોઈએ લક્ષણ તેનું નવ લહયું કહો ભાઈ આને શો કોપ,
એક રત્નનો થાયે લોપ; કોને માંધે દીજે દોષ, કોને જઈને પુછીએ જશ. રત્નગયું
એકોને હાથ, આપણા વઢીએ તે કોણ સાથ; વઢીએ તે આપણું નહી કામ, હાહ્યા
કહેછે બધું ગામ. કોને કહીએ રહીએ શરણ ભાઈ ચાર ને રત્નજ ત્રણ; એ તે વેહે
કેમ લેવાય, જવા માલ તે કેમ દેવાય. સુજે નહિ એમાં એક વાત, કરી સોચના
દાહ સાત; સતપુત્રી કહે ખાઈએ સમ, સહસ્ર પુત્રી કહે માને કેય. લક્ષ્મણી કહે
કહાડો નામ, કરોડ પુત્રી કહે જઈએ ગામ; ઉજેણીપતી વીકરમજ ભાગે દુખકરે
પર કાજ, જોઈએ એક તમાસો તેહ; નીસરયા આણી ચારે નેહ; પરીક્ષા જોતાજોતા
જય, કોને ન ગણે લેખા માંહ. ચતુર નર પુરા છે ચાર, પ્રાક્રમ તેનો અપર પાર; રો
સર્વ લોકોનાં નામ, આવ્યા જ્યાં ઉજેણી ગામ. નથી બીક તેને મન કશી, રહ્યા એક
સ્થાનક તે વશી. બંધા ગામની ચરયા જુવે. ખરા દીન એવા ને જુવે એક દીવસ
ક્ષીપ્રાનું નીર, નાહ્યા ચાર મા જ્યા વીર; નીશ ચરયા જોવાને કાજ, નીકળ્યો છે
વિક્રમ મહારાજ; અદ્રષ્ટ વિવા આપે હોય. દેખી ન શકે તેને કોય; દીહ ચાર ચકાદા
ઘાટ, રહ્યા રાતે જોવા માટ. શું કામ એ મનમાં ધરે, શો વિચાર ચારે જણ કરે;
નરપત ધરનો ચુકવે ન્યાય, તેનું નામ કાજ કહેવાય. કરતો તો તેનું કુળકામ, આ
વ્યા ચાર જણ તે કામ; નેહ ધરી તેને નીરખીયો; કરી પરીક્ષા તને પરખીયો. એક
કહે કીજી એનું નામ; સુખીએ આપણુ એને કામ; બીજે હાહ્યા કહે એહશે, ત્રીજે
કહે તે કારજ થશે. ચોથો કહે જુઓ એ જાત. પ્રગટ છે કોઈ એની ભાત; એક કહે
વણીક છે એહ, એથી કામ ન થાયે તેહ બીજે કહે જોઈ છું મુખ વણીક તણું તેનું
શું દુઃખ; ત્રીજે કહે ખાધું છે હુણ, એનો દોષ ગણે તે કુણ, ચોથો કહે મેં જણી

વાત, વણીક જાત છે એની માત, એમાં માલ કહોછો ગરથ; એથી આપણો ન સરે અરથ; એમ કહીને આધા જય, તેનો દેખે વિક્રમ રાય, વઢતા દીઠા ઘેરા બેય, જોવા રહ્યા નર ચારે નેહ. એક કહે એ છે બે ભાઈ, બીજો કહે એ બે ઓરમાઈ; ત્રીજો કહે એકઠા એ ચરયા, ચોથો ભુજ્યા ના ભરયા. એમ કહીને આધા જય, તેની કેડે વિક્રમરાય; આવ્યું સીમલા કેરું ઝાડ, આવ્યા ચારે તેને આડ, ગરજણ પખી બાઈ ત્યાંહ. બચ્યાં ચાર તે માળા માંહ; એક કહે કોયલનાં બચ્યાં, તે ગરજણ પાસે મેઘ્યાં બચ્યાં; બીજો કહે બોટયું ખાધું ઘણું. ગરજણ છે પણ કોયલતણ, ત્રીજો કહે કોયલ નોઘણી, તેને પ્રીત ગરજણ શુ ઘણી. ગરજણ કોયલે કીધો ભોગ, તે સંતનો શુભ સંભોગ; ચોથો કહે એ એકજ હોય, સગત એકઠા બોલે મોહોય, એમાં ભ્રાતનરાખો કસી, ગરજણ પણ કોયલમાં વશી; કરે વીચાર એ સુરે રૂપ, અચરત પામ્યો ભારે ભુપ. રૂપ પોતાનું પ્રગટ કરી, સામો આ હેતજ ધરી. ચારેની રજ્યા રાજકુમાર, દેવ રૂપ મોટા દાતાર એક કહે એ મુરખ હોય, એને રખે ધીરો કોય. બીજો કહે મુરખનો તન. નીરમળ છે નરપતનું મન; ત્રીજો કહે છે તરકરે જાત, બાકીતો ભાસા છે ભાત. ચોથો કહે વાડે એ વંશ, અવતારીક નથી એ અંશ. વડુ ખાંપણ છે એક નિવેક. માત પીતા નહી જાતે એક. વીચાર ચારે છાનો કરે, રાજ બોલ રૂઢેમાં ધરે; રૂપતેજ છે અપરંપાર અરસપરસ કરયો જીવાર. ચારે જણ નરપતીને નમ્યા ગુણ ચાતુરી દીઠાં ગમ્યાં પુછે છે મહીપત મહારાજ, કહો ભાઈ આવ્યા કાણકાજ કાણ નામતમા- રો દેશ, ક્યાં પ્રિતે કરવો પરવેશ. સાંભળો મોટા મહીપત મન ઉમેદવાર છું શેરજ અન્ન; બાંધુ બુદ્ધિ સાથે બાકરી, ચતુર નરની કરું ચાકરી. મેહેનત મળુરીનો નહિ ધામ, કરીએ અકલ થકી એ કામ; રૂપ કામ તેશીએ દેઉ, મોહો માગ્યો મુસારો લેઉ. નામ તો રાજજી તમતણા, બીજા પેટ ભરયાં છે ઘણાં; સતબુદ્ધિ પેહેલો એક, બીજો સહસ્ર બુદ્ધિ નિવેક, લક્ષ્મણ એક ત્રીજો કોડ, નામ ચોથાનું બુધી કરોડ. નામ ચારનાં શુભીયાં રાય, આનંદ અદકો અંગ ન માય, પરવા પુરણ પ્રીતે પેર, ચાર ચતુરને તેડયા ઘેર, મોહો માગ્યો મુસારા દીધ, કબુલ ચાકરી ચારે કીધ, કરે વીમાસણ રાજ ગણો, જોઉ ચતુરી ચાકર તણી, પાસે બેસારે આપ પાન, સભા મંચે દે છે સનમાન.

દોહરો—એક સમે સભા વીરો, આવ્યા કણ્યા ચાર, તે સોંખ્યાં પેલા ચારને વાળો ઉત્તર વહેવાર બે કહે જુઠું ન બોલશે, ન્યાય ચુકાવો ન્યાય સભા મધે સચું કહો, રીઝે બોલ્યો રાય. પ્રથમ એહ ઉભો કરો, ગુનેગારન ઘોર; શુભીએ દો સભા કહે. એ જાતે છે ચોર પકડયો છે પુનઃમાં થકી, માલવ કેરે ઘેર ખાતર પાડી ઘરમા ગયો, પ્રીછી એવી પેર સતબુદ્ધી કહે સાસતા, પુછુ એને વાત; ચોર નહી એ ચતુર છે જોવા દો તે જાત. ચોર કહે હું હું ચોર છું મારો તુજને ધામ; સતબુદ્ધી કહે શાસ્ત્ર છે, દેખે બધું ગામ.

ચોપાઈ—ગુનહેગાર કહેતસ્કર અમે, શાને વાર કહેછો તમે; ખાતર પાડી ઘર માં ગયો, શાહ એ મારે થયો. દોહરા—સત બુદ્ધિ કહે સાંભળો, વાત તણો અકાર; જર પુરૂષ મેં જાણીયો; ચીત ન આવ્યો ચોર, તેને છાનો રાખીઓ, પુછી સઘળી પેર. ધરનારી પાસે ગયો, ઘણા હેતથી ધેર. કહે તારો કયાં ધરધણી. શોનીની તે નાત; મારે કામ છે તેહનું, ઘડાવવા છે ઘાટ, નારી કહે તે નવ મુઓ મુજને છે બહુ ખાર; અરધી રાતે તે ગયો, લેઈ મારો હાર, પ્રીતે લાવી પિયરથી મોતી છે સેંહે સાત, સરખીશોરો સાત છે, તે વનીતા કહીવાત. ભોળવ્યો છે કેઈ ભામની, જરી ક રી તે સાથ; આલુપણ જે માહરાં, સુપે તેને હાથ, એ નહી મારો ઘર ધણિ હું નહી એની નાર; આજ થકી રહું એકલી, એ વાતે નહિ બેવાર.

ચોપાઈ—સાંભળી વાત સતબુદ્ધિ વળ્યો, એકાંતે માલણને મળ્યો; તિત્ર સોનીમા લેણુ તાહરો, મનં માન્યો મેં મીત્ર માહરો. મહીપત આવ્યો છે મુળીવે, હવડા ઘાસે છે ગુળીએ. મુજવે ત્યાં તેડ્યો એકાંત, ભાઈબંધ જાણી છાંત; શાતસે મોતિવો હાર. અરધી રાતે અવ્યો આ હાર; સાતશેરની નીશાની તુને, હેને હાર આવ્યો મુને; આવ્યોહું લોભે લાંચમાંઉગરે પંડ ઘડી પાચમાં છેતરીવાત કહી છાનીએ. નારીની તે બુદ્ધીએ પાનીએ હેતે કરમાં આપ્યોહાર લાવ્યો સભામાં ન લાગી વાર. તાજ આગળ કારણ કહયું; રાણાપણે સાચુ કહયું, તસ્કરને નો કહાડ્યો તરત સાચું બોલકે આવ્યું મરત; શું સાચુ અકાર, ખાર વ્રક્ષ વરે હું ચોર, વળતિ તેડી માલણ ત્યાં ભરી સભા રાજની માહ; અગત ખેર ધીકાવ્યા તેહ, નાંખ્યો નારીને ખાત્યો થેહ, અગચી માહેનાંખ જેટલે સતબુદ્ધી બોલ્યો તેટલે, આ વેળા સાચું બોલો આપ ગુનહે. સરવે કરશું માફ, જેળખે ઇશ્વરને આજ; કહે વાત મુકીને લાજ, ત્યારે માલણ બોલી સાચ, વચમાં સાક્ષ સુરજની વાચ. સોન પાસે રીઠું ધન, મેં કકયું લેવાનું મન; ચેતાવ્યો મેં મારે ધધી; પ્રાક્રમ પ્રીત દેખાડો ઘણી. એ પાઘે જે હુનો ગરય, લીધો વાઈસે જે સમરથ એકરહ્યો એ પાસે હાર, અમા ઘર નાંહે કર્યાંવીચાર મધ રાતે મંદિર આવજો. હુશીયારી સાથે લાવજો. ધરણી. નવ દેખે જેમ ખાતર દહ્યાવ્યો તે તેમ મોહ પામ્યો તે આકળો થયો, અરધી રાતે આવી રહ્યો; મારા હાથમાં આપ્યો હાર, પાડી બુમ મારે ભરથાર. ખાધી ખહાર જ્યારે આવીયોસાહુ લોકે તસ્કર જાણીયો, વડો એહ અમારે વાંક. ઇશ્વર આણુ એ સાચો આંક.

દોહરા—ગુનહેગાર માળી કર્યો સાચો સોની સરવ; પાછો અપાવ્યો પ્રીતથી. લીધો હાર તે દ્રવ્ય, શીરખાવ સોનીને કર્યો. હવે નકરીશ એ કામ; ખરવાહન માળીન કર્યો, દેખે બધું ગામ, સતબુદ્ધી પાસે તેડ્યો, પુરી ધરિને પ્રીત; તે એને કેમ બોળ્યો રૂડી દિડી રીત એમાં અચરત કશું, શો મેં માર્યો મેહ, એમ કહે આપની, હું જાતે છું ચોર.

ચોપાઈ-ભાગ્યે. સંદેહ મનથી ઠરયો, ખીજે કળ્યો આગળ ધરયો; ફરીયાદ કરી અદકી બહરે, પુછી વાત તેને તાહરે. જોજન ચાર અમારૂં ગામ હડીસંગ છે મારૂં નામ; કહેતાં તો આવે છે લાજ. જાતક્ષત્રી રજપુતે રાજ ઘેર ઠકરાણું સુંદર રૂપ ભામની તે પણ ભારે ભુખ અવસર દીન હતો દુડલો ગયો પહેરવાચુડલો. ચુડગર તે ત્યાં બેઠા હાટ, મીત્ર મળ્યો એક મુજને વાટ, તેને તો ઉડી હુ મળ્યો, શોક મારા રૂંદેથી રળ્યો વાતો કરતા ચાલ્યા વિર જ્યાં પુરે વહાણ નદીની તિર, મેં કહ્યું નથી ચાકરિ, ધરતું ખરચ અલખત આ કરી. બોલસપાર સમીત્ર કહ્યો હું ચાકર વહાણ વટીનો રહ્યો પલક એક રહ્યાની પેર, ખખર ન કહાવી ધરના પેર મેં જાણ્યું ઘડી એક થશે; વાટ જોઈ મન રીઝશે, જવતી મહેલી જોખન વેશ. પરધરતી ચાલ્યો પર દેશ; વાટ જોઈને વિનતા રહી, ચીંતા અતુરને બહુ થઈ; નડી વાતને જુવે વાટ; એક ઝવેરી આવ્યો હાટ પુછી પ્રેમદાને લીધો પાર; તેડી ગયો ઘેર તે નાર નાર, દેખાડ્યા અમુલક દામ ઠગી નારરાખીતે દામ નીચ બુદ્ધિ નારીએ કરી ઠગની પાસે રહ્યાં તે ઠગી; વિત્યા વરસએમ કરતાં બાર, પ્રગટ્યા બાળક એને ચાર ફરી આવ્યા અમે આ ગામ. ગયા આપ રહેતાં તે દામ. પુછ્યા લોક પાડોશી બહુ; ડપકો દેવા લાગ્યા સહુ, તમે નારને તેડી ગયા બાર વરસ છાના ક્યાં રહ્યાં ક્યાં કામની મેલી આવીયા. એ કલા કેમ આવીયા ત્યારે મેં તો ઘણીયા હાથ, બોલી ન શક્યો સજની સાથ પાછો ફરીને આવ્યો વાટ, જ્યાં છે ચુડગર કેરૂં હાટ; ચાર પહેર તો બેસી રહ્યો શોકાતુર મન માં હું થયો, તે સાથે મેં બાંધી પ્રીત; કહી બધી રામાની રીત, તેડી ગયો પછે એક ભાગી મારા મનની પ્રાંત, ઝવેરી જાતે છે લુંડ, અમ ગરિબને દે એમ દંડ; દામ મદ છે એને દેહ પડોસ રહેલું મારે તેહ. થયાં વરસ એકને બાર, આવ્યા હતાં એક નર નાર; કાણ જાણે નર ક્યાં ગયો તેને સંદેહ અમને થયો એકલી બેઠીતી કામની ભાળ વીછે એણે ભામની; તરીકે પછી ખીજ હોય તેતો વાર ન જાણે કાંય તારી હોય તો જાળખ આદામ, દામ નવ લેશો એ મારૂં નામ લાડ બાથે નહિ પુરૂં પડે, અમ સાથે એ આવી વડે પ્રીછીવાત પટંતરપેર, ગયો ઝવેરે કેરે ઘેર મોઢા મોટી જોઈએ માહરે, રખાડ જાણસ જોઈએ તારરે, કહાડે મોટી નિહાળ નમે, એક વસ્ત એને નવ ગમે. જ્યારે થયો હું માના સુજાણ, લેવા દિસે છે મોટા પહાણ, મેં તે સાથે ઘીધી રાડ. મારી સ્ત્રીને ગમે તે કહાડ; વચન સાંભળ્યું ઘરમાં નાર આવી તતક્ષણ તે તો બહાર, મેં તો જાળખી ઝાલ્યા હાથ. થઈ રાઠ ઝવેરાસાથ, મારી નાર અપાવોદિશ જુઠા કેરૂં છેદો શીશ. તેડ્યો ઝવેરી પડદો ખોલ, અલ્યા ભાઈ તું સાચું બોલ, તે ઝવેરએ જોડ્યા હાથ, બોલ્યા સહુ સલાની સાથ; ગયો ખજરમાં. હું જ્યારે બેઠીતી નારી ત્યાહરે અરીપરી દોહેદસ જોય, નેત્ર નીરબરી તે રોય, પુછી મેં તેઓને વાત, એકજ મારે રહેલું રાત, તેડી ગયો હું મારે વાસ, પ્રીત ધરીને રાખી પાસ; મેઠી મા

ળીયાં દીઠુ ધન, ડળકયુએ માનનીનું મન, મોકલવા માંડી નવ ગઈ, ઘર ધણિઆણિ થઈને રહી, અરભક આવ્યાં તેને ચાર, આજ થવા આવ્યો ભરથાર, સાચો અક્ષર એછે આંક, નથી બીજો કાંઈ મારો વાંક જે માને ધણીનું મન, તોએ બરાબરઆપુ ધન. પુછ્યો પટતરો નારી તણું તારે કે ઉપર મન ધણું. કહે સુંદરી સાચી વાત એને ઘર રહીઠું એક રાત, બીજે દીવસે તેડી ગયો, ત્યાંથી અલોપજ થયો. ઓળખાણ એની સાથે નથી, કંઈ જવેરી મારો નથી, રજવંત હોય નારી જ્યાંહ, સભા સહુકહે જશે ત્યાંહ; શહસ્રબુદ્ધિ કહે ખોટી વાત, જેણે ઝાલ્યો જીવતીનો હાથ, ઝખ-મારી જવેરી જશે. ઠકરાણી ઠાકોરની થશે; કાંઈક રતન આપણું પડ્યું, વાટે જતાં કાંઈકને જડ્યું, સુખ ભોગવે ખાંતે ધણી, જ્યાર લગી ના દેખે ધણી; ઓળખેતો તે માગી લે હાના તેને કોણજ કહે, સાચું માન્યું સૌ કે સાથ, સુંખી શામા શું શીનેહાથ લોક કહે જીવતી જેહની, બેટા બેટી તો તેહનિ.

દોહરા-શહસ્ત્રબુદ્ધિ કહે સાંભળો, કહું પટંતરે પેર: વિષે વાવી તુંબડી તેનો પોતાને ઘર. વેલો વાક્યો વૃક્ષનો; સ્વારી ટ્રીધી શેવ; પ્રસવ્યો પાંડોડીતણે ચડ્યો નિહાળી ને. તે ફળ લાગ્યાં તુંબડાં દશ પાંચને વિશ; વાળ્યુંતેણે વેડીયાં, ચડીપાંડો-સણુને રિસ, એક કહે મેં વાવીયાં, બીજે કહે માહરૂ ખાર; તે ફળ તે કેને ઘટે વ્રધ કરો વીચાર. તરણ તાહરે ખારણે રહિ, જે આલે વેલા સાથ; તેટલાં ફળનો તાહરા, ખાઈ એની આથ; વડે વળગ્યા આવિયાં, તે વાવણહારે લીધ; અળગા રહ્યા જે એકથી, તેતો પાંડોશીને લીધ. નારિને કહે નીસરો, ખાળા વળગે બાંહ, ને જશે જીવ તિ કને, બીજ રહેશે આંહ ઉછંગે એક તેડોચો એક વળવ્યું ખાહે વરત; બેલાજી ઘરમાં ગયાં ચુક્યો ન્યાય તે તરત.

ચોપાઈ-તીજે કળ્યો કરી સમક્ષ, ચુકવ્યો જેણે બુધિલક્ષ, એક પુરૂષને નારી એક, કરી અરજ વાણિ વિવેક, પ્રથમ પુછી નારી હાથ, શો દાવો રાખે એ સાથ; સભા ભરી બધી ભરપુર, બેટો નરપત આણે નુર, નારી કહે સાંમળ નાથ, ખત લખી આપ્યું એણે હાથ; પુરા કેરા છે બત્રીસ. જણ પડે તેમાં જીગદિશ. દિવસ તે આપ્યોનો કાયદો, કહું બત્રીસ તણો વાયદો; નીત નીત પ્રિતે આપે એક, વાયદોચુકે વિવેક, પણ એકે થાય પાખંડ, તો સત રૂખીઆ આપે દંડ; એકત્રીસ દિવસ એકત્રીસ ભરયાં એને મનતો પુરા કરયા, બત્રીસ થયા પુરાદન, રહ્યો એક અમારે મન; માગુ એક તે વેહેવારના; સતમાશે તે શુન્હેગારના. કોઈ તણી નવ રાખે લાજ, જીહાને સુળીએ દો આજ; પુરૂષ તેડિને પુછિ વાણ સાચ બોલો ચતુર સુજાણ. નર કહેખત લખિ આપ્યું ખરૂં, કર્યો વાયદો બોલ્યું ધરૂં; શુન્હેગારના સાત તે સાચ. બેઠું એ નવ બોલે વાય. ધીરજ એને મન ના રહી. આકુળ વ્યાકુળ અદકી થઈ; સૌ અદકા લેવા કારણે; આવી બળ કરી ખારણે; માહરો ચાકર હું તો તાંહ માલ ઉતો તેના ઘર

માંહ;તે એણિયે ખુચિ લીધ;માહરે ચાકરે તે દિધ,માહરે મનતો દેહું વળયું, જેમ તેમ તેને આપવું ટાળ્યું; ભરિ પુરિને આપ્યું અમો ગળે પડે છે તે વારો તમો; સહુ સભા તો અચરત જોય, એના પાર ન પામે કોય; એ વાત અહિંઆંથી રહિ, ખીજી વાત એક જાહેર થઈ તેહ પણુએક નરનેનાર રાઠ કરતાં આળખાંતે ઠાર મરવા જાઉં છું આપે અમો ન્યાય ચુકાવો રાજ તમો. કરોડ બુધીને કહે છે રાજ અરજ સાંભળો એનીઆજ વાર કાઠ શલામજ કરિ;પ્રથમ તો પુછે સુંદરી,કહે દાવો રાખેછે કશો. શાય બોલ શલામાં વસો; શામા કહે સાંભળજે સરવ ગુર જુઠો નાહ બોલું મરવ; એક ખેડમેં ઝાઝા કરી,વાળ્યા જવલીતા તાહરી.કમી કશીને કણુતો ચડયા, ભર જોખનમાં આવી આડયા;લીલા લીલા સઘળા દિશે,હેતે દિહું હઠયુ હિશે;હું ખેતર રાખું ઉલટમાંહ એટલે પંશી આવ્યોત્યાંહ દીવશેા દેવ શાભતો સાર, તેતો અશ્વ હું તો અશ્વર, અશ્વ એણે ક્રીધી આળ, ઘોડો બાંધ્યો જવની પાળ, મેં એને આગળથી કહયું; રાતે તો નહોં જાએ રહયું; તારો ઘોડો એ જવ ચરે, મારૂ ખેતર ભેલી ભરે ત્યારેએ બોલ્યો જન જોય,માહરો ઘોડો મારે વશહોય બાંધુ વશકરી માહરે નવ અડે જવ ખેતર તાહરે એઘોડો તારા જવ ચરે શેહેજ દ્રષ્ટ અધીનવ કરે; માહરો ઘોડો મુજ વશ હોય, એ ચીંતા નવ રાખે કોય.

દોહરા—એ ઘોડો જે છુટસે જવ ચઢશે ચોટ તો સતઆપુ સેહેજમાં તારે શાની ખોટ. કરી હોડ હાથે થકી. લખ્યા લેખ એક વાત; આવ્યો ઘોડો ત્યાં રહયા, થઈ ત્યાં રાત. બેહેકયો પાછલી બે ઘડી, છુટયો દાવો દોર, પેઠો જવના ખેતમાં,અથથઈ અંકાર, ખેતર ઘણી તે નાંખ્યું; ભલી ભેલાડી ભેલ;સાહયો નવ રહે સોવરા, ખરી વાતનો ખેલસો પરઠયા છે સામટા. ના આપે નાની જાય; અરજ કરૂ છુ અધીપતી વેગે વારે ધાય, જુઠાને દે શુળીએ. શાયાને રાત આપ;ન્યાય ચુકાવો નરપતી,બેમાં એનજ રથાપ. પછે પુરૂપને પુછીયું કહે તું તાર ગત;સાચુ કે જુઠું કહયું, માનની એતો મન કામનીએ કહયું જેટલું સરવે સાચું હોય; જવ માત્ર જુઠું નથી,ખોડમાં દેશો કોઈ મેં બાંધ્યો ઘોડો મેં કને ઘણે પ્રકારે ગાંઠ;ને છોડયા વીણુ છુ નહી પાકી બાંધી ગાંઠ, આખી રાત આકંદમાં. રગે વીતી રાત; ન ચીંત પણે નીદ્રા કરી,પ્રાંઠ હુવો પ્રભાત. કોડે ઉડી કામની, જોયો નીદ્રા લાગ; હાથ છોડી હેતથી, ઘોડા તથી તો બાગ, છોડયો ઝાલ્યો કેમ રહે, ખેડયો ખેતર માંહ; ભેલ પાણી ભારે પણે, તોલ કરયુ નહી તાંહ. જવચરયા જેતે જોખમાં, પેટ ભરીને પુર; નીખેખ નુન્ય રાખી નહી. સાચે થઈને સુર. છોડયો એણીયે છેતરી, અની ચરીયો એ આંક, પડે ગળે એ પ્રેમદા બેમાકોનો વાક જીવતિએ ઝોડયો તવ ચરયો,સાચી થાય સર્વ જુડી એ જુડી કરે સામી માગે દ્રવ્યે પાસે કલ્લઓ પહેલો હતો, વડયાં હતાં નર નાર, લાંઠ કહી લક્ષ્મણીએ સામા નહી તું સાર. વાંક કહાડયો વનોતા તણે, કરોડ ચુધીએ

કરોડ જુગબાધે જુઠી કરી, જીવતી કેરી જોડ, રાજ કહે રહો સાંસતા, એ તાંહાં જીવો આંક; સાચી એ બે સુંદરી, વેદ પુરૂષનો વાંક. સો આપે તો શાખપણ, જવાદેજે ઘેર પુરૂષ સાચા કેમ થયા, જોડે એ બેની પેર; લક્ષ્મ્યુધી ને કરોડ્યુધી, એ તેડયાં એકાંત વાત વિસ્તારી કહે મુને, ભાગો મનની જાંત.

ચોપાઘ-સુંદર એક સરોવર તીર, નારીયો ભરતીતી નીર; રૂડાં છે રૂઢીયાળા રૂપ અક્ષવંત ઘણિ અનુપ, આકારે જાણે અપ્પરા, મદમાતિ પોતે મછરા. ભરી નીર જાણે જેટલે, આ બે પુરૂષ આવ્યા તેટલે; એ બે પણ છે ચતુર સુખણ. ખરી પરીક્ષા કેરી ખાણ. જીવતીને દિડાં જ્યાહરે, પુરૂષ એક બોલ્યા ત્યાહરે કરી માંહો માંહે વાત, આ રામા જે રાખે રાત; ચાર પોહારની છત્રીસ ઘડો, રહુ નામની સાથે અડો. એક એક ઘડીએ જીવંતી જોગ, કરૂ વાર ખત્રીસ ભોગ; એક વાર જે ચુકી જાઉં, એ કહે તે આશીર્ગત થાઉં. ત્યાર પછી બીજે બોલીઓ પડેદાઆપ તણો બોલીઓ સાંભળને તું મારિ વાત, એ જીવંતિ જે રાખે રાત કોટી ઉપાય કામની કરે, મારૂ મન એથી નવ ડરે; સ્ત્રી ચરિત્ર કરે શણગાર, ન ડગુ એથી લગાર. ચુકું નહીં એ સાથે રેખ તે વાતે લખી આપુ લેખ; ચાર પોહારમાં ચુકું અવા, તો મોહાનું માગ્યું લેજે તમે. એવી વાત બે પુરૂષકરી સારી પેરે સુણ્યું સુંદરિ, સનસુખ આવી ઉભી રહિ, વાત એવી પુરૂષને કહી. અલ્યા જુડા બોલોછો બોલ, વધારોછો પોતાનું તોલ. તમે કરીએ વાતો ગળી, તે સારી પેરે સાંભળી, હુંસ હોય તો આવો ઘેર. હારજીત ની પરહો પેર, સો સો રૂપીયા સાઠું કરે વચન બોલ કર ઉપર ધરો વીશ પોહાર તણો વાયદો, કરી ગયા રાખી કાયદો, બોલજ તે શું બોલ્યા ત્યાંહ પ્રાકરણ તો નહિ પોતા માંહ ટૂટમુટ ખાટલીએ પડયા, ઉચાટ ઘણેરા મનમાં અડયા, ખત્રીસ લક્ષણી બન્ને નાર, તે વનીતાએ કર્યો વિચાર શા માટે ઝુરોછો આપ, જુડું બોલો તો બ્રહ્મલ્યા પાપ, કામની આગળ માંડી કહ્યું, વાતજ કરતાં વિપ્રીત થયું નથી જતાતો વચનજ જશે, જઘએ છે તો દંડજ થશે. બોલ્યોછું તેતો નહીં પળે, કામની માગે તે કેમ મળે; પ્રથમ પ્રેમદા બોધી એક, સાંભળ સ્વામી વાત વીવેક; આપુ અઉપધ બરદિ બુધ, ખત્રીસ શેર ઉકાળો દુધ, ખત્રીસ કલાક નાંખો તે માંહે ચાકર જાલી રહેશે ત્યાંહ, ખત્રીસ રૂપિયા બેશશે, પુરધારખ ઘટમાં પેસશે, જ્યારે થાએ પુરી ઘડી. શેર દુધની પીજે પડી, બહાર જઘને પીજે દુધ, તેહ બતાવી નારી બધુ જોરાવર પણે જોગવે; ભાવેથી ભામની ભોગવે. આ પુરૂષ તો તાજે થયો. બીજી કામનીયે બોલજ કહ્યો. અરે નાથ શું પોલી રહો, દુઃખ હોય તે મુજને કહો; કંથ કહે સાંભળ ભામની, ભુડી વાતે ભામની, તે સાથે પાડી મે હોડ, તે કેમ પોએ મારા કોડ, નપુશકને આવે સુર, કાયરને અડે છે સુર, એવી જીવતી પાસે જાઉં, જીતું તંવો ક્યાંથી થાઉં. હાવ ભાવ કરે જેટલે. પ્રેમદા નરમ પાડે તેટલે. નથી જતો તો જાણે બોલ,

જઈએ છે તો ખોઈએ તોલ.

દેહરા-કામની કહે કહું તે કરો, દશ દોરી નવ નાડ; ખાંધો તેહને બળકરી અદ ક્રી માને આડ. વરેહ જગ્યા તણો, ખાંધો નેતેના ઠામ; જ્યાર સુધી છુટે નહી, દેહના આપે કામ. સુખે જઈને ત્યાંહ રહો, પ્રેમદા પાસે પ્રાપ્ત; કહે કામની સુખે કરો, વાખ ચરીત્રે રીત. એવું કહેતાં હરખીયા, વડબુદ્ધિ બે વીર, ઉપાય કરીને આવીયા, નીરમળ સરોવર તીર. દીવસ એક ઘડી રહ્યો, કામની આવી કાય; નીરખી હરખી નારીયો, દીડી જીવંતી બેડ, સાન કરી શામા ગઈ, પુરે પુરૂષ પળાય; ઉતાવળાં એ-કાંત બે, તાણી તત્પર થાય. બે જણ બુદ્ધે માળીયે, એક નર એક નાર; પરકયો તેને પ્રેમમું, કરયા વીવેક વીચાર. એકેક ઘડીએ કરે દુધનો યોગ; એકત્રીસ એમ કોડે કરયા, ભામની સાથે ભોગ. ચેતી મનમાં ચીતની, એતો વીપ્રીત વાત; નારી જેવા નીસરી, રહી એક મહુરત રાત. બાળક ઉભો બારણે, તેના હાથમાં દુધ, કાઢી લીધું કર થકી, પીણું પ્રેમદા બુદ્ધ. સુતી જઈને સંજમાં, નર આવ્યો નીજ ઠામ, ચાકર કર દીકો નહીં, કોડ વણસાડયું કામ. વીતી રાત વહાનુ થયું વનીતા કહે વીવેક, સત આપોજી સામટા, ઓછો ઉતરયો એક; પુરૂષ કહેરે પ્રેમદા, તે લીધો મારો માલ સો આપ તું સુંદરી, ત્યારે મેલું પ્યાર. વઢી પડ્યા એ બે જણાં, રચીયો એ પરપંચ; ન્યાય ચુકાવા આવીયાં પરડી એ પરપંચ. વાત ઉઘાડી કેમ કરે, નરમાં નારી નેટ; લેહેણા દેવાને મરો, ઠગ કરી આવ્યો ઠેક. એ ગત તો થઈ એહની, બીજની કહું વાત, પોહોડયો કંથ પ્રિતે કરી, પડી જેવારે રાત; ઢાવ ભાવ પરપંચ બહુ, કામની ક્રીધા કરોડ; ડગે નહી દીલ તેહતું, માનની મેલ્યો મેહ. આલિંગન અદકા કરે, ચું બન તો ચોલાત; પલક પુરૂષ ઠગે નહી સ્ત્રી ચરીત્ર સેહેસાત, બે ઘટીકા બાકી રહી, ચતુરા ચેતી ચીન; નીંદ્રાવશ તે નર થયો, ખરે દીલથી ખચીત. તાણીએ જ્યાં તે તેના, કરી ઉઘાડાં અંગ; બધી નાડીયો બંધ કરી, રામા લાગ્યા રંગ. છોડી નાંખી બળ કરી, જગ્યો જન તે ઠામ; શરીર સઘળે વ્યાપી રહ્યો, કામની સંગે કામ. ભોગવી ભાવે ભામની, સારી પેર મુજબ; વહાણું વાયુ તેટલે, વનીતા બોલી વાણ. પુરૂષ આળ પરકયું મુને, જે બોલ્યા છે બોલ; ચતુર થઈ તું ચુકીયો. ખોયું તાહડું તોલ. નર કહે નારી સાંભળો, મન વીચારી જોય; તારે મોઢે તું કહે, કબુલ કરે નહી કાય. તે છેતરીને છોડીયો, મેં રાખ્યું તાણું નામ; કબુલ કરો તે કામની, તારી મળે કામ. માગુ સત તારી કને, જીવંતી બોલે જીહ; ન્યાય કરવા નરૂષ કને, આ વેળા તું ઉઠ. કંક ઉઘાડું કયમ કહે, વાણ કરી વીચાર; ખાંતે જન ખેતર કહયું, પુરૂષ વંતો ખાર છોડી મેલ્યો છેનરી. તેહ જોખમાં જાય; રીઝે રૂડ દેખતાં, ખપ હોય તો ખાય; નાડ ના છોડત એહની. તો નવ ચુકત દેહ; સાચો પુરૂષ સુલક્ષણે, જીહી જીવંતી એહ. પહેલી નારી પરાધીએ, ઊઠીને નવ જાય; તો બત્રીસે પુરા કરે, કળી શકે નહીં કાય.

જુડી એ બે મુંદરી, સાચા નર બે નેટ; વનીતા વાદ કરે ઘણા, તે તો ડાહ્યાણુ વેડ.
વીક્રમ કહે કેમ માનીએ, એહ નામ નહી વાન; પૃથ્વ્યું સરવ પટંતરે, ખરી મનાવી
ખ્યાત ન્યાય ચુકાબો નરનારનો, મુળ મનાવ્યું મન; સતસત આપ્યા ઘેરથી, ધરણી
પતને ધન, ભાર રાખ્યો તે ભુપતી, અકલ કરી એકાંત; બુદ્ધી વધારી બેયની, ભાગી
મનની ભરાંત. વનીતાને વોળાવીયાં, જુડા બોલી જર; ચાકર ઉપર ચીત કર્યું, ન્યા
ય ચુકાવી ચાર. વીક્રમસેને વીચારીયું, દીલ ડાહ્યા એ થાય; મોટા મન કહે મહીપ-
તી, માન ભંજ થઈ જાય.

ચોપાઘ-વીક્રમસેન વીચારી બુદ્ધ, એ ચારેમાં શી છે શુદ્ધ; પ્રથમ કાળને કુડોક
હયો લક્ષણુ ઘેટાનો લહયો. પછે વાત ગજરણુની કરી, મારી નિશા મનમાં ધરી; ડા-
હયા થઈ નગરમાં ફરે, કડ્ડ ઉપાય એ ચારે મરે. ચાર ખત રાજ્યે લખ્યાં, છાની
વાત કોળે નવ લખ્યાં; જણે એક પોતાનું મન, બીડયા કાગળ કરી જતન. તે ઉપર
પોતાની મોહોર, ચારે મોકલ્યા ચારે ઠોર; ચરાચર જોજન ચારે દેશ, કરો ઉતાવળા
પુર પ્રવેશ. ઉતાવળા અહાંયાં આવજો, પ્રતી ઉત્તર પાછો લાવજો; ચાર પત્ર લેઈ તે
ગયા, કડયાં નામ તે ઠામે રહયા. પ્રથમ સત બુદ્ધિ છે નામ, આપ્યા કાગળ તેણે ઠામ
તેણે વાંચી જોયું પત્ર, સતબુદ્ધિ સાથે બોલ્યા તરત; કાં ભાઈ કાગળ લાવ્યા તમો,
તે જુડા કરીએ છીએ અમો. કાન નાક છેદન કર, ખર વાહન ગામે ફેરવું; દીસ-
તા દેવ સરખા આપ, શો અન્યાય કરો છે પાપ; શું વણસાડયું છે રાજ તણું, દુઃખ
સહેવા મોકલીયા ઘણું. સતબુદ્ધિ કહે કહીએ અમો કદાચ વળતુ ન કરો તમો; કામ
ખરાબ અમારું થાય, કરે રીસ અમને રાય; માટે જે લખ્યું તે કરો, ઘડી એક ખોટી
નવ કરો. હશી બોલ એવો મન અડયો, ત્યારે ભાર અદકેરો પડયો. મહારાજ સમ
છે તુજને આજ, જો ન કહે તારૂં મન કાજ; કાગળમાં લખ્યું છે એમ, તમો હશીને
બોલ્યા કેમ. દોહરો-સતબુદ્ધિએ સાચુ કહ્યું, એક ચોસડ મારે વરત; કાન નાક સા;
જ થશે, ઘડી ચારમાં તરત. ખરવાહન કરો ફેરવો, ગામ તાહરે જગ; અણચીતવી
ઉડશે, તારા ગામમાં આજ. એ ફરવે સમથ નથી, વીક્રમ પોતે વાસ; જોવા તમાસો
માહરો, પરઠવો છે પરપાસ. અજર કેરો ઘડી એકની, તો તો મારા સમ; મોટા મહી-
પતી જે લખે તે ના પાળે કેમ.

ચોપાઘ-તેણે મન વીચારી પેર, એને મોકલ્યા મારે ઘેર; એ તો કાંઈક કઉતક
વાત; હું તો નવ કડ્ડ મારી જત. સાલ દેહ તમે તો રાખો, પ્રતી ઉતર પોતાનો લાખો
સાખાશ રાજ સગા છો ઘણું, ગામ ખળાવતાતા અમ તણું; અમારું લખ્યું નહિ
મરે, પરદુઃખભંજન તમને નહિ ઘટે. ઘણો કપકો દેધને સાથ. કાગળ સોંપ્યો સતબુદ્ધિ
હાથ. સહસ્રબુદ્ધિ ગયા છે જ્યાંહ, તેણે આપ્યા તે કાગળ ત્યાંહ. કાગળ વાંચી
બોલ્યા તેહ, તે ઉપર આણીને નેહ; ભાઈ તારો શો પડીઓ વાંક, અહાંયાં મો-

કહ્યો આડે આક; લખ્યું લેખ માંહે પાળજે, ખેર અંગ માંહે બાળજે, બાળવા તારી અગ્ની કાય. તેની કરવી શી ચીંતાય; એક વાતનું આવી અડચું, તમારે અહીંયાં મરણ પડચું. દોહરો—અજર ન કરો એ વાતમાં, ઘડી એકની ઘેર હર કરીને હોમ કર, જે પરડી છે પેર. લખ્યું ના પાળે રાયનું, છુટે તારૂં ગામ; અજર કરે એકે ઘડી, તે નહીં તારૂં કામ.

ચોપાઈ—સહસ્રબુદ્ધિ સાચીકહે વાણ, ના કહે તો ઇશ્વરની આણ; બોલ હશીને એવો કહયો, અચરત પામી તે તો રહયો. મારે મન તો ભરાંતજ વસે, ઈલાં મોકલ્યા કઉતક હશે; સહસ્રબુદ્ધિ કહે કહુ જો તુને, તો નાચો નહીં અગ્ની મુને; અપવાદ આવે મારે શીશ, કરે રાય અમ સાથે રીસ; ત્યારે પેલો લાગ્યો પાગ, તેડી ગયો એકાંતે જગ. મારા સમ જો સાચુ કહે, ત્યાં ન જાઓ તો અહીંયાં રહો; સહસ્રબુદ્ધિ કહે સાં ભળ વાત તારે ગામ થશે ઉત્પાત, મેં ઉપાસન અગ્નીનું કરચું વશ ટ્રીધો અગ્ની મન ઠરચું વશ કરિ બાંધી દીધો તેહ, બળે નહીં તે મારો દેહ, તે પરીક્ષા રાજાએ જો ઇ, રાખ્યા વાકર મનડું મોહી; કાંઈ તમ સાથે દીલમાં વેર, મોકલ્યો મુને તમારે ઘેર; નાંખો અહીં અંગારા કામ, થશે ધુમાડો બાધે ગામ; નાકે વાસના આવે મોડ, સઉને દેહ થશે રોગ. કોટીરાય થસે તુજ નામ, હુ જઈશ ઉજેણી ગામ; બાળે રાજ મુજને ત્યાંહ. વારે કોણ ઉજેણીમાંહ, શીઝ કરો લખ્યું પાળીએ, મારી દેહ અગ્ની બાળીએ; હવે કરો હમારી પેર, પછે જઉં હું મારે ઘેર. દોહરા—કોપ્યો ધણી તે ગામનો, લખ્યો પસ એક હાથ સાબાશ રાય વીકમ તુને, સારૂં કૃત્ય એ સાચ. નથી વણસાડ્યુ તાહર. નથી વાચાનો લોપ; પુઠે નિંદા કરીશ અમ ઉપર કોપ, કદાચીત ચુકયાં અમો, મુરખ છે એમ મન, તોયે તમોને ઘટે નહિ, રૂડા છે રાજન.

ચોપાઈ—પત્ર લખી આપ્યો તેહને, નવ બોલ્યો તેનિ દેહ, લક્ષ્મણની મોકલ્યો છે જ્યાંહ, શું નીપન્યું તે ગામ ત્યાંહ; આપી પત્ર તે ઉભો રહયો; વાંચી ઉતર તેણે કહયો, એરે ભાઈ ભલે આવીઆ, આ કાગળ તે શો લાવીયા; એમાં લખ્યું તે પાળુ અમો, ત્રયુ પામશે તરતજ તમો; ગળુ છેદ કે ધોળજે ઝેર ધણુ તેજ ત્રિપર છે વેર, પીજે તે પોતાને હાથ; સોંપશે નહીં કોઈ વાકર હાથ. વારતો ન લગાડવી વડી દેજે ઝેર એને આ ઘડી; માટે જર ધોળું જીં અમો કરો સાધન ને રહો તમો, એવો બોલ રૂદેમાં વેસ્યો, લક્ષ્મણની હેતેથી હસ્યો. કરમ અડાડે પોતે હાથ, તે બોલ્યો લક્ષ્મણુધી સાથ; હસુ આવે છે સુખે કહીએ, મોત લાગો તું શાનો બીએ, હાથ અડાડ્યો આપે કરમ, મારા સમ તે કહોવે મરમ; લક્ષ્મણુધી કહે નહીં કહુ અમો; પીઉં જર ધોળજે તમો. તારા હાથનો પ્યાલો પીઉં, મોત થયી હુમાતે નહીં બીહુ, મોત નથી એમાં માહરૂં, રહ્યુ આયુષ આવિ તાહરૂં. તમો નાહોને સાધન કરો. મારા હાથમાં પ્યાલો ધરો; કરો પુન્ય ધરમને કામ. સુપો પુત્ર વહાલાને ગામ, રૂડુ જણો ચેતાવું

અમો, પીશુ અમોને મરસો તમો, માટે હાથ અડાડ્યો કરમ, તે મુજ પાસે કરાવો
 ધરમ કર ઉતાવળ લાગે વાર, તેમ તેમ પેલાને પડીઓ ભાવ, ખોટી કરે ન બને
 માહારે, પીઉ જેર હાથે તાહરે, દુખ કેરા શાગરમાં પડ્યો, લાગી પાગ અંકાંતે અડ્યો
 કાલાવાલા કીધા ઘણા, સંદેહ ભાગ્યા મનડા તણા, તમો પીયોને મરિએ અમો, એ
 અચરત કહો ભાઈ તમો; ખીજનો પાથો નવ પીઉ, તુને લખ્યું તે કારણ કીયું ઇ-
 શ્વર આણથી સાચુ કહો ગમે તો વાસ અમારે રહો; લક્ષ્મણી કહે વીવેક, મુજમાં
 વીધા મોટી એક. ગુરૂ કામરૂ દેસે આપ; પામ્યો વીદ્યા દે વીપ્ર તાપ, જે મુજને કારે
 તે કરે, જે મુજને મારે તે મરે, કપટ મુજ સાથે નવ અડે વિષ મુજને દે તેને ચઢે ને
 રાજ આગળ ભાખીયો મુજને તો ચાકર રાખીયો કાંઈક તુજશું દીસે વેર, તારે
 હાથે પીવરાકું જેર, મારનારા હોય તો રાજ પાય; કાણુ જેરાવર કરશે નાય, માટે
 તારે હાથે પાઓ, સ્વરગ લોકમાં સેજે જાઓ; ખોટી એમને નવ કીજીએ, લાવ જેર
 પ્યાલો દીજીએ. નીસ્યે માનિ તેણે વાત, જેખમ ઉપજે મારી જાત, એહ કામ હું
 નવ કરું, નવ ખુટે શા માટે મરું. લખ્યો કાગળ આપ્યો હાથ. સંદેશો કહાવ્યો એ
 સાથ. માટા રાજ પ્રથવી પતી; નીરમળ છે તમારી મતી, અમ ઉપર એવડુ કેમ
 જેર. અમે રાયના છંદએ ચોર; અપરાધ અમારો અતિશે આંક, ક્ષમા કરવો ઘટે
 છે વાંક. શા માટે મારો કપટે કરી, કહો તો મુસ્તક. આપું ભરી; અમો તો તમારા
 દાસ, કેમ મોકલો મારી પાસ. રણે કરો હવે એવું કામ; અમો ચાકર તમાર નામ;
 એમ કહી બોલાવ્યો તેહ, શીરપાવ ઉપર સારો દેહ. કરોડબુદ્ધ ગયો. જેટલે, સુખ્યો
 હાથ કાગળ તેટલે; સભા ભરી તે ગામની, ચીડી વીક્રમ કેરા નામની વાંચી તેહ ચ-
 ડાવિ શીશ, સહે સાંભળતાં તેને દીશ; ભાઈ તારું મુસ્તક કાપડું રૂપીર ભોગ ધર-
 તીને આપડું; ભક્ષા અક્ષર માંહે ભેદજે, શીર સભા મધે છેદજે; માટે તે કરીયે કામ
 સંભાર એક ઘડી તું રામ. રૂઠો પુરો દિસે ઘણો, શો એ વાંક એ રો તુજ તણો; આ-
 વ્યો કાગળ તું આપવા. મોકલ્યો છે માથું કાપવા, કર સાધન દેહનું તુ આપ, એમાં
 નહી અમારે પાપ; કરોડ બુદ્ધી તો કરે કલોલ મરડેમુઘ તરતી બે તોલ. નથી નાહાવ
 નથી કહેવું રામ, શીઘ્ર તમારૂ કામ; નહાતાં પાળે તારો વહેવાર. પુરણ ભાગ્ય
 મોટું માહરું, પામો સભા મંદીર તાહરું એ અવતાર ઓચીગત થાઉ. સ્વરગ લોક-
 માં સેહેજે જાઉ; પરદુખભંજન જાણી માગીયું, તેણે દુખ મારું ભાગીયું, પુરી મારા
 મનની આશ, મને મોકલ્યો તમારી પાસ, અવેર ઘડી એક થાય છે, પલક લાખ
 પાંચ જાય છે. ઇશ્વર તારૂ રૂડું કરે, જે તું ખડગ મારે શીર ધરે; જીવ જે વેળા મારો
 જશે, તેને પુન્ય જગતનું થશે, પણ માત્ર નહી લીધે પાપ, કરો ઉતાવળ કારજ
 આપ; જેમ તેમ કરીને કારજ થય, સંદેહ સઘળો મનનો જાય.

દોહરા—સભા માંહે સંદેહ પડ્યો; અચરત મોટું એહ; માગે મોત હેતે કરિ,

નીરમળ વરવા નેહ. કહે છે પુન્ય થશે ધણું પરો નહીં કાષ્ટ પાપ; પુન્ય હોય તો પોતે કરે; વીક્રમ આપે આપ, એકે વાત ન ઉકલે, તેડા આપ એકાંત ઇશ્વર આણુ સાચુ કહે, ભાગો મનની ભરાંત કોટી ઉપાયે કરગરે, લોક સહુકો લાખ, સાચું કહે સભા વિષે, સાની માનું શાખ. કરોડ બુધ્ધી કહે કહું, એમાં વણુશે કામ કદાચ તમે મારો નહીં, પછી જરૂર નહીં કામ.

ચોપાઠ—સમ દીધા તે માટે કહું; નહિતર મનમા રાખી રહું; તે પેહેલા ભવનો દેવ, કરતો નીત સદા શીવાની શેવ. પુખ્ત કરતે ચુકી ગયો, શ્રાપ મારે માથે થયો, માનવ થઈ પૃથ્વીમા પડ્યો. ઘણા દિવસ રણમાં રડવડ્યો. કોઈક છેદશે તારૂં શીશ, ત્યારે આવતું ચરણે ઈશ; ઘણા દીવસ રણમાં રડવડ્યો, મનુશ અવતાર થકી છુટશે; સુખસાગર ધણું છુટશે. તારૂં રૂધીર વચનીમઃ અડે. આ વ્રધી તે કામે પડે; બાર વરશ ના વરશે મેહ, દેહવટ જાયે તેનો દેહ. પાણુ મારયા તેતો નવ મરે કોપ ઈંદ્ર તો ઉપર કરે. એ વરદાન ઇશ્વરે કહ્યો, શ્રાપ થકી પ્રથ્વી માં થયો જાતી સમજણ મુજ હોય, વાંકવીના નવમરે કોયઃદાણો પાણી ઉજેણુ બાણીયો દુખભંજન રાજ જાણીયો. અરજ કરી રાજને અમો, કહે આપુ હું મારો તમે ત્યારે મેં માગ્યુ તે દીશ; રાજ છેદ તું તારૂં શીશ. ત્યારે એને અચરત થયું, સમ દીધા મેં કારણ કહ્યું; ત્યારે એને ચિંતા ચડે, અનાવ્રષ્ટિ ઉજેણી પડે. જે માગુ તે નાપે કેમ, જે વાતના ખાધા સમ; માટે મુજને દીધી આશ, માંડ્યો મારવા તારિ પાસ. શીશ સભા મધ કાધીએ, મુજને એ માગ્યું આપીએ, મારો ભવનો સ્વરગે જશે, તેનુ પુન્ય તો તુજને થશે, ખોટી નાકર તું ભાઈ મુને, પ્રણમી પાગ લાગુ છું તુને. વાત વરત સરવે બુઝીઆ, થરથર તે રાજ ધુજ્યા; એનુ રૂધિર અવનીએ અડે, અનાવ્રષ્ટી આ દેશે પડે, કરોડ ઉપાય કામાં કામ, લખ્યો લેખ ઉજેણી ગામ. સઘળી ભોમ એતો તેમ તણી; બધી પ્રથ્વીનો તું ધણી; અંતર આંખ જુવો છો મુને, મહારાજ ઘટે નહિ તુને. એતો લક્ષણ નહીં સાહરાં ગામ ઉદવસ્ત કરો માહરાં; એતો બચારોડો થયો, કસમખાધા તેતો કહ્યો. અમો રાય તમારે નામ, રખે કરો તમે તેવાં કામ શરપાવ કરોડ બુધ્ધીને દીધ, સુંધ્યો કાગળ વિદાય કીધ, ચાર ભાગથી ચારે આવીયા, પ્રતી ઉતર પાછો લાવિયા. મળ્યા ચઉંદે એકઠા ચાર, રાયને કરયા જઈ જુહાર; કુનસ ચારે કરિ ચુકીયા. મુખ આગળ કાગળ મુકીઆ; પ્રતી ઉતર ચારેના વસ્યા, હેન ધરીને રાજ હસ્યા. ચતુર ચાકર ચારે માહરા, પુરૂ મને રથ હું તાહરા; મનનુ માગ્યુ આપુ અમો, સાચ્યાં નામ તમારાં તમે; તમ ઉપર મુજને નેહ ધણે, સદેહ ભાગે મનડા તણે; ચતુર શિરોમણ ચારે ભ્રાત, તે સઉ સાચી કહે વાત, પ્રથમ ગામમાં આળ્યા તમે, તે દાડે દીડાતા અમો; વણીક જાત કાળજનો કહ્યો, પછે કારણ ઘેટાનો લહ્યો. ભયો ગરજણુ કરો, અંશ, વખાણ્યો અમારો વંશ; અદ્રષ્ટ

વિવાથી મેં લહયું; કારણ તમને તોતુ કહયું; મેં જાણ્યાતા જુઠા જન મનાવ્યું આજ માઈ મન; નથી ચાકરી આવ્યા તમે, અક્કલ થકી દેખીએ અમો. શા કામે આવ્યા તા આપ, જુઠું બોલે બ્રહ્મહત્યા પાપ; ચાર જણે જોડ્યા છે હાથ, શાયુ જોડ્યા સ્વામી સાથ; ખરી નીશા રાજની થઈ, પુરવ વાત માંડીને કહી. આવ્યો છું કહેવા અકાર; અમ ચારમાં એકજ ચોર, મારવો નહી તે પુછવી વાત ત્રીજે કાન ના જાએ ખ્યાત; માંહોમાંહે નવ જણાય, તસ્કરમાં તે નવ ગણાય, તે બાંધવ હળવો નવ પડે, તેનું તે રતનને જડે; ત્યારે દુઃખભંજન જણિયે, મોટાં પ્રારાક્રમ પ્રમાણીએ. વહી લઈએ તો વાંધ વેર. બાંધવમાં ઉપજે બહુ ઝેર. તમ આગળ કહે શું થાય, તમથી બીજુ ધન અપાય. રતન આવે તેનું તેહ, મોટા મનમાંએ સંદેહ, મોટે તમને કહેતા નથી, સાંખી રહીએ છીએ સરવથી, વણ પુછે જો પેદા થાય, તો ઉપાય કરોજી રાય, જેમ અમારો રહેજી ભાર, ચારે ભાઈમાં ના પડે ખાર.

દોહરા—રાજ બોલ્યો રિઝમાં સાંભળો ચારે ભરાંત; પુછ્યા વીજ પેદા થશે, તોજ કરિશું વાત અહીં રહેા આનંદમાં, કરો ચાકરિ અરથ; ખાઓ પીઓ ખુખી કયો, લ્યો ઘણેરા ગરથ. ચોપાઈ—વિસરે પડી તે વાત, એક દિવસ બેઠા છે રાત; એકાદશીનું હતું વરત, જગરણ બેઠા તરત. ચાર ચતુર અક્કલ આંચમાં પાસે ચેર રાજ પાંચ-ાં બાઈ વાત નવી કહો મુખે, રાત આપણિ જાએ મુખે એતો ચારે ચરણે નમ્યા, ઘણા બોલ રાજને ગમ્યા, અમો જતરા જાગી છું રાંક, વાત કરતાં વાંચે આક; મોટે રાય, સમરથ ઘણી તેના ધરમાંય. રાજરીદ્ધ ઘણિ ધરસુત્ર ચાર પ્રતાપિક પ્રોઢા પુત્ર તે પિતાને જાણે દેવ, સારિ પેઠે કરે છે શેવ; કે દહાડો કરે નાહ કેપ, વચન પીતાનું ન કરે લોપ; પીતાએ આપવા માંડ્યું રાજ પુત્ર કહે નહિ આવે કાજ ચરણુત્ર લઈ મુસ્તક ધરું, રાજ તણું સખ તો નહી કરું. એહ વચન કહયું છે આપ. ત્યારે બુદ્ધ વીચારિ બાપ; જોડો ચારમાં ડાહ્યો કિયો; ધર રાખે તેવો છે કીયો, સમજીને કરશે જે કામ, તે ડાહ્યા થઈ રહેશે ગામ, સમજી જે કરે વેપાર, સાખ વધે શરવેમાં સાર, ઘેલચંદ થઈ ધર થઈ ધર ખુએ વનું પારખું રાજ જુવે; પાસે બેસારયા ચારે ભરાત, કહ્યું પીતાએ વાઈ વાત, જોડો મુરખ કે ડાહરા, સારા નરણા સુત માહરા; એકને આપા તરવાર, જા તું તારિ માને માર, બીજને તો હુકમ દીયો ઝેર તણા આ પ્યાલો પીઓ. ત્રીજને આપી એક જગ. જાઓ યજ્ઞેલનાં મહેલો આગ એક એક ઉપાડી લ્યો કામ, જેને મન હોએ જે હોય, ચાંતામુર તે ચાર ભરાય, ભારે કામ તેતો કેમ થાય વચન જાણવતાં તુજ તણું, તેતો પાપ શીર લાગે ઘણું, ઉપાય કરવો તેનો કશો વીવેક વચન તેને દીલ વશેા પીતા તણુ જો વચનજ જાણ, તણુ લોક તો પ્રલે થાય; પીતા વચન પાળીશું આપ, એથી નહીં બેસે કાંઈ પાપ. વડે કામ કર્યું છે શીદ્ધ, પ્રથમ ઝેરનો પ્યાલો લીધે મારો પ્રાણુ જશે જેટલે, દેહ પાપ નહિ તેટલે,

ખીજે કહે મારો તો સહેલ, બાળા મુકુ મારો મહેલ; રાખી ખાઈશું દુઃખે અનં નાંખી છાદને વશશુ વન, ત્રીજે કહે મારીશુ માત, કઈં પેટ પાળીની ઘાત, ફરશુરામે કરશું તું જેહ, મારે વચન પાળવુ તેહ નાનોહે હુલિત રતન, નાંખુ જળમાંકરી જતન; રતન ચારતે લઉં મથો વીચાર આપ્ર મનડામાં થયો. જેર ના પીએ ત્યારે ના મરે, ત્યારેરી શ પીતાણ કરે, મેહેલના બળે તો બળે તાત, તો પીતાણ કરશે ઘાત માને ન મારે જીવતી રહે, તેને પીતાણ ભુટો કહે, રતન ચાર પાસે રાખીએ, બાપ આગળ જઈને ભાખીએ, કેહેશું જઈ નાખ્યા જળ માંહ, કોણ શાખ પુરે તે ત્યાંહ; ત્રણે કામ દીધા તે કરયાં, ચોથે રતન ગાંઠડીએ ધરયાં, જેરનો પ્યાલો પીધો જેટલે; ચોવનવંત થયો તેટલે; કનક સરીખી કાયા થઈ જર રૂપની વ્યાધી ગઈ શુભ થયો તેનો સંયોગ, દેહ વ્યાપે તેને રોગ ખીજે મેહેલ બાળે જેટલે, કૌતક એક થયું તેટલે. બળે મોલ ને ધરતી ધણિ, ભરી પાટો લક્ષ્મી ધણી; માલ અનંગળ અપરંપાર, ઢગલો થઈ રહ્યો તે દાર. તે મેહેલ માંહિ જે કોવશે, યક્ષ દુખ દે કાયા કસે; તે દેકાણે લાગી આગ. તેણે ખોળી ખીજી બગ. ટુંટી પાટડા હેડે પડ્યો, અરથ અનંગળ ભુગતે જડ્યો ત્રીજે પાસે આવિયો, જે માને પોતે ધાવીયો, તે માતાને બહુ ભોગ, ડિંદર ઉરરી કેરા રોગ; પાળી પેટ મારી જેટલે. ગાંઠ રોગ કાપી તેટલે છુટ્યો પ્રભા તે પાણી તણે; ગયો રોગ દીકિથી ધણે; માતા પોતાની સાણ થઈ વચન યત્યું ને લખ્યા રહી જેણે રતન રાખ્યાતાં પાસ, તે ગયો વેપારી વાસ; આ અમુલક ભુટતે જોડ. એકતું મુલ કેટલાએક કોડ. વેપાર એ માલજ કશો, કયમ હાથ અડાડી હરયો; એહ નંગન આવે કામ, એકે મુલે બાર બદામ. કાચ તણા ચોપારી કરયા, ડગ વીધા છે કોડે ભરયા, હઈડા માંહે બળી તે રહ્યો, કારણ કો આગળ ના કહ્યો, ચોર નીમા કયાં પગલાં ભુવે, કોડીમાં મહો ઘાલી રૂવે; પીતાએ સરવેળણીયો ભુટો પુત્ર તથો પ્રાણીયો વીકરમ શેન તો વાતજ કહે, ચારે બેડા લક્ષ્મ્યુ લહે; શરખાં કામ ચારેને દીયો, એ ચારેમાં રૂઠો કીયો. જેને મન બળે જે આપ, તેને શિર બ્રહ્મહત્યા પાપ; સાચી વાત કહેતાં કાંબયો, રૂઠો ભુટો કુડો. કીજો.

દોહરા—સત્યુદ્ધી કહે હુ કહું, ડાહ્યા કેરી વચન, સરવથી ડાહ્યા બાળુજે; જેણે લીધાં રતન, ખોટાં પડ્યાં, તો શું કરે, શી આવી ત્યાં ખોડ; પરથમ નાખી પાધરી, ચતુસનિ હોડ. પ્યાલો પીધો જેણે, મરી જત તે તરત; આગળથીતો તું બાણીયું; એમ છે અમરત. ખીજે બાળ્યું બારણું, નહોતો બહ્યો માલ; ભાગ્યે તે સવળું થયું પરથમ મોટા થાલ. તોળી ભુચો ત્રીજે કહ્યું, મારી નાખત માત, આવરદથી ઉગ-સી હત્યા શીર થાત, દોશ નહી તેમાં કશો, હોતી મોટી હાણ; ભાગ્ય થકી સવળું થયું, ખણ તાકીતી વાણ. સહસ્ર બુદ્ધિ કહે સાંભળો, એ વાત તો સહેલ; દવ ડાહ્યો દલ માહરે, જેણે બાળ્યા મેહેલ પાપ તો કરવું નવ પડ્યું, જીવ ઉગાર્યો આપ,

એને ડાહ્યો હતું કહ્યું. જેને શીર નહીં પાપ. લક્ષ્મણકી કહે મેં લહ્યું, જેણે મારી માત; તે ડાહ્યો મન માહરે, કરી અચાનક ઘાત નારી વાલી નાવને, બીજને નહીં અન્ય; ભરથાર ભુંડું કરે નહીં. એમ વીચારયું મન; દ્રઢ વીરુવાશ પોતા તણે. નારા યણુપર નેહ; લક્ષવંતા લઘુવરાં, મારે દીલતો તેહ કહ્યું કરોડ તે બુદ્ધિયે પ્રીછી મે-તો પેર; સહુથી ડાહ્યો તે ખરો જેણે પીધું ઝેર, રાજ મન રીઝ્યો ધણું, વાર સાં-ભળી વાત; ભોજન કીધાં ભાવતાં, અણુ ઉગ્યો પ્રમાત. એત્યો રાજ ચીત્રમાં, અં-તર માંહે આશ, રતન રહ્યું છે એહનું સતબુદ્ધિનો પાસ; માનવું નહીં પુછવું નહીં માર નહીં ગાળ, નહીં કોને જણાવવું નવ અડાવવિ આળ, જણ બીજે બણે નહીં, સોંપણુ નહીં કો સાથ; એક ઉપાય કરયા વિના, હેને લેવું હાથ ગુણકા એક છે વર તણી, રામા રૂપનું ધામ, સમભવિ તેને કહ્યું કરો કહું તે કામ. આળખાવ્યો આ-મળ થકી સતબુદ્ધિ સુભણુ; રતન કર્યું છે એકને પ્રીછમે તે પરમાણુ પાછું લેવું પુછયા વિના. આપે આપથી મન; આંખ ચોળી આપે રહે, અવર ન બણે અન્ય સત સલામ સેજે કરિ, કરું કહો તે કાજરતન છેડાડાં છેતરી લોપું નહીં હું લાજ.

ચોપાદ—મારજી ચાર તણે છે જ્યાંહ, નાખીચક બેઠી વર માંહ તે પણુ રાજ કરો મેહેલ. તે આમળ શોભા સહિ સેહેલ, જળહળ બેતા જડયા શુભ મણિ, શોભા ગોખ તણી છે ધણી; ખાસ મેહેલ આકાશે અડયા, કહિસ્તુભ મણી જે ભાને જડયા; ઇંદ્રપુરી આકારે ભગ્ય, નીરખે મેહેલ તણું જે ભાગ્ય પડે નાખી બેઠી ત્યાંહ નર નિરખી શકે જ્યાંહ; નિતે ચાર સલામે ભય. મારમ મેહેલ તળેથી થાય. સતબુદ્ધિ આવ્યો જેટલે, કર્યો પડે ઉચો તેટલે. જેમ વીજળી આકાશે થાય; કંપન સરખી દીઠી કાય. મોહ પામ્યો આકળો થયો. લાલચ લાગી તે લક્ષણુ લહ્યો, તરત કરેકો કિધા બણુ, મારયું કામનું કોટીક બાણુ. પડે નાંખ્યો પાછો વળી. દહાઢ ધણેરી એની મળી, ખરોપરને પાછો ભય. પાણિ અત્ર મોહોડેન ખાય; થયો દુખળો ડાહપણુ દેહ, નારી સાથ વણુ ધો તેહ નિતઉઠી પ્રમાતે ભય, દરશન એહ વરાંતે થાય, વિત્યા છે દીન સેહેજમાં સાત, વિનિતા સાથે કાહાવિ વાત, મારી રાણિ દેછે માન, પ્રીતે તમને આપ્યાં પાન; ભુરકી નાંખી નારી નેહ, પરવશ થયો ડાપણુને દેહ. ઘણો મરજી દીડો જ્યાંહરે, તે રાતે તેડ્યો તાહરે, દાશી સાથે તેડ્યો દેડીએ, મારમથી અડ્યો મેડીએ, દીડું રંભાસરખુ રૂપ, અધીક તેજ ને અકત અનુપ; મોટમ કિધી દીધાં માન; પ્રીત ઘણે-થી આપ્યાં પાન. તમો દીડો છે જેણે દન, તે દહાડાનું માન્ય શું કરીએ જે રાજ આપ, અદકી બુદ્ધિ આલે કેમ આપ; આજ લ. ગ પડ્યો છે ઘણો ત્યારે મેળાવ થયોતમ તણે. વળી મેળાવ કયારે થશે. વળી લખ્યું ઇશ્વરનું હશે લો ઘડી એક લાખેણી લહે કરી નપામ્યા બીજે કાહો; મેકાં સત પરઠીને પેર, દિપક ગયો એવાણું ધેર. થયું તરત અધાર ધેર અતુર થયા આપણે બે ચોર; દીપક વીના તે ડાહાપણુ કશું, હેત હડ

હાથી હથું, મુખ બેચાં વના મહીમાય, પદમણિતો પ્રસન્ન ના થાય; પાસે નહિએ માનવ વરત, બે હપક લઈ આવે તરત. કામનિ કહે કરો એક કાજ, એવી વાત ન થાએ આજ; વળિ લખ્યું હશે જાહેર, ફરિ તમે મળો તાહેર, સત જુદિ કહે સુખ સુખજી, વનિતા શી જુદી કહે વાજ; તમ સરખાં ત્યાં શી છે મજા, તમે ઉભાં ત્યાં હીપક ઘણા, ઇશ્વર આપ મેળવ્યો છે મળ, ખરી રીતે ખેલીશું ખેલ; રાખ્યું તું કેહેદ કંઠેરે જતન, રિઝીને કાઢ્યું તેહ રતન સાત હીપકતું તેમાં તેજ, દીઠે પામી રાખિ હેજ; પલંમ પાછએ મુક્યું ચોમ, કર્યો ભામનિ ભાવે ભોમ; શા આશ શાખાશ કહે તે સાથ, લીધું રતન પોતાને હાથ; વાળી મુઠડિ જુકિતએ બેર. તરત થયું અંધારૂં ઘોર, તણ સજ્યા બેઠા બારીએ, તે નરને વાહ્યા નારીએ; ઘડિએક માર્યા ફાંફાં ફેક, હવે રહું તો દેખે લોક. ઝાલો મુજને ઠા આ દિશ, તરકર જાની છેદે શીશ, અથડાવ્યો અડકું અડવડ્યો, પાંચ પમથીથેથી તે પડ્યો, ભાગ્યું શીશ દડવડ્યો દેહ, પાછું બેવાને ન રહ્યો તેહ; આહ્યાં થકી ઉમરિયા આજ. પહોત્યાં કોડ થયું મુજ કાજ. ભામનીથી ઉતરીયો ભાવ.તરફી તેને આ-વ્યો તાવ, રતન તો ચીતે નવ રહ્યું, જીવડું પોતાને ભારે પડ્યું. પુરણ પુન્યતેની તો હેર, ઘણા ભામથી આવ્યો ઘેર, તણ ભાઈએ પુછી વાત ક્યાંહા ખોટી થયા તો બ્રાત, ચઉટે ચાંદન ખેડાં રમે, તે સહુકો રશીયાને ખમે; વિર પ્રત્યે એવિ કહિ વાત પોહોડ્યા એકઠા ચારે બ્રાત. કઠામ ખાધો કોને કહે, રાજ હડ્યો તે ક્યાંહારહે; ત રકરમાં કયમ રાજ રૂવે, નાગો માણસ તે શું ખુવે.

દોહરા—કુવો કેરી છાંયડી, કુવાં માંહ સમાય, મનોરથ નીરધન તણા, આલે વેલે જાય, કો આમળ નવ કહી સકયો, કોને ન દીધો દોષ, લખ્યા લેખ છુટે ન હી બેશી શું જીવે બેશ. પુછડું કોને નવ પડ્યું સમ નવ દેવા સાથ; બીજાએ બંધ્યું નહી, રતન રાયને હાથ કિંમત મુલ કરાવિયું, એહ અમુલખ બેડ, ટકા હેમ ટંકશાળના, પુલા પંચાવન કરોડ; રાય પાસે રાખીયું, વીત્ય છે કંઈક દન, મહીપતે મન વિચારીયું, બેઠ ચારેના મન, ચંડાળ ચોર કે જરછે, કેશુભશીરામજી શાહ; પુરણ પરીક્ષા હું કરું, રતન આપું કે રાહ.

ચોપાઈ—એક દીવસ તે ચારે જણા, કહ્યા બોલ રાજને ઘણા; કરો વિદાય અમને બે આજ, તો કરોડપ્રકારે કર્યું છે કાજ. જાઈએ અમે અમારે વતન, રીઝયા પાખ્યા લાખ રતન; રાજ કહે રહો એક માસ, ઇશ્વર સઉની પુરે આશ, બાધો માં ઝાઝી બાકરી. જે કહું તે કરો ચાકરી, ખરા થશો તો હામજદેશ ખોટે રતનમણિ છુટી દેશ. રૂઠો છે એ રાજદરબાર, વિશ્વ જાણે પાળે બહેવાર; એમ કહીએ રાખ્યા વાસ, ખીતે બેસારે નીત્યે પાસ, એક દીવસ બોલ્યા માહારાજ, રહો ચોઠી નીત્યેથી આજ, પોહોડુ આપ અમે એકાંત, રહો નીરભયથી નીર ભરાંત, અકેક પહોર

નિત્યે જાગજો. વારા ફરતિ મન માગજો; પોહોડયા રાય પ્રીતે આરણે રહ્યા આર
ચોથી કારણે નિચિંતપણે નિદ્રાછે ઘણી, પહોડયા સૈજ ઉજેણિ ઘણી; પલંગ પાથ-
રયો બહેક બરાસ, લક્ષ શોભાછે લીલ વીલાસ. કુસુમ તણી શોભેછે સેજ. સત
સુરજ જેવાં ત્યાં તેજ, ધંદ્રપુરી આકારે લખી પોઢયો મહીપતિ પ્રિતે સુખી. રાત
પહોર થઈ જ્યાહરે, કઠિંતક એક થયું ત્યાહરે; ભોરંગ એક બયાનક રૂપ, રાક્ષસ
કેરું રૂખડ રૂપ, માહાઝેરીને માથે મણિતને દુશ હમડામાં ઘણી, દુધ સાકર મેં પુ-
રણ પીધ, ઘણા સ્વાદથી લહાવો લીધ રાખ્યા પુલમેં ચાખ્યા અન ત્રસ કરયું મેં
સઘળેથી મનઅમરત પાંખી તેવિ દેહ, એના રૂધિરતણાંછે નેહ. રૂધીર પેટ ભરીને
પીયું, એથી સુખે તે બીજું કિયું તાકતે તાકતે દહાડા બાય, તે દહાડે બન્યો છે
દાય, મેડે ઉતારી કાચળી, બતી સ્વભાવના આચળી; પાગે આવિ તે હાંકીયો, આ
તડા સાથે નવ ચુખીયો. અંતરીક્ષ ઉપર એકજ કહું, ભોરંગ તે ઉપર જઈ અડયું,
પુંછ ભરાવ્યું છે તે માંહ, આંટ બેચાર દીધા ત્યાંહ અધો મુખ થયો તે આપ,
સાવા માંડયો અંગુડા સાપ, ડસે દાઢ વડે જેટલે, સતપુદ્ધિએ દીઠો તેટલે. અરે રાય
મારાના ડસે, વેર ઘણો તે ઉપર વસે; ધરી હાલપછે તેના તળે, કાડિ ખડગને મુકયું
મળે લાગે વાર કરતાં વાત, ક્રીધા કડકા તેના સાત; મુકિ પલંગ તળે તે હાળ, બ-
ગ્યો રાજ તેણે કાળ, ખડમ ઉઘાડું વસજ લુવે, કરી મણી તે રાજ બુવે; બગ્યા
રાજ આવ્યો ખાર; ભુપતને મન પડિયો ખાર. ખોયું રતન તેખીજ્યો એહ, મારત
મુજને નીસ્યે દેહ; માટે એને પણ હું હણું, ગણતીમાં હત્યા નરગણું, એટલે રાત
લઈ એક પહોર બગ્યો, શશ્વત પુદ્ધિ તે ઠોર; હુકમ રાયમુજને દીલ્યે, ફરમાવો તે
કારજ કિલ્યે; રાજએ કહ્યું તે દીશ, સતપુદ્ધિનું છેદો શીશ, ફરિ વાત ન પુઝાવડિ
અરજ કરો મા એકે ઘડિ. દોહરા-સહસ્રપુદ્ધિ તે સમજ્યો, નાતે કેમ કહેવાય, વમર
વાંકે કેમ મારીએ, તો વરાશે રાય, અરે રાય પ્રથિવપતી, સાંભળ વાડ વાત; વાહાણે
મમે તો મારજો, પોફોટે પ્રમાત. હવણાં હજીશો એહને, જે સમજો નહિ સાથ; પછે
ઘણું વિમાસશો. ધસવા પડશે હાથ તેહ તણિ કથા કહું, રીજો રાજ મન રીઝમાંહે
જે રિઝશો, પછે દાઝશે તન.

ચોપાધ-સતપુદ્ધિ રાખ્યો એકાંત, ભાગી નહી મન કેરિ પ્રાંત સિધપુર નામો
સુદીર ગામ, નારસિંહ રાજનું નામ, વસે એક બ્રાહ્મણ મહામનિ, પતીવ્રતા તેને
ધેર સતી. પેટ નહી પુત્રિ કે તન, ધંધર ઉપર એનું મન; વિવિધ પ્રકારે કરે તે વ્રત
કરે રૂડાં આચરણ તેનાં કલ્ય, નરનારિ બે પવિત્ર નેટ, તોય પુત્ર ન આવે પેટ; મન-
માં રાખે મોકિ માયા, વસે દેહ પોતાને કયા આપ ધેર એક નોળનું બચું, તરફરડતું
તે આમલે વરયું પાશે માત નહી તે તણિ, કયા ઉપનિ મનમાં ઘણિ; રાખ્યું પાસ
પોતાને ધેર, પાપ દુધ પ્રિતે શુભ ધેર પોહાડે સન્યામાં જોડ, કુંવર તુલ્ય પહોંચાડે

કોડ થયું મોટેરું તે નો બાળ; ન કરે એકે અઠકો આળ, વાચા નહીં મુખે તે તણી, અકલ મનુષ્ય તણિ છે ઘણી, નાં પગથી પછી નેટ; આવ્યો પુત્ર તે નારી પેટ. તરીયા તોરણ બાંધ્યાં બારણે; પુત્ર પોરાઢયા છે પારણે; આનંદ થણો દીવાળી દન, નોળ ઉપર માનનિનું મન. તતમન ધન બળે તેહને, હયા ધરે અઠકિ દેહને; એક દીવસ છે સુત પારણે, જીવતી મધ જળ કારણે સોંપી નોળને પેથો પુત્ર, તજ સાર એ છે મર મુત્ર, રખે એહને રાવરાતતો, રીશ કરો રખે મારતો; બાળક કપડો દેશે મુને; તો હું જાળો દેઘશજ તુને, સુખ્યો બાળ જળ ભરવા મધ. વાર ઘડી બે ચારેક થઈ; ચઢ્યો પારણે મોટો નામ. બાળક ડસવાને લાગ, અંગુઠે વળગે જેટલે, નોળે તે દીકો તેટલે, અરે મારા બંધવને ખાય, એ પાપી ક્યાં નાશી જાય. એમ કહીને દીધિ દોટ, કરડયા પહેલી ઝાલી કોટ; મરડી કાખ કટકા સાત; એવો આવતી બેઠી માત. વધામણિ કારણે, આવ્યો નોળ સામે બારણે; વાચા નહીં તે બોલે કેમ, સામે આવી ઉભો તેમ. મુખ લોહીયાળુ પેથે કરયું બણ્યું માએ બાળક મરયું; દીકું લોહીયાળુ જે મુખ, દાવાનળ થઈ લાગ્યું દુખ, અરે પાપી તું કુટાકાળ માયો મારો નાનો બાળ. નાખ્યું બેડુ તેની દીશ, મુઓ નોળ અગદીયુ શીશ; ધરમાં આવી માતા જીવે, ચોઢ્યો બાળક પારણે રૂવે બોઢ્યો બાળક આપો આપ, મુજને ખાતોતો આ સાપ; એ નોળે મારયો આ કામ, નહિ તો મારું કરતો કામ. એમ કહિ ચેતાવિ માતા પડયા દીકા કંકડા છે સાત; કરયું કંઠપાંતને ઘણીયા હાથ, બળવા માંડ્યું તેનિ સાથ. જીવ કાઢવા તત્પર થઈ, શિક્ષા લોકે તેને કહી; પ્રથમ મન સમજી નહીં માય, હવે હાથ ધસવેશુ થાય, તને વિમારાણુ કરવિ પડી, જે ચેતી નહીં પહેલી ઘડી; એમ સમજવી કહે છે લોક, હવે દુઃખ કરજું તો ફોક.

દોહરા—રાય પછે વિમાસસો રાખી રૂઢેમાં ધિર, અડધી રાત એવે ગઈ; જા મયો બીજે વિર. લક્ષ્મીદિ છે જેહનિ, મયો રાયનિ પાસ; કરિ સલામ ઉભો રહ્યો, અઠકિ કિધિ આશ હુકમ હોય જે રાયનો; તે અમે કરિએ કામ; વાઢે વચન ના લોપીએ, અમે તમારે નામ. રાય કહે હું તે કરો; કહારો ખડમ આ દીશ; ખેદ કરીને છેદીએ, સતબુદ્ધિનું શીશ. લક્ષ વસાએ લક્ષવરાં, એક કહું હું આજ, વહાણા માંહે વિમાસસો શ્રી મહીપત મહારાજ. અઠકો થારો ચોરતો, દમવો પડશે દેહ, તે દ્રષ્ટાંત તમને કહું નરપત આણો નેહ.

ચોપાઈ—ધોધા પાટણ મામ મંલીર, નિરમળ છે અરણવનું નિર; છુપતસંમ એક ભારે છુપ. રાજ તેજ રૂડેરૂં રૂપ; મહા મનોહર નીરમળ મતી, રૂડિ કરમનિ રખા રતી, લાડકવાયો તેને તન, મહીપતને મન તે તો ધન, વહાલો પ્રાણ થકી પરતાપ, અધિક લાડકો આપો આપ, ઘેલો અર્જાવતળુ છે ઘણું, લક્ષણ લાખ કચોડ તણું. મયો આપ રાજવર તીર, નારિ ભરતીતી ત્યાં નિર; ઉભો રહ્યો

પાણીનો ઘાટ, વનીતા એક આવે છે વાટ, ભર્યું બેડું તે પાળે ચઢી; પુત્ર તણી તે દ્રષ્ટ પડી; મદોલ હતી તેના હાથમાં; નાખી ગોળિ સહિયર સાથમા નમરશેઠ તણિ દીકરી, મદોન્મત બેબન મહ ભરી, બેબન રૂપતણું છે ભેર, અહંકાર પુરમાં અકોર છુટથો મલોલા ત્યાંહા ગયો, ઘડો કુંવરીનો કાણો થયો, ચાલી ધરને નીકળ્યું નીર લીજ્યું અપક વરણું ચીર; તેને વકારી વખાણિ સહુ તાહરો આપછે બળિયો બહુ તેમ સરખાં સાખી ઘેર જવે, ખીજ મરીખની શી ગત થશે બાળક બુદ્ધિ હતી તે બાળ દીધિ મુખ ઘણેરિ બાળ, ભાર બોલ ભામની તે બણી, રાંડે રઝળતા મેહેલ્યા જણી, કુંવરે સાંભળ્યુ તેડું કાન, પડયો હળલો પીપળપાન, સાથી કહે બુડ્યું તાહરું કહ્યું કરે નહો માહરું; માળો આયે કામનિ કાજ આગળથુ કરશેલ રાજ; રીસે ભરાણો રાજકુમાર; બેડું ફેડ્યું તોડયો હાર, નમરશેઠ જુમતે બણીયુ, અઠકું ઝેર આપે આણિયું; રાય સાંભળે તારૂ નામ, નહી રૂડાને રહેવાનુ કામ. લાડકવાયે સુત તાહરો, નહિ ધરમ રહેવાનો માહરો. રાજ કહે તમે રહો ગામ, માર પુત્રને હું તો કામ; તે વાતનો કાણેજ દીધ; પાવા વાસ રમ્યતને દીધ; પ્રધાન પુછેછે તે પેર, જઈ ચેતાડું રાજને ઘેર, ચેતો તો ચેતાડું હું, હવડાં ઘેરન બઠશ તુ; તુ બણે જે શુનો સાંખરે, જેતામાં મારી નાંખશે, માસ છ માસ વીદેશ બઢો, બે ચીત માંહે રૂડું ચાહો વચન સાંભળી વીવિધ વિવેક, લીધો ધરથી પોપટ એક. પાછેપમથે પથે પળ્યો પ્રધાન પુત્ર મીત્રને મળ્યો; અરે બંધવ કયાં બઢ્યોછો, આવડાં કા કુખીયાં થાઓ છો, માંડી કહિછે તેને વાત. દેશવટો દીધોછે તાત; પ્રધાનપુત્ર કહે સાથે થાઉ તુમ વીજેમ અન્ન ન ખાઉ. સુખ્યા બે બાંધવ તે સાથ હરીપોપટ બેઠો હાથ; રાત દીવસને સાંજ મારમ મેલે અપરંપાર, અધાર વનમાં તે જઈ ચઢયા, દીશા ન મુઝી ભુલા પડયા; ઉનાળે અમનીની ઝાળ; થયા ખરા મધ્યાનજ કાળ. ન મળે કાંઈ નવાણુ ને નીર, મુઝી મયાં તે શુભ શરીર; પાણી પાણી ઝંખે ઘણું. તન તરફડે તણે તણુ બવા માંડયા પાણી વીના પ્રાણ, બંધવ પ્રત્યે બોલ્યા વાણ; વડ મહોટો હુતો મંચીર, જઈ ઉતરીયો તેર, આયુષ મારૂ આવી રહ્યુ, મળુ મારૂ તો મુકાઈ મયુ, જીવ જરૂર પણુ બચછે, પાણી પાણી ચીત ચાહાય છે; પ્રધાન કહે રાખોજ ધીર, એક ઘડીમાં લાડુ નીર. એમ કહાંને ઝાડે ચઢયો, કુપ વેમળો દ્રષ્ટેપડયો; રાજ મુકયો વડલાહેડ, મયો પ્રધાન પાણીને નેર; રાજ ધ્યાનધરનું ધરે, પાણી પાણી મુખથી કરે; પંચાળીનાં પુરયાં ચીર; તેમ મોકલ નારાયણની, ઝંડારાખવા આવ્યો ધિર, તેમના રાયણ મોકલ નીર, બાળક કાજ આપે છે ખિર, તેમ મોકલ નારાયણ નીર, શીતળ મુધનવાનુ શરિર, તેમ મોકલ નારાયણ નીર. પાણી પાણી ઝંખે જેટલે, પડે ધારા પાણીનિ તેટલે; ધન્ય પ્રભુ મોટા મહારાજ, તુજવિણુ કોણુ કરે આ કાજ સાન કેરો પ્યાલો ધરયો, પલ એકમાં પુરો ભરયો; માંડી મુખ પીયે જેટલે, પોપટ ચિત ચેત્યો

તેટલે, મારિ ઝાંટ તરત તે તિર, પ્યાલો ઢાળી નાખ્યો નીર. લુપતીએ તો કોપજ કર્યો, પાછો ફરિને પ્યાલો ભર્યો; બીજી વાર માંડે છે મુખે, પોતે પીવા કાળે મુખે. પોપટ પાંખ ભેરે ઝાલીઓ, પ્યાલો કરમાંથી પાડ્યો; ચડિ રાયને ઝાઝી રિસ, મરડિ નાખ્યું શીશ. ફરિ પ્યાલો ધરે છે જ્યાંક, આળ્યો પ્રધાન એક પલકજ માંક; પાણી શીતળ નિરમળ નીર, વાતો કરવા બેઠા વિર. અરે રાય મુરખ હારિયો, શા માટે પોપટ મારિયો; કરતુક માંડિ તેને કર્યું, અહીંયાં તો એક અચરત થયું. તમો મયાં તાં ભરવા નીર, મેં સંભારયા શામ શરિર. કાણુ એક એક નવ લાગી વાર, અંતરિક્ષથી ઉદ્ધ નિરધાર; પ્યાલો ભરિ પીઉં જેટલે, પોપટે પાડ્યો તેટલે. એક શુનો મેં માફજ કર્યો બીજી વારનો પ્યાલો ભર્યો પીવા માંડ્યો અમરત કોળીયો; તરત દેખતાં તે ઢાળીઓ. લાગી મારા ચીતમાં ચોટ, મરડી નાંખી કરાધે કોટ; એટલે તો તમો આવિયા, લખ ટકા પાણી લાવીયા. તે પીધાથી ટાલો થયો, પ્રતી ઉતર પ્રધાને કહ્યો; એતો કારમી વાતો વીર, અંતરીક્ષથી નવ આવે નીર; એવા સત્યવાદી જે તમો, તે વાત કેમ માનુ અમો, અદકો સંદેહ મનમાં અડ્યો, વાળી કાછડો વડલો અડ્યો; આટલા માંકછે એક વિવેક, સમજીનો માળોછે એક; અજમર એક લાવીછે તેહ ફેલી ખાય એની દેહ, જેર કાળજેથી નીકળ્યું; નીરતે માંહેથી ધરણી ઢળ્યું. સેહેજે અડયા શી ખત માત, પલક એકમાં સામજ ખત, જીવ્યો તું જે આપો આપ, તેતો પોપટ કો પ્રતાપ. દ્રષ્ટે દીકું તે દ્રષ્ટાંત, ભાગી મનની ભાવે જાંત. એ શું મેં કર્યું આ કામ; માર્યો પોપટ ફાંસુ કામ; પેટ પાળી મારિને મરું, પોપટ પાખી દેહ નહી ધરું, પ્રીછવિઓ પોતે પ્રધાન ઉતર્યું મહીપતનું માન; પ્રથમ સમજ્યો નહી મન સાથ. હવે સીદ ધસે છે હાથ. સાંભળરે સતવાદી રાય, વિમાશણ કરશે મનમાં; પછી બહુશે તણએ દેહ, ઉપજશે નીરમળ નેહ.

હોહરા-કરોડલુદ્ધિ કહે કહું, તુને વીમાસણ વાત; હવડાં એને મારશે, ધસવા પડશે હાથ. ચોપાઈ-કમદેશ તણો મહીપતી, રાણિ તેને ઘેર મહા સતી; પટરાણિને કામે તેહ, નરપતને મન ઝાઝો નેહ. ભામની દીકે ભાગે જીખ, દીકા વિના દીલમાંહે દુઃખ; સમજાવે સોળે શણુમર, રાણિ તે હધડાનો હાર; વાડીરૂડી પાનજ તણી, તેની શાભા છે અતી ઘણી, વડિ રાણી વાડમાં બચ, રમે રીઝે રાણિને રાય. એક સમે બેઠા છે ત્યાંક, પ્રિતે પાનનિ વાડિમાંક. બેઠા છે કુવાનિ તીર, લાગી તૃષા મન સમર્યું નિર, અનમળ પાણિ પીધુ આપ, તન પેઠા તંબોળ સાપ; પડ્યો પાન હેઠેથી નેટ, પાણિ માહેથી આળ્યો પેટ ભામાંન કેરિ જીઓભોમ, રૌ રૌ વાંધો દેહમાં રોમ; દહાડે દહાડે હસ્તજ ગળ્યાં, અધતન દેહ બધાનાં ઢળ્યાં. જેને માથે ઘોળધર ધણિકરે નકલ વિવેકી ધણિ કંઈક ઓસડને કંઈક રામ, એકે વાત ન લાગે આમ; કરોડ રે-અને, કરોડ કવાય, એકે રોમ ન આવે હાથ; કરોડ જીવાને ઉતાર, એકે વાતનિ પ્રીછી

પાર કહી કહીક કહપના સારયા અરય. ધણો કરીને ખરચ્યો અરય, રાણિ કહે રાજ સાંભળો; મેહેલી દે મનનો આંખલો, વીંછી લક્ષ્મને વેદના થાન છે, જવડા વણ મોતે બય છે, માટે મુજને ઝેરજ પાચો મુજને કાશી લક જાઓ. જળ સાહી કરી ત્યાં મરૂ બારે દુખ હઠડે કેમ ધરં. કરોડવાર શું કહીએ કથી, વેદનાએ રહેવાતું નથી વચન આપ્યું રાજએ હાથ, હું પણ આત્મ તારી સાથ; તુજ વિવા જીવી શું કરે, જળસાધ કરી હું મરૂં માયા મમતા કીધિ તાજ, સોંપ્યું પુત્રને રૂડુ રાજ; પ્રધાન મુકયો વાશી-એ, કાઢી સંઘ ચાલ્યા કાશીએ, ફરે ડોરો દીનને રાત. આંધે દેશ કરે છે વાત; રાણી ને સાજ કરે, અર્ધરાજ મારૂં મન ધરે અલખત આપણી બીજ ધણિ, પુત્રિ પરણાવું પેટજ તણિ; અનેક એવા હેતુ હોય, તેનું દુઃખના બણે કોય. રાણી દુઃખજ માટે, લીધિ કાવિ કોરી વાટ; પ્રૌઢ દિન પંથે પરવરયા વન માંહે ઉતારા કરયા, ધણો વડ મોટો મંદીર. તાણીયા દેહેરા તેને તીર; આમળ પાછળ ચોકી ધણી, ડેરામાં ધણીયા-ણી ધણી. કહે માંહે માંહે વાત, એમ કરતા થયો પ્રભાત; શેહેજે પહોડી છે નાર, જુમી સુતો છે ભરથાર, નરનારીને ઝાળે નેહ, ભરનિદ્રા થાય છે બેય; છામા ક્ષણ એક પામી સુખ. વિકાશી માનુની કેરૂં મુખ તે વડ ઉપર મણીધર હોય, તેના પાર ન પ્રાંછે કોય. જ્ઞાન તેહના મનમાં ધણુ, દુખ બણ્યું તે નારી તણું. વડ વાએ હેટે ઉતરયો, પ્રિત ધરી પોતે પરવરયો; તેને તબોળીઓ આવ્યો છે ત્યાંહ, પેલી રાણિ-ના મુખ માંહ મણીધર તો પમલે ચઢયો, તેને તબોળીઓ ઢ્રપ્ટે પડયો; મણીધર કહે સાંભળરે મુઠ; રેછે રાણીને બહુ દુખ, રાણિ ઉપર મરસે રાય, એ હત્યા તેને શિર થાય; માટે નીકળિ જીમતે બય. પાન વાડીમાં મુખીયો થાય, કહયું અમારૂં જો નહીં કરો, ઉપાય કરિશું તેને મરો; પેલો કહે ન જાઉં હું, જખ મારે મણિધર તું તારૂં ચાલે તે કર આજ, જો કાંઈ થયું હોયે તુજ કાજ; કરિ હું કારા નરપટ નેટ, પાછો જઈને પેઠા પેટ. મણીધરે વિચારયું મન, મરશે રાણીને રાજન; ઉમારૂં એ બેના પ્રાણે એમ વીચારી મનમાં વાણ. સજયા ઉપર ચઢયો મુખે, મુકયો મલ રાણીના મુખે; મારૂં જરે ઉદરમાં જશે. એ રાણિતો સાજ થશે. એમ કહિને વળે જટલે; રાજ તરત બગ્યો એટલે, ઉઠ્યો હાંધીઆપો આપ, હિઠો ચોશીકે મણિધર સાપ; મારયો કો બેધને લામ, કરયા નામ તણા બેભામ; તે વિખધરને વાચા થઈ, વાત એક રાજને કહિ, મુજને મારયો તે માહુ કરયું, મેંતો રાણિનું દુઃખજ હરયું; પ્રાતઃકાળે વહાણું થશે, રોમ તારી રાણિનો જશે. જો મુણુ દેખો તો ભાખજો. મારા અસ્તમંત્ર નાંખજો, એવો અવાજ અચાનક હવો, તરત મણિધર તરફડી મુઓ. લાગ્યો રેચ નારીને નેટ, પ્રેમદા મુખ પામી પેટ; સાજ તાજ રાણિ થઈ, અંજો અંજથી વ્યાધી થઈ. દુઃખ પારયો તે રાજ આપ. ફેમટ મે મારયો તે સાપ; ધસે હાથને ધુણે શિશ, એ શું કીધું શ્રી જીમદીશ; પાળી મારવા માંડી પેટ. સહુ વારે નરપતીને નેટ, હવે-

અર્થ નવ આવે કશું, પ્રથમ માડું દલમાં વસ્યું, લીધું સર્પનું સાથે અંમ, પધરાડુ ગુણવંતિ મંગ. તેની મીત્ય હું ટાળ્યો મર્ય, તેહ થકી સરયો સહિઅરથ કરી બના ને આવ્યો ઘેર, પાળી પ્રભ રૂડિપર, છૂંચ્યો ત્યારે વીમાશણ કરી, જડિ એક બેઠા નહિ ઠરી. દેખે રાણિને જ્યાહરે, સાંભરે સર્વ મનમાં ત્યાહરે, તે વેળામુકે નિસ્વાશ પણ તેનિ કેમ પોહાંચે આશ, ધણા દીવસ ધસીયાછે હાથ, કરોડપુદ્ધિ કહેરાજ સાથ કહી વાત આણી મન વહાલ, પ્રમટયો એવે પ્રાતકાળ. વિક્રમરાય બેઠા આરણે, દા- તણ પાણિને કારણે; નારાયણ તણો જે નુર, પુન્ય પરમારથ કરો પુર અભિનવોઆ પે છે કરણ. અશરણ કરે શામ દરશણ; મોટા જન સહુ મજરો કરે, રાજ વીઠ્ઠિજાથ કના હરે, રામ સાંભળે રાજ કરણ, પાસે ઉભાછે ત્રણ જણ; સલામ કરી ઉભા જ્યા હરે, સામુ બેયું રાયે ત્યારે હુકમ રાવળો સાથે ધરં જેવો કહો તે કારજકરં હું શેવક છું તાહરો, રખે અવગુણ કરો માહરો.

દોહરા—રાજ બોલ્યો રીશમાં, રવી ઉમમને દિશારણુ કરે ત્રણે મળી, સત પુદ્ધિનું શીત, તે ઉગાર્યો ત્રણ જણે, કરી વાત વીવેક; કહેતાતા જે વિમાશરો, તે દેખાડ્યો એક. એકેક વા ત્રણે કરો, અજર કરો માં આપ, નાહતો દેખાડો પારણુ; જે ગુણુતા હો પાપ. સમશેર સતપુદ્ધિ તણિ, પરી હેઠ પલંમ આપો અધિપતીઆપ તે, તો રહે રૂડારમ, રાજ ઉઠ્યો રીશમાં, આવ્યો પલંમની પાસ, હાવમાં કડકા સહી, મુકયો મન નીશ્વાસ. અહીંયા કયાંથી આવિયા નહી રહયાની જમ; સતપુદ્ધિ સેજે હતો, તેતો માડું બાળ્ય. અધિપતી ચડ્યો અટારીએ, વિખાણુ કરતો વ્રથ, ઉતારીતી કાંચળી, તેતો દીઠી દષ્ટ. આનંદ પામ્યો અતીવણુ, જેતા આવ્યો જેમકટે વીટીઓ દટકટો, તેતો દીઠો તેમ, સતપુદ્ધિ સમીપે તેડીયો, મળ્યો મહિપતને માન; સણુમાર મુખ્યાં સહિ અંગના પ્રીતે ઉપર પાન. તોલે નહિકે તુજસમો, મારા મનનો મીત્ર; ચારે ચતુર મેં જણિયા; પુરણ પરમ પવિત્ર, માગો કાંઈક સુજકને, જે મન ઈચ્છા હોય; તેહ વચન ચુકું નહિ. બેઠમાં કરશે કાચ, આપી શકો તો આપજે, વાર કર વચન; અમારૂં અમ પાસથી, રૂડું જેહ રતન. અરણ ન આવે અલીનડું, તારા ધરનો માલ રાજ થક્યે રતનથી, ખરો અમરો ખ્યાલ. હુ અભંજન દાતાવડો, વીખાણુકરે લક્ષ લોક, આશા પુરી અમતણી, કય બહુ બાકી ફોક. પુદ્ધિવંત બળીયા અમો. કરૂં ચીંતવ્યા કાજ; ટાંમ તળે કાઠો તમો રતન આપ્યાથી આજ. વીદાય કરો નહિતો મુને; દીલ કરો શા માટ, કરિ ધણેરિ આકરી, તેનિ ઉઠિ વાટ. કામ મમો તો દિલએ કરવા હું સમરથ; કુખ બાજે દલડા તણું. છે ધણો રતનમાં મર્ય, દલ ડાહ્યા ધણા અમો, કરવા ઇચ્છું કામ; તમ આગ કર બેડિયે; મુકી મનની મામ.

ચોપાઈ—રીજ્યોરાજ અતિ વણુ, આપ્યું રતન ચારે તણું ત્રણેમાં આવિથી બાળ્યું. એક કાંતિ એક રૂપે મળ્યું, આપ્યું હાથ નવ લાગી વાર, ચતુર પારણું ડાહ્યા.

આર, ધન ધન વિક્રમસેન મહારાજ, તુજ વીણ કોણ કરે પર કાજ; બીજ સહુ કરે છે વાત, ખાધી મુંઝે તારી માત, આશા નોતી અમને આજ, વણ પુછે કેમ સરશે કાજ; કેમ રહેશે આરની ચીત, રતન આવશે કેવી રીત. તું દાતાર ને તું તો દેવ, તું સાચો સદગુર શેવ; તું તો ચોગી ભોગીને સીત, તું રાજ તું પાસે રીધ. તું ભુપ ભક્ષપણના ભણ, તમ આગળ ડાહ્યા તે અમણ; સુર્ય ચંદ્ર તપે યુમરાજ, આરોગ્ય અવિચળ રહેજે રાજ. દો આજા તે કરીએ સીધ, રતન અકેક વહેંચી લીધ; હસ્તી શણખારયા શુભ આર, હશ હશ આપ્યાં તણ તોખાર. કર ધાક્યાં સેનાનાં ડાં, શુભ શણખાર સોના સાંકળાં; વાત્રાવસ્ત્ર વિરીધના ભોગ, સોંપ્યા સવળો શુભ સંજેમ, શુભ પત્રે કામળ કહાવજે, મન થયે મળવા આવજે; બીજાં રૂડાં દીડાં રતન, વોળાવ્યા જનઆર વતન કર્યાં કામ. એવા ગુણુ ઘણા, પાળ્યાં ભાડ તો પ્રજા તણાં; એવા રાય સતવાદી હોય, જેને દેશ દુષ્ટીયો નહીં હોય. ભોજ આગળ પુતળીએ કહ્યાં. લક્ષણુ ભેતામાં જે લઘું; પંડોત કાળીદાસ મુજણ, લખ્યું પુરાતન તેહ પુરાણ પરમારથ તણી એ કથા, બેદ ચાતુરી બણો જથા; અકલવંતને વહાલી અતી, મોટા જનની નીરમજ મતી, પુન્યવંતને વહાલું પુર, નિરમજ માણસતું છે નુર. પરમારથ જનને તો પ્રેમ, હરીભકતને હમડે હેમ; કથા ઉતમ વીક્રમ ચરીત્ર, સાંભળતાં થાય તે પવીત્ર.

દોહરા-શામળભટ્ટે શુભ કર્યું, પરમારથ પવીત્ર; રામ કથા રસથી અધીકવાર વીક્રમ ચરિત્ર. કહે પુત્રી ભોજ સુણ, વીક્રમ મહીમા કરણ; એવાં પરાક્રમ જે કરો, તો ધરો સીંહાસન ચરણ, એમ કહિને પુતળી, આપે મધ આકાર; એહ કથા પુરણ હવી, કહે કવી શામળદાસ. શ્રીતા વક્તા સમજતા, કહે કવીતા કરજેડ; શામળભટ્ટ કહે બોલજે, જે જે શ્રી રણુછેડ.

વારતા ૨૮ મી શુકસારિકાની.

તરણિ નામની અઘાવિસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે. શ્રીમણેશાય નમઃ શ્રીશારદાયેનમઃ ચોપાઠ-શ્રી મણુપતને નમુ શીશ, આરાધુ ઉત્તમપત ઇશ; શ્રીસરસ્વતીના પુણું પાય, જે પ્રતાપે અથ થાય. છમે આવિ વાતજ કરો, સેવક જણિ બાંહજ ધરો; સદા મન રાખો પવીત્ર, વરણવું વિક્રમ ચરિત્ર માળવ મુખ મહા ધારા ગામ, પવીત્ર ભોજનરાજતું ધામ; પેર આળ્યાં એકસોનાર, કોડ્યાં રતન બ્રાહ્મણે આર; ઓળવ્યાં રતન બ્રાહ્મણ પેર, વોળાવા આળે બ્રાહ્મણ ધેર. બંને જણ તે રહે થયા, ન્યાય કરવા રાજ પાસે ગયા; અવળો ન્યાય રાજએ રીધ, દેશવરો બ્રાહ્મણે દીધ. રમત રમતાતા ગોવાળ, કહીતક દીડું તેણે કાળ; તેણે

ન્યાય ચુકવ્યો તે ઠાર. રત્ન સોનીએ ચોરયાં ચાર. આપી બ્રાહ્મણ વાળાઓ ઘેર, બણી ભોળે એ પેર; ગોવાળીયા તો મુરખ ઘણું, સ્થાનકછે કે દેવજ તણું, ખોડા-વી ભુમી રાજન, ત્યાંથી નીસરયું સિંહાશન, વિશ્વકરમાયે હાથે ઘડયું; કનકારાનને રત્ને જડયું, પાંચ પરમાર સોના સુતળીને પાછી ખત્રીસ પુતળીરાજ આપ્યો હેતે કરિ, ઘેલી આંખ દોઝેની કરી. ભોજન કરાવ્યું બાધું ખામ, ઓચ્છવ વરત્યા ઠામો ઠામ. વાળે તાલ ઝદંબને ચંબ, થઈ રહ્યો બહુ નાટારંગ, સહુ એદિને જેવા મળી પ્રધાન આદી છત્રીસ કળી; નાના મોટાં નરને નાર, જેવા હમા ઠારોઠાર, રાજભોળે સ્નાનજ કરયું, આશન બેસવા મનડુ ધરયું, જમણો ચરણ ધરે જેટલે, પદમાસન બોલી તેટલે. રખે પાય ધરે તું પાય, આસન બેઠે સુખ નહી થાય, એ આસન છે વિક્રમ તણું, પામો પુન્ય અતીશે ઘણું. તેના જેવા પ્રાક્રમ કરે, તે નર એ આસન પમ ધરે; કહે ભોજ તે પુછુ તને, વિક્રમ મહીમા સંભળાવો મુને. સનમુખ બેઠો જેડી હાથ, બોલી પુતળી રાજ સાથ; ધણેક દીવસે ગુણ હું ખાઉં, સહજ માત્રમાં મંખા નહાઉં; પતીત હોય તે પાવન થાઉં. જેકોઈ સાંભળે એક ચરીત્ર, ભોજ રાજહું ઠારો ધરે, પદમાસના તે વાતો કરે.

દોહરા—વિક્રમ મહીમા સંભાળે, આણીનેમન બાવ; ટાઠો હુનો ચોથીયો સ્વપ્ને નાવે તાવ. એકસમે વિક્રમજયા, ક્ષીપ્રાકેરે તીર, દાનપુન્ય દીધાં ઘણાં, નાથો નીર્મળ નીર, હરસીદ તણિ પુજ કરી, પુન્યા ભોળો નાથ, ધુપદીપ અતી આરતી, સ્તુતી ક્રીધી તે સાથ, આજ્ઞા માગી ધ્રુવની, નમીને હરસીદ પુરપતી પુરમાં જવા, આપે આદર ક્રીધ, વાટે એક કઊંતક થયું, દીઠું તે વનમાં; એક શુક બીજ સારીકા, વઢ તાં દીઠાં તાં. તોડે પાંખ એક એકની મારે ચાંચે ચાંચ, નેત્ર બેને આંસુ પડે, અદકી ઝાલે આંચ, એક હેઠું એક ઉપરે, પામે છે બહુ કષ્ટ; વિક્રમ આવે વાટમાં, તે તો દીઠું દ્રષ્ટામેના કહે પોપટ અદ્યા, તજે રાહને પેટ; ન્યાય કરાવિયે આપણે, જઈએ આપણે ઘેર. વઢીએ તે સાર નહી. આપણને દુઃખ થાય, સતવાદિ વીક્રમ બલો, ચુક વશે એક ન્યાય એવું પંખી બોલીયાં, વઢતાં પંખળ પામ; તે વિક્રમ વાટે જતાં, મુણીયું પોતે કાન, સમજ્યો બોલી તેહની. ચંબી ઉભે ઠાર; એટલે પંખી આવિયા, એક નરને નાર. જમણે હાથ પોપટ રહ્યો, ડાલી મેના જેહ; અચરત પામ્યો સચળ, આણિ અદકો નેહ. અચરત પામ્યો સર્વકે, દીઠી પંખી બેડ; રાજસભામાં આવીયાં ખાંત રહી નહી બેડ, સભા ભરી સીંહાસને બેઠા નરપત નાથ; ડાબાજમણિ દેખતાં પંખી બેઠા હાથ, રાજ કહે પોપટ મુણો, મેના બોલી બોલ; શા મારે વઢતાં હતાં, ખોતાંતાં નિજ તોલ; માળ દેતાંતાં મુખથી, તોડી પાંખ સહુ પેર; શું શું દુખ સમપણે કશું, શું વધે છે વેર. તે સાચું બોલો તમે, જે મનમાં હોય પાપ, બેઠ કરો તો તુજને પ્રહલત્યાદીક પાપ. ચોપાઈ—ત્યારે મેના બોલી વાણ, સાંભળી રાજ ચતુરસુખણ;

બાળપણનો પોપટ મીઠા, મેં જાણ્યો તો છે પવિત્ર. એ અદકું કીધું હેત; ધરમુત્ર સુપીધું દેહ સમેત; અદકી પ્રીત એ સાથે કરી, નહોતી બ્રાંત મારે મન જરી. તન મન ધન એને જાણતિ, અંતર કાંઈ નહીં આણતી; ઇશ્વરથી અદકો છે એહ પ્રીત જેવિ બપધયા મેહ. દુખ વેઠું મારી દેહને, ભક્ષ આણિ આપું એહને; જતન કરું એનું શરિર, મુંઠર રૂડાં પાયાં નિર એની ચાકરિ કીધી સાર; તે કહેવા લાગે છે વાર માંઠિ છું હું અદકો ખરથ, મેં જાણ્યું આમળ આવશે અરથ, ચીંતા મારિ એથી જશે, કોઈક દીન ઓશિકલ થશે; પોપટ રહેશે દેરા માંચ. માળો વડલા કેરિ છાંય તે વડ છે રૂડો મંલીર; વહે છે જ્યાં ક્ષીપ્રાનું નિર; પેહી તીરે એનો ઠામ, બુદ્ધિ વિશારક એનું નામ. મારો મારો આણિ તીર, ત્રક્ષ આંબાના છેમંલીર; હું પણ રહે તી તેણેઠામ સારીકા શુભકંઠિ મુજ નામ, માજ્યો મેહઅસાડિ તેણે; આળ્યો પશ્ચિમથી વાયુસુણે, ધરેડાટ કરિ ધનઅડથો, ત્રક્ષ આંબાનો દોડોપડથો બાળ્યો માળો વરસેમેહ, થરથર ધુજે મારીદેહમળ્યા અંગ વાઘ બહુટાઢ, વાગ્યું તેણે ભાગ્યા હાડ, માજે ગમન વરસે વરસાદ; કાળિ અંધારી માજમરાત; વીચાર કર્યો મેં મારેમન, પોપટથીવહાણું નહી અન્ય. એની પાસે હવડાં જાઉં, વળે ચેતના સુખણિ થાઉ. સાદ સાંભળતો તેડે માંહ. માટેમારે જીવતાહ વિમાસણ એવીમન થઈ; તરફડતી તે માળેમઈ, ઉઘાટ પોપટ મેના હું. કેમ વાર લખાડે તું, મરૂં ટાંઢે બીજી બારણે, આવીશું હું તે કારણે, વાયુ પશ્ચિમ દેશે ચઢ્યો મારો માળો તુટી પડ્યો. માટે આવી તારી પાસ, ઉઘાડ શું કરે છે હાર્ય, એવા સાદ કર્યા દશ વિસ, આળ્યું દુખવા મારૂં શીશ. મળિયા માં હથી બોલ્યા એહ. કોપ કરિ પોતાની દેહ; જરે નહી ઉઘાડું રંડ, કરતી આલિછે પાખંડ; શું મુરખ તું જાણે તુને, હવડાં નહિ ઉઘાડુ તુને, કાલાવાત્તા મેંતો કર્યા. કરમરિ જોળા પાથર્યા નવ કિધી ડાળે બેસવા, ક્યાંથી દે માળે પેસવા એમ કરતાં ઉઘ્યો પ્રભાત, ઉઠ્યા પંખી જાતે જાત; હુંતો બેસી રહીતિ બહાર, પોપટ ઉડી આળ્યો તે કાર. એનું મેં જમ દીઠું મુખ, વાઘ્યુ વેરને લાગ્યું દુખ માંહેા માંહે રાંઢે થયા, પંખી ધરડા પાસે મયા; ન્યાય ન તોળાયો તે થઈ વડલાને માંડ્યુ પલ્લટ્ટી; છ જાણે વિચાર્યું મન, ન્યાય કરશે વિક્રમ રાજન. વિચારિને વાટે વળ્યા, એટલે તમે ત્યાં સામા મળ્યા, સાથે આળ્યો છુતમ ઘેર, એ ન્યાય તોળોજ રૂડિ પેર, એનિ પાસે હું મઈ તહીં, શા માટે ઉઘાડ્યું નહી, વાંક વિચારિ જીવો આપ. જીહું કહ્યો તો પ્રલ્લ-હત્યા પાપ; દેશો કંડ તે શીર લેછશું નહી તો શ્રાપ તમને દેછશું; પુછોજ પોપટને આજ, દાર ન ઉઘાડ્યુ શે કાજમારે વાંકશો એવડો, તમારા મનમાં આલિઅડથો. દોહરા-વિકરમ વળતો બાલિઆ, સાંભળિયે શુકવાણુ; શીઘ્ર થઈબેલો ખરૂં, નહીતર ખોશો પ્રાણ, ભલ કડાડું તાળવ, તોડાવું તો પાંખ, ખાધુ પીધુ એહનું, બાળપણા-નિ રિત; દુખ વેળા તોડિ નહી, નેતો ક્યાંનિ રિત. સકળ સભા ખીજે સહુ, કહાડે

તારો વાંક;યથાર્થ દોય તે કહો,સાચો અક્ષર આંક.

ચોપાઘ-શુક કહે સાંભળો રાજન,સભાસહીત ધીરજ થઈ મન;એ સાથે પ્રીત અદ્યહી કર,જુદી વાત જીભે નહીં ધરં.હેત એનું મુજ ઉપર થણું, ખાધુ પીધું મેં એજ તણુ;એમાતે નહીં જુદી વાત,મેના બોલી એ તો સાચ.સાચુ રાજ કહુંછુંતુને સ્ત્રીનો વિશ્વાસ ન આવે મુને; મધરાતે આવિ ભારણે, શું જાણું કેવે કારણે; સ્ત્રીને વિશ્વાસ આણે નર જેહ,મુરજી સરવનો રાજ તેહ.અગ્નિ માંહી પેસી નીસરે,લાખ કરોડ પ્રતીજ્ઞા કરે;શોંપે પ્રાણુ સમે તે દેહ,અધિક જીવથી આણે નેહ. પાળે પ્રતીજ્ઞા-તાનો ધરમ,કયા ન કહે કુંડુ કરમ સધવતી કહાવે સરદાર, ધન્ય તે જાણે ભરથાર; બત્રીસ લક્ષણિ રૂપે કામની,સત્યગીજ ભોળા ભાગનિ.

દોહરા-એથી નાર અધીક થણું, ઘેર ઘેર સંસાર; વિશ્વાસ કરે નર તેહનો, તે મુરખ સરદાર.વિશ્વાસ મુને આવ્યો નહીં,એવિ વિચારી રીત;માળો નવ ઉઘાડીયો ન ધરિ પહેલી પ્રીત. વિકરમ કહે શુભ સાંભળો, વડો કાંઈક તે સાખ;ત્યારે સાચુ માનિએ,એ વાત અહીંથી રાખ, નારી નિય કેમ જાણિએ. રૂઠો કેમ પુરૂષ, દ્રષ્ટાંત દેખાડો તેહનું; કરો સભાને ખુશ. પોપટ કહે છે વારતા, વિકરમ મુણે કાન; કહે પુતળી ભોજને,વિવિધ પ્રકારે વાણ.

ચોપાઘ-શુક વાણી તે કહે અનુપ,વિકરમજી સાંભળીયે જીવ;પશ્ચિમ દેશ ડાંડા ગીરી નામ, રાજસેન રાજનું જામ.સમ્રાટી સધળી ધરસુત્ર, નહીં પેટ પોતાને પુત્ર; તેણે જઈ ઉપાસીઈશ,સમરપવાને માંડયું શીશ પ્રતન તવ ભોળાનાથ, માં માં કહીને પ્રહયો હાથ;માગ ઉણમ નવ રાખીશ કરી,તારી ભક્તિ રૂઢેમાં વરી.મહારાજ એક થાશે પુત્ર,ભોમવિયે રાજ રીધી ધર સુત્ર; કહે સદાશીવ સાંભળ વાત.પુત્ર પ્રગટે થાશે વરસજ સાત. ત્યારે તેના મરશે બાપ, સુત ભોમદારી થશે આપ; એવું કહી અંતરધાન થયો,મહીપત પોતાને મંદીરમથો.સજન સહોદરને સનમાન,રાણિ ને દીધું રત્નદાન;પુરજી પુરા થયા દશ માસ,પ્રગટયો પુત્ર મમ પોતી આસ;વરસજ સાત થયા જેટલે,પીતા પ્રત્યુ પામ્યો તેટલે.કુળસીતે કરયું તે રાજ,સોંપ્યું સુતને સ થણુ રાજ;નાનો રાજ મોટોપ્રધાન,પાળે પ્રજાનેદે બહુ માન.થયાંવરસએમકરતાંબાર પદ્મથો પદમણિ રડિ નાર; ઉત્તમ કુળની રૂડ રૂપ, દેખી પદમણિ હરખ્યો જીવ. તે નારિને ઉતમ મતી,આચરણ શુભ સ્વભાવે સતી.રૂપે તો કમળા પ્રદં, મુખ જાણે શરદનો ચંદ્ર.સીધુ સાર કટીનો લંક,વીનતા દેહ વીધે નહીં લંક; નહિ હાતર એવિ ભામની, શરદ નીશા પુરણુ જમની. જેવિ નારી તેજા નાવ, લે છે નીત લાખેણી લાવ; બત્રિસ લક્ષણુ બને જોડ, નહિ કેમાં ખાપણુ કે જોડ. એક લક્ષણુને એકજ રીત;વાધી નરનારીની પ્રિત,જીવ એકને જીવિ દેહ.પ્રિત એવિ અપદ્મથાની મેહ, રહે એકઠાં જેમ દેહમાં જડિ,નવ રહે જુદી એકે ઘડિ;રાજ મલાવે છે પ્રધાન,રાજ

દે રાણિને માન. રહે મોહોલમાં આખોહન, રાણી શું અદકુ છે મન; સખવે શોળે શણગાર, આરોપે મુકતાફળ હાર વચન ન ઉથાપે એ તણું અધિક હેત દેખાડે ઘણું લાખવાર દે દીનમાં માન. હાથે આપે બીડા પાન નિત એમ કરે કલોલ, રંગ મોહોલમાં ઝાકમઝોલ; રાજરાત સઘળી વીસરે, મોહોલ બહારનો નવ નીસરે આવ્યો પ્રધાન ત્યાં એકજ દીશ, રાજને નામ્યુ જઈ શીશ; અમો કામ તો નહી કીજીએ, પ્રધાનપણું પાછુ લીજીએ, આવી જો એસો બારણે. ન્યાય અન્યાય કરે કારણે; તેનો હું આકર તાહરા, જો તું બોલ માને માહરો. ત્યારે તેણે વાર કહ્યું, આપ રૂદેમાં કારણ લાહું વહાલી છે તેને સુંદરી પ્રતીજ્ઞા પોતે મન કરી; રાજદાર માંહે સંચર આ મુખ દીઠે દાતણ કર. મુખ દીઠા વિણ ન પીઉ નાર. કરી પ્રતિજ્ઞા રાખી ધીર, એવી તો પ્રીત ચાલી જશે કારજ રાજ સભાનું થશે એમ કરે દહાડે કલોલ, વરપ થયાં બેજણને શોળ; એકદીવસ શબ્દ પાથરી પુષ્પ સવામણ વેરી કરી; રંજભેર વીતી છે રાત પોરોડે હુઓ પ્રભાત રજની ઘટીકારહી બેચાર. સુતો ઉડ્યો રાજકુમાર પ્રધાન પોતે આવ્યો ત્યાંહ, સભા ભરાં કચેરી માંહ. નારિ સુતી સજ્યા ભણી તેને નીંદ્રા આવિ ઘણિ; રંભા રૂડી થોવન વેશ, છુટી વેણ સવામજ કશે વેણિ આશકે લુભી અડે, ત્યાં નાગ પલંગે ચડે, પ્રેમલ પુષ્પનો જોવા લાગ, રહ્યો અર્ત તે જમણે ભમ, પાશુ પાલટુ નીંદ્રા સાથ, વાગ્યો નામને મોહોડે હાથ. વીખ ધરનેનો વીરમય થયો, જમણી ધસેથી ડાબે ગયો. ત્યાં પ્રેમલગે છે જોડે, ફરિ પાસું વાળ્યું નેટલે; નારીને છે નીંદ્રા ઘણી. વાગ્યો હાથ લાગ્યો શીર મણિ સરપતણે મન વેરે વશી, ડાબે કર અશુડે ડસી; અડ્યું વીખ મહા પુર પ્રમાણ, સઘ મયા નારીના પ્રાણ, કામ વાન ન જણે અન્ય, અડ્યા ઘડી બે ચારેક દન; રાખએ હાથી મોકલી, જ મોહોલ આપે એકલી. રાણી પમ જો ગોખે ધર; મુખ જોઈ મહોપત દાતણ કરે મોહોલે દાસ જી આવી તરત. દિડી રાણી પામી મરત; વિચાર કર્યો મન આપ સમેત, નરપતને નારીશું દેત; નીચ વધાઈ ખાઉ આ દીશ, છેદે નિર્યે માડું શીશ એમ વિચારી આવી બહાર, રાજકુંવર બેઠા તે ઠાર; મહારાજ સુખો આ દીશ, રાણીને કંઈ દીસે રીસ. નથી એમ સાથે બોલતી, નથી મનનો પડદો બોલતી; તમ ટાળી એ ઉડ નહિ, માટે વેગે જઓ તહિ રાખ કહે એતો છે સહેલ, ગયો આપ પોતાને મહેલ; વાણી સજ્યા સુતિ જ્યાંહ, કર્યો સાદ બાહ્ય ચેતન નહિ તેની દેહને, કાષ્ઠવત દીડી તેહને; હાથ ધસેને ધુણે શીશ, કેમ આમ થયું જીમદીશ. થઈ ગયો તાં હાહાકાર, મળ્યા સમજન નવ લાગી વાર; જોને જોવિ હુતી પ્રીત, તેણે તેવિ પ્રાંધી રીત રાખ હાથે હમકુ હણે, ઘણુ દુઃખ તે ઘટમાં ગણે, કરે વિલાપ ને અદકુ રોય, ઉભા સહોદર દ્રષ્ટે બેય, કુળાચાર સહિ કીજીએ; સમશાન સરિતાએ લીજીએ; ત્યારે રાખ બોલ્યો વાણ, હું તો છાંડીશ પાસ પ્રાણ, રાજ્ય વધભવમાં હું નહિ ભણું; ચિંતનિ સાથ

ચીતામાં બળુહું વાચા સત વાચા કરું, નારી સાથે નીસચે મરૂ.

દોહરા-પ્રધાન કહે સુષુ પાટવિ, એ જુઠાનાં કામ; નારી સાથે નર બળે, તેનું તે શું નામ. નર સાથે નારી બળી, દીઠી લક્ષ કરોડ; નારી સાથે નર બળે, તેને માથે ખોડ. મુરખનો સરદાર તું, દીઠો છે સંસાર, તું જીવે તો સ્ત્રી ધણિ, પરણાડું પદમણિ નાર. પેર પેર સહુ પ્રીછવે, સાંભળ ચતુર સુભણ; લાજ લગાડે કુળ વિશે જો તું છાંડે પ્રાણ. કાયર કુખે અવતર્યો, નારિ જીત્યો નાહો; ધીક તેના અવતારને, ચંત નીશુ ચિત્ત ચાહો. વગોણા એમ થશે ધણા, મેહેણાં દેશે લોક; રાય વિચારો મન વિશે, દેહ છાંડ તું ટોક, સ્ત્રી સાથે હોય પ્રિતડી, કરો બહુ પુન્યદાન; તીરથ ત્રત ધણાં આપશે. એ વાતે મન માન. આ બ્રહ્મ પેલા બ્રહ્મને, કરાવ મામ બોજન; બધું તે જવા સહુ, આપ વિચારો મન. એ સંસાર છે કારમો, ખોટી માયા બળ; એક આવે એક જીવે, કુપ તણિ ઘટમાળ. માંધાતા આદે મહીપતી, રામ સુરીખા માત્ર; દેહ ધરીને સહુ મયા. રાણિ તે કોણ માત્ર. લેહેણે દેવ અવતરે, તે જ્યાં થાય; પાણિ વણ નવ રહે પછે, સરવે અદા શરમાય. પંચમાલુતનું પુતળુ, કાચી કાચા દેહ; જળ જળ માંહી બળિ ગયું, જેમ પરપોટા મેહ. પૃથ્વિ માંહેથી નિપજે, પૃથ્વિમાં સમાય; માટીમાં માટી મળે, અચરત શું કહેવાય.

ચોપાઈ-એમ ધણા દીધા પ્રતીબોધ, સમજાવિ સમજાવ્યો કરોધ; નવ દીધીનારિ બાળવા, રાખી પ્રિત પોતાને પાળવા. પેટ ચીરી કરતુરી ભરી, મલવરજીત શુભ કાચા કરિ; દાન પુન્ય ક્રીધાં છે ધણાં, મુકતા દાન બહુ તીરથ તણાં. ક્રીધો કડિઓ વાંસજ તણો, વધરામ પાળ્યો મનથી ધણો; જ્ઞાન બળ પહેલી પાથરિ, કાવડ નિજ નારિનિ ધરિ. પ્રધાનને શોધ્યું તે રાજ, રંજમહેલ ક્રીધાછે તાજ; તજ્યું રાધ રા-ધીનું સુખ. હીડે કડકે વેઠે જીખ. વાળ્યો લંગોટો વેષજ કરિ, આપ આંધે તે કાવડ ધરિ; તજ્યો દશ આંચો વધરામ, દેહ ઉપાડિ આવે પાય. એક નારના નેહને કાજ, ભર્યાં પુર્યાં ઘર-ક્રીધાં તાજ; મેહેલ્યાં સહોદર સજન સાથ જળમુક્યું નારિનેહાય અડસઠ તીરથ આપે કરું, પ્રથિવિનિ પ્રહક્ષણ કરું; તેનું પુન્ય નારિને થજે, જીવ સ્વ-રમ ભુવનમાં જજે. એમ કહીને પળિયો પંથ, ત્રત પામી તે સ્ત્રીનો કંથ; દેખે સત્ય-વાદી બારણુ, પંચ દીવસે કરું પારણું. કાચો લોટ જવ કેરો લીધે પાણિ સાથે ઘોળિ પીએ; અન આધારે કાચા રહે, એડું દુખ તે રનેહે સહે. નાહ્યો ગંગા રેવા કંડ, વૈજનાથને કાવડ ચડિ; સ્વેતભંધ રામેશ્વર રામ નાહ્યો ત્યાં જમ્મ ક્રીધુ કામ. એક લીંગેશ્વર શેળ્યા નાથ, મુળબ આદે દેવિ સહુ હાય; બ્રહ્મશિવ માતા છે જ્યાંહ, પ્રાચી માધવ નાહ્યો ત્યાંહ. સિંધુ સામરને ગોદાવરિ, જમન્નાથનિ બત્રા કરિ; હીંમળાજ હરસીદ કેહાર, દેશ નિહળ્યા તેણે ચાર. પાવાગઢ કાળિને નમ્યો, ચીરનાર જમ્મને શોકજ શમ્યો; બલુલમાન બેહેચરાજ બાળ, હરખ્યો દેખીને ચુંવાળ. ધીમળ મલ

નિરખ્યા રણછોડ, હરદાર જઈ પહોંચ્યા કાક, અંગા આરામુરી પ્રયડ-જેતું નામ
જણે નવ ખંડ, ટાળે વિધન જે આવે ધણાં, પાળે લાડ મા શેવક તણાં, બીડ પડે
ત્યાં વારે ચઢે, અઘાડ દુખ દહતોને રડે. શુભ શ્રદ્ધિ આપુમઠ મથો, અડસઠ તીરથ
મુચિઓ થયો; પ્રથવિ પ્રદક્ષણા લિધો પાર, થયાં પુરા સવત્સર ભાર. વળતુ વિચારિ
યુ તેણે મન, હવે પાડુ હુ માર તન; મહારિ ધરતીમાં જઈ મરૂ, અવતાર સફળ હું
મારે કરૂ. તીરથ ભોમ આંબુ એક મામ, નરપત કહે થયુ મુજ કામ, કાળો અંગ
થયો કોયલો, ભાર વરસ દુખ દેહલો, વદન કમળી મુખ જેહ, સુક કાષ્ઠ થયો તેદેહ
પ્રથમ હતો જે પ્રથવિ ભુપ. વેરગ અમ થયો કરૂપ. કરિ એકરી કાઠી વલ્લિ ચિતા ખ-
ડકી તે બે જણ તણિ, મહા રણમાં છે મધરાત, રાખ એકલો જોનો જાત, સ્નાન
સહિતાનિ તિરે કરયુ, ધ્યાન રૂદે ઇશ્વરતુ ધરયુ; મુકયો અમન ચીતા માય, બાળિ
નાખવા પોતે કાય કાષ્ઠ વખે મેલિ કામણિ, અરધ મધ એવે જામનિ ચીતા મધે
પેશે જેટલે, કઠિતક એક થયુ તેટલે. દોહરા-ઇશ્વર પારવતી બે જણા સારે સજીનો
અરથ, તેહ સમે આનંદમા, ખેડે અંતરિક્ષ રથ. પ્રથમ વાહન મમી શિરે, કોટ રૂ-
ઢની માળ. રાકડમરવિખધર મળે; અંગ ધરયુ મૃગકાલ. ઓંકાર મંત્ર અપે જપે
જટા બીરાજે શીશ પંચવદન ઝંઝકી રહ્યાં, આદ નિવારણ ઇશ; અરયા જેવા
જમતની, પરવરીયા વનમાંહ; પુન્ય પ્રતાપે આવીયાં, ચીતા બળતીતી ત્યાંય. મરન
ક દેખી માનની, જીવતો હીઠો કંથ, કઠિતક દેખી થંભ્યા જતાંતાં તે પંથ.
ઇશ્વરને ઉમીયા કહે, કહેરે નાથ; નારો સાથે નર બળે એ તો કઠિતક વાત.

ચોપાધ—ભોળાનાથ કહે મુણ જામની એ નરને વહાલી કામની; પ્રીત ધણી
એ દલમાં વશી, નારો એની સરપે ડશી. સ્ત્રીના કાળે મેલ્યું રાજ; કર્યો તીરથ
અડસઠનેકાજ, પીડે છે નારીનો નેહ. નારી ઉપર નર બાળે દેહ, કામ એતું કરવા
હીજીએ; આપણ પંથ કીજીએ. એવા ભોલશંભુના લલા, ઉમીયાને ઉર આવી દયા
રહો હિભા રથ રાખો આજ, મહારાજ એ દુષ્ટીયાતું કાજ, અધુરી પ્રીતને નારી ર-
હી, જીવાડવી તેનીરથે રહી; કરો ઉપાય કરો માં રીશ ભોળાનાથ ઉમીયાપત ઇશ;
દુખ ભંજન છે તમારૂ નામ કરો સવરથા એતું કામ; શંકર કહે એવડી સી હોડ,
વાટે આવે લક્ષ કરોડ. પારવતી કહે પમ નહી ભરૂ, નરનારીનો મેળો કરૂ. પ્રથમ
થયા તવ ભોળો ભુપ હીધું મહાજેગીતું રૂપ; નરબળે જવ નારી સાથ; હાંહાં કરાને
ઝાલ્યો હાથ. શા માટે બળે છે તું સત કહે પુછીછું હું; ત્યારે કરોધ તે તો લાવિયો તુ
ક્યાંથી કરમે આવિયો, લોકાપવાદનું મહોદું પાપ. અરાધ રાતે આંબ્યા આપ. તારે
પાય લાગીછું અમો, માટે પંથ પધારો તમો. દોહા-શીવજી કહે સાચું કહો, કેમ જી-
વે તું આપ; પડે આપ અમનિ વિખે, તો પ્રલેકાજનું પાપ નેહ નારિ સાથે ધણી;
કૃતિ અતુરમુખ. પ્રથવિ પ્રદક્ષણા કરિ; પછે તજીછું માણ નારિ દેખુ જીવતી, તો

છવું આપ. એ પાખે જો દેહ ધરું, તો ચાર હત્યાનું પાપ.

ચોપાદ-શીવજી કહે સાંભળ રાજન, કહું વાત ધરજે તું મન; કહયું કરા એક
 હરે આયુષ્ય અરધ આપો તારું જળ મેહેલો નારિને હાથ. સત્ય પુન્ય સમરપો
 થયું; ત્યારે તારૂં દુખ જશે. નારિ ઉઠી બેઠી થશે, એવિ વાત મુજાવિ કાન, ધ-
 ર પામ્યા અંતરધ્યાન, ઉપજ્યો હરખ રાજને મણો આવરદા આપ્યો પોતા તણો
 રધ આયુષ્ય આપ્યું બહરે, નારિ સજવન થઈ ત્યાહરે, કોટી કળા ગુણ લક્ષરૂપ
 રખીને હરખ્યો મન ભુપ. મોહન મદ ભરી મછરા ઈંદ્રાણિ જેવિ અપ્સરા; અંદ્ર
 હનિ બ્રમનેણ અંક, કોમળ દેહ શોભે કટી લંક. આળસ મરડી ઉઠી થઈ, કંથ
 ાગળ વાતજ કહિ, આવિ નીંદ્રા મુજને ઘણિ, શાતાછે મુજ દેહજ તણિ, આપણું
 મર તેતો કયાં થયુ કેમ રૂપકરૂપ થયું; આપણુ એકલાં કેમ આઠામ, ચીતા બહે
 ભાસે કાશ. રાજ બોલ્યો તે હશી. નારી તુજને નાગે ડસી; તુજ કારણ મેં કાવડ
 રી, પેટ ચીરી કસ્તુરી ભરી અડસઠ તીરથ અદકું કર્યો દેહ કાષ્ટ સરખો મેં ક-
 યો, તેહ પુન્ય તણો પ્રતાપ સજવન થઈ તું આપો આપ હવે પંથ આપે લીજયે,
 ખે રાજ નમર કીજયે એમ કરતાં થયો પ્રભાત, પુરણ કહિ ત્રિમતની વાત હરખ
 તને ઉલટબેર, જવા માંડયું પોતાને દેર; આવ્યો એક પાણિનો ઘાટ ચોવટ ધડ
 ચારે વાટ. રસોઈ આપ કીધિ રાજન, બેઠું જણે કીધું ભોજન; ભાર વરસતું સુ-
 ને દુખ. ટાઢ તડકા નીંદ્રાને ભુખ. સરવ દુખ અમારૂં મયું, નારિ તારું દર્શન થયું
 રી અહીં જો બેસો તમો, બોળે મુસ્તક મુક અમો.

દેહરા-નારિ બેઠીનેહમાં બોળે મુકયું શિશ, નીંદ્રાબેર રાજ થયો પોહર પાછ-
 દીશ. વહાણવટી એક વાણ્યો, ચાલ્યો આવે વાટ; સમીપે આવ્યો ત્યાં સિ બેઠી
 ઘાટ ઘોડો કુદે તે આમલે રથ માંહે તે અસ્વાર, પા એક બીજા પરવરે, અલખત
 પરપાર, શણ્ણમાર ઘણા એક શાવાવટ, નીજે હેમ ભંડાર; શેષ દુડાલે પુટડો, સ્વ-
 પ શિરોમણ સાર, કુંડલદાર મુકતા ફેરે, દશ અંશડિવે વેડ; ખમા ખમા કરતા
 લે, પાચક રથનિ કેડ, તરવર તલે તરણિ ડરી, બોળે પોઢ્યો કંથ, અસ્વારિ આવિ
 રે, ભતાતા જે પંથ સિ તો કિડિ સુંદરિ, મહા મનોહર રૂપ બોળે કોણજ પોઢીયો
 તિકાળો કરૂપ અસરજ દિહુ અતિ ઘણુ પુછે શાહ એકાંત; બોળે કોણજ પોઢીયું
 ટિ મનમાં ભરાંત. તું પુનિ છે કો તેણિ; કોણજ તે તારો કંથ; કોણ અહિં
 લી રહ્યો, કેમ પળાયા પંથ.

ચોપાદ-અરે શેઠ શું પુછે તું, રાજ એને રાણિ હુ; બાળપણનો પરણ્યો ધણિ;
 ત માંહો માંહે છે ધણિ, નિસરયા છે એક જણ ભારણે તિરથ જાનને કારણે;
 શં થયાં તિરથ બહુ પેર, જમ એ જરૂર અમારે પેર. વાતમુણિને બોલ્યા શેઠ,
 નેતા તારૂં જીવવું વેઠ, આને કથકહે છે કંથી, મન લાલ શા માટે નથી રૂપે સાંભિ

દિસે નાર, મુરખની દીસે સરહાર; ડાહી હોય તેતો નવ રહે કંથ પરખીને કેમ કહે
કહિ વાત મન મઠકવાળી મનડુ એક એક માંહે ભરી; અગ્નિ દીઠે ધી જોમ મળે,
પ્રુદ્ધહીન સ્ત્રી લોભે મળે નજર માંડા સામુ જોય, માંહે માંહે મનડુ મોહ્ય પ્રિત વિ-
ચારી નહિ અભણ, મુસ્તક હેઠે મેલ્યો એક પહાણુ હેડુ ખોળેથી મુકયુ શીરા, ઉઠી
આળશ મરડી તે ઢીશ. પરણ્યો કંથ પોતે પરહરયો, વટે મારગુ લાવો કરયો. નાત
જાત ન જોયો રંગ, સહજમાં કીધો તે સંગ બેઠી રથમાં વેગે કરિ પ્રિતે પોતે પેહેલી
પરહરી. શાહુકાર ધનનો સમરથ; વેગે વાહીયે ખેડયો રથ; દડમજલ છોડે બહુ ગામ,
મયો આપ પોતાને ઠામ. ઘણે દિવસે ઘેર આવીયો, ધન સ્ત્રી લાખેણિ લાવિયો; મળી
મેદનિ જોવા બહુ, સામા આળ્યાં સહોદર સહુ. વાધ્યો હરખ ઘણો તે પેર, કરી રહ્યા
તે તેને ઘેર, એતો વાત અહીયાંથી રહી, રણમાં રાખની શી મત થઇ. બાર વરસ-
નિ નીંદ્રા કરી, સું ॥ મુખણું હમ્પે ઠરી; અરણુ દેવ ઉગ્યા જેટલે રાજકુંવર જાગ્યા
તેટલે ચોળી લોચન ઉઠ્યો તે ઠાર, ન દિહી ઓશીકે નાર; આપે અચરત અદકુ અ-
અડયો વીચાર કરવા મનમાં પડ્યો. જોરાવરી હોય જરવ તણી, તો તો પુમ પાડે
અતિ ઘણી, હટાળી જગાડે આજ, તેહ વાતે કરે નહી લાજ. પોકાર કરે મળે બહુ
લોક, જો હોય એને હમ્પે શોક; મુસ્તક હેઠે મુકયો છે પાહાણુ, જણપણમાં મધ છે
જણ. જો મધ તો જવા હું દેઉ, એનિ વાતનો કેરો લેઉ; મન પોતાનું ધીરજ કરી,
ક્યાં મધ જોઉં સુંદરી હિતર દિશાયે પમલાં ઘણાં, એધાણુ રથનાં આલ્યા તણાં; કુચ
મુકાયે ચાલ્યો જાય ચરચા લહે આપે મન માંહ. આળ્યો પેલાને ગામ. પાણી પન-
ઘટ કેરે ઠામ; ઘણિ નારી ત્યાં પાણી ભરે વાત કરે તે ચાતમાં ધરે. વેપારી ગામે
ગામના જમે, નિત અપ્પરા અદકુ રમે, નજર ભોજનને કારણે; તોરણુ ખાંધ્યાં ભા-
ગાળ બારણે; વાજ વીવીધ વાજે ઘોંઘાંટ, વખાણુ કરે છે ચારણુ ભાટ પાણી ઘાટ
ઉભો જેટલે, નારી બોલી છે તેટલે. ભાઇ શા માટે ઉભો આંહ, આજ પરણ્યા છે પુર
માંડ રાખ્યો શેઠ સુંદર સુંદરી, ગામ જગાડે હરખે કરી. વખત હિણની વાટે
પડી, જોરાવર કરમને જડી, મોહોલે છે નારી ને નાહો ધડી એક લે લખાણો લાહો
તેને જોયાની જાત્રા કરો, અમરત આપે એટજ ભરો; મંડપ આરોગ્યો રૂડી પેર, જ-
ઓ શેઠ સુંદરને ઘેર, એવું વાયક વનીતાએ કહ્યું. મહીપતે મનમાંહે લહયુ; શકેની
કળી આવી શંખણિ, તે નારી નીરચે મુજ તણી. વીચારી વળ્યો તે ગામ; ચરચા
જોવા ઠામોઠામ. ત્યાંહ અપ્પરા આપે રમે સહુ લોક જુમતે શુ જમે ખેડો જમ તેને
બારણે નારી જોવાને કારણે કનક ઝારિયે ભરયું નીર, ચંપક વરણુ પેહેરયુ ચીર.
અંગ સજ્યા શોળે શણગાર, કંઠે મુમતાઝનો હાર; માણસમાં મન મોજે કરે; લટ-
કાં છટકાં અઢકાં કરે મુખ તખોળ કરે છે ઠાસ, ચાવી નારનાં નરનાં દેલે સહનસ-
હોદર સાથે, તતક્ષણુ અલ્યો તેનો હાથ.

દોહરા—ક્યાં ગમતિતું કામની, તે કહે મુજને પેર; મેરેલ મંદીર તું એહતુ; આલ આપણે ધેર મંદીર મેલો એહતું, નમર કરો એ તાજ; લાડ લડાવું તુજને સોપુ સધળું રાજ. કઠિતક સહુકો એ જુવે, અચરત અદકુ હોય; દેઉ દુવાઈગમની, જે માપે મુજને કોય. હાકેમ છે તે ગામનો જુવે છે સધળો સંય. શેઠ પટલ સહુકો મળ્યા, તતક્ષણ મળીયા પાંચ. પરણિ નાર અમ હરી, વહાડી મુજ વિશેક; નીકળી આવિ એહને, માસ થયો છે એ ફટરે જુડા પાપીયા; કાળા કુટી દેહ; વાટે જતાં વળગી પડે, કરવા આવ્યો નેહ જા મારગ તું પાધરો, વાત કરે છે ફેકાહવટાં દેવરાવે મુળીયે, જેમ દેખે સહુલોક હજી લગણ સાંખી રહુ નથી કરતી હુ રીસા; આપુ હાર હકયા તણો, હેદાકુ તુજ શીશ, ચોપાઈ—લેખકુડ ઉઠયા રખવાળ. દેતા બહુ મોડેથી માળ; ત્યારે તે શુ બોલ્યો વાણ; દીધિ મહારાજનની આણ પંચપ્રભાણિક બેઠા જ્યાં હ, જે જણ ઉભા કીધાં ત્યાંહ; બેગી જંગલ વાટે ફરે, શેઠ સાથે કાં દાવો કરે જે તું જુડો બોલે વાણ, તો નીચે ખોશો તમ પ્રાણ; ત્યારે પંથી કહે સુખ રાય, આજ બન્યો છે અધિકો અન્યાય, રખે રાખો મોહાખત કોયની, એ મારિ નારી મોહની; જે હુ જુડો હવડાં પડું, તો હુ નિરચે મુળીએ ચડું. નમરશેઠ જુડો કીજીએ, ધરખાર ખુંચી લીજીએ; સારિ જણિ મુજ ઉપર ધાય, અકરમી મોલે અ યાય દ્રવ્ય મારી પાસેથી લો, જુડા બોલાને મુળીએ દો. પછી જુઓ તેની નાર. તારો ને કીયો બર ચાર. દેવતાએ દીધી હોય શાખ, તેને કંઈ કરીને રાખ; નારી કહે કહીયે અમો સડિ મુરખ દીસો છો તમો. તમમાં ખુદિ દીસે જણી, શુ આવો હશે મુજ ધણી, આવાને કરશે છે જુપ; શે ન પડે જઈ ઉડેકુપ. એ આવ્યો મારી મુળીએ, લો દ્રવ્યને દો મુળીયે શણખાર સોંપુ શોળે આદીશ, મુજ દેખતાં હેદો શીશ. એ આજે જે મુળીયે ચેડે ફરી કોઈ મળે નવ પડે પંચ કહે જુડો કીજીએ, લો એને શુળી કાળએ. કાં બાઈ તુ જુડો જાણ બોલ સાચી ધરીને વાણ; એધાણ જે કાંઈ તારૂં હોય; શાખ વિના નવ માને કોઈ, શાખી હોય તોએ શુ વઢો નહીતો હવડાં શુળીએ ચડો; એહ વાત સૈ મન ગમી ત્યારે શેઠણિ પાગે નમી કેહેરે મુઆ કોણ છે સાખ, તારૂં જે દેવત તે દાખ, અરે પાપી દીસો ચડાળ બલા માણસને દે છે માળ, ઉપર છે તે તો બેય, તેને નહીં છેતરસે કોય.

દોહરા—ત્યારે પંથી બોલ્યો; સાંભળ જે સડિ મરમ; મારે માથી રાખીયો જેતુ નામ છે ધરમ, આયુષ અરધ આપીયુ લવાડી છે દેહ; તે પાછુ આપે માહર, છોડુ છેડો એહ. સાચી એ જુડો સમો, મોટો મારો વાંક એના હાથેથી માહરે પાણી આપે ડાંક. તારૂં આયુષ તુજ કને. એટલું કહે મુખ પછે મને મુળી દીધો; એને સોંપો મુખ સદાશીવ છે સાખીયો, પારવાત છે સાખ, પશ્ચ પાણી આપો મુને રીતે બોલ મુખ રાખ પ્રમાણ કરચુ પંચે મળી સમજ નારી તે પેર; લે હાથે દોણ

ઘડો, જા તું તારે ઘેરે

ચે.પાઠ-ઝારિમાં હતુ જળ ભરયુ;તે પેલાને હાથે ધરયુ;તેણે આપ્યુ હોય મુને, તે પુન્ય સહીત પાછુ છે તુને, કર પાણી મુકયુ જેટલે, સ્ત્રી મરયુ પામી તેટલે,તેને મરમ સહુકો જણિયો, સાચો પથી જુઠો વાણિયો. ફટ ફટ કહયુ તે સરવ, હુ ટી લીધો તેનો દ્રવ્ય છેહવા માંડયુ' વણીકનું શીશ, પ'થી પામ નમ્યો તે દીશ એતો ભુ-
ડિ છે આંડે આંક,શો મરીળ વણીકનો વાંક.પડયુ' જડયુ પરખાવે કોય તેનો હંડ તે તેને હોય, પ'થી પ'થ મયો શુભ પેર, આગ્યો આધ પોતાને ઘેર; સજન સહેઠર સહિ ભેટીયાં.મહા વિભેગ સુખ રૂપ વેડીયાં કનક પુત્રે તે વધાવીયો, પ્રિને પુરમાં વધા વિયો, રીઝી રમ્યતને સોંપ્યુ' રાજ.પ્રધાન રહ્યો શેત્રાને કાજ કહે વજર સુણ ધર-
તા ધણિ. કહે તો પરણાવું નારી ધણિ; વજર વાત કહેશેા માં તમો, એક નારિશ્રી ધરાયા અમો,એટલું કરે મારી નવ થઇ,સુતો મુકી બીજને મઠ,માથા તળે મુકયો પહાણુ પુરણુ અચરત એ પ્રમાણુ, શુક કહે સાંભળ રાજન.મહીપત આપ વિચારો મન, એટલે મેના બોલી બોલ,હું કક વીચારો તોલ.મધ્ય દેશમાં મોટું મામ,મી-
ત્રાચાર રહેતા તે ઠામ; નીતે એકઠા ચારે મળે, મા આપ સહુનાં રીસે બળે; તેઓ તે નવ છોડે પ્રિત, મીત્ર શહેઠરનિ જે રીત; મળી એકઠાં વાતો કરે,અદકુ હેત રહે માં ધરે ત્રણમીત્ર પરણ્યા છે ટેક,બ્રાહ્મણ માંહે કુંવારો એક,વાત કરે.તે સીતું સુખ ત્યારે બ્રાહ્મણ પામે દુખ. એક કહે સાશરે હું ગયો, પાંચ દીવસ પરાણો રહ્યો ત્યા
ધન્યરથી અદકુ સુખ બેતાં મારી ભાગુ ભખ;બીજે કહે સ્ત્રી મારે ઘેર;ચળમાર શોળ સજે શુભ પેર; તેને હુ દ્રષ્ટે બેઉ બેઉ છુ,ભુખ તરશ સજા બેઉ છુ. દુખ તજ સુખીયો થાઉ છુ. સ્ત્રી વીના મંદીર શમશાન, નર હળવો જેમ પીતળ પાન. સ્ત્રી વીના અધાર ઘેર,સ્ત્રી વિના નર દીસે ચોર; સ્ત્રી વિના નર કંઈ આચાર, સ્ત્રી વિ-
ના ધરનો નહી ભાર.સ્ત્રી વીના ખાંણ લાગે શીશ, સ્ત્રી વિના બજે નહી દીશ,અ-
નેક કરી સ્ત્રીના વખાણ,તેમ તેમ વાગે બ્રાહ્મણને બાણુ,એમ હશે કર તાળી દે.ત્યા-
રે રેલો છાનો રહે. વખાણુ સુખ નારી તણું,બ્રાહ્મણુ લખ્યા પામે વશું; દુરખર છે બ્રાહ્મણની બત. કન્યા મોઢી પોતાની નાત. પરણતાં પાંચશે પુરાતું કામ તેમાં ન ન મળે એક બહામ,આશા બધે પામે રીશ. વરસ થયાં એમ કરતાં ત્રીસ, આશા મુકી પરણવા તણિ, હું શ રાખી દેશમાં ધણિ તેવો આપ પોતાને દેશ. પરમુત્તક કીધો પરવેશ;દલગાડુ' દક્ષણમાં મામ વાડવ જમ પોતે તે ઠામ;હાણોપાણિ પોત ને કરી, તેહ ઠામ રહ્યો તે કરી માગી અનને પેરજ ભરે, કાળ ખપના એમજ કરે. નહી બીજું વસ્ત્ર વિવેક,માંડે નહિ નીશાની એક; મનતો બાણુ બેડુ અરમ. પરણું તો સૈ અરથ. દહાડી એવો કરે વિચાર. એણુ વરસ વિત્યા અગીયાર;તે મામના છે રાજન, બ્રાહ્મણ પંડીત તેનો પ્રધાન,વિધાવંતે મદસ્થ અપાર, અત્યવંત સકુ-

ળની નાર, રાજ રીઠ્ઠ સકળ ધરસુત્ર, પુત્રી પણ નહિ તેને પુત્ર; રૂપ સુંદર સકળ
 ગુણ ધામ, બત્રીસલ ક્ષણ પુરણ કામ; ઇશ્વર ઉપર અદ્વૈતી પ્રીત, કરે કામ તે કુળની
 રીત. આય ઇચ્છા એક નહિ દેહ; ધરમવાત ઉમર બહુ નેહાનવ આલે એકે અન્યાય
 બાર વરસની તે કન્યાય. શુભ ગુણ શુભ લક્ષણ સતી, જેવી જોમ માયા સરસ્વતી
 આપ રૂપ ભવાનિ અંશ, ઉત્તમ કુળને ઉત્તમ વંશ, રસોઇ કરવા પેઠી માત, શી
 વ શેવા કરે છે તાત, કન્યા કામ ધરને કારણે, વિદ્યારથી આવ્યો બારણે. નીભાંગી
 કુંવારો જેહ, કષ્ટિક મામવા આવ્યો તેહાકલ્યાણ હને કહીને રહ્યો, ધરમાંથી મા
 બાપે લહ્યો. કુમ કુમ લોળ કન્યાનુ નામ, સોંપ્યુ મા બાપે તેને કામ; આપો કણ
 બાપો બારણે, બ્રાહ્મણ ઉભો ભીક્ષા કારણે. ઉજવળ ચોખે પસલી ભરી, કણે આ-
 પવા પોતે પરવરી; અંદ્રશરદનો દિપે જોમ, વિપ્રે વનિતા દીઠી તેમ; જોમ ચમકે વિ-
 દીચુત આકાસ. આવિ વનીતા બ્રાહ્મણ પાસ; જોમ જળઉપર અપુત્ર હોય, માનની
 નું મુખ તેહાં સોય. કણ આપી તે આપે વળી; દાક પહેલા પુરૂષની મળી, દીઠી
 ચતુરા ચતુર મુજણ. લાગ્યું વિપ્રને મોહના બાણ, ઉઠો મેલ્યો તેણે નિસ્વાસ. અરે
 હૃદય ન પોંચી આશ, આપ કરમ અડાડ્યો હાથ, સંભાર્યાં શ્રી વધકુંઠનાથ નાખ્યો
 નીસાશો ખીજ વાર, ત્યારે બચું પાછું નાર; જતીતી જે પાછી વળી, દીઠી દાહ
 બ્રાહ્મણની મળી અલ્યા વિદ્યારથી ઉભો રહે. તારા મનનું કારણ કહો નિશાશા
 મુકે શા માટ, આવડા શા ધરે ડિચાટ. કહે પેરે પરહરીને લાજ, શું ધારે મનમાં કાજ
 સત્ય વચન નવ કહેજો આપ; તો ભોમવ બ્રહ્મહત્યા પાપ, સાચી કહેજો એહ,
 રમતપીત મળજે તુજ દેહ; તારૂં મુકીત મીથ્યા થજે કુંભી પાકનાં બાણે જજો. મ
 ન મુકી સાચું બોલજે પડે પેટ તણો બોલજે, શીવ આજ્ઞા જો નવ કહે મુને,
 બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીત તુને.

દોહરા—વીંમ કહે વનીતા સુણો, શાંતેને શમ ખવરાવો, હુ મારે મારમ રહુ,
 તેમો મંદીરમાં બાપો; વાત કહું તમ આમળે, તેનાં લેખાં લેઉ; મારી નાખે સહુ
 જહાં ભીખી ખાતો રહું, જીભ કડાવે તાળવે વતી સુણે જવ કરણ; કાનને નાક
 છેદો તમો, નીરચે પામુ મરણ. માળાપ મળે તુને નાહ, એક મળે નહી મેળ; વાત
 વાત મુણી પીલો તમો, કહાડો મહારૂં તેલ નહિ કહો વનીતા કહે, ન કર તુ બને
 રીશ; વાત મુણી ખીજું અમો, તો તારા સમ અમ. શીશ રિય કહે સક્ષેપમાં
 મનનિ હોયે વાત; ખોટી થતાં ખીજશે, ધરમાં મારો તાત.

ચોપાદ—વિદ્યારથી કહે પુછે તું, તે સતવાતે કહું છું હુ; જતે હું બ્રાહ્મણનો તન
 પરણવા ઉપર અદ્વૈત મન માળપણમાં ચારજ મીત્ર, મણુ હેત ને મન પવીત્ર, હું
 કુંવારો પરણ્યો તણ. જ પુછે તો શંભાળ કરણ. વાત કરનાંતે નારી તણી, ત્યારે
 રિશ અડતીતી ધણી; ઉપન્યું મારા મનમાં વેર, માતે પીતા સઉ મુકયા ધર, પરદેશ

જમને ઉઘમ કરે, દ્રવ્ય કમાઈ કન્યાવર એમ કહિ તજ્યો મેં ઠામ, આવી રહ્યો તમારે મામ. માગી ભુખ ભરે છું પેટ, વરસ થયાં તે ઉઠી વેડ;હવે તમને દીધાંદ્રષ્ટ, દેખીને ઉપન્યુ છે કષ્ટ. મેં મન શુ એક કર્યો વીચાર,નવ પામ્યો હું આવી નાશ; અરે દેવ ન પહોંતી આશ, એમ કહી મુક્યો નીસ્વાસ. સત વાકક બોલું બેઅમો, કરવું ઘટે તે કરજો તમો; જો મમે તો બહુ સાંખ, જો ગમે તો મારી નાંખ. સમ દીધા તે સાચુ કહું, નહીતર મનમાં જહી રહું; એ અમારા મનની વાત, અમે કુળ રૂડાછું જાત.

દોહરા-વનિતા કહે વિદ્યારથી, બેશ બારણે આંહ; એમ કહીને પરવરી, પોતે મંદિર માંહ. જો તું પમ અહીંથી ધરે, બ્રહ્મહત્યાદિક પાપ, કરમ ફરે જોતો હરે;તું જને પરખુ આપ. સમ દેઈ સામા મધ, માત પીતા જે ઠેર;મુજને પરણાવો માવડી કરો વીવાની પેર, અચરત પામ્યા સરવડો, એ શું બોલી બાળ;આજ તમને શું ઉકળ્યું, હવડાં આણે કાળ. તાત ઘરમાંછે તાહરા, શીવપુજનને કાજ;વાતો કરે પરણ્યા તજી,કુંવરિ નાવિ લાજ.પીતા કહે પુત્રી તણો પોચાડું મન મનકોડ,બનિશ લક્ષણ બુધ નિધી, જોઉં તમારિ જોડ. પુરણ કરે પેહેરામણિ, તાત તણો સરદાર, વર જોઉં તુજ કારણે, રૂપ તણો ભંડાર ઘર જમાઈ તેને કરે, આપુ વસવા વાસ; પ્રધાનવદ્દ ઉડિ પુર તણું, રાખું રાયનીપાસ ચોરી રિતેરાવું હેમની,આપું અષ્ટમહા દાન;નાત જમાડુ માસખટ દેઈને ઝાંઝાં માન. પંડીત તેડુ પરગામસી,લગ્નલેવરાવુ આજ, લેહેણું જોઈ વીવા કરે; તો સહુ મુધરે કાજ.

ચોપાઈ—કન્યા કહે સાંભળરે તાત, કહું મારા વીવાહનિ વાત, કણક માગેછે બહારથી; વર જોયો મેં વિદ્યારથી; મેંતો વર જોયો તેહને, શું કરવું સુંદર દેહને, રાંક જણી હું તેને વર ના કહોનો નિશ્ચે મરે મરીખ કંમાલ દિસેછે રાંક મેંજોયો કરમનો આંક;સો વરસ કુંવારા બય,કો એને નવ દે કન્યાય.એનામનની પુરહામ દાસી થઈ કરે હું કામ; મેં જોયો તે મારો દેવ, સ્વામી જણી કરશું શેવ. વધલવ મારે મન એ રાજ, પરણુ પત્ની શેવાને કાજ,તેમાં નાકહેશેા જોતો સ્ત્રીહત્યા આપું અમો. આજ સમુરત રૂડો વાર, બહાર બેસાડ્યો છે ભરથાર;લગ્ન આજ લાહોલી જીએ, ઉઠો કામ રૂડાકીજીએ, એ નરવીના જે નરની જાત,વડો પીતા નાનોભરાત એ વચન તો મારે ખરે, નહિતો વીખ ખાઈને મરે.દોહરા-છાની રહેરે છોકરી,કા ચર શું બોલેબોલ; ખાંપણ લાગે કુળ વીપે; ઉતરે તારે તોલ.એને વરસ થયાબહુ નવ જાણે કોઈ વાત એકરૂપ કુલક્ષણો સુંદર તારી જાત.કોટે રતન જેમ કામને,મર કટરે જેમ હાર તેમ શોભે તું સુંદર, એ નરને તું નાર વનીતા તું એને તરે, કરી આપવશેમાં કાઠી મુકુ ગામથી નાપુ નીશાની એક, ના આપું કાચું કોઠીયું,મોહો લ કરાવું તાજ, વડે મારશુ ને વરિ, ભેગવ વળતું રાજ.

ચોપાદ—મે તો વરચો એ વર નીરધાર હું તો સ્ત્રીને એ ભરથાર, રૂપ જુવેવર
રાત તણું ફટ કરે સહુ ધણું. મળ્યા સહોદર સઘળાં સાથ, મેળવ્યોવર કન્યાનો હાથ
કોઈનું કહું નારિ નવ કરે, દુખળી બચ્ચી તેને વરે, બચ્ચી રંકને કરણ
કરિ, વારતાંને નરને વરિ. ચડી માત પીતાને રીસ; એ ઉપર દુભાણા ધરા. કાચુ
કોડિયું નાખ્યું હાથ. વસ્ર વિટાળીવોળાવિ સાથ; સજ્જન સહોદરપરવરી વનીતા
સહી એ વરને વરી. કહું ન કાધુ એ કારણે, બેને કાઢીમુકયા ખારણે; એક ભાડે
લીધી ઓરડી, રહ્યાં કંથને ત્યાં ગોરડી, કણકળશેરની બીક્ષાકરે, તેમાં બેજણ પેટજ
ભરે; ધણિ ઉપર ધરે બહુ નેહ. પ્રિત જેવિ બપધયા મેહ, પ્રભાવ ઉઠે સુંદરી, સાધે
ધરમ હેતે મન કરિ, કંથ શરિરે મરદન કરે, ચરણામ્રત લેષ મસ્તકધરે વચનન લે
પે કંથજ તણું; પ્રતિવ્રતા વ્રત પાળે ધણું; ધૃત્યરથી અધીરો બણે જતી, સીતા સર
ખી છે મતી; વરસ બે રહ્યાતેદેશ, થઈ રંભાકો બેખન વરા; એક સમે બેઠા નરનાર,
છાનીમુજ કરે વિચાર, માત પીતા જુવે ઘેર વાટ. તેનિ મારે મન ઉચાટ; દુખે દુર
ખજ થાઉછું, હું મારે દેરે બહુછું, આવો સાથ કે અહિયાં રહો, રીસ સુખ ઉપજે
તેમ કહો. કામની કહે હું બોલોકંથ, હું તમ સાથે આવું પંથ; તમને દેહ સોંપ્યો છે
અમો, મારે મન ધૃત્યર તે તમો. એકલી રહી અહિં શુ કર. તમ વખુટ નીસ્યેમર.
તમ વીના મુજ લાગે ખોડ, તમ મળે મુજ તીરથ કોડ. પીયરમાં જઈ વાતજ કરે,
માતા હું બહુ પાસેરે; મળ્યાં નહિને નાખ્યા વસુ, વસ્ર ન કીધું એકે તસુ સાથ બચો
મન રૂડા ધણો, હાડેમ મોટેમમજતણો પાયક ઘોડા રથ અસ્વાર, તેમાં આઠ્યાં નર
ને નાર; ખીજે કાફલો રધયત ધણી તે માંહે ધણિયાણિ ધણિ, તે હાકેમની હતીકાસ,
આવી પોતાને ખાતી પાસ; આપ વધામણી ભારે ભુપ, નારી દેખાડુ સુંદર રૂપ.
કાણુ બણે એ સ્ત્રી કોયની, રંભા કે જેની મોહની; જેવો શરદ પુનમનો અંદ્ર, કામ
ની તે કમળાનો વ્રંદ, કમકુમવરણી તેની દેહ. હારોમને દેખાડીને તેહ; રૂપે સુંદર ચ
નુરબેબણ, બેતાં વાચુ મોહનુ બાણ શામ કામ બેદે કીલએ, એ નારી આપણે લિ-
ખ્યે; નીશચર્યા બેઠએ તે તણી, એ ઢારીનો પ્રાદણુ ધણી, પ્રાદણુ શું કીધી
મહુ પ્રીત. લોભતણા દેખાડી રીત; એમ સાથે પ્રીતે પરવશ, આજ રસોષ અમારી
શે આપુ સિધુને લાડુ કયાં, પ્રાદણુભાઈ હમડામાં કરયા, પોસે ઉતારોઆપે પાનવી
વેધ પ્રકારે દેષે માન. એક બે ત્રણ મજલજ મયા, કિધી પ્રીત પોતાનાચાયતમે ધર-
ાને નાનિ નાર. તેનો મુજનો કહો વિચાર. દોહરા—પડીત કહે હાકેમ સુણો, અમો
દેશ પ્રહા, ધન રળવા આળ્યા અહીં સાંભળ સાચો મરમ પરણી પ્રેમે પરમની, એ
મન બાળેવેશ; સહોદર મળવા કારણે, બહુ અમારેદેશમીત્ર સુણો હાકેમ કહે બીલ
રણોનાર; તો દ્રવ્ય બેઠએ કેટલો, સાચુ કહે નીરધાર પહુ પકરણુ સોહચારનું, આ
મેક બેઠએ લાંબ; બીલ કન્યા હવડાં કરે, એ ઉપધ્યા સેહે પાંચ, બીલ લાડુ વ-

રૂપ પારની, જે માંહે હોય ધન. દ્રવ્ય હીણ માટે રહ્યો, કુંવરો બહુ દન, એકે કહેતા એકવિશે છે જે માંહે હોય અર્વ, દ્રવ્ય વીના આવે નહી, ન સરે એકે અરથ.

ચોપામ—દ્રવ્ય વિનામુકયાં માખાપ દેશવીદેશ ફરયોહું આપકોમક જનમની પોતીચળી, વખર ચીને કન્યા મળી તેને લેઈ મંદીર જઈશું, મનમાં હરખલણે થાઉ છું; મારી નાતમાં કન્યાધણી પછે દ્રવ્ય તણે છેધણિ આટલા દાહડા દુઃખીયોથયો દ્રવ્ય વીના કુંવરો રહ્યો, જે દ્રવ્ય હોય તો જોડ, કન્યા હીંડે મોડામોડ.

દોહરા—હાકેમ હસીને બોલીયો, સરે તે મારો અરથ; ગોનાણિ આપો મુને, તો થણો આપુ અરથ, તમે બીજી પરણજો; બમણુ લાવે ધન, બેઠા જાએ રાટલા, વિ-આરજો મન. હેત કરી હધડા વીશે, અમને આપો નાર, એક ઘોડો એક પામરી; રૂપધ્યા ચાર હજાર. મન માની કન્યા વરો, શેજે સુખીયા પાઓ; વધે તેની થાપણ કરો, નર નારી બેઠા ખાઓ; વીચાર કરો હધડા વિશે. નથી કહેતો હું ફેક મન કરો આપ્યા તણું; તો માંહે બાંધો રોક. પડ્યા ખખરા બપોરના, દીઠા જ્યારે દામ, ત્યારે લાલચમાં પડ્યો; કરવાં કુડાં કામ. બોય ખણે હેડું જોઈને, મુખ ન બોલે વાણ હેત પ્રીત લહયું નહિ, લોભે લક્ષણ હાણ મન વરત્યુ તે માળીયે કોટે ઘાલ્યો હાથ; શા માટે શરમાઓ છો સાચુ કહો મુજ સાથ. ચોપામ—બોલ્યો તે નારીનો ધણી, ઠ-માઈ કરી આતે શી ધણી; નારી કોઈએ નવ વેચાય, દ્રવ્ય થણો તેકેમ દેવાય, વરતી જુઓ છો મારું મન દેખાડીને અદકુ ધન. નિચ જત અમુર છો તમે, ઉતમ જત બ્રાહ્મણ છું અમો. પાછળ આવે આ માહરી, જુઠી વાત ન મમે તાહરી, સાંભળે વા ટે જોતા લોક, હું જાણુ તે કહો છો ફેક. હાકેમે તો ખાધા સમ, જુઠી વાત તે બોલું કેમ; હું કે તું જુઠી કહે વાણ, આપ આપણા દેવતાની આણ. દોહરા—બ્રાહ્મણ કહે હાકેમ સુણો, લોભે હું લપટાઉં, કબુલ કેમ નારી કરે. છે એ સાથ હું જઉં, પાણા-માંનાંખુ સહિ, સોના કેરિ ઝાલ; નારે કબુલ કરયાવિના, કેમ કહુ જોધન આલ. પામેરી તાર શુ કરું, શા ઘોડો શા અરથ; ન થાય જે નિપજે, માંહે બાંધુ અરથ.

ચોપામ—તેનો બોલ રૂદેમાં વસ્યો, હાકેમ હપતા માંહે હસ્યો, સ્ત્રીને શું કહયાનુ કામ જ મણીને બાંધો દામ, પાણી પીવા પાછા જળે, ત્યાંથી તમે વીદાયજ થજો; વાટ જોઈ વનોતા થાકશે, અફણીએ પછે પાકશે વેચી વનોતા આપે ધણી બાંધ્યુ ના છુ માંહે ગણી; રૂપીયા કેરા સેંહે બાર, તેટલા માટે વચી નાર, હા કેમ શીક્ષા દેઉછું, તું આપે હું લેઉછું; મુજને નારીનો નહી શ્રાપ, તાર તું બે. ગવજે પાપ વાર કહિને ત્યાંથી વળ્યો, હીંડે માહતાને જમ મળ્યો; લાવો ને તું બી તમ તણી, મુજને તરસ લાગી છે ધણી સાથ સંભાળે જાઓ તમે, પાણી ભરી આડ છું અમો; નીર ભરી નોશ્વય આવજો; ઉતાવળા વહેતા લાવજો. જે સ્વામી દિંડે મુખણી થાઉ, વણ દીડે તો હું મુકાડી તમને દિંડે તો દીડે હું ; રૂ, ચીજોગ થાય તો નિસ્યે મરું. પ્રભુ પાસે

માણું છું વરત, તમ પાળી હું પામુ મરત; મહારાજ નરખુ હું તમારું મુખ, સઘળી ત પામું મુખ સજન મુખ સાંભળતું નથી, કંથ આગળ શું કહીએ કથી; પુરપને પરમેશ્વર માખાપ. તમે ઇશ્વર અમારે આપ; દીઠે મન થાય છે પરમન, હું બહુ દેવતાનું દરશન, તમ પાપે કલંકજ ચઢે, રખે રહેણું વિજેગે પડે. પાણી વિના પોરો હોય જેમ. તમ વીના મહારી મત તેમ; લક્ષપથી લેખા વિન લોક, મહાર મન તે સરવે ફેક. તમ દિઠે મુજ આંખો ઠરે, એમ નારી આરાધન કરે; સીઝ આ-વળે પાણિ ભરી, તમ વીના સુની સુંદરી. ઢાહરા-પાછળ પાણી પીવા રહ્યો કપટ કરીને હાથ, નારી આલી સાથમાં હીડે પ્રીડે પંથ, પચાસવરાં પાણી મળે, પાછુ જીવે નાર; વીમાપણ વનિતા કરે. શે નાંચો ભરથાર. અખંડધાર આંસુ પડે, અઠકાકરે ઉચ્ચાર, વમડે વાધે મારીઓ કે ભુલ્યો કહી વાટ.

ચોપાઈ-તે હાકમનો સેવક દાસ; આંચો તે વનાતાની પાસ શાખાટે અઢકે રચો. ફરી ફરી પાછુ શું જીઓ, વેચી મયો તમારો ધણિ માંઠે બાંધિ રૂપેયા મણી; તે સોન ધયા લીધા સાથ. તમને આપ્યાં અમારે સાથ માટે રથમાં બેસો ચપ્પી, આજ કરમ રખા ઉઘડી, અમુલખ સજે શણમાર, વર્ધભવ ભોમવે એ ભરથાર. નવે નીકું તુજ ધરમાં ભરે, નારોમાં પટરાણિ કરે; સુરા પુરા છે ડાહરા તે આકર સહુકો તાહરા માટે આપ વિચારો પ્રુધ, માગો પાણી તો આપે દુધ, સેવા કરણ સઘળી સખી, વાહન પ્રીતે શું પાલણિ; ફરચુ કરમ શાયે તમ તણુ, મુખ પામીશ એને ઘેર ધણુ; એવુ કહેવા આંચો અમે, બેસે રથ માંમવે તમો.

ઢાહરા-એવુ મુણતાં સુંદરી, ઢળો તે આપે ધરણ શ્વાસ નહિ નહી ચેતના, બહુ પામી મરણ. બોલાવિ બોલે નહી, પાયું ન પીએ નિર; ઉઘાડો રથમાં ધરી, ના રહી શુધ્ધ શરીર. આગળ મામ એક આવીશુ, જઈ ઉતરીયા લોક, હાકમને મન હરખ છે, શામાને મન શોક.

ચોપાઈ-સવા પહોર શાતા વળી; મારા કંથતે હું નવ મળી; મુજ વિના તે હુ ખીઓ થશે મારમ લ્યો તે ભુકયા જશે, શામાટે મારોછો આજ, મહાર કુળ લાગે છે લાજ; હુ અબળા તમારે શરણુ, જેમ સીંહને નાચું હરણુ, ખોટું થયું તમ માટે ચડે. આભડછેટ ઉપજે તમ અડે; તેમાં ભુકું બોલું આપ, પ્રલેકાળનું મુજને પાપ. તેની પ્રિત પરહરો, મન મુકીને વાતો કરો; સઘળી સમ્રત તારે પાસે, મુકો તે પ્રાહણ આશ. તારા આકર છુલ અમો. શાને દુખીયા થાઓ તમો; એવી વાત તેની સાંભળિ, મનમાંહે નારી પર જળી. પ્રગટ દેવ સુરજ મહારાજ, મુજ અબળાની રાખો લાજ. અનેક સતીની વહારે ચડો, તે માટે વિશ્વાસજ પડ્યો. કંથ વિજેમ ધરું જે પ્રાણ, તો તો મારા કુળને હાણ; કંથ મુવે જે જીવે સતી, તેનું નામ નિરચે દુરમતી. વેચી મયો તે મુજ મત મુઓ, જેતો વિજેમ કપટથી હુઓ; મામ દીજે તું

ધરતી માત, કરવી ન પડે દેહની ધાત, ફટફટરે તુંય અબળુ કેને દેહમાં રહયોછેપ્રા-
ણ; પાડ નીચે તું મારી દેહ. તેનું કરયું ભોમવશે તેહ. ઘણુ સુખ પામે છે ઘણી;
હુંતો ચીંતા વેઠું ઘણિ; ધરયુ એક ચીતે શીવ ક્યાન, મનશા શીધ ધરી બહુ માન;
ફટીયું તાળવું પ્રાણજ અથો, તે નારીને હરપજ થયો; શીવશીવ કહી ઢળી છેધરણ;
પામી માનની પોતે મરણ હાકમે દીઠું તે દ્રષ્ટ પામ્યો આપ રૂદેમાં કષ્ટ, તે મામતા
તેડયા બ્રહ્મ, કુળ આચારી ક્રીધું કરમ. અગ્નીદાહ તે વેવા દીધ. કારજ થયું શતીનું
સીધ; તે નરનો થયો નીરાશ. અથો હાકેમ પોતાને વાસ, વાત નારીની અહીયાં રહી,
પેલા બ્રાહ્મણની શી મત થઈ. આપ્યું દ્રવ્ય તે ઉત્કટભેર, જવા માંડયુ પોતાને ઘેર.
ઉતાવળો પથે પરવરયો, મન માંહે વીચારજ કરયો; ઉતાવળોએ પથજ કરું, સજ
નસહોદરને જઈ મળું પછે જમાડુ બધી નાત, કયુ બણતી મારી ભત સારે ઠેકાણે
વીવા કરું, કન્યા. કુળ રૂડાની વર; ઘણી રીતે કર ધરમુત્ર, પેહોંચે આશ બે પામુ
પુત્ર. પુત્ર પરણાવી લાહો લીજીએ, ધર બેડા અલખન ક્રીજીએ; એમ વિચાર કરે
જેટલે. ચાર ચોર મળ્યા તેટલે; ખુચી લીધો સઘળો મરથ, ન સરયો તેનો એક અ-
રથ ઉપર મારયો અદકો માર, દઈવ તેનો ભાગ્યો ભાર; નાગો કરી મુકયો તેહને,
ભાગ્યાં હાડ એ મત દેહને. ઉઠી ન શકે પોતે બ્રહ્મ, સંભારે પોતાનું કરમ બ્રાહ્મણ-
ભાઈ હતો તે રહયો, ચોર મરથ દેહને ગયો.

દોહરા-કરમે હાથ દેઈ રહયો, સામુ પાછુ બચ; જેમ ચોર ની માવડી, મોં ઢાંકીને
રાય, નેમ કહામે ગુમડુ, કે આમળ કહેવાય; કુવા કેરિ છોંચડી. કુવા માંહ સમાય,
અવળુ તો આ વરણુ છે, સવળુ કરે શિ નાથ; પુંખ ખાતાં પહેલાં સહી, બળીમયા
બે હાથ. લાખેણી નારી મઈ મયો અલેખે મરથ; મોં દેખાડી નવ શકયો, સરયો નહી
એક અરથ; નારી તો એક સાધવી, નરનિ તીચજ ભત; સભા સહુકો દેખતાં, કહી
મેનાએ વાત. ચોપાઈ-મેનાં કહે સાંભળ રાજન, વિચાર કરી બે તારે મન; સડિના
મનતો સરખાં નથી, શું કહીએ તમ આમળ કથી કાં નરને નારી મરમ, ઇશ્વર
જેનો ધરમ; જેને મન જેનો નેહ વનયો, ગુણ અવગુણુ તે તેને કરો પોપટને ઉપાડી
મરથ, મારો ન સર્થો એકે અરથ; માળો પડયો તો હું કયાં રહુ, સુખ દુઃખ તે કો
આમળ કહું. દોહા-વિકરમ કહે તમે કાં વડો, કરું તમારી પેર; કનક ઘડાવું પાજર,
રાખુ મારે ઘેર; સરખી વાત તમો કહી. કેનો કાઢું વાંક, એ વીધાતા તણો, જેણે લ-
ખીયા આંક. જનુની જઠરે અવતરી, કાં નર ને કાં નાર; ખાપ રાખે પોતા તણું. તે-
ણે જીત્યો મંસાર કેડો કેનો નવ લીજીએ, ખેંધ એન કોનો ભાર; લેણુદેખી અવતરે
કાં નરને કાં નાર લેણું જ્યારે ભોમવે. ત્યારે ઉપજે હેત; દેહ આપે દુશ્મન કરે, અ-
ળખામણુ સરવ સમેન; વાંક કોનો કાઢું નહી, સાચાં બેહુએ પ્રીત; કરો તમો બેહુ
મળી; ગુનો કરો મુજ માફ. ખોળા પાથરી કરમરે વિક્રમ ભારે ભુપ; તાં તમો વદ-

ના તણી, નાંખો ખારે કુપ. મેના કહે મુકું નહી, એ પોપટનો ખ્યાલ; રાતું તાતું માહરે, ખવરાવ્યો છે માલ શુક કરે સાંભળ સારીકા, તાહારે કાંમેક મજ, ધર સુત રતું માંડવા, કરે રાવલે અરજ. મારું મન માને નહી, બોમવે તે ધરસુત; વિદેશ એક ઉઠી મથો. પેહેલી સોનો પુત્ર; જીવ બમે તે પામળે ન મમે બીજું અન્ય આખી રાત રૂદન કરું. મોટું દુખ છે મન. મુજને તું વહાલી ઘણી ચતુરાચતુર સુબલ; વી બેમ પડ્યો છે પુત્રનો, તેણે ન કરે પ્રાણ. મેના કહે પોપટ મુણે, વાત કહું નીરધાર; માળેથી હેઠાં પડ્યાં બચ્યાં મારા ચાર. તે લઈ મયું નિર ક્ષીયા તણું. બચ પરાઠી પુર; તે મધે વહેતાં ગયાં રવી ઉગમતે મુર વીબેમ થયો વહાલા તણે, ટળી અમારી એથ, તે માટ રીશ કરી વડું વાળુ તારી લોથ. બચ્યાં ગયા મુજ પેટનાં મારે તારે પ્રીત. હવે બુમમાં જીવીએ. તે કુણ રૂઠી રિત. પોપટ કહે મેનાં મુણે, કાણ પરવરી કાણ પુત્ર; મથો સંતાપ એ માહરે, સાંભરે છે ધરસુત ચીન્હ મણી સરખુ હટ, ઉબળ તેની ચાંચ; તે મથો કદળી વને, વરપ થયા છે પાંચ. આશ શી રાખું એક ની, તેહ મળે કયાં તન; મારે પણ મરવા તણું લક્ષવસા છે મન. લીજે શાખ વીકમ તણે, બેહુ જણ બાધએ મંમ; જંપાપાત જઈ કીજીએ; સ્નેહ બે જણ સંમ.

દોહરા-દોણી દુધ બે રાખીએ, એ ધરમની રીત, સાથે પ્રાણ તણે સહી, એ-
વું મુજતાં બોલીઓ આપે વીકરમ વીર; બચ્યા અપાડુ તમ તણાં રાખો રૂદયે ધીર
મેળો કરે માખાપનો, તેતો વીકરમ મુજ નામ. વીલ દીવસનો વાયદો રીજો આણે
ઠામ પ્રતીક્ષા પોતે કરી, સાંભળે છે સહુ લોક; વાચા ચુક માહરિ. સુકીત થાએ ફોક
કદાચ બચ્યાં જડે નહી ના આવે માહરે હાથ; હુ આડુ મંમા વિશે, જંપાનુ તમ સાથ
વીશ દીવસનો વાયદો, કરયો પ્રતિજ્ઞા પેર; વિચાર કરયો આપે મનમાં. વિશ દીવસ તો
ધેર. ચોપાધ-કરિ વાયદો પોતે ત્યાંહ; વિચાર કરયો આપે મનમાં. વીશ દીવસ તો
વહીને જસે, કેમ કારજ પંખીનું થશે. એતો સંકટ મોટું ઘણું. બાળક કેમ જડસે એ
તણું; મધરાતે ઉઠયો મહારાજ, કરવા પોતે મોહોટું કાજ. કુમકુમ ચંદન હેતે કરી,
કનક થાળમાં પુળ બાર, હરશીદ માને દીધાં માન; એકે ચીત માંડયુ ધ્યાન ધૃષ્ટ
દેવનો મંત્રજ બણી, અમુલક આહુતી હોમે ઘણિ, વીતી રાત ઉગ્યો જવ દીશ;
કર ખડમ લેઈ છેદે શીશ, કમળ પુખ માને માહરી સરવે દેહ સરજ તાહારી,
પરદા; ખભંજન બચે વરત; તેથી સાર પામ્યા મરત; લેજ્યો માત બવાની ભોંગ,
સોંપી શીશ તારે સબેગ; હાથે મસ્તક છેદે જેટલે; પ્રસન થયાં માતા તેટલે,
મા કર ધાત પ્રથિવપત નાથ મામા કહી ઝાલ્યો હાથ. મામ મામ પ્રસનછુ અમે
ઉણમ કાંઈ ન રાખો તમે. બે માતા આપે વરદાન. શુકસારિકાના સંતાન; પોપટ
મેનાનાં બે બાળ. તેની માત બતાવો બાળ, સણેકાના અરબક કુણ ઠામ. નીધીનક
પોપટ કુણ ધામ; મુજને તારો છે વિશ્વાસ, તે આવે તે પહેલે આશ. પરદુ ખભંજન

કેને કહો નવેખંડમાં નામે લહો; તે હરશીદ તારાં છે કામ, નહીતર કેમ રહે મારી કામ. વિક્રમ એક મરતે શું થશે બરહ માતાજી તારૂં જશે કામ કે તે કર વેઠીઓ હું તારો અનનો પોઠીઓ. જ્યાં ત્યાં બરહ માગુ છું હું, મારે માથે ગાળે છે તુ, વચન આપું છું સઉને હાથ, જે સાચું છે તારી સાથ. ઘણી વાર પુરે છે આશ. માટે મુજને દ્રઢ વિશ્વાસ; ઉપાય કરો જેમ સંકટ ટળે, બાળ સરિકાને મળે, વચન આપ્યું તેના કર માંદા. તે માટે હું આઠ્યો આંદા, નામ અવીચળ મારૂં રાખ, દયા કરીને મુજને દાખ.

દોહરા—માત કહે મહિપત શુભો, જયતપુરમાં બઓ; ત્યાં મળશે પોપટ તુને, સેહેજે સુખીઆ થાઓ, નંદસેન નરપત ભલો, પવિત્ર તેની પેર; નીધી નંદન પોપટ કહયો, તે છે તેને ઘેર; બાળક બે મેના તણાં પડ્યાં નીર, હું બતાવું તુજને, સાંભળ વિક્રમ વિર, અરધું તરતું તું બહું, આઠ્યાં જ્યારે હેઠ; તે મધે ચારે મયાં; જ્યાં છે સમુદ્ર બેટ, આમળા મામ પોપટ તણું, પાછળ સમુદ્ર બેટ, શીદ કામ તારૂં થશે. બઓ તમે ત્યાં ઠેક પગે લાગ્યો તે મહીપતી, બહુ વિધ દીધાં માન; પ્રભાત થયો પછી તે સમે, હુવામાં અંતરધ્યાન.

ચોપાદ—પ્રભાત થયો જેટલે, સહુ સુતાં ઉઠ્યાં તેટલે; પ્રધાનને તો સોંપ્યું પાટ, આલ્યો આપ કહી એક વાટ. સુખ સહોદર તણ્યુ રાજ, મયો રાય કરવા પરકાજ, મુકે ગામ એક બીજુ લે, નીશા પડે ત્યાં વાસો રહે. પાંચ દીવશે મયોતે ગામ, નંદસેન રાજને કામ; પેસવા માંડે ગામજ માહ વિકટ ચોક્કી બેઠી છે ત્યાંહ. કરપત ત્યાં ઉભા તે દીશ, ચોક્કી વાળે નામ્યુ શીશ, દીસતા છો ભારે ભુપ, રાજ ચીન્હ સરખું છે રૂપ, શા માટે તજ્યુ છે રાજ, અહીં પધારયા તે કહો કાજ, નમર મધે પેઠાનો કાઠ. ખટ હરવાબ છે વાટ, મોટી પોળ છે એક વિશેક, તેની બેડે છે બારી એક; પોળે પેસતા સઘળુ સુખ, બારીમા મોટું છે દુઃખ હેઠો બેશીને લાંબો થાય, મહા દુઃખે બાર મા બજ; પોળે પેસતા અઠકુ હેતુ મુખે બજ ત્યાં હાથી સમેત; વચન એક મા રૂ મન ધરો, રૂઠુ બણો ત્યાં પરવરો; વિક્રમ કહે બે પાડી વાટ, ચોક્કી બેઠા છો શા માટ, બારી બેઠે શી છે મોટ પોળે પેસતા શાની બોટ તેની વાત સાચી કહો તમે; વળતી ઉત્તર આપું અમે. દોહરા—ચોક્કીવાળા બોલીયા, બારિએ પેઠે વાણ; પોળે પેઠે સુખ નથી, બોવા પડશે પ્રાણ રાય અમારા નમરનો, તેનો છે બહુ વાંક; ભણ્યા હોતો વાંચી બુઓ, ભીંતે લખીઆ આંક.

ચોપાદ—રાખ બારીએ આઠ્યો જ્યાં, અક્ષર ભીંતે લખીયા ત્યાંહ; કાયરની બે કુખે જણ્યો, અથવા નહિ જે વિદ્યા ભણ્યો. ડાહી મુછતું મુંડણ કરે, રાંક બત થઈ પરવરે. ના મરહ થઈ હરિયે, તે મુખે આવે બારીએ વેપાર કરો કે ભીખોમામ. તે તું ત્યાં કે નવ લે નામ; એક વાંચી પાછો વળ્યો, મોટી પોળે ચોક્કીને અળ્યો. ત્યાં

અક્ષર લખીયા છે ભીંત હેતે વાંચી ધારયું ચીત, દોહા-થુરો પુરો રમવિ રાણી
જાયો હોય; મુખે આવો પોળમાં ખાંત ન કરશે કોય, રાજ સભામાં અવજે, રાજ
કેરી જોડ; રમવા સારે સોમઠે, જીતવા હુશે હોડ. રમત રમતાં જો જીતશે, સાડ દોખો
જેહ, માગી વેળે મુજ કને, તેમાં નથી સંદેહ, રમતાં જો હારી જશે. કરશુ એ હ-
વાલ; મજુરી કરીને રાખશુ, ખોદવા કાજ તળાવ, જવનો સેર આટો જમો, રહો
અહીં બારે માસ; સરોવરની માટી ખણો, મુકો ધલેને આશ, બેમાં જે રૂકુ મમે, વિ-
ચાર કરી જો બેશ; જેવું જોર હોય મન વિશે, તે વાંકે તું પેશ કાયર થઈ હારી જશે
તો થાશે મુખ; થુરા થઈ પોળે જશે, તો આમળ છે દુઃખ.

ચોપાઈ—સાંભળતાં કિરમ તેવિર, આપ રહેમાં રાખી ધીર, ડાહી મુઠ્ઠી બા-
રાં જોળ, મણી પાસે જઈ પેઠા પોળ. રાય પોળે પેઠો જોડલે દુદ્ધભિ નાદ કરયો
તેટલે; થયું રાયને વેગે જણ, આવ્યો પંથીકો ચતુરમુજલજ. ત્યાંથી શેતક બીજ
વળ્યો, એટલે પંથી તેને મળ્યાં, રૂપ જોઈને ધુણ્યું શીશ. રૂઠ્યા કે તરૂઠ્યા છે ઇશ.
કેમળ જીત દીશે છે ઘણી. કેમ ખોદશે માટી શર તણી; પંથી કહે તારું શું જશે,
જેમ સરજ્યું હશે તેમ થશે, એમ કરતાં આવ્યા દરબાર, દીકો પંથી રાજ કુમાર;
દેહાર જોઈને દીધાં માન, આપ્યા આસન બેસ ન પાન. કાણુ દેશન ધરના ભુપ, દીશે
હોં રદીયાળુ રૂપ; શા માટે મેલ્યું છે રાજ. પંથ પળાય લોકોણ કાજ, મુજ સરખું
જે હોયે કાજ, શેવક થઈ કરું હુ આજ; વિકરમની અહીં આજુજ ફરે, અધ અમ
ત્યા કો નવ કરે. દોહરા-પંથી કહે રાજ મુણે તારે જે હોય અરથ; જે કહે તે અ-
કરું. સઉવાને સમરથ. મામ નમરતું કામશું, અરથ સફળ શો થાય. પુર જાણિ
સઉ પેખવા, લક્ષ આવે લક્ષ જાય. પ્રથવાત તમો કરો જે મન હોયે અરજ; પતે
અમે તે બોલશું, જેહ અમારિ અરજ.

ચોપાઈ—પંથી દીસોછો ડાહરા, શા શુષ્ક હું બોલુ તાહરા; રમો સોમડાં મુજ
ને કોડ હુ કહુ તે પરઠીને હોડ, રમતમાં જીતો જો તમો. તો મોનુ માગ્યું
આપું અમો; હારો તો મજુરી કરો, માટી ટોપલા માથે ધરો, તમ સરખો
કંઈ લક્ષ કનો, સરોવર ખોદે મુઠ્ઠી મોડ; તેમાં તે એક વધતા થશે, હવડાં હારીને
ત્યાં જશે, લખ્યા કરયાં એ વાતજ તણાં. વચન સ્પષ્ટ કિધાં ત્યાં ઘણાં; જેવા દમેની
અદકી મળી પ્રધાન આદે છનિસ કળી, રાજ કહે સમરથ માહરિ તેમાં એક વસ્તુ
તાહરિ. હાથી ઘોડા ધન પુત્રિ રાજ. તેમાં એક જીત્યાને કાજ; રાજ થઈને રમતજ
કરિ, જીવે સરવે ત્યાં સભા ભરિ. તે રાજમાં ડહાપણુ ઘણું. ઉપાસન છે વિરજ
તણું, તે રાજને બેસે હાથ, તણ ન થઈ તેની સાથ. સામાં સોમડાં બારે ધારિ, વીર
આવિ કે પાછો ફરિ. પેતાની ઉમારે ઘાત, સામા માનિ મારે સાક્ષાત, કળાવિકળા
એવી થાય, માટેકો જીતી નવ જાય. મુકાવે સહુ તો ધરખ. તેનો કો નવ જાણે મરખ

રમવા બેઠા પંથી સાથ, બેઠા વિર જઈ તેને હાથ. સંભારી હરસીકજ તણુ, ધરયુ
ધ્યાન વધતાળજ તણુ; સંકટ પડે તમારૂં કાળ, ગાઓ મીત્ર અમારી લાજ. સમરતા
આગ્યા વધતાળ, જેવા કૃતાંત સરિખો કાળ; આવન વિર તણે સરદાર, જેમાં પ્રાક્રમ
અપરંપાર આવી બેઠા વિકરમ વાણ; ન થયું કે બીજાને બળ; વિરે વધતાળ દીઠા
જેટલે, તે ત્યાં નાગે નમ્યો તેટલે. હું તો છું તમારો રાંક, ક્ષમા કરો અમારો વાંક;
વધતાળ કહે તું માહું કરે, પાપ તણા પમલા શીદ ભરે. તુજ પરતાપે રાજ સહુ,
માટી ખણવા રાખ્યા બહુ; તે સઉને લાગે છે શ્રાપ, પેટ પોષણ કરેકાં પાપ. હવડાં
તો સાડ મન અડપ રલેકે માથા મારજ પડે; ત્યારે તેનો દ્વિધા કોલ કરજેડીને ત્રોલે
બોલ, હવે કામ એવાં નહીં કરૂં. મંદિર એવું પ્રિતે પરહરૂં; મારે અને કોલજ ધણે,
ખીચડો નીત સવામણ તણે; એથી બમણું આપે જોઈ, હું સમરપુ તેને દેહ. છુટકો
તે વચનથી ક્રીધ, વચન નથી મેં હાથે દીધ, વિર વધતાળે દીધી આશ. રહે રાજ
વિક્રમને વાશ; ત્યાં નહિ આવે ઉંની આંચ, દહાડા ખીચડો ખાજે મણ પાંચ. નહિ
કરવું પડે ત્યાં પાપ, દુખિયો થઈ નહિ દે કો શ્રાપ; વિરને એ રાને કચ કર્યો તેણે
તે રાજ પરહર્યો. વાતો વાતો કરે બે મનને ગમે, બે જણ બેઠા બાજ રમે. વિક્રમ
આમળ જીતીને જાય. નથી સુઠ ખાધી કેની માય; જીત્યો આપકારિને કાઠ કાચી રા
ખી તેની આઠ, વિર તણું જે ભાગ્યું જોર, ત્યારે તેને ક્રીધા ચોર. અચરત વાત જીવે
સુઠે કો, હાર્યો રાજ પડિયો શોક; જેતામાં જે ઝાંખો થયો, હાથખંખેરિ બેશીરહયો
પંથી કહે શો કર્યો વિચાર, રમત રમો તમે બીજવાર, જીતે દા પાછો દેઈશું. હાર
વસ્ત બીજી લઈશું. એવિ વાતતો સહુને ગમે, હર્યો જીવારી બમણુ રમે; માંડયો દા
તે પાછો ફરિ. રમત હતી તે જરિ કરિ. રમત નાજી રાચો તણિ, હુંશ પલક જીએ
છે બણિ, પંથીની ત્યાંહાં પુરણ થઈ, કાચી આઠરા જીતી રમી; હાર્યો તે નરપત
નીરધાર, નિયું જોઈ રહ્યો તે કાર. પંથી કહે મન શોકજ છાંડ, રમત ગમે તો
ત્રીજી માંડ; ત્યારે તે હર્યો રાજન, કર્યું રમવાને ત્રીજી મન; જઈ પ્રધાને સાહ્યો
હાથ. બોલ્યો પોતે રાજની સાથ. નોહેઆન વઠા મોટો દેવ છાંડી રમત કરોને શેવ;
દેવાંશી દીસે પુતળ, ભાગ્ય આપણે આવી મળ્યું. માટે એ કહે તે કરો, વચન એહવું
મુસ્તક ધરો તે વચન સહુને ગમ્યું; પ્રજામ કરી સહુ પાયે નમ્યું; અમ સેવક આજ્ઞા
દિજીએ, પંચાગ્રત ભોજન કીજીએ; પંથી કહે નહીં માડું કામ, જોવા દે ભાઈ તારામ
સારી વસ્ત જે ઉતારે દેશ, તેમાં બે જીત્યા તે લેશ; એમ કહીને ત્યાંથી જાય, બાલ-
ણ એક ત્યાં બેગા થાય પોતે દેખાડે એક વળગી હાથ, સારી વાત કરે તે સાથ; બેયાં
રથ હાથી ઘોડલા જોયા ઘાટ ઉપર બેડલા. જોયુ રાજ સરવે સમેત, દીઠા પોષટ
વધ્યુ હેત; બામણ દેખાડે પુર માંડ, આગ્યા છે સરોવર જ્યાંહ. દશ હજાર તે માડી
ખણે. હારી ગયો ઉમંગે બણે. સકોમળ રાજકુમાર, દુખે કરિ ઉપાડે બાર. ત્યાં જઈ

ઉભા વિક્રમ લુપાદીઠું અલંકારીક તેતુ રૂપ;દીશે છે દેવતાઈ અંશ. જેવો વિક્રમ રાયનો વંશ, સહુકો ભાર નાંખીને દીધ, સ્તુતી કર બે બેડી કિંધ;અમો આઠ્યાત કરીને કોડ, હારયા છું સહુ મરતાં હેય તે કહાડાના માટી ખણુ;સત વાત તમ અમળ બણુ;સહુકોને ધેર જુવે વાટ,અમે દુઃખ ધરું તે માટ.જે કો આવે આણે ઠાર, ફરી નથી નીસરતાં બહાર; હારયા તેતો કેમ આવિયે, ખખર તે કેમ કહાવિયે આટલામાં એક જલ્યા તમો સઉકો આશ કરછું અમો, ધર બહાર તમો તે જશો મન માંછીત લેઈ સુખીયા થશો; અમો શહુ માગુ તમ પાસ, વિક્રમસેન નિરાણુ આશ; પરદુઃખમંજન એને ટેક, બ્રહ્માએ સરજ્યો છે એક; કોને સુખિ કિરતિ તે તે તણિ. દીઠા નથી ઊજેણિ ધણિ. પુઠ સહુ વખાણે લોક,શાળે હશે કે જુઠું;તમે ત્યાં સુધી પરવરો,ઉજેણિપતને બણજ કરો; તેથિ દુખ અમારૂં જશે.પછી પુન્ય તે મને થશે એવું સાંભળિ વિક્રમ હસ્યો,બોલે સહુ કોને મન વસ્યો,વિક્રમ કહે સહુ સાંભળો તમો,વિક્રમને મેળાવશુ અમો સઉને હુંને મુકાવિશ આપ જુઠું બોલે સહુ વિધ પાપ;કર છુટકો ધડી એકમાં;વિક્રમસેન તેડુ ટેકમાં,ખરડક બોલો હું તે એક તો બોલે કરિ વિવેક; બોલ્યો તે મરડિને મુખ, વાતે સુખિ લાગે છે દુખ. વિક્રમ થઈ પોતે આવિયો દયાળુ બણિ બાવિયો વાટ.વેત્રજિ ઉજેણિ પડિ ભાઈ તેડિ અવશે આ ઘડિ, શઉ મળિ તેને વારિયો, આ ડાપણુ શારૂ હારિયો; આઠ્યા છો તે સુખિયા થાઓ શાને અહીયાં ગોથા ખાઓ.

દોહરા-વિક્રમ કહે ગોવિંદને જેહ મમે તે થાય; એમ કહી પાછો વળ્યો, આઠ્યો રાજસભાય, ત્યાં દેહેર સુલક્ષણાનું કિંધુ જઈ પુજન ધ્રુપ દિપ અતી આરતિ નિરખિ બેયું મન. બ્રાહ્મણ કરે બેડાઠ્યા હું તો નિજ સાથ; દક્ષણાતો વિક્રમ કહે, જળ મુકું તમ હાથ. પંડિત કહે પથિ મુણો, કહો સાચુ આ કામ દક્ષણા વળતી માગીએ,કહો તમારૂં કામ.શીરા સ્થાનક જુઠું કહી મુજમાં રહયાનું પાપ.ઓ જખ્યા પછી માગશું, મનમાં મમતું આપ.

ચોપાઈ-પથિ કહે પુછોછો તમો, તમશું સાચું બોલું અમો; કો આમળ નવ કહેશે વાત, મામ નામ કહું મારિ જાત.સેવક છું હું હરસીદ તણો ગૌબ્રાહ્મણ શુ નેહજ ધણો. વિરજીત વિક્રમ મુજ નામ. ઉજળનગર મુજ માળવ મામ,કર એ! મધ્વરન આશ. બ્રાહ્મણ જન કેગે હું દાસ; સુણતાં બ્રાહ્મણ હરખિયો, નેહેમુ નર પત નરખિયો મહારાજ દક્ષણા આપો તમો, તે હવડાં નહી લઈએ અમો,વાળાવ આવું તમ સાથ. તવ માગીરા જળ મુકો હાથ,મુકયું હાથ બ્રાહ્મણને નિર.આઠ્યો સભામાં વિક્રમવિર; તેહ મામનો બોલ્યો રાય, ભરિ સભામાં લાગ્યો પાય કમુદ જુલ વસ્ત જે બે કિલએ,ફર નાવો તેતો દિલએ,સમ્રથ મારિ જે ધણિ,બે વસ્તન તમો છો ધણિ,જે મમે તે માગી લીલએ,તે અમે તમને દિલએ દોહરા-ત્યારે પં

થી બોલીયા; નથી જોતો અરથ નિધી નંદન પોપટ તણે માહરે છે એક અરથ, ખોદે સરાવર અતી ધણાં હારયા છે જે હોડતે માગ્યા આપો મુને; બધીખાનું છોડ, આ બે વસ્ત આપો મુને, નહિ બીજાનું કામ, રાજ રિક્ક ઘેર ભાખવો, કો નથી લેતુ નામ, સભા શહુ અચરત થઈ ધન ધન બુપએ સાર, દિસે છે વિકરમ થડી, બળિ-ઓ એ દાતાર. આપણુ એવું બણતા નથી વીકમનિ જોડ, પથિવમાં હીસે ધણા, જેપુરે મન કોડ, કોઈ કહે એ દેવછે, કોઈ કહે એ સિધા; કોઈ કહે દાતાર છે, તે વિણ નહિ નવનિદ્ધ મુખા શરવ મુકાવિયા, ક્ષણું ન લાગી વાર; ઘેર વળાવ્યા સરવકો, દીઠા દય હબર, તે સહુકો વાણિ વડે, નહિ બીજાનું કામ, અઢીયજ તેજ નિને તપો, વીકમાણત તુજ નામ. તમે ગમે તો માનજે, આશીશ દેઈ આપનામ થજે નવખાંડ માલખેણા પરતાપ, તુજદુશમનદેહવટ જજે, નિતકરજે પરકામ; શલવારતા ચાલજે, પરદુખમંજન નામ. ચોપાધ—તે શઉકોનેઆજ્ઞા દીધ, નિધી નંદનપોતે લીધ, પોતેપથ લેછે જેટલે, કહિતકએકથયું તેટલે; વીધ મથેપોતાને ઘેર. સ્ત્રિ આમજકહિ માંડિપેર પંથી આવ્યોબણે શહુ, બધી પડયા મુકાવ્યા બહુ. તે પોતેવીકમ રાજન, તે કો વાત ન જણે અન્ય, મેં શહ દિધા માટે કહ્યું, તે મેં મારા મનમાં લહ્યું, દક્ષણાનું જજ મુ-કયું હાય, હુતો જઇસતેનિ સાથ; તુંને શિખામણ દેઉં; સુએ પાસેમાગી લઉં, આપણુ કરમ કરે જ્યાહરે, એ મળીયોમારમ ત્યારે, એવું સણતે હરખીશતિ, એ પુન્યવંતછે પુથવીપતી; તેનું જોકરીએ દરશન, તો મનવણું થાયેપ્રશન, એમ કહિનેસ્ત્રિ ભરથાર, બેઉજણઆવ્યાં રાજદવાર, કરે રાયનેવગે જણ, ખાઉં વધાધ આપો લહાણુ; દેવાંશિ દીસેછે રૂપ, પ્રથવીપત રાયવિક્રમ ભુપ, માટેએને પાગે લાગ, મન વાંછીત મમે તે મા ગ આવ્યાહાય અબળયા જશે. પછી સોચનાદિલમાં થશે એમસુણનાં હરખ્યા સઉ મન, માંડયા બેસવા શિદાસન; જણું છું કંઈ પરકાણે, આપ એકક્ષાનિકળ્યા પારણે, મુજનેઓશીમલ કીજીએ, કન્યા એકમહારી લીજીએ, પરદુખમંજન છોજીનામ, કરે સર્વથા મારું કામ. દોહરા—વીકમ કહે વરૂં નહિહું તો કોનિ સાથ, કદાય મુજ ખાંડુ વરે, કોલ મુજ હાય. વચન ઉવખે માહરું, વણુ થુએ વેચાય; કોલ આપે નિજ તાતનો તે મદિ સ્ત્રિ થાય.

ચોપાધ—કન્યાએ કિધો શુભ બોલ, પરિયા સાતનો દિધો કોલ; લમન નિરધાયું હેતે કરિ, કુળ આચારે કન્યા વરિ, તે શોભાનો ન લહું પાર, વિખાણુ કરતાં લાગે વાર; પોપટને લાધોહાયમાં, દિધાં પાન સઉકો સાથમાં. શીશ માગીવળે જેટલે, વાડવ પા સ આવ્યો તેટલે આપ દક્ષણારાબ મુજતનિ, મુજનેતો આજ્ઞાછે ધણિ. દક્ષીદ્રૂપીયા દુખજ કાપ, મનમાં ચીતવ્યું હોય તે આપ રાજ કહે જે માગે તું, સત કરિને આપું હું હું સ હધડામાં હોયે જેહ, મારા સમ માગને તું તેહ, તેમાં જુહું બોલે વાણુ, તો આદનિ તુજને આણુ તેમાં જો હું રિસજ કરું, તો મારા સમ માથે ધરું. દોહરા—ત્યારે

બ્રાહ્મણ બોલીથો માગે નહી વેહેવારજશ જુમમાં જેવા મરો,લોભ તણો નહી પાર નાંખ્યા તમે,લાલચ અદકી થાયનદીએ પાની જેટલું,તે બણું પીવાય.અમે હવડાં મામશુ;આણિ અદકુ હેત ધન હાથીને ઘોડલા,રાણી રીઢસમેત હું શ મારે મન એ-ટલી, પણ તે કેમ કહેવાય;મન ગમતું આપો તમે, જે મન ઇચ્છા થાય,જળ સીતુ ઝરિ થકી, મેલ્યુ બ્રાહ્મણ હાથ; પોપટ વિણ સમર પીયું; સમદ્ર સવળી સાથ. કૃષ્ણ પંથુ સરવ કરયું, શાના સહીત તે નામ, ત્રાંબા ન પત્રે લખિ,આપ્યાં વિસજ મામ, એના ગુણુને કહી શકે,મર્નાન મુખાનિ વાત,વચન બાંધી વનિતા ગમ,તે સાથેસાક્ષા ત.તેહ મામનારાણ્યો.પેટ નથીત્યાંપુત્ર ધરજમાઇ બ્રાહ્મણ રહયો,ભોગવવા ધરમુત્ર.

ચોપાઠ-પોપટ રાશબન્ને પરવરે,વાટે બતાંવાતો કરે,શા કામેઆવ્યા મહારાજ શું ધારિને મનમાં કાજ, સરવ માલ બ્રાહ્મણને દીધ. મુજને કેમ સંઘાથે લીધ; વિ-કરમ કહે સાંભળરે વિર,પોપટ તમારો તાત ધીરતે તારા ઉચાટજ કરે,વિભેગ માટે નિસ્યે મરે; તેને હેત મેનાં શુ ધણા બચ્યા આર તે મેના તણાં;તેણિએ સુખ કરયું છે તાજ,મંઝા જેતો મરવા કાજ;તેતું બણુ તે મુજને મળ્યું,ત્યાંથી દુખમે જણુનું ટળ્યું. તેનો બોલ મેં દીધો ધણો.વાચકો વિસ દીવસજ તણો, ત્યાંથી આવ્યો હેતે કરિ, તુજને દીઠે આંખજ ઠરિ, આર બચ્યા છે શમુદ્ર બેઠ, ત્યાં બહુ છે મારે ટેક. બચ્યા આર છે તુંબી માંઠ, જેમ તમ કરી બહુ છે ત્યાંહા તે વિખમ ધણિછે વાટ,તેના મનમાંહેઉચાટ;રાજરિધ કરિ છે તાજ તો આવ્યો તમારે કાજ. પોપટે એવું સાંભળ્યું; મન રાજ સંઘાગે મળ્યું; ધન વોકમ ધન તારુંનામ, તુજવીણ કોણુ કરે પરકામ.મુજ માટે આવ્યાછો તમે,તો બચ્યાં લખ આપું અમે; અહી સ્થાનક સ્થિર થઇને રહો,એકકામ શેવકને કહો.રાજએ દીધું એધાણુ.ઉડયો પોપટ ચતુર મુજણુ;પાંખના ધણીને શીછે વાર;મથો બેટસમુદ્રનેઠાર,તુંબીપાતરીધું ચાંચમાં, આવ્યો પાછો ઘડી પાંચમાં;સુપ્યાં આવી નરપતને હાથ,પંથ પળ્યા બહુ તે સાથ.હરખ હેતને ઉલટ બેર,આવ્યો પોતપોતાને ઘેર;પંદર દીવશે પોહોતીઆથ આવીમેનાપોપટપાસ એબખીઆંબચ્યાં હીલયેવીભેમનો મેજોઝાલયે.તેણેતેદિધી આશીશ,છવો રાજ કોડ વરિશ.તેંતો અમને રૂડું કરયુ,સુત દેખીનેહકડુ કરયુ,તેથી લક્ષ ધણુ પુન્ય થજે, તારૂ દુખ તે દેહવટ જજે પાંજરા કરાવ્યા કનકજ તણાં,હીરા રત્ન જડાવ્યાં ધણાં સહુકો રાખ્યાતેણિ તીર અમરત મેવા ફળને નીર વિભેગભા-મથોછે તે તણો, મેજો થયો તે હરખજ ધણો,તે પ્રાણીને પમાડયાં સુખ,ટળ્યાં મહા દુઃખીયાનાં દુખ એવાં, કીધાં લાખ કરાડ,સંક્ષેપે કહું કરજેડ,કહે પુતળી ભોજ સુ બણુ સાંભળ રાજ બેડી પ્રાણ. મુડમાં મુડાં હોય જેમ,સંક્ષેપે કહયું મેં તેમ એવા થાઓતો ધરજે પાય,નહી તો હવડાં કહેજે નાય.જે થયો હોય વીકરમ પખે બેતી પ શાસ્ત્રે શક કેમ લખે તેનુ જે સાંભળ ચરીત પતીત ફીટી થાય પત્રીત.

દોહરા—એ ચરીત્ર જે સાંભળે, મન થઈને પ્રસન્ન; પુન્ય આંદ્રાયણ વ્રતનું, રેવાનું દરશન; એક અક્ષર એક પદ તણે, સુણે શીખેને ગાય; વિભેગભાગે તેહનો, આશા પુરણ થાય. મુરખ વિદ્યા પામશે, નીરધન પામે ધન; કુંવારો કન્યા પામશે, વંઝા પામે તન. એમ કહીને પુતળી; અંતરીક્ષ ઉડી બય; વિક્રમ સરખો જે થશે, ધરે સીંહાસન પાય. ગાયશીખે ને સાંભળે, પોયે મનની આશ; બેઠી કર બેઠી વીનવે, શામળ હરીનો દાસ; શ્રોતા વક્તા સમજતા, કહે કવીતા કર બેડ; શામળભટ કહે બોલબે, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૯ મી સ્ત્રી ચરિત્રની.

શીલવંતી નામનિ ઓગણત્રીસમી પુતળી બોલેછે તેવારતા રાજ ભોજ સાંભળેછે.

શ્રીગણેશાયનમઃ શ્રીસારદા નમઃ ચોપાઈ—શ્રી વિદ્યા સાચી સરસ્વતી, માતાજી આપો મહામતી; અધીક મનની પુરો આશ, કરો માત રસનાએ વાસ, દીજે મુને મનોહર મત, શુભ અક્ષર બોલાવો સત; એક સમે ધારાપત ધીર, ભોજરાજ નર પત ગુણ વીર. દલ મોટા રૂડો દાતાર, ભુપત ભાગ્યનિધી ભંડાર; તેને સીંહાસન શુધ કરયું, આસન બેસવા મનડું ધરયું. કર્યાં પુન્ય દીધાં બહુ દાન, માગણ જન પામ્યા બહુ માન; હરીહર સાથે જોડ્યા હાથ, સ્પર્શ કરે સીંહાસન સાથ. જમણે પાગ ધરે જોડે, શીલવંતી બોલી તેટલે; રખે રાય પરંતે તું પાય આશન બેઠે સુખ નહીં થાય. એ આશન છે ઈંદ્ર તણું, અમુલ્યે તેજ પરાક્રમ ધણું; તે સરખો સત્યવાદિ થાય, તે શીંહાસન પરંતે પાય. પુરપતી કહે સાંભળ પુતળી વદો વીખાણ વીક્રમના વળી; કેવાં પુન્ય ને કેવાં દાન, માગણ કેવાં પામ્યા માન કેવા પ્રાક્રમ કેવો ધરમ, કેવાંકેવાં કિધાં કરમ; કેવાં તેણે સંકટ પરહરયાં, કેવાં કામ પરમારથ કરયાં. કેવો થાઉં તો પગજ ધરું, નહિ તો એની પુજ કરું. ભોજ પ્રતે કહેછે ભામની, નથી જનમ્યો કોઈ કામની. ઉજેણી નગરીયો ભુપ, વિક્રમસેન તો અતી અનુપ; શુભ ઉજેણી નગરી સાર, નવ તેરી બેજન વીસ્તાર; દેવસ્થળ દેવી ભુદામ; માતાં હરસીદ્ધ નામ. મહાકળેશ્વર જાણીતો જતી રૂડી કરમની રેખા રતી, ગાંધરવ મશાણ છે બ્યાંહ, વસે સીધ ચોરાશી ત્યાંહ, ક્ષીપ્રાત્રક ગુણવંતી ગંગ, સકળ તીરથ એ શોભા સંજ. વધકુંડ પુરી એવો છે વાસ, તેજ પુજ લક્ષ તીલ વીલાસ; ભાર અઢાર સદાએ ફળે, મનવાં છીતફળ માગ્યા મળે. સહુકોનિ સતવાદી દેહ, મોહોના માગ્યા વરસે મેહ; વશીષ્ઠ જેવા રૂડાંજી સકળ લોક સાચા છે સુખી. કોટી રાજ શાહુકારી ધ્વજ, ધરમતણી ધણે ધર ધજ; સદાવ્રત જુગતે બેડલા. ધડ બાણે લંકા ટોડલા. ત્યાં આણ વિક્રમની ફરે, સાંભળતા પરસંકટ હરે; ધીરવિર માહરાધક હોય, મહીમા કળી શકે નહીં કોય.

લધુ લધવી વીધા કરે, એક ઘડીમાં અવની રરે; પરકાયા બળે પરવેશ. ઇષ્ટદેવ તણો ઉપદેશ, પંચ ડંડના જુલ્યા છત્ર, જોતી કરમ લખાણો પત્ર; સવાલક્ષ હેતે હાથિઆ. ભારે બીડ ભુજ ભાથીઆ. પાંસઠાખ સાર છે તુરી, હિરાજીત્ર પુરણ પાખરી; એક છત્ર એક ચક્રે આણુ, ભરતખંડ નરપત પ્રમાણુ ભાગ્યશાળી ભારે ભડ ભુપ, ઇંદ્ર ઉપર રાજસ ગુણ રૂપ; પંચાશ લક્ષમી શોભીત શુત્ર, વીક્રમ ચરીત્ર પ્રાકમી પુત્ર. ખત્રીસ લક્ષણુ મુખણુ, પ્રાક્રમ પંચકરે પ્રમાણુ. સોળ કળા સંપુરણુ શાર, દેવાંશી કાહાવે દાતાર. ચઉદ વિધા ગુણ ચાહો કેવીત. કળા બોહોતેર રાજસ ગુણ રીત. આઠમો અરણુવ પાંચમો વેદ, તેરમો રવી ભારથ ગુણ બેદ; સપુત માહે શીરોમણી શેવ, દેવરૂપે દેવાંશી દેવ, સત્ય હરીસ્યંદ્ર દાને કારણુ, યુધિષ્ઠર જેવા અશરણુશાણુ; પંચાયણુ પારખીયો પુર. નક્ષત્રવત નારાયણુ નુર; ચંદ્રવત ચાતુર ચહાય, પરધબાહુ કંચનવત કાર. વિક્રમ ચરીત્ર નરપત નિજ નામ, ગુણવંત ક્રીધુ જેણે ગામ; ચરીત્ર દેખાડ્યાં જેણે તાતને, ગુણ ઓશીગલ થયો માતને. વીક્રમથી જશ સાધ્યો વેવ, ભુપતને મન ભારથો બેદ; સુત દેખીને રિજ્યો રાય, અતીશે આનંદ અંગ ન માય.

દોહરા—સુત દેખીને હરખીઓ. પુરણ પુન્ય પવીત્ર; સવાઈ વીક્રમાજીતથી વીખાણુ વીક્રમ ચરીત્રા ચરીત્ર જોતા ચતુર નર, આપ વીચારયું મન પડો વજ્રડાવ્યો પુર વીખે, રીઝ થકી રાજન આજ થકી કોઈ નમ્રમાં શ્રી ચરીત્ર કહે નામ; વખાણુ ચરીત્ર વનીતા તણા, ફેડુ તેનો ઠામ. નિરી ચરીત્ર નીરખણ કરયુ પુરૂષ ચરીત્ર પ્રમાણુ; આજ થકી સહુકો કહે, વીક્રમચરિત્ર વખાણુ વીક્રમચરિત્ર સઉથી વડુ, અવર વડુ નહિ કોય; વીક્રમ ચરીત્ર થકી વધે, તે જન સ્કરે હોય રૂપે રંગે હાપણુ, લખવે લણવે ભ્રાંત; ઉંચ નીચ કે રાય રંક. આવી મળે એકાંત હાપણુ પોતાનું દાખવે, ચરીત્ર રે જન જેહ, વાદ કરે જુહો પડે; તો તે ખોશે દેહનીદે તે મારયો જશે, હવડાં ખેશે પ્રાણુ; વીક્રમચરીત્ર સહુથી પ્રહુ, પંચ કરે પ્રમાણુ ખીશો માંકો અમ થકી. અધી પતી દેખી આપ; સામર્થ હોય ને કહો નહી. તો બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. ડુડી દેશ ઉજેણુમાં, ફરે ચઉટેને ચોક, તનયા ત્રિલોચન શેઠની, બેઠી ગુણવંત ગોખ; ખાર વરસ બુધ આગળી, શોળ કળા શુભ રૂપ, અલખતવીત અરભકી. અક્લ ધણિ અનુપ ચઉદ વિધા ચોસડ કળા, ચોરાસી આશન: ભોગ ભેગ ભરપુરના, માનમોટે મન, એકે ઉણમ નહી એહને, ત્રિયા માંહે ઘણો તોર, વિક્રમ ચરીત્ર વીસ લાખને જીતે એટલું જોર, પદમનીથિ પચાસ ગુણ, ચીત્રેણીથી લક્ષ ચાર, કામાનમાં ગુણ કોટીધા વનીતાનો બહેવાર. દાતા ગુણ ડાહિ ઘણું ચતુરા ચતુર મુખણુ; પ્રેમલ પારી જાતક સમો, મનની જાત મેહેરાણુ. સત દારિ સાથે રમે. હાડ જીતની હોડ; સેત્રંજ ગંજીકો સોગઠાં. કંદુપ જેવી કોડ, ડુંડી ફરતીતી દેશમાં, મેહેલ તળેથી જ્યહ; રમતી રામા ગોખમાં, ડુંડી સાંભળી ત્યાંહ ગોખે ગાત્ર કાલી જુવે, આલ માંહે જેમ

ચંદ્ર; દાખી વાત ડુંડી તણી, માનની બોલી મન. બોલી બાળા બાળકી, જોવા સ-
રખી જાત; શ્રી ચરીત્રને આગળે વિક્રમ ચરીત્ર કોણ માત્ર સમુદ્ર આગળ જેમ ખા-
મડું, કંનન આગળ કાચ; ચંદ્ર આગળ તારો તપે, તે વત એતો તાછ, આટલાદિન
યડી જણતા, જે ડાહ્યોછે વીકરમવર; આજ પ્રમાણું પારખું. ખોયું નામનું નિરઃ
ડાહપણ ગમાવ્યું દેહનું; વીધામાં ડિડી વાટ, વિકરમ ચરીત્ર વખાણિયું, શાણો તે
શા માટ. ફટરે ભુડા ભુપતી, એ શું કીધું કામ; ચતુર તને સહુ જણતું. તે તો
ખોયું નામ રાખ કિરાડી રાજમાં, ડાહપણે તાણું દીધ લણતર બોંયમાં દાટીયું,
કામ એવું શું કીધ. ભાર ખોયો ભસ્તખંડમાં, ગુણ ગુમાવ્યો ગામ, પાણી ખોયુ પ-
રીપાતણું, બોળ્યું બાપનું નામ. શ્રી ચરીત્ર મહે શાસ્ત્રમાં, વેદ પુરાણેલેખ; વીકરમ
ચરીત્ર વખાણિયું, રૂડી રીત નહીરેખ. છપ્પો-કંચન આગળ, કથિરચીર આગળ જેમ
ચીંદર; પૃથ્વી આગળ જેમ પરઠ. અરણ્ય આગળ જેમ છીંદર, પુન્ય આગળ જેમ
પાપ; સાચ આગળ જેમ ભુંડો; ભગવાન આગળ જેમ ભુતનાહુ આગળ જેમ રૂઢ્યો
બ્રાહ્મણ આગળ ભરડો જેમ, મહારાજ આગળ માંકડું શ્રીચરીત્ર આગળ વીકરમ
ચરીત્ર, તેહ બીચાઈ રાંકડું. ચોપાઈ-ડુંડીવાળો તેડ્યો ત્યાંહ, બેડી ગોખે મહોલમાં
છે જ્યાંહ; પોતે મનમાં જાણ્યું જથા, કહી ડુંડીવાળાને કથી; ધીક ધીક ડાહપણ નર
પત તણું, પીતા પુત્રને વગોવે ઘણું, પોતે પોતાનું ખોયું નીર, હારયુ સકળ વીધાનું
હાર, શ્રીચરીત્ર મહોટું સરવથી, તેને નીરખળ કહેછે કથી તારા રાયને જણ કર
જઈ, કહે કામનીએ વાતજ કહિ, મે કહ્યું તે નવ કહે આપ, શ્રીહત્યાનું તુજને પાપ
છપ્પો-કરોડ આગળ જેમ એક, પુરા આગળ જેમ આધો; હસ્તી આગળ જેમ હર
ણ. ઘોડા આગળ જેમ ગંધો, રાજ આગળ રંક, લોક આગળ મેહેવાસી હરણ,
લક્ષ્મી આગળ અલછ, રાણીને આગળ દાસી; વિકરમ આગળ વરતીયા, અહંકાર
એવો આણજે; સપુત આગળ કપુત જેમ કામની કહે તમે જણજે.

ચોપાઈ-ડુંડીવાળને વાધ રીસ, પગની જવાળા લાગી શીશ; બોલ બાણ રૂઢેમા
વાગીયું, ભાવ ડુંડા લાગી નાખિયું, ફટયા વસ્ત્રને ચોળી છાર, મુખ થકી કરતો
પોકાર. જટા તોડવા જાએ ઘણું, તાલમાં દુખ નાવે તે તણું. રૂઢે સાચ કરતો બહુ
રીશ, કુટે હાથે હઈયુંને શીશ, ભરી સભા છે વીકરમરાય, ભુલમ કરતો તેતો જાચ
પાંચમો વેદ સતરમી કળા, તેત્રશ લક્ષણ ભાવે ભભા, તે રમંધને નેર મોરવી, અર
ણ્ય આઠમો કહેછે કવી મહારાજ મહોટો મહેરાણ. જટીયાં ફકારી કીધું જાણ; જ્યાં
બેઠો ઉજેણી ધણી, નાંખી રેણુકા માથે ધણી. મુરખમીત્ર વેરી જાણવો; તને ડાહ્યો
નવ માનવો; નવ હજર બેઠા નરપતી છ હજર જોડે છત્રપતી મુગટધર મંડલ છે
જ્યાંહ, ડુંડીવાળો આવ્યો ત્યાંહ; રેણું માથે ઘાલેને રૂએ. તેનું કડિતક જુગને જુએ
પુછેછે ત્યાં પ્રથવીપત, કહે ભાઈ તારી શી ગત, કોણે દુજ્યો કોણે દાધિ ખાલ, કાને

તને ચડાવી આળ, શી એવડી થઈ છે હાણ, કેટલા તારા બુડ્યા વહાણ; કોણે તારું
હુટયું ધન; તેનું અમો મનાણું મન; ત્યારે તે દુખીયો બોલીયો, મન તણો પડે
બોલીયો. દેશ માંહે ઈડેરા દીઓ, કોઈએ કાંઈ નવ ઉત્તર કહેયો; જગત બધું મેં
કીધું જાણ, વીકરમ શેનાના કર્યા વખાણ ડાહ્યા પંડીત રાયને રાંક, સહુકોએ વ-
ખાણ્યું આંક; નાના મોપા સકી નરને નાર શઉકો વખાણે રાજકુમાર. સારો સારો
ધન કહ્યું મારું મનતો શીતલ થયું ત્રીલોચન નામે એક શેઠ; તેને ઘેરથી ઉડીવેઠ,
શેઠ તણી પુતરી મુજ સાથ હઠ કરી દેખાડ્યો હાથ કર્યો કર દેઈ તે હશી, મોટમ
તારી નવ રાખી કશી; વનિતાએ કાઢ્યો બહુ વાંક, અતીશે વાળ્યો આડો આંક
રાયશું વાદ કર્યો બહુ રાંક; કંઈ એક દીયો જોઈએ ઈડ, તુચ્છ વાત તે તમને
કરે, ધન મદ જોબન મનમાં ધરે. જોબન મધનો એને જોર, ત્રીયા ત્યાં રાખેબહુ તો
ર; રાજને કહ્યું રાંકડું, મહીપત તમને કહ્યું માંકડું. ખાધિ અદકી એની એ ખાંડ,
રાય થકી જીતે એ રાંડ; મજ સિંહ શીયાળ કહ્યા એકજ હકો તમેએનો અહંકાર
ભુપત ત્યારે તમારો શો ભાર; એને શીક્ષા નહી દો તમો. તો હત્યા આપીશું અમો
કહેતાં જીભ તુટે માહરી, દીધી ગાળો જીભતે જાહરિ; રીઝ્યો સાંભળતામાં રાય; કડું
કુવરને એ કન્યાય; કામની ચરીત્ર કરેછે કેમ, તેનું પારખું જોવું તેમ, ડુંડી ફેરવિ
જે કારણે, બુદ્ધિસાગર તેડુ ખારણે, ડુંડીવાળાને દઈ ધીર, આપ્યું પાનને પાયું નીર;
તમો રળીયાત થશે તે કડું આપ્યું ધન તેનું ઘર ભરયું. વાત ઉરમાં મહીપતે ઘડી
પુરમાં વાત વિસારે પડી; એહ જોણ ઉજોણને થયું, કામનીએ વચનજ કહ્યું. ઘેર
ઘેરને ખારોખાર વાર વાત કરે સહુ નરને નાર; શાખાશ વનીતાએ કીધો વાદ, નર
પતીને ઉતર્યો નાદ. મહિપત થયો તો મોટે મુલ, ફેડી નાંખી એતિ પુલ; નારે સઉનું
વધારયું નીર, વગોવ્યો એણે વીકરમ વિર, નીશ ચરચાએ નરપત ફરે, કોડે લોક
એ વાતો કરે, બીજી કોઈ કરે નહી વાત, જીવતીની વખાણે જાત. તેમ તેમ રાજ
હરખે ઘણું, તાલ જોઈછું તરણીતણું; સરવ સાંભળે રાજ તેહ, તેમ તેમ નરપતને
અદકો નેહ. આધપતિ કહે કાંઈ કરે ઉપાય, જીવતી પારખુ કેમ જોવાય; નગરશેઠની
એ દીકરી, મહાજોબનને ગરવે ભરી, ગુણ ઠેલાવ્યો બાધે ગામ, માનવીનું વધ્યું છે
માન; ઉપાય એક એનો કીજીએ, પારખું પાર એનું લીજીએ દાવે દાવો જનવલહે
વચને વચન પાછું નવ કહે; તેનો પીત્રી વાળે પડ. બેસે દોષ તેને શાર દંડ, ગુણ
આશીર્વાળ જે નવ થાય, તેતો પાડે જઈ નરનજ માંહ.

દોહરો—સલા ભરી સીહાસને, બેઠો નરપત નેટ; એટલે આવ્યો ઉજોણનો સલામ
કરવા શેઠ. પીતા તે પ્રમદા તણે, ત્રીલોચન માટે તોલ; તે મનમાં જાણે સઉ, જે બે
ડી બોલાબોલ. માન દીધા ઘણા મહિપતી; પ્રીતે આપ્યા પાન; હાલી મુહાલી મુસદ્દિ
ત્રેહો વીધ મેહેલ્યા તાન. આસન આપ્યું અધીપતે. જીભતે જાણીતોજતા; ન પુછી વ

પટંતરે, મહીમા રાખી મન.શી પ્રજા છે શેઠજી, શી છે વણજ વેપાર; સુખ દુખ કહે-
શહેરમાં, કશો વીસ્તારી આ વાર; શેઠ સમજ્યો સરવથા, બોલી છે કુંવારી બોલ;
કહેવી મન શીપોતા તણી, તનયાનું રાખી તોલ. રાજ પ્રતાપે રાજ છે, નડિતમ
છે નવ નીધ; સુખ સંપત સરહે ધણી વખાણ ધણા વીધવીધ. રાજ રામની લક્ષ
ધણું, રૂડું વિકરમનું રાજ; ચોરી આડી જીઠ નહી, જાણો તનથી તાજ. અભવ્યાધ
એક નગરમાં. રમે રાયને રંક, કોઈ કોઈને દુભે નહી, વાળ્યો આડો અંક પ્રજા
વહાલી પુત્રથી, ધરથી વહાણું ગામ; સુખ તણું શું પુછવું, દુખ તણું નહીં નામ. પુ-
ત્રી એક પરીવારમાં. લાડ વેલા કરે દરમ; જેમ તેમ બોલે જોખમાં, શાન ન આણું
શરમ. મોહોડે ચડાવીનની, મા ઓછા માંહે આજ; વણ સમજ્યું વનીતા વદે, લેશ
ધરે નહિ લાજ રાજદ્વારના છોકરાં, રૂડાં કરમના રાજ; રૂડા બોલ બોલે મુખે, લાખ
ધણી હોયે લાજ કરમ હીણ જેવાં કરાં વણીક જાતના વાંક; યુદ્ધિ હીણ બેકયાં બેકે
રંક તણે ધર રાંક રીધ આકરે રૂપ છે, કરમ અનુસારે બુદ્ધ; વિદ્યા અનુસારે વીવેક
વાર, શેવા અનુસારે શુદ્ધ. દીધાં એવાં પામીએ, ગરથ ધરણી ધરસુત્ર; પણ ભાવે
સખંધે કદી; પાઠમી પુત્ર.

છપ્પો-આપી જેમ બ્રહ્મપાળ, વાશ આવશે મોટી; આપ્યાં વચ્ચનાં દાન, ને પેહેરે
ડ્યલો ડોટી. દીધાં દાસીનાં દાન, પદમણી તે નર પરણ્યા; ક્રીધાં પરમારથ કામ,
વેદ પુરાણે પરણા અડસઠ તીરથ ગંગા ગયા, મહીના મોટાં માંડીયા, અમે ન અભા
ગીયા, તેના છોકરાં ઘેલા માંડીયા.

દોહરા-બજાડક બોલી બાળકી, તનયામાં પાછયા તરણ; અવગુણના અરણ્ય
ભરયાં, શું સંભળાવુ કરણ. ગરીબી ગુરૂ આપણે, વર જોઈએજી વાણ; આણુ એને
પરણાવશું, જરૂર પડે તે જણ. ભલે મળીયા કહે ભુપતી, એહ માણુજી આજ; કુંવ-
રી પરણાવો પુત્રને, કરો એટલું કાજ; કાજો ગેલો મુજ પુત્ર છે, કાલી ઘેલી કન્યાય
જીગતે જોડું પરણશે, કોઈ ન કહે અન્યાય; જોળા પાથરી કરગરૂં, માગી લેવું મા-
ન. મારા પુત્રને દીજીએ, કોડે કન્યાદાન; અધીપતી એ શું બોલીયા, વીપરીત એતો
વાત; અમો વણીક ક્ષત્રી તમે, જોગ બને નહી જાત. કુળમાં કલંક ચડે ધણું, તમે
રાજ અમો રાંક; લાંછન લાગે લોકમાં, વેપારી શીર વાંક. મેહેણાં ખાશો મહીપતી,
છો દેવાંશી દેહ; કેપેશે હુટે છે લોકની, તનયા રૂડી તોહ, મહાજન કહે સૌ તુજને,
સાડૂ ક્રીધું શેડ, દેવા માંડી દીકરી, નરૂપતને ધર નેટ; રાજ કહે ચિંતા નહિ, એહ
વાતમાં આજ; લહાવો લાખેણો લીજીયે, કરીએ રૂડા કાજ; દુખ ન ધરતું દેહમાં,
પ્રીછે નહી તું પેર; પુત્રીને પુછો જસ, ધંધા હેતથી ધર છપ્પો-દહાડાને કહે રાત
રાતને દીવસ કહે છે; હા હા કહે છે સરવ, લક્ષણ બહુધા લહે છે; જાળને થળ
થળ કામની કહે નીર રંકને કહે છે રાય, કહે છે વીર; ચપટા વળડ વાર લાખ, જન

બળમાં બોલે બળ કરિ; ખરૂં ખરૂં ખોટું નહિ, કોઈમા પુછે ત્યાં ફરી,

દોહરો—જેર નહિને જીવન નહિ, લાજ નહી નહિ શરમ; નહિ કલંકને કુડ નહિ
ધારે સઉકો ધરમ દિલ માને તુજ દીકરી, હા કહે મુખ તે હામ તે પરણાવજે પ્રાતથી,
કરજે રૂડા કામ. એને મન તો એ વરી શામા મનથી સુખ; શાણુ શેઠ સમજે નહી,
કા કહે વરવો સુખ વાસે આવ્યો વેહેવારિયો, કહે વનીતાને ત્રત રાજ સભામાં જે
થઈ ખરી કહી તે ખ્યાત. રસના લાખી રામા તણી, બોલી જેમ તેમ બોલ; રાવ થ-
ઈ તે રાવલે, તરત ઉતારે તોલ, કરે વાત મોટા તણી, હું શ ધરી તે હાણુ; ડાટ વા-
ળ્યો તે દીકરી, પરઠયો પડશે પ્રાણુ. વીધા નર નરપત તણી, કુંડી વાળો દાખ; માં-
ડી કહિ નહીપત કને, શકળ સભામાં વાત, નીરમળ છે એ નરપતિ; સાંખી કહે છે
સાણુ; ખીજે હોય તો બોવડે, જે હરે તુજ પ્રાણુ, તનયા કહે છે તાત સુણુ; દીલ આ-
ણો કાં દુખ, પરણાવો મુને પ્રિતથી, સત પ્રકારે સુખ. જીલ ભરીને જેરથી. નિંદા
કરીછે મુખ, પરમેશ્વર પ્રતાપથી, સત પ્રકારે સુખ. છપ્પો—શ્રી ચરીત્ર જશ જેર, મ-
મરદ મોહોકેમ કંઈ મારયા, શ્રી ચરીત્ર જશ જેર, હોડ હડીલા હારયા. શ્રી ચરીત્ર
જશ જેર, શુરા કરયા છે કાયર, શ્રી ચરીત્ર જશ જેર, સત સહસ્ર કરયા સાયર,
શ્રી ચરીત્રના જરથી, રાય કરયા કંઈ રાંકડા, શામળ કહે સેનાપતી વશ કરયા બ-
હુ વાંકહો. દોહરા—તનયા કહેછે તાત સુણુ, મન ન આણાશ દુખ; પ્રિતે પરણાવો મુ
જને, શીવજી કરશે સુખે. ઉની આંચ આવે નહી, ચડે નહિ કુળ કલંક; છોગુ વધા
છોગુ વધા; છત્રોશ ગજ કારિ કહે નિશંક, સજન સહુકો સામટા, બાપે મેળવ્યા
એકાંત; ધરમા ધરણુ આગળે, ભાગી સઘળી બ્રાંત. દેશ પતી કેમ દુભવીએ, જે
માગેછે માન. દીલ રીઝે જે દાકરી, તો દીજે કન્યાદાન એક દીવસમાં લક્ષવરા, ક-
કહાવે રૂડો રાય, અગ્રત ચોઘડીયું શુભ લગ્ન, તે હરખે વહી જાય. પ્રમાણુ કરયું.
પંચે મળી, મનમાં થયો મગન, રાજ મનમાં રીજ્યો, લીધું લાખેણું લગ્ન. મહા-
જન સમસ્તનો મહીપતી નીજ પોતાની નાત; હાહા તો સોકો કરે, જે કોઈ માનવી
જતે, લક્ષ કોટીધા લક્ષપતી, ખરચાણુ દીવ્ય દામ લક્ષ ભોજન ભરપુરથી, ગુણુ
ફેલ્યોબધે ગામ. અધીક વાત ઉજેણુમાં ચાલી ઘેર ઘેર; વીનતા બોલી વધુ, તેનીશી
કરવી પેર, બાલપુ સઘળુ સેહેલછે, કઠણ પાળવું ઠામ; ચરીત્રની કરશે સઉ ચીતની,
નારીનું બોલ્યું કામ, પ્રીતે પરણી પ્રેમદા, ખાંડા સાધે ખ્યાત, નરપતે મુખ નીરખ્યું
નહી, ભોગ તે કેવિ ભરત. મુખ નવ નીરખ્યુ નારિએ સમજને તે સુખાયુ, એ છે
એના ઘાટમાં. મહાપત તે મહેરાણુ. વિરજન વિક્રમ હતો, વીર તણો તે વીર; અ-
નમી નર નમાવીયા નર ઉતારણુ નીર. અજીત અબેદા અક્કલ અતી. ગુરૂવા પણુ
શુણુ નીધ, વનીતા જીવણુ વીશ્વપત, વિવાવંતવીધ વીધ. છપ્પો—જીત્યો વીર વઈતાળ,
જીત્યા દાનવ કંઈ દુષ્ટ; જીત્યા સ્વરગ પાતાળ, કુડાને દીધાં કષ્ટ. અષ્ટમા સીધ, નવ

નીહ જન જશજીતીને લીધા;જીત્યા પચડંડના છતર,કામ બહુભારે કીધાં,લઘુલાગ વીધા કરે,પરકાયા પરવેશ છે;શામળ કહે એ આગળે,વનીતા કોણ માત્ર સુવેશ છે.

દોહરા-લેશે કેડ જે વાતની,તે વાત તો પુરણ થાય;ભોજન જળ ભાવે નહી, ન કરે નીદ્રાવત કાય.ઝાંખવા મુકયું એક જળીયું,હેતે આવે હાણ;મુકી માંહે માન ની,સંગ નહી કોય સાથ.ખાન પાન ધન ધાન ઢગ, લીલા લહેર વીલાસ; ભોજ કરેરે માનવી,પ્રીતે નહી કો પાસ.અલખત ખાસ ખુબી ઘણી,હરખે હિંચોળા ખાટ; અહરનીશ રેહેવું એકાકીએ,કોય ન જાય તે વાટ.ચારે પાસ ચોકી રહો, સામદ જે સુખણ;જખે જે કોઈ જળીએ,ખુબે પલકમાં પ્રાણ.નીત નીત દાસી નવી નવી,અ કલવંત જેહ એક;રાતખ પહોંચાડે રીતશું,વીવીધ પ્રકાર વિવેક.જે ભોજન ભુપત કરે,મેવાકળ પકવાન.વીકરમ મોકલે વહુ કને, લવિંગ સોપારી પાન; માગે જે મુખ માનની,તરત મોકલે તેહ.ભોજ કરેતે ભાવતું,હજુરી હુકમમાં રહે;જેજે વસ્તુચ તુરા ચહે,વસ્ત્ર આભુષણ વિધવિધ.રામા રીજવણ કારણે, રાય મોકલે રીધ. સંકટ માંહે સાંકડે,રાખી રામા રીત; મનુષ કોય મળે નહી, કોઈ સાથે નહી પ્રીત. સ્વપ્ના માંહે સુએ નહી કે વાત નહી કોઈ સાથ; દાસી બાહર દીવો કરે, આપે હાથો હાથ. આજ તેતો કાલે નહી,કાલ તેતો નહી પરમ;નીત નીત દાસી નવ નવી,સ્નેહ તણી નહી શરમ. એકાંતે તેડયો અધીપતી,પોતાનો જે પુત્ર; શિક્ષા સત પ્રકારની, સાચે દલ કીધી સુતર.ધંશ્વર આણ અદકી કરી,જેઉ એ રામાની રીઝ; જે ઝખે એ જળીએ,તો બીજનું બીજ.કોટી પ્રતીજ્ઞા કુંવરને, દીધી આપો આપ વચન લોપે જે બાપનું, તેના બહુ જન બાપ. વચનાં ધંશ્વર આણીયો, પ્રગટ દેવે તે સુર; ઝાંખી જેઉ જળીએ,ખેઉ તાતનું નુર.એકવીસ કરોડ બ્રહ્માંડમાં પાપ થાય તે શીર લેઉ, વાશી કેડા દીકરો,જે જળીયા ભણી પગ દેઉ,ચોકીવાળાને શીક્ષા કહે,ભાવે કરીતે દીશ આદીષ્ટ કરે જળીએ,તેનું છેદોશીશ પંડીત પ્રધાન.કેપાટવાતનકે એનોતાતઘાલે નજરજે ગોખલે,કરજે તેની ધાન.બંધીખાને બળકરી,રાખી એકાએક.કોઈ પંથે ન વ પરવરે.નરપત કેરા નેક પડ ભોંતને પોળમાં,આટેડા વાટ;કરી કારતી કોટડી, માનની રહેવા માટ.નારો ચરીતરને છેડીયું.નીરબળ કંઈનીરધાર,વિક્રમચરીત્ર વધારીયુ ભુપત વાઘ્યો ભાર.જઉ ચરીતર એ શું કરે,બોલી છે જે બોલ; પાણી રાખે પરીયા તણું,તરીયાણું ઉતરશે તોલ.ગામ બધાની ગોરડાં,વાત કરે છે વરત;બોલી તે બંધીખાને પડી, તોલ કીધું એ તરત. બળીયા સાથે બકરી,બોલી બારે વાટ; કરવી તે ઘણી કઠણ છે, ઘણા રોકવા ઘાટ. છપ્પો-મહોટા સાથે વેર, કરે તે કારજ કુડું; મહોટા સાથે વેર; કરે તે ભાગ્યજ ભુડું; મહોટા સાથે વેર.કરે તો જીવ બોધજે, મહોટા સાથે વેર,કરે તો બંધન રહીજે.માની વાત મોટા તણી,નોંદા તેનો નવ કીજ એ; શામળ કહે હોય પ્રીતપુર, તોય મોટાથી બીજએ.

ચોપાધ—ચાલી વાત દો દેશે દેશ, જીવતી રહી ત્યાં જોખન વેશ; તે રમાં રૂદીયા માં ધરે, હિંમત મેલે તો અરથ નહીં સરે; માનનીનું મેં રાખ્યું માન, નહીંતર જય પીતાનું નામ; શ્રી ચરીત્રતો મોડું ખરૂં, હવે ઉપાય તેનો હું કરું.

છપ્પો—નહિંમતથી જીતે હોડ, હિંમતથી દુરમન હારે; હિંમતથી નાસે ભુત, હિંમતથી ચરી ન મારે; હિંમતથી નાસે ચોર, હિંમતથી રાય ન ડંદે, હિંમતથી કરે વેપાર; હિંમતથી મહીમા માંડ. શુરપુર હિંમત થકી, જપ તપ સાધન જે કરે; હિંમત જોર જીતે જગત, સાંભળ કહે સ્વરગે સંચરે. ચોપાધ—એક દીવસ જાળીયાને પાસ, રાતે જ આપવા આવી દાસ; નીરમળ દીઠાં તેનાં નેન, અમ્રત જેવાં બોલે વેણ. પાધ મુજ સરખું કહેજે કામ, અમો છુજ તમારે નામ; મહા ડાહી દાખી તેહને, શીતળ પવન લાગ્યો દેહને. રામા બોરી તેને સાથ, અમુલખ વાંટી એક આપી હાથ; અંજન કેરું કાજળ કરો, લખ્યા લેખ કર માંહે ધરી. તાત મારો ત્રિલોચન શેઠ, હાથોહાથ સોંપાવો ઠેઠ; અમ વચ તુજવચ ઇશ્વર એક, વચન સંક્ષેપે કહ્યાં વીવેક. વીસ્તરે નહીં જીને કંઈ વાત, કાભળ પામે મારો તાત, તે દાશીએ પ્રતીક્ષા કરી, શીખ માગીને ત્યાં સંચરી. છપ્પો—આપો જગતનો જીત, આપો તે પીતાને માતા; આપશું સૌને પ્રીત આપો તે ભગની ભાંતા. આપો તે ઇશ્વર આપ, આપો તે જગત જીવાડણ; આપો તે રાજન સહોદર, આપો તે સુખ ખમાડણ; આપો તે વ્યાધ્યો જગતનો. આપો તેથી અદકો નથી, આપો તેનો બોલ શુધ કહે, શામળ શોભા ઘણી સર્વથી.

ચોપાધ—કોઈ સંભવ પામીને દાસ, ગઈ પેલા વણીક ધરબાર; કરમાં કાગળ આપી વળી, પોતાના મંદીરમાં પળી. ત્રિલોચને તે દીઠો પત્ર, ઓળખ્યા અક્ષર તનયા તત્ર, જતન કરી શેઠે રાખીયો, એકાંતે બેસી વાંચીયો. લખતંગ તારી દીકરી, વીકરમ ચરીત્રવરને હું વરી; રાખી છે અધીક એકાંત ભુપતને મન ખડુ છે ભાંત; મારે તમથી એ કામ થાય, શું કરી શકે એ રાય. વચન હું બોલી તે જશે, તારા કુળમાં લાંછન થશે; તારે ઘેર અલખતની નહીં મણા, ઘણો ગરથને દામ છે ઘણા; પછન ઉપર ભુંગળના નાદ, વાજ દેવતાઈ શોભીત સાદ. છપ્પો—રજ્યો છે ખરચ્યો દ્રવ્ય, લાહાવોજશ તેણે લીધો; રજ્યો જે ખરચ્યો દ્રવ્ય, સફળ જન્મારો કીધો. રજ્યો જે ખરચ્યો દ્રવ્ય, સ્વરગ તે જન સધાર્યો. રજ્યો જે ખરચ્યો દ્રવ્ય, મહીમા જશવેદ વધાર્યો; રજ્યો જેણે ખરચીયો, જશ ઉપર જગત નવ ઘડી; ધુળધાણી ધન ઉપરે, શામળ કહે તેને મુખે પડી. ચોપાધ—વનીતાએ કહાવી તે વાત, સાંભળ ચતુર શીરમણ તાત દ્રવ્યની ચંતા ન કરશો તમે, માલ અનગળ આપીશું અમો. કંડુ તે કરો એક વાત સહેલ, કરવા મંડાવો મોટા મહેલ; સળંગ દેવરાવો વાડ વાસ, પ્રીતે આવો અમારે પાસ. વાત ન કરશો ત્રાંજે કાન, અક્કલ ઠેલોવો અનુમાન; ગુપ્ત વાત કરજો કંડુ મથી, તમને શીખામણ દેવી નથી મારા ભોંયરામુધી લાવજો, દીવસ થોડે અહીંયાં આ

વળેરાજ આપણને શું કરે, જે જાણું છે સરવે મરે. એતો મુરખ જે સહુ લોક, મુ-
વા તણે જે આણે શોક. જે કોય ઉગેતે આથમી અડે, જે અણુયુ તે નીશ્ચે પડે;
હરખ શોક આપણને કથી કરોડવાર શું કહીએ કથી લખ્યા લેખ કોના નવ
મટે, જવલાર ન વધે તલભાર ન ઘટે; ગામ મુકાવુ તેતો ફેક ન ગણવો હરખ ન
ગણવો શોક. છપ્પો-વશે જે પાવાળ, રહે સમુદ્ર વાસે વસે બહેવરમાં ઘોર, બેસે
આકાશે. કે માણે જમ મેર, કે પંથ પરદેશ જમ પરડે; જા્ય સરપ સિંહ સરય,
કે અરણુવમાં અરડે. સંય પ્રપંચ સહસ્રદા, ખીતો ખીતો રણવટે; કહે સામળ સત
માનજે, લખ્યા લેખ નહી મટે.

દોહરા-ત્રીલોચન મનમાં હસ્યો, લખ્યુ હોય તે હોય; કુંવરીએ જે કહાવીયું,
કળી ન શકે કોય. છપ્પો-જરથી પામે જોખ, જર ઇદ્રાસન આણે; જરથી જગત
જીતાય, જરથી મોટા મરદ માને. જરથી જુગમાં નામ, જરથી જશ બહુ પામે;
જર વશ વેરી થાય, જરથી વેદના વામે. એક જગત વશ છે જર તણે, ચીતવે તેવા
ગુણ ગણે; જર વરાલો જુગદિશ છે, શામળભટ સાચુ ભણે. જર વીના જે રૂપ દેહ
કરૂંપી કુટો; જર વિના જે જન, તેહ સ્વભાવે ભીડો. જર વીજશ જાયે, શોક સસુદ્ર
આયો; જર વિના ખુવે પ્રાણ, તેહ કરતુ તે કાચો, જર વીણના જે ડાહ્યો ઘણો, તે
પણ ઘેલો જણવો; ગુણરૂપ વીધા વીવેક વર, શામળ કહે જર પ્રમાણવો.

ચોપાઘ-જર તણી જેને મોટમ મોટ, તેને ખીજી શાની ખોટ; કુંવરી વચનથી
પોત્યા કોડ, ઉઠ્યો શેઠ ત્યાં આગસ મોડ, ઘરડાને હાપણ ગુણ નીધ, મોં આગળ
વરવે વીધ રીધ; કરયા એકડા કુટુંબ પ્રાણિયા વચમાં શ્રી ઇશ્વર આણીયા. ત્રીજે
કાને જશે જે વાત, તો કુટુંબ સઉની થાશે ઘાત; પોતે કરવા માંડ્યા મહેલ, સળંગ
ચાલતી ક્રીધી સહેલ. માટી નીકળે તે નવ જણાય, ચોપાસાં સોરસ જણાય; મોટી
હીમત હઠડામાં ધરિ, માસ એકે સળંગ પુરી કરી. ભોંયરા સુધી બાંધી વાટ, હીંચે
કુંવરી હીંચોળા ખાટ. પીતા પુત્રી મળ્યાં એકાંત, ભાગી મન પોતાની ભાંત. પોતા-
ની ડાહિ એક દાસ, મુકી તેને ભોંયરા પાસ. રાતે બે આપે તેલે હાથ, જવાબ દેવા
સેવક રહે સાથ. એહ વાત અહીંયાંથી રહિ. પછી નારીની શી ગત થઈ; સળંગ
માહેથી આવી ઘેર, પછી તેણે શી પરડી પેર. અંતરમાં આંધકે ઉમેદ; શામ દામ
ક્રીધા બહુ ભેદ. શ્રી ચરિત્રની માંડી રીત, પ્રથવી ઉપર પ્રીત. છપ્પો-શ્રી તે સીતા
નાર, જેણે રાવણ રોળાલ્યા, ઇંદ્રજીત કુંભકરણ, ચાંચણુવત ચોળાબ્યો શ્રી તે રેણુ
કરંભ, સહસ્રાર જીન ખાંધ લીધો, છેલ્લા કર અનેક દંડ લપટને દીધો, શ્રી તે દ્રઉ-
પદિ નીર. જેણે કંઠિવકુળ કાપ્યું; કૈયાકચ સો સાથ, અગ્નિ દાનજ આપ્યું. શ્રી
તે અહલ્યા નાર, ઇંદ્ર મુખ સધળો વામ્બો, ઘોરાણીશું ગમન સહસ્ર ભગવળતો પામ્બો;
શ્રી તે બ્રહ્મરૂપ નાર; ચંદ્ર થયો ભગની ભોગી; સોળ કળા થઈ સ્વરૂપ, ખરે થયો

ખઈ રોગી, ભલ્લા લોકની ભાભની, અધીક કરે અશુ, બીજા કરે જે બાપડા, શા-
મળ કહે કારણ કશું ચોપાઈ-પીતાજી સાલળો એક વાણ, દૃઢ વિશ્વાસ તારે મનઆણ
જે જે તુ પ્રાકૃમ માહરૂં, કુળ લખડું નહી તાહરૂં, બોલીછે તું બોલતેતો પાળશું જશ
ડકો તુજને આલશું; કરૂં નામ ઉજેની માંહ, તોલ વધારૂં તારૂં ત્યાંહ.

દોહરા—અધીક ચર્યા ઉજેણમાં જોઈ રહ્યુ પુર વરવેશ; વિક્રમ ચરીત કુંવર
વરૂં, જેહ ગયો પરદેશ. પેર કશી પરદેશની, લેવા કારણ લાણ; પ્રેમદા તે દેશ પરવ-
રી, સાથે સહેલી મુબાણ. દાસી દસ પોતા તણિ, તે શુ માન્યુ છે મન, સાથ સધળો
પુરો કરી, લીધું અનગળ ધન. ચાકર પઠસા ચતુર નર, ખબડદારના ખેલ; તરણાનો
મેરૂં કરૂં, મેળવ્યો એતો મેળ. જેહ ગામ ગુણવંત ગયો, ગયુ લશકર જે વાટ; ચતુરા
ચોવટે વશી, હેતે માંડ્યુ હાટ. તંબુ તાણ્યો એક તાસનો, સોના કાંગરા રાજ; ચુકો
રૂપાની કરી, ઉપર ફરૂકે ધજ, શામાશા મળી એમ થઈ, બહુ ગુણ તેમાં બુધ; કાચકો
મેરૂં કારમું, દાવે વેચે દુધ. શુભ સ્વરૂપ મુંદરી, મહા રૂપ મહા મુલ; તોલ જોતાત્રી-
લોકમાં, અધીક તેજ અમુલ્ય. કામ કટારી ધણિ કારમી, મોહના રૂપના માર, વશી
કરણ વીધા તણી, અધીક ગુણ ભંડાર. પટ કુળ ધરે કેશર તણાં બહેકે બધે બરાશ
અધીક બીજા ઓપમા, પ્રઉઠ પરાક્રમ પાસ. નવ જોખન નવ રસ લહે, નવલ નેનના નેહ;
તોલ રાખે ત્રીલોકમાં; દેવાગના વને દેહ જગત મોહ પમાડ્યું, પુર બધું પરસન; પડે
પ્રેમમાં પલકમાં. જેહ કરે દરશન મોહ બાણ મારે જેહને, તે તો ધાયલ થાય, પડે
જે એને ફાંગડે, જીવતો તે નવ જાય; વાત તો ચાલી વીશ્વમાં, મન માન્યો છે મીત્ર
વખાણ થયાં વિનતા તણાં, જ્યાંછે વિક્રમ ચરીત; સદાવ્રત માંડી મુંદરી, જન્યક જન
ત્યાં જાય; ખેરાત કરે છે શરે દલે; ધર્મ તણી ધજાય, બુધ સાગર બજારમાં, ઓછવ
અદકો થાય; શાભા સામળીયા તણી; કહેતામાં ન કળાય. તે દુખ દુલભ દેવને, મોટ-
મ કેરૂં મેરૂં; વેચે વખાણ કરી ધણું, સાત સોનક્રએ શેર, સક્ષપતી નવ લેઈ શકે, બી
જે કેમ લેવાય; ઈચ્છા રાખે સઉ દુધની, પામરે કેમ પીવાય રાય ધણો કે લે નહીં તે
કેમ લે રંક લોક; દુધ એતુ પીધુ નહિ, તેનું જીવતર ફોક નાર જેને નીરખી નહી,
જેણે ન શીધુ દુધ; જેણે ઝાંટ નાંખી નહી. શાની તે તે શુધ; વીક્રમચરીતર વરણાગી
ઓ, રાજ સગુણની રીત, સાતસે નમ્યા લખને પથ પળાયો પ્રીત. મોહો માગ્યાં
મુલ આપીએ, હેતે આપ્યો હાથ. સાત મોહોરો સોનાની મોકલી, શેવક પોતાને સાથ
પળાયો એક પલકમાં જોઈએ એતો સ્વાદ; રાજને શી ઓ છે, આણી મન ઉલ્લાદ.
સેતક સાખળીયણ કને આવ્યો પોતે આપ; કુંવરને કારણે દુખ હોય તે આપ. વટે
છે વેળા વાળ તણી, હેતે પંચ સિયા હાથ; અધીક દામ તુને આપશે; ચાલ આરિ
સાથ, રિસ કરી રામા વદે, વપુને પ્રીછો પેર, ધરજ હોય પીધા તણિ તો આવે મારે
ઘેર ખટપટ નથી કાઈ વાટમાં; નથી આવતું વહાણ; પાંચશે પઠસા તણું, પથ લેડું

પ્રમાણ નથી ગળું એ રાયનું, નથી દધવત એ માંહ; એ પેલે હોટે જુઓ, નમજેગ વેચાય ત્યાંહ. સાકર સાલગીયણ તણુ, સાકર ભેસનું ભાગ; જે નર જેવણે જમશે, જેખ તણે જે ભેળા.

ચોપાઈ-તેની મેડી ને નવ ગઈ, ખરી નીસા કુવરની થઈ; નાવ્યું દુધ નાવલીયો દામ. મમત ન મુકયો મોટમ મામ. વિક્રમ ચરિત વપુમાં જોય; હુશ હિમત કો ના રિ હોય; શાખાશ શાખાશ હીમત તાહરી, પ્રભા ન રાખે કાંઈ માહરી. બીજે દીવસ થયો પ્રભાત. વિક્રમ પુત્રે વિચારી વાત; મેં પણ ખાંતે નવ ખેડાય તરૂણી જોતનવ જોડાય, અમુલખ અંગુડિ ગરથે ધની, ટકાતેર કરોડજ તણિ; આતો તારા કરમાં થાય, મુજ પાસે આવવને આપ, નાવેતો બ્રહ્મહત્યા તુને, દુધ તારૂં નવપાયે મુને; એવા કપરા દિધા સમ, કામનિ ડાહિ ચુકે કેમ. સો તેડે સમ ખાધે ગઈ, આધપની આગળ ઉભિ રહિ; જાણુ કોઈ એક દેવાંગના, તેની બીજી કહી સંગના તાણ્યો ધુધેરા સાળુ સંગ, તેવિદેહ તેવા મુખરંગ; આપ્યુ પય અમ્રતથી અતિ, સારૂ થજે તેતો સાસતિ; સતિ દરૂપદી મદોંદરિ, ગુણસામરને ગરવે ભરી; જીવતિમા લક્ષણ નહિજેર; ભારે ભામની કેરો ભાર. નિચુ નિહાળી રહી તે નાર, વ્યભીચારગીનો નહી વેહેવાર; હાવ ભાવ કટાક્ષજ કીધ, તન મન ધન ચિત ચોરી લીધ. કાલોધેસો નરૂપતિ કરયો જીવ જીવતી ઉપર જઈ ડરયો; પલકમાં પય પાય વશિ, કંદ્રપવત કુંવરે કળિ. ખોગી યુતો તે ગમે રહયુ જીવને મન તે કેડે ગયુ.

છપ્પો-પરનારિ સાથે નેહ, દેહમાં દુખવણેરૂ; પરનારિશુ પ્રિત, અનરથ અધિક અનેરૂ પરનારિશુ પ્રિત. ખરોદેહખરોગ; પરનારીશુ પ્રિત ભાવેનહિ મનભોગ. પરનારીના સ્નેહથી, આલરૂ તેની જય છે, શામભભટ સાચુ કહે, ખરિ એ અંગમાં આગ છે.

ચોપાઈ-બીજે દીવસ મોકલિયો હાર, અમુલખ મોંચો અપરંપાર, દુખે પાપેવીતી જામની, પ્રભાતે આવી ભામમી. હેતે કુંવરે જોડયા બે હાથ, બોલ્યો તે સામાને સાથ; રામા મારે મંદિર રહો, કામકાજ મુખ સરખુકહો. વચન તેહનાં નવ સાંચીયાં, વીંટી હાર પાછા નાખીયાં, ગોળે વીંટી દીધી ગાળ; આલે ધરેણાં ખંધાંખાળ. લક્ષણ તારામાં નવ રહ્યું, વાત તારિ વિક્રમને કહુ પરનારી સહોદર એ રાજ, કુંવર કરે છે કુડાં કાજ; કરયો મરકતો મખથી પેર, ગુણવંતી આવી નીજધેર; મહીપતને વાગ્યાં મોહ બાણ, પરમદા સાથે વળગ્યો પ્રાણ,

દોહરા-પય નવ ધરે પ્રેમદા, દે નહી એ દરશન; હરયું મન હનુરનું, અશ રૂદે રાજન જોરે તો મહી, પ્રીતે ન આવે પાસ; રેહેવાય નહી રામવિના મુખે મુકે નીશ્વાસ. છપ્પો-પ્રીત વીના પરનાર, સ્નેહ કરે નહી તે સાથે; પ્રીત વિના પરનાર, હોહથી ના આવે હાથે, પ્રીત વીના પરનાર; જોરે કોઈ નવ જીત્યો પ્રીત વિના પરનાર, છત્ર પતિ પણ છીતો, પ્રીત વીના નરનારીઓ, વશ તરતિક નહીં દામડહાણુ કે પ્રીત

થી, શામા વશ થાયે સહી.

દોહરો—નવ દિવસ નીરખ્યાં નહી, નારી નીરમળનેન, એકાએકી આતુર થયો, અધીપત પોતે એન. કાગળ લખ્યો એક આપકર, કહાણું છું કરજોડ; માનનિ આવો મલપતાં, મેહેલો મનનો મોડ. તમ વીના તન તરફડે, તમ વિણ રહ્યું નજય; તમ વિના તન તરફડે, તમ વિણ રહ્યું ન જય; તમવીના મુજ એક પણ, વરસ ખરોખર થાય. છપો—પરનારિ શું પ્રીત, તેને ભોજન નવ ભાવે; પરનારી શું, પ્રીત, તેને નીંદ્રા નવ આવે. પરનારી શુ પ્રીત, તેને શો નવ સુજો; પરનારીશું પ્રીત, બુદ્ધ એકે નવ ભુજો; પાપરૂપ પરનાર છે, અપજ્ઞશ આપે આપને; શામળ પ્રીત પરનારનું બોળે બોહોતેર આપને.

ચોપાઈ—કાલો ઘેલો નરપત થયો, ગુણવંત નારી પાસે ગયો, વળગ્યુ મન પ્રેમદાને પાસ, માનનીને મળવાની આશ. પોતાની મનથી તે બીહે પ્રેમદા હાથે પય નીતે પીએ. તે નારી ઘેર નીતે જય, એકાંતે પ્રીત કદીછે રાય. ભામની સાથેરાખી ભ્રાંત, અધિપત એકલો મેલ્યો એકાંત. છપો—અગનપર મેહેલ્યું ઘત, ઉકળતાંવાર ન લાગે, જ્વાળથી ઝાક ઝમોળ, તેહ ભડકી ભાગે, અરૂણ ઉગે તીર, કારભાલથઈ તડકો દેખીને ટાહ, રીતથી નવ રહે પાસે પ્રેમદાને આગળ પુરૂષ, એકાંત હેત માને મળે, શામળ કહે સતવાદીએ, તાહે લુણુ નીસ્યે ગળે. ચોપાઈ—સ્ત્રીને સોળમો હુતો દન, તે દહાડે એ માનનિ મેલ્યું મન; ડાહ્યો ઘણું તે પુત્ર પવિત્ર, સમજ્યો નહી તે સ્ત્રીચરીત્ર; ચતુર ચુક્યો નારીને સાથ, હૈડું ઝાલ્યું ન રહ્યુ હાય છપો—નશવ સર ખા સમરથ, ભોળવાયા ક્ષીલડી જણી; ઈંદ્ર સરખો નરેંદ્ર, ગયોઘેર ગોરાણી, તારણી તારાસાથ, વીવેક લેવાર વધો; બ્રહ્મપત્નીનીનાર, તેહશુ શોભ વળુધો, કામની સંગે કાંટીધાજર વીધામાં જાતર છે; શામળ કહે શમાઆમળ, માનવી તેકુણ માતર છે.

ચોપાઈ—રામા કેડું દીડું રૂપ, ભોલવાણો તે ભારે ભુપ; તનમન ધન સોંપ્યું તે સરવ, વય વરતિક મહેલ્યો મન ગરવ, પય પાતામાં કેડું જ ભરયો, નરપતને નિંદ્રાવશ કર્યો અંગ તણાં આલુપણુ અસ્તર, લીધા સરવ રામકાંવસ્ત્ર, લીધા મુકતાફળના હાર. ઘડી એક નવ લાગી વાર; ચતુરા ચાલી સરવે હરી. પ્રેમદા મધ પરીયાણુજ કરી મોહ રૂપે મહીપત માનીએ, હેતે હોડ થકી હારીએ; રામ હતો પણ થયો એ રાંક, પડો પડ્યો પોતાનો વાંક. ગુનેહગાર ક્રીધા તે ભાર, ચતુરાએ તો ક્રીધા ચોર; સામી સતવાદી એતો થઈ, દંદ દદામાં દંદીર ગઈ, પોતાના પત્નીનોગરભજ કરિ, શ્રી ચરીત્રની વિધા કરી. હરાવવામાં શું ખાકી રહ્યું, લક્ષ કોક્રીધા લોકે કહ્યું, ખોડે ગરભ ધરીને પેટ. આવી તતક્ષણુ ઘેરડેઠ; માંડી વાત પીતાને કહી ખરી નીશા તેની થઈ, પડશે ડેરા તે વેળા તરત હતું તેડું કીધું વરત; ન મળે જોડાં ન મળે જન, નળ દાસ દાશી કે અન્ય નારી ચાલી પોતાને ગામ, જ્યાં હતું પીતાનુ ધામ. એ વાતને

અહીં આંધિ રહિ, રાજકુંવરનિ શિ ગત થઈ, ઉઠ્યો રાય થયો પ્રભાત. સાખળિયણુ નવ દીડિ સાથ, રાજ પાસે ન મળે વસ્તર, નારિ લઈ ગઈ શહ તર નારે મુંજને હું- ટીયો, સતવાદી માટે હારી છુટિયો; એહ વાત અહીં આંધી રહિ નારીનિ ત્યાં શિ ગત થઈ, સ્ત્રિએ શોભાવ્યું ઘરસુતર. પુરે માસે પ્રસવ્યો પુતર, રાજ વંશમાં પ્રગટ્યો રવિ, શોભા ઠહિ નવ શકે કવિ. તાત ચીંતા નવ કરશો તમો, કુળતો નહિ લગલું અમો; જેમ છીપ મોતિ સમુદ્ર પેટનો, પુતર વિક્રમ ચરિતરના પેટનો. એછે વિકરમજાતનો વંશ, માનસરોવર કેરો હંશ. કુડ કપટ કલંક નહિ કશો. વનિતા બોજને સાચો વ- સ્યો પડાવું પાય રાજ જે તુને તો તરિ પુત્રિ જણજે મુને; સોળ કળા સંપુરણુ સાથ સોખ્યો પુત્ર એક માને હાથ. ખમા ખમાસહુ પુત્રને કરે ધશ્વર પ્રતાપે અમરત ઝરે; શુકલ પક્ષનો વાઘે ચંદ્ર આખા આરૂઢ એ તાપે ઈંદ્ર; તેતો બાળક મોટો થાય, વિક્રમ ચરિત્ર પોતે ઘેર જાય. માત પિતાને જઈ મળે ધશ્વર તેને સફળે ફળે ઉજેણુ નગરમાં આદર હુવો બોળવ્યું બધું ગુણવંત ગામ. બોળવ્યો વિક્રમ ચરિતર નર નામ; જેણે જુગ બાધા જીતિયો, રાજ રાજેશ્વરિ રિતિયો; માનનિએ માન તેનાં મોડિયા અહં કાર છતર પતીના છોડીયા, તેહ ચરીતરનો કહું વીસ્તાર, પરાક્રમ ક્રીધાં અપરમપાર. ઉજેણી નગરીનો ચોક, કહેવાય છે ગુણવંતનો ગોખ; પીતાને ધીરજ દેઈ પ્રેમદા ચ રીતર કરવા પરવરી. ક્રીડું કારમું કામનીએ કામ, ઘેલું ક્રીધું ગુણવંત ગામ. સ્ત્રી- એ જોગણીનો ક્રીધો વેશ, અધીક કઉતક ઉજેણી દેશ; કારમી ચેવીઓ ચેલા ઘણા મહા સીદ્ધમાં નવ રહી મણા. સુતા માનવી કેરી જાત, મોટું કઉતક ક્રીધું મધરાત ભગુઆં વસ્તર તંબુરો તાણીયો, જણ પુરૂષ કોણે નવ જાણીયો. મધવાથી મહિમા ક્રીધો મેહેલ, ઉજેણી નગર ફેલાવ્યું ફેલ. સોના કેરા કળસજ સાત, વીપ્રોત સરખી ક્રીધી વાત; કારમું ત્યાં ક્રીધું કહલાસ, દેવ સરખા પાસે બહુ દાસ.

દોહરા—ત્યારે નીરખ્યું નગ્રમાં, પુરણે ચરચા પેર; વીકરમ ચરીતર વરણાગી- ઓ, ગુણવંતો છે ઘેર. જુવતી થઈ તે જોગણી, રંભા સરખું રૂપ; જગત મોહણુ જશવંત બહુ, ભામની ભારે ભુપ. જણે અંતરીક્ષથી ઉતરી, સાચી શકતી એ સઘ; દશ ચેલા દશ ચેલીઓ નગર ઉજેણી મધ્ય. પ્રગુ અપર અધીક, માર ચંડીકા શીશ વજર કછોટા વાળીયો, જણે ઉમીયા ધશ. છે જેલું અંબા જગત, પ્રીછે નહીં કો પાર દેવી થકી તે દશ ગણી, દલ માટે દાતર; કીએ દરવાજે કઈ પોળ, ક્રીઓ દેશ કોણુ ગામ; કયાંથી આવી કયાં રહી, તેનું તે શું નામ. પાર પામું નહીં કરી રહું, માનની માન મહા મુલ. ચંદ્રવદની પ્રગલ્ભાચની, અધીક તેજ અતુલ્ય. વીસુતી લગાવી રાજ વર, જય મુગટ જશજીત; રૂદરાક્ષ ધારણુ રૂદે કરી, રૂડી ક્રીધી રીત. દરવાજે પોળ દશે દીશા, દીધા ત્યાં દશજાત; અંતરીક્ષથી કેરા ઉતરયા, માજમ એ મધરાત; કો કહે ઉમીયા આવીયા, કો કહે ગીરજ એહ; કો કહે કાળા કાછીકા, દીવ્ય દેવાશ

દેહ,કો કહે અંબે આરાસુરી હોંગરાજ હરસીદ્ધ; કો કહે બાળી બહુચરા. નારીમાં એ નીદ્ધ.દરવાજા પોળકે બારીઓ, નેક ન પેહી નાર. અંતરીક્ષથી કેમ ઉતરી, અચરત એહ અપાર. કો કહે બ્રાહ્મણી ભલી; કો કહે ઈંદ્રાણી અંશ કો કહે વાઝ વઈ સ્ત્રવી,દો કહે વધદેહી વંશ. કો કહે નાર એ રોહણી,કો કહે અકન્નિમ કોય; કો કહે માંધરવ ગુણનીધિ. વિંધવિંધ વાતો હોય શીવ રૂપ ચેલા સુહુ,તેજ પુજનતર તોલ; ચાર ચતુર જે ચેલીઓ; મોટમ અધીક અમોલ, ચાતુર ઉમયાવત ચેલીચો. પહેરે આલુપણ અંશ; આઠ આઠ લાખ તે હેમનાં, ચેલા શોભાવે સંગ; દેશ માંહે દશ લાખના મોતી જડીત મહેરાણ;દસહજર એક દીવસમાં પુન્ય કરે પ્રમાણ. કઈલાસ કરયું એક કારમું,દસ લાખેક રાખ્યા દામ; ધજા બંધાવી ધરમની, કરયાં સદાવ્રત કામ.ઉટે બહેક બરાસની,કસ્તુરી કાદવ હોય;છંટકાવ કરે ગુલાબના,તે કળી નશકે કોય. જગત લોક કરે જતરા, કેમ કરે જતરા, જેમ કારણજશ જાય; નાર નગર ઉજેણમાં,હરખ ઘણેરો હોય.તપકરે તે તારણી,શોભાવે સહુ સાથ;ગરથ ઉડાડેઅતી ઘણો, ઓડે ન કોશુ હાથ. અન કોપનું નવ લીચે, ન પીએ કોનું નોર; આશ કોની તે નવ કરે એવું સીદ્ધ શરીર. માગણ આવે માગવા, જયક જશજ ગાય; મુકે છે કર મોકળો, વરસે પાંચ પળાય. કો કહે પાસે ડીમીઓ, કો કહે ઈંદ્રજા છે; શીદ કરે એ આશ.કો કહે ભડાર કુબેરનો,કો કહે મહીમા મોટ;કો કહે તાર ઉમીયા ત-લો,એને શેની ખોટ.કો વેળા પરસન વદન, કો વેળા કરેકોપ; કોઈ વેળા બેસે બારણે,કોઈ વેળા રહે અલોપ. કોઈ વેળા બોલે બહુ, કોઈ વેળા રહે મુન્ય; કોઈ વેળા સભા રચે,કોઈ વેળા શુન્ય.કોઈ વેળા રતન ઝવેરના,ધરે આલુપણ અંગ; કો વેળા પાગર પીંછના, નીત નીત નવલા રંગ. અકળત વાત ઉજેણમાં ચાલી ઘેર ઘેર; સીધી સીધી સોકો કરે,પ્રીંછે નહી કોપેર નાના મોટા સઉ નાગરના, નરૂપત આદે નર નાર,દરશન કરવા ઉલટયું,હેતે બધાણી હાર. ગરીબ લોક દરશન કરે, ખરાં સદાવ્રત ખાય;એકે પંથ દો કારણે,જન સહુ જતરા જય.ચરીતર માંડયું ચોંતની,કહયું કારમું કામ;વશ કરી વસુધા સહુ વીધ ધરાવ્યું નામ. અમીર ઉમરાવો અધીપતી પુરપતીને પ્રધાન; બેઠા રહે સહુ બારણે, ગાગે સઉકો માન. કો રાય કો રાકડાં, કો છતરપતી છેક;રાણી રધયત કો રાયજી,એને મન સઉ ઓસે બેસારે ગરીબને રાજ સામુ ન જાય;પ્રધાન પંડીત કે પાટવો,કળી ન શકે કોય.રાજની જે રાણીચો, દરશન કરવા જાય;અહંકાર મુકે આપથી, માનભંગ સહુ થાય. ઝાંખી પડે જુગતાં સહુ જોઈ રામાનું રૂપ,ખીજ શું જણે બાપડા;ભોળવાયો જ્યાંહાં ભુપ પંડીત દંડીત મુ-દીઆ.શાણી જોશીને સીદ્ધ;તેમણે સરવે જાણીયું રામામાં છે રીધ;કોઈ ઇચ્છા રાખે પુતરની, કોઈ ઇચ્છા રાખે ધન; દરશન કયે નીત દસવરાં, માગવાનું જોને મન. અહંકાર મુકયો શઉ અનમીએ, સીધી તણ્યો સંત; રૂપવંત રૂદે થકી, પાણી મુ-

કયા પંત. લક્ષપતી લખાલાલ્યા, મહિપતીએ મુકયા માન; કરે ડપતી કીકર કરયા. દીઠું દેવિનુ દાન ઉંણુમ નહિ એકે કશી, દેવરૂપ એ દેવ; નવનેરી નમરી સહુ, કન્યા સીધનીસેવ. એટલે એક ઉજેણુમાં, માનવી પામ્યો મરત; સોઢી નાર તે નર તણિ. સતી થવાને તરત, વમોને જેવી પ્રેમદા, રૂપ તણે ભંડાર. કુમ કુમ હાથ દેઘને, થઈ અસ્વની એ અસ્વાર હે તે ચોખા નાંખીયા, વેરે પુષ્પ ચોપાસ; ઉદો ઉદો સહુકો કરે વિવિધ પ્રકાસ વીલાસ, સાથે શખ સ્વામી તણું, લક્ષ્યા ખીજે લોક; કુમકુમ હાથ ક-લોલ કરે, શામાને નહી શોક. હુકમ લીધો હનુરનો; સતી થવાને જાય, ભાટ ચાર-ણને બ્રાહ્મણો, ગુણ જશ તેના ગાય, સ્વામી મોકલ્યો સમશાનમાં, જ્યાં જમરૂપી જગ સતી સીધ પાસે ગઈ, પ્રીતે લાગી પાગ, આવો દૈવ મુને કયાં મળે વેદ વખાણે વર્ગ; સીધની માગું આગના શોભા પામુ સ્વર્ગ હાથ રંગ્યાંછે કુમકુમે, કોટ પુષ્પનો હાર, લોક સાથે લખો ગમે, અદલુત રૂપ અપાર. પાંચે પ્રદક્ષણા કરી ચતુર; પ્રતે લાગી ચરણ, તમે માત છો અંખીકા; અશરણ તમે છોદાતા દેવતા, મન વાંછીત રૂપ દા-તાર; તમે તારણ ત્રીલોકના, કારણ કીરતાર. રૂપ જોયું રામા તણું, રીજ્યા રામા-રંગ સોભાગ્યહેવાતણ સહીત, શોભાવો સ્વામી સંજ સોભાગ્યવતીને ધરમવંતી, પુત્રવંતી હોય પ્રીત; એવી આસીસ સીધે કહી, રૂડી પણ એરીતે ત્યારે સતી હશી પ ડી. કર બેદિધાકર્મ, વચન ગીસ્ન જશે તાહરું નહીં રહે બોલ્યોનો ધરમ, મરત્યું માં ટી પામ્યો માહરો, હું સતી થવાને જઉં સોભાગ્ય કયાંથી હું ભોગવું, ગુણતાહરા શું ગાઝી, ભોગ મારા ને તાહરા, જે હું આવી આ જગ; પાપજ પેલા ભવ તણાં; જે પડી તમારે પાગ, આવી અહીં અધીક પણે શીખ માગવા માટ, આશીશ દિધી તમે મુને. તે તો ઊડી વાટ.

ચોપાઈ—સીધને પગે લાગી સતી, ચોછી કરવાની મારી મતી; સ્વામી મારે પામ્યો છે મરત. મોકલ્યો શમશાને તે તરત, ડસ્યો સાપ ચડયું છે ઝેર, તેતે પુત્ર જનમનુ વેહેર; રામ રામ સુણો સહુ કરણ, સંકટ ભરયા કાઢીના તરણ; આવરદા માહરો એક ઘડી. પાપે તમારે પગે પડી; અખંડ સોભાગ્ય તમે તે કહ્યું હસારત માફ તમારું થયું; તારૂ વચન કેમ સાંવે ચડે, મારે તેનું છેટું પરે; કાલ રાતનો તે નર મુવો, મુનો નહિ તો ત્યાં જઈ જુઓ, વચન તમારાં મીથ્યા થયા, જેમ લખ્યાં હતાં તેમ થયાં; સતિનાબોલ મન માંહે વસ્યા, લોક સહુકો હખહખ હસ્યા; સતી તો પાપ પડી તે વળી, જઈ મુસ્તક સ્વામીને મળી; ચીતા કાષ્ટ રચી ચોપાસ, કાષ્ટ લક્ષ કરવાની. આરા. દોહરા—પીછી પટકી પ્રથ્વી પરે, પટકયો મુગટ તે શાશ પૃથ્વીપર કર પટયો; રૂદે હેરીને રીમ; માળો તોડી મોતી તણી; ભાગ્યો ધોળો ભલુત; અધીક કરોધથી ઊડીયાં, આળસ મોડી અખધુત વતન જતે વસુધા જશે. વચન જતે વપુ જાય; વચન જતે મેરૂ ચળે, પૃથ્વી પ્રલે થાય; વચન જતે વ્રષ્ટિ જશે રસકસ જાય લવલેશ

દીગપાય દશ ડાલી પડે, ભાર ભરે નહિ શેષ.

છપ્પો—વચન ન પાળુ જેણે. તેહ સુકરીતજ હારયો; વચન ન પાળ્યુ જેણે, તે પણ મોતે મારયો, વચન ન પાળ્યુ જેણે તે નર દધવે ડડ્યો; વચન પાળ્યુ જેણે, તેને શીર અગની મંડ્યો વચન બ્રષ્ટ જે નર થયા, દધવત દિવેલ તેનુ ગધુ' શામળ વચન ન પાળીયુ', વચન ગધુ' પછી શું રહ્યું.

ચોપાધ—એવું કહી ઉઠી જોગણી, ભારે ભાગ્ય નીદિ જોગણી; ભુવતી તો જવા ની જત્ર, ઈંદ્રાણિ જાણે રજ માત્ર; રંભારીદ્ધ અલોપીક રૂપ, ભોળવણાં છે મારે ભુપ; તપે તેજ ત્રીલોકમાં અતીશે ઉપમાં ઉજેણમાં જાણે બહુ રૂપી બાળકા જાણકોઈકરત્રીમ કાળકા; જાણે સફળે ફળીઓ એબ, જાણે કે ભુગતી ભુગદંબા દીપપદ દેવીકા દામ. વીરમે પામ્યુ ઉજેણી ગામ; ધીર શક્તા આવી સલીતાની તીર ખડકયાં છે તેણીએ કાષ્ટ; જપાવવા મોટે અગ્નિ અષ્ટ, લોકમાં અસારત ચાલી ઘણી, બેઠીસતીતેડીનેઘણી બોળા ઉપર સ્વામી શીશ, સમરે તે ઉમીયાપતી ઇશ. ભરજેબન બાળેવેશ, ધીમાં બોળ્યા શીરના કેસ, પ્રમાણ સહ પ્રજાને કીધ, બળતિ દીવી કરમા લીધ; અગ્નિપ્રવેશકરે જેટલે, ત્યાં જોગણી આવે તેટલે. લક્ષ કોટીધા સાથે લોક. શાંત પમાડવા તેને શોક, જવા આવ્યાં છે વીક્રમ વીર, વીકરમ ચરીત્રપાશે છે ધીર. પડિત પાઠવિને પ્રધાન મહિપતિએ દીધાં બહુ માન; રાજ રધયત નરનારી રાંક, ઉલટયો અરણુવ આરો આંક કો કહેએનું વચનજ જશે. કો કહેકાંધ બીજુ થશે, દો કહે જોગણિ ભુડી પડે; કો કહે ચતુરા કાષ્ટ ચડે, જે હશ તે હવડાં હોય, મુવા માણસ નહિ જીવે કોય.

દોહરા—અંગન આંચ સતી કરે, જય જય કહે સહુ સાથ; એટલે આવી જોગણિ હેતે જાણ્યો હાથ; હાં હ વચન માઈ જશે. રખે અગગીમાંજ ખાય; સાચી સીદ્ધ તો હું ખરી; જો તું મંદીર જય. સતી કહે સીધ સુણો. બોલોહોભારે બોલ, એહ વચન તો નહીં પળે, ખુવો છો પોતાનું તોલ. ઇશ્વર અંતરીક્ષથી ઉતરે આવે ઉંમપતી ઇશ તો અ સુવાં જીવે નહી, જે મોનલખાણાં શીશ મુવા માનધાતા મહીપતી મુવા કઉ રવ પાંડવ સુર; મુવા પંડીતને પુરવની, મુવા દાતાને શુર. જે કોઈ જાયા જે જશે, કાળ શહુકોને ખાય; સીયુ સાધક કે શાણપણે તેનો નહીં ઉપાય. સરપે એ સ્વામી ડસ્યો, માનવિ પામ્યો મરત; પીસ ચોગડીયાં વહી ગયાં, તે વેળાએ તરત જાઓ ડેરે પાછાં વળો. વગોવરાવશો જશ જોગ, કાષ્ટ ચડવા દો મુને. ભોગવશું મારો ભોગ, અ ખંડ શોભાગ તમો કહ્યું તેહ તમારાં પાક ભુડાં પડીયાં જગતમાં, તે વેદ મુરાણે છાપ અણુ સમજ્યું નવ બોલીએ. વખોવાધએ ચારે પેર બળવા દે બાપ મુજને. તું જ શેણવંતા ઘેર છેટું પડે મુજ કંથને, લાછન મુજને હોય, ચારભુગ ચઉદ લોકમાં, મુવા ન જીવે કોય. બોલતા બોલાય છે, મોજ કરતા મેહેલ; દુખ વાદળ પાળતાં, રહે સઘળું સેહેલ, કદિ વચન તાઈ પળે, જીવે જો મારા કંથ; ઇશ્વરને કાં જોળીયે,

તમે પરમેશ્વર પંથ તમે ઇશ્વર પરમેશ્વરી, તમે બ્રાહ્મણી બ્રહ્મ; અસંસાર તીરથર્થ અવિક તમે, જેમ રામનો ધરમ. વાર લાગે છે વાતમાં વખાણ કરતે વરત; આજ પંખાજ ઉઠે નહી, જે કોઈ પામ્યા મરત. જે કંથન જીવે માહરો, જોડુ કાટનખાડિ; તાબોટા પડશે લોકમાં, તરણાથી હજતી થાઉં; પુરણ પાપ તારા મળ્યા, હેલે કરશે હાથ; સીધ પણું વેહેતુ જશે, જે બોલ્યા મુજ સાથ, કહેશે તુજને ઠગણિ, કો કહેશે ધુતાર; કહેશે પાખંડી પાપણી, કહેશે જીડા જર. ડાહ્યા જે નરનારીઓ. બોલે નહી ઝાઝા બોલ; કંદ અક્ષાવે દેશમાં, તેવુ ઊતરશે તોલ કડણ વચન કલાં કામની. રૂંધે ધરીને રીસ; હશી હેત ઝાઝે કરી, કરી કર અડાડીયો શીશ ફટ ફટરે સતી તુને. જીડી જત કહેવાય; વચન બાંધ્યા જે સીદ્ધનાં, તે કેમ મીઠ્યા થાય. મંત્ર ભણ્યો મ હાદેવનો; ઢાંકયું અખર નીર; ગંગાજળ સખ ઉપરે નેહશું છાંટયું નીર બગાસા બાંધાં બે વરાં, પતીએ પરડી પુંઠ; જેને કારજ જશાડુઓ, આગસ મોડીકેડ. કડિ-તક દોડું કારમું, જેમ અલોકીક જગ; પુરપતિ આદે પ્રજ સહુ, પ્રીતે પ્રણમ્યા પાગ સાબાશ સાબાશ સહુકો કહે, પુરમાં વાંધ્યા પ્રતાપ, કરયા મુવાને જવતા. એકા ઇશ્વરિ આપ સ્વામી જીવ્યો સતી તણે, ફરી યથો અવતાર; મંદિર આગ્યો મસપ-પતો કણું ન લાગી વાર. મોતિએ વધાવી માનની, ચોખા કુમકુમ લીધ; એ જગદંબા જોગણી, શકતરૂપ એ સીધ તેહ કંથને કામની, બોલી વચન છત છાપ; કડણ વચન જે મેં કહ્યું, તે માતા કરજો માફ; હું અપરાધી અલ્પ બુધ, રામા જતે રાંક; એજા ખ્યાં નહિ મેં અંખીકા, ક્ષમા કરજો મુજ વાંધ. ધરના ભુઆ ઝરના ધણી; ધરનુ મરતંધ હોય, ધરના સીદ્ધ ધરની સતી. કળી શકયું નહી કોય, માનત ચાલી મા નની, રામામાં બહુ રીદ્ધ, અખીલ રૂપ કોઈ ઇશ્વરી, સાચી શકત એ સીદ્ધ વિક્રમા જીત વશુધા પતી, રાજસ રૂંડો રંગ; જોગનિના પુન્ય આગળે, તે ના આવો પાસંગ દરશન તે દેવી તણું, સહુ કરી ચાહ્યા ઘેર; વિકરમચરીત્ર વરણાગીયો, તેની શી થઈ પેર. જોગણ કો શું બોલે નહી, નકરે કોઈને સાન; પ્રીતિ ના મળે કો તણી, કંથન મુલે નહી કાન કીરતી ચાલી કોટીયા એ ઇશ્વર અવતાર; વિકરમ ચરીત્ર વીચારયે, દેવીએ દાતાર. હું જયુ જગદંબાને, તન મન ધન કહે તે દેડે; સજવન વિદ્યાએ સીધની, મન માગીને લેઉ. સજવન વિદ્યા સરજ નથી, બ્રહ્મા વિષ્ણુ કે ઇશ; એમાં એ વીદ્યા વશી, એ જગદંબા જગદીશ. ચસ્કોલાગ્યો ચીતમાં, પ્રણમુએ ના પાગ; મરત સજવન વિદ્યા તણે, સરે મુને એથી જગ રૂંડો રઢીયાળો રાજવી. ગુણવંતો ગંભીર; શુરપુર શામરથ સીર, ધનુર વીધાનો ધિર. પુત્ર રૂંડો પાટવી, વી કરમ ચરિત્ર નીજ નામ; જેને નામે કુંડો ફરે, ગુણ ઊજેણી ગામ. સ્ત્રીચરીત્ર જેણે કરાવીયાં, અકળીત જે ન કળાય; રૂંડો રાણુ ઊજેણુમાં, જશ રૂંડાજન ગાય. તે પુરૂષ પ્રભાતે પરવરયો, પુરણ મનમાં પ્રસન; દશ પ્રકારના દંડવત કરયા કરયુ દેવીનું

દરશન,કનક પુષ્પે વધાવીયું,ભોતી ભોધાં મુલ; સ્તુતી કીધી સહસ્રધા,અધીક હેત અતુલ્ય; એક પગે ઉભો રહ્યો, જપમાળા ગ્રહી હાથ; એકા એકી એકલો, શેવક નહી કે સાથ.ઘડીએ ઘડીએ પગે પગે કરે દંડવત દસવીસ; એક પગે ઉભો રહી, ધરણ અડાકે શીશ. અન્ન પાણી નીદ્રા તણ, રહ્યો ઉભો અહરનીશ; વારંવાર વખાણ કરે,ધરમ ધોરંધર ધીશ પ્રસન્ન થઈ તે પ્રેમદા, જોસામાં આપી જગ; પરમેશ્વરી પ્રસન્ન થયાં,મન ગમે તે માગ, આપો વચન અંબીકા,તોતો બોલું તમ સાથ; દેશપતીનો દિકરો, હેતે ઓડું હાથ,વદન પંકજ હસાવીયું,જેહ ગમે તે માગ; જીવ સહીત આપુ તુને, અહી શી બીજી જગ કનક કરતાં શીખવું, પરઠું પાસ પ્રમાણ; કહેતો ફરશો શીખવું, જે મન રૂડું જાણુ કહેતો આસન ઈંદ્રનું, કહો તેવો તેવો અધીકાર; કોહો તો તાજમ તુરી શીખવુ, એલખત અપરમ પાર. ખાણુ રચુ ઘેર રીધની, આપુ અલખતે અતોલ; અમરત ચોઘડીયું આ ઘડી, બુદ્ધ વીચારી બોલ. પણ અરથ સરશે નહિ, મળે નહી એકે મેળ પ્રસન્ન છું હું આ ઘડી, ખરો સીદ્ધનો ખેલ. વાયુ રૂપ છે જીવડો, ઘડી એકમાં ધોળાય. વીચાર સરવે વાયે જશે, રિદ્ધ સરવે રોળાય અધીપત બોલ ઉતાવળે, એ સરત વેળાએ અધા જે માગે તે આપશું, સીધ કહે તે સવ.

ચોપાઈ-કરૂણા વચન સાંભળીયાં કરણ,અતુર પુરૂષ લાગ્યો જઈ ચરણ; તમો દાતાર છો શુભ સાથ. હેતે હું ઓડુ છું હાથ,તમોયે દુરગા જાણીયાં, પ્રાકરમ સરવે પ્રમાણીયા;તમોછો ઇશ્વરનો અવતાર,હું માગુ તમો દાતાર.વીકરમાજીત તે માહરો તાત,વખાણ માંહે વડેરીવાત; પરદુખલંજન માડ નામ,જાણે સહુ નવખંડે ગામ.શક વખતે પંડીતે પત્ર, પંચડંડ શીલ ધરાવ્યાં છત્ર; અહુરણા અવની કરિ, નીરધનને ઘેર રીધી ભરી.નર મોટાનાં નમાવ્યાં નિર વિકટ દહિત જીત્યા મહા વિર;દેખી ઘાટ દુશમનના ઘડયા, નોધારાની વારે ચડયા હુ વખાણ કરૂ મુખ ધણું, પાણી વધારણ પરીયાં તણુ; ચોખુટે કહેવાણો ચંદ્ર, અલખત બેઠ લજબોયો ઇંદ્ર,તેહ તણો માહરે પ્રતાપ,અલખત ઘણી ભંડારે આપ;જે તણી કહિ ઉપમા કશી; સરવ કમાઈએ તા તજ તણી, તેનો હું ભોગધારી ધણી, ડાહયા છો તો સુણજે તમો;કપુત એના કુળ માં અમે;પીતા રળેને પુત્રજ ખાય,તેનું નામ કપુત કહેવાય.

છપ્પો-પીતા થકી ઓળખાય, તેહ ભદ્રું નહીં ભુદ્રું; સસરા સહાય તેહ બુદ્ધિનું શુડ, મુસાળ થકી મરજદ, તેહ મુવાવત માઠું; સ્ત્રી નામે સમરથ, તો કુળ તેનું ગાંઠ. સવઈ નામ સપુતનાં, જે પોતાના પુત્ર્ય પરાકરમ કહે સપુત સલક્ષણ, જે ઇકોતર શત ઉધરે. ચોપાઈ-વિકમાજીતથી સવાયો થાઉ,સપુતકુળ માંહે કહેવાઉ; એવી હીંમત હુંશ માહરી, પછે તો આજ્ઞા તાહરી. માડ વચન તમે શીર પર ધરો, મુજ સપુત સવાયો કરો;શકિત કહે તુજને શાખાશ.પ્રીતે કરી બેસાડયો પાસ.સવાયુ

નામ તારૂં કેમ થશે, તારૂં કુખ કેમ પેરે જશે તે ઉપાય બતાવું તુને, તે વાસ્તે કરી આપુ તેને. વીક્રમશેનથી વધતો થાય, નથી જનમ્યો કોઈની માય; નથી મુખ ઉપર કોઈને સુછ, ઈંદ્ર પદવી એથી નહીં ઉચ. નથી સરજ્યો પ્રબંધે પ્રથમાં, નથી જનમ્યો કોઈ આશ્રયમાં; કરોડ વાર શું કહું કથી, એ સરખો સતવાદી નથી. મરણી સજવન કરયાં એ કામ, એ વિદ્યાવંતનાં મોટાં નામ; એ વિદ્યા તે ઇશ્વરને આપ, વેદ પુરા લે તે છત છાપ. એ વિદ્યા તેતો કીરતાર, બ્રહ્મા વિસ્તુ થકે બહુ ભાર; એ વિદ્યા તે મુજ નેવાઈ, તે સપુતમાં થાઉ સવાઈ. જે મુજને વિદ્યા મળે, તે તો વચન તમારૂં પળે; સપુત માંહ સવાયો થાઉ, તો તો ગુણ તમારા ગાઉ. ને સીધને વીમાશણ પડી, અણ બોલી રહી એક ઘડી; તેં માગ્યું મોટ વરદાન, ના આપુ તો ઘટે મુજ માન. વચનજ તેવા જીવજ જાય, ત્રણ લોક તો પ્રલે થાય; તારે ચીત તો એવું ચડ્યું, મારે તો મહા સંકટ પડ્યું. એ વાને તો અનરથ થશે, વિદ્યા ન આપું વચનજ જશે; વચન જાય તો જાએ પ્રાણ, એવી વનીતા બોલી વાણ; વચન જતે તો જાએ દ્રષ્ટ, સંહાર થાય એ બધી શ્રષ્ટ.

દોહરો-વીક્રમ સુત વાણી વદે, સાંભળ સાચી શકત; જે અપાય તો આપજે, જશ જાએ બધા જકત. ન અપાય તો ના કહો, શી એ વાતે શરમ; કામ દુરગા કલ્પ પ્રક્ષણે, ફરે અમારૂં કરમ. જોગણ કહે જશવંત સુણો, વચન મારૂં શીર થાય; જેમ વચન લીધું તમે, તેમ તારૂં મને આપ. તમે કહું એક મારૂં કરો, મેં સોંપી તુજને દેહ; વાત કહું વપુ તણી, તમને માંડી તેહ. વચન લીધું રાયનું, મન મેહેલું નીજ માન; એકાંત તેડી આસન તેડી આસન કરું, ત્રાહો મહેલું તાન. શકતી સીધ દેવ રૂપ તુજને કરું, પ્રણમુ રૂડી પેર; વિદ્યા સરવ સુપું તુને, ધરણી થઈ રહું ઘેર, વજર કછોટો છોડવો, ભોગવવો એ ભરથાર; પુરૂષ ધરશે સોંપવો, અલખત અપર મપાર મંત્ર આપવો, મહાદેવની પ્રીતે રહેવું પાસ; દઈવત દેવું દેહને, મુલ ખરીદી દાસ, દેવ ફીટી થાઉ માનવી, સ્ત્રીથાઉં ફીટી સીખે ક્રીમીઓ ફરસો અગમનીગમ, સોંપવી સરવે રીધ. લોભ સમુદ્રમાં નાંખીયો, પામે તે કેમ પાર; જળમાં પાડયો પુરૂષને અમરમપાર અપાર. પાપ નથી આ વાતમાં, દેત નહીં દે તુને દોષ; જીવત મુકતી ભોગવો, મુએ તો મુકિત મોક્ષ, સપુત સવાયા ઉઠશો, ત્રણ લોક મહેલે તરત; સજવન થાશે સરવકો, માતવી પામશે મનત; ઉઠમણ રતન અહીં લાવજે, જેહ અમુલખ જાત; પરડ્યું પલ્લું લેઈને, આવજે માજમ રાત ચણીશું રતહતો ચોતરો, ઘણી વાત એ ગુજ; તનમન સમરકું તુજને, સીધ તણીજે પરણીશું તને પ્રીતથી નિમેષ નહીં નીંદાય; પછે ફરસોને ક્રીમીયા, શીખે સજવને વિદ્યાય; સત્ય એ ત્રિલોકનું, મરણ સજવન મીત્ર; ઇશ્વર સમતુલ્ય તમો થશો, તોલ ઘણેથી તંત્ર. વીક્રમાજીતથી સતધણું થાશે તારૂં નામ; જેહ જાચી છે મુજને, કરું હું તારૂં કામ સર-

જ્યો.લાત સરવ ખીધની, ખીછયો સઘળી પેર; વચન પરસ્પર પરડિયાં, ગુણવંત આવ્યે ઘેર. વીચારી વાત વધુ વાળે, કરવું છે મોટું કાજ; સ્ત્રી ચરીત્ર રમાડશે. તો જશે મારી લાજ. કહેવાય નહી કોઈ આગળે, પુછાય નહી કોઈ વાત; મોહખાણે મારીયો, લલી લળવી ભાત. લોભ સમુદ્રમાં બુડીયો, ન રહ્યું જ્ઞાન ને ગુજ; લાખ વસા દીવાને થયો, સમજ્યો નહી એકે મુજ. છપ્પો-ગરનો જય વીદેશ, ગરજે શીર ભાર ઉપાડગરજે વાળું વાય ગરજે તરવર વાઢે; ગરજે ગુણ ગવાય, ગરજ થકી ધન ધીરે; ગરજ કરોડો માલ, નાંખે જઈ ઉઠેનીરે. ગરજે પામરને પીતા કહે, ગરજ મેલાને રળોગળી; શામળલટ સાચુ કહે, ગરજ સાકરથી છે ગળી.

ચોપાઈ—ગરજવંત ઘેલો જાણવો, ડાહ્યાપણ તેનો નવ આણવો; ગરજ સમા ગુણને ગોખ, ગરજ વણસાડે સુખને શોખ. ભુપત કેરા જે ભંડાર, અમુલખ રતન અપરમપાર; વીકરમ રાયના ધરની રીધ, હીરા માણેક મોતી વિધવિધ. એકવીસ લક્ષ ટકાનું એક, વરણમાં શું કરું વિવેક; એવાં નંગ પુરં નવ કરોડ, અમુલખ જુગમાં નહી કો જોડ. શોભાવત સઘળા તે મણી, મહાલક્ષ્મીથી સમરથ ધણી; સ્ત્રી ચરીત્ર સમજ્યો નહી પેર, કાલ આવશે પાછું મુજ ઘેર. ટ્રીમીચો સોવરણનો ફર-શો હશે, એવાં નંગ કરોડો થશે, લોભ સમુદ્ર વીચ બુડ્યો જેહ, ફરી ન આવ્યો ઉચો તેહ. હોહરા-માયા કેરું માટલું. ક્યમે પુર નવ થાય; જેમ જેમ માંહે ઉમેરીએ, તેમ તેમ હેઠું જાય. લોભ ગરજ લેહેર સમુદ્રની, કરયા કીરતારે કુપ; પુર કોનું નવ થયું, કાં લીક્ષુક કાં ભુપ. છપ્પો-એકજ નોહે દામ તે હીસે દસદામ, સત સહસ્ત્ર લક્ષ લાખ, હોય તો વો ન વામુ, તેહીસે મન કરોડ ઓયુગ કે અખજ આપે, વળતુ ઈંદ્રા-સન; કંઈલાસ જીત મન કાવે; નોતું તે નવ સાંભરે; તસ્તા પુરી નહા કો તણી; શામળ કહે સંતોષ ધરે, મુખસાગર સમરથ ધણી.

ચોપાઈ—જાણું હેમ કરતાં આવડે, રતન ધણાં વેચાથી જડે; માનની તો મરીર આવશે, કાલ પાછુ સરવે લાવશે, ખાંધી ગાંડડા આવ્યો તે દીશ, સાડાત્રણ મણ ભાર લીધો શીશ. છપ્પો-લોભે સહુકો લજ, શાહુકાર કાહાલે લુંટ; લોભે ડાહ્યા દે દડ લોભે કરાવે ગાપ, શ્રાપ લોભે લે માથે લોભે રૂપવંતી કામ. વણશે કો નીચનિ સાથે લોભ સઉથી નિચ છે, લોભે લજ્યા ઘટ ધણી; લોભ પાપનું મુળ છે, લોભે ખાણ નરકથ તણી.

ચોપાઈ—રાજ લઈ આવ્યો છે રીધ, જ્યાં બેઠાં શક્તી સાચાં સીધ; પ્રતક્ષ પારખુ દીઠું છે ભુપ, બ્રાંતે ભોળવાણો રાજસ્વરૂપ એકાંત આક્ષન દેરામાં હોય, કળી શકે નહી ખીજે કોય ચણ્યો ચોતરો શોભીત સાર, ઉપર બેઠાં નરને નાર. વરમાળ આરો પી ઝાલ્યો હાથ, તન મન સોંપું તે સાથ; કરી પ્રતિજ્ઞા આણી વહાલ, આ શર વે તમારો માલતું શિરોમણ શામળું તારી નારી નિજ નામ; અરધાંગના તારી રામા

રંચ; સ્વામી શાથ ક્રીધે ત્યાં શંગ. વચમાં તે ઇશ્વર આણીઓ, માલ શમેત પર-
ઠ્યો પ્રાણીઓ દીવસહતો તે વેળા જગ મળ્યોએ છતો રતુદાન પામી રંગરતી, શારી
પેરે શંતોષો પતી; રહી રાત પુઠળ એક પહોર, ઠરાવ કરી બોલી તે ઠાર, ઘેરજઓ
ફડા રાજન, આવજેચાર ઘડી ચડતેદન, કંચન કરવું સજવન મંત્રશીખાબું સ્વામી
તમને તંત્ર. પારસ ફરસો પારો મારવો. ધન અખુટ ધરમ ધારવો બ્રાંત આપણે કર
વી કરી, તારી વપુ મારે મન વશી વીધા સર્વસુંપું માહરી, હું દાસી રાણી તાહરી;
તારી શ્રી તારે ઘેર રહું; મંત્રમોટમ મહા વિધાકહું. તેં ટાળી મુજનેજેહાંશ; તારી
મહીપત આવ્યો જેટલે, તંબુપારી નાંખ્યો તેટલે; ક્રીધું કરગયિ; તેં ભાવે ક્રીધી
ભોગણી; વીકમ સુત બોલ્યો હલાસ. હેત ધણેથી ક્રીધું ત્રીમ પુરણ પેર, ગુણવંતી
આવી નીજ ઘેર ચેલો ચેલો કીંકર નહીકાય, ઠાલો લાલો ઠામજ હોય; વેશ કહાડ્યો
તો તે રમાડીયો. ભુપતસુતને ભદ્રાડીયો, વાહાણું વાયુ ઉડ્યા લોક. સાધુ જન પામ્યા
છે શોક; ચાલી નગર ઉજેણિ વાત, પો ફાટ્યો થયો પ્રભાત, એ માતા અલોપજ
થયાં ગુણવંતા ગેહેવરમાં ગયાં; મારણ સજતન વીધા કરી, તે કેમ રહે આ ઠામે
ઠરી. રાજસભાણું બેડા રાજન, પાસે વીકમ ચરીત્ર હુતો વન; શેવકે આવી કહું
ત્યાં સત્ય મહારાજ સુણો મોટા મહીપત. જોગણી જે નગરમાં ઉતરયાં, તેણે મુવાં
સજવન કરયાં; આજ રાતમાં થયા અલોપ, કાણુ જાણે પ્રસન કે કોપ.

દોહરા-વાત સુણી વીકમ કહે, એ જોગણીકો ઉગ્ર; પ્રકાશ પુન્ય પ્રાક્રમ થયું એતો
વીપરીત ભોગ. એ કોઈ ઇશ્વર ઇશ્વરી, આધ નીરંજન એહ; દેવલોક કેમ રહી શકે,
અનનિ ઉપર તેહ. વીકમ ચરીત્ર સાંભળ્યું, જોગણી ગઈજર જેતામાં જાંખો થયો,
ગયું પરપતનું નુર. ચતુરાઈ એ ચતુર તણી, ચટી ગયું ગુણ ગાત્ર; ઉડ્યો અતી
ઉંમેદથી, મારીયુમ રજ માત્ર, છડી અસ્વારી આવીયો, સુની દીડી તે ધરણ. બુધ
હીણ થયો બાળકો, જેમ રણમાં સંઝાહરણ; જોગણી, થઈ એ ભોગણી, લઈ ગઈ
મોરોમાલ. જોગીતો મુજને કર્યો, હોડે એહ હવાલ; અરે દઈવ હું શું કરું, કયાં રહું
ને કયાં જય જીવતીનો પગ કહાડું કયાંહાં, એ રૂખ કયાં સમાઉ. ધીક હાપણુ ધીક
ચાતુરી, ધીક અકલ અનુપ ધીકાર નામ નરેંદ્ર નર, ધીકાર હું ભારે ભુપ. ધીકાર
આણુ આધારના, ધીકાર પુરૂષના પુર; ધીકાર મરદની મુછને, નારીએ ઉતારયું નુર
ધીકાર કામએ કલ્પના, ધીકાર લક્ષણ એ લોભ; ધીકાર બળબુદ્ધિ પ્રાક્રમ, તે નર
પામ્યો મોક્ષ. ધીકાર ઇશ આરાધના, ધીકાર નરૂપત નિજ નામ; ધીકાર મુજ
વિવેકનર ધીકાર હાપણુ કુળ કામ. ધન કામનીની કંચુકીને, એણીએ બાંધી મા-
હરી બુધને, શામા તુજને શાખાશ, જાત્યો જીવતીએ જોરથી, એણીએ બાંધી પાથ;
કંચુકી પેહેરાવી મુજને, દિધો રૂદેમાં ડાધ. ચુકવ્યો ચતુરાએ ચતુર નર વીધો હરીને
દ્રવ્ય, કયાંથી આવી કયાં મઈ, મોહ પમાડ્યો સરવ. મહાહરિવમારયો મલપતો, લુ-

ટથો માયરો ભંડાર; શીયાળ કરી ગઈ સીંહને, ભુપતનો ખોયો ભાર, રાંડકરી ગઈ રાયને, રાય થઈ આ રાંડ; છત્રપતને છેતરી ગઈ, દઈવ તણો એ દંડ. દરવાજા પોળને બારીથો, દિધા રહીદો દેશ; અંતરીક્ષ કયાં ઉડી ગઈ પંથ કર્યો પ્રવેશ. દેશમાં કુંડી ફેરવી, ગરવ કરીને ઘાટ; સ્ત્રીચરીત્રને ચીરી નાંખીયું, વેદ ઉઠાડી વાટ. હંકાર ધન્યર ને નવ ગમ્યો, કહો વાણી વીક્રમ ચરીત્ર; જગદંભ જોગણી થઈ છેતર્યા, પ્રોહુ પાત્ર પવિત્ર. માનવી મુજને કોણ છેતરે, અપર પારાઅપાર; નાદ ઉતાર્યો માહરો, એક રાણી કીરતાર. હાથી માર્યો હડીલીએ. સમે માર્યો સોંહ સાર, ઉંદરે બધો અહીં મળ્યો, ક્ષણુ ન લાગી વાર. નારી નાગજ નાથીઓ, વાઘ વિડાહો વેદ; શેષ નાગ જીત્યો અળસોએ, લામનીમાં બહુ ભેદ, સમરથ રાજ દરબારની, વીક્રમજીતની મત્ય, ગ્રહણ કર્યું ગડી એકમાં. કામનીએ કીધું કત્ય, જન્મમારો રહીને મુઓ. કીધાં ધરમ અધરમ; જીવતી જીતી મારા લઈ ગઈ, કામનીએ કીધું કરમ. જવાબ સો દેઈશું જનકને. શો કરવો ઉપાય; એક વાત ન ઉકલે, આકુળ વ્યાકુળ યાય. કરોડ વરાં કપુત હું, લક્ષવરાં હું ગંડ; ચુક્યો સત હું ચીતથી, પીત્રી કેમલેશે પીંડ. ખાન પાન નીંદ્રા તણ, ભટક્યો હીંડે ભુપ; સાલ ધા બહુ સંચરો, રામા કેરું રૂપ, પગલાં કલાવ્યાં પંથમાં, હલકારો દોહ દેશ; અથ ડામણ અદકી કરી, પુર બાંધે પ્રવેશભણુ જોશી સીધ જોગીઆં, ભુઆ ગણીકાબહુ મેળ, લઈ ચરખા લક્ષ ગમે, ખાતર ઉપર દીવેલ, આશા મુકી અધીપતી, હેતે ખંખેર્યો હાથ; કલોલ કરેતે કામનિ, સજન સહોદર સાથ. શાળંગમાં સામી સંચરે, દે હુંકારો હાશ; એમ કદતાં આણુંદમાં, વિત્યા છે દશ માસ. પુત્ર પ્રસવ્યો તે પ્રેમદા, ધરમ ધરધોર ધીર; જાણે અવતારીક ઇંદ્રનો જાણે વીક્રમ વિર. ભુએમી લલી લામની, બહુ પ્રાકૃમમીતું ખીજ, ઉગ્યોછોડ ઇંદ્ર અંશનો, રામા પામી રીજ, અતળીબળ થશે ઇંદ્ર મુખે. બક્ષીસ લક્ષણુ એબુધ; અઉદ વિદ્યા ચોસડ કળા, શાસ્ત્ર શકળની શુધ અબદ અરભક એહનો, થયો પરાક્રમ પેર; બે ચરીત્રે કર્યા બાળકા, ગુણવંતી નીજધેર પુત્ર બેઉજે પ્રાકરમી સજગમાં શોભા સંગ; પરચરી પુત્રને લેઈરે, રાજશ રૂડે રંગ. કહ્યું પીતાને પ્રેમદા કહું તે કરો એક કામ; સજંગ પુરાવો જીગતે કરી, નેક જડે નહી નામ. ભુક્ષીમાં ભુમીમળે કળી ન શકે કોય; દ્રવ્યથી સરવે નીપજે, અધીક એમાં શું હોય. કહ્યું પુત્રીએ તેમ કર્યું, એક રતી અપાર; દાદામ મેજેનિપજે, તેને શાની વાર, પુત્ર પોરાદયો પાર રણે. હરણે હાલો ગયા; બહાર થકી સહુ સાંભરે, અચરત અધકુ થાય. દાશી ડાહી એક આવીયાં રાતેબ આપવાને અરથ; જો જોઈએ તે માગજો, સસરોછે સમરથ ખાવા પીવા ખેલવા, રાગ રંગ રમત; માગી લેજો માનની, જીવતીએ નહી જીવન.

ચોપાઘ—રાણીજી બોલ્યા આણી રીશ, રાજને તો નમાવ્યું શીશ; એ શું આ-યશે રાજ રાંક, અલખ છે મારે આડે આંક, જાઓ તમે રાજને કહો, સુખે મેહેલમાં

બેસી રહો; જે ન હોય તમારે જગ, તે સુખે મારી પાસે માગ, દેશ બધે દુખભંજન તમે, તમારા દુખભંજન તે અમે; તમે તો આપો મુજને ગરથ, હું તો આપું જેનો હોય અરથ કાઢું છું તેવું નવકહો આપ, તો પાંચ હત્યાનું તુજને પાપ; એમકહીને હાલો ગાય, દાશીને મન અચરત થાય; ત્યાંથી ચાલી ડાહિ દાસ. પલક એકમાં પુર પતને પાસ. કરજેડીને ઉભી રહી, વાત માંડીને સરવે કહી; તમને જે ગમે તે માગ હાલો ગાય જીવતીએ જગ. ચટકે લાગ્યો રાજને ચેત, તે વેળા પરવરિયો પંથધરમ ધોરધર શાહસ ધીર, મહારાજ રાજ ધીર વીકરમ વડવીર; આવ્યો તે જોતો જાળીયું માન સાથ ભુપત ભાળીયુ; હરખ હેતથા હાલોગાય, અધિપતીને મન અચરતથાય.

દોહરા—કામની સાંભળ જે કુળ વધુ, સતિ શિરોમણ શાણુ; તું બોલી તે ક્યાં ગતું, વચન પાળું નહી વાણુ હાલો ગાયે, હલવા પડે, દીંગત સાથે ધ્યાન; સમણા માંહે સુખ નહી, ગાંડા ગાઓ છો ગાન. તરૂણિ સાથે કહાવ્યું તમે, માગોતો આપું આજ; તે કહેતામાં કામની, લેશ ધરી નહી લાજ, કાળાગ્રહ કામની રહો, અધીક એકાએક આપ; આવરદા સુધી ભોગવો, પોતાનાં પોતે પાપ. વિક્રમ ચરિતર ઉવે- ખીયું વખાણું સ્ત્રી ચરિતર; તેતો તમે પાળો નહી; પુછુ પ્રસ્ન પવિત્ર બીજવાર બોલો તમે, ડહાપણું નહી કામ; જુઠા જુઠા સઉકો કહે, ગુણ ઉજેણિ ગામલોળી વાત લખાડની. બોલે બહેક્યા બોલ; માને કેમ મહોટમ મહીપતી, ઉંતરે મારું તોલ ભીડભંજન દાતા તમે, તમે નરપત હું નાર; અકળાઉ છું અતિ ઘણી, કાંડો માં- હેથી બહાર; તારા માત તાતને તેડીએ કુટુંબકળીલા સહીત; પંચપ્રમાણીક પંડિતા રાણા રાયની રીત. બહુ જન દેખતે બોલો તમે; જેમ સાંભળે માતને તાત, જખ- મારી કહો લક્ષ્મરી, વધતી બોલ્યાં નાત; વિકરમ ચરીતર બહુ કહો, નગર ફેરવા- વો આણુ; સ્ત્રી ચરીતર વખાણુશે તેતો પરડે પ્રાણ, તમે કહ્યું પેલી દાશીને, જ- ળીઆ કેરી જગ, હું આપું વિકરમરાયને, મનગમે ને માગ તુંશું આપીશ તારૂણી પામજતતુ રાંક. એકવાર બધુ ગુનો વડે પડ્યો જે વાંક; શીદ મરે છે ભુખે દુખે, શીદ ખુવેછે વાત. હારિ હારિ તુ કહે. સઉકો સાંભળે કાન, નારી કહે સુણ નરપતિ છત્રપતી માંહે છાપ. દાતા સાથે દાવો કરયો, પુરણ મારાં પાપ; એકવાર બોલે પળ્યો નથી, ગયું વચનવિવેક. છે વાદી ઓછી અકલ, નારતણો શો નેક. દુખ પામું છું દેહમાં કાળાગ્રહમાં કુંડ નરી ચરીતરતો નંદીએ, પ્રાક્રમ જેમાં પ્રાદ નગરતણી સૌ નારિઓ, દે તે મુજને ગાળ. માત તાત લાજે માહરાં, એ શું બોલ્યા આજકૂટ કૂટ સઉ શુજને કહે, ફજેત થઈ હું ફેક; વીકરમાજીત જીતીઆ, લક્ષ્મી વખાણુ લોક. વેદ શાસ્ત્રમાં વરણ્યાં, સ્ત્રીચરીતર લખવાર, તે વીકરમ ચરીતર વખાણુતે ભુપત ખોશો ભાર, કેડો લેવો તમને નવ ઘડે, મહિપત વિચારો મન, સ્ત્રીચરિતર રિ-

ત્ર દેખાડશું, તો નહિ રહે તુજ ધરમ. વેદ શાસ્ત્ર પુરાણમાં લખ્યા ખોટા કેમ થાયે; તેહ રમત રમાડશું, તો હળવા પડશે રાય; છાની માની કહાડે મુને, કીરતી નહિ જાણે કાય. તરણાથી હળવા થશે, હરખે હાણજ હોય, એક હું હરી તો શુ થયું; કંચુકી પહેરી કાયા અજીત કહાવો છો અવની વિખે, પાણિ આપનું જય; નરેદ્ર જીત્યા નવખંડના, જીત્યા પંચડંડના છત્ર. એક રાજ અવનિ કરિ પડિત લખ્યાં જે પત્ર. જીત્યા દમ્પત દશ કોટીયા પરથારથનાં કામ; પાણી ખોશો પલકમાં, જે લેશે મા હાડ નામ. નહિતર દાસી તાહરી, દાશ ખરિદી મુલ; હોડ કરશે તો હારશે, ફેડી ના નાખીશ પુલ. જીત્યા વિર વધતાલને; હરશીધ માત હનુર; તે ગુણુ સરવ ગમાવશે નારી ઉતારશે નુર જોતરયું પાણી નહિ ચડે. વપુ ત્રિચારો વાત; દેશદેશાવર ચાલશે ખોટી તમારી ખ્યાત. પ્રેમદાનુ પ્રાણી જશે, તેનો નહિ ઊંચાટ. વિકરમ ચરીત્ર વખાણીયું. વેદ ઊઠાડી વાટ. તમ પુત્ર ને માહરો ધણો, તમે સસરા મહારા મુલ્ય, તે દુખ તમને થશે, ફેકટ થશે તમ ફલ. સસરાને સતવાદીઓ. પૃથિવપત પ્રતાપ; તેથી ઘટે મન હારવું; વેદ પુરાણે છાપ હું હારિ તો શું થયું, નારીમાં શી રિત; ધંધ્વર પાસ માગુ અમો, રાય તમારી જીત.

ચોખાઈ—તે માટે મને કહાડો બાહાર. તારી જીતને મારી હાર; જીત્યા તમે તે જીત્યા અમો, તમે હારયા તે હારયા અમો, તમે નરેંદ્રને હુતો નાર, ભુપન જાણી રાખુ છું ભાર. પછી વિમાસસો કે મારશે, લક્ષવસો હોડે હારશે. વાંક વળતો કહાડશે તો ટોક, હરસેનવ તેરિના લોક એમ કહિને નારી નમે, કરો રાય જે તમને ગઈ લક્ષ કોડે વસા હારશે મુરખ થશે તો મુજને મારશે.

ફોહરા—કહે લીકરમ વહુજ સુણો, ઊંપર આણો છો બોલ. કામનિ જોર હોયતો તો કરો, તરત ઉંતાડું તોલ, સતી કહે સસરા સુણો ક્યમ માને તાડું મન; ડાહિ કહે તમે દલ થકી, કેમ કહે ધન ધન. જીવતી જીતી તે કેમ કહે, હારયા વિકરમ કહે કેમ તે વાને રાખો ઓરતો, તો તો માહરા સમ ઉણપ તમે રખે રાખતા. જે મન કેરિ હામ પ્રતક્ષ દેખાડું કામ; પાણી રાખું પરીયા તણું. સસરાનું રાખું સત્ય વધાઈ નામ વિક્રમ તણું, પરકું એવી પત. નેહ વધાઈ નારીઓ, પુરૂષ વધાઈ પ્રીત ધરમ વધાઈ ધરતીએ, રાખુ એવી રિત વિક્રમ કહે વહુજ સુણો, સાચો અક્ષર મુત્ર. સ્ત્રી સરીત્ર સાચુ કહે પ્રસવે જે તું પુત્ર. વીક્રમ ચરીત્રના વીર્યનો સાખ સજન દે સર્વ તો હું તરણી તાહરો ગુણુ વધાઈ ગર્વ વડા પુત્રના વીર્યને, પ્રેમદા તારે પેટ. દાંબ્ય દેખાડે દીકરો, નરપત જેવો નેટ. જુઠા ગાઓછો હાલરડાં. જુઠી રમો રમત. તે સાચું દેખાડશે, તો પાણી રહેશે પત. જોર હોય તોતે કરો, જે હેડે હોય હામ. નહીતર તો હાર્યો કહે, જેમ દેખે બાધુ ગામ ગમે તો રહે સળંગમાં જ્યા મુઘી આયુષ્ય

હોય; એવી ના બહાર કાઢ્યા તણી, વાત કરે નહીં કોય. રાણી કહે રાજ સુણો,
જે હીમત નહીં કામ; બંધીખાને બાળક જેણે, કામનીનું કામ. કુળવંતી એવું
કેમ કરે, સતીને મન એ શોક; કુળ બોળાએ આપણું, ફળેત થાઉં ફેક. હારી હારી
હું દક્ષવાર, મેં ખોયું તેનું તોલ; કાહોડો બહાર રાજ કરગર, ગીસ્ત ગયો મુજ બો-
લવાદ કર્યો મેં તે પ્રથા, પ્રીતે બેડું પ્રાણ; કરગરી કરોડવશા કહું, નીચ વાત મન
ન આણ. ભુપત કહે સુણ ભામની, ચીત વરી તુજ ચાલ; સળંગમાંથી શો વશા,
તુજને કાઢશું કાલ. તેડશું તારા માખાપને, તેડશું પડિત પ્રધાન; હારયા કેહેશે તેડ-
લે. માનની રહેશે માન. સુંદરીને શીખ દેઢને, ગુણવંત આવ્યો ઘેર; તન એકાંને
તેડીઓ, પુછી સવળી પેર. સાચું બોલ સુત્રક્ષણ, સમ ખાઈ સતરવાર; સુંદરી ચાલી
સળંગમાં, અતીશે રૂપ અપાર. નજર કરી હોય નાર પર, સળંગ સાંભળી હોય
સ્વપ્ન; કોટી બ્રહ્મહત્યા તુને, સાચું કહે મુજ તન. નીચું બેઠું કુંવરે કહ્યું, દઢ કરી
હોય ધીર; તો રાંક હું રાવળો, નયણે ભરયાં નીર. આજા લોપું બે તાતની, તે
દીન પાડું દેહ; વિક્રમસુત વિપ્રીત કરે, તો કેમ વરશે મેહ. સ્ત્રી હત્યા તો સાત લક્ષ
બ્રહ્મહત્યા કંઈ કરોડ; ઝાંખ્યું હોય બે જાગીએ, મેલો મનનો મોડ. નીશા થઈ નર-
પત તણી, સાચી સુતની વાત; આનંદમાં નીશા ગઈ, પ્રાતે થયો પ્રભાત. વહુનો તા
ત વેહેવારીયો, સજન સાથ સમેત; મન દેઈ તેડયા મહીપતે, હરખ ઘણેથી હેત.
તનયા કહે જે તમ તણી, કોડે સાંભળે કાન; સળંગમાંથી કહોડો સુંદરી, કહે તેમ
રાખો માન. ધનરાજ એ તમને ઘડે, વનીતાનો બહુ વાંક; બોલી શું બળે બાળક,
એહ રાવળી રાંક. કહોડો કુંવરી માહરી, કરો પરમારથ પ્રીત; શામા કહેશે સળ-
ગથી, રામા કહેશે શી રીત. નાનું મોટું સહુ નગરનું, જેના કારણ જય; બહાર
નીકળશે બાપડી, રીઝયા છે વણું રાય. નારીઓ કહે નરતું થયું, એ નારીએ ખોયું
નીર; સ્ત્રી ચરીત્ર લજવીયું, જલ્યા વિકરમ વીર. ફટરે મુરખ માનની, બોલીતી
શું બોલ; કુળ લજવ્યું તાતનું, ત્રિયા ઉતારયું તોલ. બોલીતી તો પાળતી, તો વડા
સાથે વાણ; નહીતર રહેતી સળંગમાં, કે તજતી નીજ પ્રાણ. મુઠ હોત વિખ ખાઈને
કે કરી હોત આપઘાત; વનીતાનું પાણી વધત, બે તારો જીવ જત. માત તાત મો-
શાળીયાં, સગાં સહોદર સાથ; સળંગ સમીપ સહુ આવીયાં, નરપત સહિત નરનાથ.
ગોખ માંહેથી ગોરડી, બોલે વચન વીવેક; ફળરવાર હારયા અમો, નારીમાં શો નેક.
સામઢ સસરો માહરો, પૃથ્વીપત પ્રતાપ; અજીત જલ્યા એણે અધીપતી, અતી બળ
એ આપ. નવખંડ કેરા નરપતી, છત્રપતી કંઈ કરોડ; અનમી મેવા શીવશ કરયા,
હાંકી જલ્યા હોડ. બરદ રાખ્યું પોતા તણું, નામ વધાર્યું નીર; પાળ્યાં લાડ પ્રજ
તણાં, વધતાળ જલ્યા વીર. દંદ્રિ થકી ઉત્પન્ન હવો, જયણ જેવી જત્ર; વિકરમે
વસુધાપત વશ કરયા, તો હું તે કોણ માત્ર. છુંડી એની દશવરાં, દસ વાર દસ લા-

ખ;વખાણુ ખરીદી કુળ વધુ;શાસ્ત્રજ પુરે શાખ.એ મરદ મુછાળા આગળે, કામની તે કાણુ માત્ર;જેની પુદ્ગી પાનીયે, સઉથી ઓછું પાત્ર. મળી ઘણેરી માનની, જુડી જુલમીને જર;મુરખ ઓછી મતની,ભામનીમાં શો ભાર. આળસ મોંદ્રા અતી ઘણી બમણો અઘીક અહાર; લગ્યા ચતુરાને રોશ રૂદે કરે, નગ્ન થઇ ને નહાય. મમત ન મુકે માનની,લોભ તણે ભંડાર;અકલ ઓછી ઓછી ખરી,નીશ કામ નીરધાર. મહારાજ રાજ રાજેશ્વર ઇશ્વર કેરો અંશ;એ આગળ કાણુ માનની. રાંક વણીકને વંશ.બાકી બીજા બાપડા, જર લોભી છે જન; નારી આગળ નીર્માલ્ય છે, મુરખ સઉના મન.મદનથી કો પ્રથ્વી પરે,સઉને રૂદે સ્તન.હોય રાંડો આગળ સઉ રાંડવા કળી ન શકે કાચ.મુછ નહીં એ પુછેછે પાપ, નહિ એ ધાધ; મરદ નહીં મડદાં સહુ, સિંહ વાનરને વાધ. નરહારે સહુ નારથી. ત્રપ્ત થઇને તરત; અજીત કહાવે છે કામની,વનીતા મોટું વરત. મોટાપણે એ માનની, અજીત નવ જીતાંય; એમાંથી સહુ નીપજે, એમાં સહુ સમાય, સુરાપુરા જે સાહસીક, અનમીનર અહંકાર; વાંકાને વરણાગીયા,ભામની આગળ શોભાર,પંડીત દંડીત મુડીયા ડાહ્યા ચતુર જેદીશ,એને ઉદરસહુ ઉપન્યા,ધર્મ ધોરધરદીશ,સુઆંગણીકને ગોરડી,વીધાવાતનેવાસ;વેદવેદી આભેદીઆ,પ્રેમદા પેટથીઉપવાસ.વાધ સાથેવાતો કરે,હસ્તીશુધાલે હામ;કામનીઆ ગળ કીંકરા,કામનીજીતણુ કામ.સમુદ્ર તરેસંક્ષેપમાં,અગ્ની હોલવે અલ્પ;જીવતીકાઈ એ જીતાય નહીં,શામાને મન સલ્પ;જીરવે ઝેર હજાહજે,નાગનેધાલેનાથ.ઐરતનેમન અમુલ્ય છે,સોડે કાણુ સામા સાય;અધીક અવનીપર અધીપતી, જશવંતાની જોડ, પેશાખ વોટે સહુ પ્રસવીયા; તે સાથે શી હોડ, મોહોકમ માજતા ઘણા, ડાહ્યા દીતા ઉછ્યાંત ઐરતે,પયપાન કરાવ્યા પીંક;મોહોકમપણુ એ મરદનું,ગુણવંત કહેતેધેલ ઢાંકથો ઉઘાડ્યો ઘોઈઓ, શામાને મન શહેલ. મમત કરે તે મુર્ખ છે, ડાહ્યાપણુ કરે તે દીન;જીવાડયા સહુ જીવતીએ,જેમ જીતે જળતી મીન. માયાને વશ મેદની માયા વશ મહાદેવ; માયા વશ વીષ્ણુ વરંચી, રસના કામીદક સેવ, માયા રૂપ છે માનનો, જે વીરવા જન જાણુ; અવળાનું સવળું કરે, રામા રૂપની ખાણુ. કરણુ વીકરમ બળી રાયજી,ફરશુરામ લક્ષમણને રામ; કામની કુખે અવતર્યા, સુરઅસુર શ્રીરામ. હરીચંદ્ર વધદેહી વ્યાસજી, અરજીત દિલ્લીપ નીર જેહ; જીવતીથી નર નીપન્યા.નાર ઘણાની દેહ,રામાએ જણ્યા સહુ રાજવી,કંથે જણ્યા નહીં કાચ;આ ખી વીશ્વ ઉભી કેહ જો કે દીડો હોય. શ્રી ચરીત્ર સહુથી વડુ માનની માથે મુલ; ત્રીશુણરૂપ તરયા થઈ, ફેગટ શાની પુલ; પ્રેમદાએ સહુ પ્રસવીયા, ધાવનને એનું થાન; ઉછેરયા સાએણીએ; તો એ આગળશા માન; પ્રેમદા જીતે પુરૂષથી, પોકારી કહે પુરાણુ,એક હું હારી તેણે શું થયું, મારું નામ અજાણુ. મુને ચરીતર એક ન આવડયું, મને નવ સુજપેર; હુંતો હારી લક્ષવરાં, જો પડી ગુણવંતને ઘેર કાહોડો

મહારાજ હું કરગરું મહીપતનું જોડું મુખ; સસરાની સેવા કરું તે ભાગે માહારી
ભુખ, બંદીખાનું બહુ દુખીયું, જમના જેવી જગ; વાંક ગનો બક્ષશે મુને, હું પ્ર-
ણમું તાહારાં પાગ. જલ કહે જખમારી અમો, મમત કરશે તે મુઠ; વાદ કરશે તે
વીનાશીયાં પરાકરાંમતા પ્રાદ અત્રત વચન અદકાં કહ્યાં, નમણ કરીએ નાહ; સળંગ
ખોદાવી સેજમાં, બુધનીધ કાઢી બહાર, પાંચ વરસનો પુત્ર એક, એક એક વરસનો
હોય; અચરત દીઠું અતીથણું, કળી ન શકે કોય; જાણે ઈંદ્ર થકી અધીક, જાણે ચંદા
સુર; જાણે ગણ નવ ગ્રહતણા, રાયથી સવાયુ નુર; રાજખીજ જશ રાજવી રાજતેજ
રીધ રૂપ; સામુદ્રિક સોહામણો, ભાગ્યની કો ભુપ; ચંદિદ વિદ્યા ચોસક કળા; ખત્રીસ
લક્ષણ બુધ; અંબુજ દલશી આખડી, સઘળી શોભા શુધ. વિક્રમચરીત્ર જેવા વદન
ઈંદ્ર જેવો આકાર, દેવ રૂપ દુનીયા બુવે; પ્રાકમ અપરંપાર, નગરશેઠને નરપતી પં-
ડીતને પ્રધાન; ઉજેણુ નગર આદે અધીક, મહામુખ દેયણ માન. સાસુ સસરો સ્વામી
સહીત, પીયર સાસરું નીરખે કઉતક કારમું; રામા કેરી રીત. નીરખે આળામાં
ચંદ્રમા. જેમ મુગતા શોભે નીર, નારી ખોળે નીરખીયાં બુધવંત બે વીર. મુક્તા
ઝવેર મહીપત તણાં, નવ કોટીનાં નંગ, તેનાં આભુષણ અતીથણાં ઓપાવ્યાંછે અ-
ંગ કેટલાંક જડયાં છે પારણે, કેટલાંક જડયાં કંદોર; કેટલાંક ટોપી આંગણે, મુસ્તક
કસળી કોર. કેટલાંક ઝવેરકટી મેખળા, કેટલાંક શોભે સહસ્ર; કેટલાંક ગણુ ઘેડી દડે,
કેટલાંક વાર વસ્તર કેટલાંક ઘટાને ધુવેરે. શંખ ભમરડા કોલે ઝવેર તણાં છે ઝુમખાં
અધીક તેજ અમુલ્ય રૂડી થાળી રતનની, ભર્યાં શહસ્ર દસવીસ; વનીતાએ વધાવી-
યાં, સસરા કેરે શીશ નાહાલ કરયા નરનારીયો. નહાલ કયાં લક્ષ લોક; વસુધા ઉ-
પર વેરીયાં શાંત પમાડયો શોક. અસાડો મેહ જેમ અતી વરસે ઘણો વરસાદ; શુભ
માણસ સોઘાં કર્યા વીપરીત જેવી વાત કંઈક લાખ કરોડનાં, નરપતની પુણ નેટ
તે પ્રથવી પર પાથરી ભુપત આગળ ભેટ; જેમ આલમાં વિજળી, એમ થયો ઉજેસ
બીજે રવી અતી ઉગીયો, સુર બધે પ્રવેશ પુત્ર જોયા પુરપત તણા જન્યક કરે વખા
ણ સાક્ષી લીને થોડે, લક્ષમી દીધાંલાહાણ અચરત પામ્યો અધીપતી કઉતકશું કેવાય
પ્રતીજ્ઞા કરી છે પાટવી પુત્રને કેમ પુછાય, આવતારિક છે અંશપત ઈંદ્રતણા આ-
કાર કારમી વાત કોને કહે, ભુપતને પરિયો ભાર ચીત્રામણે સરખા રહ્યા સહુબોલી
શકે ન બોલ હઠ હોડ હીમત ગઈ, તરૂણીનું વાંચું તોલ જોવા આવ્યાતા જન, જે
અપરસપાર અપાર દળીદ્ર ભાગ્યાં તેહનાં, નાહાલ કરયા નરનાર. નવ કરોડ રતન
પીઠે નહી, વેરે વારંવાર કોસર તે શા કરે, ભુપ જેવો ભરથાર. મહા લક્ષમી વારો
વશી, મહા લક્ષ્મિ નામે મેહેર મહાલક્ષમી પોતે થઈ, કામનીએ કીધો કેર, શાખાશ
શાખાસ સઉ કહે લક્ષ મળ્યા જે લોક તું નારી તારો પતી, બીજ બોલે તે ફેક. જહ
હળ જોત ઝવેરની, કરચુ કારમુ કામ, નમી પાટ સાસુ તણે, સુત મુકયા તે ઠામ.

મોટા મહીપત આગળે, નહાનો સામુ નાય; હુતો દારી છું તાહરી, હેન પુત્ર હાથ. વાસીદા કાણ વતાગરી, શોભીતો ઘર સુત્ર; તેડયો તમારા તનને, પુત્ર તણા બે પુત્ર. અધીપત ફેલ ઊભેણના, પુર બધીમાં પેર; એહ કુંવર તે કોણ તણા, અચરત ઘેર ઘેર. સજંગ બધી સોધી જુઓ, પગલું ન જડયું પીઠ; મડીમા કેમ કીધો માનની, દઢવત હાહાપણ દીઠ, સાસ કહેરે સુંદરી, કુળ લજવણ કામ; કોના પેટના દીકરા, મુકે છે આ ઠામ. મહીપત તમને મારશે, લોપશે તારી કાજ; કાન નાક ચોટલા કાપશે કુડું કીધું કાજ, કાંઠક શરમાતું કામની, નરપતને મુખ દીઠ; જીવ કાઢશે જીતમથી, શું દેખાડે પીઠ. વણીક શાહની દીકરી, શીદ લખવે શેઠ; બોહોતેર બાળ્યા બાપના, પાહાણ પડતું પેટ. હોડે કોડે પરણાવીયાં, શાહ લજવ્યો શુધ; પુત્ર પ્રસાવ્યા બે પારકા બાળ તાહરી બુધ. મુખ નવ દાખરે માનની, તનમાં પ્રગટયા તાપ; દીકરા આપ દારી તાંહાં, જ્યાં હોય એનો બાપ. વીક્રમ ઘેર કેમ છાજશે, મોડો કેમ મળશે મેળ; પીલાવશે પરીયા તાહરા, તરત કહાડશે તેલ. લુટી લેશે તારા તાનને, ક્ષણ ન લાગે વાર; શાહને તે તસ્કર કરયા, ઉડી કુળ અંગાર; એ પુત્ર તુજ પુત્રના, તું વડવાઈ વેદ; ખોડ નહીં ખાંગણ નહીં, બ્રાંત ન રાખીશ ભેદ. વણીક પડયો નથી વાડમાં, સજંગ સા મુ જોય; પછી લે એવું પારખું, હરી કરશે તે હોય.

ચોપાઈ-સામુ શાં મહેણું દેશો તમે, એવાં કામ કરૂં નહીં અમે; પુરંદર સરખો મારો પતી; તેની નાર હું સાચી સતી. જેવાં સસરા સામુ સહુ, તેને ઘેર તેવાં હશે વહુ; જેવાં લક્ષણ તમારાં હશે, તેથી સવાયાં વહુનાં થશે. નીરમળ કુળ માતા તમ તણું, ગંગાજળથી ગુણ નીધ ધણું; પ્રથમ પુછો પોતાના તનને, ખરૂં કરો પોતાના મનને. રાણી રાયને ત્રીજે તન, ચોથી વહુ મનાવા મન; એ ચારે મળીયાં એકાંત, ભાગવા સડિના મનની ભરાંત. લક્ષ કરોડ જીવે છે લોક, ફળેત થાશે હવડાં કોક; માતા પીતાએ પુછ્યું પુત્ર, સાચું બોલો સતવાદી સુત્ર. માળીયામાં દ્રષ્ટી કીધી હોય, તોતો મેહેણુ દેશોમાં કોય; પુત્રે તો પ્રતીજ્ઞા કીધ, શાળીંગરામ ઉપાડી લીધ. ઉપાડયા ચંદીના પાઠ, જે દીટી હોય સજંગની વાટ; સુર્ય ચંદ્રની શાખજ દઉ, તાતા તેલથી વીટી લઉ. અગ્ની માહે ઘાલું હાથ, સ્પર્શ કર્યો હોય સ્ત્રીની સાથ; વહુ સામુ જોયું વીકરમ વીર, રાખે નામ પોતાનું નીર. સાચું હોય તો વરશું વઢો, નહીંતો સહુ દેખતાં શુળી ચઢો; બહેવાર વાતે રાખે લાજ તેના સરવે વણશે કાજ.

દોહરા-ધુંધટ તાણી કહે ગોરડી, સાંભળ મારા સ્વામ; સાબળીયણ જે સાકરી, તેતો મારૂં નામ; દુધ પાચુ દલડા થકી, મહીપત રીઝયા મૌન. પૌસ સુંદર પંચમી, તે દિન પ્રગટ્યો તન પાંચ વરસ ઉપર પંદર દીવસ, બત્રીસ લક્ષણ બાળ; સાચું હોય તો હા કહે, શીદ ચડાવો આળ. આ હથીયાર આ લુગડાં, તારો કમર કઠાર;

મુખ આગળ છે મુકીયાં કણુ ન લાગી વાર. નીચું જોઈ નરૂપત રહયો; હા કહી તાત હજુર પ્રગટયો પુત્ર એ તમ તણે, નારે વધાર્યું તુર ખીજ વાત જણું નહી, નહાનો ખાળક આળ; લક્ષણ સહું તે તો નથી, એનો આળ પંખાળ રામા કહે રાજ સણે વપુ એ વિચારો વિધ;જીન જાણીતી જોગણિ, સાચી શકત હું નીચ સદાવત સોભાવીયાં, મુવા જવતા ક્રીધ;જણે મુજને જોગણી, લક્ષમી ખુંચી લીધ. ચિંતા-મણિનો ચોતરો, ઉપર બેઠાં બેય, માણીતિ શ્રી મોહોલે ગયા, તન પ્રગટયો છે તેહ. ગુરુ કૃષ્ણથી ગુણધણી, ધન લગન હીત હસ્ત. શોળમે દિવસે સલક્ષણા, વીશંખર આવી વસ્ત, પુજી લાગ્યા પીતાતણી. ઝવેર વેરયાં જોય; સાચું બોલ સલક્ષણા, નીશા માત પીતાની હોય પ્રીછો પંડ પોતા તણે કોણ સાચું કોણ જીક; સાક્ષી દો માખાપને, રીજે કે પછે રૂઠ, ભુપને ભુમી ખોતરી, સમજ્યાં માતને તાત. ઉછંગે અ-રલક તેડીયા, પનીતાની સાચી વાત. કરો લોક દેખને કહ્યું પ્રેમદા પુત્ર પવીત્ર. વીકમથી વંચું સાચુ શ્રી ચરીત્ર. અમુલખ રત્ન એ ઝોળખ્યાં, પ્રિતે હતાં જે પાસ. ધન ધન તું કુળ વધું, સસરા કહે શાખાશ. ચૈદ નિદા ચોસડ કળા. ચાર દેવના ચેન, અઠાર પુરાણથી અધીક શ્રી ચરીત્ર એન. ધન માત ધન નાત તુજ. નરપતને ઉપન્યો નેહ સાદરના કરા પડયા, દુધ ઉઠ્યા મેહ રાય રીઝ્યા રૂઠીયા વિષે, ધન નીરમળ કુળ નાર, તન મન સોંપ્યું સરવ ખહુ વાર જઈ બલીદાર. પુછી વાત નરૂપત કરે, પછી ચુ-કવે ન્યાય, પછી રાય પાણી પીએ, ચીત ચાતુરી ચાહ.

ચોપાઈ-કહે તેમ રાજ સાંભળ કુળ વહુ, તારે ધર્શ વરતેછે સહુ તુ કહે તે કરે સહુ કાળ. તું કહે ચલાવું રાજ તું કહે મુજને જે ઊંપદશ, કુંડી ફેરવુ બાધે દેશ માનવી કહે સાંભળો મહારાજ. કહેતા વાત આણે કંઈ લાજ. તમે દેવરૂપ જે વની જત્ર, તમ આગળ માનવિ કોણ માત્ર; જોતીષ શાસ્ત્રમાં શક લખાય ભારે ગુણ ભરતી એમ થાય. અહુરતી તમે અવની કરી, નિરધનને ઘેર લક્ષમી ભરી; આ લોકે તો ઉણમ નથી, પરલોકે મુખ સાધો સરવથી; સાંચીએ તે નવ આવે કામ. ડાટયા રહેશે દાસના ઠામ; જે કોમે ખરચે તેને હાથ, સ્વર્ગ સમીપે આવે સાથ. પુત્ર મીત્ર હિતકારી હોય, સગા સજ્જન નવ આવે કોય; ધન ડાટી જે વાળી ધુળ, પડે મુખે પોતાનો મુળ. આપ્યું છે તેતો પામીયા, વેદના સચળાં તે વામીયા; પામર નર તે ન-રકે પડયા, દુખ દારીદ્ર દાવાનળ નડયા; આપ્યું તેટલું તેલો રજ્યો, દાટી ગરથ તે બધા બળ્યો; આપનાર સદાવરતી શુખ, સાંચનાર માગે છે લીખ; આપનાર હાથી ઘોડે ચડે, ડાટનાર અડવાણા રડવડે; આપનારને મંદીર માળીયા, ડાટનારને ઝુપડાં જાળીયાં, આપન;ર અંગ આલુષણ ધરે, ડાટનાર તડકો વેડી મરે; પાણી માંહે પતા-શુ જેમ, કાયા કાચનો કુપો તેમ. જળ પરપોટા શોભા સાર, વેરાતાં નવ લાગે વાર અચાનક એક પક્ષકજ માંહ, તરત તન પડે છે ત્યાંહ. રાખ્યું કોતુ નવ રહે એક ઘડી

આયુષ ખુટે કાયા પડી; એક નહીં તેનો ઉપાય, દેવ દાનવકે રંક રાય. જે બધું તે સરવેજય, અદ્ય અચાનક વાયુ વાય; માણસ તે દમનું બાંધીયું, આવરદાસુધીમાં સાંધીયું. તે સરવ સમજે છે તમે, શીક્ષા દેઈ શકું કેમ અમો; માટી ઢગલોધીરને માંસ, પંચમા ભુત તણી શી આશ. કુડકપટ એ ખોટા કામ, અતેએક સગો શ્રી રામ સ્વારથ સજનનું સરવ, ગુણ હીણા આણે તે ગરવ માટે રાય અમરદેહ કર્યો, હું પણ હોડેથી હર્યો, ઉંચ નીચ કોઈ ઇશ્વરને નથી કોવરાએ કહે છે કથી.

છપ્પો—માટી લાવ્યો કુંભાર, ચતુરાઈ કરીને ચોળી; ચાક ચડાવી તરત, ઘડયા ગોળા કે ગોળી; વળતાં પાડયાં નામ કુંડુ કુલડું કોડી; ભાત ભાતનાં ભાંડ. જુગત નાની કે મોટી, તેમ પશુ પક્ષીને માનવી; ઉંચ નીચ જુગતે જુઓ. શામળ કહે કરમે કરી; પાપીકા પુન્યવંત હુઓ. ચોપાઈ—હું તજશો તું દેખશો જીવ ફાટીનેશીવ પેખશો; ઇશ્વર જીવમાં અંતર એટલો, હુકાર ભાર ટાળે, સડિ તેટલો, અજ્ઞાન થકી તો રડે અનેક, હું પણ ટાળે તો ધારે એક; બ્રહ્માંડ ચીર તાં તો ભાસે નહીં, આપો આપ દિશે છે અહીં, પયમાંહે જેમ રહે છે વ્રત, શોધેથી જડે છે તરત; શેરડીમાં સા-કરને ગોળ; પીલેથી નીકળે છે તોલ. કાષ્ટ માંહે અગ્નિ છે જેમ; ઇશ્વર તનમાં તપે છે તેમ; રવી એક છે પૃથાવ સહુ, ભાગી આરશી કડકા સો, તેટલા માંહે દીશે છે મોહો; કંચન એક આલુપણ કોડ, વ્રતીકા એક વાસણ જુગલેડ, એમ વશી રહ્યો રીઘ રામ કરોડવસા તેનું છે કામ; તે છે રીઝવવાની છે મત, પ્રથમતો એક સાચું સત્ય બીજું ભજન ત્રીજું છે દાન; ચોથું ભાસે છે બ્રહ્મજ્ઞાન. તેહ સમીપે શ્રી કીરતાર, દેહ થકી વાહાલો દાતાર. વાહાલો ભગતને વહાલો શુર, વહાલો જે પરમારથ પુર, વેગજો કરપી વેગજો સુખ, વેગજો અહંકારી વેગજો ખુબ તે મહારાજ તારે દલ વસ્યું, એહ થકી બીજું નહિ કશું, ભગવાન ભક્તિ તણે કારણે, અથો બળીરાયને બારણે. સાથી વહાલું દાતાને સાથ, હરી સરખા બોડે છે હાથ; ભક્ત સુદામો હેતે હુઓ, આખું ન હોતું ના ભુખે મુઓ તરલ આપ્યા પામ્યો રિદ્ધ દાતા ગુણ તો મોટો શીઘ; દ્રઉપદી વહાલી શામ શરીર તાંતણે તાંતણે પુરયાં ચીર. આપ્યા વીના નવ પામે કોય. વેદ પુરાણમાં નીચે જેય લીલડીએ બોર કર્યા તે ભેડ, ત્યાર પછી ચોગ્યાડી ઠેક; જુઠાં મીઠી કરે મોહની, એમાં શીરપાશ કાઢ કોયની. વેદ પુરાણલખાણા જેય, આપ્યા વીના નવ પામ્યા કોય. કુળ વધુએ કહ્યાં વચન, રીઝ્યો ઘણું રૂદીએ રાજન; વીકરમને નેહ વાધ્યો પુન્ય, નેકન રાખી તેણે નુન્ય. ત્રણ લાખ બ્રહ્મ યોગો કરી, આપાં વિપ્રને ધન ધાને ભરિ ત્રણ લાખ અશ્વ ત્રણ લાખ ગાય તેહ સહસ્ર ગજ દાન અપાય. દેશે દેશને ગામે ગામ. ચાર ખુંટ ચોખુણે નામ; સદામત શાખા ભાવે ભણ્યા, એકવિશ લક્ષ ગુણીજને ગણ્યા વાસ સહસ્ત્ર કીધી છે વાવ્ય, ત્રણ સહસ્ત્ર તરતીબ તળાવ; સાંભળે એનું પુન્ય પ્રમાણ, બુદ્ધિહિણને વાગે બાણ.

કરપી તો કળ ખાધને પડે. શુ મને તો શીતજ્વરજ અડે; અદાતાને આવે તાવ, ભક્ષા ભગતને ઉપજે ભાવ. કરપીને મન કહાવે કુડ, મુખ મરડીને ઉઠે મુઠ; રૂડા દાતારનુ મન રીઝશે, ખોટા સાંભળીને ખીજશે દાતાનુ મન રીઝે ઘણુ; તપ્ત પામે મન સીધુ તણુ, ગુણ હીણાનાં ગળશે ગાત્ર. સત વીખને સોહામણુ' કવી રૂડાને કોડામણુ; એટલે પુન્યે તમ ન થયે, કલ્પવ્રક્ષ કવિતાએ કહયો, ભરાવ્યો ગર્થ ઘણો ગાડીએ, કરતો અધીક દેશે આડીએ; કાગળ ખત ખોળાદયાં નીર, એવો નર એ વિક્રમ વિર. લેહે-ણાં દેવાં આવ્યા ઘેરથી, પ્રગટ પુન્ય પ્રીતે પેરથી; શક લખાણાં જોતીશ માંહ, વળતી ઉણપ શીરહી ત્યાંહ. પરનાર સહોદર વાંઝ્યાં વર્ગ. જેહ સમીપે શોભે સ્વર્ગ; એહ વેળા ત્રણ જુગના રાય, એના આગળ હળવા સહુ થાય, હરિશ્ચંદ્ર સરખો હારીયો, એવો ધર્મ તો નવ ધારીયો; આ કુટો કળજુગમાં કીધાં કામ, બીજની નવ ચાલે હામ; સતવાદી સાચું જાણશે, અન્યાધ્યા અંતર આણશે. દોહરા-ભુપત એ ભર-તખંડનો ઉજેણીપત આધીશ; પ્રસન્ન જેને પરમેશ્વરી, આઘ ઉમયાપત ઇશ; ચરીત્ર અવનવું એહનું, સાંભળતાં સુખ થાય; ભક્તી મુકતી સુખ ભોગવે, પાંચેપાતિક જય ભોજ કહે ભામની ભલી. પુતળી પુન્ય પવીત્ર; તે મુજને શીક્ષા કહી, વાડ વિક્રમ ચરીતર. પુતળી કહે સુણ પુરપતિ, લખ્યા જેહના લેખ; કાવ્ય કીધા કંઈ કોટીધા નહિ મીનને મેખ શીહજગામ શોહામણુ, માતર પ્રગણા માંહ; વડો દેવ વિરેશ્વરો, તેહ બીરાજે ત્યાંહ. પ્રગટ તેહનું પારખું, મહી મોટમમદ મેર. ચડે લાડુ ચોખા તણો, સવા બે મણને શેર. તે પાસે કણખી વસે, વાસવ કેરો વંશ; કાઉછ કુળ દીપક ભલો, અખીલ ઇશ્વરનો અંશ. રાખીદાસ રાજસ વડો, મનજી સુત મેહેરાણુ; લેખ લખાવ્યા તેમણે, પરમારથ પુરાણ. રૂડી તરતીખ રખીયલ તણી રાજ રાજેશ્વરરૂપ; તેણે કવિશ્વર તેડીયો, અક્ષતવંત અનુપ. શ્રીગોડ માળવી વિપ્ર શુભ, ગુજરાતમાં ગુણનીધ; વાસી વેગણપુર તણો વખાણ વડેરા કીધ. સામજભટ ત્યાં તેડીએ, વખાણ શુણીને વાત; પીતા પુરૂષોત્તમ તણો ખટ દરશનમાં ખ્યાત. પ્રાથવ કરી પસાય તે ખાન પાન ધન ધાન; કરજેડીને તે કહયું દઈને ઝાઝાં માન. શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર શુભ, ગુણનીદ્ધ ગુર્જર કામ; પુરાણ કર્યાં પરમારથી, નવખંડ જેનું નામ. શોહાસન ખતરીસનો કરયો ગ્રંથ ગુણ તેહ. પુન્યવંત પુરૂષને પ્રીય ઘણો, નીરમળ જનને નેહ. ભાટ ચારણ બ્રાહ્મણો, ખોડ માં દેશો કાય: સદ્બુદ્ધી દિધી સારદા, હરી ઇચ્છાથી હોય, વ્રદ્ધ ખોટ ઓછું અધીક, સાચા જુડ કે જાણ, તે જાણે અંબેશ્વરી જાણે પુરૂષ પુરાણ. સંસ્કૃતમાંવી શોધીયું, પ્રાક્રમ પુરાણે નીધ; કવીતાનો કોણ આ-શરો, બુધસાગર એ દીધ ગાય શીખે ને સાંભળે, પામે પદારથ પાંચ; ઇશ્વર આશા પુરશે, ઉની નાવે આંચ. બ્યાધી શોક બ્યાપે નહી, વાહાલાનો ન હોય વીજોગ; અષ્ટ સીદ્ધ નવ નીદ્ધ રિદ્ધ, ભાવતા પામે ભોગ. કવી શામળ કોડે કહયું. એ 'રૂડ' આ-

ખ્યાન અંબા આશા પુરશે સુણશે વાર કાન. શીખ્યઅં નાનાભટતણે, પુરશેતમનેા તાત; શેવકશ્રી અંબાતણે, રાણી વેદ વિખ્યાત ગરીબ તણે હું ગરીબ છું. રાંક તણેછું રાંક; ગુણુ અવગુણુ હોય અંથમાં, ક્ષમા કરો સહિ વાંક. ભોજ પ્રતે કહેપુત મી આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણુ હવી, કહે કવી શામળદાસ. શ્રોતાવકતા સમજ તા કહે કવીના કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો, જોજો શ્રી રણુછાડ.

વારતા ૩૦ મી ભરથરીની.

સરસ્વતી નામની ત્રીસમી પુતળી બોલેછે તે વારતા રાજ ભોજ સાંભળે છે.

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાએ નમઃ ચોપાઈ—શ્રીગણપતિ ગુણુનીધ ગંભીર, ધરમ ધોરધર ધારક ધીર; સ્ત્રી પારવતી કેરો પુત્ર ત્રીતામણી કેરા ધર સુતર. ઇશ્વરથી ઉતપત ઇસ્વર આપ. વાણી વેદ પુરાણે છાપ; ગજવદન ગુણુનાયકનામ, કરે મનવાંછીત મોટાં કામ. હુખલાંજન હું દાગો દેવ, સુરસનકાદિક કરે સહુસેવ; પરસ પર પેહેલો પુખ્ત, રીઠ્ઠ સીધ સકળનો રાય, સેવે સેવંતરી સીંદુર, ભોગસકળ ભાવીક ભરપુર; ઉત્તમ મોદીક અમ્રત આહાર, દેવાંધી દેવ ગણુયત દાતાર. મુષકવાહન પ્રદ મલવતો દેવ સકળ માંહિ દીપતો; કરો કીરપા કરૂણા નીધ તમો, કરૂં આસકવી કહે અમો, શ્રી વીઢા સાચી સરસ્વતી, મયા કરો આપો મહામતી; હંસવાહની જાણે સુખણુ, વેણા પુસ્તક પરકયાં પ્રાણુ. આદકુમારી પુત્ર્ય પ્રણામ; માયારૂપ મોટી મેહેરાણુ; છત્ર ચામર ગુણુ છયે છાજતી. સેવક ગુણુ શીર વીધ ગાજતી, હેતે કીરપા જેપર હવી, તે કહેવાણા મોટા કવી; મુરખને પંડીત કીધા ઘણા, ગાયાગુણુ જેણે ત મ તણા. છપ્પો—મુરખને નહી માન, મુરખ ઝાઝા માંહ ઝુરે; મુરખને નવ દે ધાન, મુરખમાં અકલ અધુરે; મુરખ હલકો થાય, બહુ ગુણુવંતા બોલે; મુરખ ન લેખા માંહ, જ્યાં દેઈ પંડીત તોલે. હંસ મધે બગ બાપડા, કારણુ તે જાણે કશું; શામળ કહે સહિ વિદ્યા લણે, વીધા નહી તે નર પશુ.

ચોપાઈ—વીઢા દાતા મોટપ મની, સાચી દેવી શોભે સરસ્વતી; શામળ ભટને સેવક જાણુ અમ્રત વદને આપો વાણુ. જોગ વાત બોલાઓ જથા, કહુ વિક્રમજ કેરી કથા; પરમારથને પરમ પવીત્ર, રયે સકળ ગુણુ રામ ચરીત્ર, કરો અંથ શાસ્ત્રને શુળ, માંડી વાત કહુ એ મુળ. ગુર્જર દેશ ગુણુ નીરમળ નામ, શીંહજ શીરોમણુ રૂઢુ ગામ, રૂખી કાઉલ કેરો વંશ, રખીદાસ અવતરીયો અંશ; મનજીસુત મોટો મ હેરાણુ, ગ્રીછયાં તેણે સરવ પુરાણુ. તેણે સંતોખ્યા શામળકવી કરો અંથવાતે શુભ નવી; સંસ્કૃતમાંથી શોધ જથા, કહી પરમ મનોરથ કથા તે સાંભળતાં પાતીકજથ શ્રોતા વકતા પાવન થાય; ધારાનગર કેરો એક ધીરા, દાતાભોજ પ્રગટયો અધીનીસ દાતા સુરનર ભારે. ભક્ત, જશને જેયે જીત્યો જગત; કંઈક રંકને રાજ કરયો, ભિક્ષુ ના ભંડારજ ભરયા, કીંકર કીધા દોડપતી રજેગુણુ નહી તેમાં રતી પંડીતનો પર-

ખજ નર થણો. કલ્પવ્રક્ષ તે કવિયે તણો, કાકો મુજ મોટો મહીપત. ઉછેરયો ભોજ તેને ઘેર અત્યઃ મુજને પુત્ર પ્રાદા છે. પાંચ, મુરખના શીરદાશી સાચ. તેણે જમ જમાડયો તાત, કહી વિખતમાંડીને વાત; જીવે ભોજ તારા ભત્રીજ, અમારે મન તો વિખનું બીજ, એ ચતુર નર ચતુર સુભણુ એ આમળ અમે અધીક અમળુ; એ આમળ નહી થાયે રાજ, વિવેક વિદ્યા વપુથી વાજ. ધીરજ તમારામાં ધારજે, અમ ને કે એને મારજે; મુજે માન્યું સાચું બીજ, મારવા મોકલીઓ ભત્રીજ, કહ્યું ચંડાળે તેને વરત મહિપત સુત આવ્યું તુજ મરત; ચેત્યો ભોજ તે વેળા તત્ત્વજ્ઞો લેખ એક પ્રોટો પત્ર મુખ્યો પેલા સેવક સાથ, લીધો મુજે હેતુથી હાથ. વિવેક કરી વીધે વાંચીઓ, સાચો જ્ઞાન દલમાં સાંચીઓ. છપ્પો-ગથો તે રાવણુ રાય, ગયા માન ધાતા મહીપતામયા રામ ફરશુરામ, મયા દીલ પયજ અધીપત; મયા કરણુવિ કરણુ મયા બળીરાબખળિયા, મયા ઈંદ્ર હરીશ્ચંદ્ર; મયા પાંડવ જે વડીયા, મયા નર ગોખ મયા કૌરવ ભુમ જોડા; મયા નર એમ અનેક, હારિયા પોતે હોડ. પરીવ્રત ભરત સ્વયંભુવનું, તે સાથે પૃથ્વી નવ મધ; તુજ કેડે પૃથ્વી આવશે નીશા મુજની થીર થઈ.

ચોપાઈ—વાંચ્યો કામળ મુજે ચેત, હહડા માંહે આણ્યું હેતાતનથી મેલ કરયો છે તાજ, સોંપ્યું ભોજને રિધ રાજ, ભોજે રાજ કર્યું ભરતખંડ, દોખા જનને દી-ધા દંડ. પાળ્યાં લાડ સહોદર તણાં તેહભોજ દાત ને દાન, દીધાં મામળને બહુ માન નહું કવીત કહે આખાભાખ, સહજ વાતમાં દે સવા લખ. ભંડાર થઈ એ પાંડા ફરે, તો હુકમ લાખ અઢીનો કરે, એવાં કરયાં નીત્ય પુન્યનાં કામ; ખમણ ભોજ પડાવ્યું નામ, રાજ રાજધારીનું કરે, આણુ બધાનમરમાં ફરે; ખેડુ એકખેતી ખેડેનો, વન તણાં તરવર વેઠેનો. ખેતર વાવ્યુ પકવ્યું ધાન, કરે જનાવર તેને બાણ ટીંબાપર માળો ધાલીઓ. કાકે હુડા ચોદશ આલીઓ. માળા ઉપર ચડે જેટલે, ત્રણ ભુવન દેખે તેટલે; ચાર વેદ ચઉદ વિદ્યા ભણે, કળા બહોતેર ગુણુગાને મણે. આપે પુખ લોકોને અહાર. દેવાંશી કહાવે દાતાર; હેઠા ઉતરે મુરખઝટ; વિદ્યા વિવેક ન બાણે વટ એક દીવસ રાય ભોજજ અડયો તેને ખેતર આવી અડયો; ફરિ વાત બે જણુ એકાંત, ભુપત ભોજ તો પડીઓ ભ્રાંત વેદ ચાર તો વદને વદે, રાજસ ગુણુ દાખે તે રહે; રાજને મન અચરત અડયો; મહીપતનો માળા પર અડયો પર અડયો અગમ નીમમ તે ચીતે અડે, તરણુ ભુવન તો દ્રષ્ટે પડે; રાજ અમરત પામ્યો જણુ દીવ્ય સ્થાનક તે દેવી તણું. ધન અનમળ તેને દીધ. ભુતી વેચાતી લીધ; તે ઉપર મથો એક માસ, થયું એક હશારત હાથ. સસલી વિદ્યાણિ તે ધણુ, તે તે અમ્યાં બાળ-વંતા તરણુ રાજ ભોજ અડયો શીઠાર આવ્યો તે ટીંબાને ઠાર તે ટીંબો લીધો છે ગેર મુકયા શારદુલ મોટા શેર, મુકયા ચીતોદૃશિ ધોધ, રણુજનાવર ઉવરશય;

ઝાલી માલી જનાવર લીધ, ભુંડ શીકારજ રાય કીધ; સસક બચાય દીધી ડોટ,
 અઘતન્ય ઉપર કીધી ચોટ નાકા વાધ બજુકારા બણ્યા, શારદુલને તે સસલેહણ્યા
 થયું રાયને ભુમતે બજુ, પ્રથવી મારે પ્રાકમ પ્રમાણ ફરિરાયે હંકારયોમજ, મુંઢયો
 શશક થકને સજ, શશક દીઠોસામક સાથીએ, હંક મેલી હીંડયો હાથીએ દીઠું નમ
 ર બધિના લોક. એતો અચરત દીઠું રોક; પુછ્યાં પંડીતપુછ્યાપરધાન, અધિપતીએ
 વરત્યું. અનુમાન એ પૃથિવ કેરો પ્રતાપ, અમમ નીમમ કેમ સુએ આપ. ખોદિ ભુમી
 તેહાથકશવિશ, પ્રસન્નથાયઉંમીયાપતકશ. નીકળ્યું સીંહાશનશુભરૂપદીઠેહરખ પામ્યો
 બડભુપ; ચંદ્રકાન્ત મણિત્યાંજડયાંસુરજકાન્તીઅલોકીક અડયાં. શુભલક્ષણસોનાસુ
 તળિખતરીલક્ષણબત્રિશપુતળિ; પદમનિજેવાંતેનાચેત; ઈંદ્રઅપ્પરાઆકારેએમસજ્યા
 પોતે રાજગાર. ભામનિ રૂપ તણો ભંડાર; કેને કર વેણાને તાલ, કોના કરમાં જત્ર
 રસાળ. કોને કર ઢોલક મરદંબ, કોને કર ચામરને ચંમ; જત્ર તંત્ર તંબુરો તાંત,
 ભામનિ કર વાળં બહુ ભાંતરતન અમુલખ હીરે જડયું મસ્તક મણિએ મહોકમ
 મડયું, છત્ર ચમર ધ્વજ ઢળકંત, લખ કરોડ મોતી લળકંત; પારિજાતિકપ્રેમલલેહેક
 બરાસ કસ્તુરી કેરો બેહેક, દેવતાઈ વાળં વાજંત, ઘેળી શબ્દ ભુમળ માજંત. આઠે
 પહોર થાયે આરતી, ભારે ગુણ ભારો ભારતી. પ્રગટયું કોઈક જન્મનું પુન્ય. નરહી
 તેમાં એકે નુન્ય. હરખ હેતને ઉલટભેર, લાવ્યો ભોજ સિંહાશન ધેર; રાજ સોહી
 રાજ્યએ રચ્યો, મહા મનોહર મંડપ મચ્યો. માંડયું આશન જતયે કરિ બેઠો ભોજ
 સભાએ ભરી; નવખંડના મળ્યા નરૂપતી, બ્રહ્મ ભોજન કર્યા નરૂપતી. દીધાં મન
 મમતા બહુ દાન. માગણને અતિશે માન અડસઠ તીરથનાં આણ્યાં નીર, નહાયો
 નરૂપત શુદ્ધ શરીર મંગોદક આશનશુદ્ધ કર્યું, ઉપર અક્ષત ચંદન ધર્યું; અશ્વ
 મજરથ આપ્યા ઘણા, પાળ્યા લાડ ત્યાં માગણ તણા. તેડીયા વીપ્ર રૂડા વેદિયા, ભાર
 પુરાણ ભેટીક ભેદિયા, પુષ્પારકનું મહુરત લીધ, મામ ભોજન કરાવ્યું સીદ. પાંચ
 પ્રદક્ષણા પુઠં કરે, આશન ઉપર પમજ ધરે; જય જય શબ્દ કરે જેટલે, સરસ્વતી
 બોલ્યા તેટલે. હાંહાં રાય માં ધરએ ચરણ, રહો વેમળા બેસો ધરણ; વીકમ સરખા
 જે નર થાય, તે સીંહાશન ધરશે પાય. બીજ બેસે તેના ભોમ, થયા વ્યાધીક વ્યાપે
 રોમ; એવો: બોલ કામનીએ કહયો, પગ ખેંચી તે ઉભો રહયો, તે કેવાં પ્રાક્રમ કરયાં,
 કેમ સંકટ લોહના હરયા; કેમ પરદુખભંજન પડ્યું નામ, કેમ પરમારથ કીધાં કામ.
 કોઈ કષ્ટ ઉપાસન દેવ કોણ સહગુરૂની કીધી શેવ; કેમ એ સીંહાશન પામીએ કેમ
 વેદના સઘળી વામીયો કેમ વીશ્વાશુ કીધો વાદ, કેમ ઉતાર્યાં નરનાહ; આદ ઉત્પત
 માંડીને કહો, લક્ષણ તમારાજે લહો, તેવો થાઉંતોપમજ ધરું, નહીતોએનીપુલ કરું.
 દોહરો-ભોજ પ્રતે કહે ભામની, સાંભળરૂડારાય; થયો નથી થાશે નહી, એવો
 અવનિ માંચ. મહી મુંડળ માળવ વીસે, આ ઉજેણી મામ; વીકમ રાય વસુધા-

પતિ, નવ ખંડમાં નામ. મહારાજ રાજ રાજેશ્વરી, પરદુખભંજનહાર. સમુદ્ર લેહેર
 લાયક સકળ દેવરૂપ દાતાર. પરમારથને પ્રાકરમી, સુરપુર ધડધીર અરિ મંજુષુ રં-
 જણ સજણ, વીરજીત માહવીર પુતર પટાધર ઇંદ્રનો, અતળીખળ જે આપ; વાંક
 વસ્ત્રો કાંઈ વધુ વિખે, સુરપતી દીધા શ્રાપ; પુતર પડ્યો પ્રધિવ વીશે, અરધવસેન
 મંભિર; દહાડે તે અરધવે થતો રાતે થતો મહાવીર, તરંગક ઘડ તેણે રચ્યો, એક
 રાત અરૂપ પરદુષો પુતરી રાયથી, રાજ કન્યા રીધરૂપ; અરભ રહ્યો ગુણ નીધને,
 જીવતીની વાધી ભત; ત્વચા બાળી અરધવ તણી, માન નહીરી માત. અરધવ કહે
 મુણુ ગોરડી, નાશ અહીંયાંથી નાર; ડાંતર થશે આ દેશમાં, સુર્ય ઉગે સવાર. સાથે
 એક સાહેલડી, નરપટની માની નેટ; ગરબ તેને અરધવ તણે, સક્રમ પ્રોટે પેટ વી-
 ક્રમ વડી રાણી તણે, કર્યો કોટી પરકામ; બામની બીજી ભરથરી, નવખંડ તેનું
 નામ. ભોમ ભરપુરે ભોમવ્યો, જીમ જણિતો જોમ; જીવ મુકતી થઈ મયો, રજ મા-
 તર નહી રોમ. સમાણિ રાણિ તણી સખી એક સાહેલ; તેનો પુતર એક પ્રાકરમી,
 મહીમા મહીપતી મેહેલ. તે વણુઝરે વાપર્યો, ઠરી રહી તે કામ; અતળીખળ અરભક
 બહુ, ગયા ઉંજેણી મામ. કરતો રાજ ઊંજેણુ, કંતવરમા સજીવ; ક્રુપત એ ભર-
 તખંડનો, જાણુદાપ જશજન, મહાલક્ષ્મી વાસો વસે, અલખત અપરંપાર; શુરપુર
 સલક્ષણો, દેહ કાવ્યો દાતાર; કાથી ઘોડા માલ ધન, લક્ષ્મી ઘર સુતર ત્રદ થયે વધુ
 વીખે પેટ નહી એક પુતર, એકવાર અંતર વીખે, બુધી વીમારી આપ; બીક અવ-
 તાર જે વાંઝીયા, પુરવ જન્મના પાપ. હવે પુન્ય ક્રીયા કરું, દેઉં કેવા એકદાન; શો
 બાવુ મુકરીત ક્રીયા પામુ, મહીમા માન. એક કામ નઉં કલે, આરાધ્યા જઈ ઇશ;
 પ્રભ પ્રદક્ષણાકરી સમર્પવા માંડ્યું શીશ. પુરવ જન્મના પુન્યથી, પ્રસન્ન થયાનરતા
 થાંદાંદાં કહી હજુરીએ, હેતે ઝાલ્યો હાથ; આત્મહત્યા નવ કરો, પુરણ હું પ્રસન્ન;
 દયા કરી દેવાધીયે, દીધાં દીવ્ય દરશન. કહી વાત એ કારમી, અધીપત મુણુ એકાંત
 મનમાં રાખજે મહિપતી, બાગીશમાં કંઈ બ્રાંત. સભા રચે છે સોહામણી, તનથી
 શોક કર તાજ, કળસ ઢોળે હાથણી, તેને મુંપજે રાજ, તાડ નામ જીમમાં થ-
 શે, શોભાવશે ધરસુતર, ઇકાતર સત જોધર, પાળક કરજે પુતર બતરિ સલક્ષણ આ
 મળો, અઉક વીધા ગુણ જણ; મળશે રૂડો મહીપતી, પંડીત પંચ પ્રમાણ. હરખ્યો
 રાખ હેતથી, પુરણ સમજ્યો પેર; કથાંતર કોતે નવ કહું, મણુવંત આગ્યો ઘેર.
 પ્રાતઃકાળ સભા મહુ, પંડીત ને પ્રધાન; મળી અલેખે મેદની, મહીપત દીવા મા-
 ન. નણુમારી શુભ હાથણી, શુર્યો કળસ એક શીશ; જે ઉપર ધરી ઢોળશે, તે
 ધરણીને ધીશ. સુરજ અંદ્રા બે સાખીયા, વચમાં રાખ્યુ સત્ય; કળસ તણી કીર-
 પા હશે, તે પ્રખીનો પત, ભરાંત બે વીકરમ ભરથરી, લાયક છે લઘુ વેશ; તે જેવા
 કારણ રહ્યા પથી તે પરદેશ હલકાર કરે છે હાથણી હુંડી, વાગે કિશ; બા-

અન્યનીય છે ભરથરી, કળસ સમખો શીરા, દુદ્ધની વાગ્યા દેવના, ઝડમડાયાં નીશાન
 પુષ્પ પ્રષ્પ પ્રષ્પી મચી રહિ, બાવે વરત્યા લાણ, આણ આલી ઉજેણમાં;
 અક્કલ થણે અનુત; પાટ બેસાર્યો પુર વીખે; થયો ભરથરી ભુપ રામ રાજ સરી
 ખડું, પ્રભ ઊપર પ્રિત; વશ ક્રીધી વસુધા સકળ ન્યાય શાસ્ત્રની રીત. દોસત
 દસ કોટીધા, નરપતી માહિ નેક; અનમી નર નમાવીયા, થયો છતપની એક સ-
 જન સહુ સંતોખીયા. ધર્મ ધોરંધર ધીર; દુઃખભંજન દાતા વડો, વિક્રમસેન વડ
 વીર. કોકોને દુભે નહિ, વરશ વરતે સહુ લોક; ફરે આણ નીત્ય ધર્મની, નહી બ્યા-
 ધી નહી શોક. જેણે રાજ સમરધ્યુ, પોહોતી તેની આશા; તીરથવંત તેહ કારણે, તેહ
 મથો વનવાસ. ભુમીપતિ ભરથરી, નવેખંડમાં નામ; પરણ્યો પટરાણી પદમણી,
 તેનું અનમશેના નામ. સોળ વરસ મુલક્ષણી, રતીવત રામા રૂપ; ચેતન ચરીત ચ-
 તની, ભામની રંભા ભુપ. રામ વરણને રામણિ, સંગીત શાસ્ત્ર સુંબણ; ચંદ્રવદન
 ઋણોમની, ભાગ્ય નીધીને ભાણ્યક્ષ અપણ અંબુજ દલે. ગુણનીધી ભરિયાં મા-
 ત્ર; પદમણી બીજ પ્રેમદા, એ આમળકુણ માત્ર. ભુપત ભારે ભરથરિ, વનિતાએ
 વશ ક્રીધ; તન મન ધન બોહો પક્ષથી, ચીત વિત ચોરી લીધ, સુને બેસતે ઉઠેને, હીં
 ડતે હાલતે કામ; નરપત ઝ ખે જેહથી, નારીજ કેરું નામ, જેમ બેગી વશ માંકડું,
 જેમ વાયુને વશ તરણ; ભામની વશ એમ ભુપતી, મુણે કથા નર કરણ. ખેત વાત
 ખીલખત વીશે, અહોનિશ સહે એકાંત; શ્રવણ અરજ સણે નહી, શાસ્ત્ર તણિ નહી
 સાન બેસે નહી તે બારણે. સભામાં નવ સોહાન; ન્યાય અન્યાય પરખે નહી, માણે
 એમ મહીમાય. સજન સાથે રનેહ નહી, અધીપત વશનહી અંખાયા પીએ ખુબી
 ફરે, રામા સાથે રંખ. આઠ માળની અટારીએ. શુએ સમારિ સેજ; એક પલક નવ
 ઉતરે, હરી સાથે નહિ હેજ. રંજત રામને તાનમાં. જાન તાતને ગીત; બીજું કાંઈ
 સુજે નહિ પ્રેમદા સાથે પ્રીત, નીંદ્રામાં ઝાંખે નારને, જમતાં બેશે બેડ; શેત્રંજ મં-
 છકે સોમઠે, હાર જીતની હોડ. તાળ કાંશીને તંબુશ, વાખં વિધવિધ વાજંત; ભામ-
 નીઆમાં ભરથરી, રીધ થણિરાજત. પ્રીત મુય કમળને, જેમચંદ્ર ચકોરનીર સં-
 ખાયે મીનને, જેમ મેથને મોર નેહ બંધાણા નરપતિ. જેમ મધ માંહી લાખ; દલ
 બી દેખે નહી, ભામની સાથે બાંખ, આઠમ સવાડે એક દીને. વિક્રમે કરયો વિચા-
 ર; અડ્યો અટારી એઠલો કરવા દશન દેદાર; પ્રણામ કરયો જઈ પ્રીતસુ, કર બેડી
 કહે કૃત્ય; દુખ સુખ બધા દેશનું, નરપત આમળ નરત્ય, દુશમન બધા દેશમાં, આ
 ખમાં અંતર થાય; એક દીવસ નવ ઉતરો, રાજ રહે કેમ રાજ બળીયા કોઈ બદે
 કહી, તોલ થાય છે તાજ; છત્રપતી એ છાજે નહિ, રેલાય છે રાજજઈ. બેસો આવી
 બારણે, સભા મધે યજ મુર; ડહાપણ સારવે દેહવટ કરયુ; નારી સાથે શુ નુર, ગુણ મ-
 માળ્યો મુણંનિધી, તંતથી ખોયું તોલ; અનેક કંથન એનાં કહયા, બંધવ સાથે બોલ

માન્યું' મન મહીપત તણું. હેઠો ઉતરો હોડ; દુશમનને દેહવટ કરયા, માનનીના મોડયા મોડ. કંઈકને દીધાં શુળીએ; કંઈકને દીધાં દાન, કંઈકને ઠળવા પાડીઆ, કંઈકને દીધાં માન. ડોકો પાડીયો દેશમાં, અતીજન પુરી આશ, આવ્યો ફરી અટારિએ, પ્રેમદા કરે પાસ. લાવ્યો આલુપણ અવનવાં, જર દેખાડ્યો જેર દીપક તો દીઠે નહીં થણું અંધાર ધાર. શણગાર તળ્યા છે સુંદરી, રામા બેઠી રાય; અન પાણી પાસે નહીં, ઠળી ન શકે કાય. પલંગતો પટ્ટી નાખીયો, તોડયા ઉપરના હાર. કેશ સમૂળ કાઢીયા, આંખે આંસુ ધાર, રામા ચરીત રમાડીયું' પરઠવા બેઠી પ્રાણ; સ્વામી સ્તુતી અધીમી કરે, વદને નવ દે વાણ શા માટે તું' સુંદરી રામા કરે છે રીશ; દુહ્યા હોય તેને દેશમાં. તેનું' છેદુ શીશ કાટી ઉપાય કરી કરમરે, કરબેડી કહે કહેણ; ધન્ય આણ પાળુ અમો, વનીતા તાર વેણ, ભમર ચડાવ્યાં ભામની, રામા બોલી રીખ; મરજ હોય ધરણી તણું, તો છેલ વીકમનું' શીશ કે શુળીએ દે સવારમાં કે ચક્ષુ એની બે લાવ; એટલું કામ કરી ઇલાં અલખત કરતો આવ; એણે કામ કુડુ કર્યું, લોપી તારી લાજ; આજ્ઞા વણ એ આવિયો, તું' તે શાનો રાય; મુરબદા માનાં નહીં, આપણ તહા એ કાંત, મણના માંહી મણી નહીં, છુપત તારી ભરતાં મારે પ્રતીજ્ઞા એટલી, ધારણ રાખી ધિર; શુળી દેજે સુહરદરે, ત્યારે પીઢું નીર. કદાચ કામ કશે નહીં, વદને વદા વાણ; દીવસ ઉગે દેખો નહિ, પ્રેમદા કરો પ્રાણ.

છપ્પો—નીચમાં નીચ તે નાર, મુરખમાં મુરખ તેણી; લુંડા પળાવની છુપ જી લમ બેખમ કરબણી. નરદે નમણને હેજ; દોભ લાલચ નહીં લળ્યા; કંઈણ રૂપે કર કુડ, મુઠમત વિપ્રીત લળ્યા; મુરખ મમત કર માનની, હીંમત ન મુકે હારતાં; તરણ બાળણ તો થણે માનનિ માણસમારતાં દોહરો—મહીપતી મીત્ર કોને નહીં, મહિપત દેખે ન આંખ; માને કોને સાંભળ્યું, લુંડાપણ એ ભાખ.

છપ્પો—કો વેળા દે ધન, મન કો વેળા રહે રહે, કો વેળા રહે રહે કો વેળા લીખ બત બેણે. કો વેળા દે શીરપાર, કો વેળા લછ લે લુટી, કો વેળા પરશન, કો વેળા કહાડે કુટી; મડી ઘડી માહે ગુણ થણા, શામળ સાચ કહે સાહ; નવ દીઠો નવ સાંભળ્યો, રાજ મીત્ર કોનો નહીં.

ચોપાછ—તે રાજ ત્યાંથી ઉઠ્યો, રાણિ વચન થકી રૂઝ્યો: ખાંતે જમ આસન બેડીઓ; તે પાસે વિક્રમ તેડીઓ. તે વેળા દેશવટો દીઓ, હુકમ કરાધ કરીને કીયો પલય એકમાં રાખ્યો પાસ. વંકનસેન કહાડ્યો વનવાસ હેત થણેથી બેડયા હાથ, બોલ્યો બંધન કેરી સાથ તાર' વચન હુ મુસ્તક ઘડું. અડમઠ તીરથ કોડે કર. પ્રથરી ની પ્રદક્ષણા દેઉ, લામ જશ લાખેણો લઉ કકળયા વરણ અહારે લોક સજ્જન સહુને પ્રગટયો શોક. મથો વિદેશે વિક્રમ વિર, ધરમ વાત ધરી મન ધીર. નારી સાથે આણ્યો નેહ, તરણીને વશ રાજ તેહ ભરથરી રાજ ભક્તી પેર કરે, કનક છત શીર

ઉપર ધરે સાઠ સહસ્ર બીજ સાહેલ રાજરીધ રાજસ રંમ રેલ, વધભવ વાસવ કશે હોય; માંલ ન શકે તેને કોય.

દોહરા—એક વિષ ઉઝેણમાં; નરપત શરમા નામ જપતપ સંઘ્યા સામવે, કરે પુન્યનાં કામ, કોડે પુજે કાળકા, પ્રતક્ષ દેવી પીડ તન મન બણે તેહને, દઈવત રૂંદં દઈ; પુજે તે પ્રસન થયા, કરૂણા પોતે ક્રીધ કોઈ અમરફળ કારમું દયા કરીને દીધ; જરૂરણે જોબન રહે જરા ન બ્યાપે જત આયુશ અતીશે ભોમવો ભોમ બહેરી ભાત. વરમાગી નીપજ વળ્યો, પોહોતી મનની આશાફળ પામ્યો તે મુઠીયુ પોતાની પ્રેમદા પાસ; ધરૂણી આમળ ગુણ કહ્યો, એક અમરફળ હોય. બણ લુગો ભુમ જલિએ, કળી ન શકે ઠો; કહે કામનિ કંથ મુણો; સારી દેઉ એક શીખ; જાજુ જનિને શું કરં; ભુંડી મામવિ લીખ છપ્યો લીખમાંહી નહિ ભોમ, જોમપણ લીખન સાધે લીખ માંહી માન, દાનસનમાન ન સાધે; લીખારી નામ નીરમાલ્ય, લીખથી ભારજ ખુવે લીક્ષા ઓછુપાત, લીખ સામુ કુણ ભુવે, તરત તુચ્છ તુ તુડથી. બહુ હલલી લીક્ષા કહી; શામળ કહે શ્રી મુણો, લીક્ષાથી ભુંડુ ક્રીયું.

દોહરા—બ્રાહ્મણિ કહે બ્રાહ્મણ મુણો, સ્થીર વચનમુજ સ્થાપ, અમુલ્ય અમરફળ એહ છે, ભરથરી ભુપને આપ. માનની વચન મુસ્તક ધરયું, જોને તેડી સાથ; એકાંત તેડ્યો અધીપતી હેતે ફળ સોપ્યું હાથ નામ અમરફળ એહતું વસ્તુ અમુલ્ય એહ, જોબન રહે જરા નમી, દેવ દેવાંશી દેહ કરૂણા ક્રીધી છે કાળીકા તપક્રીધું વરસ ત્રીસ અમને એ ફળ આપીયું શેહેજ અડાબ્યુ શીશ અધીપતને એ આ પીએ, છે પ્રોઠો માને પાડ; ચીરણજીવ જીવેધણું ઢોઠના પાળે લાડ હરખ્યો રાજા દેતથી પહેરામણી થઈ મોટ; કનક સ્નાન કરાવિયું વળતી શી રહી જોટફળ પામ્યો પુલ્યો ધણું. જલ્યો જરાને મરૂત્ય; આવ્યો અંમસેના કને તે વેળાએ તરત અમરફળ આપ્યું ત્યાંહાં, ખાતે રાણી ખાઓ વરસ જોસે તને સોળમુથીરથાવર દેહ થાઓ શકે મુકયુ મુંકરી રીઝ ધણેથી રીત, આબક ચરવા કારશું પ્રોઠી તેને પ્રીત. મુખ દીઠે ભોજન કરે નિરખે પીએ નીત નીર; પગ તળાંસે પોહોર એક, મુપે એમ શરીર ભોજન કરાવે ભાવતાં, માલે શુભમુખવાસ. કલોર કુસુમ સંજ્યા કરે પ્રિતે રાખે પાસ.

ચોપાદ—ચરવાદાર પાસે ચાલી મછ કરજોડીને ઉભી રહી; મારા મીત્ર લાયક લીજીએ, કોડ ધણેથી લીક્ષા ક્રીજીએ નામ અમરફળ જોનિજ નેહ દેવ પદી દેવાંશી દેહ; જોબન રૂપ સદાએ જરી, કાયા જરા ન બ્યાપે કદા લીધું ફળલાખેણુ લગન મઠ ન થયો મન માંહી મગ્ન પ્રેમદા સંતોષી બહુ પેર મયો લાખા શુણકાને પેર રાખા આમળ ઉભો રહ્યો કારણ કરતુક કુળનો કહ્યો; અમરફળ એતું નીજ નામકાખા જતી સ્ત્રી કરે કામ. ધોળો વાળ નથી એ વેશકલ્પ મુધી રહે કાળાકેશ; જરાતણેન

વ વ્યાપે ભેગ, ભરપુર ભોમગે ભામની ભોમ કાયાથી વહાલી તું કામ, અમો તમારે છું નીજ નામ એ અમરકુળ છે અમુલ. સુંદર દિર નાયક સમતુલ્ય; હાવભાવ ગુણ કાએ કરચું હેતે તે અમરકુળ હરચું બુદ્ધિ હીણને કહાડયો બહાર, નીરમળ વાત વિચારી નાર. ચોપાઈ-બાળ ગુણકાનું રૂપાબાળ ગુણ ગુણકાનું ખાતું, બાળ ગુણકા ખાતું. બાળ ગુણ ગુણકાનું તેજ; બાળ ગુણકાનું જીવ્યું, બાળ ગુણકાની સેજ. બાળ ગુણકાનું પીડું વેચ્યા નામ વિચમાં, ગુણહિણમાં ગુણ કહયો; દેહ ઉધારી હામવે, બહુ ગુણવંતા જન બીહો.

ચોપાઈ-ભુવતી મન વીચારી ભેય, કામની નીચ નહી મુજથી કાચ, શોભાવવા મીથ્યા શણખાર, નીત નવા ભોમકું ભરથાર. જર કારણે ભચવા એક જન ત્રેત કરકું મોટાનું મન. છપો-બાળ વધદ વેદ વેપાર, જે પરકુળે દુખીયો બાળ સીપા ધયા સાર. શીવ વચ્ચે જે સુખીયો, બાળ વહાણ વાદિયો, જર ખરચી જળ બેસે, બાળ ભજણા વેશ; લેશ વાશે જઈ બેસે, નાચ સેવન નરપત તણું, નીચ નીચપે ભચકું, શામળ કહે બાળ ગુણકાપણું જે રીઢ દેખીને રાચકું.

ચોપાઈ-એમ વીચારચું ગુણકા આપ; પ્રૌઢ આચુપમાં બહુ પાપ, જે ધણું આયુષ્ય ભેગવ ભાગ્યહીણ થણું ભોમવ. ભરથરી રાજ ભારે ભુપ, રાજ તેતું રહીયાણું રૂપ કરકણવંત કરચો કીરતાર, દેવરૂપ મોટો દાતાર. ઘણે આચુષ કરે બહુ પુન્ય, નીમે ખ માત્ર નવ રાજે નુન્ય; લખ કોટીધા જીવે લોક, કુળ બીજે પામે તે ફાક. નીરમળ વાત વિચારી નાર, રામા આવી રાજ દવાર. અધિપતને તુકયો એકાંત ભુપતઆમળ ભાગી પ્રાંત. લાયક પુરૂષ એક લીજીએ, કામ રૂડાં કોડે કીજીએ; ચીર જીવી રહેા ચતુરસુભણ, માણોસુખ મોટમ મેહેરાણુ. ખરડો પુન્ય પરાક્રમ પાડ લક્ષ્યા લોક લડાવો લાડ; થણું અમરકુળગત છે મળી, પલક ન આવે માથે મળી રજમાત્ર નવ આવે રાજ, ભોમવે નિત ભાવતા ભોમ; એ કુળથી આચુષ અનુમાન, જ્યાર સુધીએ જમી આશમાન. જ્યાર સુધી અધિપતી જે ઇંદ્ર, જ્યાર સુધિ સુરજને ચંદ્રત્યારે સુધિ કર પુન્યપ્રવેશ, સદા નિરંતરભોજન વેશ.

દોહરા-ગુણનિધિ કહે ગુણકા મુણે, એક અનુપમ આચ; કયાંથી એકુળ કારમું હેતે આબુ હાથ, તણ કોટિ ટકા તરત અધિપત આપ્યાં અધ, અહયા દેગી મુદરિ, સાચું બોલો સધ. મહન ખવાસ ખુદી તણે, ગુણ હિણો ગમાર, અદ્ય બુદ્ધિ આપિ મથો ભુવતી ભરીનો ભર. મમરિ રૂપ અમો સુંદરી રૂપ અમો સુંદરી અંત રિક્ષથી ભમતિ આંખ, જરદિઠે ભોખમ કરું નેહનો બડકી નાંખ. આવે નીચ અને કધા, અંગે ઓપાવી આપ. કોની નહિ અમો કામની, વેદ પુરાણે છાપ પ્રહેદશા જે ની રાહુની, જેને સીધના આપ તે મથે આવી ચડે, જેનાં પુરણ પાપ. સત શહાદત્વામી કર; નીરધણી આઈ નામ, અરબકતો રહે ઓરતો કૃત પાપનાં કામ. જર

લક્ષ્મીવતી મધ્યવનિતા કહી મધ્ય વરત, ભાગ્ય નિધી જે ભરથરી, ચીતમાં ચેત્યો તરત આળ્યો અન ગસેના કવે, પ્રીતે જોડા પાસ હેતે વદન હસાવિયું સુંદરી તુજ સા બાશા અમને આપો અમરકુળ કામનિ પોચે કોડ, આપણુ જે અરોગીશે; જીવતી તારી જોડ, મેં ફળ ખાધું મહિપતી આરોગી એકાંત; સમખાધા શત સરસધા ભાગી મનની ભરાંત. રાણીજી રાજે મયાં; મેં પાપી પોખ્યું પેટ; પ્રીત જલ્મીમેં પુરવતી વિખાણુ કરી તે વેઠ પ્રાછયો કારણુ પુરવતી, સજ્યો સ્ત્રી ચરીત્ર પપે વાળ્યો પ્રેમદા તણે, મુણ તે વાત વીચીત્ર મુકયું ફળ મુખ આમળે, થીર વચન થીર થાપ માનનિ તેડ તું મહનને, આ ફળ એને આપ, તુજ રૂદય ટાહુ કરો; ભોમવો રૂડા ભોગ; એ કંથ જોગ તું કામનિ, શોભ શુભ સંજોમ, નારીએ નીચુ નિહાળીયું ઘટી ગયું ગુણુ માત્ર ભામની ભોમી ખોતરી, પ્રેમદાઓણુ પાત્ર, ભરથરી કહે હું ભોળવે અતી શોખ્યો અધીકાર બાળ બુદ્ધ બાળ મહારૂં ધીરજ મારી ધીકાર; મહારા રાજને, ધીકાર મુજ શરીર, કામનિ વચનથી કાઢીઓ, વીકમ સરખો વિર. ધિકાર માહરિ બુધને, ધિકાર નામ રનિર. કામનિ વચનથી કાઢીઓ, વિક્રમ સરખો વિર. ધિકાર હાપણુ દેહ ધિકાર ધતપદ ધિર પ્રેમદા કારણુ પરહરયો, વિક્રમ સરખો વીર ધિકાર દેહને ધિકાર ધનપર ધિર; પરેમદા કારણુ પરહરયો, વિક્રમ સરખો વિર ધિકાર નામ નરેન્દ્રપત; ધિકાર ચતુરાઈ ચીર; નારિ કાજ નર પરહરયા, વીકમ સરખા વિર ધિકાર વિદ્યા વિવેક વર. ધિકાર જોખ જંગીર; ભામનિ કાજ ભમડિયો વિક્રમ સરખો વિર, ધિકાર માન મરહજદને, ધિકાર રાજરિદ્ધ; પ્રાકરમી વિર મેં પરહરયો પ્રેમદાશુભ્રી પ્રીત; ડાટ હાપણુ માહર, બાળ એ બુદ્ધ કબુધ; પુન્ય કામ મેં પરહરયું, અશુ રાખે શુભ. જેટલી પ્રીત પ્રેમદા પર. કીરતી મુણતાં કાન, પ્રિત રાખ ત જે પ્રભુ પરે. વહેતો વેઠ વિમાન. ખોયા દહાડા ખ્યાંતમાં. ધરણી સાથે ધાટ; અવ તાર અફળ એળે મયો; વેઠ ઉઠાડિ વાટ. પુજ્યા નહિ પારબ્રહ્મને, માનનિ માણ્યા માટ બોળ્યાં બહોતર બાપના, વપુ ઉઠાડિ વાટ. ધિકાર હો તરણિ મુને. વેઠ ઉડીએ વહન; ભરથરિ ભુપ ન બાવિઓ, માણ્યા તેહ મદન ધિકાર રૂપ રાણિ તણુ, કાયા કરકદન પુષ્પ પેમલ સજ્યા તણ માણસો તેહ મદન. ધિકાર વેશ બહુ વિમળ ધિકાર શોભા સદન પાંચ પીરોઝ પરહરી, કરી રાખ સંગાથે શુળ, સિંહ તણ શીયાળ શું પુરિ કીધિ પ્રીત ગુણવંતમજ ધેવર તણ ચડયો મરધવ તુજ ચીત અમરત તણ એ વિખવરયું, કંચન સાથ કથીર ગંભા જળ અમયુ નહી. નાવણુ છીર નીર, વિપ્ર તણે વરતીઓ પ્રભુ, તણ પાખંડ માન્યો મદન મહીપત તણ, દષ્ટવતા દંડ મુજને ધિકાર તો શત મણે વક્ષ જીવતી જોડ; મહત ધિકાર એ મહનને કહું કહેતાં કરજોડ, સુદરિ અનગસેના સમી, નોરમાળ જેનો નેહ; તેહ પદમણિ પરહરી, ગુણકા સાથે ગેહ. જરિયાન પહેરે મેતિતણાં, દીવ્ય દેવાંશી દેહ; ચીત ન આણા ચીતનિ,

ગુણકા સાથે ગેહ અમરકુળ જેણે આપીયું, સાથે જોનો રનેહ; હેત હરખ એવો ત-
લ, ગુણકા સાથે ગેહ જળચર જેવો જાંખના, ચોર બપઘ્યા મેહ; એહ પ્રીત ન
ઓળખી, ગુણકા સાથે ગેહ.

છપ્પો—મુરખનો સરદાર, જે જર ભુમટે ખુવે, મુરખનો સરદાર, પાપ બીખનું
ધુવે. મુરખનો સરદાર, વેહેર વડાશું વાધે; મુરખનો સરદાર, જે સીધ ભુતની સાથે
મુરખનો સરદાર તે જે ઇશ્વર ભજતાં આગસ કરે, શામળ કહે મુરખનો મહિપતી,
જે નારીને રૂદે ધરે, દોહરા—આગસ મરડી ઉઠીઓ, છુટયો મચંક મજરાજ; શસ્ત્ર
વિસર્જન વપુ થકી લેશ ધરી નહી લાજ; અમરકુળ આપ આરખીયું, તરણી કીધી
તાજ; ધાર તરી સુધી ભરથરી, રામા સંગાથે રાજ. પ્રધાન પંડીત પુરાહીતા, ધાર
જુ દે સહુ ધીર; ભરથરીને બેદ નહી પથર ઉપર નીર, પગે લાગે ઘણું પદમની,
હેતથી જોડે હાથ; મીટન મેહેલે મહીપતી, સંગ નહી કે સાથ. સાઠ હજર હાથીત-
ણી. મહેલી દોલત દુર; નાઠો નમર થકી નમન; પાણી પરાડી પુર. રાખ્યો રાજ
રહે નહી, વાળ્યો ન વળે વિર; બોલાવ્યો બોલે નહી, ધરમ ધોરધર વિર. મળી
એમ એ મેહની ત્રાહ ત્રાહ કહે તરત; મુનીવ્રત મુરખહથી વપુએ ધરીયુ વરત; જ્ઞાન
જ્ઞાન ઘણા કહે, પંડીત કહે પુરાણ; ડાઘ પાડ્યો દલડા વિશે, તે મન કેમ મહેરાણ.
ધેર ધેર પ્રધાન પ્રિછીઓ, રીધ દેખાડે રોક; પાછુ તે ભુવે પુર બણી. ફાળ ભરે તે
ફોક આમળ વરે સહુ આંગળી, આળોટે ઝોડી ખાય; કરજોડી સહુ કરમરે, પાછુ ન
ભુવે રાય. છત્ર ચમર ચોવિધ તજ્યાં, તજ્યાં ભાવતા ભોમ; ન મમી રાજ તે નીક-
ળ્યો, જાણે ભરથરી જેમ, હાથી ઘોડા માલ ધન, ઉચા મહેલ અવાસ; ઝવેર માણેક
મોતીયા પલક ન રાખ્યા પાસ. રંગ મહેલ રાણી તજ્યાં, સાઠ સહજ સાહેલ; પલક
એકમાં પરહરિ, કરતી જે ગુણમેલ કરતુરી કેશર અરમખ ભોમ કરોડાં લાખ; વૈંઞ
વ કીધો વેમળો, રાએ ચોળી રાખ. રતન ખાણ રતનાવળી, લક્ષ આભુષણ લગન
ઇશ્વરને આરાધવા, નરપત થયો નગન. ભગવો વેશ ભુપતે કર્યો, કંથા પહેરી કાય;
સેલી સજને તુંબડી, રીધ એ લીધી રાય. કાલાવાલા કરી કરમરે, પટરાણી પરધાન
કેડે રમયત કળકળે. મહીપત નવ દે માન, પોપટ રૂપે પાંજરે, ઘોડા સહુ ઘોડાર; હાથી
રૂવે હાટ શેરિએ, હાસી રૂવે હરખાર. રંગ મહેલ રંજીત ઘણા, ભુમત આરસી જાણ;
તરણવત તુમ્હવત કરી, મહિપત માયા મશાણ. અમરત મેવા અતી ઘણા,
ખટરસ રિધા સદ; ભુખ કબુલી ભરથરી, કે ભરથરીએ લીખ. પલમ પુમરાજ
પરવાળના, અધીક પુષ્પ અમુલ. સેજ્યા કીધી સાથરે; તર તારણ કે
ધુળી. ભરથરી નર ભુપત સમા, પ્રીતથી રહેતા પાસ, વાસવવત વધાનવ તજ્યો,
વર્યો વિર વનવાસ; ખમા ખમા કહે ખાસ ખેલ, ધરે છત્રશીર છાંગ. અણવણ
પમલે અડવાયો, અધીક ધીર વનમાંય; ચોક્કી કરતા જનમોદ શા. પવન પ્રવેશ ન

લામ. વનચર સંગે વહયો, વાનર વડને વાણ, પાંચકોટી પ્રમણા તણો. ત્રોહો પખમાને તાપ ડેરે દુમરે રડવડયો એકાકી તે આપસાકર સરખા ગુલાખના, કળી ન શકે કોય; તે ઝરણ જળ ભેખમાં, પીએ તું બડેતોય. થાક્યા લોક ચક્રીત થયા, ઉત્તમન પામ્યા એક; નજર ન કીધી નડપતે કરખં ખેરયા છેક. ઝરડાં ઝાંખર ભળીયાં, ગોખર કાંટા ખેર; અથડાયા સહુ અધીપતી મહીપતે ન આણી મેર. નીરાશ થયા નરનાર સહુ પ્રીછયા સઘળી પેર; વસુધાપત વનમાં મયો મામલોક સઉધેર, મંજાત્રઠવે પેવર ધણી, ભરથરી ભાગ્યો ભોમ; આસન બાંધીત્યારહયો, ભુગતે સાધ્યો ભેમ. પ્રધાનપુર પધારીયો, કર્યો શોક તન તાજ; વસુધા સહુ વિપરીત થઈ, થયું રાજકરાજલોક હુલક હલમત થઈ ચોખ આડી ચોર દેશ બધે દેહવટ મયો. થયું અધારૂં ધોર વિર ઈતાળ વિમુખ વસે, ભુચર ખેચરનો ભુપ; પોડો અતળીબળ અતિ ધણો અકલ અજીત અનુપ. આવે અતિ ઉજેણમાં, રૂદ ધરીને રીસ; ભોગ હોય તે ભક્ષ કરે. નીત્ય માણસ કશીશ, એક રીપક પ્રધાન જઈ, લાગ્યો તેને પગ. એકાંત જઈ આશન કર્યું મામ; જે તું કહે તેહું કરૂં. પુરવ સંવાદે પ્રીત. ઉદવશ કરે શુ ઉમરે રાજમયે શીરીત. વધતાળ વિચરી યોલીઓ; કહું તે કરો એક કામ; એક માણસ આપો મુને, નહી લેઉં તારૂં નામ. વારા ફરતી વારો કરે, ભક્ષ ભોજન ભુજખવા; તેડો તેને પ્રભાતથી. સુપો રિધને રાજઅલ ખત આપો દિન ભોમવે, રાતે તેને ખાવું, કોઈનું નામ લેઈ નહી, જરૂરપણે હું ભઉં પરણુ એવું પરહીયુ; કરી મયો વિર વધતાળ; એક માણસને ભક્ષ કરે વિત્યા કેટલા કાળ. પ્રદક્ષણા પ્રથ્વી તણિ મયો, જે વિક્રમ વીર, ફરતો ફરતો આવીયો, ક્ષીપા કેરી તીર. આપ અતળીબળ એકલો તીત નવઆણેયોટ વનવણુ ઝારો ઉતરયો, પંદર હજાર પોટ. નીચરચી નરપલ ભુવે, નીકળ્યા તેના નેક; શણવી એક સોહામણો. પોઠમાં પંડીત એક કથન કહ્યાં તેણે કારમાં, વનચર યોદ્યા વાણ વીક્રમસેને સાંભળ્યા પંડીત એ પ્રમાણુ કરેક તણાતુ આવશે, જળમાંહે જળદાર કરમવંત તે કાઢશે, અલખત અપરંપાર નાહી નંશાહું નરપતિ, કહાવું તેહ કરક; ધરેણું તેહેં ગ્રહણ કર્યું, વાળ્યો આડો અંક વનચરેશ બતેવા વર્યુ, અતી દીધિ આશીશ નડપત થજે નવખડનો, ઉજેણીપત અધિ સ, સણવિનું કહ્યું સાંભળ્યું, શુભ બાંધિ શણમાર; વાઢ કર્યો વણઝારા શું બહુ પ્રકારે બાંઠ. હાટ હો હરાવીયા હઈડું રાખી હાથ; વણઝારો વાળાવીયો, શણવિ દીધો સાથ સિદ્ધવડ હરસીદનો, બાંધરવ મશાણુ; મહાકળેશ્વર મહામતી, ક્ષીપ્રા નદિ નવાણુ આમુંડા આવર રમે; બોલે બાવનવીર, વરત ભુતર ખેમરાં ક્ષીપા કેરિ તીર. વડ હેઠ વીક્રમ ઉતર્યો માગ્યો ભવાની ભોમ ત્રપુરા ત્રપત કરી, રહેલી નાખી રોમ, પ્રતક્ષ થઈ પરમેશ્વરી. પ્રિતે લાગ્યો પામ; હસીને હરસીધે કહું, મન મમે તે મામ. માતા માગુ એટલું, કરૂં દુખ બંજન. કાજ; લાક લહાવું લોકને, એક

છત્રધર રાજ. સુખ પમાડુ સરવને કોળી કાઢુ દુર; કીરતી જીતુ કરજની. કર પરમારથ પુર. હરસીધ હરખ્યાં થણું, હેતે સીર મેલ્યો હાથ; સંભાળજે મુને તે સમે, સહઅ વસા તુજ સાથ. મસ્તક પુજ મુજને કરી, પ્રિતથી થઈ પ્રસન્ન; દુલ્લભ મોટા દેવને, દીધું દીવ્ય દરશન, આવરદા ઓછો કળી વિષે, સતવરખમાં શીશ; અગીયાર વારે એમ વારે એમ આચરયું, શુભ સમર્પણ શીશ, વિક્રમ વરદાન એમ પામીયો; આળ્યો મામ ઉજેણ પ્રજપત ઘેર પરવર્યો, તોલ ઘણેથી તેણ. વારો ઘેર વધતાત્રને જવાનો જરૂર; કુંભાર સહુકો કળકળે, નયને વહે જળપુર, પુરપતે નીરખી પુછીયું, રાજદારની રીત, રાય છતે રૈયત રૂવે. શું પ્રજપર નહી પ્રિત, લક્ષણ માંડી લોકે કહ્યાં અલ્પ રાજ અનુપ; વનીતા કારણ વન મયો, ભારે ભરથરી ભુપ. વિર વૈતાલ છે, અતળીબળ કહેવાય; રાજ અરાજક એહનું, નિત્યે માણસ ખાય. આજ વાશ છે એહનો, કુંભાર તણોછે કાળ; વખત યેસારે એહને, વેઠ ભખે વધતાળ. કરજેડી કહયું કુંભારને, તારા સુતને કામ. આજ અમે જથુ તીહા, કરથુ એહનું કામ હસતો રમતો એહથી, ધનુષવીધાનો ધીર, પહોર રાતે પાસે મયો, જીત્યો વડહથ વિર; ખાંધી લીધો બળ કરી, જાણ્યું ખુટ્યો કાળ, કોલ આપીને કરગર્યો, વશ કીધો વધતાળ; આણુ ફરે અવની વિષે, વાગ્યો જીત જંજીર. અવની બધીમાં ઓળખ્યો, જે એ વિકરમ વિર. પાળ્યા લાડ પ્રજ તણાં નવેખંડમાં નામ; નવેતેરી નગરી વિશે, થીર કરી આપ્યો કામ સવાલાખ હસ્તી તણી દોલત દુનીયા કાખ; શાસ્ત્રજ પુરે શાખ, પંચડંડ જીત્યો પ્રાક્રમી પામ્યો વિદ્યા પાંચ; અધુરણી અવની કેરી, નિમેષ ન આવિ આંચ. અદ્રષ્ટ વિદ્યા એક છે; બીજી પરકાયા પ્રવેશ, ત્રીજી આલણ ચાખડી અધીક સીદ્ધ ઉપદેશ; ખડક કેહેશે કારમું, અજીત બાણ અનુપ. અજીત કાહાવે છે એકલો, ભાગ્ય નિધિ તે ભુપ; કંઠ્યાનિધિ કષલાસમાં, યેહા શીત સમર્થ; બેટ લાળ્યો તે ભુપતી વીશકરમા વડ હથ, સીહાસન શીવ જે મનું, સર્વ સકલ સુખ સાર; તેજ તેમાં ત્રીલોકનું મન વાંછીત ફલ દાતાર ઉમયા હાથે ઘડી, કનક તણી જે કામ જડી પુતલી ભુમતથી, તે આશનને કામ કંઈક દીવસે કષલાશમાં ધરયું આશન તે ધીશ; કોષકકાળે પ્રસન થયા ઈંદ્રજિ-પેરે ધશ શીહાશન તે સમરથ્યુ પુરણ પ્રીતે પેર, મધવાએ સુખ માણિયું ઘણે હેત થી ઘેર. કલ્પમક્ષ કળિયુગ વિશે, પ્રમટ્યો પુર પ્રકાશ; માધવ પણુ મધવા તણો, સપુત એ શાખાશ કિરતી તેની સાંભળી, ઈંદ્ર આપ અભીમાન આપ્યું સીહાસન તેમમે મનસા સીધથી માન અગીયાર સેવક ઉજેણમાં પડ્યો અધીપત આપ; અલખત ઈંદ્રની ભોગવે, પુરણ પુન્ય પ્રતાપ શાહીવાહન પ્રમટ્યો પછે, શેષ નામનો સપુત, તેણે વિક્રમને જીતીઓ, નર વર નામા નુન, તે પ્રાક્રમ કરી નવ શક્યો, વિક્રમજેવાં વેદ, શાહીઆરિ શકશીકાતણી, બ્રાંત થકી તે બેઠ. વિક્રમવધકુંડે વહયો વહયો વેદ

વીમાન અવનીમાં આસન મધુ, અધીકાર વીના અનુમાન પ્રગટયો નર તે પ્રાકરમી
મરી વાતનો યોજા; પામ્યો આસન પુન્યથી, ભારે ભુપત ભોજા; એ આસન ઉત્પન્ન
હવિ, વીકમશેન વિખાણુ, શુભ કત કહુ સાંભળાત, સાંભળ ચતુર સુખજ પુરપતને
કહે પુતળી, કરત કહુ તે સુણ કરણ; શ્રીમંતનિ શોભા વીણી ચતુર ધરજે ચરણ.

ચોપાદ—અવંતિ નમરી અતી અનુપ, ભારે વીકમસેન ભડ ભુપ, રૂડા કામ રધ-
યતના કરે, આણુપુન્ય ધરમની રૂઝે. પુરતુરાજ કરે પ્રધાન, દશધા ભરથરી દે બહુ
દાન; એક દીવસુ વીકમ વહ હાથ શુભ કામે સોભીત સ્મસ્થ, ભરથરી ભ્રાતને જો
બેઠીએ, તો તો મહા સંકટ મોટીએ; તનથી સુખ કરયું સહિ તાજ, મહીપતી વ્યાધ્યો
શળવા કાજ, વિલા સીધ ભેરથી વહયે. ગુણનીધ ગુણ સામર્યે ગયો. અધીપને
જો મળ્યા એકાંત ભાગી ભુપત કેરી ભરાંત અરમ પરસ ત્રિમતની વાત, કહી સાં-
ભળી દીનને રાત. કહે ભરથરી ઉઠો વીર, બાહ્યો નાહો ક્ષીપ્રાતાં, વીર રાજ નિર
ચલાવો શુભ રીત; કરો પ્રભ ઉપર બહુ પ્રીત ગ્રહ સ્થાવટ ચલાવો ધણું, કરો રાજ
શી રામજ તસે. કહે વીકમ સાંભળ વડ વીર, ધીક ધીક મુજ સુખ શરીર; તુજ સમ
બંધવ કરીયે તાજ, ચિકિત્સ કરવું એતો રાજ. તારી જત એતો માહરી, કરું જોમ
જુમતે બહરી કર ઉપાસન ધન્ય તણુ વારંવાર કહુ શં ધણું, બંધવ કહે સાંભળ
પ્રુહ નિહ કહુ વાત છે માનો સીદ; જોમ મારમ ધણું દોહલો, તેથી સ્વરમનુ સુખ
સોહલો, તેહ જોમ કેમ નહી પળે, બહુ રત્ન કર્યા તે બળે; ગ્રહસ્થા વટમાં ગુણ મં-
લીર, તે ઉતારે ભવજળ તીર. દોહરા—જોગી જોમ સાધે ધણું, નેક ન રાખે નુન્ય
અત્ર જમે કાંઈ ગ્રહસ્થનું, પરડે તેને પુન્ય.

ચોપાદ—એક ઉપર કહુ એક કથા, જોશી ગ્રહસ્થના ગુણજ જથા, એક રૂશીને
જો દીકરી એક કુંવરીને એક વરી, પરિણુ તેતો ગ્રહસ્થ થઈ, કુંવરી તપ કરવા મઈ
મઠી બાંધીને બેઠી વન એકાઠી પાસે નહિ કો જન ગ્રહસ્થને ઘેરતો અલખત ધણી
પુત્ર પરીવાર ધણીઆની ધણી, પ્રેમદાને પતિપર પ્રેમનિ મેખ ભૂકું બોલ્યાતું નેમ,
પુન્ય વાને પ્રીતેથી પળે, નિરમુખ કો અચક નવ વળે માઆપની કરે સહિ શેવ, પર
રથા પતિને બણે દેવ. સદા નિરંતર ઉપર હાથ, સંતોષણ સચન બહુ સાથ, વેદ
પુરાણ કહ્યા જે વરત; તે નરે નારે ક્ષીપાં તરત. પરધન દેખી હરખે ધણું. કરમ સં
ભારે પોતા તણું; એક દિવસ તે ગ્રહસ્થની નાર, બેઠીતી પોતાને દ્વાર, તેને અગમ
નિગમ સુણયું. કામ બેઠેન તણું પુઝીયુ, જે વનમાં લાગી છે આમ. બળવા માંડી
જીવતીનિ જાગ; પાડે પુમ ને આખે દિશ પ્રગટયો અગ્નિ તેખે દિશ. તેનું નામ હુતી
માંડલી બીલ બેઠેન ગ્રહસ્થ માંડલી; તે બેઠેન બણયું છે મય, મારિ બેઠેન મળે છે
વન. એક પાતીનો કળસજ ભરી. કરયું કુંડાણું આંજણુ કરી. બધું વન લાગીને
મધુ, બારતપંશીનું બાકી રહ્યું પડેશી રહેતો વિપ્રજ એક, વનિતાને પ્રુછયું; વીવેક

કળસ માંહી તે જળ કેમ ભરયુ, શા માટે કુડાળુ કરયું ત્યારે સાયું બોલી નાર, નાર, બહેન બળતીતી વન મોઝાર; આણુ દધ રાખી તેહને. શીતળ થઇ તેની દેહને તેહવીપ્ર તો અચરત થયો, કડિતક બેવા વનમાં થયો; બધું વનબળીને મધુ, બેટલુ બાકી રહ્યું. તે વીધે પુછી છે વાત. સાંભળરેતું માપી માતા; બધા વનમાં અગ્ની થઇ તારી મહુ તે કેમ રહી દોહરા-અલ્યા મુરખ સમજે નહી, તપશી કેરી જગ. તપ મહીના છે માહરો, અડિ શકે નહિ આમ. વિપ્ર થયો અતી આકળો. અડિ બણેરિ [રસ; ફટફટરે મું પાપણિ, દીધીમાળ હસવિસ, બેહેન તાહરિ માંડલિ, ગ્રહસ્થ બચુ-તી બત; તેને પુન્યે તું ઉમરિ, નહિતર ભરમજ થાત; આણુ દીધી અવનિ વિષે દી વસ અડતે ઘડિ પાંચાકુડાળુ જળતું કરયું; નાવિ ઉનિ આંચમા-યું સાયું માનનિ પ્રિછી સઘળી પેર; વન તણ વસ્તીમાં ગઈ ગ્રહસ્થ બેહેનને ઘેર અરસપરસ વાતો ચરિ, વાર સમજ્યાં વરત. પરણિ પોતે પ્રિતથી, ઘર મુતર તે ગ્રહસ્થ, દાન માન સ-નમાન શુભ, વિવિધ પ્રકારે ત્રત. ધરમ કરમ શુભ સાચવ્યાં ઉધાર પામી તે તન્ત. વડો જાત કહે વિક્રમ મુણો, પરણો રૂડિ પેર; સંકટ હરો હરો સહુ લોકનાં, ગવરથા વટ કર ઘેર મેંતો વધબવ ભોગવ્યાં, ભામનિ કેરો ભોગ; ત્રપત મન કરયું તાહે વિષે, વળતો સાધ્યો ભેગ.

ચોપાઠ—કહું એક તેવું દ્રષ્ટાંત, આપણુ બે છીએ એકાંત; એક વિપ્ર તરકરમાં અડયા; કરમ સંજોગે શુળી અડયો, નહિ જોળખાણુ ને નહિ વતન, તેનિ પાશે છે ચાર રતન; શુળી ઘાલ્યો ન મરે જન. પરણ્યા માંહિ રહ્યું છે મન બીજે દીવસ બીજ એક બ્રહ્મ આવ્યો પાશ શુળીએ તે થંભા અલ્યા શુળી ઘાલ્યો મ-રતો નથી, એવાં કરમ શાં કીધાં કથી; ત્યારે શુળીએ બેડયા હાથ, બેલ્યો ચોર તે વીપ્રજ સાથ; બતે તો હું છું છું બ્રહ્મ. કીધાં મેં તરકરનાં કર્મ, પરણુવનિ પ્રિ-તી કારણે, મથો રાય તણુ બારણે, ફાડ્યો મેહેલને લીધુધત તેતો પરણ્યા ઉપર મન પડ્યો કેદમાં મુખ વામીઓ, મુખ વામીઓ, કરમ સંજોગે મુળી પામ્યો ધન અનંજળ મારા પાસ, પરણ્યાની હતી બહુ આશ; એકે આશ નપોહોતી કથી, માટે છવ તો બતો નથી. જર દેખી તે વીપ્રજ વળ્યો, માનીને મંદીર ગઈ મળ્યો, પોતા ની પુત્રી લાવીયો. શુળી સાનિધે આવ્યો. એ કન્યા શુળિયાને દીધ, એકરતન તે તે પાસેથી લીધ કન્યા તેડી બય તેટલે કન્યા વળગી શુળિ તેટલે. અલ્યા દુષ્ટ તું શાનો બાપ; બને ઘેર તું આપોઆપ; મારે શુળિ સરખા પ્રાણ, વનિતા બોલી એવિ વાણ. રતન લઈ મથો તે તાત. મુળિએ કહી વનિતાને વાત, કહુ વાત તે સાંભળ કરણ, રામા રતન લેજે તું તરણ એક રતનથી ખાઓ પીઓ કરોસંદાત્રત દાનજ દિયો; કરો વાસ જઘને કાશિએ કે વિરનુ ભમત દેખો વાશિએ. સત્યપુરુશ બણો બેહને, સંજ કરજે તેનિ દેહને; એક રતન તેને આપજે વિરજ વેધાથી થોર

થાપજે દસ માસે આવે હીકરો. તેને જઈને વનમાં ધારો તેને રતન આપોજી એક. હીધી'શીખામણ એમ અનેક. તેહ વિપ્રના છાંડયા માણ વનીતાએ માનીતે વાણ; કંથે કંથું તું. તેણું કર્યુ જઈ મંખામાં તપ આચર્યુ. વિરજ એક વેચાતી હીધ, એક નંખતો તેને હીધ; પુરા માસે પ્રસળ્યો પુત્ર નાખ્યો મારમમાંજ જઈ સુત્ર. રતન એક માટે ભાંધિયું. સ્વામી વચનથીર થાપીયુ કનોજરાય શીકરે ચઢ્યો ભેમખાળા કે, તેને જડ્યો મહીપત હરખ્યો પોતે મન તરછીને જઈ સોંપ્યો તન; તેના પીતા થયો છે તાજ પામ્યો પુત્ર રીઢવીઢ ને રાજ શ્રદ્ધા કરવા વિસ્તાર. ત્રણ તાત પ્રમટ યાની સાર; પુછી પડી તને કંઉતક વાત. ત્રણમાં તે કોણમારો તાત; વયં વેચાથી હીધું બેઠ, તેને પડન પહોત્યો દેહ પરનારનું પહોંચતું નથી, કહ્યું છે પુરાણે કથી. મુકો પડ, શુળીયાને હાથ મયો વીમાને સરમને સાંથ; મહસ્થાવટ માંહી શુભવણે સંદેહભાળ્યો વિક્રમ તણે, ભરથરી સતનો કીધો મંથ, તરણ તારણ પામ્યાના પંથ; મહસ્થરાજ સમજ્યો વધરામ, પ્રણમી લાગ્યો તેને પામ. લક્ષણ શુભ સંજાલાવિયો, અધીપત ઉભેણમાં આવીયો રાજ શ્રીરામજ તણું, શું વખાણ કરું મુખ વણું. સંક્ષેપ કહું એક સાર દેવરૂપ કહાવે હાતાર એકવાર સમામાં શુર, બેઠો નારાયણનો નુર. દોદશથી અનુચર આવીયા, ખખર વિદેશ તણી લાવીયા; અધીપત આગળ ફેરે એકાંત. ભાગે મન પોતાની ભરાંત ઉત્તર પંથથી આવ્યા અમો, પુછોછો તો મુણને તમો; ધનોશા છે એ ધનપતી, રૂડી કરમનિ રખા રતી જશવત નથી કોઈ તેની બેડ છત ધરમાછે છપત કરોડ; અપુત્રવત નથી ઘેર પુત્ર, ઘણુએ બીજુ છે ઘર સુત્ર. તેણે પ્રથિવ પ્રદક્ષણ કરી, પુન્ય વાત મન માંહે ધરી; સદાવ્રત આપ્યાં મુખણ. નીરમળ ખોદાવ્યાં નવાણ, મામ શારણી કીધી ઘણી ધર્મ ધોર ધર ઘણી; દેવલ કિંધ થાપ્યા દેહ કંઈક સદગુરૂની કીધિ શેવ થયાં પ્રદ્ધ શેઠાણીશેઠ શેઠપુત્રમ-સ્વ થયો નહી પેટ; આશા મુકી થયાં નિરાશ, તળ્યો વધલિવ ને મુખવિલાસ. અન્ન જળ બેઠાછે તણ. ભમવાનશ્રીને ભાવે ભણ, બેસે દિન પુરા ચાળીસ, શિવ ડેર સમરપે શીશ, તેની પ્રતીજ્ઞા કીધી ઘણી, ધારિ બેઠા ઘણીયાણી. તેને દિવસ થયા છે સાત, એકે તો કહી એવિ વાત. બીજે કહે સાંભળ મહારાજ, કેહેતાં વાત આવે છે લાજ; પરિચમથી કીધો પ્રવેશ, આગ્યો આપ ઉભેણો દેશ, એક વિપ્ર લક્ષણનો લાડ, રચી બેઠો પ્રાઠ પાખંડ; નમર ઠાઠનો જે નરખત, છત ઝાઝીને છત્રપતી; પદમ ની જેવી તેની પેર, રાખને એક કુંવરિ ઘેર. પદમની આપ કરે કલોલ સુંદરિ શો બીત વરશાં શોળ. વિપ્ર જમવાને બારણે; બેઠો તો તેને બારણે; દિડી નારી વાગ્યું બાણ, પરવશ પડિયા તેના પ્રાણ. તે બેઠીયો બોદ્યો આપ, વિપ્ર મુરખ તું સાંભળ આપ; કુંવરિ કન્યા કેમ માગી જડે, તારે શીર કલંકજ ચડે, બીજે કોય તો છેદુ શીશ, વીપ્ર હિપર ન કરવી રીસ; તારે કરમ લાખી બાણણિ, કરમ

હિણ દેહ દામણી; રાજકન્યા રાજ ગેર સોય રાંક ગેર રતન નવ હોય; એ લોકે પુન્યા છે ઈશ, શેજ મારમ સમરધ્યા શીશ, શીવ પુખ પાયા જે રાજ. એ કન્યા તેવાને કાજ, હાંકી કાઢયો ઝાંખો પડ્યો, એક શીર ડેર જઈ અડ્યો, અ ન પાણી બોહા છે તણ, ભુપત કન્યા મનમાં બળ; કહે છે એ રાણીને વર, નહીં તો શીવ ડેર હત્યા કરે, સાચો કે ભુટો છે ઠાઠ, તે વાતને થયા દીન આઠ. ત્રી-જે શેવક બોલ્યો વરતી, હું આવ્યો દેશ દક્ષણ થકી; ત્યાં દીઠું એક કઠિતક થણું, દેર દેવિ કામક્ષ તણું; દેશ કામરૂ તે કહેવાય મંત્ર જંત્ર કામણનારાયણ મુળી સુંવાડી દોરજ કરે. ઉપર ભાર અલેખો; કાંઈક પુરશ પથુ પથુવતકિધ તનમ ધન ધન સઉ ખુચી લીધી મેં પણ રાખી મારી મામ, જેમ આલ્યો હું તેને ગામ; એક નારે મુજને તેડ્યો. કરી બળદ ખેતિ ડીયો એક દિવસ દેરા ને બહાર, મોંઘ્યો મુજને નારી યાર; કીધું દેવિતુ દરશન, પુરણ મન થયું પ્રસન તેની સ્તુતિ થણિ મેં કરી, ત્યાં તુઠ્યા ત્રીપુરા મુંઢરી બાળક બે આવ્યા ભાર મુજ રક્ષા કરે કારણે; એકે પુરૂષ મુજ કિધ, બીજે તો બોલાવી લીધ; મેં તે નેદીધી આશિશ, તેને દિન થયા આળીશ. હું તે ગામ મુકિને વળ્યો, મનોબળ દ કરનારો મળ્યો; શીશ કરીને બોલજ કહ્યો. અલ્યા કેમ તું માનવ થયો પ્રો જે ધુજતે બાળક બણ્યા; દેખાડ્યા બાળક બે જણા; તેનો ધાયો તેની પુક, મારી એક અડદનિ મુઠ બાળક બાપડા બે તે ખડ્યા, પહાણ પુતળી થઈનો પડ્યો જડ કરી નાખ્યા દોહરા માંહ, હું તો નારી આવ્યો આહ મુજને જેણે કીધુમ ખ, મુજ માટે તે પામ્યા દુખ ચેથો કહે પુરવથી આવી એક વાત, નથી તા વિચો. ગુંદાશું છે એકજ ગામ, નરપતસંગ રાજતું નામ; તેને કન્યા હુતિ એક, લાડકવાઈ વિવિધ વિવેક. ભાર વરસની બુદ્ધ નીધાન, અહણત રૂપ તેવું અશીમાન માત પીતાને વહાલી થણું, શું વખાણ કરીએ તે તણુ. પહોડિતિ માટે માળીએ, ગોખ અટારીને બળીએ; રાત માંહે કોઈ હરી મશું, બોળવત પેદા નવ થયું. ખુણા બોચરા ગામે ગામ, ચોક આવડી ઠમોઠામ; બોળી બોળાવી પણ નવ જડી, મા બાપ ને તો સંકટ પડી. કલંક લગાડયુ એ કન્યા મધ, મહા ચાંતા તો પેદા થઈ; મહેણું નથી ખમાંતાં શિશ, થયા દિવસ તેને તો ત્રીસ. છેક આશા તેને છાંડિયાં, આપવાત કરવા માંડીયા. સહુને આવી પ્રમટયો શોક. મળ્યા ગામ નમરના લોક. સહુ પંચ કહીએ છીએ અમો, વાટ ભુલ્યો મહીનો એક તમો. છેક આશ મુકો બહાર, દેહ વાત કરએ તાહરે, વારી નાખ્યા નરને નારા; અમો પછે આવ્યો આ ઠાર; આરે આર વાતો એમ કહી, વિકમસેન શુણ્વતે ગ્રહિ પતિજ્ઞા કરી ઉઠ્યો, જેમ મયોદ મહગળ છુટ્યો બીજે કોઈ ન બણે વાત, નીકળ્યો મહીપત મહાજમ રાત.

કોહરા—ધરતું બ્યાન ઇન્ધર તણું, મન ધરયો ધનવંત શેઠ; સીદ પાવડીપર

અડચે, ત્યાંજ ધ પોહોત્યો ઠેઠ. શીવ ડરે સહુ મેહનિ, મળી છે અપરમપાર; નહિ આ કર માળા સહિ, હલાં જે નરનાર. ખડમ ઉઘાડ્યુ કરવિશે; સમરપવાને શીશ; ત્રાહ ત્રાહ સઉકો કરે, અરાધિ સઉહશ. એટલે વિક્રમ ત્યાં આવિયા, પુછી લીધો પાર; પુત્ર માટે પંડ પાડશો, એ તો નહી વહેવાર. પોતે મથો પરસાળમાં. બુઝતે બેડયા હાથ; એક ચરણે ઉભો રહયો; સ્તુતી પ્રાપ્તિ શીવ સાથ પ્રભુ એક દીજીએ, પ્રસન્ન થઈને ઘેર; અરિખ બીચારો વાણિઓ, જય પોતાને ઘેર. ખોટ નથી તે તાહરે. અસંખ્યાત છે શ્રેષ્ઠ. ખોટ આપણા કરમમાં. કર અમ્મતનિ વ્રષ્ટ; જેમી શબ્દ એક ઉઠયો, કરતો હોય પરકાજ તો એને માટે તાહરે, તન કરને તું તાજ; સુક્રીત બધા જન્મનું અધિક પુન્યથી આથ; મુરજ્યંદ્રનિ શાખથિ, હેઠે આપો હાથ, ખાળ હત્યા એને ખાર છે. તે લે તારે શીશ; કમુલ કરે તું એટલું, તો પ્રમન્ન થાપરા. પુત્ર પામે એ વાણિઓ પહોચે એની આશ; હીમત હોય તો હા કહો પુરુષારત પાસ.

ચોપાઠ—એવું સાંભળી આવ્યો બહાર, જ્યાં ઉભાં છે નરને નાર; જમત લોક બધા તાંહા બેય, વણિક તણે દુખે સઉ રોય. કરજોડિ બોલ્યા વડ વાર, રાખો આપ રૂઢેમાં ધિર; શિવ પરસન્ન થયા છે તુને, તેણે હુકમ દીધો છે મુને; રહેશે મરભ ધર-ણીને સુત્ર, દશ માસે પ્રસવશે પુત્રા ઇકોતેર પરીયાતારશે. તારાં દુખ સરવે વામશે, સાંભળિ લોક તે હડ હડ હસ્યા, વાંપરિત સરખાએલજ વસ્યા. હા ભાઈ તું દીસે છે સીદ, રાખે છે પાસે બહુ રિદ્ધ. બેઠો બુઝને બણિઓ, વાનો કેમ માને વાણિઓ વિક્રમ કહે કેમ માનો તમા તેવું કરી દેખાડું અમો. બોલ્યો વણિક નામીને શિશ, પ્રમટ બોલે ઉમયાપતી ઇશ; દે દલાશો સાચો સુત્ર, કહેશે જે અમટશે પુત્ર ત્યારે તો થાય દ્રહવિશ્વાસ, પહોચે મન એમારિ આશા. નેડયો એક વીપ્રવેદીયો ભારથવીવનો બેદીઓ કરો હીમાદ્રી પ્રીતપ્રયોગ, ભુગોળ ખગોળ જમાની બેમ; મુકયું જળ વણક ને હાથ, સકળ લોક સીવ સાન્નિધ સાથ. સોપ્યુ દાન દાત દેહનિ લીધિ પર હત્યા તેહનિ કાળો કુષ્ઠિથયો કરૂપ, ઇષ્ટ ભેરથિ ચતી અહેપ, લીધું ખડમ ઉઘાડું કરિ. હુશે હેત હીમત મન ધરિ, વણિક સાટે વપુ માહરું, ભાવે ભક્ષ ભોજન તાહરે, એમ કરિ ને શેદી શિશ, પ્રમન્ન થયા ઊમયા પત ઇશ હાંકહિને ઝાહ્યો હા, દેખે લોક સજન સહુ સાથ. વણિક શબ્દ સાંભળીયો કરણ જાળ પુત્ર હશે તુજ તરણ. કો કહે સીદ કો મહેંદ્રપત મહારાજ. કો કહે દાતા કો કહે દેવ, કો કહે કસદશુરનિશેવ. ધનમાતા પીતા ધન ધારણ ધીર, કો કહે વડકય વિકરમ વિર.

દોહરા—આશિશ દીખી લોકે ધણિ, ન રહિ એકે નુન્ય; ખાળ હત્યા તો બળિ મધ, પ્રમટયુ પ્રોદુ પુન્ય ક યન સરખીકાયાથઈ, પ્રમટયું ભાગ્યુ સુભાગ્ય મળિઆલેખે મેદનો પ્રિતે લાગી પાય પાવપટકાપામરી, હિરા માતી હેમવખાગ્યો વસુધાપતી, પરભ પુરણ પ્રેમ; કુંનાપણ કરચુવિખને, દાખ તે દર્શન પુરપત ત્યાંથી પરવર્ષો, મનમાં પરસન્ન

કન્યા કેરે કારણે, લિધા છે બ્યાં બ્રહ્મ; શિવ દેરે આવિ રહયો ધીર ધારવા ધરમ. નિશ ચરઆ બેઠ નમરની, દીઠી કન્યા તેહ; પદ્મનીથી પંચ કોટીધા, દીવ્ય દેવાંશિ દેહ. કાશીમીર જેસી પુતળિ થડિ વિધાતા ધર; તોલ કરે ત્રિલોકમાં, પુરંધરીવતપેર નરખી હરખ્યો નરપતી, અકળીત રૂપ કો આંક; મુનિવરનાં મન ખળભળે, વિપ્ર તણે શો વાંક કન્યા ભકત શ્રી કરનની રૂપતણી જે રાહ; ઠાકર ઠકરાણિ પુજના, ઠાકુરદારે ભય. માગે હુકમ હનુરનો, દિને વર દાતાર; મુજ જેવો મુજ સારિણો, ભુપત ભોગી ભરથરિ, ચતુરભુજને ચીતા થઇ, વિમાસણ મનમાં કયાંથી કંથ એવો મળે. નમળે ભુતળમાં. વિકરમ વિસ્તુ કેરે મયો, અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપ પુજ કરવા પદમની, આંવિ પુન્ય પ્રતાપ, પુછને પાછી વળી, મામતિ વરદાન; કંથ આપો કોડામણો, તે સાંભળિયું કાન, પેર પ્રીછો પદમણિતણિ જે સઉ બેઠ એરૂપ વનિતા વર તેને. બામ્ય નિધિ જે ભુપ. નરપત ત્યાંથી નિકળ્યો આળ્યો શીવ કેરા પાસ; વરવા વિપ્ર બેશિ રહ્યો, જેને કન્યાનિ આશ. કાળે કરૂપક લણે, રૂશી ભત નો રાંક, ડહાપણ હીણે દળદરિ, ઓછા કરમનો આંક રાજ ધન આપી શકે, ભાગ આપે ભુપ; અધિપત કેમ આપી શકે, રતી સમોવડ રૂપ, પુછી વાત પટંતરે, સળ્યો ચતુર સુભણ; પારખું લાવને પદમણિ નહિતર છાંડુ પ્રાણ.

ઓપાઈ-ધારણ ધિરજ દીધિ તેહને, શિતળ કરિ તેને દેહને; ત્રિકરનને કુંવર જે કામ, પ્રહુમનજ છે તેવું નામ. મહિપતે તેને લિધો મંત્ર, પુન્યેમર પ્રા દનોજંત્ર; એક અંગુઠે ઉભો રહ્યો, સવાલક્ષ મંત્રજ મુખ કહ્યો; કર અંગુઠે તો જ્યુ અંમ, સવા લાખ એમ કીધો શંમ; ઉંઆ પમલે હેઠ શિશ. સવાલાખતો જે ભ અહરનિ શ, એકવિશ દીવસ એમ નિંદ્રા નિર. શુદ્ધ કરચું એમ સીદ્ધ શરિ. પદ્મિપાળડોલે સકળે શેષ, બ્રહ્માંડ ભડકે લાયક લેશ, નિમેષનિ મેષ જપતે નામ, પ્રસન થયો કં. દ્રપ જેમ કામ; નરપતીને કહે તું મામ, પરિતે પુરપત લાગ્યો પા.મ. બ્રહ્મજીભીશુક કુષ્ટ કરૂપ, રતિ પતિ સરખો થાયે રૂપ; જેવા કરન કુંવર છો કે.મ. એવો વિપ્ર કરો અનુમાન, શાખાશ તે પર કરજ કરચું; તેથી મારું મનડું કરે પુ, વિપ્તું પુજન કર આણિ વહાલ, પંચાગ્રત પચ કરો પખાળ, તે પગથી નવરાં વા બ્રહ્મ, તેથી રહેશે તારો ધરમ; કામદેવ કદપમત થશે, કુખ દરિદ્ર દેશવટ જશે. જેમ કહ્યું તેમ કીધુ ભુપ, અતોલ તેજ થયો રૂપિરૂપ, વરૂણ વાસુ કુબેર કે ઈંદ્ર, સુર સનકાદીક સુભયંદ્ર. શિવ પુજે પાંચો માતરા, જેવા લોક આવે ભતરા, જળજળ ભેત બળેલો રવિ, કહવિર ણવિ શકે કેમ કવિ, દમયંતી નળથી પણ દેવ, મધુરાનળ સવાયો શેવ; દીર્ઘ બાહ કરૂપ કપોળ, ઉર વિશાળ ને ચક્ષુ લોભછેજ. પુજમહા કોટીકદામ, ભેતા પ્રમયો બિભે રામ; મામ આમને ઠેરાકાહ, દરશન કરવા આવે નરનાર, કોકહે શિવ પ્રસન, દેવરૂપ થયો દરશન; રાય રાણિ પુત્રિ સમેત, દરશન કરવા આળ્યો હેત, પાસે બેઠો

છે વીક્રમવિર, ધનુર વીધા કેશ છે ધીર; જાણે બે બાંધવની બેડ. ગાંભ આવી બેઠો પાસ, ઘણા હેતથી કીધુ આશ; કુણ મામ ને કુણજ કામ, કુણ રાજ નરપતિનામ કુણ ભુમીના ભાગ્ય કારણે; બુદ્ધર્નાધિ આળ્યા બારણે, ઉઠેણ નમરીનો વિક્રમત્રિર, તેના અમે વિવેક વજર. આ બ્રાહ્મણને શીવ પરસન થયા, દેવ સકળની થઈ છે કયા; તેની જાણ રાખને થયુ તે વિક્રમે અમને કહ્યું. તે વિપરને હેતે કરી, પરણાવે ડાહી દીકરી, લખીઆ પશુ સત એક મામ, આળ્યા છું આશાએ કામ; હરખ્યા છે તે મામનો ધણી પરણાવે પ્રતી પોતા તણી.

દોહરા-કરબેડી કહે કામની, પીતા પરીતે શુભ પેર; પરણાવો મુને એકને. રા-ખો આપણે ઘેર, મુજથી રૂપ છે લક્ષ ધણુ, જાતે બ્રાહ્મણભુપ, પરમેશ્વરપરસન થયા, રીક્ર મળે કયાં રૂપ, કૃશન પાસે કરબેડતી, લજતી નીજ ભરથાર; લાયક આપ્યા લેખ ધણે, કૃષ્ણવડો કીરતાર, પીતાએ પણ કહ્યું, અમને માગ્યો આપોએક; ભામની એમ ભરથાર છે, નાર તણે મન નેહ; ઉઠેણ પત આનંદીએ, હસ્થો ધણુ મન હેત. ત્ર લખી આપ્યુ પરમણે, તન મન ધન સમેત; મામ માંહે પરણાવી ગોરડી, કન્યા દી રેખ. રૂપીને રાજ સમરપિયું સહસ્ર ગામનો લેખ, દુહમી વાગ્યાંદેવનાં. પરસન થયા ધણુ ઇશ; માત તાત વર કન્યકા, અતી દીધી આશીશ, ઓળખ્યા ઉઠેણનો તી, બલે ખંડમાં નામ; વિક્રમ વિણ બીજે કીધો, કરે પરમારથ કામ. પુરપત ત્યાં પી પરવરથો, દક્ષણ કામરૂદેશ, દેરે કામાક્ષી તણે. પરીતે કરથો પરવેશ, દીપક બેતી દોહરા, કરી ઇંદ ઉઠેથોત; નરપતીએ નેહે નરખીયું, જાળહજ બગતબેત. મારણ મોહણ મંત્રમધ, કામણ ટમણ કોડ; મામ બધુ ગુણે ભરયું, જેવલે નહીં બેડ; તેવિના કે મામમા બીજે તો ન બણાય; મંત્ર જત્રને તંત્રનો, સુધપતી બહુરાય સમરી હર સીદ્ધમાવડી, સસરથો વીર વધતાળ; રાજ દેહેશમાં રહયો, ગઉબ્રાહ્મણ પ્રતીપાળ મહારાજ મધરાતનિ, સીદ્ધ માત જે સેવ, કામાક્ષી આવી કાવની, દેવતણી જેદેવ. મુમટ છે પીછ મોરબે, સીંદુર અંબ શરિર; ત્રાષાંબર અંબર ધરયાં, સુંદરધનુષ કર ધાર, આરૂટ મોહ સીંદુ ઉપર, સહસ્રઠાથ શોભીત; આયુધ અતીશી ઓપતાંમુનીને મન મોહત, આયુધ કોટી ઇંદુ તણી, કોટી અર્ણવ દુતીકામ. ત્રીશુતોળીને તરવરી, હરવા કરીમ કામ, કાયર શુભ પાપી મરે, દેખતે રરશવ; દાતામુરના ફલહર, પુન્ય વંત પરશન; ધીરવિર ડગ્યો નહી, પરીતે લાગ્યો પાય, ધનમાતા હરસીદ્ધ તુ; જડી બલોદીક ભમ. કાણ હરસીદ્ધને કોણ તું કોણ તારૂં નામ કોણકાજ અહીં આવીથો કમ થઈ બેઠો કામ, જવતો કો બચે નહીં લોપી મારિ લાજ; કેહેવું હોય તેકહે મુને એક જડોમા કાજ. મહીપત કહે મુણમાવડી ગુણ ઉઠેણિ મામ શેવકશ્રીહરસીદ્ધનો વિક્રમ મહારૂં નામ આઠર મારો આવિથો તેને કીધો દોર તેને માહરે જવતો લેહ અમોશ મોર. કુકાચો બે બાળકો, તેને કિષાણે પારાણુ તે બેને માધવ કરૂં સાંભળ

શકિત મુબલ શકિત કહેરે વિક્રમ મુલ્ય એતો અચર પાર એવા બળદનો બહુ જણા પુરણ પદર દબર, સાત સહસ્ર ગરબ વ કરયા મુગિ સુધાડી મોટ; માટી કેપાડે કુંભા રનિ, ખાંતે ખોડે એડ પંચ વહસ પડા કરયા પાણિ ભરે પખાત; મુકાવિ મડિપનાં, બે કાંધ હોયે માત્ર. આઠ શહસ્રનો અશ્વ છે, તે ઉપર પલાણ; તે પણ તુજે સરખા હતા. કરતા આપ વિખાણ. કૃત વિદ્યાએ કામરૂઝ કાગિ નશકે કોય; સ્વર્ગ અનુ પાતાળમાં, બીજા કામ ન હોય મુકાવતાં મરિજશો, ખોશો લ. ખેલિ લાજ, હુ શેડોડ અધિક કરે, તે કેમ આપે કાજ.

ચોપાધ—હેતે જોડયા વિકરમે હાથ, કીધ શકિતને સાથ. માતા કેમ વિધા પામીએ દુખ દોહિલા કેમ વામીએ માનવને કેમ મુકાવિએ કેમ રાહુને ચુકાવિએ; વિક્રમ સાંભળ સાચી વાત વેદ વચન કહુ વિખ્યાન, અંજળીમાંથી પાણિ ભરે. સંદેહ દીવસનો કરે; અંજળ નીદા બેસે તણ ભારે મત્ર રદિયામાં બજ આલીશ પુરણ લ વે પ્રમાણ બત્રીમ લક્ષણ ચતુર મુખણ. કરે હુતાશન કેરો કુંડ ચીતથી ત્યાં થાપે આમુંડ માસ અદીશેર એકજ જોગ, નિસ્ચેદે ભવાનીભોમ; નિત નીત આલીશ દહાડાય ત્યારે શત એ પ્રસન થાયે, કામરૂદેશનિ વિદ્યા બળે, ગુણ સંવળા તે ગામે બળે; કરજોડી રહે સઉ લોક, બાકી હુશ કરે ને ફેક આવ્યો છું તુ મારે ઘાટ મુકું સતવાદિ માટ; હરમાંદતા સેવક છે! તમો માટે જવતા મુકું અમો નીકળો કેરથી જ્યાહરે, સાંભળજે તમો ત્યાહરે; ચતુરા મળશે તો ચોપમ કરે, તેનું વચન કેમે નહી ફરે. કથન એવાં કામાક્ષી કહી આપ માત અતોપજ થમ પુન્યવંતે વીચારી પેર, પાછો કેમ ફરી કેમ જાઉં ઘેર એ દેડું ને એ મુજ માત, કડું કે દેહનિ ધાત.

દોહરા—બત્રીશ લક્ષણ બહુ ગણે, ચતુર કયાંથી ચાળીસ; હવે કેમ કૈલેનેના, એથી કોપેદશ કરશે કુંડ એક અંબનો પુરણ પુન્ય પરસન; અદી અદીશેર અદીશેર આપનું, માંહી હોમે નીત માસ પાવક જાળ પ્રકટાવિયાં, પછે ખડમ લે હાથ, કાપે પગ પાની થકી. સ્વાહ; કરે તે સાથ. મહા દુખ પામ્યો મહીપતી, વિત્યા દીન ચાળીસ, પુરણ હુથી શુરણ કર્યું, શેજ સમરપે, શીશ આધુષ અધીક છે એહનું, દાતાને થીર દધવ; ખોળિયા માંહી ખુંચી રહ્યો જરૂર પણ તો જવ મુસ્તક ચડાવે મહીપતી; સ્વાહ કહે તે સાથ; મા મા કહીને માવરી, હેતે જાદ્યો હાથ. પ્રસન થમ પરમેશ્વરી નેહે બાંટયું નીર, કામાક્ષ કર ફેરવ્યો, શુષ કર્યું શરીર. આપી વિદ્યા અવનવી શુભી મંત્ર સીધુ કીધો તે શાસ્ત્રનો જડયા અતોપી જત્ર માગુ છું પ્રથમ માવડી, બે બાળક છે પહાણ, સજવન કડું સેદેજમાં તોહુ સીદ સુખણ રૂધીર કાંદુ રૂચા તણું, કરપુરણ પખાળ; આળસ મરડી ઊઠશે, બુદ્ધસાગર બે બાળ કટાર મારયા કાળજ એવિ કરશે રૂધીરનો રંમ, બાળક બે બેઠા થયા, શક્ત દેખતે

સંઝ આવી દેહેરે અધિપત પડયો વહી તેને સનમાન; કરૂણા કરી કરૂણાનધે, દીધુ છ
વતદાન ચાચે બાળક બે પાખીયા, પ્રિછયો સધળિ પેર; અદ્રષ્ટ વિદ્યાએ આપથી,
ફરયો રાચે ઘેર ઘેર, જોટલાને પ્રસભ કરયા, મહીખા મરધવને ગોઠ; મુજિ સુઘાડી
માનવ કરયા, ચુકવા તેના ચોટ. એને કો દેખે નહી. એતો દેખે સરવ, આધક વિદ્યા
એટલી, મુકયો સહુકો મરવ. વાર ઓળખાયો વિશ્વમાં, પ્રિતે નમ્યા સહુ પામ; નરપ-
ત નમયો તે મમરનો. મન મમે તે માન. માન મુકિ મારું નહી ક્ષતિ જનને ખોડ;
આમુર નરચોપમ કરયા, જોમમે તો છોડ આમે અમેકાવશું બળ કરીને એ બાક,
સાહે રાખે કે સતરૂ થા. ગુણ મમે તે ગાંઠ કુડિ ફેરવા દેશમાં, રાખી ન શકે દોય;
પશુ ટોળી પુરૂષ કરયા હેત, હજુરી હોય બાળક બે તે સુપવાં, ખોળાં મા આપ. મા
નવ સાથે મહીપતી, આઠ્યો ઉજેણી આપ, પાત્રીસ હજાર પુરૂષને, એક અશ્રમે સાફ
વસ્ત્ર કરી વોળાવીયાં, ઉપર આલ્યો માલ. આપ આપણે પુરવળ્યા, અતી દેતા આ-
શીશ કોટી કહ્યાણ તારૂં થએ; છવએ કોડ વરીસ, વરતો વીકમ સંચરયો મયો
શુદાવે મામ; નમ્રની નીશ ચચાં બુવે નરપતશેનતું નામ. કોમળતા કન્યા મધ, ખો-
ળે માતને તાત; આશા મુઠી તેમણે, વિમ્રજ દીઠી વાત પ્રોડી ઢાઝતો પેટની અપુત્રાં
કેમ રહેવાયે; દીકરીની દાળે કરી કરવત લેવા જય પુર સુપ્યું પ્રધાનને, વિશ્વ વોળા
વિ જય કળકળે રધયત કોટીધા, આકુળ વ્યાકુળ થાય, વીકમસેન વટેમાર્ગુ. થઈને
આઠ્યો ત્યાંહ; કરજોડી કરિ વિનતી; મહામોહની માંહ શા માટે સહુ કોરડો, વણ
મોતે મરવા બએ; શીવ આમળ સાચુ કહો, રધયત આદે રાએ, પુછી પાર તેનો
લીઓ, ક્રીઓ ઉત્તર એક આપ; કાલ મળશે કુંવર તને. તારા પુન્ય પ્રતાપ. કેટલે
તો નીધા કરિ, કેટલે માન્યું સાંચ; કેટલાનો રહયા સાંમળી, વિક્રમ કેરી વાચ. કહો તમે
પથી કોણછો, છો ભત્રીક કે સીધ; અમમની ગમ તે કેમ કહો, રાખો છો શી રીધ
બલા માણસછે બુપતી, દીસંતા છે દેવ; કેમ જુઠા કહીએ અમે, સાચી કરી છે શેવ,
ગૌ બ્રાહ્મણ હત્યા ધણી, નીરચે ન કહો નામ; કયાંથી આઠ્યા કયાં જશે, શું ધારો
છો કામ, સમ દીધે સાચું કહું ધારણ રાખી ધીર; ઉજેણીપતને ઓળખ્યો, વડહથ વીક
મવિર, રાયરયત રળીયાતથી સંતોખ્યા શુભ રીત; દરશન દીઠું દેવનું, પ્રમને બહુ
પ્રીત, સંતોખી ઉ કોમયા, આપ આપણે ઘેર; વાયદો કરી વિક્રમ વળ્યો, પછી સી
થઈ પેર. એકાંત આશન કરયું, શીવ દેરે સીધરાજ મહાદેવ પુજન મહીપત કરે,
લાજ રાખ મહારાજ; દીઝ બંધન કરયું દશ દીશા, સમરયો અજીત મહાવિર; પામ
નરયો એક પલકમાં, ધનુર વિદ્યાનો ધીર, કહેતો આકાશે ઉતપત્ત, પરવરું હું પાતા-
ળ; કહેતો દુશમનને હમું. વડો નામ વધતાળ. પચાસ કોટી કરૂં ચીંતાગ્યાં કા
મ પાપાને પ્રાંજે કરૂં, દુષ્ટનો ફેડુ ઠામ. વિક્રમ કહેરે વિર શુચ. સેહેરે સંકટ છે
આજ; કુંવરી જડે એ રાયની તો રહે આપણી લાજ, કોઈક વિર હરી મયો, કે

ભોળાવી કે ભુત કે વંતરકે ખેચરી, કેકો ધારી ધુત. બાવન કરીએ એકઠા, અ-
ધિક એકથી એક; ભુત સકળના ભુપતી, નીમમ યામમે નેક. નીરસંજ એક ન-
રપતી, વિર તણે મહાવીર, હરામ થકો તે હરી મથો પકો આપ હમીર; નાર
સંજ વિર શતકનો, સેવક સાચો હોય; અજીત કહાવે એકલો, ગાંજ ન શકે કોય,
વહતે તો દીન વહી જશે. માગે વટશે માન; માનની મંદીર તેહને, તરત મળે
કેમ તાન ચીંતા કરે છે ચીત વિષે, પુજા કરતો બ્રહ્મ; પ્રશ્ન કરી પડીત કહે, રેહે
શે તારો ધરમ, જશ વાધે એ જગતમાં, નવખંડ થાશે નામ; ઉઠ ઉઠશે અધીપતી,
કરિ આવશે. કામ શાજી માંડ બાંધી સંચર્યો, વધતાળ વિકરમ વીરમયા પેરનાર
સંજને ત્રીવેણને તીર. ખાનપાન શત શહસ્રધા, પુછ્યુ કારણ વરત; પ્રીતે કેમ પધા
રીયા નરપત કોહોને તરત. રાજકન્યા કુંવરી રાયની, હરિ લેઈ આળ્યા હામ; તે
લેવા અમો આવિયા, કણુલ કરો એ કામ. એતો અરથ મર નહિ. વાણી બોલ્યા
વ્યથા, માથા સાટે લાવિઓ, એક સરે નહી અરથ, વિક્રમ કહે વદશું અમો ધારણ
કરશું ધીશ; તારકે પછી માહર; શામા હરશે શીશ સીતાએ રાવણ હર્યો, દ્રુપતી
કુરુભેધન; શહસ્રારજુન હણ્યો રણુકાએ હણ્યો તુજ તન; રણુથંભ રમ્યો રણુમાં
જઈ, અરસપરસ લણ્યા ધાઓ; જેમ રાવણને રામજી, ભુદ્ધ ભેર જેમ રાઓ, એમ
કહીમાત હરસીદની, કહી નારસંજીનામ, નરપત વધતાળને નારસંજ, કેમ બને એ
કામ; વિકરમ કહેછે વિર સુણ, સમથી સાચું બોલ; કેમ લાળ્યો કરવા આહાર;
નથી લાળ્યો છે કામની. મન પટંતર ખોવ, નથી લાળ્યો હું મારવા, નથી લાળ્યો
કરવા આહાર; નથી લાળ્યો પરણવા, ભાગ્ય મનનોભાર પુત્રવંતાણું અમો માણસ
માં નહી માન; પુત્રી કરી પરણાવશું, દેશું કન્યાદાન. સાળાશ વીર સાચું કહું.
શામા તેડો સાથ, કન્યાદાન કોડ કરો હેતે તમારે હાથ. એહ તમારી દીકરિ, તમે એ
હના તાત; પરણાવો પ્રીતે કરી; વિશ્વ વખાણે રાત, જનક જનુનિ એહનાં, દેહ પામે
છે કુખ; કન્યા કંક થઈ જશે, તજે જળા નીંદ્રાભુખ. ગુદાવામાં ધર કરો. પુરો લાસ
સુવાસ, જનક જનુનિ દેખતાં, પ્રેમદારાખો પાસ. મમી વાતસહુ મામને, તેડીકન્યા
તરત; અરણુ ઉડે તે આવીયા, બેટ્યાં ભાવિક ભરત. મોહ થયો માળાપને, ગડમડી
યાં નીશાન; ભયક બશ બોલે લણું, લક્ષ્મી પામ્યા લલાણુ; કથાંતર માંડી કહ્યું,
અધિપત શુભ ઉપદેશ; કન્યા: જેમ તે વર ભુઓ શુભ લક્ષણ સુવેશ જનક કહે
ભુવતી સુણો, તું વિક્રમ વડ વીર; આપી તુજનેએ કન્યાકા, સકળ વાત સમરથ; વી
કમ કહે વિપરીત એ, એતો મહારિ પુત્ર; પરનાર સહોદર પરડીઓ, સાચી વાતએ
સુત્ર શુણ નીધ કહે સહુને મમે, ધારી જેને ધરમ; કરનાર્પણ કન્યાકરો. ભારે રૂડો
બ્રહ્મ પરબ કર્યું તું વિર છે નરપતી, અપરમપાર અપાર; તેર કોટીકાકટકા હેમના.
કસ મજ સત તોખર. મણી મણીકને મોતીઆં, અતી ઝવેર અમુલ્ય; મેહેલ રચી

આખ્યાં માળીયાં, શોભા ઈંદ્ર સમ તુલ્ય, ગામ પછવાડે પરમણાં, લખી આખ્યાં પુ. પ
ત્ર; અધીપત કર્યો અવની પતી, શીર સોહાવ્યું છત્ર નારસંત રખરાજ નમરનો વા-
લી વીક્રમ વિરજેભ હીરો કુંદન વિશે, જેમ સાકરમાં ખીર, નારસંત તે એ નરપતી,
અરસપરસ નર નેહ; એક વધતાળ પેહેલો હતો; બીજે છડવ એહ શીખ માગીને
સંચર્યો, અવની પત આનંદ; શોભ્યો શુરમાં મુરપતી, જેમ તારામાં ચંદ્ર આશીશ
દીધી અતી ઘણી કન્યા માતને તાત વિપ્ર કહે વરવંશ પતી, વીશ્વ માંહે વિખ્યાત.
પરસન હોને પરી શારદા, કરજે પુન્યનાં કામ; શક વરતાવજે શાસ્ત્રમાં, નવેખડે
થશે નામ. આવ્યો અવંતા અધીપતી, નાહો ક્ષીપ્રા નિરસીત પુત્રન સંક્યા કરયાં.
સુહર સુદ શરીર. છત્ર ધરયા પચડડનાં; અધીપતી બેઠો રાજ; ચોરિ ચાડી ભુકી,
તણે તનથી તાજ બોજ પ્રતે કહે ભામની, સુણરાયાં શીર રાય, એવા પ્રાકરમ જે
કશે ધરો સીંહાશન પાય. સુણી વાત સેવક તણી ચાર દેશનિ ચાર; તે કામ કરવા-
થી કળ કડી. જળ નીંદ્રાને આહાર. સીંહજ ગામ શીશમણી, માતર પ્રમણા માંહે;
કારણ સમા કણબી વસે, રખીદાસજ તાંહ, કવી તેડયો પોતે કોડથી, દીધાં દાન સન-
માન પ્રથવી કરી પસાય તે, અસ વસ ધનધાન; શ્રીગોડ માળવી વીપ્રશુભ શામળ
ભટ કવીરાજ. સસન્ન જેને પરમેશ્વરી, લક્ષ્મી રાખજ લાજ. શામળભટને શારદા,
પ્રસન સદા સુખ રાસ; તેહ કૃપાએ વરતડું, વાણી વેદ વીલાશ. શ્રોતા વક્તા રામ-
જતા, કહે કાવતા કરનેડ. શામળ ભટ કહે બોલજે જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૧ મી રૂપાવતીની.

રેણુકા નાથની એકત્રીશમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રામ બોજ સાંભળે છે.

ચોપાદ—પી વાંલા શેડું સરસ્વતી, મયા કરા આપો મહામતી, કમળ ભુતનયા
કમળવત નેણ, વેદ ચાર વાણિ શુભ વેણ. હંસવાહની બણ સુભણવેણા પુસ્તક પર
ક્યાં પાણ, ડંડ કમંડળને ધારણી, કહ્યાણ કોટીધા કમ કારણી બ્રહ્માને ત્રીઠી ધન
પ્રષ્ટ, સમજ બધી તેણે શ્રષ્ટ; કંડણા તે વાઢમીકને કરી, સતકોટી રામાયણ કરી,
તારી કીરયા જે પર હરી, તે કહેવાણો મોટે કવી; પંડીત બણે પીરખી પ્રશન પ્રથમ
રાધા વળતા કશન. પ્રથમ સીતા વળતા રામ. પ્રથમ ઉમીયા વળતા શીવ શામા. પ્રથ
મ હક્ષમી વળતા નારાયણ; પ્રથમ શ્રીકહે સરવે બણ. દેવ ગણપત દુહાળો દેવ, શુભ
કામપ્રથમ તુજ શેવ, બઠરવ બટકસંકટ ભાજણો શેવકધીર ધનવંત ગાજણો. અને
પુરણાજ આળરે ભરે. દીવ જનમદેવાંશી કરેશામળ કવિને કંડણાકરો, બાળક બણિ
બાહે ધરો; જામ વાત બોલાવો જથાકહુ પુરાણ પરમારથ કથા ચાંચરીતથી રામ
ચરીત્ર, પરમ મનોહરપરમપવીત્ર. રૂડા પુરપતણે મનરીજ, બુધી ગ્રંથતણાંમહુ બીજ;
શ્રોય નમરગુજર શુણ નીધ; વાસવ પુરવત રીદ વીધ વાંડપુર વેમનપુર વાસ, વસે

વીમ કવીશામળદાસ; તરૂંડી કરમની રેખા રતી. શુભ રસનાએ શોભી સરસ્વતી. નીર
મળ જશ કીરતનાજ નાજસહિયળ શીરોમણ ગુણનીધ મામ. લેઉંવા કણ્ઠી લ-
ખવા લાજ. કાઉંજ કુળ મોહો મહારાજ, જશ મહીમા જમત જેહનો, રખિદાસ
જ સુત તેહનો, સભા સમસ્ત બેઠી છે જ્યાંહ, કીરતી કવિની આંબળિ ત્યાંહ; વિખા-
ણ સાંભળ્યું વિખજ તણું, રખીદાસ રીઝયો મન થણું. તેડયો વિમ ધેર દેઈ માન,
સનોષ પમાડ્યો દેઈ ધન માન; તમે મોટા છો કવિ, નઉતમ વાત કથા કહો
નવિ સોતા વકતા પાવન થાય, વાધે પુન્ય ને પાતીક બય; બેઈ સંસ્કૃત માહે જ્યા
કહી પુરણ પરમારથ કથા. માથ પંડીતે રોપ્યા એ મુલ. કાળિદાસ પામયો ફળપુલ;
બોજ રાયને મન ભાવ્યું, આધ અંત ચાલું આવિયું. ભારે ગુણ ભુપતના લખ્યા,
લેખ લાખ બેતીપમાં લખ્યા; બોજ અંથ ભારે ધણો, તોલ ધણો ત્યાં વિકરમ તણે.
કરણ હરીશ્વંક બંજરાય ધીર, તેનો જત્યા વશ વિક્રમવિર; શુભ સરસ્વતીએ ઠી
ધ વિકરપ વખાણુ કવિ એ કીધ ધારા નમરી તણે છે ધણી, બોજરાજ મહીપતનો
મણી. ત્રણ ભુગનાસતવાદી રાય, પુન્ય બેરથી બાંધ્યા પાય. ડંકા દેશ દગાએ ઠીયો.
લાયક પુરુષ કેરો જશ લીયો; પુરના પંડિત પરવર, કવિ કરતી કોડ કરે. બેવિ
તેવ ભાખા ભાખ: કીરતીના અંથ લખ્યા છે લાખ; કહો ઉબેલો માયા મ, શમશ
સોરઠો કહેણુ કવિત પીંગળ ડીમળ અરથ, નહું કહયાથી પામે અરથ, લેવા
મથે તે પાછો ફરે, તો હુકમ લાખ અઢીનો કરે એવાં કરે નીત્ય કોટી કામ, બમણ
બોજ પડાવ્યું નામ; રાજ એક ધરાતું કરે, આણખંધી અવનિમાં ફરે વિશ્વ બધા
માંહે વિખ્યાત કહું એક સંક્ષેપે વાત; મામમાં એક બ્રાહ્મણ બ્રહ્મણી. દુરબળ દુખે
હામનિ. અનાથ તેના ધરમાં ધણી. વમર બણ્યો મહા મુરખ ધણી; સ્વામી મુરખ
સાંભળ માહરા. કહું અવગુણ કેટલા તાહરા. બોજને સહુ દુટી બય છે, વાતો કહી
વિમ વાક છે; રાજ બોજ પાસે જઈ આવ, જે આપે તે દ્રવ્ય લઈ લાવ, તે કામની
નો બોલ્યો કંથ, અતુર વિલા નહી મુજમાં અંત. ન આવડે સ્વરતી શાખાશ; પરવર
એ પંડીત પાશ. દોહરો-ભામની કહે ભરથાર મુણ બચો રાખામાં સાથ; કામળ
આથો કામની, આપ બોજને હાથ વિમ ચાલ્યો વરણાગીથો, રાજ સભા મોઝાર;
માનનિ બેઠી મેડિએ, રાય બોજનિ નાર. ઉભા શેવક આમળે, વૈનતા ઢોળે વાય.
બેવા સરખી જતરા, ત્યાં ઉભો દિજ રાય. કેમ મહારાજ ઉભા રહ્યા કે સાથે છે
કાંમ; કર મધે કામળ કશો નિરચે કહો તે નામ. કામળ લીધો કામની, વાંચી બેથો
વરતા; સવાલાખ ટકા તણી, આપી ચીઠી તરત. અરથ લખ્યો તો એટલો, માનનિ
એ જે મરમ; રાણી કહે વરણવ માહરં, ધારો તેનો ધરમ. પાય પળી મુખે પળે,
મુખ વિના જાજત; સ્વતે છે ને શામ છે. અબચીય બચંત વિમ ચિઠી લેઈ વળ્યો,
મનથિ પામ્યો માન; એટલે રમતોતો સોમરે પુરપતનો પ્રધાન. વહર કહે વિમ મુણે શુભે

કાજ મુજ સાથ; લાવો પત્ર એ વાંચીયે, શો છે કાગળ હાથ. વાંચ્યો પત્ર વણર તે વિખાણ કર્યું મુજ વરત; સવાલાખ ટકા તણિ, ચીઠી આપી તરત દીજ નરખી તે હરખીયો, શોભા દીઠી સુત; એટલે દીઠો ભોજને, પડાઈ ઉઠાડતો પુત્ર. સરખા સ માણા સાથીઆ. ભેયા અધિપત ધંદ્ર; વિપ્ર ત્યાં ભેવા રહ્યો, લખ્યો લેખતે લાવ. કુંવરે કાગળ તે વાંચીયો ચમક્યો પોતે નીત, સવા લાખ લખી આપીયા, કહ્યું મા- રૂં કવિત. વળી વિપ્ર ત્યાંથી વળ્યો, હઠડે આણિ હેજ; કોલ ફેરવતો દીઠો, ભોજ તણે લાણેજ. રૂખી રમત ભેવા રહ્યો, બાળક ભોલ્યો વેદ, રાજ કાગળમાં શું લખ્યું, પ્રાંત ન રાખો ભેદ. લેખ વાંચી તે લાડકે, એ પુજવરણ્ય હોય, આપી ચીઠી સવા લાખનિ, કળી ન શકે કોય, ચિઠી લેખ વિપ્રજ વળ્યો ભેખ કરતો બય; એટલે સાળો ભોજનો મળીયો મોહોલા માંય નહિયે નાવ મુકાવિયું, સાથી ભેવા મહેલ; જળકિડા કરી આવિયો, માનતા મુખમાં મેહેલ, ભેવા વિપ્ર જુમતે રહ્યો, કરોડ પ્રમાણ ક્રીધ; કરમાંથી કાગળ લીયો, વાંચી એયો વિધ વિપ્ર વરણ્ય માહરું ભલિ કરે છે ભાખ; લખીલેખકર આપીયો, મેહેજ ટકા સવા લાખ, રૂખી રૂદેમાં રિજીયો. શોભા કઠિંતક સંગ, માનની મહિપત તણિ વમાડતિ મરદંગ ન્દત્ય કરિ નરતકી રામા રૂપ નીધાન; વીલા શીખે વમડાડ પખાજ ગુણિજન ગાન અદ્ભુત લીલા એક તે કને, વક્ષધા ભેવા લોક; ભેવા વિપ્ર ઉભો રહ્યો, શાત પામે જે શોક. રામાએ દીઠાછે રૂખી કાગળ દીઠો હાથ; માગી લીધા વાંચવા, સ્તુતી દિઠી તે સાથ, નીરખી હરખી નાર, તે વાંચ્યું વરણ્ય વિવેક; સવાલાખ ટકા તણિ, ચીઠી આપી એક વિપ્ર પડ્યો વિમાસણે; કઠિંતક દીઠું કોડ, ચકડાળ ફરતો મેહેલમાં ભેવા ઉભા તે ભેડ બત્રીસ એક શ્રી ભોજનો, બેઠો હતો તે માંહ; ઝાઝા જનતો ત્યાંય, હતા દીઠો વીપ્ર તે ત્યાંય, મહારાજ કાગળ છે કશો, વાંચી ભેયો તે વહાણ; એતો કવિત માહરું કર્યું, જુમત પોતાની બણ. સવાલાખ સમરખીયા, અચરત પામ્યો બ્રહ્મ; મેહેલ માંહી ફરતો ફરે રૂપું આજ કરમ. એટલે રાખ ભોજ ન્દપ, દીવ્ય દેવાંશી દેહ; સભા સમીપે આવિયો, વરસતો તો મેહ. ઘટા ચડી છે ધન તણી, વરસણ શુભ વરશારા જ છે ધણું, રીઝમાં, વીપ્ર ભેધ વાત, વિમાશે પામ્યો વિપ્ર તે, આતો ભોજ ભડણુપ; આશીશ દેહઉભે રહ્યો રાખ એ દીઠો રૂખીપર ક્યાંથી આગ્યા કુણછો શોભે કાગળ હાથ; વાપ્રે આપ્યો વાંચવા સ્તુતી દીઠા તે સાથ. પમવાનો તે પરવરે, મુખવિ ધણું માજંત સ્વેત છે ને વળી શામછે. અચચીક બયત રાખ દીઠ્યો રૂખી ઉપરે, વાંચ્યાં વેણ વિવેક; સવાલાખ ટકા ટકા તણી આપી ચીઠી એક,

ચોપાધ-વિપ્રતણિતેશીછે વાત, પેલીચિઠીછોડેછે સાત; મુકે આઠમીતેમાંજેટલે, રાખએ દીઠું એટલે રાખએ શીધી હાથમાં પુછ્યું વિપ્રને શુભ સાથમાં ક્યાંથી ચિઠી પામ્યો સાત, સમ કહો સાચીવાત. વિપ્ર કરજેડીબોલીઓ, મનતણે પડદો ખોલીઓ.

કાહરા-કામળ વાંચ્યાં છે કામની. તેણિએ આપી એક; પ્રધાન રમેછે સોમરે,
ખીલ વેદ વિવેક. પડાઈ ઉડાડે પુત્ર તુજ; ત્રીલ તેણે; કોલ ફેરવ તે કુંવરે, ચો-
થી ચીઠી એણે, વહાણે ઉતરિ આવિયો, ચીઠી આપી પ્રત; ઘ્રંઘ્ર જ રમાડે માનની,
છઠી રૂડી રીત. ચક્રોળ હીચેછે ખેતુર નર, સાતમી આપી કાઠ; ઓ ચીઠી આપી
તમે, એ કરી એકઠી આઠ. બ્રાંત પડી મન ભોજને, ક્રીધુ મુજ કવીન શું સમજ્યા
સાતે જણા, રીજ્યાની શીરિત; સમીપ તેડયાં સાનને પુછી પટંતરે ચેર; સવાલાખ
શું આપીયા, ગુણીજન આવ્યો ઘેર. રાણી કહેરે રાય મુણે; પીયરનો આવ્યો પુત્ર
તે વાતનું વરણન કયું આપ્યા સવાલાખ તંત્ર. પમ વીના કામળ પરવરે, મુખવિણ
ધણું માજત, સ્વેત ઉપર શામ છે, હું અભચીક ભયંત. પ્રધાન કહે સુષ પુરપતી
હું રમતો શોગટે સત; તે વેળા વણું ન કરયું, અકલ ઘણે અધીપત, પમવીન સે. જ
ટાં પરવરે, તુખવિણ ગુણ માજંત, છે ન શામ છે, અભચીક સ્વેને ચંત. પુત્ર કહે
પીતામુણે, હું ઉડાવના તો ચમ વિખાણુ કરયું વરણન વિશે, રીઝે આપ્યો રં. જ
પમવિન પડાઈ ઉડા ધણું, મુખવિન માજંત, સ્વેત ઉપર શામ છે અભચિત ભયંત
સાહો કહે સુષ સાહબા, હું બેઠો તે વહાણ; તે વેળા વરણન કરયું, પામ્યો એ
પ્રમાણ. પમ વિના વહાણુ જળમાં પળે, મુખવિણ ધણું માજંત; સડ સ્તેતપર શામ
છે; હું અભચીક ભયંત, કુંવર કહે કાકાલ મુણે, ટેરવતોતો કોલ; તે વેળા એણે
વરણવિ પામ્યો માલ અતોલ. મનની કહે પહીપત મુણે, વાહતીતી ઘ્રંઘ્ર; તે વેળા
વરણવ કરયું, રાખ્યો મારો રં. જ. પમવિણ પચાજ તં પર, મુખવિણ ધણુ માજંત;
સ્વેત ઉપરે શામ છે, હું અભચીક ભયંત. ચક્રોળ વાળો કહે ચતુર નર હીંચતો
પાડિ હોડ; તે વેળા વરણવ કરયું, પામ્યો જર એ બેડ. સાતે મળીને પુછીયું, તમે
રીઝયા કેમ રાય; શીવ આજ્ઞા સાચુ કહો. સાંભળે સરવ સભાય. વરસાદ ચડ્યો તો
વાહળાં, બેતોતો હું જકત, વરણવ ક્રીધુ તે સમે, ભાળી તુજને ભક્ત. પમ વિના
આભલા પળે, મુખ વિના માજંત, સ્વેત આભપર શામ છે. અભચક ભતંત, કવિત
એક ને અરથ આઠ; પુછો મોટો બ્રહ્મ, સમદિધા ચાચુ કહો, જે ધરયો હોય ધરમ.
બ્રાહ્મણ કહે રાય ભોજ મુણ; આવ્યો તુજ દરબાર; કાંઈ સમજી નહી કવિતમાં, મો
કલ્થો મારી નાર. નારી તેડિ નરપતે, દેઈને ઝાઝાં માન; કવિત મોકલ્યુ કામની, કહે
અરથ તે કાન. રામા કહે તે રાકીઓ, અધીક વેડિ અનાંથ; કરતુત મારા કરમનાં,
સોભાવ્યા તુજ સાથ. પમવિણ રેડિઓ ફેર, મુખવિણ ધણુ માજંત; સ્વેત ઉપરતો
શામ છે, અભચિક ભયંત; રિજ્યો રાય રૂપી પરે, કલ્પલ કવિત એ કીધ અઢી
અઢી લાખ અપાવ્યા આઠતા, રૂપી પામ્યો બક રીફ. એવિ એવિ અમણિત નીત,
અપરમપાર અપાર; સવાલાખ સેજે હીએ, દેવરૂપ દાતાર. સ્તવન કરે બે સારદા,
સ્તવન લેખે બે લેખ; વિખાણુ કરે વ્યાકરમાં લહે ન લક્ષણા લેખે પુરંણ પુ-ચેથી

પ્રતાપ અલોકીક આસન બાથ; ભુમીમાંથી ભોજને, હેને આવ્યુ હાથ. મુબારક મ હુરત શુભ; દાન ધણેરાં દીધ; નમર ભોજન કરાવિયું, લાખેણો જશ લીધ. ગોરની શાનો ગરમડે, શોભીત બાધિ શ્રષ્ઠ; પીંગળ પાઠ પુરાણની, વેદશાસ્ત્રની, પ્રદશીદા સન શુભ હેઠ કર્યું, અક્ષન ચંદન લીધ; અ જ્ઞા ખાનિ પછની, કડે પ્રદક્ષણા કીધ ઉચમણો પમ નવ પરકીયો, ભોજરાજ ભડભુપ; એટલે બોલી રેણુકા રૂપ જેતું અનુપ. રેહેરે વેમળો રાયણ, ચતુર ન ધરતું ચરણ; કહુ કરતુ તે વિકરમ તણ, ને સાંભળ તું કરણ. આસન ઇંદ્રના પુત્રતું, પરકુખ ભંજન નામ; આસન તે નર બેસશે કરે તે સરખા કામ, પ્રાણ દેને પરકારણે, સંકટ હરણ શરીર, પરનાર સહોદર પ્રાકમી, સતવાદી શુદ્ધ શરીર. તે સરખો બેશી શકે તો મન ભાવે ભોગ, બેસે બીજે આસને; દેહે વ્યાપે બહુ રોમ, ભોજ કહે મુણ ભામનિ, ગુણ વિકમના ગાય; જથા રથ કથા કહો, સેહેજે સ્વરગે બય.

ચોપાઠ-કહે રેણુકા સાંભળે રાય, મહીપત વિકરમના મહીમાય; પ્રથમ કાળીદાસે ભખ્યાં, ભામનીયે જે વાક્ય ભાખ્યાં, ભોજ પ્રમંથ થયો જે મંથ, પુરાણ મારમ પ્રિછો પદ, તે લક્ષણ સામળે લલાં, રખીદાસણ આમળ કહયાં, વિવેક વાણિ વિદ્યા વિલાસ અધીક કાકરી પુન્ય પ્રકાશ; ભોજરાયકુકારો દીધ વારતા રેણુકાલ કીચે, બાણુ લાખ માળવ નીજ નામ, ગુણવંત શ્રીઉજ્જેણી ગામ ક્ષીપ્રાતઃ ગંજાની તીર; કરે દાજ ત્યાં વિકમવીર; ઇંદ્રરાય તણે એ પુત્ર; શોભાવ્યું સુરપત કેર મુત્ર; પંચડંડ જ્યાં છે તેણુ બેતીક શાખ લખાણી એણુ. અહુરંશું તો અવનીકીધ, જીતી જશ જમતનો લીધ; કરયાં પુન્ય પરાકરમ કામ, સંકટહરણ પડાવ્યું નામ. પાંસઠ લાય છે અન્ધ અનુપ, ભરે અલખત ભોગી ભુપ. અદીલાખ હસ્તીનિ લદાર, મેઘાંડમર અપરમપાર, પંચાણુ લાખ પુરનાપત તમે; લક્ષ ભોજન નિત્ય પ્રાણણુ જમે; કરે પરનિવ ચીંતામણી નિત્યે આશીશ દેછે ધણી. બાણુ લાખ સદાવ્રત નામ. કરે આણુ જ્યાં કામો કામ; મંદલીક મોટા મુજરા કરે, સાત સહસ્ર સામદ સંચરે, વિસ હજારાં વડા વજર, આઠ લાખ ઉમરાવ અમીર, છત્ર સહસ્ર નામે છત્રપતી; માનધાતા મોટા મહીપત મુકાત, પુરી અવંત નિધ, શાનિ શક્તિ શોભીત હરસીદ્ર; ચોસઠ બેમણી માંચે ચંદ્ર, જમ સુરપત નાયકમાં ઇંદ્ર; મહા કાળેધર મોટા દેવ, શુર સનકાદીક સુરપત શેર; દારખળેતા લીંગેબેત, ઉજ્જેણનમર એવું ઉદયેત. ચેટકચોરાશો બાવ નાવિર; મશાણુ માંધવડું તડ તે તીર; અનેક બીજું કંઠિતક હોય, મહીમા કળીશકે નવ કોય. કરેઆણુ ધરીને ધરમ, કરે નહીકો કુડાંકરમ; વશીષ્ઠ સરખાં રૂડાં રૂશી, રાય પ્રતાપે સહુતે મુખી; સગાળસરખા સહુ વાણિયા, દાતા જ્ઞાતા ભુમતે ભણીયા; ભાભારામ જેતા કણપતી, ભોળાભાવિક રૂડીરીત, કાનોકુળ કહે વિણા મકરણ, અધીપત અશરણુ કેરો શરણુ. વધતાળ સરખા ભારે ભાટ. અધિપક પ્રતાપે નહી ઉઘાડ; ચીર

અઉદવિદ્યા ગુણભણુ. ભુપત શ્રી ભલપણુનો ભાણુ; એવિ વરણુ અષ્ટાદશ વસે, ધર
મમારમ ઉપર મનધસે. કદાચીત કો દુખયો થાય, તેતો રાજસમીપે ભય ભાગે દુખ
મુખ કરે શરીર. નૃપત ત્યાર પછી લે નાર. ઘટ ઘડીયાળાં બાંધ્યાં ધાર, દુખીયો
આવીને દેતે ઠોગ; સાંભળતાં રાય ઉભો રહે, આપોઆપથી લક્ષણલહે. તેમાંનું કહું
એક ચરીત્ર, પછે પ્રીતે થાઉં પત્રીત્ર. રામકથા સરખી રસ ધણું, ચરીત્ર વારૂ વર
વીક્રમ તણું; પરમારથ સમુ નહીં પુન્ય, એથી સરવે બીજું સુન્ય.

દોહરા-માળવ માંહી મહીપતી, નરસંજપત નીજ નામ; સતવાદી સીમાડીયો,
ગુરવો ગુદાવે મામ. સતવાદી શીરોમણી, સાહસીક તેહ સુભણુ; સોળ કળા સંપુરણે,
ભલપણુ કરો ભાણુ, અઉદ વિદ્યા ગુણ આમળો. બત્રીસ લક્ષણુ પુષ્પદાતા સુર દલ
ડાહરો, શિવશક્તિ પુજને શુદ્ધ. ઇદ્રજીત એક પુત્ર છે એ અંસા અવતાર; સુંદર રૂપ
સલક્ષણો, દેવરૂપ દાતાર. પટોધર વડો પાટવિ, કરણ સંગોવડ કામ; સુરપુદ્ધિ રૂપ
સોહામણો, સકળ ધર્મનું ધામ બીજું સંતાન એક બાળમી, કુંવરી કરમ નીધાન;
રૂપાવતી તે નમરમાં, સતિ શીરોમણ શામ. એકાદશ વરસે ચરભકી, અદ્ભુત રૂપ
અપાર; ગુણની તે ગુણસાગર ભરિ, સકળ કળા ગુણુ સાર. કેશ સુરંજ સવામજી,
વેણી વાસુકી નામ; મામ સમારો મનનિ, ત્રીવલી તત્ત્વ ત્રોહો લામ; બ્રહ્મી કામ
કમાનશી, ધનુષ આકાર ધરંત; કુમ કુમ કેશર કેરડી, સુંદર આડ કરંત. અણીયા
ળી અગ્રત ભરા, કાળળ આંજ આંખ; ભમરાળી ભામન તણી, પાંપણ ભમરા
પાંખ. કોટ કપોત જીવત કહત, શ્રવણ વિષ આકાર; કપોળ કમળ આકારમાં, ના-
શીકા તેલનીધાર. ચરણુચોળો ચીરચીત, સજ્જા સોળશણુમાર; અતીશે આભરણુ
આપીતાં, અપાર અપરપાર, હામકામ મ્રમલોચની. પદ્મનીપુર પરણુમિ; સતી શીરો
મણુ સાધવિ, ચતુરા ચતુરસુભણુ. પદ્મની આવિ પીતા કને કોઈક સભવ કાળ;
વાતકરી વિદ્વાતણી, લક્ષણુધરતી લાજ. પીતાએ દીઠી પુત્રીને, સ્વરૂપ અનુપ અતી
શ. એ કન્યાને વરવરે, જેણે પુન્યા હોય ઇરા. ખોળ કરાવુ ખાંતથી, જોવરાવું જશ
વંત એવડો ને એસારીખો, અતીશેરૂપ અનંત. પછી વાત પ્રધાનને. પુછી રાણિને
રીત; પુછ્યું પુત્ર જે પાટવિ, જે શું પુરણુપ્રીત. કન્યા કનકલતા સમી, રંભા સરખું
રૂપ; ધણિએ જોમધારા સહુ, ભારેભુપત ભુપ. વિચાર કરે છે વરતણો, કબુલ કરે
જ્યાંહાં કરમ; એટલે આળ્યા ગોર ત્યાં ભારે રૂડો બ્રહ્મ. પાય લાગ્યો તે પુરપતી,
કહી વિસ્તારી વાત; એ કન્યા કયાં દેઘશું, કરજોડી કહે તાત. ગોર કહે મુણુ ગુણ-
નિધી, એમાં શો વીચાર; લખ્યો વિધાતા આંક છે, તે નરને એ નાર.

છપ્પો-ઉગે મેરંગીરી માન. વર માંહી વાહ વ્યાપે; અકળીત બ્રહ્મ કળાય, પ્રથીર
મથીરકો સ્થાપે નેષ નિર ચડે મેળ, કદાચ પાશ્વિમરવ્ય રહેણી, દક્ષણુ વહે ગુણ
મંમ, સંજ લેહેણાનીં દેણી, ઉલટ મુલટ એમ સખ મતી, કોઈક કાળ થાએ કહી;

શામળ કહે જન્મ મરણની, પાલક પાછી થાએ નહીં.

ઠાઠરા—વિદ્વાનિધ એક વિપ્ર છે, નિત્ય માંડે નીશાળ; અમરક વણા બણે તીહાં, કરે મહુ પ્રતીપાળ. રાખએ તેડયો દુશી, બુધનીધ સું પીઓળ; બણાવા એને ભાવે કરી, રૂડી વાત રસાળ, ગુરુ પુષ્પ ગુરુયોગ દિવસ, પુરણતીથી પ્રમાણ; સીધ જોમ શામા રહી, કરે વિદ્યા વિખાણે; બહુ કકડા બારા ખડી, નામાં દેખાં આંક; વ્યાકરણ ને પીંજળ પઠી, ભાષા મેં ઘડીફાંક. માધવનળથી મહિમા થણો, સકળધરમનો ધામ પુત્રએક પટંતરે, શોભા સિંધુનામ. દમયંતીનળથી દશધણો, કારમો પ્રકડયો કામ. શરદયંત્ર સરીખડો, દીન દીન દેતી દામ. જેવું રૂપ તેવું તરણ, તેવાં સઘળાં શીવ; તેવા ગુણ લક્ષણ ઘણાં, તેવાં ચાતુર ચીત્ર. છેવે વાણિ વિદ્યા વિમળ, તેવાં કુળનાં કત્ય; તેવું ડાહ્યાપણ શાણપણ, નહિતમ વિદ્યા નરત્ય. સંગીતમત તરતીખ તર, કવી વિદ્યાનો કોટ; રામ વરણવ રામણી, મહીમા કેરો મોટ. પીતા બય બણાવવા, પુત્રીને નિત્ય પાઠ; ઓજલકે પડેડો નહીં, કરાવ વ્રહ્મનો ઠાઠ. પંડિત પાંસઠ વરસનો, આરંભ ક્રી વરષ અગીઆર, બુધસામર તે બાળકો પ્રાક્રમ અપરમપાર. ધરની ખમર તે ગુરુતણી, પુછી ગુણ ધરમુત્ર; પ્રભુનો આપ્યો એક છે, પંદર વરસનો પુત્ર. કાલોઘલો તે કુંવરછે, જેવો તેવો બણ; શાણપણ નથિ સમજતો, વિદ્યા ન બણે વાણે કુંવારો. જે કુંવર તો થણુ બેશી રહે ઘેર; ગુણવીન રતુ નહીં ગોરડી, પરણ્યાન શી પેર સાં ભળિ તે શામા રતી, વિત્યો કેટલો કાળ; એક દીવસે પીતાકને, બેઠો બુધસામરબાળ રીત કહી રાજપુત્રાન, કહ્યાં કામનાં કહેણ; રૂપ કહ્યાં લક્ષણકહ્યાં. કહ્યાં વીદ્યાનાં વેણ, એન અરીત્ર ચતુરાતણાં, પ્રીછયો પેલો પુત્ર; સાખી એક રામશાતણી, સહેજેજખી થો મુત્ર. પીતાકને પ્રુસ્તકહતું, પદમનિ કરી પ્રીત; ચીઠી મુકી ચીતથો, રાજસગુણની રીત. ચતુરા હાથ ચિઠી મઠ, વાંચી જોઈ વેદ; લખનારો લક્ષણ આમળો, ભામ-નને મન બેદ.

છપ્પો—પ્રથમ પાણીકે પવન, પ્રથમ ખેતી કે ખગ્ગા; પ્રથમ ખીજકે વ્રક્ષ; પ્રથમ દક્ષકે અગ્નિ. પ્રથમ એરણકે ઘણ, પ્રથમ મરદકે મેરી. પ્રથમ વ્રક્ષકે શ્રુત પ્રથમ આંખો કે કેરી. પ્રથમ વીદ્યાકે વિપ્રતનું, પ્રથમ દીવસ કે જન્મની; શામળ કહેબણો તે કહેા; કંથ વક્ષે કે કામની, દુહા—પ્રુસ્તક વાંચ્યું તે પ્રેમદા, હેતે ચિઠી હાથ; અચર ત પામી અતી ઘણી, રીઝી રૂદ્યા સાથ. પ્રતી ઉતર પ્રીત્રી નહીં, વપુએ કરયો વી-આર; એનો અરથ જે કો કરે, તેમારો ભરથાર. વર ખીજે વર નહિ; હિમત રાખું હામ; નહાય મુરખ પુરો પંડિતો, એના પુત્રનાં કામ. આડી નાખુ એ ઉપરે, જેવી તેવી ભમ; અરથ કરી આપે એહનો, પ્રીતે લાગુ પાગ. છપ્પો—કવણુ પ્રથિવથી પ્રૌઢ કવણુ અણુથી નહાનો; કવણુ પવનથી પહેલ, કવણુ દેવિયિ દાને, કવણુ ઇંદુયિ વિ-મળ, કવણુ અગ્નિયિ તાતો; કવણુ તેજ રવિ થકી, કવણુ મંદીરથકી માતો. કવણુ

ઉજવળ-દુધ થકી, કવણ સાકરથી ગાળ; શામળ કહે ઉતર લખે,તોતો પદોએ મ નરળી. કવણ તરણથી તુચ્છ, કવણ મણીથી મોંધો;કવણ સોતરણથી શોમ,કવણ કુસકાથી સોંધો. કવણ બરાસથી બેહેક, કવણ કાજળથી કાળો; કવણ લોક થકી કંઠણ,કવણ બાળકથી બાળો,કવણ વીંછીની વેદના,મેશ થકી મેશો કવણ;શામળ મીઠો અમરત થકી; સુણે સંતોષ પામે શ્રવણ.

ચોપાઈ-એ શમશા નારીએ લખી, મુકી પુસ્તક માંહે ભખી; તેતો પંડીત જાણતો નથી, કામનીએ લખ્યું જે કથી. તે પંડીત તો આબોધેર પછે શીથઈ તેની પેર; પીતા જમવા બેઠો જેટલે, પુત્રે પુસ્તક બેસું તેટલે, દીકા અક્ષર નારિ તણા; વાંચી ચીડી નવ રહિ મજા; વાંચી શમશા દરખ્યો વણું, કરચુંતોલ તે તરણિતણું. મોટમરૂપ મોહન માનની, બારે બુદ્ધ દીશે ભામની; એના મનનો મોડુ મોડ, પુર શમશા પોચે કોડ. જે નવ કહિએ એનો અરથ, તોતો વિદ્યા બણ્યો તે વ્યરથ.

છપો-અવનીથી મોટું નીર, અણથી લોહી નાહાતો. પવનથી મોટું મન, વિવેક દેલીથી દાનો,અંદરથી નિરમળ તપ,શ્રાપ અગ્નીથી તાતો,દુષ્ઠિ ઉજળોજશ; અમલ મહિરાથી માતો. તેજ રવીચિ નેત્રનું, અરજ સાકરચિ છે મળી,કીરત લહેર દરયા થકી, શામળ કહે ટાંગી નવ ટળી.

દોહરા-પંડીત પુત્ર પ્રાકમી,લખ્યો પ્રતાપીક પત્ર;બીછે દીવસે બાળકી.તેણિયે વાંચ્યો તત્ર.પ્રસન્ન થઈ તે પ્રેમદા,દરખ વણો મન હામ;પુરૂષ એ જે પામીએ, થાય આપણું કામ. છપો-લક્ષપતીનો લાખ, ધરથી મન મવ માને;રાજ તનથી તાજ, રૂપનું તોલ નવતાને. કુળ માંહે કલંક, બેડો બેતામાં બચે;જરબેમન ન રહત,હીણકમાઉ કમાયે; રાજ ભય ચોર અગ્નિ નહી, મામ મુકાવે બહુ થકી; મોટા પુરૂષ મન માનએ, સદ વીદ્યા મોકી સહુ થકી.

ચોપાઈ-એ નર માંહે સદ વિદ્યા હોય, એવો પુરૂષ નવ દીઠો કોય;એને પરણું રૂડી પેર. એની ધરણી થઈ રહું વેર. મુજને તે વહાલો નહી હામ;મારે તો ચતુરાઈનું કામ રાચું નહિ હું દેખી રાજ, મારે ચતુર પુરૂષનું કાજ. છપો-લોભી વહાલા લોભ, ભુર જન વહાલી;બદી; શોમને વહાલું ધન, નરને બેખન નારી મુરને વહાલું છત્ર; મુરખ મુરખને માણે; રામાંગીતને રામ. જશવંત જશ છતી બણે; ગુણ ગુણ જેના મળે, તેને તે શું પ્રીત થાય ચતુર સાથે મળે, રાજવિશાં રીત છે. દુહા-મન માન્યું તે માનનિ, પરકી પુરણ પેર; ગુણવંત પુરૂષની ગોરડી,થઈ રહું ગુણવંત ઘેર. ચીંતનિ કહે બહુ ચાતુરી, અધિકો લખું એક અંક; વળતો મારો વિશ્વમાં, કોઈ ન કાડે વાંક.

છપો-(શમશા) લીલા કહેવા નામ,કઠણ કાપાછે કાળી;નર દેખી નીચ ભાવ પંદમાં રાખે પાળી, વપુએ પડાવે તેઠ,કુડથી કાજળ પાડે;દરે કોઈકનાહંસ,કોઈકને

અહારજ આપે; રકને સમ મમે નહી, રાજ વિયાં પાસે રહે; શમશા કનિશામળ બાણિ, અંખાદાસ ગુનિજન કહે દુહા-કસ્તુરી એતો કહિ, સમજે શાણા મુણ મુર; મુરખ બીચારો શું કરે; ન મળે જેમાં પુર.

છપ્પો-ત્રણ અક્ષર નર નામ; પમ વના પાંખજિઓ, બાહ બેય વિશાળ, અંતરમાં નહિ આંખજિઓ. શીશ તિના શરીર, મોજ થણેરી વહાલે; અવનિથી આમળ આઠ, અતરીક્ષ ચરણવિણ ચાલે. સુખ કરજ સંસારમાં, લક્ષ વધારણ લાજરો, દેઠ શકે હાતા વડે. તે શાળજી સુત ધેન માજરો.

દુહા-ડમલિ નામ દાતા દીએ, પિતકાળ શોહાય; તે શમશા સામળ કહિ, તેં એતે ચચુરાય. છપ્પો-ત્રક્ષ એકનાં ડાળ, બાર બહુ ભાવ બનીએ, પાંખડા ત્રણશે સાઠ, ગુણતેના મળીએ. અઠાવિસ સત એ નિહ, ફળ સફળ તે ફળીયો, તે ત્રિશ હ બર આળિમ. પત્ર કનિએ કળિઓ. એ થ ભામ છે એકના, અહસ્ત વધારણ ગુણ થણે; આપે મામળુને અતી થણિ. તે વલિદામ રખીયલ તણો.

દોહા-પાઘાડ એ પરમાણિએ; કવિએ કહિએ કેહેણ; સમજે નર સુલક્ષણા વાધે વધતા વેણ. છપ્પો-ખટચરણ ભુજચાર, આંખ અદાર અણિયાળિ. એક પંચ બે મુછ, બન્ને ભુપત જન ભાળિ, ચાર ઉર આકાર, શિખનવ કહે સહ નેતી ત્રણ ઉદર તરતાળ બુવેછે અવનિ જેતી. પાંખ ત્રિહાણો પરવરે, આધાય ત્રિયો અંતરક્ષ રહે માધવ તુજ કરજી કરો, શામળ શમશાળ કહે.

દોહા-મુરજનામ સોહામણું, અરણુને ધોડા ત્રણ, અકલવંત અરથ કરે, કવિ સાંભળે કરણ. છપ્પો-સહસ્ર સતપર સાત, આંચ અગ્ર દીઠિ. ત્રણ હબર પર ત્રણ, જીભ અમરત મીઠી, શિશ ત્રણ સયેણ, પુંછ બે પ્રાકમ પહોડો. પુરૂષ બેય બળવંત બેય બુવતી જણુ જોડો આઠ ચરણ અતી રમણ, વાયકજ લેખે લહો. શમશા એ શામળ તણી, શાણા સમજે તો કહે.

દોહા-મહાદેવ પારવતી સહીત, શેષનાગને મંમ; પડિત જન એ પરખશે, રાખશે રૂડો રંમ છપ્પો-આતભાતનો રંમ, લિલો પિળો કે રાતો; લોહલકટ ત્રક્ષવેલ રંક રાવ દુરખળકે માતો. કંચન કથીર મણિરતનમેર મેલીતુચ તરણાં, જીવાળેનિ પશુ પક્ષ, સીહ નર હસ્તી હાણાં; જડ ચક્રતવ નરનારના લાયક જન લેખે લહો શામળ કહે એતો ચતુરનર, એજરંજ સહુનો કીયો.

દોહરો-પરછાયો એ પારખો, અંતર ડહાપણ આણેશ; એથી બીજ કો નથી, જીવણ નર બણેશ. છપ્પો-ચતુર પડેણ ચાર, સોળ મુખ શોભીત સાના; સાનિય નેન સંઠર, પ્રાકમ અપરમપારા. પ્રાણ તો દશ પવિત્ર, ચરીત્ર બુવો એ ચિને; વાહન તિના વિવંક, વધારયા પુરણ પ્રિતે. એચારને ઓળખે. જશમ હીમા તેનો જશો; લાયક છે તો લેખવો, અવર અરથ આવે કરો. દોહરો-અહા વિષ્ણુ રૂઢએ, એથા

કારતીકસ્નામ; વીદીત બાધા વિશ્વમાં, નિર્મળ જેનું નામ.

છપ્પો-પુરૂષતણે પ્રતાપ, સ્વારથ એકજ આળ્યો; ચાર વદન ચીત ચઢાય નાકે
હસ કોડે કહેળ્યો નેહ હલ્લરપર અઠ જુઓ સહ તેનો; એક સાથી એક પુત્ર,
વાહન છે એનો; અકલ હોય તો ઓળખો, છત નહોય તે છાનો રહે; દશ ચરણ દાખે
તેહનો, કલ્યાણ કલ્યાણ કવી કહે. દોહરા-ઈન્દ્રજયંતઘ રાવત સનીત. હાંકનાર એ
ચાર; શમશા એ શામળ તણી, વપુવંત વીચાર. છપ્પો-પંદર શીશ પરતાપ, આ એક
દાનવ દેવા; બત્રીશ કર બળવંત, એક શાધો એ શેરા. પાંત્રીસ ચક્ષ પવિત્ર, એક
ભોગી એક ભેગી; ઝાઝા ભેરાવર ભેત, એક નિરમળ એક રોગી. એકાંત સમે એ
બેઉ જણ. એકનો નેહ જે નરખશે; શામળ કહે શાણા સમજાને, પ્રેમપ્રેમા પરખશે.
દોહરા-રાવણશિવ શેવા કરે, દીધું ત્યાં દરશન; વરણવ એક સમા તણું પુરણ મન
પ્રસન. છપ્પો-તરૂણિ અક્ષર તણ, પાતળી સાઠા સરખી; ગુણવંતી ધણેરૂપ, પડીત જે
પ્રોઢા પરખી. સપુત તણ સંતાન, દેવને દુર્લભ દિઠા; તણ લોકના તત્ત્વ, મોહના અમી
ત પે મીઠા; માનનીને મન નેહનું, આણઆણુરે અઘડી; શામળ કહે સહેજે સમજ
જે, કહેશે કામની શેલડી. દોહરા-સેલડી નામ એ શોભાતું, પરમ મનોહર પ્રીત;
ગોળ સાકર ખાંડે તણ, ચરબક રૂડ રીત.

ચોપાઈ-એ સર્વ શમશા લખી, સમજી માણસ થાએ સખી; પતિત પુત્ર એ પ્રિ-
છયો પાઠ, ઠરાવ થકી લખ્યો એ ઠાઠ. અક્ષરે અક્ષર સમજ્યો સરવ, લખ્યો પ્રતિ ઉતર
મન મરવ; ચીઠી મુઠી પુસ્તક માંહ, તરૂણીને લાય આવી ત્યાંહ, વાંચી ભેતાં વિસ્મે
થઈ, શુધ્ધુધ ગુણ ઘડતામાં મધ; ભેતે તેહ શીરે મણસતી, હું પ્રેમદાને એ પતી
લખું એક કહાપણને શાણ, કેવાં વિપ્ર કરે વિખાણ.

છપ્પો-વિપ્ર વાંચજે વાણ. ખટરસ કીયા ખાવાના, ખટરસ કીયા તે ભોજ, ખટરસ
ગુણ ખાવાના. ખટરસ કિયા જીમ ભેજ, ખટરસ કિયા પુન્યે; ખટરસ કિયા ધનધરમ
નેક નવ રાખિ પુન્યે, ખટશાખ ખટભાશ કિયાં, ખટદરશન ખોલી જુઓ; શામળ
કહે શામાએ લખ્યું, તું મહારો સ્વામી હુવો.

ચોપાઈ-સુરૂપા રાણિને મન હોડ, કહું કંથને એ કરભેડ; પીતા બણે તેનો ના
કહે. રંકધેર રતન કેમ રહે; મારે ધેર તો એહ રતન. રંકભત હું કરે જતન; શમશા
એ લખિ મોકલી, તે બણે આપે એકલી એહ તર લખખ અપાર. તું મારા હઠડાનો
હાર, જે બણેને નલખે આપ, તો પાંચલક્ષ સિદ્ધત્યા પાત; બીજે દેવસ વિપ્રવાંચીયું,
સિવાયક દલામાં ચીયું; લખું ધાવમાં શમશાસવર, મુદાવું માનનના મરવ

છપ્પો-એક ગેરાસ ગુણનંધ, બીજે સુકરસ અરાત્રિજે તાણુત તત્ર; ચોથો
મધરસ બહુબાલા, આંખરસ પીએ પાંચ. છઠાસ બલસ જે મીઠા; વીશ માંડુ વીરક,
દીગ્ધ રસ દેવ દીઠો. સાતમો રશ શોધ્યો મળે ખરાં તો બીજા સિણ છે જેમ હારો

કોય હાથનાં, પોદો તો કહી પ્રાણ છે.

દોહા-ખાનપાન ભક્ષ ભોજને, લખ્યા ચોસ લખાય ખટરશ ખોળ્યા ખાંતથી
ભણુ પુરૂષ જણાંય. છપ્પો-તાંતરસે તરખી, સીયા રશ તેથી તામ તો રંજ સર
ત્રાહો, વદ્ધ રીઢરસ રીઝી રાખ. રાખ સતર છત, તે નરને નહીં તોલે બાઢી બળ
બુધહીણ, બેઠેક મમે તેમ બોલે. ખટરસ રંગી ભોમના, ભાગ્યંત ભરપુરછે ભાગ્ય
અનુસારે ભોમવે, નારાયણનું તુર છે. માવાના રસ ગાન, કંઠસુ કંઠી પહેલો બીજે
રસ ત્રાહો તાત્ર, ત્રીજે રસ રાખ વહેલો. ચોથો રથ ચતુરાધ થકી બુધે તોવે, પાંચમે
રશ પવિત્ર, નામ ઇશ્વર અતોલે. છઠો રસતો જનપતી, જેવી વેળા તે માનછે શામળ
કહે શીરોમણિ, મોટા જનમાં માન છે.

ચોપાઠ-લખ્યા લેખ પ્રતી ઉતર તણા, રીઝી રાખા તે નવ રહી મણા, જશરૂપી
વરદાડી જળણીયો, કમ દીવસ કીધો પ્રાણીઓ. પદમનીએ પ્રતીજ્ઞા કરી, આ ભ-
વતો હું અને વરી. બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક કરે, મુકીથાપણ જેકો હરે, પરરામાશું રાખે
રંજ, કરે મધ પાણીનો સંગ. ચાણ ચોરી ચિતે ચહાય. ઉંચજન નીચ વસ્તુ ખાય.
દેવરૂપને દે કોય દોષ, બુઠા જે કોય બુવે ભેશ ખોટાં વધઠાં ખોટાં વાંચે વેઠ વિખાણ
ખોટા જપ તપ ખોટા ખેલ, ધી માંહે મેળવે છે તેલ, દુધપાણી કરે એકઠા, કરે ઉદવંશ
બગીનાં મઠાં. વગોવે વેરાગી વેશ, દેહવટ કરે દેવતાઈ દેશ ભાગેગોચર ભાગે મામ,
નીંદે વિષ્ણુ નીંદે રાત. નીંદે માતપીતાને તાત નીંદે જે પોતાની ભત. નીંદે ભેખ
નીંદે ગુરુદેવ નીંદે મુર શાસ્ત્રિ શેવ એવાં પાતીક માથે ધરૂં એવર મેહેત્રી બીજે
વરૂં આપઘાત કરી જે મરે, પારકુ ધન કપટથી હરે પારકુસખ દેખીનેજે બળે ઓછું
હોયતે અદકું કળે કુળાચારત જે જન જેહ, હળભેડે વરસેતે મેહ. વડે લીલા તરૂ-
વરે ઝાડ. પાડોશીપર થાયે આડ; વાનું છીદ્ર કામનિનુ કનુ. કુંવારામાંહે વાસોરહે
પુરાવે પાણિના ઘાટ, વગડે જઈ પડાવે વાટ; વાળે ખાય ધનુ કે ડોર, નામ ધરાવે આ
ડી પોર. બરી બુવે બુવતીનું બર, ખરી વાતમાં પ્રાણે ખાર. વેદમંત્ર લખ્યું નવ
કરે, પડ પ્રાણ પ્રીતિનો હરે; રણ્યું નારનું જેકો ખાય, મંજા મહેલી છિંદર નહાય.
વણુવાંકે કાઢેકો કાંક, ખોટા ખત લેખ જે આંક; અરિબને દેજેકો દુખ, છતેજાને વેઠે
જે ભુખ છતે ધિએ દુખું ખાય, રામ નામ વિના ગુણખાય; અસ્તાન થકી કરે ભો-
જન, વહિ નેકાવ જે દન. દાણા મુઘાનો કહાડે પાડ, અરિબના જે માળે હાડ એવાં
પાતીક માથે ધરૂં, એ વર મુકી બીજે વરૂં, એમ વિચારી કાગળ લખ્યો, ભારેભાલ
ભાવનિએ લખ્યો. છપ્પો-તું મારો આધાર તું જીવલેડો મારો તું મારો શિરદાર,
મુને આસરો છેતારો તું મારો પડ પ્રાણ, હાર મારા હઠડાનો તું ઇશ્વર તું ઇષ્ટ, મેરે
પુસ્તક હઠડાનો પરેશ્વરનિ પરમ પ્રિય, તનમન ધનથી તુ ભળ્યો, ઇશ્વર આણે
ભવે અવર પુરૂષ તનથી તબ્યો. ચોપાઠ-એમ લખીયો લાયક લેખ, માનિનું મનમાનું

મેખ;કબુલ એણીવર કરયો,વેદ વચનથડી એ વરયો.વિપ્રે વાંચી જોયો વરત માથા ઉપર આવ્યું મરત કોટી બ્રહ્મહત્યા દેઉ તુને,માસ એક નવ મળે મુને.સો વારા હું કહું છું સાથ, માઈ આયુષ્ય તારે હાથ. ત્રીસ દીવસ સુધી વાટજ જોઉં, નહી તો પ્રાણીઅગુટે ખોઉ; તારે માહરે વચમાં ઈશ. માહરી હત્યા તાહરે શીશ. મારી પાસે નાવો કેમ,સત સહસ્ર આધા સમ;વીપ્ર તેહ વચન વાંચીઓ,સાચે શો રૂદે સાંચીઓ સ્ત્રી સંગાથે સગપણ થયું, આયુષ બેઉનું આવી રહયું. ધરમ મારગનો ક્રીયો ધરા, વડો પીતા મારાનો વંશ;લાજ શરમનો થાશે લોપ,કરશે રાજ પીતા પર કોપ.કબુલ નામ કહેશે સહુ કોય,કહેશે લુણ હરામી હોય;માખાપ ધરડા દુખ પામશે,મુખશરીર થડી વામશે; મહીપત કેરું છે બહુમાન, પેટ ભરી મળશે નહી ધાન. છપ્પો-કરે જે ચોરી ચોર, એક દીન સંકટ આવે, કરે જે જરી જર, એક દીન માન મટાવે. કરે જે ચાડી ચાડ,જસં જોતામાં જાએ;જર વીનાકરે વહેપાર,કોઈક દીવસ દેવાળું થાએ કરે મોટાશું મમત.વણખુટે નીસ્યે મરે; શ્રીરાશકરે નરકે પડું,એહ અરથહવેકેમસરે.

ચોપાદ-શુભ શુકન તેને આપીયો, થીર કરી પોતાનો થાપીઓ,સદેહ તેનામનનો ટાળ્યો, લામની મળવા કામે લાગ્યો; દુખ પાવે વીતી જમની લાખ્યો કામળ બીજે કામની; મુલ ખરીદી દાશી અમો, ત્રણ ભવ કેરો સ્વામી તમો પ્રીતે આવી તમારી પાસ, રાણી કે કર તુજ દાસ; હે મારો શીરોમણિ સ્વામ,હું તારી મોહજને કામ. શુભ શુકન જોઈ આવજો, લાયક વસ્તુ રૂડી લાવજો;બીક નવ રાખશો કોની કથી, આપણને દુખ દેનાર દો નથી.માનની વચને થયો મગ્ન અખેત્ર ત્રિયા દિવેને લેખ લગ્ન; પીતાને કહે ગુણ ગાઉંછું ભલી વાતે ભણવા જાઉંછું રેહેણી રેહેવું પડશે રાત, પુર આવશું પ્રોઢ પ્રભાત સમીપ સંધ્યાધારક ધરિ. ક્રીધું કુળઆચારિ કરમ; પાય પાવડી ધારક ધરી મુસ્તક ટોપ કરી કમ કરી;લોહો લઈક કમરાં લીધ, ચોગ્ય પુરૂશ થયોકે સીદ્ધ પાંચે પટકુળ ધોયાં ધિર;નખ ઉતરાવ્યા શુદ્ધ શરીર;કાથો ચુનો લીધો પાન, ત્રાહો પ્રકારે મેલ્યા તાન. વપુએ પાસડીવા પરખેવ. પથ પ્રસ્ન કીધો પરવેશ; રૂદિયામાંહી સમરીયા રામ, કરશે શ્રીઅમારું કામ.ભિક્ષુતરૂપ લીધા કારણે બુધનિધાન ગયો બારણે, દિઠા રૂપીપતી પ્રતિહાર,દિઠો સરખી સાહેલીનાર દિઠો વટેમારગુ લોક, બ્રાહ્મણભાઈ ઉહાપણ ફેક; આશીરવાદ દઈ ઉભો રહ્યો, સખીઓએ રાણી આગળ કહ્યો, કોઈક વીપ્ર આવ્યોછે આહ,વણ આખોએ મોહોલ માંય; ચેતી ચીતની રૂદ્યા સાથ, શ્રીફળ મોકલી આપ્યાં હાથ બુધો માનુની દો બહુ માન, દેવરૂપને દેવું છે દાન, ધશી ધાઈ તે જાડ્યો બાહિ,તેડી લાવી તે મોહોલાં માંય. દંડવત કરચ, દશવીશ ચનુરાએ ચરણે નામ્યું શીગ; રઢીયાળું શુભ દિડું રૂપ, બ્રાહ્મણ જાતપણ ભારે ભુપ, મહારાજ રાજેશ્વર રહો, કામ કંકરો સરાણુ કહા ભલે પધારયા આણે કામ.જીવ પ્રાણ મારાછો સ્વામ. દુહા-રૂપીજ કહે રાણી સુગા

છોતો ચતુર સુખણુ; તેડયો તમો નહીં આપવા, તેડયો છે લેવા પ્રાણ. આવરદા આવી રહયો, થયો વાંઝીયો તામ; લાજ ગઈ ધીરતિ ગઈ વીપરીત થઈ એ વાત. ગઈ ધન્યતને આખરૂં, ગયું રાતને ઘરમ, પછી વીદ્યા વીવેક વીવય. ગયાં અટશસ્ત્ર કરમ. ગયો આવરદા અલ્પ એ, ગયું ગરથ ઘરમુત્ર; માખાપ દુખ બહુ પામશે; કહેશે સહુ કયુત્ર. તમ મળ્યાથી તારૂણી; થાશે એહ હવાલ; વળતું શું તમો આપશે અરથ ગરથકે માલ. છપ્પો—કૃત્ય જગતમાં કૃત્યા કોપ, રોણિકા સાચી સીધ; એક વીસવાર ફરમુરામ, પૃથ્વી નક્ષત્રી કીધ, ત્રેહેતારાં શકતસીત, રાવણાદિક રોળાવ્યા; કંઈ કોડાણ કોપ કરોડ, ધાયણુવન ચોળાવ્યા; દ્વાપરમાં કૃત્ય ધૂપતી, અદાર ક્ષોણિ દલ દેહવટ કર્યું, તે હેત થકી હારદ હર્યું.

ચોપાઈ—તું રાણીને હું રંક, એ કેમ ચાલે આડે અંક; હું ભીક્ષુકને તું તો ભુખ, દંક રાયને મળે કેમ રૂપ; કોણુજ માનની તુજને દાઝ, રામા બેડી કરને રાજ શા માટે હલે મુજ દેહ, પરનર ઉપર શો આણે નેહ. છપ્પો—હું કુકસ તું સાવ, હું શી યાળ તું સીંહરાય; હું હું પરડતું પુઠંરીક, પટંતર કહીતો હંઠંકાય હું કથીર તું કનક. હું. કુપ તું સીંધુ; હું આગીયો તું અરૂણ હું તારકતું ઈંદુ હું કીડી તું કુંજર છે, હું પાશાણ તું ઝવેર જડી; ફટ ફટ ફટરે કુંવરી તને, કાં દીપ લઈ કુવે પડી દોહરો—બાળપપ તજ નામને, બાળ ચતુરાઈ ચેહેને; બાળ સતીને શાણુચણુ, અબણુ ધણુરી એન, કમેતે મરાવે મુને. કાં તુજ છડે પ્રાણ કાં બ્રહ્મહત્યા ભોગવે. એ તું મુરખ અબણુ.

ચોપાઈ—અધીક મેહેણાં એવાં કહયા, કુંવરી આંખે આંસુ પડયાં; કીયાજન મનીતું પાપણી ડસવા આવી મુજને સાપણી. કહયા અરથ તે ચોરજ કરી મેં તારી થાપણુ હરી; થશે રાવળે ભુગતે જણુ, સદય લેશે આપના પ્રાણુ. તેસાં તારું તો શું જશે, માખાપ મારાં દુઃખીયાં થશે. ઉંડળમાં નહીં ધાલું આલ, તુજને પારણુયાનો શો લાળ નાત બહાર કાડે મુજ નાત, વટલે યુજ વીપ્રની જાત ફટ ફટ કડે નગરના લોક, તુજને પરણું તેતો ફેક. કલંક કુળ બધાને ચડે જનક જનેતા બંધીમાં પડે; લુણુ હરામી કહેવાઉં પ્રચંડ, સગાસખંધી પામે ડંડ માનની પાસ મહેનત માઝીએ, પ્રેમદા પાય તારે લાગીએ; વચન બંધાણુ અહીં આવીયો, કો સાથે સાથે સંદેશો કહાવીયો. છાતુ ન રહે હડકાયું પાપ, બે દીનમાં જણે તુજ બાપ સાંભળતાં દેશે શુળીયે, તું આવી મારી મુળીયે; ખ્યાલ મેલે તો ન્યાલજ કરો, વર બીજે ભેઠને વરો; દુહા—કાલાવાલા કોટીધા, કહીને પરણુમ્મો પાગ; પાહો વળીયો પલકમાં, જવા પોતાની જગ. નારી ઉઠી નેહથી, બાળક ઝાલ્યો બાહ; મહારાજ રઘો મુજ કને હવે તે જશે ક્યાંહ. તુતો મારો ઘર ધણી, તુતો મારા પ્રાણ; તુતો હાર હંધડા તણો; સાંભળ જણુ સુખણુ. ઉની આંચ આવે નહીં, દે નહિ, દે નહીં

કોઈ દુઃખ અનપાણી મનને ગમે, જે જેઉં તારૂં મુખ. હું છું સતવસા સતી; વેદે ન વરણાય; પરણી તુજને પ્રીતથી, હીજે કેમ પરણાય. અપો-જેમ ગૌતમને અહલ્યા જેમ સીતાને રામ; જેમ રૂક્મણીને કૃશ્ન. જેમ રતીને કામ, જેમ તારાને વાદળાં. જેમ નળને દમયંતિ જેમ પાંડવ પંચોળી, રોહણી ચંદ્ર સોહંતી. જેમ વશીષ્ઠ ને અનસુયા, જેમ રનાદેવી; તેમ તું વર હું કન્યકા; તે કહિ ગયા મોટા કવી. જેમ બીણુને ભાત છઠી અક્ષર જેમ છાપે; જેમ અરણ્ય મુરખદ. તોલ વજન માણુ માપે. રાત વિસના રોખ, ટાલ વાદળને તડકો પાણી પવન આકાશ, ઘડી પાણી વાળ પલકો; આવરદા આવરદા આવી શ્રેષ્ઠનો, સુખ દુખ ટાળ્યા નવ ટળે; શાસ્ત્રના સમજ તું, નાટે મળે તો નહીં મળે.

ચોપાઈ-વનિતા કેરી વાણુ વિવેક, એવી શિક્ષા કહી અનેક; નાહથી નહિમતે મોત જાએ ગોઠણુ ગોળા સોત. છપો-નાઠે નમુકે ભુખ, દુખ નાઠે નવ જાએ; નાઠે ન મુકે ભોગ; રોગ નાઠેથી થાએ. નાઠે ન મુકે તાવ, નાઠે ગ્રહ નવ છુટે નાઠે નવ રહે લેલ, ચોર કે હાકેમ છું. નાઠે મોહોખત મુકે નહી, જે પ્રસવો તારે પાસ છે; શામળભટ સાચું કહે, નામ તેટલાનો નાશ છે.

દુહા-અહો વિપ્ર વરણાગીયા, કર કર રંગની રેલ; આભવ તું મારો ધણી, મમત મનથી તું મેલ. ચોપાઈ-કોટીક કાલાવાલા કરયા, ખાંત કરી બોળા પાથરયા રૂદયા માંહે રીઝવે રૂખી, અમ્રત વચને ક્રીધો મુખી; દ્રષ્ટ દ્રષ્ટ જેવે ભામળી. પપ મધે જેમ સાકર ભળી; વેદ ચાર વાણીએ રાખીયા; કરયા ચંદ્રરજસુ સાખીયા. વેદ મતરે તારા લાખ; દુવાયે દેવરાધી સાખ; જગન સુરનો રાખો ધીપ; ક્રીધો સાખી દેવાધી દીપ ગાંધરવ વિવાને જે રિત; પરણ્યા પુરણ બેજણ પ્રીત, કર ચીઠાળ ચીતની ચોડલો, રૂંડે રીઝી દાસે રૂડલો, રિત નામ સંક્ષેપે સરવ ક્રીધુ મન મુકીને ગરવ; દસ પારેક સમજ સહુ દાસ, જે રહેતીતી પ્રેમદા પાસ છ કાને જે થઈ ગઈ વાત, પુર બધું જાણે પ્રભાત તેણીએ કામ એક આવું કરયું, સદાત્રત પુન્ય આચરયું, વિપ્ર શહુકો લેવા જાય, તેને કોણ કહે હાકે નાય દુરબળ દેહે વીપ્ર થયો, જીવ પારકે હાથે ગયો; તરણીનું તો વાંધું તેજ, હઈડા માંહે અદકુ હેત; અરસપર સ વાતો વિસ્તરી, કાના મોની કામનીએ કરી. આખા દેશ માંહે એ ઉડ, પુરના લોક કહે સહુ પુંડ; કો રૂખી રાનીને વરયો, કો કહે વનીતાએ બહાલો કરયો; કોકહે વીપ્ર જોવાની જાત, કો કહે વિપ્ર વીદ્યાનુ પાત્ર કોઈ કહે અનંત આપ, મારી નાખશે એનો બાપ; જાણશે તે દહાડે મારશે, હેત એ ઉપરથી હારશે; બહુ મુખી એમ વાતો થાય, કો ગુણ કે કો અવગુણ ગાય.

દોહરો-મંદવાડ જે ગરીબનો; જોરાવરનો જર, પ્રગટ ન થાએ પલકમાં, ભયે સહુ ભારે ભાર. ચાર ઘડી તે ચતુર નર, રહે નીત મોહોલાં માંય; મહાખીક મથે

રહે, તનુ તનુ તડકે તાંહ નગરોળને તો દુખનહિ, ચતુરને ચીંતાહોય દીનદીન થાએ દુખળો, કલી નશકે કોય એકદીન પીતાને પુત્રનો, બેઠો તોરાણી પાસ; પુરૂશનામ બીજે નહી, ડાહી પાસે એક દાસ. આંખે અખંડ આંસુ પડ્યાં, રોધ જવાયુરોક; કરજેડી પુછીયું કામની, વિપ્ર એવડો શોવાંક. બાધ એક મારો બેટડો, જશવંતજેખન જોગ ભોગ અમારા કરમના, શહેજે વાધો રોગ. તેણે અનપાણી તજ્યું, તજ્યું નીંદા યન સુખ; અહોનીશ નાખે નીસાસડા દેહમાં દારણુ દુખ, વધદમેળવ્યા બધા વિશ્વના, કારણ નવ લહે કોય; વધદુ અંગ લાગે નહી, બમણો દુરબળ હોય. મારો જીવ તો વશ નથી, નથી વિષા વિવેક, બધરોગ ખળભળાવીયો, અકલવંત સુત એક આવીશ નહી હું આજથી લણાવવાને ભાત; પુત્ર તણી પીડા મુને, જુરુદ્ધ દીન રાત. પંડીત તે પાછો વળ્યો, કરી એટલું કામ; આંસુ લોહયાં અરભડી, રૂડુ કરશે શ્રી રામ. બીજે દીવશે તે બાળકો, ગયો પરેમદાને પાસ; પાય લાગી તે પરણ્યો, હેતે દેખાડી હાસ્ય જનક જણશે તાહરો, નહી લે તારું નામ, પરણાનશેતને પ્રીતથી દેખે બાધુગામ લુપત બ્રહ્મહત્યા કરે, કાને ન સાંભળ્યા કોય; રાખી વિશ્વાસ મુખેરહો હરી કરેતે હોય. વીક્ષાસ કરે વિપ્રતું, કાળજડું સ્થીરરાખ; તારી સાથે હું મરેતોના સુરજ સાખ. ધારણ દીધી (ધરજથી, હાંકી પોકારી હામ; ધંશ્વર આણુશીવ આજ્ઞા, નવલેવા દઉ નામ, થાળ ભરી એક મોરની, મોતિ માણેક મોટ; આપી હાથતે વિપ્રને, તેને શાની ખોટ. માહારાજ પધારો મોજમાં, અક્ષય કરો અપાર; મારે કાળે લાવજે, શોભીતાશણુગાર. શમશા માંહે સમજજે, છોતો ચતુરસુખણ બીજ બુધહીણ શું લહે, અદ્યમત અજણ. છપો—(સમશા) નવ ગ્રહમાં બીજુ નામ, કામ કાસદનું કરતો, પુરણ જશ પ્રતાપ, તાપ તણું દુખ હરતો, ભાગ્યયાળી પણ ભોગ, રોગ દુખ દાજે દેહે; ચીંથી વધુ ચતુર નર, સુકીત નીત ગ્રહે સારંગપુર વાહક નેહ, નામ એ જશ જમશે; સ્વામી શ્રીધ્ર લાવજે તો વળતાશોળે થશે. ઉત્તર દોહરા—ચંદ્રનામ એ ચાંદલો, મંગાવ્યો એ માનની પ્રથમ લેખ લેલાટમાં. કંથલાવ કહે કામની. છપ્યો કણ રૂડા કહેવાય, જનજમે નહી હોઈ. મરદ વધારે માન, માનની રહે મન મોહિ સંસાર તણુ જે સાર ભારે જન તેના ભાઈ અતીશે ઊજવળ અંગ, સંગ શોભીત સવાઈ. ગોળ આકાર ગરૂવા ગણુ, પવિત્ર જન ઘરસન કરે; સ્વામી શીઘ્રજલાવશે શામળ સમા સોળે ધરે. દોહરા—મોતી મંગાવ્યાં માનની, લક્ષમીનો બાંધવ લાજ હંસ ચરે હેતે કરી, કામની કરે કાજ. છપ્યો—એક જાત અહેપ, રૂપ સરખાં બેજમાં જ્યવીજ્ય બેજેડ; ખોડએકે નહી તેમાં. અમરતભરીયાં આંશ, પ્રતાપીક પોણુપુરા, વદન શામ થીર ઠામ. સુરત સંગ્રામે સુરા. નરનારી જીવે તે નર થકી, છો નરના બંધન ડ્યો; તે નાર લઈ આવો નરપતી, વેણુ તારી સોળેધરે. દુહો—કામના માગીક ચુકી નર બંધન એ નાર; પ્રતાપીક પુર પયોધરયા, શું કહું વારંવાર. છપ્યો બ્રહ્માંડતણુ

છે ભાર,સેહેજે ઊપાડેશીશે; વાદળ મુખજ દેહ,તેહથી ધારયો ઇશ;પણે પંથ વિણ પાય,રસના જોડે રખે;અળખામણો આપી શ્રેષ્ઠ. અપંગ અપંગો ભાખે તેને. દેહથી ઉતરે, નર ઢંકણુ નારી હશે; તે નર ઉપરના આવશે, તો શામળ સોળે પુરા થશે. દુહો—સરખ થકી જે ઉતરે.કંચુકી સોભીતસાર;હાર મંગાવ્યો હેતથી એ ઉપરઅપાર

છપ્યો—નાર નીરમળ દશ વીશ,રૂપ પર કાણો જેનો;સુર નાયક વહન જનતાત જાણે સહિ તેનો.નામ એક નર દોય,આવરદા બેનો સરખો; વસે વેગળા વાસ,પંડી ત પુર તે પરખો.તાલેવંત તરૂણી કને.હુંશ નાગ તે ઢર હશે પીઉડાણ પ્રથમ લાવજે,ત્યાર પછી સોળે થશે.દુહા—ચુડો મંગાવ્યો ચીતની હસ્તીદાંતનો હેત,એક નામ જુજુવા,સમજે શાણા સમેમ,છપ્યો—સપુત તણુ જે નામ સભામાં શોભે સહેલો રજની કેરો રૂપ પુજ સહિ કરતા પેહેલો;નર નાર કરે સહુ નેહ,દેહપર આપે દાખે; પરણો કહેછે પાપ, ભલો ભલો મુખ ભાખે નર તે નરથી જે નીપજે, કરૂપ ઘણેરી કામની;સ્વામી લાવો શામળ ભલે,ભજશે તે શુભ ભામની.દુહા—કાળજ મંગાવ્યું કામની,દીવાતી દેખંત,નમે સહુ નરનારીયો,ભલો ભલો ભાખંત.છપ્યો—સાઠ નારી એક નર, નર આઠે નર જાણું; ખાર નરે નામ, ભાગ ત્રીજે લે તેનો; અંત મધ ને આધ, જોર અમલછે જેના.શીત હરણુ તે નામ છે, દુખ ટાળે જે દેહનું; જે માટે ગરવ હણુ,તરત કામ છે તેરનું, દુહો—ચંદ્રવદની ચીર મંગાવીયુ, ઘડી પાણી વળમા સશીતકાળે શોભા હજે,એહ તણી છે આશ.

છપ્યો—કાળો કસ્ત કરૂપ,સુઘડ પણુ સારો સહિથી; મરમાંહી નરવર નામ,રીજે ને બહેકે બહુથી પંખીમાં ન ન ગણાય;ચાલ ખટ પદમની છાપે; એ નર જ્યાંઅડે નહી,ખાવ ધરીને નવ ભજે, તે લાવ કંચ લેવા વન,શામળ કહે સોળે ભજે.દુહા—ચાંપા થંગાવ્યા અંતની, ઘણા હાર ગુણુ માનવા;ભોગી પુરૂષ તે ભમરછે, તુજનાર જુગતે જાણુવા. છપ્યો ત્રણુ અક્ષર તરતીબ, તેર ગુણુ શોભા શારી; રાજદ્વાર સનમાનમાન દે નરને નારી. નપુશકછે નીજ નામ,પુરૂષ બે શોભે સંગે; કામ વધારણુ કાય,રંજત સહુ તેને સંગે. પુલકજ વિણુ પુટકુ, કંચ લાવ કહે કામની; શામળકહે સોળે સજે,જેખ કરતાં જમની.દુહા—ત બોળ મંગાવ્યા તારૂણી શોભા દેયણુ સંગ કાથા ચુના સહીત શુભ છપ્યો—સુંદર સરોવર એક, ભરયુછે નરમળ નીરે; પીએ નહિ કે પંથ.હંસ ન બેશે તીરે. સરવ સમીપે જખ, પુડે જન જોતાં ઝાઝા. દુઃખ ન પામે દેહ,રહે તરણીબે તાજ કવી સામળ કહે સહિ કારમુ.હુશી નરને હીત હશે; સ્વામી લાવો સોહામણુ,તો તો પુરણુ સોળે થશે. દુહો—દરપણુ માગાવ્યું ડાહી તે. હોંશ નાર તે હોય; ચતુર પુરૂષ ચીને ચડતું કળી ન શકે કોય. છપ્યો—ચદ્ર બીબ આકાર, નામ એક ને બે નારી;સભા શોભાવણુ હાર,ચતુરા વદે વીચારી; મુખ મંડણુ મોહ રૂપ અનુપમ દીસે દેહે,તે નારથી શોભે સાર;માન શોણી નર નેહે લક્ષમી

ખરચી લાવ કંથજી, એ વીન અડધુ દીવસે શામળ કહી શોભા સોળેસજે, તો તો હમડું હીસસે. દુહા—જીવતી લાલ મંગાવીયા, માનની પામે માન; મનરળી પેચે મન મન તણી; કામની શોભાવો કાન. છપ્પો—પુરૂષ પ્રતાપીક એક, અહાર કરે અલેખ; તેનું સઘળે કામ, ઘેરઘેર સઉકો દેખે; તેને નામે નામ, તેનો પુત્ર જે પરખા કરન વ-વરણુ છે કાય, છેજે પરમેશ્વર સરખો. તે માંહે હેતે હેતે મુસ્તક ધરે. ગાન તાન નર તેવો; લાયક થને કનકનો, હેત ઘણો મુજને હવો. દુહો—મોર મંગાવ્યો માનની, કનક હીરા જડીત્ર; નાકે શોહાવે નારીયાં, પુરણુ નામ પવિત્ર. છપ્પો—ચાર પુરૂષ પરમાણુ, નેહે પરણ્યાં બે નારી; નપુશક બે તન, વપુએ જીઓ વિચારી; એ આંઠેનો ઠાક, પુરૂષ પરમાણુ એકે; નરે વેટયો નર દેહ સુખ નાહાલો નેકે; લાવ કંથ કોડામણો થીર થાવ ર નીશ થોખશે; શામળભટ સાચુ કહે, સાળ સજ્યા તે શોભશે.

દુહા—પલંગ મંગાવ્યો પ્રેમદા, સુખ શેજ્યા સુખ કાજ; ભોગ સકળ તે ભોગવી, રામાસંગ તે રાજ. છપ્પો—એક નારીને શીર નાગ, દીઠા તે કાળો ભમર; બાંધ્યો બંધ ચોપાસ દેખે છે તેના હમર જળધારી ત્યાં જગ. લીંગ રામા શીર રોપું; નપુશક તેનું નામ, ઠામ તેણે તે ઓપું; જીવતીને જોખનપણે જરૂર પણે જોઈએ જદા; શામળ કહે શોભે સુંદરી, ટેક તેનો નદા.

દુહા—તરસતીયું માંચું તાસણી, લામની મન મોહી મુખ; નાગ જે નીચ લીંગ તે, શોળે શોભીત સુખ. છપ્પો—બાળીકા અક્ષર બેચ. નાર ન ચાંપે નહાની હાથ પગ નહી નેન, તેહ સહુનીં મન માની નારી સાથે નેહ, શ્રી તેરેહે નારી સંગે; ઉદર તો તેને ગરભ છે. રાચે સહુ તેને સંગે. તેજ નારીને ગળે, ત્યારે દસ રૂડી દીપશે; સોળ શણગારમા શોભતી, ત્યારે જશ તારો જશે.

દુહા—વીંટી મંગાવી વનીતા તમો દશ આંગળીએ દાખ. ઉદર ગરભ હીરા હ-શીત, શાસ્ત્રજ પુરે શાખ. છપ્પો—સરોવર સુંદરી સાર, નૌતમ નીર ભરયું છે; નહિ આરો નહો પાળ, અસ્થિ પણ કામ હરયું છે, વનસ્પતીથી વેલ પાન વીના, મરગ ધરે છે; મારો ધનુશ ને બાણ, કર વીના ચોટ કરે છે, મરનાર નથી દીસતો. મરગ તેને મારી મરે; લાવ કંગ કહે કામની, દેખી મન મારૂં કરે.

દુહા—દીપક મંગાવ્યો દેવીએ, જળ હળ કારણુ જોત; વાયુ થકી વહી બચ છે, ઉદ્દેકાર ઉદોત. છપ્પો—કાળી નાર કરૂપ. અનુપમ ઉપમા ઝાઝી; મોંધી મોંધે મુલ, તોહોપગ તેની તાજી. નરે ઉપાધ નાર, નરને દેહથી નરખી; મહીપત સભામાં માન પવીત્ર જન પંડીત પરખી છાની રાખીએ છળ કરી, અપણીએ પ્રગટ થાય છે; શા-મળ કહે સ્વામી લાવજે, એ રાયને શીર રાય છે.

દુહા કસ્તુરી મંગાવી કામની, સુગંધ કારણે સીદ્ધ; મરગ દેહથી દીઠડી, વીખા બુ વટેરાં વીદ્ધ, ચોપાધ—કંથ કામની કરે કલોલ, શણગાર શેજે મંગાવ્યા સોભ થાળ

ભરી આખ્યાં રતન. જગન જગ કર જોખ જતન તેણે સોક કરયો મનતાજ, ભોગવે સુખ સાગર રીધે લાજ; છાનુ નવ રહે દીધુ દાન, છાનુ ન રહે મહીપતનું માન; છાન રહે દુરખળ દેહ, છાનો નવ રહે વરસો મેહ; છાનુ નવ રહે અમલ જે ખાય, છાનો નવ રહે જરે જય-છાનો ન રહે ઉભો ભોર, છાનો નવ રહે ચાડી ચોર. છાની ન રહે છ કાનની વાત, છાની ન રહે જે હોય જન છાનો ન રહે ટાઢ કે તપા, છાનુ ન રહે હઠકાયુ પાપ, દુહા-એક દિવસ તેરા રાયજી, તે તરૂણીનો તાત; પુત્રી પાસે પીતા ગયો, કહેવા કાંઈક વાત. દાશીઓ ગઈતી કંઈક દેશમાં, સુનો હુતો મેહેલ મોહોલે આવ્યો મહીપતી, સેહેજ વાતમાં સેહેલ. સદાવ્રત લેવા વિપ્ર જન, આવતાતા દસ વીશ; તેમાં પેલો પ્રાક્રમી, ધનપતી વશ ધીશ. શીશ નામ્યું તે સરવને, વીઘાએ કરી વીવેક; કરમ અનુસારે તે સમે, રહયા રૂખીજન એક. સોળ સજ્યા છે મુંદરી, કસ્તુરી કેરા લેપ; બેહેક બરાશ ચંદન બાવના, ચાહો પ્રકારે ચેપ; મંદાવ મોઘરો માતતી નેહે હાંશે હાર પ્રેમલ પરજતીક તણા, અદલુત અપરંપા. સુખ શજ્યા શિંહાસને એક ન આસ અનુમાન; દઈવત જોતાં દેવનાં જાંખા પડે વીમાન. હાવ લાવ હીંચે હસે, પહોડી ઢાળી પાટ, હાસ કથા રસ હેતે હીત, હીંચે હીંચોળા ખાટ. રાજજી રાજ મહોલમાં, પંધારયા પોતે પ્રિત શેવક સાહક સાથે નાહ, રાજસ રૂડી રીત. પ્રધારયો સીતાપુરનો પતી, રામાએ દીડા રાજ; અરે માતા શ્રી અંબીકા, રાખો મારી લાજ. નવરાત્રી કરૂં નવનવા, ત્રહોવિધ કેરાં તત્ર સહજ ચંદિત સત ચંદિયો, મુલ જપાવું મંત્ર. પાટ તળે પંડિત રહયો, શામાશામી જય; ઘણા હેતથી તેડીયા, ઘેર પોતાને રાય. લજ્યા ક્રીધી લખવશા, ઉભી રહી થીર થોભ; હીંચોળા ખાટે હેતથી બેઠો દઈને ખોલ. માવડી તું મુજને કહે, આજ ઓચ્છવ અપાર; ચંદર કેશર કેમ ચીર ધરયા કેમ ઘાલ્યો તેં હાર; હશો હાથે જોડી કહકું તન તાતની વીપ્ર એક; તે માટે ઓચ્છવ કરયો, વીવા શમી વિધક. તણે કહ્યું તન તાતની વાડ છે વરસગાંઠ બેઠું વરછ ખત્રીશમુ, બુદ્ધ વીચારી ખાંટ. મેં તેડી સખીયા માહરી, કેડે ક્રીધા કંસાર મારે તન મન ધન નમો, શોધતે સંસાર. વીરનુ શીવ પુજન કરયું, અચરા વીપ્ર અપાર; પામી પ્રસાદ હું તેહનો હેતે રૂડા હાર; તાત રહયો ત્યાં ત્રય ઘડી; ઉઠયા તામી શીખ. રાજદ્વારે રાજ ગયો, બેક રહી નહી બીક. ચતુર ચેત્યો ચીતમાં, વનીતા જોખરવેશ; કાંઈક કઉતક કારયુ, પુરૂષ તણાં પ્રવેશ. રૂપ બદલીયુ રામાંતણું, બોલી પારડી ખાંટ; જોમ લીહ લોહા ઉપરે જોમ પટગુણે ગાંઠ. વે અને રૂપ પાલટયુ, પલટાણું લજ્યા પોત, પલટાણુ બુદ્ધી બળ તણું, જોખન કેરૂં જોત. ધરનું છીદ્ર કોને કહું, કયાં રહુંને કયાં જઉં, વીપ્રીત વાત કોને કહું, મનમાં કેમ સમાઉં. છપ્પો-મળે કામનીને કંથ, નેન તે નીચાં નામે; મળે કામનીને કંથ. બોલ સપરાણા, સુજે; મળે કામનીયે કંથ જોર જોખનહે જુએ. મળે કંથને કામની, નીત જોખનયે ઉર વધે, તોલ

પકડે તે તારૂણી શામળ કહે સાભા વધે. ચોપાઈ-ધોકો પેકો તાતને તન, મહીપત નીત વીચારે મન, નીશ ચરયા એની જોઈશુ, માનની બ્રાંત ખાંતે જોઈશુ. એમ કરીને વારયે મન, તે રાતે તે તેણે દન, પાટ તળે પંડીતવે પુત્ર. ઘાલી મુકયો તો શામાસુત્ર કહાડયો બહાર પ્રણતીપણતી પાગ, આસનએસન જુગતે જગ, ખાનપાન મેવેનેશાક ભરીમેલી મુખ આગળ થાળ. કહે બાળક એસનવ બાળ, કહાડી મેલરે મુરખ મને. કહેતો પાય લાગુ હું તને, શા માટે મારે વણ વાંક, નીસ્યે મારે આડે આંક.

છપ્પો-નીત્યે આવ ધાડ. કોઈ દીન સઘળું હું; નીત રમે જુગટે રાય, જય જ-ખનો ખુટે. નીત્યે શેવે સાપ. કોઈ દીન કોપે કરડે; નીત નીત અદકો નેહ કોઈ દીન, મન તન મરડે, નિત્યે જય પરદેશમાં, તે પરદેશ માંહે મરે; તારો ખુડે તે તોરમાં, શામળ કહે નિત્યે તરે. ચોપાઈ-જીવતી તું તારે મન જાણ, શા માટે પરડે મુજ પ્રાણ; કપુત કપુત સઉ કહેશે મુને, તેમ હત્યારી કહેશે તુને, દોહરા-કરજોડયા પછે કામનિ, પંડીત પ્રિછો પેર; આઠ દીવસે એક દીન આવજો મારે ઘેર નામ નહિ નરપત લીએ, નહિ મારો કે કામ; વેદ પાત્ર ને વિપ્રછો તું કંથ ને હું કામ. વિપ્ર કહે વનીતા સુણો માર કો સાથે ભેદ; ધુતારા જયારે થયા, શું કરશે વિપ્રને વેદ.

છપ્પો-કરૂણા ન કરે કાળ. ચોટ તેની નવ નુકે; કોઈ વ્રદ્ધા કોઈ બાળ, નાહનો મોડો નવ મુકે. પેસે ધરમાં ચોર. દયા દીલમાં નવ આણે, જમવા આવે જે જન; મારતાં મુધી તે માણે લેણદાર લક્ષપતી હોય તો. રંક દેખી નવ રિઝશે ભરને જો-ખમ જીવનુ, ખરો હશે તો ખીજશે.

ચોપાઈ-કામનીએ મુકયો કાયદો, કીધો ઓઠ દીનનો વાયદો; તારે દુખે દુખણી થાઉ, તુજ દીઠા વીણુ ગાન ન ખાઉં તુજવીણુ નવ ધરૂ શણગાર, ભવોભર મારો તું ભરથાર; તારા પ્રાણ મુધી મારા પ્રાણ, તુજવિના મારા દેહની હાણ. તારે આવરદા મારો હોય, પલક પછી કરે નહી કોય; તેમાં શ્રી સુરજ સાખીયો રામ લક્ષમણ વ-શમાં રાખીયે. મુજને મેલી નાશી જઓ, તે વાતે એવા સમ ખાઓ, વનીતા બોલ મન માંહિ વસ્યો. હેત ધણેથી બ્રાહ્મણ હસ્યો; શાળીંગરામ તુળશી રૂદ્રાક્ષ, શિવ વિ-રહે રાકતીનાં શાખ; કપરી આક્ષા બે જણે કરી, મંદિર આવ્યો વિપ્રજ ફરી. પીતા આગળ મુકયાં રતન, જોઈ રિઝીયા સહુ કેરાં તન સુત ગયાતા કોય સાથમાં, અમુલ્ય રતન કયાંથી હાથમાં; વેદ વચનની શીવે વાણ, તું ન કહે તો ધધ્વરનો આણ.

દોહરા-પુત્ર કહે પીતા સુણો. હું ભણવા જતો તો ભાર; એટલે કાને સાંભળ્યો સોએક વીપ્રનો સોર. હું પણ જોવા ત્યાં ગયો, ત્યાં રાય કેરી તન દાન દક્ષણા અતી આપતી, જેમ વરસે છે ધન, વરસ ગાંડ હતી તાતાની, કર્યો મહોચ્છવ જતન કોને આપ્યાંસેનાના સ્વયે મુજને આપ્યાં રતન. હેતે સઉકો હરખીયા મન, મોહ પામ્યાં માત, ખરો પીતાને ખરખરો વિસ્મે વીપ્રીત વાત. એક રતન એક લાખનું

એવાં એક હજાર;દાન માન આપે દીકરી, બ્રહ્મણને મન ભાર. ચોપાઈ-વીપ્રે.એક વીચારી વાત,સહેજે દીવશ વીત્યા છે સાત;આઠમે દોવસ ચતુર ચાલીયો,રાજાએ દ્રષ્ટે ઘાલીયો; રાત્રી દીવશને સાંજ સવાર, કરતો ચોક્કી અપરંપાર; તેણે એ જાતો જાણીઓ, પરવશ થયો પીતા પ્રાણિયો.નથી જાણતો એ છે બ્રહ્મ, ધારી નવ જોયું ત્યાંહા ધરમ; ન રહી અકલ ન રહ્યુ ગુણુ જ્ઞાન, વધ્યા અહંકાર અધીક અજ્ઞાન પકડી એક પલકમાં લેઉ,દીવસ ઉગમતે શુળી દેઉ;બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક કોડ,ધણી ગઉ હત્યા ધાયડ ગોડ. બાળહત્યા બહુ ગુણુ બે લાંચ, સ્ત્રી હત્યા સહસ્રાદીક સાખ; જર ગયો જીવતીને ઘેર, કડૂ પ્રભાતે એની પેર. અનેક સમ ખાધા મન સાચ, મુકુ જીવતો આવ્યો હાથ; મોકલ્યો ચોક્કીવાળો ત્યાંહ, માનની કેરા મંદીર માંહ. ઓ પેલો જાએ જે જન; દીવશ એક ઘટીકા છે દન; પકડી લાવો પલકજ માંહ, બાંધો બળ કરીને બાંહ;જાત ભાત કે નાત નરેશ;નહાતો મહેલો કે જાનનવેશ;ઉચ નીચ રાંક કો રાય, સાધ સકદશી કે ચાતુર ચાય. બાંધીને લાવો બારણે, શુળી દેવાને કારણે; અરણુ ઉદેકાર જે એ કામ, જેમ દેખે એ બધુ ગામ. ફરી અરજ કરશે જે તમે તો તો શુળી દેશું અમે. અજર એક ઘડી જે થશે, તો તો મારો જીવજ જશે નવ જોશે તમે રાય કે રાંક,ન જોશે વીમો કે વાંક;એમ કહી રાજ તો ગયા, શેવક શેવકને કામે થયા;ત્રીજ દેવડી ગયો જેટલે,પલકમાં પકડો લીધે તેટલે;બાંધી લાવ્યો એને બહાર,શુળી દેવા કેરે ડાર.બધા નગરમાં જાણજ થયુ;વીઘા રત્ન દેશથી ગયું. હાહાકાર થયો હીત હોડ, જીવતીએ જાણ્યું ક્ષણ ખોડ,માત તામે જાણ્યું જે જન,રત્ન સાટે રોળાયો તન,મેહેલે ચડી પહોડયા મહીપતી,રયા ન આવી રૂદ્યે રતી શેવકને શીક્ષા કહી સેહેલ,રખે ઉઘાડો મારો મહેલ,રાણી પ્રધાન કે બેટી આપ,પુત્ર પુત્રી કે હું આપ. કોઈ કહે ઉઘાડો તમે,દેહ રહીત થાસોજ તમે;સવા પાહોર ચડે જ્યાહરે,તમે મેહેલ ખોલો ત્યાહરે વિખણુ નહી એક ડામ,ત્યાંહારક્ષા કરનારો રામ; બીજુકોઈ નવ આવે અરથ,વીખણુ બીજનાં કરેવાં વ્યથ.તે રૂખીએસ ભરયા રામ, મળી મેદની બાધુ ગામ; બહુ સુખ બોલે છે, સહુ, શોકાતુર સહોદર સહુ માત પીતા કુંદબ પરીવાર ગયાં રોતાં તે રાજદવાર; રાણી પુત્ર કે પુર પ્રધાન, કોઈ અર જ સુણે નહી કાને જેવું હેતજ હોય. રૂદ્યા સાથે અદકુ રોય; લોક સહુ ઠેકાણે ઠરયા, જાણ્યું જે બેના હરયા.

દોહરો-નગરશેઠ તે નગરનો,કરોડપતી કુળ દીપ,વણીક જાત વેહેનારીયો જર દા જર જીવ. છપન ઉપર ભુંગળો, વાજે તેના વાદ; આડ પહોર થયા આરતી, શોભીત રૂડા સાદ માહા લક્ષ્મી વાસો વસે,નરેંદ્ર પાળશા નામ;સતવાદી શોહામણો જાણે ગુણુ સહુ ગામ,તેજપાળ પુત્ર તેહનો,સોળવરસ શુભ રૂપ;સતવાદી સલક્ષણુ અકલ ધણી અનુપ. ધરમવંત ધીરજ વડો, ધદમ ધોરધર ધીર; પાર્શ્વ રાખત પ-

રીયા તણું, નામ વધારણ નીર. તેર વરસની ત્રીયાછે રૂપે રૂડી રંભા; હું શ કરી હ થે ઘડી, સ્વયે વીધાતા સંભ, પરકાજ પરમારથી, પરમ મનોહર પુત્ર; એકાકી તે એકલો, જેથી શોભે ધરસુત્ર. બત્રીસ લક્ષણ બુધનીધ, બહુ પ્રાક્રમ બહુરૂપ, બહુ ચત્રી બહુ ચાતુરી, ભુપ તણે એ ભુપ. શેહેજ મારગ એ સોહામણે, સાંભળી વાત સંદેહ; લોક મળ્યા લેખા વીના, ત્યાં પણ આવ્યા તેહ. પાર લિધે પટંતરે, ન્યાવટ જોયો નેક; જોઉં સવારે શું થશે, વીચારે એમ વીવેક, સતધાત્યાં સેવકહતા. રાખ્યો તો રૂખીરાજ; સમીપ આવ્યા શેઠ ત્યાં, કરતા રૂડા કાજ. બાળકને બાંહ આલીઓ, શીશ ફેરવ્યો હાથ; રાખી હીમત મનમાં, સુખ દુખ કહે મુજસાથ. વીપ્ર કહે સુણ વાણીયા, શી તરશ શી ભુખ; અંતઃકાળે કહેવું કશું, દામણે થઈને દુઃખ. રામા સમ રૂદે ધરૂ, હહુ મુખથી શ્રીરામ; પ્રભાતે શુળી પામશું, કહુશું તુજને કામ કહે અરથ ક્રીયો સરે, મનનું કારજ થાય; મુજ માટે તમને હણે, કોપે ચડ્યો છે રાય.

ચોપાધ—તેજપાળ હરખ્યો તે તન, વિપ્ર તણું મનાવ્યું મન; મહારાજ સમ દેઉછું તન, મનની વાત કહેરે મુને, બ્રહ્મહત્યાદીક પાતીક દીધ, કોટી પ્રતીજ્ઞાતેણે ક્રીધ. તારા મનનું જે કંઈ કામ, તે કરનારો તો છે રામ; એટલી કરૂ છું તુજને અરજ, વાત સાંભળ્યા કેરી ગરજ.

દોહરા—પંડિત કહે સુણ પવિત્ર નર, સંક્ષેપે કહું શાણુ; શુણિ વાતને સંચરો, પહેર પાંચે પ્રમાણુ. પ્રેમદા સાથે પ્રિતડા, એતો આડે આંક. રીસ કરી રાયે વણી, એ છે મારો વાંક. ન્યાય અન્યાય જુવે નહી તેતો શાનો રાય; હું તસ્કરને જર જન કુડી મારિ કાશ. એને માથે દોપ નહિ, એને શીર પાપ; નહી અધરમી એહ જન, એને શીર નહિ આપ. એની તો એ દિકરી, હું લીખારિ રાંક; એ સાથે અન્યા કર્યો, એનો શેનો વાંક. એહ દોપ તે કયમ ગણે, એ ગણે કેમ પાપ; તસ્કર હુતો રા થનો, વેદ પુરાણે છાપ. મારે એ નીચે મુને, અજર કરે નહિ રેખ; હિમાયત કરે તેને હણે, એમાં નહિ મીન મેખ. મરવાનું મને દુખ નહિ વાહાલો નહિ મુજપ્રાણુ જુઠિ વાત જીભે કહું, તો ઇશ્વરની આણુ. આઠ દીવસનો વાયદો, ક્રીધા મેં કરજેડ; વચન દીધુ વનીતા કરે, માનવા મળવા કોડ. આજ હું ત્યાં જતો હતો, એટલે આલ્યો રાજ; બાંધી રણમાં મોકલ્યો, શુળી દેયણ કાજ. ખરો રહ્યો મુને ખરખરો, વનીતા શું ક્રીધી ન વાત; કહેશે વચન પળ્યું નહિ. એતો મોટો ઉતપાત, ચોપાધ—શાહ પુત્ર કહે સાંભળ બ્રહ્મ, ધારયું મારે મન ધન ધરમ; જાતુને મુકાવી દેઉં, તારો વાંક હું માથે લેઉં; વસુધાપત સાથે હું લહું, તારે સાટે હું શુળીએ ચડું. ચોકીવાળાને કરી અરજ, આવી લાંચને સારી મરજ; હીરા જડીત કરા કડ માંહ, શાહ પુત્રે શોખ્યાં તે ત્યાંહ; મુકાવ્યો વિપ્રનો તન, મનાવ્યું સામદનુ મન. પ્રાતસકાળેએ આવશે લાંચ બેટ તમને લાવશે; કદાચ એ યહિ આવે આંહ, બેટો છું મંદીર માંહ, લાવો લેખ

કરી આપુ અમો, તરત શુળી દેજેજી તમો; ધાઈયા સાખી કરયા વાણીયા, વચમાં ઇશ્વરને આણીયા; જગતબધેકહું જ્યાહરે; એસાથે મરજીમાહરે. ચોકીવાળાને બોલીયા ખરૂં પટંતર તે બોલીયા, મરવાને નહિ આવે કોય; થનાર વાત એ નીસ્યે હોય.

ચોપાઈ-તે વાણીએ તો ધારયો ધરમ, મુકાવી દીધો તે બ્રહ્મ; ઝટપટીને ઝાંખુ જાળીએ, મળ્યો માનનીને માળીએ વચન ઓશીંગલ તુજને થાઉ, જય જયકૃષ્ણ કરીને જઉ; નારી કહે બેસો નર સાથ, શીશ ફેરવ્યો તેને હાથ. હાવભાવ અનરગળ અતિ સહજધા કરે તે સતી, બ્રાહ્મણ કહે શું ભક્તી ભાખો, શ્રીરામ સાથે રૂદ્ધલ રખો. છપ્પો-માત પીતાનું હેત, અંતકરણ શુધ આસા; પરનારિ હિતહેત, તેતો આળપંપાળા, સસરા પક્ષનું હેત, ગુણ વિહાણો ગોથાં; સ્નારથીયાનું હેત, તેહ થંભે નહિ થોથાં; હેત બ્રાત ભગની તણુ, હેત નહિ રાયો રતિ; શામળ કહે પરણીપ્રેમદા, જે હોય સુકુળ સુધે ચોપાઈ-અરસપકસ પડેહો બોલિયો એટલે તો કુરકુર બોલીયો, ઉજેસ વિહાણી રાત પ્રકાશ પુરણ થયો પ્રભાત.

દોહરો-શેવક કહે શાહા પુત્રને, નાવ્યો વિમ્બ નરેશ, બેશ શુળીપર બાળકોદેખે બાવા દેશ. ફરી જમાન કો થાએ નહિ, રરખે ન કરે હોડ; તારિ મેળેતનતન તબ્યો કુકુ કીધુ કોડ, હરખ ઘણો હઠડે ધરયો, વિવાહ કરા દન; ભલે નાવ્યો બ્રાહ્મણો, મરવા મારૂં મન; મનુષદેહ સફળ થયો, સફળ થઈ મુજ વાણુ; સફળ થયો અવતાર મુજ, પરકાજ પડશે પ્રાણ પરમારથ જેણે ન કર્યાં, પરમારથ સુણ્યાં ન કાના તેહ સ્વાન જન કાળીઆ, તેહ રોઝડા રાન, પરમારથ નવ પ્રીછીઆ, શાણાન સમજ્યા શીખ. તે વસ્ત્ર વીણુ ટળવળે, ભટકયા માગે લીખ, પરમારથ પ્રીછે નાહ; ભવોભવ તેના ભોગ; રમત પીત યોગે રહયા, શમણે નહિ સંજોગ પરમારથ પ્રિછયા નહિ, અફળ અવતારીક અશ. અકળ ખળે તારે મનખો અફળ પીઠલ કરયો વંશ. પરમારથ ન પ્રિછીયા, ઘણાક પાપમાં ગર્ક વગડે વલવલતા વટે, ચેટ પડે જઈ નર્ક પરમારથ ન પ્રિછીયા, એ દુખ અપરમપાર; ક્રીટ પડ કાયા વિખે, સુખ નહિ સંસાર. પ્રીછે નહી પરમારથી, થયો તે જાણુ અજાણુ; તેને લેજે ઓળખી, પડયો પેટ તે પાહાણુ. પરમારથ પ્રીછો નહિ ભણીયો ભાખા વેદ; જાણો મુરખ મહિપતી, અણુ સમજ્યા ભણે ભેદ. પરમારથ પ્રિછયો નહિ, પડયો પેહો પાટ, ધન મેળવ્યું તે ધુળ ગાં, વધુ ઉઠારી વાત. પરમારથ પ્રીછો નહિ રૂઠ્યા કુળમાં રાજ; નીચથી નીચ તે જાણુજો, અલ્પ જનમને કાજ.

ચોપાપ-હરખઘણો મનમાં નહી શોક, સાંભળેસહુ નગરનાલોક; જોરાવરીચટેજે ટલે. માતતાત આવ્યા તેટલે. કલપાંત કરતાં શીશ કુટતાં, કેશ તોડીનાખે છુટતા; ત્રાહ ત્રાહ કરતાં તેતરત. પુત્ર પહેલાં આણો અમરત. દવાધરાયની દવાઈપંચ, દવારામની શીવનીસંચ; ત્રીલોક બંધુબુવેછેતાંહ. બળકરીપુત્રને ઝાલ્યોખાંહ. અમ માતતાતને

શુળી દો, ધરખારરીઠ્ઠીસીઠ્ઠી લક્ષ્મીલો, તેહ પુત્રની આવીનાર, ભાઈપમાડ તુમુજને માર; સોળે મારાલો શણુગાર મુકીદો મારો ભરથાર. દોહા-સેવક કહે લીલુ શાહપત, નગરશેઠ નરનાથ; જમાન થયો તન તાહરો. લેખ લખ્યાછે હાથ કાલી મુકયો કીંકરો; આહાણુ કેરી ભરત, પરાણે પોતાતણે, માગુ ધીધુ મરત. વાયદો વીપ્રકરી ગયો, ગણાઅગીઆરા આણુ; તે સાથે શુળી ચડે; પડ રહે નહી પ્રાણ. એને શુળી નવ દીલુએ, તો અમને રાજ દેય. તમને તેશું ઉકલે, કરો ગમે તે એહ એટલે પેલા વીપ્રનેભુગત થયુછે જાણ; સુતતા રો સંકટ પડયો, થયો પારકો પ્રાણ; માતતાત માથું પછાડતાં; આવ્યા વનમાં વરત; શુળી છડવા સોધીએ, માગી લીધુ મરત. વીચાર જાણ્યો પેલા વણીકનો, પ્રિછયાં ઉભાં પાસ; જોએ ચારે ચતુરનર, શાખાશરે શાખાશ તારી માતને, શાખાશ ધરણીધરસુત; શાખાશ અક્ષલ ઈષ્ટદેવને, શાખાશ પ્રતાપોક પુત્ર. ચોપાઈ-શેવક પ્રત્યે બોલ્યો રૂપી સતવાદીકીધી તે સુખી; મારા પુત્રનો એહ જમાન, મરવા કારણ આવ્યો રાન. એણેશું ખાધુને પીધ, લાભજ શોખીચારે લીધ, એનેતો જવાદો ઘેર, પછી કરોઅમારી પેર. એમ હારાણી આવી મુળીએ; અમનેદોતમો શુળીએ; રામની આણુ રાજની આણુ, મહારાજની આણુ પુર પ્રમાણ સ્ત્રી હત્યાદીક ખાધા સમ, વણીકને, મારો તે ક્યમ; અમને મારો મુકોએહને, દુખ શા માટે દો દેહને. એહ કહે મુને, બીજુ કહે મુને, નહીતો સો સ્ત્રી હત્યા તુને; શેવક બાપડા વીરમે થાય, વગર ગુન્હાના કેમ મરાય. કોને પડી છેએવડી ગરજ, કાણુ કરે રાજને અરજ રાજ સુતા છે ખાઈ સમ, તો કીંકર જગાડે ક્યમ.

દેહરા-વીપ્ર કહે વનીતાસુણે, છેલ્લો લેજુહાર; મુજ માટે પેલા વણીકને, પડસે મો કમ માર. નારી કહે સુણુ નરપતી, વાચા દુવાચા લેઉ; ચાલેતોજવાડુતુને, નહી તો દેહ હું દેઉ. રીઝવુંરાણી રાયને, વીનય કરી બહુ વાત; વેગેવનીતા ત્યાંમઈ; જ્યાં પોતાની માત, અથઈતી કથા કહી, માંડી વાતોનુમુજ. રડુ કરતાં ભુડુ થયુ, સંકટ મોટું શુજ, માતા કહે એનેશું ગળુ, પરણે તુજનેરાંક; મહુંકેમ માનેતાત તુજ, વીપ્રીત પડીયોવાંક કહી શકેનહીકોઈજન. તાતતણેજનકોર અધીપતએતોઉકશે. દીવસચડતેપોહોર. એટલે વીપ્ર ઉતાવળો. ઉઠ્યોઉગમતેદીશ, શુળીદોભાઈ શેવકો, શેજ નમાવું શીશ. જવાઘેરસરવેને, વણીક તણે સો વાંક; હું ગુનેગાર અપરાધીયો; એનો આડે આંક. હું નાવ્યોનાશી ગયો, દુલ્લવતમુજ એ માન; તોતો એનો વાંક છે, જેખમ થાત જમાન જમાનનેજેખમ કરો, હત્યાતસને પાંચ; સુચંચંદ્ર બે સાખીયા, શીવશક્તીની આંચ. વણિકપુત્ર કહેવીપ્ર સુણુ, જાતું તારેઘેર, મરવા દેમુજને ઇલાં, પરમારથની પેર. છપ્યો-દાતાને મન દાન, કીંકરને ક્યારથી નીશખેમજગત. ચીત સોંધો ચાકરથી; નીરમળને નાર, તુચ્છ જાણે તે ત્રણથી. સુરાને મન સીંહ, હોંડે હાકે હરણથી, પ્રાકમી પુન્ય પરમારથી, તન મન ધન તેને કશુ. સુખ સાગર સત્ય વાતમાં, વણિક સુત મન એવું વરથુ. ચોપાઈ-જ વીપ્ર તું તારે ઘેર, ક્રીધુપુન્ય પરમારથપેર; વણિક ચારે કહે મુજને માર, માત પીતાને નરને

નાર, બ્રાહ્મણ બ્રાહ્મણી ત્રીજે તન. મરવા ઉપર અદક મન; રકઝક બહુ થઈ તે ડોર, ચ
હયો દીવસ એમ કરતા પહોર. મહીપત મુક્તા કીધા મહેલ, ત્યાં સહુ કરવા આવ્યા
શહેલ, પ્રધાનને પુછી છે વાત, પેલા તસ્કરની કીધી ઘાત કુણુ જાતને કુણુ જામ
એંગ રહેતોતો કુણુ જામ કોનો સગોને કોનો પુત્ર; કયાં એનું શોભે ઘરમુત્ર, ત્યારે
પ્રધાને બેડયા હાથ, બોલ્યો તે શુભ વળી સાથ; એતો ગોર કેરો છે તન, માનનીનું
મોહયુંતું મન બળાત્કાર કરી તેડીયો, ખાંત કરી એને ખેડીઓ; પડ્યો દષ્ટ તમારી
એહ, શુળી દેવા મોકલીઓ તેહ, નગરશેઠ કેરો સંતાન, મુકાવ્યો રાતે ઝઘમાન, તેના
માખાપે તે જાણીયાં, વનમાં તે મરવા આવીયાં, વિપ્રકેરોં ત્યાં માતને તાત કહે પ્રથ-
મકર અમારી ઘાત, તમારી પુત્રી કહે છે વાણ, પ્રથમ હણુ ભાઈ મારાપ્રાણ. આણુ રા-
યની દેઈ રહ્યાં, એક એકથી આગળ થયાં જે તમે કહો તે કીજીએ, આગભથિકોને
શુળી દીજીએ જાણી એ રાજાએ વાત, એતો વાત થઈ ઉતપાત કેમ માંડ એ ભાઈ
બ્રહ્મ, કુળ બોલ્યું કુળ માંડ ધરમ, વણિક બીચારાકેમ મરાય, ઘાત પુત્રાની કેમ થાય
કો ઉપર કરૂં હું કોપ, મારા વચનનો ન કરૂં લોપ, અધરમ અન્યા તે કેમ કરૂં, પ્રાણ
ત્યાગી કરીને મરૂં. કરોડ વાર કહુંશું કથી એકે ઉપાય બીજો નથી. પોતે મરણું ધા-
રયું ત્યાંહ, આવ્યો નરપત તે વનમાંહ અધીક પુન્ય કોડેથી કીધી. દોલત ભંડાર છું
દાવી દીધ, મરવા તજવા જવા કારણે. આવ્યો અધીપત તે બારણે કળાહળ દીકો અ-
તી ઘણો મળ્યો લોક લખનગરજ તણો, ત્રાહ ત્રાહ તો થાય છે જ્યાંહ, મહીપત પોતે
આવ્યો ત્યાહ, સહુ સહુને પધારે ઘેર. કો સાથે નહી મુજને વેર, કોઈની સાથેહું નહ
વહું બોલ્યું પાળવા શુળી ચહું, પ્રધાન કહે કરૂં તન તાજ, સુપો તમને ગમે ત્યાં રાજ
વીર કહે તપ કરૂંયુ અમો. શીદ મરોછો સરવે તમે, કુંવરી કહે છે મારો વાંક. શી
મરો તમે સઉ રાંક. એક એકથી આગળ થાય છે, મનમાં મોત ચાતુર ચાહજે રાજ
ને નવ સુજે પેર, વચન ચુકી કેમ જઉં ઘેર, એવો ઇશ્વરનો બનાવ, સતવાદારાયને
સ્વભાવ, વચન ન ચુકે જીવજ ગએ, મહા દુખ થાય હત્યા થએ, સ્વભાવ રાજનોએ
પડ્યો, થઈ હરીલો વનમાં અડ્યો, વચન માંડેનો નહીં જાય, જોતીને કેમ હત્યા થાય
દોહા-નરધયિત કહે રાજા મરે. થાય ઉદાશ પુર પેર, ધીક ધીક અવતાર આપણો. જઈ
એ જીવતા ઘેર, કળાહળ થાય કળકળે, લક્ષ કોટીયા લોક, દુરીજન કેરાંદલ હસે
સજ્જનને મન શે ક. ઇશ્વરની ગત અવનવિ, કળીનશકે કોય, આરંભ્યા અમથારહે
હરી કરે તે હોય જેહ સત્ય ચુકે નહી, મમતન મુકે મરમ, સાચુ હોય જો શીવ કને
તોતો તારો ધરમ. ચોપાઈ-એતો વાત આર્હીયાંથી રહી, ધરમ વાત એક બીજી થઈ
ઉજેણી નગરીનો ભુપ, અક્લ બુધ જેની અનુપ, ધરમ વાદી ધોરધર ધીર, વ-
હથ વાસવ સુત વીક્રમ વિર; સતવાદી સતક્ષણ સાર, દેવરૂપ મોટા દાતા. રાજ ર-
તે રૂડી જે રખે, જોતીક શાસ્ત્ર શાખજ લખે; તે મહીપત બાંધાં માતરા, જગનનાર

કેરી જાતરા ડંડ કમંકળ કાવડા હાથ, શેવક સાહસ નહીં કે સાથ; એકાકી આઠ્યો છે ત્યાંહ, વીપ્રત થાય છે જે લન માંહ. લક્ષ કોટી મળ્યા છે લોક, સઉકોને સમુદ્દ શોક. દીવસ અઢી પહોર એટલે થયો. વીક્રમસેન જઈ ઉભો રહ્યો; પુછી લોકને લીધો પાર, અધીપતી અણ્યું દુખ અપાર.

દોહરો-એનું દુખ ભાગ્યા વીના, જે હું મારગ જઉં; પાંચશે જન્મ નરકે પડું. કાયા કુષ્ટી થાઉ. તેહ નગરનો નરપતી; બેઠો છે એકાંત; કાપ સુજ પડતી નથી, નથી ભાગતી જ્ઞાંત પાસે બેઠો પુરપતી, હેતે મુક્યા શીર હાથ; બહુ હેત બોલાવીઓ, સ્નેહ કયાં તે સાથ કથા તારી કાને સુણી, તુજ પુત્રની વાત; તે માટે વીપ્રજ તણી-તમો કરતાત ઘાત. તેજપાળે જવાડીઓ; જેખે થઈ જમાન; ઇકોતેર તેના ઉધરયા વેહેશે ઘેર વીમાન એના જશમાં મળ્યા નહીં એના જવતમાં ધન; સતવાદી એ સમો વડે, અવનીમાં નહીં અન્ય સાબાશ એના માત તાતને; સાબાશ બુદ્ધિ બરાશ; સાબાશ પર દુખભંજણો; પ્રભુ એને પ.સ.સઉનું દુખ તે સાંભળ્યું, ગુનો કર્યો તે માફ; એક વચનને કારણે, પ્રાણ તજે છે આપ; સરવ મેં સાંભળ્યું, રીઝ્યું માફ મન, સઉ માટે દે મન શુળીઓ, તારો ઉગારું તન, ખલક બધી સહુ સાંભળે, એ શા બોલ બોલ; એ પુરૂષ છે અવનવો, તરૂણી જેવું તોલ. મરવા ઉપર મોહોકમપણું, દેહ ધરે નહીં દુખ કરવા આઠ્યો સરવેને. ધન એની માતની કુખ. તે ગામનો રાજ કહે સાંભળ મારા વીર હું જીવું ને તું મરે, ધીક મુજ શરીર. કોણજ છોને કયાં રહે, કોણ તારો દેશ નાત જાત કહે નીરમળાં, કયાં કરવો પ્રવેશ. તમ સરખા કોઈ નહીં, અવનીતળ માં એહ; દેવાંશી કે દેવ છે દેવતાઈ દેહ લાખ વરાં કારજ કરું, કહું તે માન્ય સત્ય; ધન એકલા તુજ ઇષ્ટને, મોકી તારી મત.

ચોપાઈ-નરપત શાને પુછો છો નામ, શાને પુછો છો ગુણ ગામ; મુજને તો મરવા દીજીએ, સુખ રાજ તારું કીજીએ ઉગારવા છે સરવે લોક, શાંત પમાડો સઘળો શોક ત્યારે તે રાજ બોલીયો, તેતો ન્યાય તારો તોળીઓ તમને ઘટે તે તમે કહ્યું, એ વાતે કામ માફ નવ થયું; તો વચન નવ પળ્યું. તુજને હણું તે જવત બળ્યું. પેમો ખઓ તમારે ઠામ. કરવા દો મુજને માફ કામ.

દેહા-વીક્રમ કહે સુણ વીર તું, વપુએ વીચારી બેય; જીવજ સહુના ઉગરે એવું કામ કેમ કોય. ત્યારે તે નર ઉચર્યો, માને માફ મન, ઇશ્વર સાખ પુરે ઇલાં, જેને તુજ જીવન કહે દોષ તુજને નહીં; ગુનો કરે જે માફ, તો મન માને માફડું. પલક ન પ્રેસે પાપ બાકી ઉપાય બીજે નહીં, કાયા ન છોડે કોય, ઇષ્ટ આણ જીવુ નહીં. ધરમન મા ન કરું લોપ. વીક્રમ મન વીચાર્યું, ઠીક બનાવ્યો ઠાક, વાટ બેબે કર વાયદો, દીવસ આજથી આઠ. પરવર પરમેશ્વરને કને પુછી લાવું પાર. સાખ પુરાવું શ્રી ખે નીરથે એ નીરધાર. પણ એક પરમેશ્વર શ્રદ્ધ રચી છે સરવ; આઠ દિવસે

અનવરના હોશે પાડુ પરવ. કદાચના આવો તમો. જોળીએ તમને ક્યાંહ;વીસંભર છે વેગળાં, નથી જ્યાંહ કે ત્યાંહ. ચોપાઈ—ન હયો કરણની ઘાલી માળ,સાંખરયા ત્યાંશ્રી ગોપાળ; સુરજ્યંદ્ર કરયા શાખીયા, શ્રી રામચંદ્ર વચમાં રાખીયા. કોટીક હત્યા કોટી સમ;આઠ દીવસમાં નાવું કેમ,આમ લોકેલો ઉડાવી દીયો;ભાર પોતાને માથે લીયો; તે પુરપતીએ પરદી પેર.અમો ન જાણું અમારે ઘેર,પરીક્ષત સાત દીન વનમાં રહયો ભાગવત સાંભળી પાવન થયો.તમો આવશે જ્યારે જથા;ત્યાર સુધી સાંભળશું કથા; આઠમે દિવશે તજશુ આપ, તે મારે માથે કરશું પાપ. તુ જાણે છે તરી જઈ છું,જોટા સમ પોતે ખાઉં છું; અમો વિશ્વાસી ગુણમાં ગરક,તારે ભોગ વડું પડશે નરક. એવા બેદ ભુપતીએ ભણ્યા, ચતુરે સમ ખાંધા ચોગણ; કોડા ન કોડ કહેતો અહુ ઘણી,ભોગવે ભારે બ્રહ્મહત્યા તણી ગઉવધ સ્ત્રીવધ બાળક બહુ સમજ ખાધે ભોગવ સહુ,પચાસ કોટી પાતીત થાય કાયા કોડી તેની થાય.એવાં પાતીકના ઠાઠમાં, જો નાવુ દીવસ આઠમાં;ઈશ્વરને તેડી આહુ આંહ શાખ પુરાવું આ વન માંહ. વા જાણુજે જનુનિનો જાણુયો નહીંતર તો ગુણકાનો ગણ્યો;અમ્રત જેવાં વાયક ભણે, શુણ જોતામાં સાચો ગણે.

છપો—ઈશ્વર તે શું ખાય, પરમેશ્વર શું પીએ છે;જરૂર પ્રભુ ક્યાં જાય.દા-તાર શું દાન દીએ છે;વિસ્તુ ક્યાં વાસ વસંત, ક્યાંહાસ્થિર થાવર રહે છે.શુ લેશુ લેયંત; કીપાનીધ શું કહેછે. સુવે ક્યાં ઊડે ક્યાંહ,કયા નારાયણ.નરત્ય કરે લોકોનુ દે કોને, શામળ ભંડાર કોના ભરે નાસે કોની નારાયણ. પાસે બેસે કોની; સ્તુતી નિધા કે વેવ, મીઠાશ કરે ક્યાં મોહોની; શી વાતે પ્રસન્ન,શીવાતે દુભાએ.શીવા તે દરશન દીએ, વેચ્યો કોનો વેચાય, બહાલો કોણ અજખામણો, કોણ શત્રુ કોણ મીત્રયે; શામળ કહે કૃષ્ણ; પરીબ્રહ્મ સદા પવીત્ર છે,

ચોપાઈ—કબુલ કર્યું સડિકો સાથમાં.હેતે કોસ આપ્યો હાથમાં કુડ કપટ નથી કા યદો, વસુ દીવસનો કયો વાયદો,કથા વારતા કીરતન કાજ,સાધન કાન થયો તે રા જ; પંથ પળાયો વીક્રમ વીર, ધરમ ધ્યાન રાખુ ધડ ધીર.સત વાત સહસા મન સ જ; ભવનીશ નરને મનમાં ભજી ઉતમ ગંથ અનેરો રંગ શુભ હિમાળા કેરો સંગ. સ્વરગ તની એ વાટ વીવેક,પાંડવ જ્યાંહાં ગળયા છે નેક.તે વાટે ચાલ્યો ચીતધરી સમરણ સાર ઈશ્વરનુ કરી જપ કરતો ચાલ્યો જાય છે,શીવ શક્તી પ્રસન્ન થાયછે. ત્યાં વાચા દીધી છે વાર. અઠમે દિવસે લેઉ અન નીર ભુખ તરસ દાવાદળ ધન આંબે ગહોર કર્યો છે ઘણો, શુભ અમ્રત સવાશેર તણો, જોવક સુખ પામ્યોજેટલે તે આંબો બોલ્યો તેટલે, ગેળી શખદથી સ્થાવર થયો, શ્રીમંત સાંભળવાતે રહ્યો દુહા—કહે પંથી તું કોણ છું, કોણ જાત કોણ નામ; પોહોડે પંથ ક્યાં પરવરે; શું ઇચ્છોછો કામ. સાચું ન કહે સતક્ષણ, તો ઈશ્વરની આણ; નરમવચન નરે કહ્યાં

વિક્રમે શુભી વાણ કહે વીક્રમ શુભ કલ્પતરૂ; જલુ' પરમેસ્વર પાસ; ગામનામ તું શું કહે, કહે કોણ વાણિવીલોસ પ્રક્ષ વળનો વાણી વદે, દાવાનળ મુજ દુખ; પરમેશ્વરને પુછજે, સાતાકેમ પામુ સુખ, જખવંત કહે સુણઝાડ તું, એવું દુખશી અરજ સુ પરણાવવા દીકરા, શું માથે છે કરજ. અમ કહે સુણ અધિપતી. કસુ કર નહી હાણ; દાવાં દળ દુખમાં પડયા, પરવશ છે મુજ પ્રાણ. શીકાર ફોગે સવાશેરના, ચી-માં સાંકો ચાહ; કોટીક ક્રીડા ગદખદે. ખર કુતાનવ ખાય. પાડમાનું તારા પંથીડા; પુછી લાવજે પાર મારે મન વીકરમ તમે, પરદુખભજનહાર, ચમકયા રાખ ચેતી ચો સાકર દુખ શેકાર; નેને સુખજેનવ કરૂં; ધીકારમુજ અવતાર. ચોપાધ-તેહ પ્રક્ષને વાચ્યા દીધ, સતવાદી પંથકર્યોછે શીધ. ચાલ્યો ચાલ્યો જયજેટલે. ત્રવણીત્રડ આવીતે ટલે મચ્છએક મોટો માહેમીર, વીક્રમે દીડો તેનેતિતર; નીર્મળગ ગા નાહ્ય, સાચુ બોલ શીવ આજ્ઞા, જરૂરપણે કયાં જય, પવિત્ર નર પ્રભાતમાં, રીઝી બોલ્યો રામ; પરમેશ્વર પાસે પરવડ, પછે ઇશ્વરની ઇચ્છાય મચ્છ માન મુકી મળ્યો, ઘણીંછે મુજનેગર જ; મારી વતી વિનતી કરી, કરજે ઇસ્વરને અરજ. દાવાનળ અગ્ની બળે, દેહ મારામાં દાખ; આપધાત કરી મડું, તેનો સુરજ સાખ એહ રોગ શા પાપથી, લખ વીછીની વેદનાય, કયું પુન્ય કરવા થકી, સારી પેરે શુખ થાય, પુછી પાર લાવેતમે સુખ પામુ શરીર, મારે મન ઉજેણ પત, વડવથ વિકરમવીર.

ચોપાધ-હેતમીતથીહઈડુ હસ્યું, વચનમચ્છનું કાનમાંવસ્યું; શોએક કપરાખાધા સમ, તો પુછી નવ આવુ કેમ સ્નાન કરી ચાલ્યો હાથમાં; માત્રા મણત્રણી હાથમાં ભમતો ભમતો હીડયો ભુપ, મહા વનમાં એક આવ્યો કુપ, રાજબેડો પાસેજઈ; ગેબી શબ્દ એક વાચ્યા થઈ, ભાઈ પંથી તું મારો વિર, નીચ નીરમાળ છે માડું નીર. ભુંડી ગાળો મુખથી ભાખશો; થુથુ કરી થુકી નાખશો; ધરમવંત બોલ્યો ધડધીર નથી પીલું ભાઈ મારે નીર. જદુપત પાસ મારે જલું, બોલવું તારા ઓશીકળથલું ત્યાર પછી લઉ જળકેઅનમુખ લીધાનુ મન. દુહા-કુપ કહેછે કરણતું, કે હરીચંદ્રજ હોય; કેરાજવિકરમ વીના, બોલ્યુન પાળે કોય. અરજ કરો ઇસ્વરકને શુદ્ધ દીશે શરીર. કોટકટા કુવે ખરચીયો, જેર જેલું કેમ નીર. વાડ કહી કર્યો વાયદો, ભુદર સાથે ભાવ; એટલે મોકુ સરોવર સમુ, આવ્યું તરત તળાવ વોટે બેઠો એક વાણીઓ, ઘરડાને ગુણવંત; પંથીને પાએ નચ્યો, સુતુર રાખીને ચંત. કોણ છે ન તમે કયાં જશો, કાયા સુધારો કાજ-દીસંતા છે દેવતા, મોટા છે મહારાજ, પામર જાત પંથી અમે, રઈયતવા રઈયત રાય, સ્તુતિ કરો તમે સામટી, વેદ અમારો વાંક. કાંઈક કાજ સમોવડે, મનમાં મોટી આશ; મન જવાનુ માહરે, પરમેસ્વરનિ પાસ લલે જઓ ભેટો ત્યાંહાં, કરો તમારું કામ; જો ત્યાં તમને સાંભરે, તો લેજો મારું નામ હું લેજપુરનો વાણીઓ, બહાણવટી બહેપાર વાંઝીઓ

હું લેખપુરનો વાણીઓ, બહાણવટી બહેપાર; વાંઝીઓ છું નછી પુત્રકો, એ દુખ અપરંપાર. પોથી છોડી પંડીતે, બેયા આઘ નીદાન; તળાવ ખોદાવ બેજન તણું, પાતીશ શુભ સંતાન. ટકા કરોડ બાણુ થયા, હેમ તણા હીત હામ; માનસરોવર સમ કરું દેવતાઈ કામ. વ્રક્ષ વવરાબ્યાં વાટમાં, મટા છે મંલીર; ના આવ્યો એકદીકરો, ન રહ્યુ સરોવર નીર. પાપી પાપી પ્રજા કરે, કેહે ખરચ્યું પાપનું ધન, તે દુખે દાંડુ અમો, મરવા ઉપર મન. મરતો હતો આપઘાતથી, દિઠા તમને વ્રત; મારે ગન વીક્રમ તમો, બે ઉગારો વ્રત. વાયદો કરી વીક્રમ વાળ્યો, શીવ શીવ બાણુતોભાર, દુખપામે દીન આથમે, ચીંતામાં દીન ચાર, વીકરમે વીચારીયુ, ક્યાં મળેલા માહારાજ, ચાર દીવશ બે વહીજશે, લોપાસે તુજ લાજ. ભાર બધા બ્રહ્માંડનો, પડશે મારે શીશ; એકે વાત ના ઉકલે, આઠમો દીનકર દીશ. પરદુખખંજન મે કર્યાં શાખ પડાવિ સાટ; નામ થયું નવખંડમાં, તે સહુ ઉઠી વાટ. નીર ગયું મુજ નામનું પાણી પરિયાનું જય; વચન બ્રહ્મ થાઉ અમો, દશ હત્યા શોર થાય. ધુમ્મ પાનીધાને ડરે, વખાણી ન શકે વેદ; તે પ્રભુ મને કયમ મળે, ભુપત પડીયા ભેદ. સ્તુતીકરતાં થાકે સરસ્વતી, સહેજ લહે નરી શેશ; તે માહારાજ મુને કયમ મળે; લાજ રહેનહિ લેશ. એધાણુ ઓઘ કર્યાં એકઠા, ત્રઠ સલિતાની તિર; સ્નાનવિધિ સારી કરી, શુદ્ધ કર્યું શરીર. મંત્ર જપ્યો મહાદેવનો માભા ઝાલી હાથ, એક અંગુઠે ઉભો રહ્યો, સ્તુતી ક્રીધી શીવ સાથ, છપ્પો-મુધનવાને સત્ય. વાતે તેલે તળીયો; પ્રગટ થયા પ્રભુ ત્યાંહ, સેહેજ ક્રીધો શીતળીઓ પાંડવ ઉગારયા પાંચ, આંચ નાવી અણુમાત્ર; શારથી થયા શ્રીકૃષ્ણ, જેહજેવાની જત્ર; વિષ મોદીક વિકરાળ, કાટ અમરતાંક્રીધા; લાખાબ્રહ્મથી લખવાર, શોભા પામ્યા તે સીધા; નવસે નવાણુ પુરીયા, કઠ્યા સોએ સાથે સમ્યા; શામળ કહે શેવક કારણે, શ્રી ભુદર સાથે ભન્યા.

ચોપાઈ-પ્રદક્ષણા શોભાવી સાત, સમરી મોટી હરસીદ્ધ માત; આટલા દહાડા પાળ્યાં લાડ, તે માતાજી તારો પાડ, કથન એટલું સાંભળજે કરણ, ચતુરભુજરાખ જે તારે ચરણ; જયજય કરી જંપાવે જયમ, કરજે ઓશીકલ મારા સમ.

દોહરા-દયાનાથ દયા નીધી. દામોદર દયાળ; કંઠાસાગર કંસ્તજ, કંઠાનાિધિ કૃપાળ ભકત વચ્ચર એ ભુદરો, ભવસાગર તારણહાર; ભવ ભયા ભાવેરડે, સકળ સિદ્ધનો સાર. તત્વનામ ત્રીલોકનું ત્રારક મંત્ર તંત્ર, કરણકોટીક બ્રહ્માંડનો, મોક્ષ મુળનો મંત્ર નરક નીવારણ નામથી, જમનું જોખમ જાણ, મુખસાગર ધામ ધર. મુખ સાધર ખરી ખાણ, કરમ નિધાન કંઠાનીધિ, કરમતણો જે કોટ; લક્ષ્મીવર લીલા સીત, મેહેરતણી મન મોટ. દાતા અચળ પદવી તણો અધભુત રૂપ અપાર દરશન દીધું દેખતાં, કરતા પુરૂષ કીરતાર હાં હાં કહ્યું ઘણું હેતથી હરખંધરી મન માંહ; માં કર ધાત તું મહીપતી અઘટીત કારજ આહ, મોહન કહે મુણ મહીપતી,

માગ માગતું માગ. પરમેશ્વર પરીબ્રહ્મ દેખતાં પ્રભુમી ઘડીયો પાગ, કાને કુંડળ કનક માળી મસ્તક માહામુલ; શ્રી વચ્છલંકાન શોભતું, સત સુરજ સમતુલ્ય, મોર મુગટ મણિ તુરતકે. ભ્રુગુટી ધનુશ પરમાણુ; શુક ચંચ નાશીકા શોભતી, મુખ અબુજદલ બાણ. કટી મેખલ ખલકી ઘણી, પીતાંબર પટપુર; તોલ તીલકધર, સતકોટી ઉગ્યા સુર. તેજ પુત્ર ત્રીલોક પત, લક્ષ્મીનાથ નરેશ; માગ માગે રાયતું, એમ કહ્યો ઉપદેશ કોટીક અરુણ તે ઉગમે આવિધ કોટીક ચંદ્ર; શ્રીપતની શોભા શો કહું, એશી કોટીક દંદ્ર, એમ પ્રદક્ષણ કરી પ્રભુમી પુન્યા પાય; ધરક મન કરી ધીરજ ધરી, રીઝી બોલ્યો રાય. અંતરજમી અંતર ગતી, અનાથ તણા હો નાય સતતણા સાખી તમો, સુખ સાગર તમ સાથ, અનાથ જાણી તમો આવતા રાખવા મારા પ્રાણ, કયા તણા સીંધુ તમો, વકરમ બોલ્યા વાણ.

ચોપાઇ-ત્રીલોક જાણો છો તમો, અંતરજમી શું કહીએ અમો; જગતનાથની જત્રા કારણે. બહુ સુખથી નીકળ્યો ખારણે. જતો હતો ઉજેણી માંહ, કડિતક વાટે થયું છે ત્યાંહ; રાજની પુત્રી છે રૂશી, મનમાને થયાં બે સુખી. તેના તાતે જાણીવાત, મોકલ્યો વિપ્રને દરવા ધાત; વણીકપુત્ર તે થયો જમાન, ધનધન એનું અકલ ઇમાન નીમેખ માત્ર ન રાખી નુન્ય, કીધું પ્રાકમ પરમારથ પુન્ય, માનતાતને તેની નાર, તજે પ્રાણ પ્રાણી તે વાર. તે બ્રાહ્મણનાં માતને તાત, તે પણ આવ્યા કરવા ધાન. માત દિકરી પુત્રને રાય, તે પણ કોડે પાડે કાય મેં તેમને વારી રાખીયાં, શીવશક્તી કીધાં સાખીયાં; વીશ દીનનો કર્યો વાયદો કહ્યો એક બીજે કાયદો જેમણે તમને જુગદીશ, પુછજે પ્રસ્ન તેને દસવીસ; બાબત બોલ કહ્યા છે બહુ, પુરો લાખ તો જીવે સહુ; વાટેમળીયાં હુબીયા પાંચ સમ ખાધાને તું છે સાચ; તેનું પુન્ય તમારે શીશ જગપત તમો જુગદીશ. દેવરૂપ કીધું દરશન. પરમેશ્વર થયા પરસન; જ રાજતું જ્યા વાયદો; કાંઈ રાખીશમાં તું કાયદો; હું ત્યાં આવી પુરીશ શાખ, મન સ્થિર તારું તું રાખ. દોહરા-વણીક પુત્ર વાંઝીએ, બ્રહ્મહત્યા છે વીશ; સરોવર નીરરહે નહીં, કોપ્યા છે જુગદીશ બોદે ભોમી તળાવની; જીવતો માંહીસમાય; ખત્રીશ લક્ષણો પુરૂષવર, તોકામ એનું થાય. અખુટે નીર રહે નવાણુમાં, પામ પોહોડો પુત્ર; સાબાશ શાબાશ સડિકહે ઘણું ચાલે ધરસુત્ર; એ મચ્છ મહા પંડિત હતો, વિદ્યાવંત ભરભોગ; નભણાવિ નવ શીખવી, રઉ રઉ વાઘ્યો રોગ બોતેર કોઠા નવ વાડીઆ વીકાશકરે એમુખ; શ્વાસ આપે આદર કરી, તોએ પામે સુખ એ આંખાના મુખમાં, ધન અતગળગેર; નથી દેતો કેને કાઢવા, માટે કડવા ઝેર. ધન આપે રૂડા ધરમમાં, પુન્ય કામે વપરાય; શ્રીકૃષ્ણ સવાશેરનું, અમરત મીઠું થાય એક કુપછે કારમો, એમાં છે એક સાપ, રતન ચાર છે તે કને, જેનો જીવ છે બાપ. ચોરી રતન એમાં રહ્યો, એનો રાખો છે સણું જળ ખાંડ એ પાપથી, પંથી સુણજે કરણ તેને કાઢી મુકશે; રતન પામશે તાત;

ગંગાજળ જેવું થશે, સાચુ આપો આપ વાયદો ક્રીધા વિસ્તુએ,ભાખી એવીભાખ
જઓ ત્યાં આવિશ હું,સત વસાએ સાખ,સહુરો નામાજખ્યાં મહેજમાં મોહોચ્છવ
પામ્યો મન; ભગત વચળ એ ભુધરો, ધરમ રૂપ ધનધાન. પીતાંભર ધર પરવે
તમો, પરીબ્રહ્મ અપરમપાર; નરોત્તમનાગયણ નરસંઘજી. નોધારા આધાર વારમ-
વાર વીનયે કરી, મહાસુખ દેયણ માન; સમણાની પેરે થયા, ઇશ્વર અંતરક્યાન
વીકરમસેન પાછો વળ્યો, હરખ ધરિ મન હાસ; જગનાથ જગદીશ્વરે,
કીધું રૂઢું કામ. વાટે એક વીખ મળ્યો, ભુંડી વેડતો ભુખ; એકાંત બેઠા બે
એકઠા. પુછયું સુખ કે દુખ. સુણ પંથી સતવાદીયા. કહ્યું દુખ મોટું મુજ વિચાર
કરી બે વપુ વીખે. દે શીખામણ મુજ.મારેછે પ્રતા ઘણી, જરવંતા જજમાન;કામ
વીધાતું છે ઘણું દહાડી લેવું દાહ.હું છું મહા મુરખ મન,અકરમી અપજશ જણ
ભેળે અક્ષર ભણ્યો નહિ, પોઠો મુરખ પાણ; ઉપમાન પામું છું અતીચણું, ત્રોડેવે
જાએ તરત, ખરા મેહેણું ખમાય નહી, માટે માગુ મરત. હાલ છું દિમાળા ભણી.
હેતે ગાળવા હાડ; ઉકેલ કાંઈ આપો મુને, પંથી તારો પાડ. વીખ તેણે તે વીકમે
પેલા મગરને પાસ; હકીકત તહી હજુરની, સોંપાવ્યો તે સાચ મગર મહા શીતળ
થયો, ભાળ્યો મનનો ભેદ; વીખ તે વીધા પામીયો, બ્યાકરણ વાણી વેદ, આશીશ
દીધ અતી ઘણિ, ભાગી બની ભુખ; આવ્યો આપ આખા તળે,જેને દેહમાં દુખ.
(એટલે) એક વણિકનો દીકરો,શોળ વરસ શુભ રૂપ; ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો,જ્યાં
બેઠો છે ભુખ. વીગત વાત પરસ્પરની ક્રીધા અપરમપાર; એટલે પેલા વણીકની,
આખે આંસુ ધાર રાએ ચાંપ્યા રૂદાયા વાંખે, દેહમાં શું છે દુખ,કયા કરો કાંઈ કા-
રમી, ભુવનેશ્વરી ભાગે ભુખ. ત્યારે તે નર ઉચરયો,ગણેસરૂપ મુજ ગામ; પુત્રી
પીતાંભર શેઠની, નરોત્તમ માઈ નામ. વીવા મળ્યો તો માદરા, શામળશેઠને ઘેર;
કન્યા નામ કનકાવતી, પદ્મની જેવિપેર. સામરે માંડયું સોંપવા,કીંકર જેવું કામ;
કણીક આપ કંગાલને, કહાડી લો દશ દામ. એહ કામ નહી માહરું;દે ધરીને રોરા;
તેણે મેહેણું દીધું મને, સાંભળ્યું પુર પડોશ; તમો સદાત્રત આપજો, ખાંધજો ધરમ
ની ક્વજ; તો અમો વાણેતર થશું. કરશું દેશો તે કાજ બોલ બાણ વાગ્યો મુને,
તે ધર કીધું તાજ; માલ ગરથ તે કયમ મળે, જલુ મરવા કાજ. બેસારયો બાંહે
ગ્રહી; ધારણ કીધી ધીર, હાથ હેત વીશ ફેરવ્યો, પાયું નીરમળ નિર. આંખાને
વક્રમ કહે, જર વણીકને આપ; સદાત્રત શોભાવશે. કષ્ટજ તારૂ કાપ. અત્રતફળ
એથી થશે, લક્ષ્યા ખાશે લોક, બોલાવ્યો તે વાણીયો, સડેનો સમીયો શોક.કન્યા
પરણ્યો કોડથી, જર પામ્યો જજશ. સદાવરત સોભાવીયું, અતી દીધી આશીશ.
આલ્યો ત્યાંથી ચતુર નર, તળ વ તણીયે તીર, લાખોગ્યા બેઠો લાખાની પાસે સમરે
નીર. વિક્રમકહે શુણ વાણીયા,બોદ મ થો દુખાડ;સમાધ લેવું સામટી,હેતે ગાળોહા

તું બત્રીસ લક્ષણો છે બહુ, શુદ્ધ છે તુંજ શરીર.ભોગ લેશે ભવાનીઓ,રહેશે સખ
જ નીર વાત શુણી તે વાણીએ; ચઢી ઘણેરી રીશ; શીશ પોતાને કર થકી, પ્રહાર
કરયા દશવીશ, જીવ ગએ જળ આવશે, ઘણા ખરચ્યો મેં ગરથ. મુવા કંડે કોણ
દેખશે એતો વાણી વ્યરથ; અનગળ ધન છે માતરે, તે વધતું કોણ ખાય, પાણી
રેડું શું પીપળે જોખન જીવને થાય. જતું મારગ તાહરે, કીધું મારું કામ; તું આ-
વ્યો મુને મારવા, દેહવટ કરવા દામ. રીસ કરી રોયો ઘણું દેવા માંડી ગાળ;જાજે
ફંદ રચ્યો અહીં, લાવ્યો આળ પંપાળ. તું જ મારગ તાહરે, હું જાઉં ઉજેણુ,વી-
મોણુ કરશું વીકમ તણાં, વદસું વાર વેણુ; તે દુઃખભંજન ભુતળે, નીરમળ નવ-
ખંડ નામ,તમ સરખાં કપટી કીંકરે,કયમ થાય તેનું કામ,રાય અંતરમાં રીઝીઓ;
સાંભળયાં વાયક સત્ય.કામ એનું કરીએ નહી,પાણી જાએ પત જોળી પૃથ્વી ખરે
દીલે, બેસારયો દુખીયો પાસ;આસ્નાવાસ્ના કરી રાખીયો;કીધો દ્રઢ વીશ્વાસ.સ્મ-
રણુ કર્યું સુજળ પાણાનું સમરખ્યું મહા શરીર; ભોગ પામ્યાં ભવાનીયો,નવાણુ
ભરાયું નીર. હાજરા હજુર, હરસીદ્દીએ, જોળે લીધો ખાંત. ખહાર કાઢ્યો તેને
બળ કરી ભુપતને ભલી ભાત.ઉગારયો તે ઈંદ્ર સુત,પરદુખ ભંજન હાર;દાવાદળ
થી ઉગરે, દલ જેનું દાતાર. પાણી પીધું પુર બધે. સુભ પુન્યે ઉગ્યા સુત્ર, વણીકે
વીકરમ ઓળખ્યો,પુછે પામ્યો પુત્ર,આશીશ દીધી અતી ઘણી.લાડ કરે સઉ લોક;
વિકરમ વળીયો વાટમાં, સાંત પમાડ્યો શોક, આવ્યો નીકટ તે નરપતી, જ્યાં છે
કારમો કુપ. એટલે એક વાટે મળ્યો. બ્રાહ્મણ તારે ભુપ,દેહ દીસંતો દામણો,શોભા
જે તે સંત; આશીરવાદ તે ઉચર્યો, વીપ્ર તે વીઢાવંત; અરસપરસ આદર કરયો
સુખ દુઃખ વીગત વાત. કયાંથી આવ્યા કોણ હો. જશવંત રૂડા હો જાત. પંડીત
કહે પંથી સુણો, હતો એજ મુજ પુત્ર; ભારથ દેવ ભણાવીયો, શોંખ્યું તે ધર સુત્ર
ધાંચ રતન પ્રતાપવંત,સોભાવંતને સાથ તે શોંખ્યા મેં પુત્રને,હેત ધરીને હાથ;તેહ
પુત્ર મરી ગયો,અચાનક મુરછાં જતન.કોણ જાણે કયાંમુકીયાં,રહ્યાંકો પાસ રતન,
સમરથ ગઇ ને સુત ગયો, રાખે જીવ શોરંગ; નર દેહ તજવા નીસરયો,જ્યાં ગુણ
વંતી ગંગ. રાયે કરી આસના વાસના, બે સારયા પાયું નીર; ભુપ કુપ ઉપર ગયો,
શામરી શામ શરીર; સાંભળ કુપ શોહામણુ, કાહાડ અહીંથી આપ;મળવા આવ્યો
મનુશ એક,બુધ નીધીનો બાપ સમીપ તેડ્યો સરપને, કહી વાત એકાંત,એબાપને
તું બેટો, ભાગી મનની ખાંત, રણન આપી રયો રૂદે, નીળમળ જાતી નેટ; એક
વરસ ગણુ આજથી, પાછો આવીશ પેટ. ખાશું પીસું ખેલશું ધારીશું સહુ ધરમ.
આનંદ કરો ધેર આપણે ભુપત સંતોખ્યોડીલ;અમરત જેવું આપે થયું, કદા ગયું
તે કુપ, આશીશ દીધી અતી ઘણી,ઓળખ્યો ભારે ભુપ.તે સરપે દેહ શરમ પીયો
કરયો વાયદો વાત મારી માતને પેટ પેદા થયું, તને સંતોખ્યો તાત. કોટી કહ્યાણુ

તાડ થજે, કરજે રૂપભંજન કામ, કરોડ દીવાળી રાજ કરો, રૂદે વશજે શ્રીરામ, વિદાય વિપ્રને કરયો, ઠીક બતાવ્યો ઠાક; પ્રભાત સમે તે પરવરયો, દીવસ થયા તવ આઠ લક્ષ કોટીધા લોક સહુ, મળ્યો તે અપરમપાર; અસરપરસ વાતો કરે, વદને વદને વિચાર.

ચોપાઈ-એક કહે એ જુઠો જન, મહીપતીનું માંડ મનાવ્યું મન; નીરાશ કરી ને કાશી ગયો ફરી પેદા એતો નવ થયો, પરમેશ્વર શું વાટે પડયા. એને હાથ કેમ આવી ચડયા, કો કહે મરશે એ રાજ, કો કહે ઇશ્વર રાખે લાજ કો કહે વિપ્ર માર શે. કો કહે હોડે પુન્ય હારશો. કો કહે બહાલો કરશે પ્રાણિયો, કો કહે મરશે પેલો વાણીઓ કો કહે તરૂણીને દેશે તાપ, મરશે વર્ણીક તણા માખાપ; એમ વિપરીત વાતો કરે વીવેક, નિય કે ઉચ તણા જે નેક. ત્રીજે પહેર ગયો જ્યાહરે. જરૂર આય સુકી કાહરે; રાજ નાવ્યો આડે આંક, કરી પ્રતિજ્ઞા તે મારો વાંક. વિપ્રીત મહારો વાંક વિશેક, મેં રાજ્ય રીત નવ રાખી રેખ; કુંવરિ કહે આણું હું કાળ, મેં બળ કરી તેડયો એ બાળ, વણીક સુત કહે સૂણો સહુ કાના જતીને હું છું એનો જમાન માટે તમને શી ચીંતાય, મહુ સહુને ઠેકાણે થાય, ન્યાય નથી ચુકતો નેહજ તણો, કોળાહળ થયો જે ઘણો; પશુ માત્ર ચરે નહી તરણ, કંપાવર થઈ ધરતી ધરણ. પંખી કો પીઓનહી નીર, શામ રૂપ થયાં સરવ શરીર, પંથી કો નવ ચાલે પંથ, કામનીએ બહાલો ન કરયો કંથ, કુળાચાર ન કરે કો કરમ અનેક થવા માંડયો અધ-રમ વિપરીત થવા માંડી વાત; એક તે વેળા થયો ઉત્પાત, પ્રલેકાળે અગ્નિ જેમ, તરૂણ તપવા માંડયો તેમ. વાયુ વેગે વરવા વાધયા; નરપતી તિરથમાં નાહિયા. ઘા-લી કંઠ કરણથી માળ; ગોપીચંદન કીધું ભાશ, રાશે કૃષ્ણ કહયું સતવાર, મરવાં માણસ સુઢયાં જાર; ચાર વાણીયા ચારેકબ્રહ્મ. રાખવા પોત પોતાનો ધરમ. મહી પતીના ધરનાં જણ ચાર પ્રધાન સહિત પુષ્ટિવંત બાર સંભવ સરવ કરયા બહુ પુન્ય નિમેષ માત્ર રાખી નહિ નુન્ય. સરવે સ્તુતિ સુરયની કરિ, કરમા તુળશીની માળા ધરિ આપવાત કરે જેટલે, તેણે પંથી દિટો તેટલે, આંબો આંબો આંબો એહ સહુને દુષ્ણે ઊઠયા મેહ, તે બધાનું દુખડું ગયું, સહુકોનું મન શીતળ થયું. ભાઈ સાહ કેતો શીયળ, તે વેળા તન્નાભ શીહ શીહને હોય, કષ્ટ રખે તમ પામો કાય. દુદબી કેરા નાદ કીજીએ, દાન જન્યક જનને દીજીએ, ત્યારે તે બોલ્યો મહારાજ પ-થી કેમ કરિ આંબ્યા કાજ, માને કેમ અમારૂં મન, તમને મળીયા જુગલવન, એસે ઉડેને ખાય પીઅ, આપે આપને લીએ, દીએ તે વ્રતાંત માંડીને કહયાં લક્ષણવંતે લેખે લહયાં તમ કહયું તે માન્યું મન. ધન ધન એ રાજનો દન. પુરે સાખ સત્યની જ્યાહરે, તન મન ધનથી માનું તાહરે.

દોહરો-પંથી કહે સુણ પુરપતી, કયમ માને તાહરું મન; તું કહે તેમ શ્રીપત

કહે, જદુપત જુગ જીવન થાપે ઉથાપે આરવા. કાણા ખરિ અન્ન વષ્ટ; પરમેશ્વર પસંકે રથે, સત્શ લોક નન્રષ્ટ વાર વીસ્વંભરને નતી કહે જે કહેણું હોય; તે કહે તેમ તીકમ કહે, જગત ખાંધુ જોય. સત્ય રહેજો શુળીએ, તો થાપુ નીશ પાપ, પ્રતક્ષ કહેશે જે પ્રગટશે, ઉગારવે ઈસ્વર આપ; ગુણવંતાને એ ગમ્યું, મુકો મનનો ગરવ; સતવાદી શુળી એટ. હરી હરી કહે શેરવ, સીંહાંશન સોનાતણું, ઝવેર રત્ન જડાવ; શુળી ઉપર શાખાવીયું ખહુ પુન્યે ખનાવ, ગાદી મુલમલની ઘણી, ઈંદ્રાસન આકર બેઠો ભુદ્ધ નીધાન ત્યાં અતીસુખ અપરમપાર અંતરીક્ષ અજવાળું થયું, કંદર્પવર્ન કાણ, સમણાની પેર સહુએનીરખીયું, ગુણસાગર ધનસામ. પીતાંખર પલવટી કા છની, મકરાકત કુંડળ કાન; ઉરવેજતી બાળ છે ભ્રગુટી લંછન લીનેવાન ધમકે સોરીને જે હોર, ધમધમ ધુધરી પાપ. વીડવ વર વરણાગીઓ, વેણ મધુરી વાય. અડપટ્ટ રૂપ કે અવનવું, દાઢો શોભીત શષ્ટ ગેખી નાદ વાગે દુંદભી, વરખા થઈ પુષ્પ પ્રષ્ઠ અદન ચોકે ચોદશા, કેગર કુમ કુગ રોળ અંતર બરાસને અરગળ, ઘણા અમર ધનચોળ. સુખ એક ઘટાકો સરવહું; લાભ પ મતા લોક; તારયા ભક્ત કંઈ સમે, સતહીણાનો શોક. મહીપત વધાવો મોતીએ, મનશા સીદ્ધ પામો માન; મંદેહ સરવ સમરપીયા, ધરણીધર અંતરધ્યાન. જેનુ પુન્ય પ્રગટ થયું, જેનુ ખુદ્દલું કર મ; તેને દરશન દાખીયુ ધારમીકને જે ધરમ, જે જપ તપ નીત્યે કરે; કેકરતા પહોડા પુન્ય; તેને નારાયણ નરખીયા, નવ રહ્યા એકે નુન્ય. જેજેકાર જુગમાં થયો, જેજે જશ હેત હો કર; કેનાં પ્રગટ થયા, તે કળીં ન શકે કોય, કે કહે વિપ્ર એ વેદીઓ, કે કહે તપીઓ તાત. કે કહે રાજ રાજવી, કે કહે સતીઓ માત; કે કહે કે સામા એ સતી કે કહે વણીકનો તન કોને પુન્યે પથી મળયો, માને નહી કેણું મન. વચ વીકમે સાંભળ્યાં, સાચું બોલો સત્ય; સરવનાં પુન્યે સમજ્યા; તેજ પોળ તે તત્ય; વાંક ધણે વીપ્રજ તણે કુંવરી કેરો કોપ; બીન્યો બાળ હુત્યા થકી, લ-જ્યા ન કરી લોપ તત્વ એ તેજપાળનું, પ્રગટયું પહોડુ પુન્ય; પરમારથ કરવા ગયો. નીમેખ ન રાખી નુન્ય; સાખાશ સહુકો કહે મોતી વધાવ્યો રાય દેવ દુંદભી વાજતે, પુરમાં પુરપતી જય. પંછી કહે હું પરવડું, વિચડું મારી વાટ; વાસ છે માહરો વેગળો, ઘણી ઉતરવા ઘાટ. પાગ નચ્યો તે પુરપતી. દંડવત કર્યો દસ કરોડ; તેડી લાવ્યો તે ગામમાં, કરગરી ખહુ કરજેક. ઈશ તણા તો ઈશ છો, દેવ તણા છો દેવ; સીદ્ધ તણા તો સીદ્ધ છો, કેકો સદગુરૂ મેવ. રાજ વિચનાં રાય છો; છો શૂરા કેરા સુર; નરપતીઓના નરપતી, પરમાથ માં પુર; ધાનો છો ધરવંતના, ધીર તણા છો ધીર, વીસા વસા વીકરમ તમે, કે છો કીરના વીર. અમો અપરાધી કેમ ઓળખું, કેમ થાય અમારું કામ. શીવ આજ્ઞા સાચુ કહો, નીજ નરપતનું નામ. હરીજન હરીરે આલીયો તે ઓળખીયો હું આપ;

દુખભંજન દાખો તમે, પરમેશ્વર પ્રતાપ. શેવકશ્રી હરસીધનો, શીવ શક્તીની શેવ,
ઉપાસીક ઇશ્વરતણો, દધવ ઉપર દેવ. ક ગાલ સહુ શુરવીરનો, રમયત કેરો રાંક;
ઉજેણુતણો હું અધીપતી; ઓળખ આડે આક, જગતનાયજી જતરા કરવા કરણ
કાજ; ફરતો આવા ચઢ્યો, આ મારગે આજ. દુખ દાવાદળ દાખીયું, વહ્યો ઉતર-
ની વાટ; મન આવ્યું તાહર, દીવસ થયા તે આઠ. પગ પગલે પળ્યો, પોહોડા દીવસ
પાંચ; દુખીયા દાખવા પાંચ જણ સાંભળો તેનો સંચ. મહાદેવ મળશે નહીં, અંતર
વીચારું એક, કરી અગ્નિને એથણાં, દહન કરવા નીજ દેહ; મેં માગ્યું તે આપીયું,
ક્ષણ નવ રાખી ખોટ; એને ઘેર શી તુન્ય છે, મહાર તણી એ આટ, વાટે જે દુખીયાં
મદ્રયા, ભાગી તેની ભુખ; તાહરા પુન્ય પ્રતાપથી ઇશ્વરે કીધું સુખ. પ્રતી ઉતર જે
પુછીયા, ભણ્યા ભણેરી જાખ; મધુસુદને મન ભાવીયું, સાચી પુરી સાખ શુભી સી
હાસન કરી, મહાસુખ કેરું મુખ; દરશન દુનીયાને દાખલ્યું, મથ યઈ દ્વિપુલ. જગત
બધામાં જશ થયો, પ્રગટ્યું પુન્ય પુર પેર; રાજ કર તું દેશમાં, મુજને જવા દે ઘેર.
ચોપાઈ-રીજ્યો તે નગરીનો રાજ, લોટયો ઘણેરો મુકી લાજ, કાઠીકરને કામ દીલ
એ, કહો કામ તે અમા કીજીએ. હવે ચાકર તારા અમેજી તદન દેનારા તમે; કહે
વીક્રમ કરે એ કામ, દસ કોટી આપું હું દામ. વીખને આપો કન્યાય. અધરમ નથી
એમાં અન્ય મહીપત સાંભળી થયા મગન, લીધું લાખેણું લગન. ગામ સારણી
કીધી ઘણી, પુત્રી પરણાવી પોતાતણી; જગન આરંભ્યો તે કારણે, તારીયા તોરણ
બાંધ્યા બારણે. ભોજન કરાવ્યું બાધુ ગામ. નવે ખંડમાં રાખ્યું નામ; વીકરમે
ટીલુ કીધ, મત ગામ વીક્રમે દીધ; શત હાથીને શત ઘોડલા, જેવા ગંગાજળ જોડલા.
માળવ પ્રગણામાં જે મુખી, તાંબાપતરે આપ્યા લખી. અધીપત તેને તુડ્યો આપ,
કરી સલામ જે તેને માપ. આશીશ સઉકા કેરી લીધ, પછે કેમ એ મારૂ કીધ; નેજ
પાળને તેડ્યો તરત, જેણે પરમારથ કીધુ મરત. મનસાસીધે દીધાં બહુ માન
ભુખતે કરી જોડવી જન મારા પ્રધાનને પુત્રી એક, પદમની જેવી વપુ વીરેક;
તેને હું પરણાવું મન, કોડે દેઉ કન્યાદાન; હસ્તી ઉપર પધરાવીઓ, યુધ્ધ મુક
તાકળે વધાવીયો; નવલખી જન આલે નવ રંગ, રામે પ્રધાન સલાસઉ સંગ. ઘેર
નીશાન નોખતગાજતે, આવ્યો વીક્રમ વાળાં વાજતે; ભુગતે થયું પ્રધાનને જાણ,
વર લાવ્યો વીકરમવીર જાણ સોનાનો સુરજ ઉગીયો, પુન્ય મનોરથ પુર પુગીઓ,
ખાન પાન મેવા પકવાન, શેવા કારણ મુકયા પ્રધાન; વિવા કામે વાધી વાત. રાખી
જન દીવસ શુભ સાત. રીતભાત ગ્રહસ્થાવટ ઘણી, પુત્રી પરણે જેમ પોતા તણી
ઉજેણુ જગત લધુ ત્યાં જમ્યું, નરપતી આદે સહુ વરને નમ્યું; કીધુ તીલક નરના
જ્યાહરે હેમવર સાદ વરસ્યો ત્યારે; શત ઠેકાણુ ને શન ગુણ ગજ, તે ઉપર ફરક
ધવજ; છતુ કોટ ટકા બાટમાં, ઘણો ગરથ આપ્યો ગાંડમાં પોતાના શોભીત શાકુમાર;

આંખળા પ્રમાણે મોતી હાર; ધન લેખે આપીઓ ધર્મ, કન્યાદાન સમે શુભ કર્મ. ત્રાભા પતરે લેખે લખી, પાંસઠ પ્રગણા માંહે મુખી; જન વળાવી રીધાં માન. પાસેરા તે કરી પ્રધાન જે આવ્યાતા જનજ માંહે; આપી અસ્ખ પહોચાડયા તાંહે. શાહ પુત્ર જ શેહામણો, કાળો પણ ઘણુ કોડામણો; મુજથી થાય એણે કરયું પર-કાજ દેખી મનકુ ઠરયું.

દોહરા-ભોજ પ્રતે કહે ભામની, પુતળી પરમ પવીત્ર; સુણસતવાદી સુલક્ષણા વારૂ વીકરમ ચરીત્ર. સતવાદી સોહામણુ, એ રૂઠુ આખ્યાન; પવીત્ર કરે પુનવાંતને વીક-મનું વખાણુ; ધર્મવાંત કહે ધન ધન, મતવાદી કહે સાર. પંડીતને પ્રીય ઉપજે, દલ રીઝે દાતાર; સાચને સાચુ સકળ, જુઠાને મન જુઠ; શોભા સુધરમી સહે, અકલરીણુ ને ઉઠ, કળ ખાઈ કરપી પડે. શોભને જુવે શીત, ચતુર રર ચેતે ચીતમાં, એ જશ રૂડી રીત સાંભળતાં મુખ ઉપજે, મન થાય પરસન પુન્ય આંદ્રાયણુ વરતનું; રેવાનું દસ્શન, અડસઠ તીરથથી અધીક કાશી કાંતી કેદાર; ગંગા ગયાને ગોમતી, પામે પદારથ ચાર. ધરમ કામને મોક્ષ મન ઘણા, લક્ષમી ધરસુત્ર; જશ જીત્યો ખાધા જગતનો, પુન્ય પ્રતાપીક પુત્ર; બ્રહ્મ તેજ બ્રાહ્મણ મળે, સુરા પામે સુર; વણીક પામે બેહવાર શુભ, નર નારી નીરમળ નુર. સાંભળ એમ મનસાનીપે, સરવે જાએ રોમ; કંઈક કરે શ્રી કૃષ્ણજી, દેભાવતા ભોગ. દયા દુડી દનથી, પરમારથ શુ પ્રીત; પુન્ય કારજ પ્રેમે કરે, એ સઉજનની રીત. તેના પુન્ય પ્રતાપથી, લખ્યા ગ્રંથ એ સાર, આતાજન શ્રી હરી કહો, ભાવ ધરી નરનાથ. વીખાણુ કરીને પુતળી, આપે ગઈ આકાશ; એહ કથા પુરણ હવો, કહે કવી શામળદાસ, આતા વક્તા સમજતા, કહે કવીતા કરજોડ; શામળવતલટ કહે બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

મહાપયશીની વારતા.

વારતા ૩ - મી.

ઈદ્રાણી નામની બત્રીસમી પુતળી બોલે છે તે વારતા રાજ સાંભળે છે.

દોહરા-શ્રી સારદા સુખદાયણી, મત દેયણી માત; વેણા પુસ્તક ધારણી, વાણી દો વિખ્યત. જેણુ તુઠી સારદા, તેને શાની ખોટ; કવી કહેવાયા કીરયા થકી મેહેર તણી એ મોટ, છપ્પો-તુઠી બ્રહ્મા ભુપ, હુંકાર સુખ મંત્રજ આપી; વદીયાર વદન ત્રી વેદ, વિરંચી સ્થીરતા સ્થિર સ્થાપી. તુઠી વિષ્ણુને વાણુ, જગ કરી પાલણુપોષણુ; તુઠી શીવને સગત, સંહાર કારણુ નહિ દેખણુ. મંત્ર અખેર સવ માતથી, મુગ સકળ મહિપતી; શામળ કહે શકતી જગત છે, શ્રી વિદ્યા દાતા સરસ્વતી. તુઠા વેદ વિઆશ, પુરણુ અષ્ટાદશ કીધા; મોટા પંડીત માધ, કાજ પણુ તેનાં કીધાં. કળાનુ-ગમાં કાળીદાસ, પ્રતાપ જાણ્યો પડે, શ્રીપત નરપત કામ, જેનાં નવખંડે. જશદિધો જયદેવને, પામ્યો તે પદમાવતિ; શામળ કહે શેવો સહુ, સાચી શક્તિ સરસ્વતી.

દોહરો-ગણપત સુણ સાંભળો, ગુણ લાયક ગંભીર; શિવ સુત સકળ સુદેયણો, ધરમ ધોરંધર ધીર. ઉમીયા અંગ ઉત્પત હવો, શુદ્ધ બુદ્ધ નાથ નરેશ; લક્ષ્મી લાલ પુત્ર પરીવાર શુ ગવરીનંદ ગણેશ, શોભે શેવક ઉપરે. અદ્ભુત રૂપ અપાર; મુખક વાહન મલપતો અમ્રત મોદિક આહાર. પેહેલી પુત્ર એહની, વળતી તેત્રીશ કોડ; વારા દાન કીધુ ઇન્દ્રે, જેની કો નહો બેડ ઉપાવત અંગે બણુ, ભાત તિલક ચિત ચંદ્ર; શેવા કરે સહુ ભાવશુ. કરે આરતિ ઈંદ્ર દુહાળો દુઃખ ભંજનો, મજવંદન ગુણુ નિધ; સુંદાળો શોહામણો, સકળ પદારથ સિધ. છપ્પો-ગુરુ ઇષ્ટ એ દેવ, ગુરુપીતાને માતા; ગુરુ શક્તિ શીવ, ગુરુ સુખ દેયણુ સાતા ગુરુ સુખ તિરથ ગુરુમંગ; ગુરુ કર કરતાજ કાશી; ગુરુ જગત ગુરુ જાણુ. ગુરુ પુન્ય પાશી; ગુરુ કીરપાથી ઓધેરે, ઇંડો તેર સતથી ઘણા, શામળે શેવા ગુરુ ચરણુ. નિર્મળ નહાના ભટતણા. ચોપાઈ-પરિ-બ્રહ્મ પરમેશ્વર કર પ્રણામ, બુદ્ધિ વિશેક વિતાપે રામ; કહુ પુરાણુ પરમારથ કથા, જુગત વાતની દેઈણુ જથા. પરમ મનોહર પરમ પવિત્ર, વરણુ કર વિક્રમ ચરીત્ર. ગુણુનીધ દેશ ગરવો ગુજરાત, વિશ્વ બધામાં એ વિખ્યાત, પુકળ પ્રગણાં અધિક અનેક, માતર ગણે વડો વિવેક; સાંહજ ગામ શિરોમણુ સાર, મહાદેવ મોટાદાતાર વિરેશ્વર શીવે કેરું નામ તે કરે મન વાંચી કામ. છપ્પો-પ્રતક્ષ પંડ તે પીઠ, દેવને દીઠો દાતા; સકળ પદારથ સીધ, શેવક સુખ પામે શાતા. અખંડ દીપક જાતે, ચંડે ચોખાનો લાડુ; સવા બેમણુને શેર ભર્યા ભંડારે ગાડુ; જગત આવે જતરી, બવે ખંડમાં નામ છે; મહારાજ દેવ વિરેશ્વર શીઓજ શિરોમણુ ગામ છે, લાયક છેઉવા

માંહ કણખી કાઉલ કહીજે, વશણ વશ વીવેક, મનડે મહારાજ લહીજે; રાજગુણ રખીદાસ એક બરાજશ જેવી કેસર જેવી ખસબોધ. તોલ તરતીએ તેવી; ચૈદ વીધા શેણ બણ વાત સુણો નિત નવી, દાન માન સનમાનથી, સંતોખ્યા શામળ કવી.

દોહરા—શામળ વર સલગણો, પુત્ર પ્રતાપીક પંચ એના પુન્ય પ્રતાપથી, ગુણ નીધી કીધો ગ્રંથ. શ્રીય નગર શોભીત સકળ. શામળભટ શ્રી ગોડ, માત તાત ગુર ઇષ્ટને, સઉ ઉકવીને કર્નેડ; વેદ વિદ્યા વાણી વીમળ. ભણતર ગણતર ભેદ, લેધુ ગુર બણ નહી, કોઈ ન દેશો ખોડ. અખેર વરણ કે આદ મધ. પીંગળ પાઠ પુરણ; દુઓ દુમેલો ચોખરો, અખેર આઠ ન બણ. લોક બમાતા શાહતાં, ગુણ ગાયને ગીત; છપે સરવે જશ ખર, પ્રાકમ સકળ પ્રીત. પરવછાયા હારજે, કુડગીઆના કેણ; ગાહો સાંકેળીઓ શોરકો. વદી ન બણુ વેણ. ભટ ચારણા શહુ બ્રામણ, મોહોટા કવીરાજ; તેની કીરપાએ કહુ, લક્ષ્મીવર રાખે રાજ. નીખંધને મેં ભાળીઓ, ચાલી જાયે ચીત; નીહાળી ભેઈ નેહધિ કીધું કોડે કવિત માંહથી માંખણ કહાડીયું પરમારથ પુરણ એથી બીજું અદકું નથાં, સમજે શાહ સુખણ. પવીત્ર દેશ પુરવ વીખે. ધારા નગર શુભ ધામ; રાજ કરે શુભ રાજવી, નરપત ભોજ રાય નામ, દાન માન સનમાન શુભ, ગાનતાન ગુણનીધ ભોજરાજ નીતે લણો, પુષ્પ પાન દન દીન સુલક સુલકથી માગણા, આવે એતી ઉમેદ આશાપુરે અધીપતી, વાચા પાળે વેદ સવાલાખ દેસેહેજમાં કરે કોટીધા કામ; બ્રાહ્મણ ભોજન ગુણ ઘણો, નતેખંડમાં નામ કીરતી છતી કૃષ્ણની, આસન છત્યું ઈંદ્ર; શોભ્યો સહુ સતવાદીમાં. જેમ તારામાં ચંદ્ર. સત્ય છત્યું હરીચંદ્રનું, છત્યું અર્જુન બાણ; છત્યું ભેર યુધીષ્ઠીર થકી, પચે કરચું પ્રમાણ, દાન છત્યું બળીરાયનું, ખરી વાતનું ખોજ; જશજશ બુદ્ધિપે થયો ભરંતખંડમાં ભોજ. પરીક્ષા કરે પંડીત તણો, શાસ્ત્ર તણી જે શાખ; વીરબાણ કરે નીત ન્યાયનું, તો આપે નીત ભાખ. નીરણે થાય નદી તીરનો ખગ તોરી ગણાય; દાન દીધાં ભોજ નરપતે, અકળીત તે ન કળાય, વરણ અઢાર વાસો વશે, લાડ કરે બહુ લોક; કોઈ કોઈને દુભે નહી, રામણામાં નહી શોક પદરસે પંડીત મળે શાસ્ત્ર વદી સત સોળ; સતરસે જેતીષ સહુ, કરે નીત્ય કલોલ; ચરચા થાય ચતુરભુજ તણી નારાયણપર નેહ, ખાર અઢાર મળે સહી માગ્યા વરસે મેહ. ઈંદ્રપુરી આકારનું, ધીરા કીધું ધીર, પ્રતાપ વંધ્યો પુરંદર સમો, નામ વધારણ નીર; સપુત એ સારદુલ્લને, ભુપત ભાણે ત્રીજ; દીપક દસાદીક દાનનો. બુદ્ધ સાગદરનું બીજ.

ચોપાઈ—તેના નગરમાંછે એક વાણીયો, છપનકોટ વરતી બાણીયો પતીવ્રતના ધરણી ધરસુત્ર, ચતુર ચાર પ્રતાપીક પુત્ર, વણજ વેહેપાર વરો. વિવેક, ન્યાવાશાવટ નો ઉતમ નેક, વશે શાવક બુધ છાપ; અકલ અમરીત અદકી આપ. રામો સાચોને રણુછો, કુવર કુવરી ચોથો કોડ, ખાયે પીએને દીન નીરગમે. કરે મોજ જે મનને

મને, શીતેર વરસ જીવ્યો સુખે, બુદ્ધ ઓશીગે રાણને દુખે અંતકાળે જે મનમાં લ
યુ. પાસે પુત્ર બેસાડી કહ્યું; પરસ્પર વદશોમાં કોય, હું કહું તે વાત જુગતે જોય
લગ્ન હેડે જે દાટયું અમો, તે ચારે વેંચી લેજો તમો; વહાણ વાસણ ધાનને ધન,
વેડા મહેલ વસ્ત્ર વાસન. એ સરવેના કરજો ભાગ, લેજો વહેંચી ને જોઈ લાગ; સોના
પા ધનને ધરત, ભોગવજો એ ચારે ભરત; ખાજો ખરચને દેજો દાન, રાખજો મહી
ના મોટમ માન; પુત્ર પતે કહીએ વાત. માગ્યો મરણને તે જનનો તાત. દહાડો પાણી
પીધા ધણું, ધન ખરચું તણું; યથો માસ બેડા એકાંત. ભ્રાંત ચારે ભાગવા ભરાંત.
ખાજ રાતે કામ કીજીએ, વળી વસ્તુ વેહેંચી લીજીએ; ખોટી ભેચી શોધી સહસ્ત,
નીકળી દાખડીમાં એકવસ્ત; હીરો હેમ મોતી નહીંમાંય, આળપંપાળ દીડું એક ત્યાંહ

દોહરા—કટકો એક કાગળતણો, બીજેકટકો પહાણ; ત્રીજેકટકો કોહલાનણો ચોથો
પ્રતીતા ને છાણ. જોઈરહ્યા જુગતે કરી, આતે શું કહેવાય; પંચે મળી પરમાણીયું,
નેક ન ચુક્યો ન્યાય. સુજ પડે નહીં સરવને, ભોજ કને ગયા ભરાત, મુજ થકી
માંડી કહી વાત. તાત અમારો કહા ગયા, વેંચી લેજો ભરાત. સુજ પડે નહીં સરવને
વેંચી લેજ વસ્ત; દાંડી વસ્ત એ દાખડે નેકપડે નહીં તરત. પુછ્યું પંડીત પ્રધાનને
પુછ્યા વડા વજર; કોઈએ કહી શક્યા નહીં, અધીવતી ઉંમરાવ અમીર.
વાયદો કીધો દીવસ વીસનો, કહીશું કરી વીચાર; નીરાશ થઈ પાછા વળ્યા
આળ્યા નગરની બહાર. વરખડે અડાવીસમાં કરતા વીવેક વીચાર; ચતરસુજે ચુ-
કવ્યો નહીં, ન્યાય આપણે નેક, ધડ એક હું તો ગોવાળનો, બેડાતા ગોવાળ; ઢોરો
ચળતાંતાં રાનમાં, બહાર રમતાંતાં બાળ; દીઠા ચારે દામણા, મુકત મુખે નીશ્વાસ.
ગોપ સમજ્યા ગુણ તેહના, પ્રિતે તેડ્યા પાસ; સાચું બોલો સુલક્ષણા સાચાનો બેદી
રામ. સાચે સીધી પામજો, સાચે સરસે કામ; તે ચારે તે ચતુર નર, બોલ્યા સાચા
બોલ; તું અમારો અધીવતી, સમજો તો કરજો તોલ. તાત કહા કહાવી મુવા, તેમાંતું
નહીં કાંઈ; લાહોડુ આગળ પાણીએ, છાણુ તરતીકા માંહી. ભોજ સભા માંહે સચેય;
ભાગ્યો નહીં કાંઈ બેદ; નીરાશ વળ્યા નીરબળ થયા ચાલીવેલ. ગોપ કહેછે ગુણીજન
ને, એતો વાત છે સહેલ, વદશોમાં વેંચો સુખે નાજ કરો જઈ મેહેલ; વહેપાર વણજને
વહાણવડે, લેણા દેણા લાખ; એ કટકો કાગળ તણો, શાસ્ત્રજ શમશાશખ; હીરા મોતી
માણેકો ઝવેર તણા જર હોય; પરવાળા કટકો એપકાણુનો. કળકળશોમાં કોય. સોના
રૂપા શારવટ, કાંસા તાંબા કોડ; લોહ કટકો લક્ષવસા. કણુમાત્ર નહીં ખોડ. મેડી મહેલ
અટારીયો, કમ કોઠાર અંગોર કરીયાણાં વસાણાં કાપડાં એ મોટી છાણુની ઢોર. ખ-
રોખરી એ સરવને, ચઉદ ચઉદ કોટી ચાર; છપન કોધીધા સહી, અક્ષર આપ અપા-
ર. તે વેળા તે કામ તેકરયું કામ તેસીદ્ધ; ચાર ભાગ તેચારે જણા, ચીડીનાખી લીંચ
હરખ્યા ચારે હેને કરી, ખ્યા ગામમાં નરત; ન્યાય ચુકવ્યો ગોવાળીએ, વેદવાયકથી

વરત જાણુ થયું જશવંતને ભોજ રાજભડલુપ;ગુણીજન એગોવાળીઓ,રાજતેજ
 રીધ રૂપ. પ્રથમ બ્રાહ્મણ તણાં, આખ્યાં તેર રતન;ખીડેલાં રત્નોલખ, જાણુપણે જત
 ન ત્રીજે પેલા વીખને. માલ ઉજેણે મેદ; ચોથો ન્યાયજ જાણીયો ચુકંચોવાણિવેદ;
 મહીપતે મન વીચારીયું, એ નહીં ગોપનું કામ;ખેસેછે જ્યાં બાળકા, તે અલોકીક
 ઠામ.ભોમી ખોદાવી ભુપતી,મોહ પામીને મન; કોઈએક પુન્ય પ્રતાપથી, વીકળ્યું
 એક આસન, અદભુત અલૌકિક ઇંદ્રને, ત્રણ લોકનું તેજ,લાંચો ભોજ સભાવીશે
 હંધડે અદકુ હેત દુદંભી વાજ દેનાં, તરીયા તોરણુદ્વાર,ગામ જમાડ્યું ગુણુનિધિ
 જે કે વરણુ અદાર, પુન્યવાત ગાતે કરી. દિધાં બહુ વીધ દાન.ભોગી સુખભુખ્યા
 નહીં, માગણુ પામ્યા માન, નીધી ખરચ બહુ નગરમાં તેડયા વીખ વીવેક,લીધુમ-
 હુરત લાખેણું, ન્યાયવાત જે નેક. જગત મળ્યું જેવા સહુ, ગુણુનીધિ ધારા ગામ,
 આસન બેશે છે અધીવ્રતી હંધડે હીમત હામ શોભા સીંહાસન તણી. કોણે નવ
 કળાય, ઇંદ્રાસનથી અધીક છે, જેતામાંજ જણાય, પથ ધરથાર પોખરાજના, પંથ
 પીરોજપત્ર, પ્રતાપ જેનો પ્રાકમી, પંચડડનું છત્ર પાછળ ખત્રીશ પુતળી. જરખડી
 ઝુજંત; વાજ સડિના હાથમાં,વડી વાત વીગતલાલપખાજ કરતંબુરો,ત્રિયા હાથમાં
 ત્રણ, વાળે વાળં છત્રીશે, લામનીકર દંગ. પાંચ પરદક્ષણા પાછળે. દંધવત જાણી
 દીધ, ભાવ ધરી જે ભોજરૂપ,કોડે બેસવા કીધ,જેજે શબ્દબોલે સહુ,અષ્ટાદશ સહુ
 વરણુ; પ્રણામ કરીને પુરપતી; પરડ્યો જમણો ચરણ.ઇંદ્રાણી બોલી એટલે, હાંહાં
 કહી હુટાર, પગ માં ધરશે રાયજ, ભાખ્યો એ ભણુકાર. બેઠાથી માઠું થશે, ભોમ
 વરેશ નહીં ભોમ. એ સીંહાસન ઈંદ્રનું, ઘટે નહીં તુજ ભોમ, વીવેક વીકમાજીતનું
 જીત્યુઆસન એણુ, તે સરખો બેશી શકે, તોલ નહીં તુજવેણુ પરદુખભંજન સુખ
 કરણુ. કહયાં પાપ પરચંડ, અરીંગજન રજ રાજન, પુરણુ જીત્યા પાંચ ડંડ.શોભે
 તું તે સરીખો. પ્રાકરમ એવાં થાય, તો સીંહાસન ઉપરે, પરડે તારો પાપ, રૂડો છે
 તું રાજવી માટે કહું છું કેણુ, બેડે સુખ નહીં પામીએ. વેદ વાત એ વેણુ ચ-
 તુર ચરણ પાછો લીધો, સતવાદી સુજણુ, કહે ભોજ વીકરમ તણાં વનીતા
 કરો વીખાણુ. કેવો તે પુન્ય પ્રાકમી, કેવાં કીધાં કામ, કેવાં સડિના સંકટ હયાકેમ
 માગણુ પામ્યા માન, કેવા નગર વસાવિયાં, કેવા તેના લોક;કેવાપ્રધાન છે પંડીતો,
 કેમ સમાચ્યાં શોક, ઇંદ્રાણી કહે અધીપતી વિક્રમ કેરી વાગ;છાનો ન રહે છત્રપતી
 જુગ જાણીતો જત પુરાણુ લખ્યા પંડીતે, સાખ જુગદીશ્વર જોડ;બળીરાયેથી બળ
 ધણું, ક્ષણું માત્ર નહીં ખોડ. ઇંદ્રકુળનો અધિપતી,કુળદીપક કુળતાર;દેવાંશી દયા
 નીધ, દેવરૂપ દાતાર. ઇંદ્રકુળનો આધિપતી, પ્રથવી માંહે પુર,ગરધવ થઈટેકો ર-
 હયો, નરપત જેવો નુર ત્રાંબાવટી નગરી તણો, કીધો ત્રાંબાકોટ, પરડ્યો પુત્રી પદ-
 મની, અકલવંતી એ ઓટ. પુછી પેર પુત્રી તની, સમયક પ્રકારે શેવ, દહાડે તો

એ ગરધવ. રાતે થાએ દેવ; બાળી ત્વચા બુદ્ધહીણીએ, ડટંતર થયો તે દેશ. ત્રણ કન્યા નાહી ત્યાં થકી જાળેન બાળેવેશ; ગકલ ત્રણેના પેટમાં; ગરધવસેનનો ભોગ તનયા ત્રંબકરાયની તેનો વીકરમ વીર; અજીત કહાવ્યો એકલો, ધર્મ ધોરધર ધીર. ભામનીએ ભરથરી જણ્યો, ત્રણ નારીએ ત્રણ, પ્રૌઢ પુન્ય એ પ્રાકરમી, ક્રીરતી જની કરણ. તન ત્રીજ તનયા તણે ભાટણ કેરો ભુપ; વણુકારે એને હરયો, રૂઠો દેખી રૂપ કાગ વીધા ભાવે જણ્યો, અક્ષત આપ અમીર; શુકન પરીક્ષા સમજ્યો, તે ઉજેણી વીર. ઉજેણીનો અધીપતી નરપત જેનું નામ, અપુત્રવંત તેતો હતો કર તો પુન્ય નીત કામ આજ્ઞા થઈ ઇષ્ટ દેવની પાવક રાખે પુત્ર; ઇકેતેર સત ઉચરે, વણી લક્ષ્મી ધરમુત્ર શણગારી સભામાં હાથણી દુઃખ તારું કર તાજ; કળસ ઢોળે જે ઉપ રે, રીઠ્ઠ સીઠ્ઠ સોંપે રાજ. હુકમ માન્યો હતુરનો. પ્રેમ કરવું પ્રમાણ; દોડી ફેરવી દેશમાં, મેળવ્યા રાય ઉતરાણ. અથડાતા અવની વીરો; રડવડાતા રાન; વીકરમને ખીજે ભથરી, ક્રીરતી સાંભળી કાન. જે કારણ જુગતથી ધરમ કરણ જે ધીશ; દા-જ્યો કળસ જે હાથણી, ભરથરી કેરે શીશ. મહીપતી રીજ્યો મન વીખે, સોંપ્યું રાજ્યને રીઠ્ઠ; આણ વરતાવી એહની, કોડ અણેરે ક્રીધ. ભરથરીનો ભુપત થયો વીકરમ થયો વજર, રાજ ઉતારયું રામનું, નામે નીરમળ નીર. ભરથરી પરણ્યો ભામની, અંગસેના નીજ નામ; વશ ક્રીધો વસુધાપતી જેમ લોહી વશ દામ. તેને વહેર વીકરમ પરે, રાખ્યું રૂડી રીત; દેશવટો દેવરાવીયો; રાજને એજ રીત વીકરમ તો દેશે વહ્યા. પ્રથવી પ્રદક્ષણા કાજ ભરથરીએ તે ભામની, તનથી ક્રીધી તાજ; જર વીધા જીવતી રમી, ભાવી નહી ભુપત ભોગ; પરહરી રાજ રાજ ગયો, જણી લીધો જોગ ન ગમ્યું રાજ નવખંડનું, ન ગમ્યા ઘોડા ગજ; ન ગમ્યા મંદીર માંગીયાં ધરમની છાંડી ધજ. અરાજ થયું તે ગામ, કરતીમ વ્યાધ્યો કોપ. વધતાજ વિર વ્યાપી રહ્યો કરમે કરમો કોપ. મારે એક માણસ નીત; ખાંતે ધરીને ખાય; ગરીબ લોક તે શું કરે, વારા ધરતી જાય, પ્રથવી પ્રદક્ષણા કરી, આવ્યો વીકરમ રાય; જી ત્યો વણુકારે ભુપ નથી; શોભા નવ કહેવાય, હાથ થયો હરસી નો, મહાકાળે ધરધશ ઇષ્ટ અતીબળ અતી ઘણું, સનમુખ શોભ્યો શીશ ખાંધ્યો વિર તેબળ કર, વધતા-તાજશું ક્રીધો વાદ, પ્રાજે કર્યો તે પલકમાં, નારે ઉતાર્યો નાદ. છત્રપતીને છત્રપતી રાજવિયાનો રાજ; નરેંદ્ર નરપતીયા તણા, કરણા કોટી ગરકાજ; આણ ફરી ઉજેણમાં નવતેરી નગરી નામ, આકાર ઇંદ્રપુરી તણો. ગુણનીધ ક્રીધું ગામ. લાયક દામ લેખા વિના, વીકરમે કર્યો વિવેક; મુઠામાં મુઠી કહ્યું, તેમાં કહ્યું છું એક. ઉજેણીનો અધીપતી, નવેખંડમાં નામ; સક્ષામી દીજે મળગરી દેશપતી તે દામ. રાજ રાજ સરિ ખડું. કાને ન ગાજે કોય. અવટીત અન્યાય કઢરમ નહી. રરખ સહુને હોય ચોરિ નહી આડી નહી, જીલમ નહી જીલ. નહી લાંચ કે ડંડ હરામ નહી ને હંડ નહી, નહી

દેશપતીને દંડ, હાથી ઘોડા માલ ધન. અલખત અપરંપાર શરણાંગત અશરણાં ત-
ણો, નોધારનો આધાર, વળી સામે વીપ્રનો, કવીયાં પુરણ કોડ, રામચંદ્ર રધયત
તણા રીઝવ્યા શ્રી રણકોડ મોહ મમતા નહી, નહી નીચાપર નેહ; સકળ ધર
મ તે સાચવે, જેવો ગરવા મેહ. પુજે શી રણ શકતીને, પુજે વીષ્ણુ વેદ, પુજે ખટ
દરસન ખાંતથી, ક્ષણુ માંહ નહી ખેદ. વ્રત કરે શીવરાત્રીનાં, જન્માષ્ટમી જરૂર; નવ-
રાત્રી કરે નેહશુ, પરમારથનું પુર. પુજરૂપ પરતમાં, નાહાય ગુણવંતી ગંગ; કરે શે-
વા તણી, સતગુરનો સંગ. અવીદવાન એકે નહી, સતવંતા શોભંત; મહીપત જીતે
એ માનતી ઈદ થકી એ. પંથ. પરદુખભંજન મુખ કરણ, ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતીયાળ;
પરનાર સહોદર પ્રીતડી, ખરી વાતનો ખ્યાલ.

ચોપાઈ—વસુધાકરમ નીવાશીએ, કહુ વાતથઈ કાશીએ; અડસઠ તીરથના અધી
પતી, કાશીપુરી મુકિતમાં છતી. ત્રીલોક તત્ત્વે જીવત છેજ્યાંહ, શ્રીરામે રસનાથ બી
રાજે ત્યાંહ. વધદનાથ ન મે અડસઠ તીરથ વળે, બ્રહ્મહત્યા દીકપાતીક ટળે; સાક્ષાત
કાર ગુણવંતી ગંધ, સ્વર્ગલોક મુખપાતનો સંગ. ગંગા વીષ્ણુ કહેતાં એક ધન,
પંચકોડી જગતનું પુન્ય. છપ્પો—નહી જે નાહયો ગંગ સંગ શો કીજે તેનો, જે નવ
નાહયો ગંગ, અવતાર અફળ છે એનો; જે નવ નાહયો ગંગ લાહાવો તેને શો લીધો
જે નવ નાહયો ગંગ પુન્ય તેણે શો કીધો. જે ગંગા નાહયા નહી, નીરાસ થઈ નીર-
મુખ રહયો, પરીયા તો તરીયાં નહી, સફળ મનોરથ શો થયો.

ચોપાઈ—કાશીમાં એક બ્રાહ્મણ વસે, ધરમ માર્ગ ઉપર તે ધસે; વદ નહી જીવ
વાણીને, શેવા કરે નીત્ય શીવ પાણીને, ગરીબ સરખું ઘરસુત્ર, પેટ નહી તેને તો
પુત્ર; એક સીદ્ધ રહેતો ચરણ. વીપ્ર જઈ લાવ્યો તેને ચરણ; અરસપરસ કીધી બહુ
પ્રીત, મીવાઈ તણી તે રૂડી રીત; મુજ પુત્ર તણો સંતાપ નરનારી ઝુરઝુ આપ. કહે
શંકર સાંભળે શાગ, હું કહું તે તું કર એક કામ; તું જેની કરે છે શેવ, વચન આ-
ણજે એ અશ્વમેધ; પ્રતીજ્ઞા કરો બહુ પેર, તો હું આવું તમારે ઘેર. આગળથી કામ
હું કરું કયમ. ધણીધણીઆણી ખાઓ સમ; ત્યાર પુઠે આપું એક વસ્ત, સીધે જુટી
પરમ તજ હસ્ત; પ્રગટ થાય તારે બે પુત્ર, શોભા પામ તે ધરસુત્ર. તે પુત્ર થાયે વરસ
સાત, સોંપો મને પીતાને માન; ચઉદ વીધાને ચારેવેદ, ખટભાષાના ભારેભેદ; અગમ
નીગમ જ્ઞેતિક નીરવાણ. અષ્ટાદશ પુરણ પુરાણ; વરપ પુત્રને થાયે ખાર, ત્યારે આ
વળે નરને નાર. એક તેમાંથી હું તો લેઉં, તને ગમે તે પાછો દેઉં; એ વાતે
પાલવતું હોય; જે યથારથ હોય તે કોય, હરખ્યો બ્રાહ્મણ આવ્યો ઘેર પ્રેમદાને માંડી
કહી પેર; પત્ની હરખી ત્યાં મનમાં વીધ, સમખાઈ સંખ્યા સીધ. પરડતાં તો દુડુ લા
ગશે, આપતી મારું થશે; જ્યારે માગશે કોટીવાર શું કહિએ કથી. આમે તો અમારે
નથી, એક રહેશે તો સઉને કામ, અમે નરનારી તમારે નામ; સઘળીવાત માનીતે સી

વ બુધિ બાળકા તેને દીધ, શીવ પુત્ર્યા તેને પ્રતાપ; પામ્યો તપને બુદ્ધિઆપ; ભક્ષ કર્યું માનનીએ માન.શામા ઉદર રહ્યાં સંતાન તેજ વધ્યું તેતરૂણી તણુ; વાધ્યુદેત સીધ ઉપર ઘણું, દિવસ થયા પુરા દશમાસ ઇષ્ટ પ્રતાપે પહોતીઆશ. જણ્યા પુત્ર જીવતિએ જોક; નહી તેમા ખાંપણ કે ખોલ; સામુદ્રિક જવા એધાણ, અધીપતઆકારે વાણ. અખીલ વ્રત લીધાં આખડી, સીધેતો ખાંધી રાખડી, વેશે દીવસ કરતાં વાત સુતને વરષ થયા છે સાત. આવ્યો ધરે શીરામણસીધ, આશીષ તેણે મુખથી દીધ તેડી લાવ્યો પોતાને ઘેર, કરી પરીક્ષાડી પેર; એક બત્રીશ લક્ષણ ચતુરસુખણ, બીજે એક તે પુરોપણ. છપ્પો—જેપુજેશીવરાજ, અખીલધર તેને રીધ; જેપુજેશીવરાજ, રહેનવ નીદ્ર, પુજેજે શીવરાજ, પામે પ્રતાપીત પુત્ર; શીવરાજનમાં સીદ્ધધાણ. નીરમળ નામ નીરદોશને; ધરમ કામ અરથ, અધીક પદ, મુળ સકળ એ મોક્ષને.

ચોપાઘ—શીવ પ્રતાપે બે પુત્ર, ઘેર વધ આવ્યો તેતો મુત્ર; એકને તો મુરખરખી ઓ. બીજે બહુ ભાષા ભાખિયો. જે ભણ્યો તે દુરખળ દેહ. મુરખતો છે માતો મેહ. ભણ્યો તે અડવો રાખીયો. મુરખ આલુપણ દાખીયો. મુરખ ખીર ખીરાદસ સહસ્ર, ભણ્યો તેન કાટયાં વસ્ર, ભણ્યો મેલોઘેલો વાસ, મુરખને પુરણપ્રકાશ. છપ્પો—પંડિત આગળ મુઠ કોયલ આગળ જેમ કાગ; પંડીત આગળ મુઠ. રાય આગળ જે રાંક, પંડીત આગળ જેમ મુઠ, સમુદ્ર આગળ જેમ રંક; પંડી માટે કારે છે શામળકહે પંડિત આગળે, મુરખ ચાકર ચાર છે. દુહા—વરસ પાર વેગે વહ્યાં, ધારીજધરમ; સિદ્ધતણે ઘેર આવીયા, એક બ્રાહ્મણી બીજે બ્રહ્મસિદ્ધ ધણુ સંતોખીયા, ખાનપાનસનમાન. વસ્ર આલુપણ અતિ ધણુ ઉપર પ્રદક્ષણાદાન, પરેણા રાખ્યા પાંચદીન. કષ્ટજ તેનુકાપસિધ કહે તે વિખને પુત્રજ લાએક આપ, પાસે જે વારે ગયો, દુરખળ દેખ્યો દેહ, આ એક લો છે લોદીયો, નાયક ઉપર નેહ, સિધ બેડો પુખ વીશે, આપો આપ એકાંત; પુત્ર મળ્યો જઈ બાપને, ભાગી મનની ભરાંત, જોગી જરદેખાડશે ભોળવશે એણુપ; ભડકી નાખી ભુઠકાવશે, અકલગણી અનુપ, પટાછળ એરખોધિતા જર ઘેખીને જોખ, તુજને લેજો માવડી રેહેવા દેજો રોખ, મળવાને માતો કરયો, નાહનો ભાઈ નેહ, આમુષણુ ઓપાવીયાં, તે ઠગ વીદ્યાડેડ મુજજે મેહેલી જશે, છેદશે માડ શીશ. તમને હત્યાખેસ શે, કોપશે આપે ઇશ નાહાનાને મારે નહિ; એથી ન થાય કામ; મારે એ મુજને ખરો બત્રીશ લક્ષણો નામ ફરસો કરવો છે હેમનો; ઠરાવ એનો મન ઠાક; મુજ સરખા એને મારિયા પુર એકસોને આઠ જો તે તમો માતો નહિ, વાડ દેખાડ વસ્ત, ભરી મુકયા છે એરડે, અમ સરખાના અસ્ત, તે એરડા મેં ઉઘાડીયા ગુરૂથી છાનો માત્ર હડ હડ હસ્યાં તે ડાંડકાં. મુસ્તક તેનાં માતર; અચરજ પામ્યો હું ધણું, તુમલી ઓના તોલ, પ્રણામ કરયો મેં પ્રીતુથી, તેતો બોલ્યો બોલ, તુજ સરખા અમે હ તા; જે બત્રીસ લક્ષણ બાળ, પડિત કરી પ્રાજે કરયા; સહુનો આણે. કાળ, એક

સોને આઠમાં, એને ઓછા છે બેય, તેમાં એક તોતું મળ્યો; નીરદગને શો નેહ. તળશે તુજને જોલમાં. વાર કહાડશે વસ્ત, રસ હસે તે રાખશે; અહીં નાખશે, અસ્ત; ચેતાવું છું તસને શીખ્યો છું વિદ્યા સરવ, મુજને માગી લ્યો તમો; તો હગવા કરશું ગરથ. છપ્પો—અગણનીગમ ગુણગત; મતમારણા મોહીની વશી કરણ વીરયા. વેદશાસ્ત્ર સોહીની પીંગળ પાટ પુરાણ જાણા ખટ ભાષા ખાખું; કામરૂ દેશ કરનીમાં, દેવત તેના દાખું. ભુત પ્રેત જક્ષ ઉપાસની, દેવ માનવને દાનવી; વીધા ભણ્યો વિધવિધ તતી, કોણ માત્રમા, માનવી લધુ લાધવી વિધાય, પરવેશ કાયા પરમાણું. ભુપ ભવાશ વરતમાન, વેદ ભેતીક ભુમ જાણું પરવરી એ પાતાળ. આકાશ સુધી ઉતપત્તીએ; જળથળ અગ્ની માંહ, માનું લઈ મોટમ મતિયે અનેક વીધા એમ અવનવી, શીખ્યો સીદ્ધ થકી સાહી શામળ કહે જીતુ સરવને, એ ગુરૂથી ચાલે નહી. ચોપાઈ—વીતકની માંડી કહી વાત; ચેતાવ્યાં પીતાને માત; રખે માગતાં ચુકો તમો, જે જોઈએ તે આપીશ અમા સમ પ્રતીજ્ઞા કીધી ઘણી, ચેત્યાં બે ઘણીઆણી ઘણી નાનો લેવાનો મન ધર્યો. નરનારીએ વિચારજ કર્યો, પુજ થી પરવર્યો સીદ્ધ. જેની પાંસે છે બહુ રીદ્ધ; ત્યારે વીપરે જોડ્યા હાથ. બે જણ બોલ્યાં સંધની સાથ; લાવો પુત્ર અમે લીજીએ, તેમાંથી એક તમને દિજીએ, બેઉ પુત્ર બેસાડ્યા પાસ. વરાવરતીક હોયે જેમ દાસ, એક પાસે હજારો હેમ, બીજને નીશાની નેમ. વિપ્ર અડવો લાચો, આભુષણવાળો પાછો દીયો. ઘેણા ઉપાય તો સીધે કર્યા. એકેકે પાય તેના નવ સરયાજર દેખાડી લાલચ દીધ, બીજી આંચ દેખાડી સીધા; વીપ્ર ચતુરને લઈ ચાલીયો, સીધને તો મુરખ આલીયો.

દુહા—ચેલા તેં ચેતાવીયાં; તારા માતને તાત; જેજે ગુણ તમારા વીપરીત થશે વાત. છું કે નું બેમાં નહી. હારજીતની હોડ, વીધા તું ફેલાવજે. કાંઈકમાં રાખીશ ખોડ. ગુરૂ થકી ચેલા નહી, વધે કાંઈ સરે નહી કાજ, સીદ્ધ સદ વીદ્યા શીખવી. લક્ષ ન આણી લાજ. અવનીમાં કાંઈ અવતરે, જે પેશે પાતાળ; આપુછ આસની, છૂટયો તારો કાળ. રાખે તુજને રોકમાં, ફેડુ તો કામઝાલી આણુ જીવતો ચંદ્રવજે મુજ નામ. શોધુ સુરજ મંડળે. શોધુ ગ્રહ ગુણ ચંદ્ર વરણ રાખી ન શકોઈદ્ર, ચેલો કર જોડીને રહ્યો, કહી એક ગુરૂને વાત; મુજને જીતી શકે, નથી જણાયો કે માત, તમ કીરપા તમ પ્રતાપથી; નમ વીધા નમ મન. માનુ તારી આગના, માનુ તોરી આણ આગળથી વાત કરે નહી, વચન ન લોપુ વાણ, સાતવીક વીદ્યા શિખીયો સવાયો છું સીધ, સવાઈ દાખું રીધ, ઉણમ નવ રાખશો, ન રાખશો શુશકે પેત, અરસપરસ એવું કહ્યું. ચેતી શકે તો ચેત. છપ્પો—પાકો થયો જે શીરા, કામ ગુરૂનો ટોટે, ધાકો થયો જે શીશ. કામ ગુરૂનો ટાળે, પાકો દુશમન હોય, વેહેર કોક દીન વાળે, પાકો થાય જે પુત્ર, તાત સંગાથે, તાણે; પાકો થાય ચાકર; સભા શેઠની નવ આણે; પાકો

જે દીવાન છે, તેહ બદેનડી રાયને; શામળ કહે જોખમ કરે, પાકે પોતાની કાયને, સાસુ કેરૂં કલંક, તેહ વહુઅર પ્રકાશે કુમીત્ર જાણે કલંક, વીશ્વમાંહે વીલાસે, બે-પારીનું કલંક, તેડ વાણેતર બોલો, કંથ કેરૂં કલંક, બુધી હીણી તે બોલે, આપણો કામ દેખડીયો, આપણુ કલંક કહીએ જ્યાં, શામળ કહે દગો કરે, તેનું મન પરખવું ત્યાહાં. દોહરો-પીતા પુત્રને લઈ વળે, હરખ ધરતો હામ; પુજ હતો તે પુકે થયો, કરે જો મારાં કામ, પીતા પ્રતે પુત્રે કહયું, હું કહું તે કરો વાત; ચતુરાઈમાં ચુકી જશો, તો એ કરશે ધાત કેળાં વેચતો હતો કાછીયો, ખુમચા હતા દશ વીસ; તેમાં જઈને તેને લાગ્યો, ડહાપણ કીધું રીશ. ગુરૂએ મન વીરીયું કુંવર ગયો કયાં; સીવે સોધી કાઢીયો, પેડો કોળીમાંહ. વેચાતુ તે લેઈ વળ્યો, હાંકી જોતો હેંડ; પાળી વડ પ્રાજે કરૂં, નીસ્યે કટકા કરોડ. ભુમી કોણ મેલાન, પાળી લેવા; એટલે વિપ્ર વંદોળી ઓ; થઈ ઉઠ્યો આકાશ. ગુરૂ આંખો ચોળી રહ્યો, તોલ કરતા છે તેન; વાયુને શું જઈ મળે, મહીમાં કીધું; મન; મન રૂપે મુની થયો, વહી ચાલ્યો વંદોળ; તરી જવા દેઉં જીવતો, બોલે એવા બોલ બીન્યો ચેલો બાપડો, દેખી ગુરૂનો કરપે હરીહરી કહી પ્રથવી પરચો. થયો સેજ સરપ. વાઘ થયો વાસવ સમો, ઝાઝુ ભરીયું ઝેર ટુક ફોટે ડુંગરો, કરી શકે કોણ કે, ગુરૂએ જ્ઞાન વીચારીયુ થયો ગરૂડ ગંભીર; ગળી જઉંએ એ શરપને, નાદ ઉતાડી નીર, ગરૂડ થઈ આવ્યો ગુરૂ, ચેલ્યો ચેલો ચોર. તિગોરૂપ થઈ ગયા આપ અંધારૂં ઘોર. ખગરાજતો ખોળી વળ્યો. પ્રિછયો નહીં કાંઈ પેર, સિદ્ધતો સુરજવત થયો ચેલો આવ્યો ઘેર. પ્રકાશ કર્યો પેના પડમાં. મલ્યા માત ને તાત; ઘડી એકમાં એઈના ગુણથી કરશે ધાત. પુત્ર કહે પીતા સુણો, દળીદ છે તમ ઘેર, કહું તે કરજો માહરૂં. નીરમળ વાને નેહે ઘોરો થાકે ઘણા મતનો, પલાયુ ચોકડાં પીક; અમુલખ ધાતા અતી વણી દઈવત રૂડુ. દોહ. વેચજે સુખી વીખનું તાર પાલવતું તરત; ચોકડુ જો તમે આપશો તોતો મારૂં મરમ જ્યાં લગી ઘેર ચોકડુ, મારી ન શકે કોય; અસ્વ થયો અદભુત અતી, જશવંતાએ જોય પુત્રે તો પરીક્ષા કરી, અસ્વ થયો છે આય; સોદાગર થઈ આવીયો જ્યાં બેડો તો બાપ, માગ્યું મુલ આપ્યુ અધીક, લીધો અસ્વ અપાર; ચોકડાની ચિંતા થઈ શોભા તેમાં સાર. ચતુર લાવ્યો એક ચોકડુ, મોતી ઝવેર જડીત્ર; પાંચાં પીરાજ પેખરાજનુ, પુરણ પરવાળાં પવાત્ર. અકાવતાં એક લાખનું મોટમ કેરૂં મેહેર; લીધુ ચોકડુ, પુરણ લોહ પાસર.

છપ્પો-લોભે ખોઈએ જીવ, દઈવત લોભે રૂઠે, લોભે જાએ લાજ, કાજ લે બેથી ખુટે. લોભે હોયે હાણ જાણપણુ લોભે જાએ; લોભે બુધદીણ, દીનપણુ લોભે થાએ. લોભે લક્ષણ રહે વરી, લોભથી સંકટ શુળ છે; શામળબટ સાસુ ભણે લોભ તપનું મુળ છે. ચોપાઈ-આપ્યો ચોકડા સુધા અસ્વ કામ લોભ ન સુઝી દ્રષ્ટ; લઈ સીદ્ધ તે આવ્યો વાસ, રટે હોડથી કીધુ હારા. હવે કમ રહ્યો કયાં જાય, મંડમ માર અ-

મારો ખાય;વેઠો ભુખ તરશને દુખ, સ્વપ્નમાં હવે નહીં સુખ,દેહ તજવું દુખ દમી,
આવ્યો હાથ મારે લેઉ ભમી;નથી સરજ્યો બ્રહ્માએ કોય,મુકાવાને સમરથ હોય,ન
નીરે ઘાસ ન પાચે નીર, મુકાવવા માંડ્યું શરીર; સો સો કોરડા મારે માર,ખરો
દાવો તેને મન ખાર.એક દીવસે પુરજ પરવચો ઉચ્ચાર શેવક આગળ કર્યો;રખે
ચોકડું કાઢો તમો,સમજવીને કહ્યું છું અમો રખે નીરો કે નીરજ પાચો,રખે એની
પાસે જાઓ, શીખામણુ દેઈ ગયો તે સીધ,વીદ્યારથીએ વીચારી વીધ. દુખે મરે
છે પામર પશુ. તરણુ નીર નવ આપે કશું;આંખે અશવને આંસુ ધાર, દુખ પામે
અપરમપાર. રાખી ધારણુ તેણે વીર, છોછયો અસ્વ પાવાને નીર; સવીતા માંહે
લઈ ગયા, અસ્વથી ઉતરી ઉભા રહયા નીર પીવાની સમજ ન પડી. ઉભો રહયો
ત્યાંએકજ ધડી,અણુ પ્રતાપે પ્રગટયુ પુન્ય,ચોકડુ કહાડ્યું ન રહી નુન્ય અશ્વ અલોપ
તે તતક્ષણ થયો;મચ્છથઈને જળમાં રહયો;હાથ ખંખેરયા થયા વીરાશ,વીદ્યારથી
ગયા નીવાસ;હવે પુરથી આવ્યો પુજ.ગયો અશ્વ પડી નહીં સૂજ;વીદ્યારથીને દીધી
આંચ,સિદ્ધ પ્રત્યે તે બેઠ્યો સાચ વિદ્યારથી બેઠ્યો વાણીએ,ગયો અશ્વ ઉડ પાણી
એ;આવ્યો સીદ્ધ નદીને બેટ,જેયું જ્ઞાન,વીચારીનેટ.ક્યાં જશે એતો આગળ,દીમર
અધને નાખે જળ;જળમાંથી ઝાલે જેટલે. મુખક થઈ નાહા તેટલે. ઓ જય ઉંદર
દીધી દોટ,થયો બીલાડો ઝાલી કોટ;મારવા મારવા અતીઅનુસમરી થાન ઇષ્ઠ થયો તે
શ્વાન;તે બીલાડો નાશી ગયો,ચતુરાધથી ચીતરો થયો;શ્વાનતણિ જવ ધાતજ કરે,
પલક એકમાં પ્રાણુજ હરે. શ્વાન કીધી સજ થયો તે ગુણવતો ગજ, પ્રાંઠ ઉપર
શરીર પરવત શો દેહ;થયો ધોર અસારો મેહ.ચી-તરો ઝખ મારીને રહયો,સીધ વી-
દ્યારથી સીધજ થયો; કે સરી કારમે ગુણ બહુ ગણે;હજરો હાથિ તે હણે. ધુન્ધો
હસ્તી ન રહીધીર;પડ્યો નીરમાં જઈને નીર;પાણીમાં પોરો થઈ પડ્યો,ચેલોતો ચીતે
નવ પડ્યો સીધ મચ્છ થયો તે ગળે;નાસે ચેલોઆધો ડરે;એટલે એક ભરવાને સાર;
નીર કારણુ આવી ત્યાં નાર. તે ઘડામાં પોરો ગયો.સીદ્ધ માણસ થઈ કેડે થયો;ધેર
પાણી લાવી ગોરડી.આંખણે એક હતી ચોરડી.મહીખ મોટો બાંધ્યો સો મીર,નારે
પાયુ તેને નીર;પોરો પેટમાં પેશી ગયો.સમાચાર તે સીધે લઈયો તે સીધે ચિચારયું,
મુલ,કરવું મહિખનુ તેને મુલ;પાંચનો પાડો તેને પચાસ આપી મહિખ લીધો તે વાસ
પેટ ચીરવાને માંડ્યું,છેક હેત હેંટથી છાંટીયું;પોરે વીચારયું લેશે પ્રાણ,નીકલ્યોછે
કંકરે જવ. છાંણુ;તેહ છાણુતો સીધેલીધ,તેનું એક અડાયું કીધ.મુકવી બાણુ અગ્નિ
માંહ,મારે હથથી જઈશજ ક્યાંય;ચેલાને મન ચીંતા થઈ, થયો કીરટ મન શાતા
થઈ.સિધ ચલકડો થઈ આવીયો,કીટ ચાંચે માંહે લઈ ગયો;કીડી કીટીને આવીપાંખ,
સિધે ઉડતા દીઠા આંખ.પોપટ થઈ ઉડ્યો પરપંચ,સિદ્ધ થયો સીચાણો સંચ.આ-
મળ પોપટ ગાછળ સીચાણુ,પલક એકમાં પરડે પ્રાણુ; દુઃખ પામતો દેહો દોટ.હવડા

મરડિ નાંખીશ કોટ.

છપ્પો—જેને માથે વેર, તેને નીંદ્રા નવ આવે; જેને માથે વેર, તેને અન્ન ન ભાવે, જેને માથે વેર, તેને કાંઈ કામ ન સુજે, જેને માથે વેર, બુધ એકે નવ બુજે, વિશ્વાસ નહીં વેરી તણો, જે સતવાદી હોયે સદા શામળ કહે સો એક વસા કાંઈ એક કુકુ કરે કદા.

ચોપાઈ—રાણી બેઠીતી માળીએ, જાંબે બેતીતી જળિએ; નેની કોટમાં હતો હાર અતીશે મુગો મુલ અપાર. પોપટ તેમાં પેશી ગયો, શુક ફીટીને મોતી થયો; રાણી કેરી કોટે રહ્યો; ધડી એક બેશી સુખીયો થયો તેહવાનગાંચાણે હશી, તેની ચીંતા નવ આણિ કશી; સિંધ થયો વિંછી ત્યાં ત્રત, હોંટે ચડાવિ રાણિ તરત. તતક્ષણે તોડા નાંખ્યા હાર, વિનતા વિલાપ કરે બહુ વાર ટુટ્યો હાર પડ્યો ધરણ; કરતુત સરવે સમજ્યા કરણ. મંકોડા થયા દશવીશ, ચઢી શીધને રૂદેમાં રીશ. મંકોડા ચરવાથયો કુકરો, કારમો થઈ આવ્યો કુકરો. મારવા માંડ્યો હરવા પ્રાણ, સીધ તણાં શાંકરૂ વખાણ; ચેલો તો ચીંતાતુર થયો, આકાશ મારગે ઉડી ગયો, સોહામણો થયો શુક રૂપ, ભમતો હિંડે ભારે ભુપ; બુધવંતો થયો છે બાજ, ઘેરી લીધો પોપટ પાજ, એકે વાત ન સુજે પેર, ગયો એક રાજને ઘેર; જગપુર ગુણવંત ગાગ. નરોત્તમ રાજનું નામ. કન્યા એક છે કનકાવતી માનનિ પરમ મનોહર મતી; એક દંડ માળિયાને મુખે, શામા રમતી હતી સુખે. શુક ટોડી શીવજ સાથમાં જઈ બેઠો તેના હાથમાં ખમા ખમા રાણિએ કહ્યું, લક્ષણ સિચાણાનું લહ્યું, ગણેત રૂળ લીધી કામની, સીચાણા પર દિધી હણિ; નાશીને છુટ્યો સીચાણ; નહીંતર પ્રેમદા લેતી પ્રાણ. સીધ આશા મુકીને ગયો પોપટ પદમણિ પાસે રહ્યો; આસના વાસના કીધી ધણિ; પુછી પેર તે પંખી તણી, ધણી ધારણા અદકી દિધ, અંત ખવરાવ્યું પાયું નીર કહે પોપટ સાંભળરે માત, વેર તણી શી કહું હું વાત. જે રાખી શકો તો રાખજે, નહિતર મોઢે ના ભાખજે, શામ દામ કરશે બહુ બેદ, મારો નાહ મેલે એ ખેર. થશે ખીજા-ડો કે કુકરો, બિજા બાજ થશે સુખરો; વખ વરતીયો કે બેગીશે, તારા પીતા પાસે તે જશે. હોડે હરાવે કે માગી લીએ, સતવસા દગો તે દીએ; કામની કહે સાંભળરે કીર. તું મુજ માડિ જાઓ વિર, તુજ મુજ વચે ઇસ્વર આપ; કોકી બ્રહ્મ હત્યાદિક પાપ, આપુ છવ આપે માહરો, નામ ન લેવા દેજી તોહરો. રાત દિવસનિ ચોટી કરૂં, અહરનિશ તારી કેડેકરૂં, સુતા બેસતાં જગતાં માન. ધરૂં રૂદેમાં તારૂં ક્યાન પશુ પંખી કો. આવે બાહાર, ન ગણું હત્યા મારૂં હાર; શુક સંતોખ્યો, તે ત્યાં રહ્યો, સીધે લામ એકે ના લહ્યો.

દોહરો—શામ દામ સીધે કરયા. કીધા ભારે બેઠ; એકે વાત ન ઊકલે, કાણુપણ પામે બેદ. ઊપાય કરીને એક નવો, આવ્યો રાયને દાદ, વિધાવંત બ્રાહ્મણ થયો કરીકાર

મી નાર.પંદર વરસની પદમની,અતી શીરોમણી;સભા મધે શોભી રહ્યો,ન્યાંબે
 ડોતો ભૂપ રાજસભા રીઝી સહુ,અતી પામ્યા ઉલ્લાસ;વેદ વચન વીત લણ્યાં,દીધો
 આશીરવાદ કરેકલ્યાણુ શ્રીકૃષ્ણજી,અંબા પુરેઆરા,મન માન્યાંમહા રૂદ્રજી વીરજી
 વીલાશ,ગણપત ગુણુ સઘળા દીએ,શક્તી સકળ ગુણુ નીધ; વીદ્યા દે વીરેશવરી,
 રામ કીરપાથી સીધ. પુત્ર દે પરમેશ્વરી, લક્ષ્મી લખ દીયંત; સત બુદ્ધિ
 દેસારદા. જશદેયણાં જશવંત;અનેક આવીશ એવી કરી,રાજ રીઝ્યો મન;પધારો
 કહ્યું પ્રીતથી, સાંભળતા તતક્ષણુ;આવો કહી ઉભો થયો, નમી કર્યો નમસ્કાર,
 પંડિત બેઠા થયા પાંચસે, પ્રકમ અપરમપાર;પ્રમાણુ કર્યો પંડિતને,પ્રીતે બેસાર્યો
 પોસ; ધન ભાગ અમારડુ, વીપ્ર આવ્યો અવાસ. પુછુ છે કોઈ પંડિતે,કોણુ વિદ્યા-
 વીવેક; અગમ નીગમ કે જોતછી, વધદનાએ અનેક. બોલ્યો વીપ્ર તે બળ કરી,
 નીહાણુ સઘળી નરત;ભુત ભવિશ ને વર્તમાન,નામ ત્રણ જાણુ તંરત, છપ્પો-દાતા
 સુમન વેર, વેર કાયર ને સુરા; જોગી ભોગીને વેર, વેર પુરાને અધુરા;મુરખ પતી
 તને વેર, વેર ગુણુકાજ સતીને. વેર પરસ્પર વરણ, વેર જોગીજ જતીને; સગાને
 વેર છે સરવને,વેર ચોરમાઈ પીતરાઈને;શામળ કહે વેર એ સજનમાં એમ કહું
 સઉ વિપ્રન,દોહરા-પંડિત કેરી પરીક્ષા કરો, આ વેળા આદિરા;શોભા શી છે સર-
 ગમાં, શું કરે જુગદિશ.ખોટા કરવા ખીજવા,બોલ્યા બરડક બોલ જુઠો જુઠો સઉ
 કરો, ઉતારો સઉ તોલ સમજ્યો મનમાં સીવતો,કુડ કરે છે કામ;મારે જોઈએ એટલું
 મુકાવું સઉની મામ, ઇશ્વર છે ઉંચાટમાં, ધારણુ નથી કો ધીર; વૈકુંઠમાં કોઈ વિર
 ગયો. સદસ કરણુ વીર. વધકુંઠમાંહે હું વસુ, તમે નીકળો બહાર;જુધ માંડ્યું છે
 જોરથી. એમ કહે વારંવાર. સુણતાં સઉ હશી પડ્યા. એ જાણ કહ્યો તે ફેક જુઠો
 જુઠો સઉ કહે, લખ કોટીધા લોક. રાજ કહે રૂશી સુણો, ભારે કેમ લણાય;પતીત
 દેખાડે પારખુ, સાચ જુઠંજ ગણાય. અજન આજુ અધેપતી, ઉચું જો તું આજ;
 દેખે તેવું દાખવે, લેશ ધરોમાં લાજ.ઉંચું જોવું અધીપતી,વધકુંઠમાં વઢવાડ;કોળા
 હળ કાન સાંભળે રાયે દીઠી રાઠ. સભામધે સાચુ કહું, પ્રીપ્રને બોલ્યું પ્રમાણુ;જુઠા
 આપણા સર્વકો. સાચો ભારે પ્રહ્લ; વિચારી વિપ્ર રહ્યો. હા નાકેમ કહેવાય;સંદેહ
 સહુને ઉપજ્યો, ખીજ કહ્યું તે રાય.રૂધીરતણા છાંટા પડ્યા,ધારી જોતાં પ્રાણુ.કોણુ
 હાર્યું કોણુ જીત્યું પુછી જોયું પ્રમાણુ. રૂપી કહે રાજ સુણો, કહાતો જોવા જઈ;
 થથારથ તમને કહુ. તે વાતે મમ ખાઉ. જીને શરણે રાખજો. હેતે જાલો હાથ,
 સોંપી સીધે સુંદરી, સભા દેખતાં સાથ.નાખ્યો દોરો એક નીમેબસાં,ઉંચો ચઢ્યો
 આકાશ;ઉંચો ગયો આકાદીમાં,પ્રેમદા મેહેલી પાસ.કઉતક દીઠુ કારસુ,એનો થયો
 અલોપ; ભુરછી નાખા ભોળવ્યો; કર્યો કારમો કોપ. પક્ક એકનાં પગ પડ્યા,હોડે
 પડીયા હાથ; ઘડ શીશ હેઠાં પડ્યાં, દેખે છે સઉ સાથ;નારી આવી નરકને,વનીતા

જુવે વદન; નરપે તાંતેણે નીહાળીઆ બહુ સુંદરી, કરે સંતાપ ન રામ કરો છેદ; કળકળતી દીડી કામ. દુખ જોઈ દાઝા સહુ ગુણવંત બાધું ગામ રામાતું રોતીરહે, મહીપત દીધા માન; આપુ તુજને અતીથણું, ખાનપાન ધનધાન, બાળા કહે ધન બાળ તુજ, ખાસ ગરથ લંડાર; છેદ પડે છે છેકથી, ભોમી પડ્યો ભરથાર. સંકટ ભરાવી સામટાં માનની ગદ્ય મશાણુ; કામની તે કાંટે પડી, વીસ્તવ કર વખાણુ. સતી થઈ સરવે દેખતાં, જોવા આવ્યો રાય; પલક એકમાં પ્રલે કરી, કામની કેરી કાય. સભામાંહે આવ્યા સહુ, રાજ રધયત રાંક એટલે એક કઉતક થયું, અચરજ મોટું આંક આકાશ થકી તો ઉતર્યો, ભામનીનો ભરથાર; આશીશ કહી અપાવતને, જુગતે કર્યો જુહાર, છત્યા ત્યાં જુદદીશજી, હાર્યો ત્યાં હરામ; પાપીને પ્રાણે કર્યો, કીધુ રૂડુ કામ. મેહારાજ મુજ માનની, ક્યાંછે પુછી પેર; વેગે વીનના વળાવીએ, જલ્લુઃ અમારે ઘેર. રૂશી પ્રને રાજ કહે, વીત્યાં જેટલાં વરત; જે તમે કહો તે હું કરું, માનનિ પામી મરત. આકરંદ કરતો આકળો, તણુ પ્રાણ હું આપ; બ્રહ્મહત્યા તું ભોગવે, સીધ કહે દેઉ શ્રાપ. હસારત કરતે હાણુ થઈ, પુરણુ લાગ્યુ પાપ; જે કહો તે હું કરું, ગુના કરો મુજ માફ. પરણાવું પુત્રી પેટની, ઉપર આપુ ધન; નગરનો મહીપત કરૂં, મનાવું તુજ મન. કહેતો આપુ રાણીઓ, કહેતો આપુ રાજ; કહેતો દેહ સમરપીએ, દુખ કરો તમ તાજ. દેખાડી મહેલ મેડીઓ, દેખાડી રત્નની ખાણુ; દેખાડી રાણી રાજવટે, મન માન તે માગ પુરપતીએ પ્રતિજ્ઞા કરી, વચન કરૂં નહીં લોપ; માગે ને આપુ નહીં, તો તું કરજે કોપ રાજને રૂપીકહે, કષ્ટ અમારૂં કાપ; સીવ કહે બીજી માગુ નહીં પંખી પોપટ આપ. રાજ તો રીજ્યો ધણું, આવ્યો પુત્રી પાસ; પુત્રી તો ઝટ આપીએ, અદકી દીધી આશ. માનનીકહે મહીપતી, મેં ખાધાજે સમ પ્રાણ સાટે પોપટ રાખીઓ, કહો તે આપુ કેમ; કરામત એમાં કાર મી, રૂપીમાં રૂડી રીત; નગર કેરૂં ઝમર કરે. પલક એકમાં પ્રીત; ચતુરાનું ચાલ્યું નહીં વીનતાનું શું વરત; શુક આપવા માંડીઓ, સીધના હાથમાં તરત પીંજરથી પોપટ કાઢીઓ, પ્રીતે નહીં કો પાસ; સમ પાલ્યા તે સુંદરી, ઉડાડ્યો આકાશ. આભ મધે ઉડાં ગયો, સહુએ દીઠો દ્રષ્ટ. સીધ સેંચાણો સમજો થયો, ભક્ષ કરવા ભ્રષ્ટ ઉતર પંથે અવડ્યો, રડવડીઓ બહુ રાન; પરચીમ માંહે પરવર્યો, નવખંડના વ્રખ પાન. નદી નવાણુને નાગનદ અવનીતળ આકાશ; રાખી કાઠએ નવ ખંડે, પંખી પોપટ પાસ. ભમતો ભમતો આગળે. પાછળ સીધ સુખાણુ; આવ્યો નગર ઉજેણુમાં, જ્યાં ગંધ રજુ મશાણુ. સીધ વડશાખા શીખરે, ગરૂં વોત્રક્ષગંહીર, હરસીધ હનુરી હાજરે ક્ષીપ્રા કેરે તીર મહાકાળેશ્વર મહાજતી, ગતી મતી ગુણવત; ચટક ચોરાશીલાખ ત્યાં અદભુત અખીલ અનંત બનાવનાર બહુ પ્રાક્રમી, છપનકોડ ચામુંડ; ચુડમુટવધની ચોસડવસે, ખડમ ખીપર કર ડંડ. અષ્ટ છે ભેરવ અતી, એકાદશણી ઇશ; સીધવડની શોભા વ-

છી, ધરમ ધોરધર ધીરા. ભુચર વધનરા. જશ વધતાજ વીર; મરણ મોહન કામના, પેગાંબર ખડુ પીર. શોધી શીકાતર શાકણી, ભુતાવળની ભીત; ચાચરદેવા ચોગમાં, પુર પરડાની પ્રીત. ચેલો ચિંતાનર થયો, આવી પોહોતો ત્યાંક; વડ મેધે જઈ વીરચો, મધ્ય ભાગેમધ્ય માંડ. નાડો સિધ નીરખળ થઈ, ચેલો સમજ્યો તરત શિષ વડ તળેટી વિધનું; માથે લખીયું મરત. એકવારને એક સમે શકત ઉપાવી સિધ, પ્રસન્ન થઈ પરમેશ્વરી, આપી નવનીધ રીય. શકતી કહેસીધ સુણ દેછે દહાડી દુખ; મારગ માગ દહાડી કરે, તોય ન ભાગી ભુખ. આ સ્થાનકે આવે રખે, વચ ન અમારું મત; આ કામે આવો જ્યાહરે, ત્યારે પામીશ મત. નાડો સિધના આવી શક્યો, શકિત કેરો શ્રાય; ચેલો ચીત ચેતી ગયો, એકડી બેડો આપ. છપ્યો-દુશ્મન કેરો ભય, તેહ દિવસે જાએ, અનાથ કેરો ભે, તેજ ખડ્યા લખાવે. ભુતાવળનો ભેય, તેજ ખળીદાન આપે; રાખ કેરો ભે, તે વચન થીર કરી થાપે. પીત્રા કેરો ભેય તે, બ્રહ્મ ભાજન નરપત તણુ; શામળ કહે સીમા બેયની, ધોર માત ગાળે ઘણું.

ચોપાઈ-સીધ ત્યાંની નાશી છુટીઓ, જાણુ રામ હવે રૂડીઓ; પોપટે વિચારયું પાસ, પત્ર લેઈ ઉડ્યો આકાશ. ચરવા જઉંતો લે ચાંચમાં, આ કામે નાવું ચાંચનાં ખાવું પાવું તડકો ટાઢ, કેમ વેડાય રહેવું આઝાડ. માનવરૂપ મનવી માનીઓ બ્રહ્માંડ અદાબ્યો છે પ્રાણીઓ સમરૂપ મતગ થઈ મળ્યા. કારણ તેનો નવ કળ્યા. ચતુર ચેલો રહ્યો ત્યાં સુખે, ગુરૂ પુજતો દાઝ્યો દુખે; કયાં રહુ કયાં જઉ કેમ કરૂ, હવે પ્રાણ કેમ એના હરૂ; મનમાહે વિચારજ કરે, હાંમત મેલે અરથ ન સરે. દોહા-આ-જસ મરડી ઉડીઓ, તરતિખ ગણેરી તેણ; પ્રવેશ કીધો પુરવાશે, ઈંદ્રપુરી ઉઢેણ. કંઈલાસ દીકું કારમું, વધકુંકપુરીનો વાસ; રવીમંડળ ઈંદ્રપુરી. તેજ પુજ પ્રકાશ સમા સુરનાયક વણી, તેમાં શોભે ઇંદ્ર, ગ્રહ માંહે શોભે રવી, તારા માંહે જેમ ચંદ્ર માન સરોવર હંસ જેમ. નવશે નવાણુનો ગંગાવિક્રમ શે મે એ વીધે. રાજ કરે છે રંગ. અગમ નીગમના ગુણ ગણે, પડિત કરે પ્રમાણ; અઢાર સહસ્ર અતી ઓપતાં, જોતીપ વીધા જાણુ. ન્યાયશાસ્ત્રનો નીરણુ કરે, તવ હજારો નીધ; એવી સંભામાં આ આવીઓ. સકળ કળા ગુણ સીધ. જોગી જણાય જટા થકી, વપુએ વરતીક વેશ; ઉપવીત થકી વીપ્ર હસે, અકળીત એ ઉપદેશ તેજ પુજ તરતીખનો. બોલ બાબત બોલ; ધરમ લાભ કાઢ રહ્યા, રનુમાં ભારે તોલ. પરણામ કર્યો તે પુરપતિ ધાન ન જોટી દ્રષ્ટ; એ કોઈ રૂપ અલોકીકા, કાંઈ એક દિસે કષ્ટ. પુજ હતો પશ્ચીમ દીસે, પુરવત પુરવ આશીરવાદ અદભુત કહ્યો, હેત ધરીને હાળ. છપ્યો-પુરય દીશ બેઠે પુન્ય, જ્યાંહાં ઊગે રવી રાજ; જમ વરતે જખકાર, જાણુ જશ મહિમા ઝાગા પુરવ દીશ બેઠે પુન્ય, કલોલ કરે જ્યાં કાશી ઇંદ્રલોક અધીપત. વાત એ છે મજ વાશી ગુણની ગંગાક્ષીઆ વરી વીધનાથ શોણીત સદા; શામળ કહે દેવ દઈવત, દશ કુળ-

વંતાના મેલે કદા.

ચોપાઈ—ત્યારે રાજ મનમાં હસ્યો, સીદ્ધ બોલે રૂઢેમાં વસ્યો, માન ઉતારવા માંડ્યું પુજા, ઉતર સામે બેઠો ભુજ; સીધે મનમાં આણી મુજ, પ્રીતે આશીશ કહિ એક પુજ છપ્પે—અતી સુંદર ઉત્તર પંથ, કુતર ભારે ભડારી; અતી ઉત્તમ ઉતર પંથ, કદાર કાંકણ કતકારી; અતી સુંદર સત્તર પંથ હીમાળો હાલે અતી ઉત્તમ ઉતર પંથ, માત ગીરજા મહાલે; અણી શોભીત ઉત્તર પંથ, સ્વરગ માર્ગ શોભી તી સદા; શામળ કહે સતવાદીયા, કુળવંત ન છાંડે કદા; ચોપાઈ—કહયાં વચન તે સુણીયાં વણું, ફરી બેઠો ચલાવી શણું, વચન સીધનાં મનમાં વસ્યાં, પુરત બેઠા પત્નીમ દિશા છપ્પો—પશ્ચિમ દિશા પવીત્ર, ધરણ ધોળા ઘડ ધીશા; કંઈલાશ છે પવીત્ર આપ ઉમીયાપત ઇશા, પશ્ચિમ દીશા પવીત્ર, કનકને મેરૂ મારે રાત દિવસ જણાય, ઉદે રવીઅષ્ટાગ્નિયાય, મરન એકગાને બીજનો, શીત પંથ શોભીત સદા; શામળ કહે સતવાદી પુરૂષ, કુળવંત નવ છાંડે કદા. ચોપાઈ—રાજ મુખમરડીને હસ્યા, બેઠો જઈને દક્ષણ દશા સાંજળે સકળ સલા ગુણ ગજ, પુર પ્રાકમથી બોલ્યો મુજ.

છપ્પો—દક્ષણ દિશાથી દિવ્ય સકળ લોકથી સારી; નરખે નરમદા નીર, બોધા પામે નરનારી તારેતો એ દગ તાપ, ચતુર સાંભળ ચીતમાં આણી; મુજળ પટણ માંહ. પ્રગટશે શાલીચાહન, જોરાવર જીત જોખમ, કરે સત વચન સીધુ સરવદા; સામળભટ કહે સાંજળો, નરપત જશે નર્મદા.

દોહરો ચીત્તમાં ચેત્યો રાયજી, ચમક્યા ચતુર સુભણ; ચેત્યો નેન ચતુરાઈનાં, મોહના વાઝ્યાં બાણ મનમુખ સિધ ભણી રહ્યો, કહી વાત કરજોડ; પંડિત સામુ પરખીયું, મેલો મનમાં મોડ, કહે દલ દાખવું, કે કહે અસત્ય એ વાત; કે કહે ખીજ્યાં ખાંવથી એમ વદે ઉત્પાત. સીદ્ધ કહેરે રાયજી, પુછી પડીતરાજ જુઠો હોઉ તો રૂઢને, લેશમાં ધરજે લાજ.

છપો—ડો મેરૂ ઘડમાન, ઉગે ઉઠીયા ચલ બાધા ડો અસ્તાચલ આપ, ડો વિદ્યાચલ બાધા, ચળે સર્વ મંડળ ચીત. આપ ઇશાન ડોલે. ચળે અરણવનું નીર. આજ સતવાદી બોલે, ચળે ધરૂવ ધરણી ધીરા, અહ ગુણ તારા સરવદા. સિધ વચન ચળે નહી નરપત નડે તને નર્મદા.

દોહરો જસ લાવ્યો જીત્યા તણો, પુરપત લાગ્યો પાય, સુંદર સેહેલે શોભત સકળ જુગત ઉતારો જગ મહીપત કહે માગો મુજ કને, કહો તે કરીએ કામ આજ્ઞા-દોતો આ વરૂં, અમે તમારે નામ. જોગી કહે જશવંત સુણ માગ્યાનો શો મેળ હું આપવા આવ્યો તને, ખાંતે રીજ્યો ખેલ, જોગી થઈ જો જવશે, તે પુજ નહી પાખડ ધુળ પડીતે ધરમમ્મ કહવ તણો શીર દંડ. છપો—ઝટા વધારે વડ વક્ષ, મતંગ બાળે છે કાયા, જાણ્યર જળમાં નહાય, ખમ સહુ ધ્યાને જાયા. ગાડર મુડાવે શીશ, અજ મુખ

દાઢ રાણે. ગરધવ ત્રોટ છાર, શુક રામરામ કહિ ભાષે મોર તજેછે માનની; સ્વાન સકળ ચિંત ચહાય છે, ગામળ કહે સાચા વિન; કોણ સ્વર્ગમાં જાય છે.

દોહરા-જર વિના જોગી થયત, ભુપે ચોળી ભપુત; વહેપાર વિના થયો વરતી થો, એ તેના અબધુત ધરીરી લીધી કધોરીથી, બ્રાહ્મણ વિનામાગી લીખ; વેરાગી કહેવાણો વસ્ર વિના સીદ્ધ તણી એ શીખ, ભગવાં રંગીને ભમ્યોકાળા રાખે કેસ; સાચ વિન રામ રાચે નહિ, વગોવાય એમ વેશ, સિધરૂપે શોભો નહિ, જેકો હોડે હાથ, એમ કહી ઉભો દહયો સભા દેખતા સાચ. આ નહિ મારી શકે, તેશુ કરશે કામ; જશ ખોળનાં હારયો જગતમાં, દેખાડીને દામ. પુન્યવંત છે તું પુરપતી, પરમા રથ પ્રમાણ; તારું કામ કરવ; અમો, આઠ્યા સિદ્ધ સુખણ.

ચોપાઠ-દેવરૂપ દધવન દાખીઓ રાજએ હેતકરી રાખીઓ; આવે નીત સભા મા તેહ, નરપતને મન અદકો નેહ. સીધ આવે સભા સાથમાં. હેતે ફળઆપેહાથમાં ચીડીમાં લાખે નીત લેખ. તેમાંનું મટે નહી રેખ. રાજને કહે સાચવજે, આજનીચી હી કાલે લાવજે, હાણુ વ્રજને સુખને દૂખ, ખાનપાન ભલપણ કે સુખ. વાટ હારકેછ-ત, મિત્ર શતરૂકે પુન્ય પવિત્ર, જોગ ભોમ ને જપ જતના. રૂડિ ભુંડિશોભીત થાવના તે સરવ આપે છે લખી, મહોપત વાંચે પોતે મુખો, આજની ચીડી વાંચે કાલ વિગ ત વાતે ચતુરાઈ ચાલ જેમ જેમ સિધની સોભા જોય, તેમ સમ મહોપતનું મનમોહ આપે ફળ તે એકઠાં કરે ભુપત ભંડારે ભરે.

દુહા-એક દિવસ મોતિ અમુલ્ય, આગળ જેતું હોય, મહોપત લીધુમુલથી, કળિ ન શકે કોય. સિધને કહે સોવડાવિએ, કુડળ કરિએ ઠાન, અતિસે અમુલ્યછે, મહો પત દેછે માન. નરપતને નિશા કરી; મોતી નાંખી દીધ, એકાંત તેડીને ગયો, સતવાદી તે સિધ, વાવો તો દેખાડીને, કારમું કીધું કામ, હજાર મોતી દાખીયા, મુલસતકોટી દામ, પુરપતતો પગે પડ્યો, મનનો મેલ્યો મોડ. બીજું વ્રક્ષ એ દાખવ્યું, પાવના ચંદન છોડ. એવી લીલા લક્ષ કોટીધા, દિન દિન પ્રતે દીઠ, મહોપત માર્યો મોહ ભાણુધિ, મુખથી બોલ્યો મીઠ. કો પંડિતને પાંચસો, કોને તે: સત સાત. આહે અલખત અતિ ધણી, એવી વીપરીત વાત. ભાગે દાળિદ્ર લીધુકનાં, કંઈના ટાલ્યા શોક. વશ કીધો વસુધા સકળ, રૂડુ બોલે લોક. એક વીકરમાંજીતે ભાડ્યું એક અનાંર. ઝવેર તણો ઢગલો થયો, અલખત અપરમપાર, ફળ તો એક દાડમ તણું, ઝવેર કળીને ઠામ. આધ;રે અજવાળું થયું. ઉડવા એવા દામ. ભંડારી તેડ્યો ભુલતી, ફળ મેલ્યાં તે વાવ; એકઠાં કીધાં અતી ધણાં આપવા કારણ આવ, દસવીસ ચાળાસ સો બસે, ખટ મહિનાની ખોટ. ભાગ્યા ફળ અનારના ભાગવાની મન ખાંત, એક નંગ એક કોટીનું અતી તેજ અમુલ્ય; કરામત કોણ કરી શકે, સુરજકાંત સમતુલ. રાચે રીધ દીડી ધણી, એક ન પડી મુજ. એકાંતેસિતેડીયા

પ્રતાપત જે પુજ. છપ્પા-ઉપર જેને હાથ.તેહન મહીપત માને; ઉપર જેને હાથ, તેને વશ સહિ વરતો ઉપર જેના હાથ,શુભ સકળ ગુણુ સરને;આપે તે બાપો જમ તનો, તેજ તરણુવંત તોલ છે; શામળ કહે હાથ જેનો ઉપર. તેનો ઉપર બોલ છે.

દોહરા-સીદ્ધ આળ્યો પહીપત કને,અમો જાઉં ચું આજ;તું નવ રાખીશ ઓર-તો, કહે સુજ સરખુ કાજ. ગપે લાગ્યો પુરપતિ. ધારણુ નમાળ્યું શીશ; મહારાજ માગવા આવીયો. તમો અમારા ઇશ. મીદ્ધ નહોશીદ્ધ કહે.જરૂર ન રાખીશ જાણુ; પંથ વીખે હું પરવડું,મન ગમે તે માગ. વચન દો વીક્રમ કહે; તે તો માગું માન; સત્ય વચન સીદ્ધે કહ્યું દેવું જે કહે દાન.પુરપક પુજ પ્રતે કહે,માગુ છું હું આપ તરો ભાવ માથે મને. કષ્ટ અટલુ કાપ,કાંક ક મગો મુજકને,તો ઓશીગત થાઉં; અરજ કરો એ વાતમાં,તો મારા સમ ખાઉ.પુજ કહે પ્રથવીપતી.કહેતા માગા લઉ, વચન ગિસ્ત જાએ નહી, દેવી વચમાં દેઉં.

ચોપાઇ-રાજાએ પ્રતિજ્ઞા કરી,વચન માહે આણા શ્રી હરી;ઉપાડ્યો ચંચ ડીડો પાડ. ભર્યા મ્હામા ડગલાં આડ.શ વળના ઉતારયાં પુલ શાલીંગરામ ઉપાડયા શુભ. ગડીહત્યા બ્રહ્મહત્યા તણી, અડગ કરી સ્ત્રી હત્યા તણી; જે માગેતે સીદ્ધ સુખણુ; રાજ સીદ્ધ કે શોંપુ પ્રાણુ, મનાવું તારું હું મન, ત્યાર પછે લઉ જળઅન, કરો પતોજ્ઞા વીકરમવીર વીર કડ કામ પછે પીઉ નીર.

દોહરા-સીદ્ધ કહે સાસુ કહું, મનમાન્યુ હું માગી લઉ; સખ લાવા સીદ્ધવડ થકી, તો તો આશીશ દેઉ, મશાણુ માહે મમતમાં. માણે છે મહા બ્રહ્મ; તે ચોણી આપે મુને, તો રહે તારો ધરમ. વીકટ વાત છે અટપટી, વીકટ કરવું કામ વીકટ લાવવો વાટમાં; વીકટ ડર્યો છે કામ. હુ કહુ તમ તું, નથી મડદુ છે મરદ; બોળ વશે તને બ્રાંતમાં.દોળી નાખશે તરત.બંધન કરશે દશદીશા,વહેચજે બાળાકાળીર; અંતરમાં ઇષ્ટ આરાધજે; ધનુર વીવાના ધીર. કરગરશે તને કપલશે, કરશે સમ પરપંચ, શામદામ બેદે કરી, દેશે અદકી આંચ. બોલાવશે બહુ પ્રાક્રમે, જે કરશેા હુંકાર, પાછું જઈને બેસશે, વડ ચડશે નીરધાર; અચરત પામ્યો અધીપતી વિપ્રીત દીસે વાત; એલવે નવ છતીયો, તે કરશે મુજ ધાત,લખ્યા લેખ મટે નહી,વટે નહી તલતોય; સીદ્ધ વચનથી સાચરૂ,કરમ કરે તે હોય,છપ્પો-વાદ ત્રિવાદ વિખવાદ.પ્રેમ નીખાદ વનવાસે, પાણી પાવન જગન,હુતાશન પ્રાશન પ્રાસે;વિખ વેરી કઠોર.ભુત પ્રેમ વૈતર જખે; ચડી ચચકે ચોર,ગ્રહ ગુણુ દારૂણ દાખે.ધાત વાદ નૈતસ પાતઅતી, ચતુરવિધ પાતીક આહયછે,શામળ કહે ઇષ્ટ આપણો. કરે ધરમ ત્યાં સાહ્ય થાય છે.

ચોપાઇ-ધીરજ સીદ્ધને દેઈ વસ્યો. ક્રોધ ભય નવ આણ્યો કરો; શુર પુર થયો ધડ ધીર, વિકટ વાટમાં ચાહ્યો વિર, પ્રથમ પુલ હરસિદ્ધ માત; સ્તુતિ કરી કહી વિખત વાત; જશ રૂપી જશ માહરો,તોલા આસરો તાહરો. જુગતે થકી ચાહ્યો તે

જાણુ. માણ્યો જમે મોટમ મસાણુ; પ્રેમે વીર ખાવનખોધીયા; અલ્યા કોણે પડદા ખોલીઆ ધરમવંત બોલ્યો ધડવીર, એ છું હું તે પનમોવીર; બેય બાળકનું દીધું દાન, ચાલ્યો મહીપત મોટે માન. અતળીબળ જમ આઘો અડ્યો, ચોક્કી ભેરવનીમાં પડ્યો; અલ્યા કોણ છે કોણ આબ્યો આંહ, કેમ ચાલે છે માંહે માંહ. એ હું નવમે ભધરવરાજ; આબ્યો છું કરવા એકકાજ; ચઉદ ચોક્કીઓ મુકી માસ, ગયો સીધવડ કેરે હામ. હૈંડુ રાખ્યું પોતાને હાથ, સ્પર્શ કર્યો તે શખની સાથ. હાં હાં હાં કહીજે ઉઠીઓ, જાણે જમ કોંકર છુટીઓ ખાંઉ કરીને બોલ્યો તન; બુખારવ બહુ વીધ બોલત; સીધવડ ચોક્કી જેટલા, બાહાવાને લાગ્યા તેટલા. કેમ એક દંડ દેખાડી દુમે, કોઈ એક રૂપઆકાશે ભમે; કોઈએક તણી આવે તીર, ડગે નહી મન વીકમવીર મુદદા કેરા કાખ્યા બંધ; સખ લીધું ખાંતેથી ખંધ; સખ ઉપાડી નાખ્યું હેઠે. ઉપર વિકમ બેઠો ઠેઠ. પુરપતી આબ્યો પ્રથવી પાસ, સખ ઉડ્યુ પાચુ આકાસ; હેઠે ઉતરને ઉપર ચડે મલ્લપતી મલ સાથે વડે, ગડ મથર કરતા રજની ગઠ, પોફાટયો ને ગિગ્યો રવી પ્રભાત થયો કરે શી પેર, ગુણવંત પાછો આબ્યો ઘેર. વીગત વાત ઠેકાણે થઈ; કથા સીધને માંડી કહિ, નાખ્યું હેઠું વાર દસવીસ, પાછું જમ બેઠું છે શીશ સીધ કહે એક કામજ કરો, પાછાં આજ રાતે પરવરો; હેઠું નાખશોમાં તમે તેહ દધવત ઝાઝુ તેની દેહ, વાંસ બાંધીને લાવજો એવુ કામ કરી આવજો; અણ બોલેથી કારજ થશે, બોલશે તો તે નાશી જશે. દુહા-ખી જેદીન બહાદુર થઈ પોત્યો થાવર ઠેક વાંસે બાંધ ઉતર્યો, હેઠે આબ્યો હેઠ ચાલ્યો વાટ ચતુર નર, સખતો મુકી શરમ, વાત કહુ તે સાંભળો, ધારો રાજ ધરમ. તું સતવાદી સલક્ષણ, ઓળખું છું હું આપ, મારી નાત મન નવ ધરો, તો મુજ મત્યાહં પાપ-શખ તો સ્લોક મહિત કહે, રાજ સાંભળે કરણ, હું કારો દેતો નથી, અશરણુ કરી શરણ.

વારતા ૧ લી.

ચોપાઈ એક લવાણુ પુર લાખેણું ગામ. દુરભસંગ નરપતનું નામ, તેના ગામમાં બ્રાહ્મણ એક. ન્યાયશાસ્ત્ર ભણુ તે નેક, જ્ઞાન ભેતીય વીદ્યાના ગણુ વિદ્યારથી ઘેર ભાવે ભણે, વાંત તણા અરભક દસવીસ. એક ગુરૂના સઘળા શીશ તે ગામમાં એક ભારે બ્રહ્મ, ગૃહસ્થ સજ ધીરક શુભ ધર્મ; કન્યા એકઘેર કોડામણી સરદ પુનમસી સોહામણી. રૂડી રાત રામાની રીત એક વીદ્યારથી પંડીતશું પીત નંજરને ખ્યાલ નારાનો નેહ, દીસ દેવાંશી કનિ દેહ નરનારિને પુરણ પછ, જેવી પ્રીત પાણીને મચ્છ; કુકુમ લોળ કન્યાનું તામ. અલેશર અરભક અવીધાન; નજરે દેખી પાણી પીએ, તન મન ધન પર લાહોલીએ, કુંવરી કહે કુંવર શું કરણ; મારો હાથ અરાડું ચરણ, કોડે કોટી પ્રતીજ્ઞા કરૂં વીશ વશાએ તુજને વરૂં; મશે મશે ચેતાવું તાત, આપ વીવાંવી કરૂં વાત પિતા પાશે માગીને લેઉ, તુજને દેહ અમારો દેઉ, ગામની બા-

ગોળે બ્રાહ્મણ ભણે; ત્રીજી વાત કોઈએ નવ કુકુમતોત મનોહર મતી સતશીત શીરોમણ સતી સતવાદી સત્ય કેરૂં રૂપ, અક્ષત તેની આપ અહેપ, તે ગામમાં નાપી કણી એક કુમકુમ લોલશું તેને નેક, બોલાવા ચાલવાનિ અદકી પ્રિત; સખી સાહોલ રામાનિ રત પાણિ પીવાનિ વાનો કરે; એક એકને દેખી મન ઠરે.

છપ્પો-રામા માંહે શુભ રૂપ, રામા પોતે દલ ડાહી, નારી અક્ષત અનુપ, નાર ન જાએ વહી, નારી માંહે નીધ, નારમાં બહુ ગુણ બુદ્ધા, નારી વડે નર હોય, નાર સ કળ ગુણ સીધી કામન વશીકરણ ત્રિધી ચરિત્ર ચતુરા લહે, બહુ ગુણ બુધિ પાનિએ વાત રૂદેમાં નવ રહે.

ચોપાઠ-નાગીકની આગળ કારણ કહ્યું, લક્ષણ સર્વે તેણે લહ્યું, વર એક વિદ્યાર થી વરો. કબુલ કોડ વચનોએ કરો, અને દેખી રંગે રતું; એને દેખી પીંડી પાણીને, એને દેડે બોલુ વાણીને; એને જભે જલુ ડું; સંઘર સાચુ માને તું, એને સાથે મન લાગીયું; કન્યા મત માહરૂં લાગીયું; પીતા આગળ વાણી વરણશું, પંડીત પરદેશી ને પરણશું. દુહા-નાપીક કણી કહે નાર શુણ, શા બોલે એ બોલ; પીતા પરણાવે કેમ રહે તારૂં તોલ. કદ અદ્યે બ્રાહ્મણ મરે, રાજક દધવક થાય; ત્યારે તુ કોને વરે, ચતરાઈ શી ચાહય, કુકુમ કહે સુણ કામની; આ દેહે કહુ આપ; એ વીના જો દેહ હુરૂં, બ્રહ્મત્યાદિક પાપ; એમ હોંશ વીશ વીનોદમાં, રોજે ગઈ રાત; આગળ વળતું શું નીપન્યું, જીવતી બેળી જાત બીજ એક વીંદારથી; ભણતોતો રૂડી રીત; નાપીકણી સાથે નેહ ગુણે, પુરત તેને પ્રીત એકાત, એક દીવસ મળ્યાં, નાપીકણી સાથે નેહ નરસંગ માઠી વાત મહીમાં કહયો, રામીશું રામા રંગ. કુકુમવતીએ કહયું મને; જોમરે આરલક આજ, હું તે વેળા તે ઘડી. પ્રાણ કરૂં નીજ તાજ. તે વાતતો વિસારે પડી ગયા દીન દસવોશ, એક દીવસ શું નીપન્યું જો જીગત જીગદીશ.

ચોપાઠ-લક્ષણ જે નર સંગે લહયુ, તે અલલેશર માને કહયુ. જુઠા સમ જીવતી ખાય છે, વનીતા આપણને લહાય છે તુ કહેતો જોઈએ પારખુ, કરીએ હસરાતા સારખું; કઈતક એક રમાડિએ. ભામનીએને ભરમાવીએ, બાળક બુધ બાળકની જાણ, વીંદારથીએમાની વહાણ; ભાઈ કરોને પ્રેમદાકેરો જોઈએ પ્રેમ જીવતીઓ જી હી પાડીએ. કઠિતક એક એવું કાઢીએ; અલલે શરદાનો રાખીયો. માંહેમાંહે જુડે ભાખીયો લોંટ માગવા સઠિકો જાય. ચતુરપેલી ચીતમાં ચાહ્ય કહો ભાઈ સરવે આ વતા તમો, આજ અલલેશર ન દેખું અમો. ઘેર છે કે ગયો છે ગામ. પ્રસ્ન એક પુછ્યાનું કામ, વીંદારથી બોલ્યા જન આઠ. ઠગ વીંદ્યાનો જેમાં ઠાઠ; દેકાણે ઠરાવી મુજે, થઈ ગળગળા બોલે દુખે; બાઈ અમારા સઠિતા ભોગ, કપરો કાંઈ એક એને રોગ વમન કરયું તું કલેધર; શું જાણીએ જેનુ ઝેર, એમ દીવસ બે આરેક કહયું પેલી લક્ષવંતિએ સાચું લહયું, તે સતીએ તવ તજીયુ અન, તનધન સોંપીયું છે, મન;

કે આગળ દુખ નવ કહેવાય, કુંપની છાંય કુપમાં સમાય. શામદામ ચેરતાં દીનસાત કરી વીદ્યારથીએ વીપ્રીત વાત; રોવા કાંડયું ત્રત, અભલેશર તો પામ્યો ત્રત હલભલ કરે ગામમાં ફરે. કાષ્ટ તણી સખધ કરે; ત્રાસ ત્રાસ સઉ લોકે કરયું. સં કટ કાશ્ટનું તેણે ભરયું નારી ભરવા જતી નીર, સાંભળી વાત ધરયું નહીં ધીર; સાચો ભોલ સ્ત્રીએ જાણીયો, સખ કાયા ખાંધી આણીઓ. નીઃસદેહ વીચારયું નાર, હવે હું છાનું ન રાખું કાર; માહારે એને છેટું પડે, તેતો કલંક કુળ બધે ઘડે.

દોહરા—એડુ મુકયું બારણે, મુકયો છુટા કેશ મુકો મરજદા મનુષ્યની બાળ બાળેવેશ, માત તાત મળ્યા સહુ સજન સહોદર સાથ, ગુણવંતી ઘેલી થઈ હેતે ઝાલ્યો હાથ. મળી સઉકો મેદની, હાકેમ પડેલ હજુર; શા માટે શામા તું મરે છે સતી કે શુર. પીતા કહે પુત્રી સુણો, પરાણે છ. ડે પ્રાણ; પરણ્યા પુરૂ વીપ્રનો, સુંદર પુરૂષ સુખણ, એ પરદેશી પરનાતનો; પર પુરૂષ શું પ્રીત. તું કુંવારી કામની, સહીએ રૂડી રીત, પુત્રી કહે પીતા સુણો, હું નારી છું નીશકલંક; મન સાથે મે એ વરયો, એટલો મારો વાંક. આપઘાત અમો કર, ત્યારે જીવતો જાય; ત્યારે તમને બેસે, મારી સ્ત્રી હત્યાય. સ્વામી જન્મ એ માતનો, જે મન સાથે જોશ; બાળવા દે મને બાપજી, શાને લે શીર દોષ. પાવકની પ્રસલી ભરી, ઉતારી શાળગાળ, પુરણ દેખાડું પારખું; બળ કરી બોલી બાળ; ગારલોક ગરવા સહુ, કહે કરવા દો કામ. કલંક વરજીત એકામની નીરમળ એનું નામ અશ્વની અસ્વારીએ, ચતુરા ચતુર સુખણ; ઢાલ ધુશકે રાંતને માનની ગઈ મસાણ શત સહજને લેક્ષ્યા, જેવા ચાલ્યા લોક; વીદ્યારથી વીસ્મે થયા. ફજેત થઈશુ કૈાક, પરદેશીપર ધરતીએ, પ્રઉદાપાપ કેમ થાય; સઉને દેશે સુળીએ જે જાણશે જુઠા રાય, ચીંતા કરત ચીતા રચી, સુવારી માંહે સ્વામ; મુસ્તક લઈ તે માનુની કંથ સહિત તે કામ પુળા ખડકયા છે પાંચસે. તરતીબ અલખે કાષ્ટ અગની પ્રવેશ કે નવ કરે, ઠગ ત્રિધાના ઠાઠ; સાગ્ર કરી સામા કહે, દુનીયા સહીત પડુ દુર; વીદ્યારથી રહ્યા વેગળા, કે ન આવે હજુર આંખ ઉઘાડ અલલે ખરે. ચિંતામાં ચાંપ્યા ચરણ; હળવે જક કહયું ખડું, છે કામની સાંભરયું કરણ. કે ન દીયે નહાવા ગયો, કે ગયા ભરવા નીર; કે રાખે વેગળા લોકરે, સમજ શામા શરીર. જુલમ કરયો એને જીવતાં અદકો એ ઉત્પાત; કાણુ ગત માહરી થશે, વીપરીત થઈએ વાત ચતુર થઈ તું મુકયો, અભલેશર આંખમાં તાણુ; લાજતો લાખેણી રહે, તુજ હસવું મુજ હાણુ તું પંથી પરદેશીઓ, જેખ કરતો જાય; ફટફટ ફટકારો કરે, માહરી શી ગત થાય. બીજે ભવ આપણા, બે જણાં ભોગવશુ બહુ ભોગ; આંખમાં તાણુ આણે સમે, શાવ મેળવ્યો સંજોગ, કર નત્રી લીધી કામનીધીમાં બોળ્યા વાળ, પુરા પરબાળ્યા પલકમાં, ઝંપાવી બહુ ઝાળ; કોક લહે લંક નવ જાણીયું ઉત્પાત તણુ એ નાર. કાણુ કે આગળ કહી શકે, સઉકો ચીત્યાં ચોર; મડુ કહે વીરવ સુણો,

અધીપત પોતે આપ. એ બે હત્યા શીર કો જાણે, પ્રઉઠજ મોકું પાપ. જો જાણે ને કહો નહી અધીપત આણે દીશ; તે બ્રહ્મ સ્ત્રી હત્યા થઈ તે તો તારે શીસ, સતવાદી સલક્ષણો; ધરમ ધોરધર ધીર; છાના રહે કેમ પતી વડ હાથ વિક્રમ વિર સતવાદી કહે સમ મુણે. કારજ ભુંડુ ક્રીધ; પાપણી પેલી નાપીકળી, નેણીએ હત્યા લીધ. છપ્પો-કરે નીચનો સંગ, નીચની બુદ્ધિ આવે; કરે નીચનો સંગ, નીચની રીતજ રાખ. નીચ કામ નીચાં કરે કહેવાય ઉચ જન શામળ કહે, સંગત નિચનિ, કદાપી કરીયે કોકે દન.

વારતા ૨ છ

દોહરો-મહીપત એમ બોલ્યા મુખ નાડું સખતો નેમ; સધવડને શરણેગયું ચોટયું થડ જઈ તે પ્રાતઃકાળે પુરપત. ગુણવંત આબ્યો ઘેર, બુધ નીધાનખી જે દિવસ, પરકિ રૂડીપેર. શોધને જઈ સંતાખીયો. ધારણ દીધી ધીર; એ વસ્તુ આણી આપશું. ત્યારે પીશું નીર રાત પડે રાજ ગયો, સખતે લીધું શીશ; રૂપ ત વાળીયો, નગ્રમાં, બુધવંત ખીજે દીશ. બોલ્યું સખ ખીજ વરાં, સાંભળ સતવા દિ સુર; વાત સાંભળ વસુધાપતી. હેતે મુજ હનુર. બ્રાહ્મણ એક ભરતખંડમાં લીક્ષુક નરને નાર, પુરવ પુન્ય પ્રતાપથી, પુત્રજ પ્રગટયા ચાર. પુત્રપતે માતા કહે, ભણ્યા નહિ તમે ભુ; કન્યાકો દેશે નહિ. ખોશો નાતમાં નુર. ચેત્યાચારે ચતુર નર, વિપ્રા કામ વંદેશ, ભણવા કારણ બ્રાહ્મણે. પંચ કર્યો પ્રવેશ; ધૈર્ય દેહરૂ અરણ્યે, પુજ તેની કીધ; ચાર ચાક્યા દો દશા. શે મા કામે સીધ એક પુ રવે એક ઉત્તરે, દક્ષીણ પસ્ત્રિયમ પર. વાયદો ક્રીધા વર્ષનો, તે દેરે તે ઠાર. કર મ અનુસારે કારમી વિદ્યા ભણિયા વાણ. મહ્યા એકઠા મહાપતા, ભુગત પોતાની જાણ. બેટયા સઉ બોજન કર્યાં, રહ્યા શીવ દેરે રાત; અરશપરસ એક વરસવિ, વિગતે ક્રીધી વાત; જોજોજો વિપ્રો ભણ્યા, તે કેરો જાહેરી કામ; પીતા આપણને પુછ-શે, ઠરાવ કરો આ કામ. એક કહે તુંતો ભણ્યો, વિદ્યા વાર સમસ્ત શેવક ઉભુ કરે, જો જડે એક અસ્ત ખીજે કપે બુદ્ધિ થકી. ત્વચા માસંબુ તોલ; ત્રીજે કહે સજીવન કરે, બુદ્ધ ગુણ બોલ્યા બોલ. ચોથો કહે હું તેહને જો પમાડુ મરત; ચારે જાણાયે કહ્યો. વિદ્યા કેરો વરત, પ્રીતે જોઉં પારખુ સાચુ ભુકું જાણુ સાધ્ય મંત્ર સાંધી ભુજો, પંચ કરે પ્રમાણ. આણ્યો અશ્વનો કરકડે કરયું કલેવર એક, રૂધીર માંસ ત્વચા કરી, ખીજે બુધ વિવેક; ત્રીજે તાલમંત્ર કરી કર્યો શજીવન લાગ; તવ ગજ નવ હાથનો થયો વડગુણ નેગે વાધ. મુછમા મરડીએ, સારપુલ સવાયો શેર, આ-ળસ મરડી ઉઠ્યો, વિદ્યા ચારે ઘેર ચોથો વાર તેણે હણ્યો, મંત્ર ભણીને મેલ; નર-ખાન હરખ્યો સહુ, ખરે દેખાડ્યો ખેલ; એના ખેટુ આચરયુ, ખીજીએ કરી બુધ; ખોળી લાગ્યો કરકડો, અસ્ત તણો એક સુધ. કળેવર તેનું કર્યું; ખીજે ત્વચામાત્ર,

બીજે સજવન કર્યું તે પદમની રૂપ પ્રસંગ, દિસતી દેવાંગના અંગના તે નવનીધ, ઇંદ્રાણી હોય અવનવી. રાગા રંભ ધીર, રાનાદે કે રે હણી, ઉરવશી કે આપ; મહંત રૂપ કેમાનની, પુરણ હરીપ્રતાપ. હંશીતે ગવની અસ્તિના, ચંદ્રવદનીનાં ચપેન, પદમની રૂપે પ્રેમદા, અદભુત રૂપે અને મોરકળા મરમ લાયની, સીંહ લોક સુખણ; સીંહલંક કટી કેસરી, ભામની ઉગ્યો ભાણ. એથે વીદ્યા નીતવી, તરણા ઉપર તરત વનીતા વીદ્યા થકી, મનની પામી મરત. મોહ લાગ્યો જણ ચારને, જોઈ રામાનો રંગ; થયા અતીશે આકળા, ધારણ ન રહ્યું ઢગ સ્ત્રી માટે ચ રે જણે. શીવને સોંપ્યાં શીશ, કમળ પુજા કોપે કરી, ડાંકી લીધાઈશ. એટલે ઉમીયા આવીયા; ધારવતી પુજા કાજ. વીપ્રીત દેખી વોસ્મે થયા, આતે શું મહારાજ. ગોઝારા જે ગુણનીધી, જોવું ન ઘેટે તુખ. ઊતપાત દેખી ઊમીયાજન, દારણ લાગ્યું દુખ. કરે રૂદને હાઈડું હજે, કરના માંડ્યો કોપ; શ્રાપ દેવું શોવાજી તને. જ્યારે કરશુ લોપ. આપુ હત્યા માહરી, એવી દોષી આંચ; પ્રભુની પુજા કેમ કરૂં, પ્રૌઢ હત્યા પાંચ. કળકળતી દીડી કામની, હશીયા ભોળાનાણે; વીમાન થકી ઊમીયાજી ને ઇશ. જુગદીશ જીવોડો જુગતથી પડ્યા મનુષ જે પાંચ, તો તણે પામશે હું રહુ, શીવ શું બોલુ સાચ. એકવીશ કરોડ લામાંડ. તુ રચે પલકમાં, એક એ પાંચે ઊડાડતાં, વાપરસોંએ વીવેક; ઇશે અંબ અંરખર એાદીયું, નીરમળ સૌંચયુ નીર; અમરત કુપ અપાવીઓ, શુધ થયા શરીર. સજવન સહુકો થયા; ચારમાં જય ભરાત; સપનાવત ઊડ્યો જશ પામ્યા નીજ ભત. પ્રેમદા રીડી પદમની, આની ન ઊજજવળ અંગે, ચારની કેડે પાંચમી, શોભીત વીદર સંગ. તેર આઠ્યા તે ગુણનીધી નમ્યા માતા તાતને ચરણ; વિતક વાત એક વરસનો. કરતુત સંભળાવ્યું કરણ, સખ કપે રાચ સાંભળો; એ કન્યા એક, પુરૂષ ચારમાં કોણ પરણશે. વિપ્રીત એ વિવેક જણો ને જો કોહો નહીં પ્રહાલ્યાદીક પાપ પવિત્ર જણી પુછીએ. એ અચંબો આપ વેદ વચન વિક્રમ કહે, જેણે હણીયો વાઘ બીજ રહ્યા જોઈ બાપડા, લેશે બન્યો નહિ લાગ. વાઘ હણીન જણ ચારન, પાપે ખુવા ર પ્રાણ; મારયો તેની મોતની સાંભળસખ સુખણ. અતંરીક્ષસખ ઊડી ગયું, વડ પોત્યુ વિખ્યાત; ઘેર આવ્યો તે શેણનીધ, કહી સંધને વાત ચીંતા કરીશમાં ચતુ નર, જે ચતુરાઈ ચાલ; ચાપુ આનિ એહને, કરકટને તો કાલ તોલ એ ત્રીજી વાતનું, કહુ કેહેણ ઊલાસ; ધાગોડ માળવી વીપ્ર શભ, કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૩ છ.

ચોપાઈ-ત્રીજે દીવસ પુરપત પળ્યો, સખ શીક્ષ બેસાડી વળ્યો; મરતમ કહે સાંભળ મહીપતી, વાતસાંભળે વિતગવતી. વિતક વાત એક કહુછું અમો હું કારો નવ દેશો તમે; ગુણદેવી ગુણવંત ગામ, ઠાકોરસંગ રાજનુ નામ. મહા દાતા મહોટા મહીપતી, છત્રપતીને બહુ છે છતિ; અસ્વારી પ્રખલ બહુ છે રથ, અકસ્વો ધરમુત્ર ધણે

રે। ગથ. તિકમસંગ એક તને તન.મહા મનોહર નીરમળ મન;સતી સાવધી ધણી
જેહ,દેતોંશી રાજની દેહ.તેનો તે એક એ રમાધ ભરાત,વિપરીત ક્રીધી તેણે વાત
મળથો એક શતરૂને સાથ. હથડુ નહી પુરખનું હાથ, તે શતરૂને ગયડ ધણી, સુર
સંગ શભગુણને ધણી; એરમાધનું અમરસંગ નામ,તે ગયો સમરગુણ ગામ,સૈન્ય
ચઢાવી તે આવીઓ લસ્કર લુડ થઈ લાવીઓ દગો દિધો વીશ્વાસઘાત,વીટયુ ગામ
ગામ કદયો ઊતપાત.લુટી લીધુ અરથને ગરથ,વઢવાડ રાડ કરી તે વ્યથ;ગામ થ-
યો હારવા,ગણયું દુસ્મન આવ્યો મારવા, નરનારીને પુત્રને,સમજીને નાડાં તે શહુ;
ગુણ ડહાપણ મુકયો ગરવ,શમસધ તેણે લીધી મરવ,વણીક વેશ વિદાય તન કરી,
નાટાં સુત સ્વામી સંદરી.છપ્પો-સંકટ થકી કરે પંચવેદ,વેગળે જઈ રહેવુ;અશ્વ
થકી કર આઠ.જાણપુરૂષને જવું;ગજથી ગજ સેહે પાંચ,આંચ થકી અધીકારી શેર
થકી કર લખ, એરેથી એ પરમપારી; ચોકી થકી ચોગણી, મત યુગન થકી હિત
નવ હશે તજવો દુરજન થકી, શામળ કહે શાણા દુર વસો.

ચોપાધ-તજે નહિ તાપ, પીતરાઈ લુટો તે પણ પાપ; કુડી નાર લુટી કરે તે
કુડ, માને એટલ ને તે મુડ. દુસ્મન ડગેથી મેલ્યો દેશ, પરદેશે દીધો પરદેશે દીધો
પરવેશ, રાજ રીધ તજ્યું ગુણ ગામ, ગયો જ્યાં નવ જાણે નામ. પુત્ર વધુને
નરને નાર, એકક વસ્તરે એ ચાર ચાર; પશ્ચિમ દશા ભખર ભાવી
યા, નાડા નાડા ત્યાં આવિયા, ચંદ્રશેન નામે રજપુત, ગુણ રૂડેરૂ ધરસુત ચારે દુ
ખીયાં તેણે ઠામ, મહીપતી વચન બોલ્યો મુખમાન. કયાં જાણેછો કયાં રહે
ઠામ, શી જાતને શું છે નામ ત્યારે તે રાવતને જોય, રહ્યાં અમને નવ જાણે કોય
વિપત પેટ તણે કારણે. બહુ દુખે આવ્યા ખારણે છપ્પો-નવ કહીએ જ્યાંના
મ, બાપડા કહી બોલાવે; નવ કહીએ ત્યાં નામ. જે ફોતરાં ફેલાવે; નવ કહીએ
જ્યાં નામ, જ્યાં ચંપાવે ચરણ. નવ કહીએ ત્યા નામ વેચી ખાધએ જ્યાંત
મણ; રાય ફીકી રાંકા થયા. ઊંચ નીચપે જાણીએ; નીર ગમાવીએ નામ કહી
શામળ કહે શી મોટમ માણીએ ચોપાધ-તણે નામતો નવ ભાખીયાં, ચતુર
જાણી ચાકર રાખીયા; મુસારો મોં માગ્યો લીધ, ચાકર તે હજુરી ક્રીધી રાત પ
ડે પહોડે જ્યાં રાય, ત્યાં એ ચાકર ચોકી ચાહ; રહેવાન આપ્યો એ ઠામ. ગુ
ણવત જાણે બાધું ગામ. દીકરો વહુ ધણીયાણી ધણી, પરસ્પર ત્યાં પ્રીત છે
ધણી; મેળવ્યું એકઠું આપે મન, એમ કરતાં ગયા બહુ દન. ચીત થકી કરે
ચાકરી, બાંધે નહિ કે શું બાકરી; એક દીવસ થઈ કઊતક વાત, શ્રવણ માસ
વેહે છે વરસાત રાત અધારી મહા ઘનધોર. જે વેળા ચઢે ચીત ચોર; ગા
જે ઘન ચમકે વીજળી, વદ સાનેમ નીશા કજળી. મહીપત સુતો છે. મેડીઓ,
ચાકર જિભો છે દેડીએ; સુતાં છે માનવ જાતોજાત. મણધર માઝમ છે મધરાત

જામત રૂંડો છે રાજન, કરતીતમ સાદ સાંભળીયો કારણ. દોહરા-રામ રોતી સાંભળી, શરવો સર સોહત; મહાપત આઠ્યો મળીએ, જળીએથી જ્ઞેયંત. દુખીયું કોણ છે દેયમાં, કે કો પામ્યું મરત; એમ વીચારી અધીપતી, તાકવા ઉઠ્યો તરત. ધમકારો ચાકર તણો, દીઠો દામણ માંહ; ખાનુ ખેડ્યું ખાંતશું, નર એક ઊભો ત્યાંહ. કહેરે ભાઈ તું કોણ છે, ઘણી રાત છે ઘેર; તેનો હું ચાકર રાવળો, ચીત્ત ન ધરશો ચેર. શાખાશ સપુત સુલક્ષણ, સાખાશ ચાકર ચીત્ત સાખાશ લાયક ગુણનીધી, મહીપત કહે તુ મીન રાત સમે રંડા રૂંડે, કોણ દુખ કોણ પેર; તે ખખર મુજને કહે, પછી પધારો ઘેર. સલામ કરી સામદ વલ્યો જોવા કારણ જય; એટલે તેની પુઠ પર, ત્યાં તે ચાલ્યો રાય. આગળ પાછળ આવીયા, રોત હતી જ્યાં રાંડ; શાકર કહે ચતુરા સુણો, પાંખે શું પાખંડ રાત સમે કાં રોય છે, માનની ઢાંડી મુખ, સાચું કહે સલક્ષણી, દેહ પ્રગટ્યું શું દુઃખ. રૂંદન કરે જે કારણે, તે નવ કહેજો આપ; તો આજ્ઞા તને શીવની, પ્રલે કાળનું પાપ. સાચુ બોલી સુંદરી, રાયના ધરની રીધ; મહિપત ઘેર મહાસતી સઘળા મુખ ની સીધ; ખાતો પીતો ખરચતો, દેતો ઝાઝાં દાન; લક્ષમીને લડાવતો, મોટમ દેતો માન કાલ મધરાતે મહીપત મરે, કુટો વાળશે કાળ; લખકોટી વિસે વસા, એક ન બોલું આળ, કોણ જાણે અમે ક્યાં જશું, કોકરપીને ઘેર; દાટસે કે દેહવટ જશે; પાપ બુદ્ધિની પેર. જર કરશે કે જુગદું, કાંઈ હારશે હોડ; મોટે રાતે રોડિછુ, ખરી એમ છે લાડ; ત્યારે ચાકર બોલીયો, સાંભળ મારી માત; ઊગરે કેમ એ અધીપતી, વાણી કહો વિખ્યાત. દાન દીયેકે પુન્ય કીએ જશવતો જગ, કે કેમ મહીપત ઊગરે, લખમી કહે છે લાગ. લક્ષમી કહે લાયક સુણો, સાચુ કહુ આ દીશ; એની વતી કોઈ એક જન, શીવન સમરપે શીશ. કાલે છે જન્માષ્ટમી મધરાતે છે મેળ; એસાટે તે ઊગરે, ખરો કહું છું જેલ; બીજે ગપાય એકે નહી, જીવ્યાનો જરૂર; શીશ સમરપે શીવને, નરપત ઊગરે નીર. જેમ બીજુ જાણે નહી જાણે નહિ એ રાય ત્યાં અધીપતી ઊગરે, કોણ એ પાંડે કાય. રામાતું રોતી રહે દુખમાં ધર તું દેહ; મહીપત એ મરશે નહી, થાશે તમે કહ્યું તેહ. શતોખી તે સુંદરી, વલ્યો રાયને વાસ; સરવ હકીકત સાંભળી, પુરપત હુંતો પાસ. આગળ આવ્યો અધીપતી, માણે પોતે મેહેલ; કુટે કીંકર આવીયા, સુણી વાત જે સેહેલ. પ્રણામ કર્યો પુરપતને, એતો આળ પંપાળ તેતો રામા રોતી રહી, બુધ વિહાણી બાળ. ભેદ કર્યો ભાગ્યો નહિ વોગત ન કહિ વાત, ઊદે હવો અંત અરૂણના પુરણ પુર પ્રભાત આખો દીવસ આ નંદ કર્યો, નીશા ગઈ જવજમ. નારી આગળ નરે કહ્યું, કહું તે કરજો કામમોકલજો મન અહીપતિ, પરડીને પરદેશ, રૂંડી રીતે રહેજો સુખે, લોભ ન કરશો લેશ. નારીને કહી નીસર્યો. શીવ દેરે શોભાય. ધ્યાન ધરી બેઠો ઘણિ, આનંદવણે આપત

પગલે પગલ પ્રેમદા; કથની કડ કામ; ચરચા જોવા ચીંતનિ, ઠરી ડેરાન કામ.
 પુત્ર બેઠોને બારણે, જાતિ દીડી માત; પહોરરાનેકયાંપરવરી એનો વીપરિ વાત. કું
 વર તે ડેહેરે ગયો, જ્યા શીવયો પ્રસાદ; પ્રેમદા કેડે પરવરી, આ મન ઉલ્હાદ
 મહ્યા ચારે જણ એકઠા, આપ ધરનાં એકાત; ભુપત ત્યાંજોવા ગયો, ભાગવા
 મનની ખાંત. નીશ ચરચા નરપત ભુવે, બહારથી બુદ્ધનીધાન; ચતુર ચાકર
 બોલીઓ. સાંભળરે મુલતાન શીવને શીશ સમરપુ અમો, તો ઊગરે અધીપત
 લાજ લુણિ રાખીઓ, એતો ગુણિ અત. પુત્ર કહે પીતા સુણો, એનો મહાર
 કામ; મજ ઉભે તમ મરો; એતો રૂડે રામ. બાપ કહે મુણ બેટડા, મેંદીધો છે
 કોલ; તુજથી એ ન ઊગરે. નન ખુવોમાં તોલ કાઢી ખડમ કોટે ધરયું, માજમ
 છે મધનિશ શીવ શીવ કહી સમરપીયું, શીવનેમાથે શીશ. શામાને સતિ થવું
 છેટું પડેછે છેક, આં સમે આ સમે આ સ્થાનક કહી, નારે વચારયું નેક સ્વામીનેતમે
 સુદરી, સાસો કીધો સુત્ર; સતવાદી સલક્ષણો. પાસ. હુતો પુત્ર ધીક અવતાર અ
 માહરો, કરેપીતા ને વાત; પુર મધે હું પરવર, એતો મહા ઉત્પાત. બે તેન ત્રી
 જો એહ તન. દેવ સમરપ્યો દેહ; બુદ્ધ નીધી બાળા હતી, નરસંગે તે નેહ સાગ
 વાન કીધુ સાસુએ, કીધુ કુળ તરણ કાજ; હું એવું નવ આચરું; તે તો કુળને
 લાજ શીશ સમરપ્યુ સુદરી, કણું ન લાગી વાર; પ્રીછયો પેર તે પુરપતિ
 વપુએ કરયો વીર. મુજ માટે ચારે મુવા, પિતા પત્નિને પુત્ર; લાખીયું લાખો
 વસા, લાગી નાંખ્યું ધર સુત, કાળ જીવીયું કેટલો; માથે ધખીયા વ્રત; પાંચ
 મો પંડ સમરપ્યો તેવું વિચારી તરત. પડયા પાંચ પરશાળમાં જન્માષ્ટમી
 નો દીશ; ત્રિદશા કોટી તેડીયાં, ઓછવ કરવા ધરા. વરણ વાયુ કુખેરજ અધી
 પત આપે ધ્રિ; ગ્રહગુણ તાલા નક્ષત્ર નિધ, જોગ કરણ સતિચંદ્ર બ્રહ્મા વિષ્ણુ
 રૂદ્ર છે; મુનકને ત્યાં શોખ; ચાચર ચોસડ જોગણી. ઊમયા સંગ ઊપદેશ ટાંડવ
 નુત વરતીબશું. કરવા કારણ કોડ; ઓચવ કરવા આવંચા. રાજસ શ્રી રણ
 છોડ ઊમયા કહે છે ધરાને, સાંભળીએ શીવ સાચ; પરશાળમાં કેમ પેશીએ,
 મરત પડયા છે પાંચ, કોણે એ હત્યા કરી, કોણે કીધી ઘાત; ધશે ઊમયાઆગ
 જ, કહી વીગતની વાત, આજ છે ઓછવ આપણો, લાડ કરે મહુ લોક; ગરીબ
 કંગાલ માનવિ, સમાવે એનો સોય, બ્રહ્માંડ બધુ ભાગો ગોડે, ચઝિદ લોકનો
 ભાર. જીવ પાંચ જીવાડતાં, વીશ્વંભર શી વાર સાખ પુરી સજી દેવતા, માન્યું
 શ્રી મહારાજ. જન્માઅષ્ટતીનો દીવસ શુળ, કરો પુજનુંકાજ પેત થકી ત્યાં
 હાં હાસ્ય શેશ ધરયો તે માથ આળસ મરડી ઉઠીયા; હેને ફેરવ્યો હાથ, બેયો
 ડયા. ત્યાં બાળક ભુગપતી જોવા કાજ. નરત ભુઓ નારદ તપ્ત્રી; ઓછવ દીન
 છે, આજ, પ્રભાતે સહુ પરવરે પાંચે લાગ્યા પાય; દયા આવી તે દેવને, મહાદે

વ કહે તું માગ મન ઇચ્છા મહારાજ તું, જાણે છે જીવદીશ; તે મોજને આપ
 લે, પાંચે નમાવ્યું શીશ, કહે શિવ સાંભળ પુરપતિ; કહું તે કર એક. કાજ તારો
 આકર નરપતી, અપાવ એનું રાજ. એ છે રૂંડો રાજવી લુટાણું છે મચગકારા
 નહિ તે ચતુર છે, કર એનું જે કામ. મારો હાથ શિર તમ તણે; અછત કેહવા
 શો આપ; ભક્તી મુક્તી સંપત્તી, પરમેશ્વર પ્રતાપ. પાંચે લાગીને વરવરયાં,
 પાંચે જીવતદાન; મંદીર આવ્યાં મલપતાં, મહાદેવ તણું બહુ માન. ગામના
 મ પુછ્યું સઉ. થયા આપ અસ્વાર; પલકમાં પોતાં પુર વીશે, કાણુ નલાગી
 વાર. ડોકો દીધો દેશપર, જીત્યા સત્ત્ર જાણ; પુરવતી પોતે થયો. આપવરતાવે
 આણુ. આપ આપણે મંદિર ગયા, ભોગવ્યા સિદ્ધ રીક્ય રાજ; સુખ ભોગવ્યા
 સ્વર્ગનાં, તાજ કર્યાં સહુ કાજ, સખ કહે સાંભળ રાયજી, નરહી તેનેનુન્ય,
 પ્રાણ અરપ્યો પાંચે જાણે તેમાં પ્રગટ્યું પુન્ય, કોને પુણ્યજીવ્યા સહુ, પ્રગટ્યાં
 પારવતી પ્રીત પાંચ પદારથ પામીયાં, રાજસ રૂડી રીત. જાણોનેકહોનહી, તો
 બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; પાંચે હત્યા પરઠશે. શીવજી આપ; છાતા કેમ રહે છત્ર
 પતી, જશવારિ જે સુર; સાચુ બોલી સલક્ષણ, પરમારથનું પુણ્ય, એમાં તેસં
 દેહશો, સોપ્યું રાજએ શીશ; એને પુન્યે પ્રકટીયાં, ઉમયાં સહાત ત્યા ધશ.
 આકરનો હક આકરે કર્યો, પુત્રનો હક કર્યો પુત્ર; સતીનો હક સતિયે કર્યો
 એતો અખેધર સુત્ર, જે રાજ હોયજીવતો, તો આકર લક્ષ કરોડ શેવક કાજ
 સ્વામી ભરે; તે જેવલો નહી જોડ, એ પુન્યે ઉમીયા આવીયા જીવજીવ્યાં
 પાંચ; રાજરીધને સ્વર્ગ સુખ, આવી ન ઉની આંચ. ઉડ્યું સમ આકાશમાં
 તાંડ્યું વડ છે જ્યાંહ; પ્રાતશકાળે પુરપતી, આવ્યો મંદીર માંહ, ખખર કીધી
 તે સીધને, લેશ ધરોમાં વાજ; જળ લેશુ મુખ ત્યાહરે. કરશુ જ્યારે કાજ. રાતે
 રાજ નીસર્યો, ચંચળ ચતુર સુજાણ, સિદ્ધ પ્રતાપે સિદ્ધ વડ માણ્યો જઘમ
 સાણુ ચેટક ચોરાશી ચટપટે, ઠણકારે ભોમી ભડતં; કાયરતો કંપી પડે, ધમકા
 રે ધરા ધડતં. ખાવન વીર ખળવંત બહુ, જીતાલજી ભયંકાર. પેશાયપ્રેતપ્રત
 ક્ષપર, જમે કીંનર જાત કાર. ભડકા ઉડે જીતના, વડવા બોલ વીર; નાહડિતા
 રે નરેંદ્રના ધારણુ નવ રહે ધીર, વીકમ વિરના વીરછે, દેવતણે છે દેવ; સિધ
 તણે એ સીધ છે. સાચો સત્યગુરૂ સેવ લજ્યા કાણુ લોપીરાક હરસીધ તણે હે
 ત હાથ; માથે શીવ મહાકાળેશ્વરી, શોભે સીધવડ સાથ. ચડ્યો વડપર અધીપ
 તી, બોલ્યો સખ તે બોલ; સાંભળ રાય સલક્ષણા ત્રીયાદશ તહાડં તોલ. કહું
 રાત તે કાન ધર, હુકારો નવ દેશ; સાચો જીહો કે શોભીતો. અંતરગત ઉપ
 દેશ. ચોથી વાતની ચાતુરી વીધા બુધ વિભાશ, શ્રીગાડ માળવી વીપ શુભ
 કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૪ થી.

દોહરા—આરાધન અનુપુરણા. નહાના ભટ ગુરૂ નીધ; રખીદાસ પ્રતાપથી શોભે અથ સોધ સસ્કતમાંથી શોધીયે. પ્રાકૃતમા એ પુરણુ; રખીદાસ રૂદ્ધે રે, કહયું શામળ સુખણુ પર પ્રાકૃત પ્રમારથી, ધીરજ કેરા ધરમ સાખી સમ શા શમજણા, કુડુ નહી એમાં કામ; શણે સમજુ સત્યવાદીઆ, ભાવિક રૂડા ભકત પુરાણ વહાણું પુન્યવંતયે, જાણે બધુ જગત; રદ્ય રીજે રાણા તણાં. સ તવાદી સોહંત; જ્ઞાની ગલીતનાયે સદા, માની ધણી મોહત. નીદીક નમેરાના રકી; નિરગુણ નિરદે નિરોડ; મુઠ મુરખ મમતા કરે જેનાછીત આડી જે ચોર ચરીત્ર એક શ્રી રામનું કરોડ વયો કહેવાય, પાતીક કોટીક જન્મનાં, પલકમાં પ્રલે થાય, બીલું ચરિત્ર વીક્રમ તણુ, જે પરમારથ પુન્ય; અમ્રત યોગું દત્તરા ખીયું, તેને શી. રહી નુન્ય. ભડ મોહોટા જગત કહે. સત્યવાદી કહેસુર, દાતોમ હોટો દેવથી નારાણનું નુર. દાના તો બળી રાય હુવો, શોભ્યો શ્રામંત સાથ; વીસંભર વાંમન થઇ, હેને હોડયો હાથ. દાતા કરજે રાણ્યો, કંચન કીધું કો ડ; સવા પોહોર તે નો શોભીયો, કો જગત નહી જોડ. એ સહુકોથી અધીકપદ કળજુગમાં કહેવાય, સાખી રૂડે શાસ્ત્રમાં; લખાણુ લેખ લખાય. પુરણુ થકી પરી-યાં તરે, પુન્યે પરમેશ્વર પાસ; પુન્યે શોભા સ્વરગનિ, પુન્યે વાસ કઇલાસ. એહ અથ જે સાંભળે, પહેંચે મનનિ આશ; મન વાંછીત માંગ્યાં મળે, કહે કવિ શામળદાસ. ચોપાઇ—ચોથી વારતા ચેલો કહે લક્ષણવંતો મનમાં લહે; એકરા-ય અલેખ્યા ગામ; નીર્મળ શ્રી ગોવરધન નામ. સતવાદીને સાહસ ધીરે; રાખેના મ તણુ તે નીર; ગઇ બ્રાહ્મણ તણો પતીપાળ, રસનાથી નવ બોલે આળ. મુ-કિત પુરી અલેખ્યા એહ નીર્મળ નર તેને બહુ નેહ; ગાદી સરજુ ગુણવંતું ગા-મ, જ્યાં અવતરયા છે શ્રીરામ જ્યાં અવતરયા હરીચંદ; સતવાદી તારામાં અંદ્ર, ગોવરધનરાય તે ગુણગામનો, નીરમળ પ્રભાત તણો નામનો અસ્વગજ રથ ગરથજ ઘણા, મણે રાજ તેમાં નહી મણા; એક દીવસ સભામાં સોય. નાટા રંગ થાય તે જોય, ગુણકા એક ગુણની ભડાર, આકાશરૂપ અતી અવરંપાર; પાંડવ નૃત અતી તાનને રંગ, શોભા સવળી તેને સંગ. નાટક રંગ તણો જેતા ન, અધકાંતિ જાણે અનુમાન; હાવ ભાવ કટક્ષો કરે. મહા મુનુકેરાં મન હરે તાળ કાંસા તંબુરો તત્ર જીવતી જીગતથી વળોડે તંત; કરે નાય નારી નવરંગ અદ્ભુત અકલ અરચી અતી અંગ કરે ડુંદડી માને માન, સંગીતશાસ્ત્ર તરતી બે તાન; ઢોલ મદંગ ત્રવેણી તાય; નાયે નરતરી નડિતમ નાય, દીવાન ખાનેજી વે જોખ, રાજ દરબાર રાજને રોખ; સભા મધે જે સામદ સુર, નીલાળે નારી કેરૂ પુર પંડિત ડાહ્યો પુર પ્રધાન, ચારણ ભાટ માગણુદે માન; છત્રીસે રાજ કુળીને

રૂપ; ભામનીનો નામ જુવે છે છુપ વર્ણ અઢાર નગરના લોક, નરખે હરખેસાં માવો શોક કામની કટાક્ષ રાજ શું કરે, તન મકમુન મહીપતનું હરે. આપએ મ દેખાડે ઉર. નખેત્ર નાર કે નઉતમ નુર, જળ ભરવા જુમતી જોય છે કેને જોવા ઇચ્છા થાય છે. કે રહે ઉભી કે રોડે જાય, તે સરવે નીરખે છે રાય,

દોહરા—એકતો પુત્રી વણીકની, એક વિપ્રનીજ નાર; સૈયર બેય સતક્ષાણુ વેદ ભરતી વાર, વણીકની કેહેડે બેટડી વીત્રની તનયોને તન; બેઉને માથેબે ડાંતા, જોવા કારણ મન ગુણુકા ગાન કરે ઘણું. રાજ સભામાં રાગ, જગતલો ક સંજોએ જુએ, નહી પગ મેલ્યાનો માગ જુવતી બે પેલી જોડલે, બેડાં મોટાં શીશ બાળક તેડયાં બે જણે, ઉભાં છે તે દીશ. રીજ્યાં આપે રાય કરે, ગુણુકા કરે હાવ ભાવ, ભાવ દેખાડે ભામની, બુદ્ધિ તણો બનાવ. જુવતી જોઈ ઊભી-રહી, થઈ ઘટીકા ચાર; અંગ થકી અરભક રૂવે, ભામની શીર બહુ ભાર. પરસ્પરે હાંસુ કરે, તાળી લે હીત; હાથ, તે રાજ દ્રષ્ટે જુવે, શોભીત સઘળો સાથ એક પહાર એમ વહી ગયો, મહીપત બોલ્યો મુખ બોલાવ્યાં પેલાં બે જણા, દીક્ષમાં આણી દુઃખ; કાણુછોરે તમે કામની, પુછપાર નથી કોર, જુવપે તી કેમ જાત નથી ઘણી વાર થઈ ઘેર. માથે ભાર મેહપર છે બાળક રડે છે બહાર એક પપોર થયા ઉભા રહ્યાં, તોડ ઘટે ત્યાંહ રાગ થયા છે રંગમાં, ગુણુ કા ગાય છે ગિત, એમાં શું સમજે સુંદરી, પ્રેમની ઉપની પ્રીત નારી કહે સુણુ નરપતી, અમે સમજ્યા સરવ મુલ, તમે સમજ્યાં તે અમે સમજ્યાં આડી વાતની ધુળ. મરકલડા કરે માનની, હેતે દેખાડે આટ, રીજે રાય રૂદીયાં વિખે, એ સંજો બારે વાટ. સાચી વાત સમજ્યાં અમે, મુખ જુવે છે લોક; સભાસહીત સમજ્યાં તમે, સરવે ફાકટ ફાક; મુખ મરડી બે માનુની, ચાલી આપે આપ; પુ પતી પ્રીછે નહીં તારાં પુરણ પાપ; કઠિતક કહ્યું એક કાંમનિ, વેહેવાલગી વાટ શામરો રસનિ મુંદરી રાયે રોક્યો ઘાટ કરજોડી ઊભો રહો, લાગ્યો પાય; હું ન સમજ્યો તમે સમજ્યાં; તે કહો મારી માય કહે ભામની છુપને, શુણુ સતેવાદી સત; ચેર જાતાં એક ઘડી, માનનિ કહે સુછ મ્રમ, ભરથાર ભુ-ખ્યો છે માહરો, હુ રસોઈ કારણ રેશ જ કહેશે શીખજ મને. વ સર્વે હું સેહે શ ઇધણુ લેવા ઓરડે વેગે જઈશું વાણુ; અહીં ડંસશે અંગુડો, સદ જશે ત્યાં પ્રાણુ માટે કેમ કેહેવા રહું; ખોટી થાઉ કેમ ખાંત; દેવશરમા વીપ્રની દીકરીકહે શે વિસ્તારી વાતતે પુરોહીત છે તાહરો, વાંદીઓ છે વિશેક; સવાદસ મહીનેઆ જથી અરભકી આવશે એક. પાંચ વરશે પરણશે, વર રૂડો વિખ્યાત; ચોથમંગળ પુછજે. સર્વે કહેશે વાત પંદર મહિનાનો એક પુત્ર છે મારા પેટનો પેરખખર જોજે. તુ એકની, હું તો જાઉ છું ગેર. વાત વાણીક પુત્રીકને, પુરપતિ કડીમકાસ

વીપ્ર વનીક તેતો વળી, રહી પોતાનો વાસ તુ સમજી હું નવ લલચો, તે કહે
 મુજને તરત; ભામના મુજને વહી ગઈ, માડી કહીને મરત રામા કહે સુણ
 રાયલ, હવડાં નહી કહુ વાત; ખોટી થાઉતો ખીજશે, મરાશે, મારી માત. મેહે
 છું દેશે માવડી, રોશે કરશે રીશ. કાલે કહીશું એ કથા, રવી ઉમગવ દીશ. ત
 રૂણી સમ ખાઈ ગઈ રાયચે અગરત હોય; કઉતક જે કહું કારમુ તે કળી ન
 શકે કોય, ભોવન ગઈ તે ભામની; ઈવિણ લેલા આપ; પત્ર ચંપાણો પન ગજ.
 શામા વળગ્યો સાપ. હાહાકાર હળાહળ થયો, મનના પામી મરત; લોકાચાર
 લોકે કર્યો દહન કયું તેને તરત; અચરત પામ્યો અધીપતી, વશી લપુએ વા
 ત; પાએ લાગ્યો પુરપતી પ્રમદાને પ્રભાત. સાચું બોલ સલક્ષણી ભાગને મારો
 ભેદ; કાળનું કહું નીસ્યે થયું વીપ્ર વન તાતુ વેદ. ખરે ભાષો માનો ખર-
 ખરો, શામા કચન તું સત; વાયદો કર્યો વહાણુ તણો, વનીતાને કહો વાત.
 સાંભળ સતવદી રાયલ, કહુ તુજ અગળ કામ, પદદેશે ગયો છે મ્હારો શામા
 કહે છે શમ, ઘડી એકમાં આવશે, તે સ્વામીનું સ્નાન; નાત લોક મળે સહુ
 તે છે મુજને જ્ઞાન, સ્વામીસ સાથે સહગમ, કરવું માર કજ; મારે વાતતોનહી
 કહું, મહીપત સુણ મહારાજ; બે મહીનાની બાળકી, તેર માસનો તન મુકયાં
 બોળે તાહરે. મહીપત સાંભળ મન, એક બાળક બ્રાહ્મણ તણો બે એ મારાં
 બાળ ઉછેરને તું અધીપતી, કરને તું પ્રતીપાળ; એક દીકરો દીકરી, પર
 ભણે રૂડી પેર; એક વચનન એક ઘડી હેકથી ઘેર; જે વર આવે કન્ય તણો,
 તેને પુછજે વાત. સંદેહ તમારો ભાગશે, તેણી વેદ વીખ્યા; તેર મહીનાનો તન,
 છે, તેને વહ આવે જેહ ચોથો મંગળ તાહરે. મનાવશે મન તેહ; એ બ્રાહ્મણીનો
 છોકરો, પરણ્યે તેન દન તેની વહુતે પુછજે. ભાગશે સંદેહ મન, એ વાતમાં
 હીત છે પુરપતતણો. કન્યારૂપ નીધાન; તે વરભાથે વીવાકર્યો; દિધાંકન્યાદાન
 એ પીયોખુબી કરો, ઉછર્યાં અરભક તણુ કથા એહ સંભળાવશે કોકે સાં-
 ભળો કરણ, સમાયે રાય રીઝવ્યો, સંતોખ્યા સાક્ષાત, એટલે કામનીના કંથની
 વરતી આવી વાત. શહગમન કીધું સુંદરી, અચળ પામ્યો રાય; પ્રતીપાળ
 કરી પેલા પુત્રની, પત્ર તણી જેમ છાય. ધાવ રાખી ધવરાવીયાં, ખાનપાન શન-
 માન; ક્રીધા વરસજ પાંચના, દીધાં જીવતદાન. વસ આલુશણ અતી ઘણાં, મ-
 દીર કરી આખ્યા મહેવ; માન જેને મહીતી તણું, તેને સઘણું સેહેલ. પ્રથમ પે-
 લા વીપ્રના, તનની કહુછું વાત; સુંદર રૂપ શલક્ષણો, શોભા વરસજ સાત. પુરો
 હીત પુરપત તણો, કન્યારૂપ નીધાન; તે વર સાથે વીવાહ કર્યો, દીધાં કન્યા-
 દાન. વીવેક વરધોડા તણો, શોભા અપરંપાર; નઉતમ ભોજન નાતને, શોભા
 સઘળા સર. લગન શોભા લાખનું, ચોરી બાંધી થંભ ચાર; મંગળ-ફેરા ફેરવ્યા

આરોગ્યાં કંસાર પહેલો મંગળ ચોથા હતી, શોભા સહુ એ સાથ; પાએ લાગ્યો પુરપતી હેતે જાલ્યો હાથ. કહો બાઇ તમે કન્યકા, અપ્રીપત પુએ એકાંત, હું જે કોઇ સમજ્યો નહી, ભામનીઓની ભાંત, નારી કહેરે નરપતી, શી પુએ વીગત વાત; આ ચોરીમાં વર માહરો, હુંતો તેની માત. મારી કેડે એહનો, બેડુ હતું શીશ; કર્યો હના જે વાયદો, તેહ થયો આ દીશ. માફ વીગત મેં કહ્યું, વળી કહીશું વાણ; પરણે વણીકની છોકરી, જાઓ જરૂરી તાંહ. સંદેહ તારો ભાગશે, પુછીને જે પેર; તે કેડે તે મનમાં ગ્રહી, આવજે મારે ઘેર. રીજ્યો મનમાં રાયજ, ગયો વણીકને વાશ; તે વર કન્યાનું પુછીયું, પુરણ પ્રીત પ્રકાશ. વર કહે સાંભળ વીશ્વપતી. શી પુએ છે વાત; એ કન્યા મારી છોકરી, એ મોટો ઉત્પાત. પ્રથમ પ્રદેશ હું ગયો. પામ્યો તો ત્યાં મત; સ્નાન કરતે સતી થઇ, તે તમે દીકું તરત અવતર્યો હું આ ગામમાં, એ મોટો અન્યાય ઉઠેરી તમ અરભકી તેતે છે મુજ કન્યાય કહેતાં લજ્યાં પામીએ, અણુઘટતું છે આપ ઇશ્વર આણુ સાચુ કહું, એ બેટીને હું બાપ. અચરત સાંભળ્યું અતી ઘણું, માન્યું મહીપત મન; પુછ્યું જઇને પ્રીતથી, જે ઉઠેર્યો તન. જાણતા હોય તો કહે મુને, કહી ગઇ છે તારી માત; એ સમજ હું સમજ્યો નહી, તે કહે વાણી વાત. ત્યારે બાળક બોલીયો, નરપત શું આપણી નેહ; મોહોલે બેઠી માનની, સતી થઇતી તેહ. એતો મહારી માવડી, હુંતો તેનો પુત્ર; ફરી ફરી પહે કશું, એ સાચો અક્ષર સત્ર. મોહ પામ્યો તે મહીપતી, ભાગી નહોં મન ભરાંત; એક વીપ્રની બીજ સતી, એ બે તેડ્યાં એકાંત. તમે સદયરો બે સક્ષણી, પેલા ભવની પ્રીત; તમે સમજ્યાં હું સમજ્યો નહોં. તે કહે ફરી રીત. તે બે બાળકીયો બોલીયો, શી વીપ્રીત પુએ વાત; ગુણકા ઘેર રાખી તમે, તેતો તારી માન. તુંતોં તેનો દીકરો, એ જનુની જોય; તે નાચ કરતીતી નરતકી, તે કળી ન શકે કોય. રીજતાતા તમે રાયજ, જોઈ તે માનો રંગ; જોવા અમે ઉભા રહ્યાં, સાહેલી બે સંગ. તે દહાડે કહીએ તને, તો માને નહી મહારાજ; સહુકો ને દે શુળીએ, લોપો અમારી લાજ. આ દ્રષ્ટે દીકું તમે, તનયા તાતને તન; પીતા પુત્રીને પરણીયા, માન્યું મતાફ ન પડ્યો ધાસકો પેટમાં, દીકું પોતે દ્રષ્ટ; જર કર્યું એ જનુનીશ, કાયા પાડું કષ્ટ. કરજોડીને કરમરયો, મોટાં છો મુજમાં ત. પમે તે દહાડે કેમ લહી, પેલા ભવની વાત; થયું થાય ને જે થશે, ભુત ભવિશ વરતમાન. જુગત કેમ જાણી તમે, બેણ ન ફેડેથી ક્ષાન; વનીતા કહે વીશ્વ-શીવ પુજન કરતાં અમો. ત્રથ ગણેરી રીઢ તેના પુન્ય પ્રતાપથી, શીવ કીરણ થઇ સીઢ. એકે જર વીલા કરી, તો તારી માત; બીજે ભવ ગુણકા થઇ, વાણી વેદ વીખ્યાત. શીવ પુજન પરતાપથી, તુંતો રાજ મહારાજ; અમે તો તહારી

માશીએ, હહેતા આવે લાજ. એક દીકરી વણીકની, બીજી વીપ્રની હોય; ત્રીજી ગુણકા અવતરી, કળી ન શકે કોય. અને ત્રણે શીવ પુજન કરયાં, કથા સાંભળી કરણ; વીમાને બેશી જશું, શીવજી કેરે શરણ. એ વાત રાખો અહીં, ન કરો ત્રીજે કાન; આપ આપણે મંદીર ગયાં, મહીપત સાચું માને; રૂઢે વીચારયું રાય જ, ધીક ધીક મુજ અવતાર; જીવતી સાથે જઈ રમ્યો, એ અધરમ અપાર. પંડીત તેડી પુછીયું, જીગત કરીને ભેશ; એવાં પાપ છુટે નહીં, નિર્મળ થાય નીર-દોશ. કોરાવીયે પીપળ લાકડાં, ભરીયે માંહે ગણગોર; પાવકમાહે પેસીએ, અંગ દહન અકોર. ઉપાય એક બીજે કહ્યું, દીવ્ય વચનથી દીશ; શીવજી દેરે જઈ કરી, આપ સમરપે શીશ. ચેત્યો રાજ ચીતમાં, તનથી ભઠરવ તાજ; સોંપ્યું સરવે પુત્રને, રીધ રૂઢું રાજ. કોને વાત કહી વાત કહી, આણે મન ઉલ્લાસ; અધીપતી પોતે એકલો, પોહોત્યો શીવની પાસ. શીવને શીશ સમર પીયું એક ન રાખી નુન્ય; પુરાણ પાપ પળળીયું પ્રગટ્યું પોઠ પુન્ય. કન્યા બે કોણમણી વણીક વીપ્રની નાર; જતી સ્મરણ છે તેહને, વપુએ કર્યો વીચાર. પહેલો દીવસ પુરણ થયો, રાતો ચુડો રંગ; માનનીએ મન જાણીયું ભુપત દેહ થઈ ભંગ આપણે જો એણે કહ્યું, ચેતાવ્યો આ દીશ; શીશ સમરધીયું ધરાને, હત્યા આપણે શીશ. બાળા બેઉએ બાળકી, શીવ દેરે હોહંત; કમળ પુજન કોડે કર્યું, મન સિદ્ધ મોહંત. પત્ર અયોધ્યા દેહનું, પડી એક રાતજ પહોર; પુજ કરવા ગુણકા મધ, શીવ દેરાને ઠોર. મુસ્તક દીઠું મહીપત જણું, જીવતી જણે જાગ; શીશ સમરધ્યું સુંદરી, લેજો ભવાની ભોગ ચાર જણ પડીયા ચોકમં, માણી તવ મધ રાત; ઉમીયા અંતરીક્ષથી ઉતરયાં, જગત જનેતા માત. સરજન પાલક અડીઆ રણી. કોટી અરણ્યદા ધામ; પ્રજાપતી પાલણ પોપણી, બ્યાપીક હામે હામ. તે ત્રીશ કરોડ સાથે સહુ, અહાસી સહસ્ર રૂપેણ; ગાંધર્વ બોહોતેર કોટીધા, શોભા સંચ સુખેણ ગીરજ સાથે ગુણનીધી, માગવા કારણ મેલ; અયોધ્યા પર અતિ રમણ, ખરો પુન્યનો ખેલ. વીમાન આવ્યા વધકુંઠથી, બ્રહ્મા વિષ્ણુ ભોમ પુષ્પ વ્રષ્ટી દેવે કરી, વખાણ કારી સઉ બ્યોમ. પારવતી કહે પરમેશ્વર, દેવાધી દેવ દતાર; એ માનવી કેમ મસ્તક પડયા, અંદ્રજ જેવા ચાર. મહાદેવ કહે મુણ માનની, પેલા ભવની નાત; તે સમજ્યા ત્રણ જણા, ક્રીધી દેહની ધાત. માન કરવા ગુણકા જતી, નરપત સાથે નેહ, પ્રીત થકી પીડા વણી, દેવ સમરપી દેહ. માડી સહુ મહીમા મહયો, ઉપજ નીપજનો આંક; સઉ સઉના દુખે મરે, ત્યાં શો આપણે વાંક. પારવતી કહે પરવ છે, અધોરદ્ય આદીશ; માગ્યું આપે મુજને, ઉઘોડોને ધશ. જગત જનેતા છો તમે, સકળ શ્રદ્ધીનું બીજ; એટલું કામ તમે કરો, જો હોય રૂઢીએ રીઝ. શીવનું વચન સીર ર ધર્યું, જણું નવ લાગી

વાર. અમરત સીચી ઉઠીયા, ચતુર પડયાં તે ચાર, વરદાન આપ્યું વીસભરી
 ભત્તી સ્મરણ હોય, અલખત ઈંદ્રની ભોગવો, ગાંજી નસકે કોય, અંતકાળેવિ
 માનમાં, પધારજો વધકુક પેર; એમ કહિને ચારે જણાં, ગુણ પોહાચાડયાં ધેર,
 કોઈએ પેર પ્રીછી નહિ, ન રહ્યો અધ અકાર; ચારે દેવાંશી થયા જગતમાત
 તું જોર સખ કહે સતવાદીયા, વડહથ વિક્રમવિર; સાચુ બોલસલક્ષણ, ધ
 રમધે રધેર ધીર. એ ચારમાં આધિક પુન્ય, કહે કોનું કહેવાય; બે એકન્યાયેલ
 ક્ષી, કે ગુણકા કે યાય. જે પુન્યે જીવતાં થયાં, તરત ટળિ ગઈ ધાત, એચારેમાં
 તે કાચુ, વિસ્તારી કહેા વાન સાચું જણો ને કહેા નહી. આમ સાંભળતાં
 આપ, તો એવી હત્યા તુતે, પુરવત તુજને પાપ વિક્રમવાણી બોલીઓ,
 અકલનો અધીકાર; ઘણુ પુન્ય ગુણકા તણું જણે જીવ્યાં ચાર જીવતી હ
 તી બે જણતી જે પરણી એ બાળ; તેમણે વાત કહયા થકી. ખરો જણાયે
 ખ્યાલ મહીપત તે માટે મુવો. જણીને મન જોગ, કામનીઓ બેકળકળી
 ભામની તથ્યા ભોગ. ગુણકા નોતી જણતી. નોતું એને જ્ઞાન; પ્રીત માટે પં
 ડ પાડીઓ, કદકુ એન માન; ગુણકાને શી પ્રીતડી. ગુણકાને શો શેક; નાજ
 દીયુ ગુણકા વીશે, લાડ કરે જે લોક ધન આપે તે આનો ધણી પ્રીત દેખાડે
 મત; તેમાં નિંદા નવ કરે જે શોધે નહી કો સત. ગુણકામાંતો ગુણ નહી ગુણ
 કાને શુ લાજ; ગુણકાને શું પ્રતટી. કરે દ્રવ્ય દેખી કાજ, તે ગુણકાએગુણમહા
 સીદ્ધને સમરપ્યું શીશ; એ પુન્યે ચારે ઉઠીયાં; અંતર રીઝયા ધશ વીક્રમસેન
 વાણી વેદ, વેદ, વેદ વચન વીલાસ; સખ ચોટ્યુ જઈ સીધવડકહેકવીશામળદાસ
 વારતા ૫ મી

ચોપાઈ—શ્રીગણપત કેરા ગુણગાઉ, પ્રતાપ દેખાડી પ્રસન્ન થાઉ, પુણુ શ્રીગ
 ણપતના પાય, પવિત્ર ગ્રંથ એ પુરો થાય. પાંચમી કથા પુરણ પવિત્ર, ચતુર
 વિક્રમસેન ચરીત્ર; ઉતર પંથ માહે એક ગામ વાચશી'ગન્ડપતનું' નામ, શ્રીમા
 ડો રાજ શુખધામ કુળઆચાર કરે શહુ કામે; એક પુત્રને પુત્રીબક વિનતા
 તણો વાડ વીવેક. રૂપવંતી ગુણવંતી ધણુ, તોલ વખાણુ કહુ તે તણુ; મહા
 નોહર રૂડેરૂપ ભામની ભોગસકળ શુભ ભુપ સામારૂપ સલક્ષણે સાર, અતીશે
 શોભા અપરંપાર; બેઠાંતા માત પીતાને જ્ઞાત વિવાની વખાણી વાત ખત્રીશ
 લક્ષણ બુધ નીધાન એવો વર જોઈએ અનુમાન વિદ્યા ઝાઝી હોય વીવેક
 અધીકપદ હોય જેમાં એક તે સાથે વીવાહ કીજી કન્યાદાન કોડે દીજીએ, ચી
 તારૂપી સાગરમાં પડયા; વર ખોરવા આપે અડયા એક વર તો કાકો લાવીયો
 ધેર સાથે તેડી આવીયો બીજો વર લાવ્યો એક વીર; તે પર ધનુર વીલાને
 ધીર, ત્રિભએત્રીજો વેદ લીધ, રાજનો સાળો જે રીધ; ચોથોવર લાવ્યો તો

ત કન્યા એકને વીપરીત વાત ચારે વરના વીવેક, ધરમાં તો કન્યા છે એક; સભા મધે તેડાવ્યા ચાર; કરીએ પરીક્ષા લીલ્યે પાર, સરખાં આસનને સરખા રૂપ, સરખા વર્ણવ સરખા ભુપ. સરખા કુળને સરખા વેશ, સરખાં ગામને સરખો દેશ; પ્રધાન કહે પરીક્ષા લીલ્યે, અદકો કન્યા દીલ્યે.

દોહરા-પુછ્યું પ્રધાને પ્રીતથી, શી વીદ્યા વીવેક; પુછ પ્રકાશી કેરો અકલ વ-
ખાણું એક. એક કહે સુણ અધીપતી, મારી વિદ્યા પ્રમાણ; પચાસ કોટી પ્રથવી
વીશે અંદ્ર સુરજની આણ. બેઠો રહ્યું પારણે, કહ્યું પરદેશની પેર; જોને ગમે તો
પારખું. ગુણવંત તારે ઘેર. લંકા જ્યાંહ, ચો ખુટે ચોદેશ જોઈ દ્રસ્ટ, જુગને કરી,
પ્રથવીપર પ્રવેશ. બુધનીધી બીજે કહે, ચીતમાં જોટલુ ચાહ્યું, એક ઘડી એક પલકમાં,
લક્ષ જોજનપર જાઉં. અંતરીક્ષ ઉડુ આકાશમાં, મનથી મહીમા જુલ; પવનપાવડી
ગોટીકા, મુજ આગળ સહુ સુલ; ત્રીજે કહે વીધા વેદ છે, જાજુ મુજમાં જોર; અતર્ગી
બળ અદકો અધીક. આલ સમ અંકેર વીદવીર પેગંબરો, સુત પ્રેત કે જક્ષ; દહીત
દાનવ કે માનવી, દેહે પમાડુ કષ્ટ, ચોથે કહ્યું હું ચતુરનર, ખરો એક મુજમાં ખ્યા-
લ; ધારૂં જે ધરતીપરે અમુલ્ય દેખાડું માલ, હીરામાણેક મોતીઓ, સદ ધાતુ કે મો-
ર; દાટયાં તો દેખાડીયે. ઠીક બતાવું ઠોર, ચારે જાયા ચતુરનર. આચરે કોણ અન્યા
ય; વાહાણે વીચારી એકને, પરણાવે કન્યા. જમાડયા જુગતે કરી, હરણ સડિને હોય;
કઉતક એક રાતે થયું, કળી શકે નહી કોય. કંદ્રપ જેવી કામની, રામારૂપ નીધાન
પંકજ વરણી પદમની, અરૂણ છે અલીધાન. માગીએ બેઠાંતી માનની, પ્રીતે થયો
પ્રભાત, તનયાને તેડવા ગઈ, રામા કેરી માત હાલોમાલો હામ તે, કન્યા નામ નહિ
કોય, પ્રૌઢી ફાળ પડી પેટમાં, જુવતી સઘળે જોય હાહાકાર સઘળે થયો; હધડે સડિને
હેત; જાણ થયું બધા જગતમાં, રાજ સભા સમેત. વજર કહે વર ચારને વિદ્યા
સાધો વરત; અદકી વિદ્યા જોહની, કન્યા પરણે તરત પ્રથમનો કહે પ્રધાન સુણ
પછમ મારૂં ગામ; તે હેડે એક કુગરો, ત્યાં કન્યા રૂપ નીધાન. દહિત દઢો લાએ તણો
પરવત જેવો પ્રચંડ; બેસાડી ત્યાં બાળકી. લાખ ઘણાં છે ચંડ; બુદ્ધિ ધરીબીજે કહ્યું,
કથા સંભળાવી કરણ; પોત્યાડુ એક પલકમાં, તમે વળગો મને ત્રણ. આકાશમારગે
ઉતરયો, માની વિદ્યા મનમાંહ, દેખાડયો તે કુંગરો, કન્યા બેઠી ત્યાંહ, જોઈ ઉડયો
જુદ્ધ કારણે, બળ છે અપરંપાર; ત્રીજે મારી નાંખીઓ; ક્ષણ ન લાગી વાર. ચોથો
કહે ચિંતા ટળી, જુગત પોતાની જાણ; ભંડાર ભર્યા ત્યાં ભુપના, ખરી દેખાડી
ખાણુ ખાંધી ગાંસડી બે જણે, હેતે લીધી હાથ; આકાશ મારગે ઉતરયો, કન્યા લીધી
સાથ; મેળો થયો માખાપનો, માન્યું સડિનું મન, આરોપી વરમાળ; પ્રીતે પરણાવી
પદમની, બુધ સાગર જે બાળ, સખ કહે સુણ સતવાદીઆ વપુએ કર્યો વીચાર;
સરખી શુભ વીદ્યા ચારની કીયા એ નરની નાર. જો જાણોને કહો નહી, અકલ

વીચારી આપ; તો તમને સખ કહે સદા, બ્રહ્મ હત્યાદીક પાપ. મતક પ્રતે મહીપત કહે, શા એમાં સંદેહ; બતાવી જેણે બાળકા, તનયા વરીયો તેહ જાણ્યા કેડે જાઓ સહુ; જેર થકી જીજ્ઞંસ, ધન કાઠે તદા ખરો, પેર તે શી પુછંત પરથમ જેણે પાર ખી, તે પામ્યો કન્યાય, બીજા ધન બાંધી ગયા, આચરે કેમ અન્યાય. શાખાશ કહી ઉડી ગયું; સીધવડે શોભંત; પાછો વળાઓ પુરપતી કોલુજ નવલો પંથ; સમાચાર કહ્યો સીધને, ધીરજ રાખો ધીર; કહ્યું તે આણી આપશુ, ત્યારે પીશુ નીર. એમ અનેક પ્રકારના, વીદયા વાણી વીલાસ; પાંચ થઈ પત્નીસમાં કેહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૬ ઠી.

ચોપાધ-શ્રી મુખે શેવ સરસ્વતી, માયા કરી આપો શુભ મતી, દુંદાળો દુખ ભંજન દેવ. સુર રનકાદી કરે તુજ શેવ, તેત્રીસ કરોડ પહેલો પુજ્ય, શુદ્ધ બુદ્ધ રી દ્વનો રાય, શ્રી વીધીપુર નગરનું નામ, ગંગાસંગ રાજવું નામ. સત્યવાદી રાજ શુભ રૂપ, ભોગ મકળ ભોગીનો ભુપ; અસત્ય અન્યા તનથી તાજ, રામ સરીખુ આલે રાજ દીકરી એક તેને ઘેર ડાહી, લક્ષણ રૂડે લાડકવાઈ, બત્રીસ લક્ષણ બુદ્ધ નીધાન, ઇંદ્ર કુંવરી છે તેનું નામ; તે બેટી તણો જે બાપ, કાંઈએક પુર્વે જન્મનું પાપ. છપો-પાપે પાપ ન બુદ્ધ, પાપ દળીદ્ર અતી આણે; પાપે મીત્ર કુમીત્ર, પાપ જીગત નવ જાણે; પાપે કુળ કલંક. પાપે પુન્ય પળાએ, પાપે વડલે વંશ, પાપે સઉ અવગુણ ગાએ, પાપે ધરમ ધારે નહી. પાપ ન ભાવે ભોગને, શામળ કેહે પાપે પરભવે, તે રગત પીતાદીક રોગનો.

દોહરા-રાજ તે રોગે રહ્યો, પેટમાં પ્રેઠ પીડ, ઉદર વીકાર અદકો હુવો, કરોડ વીંછીની કીડ. ખાનપાન નીંદ્રા તણ, સુખ સારણ સેજ, તજ્યાં સજન શહોદર, તજ્યાં હરખ હીત હેજ. એક વાત ન ઉકલે, ઉઠતાં આજસ થાય, દાતા દુખ પામે ઘણું, રૂડા રંજત રાય. કો કહે ઉદરે આદરી, કો કહે પણીવી પેટ, કો કહે હંગાળ ગુદમ છે, નીસ્યે ન પડે નેટ. પંડીત તેડયા પુર તણા, પરીક્ષત શરવ પુરાણ, બેશી તેડયા જીગતથી, શાસ્ત્ર સકળ ગુણ જાણ, વધદ તેડયા બધી વીચના, ગાર્હીને ગુણી જન, પુછ્યુ મટાડવા પુરપતિ, ભુવા ઘણા ભુધન કારણ કાંઈ સુજે નહી, લમેધા પુછે લોક, એકથી અરથ સરથો નહી, કાંઈ મારયા કોક, પ્રસન કરી પંડીત વદે, વીડયા કેરી વીત, આદાન નીદાન પ્રથમ કરો. પછે પ્રીછીએ પ્રીત. પોથી છોડાવી પુરપતી પુરવ જન્મનું પાપ, પુન્ય કરય તે ઉપરે, અદકી બુદ્ધે આપ, આદાન નીદાન અદકાં કરયાં, એકે ન રાખી નુન્ય. અમલ એ જાએ નહી, ઉગપે ઉડું પુન્ય. શીવ પુજન કરાવીયાં, કરાવ્યાં જકતી પાટ. કરાવ્યા હોમ મહા રૂદ્રના કરાર કરીને ઠાક, કરાવ્યા દેવળ દેહરાં કરાવ્યાં નારનવાણ કરાવ્યાં વિશામાં વાડીઓ, ધર્મશાળા શુભ જાણ તે રાય હતો અપુત્રીઓ હતી, પુત્ર ઘેર એક; જીવ થકી વહાલી ઘેણી શી કહુ

વાત વીવેક, હુંડિ ફેરવી દેશમાં, પડો ફેરવ્યો પુરમાંહ;રોગ ટાળે રાજ તણે, તો તે આવે આંહ. રીજ આપું રાજ કહે,વળી સોંપુ ઘરસુત્ર,પરણાવું પ્રીતે કરી,પેટતણી જે પુત્ર. જેમાં જે વિદ્યા હતી,જાહેર કીધી જોર, કંચન જેવી કાયા કરે,અવી નહી અંકોર. ચાર વધદ તો ચતુર નર, વધદક શાસ્ત્ર વિવેક,હોડ થકી હાંકી કહયું, નરપત આગળ નેક. એક કહે સુણ અધીપતો;વિદ્યા મુજમાં વરત; નાડિ પરીક્ષા નેહથી, રોગ પારખું તરત. નવ નાડ બહોતેર કોઠા તણી;વખાણી જાણુ વાત;ઓ-શીંગળ થાઉ એટલો, જોગ પરિક્ષા ખ્યાત. ખીજે કહે બુધનિધ હું અદક મુજ-માં જોર; એવો કો એકે નહિ, ટકે તરતિયે શેર. ઓશડ દેઉ રોમ પર, તેહ બતાવી દેઉ, કરાર કરૂં એક પલકમાં, પરડણ હોય તે સઉ. ત્રીજે કહે તરતીય શું, ત્રાહોપાક તાકુ તન;અઢાર ભાર જે વનસ્પત,મોહુ તેના મન.અઢાર ભાર ઓળખું, નદી પર્વતને પહાડ; ધરતિ તલમાં નિપજે, કરાવ તે ઠાર. લેણા ભાર અઢારનો, તે સહુ નામે શીશ; પલકમાં બેઠાં કરૂં, આણી આપું આ દીશ. ચોથા કહે ચતુર નર, વૈદ વિદ્યામાં વાંક; હું ઓખંદ જાણું કેળનાં, પકવું રૂડા પાક. કેળવણ વિના ઓખંદ કરૂં, રૂડી જાણું રીત; સોધુ સમભાગે કરી, પુરણ આણી પ્રીત. રાજ મન રીઝયો ધણું, વધદે દ્યો વિચાર; જે કહે તે અમે કીજીજી, ક્ષણું ન લગાડે વાર. પ્રથમ પરિક્ષા નાડીની, નીહાળા જોઈ નેટ; લોહિનો ગોળો લખ વસા, પચી રહયો છે પેટ. પીંચો નથી પાણિ નથી,નથી ઓદરી એહ;છે ગોળો એ લોહીનો,દુખ પામે છે દેહ.બુધી થકી ખીજે કહ્યું,કહાડયા ગરવા ગ્રંથ;વૈદ જીવન આશા ખરી.પાકી તે પત કેરાં પંથ.ચીકણ પર્વત વિશે,વણ વાવે ઊગંત;પાકી સાખ પ્રથવી પડે,તે તડકે સુકંત. ચીકણથો ચીંતા મટે, લોહી ગોળો ગાળે જન્ય; મગાવ ચીકણ તે મહિપતી. ઊડી બેઠો થાય; તે કામ ત્રાજે કર્યું. સમર્યા સમ્રજાં પ્રક્ષ; ધનવંતિ પોતે ધણો, દેખે લોકો લક્ષ. ચીકણ આણી ઘડી એકમાં, પાકી સુકી પ્રીત; શામાં ખાય ને શું કરે, રાજમાં શી રીત.ચોથા કહે ચંતા ટળી માહરી,વ્યાધીમેવ ખીજ શું જાણે,ખાપડા, ખરા ઉંદરના ખેલ.પટ પાંચ દિધા નેહને,ખરસાણી ખરીના દુધ; સાત પાટ તુએરના બહુ શેણુ જેમાં બુધ આઠ પટ ઉમરા તણિ.નવપટ નાગરવેલ;દશપટ દીધા દુધના. માખણ ગાયના મેલ. એક પટ અજ દુધને,દુકરપટ અરાડ; પકવ્યું ઘેતુ પય વિખે, ક્ષણુ ન લાગી વાર. કલંક મેલ્યાં મેં કારમાં, વધદ વિદ્યાવી વાત; પરપલ ત્રણ કાળમાં,શોભાવ્યું દિન સાત. લોહી ગાળો ગળી ગયો,સાત દીવસ જળ ખાય;ગલાં સરે ગલામતશું, પાણી માંહે પાય. કંચન જેવી કાયા થઈ,શીતળ થયું શરીર;પુન્ય કર્યું તે ઉમિયું, ધરમ ઉપર તે ધીર. ચતુર નર ચુકયો નહી, નારાયણશું નેહ;બેટી પરણાવિ વધદને, દેવ દેવાંસી દેહ. રાજ સોંપું તે રીઝ શું, જે યથો જમાત;રાજ મથો તે કાશીયે, જોગ કરવાને જત્ર.વિદ્યા મોટી સરવથી,વિદ્યા મોટું રતન; વીદ્ય

તત્ત્વ લોકનું, કરતું ઝાળુ જતન.મરતગ કહે સુણ મહીપતી,અતર નહી અન્યાય; સાચે સાચું કહો મુને,એ કોની કન્યાય. જે જાણને કહો નહી,અંતઃકરણથી આપ તો આજ્ઞા શીવજી તણી. પ્રલે કાળનું પાપ. છાનો કેમ રહે છત્રપતી, જેને વપુએ વરત;વિક્રમ વાણી બોલીથો,તે વેળાએ તાત. પ્રથમ પારખ્યો રોગને,નાડી પરીક્ષા નેટ; તેનો પરણ્યો પ્રેમદા, ઠરાવ હામ તે ઠેઠ. શાસ્ત્ર વાત બીજે કહી, જે લખ્યાતા લેખ; ત્રીજે કરી ઉપાસના, એમાં શી મનમેખ. ચોથે ળવણી કરી, એ સરવે તો થાય; રોગ પરીક્ષા જે કર, રાહથો તે કહેવાય. મારગ દીઠે સાંચરે,તેમાં શો વીવેક; મન ચલાવીયે દીઠે,નીરમળ એના નેક.હોય વાયુ ને કફ કહે,હોય કફને કહે પીત રોગી ભોગી એમ ભોગવે, ચતુર વીચારો ચીત.છપ્પો-રૂંડો કરે જે રોગ, પાગ પણ રૂંડી બાંધે;કરે પરીક્ષા દ્રવ્યની, એ સત્યને સાધે. કલ્પનરૂ તળે જે ખેત્ર, શુકન પણ સાચા સાધે;જળ તણુ જશ બોલ,રસાંધ સુત્ર રૂંડી રાંધે; ચઉદ વીંધા તે ચતુર નર તણા વના ભાસે જ્યાંહાં;શામળ કહે સલક્ષણે, તોલ વાત કરવી ત્યાંહાં.

દોહરો-સાંભળ તે સખ ઉડી ગયું,મુખે કહ્યું શાખાશ;ખેડું સીંદ્રવડે જઈ,પંચ રતનની પાસ. પાછો વળીથો પુરપતી, ગયો પોતાને ઘેર; સીંધ આગળ સરવે કહી જે પોતાની પેર. ચીંતા નહી કર નહી ચતુર નર, મનાવશું તારું મન; ત્યાર પછી નીંદા કરું, લેઉ જળને અન.કામ પછી બીજું કરું,વધભવ કે વીલાસ; છડી વાત છત્રપતી,કહે કવી શામળદાસ. શોતાવડતા સમજતા,કહે કવીતા કરજેડ; શામળ કહે સહુ બોલજે, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૭ મી.

ચોપાઈ-શ્રી ગણપતીનું નામ લીજીયે,અષ્ટમાસીદ્ધ નવનીધ પામીએ;સાચીદેવી મોટી શારદા,અક્ષત તણી અરણ્ય અબદા. સાતમે દિવસે સાત સ્વરૂપ, ભરતખંડ બધાનો ભુપ; નવમો ભવ તેપનમો વીર, તેરમો મધધાયક ગંભીર. દસમો નાથ પંચાશીમો સીંદ્ર,તોહોતેર ગુણસમો એ નીધ;સતુરમી કળા પાંસડમો પતિ,આડમો અરણ્ય નવમો જતી.એકવીસમો વસો સાડત્રીસમો રાગ, ઓગણીસમો ભાર તેત્રીસમો તાર;પાંસડમો ઈંદ્ર પાંચમો દેવ,પંદરમું રતન ભણે કો ભેદ. છડા પાંડવ દુર્યોધન ફરણ,વીચલ તરણ અશરણનો શરણ; વિષ્ણુનો ભગત શિવજીનો શેવ, સઉ ઉપાશી દૈવત દેવ.આણી ભાલમાં નવમાં સરવ,ગુણ જીત્યો સઉ કેરો મરવ; એવા ધીર વીના કોણ જય, પલક એકમાં પ્રલે થાય, ક્ષીપ્રા ત્રઠ નદીને બેટ, જઈ ઠેકાણે પોહોત્યા ઠેઠ; છોડ્યું સમ વાંસે બાંધીયું, સ્નેહ બીધાનું સ્નેહ સાધીયું. હેઠે ઉતરી આવ્યો જેમ,તે વેળા સખ બોલ્યું તેમ;મહારાજ રાજ રાજેશ્વર રૂપ, ભારે સવાયા છે તે ભુપ, કહે વાત જે ધરજે કાન,એક ચીત્ત અંતર અનુમાન;નેહ વાતનું કરજે તોલ,દેહેવટ ધરે તે કહેજે બોલ. એક રાજ નગરી અનુપમ, ભરત રાય છે ત્યાંનો

ભુખ; રૂઢ રાજ ને રૂઢ ગામ, સલીઓ પણ સુખનું ધામ. તે ગામમાં એક છે રજ-
પુત, તેનું તો રૂઢું ઘર સુત્ર;દઈતા ધણીઆણી તેની ડાહી,તે કોની નવ જાએ વહી,
જેરાવર પોતે જાતમાં. નાયક કહેવાયે નાતમાં; તેને ઘેર કન્યા છે એક, લાડકવાઈ
વધુ વીવેક. ખાર વરસ તણી તે બાળ, મહા મનોહર રૂપ રસાળ; તે વ્રત લેવાને
કારણે,ઉલી વણીક તણે ખારણે.નોળ ભાઈ ઉતાવળો તરત,સકિ પોતું મને અપો
ઘરત; જમવા બેઠી છે મારી માત,દાંડે છે અમારો તાત.તેહ પાપ બેસે તુજ શીશ,
ધી ઊતાવળુ આપો આ દિશ; આપ્યું વાણીએ તેને વ્રત,તાણી લઈઆવી તરત
વડનો છાંયો.ચોવટ વાટ, ધરમધીશ બેઠો છે વાટ; તેને મન તે અચરજ અડયું,
તેહ વણીકને પુછવું પર્યું. ભાઈ એ કન્યએ શું કહ્યું,મેં એમાં કાંઈએ નવ લહ્યું;
ખાય છે માતને દાંડે જે તાત એ તો કાંઈ વીખીત વાત.

દોહરા-શેઠ કહે સૂણ નરપતી, એનાઘરની વાત,ત્રણ તરવારો ખાંધીને,નીકળે
એનો તાત.બાળકી કેરી માવડી,જમવા બેશે જ્ય ર;થાળી મેલે ધણી ઊપરે,વાંસા
ઊપર સાર. એસ નારીએ વશ કર્યો.કામનાન મન કોડ; ભરથાર ઊપર ભાણુ ભરે
દાંડી જીતીને હોડ.સૂણી વાત વીગત તણી,વણકે કહી જે વાણ; રાએ તે દીલમાં
ધરી, જુગત જુવતી જાણ એના પેટની દીકરી, પરણુ રૂડી પેર; જોડા મને એ શું
કરે રાણું માર ઘેર માણુ મોકલ્યુ મહીપતી, યામદામને ભેદ; તે યન્યા પરણીયો,
દીલમા રાખા ખેદ ઘેર આવી તે ગારડી. લાખ વણુ લાડકવાઈ; રૂપવંતી ગુણ આ-
ગળા, દઈવિત રૂડે ડાળી, ખવરાવે ને ખેલવે. જમાડે મારું જોખ; આભુપણુ અતા
આપતાં, બેસાડે મેડી ગોખ.ઊભી રાખે આંગળે,વેગળીપોતીવિર;કશી ભરી નાખે
નીતે, તરણી સામા તીર, કરજોડી કહે કામની. ચાંત; કાનના વચ્ચે સાંસરે ભેદ
જપને લીંત હાલે નહી, એક ચાંતે રહેત તરત;વાખે તીર કપાળમાં, તો પામુ મરત
એમ તીર મંદીરએ, નીસ કાનનો વેદ; સ્ત્રી જાણે આંખ પુટશે; દુરખળ ધાએ દેહ.
પછી તીરનાખ્ય પછે વાર કહી વાત; કહો ભલો કહે કામની,રાજ ભલા વિખ્યાત
મરવા જેવી થઈ માનની મળવા આવી માત, તે દાંકરીએ માંડી કહી.વીગત કેરી
વાત સુખ છે સ્વર્ગ જેટલું. ખાવુ પીવુ ખાંત. દુખનાંતો છે દુગરા, ભાગી સઘળી
ભાંત. કોઈએક દીન ચુકી જશે, તીર મુકતા તરત; આંખ કે હાંડુ પુટશે, વગર
મોતેછે મસ્ત માત કહે મતી હીણુ છે, કહુ તે કર એક કામ;કાણુભલા તુને પુછશે,
ત્યારે કહેજે નામ ભલેભલા છે ભુપતી, એક એકથી એક;મવને કોઈપ્રીકીમત મળે
વસુધા માંહે વીવેક. નર નરમાલ નપુશકે, અકરમી અનંત; તે ઘરના ઘરણી પને,
શુરપણુ શોભત, બળ દેખાડે બળવંતને, બહાદુર કહેવાય;નહીપર પેહેરી કાંચળી,
રોડેગ આગળ રાય.શીખવી ને ગઈ માવડી શીગી સરવે સાર બીજે દીન બાળવંત
થઈ, નાખ્યો તીર ભરતાર. કાણુ ભલા જ્યારે પુછીયુ. નારી બોલી નેટ, ભલે ભલા

ભરતખંડમાં, વખાણ કરે તે વેટ. સમજવી કોઈએ સુંદરી, રહે વીચારયું રાય; જો
 ઇએ પારખું એહનું, થનાર હોય તે થાય. પરદેશે તે પરવરયો, કર ધરયા ધનુષને
 ખાણ; જોઈ બેરાવર કોણ છે, સોડશે શુભ સુખણ. ગયો વેગળો ગુણનીધી, વાર
 જોર વીવેક; હળ ખેડતાં હળહતી, નકતમ દીડા નેક. ત્રપમ સાટે વાચ બે, જોતરા
 નાથોના જગ; રાય જોતોતો જોવા રહયો, દીધા લોચક લાગ. પાસે બેઠા પંથીઓ,
 એટલે આવી ખેડુતની નાર; ભાત લાવી તે ભામની, એમ મુરખે કરયો ઉચાર. આ
 ખાણું ખાજે ઉસયા હારે તો બે કામ; જો પેલો રીસાવશે, મારે તુજને ઠાર. ગોડી તે
 ને ઘેર ગઈ એમ કહીને આપ, વાચ બે છોડી મુકયા, છોડી સાપ; સાપનો નહાર ફેડે
 વાચ નાહા રણમાંડ; ખેડુત ખાવા કારણ, તરત બેઠો ત્યાંહ. પંથી બોલાવ્યો પ્રીતથી
 ભાઈ ભુખ્યા હોય તો ખાઓ; સુખ દુખ વીગત વારતા, કરતુગ તાહરા કરાઓ.
 પુછી વાત પેલે પંથીએ, તે છોડયા તે વાઘને સાપ; એ તારા પાળેલ છે, એતો સંદેહ
 વાત. નારે ભાઈ પાળ્યા નથી, મેં ઝાઝ્યાતા પ્રતીત; ક્યાન સુધી મેં ખેડીયા, એ વિગ
 ત વાત. ભમી વાત હવડાં જશુ, ઝાલીશું બીજ શેર; સાંજ સુધી તેને ખેડશું, વળી
 પરભાતે પેર. પાયે લાગ્યો પેલો પંથીઓ, તુ જોરાવર જણ; મેં માન મુકયું તુજ
 આગળે, જોડુછું બે ખાણ; હળગેડુ ત્યારે હસ્યો, મારા દુખની પેર; દુખ દેખાડુ માહ-
 ર, જો આવે મહારે ઘેર. જો આવે અમારે ઘેર, વળી વાઘ બીજ આણીયા; સાથે સાં-
 કળીમા સાપ, બે પહોર તેને ખેડીયા. મુઝી દીઠા રાત, પંથીને તેડી પરવરયો; આ-
 વ્યો મંદો માંહ; એક જીવતી બીજે જાદ જન તરતીખ કરેછે ત્યાંહ. પંથી કહે મીત્ર
 સુણો હું તાણી નાખું તર; ખાજે કડ્યેને પલકમાં, સાચું સીધ શરીર. એટલે બો-
 ઝીયો, જીવતી કેરો જર; નવસેન વાણ નાખ્ય તું. માર મુજને કાંઈ વાગે નહીં,
 મહારે મનનો પુલકાલ સવારે તાહરી, સો વસા કરશું શુભ જ્યાં ગમે ત્યાં નાસજે,
 જ્યાં ગમે ત્યાં આત્ર; સવા પહોરમાં તુજને મારી નાખુ કાલ. તેણે તો અગીઆરા
 ગણ્યા, સાસ ભરાણો જય; નાંહો છેક નીરમળ થઈ, ગુણ ઇશ્વરના ગાય. સવા પો-
 હોર સઘાડીને ખાપડો, પગે લાગનો પીત; એટલે એક રાયકો બોલીયો, રહેરે કહી ન
 રીત. શરણે આવ સુલક્ષણ, તારૂં નવી દઉ નામ; હવડાં આવે છે છે તુજ કને, ફેડે
 તેનો કામ. પાછો વળ્યો પેલો જર જન, ફારીને મન હોડ; રખારી સાથે આલ્યું નહીં,
 કાંઈએ નવ પહોંચ્યા કોડ. રાયકા પાસે પંથી રહ્યો, કહે વીગતની વાત; પોતાને
 ઘેર તેડી ગયો, રાખ્યો તેને રાતુ. એલએકથી અધીકજને, બળવંત બહાદુર શેર; બ
 લો ભલેરા થઈ, મોટમ કેરી મેહર. ભાગે સંદેહ મનતણો, વદ્યો રખારી સાથ; તે
 ડયો જર જીવતી તણો, અકલ ઘણેરી આપ. જોરાવર આપણે ઘણા, એક એકથી
 એક; રળી લાવીએ રીધ ઘણી, લાચાર કરયો વીવેક.

ચોપાઈ—એ નમ્રમાં તેતો ગયા, ચઉડે જઈને વાસો રહ્યા; ચારે જણ તે કરો

વિચાર, તે દિહા નવ મેં નાર. પરદેશી પંથી છે એહ દેવાંસી સરખી છે દેહ; ભા-
ગ્યશાળી સરખા છે ભુપ, રાગ્ય વીર સરખા છે રૂપ. છેતરીને હરાવુ પોડ એના
મનના પહોચાડું કોડ; તે ચોરને તેડી ગઈ, પ્રીત દેખાડી પોતાની થઈ, ગુણુ વચન
રહાંછે ધણું લખ્યા કરાગ્યા ચારેને તણાં;હું પુછું તે કહેજે વાત, તો રમો જમોને
રહિ રાત. કદાચ પુછયું નવ કહો તમો, તો નાક કાન છેદાંયું અમો; શામ દામને
બેઢે કરી, લખ્યા કરાગ્યાં છે છેતરી.

દોહરા—અણુ દિહી અણુ સાંભળી, અણુવીતી અણુકહેણુ, એ ચારે વાત મુજને
કહો, ઉતર આપો જણુ ચાર, ચારે વીચારીને રહ્યાં વદિના શક્યા મુખ વાંક; ચા-
રેનાં સદ છેદણું, કાન સાંધીને નાક. એક કહે એનો કડું, ચારે જુવતી વાત; હવડાં
કામ કહું તે કરો, પ્રીત થઈ પ્રભાત ગાડુ જાયછે ગામમાં, ઉપર આરીયું હોય
શોભે મણુ એક સહજનું, કળી ન શકે કોય; સેછે લોક અસંખ્ત ધા, કાપીકાપી મન
કોડ; તે લઈ આવો આરીયું, જે ગમે તો જોડ. શામા તમે તો સંચરો, પુરવ દશા
પળાય; નારી કહે એ નર ક્યાં ગયો, અકળીત કહેવાય. ણીજે કહે એક બાળકો,
આવી હતી આંહ; સાંન કરી એક આંખની, ત્યારે સ્વામી આલ્યો ત્યાંહ. એ આ
શેરીમાં ગયો, આળસ છોડી ઉઠ; રીસ કરી રામા ગઈ, પ્રેમદા તેની પુંડ. એટલે
કંથજ આવીયો, નથી ગાદણું નામ; જેતોતો જરીયું નહી, મહારી ક્યાં ગઈ
શ.મ. પુરૂષ આગ્યો પાતળો, વરણાગીયો ચીશેક; તે અજ્ઞીને તેડી ગયો, તેહ તણો
છે નેક. પુર્વ દીશા ગઈ પ્રેમદા, એ હવડાં પેલે પંથ; તે પુટે જો મ ગયો, પેલી
કામનીનો કંથ. ધણી ધણીઆણી બે મળ્યાં, બે પહોરેક ચહલતે દીશ; અસપરસ
અતી આકળો, રૂદીયા માંહે રીસ. કેસેરે કુડા કંથડા, ક્યાં ગયો તો કુણુ ઠાર;
ક્યાંથી આગ્યો એકલો, ક્યાં ગઈ નમેરી નાર. ત્યારે તે તો બોલીયો, પુરૂષ
પોતાને પેર; કહેરે રંડી તું ક્યાં ગઈ, કોણુ પુરૂષને ઘેર. એક એકને મેહેણું કહ્યાં
એક એકનો કહાડ્યો વાંક; વદી પડ્યા બે વાટમાં, અતીશે આડે આંક. એક
એકને વળગી પડ્યા, એક એકના કાઢ્યાં વસ્ર; ઘાલે ગોદા એક એકને, દારણુ
માંડયું જુદું, વીચારીને વમાશીએ, પ્રીડો કાંઈ એક પેર; ઠગે ઠગ વીધા કરી, જે
ઉતરયા છે ઘેર. ચાર સ્નેહ કરી તે સમજ્યા, મનમાં કર્યો વીચાર; સરોવર તીર
નાહાવા ગયાં તે નરને તે નાર. કચરાળાં કપડાં થયાં, વેળુવાળા અંગ, તે નાવા ધોવા
ગયો. સ્ત્રીને સ્વામી સંગ. એટલે સ્ત્રીની માવડી, આવી જોવા વાટ; ચાર દીડા ચતુર
નર, બેડા બારે ઘાટ. કહો ક્યાં ગઈ મારી દીકરી, ક્યાં ગયો જમાત્ર; જણુતા હો તો
કહો મુને, પુરા દીસોછો સુપાત્ર. ટેકાણે મુખ રાખીયું, બોલ્યો એકજ બોલ; બાઈ
કહેવા સરખું છે નહી, કહેતાં ઉંતરે તોલ. નાવા કારણુ નદાએ ગયાં, કળકળતાં
તાન. સ્નાન આગ્યું સ્નેહનું, માનની સાચું માન. તેનો પીઉ પરદેશ છે, રાણીએ

વિચારયું તરત; કાળ આવ્યો છે તેહનો, માટી પામ્યો મરત. આકંઠ કરતી એકલી
 ગઈ સરોવર સાર; દીકરી જમાત દીઠાં ત્યાંહાં, લીના વસ્ત્ર અપાર. રૂદન કરતી
 રામા ગઈ કરી પ્રગિઠા પ્રહાર, પેલા કંથને કામની. મનમાં કર્યો વિચાર. સ્નાન આ
 વ્યું એના સામનું, માટે કરે રૂદન; તે મટે તે જણે કરકું, ઢાંડીને વદન. સગા સહો-
 દર સહુ શાળ્યા, ક્રીડું ચડી કર્મ; લોકાચાર સરવે કર્યો, જે નાત જાતનો ધરમ. સહુ
 સહુને ઠેકાણે ગયાં, ઘેર આવ્યાં પેલાં ત્રણ; ધણી ધણીઆણી સાસુ તહીં, કરતુત
 કહેવા કરણ. માતા કહે પુત્રી સુણો, કહો કાગળની વાત; ક્રીયે ગામ ક્રીયા દેશમાં,
 મૂત પામ્યો તુજ તાત. ઘેલું કાં બોલે માવડી, અમે શું જણું પેર; પત્ર મારા પીતા
 તણો, તે આવ્યો હશે તુજ ઘેર. તેણે તું રોતી કળકળી રોતી કુટતી પેટ; આવી
 સરોવર સ્નાન, ને અમે નાહાતાંતાં નેટ, અમે તે ત્યારે જાણીયું; તમે કર્યુ જવ
 જણ, બાકી તો કાંઈ જણું નહી મહારા ઇશ્વરની આણ, માતા કહે મરે મું દીકરી
 મરો તમે જમાત હું તો કાંઈ નશી જાણતા હસાવ્યા પ્રાણી માત્ર; તમે વસ્ત્રજ
 સુકવ્યાં, નાહાતાંતા જવ નીર, રહે રંડા તેમ હું રડી, એક સરોવર તીર. ચાર
 બોલ્યા તે ચતુર નર, મુકાવ્યું મર માન; કહી વાત તમે સાંભળી, છેલું નાકને
 કુંન, અણ દીડી અણ સાંભળી, અણ વોતી અણ કેણ, સંભળાળીને સમજ્યા, આડે
 હરખ્યા હેણ. ધા આસાખી આલીચી આ, હાકેમને હજુર; પકડ્યા પેલા પલકમાં,
 નરનારીના ઊતરયા નુર. નાક કાનને છેદશું, લુંટી લેશું ભંડાર; ન્યાય અન્યાય
 તે કોણ કરે, સાચો સહુ સંસાર નરનારી પાગે નન્યાં, હેતે જોડ્યા હાથ; કિંકર થઈ
 ને રકગરયાં, સ્તુતી કરી તે સાથ. આ કન્યા છે કોડામણી, બાળા બુધીનીધાન; પ-
 રણાવું તે પ્રીતથી, જે રાખો નાક કાન. ઘરખાર ઘરમુત્ર જે, આપુ હોડે હાથ; બા-
 જકી એ વરસ ખારની, શોંપુ તુજને સાથ, ચાર ભાગ ચારે જણે. વેંચી વીધો માલ,
 કન્યા એશ ચમથી નકી. ચતુરનો શો ચાલ. ચારે વાત ચારે જણે કહ્યાં વચનનાં
 કેણ; ચતુરાને એ ચારમાં, માર્યો કોણ તે વેણ વરતગ કહે સુણ મહીપતી, વીર
 કહે સુજણ; પરણી કેને પદમણી, પંચ કરી પ્રમાણ જે જણોને કહો નહી, તો શીવ-
 જ કેરા શ્રાપ, બ્રહ્મહત્યા ગઝિહત્યા ધણી; બાળહત્યાદીક પાપ; સતવાદી કહે સખસુણો
 પ્રથમ કહી જણે વાત; જણે આરીયુ લેવા મોકલ્યો, તે વરીયો સાક્ષાત. વળતુ તો
 સરવે નીપજે, એક કેટથી એક; પ્રથમ મોહો લીધું જેમણે, તેને વટે વીવેક. શાખાશ
 કહી સખ ઊડીયું, ગયું ગાંધવ મશાણ; ઘેર આવ્યો તે ગુણનીધી, વીકરમવીર સુજણ
 સીધ આગળ સરવે કહી. વાંગત કેરી વાત; શામળભટ કહે શોભતું, દીવસ સમ-
 સાત. ધીરજ રાખ જરૂર તું, વાચા દે વિકરમવાર; કહ્યું તે આણી આપશું, ત્યા-
 રે પીધું ગિર. નીંદ્રાતો ત્યારે કઈ, જ્યારે કઈ તમ કાજ; ખીજ દી સની રાત્રીએ, મા-
 જ્યો શ્રીમહારાજ. કામ એનાં નીતે કોટીધા, વાર લીલ વીલાસ; સમ કથા પુરણ થઈ

કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૮ મી.

ચોપાદ—શ્રી સરસ્વતી પ્રીતે પુણ્યે સકળ વાત સીધી સુધીએ, શ્રી ગુણની ધી ગુણગંભીર, ધરમ ધોરધર સાહાસીક ધીર. ભઠરવરાજ ધીરજ, લક્ષણ લાજ કરણ શુભ કાજ; અદ્ અનુપરણ આરાધીએ, ધરમ કામ કીધી સાર્ધીએ, કહુ વાત અતી આઠમી, ઠરાવ બુદ્ધિ થકીહાઠનિ; ચંદનાવતી નગરી અનુપ, ચંદનનેન ભઠ ભારે ભુપ. માનનિ તેને મલીઆગરી, સરી શીરિમણી ધરમ ધરી; સાનત નીચ બે પુત્ર સપુત નરપત વ્રત નૌતમ બે સુત, રાજ ચલાવે રૂઢી રીત પ્રજા ઉપર અદકેરી પ્રીત; હાથીધોડા અલખત ધણી, મહીપત સઘભા કેરામણી. અસત્ય ચન્યાય તનથી તાજ, રામ સરીખુ ચાલે રાજ; મહીપત કીધા એક મહેલ, તે આગળ ઈંદ્રાસન સે હેલ. મંદીર મેહેડીને માળીયાં, જુગત થકી રૂઠાં જાળીયાં; પરસાલી પટશાજા પાક. હયશાળ, રથ શાજા વાંકગજ શાજા દેવ શાજા હામ, કીધાં એવાં કરતી કાણ; મેલે-મણાનું મહરત લીધ કોડેવાસ પુજનો કીધ. પોહોડયો છે રાજ પટ પલંગ, મલી આગરી માનતી સખગેલીશબ્દ ઉડયો મધરાત; કાને સાંભળી વિમોહ વાત પડપડુ પડુ એમ કહુ અચરજ તે રાજને થયું; નવા મેહેલ કીધા છે કામ શું પડશે એને હામએમુ વીચારી છાયો રહયો, એટલે શબ્દ એકબીજે થયો; હમણાં પડુ કે વળતો પડુ જેમ લમ એક એક વરાંતો નડુ કહેતો વ્રપ્રકાળે ચીતયડુ, કહેતો બાળપણમાં પડુ; સમજ્યો રાજ સમજનાર, પડે અદસ્યા અપરમપાર. અહવાંકા નવ અતી ઘણા પડે વિપત એમાં શી મણા. દોહરા-રાજ રીશમાં, પડવું હોશ તો પડ વળતી શું કરીશ વ્રધાપણમાં વેઠ અરણુ ઉઠે તે ઉડીઓ, જોગાને પુજ્યા બજા; ગુણદાર ગણુ કે કહું માહ છે અહ દોષ; લોહી પનોતી લોહમાં બેઠો બારમો રાહ; કુંડા કહે તું આ ઠમો, ચોથો કુંભનો ચાહ. ટાળી કોઈની નવ ટળે, રૂઢી ભુડીયેખ; બોગબ્યા વીણુ છુટકો નથી, લખ્યા લલોરે લેખ. પાઠ પુજને પુન્ય કયાં કર્યા અપ્રમા દન, જન તપ સત સાધવ કરમાં માગણુ પામ્યા માન. પુઠારક પાડુ દંશુનો, જનમ તણું છે ઝેર લશકર લઈને આવીયો, કોપ કરતો કેરે. કટક કાંઈએ ચંદન ચઢ્યા રણથંભ રાખ્યા જંગ ઘેરાણું લશકર ગામનું; સામદન રહ્યો સંગ નાગો ત્યાંથી મહીપતી, ત્રણે મોહોલની માંહ; સાહર નર મલીઆગરી ત્રણે હતા ત્યાંહ છોડેથી નારી છુટીયાં, અતુર ધરનાં ચાર; ભેભાણિ ભોમીયામની ક્ષણુ ન લાગીવાર. પુરપત તો પડરીક થયા. ખયો ખજનો હાથ, અરણુ વણુ પગે એકલાં, ચાહ્યાં વાટે સાથ; બાવીસ બે જન બાપડાં ભુખ તરશ ને દુખ; વસ્ર ચિતા વનમાં ફર્યાં, સઘડુ તણ્યું રાખ; નદી આવી નરમદા, ઉતરયું પેલે તીર; કાંઠે બેસારયા કુવેર બે, સાહર બીજે નિર માનુની વેડી મહીપતા, ભમરામાં પડ્યો ભુપ; ગજ્યો મધર તે ગુણુનીધી, રૂઠો રહી-

યાળો રૂપ, વીનતા વાટ જોતી રહી; નાઓ પતિ કે પુત્ર; ક્યાં સહુને હુ ક્યાં જાઉં, ક્યાંસો ધુધર સુત્ર, એટલે એક વણુઝારડો, નાયક નરપતિયો નામ; પકડી તેણે પ્રેમ દા લેધ ગયો ગુણગામ. દીડી દેર સરણુ ધણુ, જોયાં ચંતનનાં ચેદેત; પુછી વાત પટંતરે, કહી મુખથી ભાઈ બંહેન. ખાઓ પીઓ રમે જમે, માણે મંદિર માંહ; પછે પેર શી નીપટ, તન બે ઊભા ત્યાંહ. વેડાંગ વાગ નવ દાયનો. જીતમ જોરાવર જોધ; આધક ડોટ તે ઉપરે, કરતો આઓ કરોધ; નાહા ખાળક નાઘડાં વીકેટ વાટછે વન પરવત પેણે અધોરવન કહી કો માનવજન, જુખ તરસ તડકો ત્યાંતરડે દેખી તાપ; વડ હેઠે જઈ ચિસમય, અરબક એકલાં આપનીર વીના તે નીરનું સુકાણું શરીર; બંધવને બેસાડીને, ગયોજ બીજે વીરસુતો સોડતાણિ ત્યાં નિકળ્યો નરો નાગ રસ્યો અંગુઠે દીકારે, પ્રાણ પછાડયો પાગ ઝેર ચઢ્યું કોઈ જીગતનું તેવેખામાં તરત; પુરવ જનમસંચા થકી; ખાળક પામ્યો અત એટલે સાહરજળ સાવીયો. દીડો રૂધિરની રેલ; દાવાદાળ દુખદેહ બાંધવ કેરાં બોલ બાંધે વીધો વીરને. રૂદનકરે તે રન વિલાપ કરયા વનમાં ઘણાં, કાણુ સંભાળે કાન, જોજન ચારેક બે ગામડે કરવાદન નરપતનામ અરબક આપે એકલો; આઓ છે તે હામ. સાહુકાર એ શિરામણી; લખપતી કરે સહુ લોક; એની દુકાને ઊભો રહ્યો, સપુત તણે મન. શોક પોંચી એક પાશે હતી. નઉતમ કોટીના થંગ અમુલખ અવવી વીધે, શોભીત રૂંદે સગલાં ચતે શાહુકારને લીધાં સુખર કાટ ગાડુ ભરાવી ત્યાંગયો, દઢવે બહાલી દાસ. ઉતક એક ત્યાં કારમુ વ્રક્ષ ઉપર તે વરત; માળો હતો ત્યાં ગરૂદનો જ્યાં માંધ્યો તોમરત ગરૂદ આઓ ધન ગાજતો, માણ્યો માલામાંહ બાંધ્યો દીડો ખાપડોઅતક નો વળીત્યાં જીમથી અમરત કાઢીયું ખાતે સીચ્યું ખગરાયધશ્વરની આજ્ઞાયકી, ઊડી બેઠોધાય; પગે લાગ્યો પંખીતણે, જોડીને બેઠાય; કહી વીગતની વારતા, શ્રીવંતથયો સનાય એસડ એક આપ્યું અધીક; પોચશે મનમાં કોડ ચોળ્યાથી ચિંતાટળે, જયરગત પીતકે કાડ, બીજી અંજન લે ખાળક; અંધની આંખે આજ; દાણુ દુઃખમટી જશે, ગુણુ બે એના ગાજ એસડ બે લઈ ઉતરયો, નામજ જેનું નીર, પુરવ દશાએ પરવરયો સજીવન શુદ્ધ શરીર. સાહેર વ્રક્ષ તણે ગયો, ન મળ્યો એકે મેળ; વીર ન દીડો વડ ઉપર ખરો દુખનો ખેલ. આશા મુકી નીરાશ થઈ, પુરણુ વીચારી પેર; શાહુકાર સમીપે સંચર્યો, ગરથ મેલ્યો જે ઘેર, શાહુકારે મન શોધીયું, એતો ખાલ અમુલ્ય; શામ દામ ભદે કરી, કરકું કાંઈ એક સુલ. વહીને ર.ખ્યો વાણીએ, જમાડી આપી જગ; પોંચી પચાવા તણી, લદાણુ વિચારી લાગ. મધરાતે મંદિર વિષે, પાડી ખુમ પોદાર; તસ્કર કરી બાંધીયો, અતી દુખ અપાર. વજીરને મળ્યો વાણીયો. આખ્યો દ્રવ્ય અતિષ; શુળી દેવરાવવા સંચરો, કહે છોડાવો શીશ. પાપી લઈને ચાલીયા, જ્યાં અરણુવનું નિર, દિઠો દેવાંશી સરીખડો, સતવાદી શરીર. આ અવતાર પાપી અવ-

તર્યા, વળી કરશું આવાં કામ;કથે ભવ થાશે છુટકો, નથી નરકમાં કામ. એક વ-
હાણુવટીએ પાળીયો,જતાં તે વિદેશ;ચંદાળે તેને સાંપીયો, અધીક જ્ઞાન ઉપદેશ.
ચોર નથી એ ચતુર છે, કરમે કીધો ચોર; આગળ ધરમ એતું તરે, એમ કહે
અકોર. વહાણુવટી તેડી ગયો, શહેરને શહેર માંડ; ઘગનાં સોચન ઘઘાં, પાળી
આવ્યો ત્યાંહ.ચારે ચોવાટે ગયા,રહ્યાં જુજવા રાત; ચંદનરાય જળમાં પડ્યો, કહું
કરતુ તે કાન.મગરે ગળ્યો મહીપતી, હીમરે નાંખી જળ; પેટથી કાઢ્યો પુરપતી,
નર કીધો તેને ન્યાસ કામ કરવા તેના ઘર તણું. રાખ્યો રૂડી પેર; વચન બધાંયો
ત્યાં રહ્યા, ગુણુવંત તેને ધેર. ચંદન રહ્યો હીમર ધરે, મલીયાગરી વણુઝારો વાન;
શાહેર તો શહેરમાં ગયો, નીર રઝળતો રાત.

ચોપાઈ-ચારે જણુ ચોવાટે રહ્યાં,પછી તે એકઠાં કેમજ થયાં;જ્યારે પાંચરા ગ્રહ
થાય છે,ત્યારે દારીદ્ર તેનાં જાય છે.તહાનો બંધવ જે છે નીર. સુખ પામ્યો છે જેહ
શરીર; ભમતો ભમતો ભુલો પડ્યો, ગામ નરવાહન તેણે જઈ ચઢ્યો. નરપતપુર
નગરીતું નામ,આવ્યો એક બંધવ ને કામ; આપ ગતે તો રાજ થયો, રગતપીતના
રોગો રહ્યો.વ્યાપ્યો કોડ કાયામાં કષ્ટ, પેલા જન્મનો એ પાપીષ્ઠ; તેણે સુખ કર્યુંતું
તાજ,કોઈ એકને સોંપું હું રાજ. શણુગારી હેને હાથણી.સુડી કરાવતો સાયની;
મળી મેદની અપરંપાર, રાય રંક દાતા જુજાર. કરી પ્રતીજ્ઞા તેણે વણી, કાજશ
દોળે તે ધરતીનો ધણી; વાચા ચુકે તેને પાપ, સાખી સુરજ ન તેને આપ.ફરતી હા-
થણી જોતી ફરે,કપુલ તે કોને નવ કરે;ફરતી ફરતી આવે ત્યાંહ, ગરીબ રંક ઉભો
છે જ્યાંહ.દોળ્યો કળશ બાળકને શીશ, પ્રસન્ન થયા ઉમીયાપન ઇશ; ને કુંદરતું
તોલ્યું તોલ,ચુક્યો નહીં જે બોલ્યા બોલ, રાજકુંવર બેસાડ્યો રાજ, કયું પુન્ય તે
વેળા કાજ;અધ કહે જઈ કાશીએ તું કર રાજ વસુધા વાશીએ. શા માટે કાશી-
એ જાઓ છો, દેહમાં બહુ દુખીયા થાઓ છો; કીધું અંતર તેને કરજોડ, ચાલ્યું
ઓસડ ગયો છે કોડ.આંખ ઉઘાડી રોગજ ગયો,ત્રદ્ધરાય તે સાજો થયો;તેને ઉપન્યુ
અદકુ હેત, સોંપ્યું તન મન ધન સમેત. ચંદ્રમુખી તેને તનયા એક, પરણાવી તે
કરી વીવેક; આણુ વરતાવી પુરમાં પત્ર, હીર શોવરાગ્યું તેને છત્ર. ખાય પીએને
ખુબી ફરે, સજ્જન પોતાના સાંભળે; હવે શાહેર જે શહેરમાં ગયો, સમાચાર તેનો
શો થયો.કરે વણીક તણી ચાકરી,બાંધે નહીં કે શું બાકરી; હા ભકર સીંધુ તીર,
અરબ ખરખ અચલાએ પુર. ત્યાં જઈ પોહાત્યાં તેનાં વાહાણુ, પુર પ્રત્યે કીધાં પ-
રીયાણુ;વેચી વસ્તુ ખરીદો ખ્યાલ,ભર્યો ખીજ નમુનાનો માલ.દોડ સત્ર તે ગામે
ધણી, ગુરૂઓ ડાહ્યાપણુ બુદ્ધિધણી; તેને ધેર એક બે ઘોડલા, જુગત ગંગા જમનાં
જોડલા. હાંડે હાલ ફેગટ ફરે, દમ પીને બાંધ્યો ચરે; અસ્વાર થઈ બેઠો કે પીડ,
ધરતી ઉરાફે ધરે નહીં થીડ. દીસંતા તે દેવળ રૂપ, રતનજડી ભમાડ્યા ભુપ; કોતલ

હાંકે ગાયેલ ગરદ, માણે નહીં કે પીડે ધરદ. શેઠ વહાણુવટી અલતણે, તેને સ્નેહ રાજ શું ધણે; કરે વાત સભામા જ્યાંહ, વાણેતર ઉભો છે ત્યાંહ. જળનો જોડો છે હાથમાં, સમીપ શેઠ તણી સાથમાં; રાજ કહે વેપારી સુણે, જણતા હો તો વાત; એક ભણે. અશ્વ અનુપગ છે અમુલ, સુરજ રથ જેવા સમ તુલ; દીસંતા તો જણે દેવ. પ્રણ એની ખોટી છે દેવ. પીટ બેસે ભરે નહીં પાગ, બાકી છે લાખેણે લાગ; કોમરદ મુછાળો છે તમ સાથ, રાખે ધોરો મારો હાથ. વાણીઓ કહે અમે ખીપુએ, ભારે કામ તે કેમ કીજીયે; ત્યારે ચાકર બોલ્યા વાણ, કર્યા પ્રણામ જોડી બે પાણ. એ ધોરો ઓળખીયે અમો, તુરી તે દેખાડો તમારો; ત્યારે વાણીય કીધી રીસ, દીધી ગાળો તેને દસવીશ. અશ્વ બેસનારો એ આવીયો, શુભી દેતાં ત્યાંથી લાવીયો; પુરપતીએ પરીક્ષા કરી, તરત મંગાવ્યો ત્યાંતો તુરી. ચોકડું મોરડો પલાંણી પીઠ, દેવરૂપ દેવાંશી દીઠ; કરી સલામ વળગ્યો પાવડે, ચતુર નર ધોડા ઉપર ચઢે. દીધાં અસ્ત્ર જળ દશ ને ખાર, ખાંતે તો ખેડ્યો તોખાર; પાંચ સાત રપેટી દીધ, વેડાંગ વાંકડો રાંકડો કીધ. બીજે ખેડ્યો બુદ્ધ નીધાન, રાએ વિચારયું મન માન; એ કે બનીસ લક્ષણુ ઈંદ્ર, શોભે જેમ તારાનો ચંદ્ર. અધીપને દીધી અદષ્ટી આશ, પ્રીતે કરી બેસાડ્યો પાસ; નહીં ચોર ચતુર છે એહ, દેવ રૂપ દેવાંશી દેહ. કંદ્રપલાલ કુંવારી એક, બહાલી રાયને ને વિશેક; લગ્ન લેવરાવ્યું તેણી વાર, બુધ નીધ તે પરણ્યો ખાળ. જમાત્ર કરી થાપીઓ, એક અશ્વ અલખત આપીઓ; પસાય પાથ પ્રિતથી કીધ, અરથ ગરથ અધીકો દીધ; શેઠ સેવકને કહે તું સાથે જાવ. અરથ ગરથ કન્યાને લાવ; કેહેણુ માન્યું તેનું તો કથી, ગુણ હરામ નર થાતો નથી. અધીપનીએ આપ્યું બહુ હાથ, સ્ત્રીને મોકલી સ્વામી સાથ; પાછાં હાંક્યા વિ દેશ વહાણ, પલટ્યો તે વાણીકના પ્રાણ; દગો તો એ ચાકરને દેઉ, અશ્વ અનાપમ અસ્ત્રી લેઉ નિદાવશ થયો જ્યાદરે; નાંખ્યો જળમાંહે ત્યારે; રાખનારો જેને છે રામ, લઈ ન શકે કે તેનું નામ; આગ્યું પાટીયું તેની ઘડી, ચતુર ત્યાં ખેડો છે ચ-દી. રાત દીવશ ને સાંજ સવાર, પુન્ય પ્રતાપે પામ્યો પાર; જે ગામે બંધવ રાજ કરે, પાટીયું તે ઠેકાણે ઠરે.

દોહરા-મોકલ્યો હું તો મારવા, પોચાવાળા પરચંડ; રાવ કર જઈ રાવળે દેવ રાવું એને દંડ, રાજ દુવાર જઈ રહ્યો, અચરત અદક હોય; દીઠા બંધવ પોતાત-ણો, કળી ન સકે કોય; મેં તો મરતજ બાંધીઓ, વડજ ઉપર વાટ; સજવન એ કયાંથી થયો અચરત એ અગાધ રાજ દીઠા રાજમા પંથી તેડ્યો પાસ, અરસપરસ બે ઓળખ્યા, લીલા લહેર વીલાસ; એકાંતે બેઠા બે ઓરડે, કહી વીગતની વાત; મંજોગ થયો વિજેગનો, શાહ્યાં સરસજ સાત ખાજ રાજ; પંખી એક ઉતરયો કર્યો સજવત, દતે રાજ્ય પામ્યા આ નગરનું, દુધે ઊઠ્યા મેહનિ રમણશા જે નગ-

રમાં પોહોંચી મેલી પ્રીત;તેણે મોકલ્યો મરાવવા, રૂડી ક્રીધી રીત.દંડ કરે તે શેડને લખો પોચી લીધ;ખર વાહન કરી ફેરવ્યો,જેણે કામ એ ક્રીધ.એટલે વહાણ વિદેશનાં,ઉતયા આવી તીર;આંરી આણ શાહુકારને, જેણે નાંખ્યો તો નીર.માત સરવ માલમ કર્યો, વીધોતો જે તોખાર; જે દેવ ન મલ્યા જીવતા, લીધી નીરમળ નાર. નાશકલંક નીરમળ કામની, અદકુ શાણુત આપ; તે દેખાડયું પારણું, વેદ પુરાણે છાપ. બંધવ બે સુખીઆ થયા, કહો વીગતની વાત; વણુઝારા માહે હતી, જેહ પોતાની માત. તે નાયક આવ્યો નગરમાં,પંચ લાખની પોડ; તે રાખતા મહેલમાં,ગુણવંત બેઠા ગોખ.વાત કરી વીનોદની, કરયા ચતુરાય ચેન; તે નાયક કહે અમે ઉડશું. વાટ જુએ મુજ બહેન. રાજકંવર મન રીઝીયા, પુછી પદંતરે પ્રીત; માનો આજ્ઞા બહેનતી,એના રૂડી રીત.તમચી નાહાની કે મોટી,છે પીતકદ કે એ રમાન; કે સગી.કે સાવકી, ગુણીજન કરોને જ્ઞાન. નાયક કહે નરપત સુણે, સમો બોલીએ બેન;મનાઈ વિમન ધણું,તનમનધન એ એન.કન્યા તે કંથ વહાલાતણી, નારાયણ શું ચેહેન;ચંતની તે ચંદન તણી, તે મોહો બોલી બહેન. સાહર નીર બે દીકરા વહાલા તણા, વીજેગ તે રડવડતીતી રાનમાં.ભામની કેરો ભોગ. હેતે હાથ મારે ચડી,દેવ દેવાંશી ડાહી;મલીઆગીરી તે માનની, હું તો તેનો ભાઈ,વણુઝારને વધામણા,આપ્યો મોતીહાર; હેત હરખ હધડે થયો,ઉલટ અપરંપાર. અવગુણ પાએ અધીપતી, મળીયો માને બેય; આંશુ ચાલ્યાં હરખનાં, નઉતમ વાક્યો તે ર. થારે બીનોક સુએ,હરખનાં વાગ્યાં બાણ;અરસપરસ વરસ બારના, વીગત કરયાં વખાણ;પાએ લાગી બે પદમની,કુળવતી કહેવાય; ચંદનની ચીંતા થઈ, ગુણ સહુ તેના ગાય.ગોર એક ડાહ્યો ઘર તણે,પ્રીતે તેડ્યો પાસ;લેખ લખી અંક આપીંયા, અતિશે દીધીઆશ.પરદેશમાં મદ્યધેવર કેગામ;લેખ કાગળદેખાડજે,કર્યો જઈનકામ ક્યાં ચંદન મલીયાગરી,ક્યાં સાહર ક્યાં નીર;કહેતો ફરેછે એવું,શાવન તે શરીર. પ્રતીઉત્તર પુછે તને, પુરો લખાવજે લેખ; કામ સરે ત્યાં આપણું, તેમાં નહીં મીન મેખ. વિપ્ર હીંડે વાંચતો, લખી જે કાગળ ગાય; છાતા રહે સઉ સાંભળી, તે પુરો નવ થાય.એક સમે એક ગામમાં,બેઠો બુવનીધાન;વાંચ્યો કાગલ વિપ્ર જને, સીક્ર થયો સાવધાન.વીસુત ચોળી છે વિપુ વીજે,જટા ધરી છે શીશ; દેર બેઠો દરીયા ત્રે,અહરનીશ પુજે ઈશ,સમરણ કરે સુલપાણનું,ધરણીધરનું ધ્યાન;વાંચ્યો કાગળ વિપ્રજન,પોતાનો અલીધાન.કાગળ લીધો કર થકી,વાંચી જોયો વરત;અખંડ ધાર આંસુતણી,તે વેળા ચાલી તરત.તેણે ધાવ પુરો કર્યો,વિપ્ર હાથથી વેદ; પાછો આપ્યો પંડિતને, ભ્રાંત ન ભાગી બેદ. ક્યાં ચંદન મલીયાગરી, ક્યાં સાહર ક્યાં નીર; જેમ જેમ પડે વીપતડી,તેમ તેમ સહે શરીર.વિપ્ર વધારી લાવીયો, જ્યાં છે રાણી રાય;વાત કહી વીદેશનો,ઉલટ અંગ ન માય દક્ષણમાં દેહર દેહનું, બેઠો તો જોવી

ભોગ;તેણે કામગાં વાંચીયો,લાવ ધરીને ભોગ.અખંડધાર આંસુ વહે,ન રહી ધારણ
ધીર; જેમ જેમ પટે વિપતડી, તેમ તેમ સહે શરીર, પુરો કરી આપ્યો પલકમાં,
આવ્યો ઊલટભેર; એક માસમાં આવીયો, રાય તમારે ઘેર. દુઃદલી વાંગ્યાં દેવનાં,
ગરગર્યાં નીશાન;તન બે આલ્યા તેડવા,ભાવે ઊઠીયો ભાણ.પાગ નમાવ્યો પીતા
તણે, દંડવત કર્યા દશ વીશ; પ્રદક્ષણ પંદર કરી, જોળે મેલ્યા શીશ. એકાન્તે
બેઠા અધીપતી, તન બે ત્રીજે તાત; વીગત વરસ બારની કહી વીસ્તારીને
વાત મુસ્તક મુગટ ધરાવીયે ચીર સોરાવ્યા છત્ર.હસ્તી ઊપર હેતથી,પંચપીરોભા
પત્ર. પરગડયા ધીરની શાનને,આવ્યા સેણવતે ગામ.ભેટયા પોતે ભાવશું,સતવંતી
શ્રીનેશામ;દી વશ દોહલા વહી ગયા,રૂડું પામ્યા રાજ,સેન્યા લઇને સંચરયા, પો-
શકશાન કાજ દીવન મોકલ્યો તે ગામમાં,ડરાવ કરી રાખ્યો તે કામ.ચતુર નર ચા-
રે જણા,આવ્યા ચંદનાવતી ગુણ ગાન;વીંટયું ગામ વસુધાપતી વરત્યો જેજેકારા.
પુંડરીકને પ્રાજે કર્યો,ક્ષણ ન લાવી વાર; આણુ ફેરવાવી આપણી; શોભ્યા સજ્જત
સહુ સજી સાથ; અરથ અને ગરથ જે, પુંડરીકનો આવ્યો હાથ પોતાના
મંદીર મામાળીયા, પોતાના ગમ ગરાશ; પોતાની પ્રજા સહુ, પાંખ્યા
લીલ વીલાસ, ચંદનને મલ્યાગીરિ, તન સાહરને નીર; બે વહુઓ તેની બાળના,
છવ્યે શુભ શરીર, આયપીએ દીન નીરગમે. આનંદે દીન જય, એક દીવસ એક
રાતમાં,બીજી કઠિતક થાય. મહીપત પોઢ્યો છે મેડીએ, માણી છે મધરાત, જાગે
હોને એકલો,સુતા છે માનવ જાત,એટલે શખ્દ બીજે થયો પડુ પડુ પડુ કહ્યું ત્રણ
તે સાંભળ્યુ સરોવરો,રાએ પોતાને કરણ, પડુ પડુ તે શું કહે. પડીશ હશે. તું કેમ;
કાંઈ બાકી રાખીશમાં રાએ તો તુજ સમ મોટો ભણકારો મહેલમાં,ટૂટી પડીયો ત-
રત દીપક જેવ દશો દીશા, નરપત કીધી નરત;સાક્ષાતકાર કોઈ શકતિ છે; શોભા
માં લજ્જા મૃલ થયો ઢગ હીનાતણો ચિંતા મણી સમતુલ, એક કન્યા કો કારમી;
પદમનાં પુરણપુર,સીંદલકી શુભ કરમના નારીના બહુ નુર વેળે દીસે વાસુકી તણિ
ઊદર આ અપાર.વાસ દીશ વીનતા તણે,હધડા કેરો હાર દીડી કો દે તાગતા, જેઈ
રામાનું રૂપ,એ કન્યા કોને પરણશે. ભરાંતાં પડીયો ભુપ, ત્યારે શખ્દ બીજે થયો
સાંભળ રાજ કરણ, પીતા એકને પુત્ર બે તોલ વીચારો તરણ,જેણે દુખ વેઠ્યુધનુ
તેનુ કરજે તોલ તે કન્યાને પરણશે, બોલી એવા બોલ એટલે સરવે જાણીયું, પેર
વિહાની વાત પુત્ર પીતા સૈકો મળ્યા,પોફાટે પરભાત,વેદ વચન લોપાવીયું,માન્યુ
કારણ વરત,તે લગન મહુરતે. પરણાવી કન્યા તરત. ઢોલ ઢબુકાં થઈ રહ્યાં, પર
ણ્યો દુડી પ્રીત; વીવાના વરણવ કશા,રાજસ રૂડી રોત,સખ કહે સતવાદી સુણે;
વીક્રમનીર વડલથ, દાને માને ઠપાણે. શુભ કામ શમરથ; વેડ્યું દુખ કોને ગણું
કોણ પરણ્યું; કન્યાગ; બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ છે, જે બોલો અન્યાય છાનો કેમ રહે

છત્રપતી.સાચી વાતપર સ્નેહ,જળ મુકયું જુઠી વાતનુ એહ દેવાંશી દેહ;જેને દેતા સુળીએ નાખ્યો સમુદ્ધ માંહ કન્યા પરણાવી તેહને. તોલ કરીને ત્યાં, પીતા બુડયા પલકમાં, હીમરે કાઢ્યો બહાર, સુખે શીવ ડરે રહ્યો પાખ્યો દુખ તે પાર, વનીતા વણુઝારે પ્રીડી, ખાનપાન સનમાન;દુખ પડયું વીજોગનુ,શું વેદે પણ નીશાન મરત્યુ પાખ્યો તે મહીપત થયો, રૂડુ ભોગવ્યું રાજ; શુળીવાળે દુખ સહ્યું કરયુ છે પર ઘેર કાજ બહુ દીવસ વરસ સાતથી આખ્યા તેના ચરાણુ,જળ બરતો અને રાંધતો, શીરત સાંભળાવતો કરણુ દુખના અનેક ડુગરા; દુખના ઝાઝાં ઝાડ, જળ સાહથીજે જીવિયો, તે પ્રભુનો પાડ, શાખસ કહિ સખ ઉડીયું,ચોંટયું વડને કેડ, જ્યાં મશાણુ છે ગાધારવું ક્ષીપ્રા વહે છે હેઠ ધુરપતી તો પાછો વળ્યો ગુણવંત આવ્યો ઘેર;સીધ આગળ માંડી રહી. પ્રમાત સમે સઉ પેર, આપુ તુજને એહ તો ત્યારે પીશુ નીર, અને જળ નવભક્ષણુ કદું સાંભળ સીધ શરીર, રખીદાસ પ્રતાપથી થયો ગ્રથ એ સાર; આ ગ્રંથ જેણે ઓળખ્યો, જમનો તેને નહિ માર, નવમે દીવસ નરપતી હીકકાક ઠાઠ, શામળભટ સાચુ ભણે; કથા થઈ છે આઠ શ્રાતા વકતા સઉ સાંભળે અંખાપુરે આશ; કલ્યાણુકારી સઉ વીશ્વને; કહે કવી શામળદાસ,

વારતા ૬ મી.

ચોપાઈ—સકળ સીવ આપે સરવદા, નીરખળ દુધ જેવિ નરમદા. શ્રીરખા સાર દાની જ્યાં હવી તે કહેવાણુ મોટા કવી, કીધાં સરસ્વતીએ જેનાં કામ, તેના થયા નવખંડ નામ; શામળભટ કહે સીધી કીધ, દયા કરીને બુધી દીધ,વીલાસ વીવેક ચીત્ર વરણુવું રૂડુ વીકમ ચરીત્ર, વરણુવી રૂડી રામની કથા, જોગવાત જે શાસ્ત્ર તથા નીરમળ કેવો છે નરમંદ કહ; જમદુતનો ટાળે દંડ; વરણુવ કર બહુચરાજ તણાં. બીજ પ્રાકરત ગુણ નીધ ગણા તે ઇષ્ટ ગુરૂ તણે પ્રતાપ, પ્રતક્ષ સારદાં કેરી જપ,વીકરમસેન ચડ્યો વડવીર, ધનુષ વીદા તણો જે ધીર,સમરી છે શ્રી હરસીધ માત ચાહ્યો વીકમ વેદ વીખ્યાત;જીત પ્રેત વીકટ વનમાં ઇષ્ટપ્રતાપે પહોંત્યો ત્યાંહ આવેજક્ષ બીનરાવવા કાજ ડરે નહી ધીર વીર મહારાજ કેટલાએક દેખાડે દંત.કેટલાએક કહે આણું અંત કેટલાએક પરવત દેહ, એટલાએક માજે જેમ મહ;કેટલા એકની મોટી કહાડ. કેટલાં એકનાં મોટાં હાડ. કેટલાક ધડ વીના છે શીશ, કેટલા એકના મસ્તક દસ વીસ; કેટલાએક થઈ આવે વાઘ,કેટલાએક મણીધર નાગ.કેટલાએક હડકાયા સ્વાન કેટલા એકના લાંબા કાન,કેટલા એકના નાકજ પાંચ કેટલા એકઅગ્નીનીઆંચખાગિખાગિકરી ખેચર ખાય,ગુરવીરડરેકેમરાય;જખયારોછોનરવે અજીત વીર તેપતમાં અમે, એમ કહી આળસ મોડયું. સખ વડયાં છોડયું; વાંશે બાંધી ચાહ્યો વીર. સીધ સકળનો છે એ સીધ.બોલ્યુ સખ સાં મળ, મહીપતી રાશ નધરશા રાખરતી, સતવાદી છો સુખનુ ધામ; આ ૧ કરો છો પરનાંકામ;વાત કહુ

તે સાંભળ્યા આજ્ઞામનમાં ધરજે તું મહારાજ, એક જેપોરગમજ્યે વાંતીરામ સત,
વાદી સુભટ કહેવાય દોલતદુનીયા વધભવ ધણો, પ્રતાપ પુર દરતણો. કન્યાએકતેને
કોઠમણીશુભ લક્ષ્મીશોભામણી, ખત્રીસ લક્ષણી ગુણુનીધાનભાતપીતાના મનગમતો
માન દેવરૂપ દેવકન્યા ડાહી, વક્ષણુ રૂંદે લાડકતાઈકરે કામની મનકલોલ, સોગડખાને
વધસજ સોળ, સતી શીરોમણીતેસાધવી કરમધરમધીરજ ધારવી વીનતાએ માંડ્યુ
એક વરત, સાધવણુ કર્યુંજેસત, પુરૂષ કેરુ મુખ નવજ્યે, કળી ન શકે તેનેકાય. વરત
કુંવારા કેરુ કર્યું, ધ્યાન ઇશ્વરનું મનમાં ધર્યું; રાચે નહી પુરૂષ સુરંગ, ગમે નહી
પુરૂષનો સંગ. પુરૂષ નામ ચોખા નવ જમે, પુરૂષ દીંગલો શું નવરમે; પુરૂષ નામ નવ
પહેરે હાર, ભોગરો કેવડો નહા સીમલ પાર. પુરૂષ પતંગ ઊપર નવસુવે, પુરૂષ અરી-
સેમુખ નવ જુવે, પુરૂષ લોટે પાણી નવ પીંચે, પુરૂષ નામ લેતાં મન બીહે; માખા-
યેમન મુકી મામ, પરણ્યાનું નવ લે તે નામ. દોહરા-એક દીવસ તે માળીએ
નીરમળ બેડી નાર; પંચી પરદેશી મારગું, ચતુર પુરૂષ છે ચાર. વળી રળી તે
દેશપર; જોતા હતા તે વાટ; થાક્યા તે બેડા ત્યાં તબોળીને હાટ. ચારે તે વડે
તેજડા, ચારે સરખાં રૂપ; ચારેને વિદ્યા વપુ, ચારે ભારે ભુપ. એટલી દાસી રાણી
તણી, લેવા આવી પાન; તે આખ્યાં તબોળીએ, વારુ રૂઠો વાન. કાથો ચુનો નવ
મુકીયો લુખા પાખાં પાન. તે દીડું ચારે જણે પુછી તેણે વાન. એવું કોથ સત
વાદીયું, ભોગી એવું કોણુ; કાથા ચુના વીના પાન એન સાંભળ્યું ઓણુ. તે
તબોળીએ કહ્યું, કન્યા રાયને સ્ત્રક; પુરૂષ સંગ કરે નહી વીપરીત એવી
વંક. ડોરો કરે નગરમાં, રવીવારને દશ; શક્તિ પુજવા સંચરે, નાત પુજવા
મન પુરૂષ બહાર નવ નીસરે, રાય રાણાને રક; દેખે તેને દુઃખ દે, એનો આડે
અંક. અચરત પામ્યા ચારે જણા. જોવા કારણુ જાણે; વાસો વસ્યા તે ગામમાં,
પરખાવાને પ્રમાણુ. શામતી શક્તિ પુજવા, રહ્યા કહી ચાર; નરખી નારી કંઈ
ભોલવે પોને અપરંપાર. તે ચારે મન વીચાર્યું, ઘેર નારી અશી હોય; તેનો
સફળ જન્મારો; કળી ન શકે કોય એક બેડો શીવ દેહરે, તપ કરવાને તરત;
બાંજે શક્તિ રળે, વપુએ કરીને વરત. ત્રીજે બેડો શ્રી વિષ્ણુએ, ધારીને મન
ધ્યાન; ચોથો બેડો લક્ષ્મી કને, માનની મનમાં માન; એક આહાર તણુ રહયો,
બીજે તબ્યું નીર; ત્રીજે તો નિદ્રા તણુ, ચોથે શુધ્ધ શરીર. ચારે મન વીચાર્યું
હાવી નારી હોય; તેનો સફળ જન્મારડો, કળી ન શકે કોય. ચાર માસ ચાર
માસ ચારે જણા, કીધું દેવ દર્શન; તપ મહીમા મનમાં ધારયો, પ્રભુ થયા પ્રસ-
ન્ન. વરદાન સારે પામીયાં, તમો વરણો એ કન્યાય; એક કન્યાને ચાર વરા, એ
મોટો અન્યાય. ત્યાર પછી દીન વહી ગયા, સરયો ન એકે અર્થ; કરવત કારણુ

દાશી મયા ગાંઠે બાંધી ગઈ; એટલે એક દાશી વાટમાં. મળી ચોવડે ચાર; કર વત કેરી કલ્પના, કરે મન વિચાર. પુછીપાર લીધો તહી. રાખી માટે રેસ. પ્રાણ તજે જો પંથીયા, તોતો બેસે દોષ રાણી આગળ જઈ કાંઠ, વીસ્તારીને વાત તુંજ માટે મરવા ગયા, કરશે દેહની ધાત. ચેતી ચતુરા ચીતમાં, એતો માહુ થાય. પાપ વધે એ પુન્યથી, જો શીર હત્યા થાય. તેડાવ્યા જન ચારને રાખ્યા છે એકાંત, ત્રત કુંવારા તણુ, ભાગી નાખી ભ્રાંત. ગાંધર્વ વિવાએ કરી, કરિ વિવેક વિચાર. નારી રૂપ તે નર કરયા, વિનતાના વહેવાર પ્રેમદા પંચી કરયા. આસુશણ અપાણ; તે કો વાત જાણે નહિ, લામનીતે ભરતાર. એકેક પહોર એક જાણની શામા કરેડ શેવ ચાઠ. પેહોર ચારે જાણા, તરતીબ રાખી ટેવ, જળ મુકયું તે જીવતીએ, પરપુરપ સંગ ન હોય; માખાપ કે દાસીઓ કળી ન શકે કોય દહાડે દાશીમાં દાસીઓ, રાને પુરૂષ એક પોહોર સંગ કરે સામા ત્યાં હાં, કરિ રહ્યો તે ડાર. એક દાવસ શું નિપન્યું; કહુ તે વિગત વાત દાવસ નવરાત્રિની અષ્ટમે, રમે ભવાની માત; શક્તિ પુજન સુંદરિ, પથ પ્રકારે સમેત, મછ આણવા માનની, પુજ ઉપર હેત, નીસરી સધળી માંછલી માંહે મચ્છ એક આણાર; કાહાડી નાંખ્યો કામની, મરદ પ્રિત નહિ પ્યાર, મુકયો મછ હ-હહ હસ્યો, રાયે દિહો દ્રષ્ટ; કઉતક દિહું કારમું, કાયા પામ્યો કષ્ટ. સભા ભરી સીંહાસને બેઠો નેતો તાત પડિત સહુને પુછીયું, વેદ વચન વીખ્યાત. મુવો મછ એ કેમ હસ્યો, જાણોતો કહે જીગત; એક પડિત વીશ વરસમા, વેદ ભણ્યો તો વીગત. અલીસેક કરી તને, વાયા દાધ વેદ, બોલ્યો તે સભા વિશે. ભરાવ ન રાખી ભેદ. હાહિ તારી દોકરી, પુરૂષ ભોગવે ચાધ મુજને કાઢી નાંખીયો; અરજ એ અપાર. અભડાય મુજ અડકયા થયી ભોગવે ભારે ભોગ. એવું દેખી હું હસ્યો; સાચોએ સંજોગ મછજ એવું કહિ ગયો; રાજને ચઢી રીસ. પતી ત જોઉં પારખું, વળતું હેડું શીશ ઉપાય એક બાપે કર્યો, તેડયા મંદીર માંહ; નીક કરાવી નીરવી સહુ જની તેડી ત્યાર. દેહસો તેને દાશીઓ સઉના સરખાં રૂપ. ચાર તેરાંચી ચેતાવ્યા, ભેળવવા છે ભુપ. સમજવા તેડયા જીગતશું, દિકરી કેરી દાસ, રહો ન શકે કો રાજમાં, પ્રેમદા કેરે પાસ; નીક ઓળગી નારીઓ; આવી વાડી માંહ. નરપતી બેઠો નીરખવા; તોલ કરને ત્યાંહ, પ્રથમ પગ ડાભે કરી; નારી ઓળગે નીક. જમણો ઉપડે જાણીઓ; પુરૂષ લક્ષણ લીધ. ચતુરાઈએ કાઢયા ચાર જણ, જીવે લક્ષધા લોક. જણ થયું પેટી ને; શામા પામી સોક. શુળી દેવા માંડીયા, છેદવાને રીશ રામા આવિ રાજ કને પહોર ચડતે દીશ. શાથી મારે એહને, નથી એમનો વાંક, મારા તેડાવ્યા હશે એતો આડે આક વાક હોયતો મારો મુને, જીવડો જણ ચાર, પાપ પુન્ય

નું પારખું, કર વાડવેવાર જોરથી જોર થાયે નહીં, જોરથી નહીં, જોરથીન શાય પ્રીત જોરે જીવતી ઈગે નહીં, રજવવાની રીત સત્યવાદી તે સુદરી પાસે સતવાદી ચાર પરણ્યા પુરૂષની પ્રેમદા, શેદતણે વહેવાર મન માને કેમ રાયનું, માને નમ સહુ શોક. પતીત દેખાડે પારખું, કેમ સહિ શોક. પીતા કહે પુત્રી શુણે, કહુ તે એક કામ કદા ચલાવે તેલની દેખે બધું ગામ. પાંચ પહોર ઉતુ કરો મેહેલું તેલ મણુ ત્રીયા. નાંખુ નાંહે જણુ ચારને; એક દાવસ એક નીશ. તણે અમન અદકી કરે, કાડુ ત્રીજે દીન, એટલું હોય તે હા કહું માને માઈ મનદા માઈ કહે કરો સોનર; એક નરાખીસ નુન્ય. રાખશે મારો રાહેલુ. પ્રગટ, હશે માહાઈ પુન્ય, મુધનવા ઉગારીઓ, ટાઢું કીધું તેંધ કાષ્ટ ભક્ષતો એ કરે થઈને રકની રેલ પુરયાં ચીર જે દ્રઉપદી, લાખા ગ્રહથી ઉગારયાં પાચ; વિખડેડી ખીયા કરિ, નાવી ઉની આંચ. ઈંડા ટટોડાં તણાં, ભત્તાં રાખ્યો ભરથાર, રાખ્યાં બચ્યાં બિલિતણા, તે શ્રીપત સમરંધ. તમારે કરવું હોય તે કરો, તવ કરયાં એકઠાં કાષ્ટ; કદા ચઢાવી તેલની, કીધા સરવે ટાઢ. જાળ કરી માંહ ઝેરની અદકી કીધી આંચ; નાખ્યા બાંધી હાથપગ; ચારને પ્રમદા પાંચ સ્તુતી કીધી સુર્યની સાચને માખીસાર, સાચાને શરણે રાખજે, જીહાને કર અમરિ; ત્રણ દિવસ તપાવીઆં; કાડયા ચોથે દન મેદનો સહિ જોવા મળી. નરનારી સહુ જન; સખ કહે સતવાદીયા, સાચુ કહેજે તદત; પાંચ જણુ નાખ્યા પાવક, જીવ્યાં કે પામ્યા મરત. ઇશવરને કોઈ નવ છેતરે ઇશવર નવલે લાંચ; સાચુ બોલ સતક્ષણા મુવા કે જીવ્યા પાંચ, સત વાદી સખ કો નહી, અક્લ ધણેરી આપ; પ્રત્યક્ષ હો નહી પુરંપતી, તે પાંચ હત્યાનું પાપ બુધ નીધાન બોલ્યો બહુ, સાંભળ મરતગમુદ તે પાંચ જણુ જીવીયા; પ્રઉદ પરાક્રમ પુર, એક પહોર એક જણુ ધણી, બીજે ભાઈને બાપ; પતીવરતા એ પ્રેમદા, દેવપુરાણે છાપ, પંચાગી પરણી પાંચને ભોગવે એક ભરથાર. બહોતેર બહોતેર દી સે એક નરને તે નાર. એક પહોર એકજ ધણી, બીજાનું નહી મેળ, ઇશવરને અન્યાય નવ ગમે, ટાઢુ કીધું તેલ. છારને સોંપી ચડની, રહેવા જીવતી જાગ; કરજેડી સહિ કરગરયા, પુરંપતી લાખ્યા પાગ. શાખાશ સાખાશ સતવાદીયા, ઝીડી અતવીક્ષ જાય; વડ ઝિપર જઈ વીસમ્યુ, મંદીર આવ્યો રાય. હાથ જોડયા મુજ આગળે, કરી ચતુરાઈ ચાલે મૃતક આણી આપશું, ડોડ વશાએ કાળ. ચીંતા કર નહી ચતુર નર, ધારણુ રાખજે ધીર; જે મુજને આણી આપશું, ત્યારે પીશું નિર. દેવરૂપ દશમે દીવસ જશે ત્યાં જર, ખરૂં નીરખી પરેતનું, હરસીધ હજુર. નીશેક વાત ચતુરાઈની વીંધાવાન વીંધાસ; નવ કથા પુરણુ થઈ, કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૧૦ મી.

ચોપાઈ—શ્રીપતી ગુરુ ગણપત, ખટશાસ્ત્ર ભાષા ભાષત; સકળબુધ શોભી સર્વદા, નીરમળ ગુણ જેવી નરમદા. દસમે દીવસ ચાલ્યો દાતાર, અધીક પ્રાક્રમ અપરમપાર; ખડગ ચોધાર લોહ તણું, દોષી જન તેને દોહતું, મહા ભય વનધાર, પહોલ્યા નરપત ઝાઝે જોર, છોડ્યું સામ પાંચું છે પુઠ, ચાલ્યો રાજ વાળી ગુઠ. બુધ કરી તે તો બોલીયો, તેણે આપ તનુ બોલીયો; સાંભળજે સતવાદી આંહ, ધરજે વાત તારા મન મોંહ. કહું વારતા સત્યજ તણી, બુધ વીચાર તેમાં છે ઘણો; ચારે જુગવા રાજ જુગવા કરમ. છપ્પો—આવરદા દક્ષ, છુ લાખ; અસતી રાસ માનો પ્રાણી, ધરમ તણા પગ ચાર. દેવ વદે સત્ય વણી; પતીવ્રતા સહિ નાર, સતવશા શુભ વીશે તીરથ વૃત પુરપુન્ય, અહરનીશ પુજે ઇશ; અવતાર ચાર રમેસ્વરતણા, સરગવાટ ચાલે મહી વચન ફો શુભ વીમના, કુડ ન બોલો નહી, તેતર જુગમા તરખ આ ઇશ અંતિત કેરે ત્વાચા સમાને પ્રાણ; સતર વશાતર શેર, અંતરીક્ષ વક્ષ ટહ વીમના, વેદ ભણ્યા વીળુ વાચા સહસ્ર ઘણું દેવની, એકે પામે શત શામા. માખાપ પેહેલા ખાખકા, મર તન પામે કો કદા શામળ મોહ માગ્યા મળે ભાર અહાર ફો સદા, દ્રાપરમાં ધરમ કરમ કુશળ નરને નારી; આયુષ અંક બજાર, સ્વરગની સીધી ખારી; શા-ત વસાએ શત, રૂધીર સાગા તે પ્રાણી; ઇશ્વર નામે અવતાર, ત્રિપ્ર જયતા જાણી, શતર લાખ પ્રણીશશે ખાર લાખ છનુ કહો, શામળ કહે આડ લાખ ચો; સહસે દ્રાપર જુગ પુરણ થયો ચાર લાખ ખત્રીસ હજાર કળીયુગને કહ વે દશ વીસ કે ત્રીસ, અને છમાને પ્રાણ જુગત કીધી જુગદીશ; અદવશો શોભે સતનો પુરણ પાપ વીશે ત્રપા; શામળ કહે શત શોખ્યું જડ દળહંકાર દહુદશા કુડક પટ કલંક, વ્યભીચાર વીનતામાં વાધે, પુન્ય ગયું પાતાળ; સ્નેહ સવારથ સાધે ઘણી વશ વાશ ગોઠ, ચોર ચરચા ચીત ચાડી; હરીથી ઉતરયું હેત, વીતો વીણુ વાતે ચાડી, ધરમ ગયો ધરાત ધશી, અલ્પમેહ અવની વીખે પાખંડ પ્રપંચ પાપ બુધ; શામળ કહે રહી રખે.

ચોપાઈ—એવો જુગ બેડો જ્યાહરે, મળ્યા દેવ તેત્રીસ ત્યારે; ભવ બ્રહ્મા વીસ્તુને ધરમ જેને બહાલા છે શત કરમ ગયા ચારે કળજુગ પાશ અદકી હેત દીધી આશ. ભાઈ મળવા આવ્યો તાહરો, તારે મન એતો થોરો; અમારે મન પેઠા પાપ, કરીએ વાત તે કરજે આપ. એક મહીજે કળજુગ આલશે, કુડોવારો તે કરાવશે; તીવ્ર દ્રઢહી વીશ્વાસઘાત, અવનીમાં એ ઘાત ઉત્પાત. વામીક ધરમ સઘળે વાપશે, બીજપંચ કાંછળીયા ચાપશે; શી ધર્મ નીદાશે ઘણા, પાખંડ પુન્ય ક્રીસહુ મહી મણા; કરશે અભક્ષામક્ષ કામની બ્રહ્માકામ કરશે કુડાં કરમજરકારણ

જીવતી જઈ રમે; અધરમ અન્યાય, સડિને ગમે; માટે રેહેશુ કયમ, સાચુ નવકહેા મુજ સમ ત્યારે કાળજીગ લાગ્યો પાય; સાંભળજે સતવાદી રાય. હું નહીં ચાલુ કુટો કરમ. મારા રાજમાં મેં તે ધરમ તમે દેવાળીયા સડિ દેવ, ન ગમે મને તમારી દેવ; આ ભવ કરે તે લે પરભવે, એને શાહુકારી કેમ કહે માઈ તોરે કડીયુ નામ કરે ધરમ અધરમના કામ; નરત આપે ને પામે તરત ન્યાય અન્યાયની મુજને તરત કાળજીગને માહર છે કેહેણુ; જે બોલું તે પાળુ વેણુ; એવીવાત કરે જેટલે, એક કજીઓ દીડા તેટલે વેચ્યુ એક ગરીબે ધર; આખો તેને બેઠાએ તે જર; ખપત્ર કરી તે વસ્યો; વાંધો ન રહ્યો તેમાં કશો. સાળુ કરતાં એ ઇટજ પડી કઢા એક મહોરની જડી; તે વણીકે મન કર્યો વીચાર, અલખક માલ એ અપરમપાર. મેંતો ધર વેચાત લીધુ; ધનનુ તો સાદુ નવ કીધુ; હુંતો મારે ધર તેલેકે કઢા દ્રવ્યની પાછી દેડો, વેચનાર વિખને ધેર આવિયો, કઢા ઉપાડીને લાવિયો; ભાઈ નિકલ્યો ધરમાંથી માલ, એતો લખીઓ તારે ભાલ ત્યારે વેચનારો બોલીઓ, મન તણો પડદો બોલીઓ, મારા કરમના હોએ જર, તો હું શાને વેચુ ધર, ધારણા ધરી કહુ ધરમનો એ જર તે તારા કરમનો. આ કહે તારો આ કહે તારો, સવલેય ભાગ નહિ માહરો, વઢતા વડ તા ગયા નાતમાં, પંચ પ્રમાણ શોખ્યો જાતમાં. એ ધન હાથ ન ઝાલુ અમો; મહાજન નાત જીઆ જે તમો. નાત કહે અમો નહીં અડું, તમારા કરમનું તમને જડયું, ત્યાંથી રાજદારે ગયા, નાખ્યો માલ ત્યાં ખાલજ કહયા; જેનો તે નવ થાએ ધણો, તે મતાનો હાકેમ ધણી; હાકેમ કને મુકયા હાથ, બોલ્યા સતવાદી સડિ સાથ. લેનાર વેચનાર ત્રીજી નાત, રાજદારતણી નહિ વાત કોણે લીધો નહીં તે દ્રવ્ય. વઢવા ઊડે કેહેતા સરવ, કોને દ્રવ્યતણી નહીં આશ, એમ કરતાં થયો એક માસ.

દોહરો—ભાદરવા વદ તેરશે, બેડો કાળીજીગ રાજસત શીતને શાણપણ, ત્રણે દીધા તાજ. વેચનારે વિચારીયું લેડો મહાઈ ધન; લેનારને શું અડયું, એમ વીધારયુ મન, લેનારો લોભે થયો, એતો મારો ગરથ, મંદીર લેઈ આવું માહરે, બીજનો શો અરથ. નાત જાત જમશું આપણે, અડયું આપણને એહ; કાલે ધન જઈ કહાડશું, દુધે ત્રંકયા મેહ, રાજ કહે રમયત તણું એમાં શાનું જોર; એહ માલતો આપણો, ખાકી બીજ ચોર, લેનારો કહે માહરો રાય કહે માહાઈ ધન; નીત કહે જમીએ અમો, માઈ સહુનું મન તેનો ન્યાય ચુક્યો નહિ, વઢે સહુ કો વાક; કાળજીગ બેડો તક જીવે, એતો આડે આંક. ચારે દેવ ચતુર નર તેને દેખાડે દ્રષ્ટ; જીઓ પારખું માહરું. કુડા પામે કષ્ટ પંચ રૂપ પોતે થયો, પ્રીતે આખો પાસ, નરપત કહે ન્યાય ચુકવો શાહા તુજને શાખાશ, ત્યારે કાળી-

જુગે કહ્યું, લોભવઢો કાં લાંગ વેચી લો ચારે જણા. ભોમ કરીનેભાગ, કોનું મન માન્યું નહી, સઘળી આવે હાથ; ખોડાવી ભોમીકહાડીયું, અદકી ડાહીહાથ, કડામાં દીઠા કોયલા, વાનીના ઢગ વીવેક; જખ મારી સજીકારહયા, ના આવી કોડી એક, કળજુગ કહે શુણે દેવતા, વેદચીત્રે ચારે ભાગ; તો તો ધન સહુ પામતા, લોભખન્યો નહિ લાગ, એવું રાજ છે માહરૂં, દેખાડુ દ્રષ્ટાંત; એકાંત બેઠા ચારેજણા, ભાગવા મનનિ ભ્રાંત વન માંહે એક વાવડી, નીરમળ ભારીયું નીર, ઉષ્ણકાળ મધ્યાનમાં. બેઠા તેનેતીર. કળજુગ કહિતક દાખવે જુલમ અમલનું જોર; પાણીપીવા તેમા ગયા, ચાર વિદેશી ચોર, એટલે દીડી કેલીઓ મોહારો ભરેલી સાર; એકેક શહેસ્ર અસરડીઓ, દીઠાચોરે ચાર; દળીદ્રથયું તે દેખતા, મનમાં કર્યો વીચાર, ઇશ્વર તરફયા આપણે બેઠા તેણેકાર વાતવીચાર ચારે કથો, પુરાણું રૂડીપેર. ખાણુ ખાઈશું હુશ કરી પછે તે જશું ઘેર બેજણ ત્યાં બેશી રહયા; બેજણ ગયા ગુણુ ગામ; લીધાં ઘેખર લાડવા, બેઠા જખ એક ડામ, વીચાર કર્યો તે ખખે જાણે, દમચે બેને ઝેર, બે કોથળી લઈને, જખએ આપણે ઘેર, ઝેર ઘાટ્યું ઘણુ લાડવે, આઠ્યા વાવડી માંહ આપ્યા હાથ બે મીત્રને સુતા સુખે તાહ ઊતાળો તડકો ઘણો, આવી નીંદા ઘોર, લાડુ ખાતા વિચારીયું, ચીતમાં પેલા ચોર ઉધે છે બે આળસુ મારી નાંખીએ મેલ; તો એ બોધે બોરીઓ. ખરો કર્યો એ ખેવ, નીપત કરયા નીમેખમાં. તે વેળાએ તરત; એટલે ઝેર ચડી ગયું, તે બે પામ્યા મરન. કોથળીઓ રહી કુપમાં, પામ્યા મરત તે ચાર; લોભ થકી લક્ષણે ગયા, વાએ રાક વિચાર; આગળથી એકેક તો તો તો થાતું કામ જે કરે તે ભોગવે કળજુગ માહારૂં નામ. સીધેમારેગેયા લશે. તે તો પામે સખ; કપટનુ ચપટ થશે દેદમાં થાશે દુખ, જે કરે તે ભોગવે જે વાવે તે ખાય; જેમોદે તેતો પડે, કળજુગ એ કપેવાય, હું મારું તે તો મર છુટે તે છુટાય, ઠગ વિદ્યા ચાલે નહિ, જેમ આવે તેમ જાય. આપે એક આ લોક મા પરલોકે તે લાખ એવો અમલછે માહરો. મોઘી લેજો ડાઢ; સરસવ કડણુ શીંગ ઉપરે, રહે જેટલીવાળ, મન સ્થીર રહે મનસા સીધે, તો ઉતરે ભવપાર સઘળી વાત તે સુરપતી. હરખ્યા હઈડા માંહ; સાચુ રજ સાચો અમલ તોલ કર્યો તે તાંહ. સુર કહે અમે સ્વરગે જશું માંભળ કળજુગ રાય; મરત પામ્યા છે ખાપડા જીવેતો સુખ થાય વીમાન બેશી વધકુંડ ગયા છે ધયાનીધીચાર એટલે આવી ચારે જણી, અતીશે રૂપ અપાર; રરખી સમાણી સુંદરી, સુંદરરૂપ સરૂપ. વાવડીમાં વનીતાગમ. અકલધણી અનુપ; પડયાદિઠા ચારને, મરણુ પામ્યા જે મુઢ; અચરતપામી ચોરતે, ગુણુવંત છે એ ગુડ; જીવતાં કહે જીવાડીએ પરણાવીએ રૂડી પેર; એકેક પુરૂપ એકેક કોથળી, લઈને જખએ ઘેર મુવા તો

જવે નહિ. જવે તેવે જોર; પ્રકાશો પુન્ય પ્રાકરમે આપ આપણે અકાર. ચારે ક્રીધા એકઠાં, એક ન રાખીનુન્ય; જેમાં જે પ્રાક્રમ હતું, તેણે પરચું પુન્ય. એ ક કહે મેં મો કયાં, અડસઠ તીરથ વરત; તે પુન્ય સોપ્યુતેહને, તે વેળાએ તરત એક કહે મેં તો જાણ્યો. જગજવનનો જાપ; જન્મ પરજન્મ ચાલીઓ, આપુ આપોઆપ, ત્રીજી કહે મેં પુન્ય કરયાં; ધારગાસગળા ધરમ, તે સમરપયા તે-હને, ન કરયાં કુડાંકરમ, ચોથી કહે હું જનનથી. બોલી સાચો બોલ; તે તો સત્ય સમરપીય, તનમન ધનથી તોલ; ચારે પેલા અંતની સોપ્યુ પુન્ય અતિજોર; આળશ મરડી ઉઠીઆ, ચારે પેલા ચોર; અક એક વરને વરી, અતી મન પોહોતી આશ. અકેક કોથળી લમગમ, વતીતાપે હોતી વાસ; મરતગ ઉઠે સુણ મહીપતિ નેક ન રાખીશ નુન્ય એહ ચારમા કો તણુ પ્રઠઉ પ્રગટયું પુન્ય; જે પુન્યથી જીવીયા ચારે જણ એ આપ સાચુ જાણેને નવ કહો, તો બ્રહ્મહત્યા દો પાપ સતવાદી કહે સખ સુણો; જેભીએ સોપ્યું સત; તે પુન્ય તો અતી ઘણું, ન્યાય કહે તે તરત. જપ થવાં તે સેહલાં અડસઠ તીરથ ત્રત દાન; સત પાળવાં દોહલાં, મોડાં તેનાં માન. સતવસો અવની વખે, તાપ્યો વીશ્વજ માહ સત મોકુ સરવે થકી તોલ કરચું મેં તાંહ સાખાશ કહી સખ ઉડ્યું જમ બે હું વેડ ડાળ; મંદિર આવ્યો મહીપતી, પુરમાં પાતુશકાળ, સીધયે જમને પીછ વે ચીંતા ન કરવી ચીત; કાલે આણી આપશું; રાજસરૂડી રીત વાયદો ક્રીધા વરતિહને, વેદ વચન વીલાસ. રાય આવ્યો રંગ મેહેલમાં કહે કવાંશામળદાસ એકાદશ દીવસે અધીપતી; કહેશે વાત કરજોડ. શામળબટ કહે બોલજો જે જે શ્રો રણકોડ.

વારતા ૧૦ મી.

ચોપાઠ—શ્રી વીધી માચી સરસ્વતિ; મહા મનોરથ આપે મતી; ટાળેસંકટ ટાળે સુળ, સકળ સુખ તણુ જે અનુલ. ગુણનીધી ગરવો ગંભીર. ધરમવંત ધોરધર ધીર; માત તાત ગુરુદિસ્ટ અનુપ. વડવીશવેશ્વર બ્રહ્માબુધ, વરવું વીક રમસેન ચરીત્ર, પરમ મનોહર પુન્ય પવીત્ર; એકાદશમે દીવસેજતી, બોલ્યો કહે સાંભળ પુરપતી; તજથી કામ એતો નહી થાય. મસ્તગતો નહીલેઈશકાય તું જવતા લાવે કયમ, રીશુ કરોતો મારા સમ તુજથી કામ માફ નવ થયું વચન અમારું વેહેતું ગયું તુજમાં નવ દીટો એક ધાટ; મેં જમ્યા તે ઝીઝીવાટ આજ્ઞા દો તો જમએ અમો, સુખે રાંજ કરોને તમો ત્યારે વીકરમે જોડયાહાય શુભ વચન બોલ્યો તે સીદ્ધ સાથ. મહારાજ આજ રાતે જઉં છું; અરણોદયે ઓશીગલ થાઝીછું, પડ રાખો તમારે ધીર, કંકરી કાયને પીશું નીર; પુરણસમ ખાધા પુરપતી; જુગત કરી સંતોજ્યા જતી, રાત પડી તે ઉઠો રાય, ખડમ

કોહલો છે કરમાંહ, ધીરવીર સુભટ સુભાણુ; કરે કામ જેમ રામ કરે બાણુ, ગા-
ધવે મશાણુ ગયો વીર તણો મહાવીરજ થયો બલ બાકળા વેગ્યા બહુ સં-
તોખ્યા ત્યાં ખેચર સહુ મંત્ર જંત્ર મોટાના મોડ; ખેચર કોય કરે નહી કોડ, સી-
દ્ધ એવ ચડ્યો તે સીદ્ધ, લાયક ભખ્ય છેડીને લીધ; પીકે બાંધ્યુ પૃથ્વીપતી, રાજ
બીક ન આણે રતી. ચાચર આવે નાંખી ચીસ, ખાઉ ખાઉ કહ્યું વાર દસ વી-
શ; વળતી બુમ પડી છે બહુ, ધાચો ધાચેરે શામળ સહુ. વળતી ડાઢ કકડા
વે ધણી, ડમે નહી ઉઝેણી ધણી; વળતુ સખ રોવા લાગીયું, મહીપત પાસે ર-
ચન માગીયું. કરગરી કહુ કરજેડ, મેલી દીધી મનનો મોડ; પુરપતી પથે પડે
જેટલે, તે સખ બોલ્યુ, નેટલે. નરપત સાંભળજે નરનાથ, આખર તારા ઉપર
હાથ; કહુ અલગતની અમો, હુકારો નવ દેશો તમો. મન રાખી મહીપત સાંભ-
ળે, ધન્યર આણુ રાખે આગળે; પરદુખભંજનને કારણે, બુદ્ધ થકી આવ્યો બા-
રણુ. હુંએ પાણુ દુખીચો છું ધણો, તૂજને તોલ કહીશું ન તણું; મહીપત ને
નવ બોલે મુખે, સખ વાંસે ને ચાલે મુખે.

દોહરા-મરનગ કહે સુણ મહીપતી, વાડું કહું એક વાત; નર સોખી બીજે
નથી, છે એક માન્યમ રાત. ઢીયાણુ એક રાજવી, ગુણવંત શુભ ગામ; રાજ
કરે રાજ ભલો, નડિતમસંગ છે નામ. પદમાંકર શુભ પાટવી, લાયક સત વધુ વે-
શ; વચર રૂત પુરે રાજજી, હાલપણુ દેખે દેશ. રમે જમે રાજ રહે એકડા ની
ત એકાંત; એક એક આગળ મુખ દુખની, ભાગે સગળી ભરાંત. મરનગલી
ત્રાઘની, વહે એકડા વીર; પ્રીત રાખે પુરણુ પરે, જેમ મછને નીર. આવે રમ
વા એકલા, જાળ આશ્રમે જાય; તમાસ ગીરી તાડણી, માનો બે મન માંહ.
વાડે દીવસ એમ વહી ગયા, રમત કરતે રંગ; એક દીવસ અધીપત ગયો, સાથી
નોતો સંગ. રામપુત્ર ઘણું રીજમાં, એકાકીએ આવ પાથરણું નાખી પુરપતી
બેઠો પુર પરતાપ; નડિતમ એક પર નગરની, નડિતમ બેઠો નાર. અધીપત આ-
ગળ ઉતરી, વનીતા બેઠો વાર. સ્નાન કર્યું સરીતા વીશે, રાજ્યા તોળણુ
ગાર; મુંદર રૂપ સતજણી, અતી રૂપ અપર. મોહ પમાડ્યો મહીપતે, બહુ વી-
ધ માર્યાં બાણુ; કટાક્ષ કરતી ઘણું કામની, બુવતી તે તો જણ. પામરાણું પેહે-
ર્યાં પરમની, જવા પ્રત્પર થાય, ચેહેન કર્યાં તે ચંતની, દેખી રીજ્યો રાય. ચાં
પુ દેખાડ્યું ચીતથી, વળતી કરી જળધાર; ત્યાં ધુળની ઢગલી કરી, ઉપર ફેફળ
ભાર, ટપકું ક્રીડું કંકુ તણું; વળતી દેખાડી વેણુ; હાથ મુક્યો હઠડા પરે, નીચાં
ઢાળ્યાં નેણુ. દાંત દેખાડ્યા હાલપણુ, હેઠો નાંખ્યો તંબોળ; નારી બેઠી નાવમાં,
પાડી તાળી સોળ. રાજ તો ઘણું રીજીયો, દેખી રામાનું રૂપ; ચતુર ને ચીત
બલ થયો, ભરાતમાં પડીયો ભુપ, ભુખ તરસ નીંદરા તણ, તજ્યું હાલપણુ દલ-

દામ. ભણવુ લખવુ ભુલી ગયો કામ નવ સુએ કામ. છપ્પો-પરનાર સાથે નેહ દેવ પરવશ છે તેનો; પરનારીશું પ્રીત, હવતું જોખમ તેને પરનારી શું પ્રીત રીત ન રાખે રૂઢી; પરનારી શું પ્રીત, બુદ્ધોસબુદ્ધી બુદ્ધી, પરનારી પાળી સમી કાયા રોગ છે કારમો, પરનારી વશ જે પડ્યો; તેને ચંદ્રમા બારમો.

દોહરા-કામકાજ મુજે નહી રાજપુત્રને રોશ; જય ભુવા ગાડીશું, જુવે જોસી જોસ. ઘેલો થયો તે ગુણનીધી; ગદગદ કહે શોણહીણ, કારાણકા જાણે નહિ. થયો દમણો દીન, મા બાપને ચીંતા થઈ, પુછી જોયા લોક. ઘણા બહુ ગારડી; ફાંફાં મારે ફેક. વહદવાસને ડાકલાં, પુછ્યા બહુ વિધ પેર એટલે મીત્રજ રાયનો, ગુણવંત આવ્યે. ઘેર; બોલ્યો બહુ પેરશું, ગદ કહે છે મુખ બીજુ કોઈ બોલે નહી શરીરમાં નહી સુખ, મીત્રે મન વીચારીયુ, વહની તાનો હોય બીજું દુઃખ એકે નહિ; કળી નશકે કોય, એકાન્ત તેડ્યો તેહને, ગદ કહે છે મુખ વાત; આવી આવિ એણે કહ્યું, તે વેળાએ તરત. કમળ પ્રાણ, આપી ગયો; સાચું થયું શરીર, બાંહ પસારી બે માત્યા. ધારણ દીધી ધીર, કાલે મેળવું કામની, પરણાવું બહુ પેર; ચરણે નમાવું ચિંતની. ઘણે હેતથી ઘેર. હરખ્યા મિત્ર હઈડા વિષે; બેઠા બેઠે એકાંત, કહી એધાણી કામની ભાગી તેની ભાત. આંખા નામ વનીતા તણુ, નદી પાર જવું નેટ, ચોખાવતી નગરી રિષે, ઠરી રહે છે ઠેઠ, ફેફળશા નામ પીતા તણું, કંકુ તેની માત વડાવે વેણી શા કહ્યો, ખરી જેહની ખ્યાત. વેપારી ચુડી તણો વનીતાનો કહ્યો વીચાર; નયણાં મેળવ્યાં નારિએ, વેહ્યું હઈડાને હાર. સોળ દીવસ કેડે આવજો. સજુ સોળ શણગાર; એધાણી સમજજો એટલી હું ભામની તું ભરથાર. રીજ્યુ મન રાજ તણું, રીજ્યા પુર પ્રધાન; મેળવ એ તું માનની, દીધું હવતદાન. વછ રાજ વજરના છોકરો, મદમા કર પાટવી પુત્ર; આલ્યા બે ચતુરાધથી, મેલ્યાં છે ઘર સુત્ર. પુછ્યા પછે પ્રીતથી, અચા ગુણીજન ગામ, ઉભા રહ્યા જઈ આંગણે ઠરી રહ્યા તે કામ. બારણે રહ્યા બે જણા, ઉભા આપોઆપ. નારી નીરખી તે નરે છતવંત ખરો છે છાપ. કાળજ આંક્યો કર કરો, દેખાડ્યો તે દીશ; એ ક હાથ ઉંચો કર્યો, એક અડાડ્યો શીશ. વણીક પુત્ર વજર છે, તે તો સમજ્યો સરવ, મહીપત મુરખ ઘણા; બુણ હીણો છે ગરવ. આજ તો છે અજવાળીયું, આવે અધારી સત; ત્યારે વહેલા આવજો, વીનતાએ કહી વાત. કહેછે કાંઈક દેખશે, ત્યાંતો ખોશે યીશ; ઉચા હાથ કરી કરી કહ્યું, રાખે શ્રી જુગદીશ માળણને ઘેર જઈ મલ્યા, ઉતારોયાં એકાંત; સમશ સમજ્યા સ્ત્રી તણી, ભાગી મનની ભરાત મોકલી માળણ અજવાળીએ. આંખાપાસે ચેત; પરોણા પથીપર દેશનો, તેને વુજશું હેતુ. કહેતાં કોપી કામનિ, કર્યો કંકુનો હાથ; તમાચો મા

રથો ઓગળી ત્રણનો, સોઢી વઢીઆ સાથ પાછી કાઢી પ્રમદા, ઉંચો અટારી એક; દોરડી તાણી દશવ-ાં, વનિતા કરથો વાંવેક. માળણ આવી મંદીરે, વીગત કહી વાત; તમાચો મારી કહી, જાણી તેતો જાત. રામાચે રજસ્વળાએ, ચોથે દીવસે ચઢાય; યુધથી તેડયો ખારીએ. જોખ કરતા જાય. મધરાત મહીપત મોકલ્યો, તાણી લીધો તરત; અતુરાઈએ ચેલ્યો નહીં, વનીતા કેરો વરત. કાયા ઢાલ્યો તો કામની, નરપત જાણ્યું નીર, યાછો વળ્યો તે પત્રકમાં; ધારણ ન રહુ ધીર, મીત્રે ફરીને મોકલ્યો, નહોતો નીર એ કાય; વાંટી નખાતો તે વહ્યોત રણી કરો ન તાછ એવાં એધાણ અનેકધા, શીખવ્યા મીત્ર સરવ; માનનીને મહીપત મલ્યો, ઘણો મેળવ્યો, ગરથ. બકાંત થયે તે ઓળખ્યો. મોટામુરખ હોય; શાણો કોઈ શીખવે, એને કોઈશું નેહ અંગ દેખાડ્યું એહને, લે પીમા મારી લાજ; પાણી પીધર પુછવું. તે આવે શે કાજ.

ચોપાઈ—સમજ તે મનમાં સુંદરી, ઘણીક પ્રીત તે રાએ કરી; પરસ્પેર કીધી છે વાત, કેમ આળ્યા તમે અહીં રાત કેમ એ જાણ થયું છે તુને, કેમ તે ઓળા કી મને; તમે અતુરાઈ આળ્યા કેમ, સાચું ન કહો તો મુજ સમ એ કાત આપણે આપો આપ, જુદું બોલો તો શીર પાપ પેલો મુરખ બોળો ભુપ, રીજ્યો દેખી રામનું રૂપ કરજોડી ઊભો રહ્યો; કંથનિ કામની આગળ કહ્યો; હું તો હું રાજનો તન તુજ ઊપર ચોંટ્યું મુજ મન; દેખી વરેહ થતો તાહરો, કુંજ ટળકી ગયો માહરો; એકજ મીત્ર છે માહરો, તેણે તોત કરથો તાહરો; તેને સાજ કીધાં અમો, એધાણે ઓળખીયો તમો શામ દામ દામ અને બેદ કરી, તમ સુધી આળ્યા ચીત ધરી. અક્લ અવડી નહિ મુજ આપ પ્રધાન તણા સરવે પ્રતાપ; પછી લીધો તેને પાર, ખરેખરો રાજ્યો મન ખાર. ધારણા એવી મનમાં ધરૂં. એના પ્રધામતા પ્રાણજ રૂઝ; નારી આગળ વાતજ થઈ, મીત્ર આગળ માંડીને કહી સમજ્યો મીત્ર અતુર એ ચેત. એને શાનું મુજ પર હેત; અસ્ત્રી તો હેતે હારશે. માનની એ મજને મારશે નારી પાણ સમજીને નેટ, પડ્યો ઘાસકો તે ને પેટ; ને પ્રેમદાએ કીધી પેર. જમણ લાડમાં ઘાડ્યું ઝેર. હેને આપ્યા ઘણીને હાથ, સોંપ્યા સૌ દેખતાં સાથ; તમારા મીત્રને આપો તમો. ઘણાહે થી મોકલી એ આખા મલપતા ઘેર આળ્યો મત્ર, પ્રધાન પુત્ર જ્યાં પરમ પવિત્ર.

દોહરા—તુજ બોજાઈએ મોકલ્યો, દીવ્ય લાડુ આ દિધ; પ્રીત ઉપરની પ્રધાન પેર, કડણા જાઝી કિધ મોદીક તમને મોકલ્યા, ખાંત ધરીએ ખાત; રમો જમો તમો રંગમાં. જીવતી પાસે જાવ. શાણો તે મન સમજ્યો, પ્રીછ્યો પ્રેમદા પેર જોખમ એ જીવતીકરે, ઝાઝુ એમાં ઝેર. કોને વાત કહી નહી. ને વેળા જોયું તરત, મોદીક નાંખ્યા મઝારને, તે તો પામી મરત, પ્રધાને ત્રિઝારયું પેરમાં, કડ

કપટનું કાજ; છેતર એને છળ કરી, લેઉ એહની લાજ. વાતનો વીસારે પડી ગયા દીવસ દશવીશ, પ્રપંચ એ તેણે રચ્યો, રૂઢે ધરી તે રીસ. છપ્પો—તમે આપણને જેહ સાતવાર તેને નમીએ દમે આપણને જેહ, દસવાર તેને દમીએ. એકવાર ધાય નીર, સતવાર ભોજન દીજે; કરે આપણો માહ, તેહનો જીવજ લાજે ધાર્સે કે દશ દામ, જર આપીએ ઝાઝો તમો તહી, ગુણ અવગુણ લહે નહિ પીત્રી પીંડ લેશે નહી.

ચોપાઠ—એગ વિચાર્યું તેણે ચીત્ત, કપટ કરવા માંડ્યું મીત્ર, મીઠાશ તો રા-
ખી મુખ તણી, કાયામાં કાળી છે ઘણી એક દીવરા બેઠો છે મીત્ર, એકાંતે બે પ-
રમ પવિત્ર; એક કપટ સાધુહું ટેક, છળભેદ માંડ્યો તેણે છેક. મીત્રને શીખામણ દીધ; તેહ વાતનો કોલજ કીધ, આજ તમે નારીનું જ ને, સુરપુર મરદમુછાળા થજો. ખાજે પીજો રમજો રાત, કામ કરી આવજો પ્રભાત, નારી નીદ્રાવશ થાગ જ્યારે કહું તે કામ કરજો રાત, લેજો કામની તણી જે આજ. જેમાં છે અમુલ્ય ખ માલ નેરોર લેજો પગજતણી, રતનજડીત્ર એ મુલ છે ઘણી; પછે ત્રિશુળ લોહાંતું ધીએ જંધા જમણી ઉપર દીએ તે ત્રીશુળ પાશું લાવજો, આંક જં-
ધા ઉપર થાપજો; ઝાલ નેહોરને લાવજો તરત, ન પડે જેમ નારીને સરત; ભુપ-
ત તે તો ભેળો ભુપ, પ્રધાન તે કપટીનું રૂપ. પડી રાત ચડ્યો માળીએ, ઝાંખીને જોયુ માળીએ. માનિએ દીધા બહુ માન. ખાન પાન ભોજન પકવાન સુખ સજ્યા સુખ સાગર માંહ, રમે જમે તે મહોલજ માંહ. નિદરાવ શ તે નારી થઈ. રાત મધ તે વેળા ગઈ, નારીને નિદરા બહુ ઘેર, લીધી ઝાલે જીવતીનું જહેર, મારયુ ત્રિશુળ જંધાપર, તનુ કરી રંધરની ધાર ત્રિશુળ લઈને તે વેળા વળ્યો. મીત્ર પોતાનાને જઈ મળ્યો. જગી જીવતી વિતીરાત, વા-
ગ્યુ ત્રિશુળ એ શો ઉતપાત ગયો કંથ ગયાં ભુષણ અંગ, વીપરીત દીકો રામા એ રંગ; અંતરનું દુખ તે કયોં કહેવાય, છાય કુવાની કુવે સસાય. રાય પ્રધાન બે જોગી થયા મશાલમાં ગુણવંતા ગયા, કપટ ભરયું છે તેનું મન, તેણે ચો-
રયો એક રાયનો તન. તેને ગુફામાં મુકીઓ, માણ ધાતિથી તે મુકીઓ, લીધું ઘ રેણું તેનું ઘણું, સત સહસ્રધા લાખોતણું. દોહરા—દુખ પામ્યો તે દેશપતિ, બો-
લાવે છે પુત્ર. એકજ એક તેનો હતો, ભાગ્યું તેનું ધરસુત્ર, દેશેમાંહે દુહી ફરેલા વે રાયનો તન; અરધુ રાજ રાજએ દીએ, મનાવે તેનું મન એવે પેલે વજરચુ મીત્ર મોકલ્યો ત્યાંહ; જ ધરેણુ વેચવા, ટંકશાળ પડે છે ત્યાંહ; અતીવશ અ-
બધુતનો, લાખ કરોડો માલ દેખાડ્યું ધરેણું વણિકને, તે ગયો ટંકશાળ. વીચા-
ર કર્યો તે વાણીએ અમુલ્ય અતીશે ઘેર; આભુષણ એ પહેરતો, પુરપત કે રો તન માલ આપણને નહી પચે, અપરપાર અપાર; રાજ દેશે શુનિએ, લું-

દી લેશે ઘરખાર. જાણ કર્યું ત્યાં જુગતથી, પગલું કાઢ્યું પ્રીત; ચેર અનો પે-
દા થયો રાએ જાણી રીત. બાંધી લીધો બાળકો, મારવા માંડ્યો માર; એ કહે
નારો ક્યા ગયો, નીસ્યે કહે નીરધાર. ત્યારે બાળક એ બોલીઆ, વાવ કહુ તે
વીધ; મોકલ્યો મુજને વેચવા, સાચા મશાની સીદ્ધ. રાસ પ્રધાન શેવક કહુ, પર
વરયા પુરની બહાર; બેઠો સીદ્ધ મશાણમાં, ભગવાં પહેરી અંખર. નરપત જઈ
પગે નમ્યો, નયણે ભર્યાં નીર; એ ઘરેણું મુજ પુત્રનું, ધારણ ન રહે ધીર; સી-
દ્ધ કહે સાંસતા, શીદ ફેરવ્યો હાથ; મહાદેવ મહીમા રાખશે, સાચું કહું તુ-
જ સાથ. મધરાતે એક માનની, ચંતરીક્ષ આવી હોય; ચીતમાં ચેત્યો ચતુર ન-
ર, તે તન તારો તોય. ભક્ષ કર્યો તે ભામની, અડધું કીધું અંગ; એટલે નં દી-
હી તેહને, શીશ હતો મુજ સંગ. ત્રીશુળ લઈ તે ઉપર, દીધી મંતો દોટ; એટલે
તરત નાસી ગઈ ચીતથી કરી મેં ચોટ. પડી ઝાલને નેહર, યડ્યો મુક્તાક્ષબહ-
ર; ચીત પાડી ગઈ ચંતની, મેતો દીધો માર. ત્રીશુળ વાગ્યું તેની જંગમાં, ચા-
લી રૂધીરની ધાર; લે આલુપણ ઓળખી, કોણ પુરપવી નાર. ડાકણ છે તુજ દે-
શમાં, ખાય માતને તરત; બોળી કાઢ તે ક્યાં રહે, મેળ પમાડા મરત. પછે આ-
વ મારી કને, માને મહાદેવનું મન; સજવન કરશે સંહેજમાં, તહારે પુન્યે તુજ ત
ન. ચોપાઠ-તે રાજ પછે હરખ્યો ઘણું, બોળ કરાવવું ડાકણ તણું; સોનીડા તે-
ડાવ્યા હાટ, કોના ઘડીઆ છે આ ઘાટ. તરત ઓળખ્યું તેણે ઝેર, વેણીશા ફે-
રણશા ઘેર; કંકુ કેરા એનો એણ, બકોરશા કેરી જે બહેન. ગયા રાય કેરા ત્યાં
લોક, જેને મન છે સુતના શોક; ઝાલી તે નારીની બાંહ, એ એકનું જોડું છે ક્યાં-
ય. કાઢી ડાબડેથી આપ્યાં એક, બીજાં સીધ પાસેથી છેક; સાચુ માન તું સર્વ
જાણ, જોવરાવે પગનું એધાણ; ત્રિશુળ વાગ્યું વારંવાર, રૂધીર તણી દીડી છે ધા-
ર. ડાકણ શીકોતર વંતરી, નીત્યે માણસ ખાય છેતરી; તેના માત તાતને ભ્રાત,
તેમણે કાન નવ ધરી એ વાત. દોહરો-સમાચાર સીદ્ધને કહ્યો, ડાકણની ઝાલી
બાંહય; કહોતો સુળી દીજીએ, કહોતો આણુ આંહ. સીદ્ધ કહે સુળી નવ દી-
જીએ, ડાટી અરધું અંગ; અન પાણી કે માનવી, કોય નવ રહેશે સંગ. બોલી
ન શકે બાળકી, ધારી ન શક્યો કોય; રૂક્યો એમ કહે ર મજ. હોનાર હોય તે
હોય. દાટી સઉકો દેખતાં, હાંડા સુધી હેન; ઉપર પંચ મટાળીયા, સજ્જન સા-
સમેત ફટફટ સઉ લોક. કરે ઓણો એનો કાળ, લાડકવાયો લાખેણો; ખાધો
રાયનો બાળ, સીદ્ધ કહે રાજ મુણો. પરવરજે પ્રભાત, આજની રાતે જીવશે; રહે
ને ઘેર તું રાત. ખાધું અંગ કરડી કારના, અરધું મુકવ્યું આજ; તે સાજુ શિ-
વજી કરે, રાખે સઉની લાજ, વળાવી બધી વીચન. જાણ અજાણ સુજાણ, ગુરુ એ
લો ગાજી રહ્યા; મોઢું જ્યાં મશાણ. રાય કહે રામા માહરી, મરશે એ વણ વાંક

શા માટે તમે એમ કર્યું. અણુઘટતુ આડ આક. સિદ્ધ કહે કાકળકળે, શામા લેશુ સાથ; નહિતો નઉતમ નાર. એ કેમ ન આવત હાથે બુદ્ધ વીચારી બેગય, બાળા કેરી પાસ; તેડી જઘશ અમા તને, રાખો મન વિચાસ, મોકલ્યા લાડુ ઝેરનાએ પડ્યો તુજ વાંક; એટલુ વિત્યુ એ તને એછે આડે આંક નારી કહે અલ્યા નીચ તું. આ શિખામણુ નવ હોય; ધાતીક પ્રાછીત કે ગમાતર, એવો ધા કરે નહિ કાય હવે સાથે આવું તાહરી. ધીક ધીકવપુએ વરતા; જલ કરડી જવ કાઢ્યો, માન ની પામી મરત. હાથવશી એતો રહ્યો એક કામનવ હોય; મુવો નથી એ જવનો કરનારો નહિ કોય ગુફામાં ધાવ્યો હતો, રાજા કેરોપુત્ર; મુક્યો જઘ ત્યાં મળ એ, જ્યાં હતુ ઘરસુર નાડા ત્યાંથી બે નીચ જણુ, પરડિ આપે પેર; રડવતા આવ્યા અધીક. દાન ગુણહિણુ કરી ઘેર. સખ કહે મુણુ સતવાદીએ અધીપત વીક્રમ આપ. વનીતા મુઘ વણુ વાંકથી; એ કોને સીર પાપ, પાપ એના મા બાપને, કે પાપ ગામને રાય; કે પાય એ બે મીત્રને, અસ્ત્રી આપ હત્યાય, જો જાણેને કહો નહી, તુજને હત્યા ચાર; અસ્ત્રી હત્યાય કોને ચઢી, વાણુ વાકેમુઘ નાર. માબાપને મુઠી ગયા કોને મુક્યા હાથ; ધાડ લઘ આવ્યો ઘરધણી, રોઢયાસઉઠા સાથ વીચાર કરી વીકરમવદે. સાંભળસખ સમરથ; એમાં કેને હત્યાતહી વાણી બોલે વ્યથ, એ શુરનો જે પુરપણી, જેને લીધે તન; જરજે એ સમજ્યો નહી માડુ કીધું મન માબાપ બિચારાં શુકરે, અધીપત કોપ્યો આપ; ન્યાય અન્યાય જુવે નહી, એને માથે પાપ. જલ કરડી જુવતી મુઠ, ઘણુંક દુખમાં ગરકાસો એ કુળ મુઠી સામઠા, રાય ભોગરસે નરક, ન્યાય ચુકવે નરપથી, સઘ જુ. નહી જોય; પાપ પુન્ય તે ભોગવે. બીજે તે નહી કાય. સખ સખ કહે સાળાશીતું પરદુખભંજનની, ઊડી ગયું એક પલકમાં, જઘ બેડું તરવર શીર. પ્રથવીપત પાછો કરી, આવ્યો ખંખેરી હાથ; વાયદો કરી વિકરમ વળ્યો, લેવા શધની સાથ. ધારણુ હઠ્યે રાખજે, શુધ રાખજે શરીર; તેને સખ આણી આપશું, ત્યાં રે પીશું નીર, રખીદાસ પ્રતાપથી એહ થયો છે ગ્રંગ શામળભટે વરણુવ્યો, પુન્ય પરમારથી, પંથ બારમે દીવશે બહાદુર થઈ, સખને લેવા જય; કોણુ જાણે વળી શી કથા, કરશે તે વાચાય; ગાય શીખેને સાંભળે, મનની પહોંચે આશ. અગીઆર કથા પુરણુ થઈ, કેહે કવી શામળદાસ, શ્રોતા વકતાં સજનાં કહે કવીતા કરજોડ; શામળભટ કહે બોલજો જે જે શ્રી રણુજોડ.

વારતા ૧૨ મી.

દોહરા—પ્રથમ સારદા પ્રણમું; માગુ એક પ્રસાય છે પ્રતાયે પુન્યવધે, ગ્રંથ આસનો થાય, અન્ય પુરણા જે ઇશ્વરી, શીવદાતા સમરથ, પરમેશ્વર પુજે સહા વપુયે ધરી વ્યથ, બુધ નીધાનન દીનબારમે. આલ્યા ચતુરસુજણુ, બળબાટળા

બહુ વિધના, બળ દેતા બળીદાન સખ છોડીને નીકળ્યો, પુરપત પોતે પુઠં; સખ બોલ્યું તે સમે: એકવાત લઈ ઉઠ સાંભળ સતવાદી સુર નર, ચતુર ચલાવે ધરણ; હુંકારો ડેઇશમાં, કથા સુણોને કરણ મોહનપુર નામે નગર, મદનસેન રાજન; હરણદતશા શેઠ છે, ત્રીલોચન તેને તન. ચંદનસેનની દીકરી, માસ રૂપા નામ; સલક્ષણા સરૂપી સાધવી. કરે પુન્યના કામ. ભાગ્યશાળી તે ભામની, જ્ઞેબનમાં ભરપુર, આવી દયા નહી; સત્યવાતમાં સુર, એક સમે વસંતમાં, વાડિ રમવા જાય; પુલ વીણ્યા શીવ કારણે, પ્રીતે કરે પુજાય. પુત્ર નગર શેઠનો દિકરો ત્રીલોચન તન; તેણે દીડી તારણી, મોહ પામ્યો તે તન. એકાંત થઈ તે કામનિ, શીવ દેરામાં સાય: વિઠ્ઠળ થયો તે વાણીઓ, હઈડુ નવ રહ્યુ હાથ કર પકડ્યો કામની તણે, અંગે ભીડ્યુ અંગ; આલીંગન આપાવીયું; રીયું રીજે ક્રીધો રંગ. હાહાં કહિ ખસી ગઈ. કોણુ છંરે તું મુઠ; વરતભંગ માડ થયું માડું ક્રીધુ મુઠ તરત કહુ જઈતાતને, સદ છેદાણું શીરા; અદબ ન રાખી ઉમીયા તણી, દેખે છે પોતે ઇશ. કરજેડ ને કરગરયો. ગુનો કરો તમે માફ; ત્રીલોચન આકર તાહરો, રીણધીત મુજ આપ. તન દીડું મં તાહરું. પરવશ પડિયો પ્રાણ; ગમે તો મેલ કે મારજે. તું છે ચતુર સુખણુ નારી નીચું જોઈ રહી; એક ન સુજે પેર; અસ્વાર થઈ આપે ગઈ પ્રેમદા પોતે ગેર માનની બેઠિ મેડિયે, એકલિ આપો આપ. કુશી અંગુઠે દેખતાં શનર થઈને સાપ. લહેર ચરીએ વી લક્ષવસા. થયું રાયને જાણ; ગારડી છેગ ગામમાં એવી ઠેરવી આણ. રજપુત એક રામસંગનો, પૃથ્વીરાજ પ્રતાપી પુત્ર; વિખ વારયું તેણે જઈ, રાજ સુત્ર એકાંતે ઉજણી નાખતા; દિડું રામાનું રૂપ, મોહખાણુ વાગી ગયા ભાગવા થો તે ભુપ. ભીડી રૂદયાશું ભામની, આલીંગન અતી સાર; તે સમજ સકળ રાખ્યો તેનો ભાર અઘટીત કરયું તે અરભડે, વખળ કરયુ મુજ વ્રત; જીવત દાન તેં આપીયું, નહિ થા શુળીએ દેતી તરત પગે લાગ્યો તે તીથી, આગ્યો પોતે બહાર; વખાણુ થયા બાંધ વિશ્વમાં, એને જીવાડી નાર. એક દિવસ એ ક વિપ્રતો, તેડયો તરણી તન, માતાની પુજાયે મોકલ્યા, મહાદેવ પુજવા મન. શીવપુજન કરી આવજો સીંધુ લેવા સરવ, એ ઉપર દક્ષણા આપશું; હેમ મોર જે દ્રવ્ય, દેવજ ગયા દેહરે, પુજવા દેવ સમરથ; સેવા સમરપી શીવને, વીધવા હેનિ જે વરથ પુજ પાડ કરયા પ્રીતથી, મહિમન રમાળા મંત્ર. પંચામરત પુજન કરયા, તેર વિધિના તરત. અધીક પુરો આરતી, કરી મનશા સુદ્ધ ગુરુઓ રૂપી તે રાજમાં, રામા દિડો રૂપ પટકુળ પલવટ પુરે, કેસર કુમકુમ ભાલ સોળ સોળ શણગાર અતી ઓપતાં, ઝગકટ શ્રવણે ઝાલ, પંડિત બેસાડ્યો પાટલે; સમીપ સોભા પાસ; એકાકી તે કામની; નહિ કે દાસી

દાસ. વિપ્ર તે બળવત ને; શામા બેખનવાંતનું જોર; દીઠું તેને દેવાગના. એકે ઘણુરો નોત કર જાલ્યો કામની તણો. સ્નેહ ઘણેથી સાથ; આલીંધન તે આપીયું, હમ્મુ નવ રહ્યું, હાથ; રામાએ રીસ કરી કહ્યું, બ્રહ્મપર કરીથો કોપ; અલ્યા કહીશ મુજ તાતને, લગ્યા કરશે લોપ, કરજોડી તે કરગરથો ક્ષમા કરો મુજ પાંક; કાગબાણ વાગ્યું મુને. હું છું તારો રાંક. દાન દક્ષણા તેને આપીયું, કાઢી મુક્યો બહાર; વીચાર કર્યો વપુ વીખે, સતી શીરોમણ નાર. ત્રણ પુરૂષ તેવડે તેડવા, માન્યું મુજપર મન; વૃત્ત ભંગ કર્યું. દીધું આલીંધન કોને લઈ કોને પરહરું, કોને પુછુ વાત; કાલ વીવાહ મારો કરે, ચોથો વર એતા ત એકે વાત ના ઉકલે, દસ બાર વીત્યો દાન; નંદશેનના કુંવરશુ, માગીયું માગુ મીન, વીણુદંત સાથે વીવા કર્યો, જુગતે આવી જન ખાન પાન સ નમાનથી, દેશે કન્યાદાન. દુદંભી ગાજે ગડગડે, ઢોલ ધ્રુશકારાં થાય; નગર ભો જન બધુ કરે, રીજે રાણીન રાય, તેના ધરની રીત છં લગત પહેલી જે રાત. વરકન્યા પુજે અંબિકા, પરણે બીજે પ્રભાન, અંદન કેસર અગરજ કમકુમ અક્ષત લીધ કેડે પુજી કાળીકા, સાચી શક્તિ સીધ; વરે કહ્યું વિશ્વેરીમા રી અરજ તું માન; સમખાઈ સમરપુ હારડો, કરતુત સાંભળ કાન. મેં જીકો ઇ નિરખી નથી, નથી પસારયા નાથ; નથી આલીંધન કર્યું, નથી વાતકરીકો સાથ. જે એ સમ હોય સાચલા. તો સંધરજો. હાર; નીકર કાઢી નાંખજો. કણુના લગાડશે વાર. કાળીકાએ કલોલશું હશીને લીધો હાર; પાયે લાગ્યો વરરાયજી નોધારાના આ પાર, પછે કામનીને ક્યું, કરો પુજ તમે આજ; મેં કહ્યું તેમ તમે કહો લેશ ન ધરજો લાઇ. જીવતી મન ઝાખી થઈ, એકે ન સુજે પેર; અંગુઠી માંહે હતું. વિટીમાં જેવું ઝેર, ભક્ષણ કર્યું તે ભામની, થઈ શીંગડુ તરત; તે કાળિકાના ગોખમાં માનની પામી મરત વરઆવ્યો તે પરણવા થયું મા ઠું કામ; ગુનેગાર હું તો થયો, થાય માહરું નામ સંવરે દે શુભીએ, એ તરૂ છીનો તાત; રોળાશે લશકર માહરૂ, વિપરીત થાસેવાત. એમ વીચારી આણે કર કઠારી લાંધ; પડ પાડ્યો તે પલકમાં, કામ એવું તે કીધ. પુજારો પ્રભાતમા દેરે જાયે જેમ; દિન મરતગ બેવડાં તે વેળાયે તેમ. એક રજપુત એક વાણીયા, એક વીખનો તન; ત્રણ દેહરામાં હતા, માનની જેવા મન કોઈ કોઈને નથી જાણતા. નથી ખીછતા પાર; જીવતી દેહેરે ગઈ જાણીને, મન કર્યો વિચાર. કાલે જશે સાસરે, ક્યાંથી દેખીયે મુખ; એક વાર અવલોકીએ, તોતો ભાળે લુખ. ત્રણે દેહરાં માંહથી. જાળીયેથી જોયંત; દીઠી ઈંદ્રની અપ્સરા. પુરણ મનમોહત; પ્રાણ તણને તરૂણી, ભાંયપડ્યો ભરથાર, ત્રણે પેલા કળકળ્યા અંતરમા એ-પાર; નાશી તેતો નવ શકયા, રહયા તે દેહરાં માંહ પુજારો પ્રભાતમાં, ગયો

રાજ સભા છે જ્યાંહ. ચોપાઈ—ખખર કહી ખખેરી હાથ, સજ્યા રાજસીનો સાથ; હલહલ કરી ઉઠ્યો તે ત્યાંહ. ગયો મહાદેવ દેહેલા માંહ લક્ષ્યાં કેડે આઠ્યાં લોક, સમુદ્ર ભર્યો છે સહુને રોક; જીવતીને પડ્યો જમાત, પોતાનો મુજ પુત્રી પાત્ર. કેણે મારયાં કેણજ નડ્યા, અકસ્માત એ બે કેમ પડ્યા; પગલાં કલા-વ્યા જોવા ચરણ, દેરામાં દીઠા જણ ત્રણ, અવળા બંધબાંધી આણીયા, પુત્રી-ના મરણ જાણીયા; શા માટે મારયા મુજ પુત્ર, ભાગીકેમ નાંખ્યું ધરમુત્ર; શું તમારે એ સાથે વેર. કર્યો એવડો ભારે કેર. દોહરા—ત્યારે બોલ્યો વાણીયા, સાંભળ રાજ-ડરણ; મેં મારયાં એ બે જણાં. મને પમાડો મણ, મુકી દો બે બા પડા, નથી એમનો વાંક; મારો વાંક ગુનેગાર અમો એતો આડે આર રજપુત કહે રાજ સુણો, વણીક બોલે અધરમ; એ બે જણને હરણ્યા, કુટુંબીધુ કરમ. માર મને દે શુવીયે, મુકી દે એ બેય; હું તુજને સાચું કહું, તરણી મારી મેય. વિપ્ર કહે સુણ મહીપતી, લક્ષ સાંભળો લોક; સતવાસા સાચું કહું, એ બે બોલે તે ફોક. માર મને તું મહીપતી, નહી બેસે તને પાસ; જે કરે તે ભોગવે, હું છું અધરમી આપ. અચરક પામ્યા અધીક જન, એશું બોલે બોલ; વણ સમજે નવ માસયે કરવું એનું તોલ. મહા સત્યવાદી મહીપતી, મારે કેમ વણવાંક એમાં માર નાર એકે નથી, એતો આડો આંક. પચે ન્યાય પ્રમાણીયા, નાખ્યા દેરા માંહ. કુડાને ખાય કાળીકા, તન નહિ ચુકે ત્યાંહ, માત જુડાને મારજો. સાચાને મુકજે સત; તું તારું ખરદ રાખજે, પાણી રાખે પત. એ બે બાળક મુલાં પડ્યાં, દેખે છે સઉ સાથ; સોપાં દેવીને દેહડ, જે હઠડુ રહે હાથ કાળકાને કહે એટલું ન હોય એનો વાંક; તો એને જીવાડજે, તારી રધયતરાંક સોપો સરવે શકિતને. પાપી જીવજે પાંચ; છુડું હોય તેને ભક્ષ કરે બાકી ન આણીશ આંચ, વાતમાની વસુધાપતી. રહેશે આજની રાત; પછે જે કરવું ઘટે, તે કરશું પ્રભાત. બેમર તગ ત્રણ જીવતાં પાંચે ધોંપ્યા પંચ; તાળો કુંચી તરતીખધી, સારી પેડે સંચ. ચોકી મેલા ચોદસે, પુરપત કીધીપેર, રાજ દરબાર રાજ ગયો. સઉ સઉ કેડે ગેર.

ચોપાઈ—દિપકજેત કરી છે તાંહ, ઝાઝઝમાળ છે દેહેરા માંહ; બહુર્ધવીબહુ ગુણ બાળકા, કલ્યાણરૂપ પ્રગટી કાળકા અષ્ટદશ જુજમાં ત્રીશુળ, માએદહી તનાં છેદમા મુળ; કેટીક અણુ હોયે ચેમ ત્રિપુરા સુંદરી પ્રગટી તેમ સતની સાખનું મુખ, આદિ નીરજન અકળ સ્વરૂપ. દોહરા—પરમેશ્વરી પ્રગટ થયાં. બોલી બુધનિધાન; ત્રણે જણ તસ્કરતમો, સમરણ થાઓ સાવધાન ભાગ લેડે ભક્ષ કરે, શત શોભાવી શીશ; સાંભળો શાવસાધન કરો, અંતઃકરણમાં ધરા

ચોપાઈ—કહે વાણીયા સાંભળ માત, ગીનતી એક કહું છું વાત; ગુણ નીધી ગરૂવો ઊતમ રૂખી, ગોર ઇંદ્રનો મોટો સુખી. અહલ્યાનારી તેની સંતી, પવિત્ર

પોતે ને પવિત્ર પત્ની; સતી મધે શીરામણ સીર. આવની રહી છે એક આધાર. મુખજાણે પુનમનો ચંદ્ર, દીઠી તેરી આધિપત ઇંદ્ર; થયો રિંહળને મન મોહું, સત જનમનું સુકત ખોળ્યુ, ગડિતમ ગયા કરવાને નીત્યા; ત્યારે તેણે વિચાર્યુ ચીત; કપટ કરી ઉઘાડ્યા ખાર, ભામનીયે ન ઓળખ્યા ભરથાર, ગડિતમને મન વાક્યું જ્ઞાન, પડ્યા વસ્ત્ર ભેનાં અપમાન; પાછા આવ્યા તરતજ ઘેર. પ્રીછ્યા ઇંદ્ર તે સધળી પેર. મંઝાર થઈ પેઠા ખાળમાં, ગડિતમ કોપે ચડ્યો કાળમાં, ઓળખ્યા ઇંદ્રને દીધો શ્રાપ, સહસ્ત્ર ભંગ પામ્યો છે આજ; શ્રાપ નીવારણ દુખ હરયાં, સહ સ્ત્રભંગના પછે લોચન કર્યા; અહલ્યા શ્રાપે શલ્યથઈ; રામચંદ્રને ચરણે ગઈ, તારી આયા તારૂં રૂપે, ભોળવાણી કંઈ ભારે ભુપ; માહામાયા મોટી આડે આંક.તો મુજગ-રીખ તણો શો વાંક. તારી માયામાં હું પડ્યો, તે દહાડે વાડીએ જઈ ચઢ્યો, અજીતકામ, વશો મુજ દેહ. તારી સાથે પ્રગટ્યો નેહ. હેતે કાલ્યો એનો હાથ, સ્પર્શ કર્યો શામાની સાથ, માટે એને મરતું પડ્યું, પાપ બે જણનું સાથે ચઢ્યું અસત જીવો તો તમને પાપ, અજીત તારી માયા આપ એ સાચુ હું બોલ્યો વરત હશ ભક્ષ જે પામો મરત, ભોળી ભવાની મન ભાખીયું. એમ મારે હાથે નાખીયું દોહરા-કહે રજપુત સુણો કાળકા, કર્યો મે ઉત્પાત; મેહેરવાન માતા મયા કરો, વાગતની કહુ વાત.

ચોપાઈ ભારે મોટાબ્રહ્મરૂપત રૂખી, ખટશાસ્ત્ર માંહે જે મુખી; ડહાપણ ચા-તુરી વીધવંત, સતવાદી સીરામણ સંત નીરમળ ગંગા જેલો નીર, ખીતા મંદોદરી જેવ સાર. એક દીવસ ગેર આવ્યો ચંદ્ર જ્યાં મોટા મુનીના મંદ્ર, દીઠી નાર કો રંભા રૂપ, ભોળવાઈ ગયો તે ભારે ભુપ; ગુરૂજી હતા નહીં ઘેર. કામ નીને કરી કપટ પેર મનસા લીધે દીધાં માન. મારે આજ દેવું છે દાન; કપટ કરી તે તેડી ગયો. ચંદ્ર કાળી તે ચંચળ થયો, નેરાવરી ધર્યુ તે જર, નીરમળ કુળના નારમળ નાર; ગુરૂએ સરવ દ્રષ્ટ ધાલીયું, ચંદ્ર પ્રને તો ડવચાલીયું, સે-હેજે વીત્યા મહીના સાત, વીરંચી આગળ કહી વાત; બ્રહ્માએ તેને ભાંડીઓ, શ્ર પજ દેવાને માંડીઓ; નારિ પછી આવી નેટ, પાંચ માસનો ગરભજ પેટ, ધણી કહે ધણિઆણી માહરી, ગરજમાં નરનારી તાહરી સતી નાર અંતરનીશુ ધ બળવંત પુત્ર પ્રગટ્યો ત્યાં બુદ્ધ, ચંદ્ર કહે હુંતો નહીં લેઉ, બ્રહ્મરૂપતી કહે તુજને દેઉ, બ્રહ્મરાએવ રાખ્યો ઘેર, બ્રહ્માં ભાગ અપાવ્યો પેર, દોહરા-ચંદ્ર જેવો ચંચળ થયો, ગુરૂ પુત્રી જે બ્રહ્મ; ખોટ તેને ઘેર શી હતી; રાહણી સરખી રંગ. માયા મોટી માયાતણી, રહ જગમાં રીજ; રાજ અષ્ટી સકળ ત્યારેથયાં જ્યારે પ્રગટ્યુ ખીજ. અજીત કામ જીતે કવણ માયાહો સહુ ગરક; જ્યાં જઈ જોખમ કરે, નાખે જઈને નરક. અસત્ય વાત શકતી કરો, તો તો તમારો વાંક, બ-ખીયાને કો કહે નહીં. શું જણે શઉ રાંક, મારો મુજને ભક્ષ કરો, આરોગો આપે

આપ; તમારે મન તમે પ્રીછજે, જ્યાં હોય પુન્યને પાપ. વીંત્ર કહે વીરવેશ્વરરી ઇશ પીછે એકાંત; કરૂ અરજ સુણ કાળકા, ભાગુ મનની ભ્રાંત. સતકણાં સાંખી તમે શતના ચાલણ હાર; રૂચે વાત મુકતાં તમે, નોધારાના આધાર.

ચોપાઈ—એક દીવસ મોટા મહાદેવ, સુરનર વીરંચી કરતા શેવ; આપ અજેગી અકળ સ્વરૂપ, જેગી ભોગી ભોગો ભુપ. મહારૂદ્ર તણું થયું એમ, મન તપ કરવાને ચાળ્યો બન; વીશ્વરીએ વીશ્વપન વારીયા, કરી હોડ તે નવહારીયા. વનજઈ લાભતે શોભાવશો, મોહમાયા મારી આવશો; તપ કરવું ત્રવેનીતીર, આસન બાંધુ રાખી વીર હુંકાર આણી તનથી તુને, માયા મોટી શું કરશે મને; તે પારવતીએ જાણીયું, હંકાર ઇશવરે આંણીયું; થઈ ભીલડી ભારે ભુપ, રચી રન્ન. દે સરખું રૂપ. કમળ જેવાં બે શોભે નેત્ર, વાહું જઈ વીજયાનું ખેત્ર. રાગ મતાર અલોપ્યો ખરો, માયા મંત્ર મુખ મનમાં ધરયો; કોટી અરૂણ ઉગેતવ દાણ, કાયા ઇસ તે વાધ્યો કામ. ધેના થયા શીવ મનડ ગળ્યું, ચતુરાઈ દેખી ચીતડું ચળ્યું; કરજેડીને ઉભા રહયા, દીન બોલ કામનીને કરયા. વનીતા હું તારો વેચાણ, માનની તાર ક્યાં મેલાણ; શોભીત છોદીસોછો સતી કોણ તમારો છેલ પતી તાણી ધુંધટો બોલી નેહ, અમે ભીલડી દેવી દેહ; મારો સ્વામી તપકારણે, હું નીકળી બોળવા ખારણે. તમે તમારે બેઠા રહે, ભાલ ભીલડી જાણોતોકહો; પ્રણામ કરીને જોડયા પાણ, માનની હું તારો વેચાણ, મારો જીવ જતાં રાખ, સુરજ ચંદ્ર બેની શાખ. એક ઘડી અભેર થાય છે, મારો શેવ જોતાં જાય છે જે તું કહે તે હું કરૂં, જે વનીતા તું મુજને વરૂં; રીસ કરી તે રામારૂદે, વરૂં વચન સાંભળી વરે; ઘેલો ઘણો તું કેમ વથ થાય, ધરડો તું કહેવાય. શીવજી કરવા માંડી શેવ, દેવાધીદેવ તણા જે દેવ; હું મહાદેવ કઈલાસ નરપતી ઘેર પારવતી છે. મુજ સતિ; તુજ ઊપર ચોટયું મુજમન, તું કહેતે કરૂં અહોદન. કોટીકોટી ઉગ્યા હોય રવી એથી શોભા હરની કવા. પ્રકારયુ પોતાનું રૂપ, તેજ પુંજ ભવ ભારે ભુપ. તેવે તે બોલી ભીલડી, ઇશ્વર સાથ આવા તે અડી; તુજ માથે ગુણવંતો ગંગ, પારવતી રહેછે આછંગ, ત્રીજી આવીને હું શું કરૂં, કેઈ પાસે તમારે સરવે કરૂં; કહો તોએ બેને પરવરૂં, કોડ થટ્ટી હું તુજને વરૂં. કહો ગંગાને રાણુ શીશ, પારવતી બોલે અનુદીશ; તુજને રૂદીયાપર હું રાખું, સાચી વાત ભારે હું ભાખું. ચંદ્ર સુર્યને સાખી દેડે હું વાંછીત વાત લેઉં; પ્રગટયું પારવતીએ રૂપ, લજ્યા પામ્યો ભોગો ભુપ. કાયામાં ચઢ્યો બહુ કોપ, કામેલ જ્યાંકીધી લોપ; કાંમ બીહીને પ્રલે કર્યો, પારવતીએનખમાં ધર્યો; વીમાન બેસી ગયા કઈલાસ હેત પ્રીતથી કીધુ હાસ, માજી નાયા મોટા આક તોશો ગરીબ પામરનો વાંક. પરવરી વીચારો આપ, તારી માયાને મુજને પાપ; અક્રુત અમલ બળશા મહાદેહ, તેણે નવ જીવ્યો કીધી શેવ.

હોહરા—કલોલ પામી કાળકા, દીધાં ત્રણને માન; મુકછું હું જીવતા ચાઉછું. અંતર

ધ્યાન. માતાજી મોટાં તમે, એ પડ્યાં છે બાળ; એ દુખે અણારો, કાલે આણીશું કાળ. એને જીવે જીવીએ, એને મરતે મરત; જગતપતી જુગધંધરી, એને ઉડાડો તરત દેવીથી કોણ દાતારછે, પણ દેવી કેણીદાર, સજવનકરોએ જોડીને, તોજશે સઘળીજાળ હઠડેહરસીદ્ધતા, નીમેખનરાખીનુન્ય; એ જીવવીએહવડાંજવશે, પ્રોડું મુકોપુન્ય. રજ પુત કહેરામનીમીત, કરશુ દશઅપવાસ; એટલું પુન્ય એનેહજે, ભોગવે લીલવીલાસ. વણીકકહેવનીતાનીમીત, જન્મથીસાધુજેગ; પરનીપરણીનારશુ, ભોગવુનહીહુંભોગ. વીત્ર કહેમારીવતી, પળશે એટલુંકરમ; પાચલાખ પારથીકરું, તેતોમુજનેધરમ. જળમે દ્યું જીવતી કરે, પારવતી પ્રતાપ; સજવન થઈ તે સેજમાં. ઉડી આપોઆપ. કામની કહે સુણ કાળકા, તું દીનખંધુ દયાળ; ઉડાડ પડ્યો એ અરભકા નહીંતો આણું મુજકાળ, વરવા આંચો વરણાગીઓ, જોડાવીને જન; મુજ માટે એતો મરે, માટે જીવત હે દાન. અંબા કહે એના હાથમાં, પુન્ય હોયતો આપ; શીરા નમાવ શીવજી તણે, વાચા સ્થીર કરી થાપ. જન્મ પરજન્મ આજ દોન ઘડો, સુકિત મારું સાથ; તે વિરવેશ્વરીનાં વચનથી, હેતે મુક્યું હાથ. આજસ મરડી ઉડીરો, અંગ ન આવી આંચ; કરજોડી મહાકાળી આગળે, પાચ નમ્યા તે પાંધ. સ્તુતી કીધી સત સહસ્રધા, દેખે તે દરશન; પવીત્ર દીકા પાંચ જણ, પોતે થઈ પ્રસન્ન. આપ આપણું સકત બહુ, ભોગજે ભરપુર; મેં કરણથી કર્યાં જીવતાં, નયણે નીરખીં નુન્ય. વણીકને કહે વિરવેશ્વરી, ભોગવજે બહુ ભોગ; તેમાં પાપ તુજને નહીં, ગણીશ હું તારો જોગ. એમ કેહી તે અંબીકા પામી અંતરધ્યાન; અરણ્યદેવ તે ઉગીયા, ગુણોજન ગાએ ગ્યાન. રાજ રાણી રૈયત સહુ, કેડે સક્ષધા લોક; દેહરે આવીયાં દેવી તણે, સઉકોને મનશોક પરશાળ ઉઘાડી પરવરયાં, પાંચે દીકા પુન્યવંત; અચરત ધન ફેર્યો ઘણે, અતીશે હરખ અનંત. પુછી વાત પટંતરે, રાચે સઘળા રીત; સાચું બોલ્યા સતક્ષણી, પુરણ દીકી પ્રીત. વીગત વાત પોતાતણી, પ્રકાશ કરી પવિત્ર; તલ માત્ર જુઠું નહીં, ચેહેન કર્યાં રીત્ર. સખ કહે સાંભળ શીવ તણું, વીકમસેન વડવીર; દાન માન દલ ઉઠાપણે ધર્મ ધોરધર ધીર. સુરપુર સતા સાહશીક, ગુણ પ્રહી ગુણરૂપ; દેવરૂપ ધરીઆવ દીલ, અકલ ઘણી અનુપ. જુઠું જીભથી નવ જપે, સતતણે જે સુત્ર; સંતાન છો સુરપત-તણે, પુરંધર કેરા પુત્ર. સાચું જાણેને કહો નહીં, અંતરથી જે આપ; તો ગૌબ્રાહ્મ-હત્યાદીક, સ્ત્રીહત્યાદીક પાપ. કોને પ્રાપે પેહેલાં સુવા, જીવ્યા કોને પુન્ય; પરણાવી કોને પદમણી, નેક ન રાખી નુન્ય. વર આંચોતો પરણવા, હંકાર કર્યો નીજ આપ; પ્રેમદાને મરવું પડ્યું, તેતો તેને પાપ. વીત્રે જળ મુક્યું જુગતથી, સતકથી શીવ શેવ; એ પુન્ય જીવી પ્રેમદા, મોટા મોટા મહાદેવ. શી રામ દાતા નહીં, મહાદેવ સમો નહીં મંત્ર, પૃથ્વી સમીપુ જ નહીં, તેરજ કોટી તંત્ર. સજવન મંત્ર તે સાલ-તણે, બીજે આજપંપાળ; માનવી જીવી મંત્રથી, દાતા દેવ દયાળ વહુ પુન્ય તો

વીપ્રનું નારાયણપર નેહ;પરણ્યો પેલો વાર્ણીયો,એમાં નહિ સંદેહ. સાચું પ્રથમ જે પછે તજ્યુ ધરસુત્ર; પ્રથમ રાજની પરમેશ્વરી, માટે વરયો વણીકનો પુત્ર. મારગ દેખાડે સહિ સંચરે નહિ ડહાપણું કામ; અજણી છાંત ભુલે નહી, આપણું તેને ઇનામ.સાબાસ સાબસ સખ કહે,અંતરીક્ષ ઉડી જાય; હજુર રહુ હરસીદને, જ્યાં સીધવડશા ખાય.પાછો વળીયો પુરપતી ગુણવંત પોહોત્યો ઘેર;કથા કહીકસ્મુતની પુન સઘળી પેર.ચોંતા ન કરીશ ચતુર નર, ધારણુ ન રહે ધીર; આપશુ સખ તેને, ત્યારે પીશું નીર.રખીદાસ પ્રતાપથી,થયોં અંથ અથાપ; પુરણુ પુન્ય પરમારથી,વદ પુરાણે છાપ.આય શીખેને સાંભળે,મનની પોંચે આશ; શ્રીગોડ માળવી વીપ્ર સુણુ, કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૧૩ મી.

ચોપાઈ-પ્રથમ સારદા કરૂં પ્રણાણ,જે કરે મનવાંછીત કામ;દુખભંજનદુદાળો દેત,શુભ પ્રકારે કરે સો શેવ. શ્રી પારવતી કેરો પુત્ર,ચોંતામણી કેરા ધરસુત્ર; વધ-તાળ પચીશીની કથા,જગ વાત બોલું હું જથા; તેરમે દીવસે તે રાજન, મહારાજ એ વિચાર્યું મન. ધીર વિર ધર થઈને ધસ્યો,કલંક કાજળ નહી કસો.સખ બાકળા વડીને ખીર, વડો વડે શ્રીમંત તે તીર; છોડ્યું સખને બાંધ્યું પુક,મહિપત ચાહ્યો વાળી મુઠ.સખ બોલ્યું સાંભળ સિદ્ધ તન.અતીશે ગુણ તારા અનંત; કહું તે વાત કહું એક તુને;ધદરી નગરી ચલાવે ચરણુ, હુંકારા નવ દેશો મુને, જોગ વાત એક તુને;ચંદરી નમરી ચાડ ચિત,વિશ્વ બધામાં વાડ વિત.રેવનશેડ તણું છે રાજ,લક્ષ કોટીધા લાખેણી લાજ. હાથી ઘોડાને ધરસુત્ર, પદમસંગ પ્રતાપીક પુત્ર. પદમોસન પટરાણી ધણી, વનીવાડ વરણાગણી; કપુરસેન છે એક ન્યાય, અધમ નહી તેમાં અન્યાય.વનીતા મઈ વરસ ખારની, હોડે ત્રીલોકમાં હારણી; સજન કુટુંબ સહોદર સાથ.વિવાનીકરવા આવ્યા વાત.પીતા કહેનવ પ્રીણુ અમો,ઉત્તમવાર બોળોસાતમો એવી વાત કરી દિન બહુ,જીવે છે વર સહોદર સહુ.

દોહરો-કાકો કુકેણમાં ગયો.જીગતે લાવ્યો જાત;મનોરસંગ મનસંગનો,મનગમ તાં દઈ માન મામો ગયો માળવે, વિવાકાજ વિવેક; લાજ લક્ષ્મીવર રાખશે, કન્યા તો છે એક.ભાઈ ગયો ભરૂચ દેશમાં,ભુપતસંગનો ભીમ; દીડા દેવસમો વડો, હકડુ ઠરીયું હિમ.તેડિ લાવ્યો તરતીબશુ, પરણાવે તે પ્રિત; દેહેરા દિધા દેશમાં, રાજછ રૂડી રીત.પોતે ગયો તે પાટણે,પ્રધવીરાજનો પુત્ર; પ્રેમચંદસંવજ પાટવિ,શેભાવંતુ ધરસુત્ર.ચારેવરતે ચતુરનર,સોળવરસ અનુક્રમ;કન્યાએક કોડમણી,ધરણીપત રાખે ધરમ,સહોદર ચિંતાતુર થયાં,પાઘે પરઠાણીપેર;ક્રીઓ તેને પરણશે,ક્રીયા ત્રણ બશે ઘેર.લગ્ન દીવસ દીન લાખનો,લામનીને મનભાંત;માળાઝાલી માની બેડીછેએકાંત વર ચારે વિચારીયું,જોઈએ રામાનુ ૩૫; ચારે દીશા ચારે રહ્યા, અકલવંત અનુપ.

મેડીએ ચારે બારીએ, કેલ લતા લખલીન; પ્રીત બધાણી પ્રિયજન, જેમ જળચરને
 મીન એટલે એકકઉતક થયું, મોટું જળીયામાં; જક્ષ એકતરતીપશુ, જમદુત આ
 વ્યો ત્યાંહ. બાળી લીધી બાથમાં. અતિક્ષ લીધી આપ; મુખથી કાળીએ કહ્યું પ્રેમદા
 તારા પાપ. કરની માંસ જે તાહરું. શેકુ જઈ મસાણુ; આરોગ્યુડું એકલો. પ્રાતુ સ-
 કાળ પ્રમાણુ. ચારે જણુ જેઈ રહ્યા, કથન સાંભળ્યા કરણુ સમજ્યો એક તેમાંથકી
 તરણુવંત થયા ત્રણુ. નાસે જેમ લેઈ નારને, હેતે પકડ્યો હાથ, પીતાલા
 વ્યો તો પરણવા. બળીયે તારિ બાથ, જુદું મંડાણું જોરથી, એક એક અગર
 પર હેક; ગડદે ગડદા પાટુએ, વાજે ધણા વીવેક ચારે જણુ ચો તરફથી મુકકી
 મુકકી મુષ્ટ; અરસ પરસ થયા અદમવા, દેહ દાવાદળ દુખ ચારે પેલા દુતને.
 ઉડાડ્યા આકાશ; પાપીને પ્રાજે કર્યો. પડ્યો પ્રથવી અવાસ. એક પહોર એમ
 વહી ગયો. સુખ પામી મત આપ; ભુજંગ ભયાનક આવીયો; શત્રુ થઈને સાપ.
 કામની કેર કર ડસ્યો, ધમકારે કડી ધરણુ; શ્વાસ શ્વાસ નહી ચેતના, જણે પામી
 મરણુ. ત્રણે વીર તો તડકડ્યા, ધસવા માંડ્યો હાથ; ચોથાને કાકે આણીયો.
 સોઢ્યો શત્રુ સાથ; ગારડીની વિદ્યા ભણી, જણુતો તેહ જરૂર; બોલ્યો નાગ
 તે વાતથી પ્રાજે કીધો પુર તરફડી નાગજ મુવો, મોટો અવી મંત્ર ઉરાડ્યો આ-
 કાશમા, તોલ ધણેરો તંત્ર, બે પહોરજ બાકી રહ્યા, કળી ન શકે કોય; કઉતક
 ત્રીજુ કારમું, હાણુ ધણેરી હોય, સીધી એક શીકોતરિ, વેર શીવ નીવેશ; દત
 જેવા કટારીયા, કીધો પુર પ્રવેસ, વળગી વીનતાને જઈ, કાહેની પામી કષ્ટ; ચારે
 જણુ ચીંતા કરે, મારની દીડી દ્રષ્ટ. ચડી બેડી ચંડાળણી, ખાવા માંડ્યું માંસ;
 બેહાલ થઈ ગઈ બાળકા, હસવા માંડ્યું હંસ; ભરાત લાવ્યો તે ભુપતી, ભુવા વિ-
 ધાનો ભેદ; અક્ષત અડદ લઈ ઉઠીઆ, ખરો આણ્યો ખેદ, ભસ્મ કરી તે ભામની,
 ડાકણુને દીધો દંડ; નીરમળ થઈ નાશી જના, પ્રાજે કીધો પડ. પાછલી પહોર ર-
 હેણિ રહી, થઈ એક કઉતક વાત; સ્નેહ કરવા આવી તે સમે, ઓરમાન જે માત
 મીડાસ મોહોનાં મરકતાં મન સાથે બહુ વેર હેતે લાડુ આપ્યો હાથમાં; જેમાં
 ઝાઝું ઝેર. ખવરાવ્યું ખાંતે કરી, થઈ શીંગડુ તરતં; કપટ કરી ગયો કાણુની, જણ્યું
 પામી મરત. બહુ લહેર આવી બાળકી, લચી ગયા હાથને કોટ. વરતો પેલા કળક
 જ્યા, ખરી પડી ગઈ ખોટ ઉઠ્યો એક વિવેકથી વધદુ જણે વિવેક; ગોળી એકતે
 ગરલનિ, નારી મુખ થકી નેક. વિખ વાળ્યું એક પતકમાં, કાંઈ ન બેઠો ગરથ; વ-
 ધદુ ભણ્યો તે વીખ વાળ્યું, સરથો શામાનો અરથ. ચોપાઈ-પ્રભાતકાળથયો તે વાત
 મળ્યાં એકલાં માતને તાત પુત્રી પરણ્યાની શી પેર, કોણુ પરણે કોણુ જશે ઘેર.
 ત્યારે તે બોલી કન્યાય, ઓચરશોમાં કોઈ અન્યાય; રાત સમે વીત્યું જેટલું વિસ્તા
 રી કહ્યું નેટલું દોહરા-એક મારયો મહીષને, બીજે મારયો સાપ, ત્રીજે મારી જક્ષ

છી,એથે વીખ વાળ્યું આય જીવતદાદ સરવે કર્યું, વિધાવાન વીવેક,વીધી અદુ-
ક્રી તે વર થશે બાકી જશે ટેક સખ કહે સુણ મહાપતા.ચીતથી ચતુર સુખાય; એ
ચારમાં કોણ ચતુરા વરયો;વીસ્તારી કહેા વાણુ.જે જાણીને કહેા નહિ.તો વેડો તન
બાદલી રાખે બોલતાં પ્રવેકાળનુ પાપ વીક્રમ કહે સુણ વડદરી,ભાણુ તારો બેદ.જુ-
ઠાને આણુ જુગદીશની જે ખરાપર આણુ ખેદ વિદ્યા વધદથી વીખવડ્યુ,સીદ્ધમંત્રે
મારયો સાપ; સીધનકાએ મારી સાકળી; અદકુશું એ માંડ. મરિખ મારયે ભયો
વિદ્યા થકી, નઉતમ એનું નુર; પેલા ત્રણને તો જાણી ઘણું; જાણું પીછું શુર.પર-
ણાવી તેણે પ્રેમદા, કથન સાંભળી કરણ; પોત પોતાના વાંકના, તરત ગયા જણ
ત્રણ. સાબાશ સાબાશ કહે, ધન્ય ધન્ય ધનવંત, પરદુખ ભજન સુખ કરણ.
અદ્વિક પુન્ય અનંત. અંતરીક્ષ સગ ઉડી ગયું, બેઠું વડની ડાળ; ગુણસાગર ઘેર
આવાયો,પુન્યવંત.પાનુશકાળ.વસ્તીક આગળ વારતા,વીસ્તારી કહી વીર;સખતો
આણી આપશું ત્યારે પીશું નીર, સખસાગર શેજ્યા તજ, ઘણા દુખની ઘેર શામ-
ળબેટ શોભા કહી પરતાંબ કયાએ તેર પરમારતી પરબંદ એ ।વધાવાણી વીક્ષાસ,
ધશ્વર કૃપાએ કથા કહે કવો શામળદાસ.

વારતા ૧૪ મી.

ચોપાઈ—પ્રથમ પરમેશ્વર પુલ્લએ,શુભ વાણી સંપત્તી પુલ્લએ,શ્રી ગણપત કેરા
ગુણ ગાઉ, પક્ષમાં પાવન થાઉ. શ્રી શારદાને નામુ શીશ,આરધુ ઉમીયાપત ઇશ.
સરાષ્ટ દેશ સમીપે ગામ, નીરબેસેત રાગનુ નામ. ગ્રહસ્થ વંત ધાયડ ધર સુત્ર,પા
નાચંદ પ્રતાપીક પુત્ર, બત્રીશ લક્ષણ બાવન વીર ધરમીક ધન વિદ્યાનો ધીર. કરે
અરજ માતાને દાંત.વિવાતણી વખાણે વાત,એક કન્યા તેને નર ગમે.માત તાતને
અદકુ દમે. સકોમલ સજ્જેખન જેઠ તમે પરદાવો મુજને, વીવાકેરી કીધી વાત
સુંદર કન્યા પરણ્યો સાન;એક એકથી અદકુ રૂપ,ભામની દેખી મોહયો બુપ,એક
એકથી ગુણ છે ઘણા, તેજ પુજ તે તારણી તણા એક એકથી કામળ કામ, ભારે
ભુપત પડિઓ ભરાંત; એક એકથી ચતુરાઈ હેન, એક એકથી નરમળ નેન, એક
એક ખેદથી અદકી દેહ,નર નરીશું સમજો નેહ ચંપીક ઓછી કો કન્યા નથી,કામની
કનક લતા શીકથી. વનીતા દેખી પડ્યો વીચાર, ભુલપણમાં પડ્યો ભરથાર; કોણ
ઓછો કોણ ઓછી પુર. કોઈ કામની પટરાણી કર. સામત કોને માન માન, કરત
સાભાળ્યું સોને કાન, નીશ ચરચા જેવાને રહ્યો. ત્યાંતો એક તમાસો થયો.

દોઢુહા—એક દીવસ એકક સુંદરી,નીરમળ એનુ નામ તેને મંદીર વેનો ઘણી
રહ્યો કરવાને એક કામ,સુતી ઉઠી સુંદરી સકાળ વાલ્યો શવાર,ઉગતા અરુણનું
કીરણ એક; તીગુટીએ ચડ્યું તે વાર ભરમથા તીતી ભામનો ખુવત ખાણુ કાણું
માંડ, એ નરથી નારી ઉગરી, કરી છતીની છાહ,તડકો નહી ને ટાઢજ નહિ નહિ

અગનની આંચ, કામની બળતીતી કીરણથી પરમાણી સહુ આંચ, ખીજે દિવસ એક બાળકા, નેનવતી નીજ નામ ચરયા જેવા ચંતની તણી ઠરી રહયો તે ઠામ, સજ્યાવેળા સુંદરી, ઉભીનાવે હોય, ઉડાવી ખુદએક આભથી, કણમાં એડી ગઈ કોય, શામા તણાઈ સમુદ્રમાં માનની પામત અત, કર જાલ્યો તેને કંથડે, તેતો જીવી તરત પાણિ પુર પવન વીના, તારણિ તેડુ પાણ, સતિ સકોમળ સાધવી, જેતામાં જણાય. ત્રીજે દીન તારણી તની, કલ્પના કરતો કંથ જેવાં ચેન જીવતિ તણાં, પરવરીયો છે. પંથ કામની ઉડી કલોલમાં, જીવતી સકોમળ જેહ; પવન અડે પડપળ, તરણિ એવી તેહ. ગુમે રંભા ગહ ગોરડી, માથે પડીયો પખ; જટ પડી તે જીવતી, આંખ બડી તે આંખ. ઉડતીતા આકાશમાં તરત મરનિતિ ત્યાંહ; આવરદાએ ઉગરી, પતીએ જાલી બાંધ, પવન અડતાં પહેલી મરે, એવી એ સકુમાર; ખીજ તરતા બરખતને, ત્રીજ તે અડે પાર ચોથે ધીન તે ચતુર નર, ચતુરા કેરાં ચેન; જેવા કારણ સંચરયો, આગ એકલો એન પતંગથી પગ સ્થવીપરે, પ્રેમદા ધરીયો પ્રીત તરવાયા ચરણ તરણી તણા, એવું બન્યું વિપરીત. ખમા ખમા કંથે કહયું, રૂદે ધરીને રીસ. અબાળા બાંધિ અતી ઘણું, તો એ ફેલ્લાં દશવીશ. પાંચ દિવસ પ્રભાતમાં, પતી તેનો કરી પુઠં, સકોમળ જે સુંદરી; આળસ મરડી ઉઠ વર મયોતો વારીયે, લાવ્યો તો જયનાં પુલ માહા સુગંધ સોહામમાં, મોટમ મોઢે મુલ. સાડ પુલ તે સ્વામીએ. મેહલ્યું શીધને શીશ; પ્રથવી જતીતી પ્રેમદા, ઉગારી છે ધશ, બળ કરી જાલી બાંધથી, વિનતા જીવી વાત; નહિ તો પુલના ભારથી, પ્રથવી માંહ પળાત, છકે દિવસ છત્રપતી, જેવા નારનાં નેન; ઉભો રહ્યો તે આંગણે, જીવે ચતુરાનાં ચેન, ખસખસનો ખાંડયો એક કણ, ભામની કીધો ભજ; પેટ ચડયું તે પ્રેલુદા, દેહ પામી માહા કષ્ટ, લાવ્યો ઉતારી લખવસા, શેક કરયાં શરીર; ઉગરે તે આયુષથી આધક હઈડાની હીર. સકોમળ શિરોમણી અને કશું નવજય, ભોજન થોડુ ભામની ખસમસ ઘણો ખાય. સાતમો દીવસ રાજ થયો જેવા કારણ જય; નારીખેડો નેહમાં આનંદ અદકો થાય. પાસે પતી ખેડો જઈ, કરે વીનોદે વાત; એટલે એક કઉતક થયું, દીકો મહા ઉત્પાત. પાડોશણ પાંચમાં ઘર તણી, ધમકારે ખાંડે ધાન; તેનો અવાજ કાંઈ ઉડતો, કામનીએ સાંભળ્યો કાન, કાન પાક્યા કામની તણા, છાલા પડીયા છેક; પાટા પાટુ પ્રજિહાં કરયાં, નારિ જીવી નેક. સકોમળ તેની સુંદરી; શોભા તેની સાત. એક એકથી આંગળી, વખાણવા જેવી વાત. સંદેહપડ્યો તે સ્વામીને. સગીથી કોણ સરકાર; પટરાણી તેને કર, અતિ પ્રાક્રમ અગાર. સખ કહે સાંભળ સુલક્ષણા, વિક્રમવિર વડહથ, દાને માને ડાહ્યાપણે, સત વાતમાં સમરથ સાથમાં. અધીક સકોમળા, કોણ પટરાણી પાર, જણો તો કહો જીગથી દેવાંશી દાતાર, જે જણો ને કહો નહીં, અક્લવંત છો આપ, તો તમન ત્રણ લોકમાં, પ્રલેકાળનું પાપ.

વિકરમ વિચારી વાણી વદે, સાંભળ સખત સાગ; ખાંડતે સાંભળ્યો ખડખડો, તેનો મોટો તાચ, એકને તો કીરણ અડ્યું, બીજીને અડીયું બુદ; ત્રીજીને પંખો અડ્યો, ચોથીને પગ ભોમ. પાંચમીને પુરુષે પચી, છઠીએ ખાધો કણ એક. સાતમીએ શ્રવણે સુણ્યું, એવો વડા પિવેક કાને સાંભળે કર રહ્યા. પાઠા બાંધ્યા પીડ, એનો અચરત અતિ થણું, સકોમળ સખવીંડ; સાખાશ સળે કહ્યું, સાખાશ તું પુરુષ; જનલો નડે નહીં, ભારત ખંડમાં ભુપ, એમ કહી સખ ઊડીયું, સિદ્ધવડને હેઠ, પાછો આવ્યો પુરપતી; હાલે હાથે તે ઠેક. અગ્રિહ કથા કહી ચાતુરી મુજસાથે કરી પ્રીત, માંડી સરવે મહીમા કહ્યો, રાતે કહી તે રીત; એ સખ અહિ આપીશું. તારે પીશું નીર, ધરમ વંત ધીરજ દે, ધારણ રાખજે લીર, ગહુગ્રંથ ગુણગ્રહ થકી; અધીક ચતુરિ આપ; ઇચ્છાદો ઇશ્વર તણી, રખીદાસ પ્રતાપ, ગાય શીખેને સાંભળે. અતીમન પામે આશ; એહ કથા પુરણ થઈ, કહે કવી શામળદાસ; સોતા વક્તા સમજતા કહે કવિતા કર-જેડ; એકવાર સહુ બોલજો, જે જે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૧૫ મી,

ચોપાઈ-સંવન સારદાનું એ, લાખેળો લાવો લીજીએ; પંદરમે દીવસ પુરપતી, રૂડી કરમની રેખા રતી, ગાંધરવું મશાણ ગુણ નીધ, વસે લખ ચોરાશી સીધ; ખા-વન વિર ચોસક જોગણી. ભારે ભક્ષ તણી ભોગણી. નવ નાથ ધોરાશાનો ભાર છપ-ન કોડ આમુદા ચાર. અડોતેર સતવેહેરાઈ વસે, તે સામે ધરણી પત થસે. બીજો જય તો ઊડો જય. રૂધીર માંસ ઘટિને ખાય; વિરો કેરો એતો વિર. સતવાદી જે શુદ્ધ શરીર, આડમો અરણુવ તેરમો મેહ; ગરૂઓ ગંભીર દેવાંશી દેહ; બાળકા દીધા ભવાની ભોગ, સકળ કળા ગુણ શુદ્ધ જોગ. છોડ્યું શખ વાંસે બાંધીયું, અમરત ચોવડીયું સાધીયું; ભુખ તરશ નિંદ્રાનો ભરવો, થણો તે ઉપર કરયો; આજ બોલ્યા તું મારે વ્રત; તરતીખની ચાલ્યો તે તરત.

દોહરા-સખ કહે સાંભળ સિદ્ધ નર, બોલે ગમે તો બોલ; કહુ વાત કાને સુણો, ન્યાય અન્યાય તું તોળ. મળીયા ચળ પાસે ડુંગરો, મુત કેતુ રાજન; અપુત્ર વંત તે નરપતી, શાહ શિરોમણ સંત. પંડીત તેડ્યાં પાંચશે. પુછી લીધો પાર; કોણ પુન્ય-થી પ્રગટશે, કુળ તારણ કુમાર. પરીક્ષા કરી પંડીત વદે, સરવ શાસ્ત્રના સુલ; લેખવશે તો પીંપળે, આપે વિસ્તું રૂપ, બ્રહ્મ વાયક તે તો સુણી, પ્રઉઠું કીધું પુન્ય; સપુત્ર પ્રગટ પુત્ર થયો, નીમેખ ન રાખી નુન્ય. પંદર વરસનો થયો પા-ટવી, ધરમ તણો અવતાર; સતવાદી હરિચંદ્ર સમો. દરણ સમો દાતાર, બળી રાયના જેવો કામેસ્વરો, કુબેર જેવો ધનવંત; યુધીષ્ઠીર જેવો જોરથી, સકળ કળા સોવંત. પાટ સોંપ્યો તે પુત્રને, રામ સરીખું રાજ, લોભી લાંચી નહિ લાંઠીઆ કુદ્ર બુદ્ધી તન તાજ, વશ વરત્યા વસુધાપતી, વશ વરત્યા સઉ લોક; રાજ રહ-

યત રાજ રહે. સ્વપ્નમાં નહી દુખ; વસુધા કૃણે વીવીધપેર, માગ્યાવરસેમેહ; પ્રતાપ પુરદર તણા, દિવ્ય દેવાંશી દેહ, કીરતી ચાલ કોટીધા, બેરી બહેન ભરાગ સજન તેણે સતોખીયા, નીચનો ક્રીધા નાશ. પીત્રાઈ એક પ્રાતીક બ્રધ; વરઉપર બહુ વેર; રૂઢુ દેખી નવ શક્યો જરાવર રાખ્યું ઝેર. સેન્યા લઈ સામે થયો, વઢવા આબ્યો વાદ બ્રધ કરવા જોરો કર્યો, આણી મન હલ્લા. પીનાએ કહ્યું પુત્રને વેરીને તું માર; એનામાં બળ કાંઈ નથી, એછે તારી પાસ. પુત્ર કહેપીતા સુણો, ગોત્ર કેરો એ બાળ; કુટુંબ કલહ કરી મારીએ, જીવશું કેટલા કાળ. યુધીષ્ઠરે જોરો કરી, કુટુંબ હણ્યા કંઈ કોડ પછે હીમાળે ચરવું પડ્યું. ખરીમન લાગી ખોડ. કુટુંબ કલર કરવો નથી; અલ્પ આયુસ્યને કાજ; પોતાની પિત્રાઈને, રીજે સોપ્યું રાજ માતા ગઈ મો શાળામાં, મુક્યું છે ઘરસુત્ર; વનમાં બે જણ નીકળ્યાં, પાતાને પેલો પુત્ર રૂપ નીધાન રૂપી હતો, પુરણ તપાસી પેર; તેને આશ્રમે રહ્યા, ગુણવંત રાખ્યો ઘેર કરે આકરી કોડશું, ધગ બ્રધ ન ધાય; અવિદ્યા એકે નહી; જોખ કરે દીન જાય એક દીન તેના દીકરો, ગયો શીવપ્રસીદ્ધ પુજ કરવા કારણે, આણુંદ મન હલ્લાદ. એટલે ત્યાં એક કન્યકા, સાત સખ છે સાથ; કુમ કુમ ચંદન અરગળ, હેતે પુજ હાથ પુરૂષ નીરખ્યો પ્રેમદા, વાગ્યુ કામનું બાણ; વનીતા તે વિન્હળ થઈ, પરવશ પડીયો પ્રાણ પરમેશ્વરની પુજ કરી, રાજદુવારે જાય; રૂપી આશ્રમ ગયો રાજવી, ગુણ ઈશ્વરના ગાય પુત્રીને પીતા કહે, ઉઠો કરીયે ભોજન; અખંડધાર આંસુ પડ્યાં, લીન થયા હોચન. શાયું બોલ સલક્ષણી, વણી બોલો વાણ; ઈશ્વર આણ કુડુ, તાત કહે નીદાન તનયા કહે પીતા સુણો, રૂપી આશ્રમ કો રાંક માઈ મન તેશુ મળ્યું. ક્ષમા કરો મુજ વાંક ખાલુ કે બોલવું એકે નમુજ. મન વળગ્યું તેમાં જઈ; ઘણી એશી કહુ ગુજ પીતા સમજ્યો ધીતની. રામાને કહે રીત; પરણાવો તેને પ્રેમદા, પોતે આણી પ્રીત. જાત ભાત જોઈ નહી ન જોયું કુળને રૂપ, કન્યાદા કોડે કરયું, એવો ભોળે ભુપ પ્રીત્રાઈ પેલા બાળકતણે તેણે જણી વાત; રૂપી ઘેર એ બે રહ્યા એક તન બીજે તાત, બ્રધ કરવા સમ્રય હતો. ગુણવંતને બહુ કુટુંબ, કલહ નવ ક્રીધ રાજ વધભવ રીધ બધી દયા જણીને દીધ તેણે મન વીધારયું. ધીકધીક મુજ અવતાર; હું પમી મુખ ભોગવું, એહ દુઃખ દાતાર એમ કહી ત્યાંચી નિકળ્યો રૂપી આશ્રમે જાય; પાગ નમ્યો પતરાઈને, સોંપુ રીધવીધ રાજ, સલાહ કરા બે સંચર્યા; વેહેંચી લીધાં ગામ મુખ સ્વરગ મુખ ભોગવ્યાં કુળ દીપક પડ્યાં નામ સખ કહે સાંભળ રાયજી, પરદુખભંજન ભુપ પ્રથમ એ રાજ ભલો, કે ભલો પીત્રાઈ પુર; કે ભલીએ નાર નીરમભ. કે ભલો સસરો સાર. જો જણોને કહો નાહ, તો શીર હ ત્યા ચાર; પ્રાપજ પલેકાળનું ભોમી કેરો ભાર. વીઠમસેને વીચારયું, બ્રધનીધ બોલ્યો બોલ સખ તે બોલવા રહ્યો તેહ વાતનું તોલ સતવાદી તે સુત થયો જે મુત

વાહનનામ; પ્રથમ તેને પુન્યથી, કર્યું પરમારથ કામ. કામની કામાતુર થઈ, એમાં શાનું સત પીતાએ જાણ્યું પુત્રી મરે, એમાં શું પુત્ર પરંતુ પીત્રામ્યે પછી ગુણ ક ર્યા, એવા તો બહુ કોય; પ્રથમ જે કો ગુણ કરે, તે કરોડે કોય. એમાં સતવાદી એક છે જે મુતકુંવર જશકરણ ભલા બાઈતા બીજા, તેથી ઉતરતા તરાણ. સામાશ સા બાશ સમે કહ્યું, ઊતપતીયું આકાશ; સીંચવડ શાખા ઊપરે, બહુ મયું તેને પાસ પુરંદર સુત પાછો ફર્યો, કહી પુજને પેર. કાલે લાલું કોડવસા, ગુણવંત આવ્યો ઘેર પુરણ પરમાર્થ તણું, વાણી વેદ વાલાસ; પુન્ય વધે પ્રાકરમ વધે કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૧૬ મી.

દોહરા—શ્રી મુખે શેવું સારદા, વેણા પુસ્તક વામ; હંસ વાહની હીતકારણી વ દને દો અમરત વાણ. શ્રી વીક્રમ દીન શેખમે: ચાલ્યો ચતુર શેખણ- સીદ્ધ વડ સમીપે સંચર્યો; ગાંધરવું મશાણ. ભોગ આપ્યો ભવાનીએ. બહુ બાકળા બાળ વીધ, બોલ્યું સ બુધ્ધે કરી, પણ વીક્રમ તું સીદ્ધ ગમેતો દંજે શું કારડો કથા સુણ જે કરણ. ધર્મવંત નગરી વિષે ધરમધરાજ રાજન પાવત્ર હુદ્ધ નરપતી, પદમશેન પ્રધાન; નગરશેઠ એક નાહાલશા, કોટીક ધજ કમ કામ. નીરંદ્રવતી નારી નવલ, કરમ નિધાન. માનની બેઠી માગીએ, પડેવતીની હાર રૂપવંતીને ગુણ ધણા, પ્રાક-રમ અપરમપાર. એક વીપ્રનો બાળકો, મેહેલ તળેથી જાય; તે વેળા એક નવુ કઉ તક રૂકુ થાય, કામની કેરા કરથથી ભોતી પર્યું તે દીશ. વીપ્ર રહેતો તો વાટમાં, શોભ્યું તેને સીશ; ઉચું જોયું અરભકે. નીચું જોયું નાર; દ્રષ્ટ બેઠેની મગી, ઠીક બન્યો તે કાર. મહેલમાં ગઈ તે માનની વીપ્ર ગયો રાસ; બોગીયું આવ્યું મંદિર મન છે તેની પાસ. એકે વાત ન ઉકલે, આકુળ બ્યાકુળ થાય; અનજળને નીંદા ત જ; ચતુરાને મન ચાહાય, અગત કાષ્ટ કરયાં એકઠાં. દહન કરવા નીજ દેહ; જીવ ઉપર જખમ કરે, નારી સાથે નેહ. સેહેદેવ ને મુળદેવ. માતા જયા ભ્રાત; કંઠે રડગ વીધાં તણાં વીશ્વમાંહે વીખ્યાત કામરૂદેશ થયી, તેઓ વીધા ભણીઆ વેદ:કામાક્ષા દેવી તણા ઊપાશીક મહા ભેદ તેતો ભણતા આવીયા જોખ કરંતા જણ; અગ્ની કાષ્ટ એકઠાં કરિ, વીપ્ર તજે છે પ્રાણ. શા માટે તુતો બળે શુદ્ધે દહમાં દુષ્પ; શીવ આજ્ઞા સાચું કહે, ભગવાન ભાગશે ભુખ વીપ્ર તો નાણી વદે, સઘળી વાત ક-હી સવ. મારો વાંક મારો ગુનો; મુજને માડી મત, નથી વાંક તે નારનો, નથી તેનેશીર પાપ; પ્રાણતજીહુ માહરો, અકકલહિણું આપ. તેણે રહેવાતુ નથી વાગ્યાં છે મોહ બાણ; એકવાર મન મળવા તણું, પરકો પડે છે પ્રાણ.

ચોપાદ—મુળદેવ બોલ્યા મહારાજ, લેશમાં ધરશો એમાં લાજ; એક દીવસની નથી આશ, પાસે પોરાદુ પંદર માસ. કામરૂદેશથી હું આવીયો, લક્ષણલાખ એવાં

લાવીયો. ગાળી એક ખવરાવી ખરિ, પડીત પ્રેમદા કેરી પ્રેમદા કરી. પોતે વીંપ્ર મથળ થયો, નગરશેઠને ઘેરજ ગયો; અતીશે ક્ષીધો આશીરવાદ, પામ્યો શેઠ મનમાં હુલાદ. કેમ આવડું પડ્યું તમને, કાંઈક આજ્ઞા કરો અમને; પડિત કહે એક મારો પુત્ર, આ તેની ધરણી ધરસુત્ર; તે પુત્ર પડી ચેવાશીએ, કાળ્ય ભણવા ગયો કાશીએ. તેને તેડી આવું હું ઘેર, રાખો રામા તમારે ઘેર, વાડ સ્વામી વહેલા આવજે, લાડ કવાયાને લાવજે; મુળદેવે મુકી માનની, ભણાવા તેતોભામની; શાખામણ દીધી સા-થમાં ગુટીકા બે આપી હાથમાં; એક મુખ માંહેમેલશો, ખરા પુરૂષ થઈ ખેલશો. બીજી ગાળી એતો બાળકા, કામરૂદેશ વીધા કાળકા; શીખ માગીને મુળદેવ ગયો, વીંપ્ર તો વનિતા થઈ રહ્યો. શેઠના પુત્રી પરમ નીધાન. ગુણ રૂડા કન્યાને માન. કુંવરિ કન્યા કંદરપરૂપ, અતી પ્રાક્રમ અકલ અનુપ. તે પાસે મુકી માનની. જોખન કરો બે પાસે જમની; પરસપર કરી ભહુ પ્રીત, સખી શામા કેરી રીત. એક એકને ધાલે બાથ, એમ રમે સખીઓ બે સાથ; પુરૂષ તણો ત્યાં નહી પ્રવેશ, બે જુવતી બાળે વેશ. એક દીવસ રમતીતી રાત, વણીક પુત્રીએ કહી એક વાત; કહો એ કંદરપ વાંધો કથી, મેતો નર કે નરખ્યો નથી; મળવા કેરૂ થાય જે મચ, પરવશ તે તરૂણીનું તન.

દેહરા-ત્યારે વીંપ્ર વાણી વદે, આણી આપુ એક કંથ; રમોજમો જોખાકરો માને તાહરૂ મન. હાં કહી સરખી સખી. ગુટીકા ઘાલી મુખ; તારૂણી રૂપટળી ગયું પ્રાક્રમી થયો પુરૂષ. ભામનીને તો ભોગવે, જે વેળા થાય જોખ, મંદીર રહે તે માળી એ, રામા રાખે ગોખ. ગરભ રહ્યો તે ગોરડી, થયા મશાવાડા પાંચ ત્યાર સુધી છાતુ રહ્યું, ન આવી ઉની આંચ, એક દીવસ તે રાયનો, પુરબાધે પરધાન; શ્રીમંત હતુ પુત્રી તણુ, સજનને સનમાન. ભોજન કરતિતો નારી સહુ નગરશેઠની વાત; પુત્રી સાથ સહુ પરવરો, જુવતિ કરી જત. જોવા સરવે જતરા. સખીઓ તેડી સાય; રથમાં બેઠા બે જણા, હેતે વળગી હાથ. પ્રધાનકેરો દીકરો, દિપકચંદ શુભ રૂપ; તેણે નીરખી તારૂણી, ભામની ભારેભુપ, પટંતર ઘણું પ્રિતથી. પુછી લીધો પાર; વનીતાએ એક વિપ્રની, સુંદર શોભાસાર. સગરો એનો સોંવિગ ગયો, પળીયો છે ઘેઠ પંથ; આજકાલ અહીં આવશે, એ કામનિનો કંથ, રાત પડી ત્યાં રિજશું, ગયા સહુ સહુને ઘેર; પ્રધાન સુત પરવશ થયો, પ્રભાત થઈ શી પેર.

ચોપાઘ-તેને વાગ્યુ મોહનુ બાણ; અક્ષત આધે તે થયા અજણ; જડી થઈ તે એકે જગ, પીતા તણે જઈ લાગ્યો પાગ. આપઘાત કરીને મરૂ દેહમાં પ્રાણ મારો નવ ધરૂ. નગરશેઠને ઘેર છે નાર, તે પરણાવો આણે કાર. સમ પ્રતીજ્ઞા ક્ષીધી વીર, તજ્યું તેણે અનને નીર લાઘણ થઈ છે તેને સાત. ચેત્યો તે પુરૂષનો તાત, વણ ખુટે કુવર એ મરે, છાનો રાખે અરથ ન સરે; નગરશેઠ તે નર મળ્યો, પાએ લાગી મે

જાપજ કર્યો;નગરશેઠ કહે કહો મુજ કામ,અમો વેચાણુ છું તારે નામ;પ્રધાન કહે
આવ્યો માગવા પુરણ પ્રિત પાએ લાગવા ખાંધ્યો શેઠને વચને કરી.વચમાં આગ્યા
છે શ્રીહરી મુખે માગી લોને તમો, આજીએ ના કહીએ અમો.ઘર ઘર વાત ધરણી
ઘરસુત્ર, અરથ ગસ્થ પુત્રિને પુતર. વાચા છુકે તે ન કરે કામ. વચમાં સીતાપત્ની
રામ.પ્રધાન કહે કષ્ટ મારાં કાપ,આવી તે વડુ મુજને આપ.મારે એ માગ્યાનું મન,
તો જીવે લોડકવાયો તન.આઘાત કરી એ મરે. વાંઝીયા અમને નીસ્યે કરે, વિપ્ર-
રીત થઈ ગઈ છે વાત.જળ પીધે થયા દીન સાત,નગરશેઠ એમ કરે કથાપ.જીવતી
માખી કેમ ગળાય;કરે વીપ્ર એ વાને કાપ,ધરમ તણા થયો અલોપ; સંધા સોંપીને
દેશે શ્રાપ, નગર પ્રલે કરે તે આપ.પ્રધાન કહે તારે મરશે પુત્ર. ભોગવજે તાહાર
ઘર સુત્ર;નગરશેઠ કહે કહુ તે કરો;હવડાં જીવાડુ તારો દોકરો.લઈ જ તું ધરણીને
ઘર પુત્ર જીવાડો રૂડી પેર. એતો જે આવશે ભરથાર, પડશે તેવા દેશુ ખાર ઘણું
એક આપીશુ ધન, જેમ તેમ કરી મનાવશુ મન; આથી નહી બીજે ઉપાય,સાટે
આપીશ મારી કન્યાય; પ્રધાનને તે સોંપીનાર, જાઓ પરોણાદીન દશખાર, મારી
પુત્રી નીત આવશે, અમ્રત મેવા ખાવા લાવશે; પરવશ પઢી તેનો શું કરે. પ્રધાન
તણ મંદીર પરવરે. એકાંતે રોજ ઢાલી ઢાલ, બાળક બોલવા લાગી બોલ મલે
પધારયા પ્રેમદા પાસ,જે કહો તે પુર આશ.તરણી બોલી તે વેળાતરત, આજ મારે
શવ કેરૂં વરત, કાલે આ મેડે આવજે,રૂડાં આમુપણ લાવજે;તેને વળાવ્યો ઘરમાંહ
એકે વાતન સુજેત્યાંહ;શેહેદેવનું ધાનજઘરયુ,જેવેઅરથ એકેનવસરયુ;શેહેદેવનાત્યો
માગીએ જાંખીને જીવેજળાઓ;અહો પુત્ર શામાટે રૂવે,કેમ પાણી અમારૂં ત્યારે હ-
ઝીકત માંડી કહી,નગરશેઠનીકન્યા ગઈ.સામી મુજને બંધયર કરે,ભોગકર્યાતોમંછા
ધરે. માટે જીવમારો જાય છે, સોંહને શીયાળવું ખાય છે. દોહરા-શેહેદેવ કહે સ્કે!
સુખે, શીદ તજે છો પ્રાણ; ઉપાય કરૂં છું એહનો, વણ પાણી ખેડ વહાણ. મુખના
આપી ગોટીકા, પુરૂષ કરતો તે પ્રોઠ; ઉતરયો હેઠે અટારીયે, થઈ રહ્યો દીગમુઠ.
પ્રધાન પુત્રને ઊચક્યો, અંતરીક્ષ ઉડ્યો આકાશ; એક ધરીએ આણીયો, પ્રાંતે પુ-
રની પાસ. છાનો રાજ્યો રેશમાં, એક ન પ્રીછે પેર; વેશે પ્રથ બ્રહ્મણ થયો,
ગયો નગરશેઠને ઘેર; આશીશ દઈ ઉભો રહ્યો, કુશળ વારતા કહાવ. કલ્યાણ
ભાઈ તારૂં થજે,મુજ પુત્ર તહુને આપ,મીચુ જેઈ નિરમળ થઈ,બોલ્યો વાળતુ શેઠ
કેશ તોડે મુસ્તક તણા પોને કુટે વીપ્ર કહે સુણ વાણીયા,વેશ કરે શો અરથ;આળા
ગાળા કરે થકી; એક ન સરે અરથ કુંવર કટારી મારશે લેજે સડિના પ્રાણ; કહેશે
પછે કહયું નહી,હોશે મોટી હાણ.વણીક કહેવડુ તાહરી,ગઈ એતો અન્યાય; મારા
પેટની દોકરી, તુજ કુંવર વરે કન્યાય કન્યા સાથે કન્યા ગ્રહી, ઉપર લીધું ધન;
વીપ્ર વળાવ્યો વાણીએ;તે વેળા મનની મન;શેહેદેવ લાવ્યો બંદરી;મુર્ખદેવનામંત્ર

રૂપીએ રામા ભોગવી. ત્રણ જણા તંત્ર સખ કહે સતવાદીયા, ધરમ ધારધર ધીર; પરાક્રમ પુન્ય પરમારથી, વહથ વીક્રમવીર. પ્રધાન પુત્રને મોકલ્યો, કાઢી મુક્યો બહાર; ખોલું હાથણુ દાતારપણું, ખોઈ નીરમળ નાર. સેહેદેવ રહો સાંસતા, પંડીત તજવાના પ્રાણ; મંત્રથી તે માનની, હોડે થતીતી હાણ. પુરૂષ થતો પ્રાણ લેત, વનીતા થાત તે પ્રત; પડ્યો હતો એ પરવશે, મંત્રદારેથી મહત. માઈ સ્મરણ એણે કર્યું, હું લઈ આવ્યો બહાર; વર થપ ડગ્યો વાણીઓ, માટે મારી નાર. બ્રાહ્મણ કહે ભાઈ સાંભળો, મારી મારી એ નેટ; વંદર માસ મેં ભોમથી 'પરણ મર્મજ પેટ. ન્યાય તેનો નથી ચુકતો, શાસ્ત્રવાત કહો વેદ; વીક્રમસેન વાણી વદે, ભાંત ન રાજો ભેદ. સેહેદેવની સુંદરી, કે મુળદેવની માન; કાંતો પેલા વીપ્રની, કરત સંભળાવો કાન. જો જણોને કહો નહીં, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ; અંદ્ર સુરજ એ સાખીયા, શીવ શક્તિનો આપ. પરદુખલંજન પ્રીતહી, બોલ્યો બાળત બોલ; વનીતા પેલા વીપ્રની, હેમાં શો કરવો તોલ. મંત્ર મુળદેવે કહ્યો, મહાગુરૂ ગુણવંન; શીશ નારી તેનો સતી અવલોકે પાપ અનત, સેહેદેવ શરણે રાખીયો, એનો દેહ દાતાર; પુજની સ્ત્રી તે પુત્રી એ, વાણી વેદ વીખ્યાતે. ગરબ રહ્યો જેનો ગ્રહો, સહ્યો ભામની બાર; કન્યા છે કુંવારી, માટે બ્રાહ્મણ ભરથાર. સાખાશ કહી સખ સંવર્યું, સીધવડ કેરે શરણુ; પુજ પ્રતે પૃથ્વીપતી, કરતુત સંભળાવ્યું કરણ. લાપુ સખ આપુ તુને, ત્યારે ખાશું અન્ન; નીંદા જળ ત્યારે કરે, માનવ તુજ મન. વધતાળ પચીશી કથા, કહેનો કરે કલોલ; પવીત્ર પુરણ પ્રતાપથી, શુભ વારતા એ સોળ. ગાય શીખેને સાંભળે, મન ની પોતે આશ; શ્રીચોદ માળવી વીપ્ર શુભ. કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૧૭ મી.

દોહરા-શંકર સુત શક્તિશળો, સુંદર રૂપ સરદાર; મહા મનોહર મહીમા ધણો, મોદીક અમ્રત અહાર. ઉભયાથી ઉત્પત્ત હવો, ચીંતાબણી ધરસુત, બુદ્ધ શુદ્ધ અસ્ત્રી રીધ સુત. લખ લાભ શુભ પુત્ર બ્રહ્મતનયા હસવાની, શારદા નામ સરદાર; મહુ પરાક્રમ બહુ ચાતુરી, બહુ બુદ્ધ દાતાર. વીક્રમાણત મહા વીસ્વર, વીજ્યાળક વીશરામ ચાલ્યો ચતુર ચીંતા થકી, કરવા પરમારથી કામ. સખ માંડ્યું સતવાદીએ, બાંધ્યું પુઠે બંધ, ઉજ્જણપુર ભણી પરવર્યો, સાસીક જે સતવંત. મરતગ કહે સુણ મહીપતી, વાઈ કહુ એક વાત, ગમે તો દેજો હુંકારડે, નીરમળનીએ રાત; સતવાદી માટે સમજજો, અંતર માંહે આપ; સખ મુકે તને સખ છે, લઈએ તો પાપ. ઝવેરી નગરી વીશે, જશવંત રીધસીધ રાય; ભાગ્યશાળી એક ભામની, કુમકુમવતીક ન્યાય રૂપ સરૂપ રતી સસુ, સીતા સમોવડ સત; અરબ સાવીત્રી સમી, મરૂદેવી સમરથ. વીધા વણીક વાણપર; વધુ યણ ત્રિવંક; નીરમળ કુળ જાત નીરમળી, નીરમળ રાજને નેક. પીતા કહે પરણાવીએ, કન્યાએ ના કીધ; હું મારી મેળે વડે, સારે સ્વામી

સીદ્ધ અનેક દીવસ એમ વહી ગયા. જુગે મથે થયું જાણ, ચંદ્ર વદનિ છે ચંતની,
ભામની ઉઠીયો ભાણુ નગર નગરના અધીપતી, નરપતી ઇચ્છા થાય; પુરૂષ પનોતો
પરણશે, કુકુમતી કન્યાય; આથ શકતી અનપુરણા; દેવળ કેડું દાખ; પ્રગટ ત્યાં
પરમેશ્વરી, શાસ્ત્ર પુરાણે શાખ; વડુલીંગ વીશ્વનાથનું, દઈવત મોટું દીક; સુરસના
કાઠીક સુરપતી. પુજે પૃથ્વીપર પીઠ. આ દીતવારે અરભકી ઠીપક કરી તે દીશ;
અખા અનપુરણા સહીત, પુન્યાંચંભા ઇશ. ડંડેરો કરે નગરમાં, પુરૂષ ના નિકળે
કાય; સખીઓ સાથ તે સુંદરિ, હરણ ઘણેરો હોય; અખીલ ગુલાલ અતી અરગજ
ઉપર અક્ષત. અનુપ; કસ્તુરી કુમકુમકેસરે, પુજે ભોગો ભુપ; શીવ શકકતીને શેવશુ,
દેશે તે દાતાર, તે મારે ત્રીલોકમાં. ભવોભલ ભરથાર, જે દહાડે પુળ કરે, તે દીન ચ
રણે આલ, પાંચ લાખનું પુન્ય કરે, નર નાદી નગરને હાલ; નરમદા તેડો નરપતી
નરસંગજ નીજ નામ; જતો જતરા, ઠરી રહ્યો તે ઠામ, પાંચ દીવસ પુરમાં રહ્યો
પીછ્યો સઘળો સાર; મહા ડાહી માલણ હતી, ઊતર્યો તેને ઘેર, ગંગાતીરનો મુણ
નીધી; ગાંધર્વસેન ગુણ રાજ; બળરામ બહાદુર એ બેટો, અઠ્યો કન્યા કાજ.
પરાયણ ઉપર પીતડી બેરાવરી કેમ થાય; રૂપી ઘેર તેતો રહ્યો ગુણ ઇસ્વરના ગાય
મારાટનો મહીપતી, ખારાધાતાનીજ નામ; ચંદ્રપાળનો દીકરો ઠરી રહ્યો તે કામ;
વણીક ઘેરવાશો રહ્યો; ચરચા જુવે ઘણીવાર; શોભામુર નાયેક તણી અલખત અ-
પંખાર, સરસ્વતીનિ તીરપર, ગણેશરૂપ ગુણગામ દેવસ ગનોદીકરો દામોદર નીજના
મ. પરધાનને ઘેર તે રહ્યો, ચરચા જોવા જાણ; ઘણા દીવસ વહી ગયા; પ્રેમાણુ એટ
કયા પ્રાણ, ચારે નીરખીચિંતની, પુરમાંપટંતર પુઠ; જેમ તેમ કરીને પરણીએ. મન
માંએવીમુઠ, કોટોને કહેતાનથી જાણતુવાત; કોઉકોઈનેઢવઓળખે, કોનચી જાણતુજાત

ચોપાઈ—એ ચારે જાણતે ઠેરે જાય, ન પિએ કો અન ન ખાય; સંધળા સીદ્ધ સ-
જયું સુખ, વેઠે ટાઢ તડકો ને ભુખ મનમાં સમરે સહિ મહાદેવ, સમય પ્રમાણે કર
બહુ શેવ, પુળ કરે બહુ ભોળા તુને, એ કન્યા પરણાવે મુને. દેવ મહાદેવ તો છેદા-
તાર, કન્યા એકને વર છે ચાર; ત્રિપુર દેવ તે મનમાં મોહ હેતજ ચારે કેરાં જાય.
જેગ જેગેશ્વર જગીહે રૂપ, પ્રપભ ચઢી આઠ્યા તે ભુપ; ચારે બેઠા ધ્યાનજ ધરે,
પત્નીવ્રતની પુળ કરે, કહે જોગીશો કષ્ટોકાય પરમેશ્વર પરણાવે કન્યાય; પ્રથક પ્રથ-
ક એમ પુછાયા ચાર, દોતો ઘેર જઈએ દાતાર. દોહરો—મહાદેવ કહે મહીમા કુણાં.
પ્રથવી પ્રદક્ષણા જાઓ; જીતોઈદી પાંચને, જવના લોટજ ખાઓ, ખીજે ઉપાય વગી
એક છે, રીદ્ધ સીદ્ધ મુકો રાજ; કસ્તારપણ કરી રહે, એ કન્યાને કાજ. ત્રીજે એક
તરતીબશું, ધુમ્પાન કરી ધીર, પંખાઅગ્ની પરભવે, શુધ કરે શરીર, ઉપાય ચોથો
એક છે, દાવાદબ દુઃખ દીશ; તન મનધન સરવે તજ, સમરપે શીવને શ્રીરા. તે પામે
એ પ્રેમદા, ખાણ મુકે આશ; ભુખે તરશે મરતા રહા, જાઓ વીવેક વાસ; ઉકડો એક

એકાંતમાં પ્રથવી પ્રદક્ષણા કાજ; બાજે કૃષ્ણાર પણ કર્યું, રીઝ સીઝ ઘર તાજ હાથી ઘોડા માલ ધન; લુટાળ્યા લખ લાખ; અબધુત થયો તે એકલો, રાએ ચોરી રાખ, ત્રીજે તે વેળા થકી, ધરીયાં પુમર પાન, સુચ નીરગમ્યું શરીરનું, ત્રેહો વીધ મેલ્યું તાન. ચોથો ચતુરપંથ આળસ, એકે ન સુજે પેર; ત્યાંને ત્યાં બેશા રહ્યો, ઘણા હેતથી ઘેર, પેહેલે પ્રદક્ષણા કરી, પુરા પંદર માંસ; કાયા કીધી કાયલો, અન્ન તણી શી આશ, ધુણી ધુમ્મર પાનની, દમી તેણે બહુ દેહ; કાયા કીધી કાયલો, નારી ઉપર નેહ. રાજ્ય તજ્યું છે જે જણે. રીઘ સીધ સઘળું સુખ, કાયા કીધી કાયલો, વેડી ભુંડી ભુખ બેશી રહ્યો જે બારણે, તજ્યા ભવીતા ભાગ. પડ રોગ એથી થયો રોમરોમ વાઘો રોગ સોળ મહીને સઉ એકઠા. ચતુર મળીયા ચાર; પુખ કન્યા એકની, ચાહના પેલા ચાર પીતા કહે પુત્રી સુણો, વરસ થયાં તુને તેર; કુવારી દીન કેટલા, માથે મેહેણાં મેર, આજ પુજે તું અંબીકા, કહીએ વરતું આલ; નહીતર હું કહું તે કરો, કરે વિવા તો કાલ વીર કહી વનીતારી, આણી ગન ઉલાદ રાતે રામા એકલી ગઈ તે શીવની પાસ, વીત્ર એક વટે મારગુ, કરવાને પુજન, બેઠો તો તે બારણે શીવરાત્રીના દન. તે રાતે ચારે જાણા, સ્ત્રી મળવાનો સંચ, વટે મારગુ એકલો મલ્યાં એકઠાં પાંચ પુખ કરવા ગઈ પ્રેમદા, ઘણા હેતથી આવ. પુરવના વેરે કરી નારને ડશીઆ સાપ. ઘડી છે પલકમાં વપએ વાળી લાહેર; મરત્યુ પામીતે માનની, ચાલ્યું ચઢીને ઝેર. ચોપાઘ-વહાણું વાયુ વીતી રાત, જાણ્યું તેના માતને તાત. ફડી ઠડેરો ફરીયો દેશ, સરપ ઉતારી કો જાણે લેશ તે નર એ કન્યાં વરે બાકી કોનો અરથ ન સરે, કોઇએ ન ધાલી હામ. પેલા ચાર કહે અમારું કામ. એકે જળ મેલ્યું હાથ-સાચું બોલો મન સાથમાં. પ્રથવી પ્રદક્ષણાનું પુન્ય, તે ભોગવળે ન રહે તુન્ય બીજે કહે મેલ્યું રાજ, તે તો કામની તારે કાજ. ત્રીજે કહે મેં ધુમર પાન. તે પુન્યે હજે જીવતદાન. ચોથે ત્યાં સમરપુશીય માનનીને જીવોડો ઇશ. પારવતી બોલ્યા માવડી, અરે શીવ અન્યા આવડી જીવજ સગીકોનો જીય છે, એ પાપ આપણને થાય છે. દોહરા-આળસ મરડી ઉઠીયા, નોધારાનો આધાર; ઉઠાડી પેલ કન્યકા, ક્ષણ ન લાગી વાર; ઘોળરી જ ઘેર તું, દે છે સઉને દુખ; અહિ આવીશ નહિ. દેખાડી-શમાં સુખ, નારિ તે પાગે નમી, સ્તુતી કિધી શિવ સાથ; મહારાજ રાજ રાજેશ્વરિ, રાખે મારી લાજ જીવોડો આ બે જણા, તો તો પામુ આશ; પછે જે ગમે તે પરણાવળે. પરમેસ્વર હો પાસ, અમરત વીચ્યું ઇસ્વરે, અમરત દ્રષ્ટે જોય. અમરત હાથ હેતે ધરયો કળી ન શકે કો, સુખ પામ્યા સઉ શિવ થાક, નાથી ઉની આંચ, કન્યા-એક કોડામણી, પુરૂષ પ્રતાપીક, પાંચ સખ કહે સતવાદિઆ, સુંદર સતે સુખણ પેલી કન્યાને વરી, પંચમાં કિધો પ્રણામ. જ જાણોને કહો નહિ, તો પાંચ હત્યાનું પાપ; શાસ્ત્ર શાખતી સન કહે, અકલ ઘણેથી આપ, વિક્રમસેન વળતો વદે સત વાત

કહુ સુત્ર, પ્રથવી પ્રદક્ષણા કરો, તોતો ઘ્રોઠો પુત્ર ધુમ્મર પાન જેને કર્યું, વીપરીત ક્રીધી વાત; એ નરને તે નારી તણો, જવિક જનો ભરાંત, રાજપાટ જેણે તજ્યું. ને તાણીનો તાત, અધીક પુન્ય છે એહનું, તદ વચનની રાખી ગુન્ય, પેલો પંથી જે પાંચમો, પડી રહ્યો તો રાત, કન્યાને નથી જણતો એકે નોતી આશ. ખીજ હતા સઉ લાલચી, આણી તેણે આંચ; નીરલોલી નહિ લાલચી પેલો પંથી પાંચ. જે સઉ મુખ કરવા કારણે, શોએ સમરપ્યું શીશ ધશ્વરે સઉ ભારથી, ઉડાડયા સઉ ધશ. કામની કાજે જે કાષ્ટ સહે. દેહજ પામે દુઃખ; માગ્યું આપે મહાદેવજી, સેહેજે કરશે સુખ, ચારે ચીતથી ચીંતવ્યું માનની પામી મરત; પુન્ય પોતાનું આપ્યું. તેણે ઉઠી તરત, એકે બાકી નરહું માગ્યું તે પામ્યા માન. એથી શીવ શું આપે અધીક, કિધું જીવતદાન; પાચમો પેલો પરમારથી, નીર, નીર, લોલી શીશ કામ; નહી વછીત નહી વાસના, તેણે રીજ્યા રામ, એનું પુન્ય અદકું અધીક, એ વર એ કન્યાય. ખી જે આશ એની કરે એ મોટો અન્યાય; નિશકામ શિવ આરાધશે, નિશકામ કરશે પુન્ય; તે પામે પદ્મી અચળનિ; એકે રહી નહી ગુન્ય. શાખાસ કહિ સખ ઉંડયું, અંતરીક્ષ મારગ આકાશ આસન કર્યું સીધવડ જઈ. અતી મન પોચી આશ, પુર પત આઠ્યો પાછો ફરી, હેતથી ઘેર માંડી વાત. મહીમા કહ્યો પુજ આગળ બહુ પેર સખે લાવું સવારમાં, કઈ તમારૂં કામ, આપી એલશિગળ કઈ, તો વીક્રમ મુજ નામ ગાય શિખેને સાંભળે, તેની પોચે આશ; સતર કયા પુરણ થઈ કહે કવી શામળદાસ વારતા. ૧૮ મી

ચોપાધ—નમો નમો ગણપત નામને, નમો નમો શુધ્ધબુધ શામને, નમો નમો શી-વના તનને, નમો નમો પારવતી માતાને, નમો નમો ગુરૂ દેવને, નમો નમો શક્તી શેવને; નમો નમો ધીરક ધીરને, નમો નમો વિક્રમવીરને નમો નમો રખીયલ રાજને નમો નમો કવિકત કાજને, ચાલ્યો સીધવડ વિક્રમ વિર; સત બુધ સકવાદી શરિર સખ છોડ્યું, તન મનધન સઘણ સાધીયું. ચાલ્યો નગર ઉજ્જણી ભણી, વિક્રમસેન અવનિનો ધણી. સખ બાલ્યું સાંભળ સત સાર દેવરૂપ મોટા દાતાર, હું કારાવના ચલાવો ચરણ, વાત કહુ તે સાંભળો કરણ ગલક્રીતીર ગણદેવી ગામ નીતીનંદ નર-પતનું નામ તેને કન્યા ત્રીલોકમાં; અકલવંત ઘણી ઉતરમાં; જેહ કામ તુ ચીતમાં ધરૂં. વર રૂઠો જોધને વરૂં; એક ગામમાં બ્રાહ્મણ સાંચ, તેને, પુત્ર પ્રતાપીક પાંચ; બુ-દ્ધીસાગર બુધની ધાન અષ્ટવદીનાં તત્ત્વ દાને, તેહ ગયા રાજને ઘેર; મીછી પ્રેમદાની તે પેર રાજને કહેજો ચાતુરી, બેઠા બીલ બાંધ બાકરિ પ્રેમદત એક તેનો પુત્ર સા ચું લ્યો તે પણ સુત્ર. ભોજન કરા જણું ભેદ વિવિધ પેર વખાણ વેદ.

દોહરા—પામરત પુરણ કરયાં; ખરા ખાટા મીઠા ખાન ધાન ભક્ષ ભોજન લે જધ આવી દીઠ; જમાડયા જુગતે કરી, શાક દાળને ધરૂંત, ભોજન છાટીઠી સખે લાવું સવારમાં, કઈ તમારૂં કામ, આપી આશિગળ કઈ, તો વિક્રમ મુજ નામ

હીઓ, તે વેળા તજ્યું તરત, ઊંદર અન્નમાં, દુરગંધે ગંધાય; અને મુરખ મહીપતી, રસોઈ કેમ રંધે. ય. ઓળજ કરતાં ખાંતથી, ઘણુંક વહું ગામ; કમોદ એક તણો કચારો, ઉઠીઓ છે તે નામ, કે વેળા કે કાળમાં, થયા વરસ સેહે પાંચ; ઊંદર મુઠો તે અવની પરે, તેની આવી આંચ, પ્રમાણ એ પંચકરી; એતો બોજન કરનાર; બીજ બાકી તે બાપડા, સઘળા પેટ ભરનાર. બીજે બાળ મુકુંદછે, તેપણ વીધા નીગ; નીસ્યે ઓળખું નીતને, લખાણ વડેરી વીધ. ભાત ભાતની માનની જાતજાતના જન; ઓળખી લેઉ પલકમાં, જ્યે એણે ઓળખ્યું અન. રાણી તે રાજ તણી, ભામની રૂડી ભાત, દેખાડી દેનને, જાણો તે કહે જાત. પરીક્ષા કરી તેઘડીત. એમાં શાનું યન; ઉછેરી છે અન ખાધને, ઘોખી કેરું ધાન. ત્રણ વરસ કેરેત રૂણી, થઈ પદમણી પેન; વાજદાર રાણી કને ઘણે હેતથી ઘેર, ચરચા જેવડાવી ચતુર નર પુછી લીધો પાર; વીપ કહી તે વેદ્યો; કહી વાત નીરધાર. વીધયા એક માછણુ ફતી, ગરબ રહ્યો તે પેટ; નદીમાં નાખી નારને; ઘાલી માટ લે નેટ, ઘોખી ઘોતો તે લુગડાં, તરત આવ્યું મીટ, કાઢાડી માંહેથી માનની; ઘણો ઉજળો ઘાટ. ત્રણ વરસની તે થઈ, રામ રંભા રૂપ. કોઈક સમે આવી ચઢ્યો, ભારે કરમનો ભુપ, દીડી પુત્રી દેવાંગના, આપ્યું એક રતન, અપુત્રવંત પુત્રાં ગ્રહી આવશો પાસ વ તન. પુત્રો પોતાના પેટની, પરણાવી એ રીતે; કથા સરવએની કહી, ચતુરવાત ચારીત્ર.

ચોપાઈ-ત્રીજે એક ત્રીલોચન તન, માનની પરણાવી તેને મન; તે કહે બેશી જણું અંમો. તેનો તોલ કરોને તમો. સ્થવી પરે પાયરણુ કરયું; તે ઉપર એક આ ન ધરયું, મખમલ ગાદી મોતી લેહેક. ખરાસ કસ્તુરી કેરી બેહેક, ઈંદ્ર આસનથી અદકુ હોય મહીના કળી ન શકે કોય; તે આસન બેઠો જ્યાહરે, તન કાપ્યું તેતુહલ્યા રે આજસ મરડી ઉભો થયો; બોત કારમો તેણે કહ્યો. બાળબાળ એ વાડ વસ્ત. એ આસન હેડળ છે અસ્ત, ખોદાવિભોમી ગજ પાંચ. સઘે અસ્ત નીકળ્યું છે સાંચ વાંચ્યો બોલ તે પ્રમાણીઓ બેસનારો સાચો જાણીઓ.

દોહરા-ચંદ્રદંત ચોથો કહે, સુઠ જાણે સેજ્યાય; પેરપેર જોતું પારખું. રૂદેનમ્યારે રાય સુખડની શંખ્યા કર; એતલસની ઉપર તણુ. મુખ હવેલ માંહે ચુહંતર સભળા સુખ સરેણુ સુતો સોડ તાણી સુખે ઉઠ્યો અધવચ અધ વિંછી કરી વેદના, શરીર સમરખી સંગ, વાળ એક છે મુખમલ વીશે, અશ્વવનો તે એક; ખુચ્યો ખભે માહરે, વેદના થઈ વીશેક, પ્રણામ કરયુ પાંચે મળી, ઉકેલુ તત્કાળ; કાઢાડીમાંહથી કોરશું, વેઠ્યો એનો વાળ પાંચમો પુત્ર પ્રદુમન, તેણે જાણ્યા જોગ; જનું હું જુગતે કરી, ભામની કેરોભોગ એકાંતસેજ્યાં અધીપત તણી, પાથરી પુરપેઠાણુ; ગુણકાગુણનિધ આગળા, ચતુરા ચતુરસુજણુ; દુામ કામ ગ્રગલોચની, ઊરવવીની જોડ. ચેન જોતાં ચંતની તણું, કણુ માત્ર નહી ખોડ; પોસદી પલંગપર, પંડિત પાસે પ્રિતુ; ઉઠ્યો છે

આળસ તજી, રામાશુ' નહી રીત. અમનું દુધ એણીએ, પીધું પરપેર; શાણુ અને અને શુ કરે એ ગુણહીણને ધેર. જીવરાવ્યું જીવન કરી, માતા પામી મરત ધવરા-વતી એહને, ત્રણ વરસ સુધી તરત. પ્રણામ કર્યો પાંચે મળી, વાત એતો સડિસાય, કન્યા એક કોડામણી, પુરૂષ એવા છે પાંચ. ચતુરાઈ ક્રીયાએ કરી, વધતી હોએ વે-શ; તેને પરણાવું પદમણી, એમ કહે ઉપદેશ. સખ બોલ્યું પછે સેજેમાં, સુણ સત-વાદી રાય; જુઠું બોલો એહમાં, તો ધશ્વરની આણ. જો જાણને કહો નહી, પ્રલ્લે-કારનું પાપ; પાંચેકમાં પરણ્યો ક્રીઓ, અદક્રી બુદ્ધિ આપ. વિક્રમ વીચારી વહે, બે-શી જાણતો બાળ; પરણાવીને પ્રેમદા, તે વેળા તત્કાળ. અદક્રી તેની ચાતુરી, પેલા સખ તુલ; અસ્ત કહી અવની થકી, એતો મોંઘે મુલ. સાબાશ સાબાશ પુર પરમારથ પાંચ; અંતરીક્ષ સખ ઉડી ગયું, આપ થકી આકાશ. હીવવડ સમીપે રહ્યું, બુદ્ધ થકી બહુ પેર; વીક્રમસેન વરણાગીઓ, ગયો પોતાને ધેર. જાણ કર્યું જતી કને, મુગ મના વુ મન; કામ જ્યારે તારં ભોજન ગાય શીખેને સાંભળે, તેની પોંચે આશ; અષ્ટાદસ પુરણ હવી, કહે કવી શામળદાસ.

વારતા ૨૬ મી.

દોહરા--શ્રી સારદા સરસ્વતી, શીવ ભારતા ભુપ; શીવ વીઢા શક્તિ શીવશીવ ભાગ્યાનીધ ભવ ભુપ; શ્રીકૃષ્ણ કંઈણાનીધી, વીર સીતાપત રઘુનાથજી; દશરથ સુત ધર્મ ધીર. ઓગણીસમે દીન બહાદુર થઈ, ચાલ્યો ચતુરસુબળ; ભોમઢાપા ભાવેકરી ભલપણ કેરો ભાણ. સખ છોડ્યું સીદ્ધવડથી, વાસે બાંધ્યું વરત; નગરભણી ને તર પતી, વધને ચાલ્યો તરત. સખ બોલ્યું સ્કંધ વીશે, વાશવ સુણ વીર; ધરમ કરમને ધાન ધાન, ધરમ ધોર ધર ધીર. ગમે તો દેજો હુંકારો, ચતુર ચલાવે ચરણ; રામ હુવાઈ રૂદે ધરો, કથા કહું તે કરણ.

ચોપાઈ--કુશાશીવકાંતી વીષ્ણુકાંતીએ, કુશકરગામતે ગીપાંતીએ; વીજેનંદવસુ ધાપત તાંહ, વરથ અદાર વસે ધરમાંહ. સતવાદી સલક્ષણા રાય, વીપ્ર પાંચ ત્યાંજેવા જાય; વીપ્ર રૂઠો તે વીઢાવંત, સધીર શીકેમળ અદકો સત સકળકળા ગુણ જાણ સુ જાણ; પડીત નામ તેનું પરમાણ, જીવણરામ જીવે જોતીક જોશ, દેખે તેવા કહે નીત દોષ. લોહી વડી પનોતી રાય, શનીરોગ ગુરૂ બગુ ચહાય, બીજે શીવ શરમા રાજનો સીંધે, ઓઢાણ સખજાનું અંધુ કથા પુરાણ આવીને કહે, લાખેણા જે મારગ લહે; ત્રીજે એક હવે વેદીયો, ભારતી વિદ્યાનો ભેદીયો. મંત્ર જંત્ર તંત્ર ને તાન, ગુણ રૂઠે તે ગાએ ગાન; વિષ્ણુ દંત તેના નાણમાં, ગુણ હ્યો તેના ગામમાં. ચોથો ત્યાં એક આવ્યો કવી, નીતનીત વિદ્યાનો તે રવી; દેવશરમા નાર દીપંત. ભાતની ભેદ ભા-ખંત. પાંચમો એક ગુરૂ ગુણીયલ ધણે, ત્રબંક નામજ છે તણે; રાખના મહીમા ખાય છે, આશીરવાદ દેવા જાય છે. દોહરા--એક ને અધીપતી, પ્રૌઢજ આવ્યું પરવ

જાતીકં બધા નગરના સોાંઠી આવ્યા સરવ.હસ્તી હરયો એક હેમને, ઝવેર જડીત
 જુગજેર; તેના ઉદરમાં ભરી, પાંચ કરોડાં મોહાર બ્રાહ્મણ સઉને ભુરખી, કો દસન
 કો વીસ; નેને જેઠું કામ વ, અપાવનાર તો ઇશ. એક હસ્તી ઉભો કરયો સીહજ
 :રૂપે સાંચ;તેને કહે ઘેલા પંડિતો,નસુરના પેશણ પાંચ રાય, કહે કેને દેઇશું, કીયા
 :દુખશે ચાર;હાપણ દીલમાં રાખીયું, વપુએ કર્યો વીચાર. પાંચમો છે પંડીતા, બહા-
 લા છે વીવેક;ચાર જશે પાછા ફરી,હસ્તી લેશે જન એક.કહ્યું તે કહો મુજ કાનમાં
 સંસારમાં શું સાર;સાચાને હસ્તી સમરપુ, ભુરસી લેશે ચાર. હાપણ દલમાં દા-
 ખજો,વીચારી જોજો ત્રત;પંચ જણે પ્રમાણશે,તો હસ્તિ આવશે હસ્ત.કેને કહે જો
 રમાં, જેનું જે ઉપર મન;તે આવી મુજને કહો, કરતુત સંભળાવો કાન. મહારાજ
 વીચારીએ, શાસ્ત્ર પુરાણે સાચ; રાગો સઉને ભુજવા, પ્રથમ જણ પાંચ.એકે તો
 આવી કહયું, જોતિષ વિદ્યા જણ; સારામાં સારી સ્ત્રી છે, બોલે વેદ પુરાણ. તરણ
 તારણ ત્રિલોકમાં,સંસારનું સુખ સાર;અંતકાળ અજગી નહીં, આત્માનો આધાર.
 વાસ સુનુ શામા વીના,સુનુ સમરથ શેજ; સુનો અવાસ સ્વામીતણો,તરૂણી ભાગ-
 થી તેજ. બુધ વિચારી બુજે કહયું, પુછંતો પુરાણ; સંસારમાં સારી લક્ષ્મી. ચેતે
 ચતુરસુજણ. છપ્પો-લક્ષ્મીથી લીલા લહેર, લક્ષ્મીને માને લોક; લક્ષ્મી પાખી
 લડીયા,જીવત તેનું ફેક. લક્ષ્મીથી ઇશ્વર મળે, લક્ષ્મીથી બાધે લાજે, લક્ષ્મીથી
 સ્વરગે સંચરે.માન મુકાવે માગ,ત્રીજે કહે ત્રિલોકમાં,તત્વમાં જે તત્ત્વ; સકળ શી-
 રોમણી શોખ છો,સકળ કળા ગુણ સંત.સપુતથી શોભા ધરે,સપુતથી મળે સ્વર્ગ.
 સપુત થકી સુખ સરવ છે,વિવિધ પ્રકારે વરગ.સંસારમાં સાર સપુત છે, શાસ્ત્રજ
 પુરે શાખ ત્રણ રણથી તે છોડવે,જ્ઞાની પુરૂષ દલદાખ.ચોથો બોલ્યો ચતુર નર,કરી
 પોતાનું કામ;સંસારમાં શો સાર છે, એક હરી ઇશ્વરનું નામ. ઇશ્વરના નામથી અ
 ધીક સુણ નોધારાનો આધાર;માહારે નામ ઇશ્વરતણું,સંસારમાં જે સાર.અલોક સુ
 ખ, ઇશ્વર નામથી પુન્ય; ઇશ્વર નામે ફૂવ પદ, નિમેષ માત્ર નહીં નુન્ય. પાંચમો
 બોલ્યો પ્રીતથી,મુખ વિચારી મન;સાર જે સંસારમાં, અધીક પ્રકારે અન.અન થ
 કી તો આતમા,અનથી પુરે ઇશ;અન થકી વિદ્યા ભણે, અન જપે જુગદીશ. અન
 વીના એકે ઘડી,રહે નહી રાય કે રંક;સંસારમાં શીરીમણી,અનથી આડો આંક. છ
 દો ઘોર છત્રપતી, છએ શાસ્ત્રમાં છત; તે ઓચીંતો આવીયો, મનમાં મોટી મત.
 શાસ્ત્ર ત્રણ શીખ્યા અમો,લાખેક લવે દામ; પુછો તે ઉતર કહ્યું, મહીપત કેરાં માન.
 મહીપત કહે મહારાજ સુણ, છડા તમ છો છેક; સાર હોય સંસારમાં, તેહ ખતાવો
 એક.કહ્યું જણે જઈ કાનમાં,વીવા મોટી વાણ;મુરખ બીચારો શું કરે.પંડીત આ-
 જળ વિધાન.વંશ વિસ્વ છે,વિધાને વશ લોક; વિદ્યા વીના જે જીવડું, તેને જણો
 ફેક. વધદું તે વિદ્યા થકી, વીદ્યા થકી ગુણવાન; વિદ્યા થકી વિવેકસર, વિદ્યા મોટું

શ્રીનાન;શત વંત છે એ શાસ્ત્રનાં,વખાણી તેણે વાત,જે જેના મનમાં વસી,તે તેવીક હી ખ્યાત;શામ કહે સુણ સતવાદીયા,પીછુ તારો પાર;છે એમાં કોણ છત્રપતી,સંસારમાં શું સાર,જે જણો ને કહો નહીં, તો છે હત્યા ખીર સાર. વીક્રમ વીચાર કરી બોલ્યો બાવન બોલ;અન્ય કહયું વ અધીપતી,તે કરયું મેં તોલ.રતનચાર હોય હાથમાં રાખે અગોચર ઠામ ભુખ ન ભાગે તે થકી,કાયા ન કળે કામ.અનન પામે પ્રાણીયા, જન તવ જીવે કાય; પામે બેસારો પદમણી, કો નવ સામુ જોય. અન વિના મુજે નહીં,વિદ્યા પુજકે પાડ;ખીનુ વખાણ બાવરા,ઠગ વિદ્વાનો ઠાડ.કરણે કનકજ આપીયું,હતે પામ્યો હેમ; એન આપે તે ઉધરે, પછે ઉપન્યો પ્રેમ; અયોધ્યા આવી અધીપતી,રાજવ લોચન રામ; કુશળ પુછ્યું અનદેવનું, પછી ઈર્ષ્યા તે ઠામ. અના-વ્રષ્ટિ અદકી પડે, ઘણો કર્યો છે ગરથ; રૂસેશોને પડે રહે, નહીં એકે ન એવો અરથ. સુખ મોટું અચ્છી તણું, શરીર મોટું શીશ; જળ મોટું જત્રા થકી, અન મોટું કહે ઇશ. ત્રપ્ત કરવા ત્રણ દેવને, કહ્યો નીમમે હેમ;ત્રપ્ત કરે ત્રીલોકને, પરમેશ્વરને પ્રેમ. અન વીના નહી આતમા, અન વાના નહી જ્ઞાન; અન વીના વીજા નહી,અન વીના નહી માન;જળ મોટું એ જગતમાં,અનતણું એ ખીજ,અન જળ એ બે એક છે,રૂડાને મન ઇશ;અન જળ વ્રટીની શ્રષ્ઠી છે, અન જળ એનો ઇશ. બ્રહ્મા વિષ્ણુ એ અન છે, જય જય શ્રી ભુગદીશ; અનજળ કેડે આરાધના, રણવું કરવું કામ;અનજળથી કો અધીક નહી,જે જે ઠામો ઠામ.અનરાતની આગરે, એકો સરસત આપ; અનજળમાં ઇશ્વર વસે. તવેદ પુરાણે છાપ. સાખાશ સાખાશ સખે કહ્યું,ઉડી ગયું આકાશ. શોભ્યું જઈને સીધ વડે, હરસીધ તણે પુર; પાશ ઠાલો માલો ઠાકરો,ગુણવંન આબોધેર;સીધ આગળ સરવે કહ્યું,પ્રીછયો સવળી પેર,કાલે લાવું કરંકને,કાલે પોચાડુ કોડ;કાલે મન મનાવીએ,કરગરી કહું કરજેડ.ખાય શી-ખેને સાંભળે,મનની પોચે આશ;અનપુરણો કરૂણાકરે,કવી શામળદાસ.

વારતા ૨૦ મી.

દોહરા-સીધ ગણપત ગુણનીધ,સુણ સકળ ગુણનીધ; શેણ સહુ ગુણજ ગ્રહે, ગુણ દાતા ગુણરૂપ.સારદા માત સલક્ષણી, સારદા શુભ શણચાર; સારદા સોભાગી સગક, ગુણદેવી દાતાર; વિસમે દીન રાય વિક્રમ, આંધરવ મશાણ મોખર; છોડયું સખ તે છતરી,અપરંપાર અપાર. ચાલ્યો ગામ ભણી ગુણી, બોલ્યું સખ તે આઠ; હાંહુંકારો નવ ભણે,સગુણિયલ બાંધે ગાંઠ.ઉકલેતો ઉતર કરે,નહીતર સાંબળકરણ ચતુર નર ચેતો મન,ચતુર ચલાવે ચરણ.

ચોપાઈ-અંત્રભેદ અંત્રોડુ ગામ,નીધીનંદન નરપતનું નામ; મહા પવિત્ર મોરો મહારાજ, કરે પુન્યવંત કેરાં કાજ.તેણે ડંડેરો ફેરવ્યો,ઘણા ગુણીઅવમાં ફેરવે; જે કોસુજને શીક્ષા કરે,ને ભંડાર પોતાના ભરે. દોહરા-એક વિપ્ર ત્યાં આવીએ,તેણે

શીક્ષા ક્રીધ; ઘત માંહે છે ગુણ ધણો, દિવ્ય શીખામણ દીધુ; ઘત માંહે છે ગુણધણા
 ઘત દેવનો દેવ; મારી સીક્ષા એટલી, ગુણિયલઘતતું શેવકામદેવના કહી ગયો, રૂદેમાં
 ધરીયું રાય; લોપદેવ બીજે આવીયો, શુભદનો શિક્ષાય શિક્ષા કહું એક શાહવી. પુર
 પત લાગ્યા પાય; જગંતામાં જોખ છે, જરૂરપણે તું જય. સુત્ર પણ જુગમતમાં,
 ઉંઘીએ નહિ એકાંત; ઉંઘથી અતિ દુખ છે, જગે સુખ ભલી ભાત, તેથી તસ્કર
 ત્રાસવે, કરી કોટીયા કાસુ; જરૂર પડ્યું જોખીએ, રૂદે ધરીએ શ્રીરામ. એટલી શીક્ષા
 કહી. રહ્યો કોડે સાંભળી કરણ; એટલે એક પંડીત આવીયો. થયા એકઠા તરણ.
 ત્રિભોવનદત્ત નામ તેહનું તેણે કરીઓ તોલ; શીશા એક સહેજે કહી, બુદ્ધ વીચારી
 બોલ; આગતા સ્વાગતા કરીએ ઘણી, કાં રધયત કાંગંક; કાં વહાલો કાં વેહેરીઓ
 એતો આડે આંક; સ્નામત કરતે સુખ અધીક, અપરમપાર અપાર; જણ પુરૂષ તે
 જણશે, નહિતર હીણ ગુમાર. ચંદ્રખાત ચોથે કહ્યું, ચેતાવું છું ચેત; કહુ વાત ત
 હારા કામની, જો હઠડે આવે હેત. નારી સાથે નેહ ગણા, આસુપણ લખપાંચ; લાડ
 લડાવીએ લખવસા, અદકી દીલ્યે આંચ; સાચુ તો નવ બોલીએ, ઘણાતદિજમાર
 બીહીતી રહે ખરતી રહે, વીનતા સુણ બહેવાર, સતી શીરામણ સુંદરી, શુભરૂપશરીર
 તો આંખ દેખાડીએ, નયણે ભરે જમ તીર. પટકુળ પેહેરાવીએ નવ રંગનાં, શોવ-
 રાવીએ શણગાર; ખાનપાન ખવરાવીએ, તોએ આંચ અપાર, ચારે લાગ્યો ચરણપેર
 પેર જોઈશું પારખુ, રીજોદિઆ સાચ; સવાલાખ ટકા હેમના. હેતે આપુ હાણ ચાર
 ચાર સહસ્ર ચરને રીજવી આપ્યો રોક; રૂખાળ્યા કરી વાયદો, શાંત પમાડ્યો શોક
 એક સમે રાજ રમણ, તેલજ આવ્યું તરત; પાક કર્યો સરવ તેલનો, ટાળી મેલ્યું
 ઘરત; રોગ થયો દેહરાયને, ચરકી આવી આંચ; ખાટલે પડ્યો ખઈ રોગથી, મસવાડા
 ને પાંચ; ઘતના તેન ગુણજડ્યો, અચરત અદકુ હોય; દાણીક સ્વાદ તે ઘતવાં, કળીન
 શકે કોય; સુવે દહાડી તો જગત જશ નીદ્રા કરે નીશ; રાખની મેડી તળે નરપત
 નજરે એક; હેડે ઊતર્યો હઠ કરી, કર ધરી ધનુપને બાણ; શતવાદીને સુખ કરણ
 પાપીના છેદન પ્રાણ પુરપતી કહે છે પ્રેમશું, શું દુખ શીતુજ ભુખ શું ઇચ્છેનારજ
 મુને, શીવજ કરશે સુખ; ત્યારે બોળી બાળકા. કહુ તુજ આગળ શાય; પુછવા પુછવા
 જો આળ્યા મુને નિર્મળ તારી મત, સાચુ બોલુ તે સાંભળો. જો કરવું હોયકામ; અહ
 નગરનો નરપતિ, તેની હું લક્ષ્મી નામ, સમરાધ્યે નામ એ માહરૂં, તનમનધન એ
 તરત. કામધરાતે મહિપતી મેલહી પામે મરત. એને અંગુડે આહ ડસ્થો, ઝાઝુચઢશે
 ઝેર, કોટી પ્રકારે મટે નહી, પુરવ જન્મનું વેર. તેમાટે રોડિછું ઘણુ; એનું રડીઆણુ
 રૂપ; શતવાદી શલક્ષણો, ભારે કરમનો ભુપ. એવો બીજો મળે નહી, કયાંરહુને કયાં
 જડિ, ખાવે પીવે ખરચવે, શા ગુણુઓળીગળ થાઉં, શતિરાખીરાખીરંભને; પતીતદઢને
 ઘેર; અંતરધ્યાન તેનો શ્રદ્ધ, ગુણવંત આળ્યો ઘેર

ચોપાઇ-બીજે દીવશ વીચારી મન, શમજ્યો રાય પોતાના મન; લખ્યા લેખ
કોના નવ ટળે, જવ નહી વધે તલ નહી ઘટે. અમો આયુશ ખુટેને મરૂં; આગતા
સ્વાગતા એની કડ; જગ્યાનુ જોયું પારખું; દીઠ મેં કડિતક શારખું. પૈસા જે
આખ્યા તે વળ્યા, ઇસ્વર જન્ને શરૂણે ફળ્યા, કો આગળ નાહી કહીયે વાત,
સમજ પોતે જાત. મુવે સમ્યા કેરે કામ, ત્યાં કરયું તરતબે કામ, ખરાસ ક
સ્તુરી કેસર બેહેક. મોતી તોરણ લખ્યા લેખ, પુષ્પ પાથરા પ્રમે પુર, કરીજે
મજેમ ઉગ્યો સુર, દુધ શાકરના શરખત કરી, ઇલ્યાં કનકે ભોજન ભરી ખાવ
ન ચંદન અગરતી. કસ્તુરી ઉમરો માલતી, શેવત્રી, કેરા બહુ છોડ. મોગરો
ચંપક. કપૂર કોડ, અબીલ ગુલાલ કેશર છાંડણાં પકવાન પેરપેર એ પાટણાં;
દુધાક દહાંનાં તો મટે; ભરી મેલ્યાં તે ગોરા ગોટ દીપક જોત કરી ચોપાશ,
તેજ પુજ લલીત વીલાસ; પોતે ધારણા રાખી ધીર. મરદન ક્રીધું શુદ્ધ શરીર તુળ
શીદળ તળશીનો માળ, ગોપીચંદન ક્રીધું ભાલ; જવતલ સુસ્તક ગડિ શરીરને છાણ
ગચોદક પુન્ય પ્રમાણ. જપ માળા કર માલે ધરી, શ્રીરામકૃષ્ણ મોઢે કહે હરી; અર-
ધી રાત સમે તે આપ, મોટા માણીધર શોભે સાપ. પીધું પયધીધો મુખવાસ, પુષ્પ
ધીમલને બહેક ખરાસ; દેવરૂપ દેવજ દરશન, પનંગ મનમાં થયો પ્રસન્ન. હું આન્યો
એને મરવા, હેત પ્રીત સરવે દારવા; ધીક ધીક મારો અવતાર, ધનધન સતવાહી
તું સાર. દેહરા-બોલ્યો નાગ મહામુખ થકી, પ્રીતે બેશ મુજ પાસ; ઘણો પ્રસન્ન
જુજને કર્યો, જેમ વ્રતદલદાસ. મારવાના ઉર મુક તું, પ્રીતે પાડે લાગાતુજ મતમાં
હોય ઓરતો, તે મુજ પાથે માગ, રાય દુદેમાં રીઝીયો, રહુ આપ કરજેડ; મોરે હા-
થી ઘોડલા, ક્ષતું માત્ર નહી ખોડ, જે ગમે તે આપજે. સતવાહી હો સાથ. ઇષ્ટ
આજથી હો ત્રમો, નુને જોડું હાથ. નાખે કહું સુણ નરપતી, ઘણો શીખવું-ગુણ.
ગરવા; જતાવરની બોલી જુગ. તેનો ચમલશ તું સરવ. વર આપી તેનો વળ્યો, રીઝે
વીતી રાત; મરણ વાતથી ઉગર્યો, પ્રીતે થયો પ્રખાત જોયું પરખું જુગતથી, સત
પ્રકારે સાચ; જેરીએ મેહેલ્યો જવતો, ન આવી ઉની આંચ. આગતી સ્વાગતાથી
ઉગર્યો, ભારે પામ્યો ભોગ; એમાં ગુણ દીકો ઘણો નાકા મુશી જોગ.

ચોપાઇ-ચોથી વાત તણો વીચાર; પુરવત કહે જોયું તે પાર, ધરૂની ઊપર એહ;
તનખ ઘણો, વેચાય છે તે વનીતા તણો. ચતુરા પ્રત્યે ચાલતું નથી, કહી ન શકે
કુંકારો કતી; એક સમે ભોજન કારણે, બેડા તે રાજ ખારણે. દોહરા-શાકર દુધ
શરખત કરી, કમોદ તણો માહાકુર; જમવા બેડો જુગતીધી, નરપત કેરો નુર. રાણી
પીરશે રાજ જમે, કરે છે લીલવિલાસ; તે ઘરમાં વાહી છે ચકલી; ચકલો બેડો પાસ
ચકલા પ્રત્યે ચકલી કહે સ્વામી સાંભળ જાત; મારે ગરબ પાસે રહ્યો, ખરી કહુ
છું ખ્યાત રાજ જઈ છે જુગતથી, ભરે એમાં એ ચાંચ, દુધ સાકરમે કુર તે. કણ

લાવોજ પાંચ; મુખેમાંહે મેહેલ માહર, વાશીર શીતળ થાય તો શું સ્વામી માહરો, તુરાં એ મન ચઢાય. ચકલીનું વચન ચકલે સુણી, ઊંઝો સોભા સાચ; દુદકર શા- કર તણી ભલી અલેખે ચાચ મુકયાં માનનીને મુખ. હસ્તા રમ્યા બે ત્યાંહ; તે રા જ સરવે સમજ્યો. હસ્યો ઘણું મનમાંહ, રાણી કહે રાજ શું હસ્યાં, બોલો સાચા બોલ; અસ્ત્રી હત્યાદી કહું તુને પરીયા સારનો કોલ. સાચુ બોલ તો મરે, નાગનું એહ વચન, ના કહે તો કોપ કામની, જાળ કરી રાજન. ન રીઝવી રાણી ક્ષણું કરયું અને પાણી તાજ. એકે વાત નવ ઉકલે, વીનતા આણે લાજ. રાણીને રાજ કહે, વાનમાં નથી શકાર, કહેતાં જીવ મારો જશે, હેતે માન નીરધાર, મરયું હોય તો હવડાં મરો, લખ્યું હશે જો કર્મ; વાત મને કહયા વિના, નહિ રહે આપણાધર્મ મહિપત કહે સુણ માનની, ચાલ યાશિએ આજ; ત્યાં જઈ કહિએ વાતડી, ઓધાર માગવા કાજ. સંગ મેહેલીને સંચયા, સોંપ્યું પ્રધાનને રાજ; મરવાને મહિપતીગયો કામની કેરે કાજ. મજલ પાંચ વાટે મજલ થઈ; ઉતરયા રાણીરાય, બકરી બકરાં ન ચરે, ત્યાં એક કબતક થાય બકરાને બકરી કહે, મુજને ત્રીજા માસ; લીલોધરો આલે મુજને, તેતો હોયે આશ. કુવા કાંડો ઊપરે, ઊગીછે ધરો અપાર; આણી આપે અંતર ઠરે. તો તું મુજ ભરથાર. એ ધરો લેતાં લડથડું, પડું કુપમાં તરત; પછે તને હું શું કરૂં, જ્યારે આવે મરત. અજ કહેરે અજ સુણો, કાયર કુડા કંથ; સ્ત્રી કાજ સ્વામી મરે, તેમાં શાની ચંત, કરે મજુરી ચાકરી, શુરા કરાવે શીપ; વઢેવિદેશ વ નમાં ફરે, તે સ્ત્રી કારણ દિશ; એ શું સાંભળી અજને, ચઢી ધણેરી રીસ; ફટફટ છુંડી પાપણી, પ્રહર કરયા દશ વાસ, તારે મન હું સહિ, આ રાય જેવો રાંક; આ આવનાર, એ પશુથી પાતળા, ભામનીએ ખેયો ભાર; કરમાં લીધો કોરડો, મારયો પંદર વીસ. પછે ખડગ કાઢ્યું ખરૂં, સ્ત્રીનું છેદવા શીપ, પગે લાગે પ્રેમદા, માં કર માથ ઘાત. નાક વાઢજે નરપત તમે, હવે જો પુછું વાત. પાછો વળીયો સુરપતી, કહિ જતરા ચેર; ઢોલ દદામા વાજતે. ગુણવંત આવ્યો ઘેર. ચારે વાતના ચાતુરી; જોઈ તે ઝાઝિ જીગત; રાજ રૂદીજ દીઝીયો, ભાવિ બ્રાહ્મણની ભગત. પુત્રીપોતાના પેટની, પરણાવિ કુળની કાજ, કષ્ણાપણું કરીએ પીયુ. અરથથકી અરધરાજ. સખ કહે શુણ સતવાદીયા, કહે વાત વિસ્તાર. રાજ બેઠા રામ વરયો, ચતુર હતા જણ ચાર, એક ત્રત વખાણીયું; બીજું કહું જે જગ. ત્રીજે સ્વાગત વખાણી છું, ચોથે પ્રેમદા પાથ, એમાં કીયો રીધ પામીયો, રહયા કીયા એ ત્રણ. ઇશ્વર આણ સાચું કહો, કથા સંભળાવો કરણ. જ જનોને કહો નહિ, બ્રહ્મહત્યાદીક પાપ. રામ કષ્ણ દવાઈ છે, શિવશકિતરો શ્રાપ. વીકરમજીત વળતો વઢે; એમાં શો સદેહ, જેણેકહયું રહે જગતો તરૂં તરૂણી તેહ જગ્યો ત્યારે જણીયું, ડસશે રાતે સાપ. આગનાસ્વાગ- તા વળતી કરી, બોલી સમજ્યો આપ, નીંદ્રા કરી હોત નરપતે. તો જીવ એનો

જાત, આગતા સ્વાગતા કોને કરત, કેમ બોલી પામત વાત; સાખાશ સાખાશકહી ગયું, સીદ્ધવડને ડાળ, ગુણ નીધીગેર આવીયો, પુન્યે પ્રાતુશકાળ વરતીકને વાણી કહે, કરશું તારૂં કાજ. અન્ત નીર નીંદ્રા કરૂં. રિષે ભોગવું રાજ. ભણે ગણે ને ભણાવશે, ગારે સુંદર જ્ઞાન. નેને શ્રી હરસીદ છે, મનમાં ગમતાં માન કવિ તા આતુરી એ કથા, રમ રથ પુરાણ. મોહનજી સુત રૂપીદાસજી, સમજ્યો શાહ સુખણુ ગ્રંથ કરાવ્યો ગુણિયલે, વિદ્યા વસંત વિલાસ. શ્રી ગોડ માળવી પ્રિયુભ, કહે કવિ શામળદાસ.

વારતા ૨૧ મી.

ચોપાઈ—શ્રી ગણપતના પુત્ર પુત્ર પાય, જેને પ્રતાપે ગ્રંથજ થાય શ્રી શારદાને સોંપુ અમો, સતબુદ્ધિ દેનારા તમો હુંસ થાયની જાણ સુખણુ વેણી પુસ્તકમાં શિ પાન મળવદેશ તણા મહીપતી, રૂડી કામની રેખા રતો;શાખો આલી લખીયા લેખ, રજેગુણ જેમાં નહિ રેખ; એકવીશમ દીવશે તે સીદેવ, ધવડનીકરાજધશેવ છારયું સખ પુકે બંધીયું સતપણું સીધે સાયું; આલ્યા અતુર અતુર સુખણુ, પુર ઉજેણી દેક્ષ પ્રમાણુ. બોલ્યુ સખ સાંભળેરે આંહ કહુ વાત ધરજે મનમાંહ. જોગમે તો શુંકરો દો કહુ વાત તે મનમાં લહો. નંદપુર નંદસેનનું ગામ, રહેતો એકવિપ્ર તે કામ. દેશ શમાતે દેવનું રૂપ બ્રાહ્મણુ જાત પણ ભારે ભુપ;જોતીષવિદ્યા કેરો જાણુ પંડિત જાત પરમા પ્રમાણુ; સલાટ એક વિપ્રને ઘેર, પ્રશ્ન પુછવા આવ્યો પેર. શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ મુક્યાં પાસ, પુછયુ કરીને હાશ મહારાજ જાણોતો કહેને તમો, છેક કુવારા છીએ અમો, શે પુન્યે કન્યા પામીયે. દુખ કુંવારા વામીએ;વિપ્રકહેતું જાત સલાટ, ઘડી જાણે અરકરા ઘાટ. દોહરા—એ દુખ મોચન ઇશ છે. ગુરુ આપણામાંહ; પારવતી પાસે નહી દેવળ સુનુ ત્યાંહ; પુતળીપારતોની ઘડી અલોટીક રૂપ;શીવજી સ્ત્રી તને આપશે ભારે ભોળે ભુપ, આપીએ તેવું પામીએ, બોલે વેદ પુરાણ; સ્ત્રી શીવને આપો તમો, તો પામો પ્રમાણુ;જેવી ઘડશો તેવી પામશો, મેશ્વરનો વેપાર; પદમણી આપો તે પુન્યથી, પામે સખણીવાર; સલાટ શીશનામી ગયો;મનમાં રાખી વાત; મહામનોહર પુતળા ઘડીસમવાડે સાત;થાપી શીચડેરે જહ,શીવ સમીપે સો હાય. ઘેદલખ બળ હરયું, પ્રસન્ન થયા શીવરાય;પુરૂષ એક પવીત્ર નર,કરેપુજનશું પ્રીત;અહરનીશ કરે આરતી. શોભા રૂડો રીત; કરલોક સંજીવતરા,મનમાં થયો મગન પ્રતમાં તેતો પદમણી,નારયે એક નગન;ડાહીડોશાનો દિકરોઆવ્યો જાત્રાકાજ નગનનાર તે દેખતાં; દેહમાં પ્રગટી દાઝ;ગયો ઘેર પોતાતણે, આરતો જેનેજેર;અરણાચોળી ચુંદડી. સાણું કસબીકાર; જેવી પ્રતમા શોભતી,તેનાં પેરાવ્યાં વજ્ર તેજ વાક્યુ તરણીતણું શોભયું દેછે શસ્ત્ર;મહાદેવ હરખ્યા મન વિશે,વારૂ કીધુ વરત;જે કો વાવે તે લણે, અન પામે તે તરત. એક દિવશ ટંકશાળથી,શીવ દેરે આવ્યોશોહ;

નીરખી તે નારાયણી, મહાદુઃખ મનમાં પેઠ; ભલી નીરખી પ્રતમા, સુંદર વસ્ત્ર શુભ
 રૂપ; મુખ તેનું હસી રહ્યું, જેનાં પોંચ્યાં સુખ. આલુષણ વીના ઓપે નહીં, ઝાંખા
 પદીયાં અંગ; શણગાર હશે તો શોભશે, રૂંડો રહેશે રંગ. મંદીર આવ્યા મન રીઝ
 તેં લીધા ઘોળ શગગાર; નેપુર સુછવા વાગતા, મુક્તાક્ષનો હાર. આલકુલણાં
 ઝળકતાં, હાથ કંકણ વીચીત્ર; નખ વેશણ આભરક અધીક; વીવીધ પ્રકારે ચીત્ર.
 પ્રતમાન પેહેરાવીયા, થઈ રંભાડો રૂપ; અંખા આ બે બાળીકા, અલોપીક અનુપ.
 પંડીત બેઠા પુજ કરે. ઈલા પાસે ત્રણ; શીવવાયક સહસ્રા નાના વિદ્વા, કરત સંભ-
 જાળ્યા કરણ. દંડવત દસવીસ કર્દી, પ્રીતે લાગ્યો પાગ; પરસન થયા પરમેશ્વરી,
 મહાદેવ કહે વર માગ. વીપ્ર વરતો વાણી વદે, સાંભળો શીવ મહારાજ; વર આપો
 તો એટલું કરો કહુ તે કાજ, પહાણ પુતળી પરતમા, મહા મનોહર મુખ, સજ્જન
 થાય એ સુંદરી, તો તો ભાગે સુખ. બોલાવી બોલે નહીં, ખચરાવ્યું નહીં ખાય;
 ઉપાડી નવ ઉપડે, જડ રૂપ કહેવાય. એ જડને ચેતન કરો. નીમેખ ન રાખો નુન્ય; પુજ
 એ કરી પ્રીતથી, પંદર વરસનું પુન્ય. શીવજી સમરથ સરવમાં, સકળકળા સમેત;
 પ્રસન થયા પરીબ્રજજી, હઈડે વધ્યું હેત. સુંદરી સજ્જન થઈ, પુન્ય તણો પરતાપ;
 અમરત દ્રષ્ટ અમરત વચન, અમરત આપોઆપ. અલોપ શીવ આપે થયા, ચતુર
 પેલા ચાર; એ કન્યા કોને વરી, વપુએ કર્યો વીચાર. ચતુર ચારે ઘેરીયા, કથન
 સંભળાવ્યાં કરણ; જવાડી મુને જગતથી, પ્રીત ધરીને ધરણ. મુકી કેમ જાય એકલી
 વહુએ કથો વીચાર; શીવ આજ્ઞા સાચું કહો, કોની કન્યા એ નાર. મરતમ કહે મુણ
 મહીપતી, વડવથ વીક્રમવીર; સતવાદી સરક્ષણ, ધરમ ધારધર ધીર. એહ નાર
 કોને વરી, અધરમ કરે નહીં ઇશ; વીચારનાર છે એકલી, શું કરશે જુગદીશ. સ-
 લાટ કહે મુજ સુંદરી, મેં ગડી મુજ હાથ; સ્ત્રી શીરોમણ શોભતી, બોલ ન બીજ
 સાથ. દોસી કહે દીલ રીજથી. આપ્યાં વસ્ત્ર વીશેષ; માટે મારી કન્યા એ, નાર મુકે
 કેમ નેક. સોની વાણીયો કહે શોખતા, સજ્જ્યા શણગાર; વીનતા એ મુજને વરી, એ
 વધું વેહેવાર. વીપ્ર કહે વનીતા હતી. પ્રોઢી પ્રીત પાશાણ; જવાડી મેં જુગતથી તેવર
 બોલ્યો સુજાણ. ચારમાં ચતુરા કોને વરી, અકલ ઘણેથી આપ; જાણો કહો નહીં, તો
 પંચ હત્યાએ પાપ. વીક્રમસેન બોલ્યો તહી તે સખ કેરે સાથ, ઉડલમાં આવે નહીં
 આભ ભરાવે ખાથ. સલાટ તો પીતા થયો, દોશી થયો વડવીર, બ્રાહ્મણ તો બ્રહ્મા થયો
 સજ્જન કર્યું શરીર. આલુશણ અપાવીય, પલ્લુ કીધું પાર; તે નર અવીનતા વર
 યો બોલે વેદ પુરાણ. ધન ધન એ વાતમાં, વહી હોડ હડ કે હાશ, અંતરીક્ષ સખઉડી
 ગયું, કહી સાખાશ સાખાશ, મંદીર આવ્યો મહીપતી, દાસો માલો ઠામ. સીધને સ-
 રવ માંડી કહી, કાલે કરશું કામ. એકવીસ કચાએ સખ કહે, ખાવીસ બુધ નીધાન
 રાત સમે રાજા જશે, મેં જાણ્યો અવરનીધાન, સરોતા વક્તા સાંભળો, કહે કવીતા

રજેડ, શામળભટ કહે બોલજે, જેજે શ્રી રણછોડ.

વારતા ૨૨ મી.

ચોપાઈ-પ્રથમ ગણપતને પુજીએ, સકળ કળા બુધી સજીએ; શ્રી દામોદર શ્રી રણછોડ, કહેજી કરજેડ. કરો અંથ મન વાંછીત કાજ, લક્ષવસાએ રાખો લાજ; અંથ અધુરો જે રહી જશે, તે હશારત જુગમાં થશે. માટે બુદ્ધી દેધી દીજીએ, કથા બાવીસમી કીજીએ. એ સાંખળતાં પાતીક જાય, કહણ રૂઢે કોમણ ચાય; ગુણીજન પુરુષ તણાં મન ગમે, પુન્ય વાધે પાતીક પરજો. બાવીસમે દીન સખ બોલીયું, રાહપણ બોલીયું સુણ, સતવાદી સાહસદીર; પરદુખમંજન વીક્રમવીર. પુન્ય ઉપગારીથી ભા ધણા, સહોદર પરનારી તણા; કથા કહું તે સાંખળ કરણ, શાની શાને ચતાવે ચરણ. નેનાવતી એવું એક ગામ, નેનપત નરપતનું નામ. રમ્યતને સધળુ સુખ, દેહ માંહે નહી કોને દુખ; આચાર ધરમ પાળે સઉ લોક, નહી કોને વ્યાધી કે શોક. એ રાજતણી દીકરી, ગુણસાગર ગુણ ભારે ભરી; ઇંદુમતી છે તેનું નામ, નીત કરે શીવપુજન કામ. ત્રીજી એક નગરશેડની, પુત્રી એક તેના પેટની; તે કામની શીવ પુજન કરે, પારવતી પતી હકડે ધરે. મોદમતી નામજ તેહનુ, જંગમ રૂપજ છે જેહનુ ચોથી બાજ એક વીપ્રજ તણી, ભક્તિ કરે ન શીવની પણી; પુન્યવતી તેનુ છે નામ કરે નીત શીવપુજન કામ. પાંચમી એક પુરોહીતા તણી. ગુણ લક્ષણ શોભા છે ધણી શોભવતી શીરોમણી નામ, તે કરે નીત પુરણ. છઠી એક કોસંદર સાર, અતી રૂપ છે અપરપાર, દીન કર ઉગે તારા દીશ. અંતકરણથી પુજે ઈશ.

દોહરા-એક દીવસ તે એકઠા, મળ્યા આપો આપ; પ્રસન્ન થયા પરી બ્રહ્મ પુજન પુન પ્રતાપ. શીવજી તે પ્રસન્ન થયા, આપ્યું કરમાં કામ; અમુક્ષણ ધણું એહ છે, એનું અમરત ફળ નામ. જે ખાય તેનું જેખન રહે, વ્રદ્ધ તથા એ વેશ; દુખ ન વ્યાપે દેહમાં. ધોળાં ન થાય કેશ. ધણા ગુણ છે એહમાં, હેતે બાપ્યા હાય; બીજ સુખ દીધાં ધણું, શોભ્યો સધળે સાચ; રાજને રાણી કહે, વપુ સંગાથે ચાલ. આપ્યું ફળ અતી હેતથી, જ પોતાનો તાત; જેણે અવતાર આપીયો જેણે પાળ્યાં લાડ. એતે એતે ઓસીગલ શું થયું, એમાં શાનો પાડ; પ્રધાન પુત્રાને પરકીયું; ધરમ વીચારયું ધીર; પ્રોની વાત પીયરતણી, તેતો મારો વીર. ભાવે ખવરાવ્યું બ્રાતને, હરખ્યું મન નીતું મન; અમરતફળમાં ગુણધણા, ત્રેલોક્ય મોહન તન. નગરશેડની નરમની, ચતુરા વિચાર્યું અંત; સંસારમાં શીરોમણી, તે કોડીલો કંથ તે ફળ આપ્યું તેહને, ખવરાવ્યું ધણે ખાંત; અમર થયો તે આતમા, ભાગી મનની ભરાંત. પ્રેમદા ચોથી પુરોહીતની, વપુએ વિચારયું વરત; આતમા સમાન અનેકથી, ખાધું પોતે તરત. સુંદર કેરી કન્યકા, સાચું વીચારયું સુત; વહાલો મુજને વપુએ થકી, પેટ તણો જે

પુત્ર, ખવરાવ્યું તેને હેતથી, અધીક ઉમેદે આશ; આજપંપણ બીજ સહુ, વધશે એથી વંશ. બ્રાહ્મણ કેરી માનની, તે દેહેરાનાં ત્યા; પુજ કરતો તો પંડીતો, મહા દેવના ગઠમાં. તેને તરતજ આપીયું, આરોગીયું અતીશ; ગયા ઘેર સૌ ગાજતાં, શીવ ને નામી શીશ. બોલ્યું સખ કહે બુધનીધી, સાંભળ શરીર; ઉજેણીપત અધી-પતી, વણ્ણ વીક્રમવીર. છએમાં કંઈ છત્રપતી, ડાહી કેઈ કાપ; જણોતો કહો જુગ-તથી, સાચા કોણ સ્યામ. જો ને કહો નહી, બ્રહ્મદત્તાદીક પાપ; કઈ સ્ત્રીએ રૂઠું કર્યું બદલવંતી ને આપ. વીક્રમ કહે જુણ વીરતું, એ સ્વામ્ય સઉ સાંચ; એક ડાહી એમાં થકી, જેનો ઉધાર માણે હાય. એકને બાપ બહાલોઘણો, એકને વહાલો વીર; એકને વહાલો દીકરો, એકને આપ શરીર. એકને વહાલો કંવડો, નીમેજતાં શીતુન્ય; દાતા મોટા સંસારમાં, કર્યું પરમારથ પુન્ય. પુન્યે તો પુત્રજ મળે, પુન્યે જીવો કંથ; પુન્યે બરાતને તાત નીજ, પુન્યે ચાતુરી ચંત. પુન્ય વીના પામે નહી, જો ન હોય માંહ બીજ; અધીક ખેડે ઉગે નહીં, રૂઠે હોય જો રીઝ. ડાહી તેનાં જાણજો. શાસ્ત્રજ પુરે શાખ; પાંચ જણ પામ્યાં એક રૂળ, છડી પામી લાખ. વધ બ્યાજ જેમ અરથનું, વધે બીજ જેમ ચંદ્ર; વધે અરણ ઉતરાયંજો, નિવર્ધ પુનપર ચંદ. સાખાશ કહી સખ ઉડીયું, સીધવડ સમીપે જાય; હાથ ખંખેરી આવીયો, ઘેર પોતાને રાય. પુજને કહ્યું તે પ્રીતથી, સ્થિર તાઈ મનરાખ; આણી આપીશ હું, સખ તને વંના શુરજ સાખ. રૂઠે રાખો સહુ, આશ પુરશે ઇશ; મન મનાઈ તાહરું, જો કરશે જુગદીશ. ગાય શીખે ને સાંભળો, પોચે મનતા કોઈ; શામળભટ કહે બોલજો, જેજે શ્રી રણકાઈ.

વારતા ર૩ મી.

ચોપાઈ-શ્રી શારદા માતને નીમુ, શીશ આરાધુ ઉમીયાપત ઇશ; હંશવાહની જાણ સુજાણ, વેણા પુસ્તક પરઠ્યાં વાણ. તેવીસમે દાંવસે તે રાય, જેજે કરતો પોતે જાય; બળ બાળકા દેવતાને દીઓ, સરવ ખેચર પોતાનો કીઓ. સખ ખાંડ્યું પોતે શરીર, ચાલ્યો ધરમ ધારધર ધીર. બોલ્યું સખ તે વારે જતાં, દીન થઈ બોલ્યું દુખ દુર થતાં. સાંભળ સતવારી સાફ, મહા દુખ કેરા દાહર; હુંકારો ગઈ તો દો, મન માંહે મનીને દો. પંથપુર નગર પુરપાર, સવળી શોળા તેમાં સાર; પ્રથિવરાજ કરે ત્યાં રાજ, અધરમ અન્યા તેનથી તાજ. તે ગામમાં વિષ્ણુનો વાસ, દેવ લોક સહુ તેનો દાસ ચરચાકરે ચત્રજુજ તણી, ભાવભક્તિ સહુ તેનેવણી. દોહુહા-વધશમ પાયએક ચીત્ર છે, વીષ્ણુ ધરમ વેદ પાત્ર; જશવંત સખે જણુતો, જેવા સરખી જત્ર. દેવાદાથી એક દીકરી, ડાહી ઘણેરી દામ; નરમળ નેત્ર સરીખડી, નંદમતી નીજ નામ. અગી-ચાર વરસે ચરભકી, શુભ કરમ શુભ રૂપ; બાપને બુદ્ધ થકી કહ્યું. સાંભળ બ્રહ્મા-ભુપ. વિવા ન કરીશ તું માહરો, નન બોલીશ તું બ્રહ્મા, હું શેવ નીન વીષ્ણુને, તેતો

રાખશે સાહાય કરશે જુગદીશ બ્રહ્મા તે વાડ કહી રહ્યો. પુત્રવા પુત્રી બચ; વર આપો વીણુ તમે, તે કામ આપણુ થાય. ક્ષત્રી એક તે ગામમાં ખેખો તેનું નામ ખુશાલ નામ કન્યા ખરી, કાયા કોટીક કામ; તાતને તે કન્યા કહે નકર વીવાનું મન વીણુવર મને આપશે તે મારે મન ધન નીતપુત્રેમરસિંહને કરે પુત્રનું કાજ વ નીતા વર માગે નહી, લક્ષ્મીવર રાખે લાજ વેશ એહેવહેયારીયો, ઈંદુકંશાલ વીવેર અકલવંતી છે અરબઝી, અમીક મનોહર એક પુત્ર કહે પીતા સુણો, હું પુત્રુ પરી બ્રહ્મ. વર આપશે મને વીણુજી, ધીરજથી રહેશે ધરમ સુંદર એક સલત્રણો શોખે સાહસ ધિર, કન્યા એ કનકાવતિ, શામા શુદ્ધ શરીર. પીતા પ્રતે પુત્રી કહે; કરો તમારું કામ, કૃષ્ણ પાળક કપાનીધિ; વદેશે શ્રીરામ ચોરે ચતુરા ચીતની, ચીતની જેવાંચેન; મહામનોહરમાનની અકલધણેરી એનવરમાગે પુત્રે વિણુને એમવિત્યા કંઈક ન ચતુરાચુકાયાતુરી, મોહનની ચારુ મન; એકદિવસ ચરે ચતુરા, પુત્રે પરમેશ્વર પ્રીત આ પોવરા વિસ્વભરા, તે રહેશે રૂડી રીત, જે હાંશી હશારત થશે, તજવા પરશેપ્રાણુ તારે મન તે છે હથું. અમને છોડે હાણુ; પ્રભુ પ્રતે વશમી કહે, દાહાડી ફેરા આય ત્રિલોક મોહન તું ખરો વર આપો ઘેર બચ. ભલી ભકતી કરે ભામની, તેનો આપણો ભાર; કીજે ઓશીગળ એહને. પારાનો આધાર, હરી હરખ્યા હઠડા વિષે; સુખથી લીધા મલ. એક પુરૂષ કર્યો પ્રાકરમી સ્ત્રી બણ સઉ સહેલ. આજ પરણે જઈ એકને, વળી આવજો કાલ, અંતર ક્યાન થયા એમ કહી વીનતાણું મહુ વહાલ બીજે દીવસે બાળ્યા, વહાણું આવી તાંડ, પુત્ર કરી પરી બ્રહ્મની રૂપણ દેહેરા માંડ, સુતી કીધી શુભ સુંદરી વીસ્તુ હરખ્યા વેદ, પુરૂષ પ્રગટ્યો પ્રાકરથી, પ્રાત ન રાખે બે. હરખહે હઠડા થકી શાર પ્રગટ્યો સુર પુરણ પ્રતાપીક મંદેશો પ્રાકર મ જેમાં પુર એક જણી એક તે પુરૂષને, પરણી આણી પ્રીત, રાખ્યો મંદિર રાજ વી, રૂડી રાખી રીત. પ્રાંતે દીવસે તાણણી, દેહેરે આવી દેવ. બે જગ્ગી બુધનીમાન છે કીધી રૂડી શેવ હાથ થકી હંતે કરી, પ્રગટાવ્યો પુરૂષ પ્રમાણુ. એક વનીતા વરે એહને ચતુરા ચતુર સુખણ. પરનારી એક તે પ્રીતથી, ચતુરાઈની ચાત. ચતુરાની પકકાની. વળી આવજો કાલ એક રહી રવી પંડ, તે પણ પરણી તેમ; કૃપા નીમી જુગદીસ છે તેણે કરચું જેમ. ચોથી રહી એક અસ્વારી બાલીકા મદિરા; પ્રણામ કર્યો પરીબ્રહ્મને ચર્યા પોતે ઇશ પગથી પુરૂષ એક પ્રગટીઓ બગીચો બુધ નીધાન, વીણુભક્ત વહાલો ઘણો, બણે અષ્ટ વીધાન, શારે દહાડે ચતુર નર. પરણાવી એકે એક. રૂડો ભુટો કોને નવ કહ્યો, વીણુતાતણા વીવેક; સખ કહે શુણ રા લક્ષણા જીવતી ચારે ભત, સખુરિએ કે સ્વામી વર્યા વીપરીત એનો વાત. એક બ્રાહ્મણ એક ક્ષત્રી છે એક વધશ એક શુદ્ધ; વરનો વિણુ એ પ્રગટીયા, તેનું ભત

એક સૂત્ર, પ્રથમ કેઈ કામની, પરણી રૂડી પેર ત્રણજ બીજી તારણી, કેઈકેમ ગઈ છે ઘેર, બીજે દિવસે બાળકા કોણ બેળે પરણી પ્રીત, ત્રીજે દિવસે તારણી, એથે કેઈ રીત. જો બેળાને કહો નહી; તો સ્ત્રી હત્યાનું પાપ. સંદેહ ભાગો સખકહે. અકલવંત છે આપ વીકરમસેન વળતો વદે, એમાં શો સંદેહ. પ્રથમ પ્રગટયો પુરૂષજે બ્રાહ્મણ જાત એ બ્રહ્મ, વરી કન્યા વીપ્રની, કારી જોતું ધરમ ખરો પુરૂષ જે ક્ષત્રી છે. રૂદેથી પ્રગટયો રીજ ખત્રાણી તેને વરી, બુધ તણું એ બીજ વધશ પ્રગટયો પાણથી વરી વધશ કન્યાય. પ્રગટયો પગથી તે શુદ્ધ છે, એવાતેનહિ અન્યાય; અષ્ટા રચી છે શીવજી. પ્રથમ પેહેલીપુર, ચારવરણ એમ સરજી જ્યારે ચંદ્રમાંસુર, સત કહીસખ ઉડીયુ. ધરમવંત ધનવંત; ભક્ષો અવતરયો ભુમી ઉપરે, માન્ય માહરે. મન અંતરીક્ષ સખ ઉડીગયુ; એકાંતસ્થજ આકાશ હરસીંધહજુરે જઈ રહ્યું સીધવડને પાસ. મંદીર આવ્યો મહીપતી. કહી મુજને પેર. જો ગમશે ગોવીંદને, તો તો લાવશું ધરાક થાતો તે વીસમી સંપુરણ થઈ શીખ; બુધ દેનારી બુધ નીધી ભારતિઓ તે ભાખ રખીદાસ પરતાપથી પ્રઉઠુ એહ પુરણ ઇચ્છા અનપુરણાતણી સમજે ચતુરમુખજી. ગાય શીખેને સાંભળે; કહે કવીતા કરજોડ, શામળભટ કહે બોલજો જયજય શ્રી રણજોડ.

વારતા ૨૪ મી.

દોહરા—શ્રી અનપુરણ; અંબીકા, અભે મહારાણી આંચ, અષ્ટીની સીંચણતણી, વેદ પુરાણે છાપ. હંશવાનિ હીત કારણી બ્રહ્મ તનયા બ્રહ્મરૂપ; શનકાદીક સેવે સદી, બ્રહ્મ બોલતાં ભુપ. ચોવીશમે દીન ચતુરવર, ઉઠયો આગસ મોડ. સીધવડ સમીપ જઈ, નરપતી શણ છોડ. બાંધી ખાંધે બાહુર વળ્યો, સખબોલ્યું શુભવાત પરદુખભંજન સુખકરણ જુગ જણતી જાત. કહુ વાત કાને ધરો હુંકારો નવ દેશ કહું હું તમે સાંભળો, કરો પથ પરદેશ.

ચોપાઈ—પુરનંદનપાટણ પ્રાદુ પીઠ; દેવલોક જોવું તે દીઠ. વરણઅદારેવાસોવસે ધર્મ મારણ ઉપર તે ધસે બોળાભટ તે બ્રાહ્મણ ભુપ. રૂખીરાજ પણ શીર સ્વરૂપ, ચતુર પુત્ર તેને છે ચાર શુભ કરમી શુભ લક્ષણા સાર. બ્રહ્મ અતુસરે વરતે વેદ, ક્ષણુ માત્ર નહી મનના ખેદ બુધનીધાન તે ચારે બાળ, એકવાર દેશમાંપડયોદુકાળ અનની રહે ખુટયા નવાણ, નાઠા લોકજ મહાવવરા પુત્ર મારને માતાને તાત એકાંત બેઠાં વીચારી વાત; માણસ આપણે ધરનાં વીશ, અન તો આપશે જુગદીશ; પરદેશ જાઓ તો રઝગી મરો કાલે ખેપણા ઘેર બેઠા કરો ભાઈ સતવાદી સાચ. તેને પુત્ર પુત્રીઆ ખાંચ; અદકી આણથી વીચારી વાત. પુલ્લ તેને રૂપીઆ સાત. તેની એક લીધીગાવડા અમને જવાડ જોતું માવડી; બિજે ભાઈતેને ત્રણચાર. તેનેમનનાકરયો

વિચાર.સત રૂપધ્યાતેને રોક,શ્ચીમત જનતે સાના શોક,લીધા ગોરા બાંધી બાકરી ચીતથી કહિએ કરશું ચાકદી ત્રીજા ભાઇને પુ'જ ત્રિશ જવાડનાર તો છે જુગદી-શ; લીધા બળદ તેણે સફેત;જેડીશુ કુવાને ખેત ચોથા, ભાઇને અરભકે ચાર,વિધ વિધના કણે કર્યા વિચાર. પુ'જ છે તેને પચાસ,અરભક જવાડવાની આશ; વ્યા-સટો કરનું બેહવાર ભેણ દેણઅધીક ઉધાર માખાપ કહે સત પુત્ર છે તમો હવે કેમ જીવીશું અમો, જેને શીવની કીરપા હશે, તે તમને આશીર્ગલ થશે; નહીતર વરી પુરી એ વર ચાર પુત્રને કાઢાડ ચાર. વાઝ કહી કરશું છે કામ,કરયા આપ આપણે કામ. દોહરો—એકે શેવિ ગાવડા,એકે વરયો તો ખાર; એકે તો ભેતી કરી,એકે ચ-ળગ અપાર.શબ કહે શતવાદીઆ કીયા પામ્યા શુભ સુખ;કિયા મુઆ અથડાઇને, કિએ વેઠયું દુખ. કોણે બાપને પાળીયો, કોણે કીધા ધરમ, કોણે પેર પેખી રહયા, કુડ કીધુ કરમ જે જાણેને કહો નહિ, તમને હત્યા ચાર. રામ દુવાઈ દેહો પુછવા. કેમ થયો વિચાર.રાજ બોલ્યો રીઝશું,સાંભળ શવ સુભ શરમ;જેણે હોખી ગાવ-વડિ તેણરાખ્યો ધરમ કણપીએ ખેતી કરી વધશશુદ્ર વહેવાર;સત્રીને કરવી ચાક રી, એતોભ સંસાર. ઘેહેવાળે ધરમ રાખીઓ વેહેપારીએ પોખતું પેટ;માખાપ જ-વાડ્યાં ગેતિએ;ન્યાયવાત એ નેય;ચાક દિવાસો ચંતાતુરે,અસ્વ અલેખે ખાય;ખ-રાખ થયો ખટ માસમાં, ધંધે ખોટે ધાય.જે જતનો જે લખયુ,તે કરે કુળ કાથ તો તે સુખે પામે ઘણુ નહીતર દુખ નામ.આરતે હોએ તે કરે.તો સુખે દીન જાય;દેખા દેખી કરી પડે;તેતો ગોથાં ખાય.ઠાકારને તો ચાકરી,વણિક વહેશે વહેપાર;કંઈબા વીધા ખેતી કરમ,વીખને વાધા હાર.શાખાસ શાખાશ મધે કહમું ઉતપતીયું આકા શ;ગયું મશાણે ગાંધરવે,સીંધ વડનાં પાસ ગાતે ગુણતે વાંચ તે,શીખે સાંભળે સા-ર; પ્રસન તેને પરમેશ્વરી, નોધારાનો આધાર શોતા વક્તા સાંભળી, જ્યા શક્તી દે દાન; શામળભટ કહે બોલેજો જયજય શ્રી ભગવાન.

વારતા ૨૫ મી.

ચોપાઈ—શ્રી ગણપતીને શીશ નામીએ,પુરણ વીધા પોતે પામીએ,તચીસમે દીવસે પુરંદર પુત્રરાને ચાલ્યો મેલી ધરસુત્ર,સારદા માતાને જે શેવીએ,ખાંતથડી દાતા દેવિએ;સખ છોડયું બાંધ ગાંડડી,વાળ્યો રાય વાળીમુઠડી બોલ્યું સખ સાંભળે રાય. મહારાજ રાજ રામજે મનમાંય; અંદાવતીના રાજ ચંદ્ર અલખત તેને જેવો ઈંદ્ર, પ્રતાપવંત નામે એક પુત્ર.સતવાહી શોભીત ધર સુત્ર;એક દિવસ શિકા ર કારણ,બુધ નીધાન બેહુ બારણે, પીતાપુત્ર બંને બેડલા, ઘણા મુલકના ઘોઢલી સકળસેન પછવાડે રહે, બેની બેડે કોઈ નવ ગયું. મેવાસ મારગે બહુ નીસરયા, પ્રધાન પડીત તે વીસરરયા, કલા બોલ્યા રઘમાંહ પગસાંદીઠાં તરૂણીનાં તાંહ;તર-પત કહે નારો જય છે, એકનાની એક મોટી થાય છે, જઈ પારખ બુંદી બાંખશું;

રામારાણી કેરી રાખશુ; ન્હાના પગના વરજે તમે, મોટા પગની વરશુ અમે; તે વાતની પ્રતીજ્ઞા કરી, એક એકની એકની કરી. ઘોડા દોડાવ્યા તે ઘાટયાં, વનીતા બે છાલીવાટમાં; મોટાં પગલાંની દીકરી, તે તો વર પીતાને વરી. નાના પગલાંની તે તો માત, સુત પરણ્યો. તેના સાક્ષાત. દીકરી તાત માતને પુત્ર અમ માંડા બેઠા ઘર સુત્ર; તેને છોકરાં આવ્યાં ઘણા, શાંશાં સગપણ થયાં તે તણાં.

દોહરા—સત કહે સતવાદીયા એ બેનુ સગપણ શું થાય; જલોને નવ કહો મુને, તો પાતિક બ્રહ્મરત્નાય રાએ રૂદે વીચારયું પુરણ કીધો પેર; સમજ્યો નહીં તે સખ સહીત; ગુણવંત આવ્યો ઘેર ગોઠવણ ઘણીએ કરી જડી નહીં દો જગ; સગપણ સો ધ્યું નવજડયું પુરપતિ લાગ્યો પાય. બુધનીધાન બોલ્યો નહિ સખ તો બાંધ્યું શીશ નાશીન શક્યુ નરપત થકી, પુરણદિન પચીસ ઉજેણીમાં આવિયો, ભાગ્યું સખનુ જોર હિમતહાર હોડે ગઈ, ચીંતુથી થયો તો ચોર, સખ્યા પોતાની પાથાર પોરા-ઢ્યું તે પ્રીત ચોકી રહ્યો ત્યા ચતુર નાર રાજસ કેરી રીત.

ચોપાઈ—હેત કરી જોડ્યા બે હાથ, સખ બોલ્યુ રાજ સાથ; પૃથ્વીપત તારૂં તો પાપ, બ્રહ્મહત્યા બેડી તુજ આપ; પરદુઃખભંજન તુજથી થયું, તે આજ થકી તોવ હેતું ગયુ; ઘણા કર્યાં ને પુન્યના ઘાટ, તે સરવની ઉઠી વાટ પર દુખભંજન પડાવ્યુ નાણુ ગુણહીણો કહેશે સોગામ પુન્ય તારૂં પાપણે જશે. કોટીક હત્યા તુજ હાથે જાલી આપો મારવા, સાત જન્મનું સુકીત હારવા; તે લીધા છે એની લાંચ, ત્રણે પાતીક બેસો પાંચ. ચંડાળ નામ ચોખુટ પડે, પર લોકે નરક તું પડે; રૂઢરૂઢ કહેશે સઉ-લોક, નામ પરમારથ થાશે ફેક. માયામાં પડ્યો મહીપતી, દયા રૂદેમાં ન આણ રતી; સ્વારથનો સગો તું થયો, ગુણ તારો હવેતો ગયો; શું મુજને જણે તું સખ ઉઠુ બે-સુ કહો તો અખ ઉન્મર મારી નરસજ ખાર, બ્રાહ્મણ જતીનો મુજ ભાર. વ્હાલી નથી મને મારી કાય, મુજને તારી ચીંતા થાય; સુકીત તો એનું હારશે, મહીપત તુજને સીધ મારશે, જીવ જશેને જશેસત; પરદુઃખભંજન થઈ મુકશે પત. સઉને મ ન તે મુ સાહયું. હું પરદુઃખભંજન તારૂં; કરવા આવ્યો તારૂં કામ, જે કાળજી હોય તારૂં કામ. એહ સીધની શી છે જાત, વિસ્તારી તેની કહુ વાત. જે તું સાચો જણ મુને, તો તો હું જીવાડુ તુને. દોહરા—અચરત પામ્યો અધીપતી, એ શું બોલ્યો આપ; સખને સમ દીધાં ઘણાં, પ્રલ્લેકારનું પાપ. તું કોણને એ કોણ છે, કોહો જાત ભાતને જોર; શા માટે તું થયો, ચતુર થયો કેમ ચોર, તુજને મુજને કેમ મારશે, શું છે એને વેર; ઇશ્વર આણ સાચું કહે, પ્રીછુ તેની પેર.

ચોપાઈ—વીમ જાત હુ રહ્યો વારીએ, માખાપ મારાં આરોગ કાશીએ; તે પેટે તો નોતો તન, મહાદેવ પુજવાતું તેને મન. એહ સીધ જતીનું રૂપ, ભક્ષ સકળનો ભોગી ભુપ; શાવક ધરમ એ ન સમજ્યો; નારાયણ પુજન નિરધાર, અગમ શાસ્ત્ર ભણુ અમીની, જગપુરૂષ જાણીનો જતી. સીધવડ કીધું જપભય, થયા ઇષ્ટ અતી

બળ આપ.કામરૂવિદ્યા કરે કોપ;લજ્યા સઉની કીધા લોપ અથ સીધ તે તો એહ ની, નવે ધિદેવી દેહની,અથ જોગણી કરે છે શેવ; વશ વરતે માનવને દેવ;પચાસ કોટપ્રથવી જો કથી,એ માણસ બીજે કોનથી એક એ.રતો એને ઘણું મરત સજ્જ-વન વીદ્યા ભણું મરત સજ્જવ ને કારણે,અથ વીચારી છે બારણે, બત્રીસ લેક્ષણ પુરૂષ મનધરે, ભણાવી પડીતજ કરે;તે કડામા નાખે તરત. કરે સોનાના ફરસો તરત તેનું તેલ ચરખી નીચારે, તે તો જઈ સીશામાં ખરે, તેલ કહા નાખે જ્યાહરે પુરણ વીદ્યા થાય તાહરે,એક પુરૂષની ખાળે કાય, સાડાત્રણ મણ સોનું યાય;એ વા એકસોને છભર્યા, ભંડાર બધા હેમે ભરયા, માહરા મા ખાપને પડી ઘેર,આપો પુત્ર તેને ઘેર;હુતો બત્રીસ લક્ષણો પુત્ર.બીજે એક રહયો છે મુઠ;એણે તનમનધન મુ. ન ધીધ પોસે સરખો મુજન કીધ, પ્રતાપ એના એનું પુન્ય નિમેષ માત્ર ન રાખી નુન્ય.

દોહરો—એક દિવસ મે ઓરડો,ઉઘાડ્યોતો આજ;મનીશ માથાની યોપરી,તીક કારમું કાજ,પેતે બેઠ્યાં તે હાડકાં,ફરવા રૂડાં કામ; અરે બાળકા બાપડા, મારશે તુજને આઠામ તજથી રૂડા અમે હતા,પુરણ રાખતો પ્રેમ;અસ્ત કરી નાંખયા ખમો તેણે કીધું એમ; મુવા કાઢા ચેતાડિયા, કનક દેખાડું કોટ.ઉઘાડા તાએ મારશે, ચે-તાડયો દેધ ચોટ; માખાપ આવ્યા માહરાં,મે શીખ દોધી સરવ. તેનો મુજને લઈ ગયાં વાહાલો ન કરયો દ્રવ્ય; નેક ઉપાય એણે કરયા,મારવા મુજને સાધ;હુંસિધ સવાયો એ થકી,હોડે ન આવ્યો હાય.એને સિધવડનો શ્રાપ છે એ કેકાણ મરત;હું સખ થઈ ચોટયો તહિં,તમ પાસે આવ્યો તરત.હાડમ. આપ્યાં દુરીજને,હીરા દેખાડ્યા હેહ; તેણે તમે સોંપીયું રજરીધ સમેત.પચીસ હાહાડા તમં. પગઘરયા,નિંદ્રા-નીર,નહી અન આવ્યા તોતો લાભછે.ત્રપ્ત થયું છે મન.પ્રથમ મારશે મુજને,કરાવ કરીને ઠાડ; ત્યાર પછે તુજને તળે,પુરા થશે સો આઠ એકસો આઠ ફરસા થશે. અ મરત થાસે અન;એકશો અઠ જીવે એ થકી,જેમુવા હોય જન; કાલે કાળ અ મા-હારો; તાહારો ત્રીજોદોસ; જુડું બોલે એ વાતમાં, બ્રહ્મહત્યા તેને શીશ. રાય રૂદેમાં રીઝાઓ.એતો સાચી વાત;અને મારવા મોકલું,એ પણ માહા ઉત્પાત.તે સખસાયે સ્નેહ કરયો,વચ્ચમાં રાખ્યા રામ;વચન ફળે કેમ માહાર કેમ થાય આપણું કામ,સખ આપ્યાના શમકરયા,તે પાળે કયમપેર;કેમ રહીએ આપણે જીવતા એમ થાએકયમ કેર.મરતગ કકે મહિપતસુણો, કહુ તે કરો એક કામ; ધરમરામ સઉની રહે,કીક બનાવુંઠામ.અસ્તમરયો હતો ઓરડો,તે દેખાડયો તસ્ત;બત્રીસ લેક્ષણાખપડા,એને પમાડયા મરત ફરસા જે છે કનકના. તે દેખાડયાદુર; પ્રાકમ જોયું પુરપતી,એ સી-ધીઆ સાગરપુર. સુખે સોંપ તુ મુજને અંતકણથી આપ; નિરચે નાંખશે તેલમાં, કાયા મારી કાપ,સખને મુખ દુખ નથી.નથી પુન્ય કે પાપ;વચનપાળે માહાર,સીદ્ધ

નહિ દે શ્રાપ. એકનર એમાં જોઈશુ, બત્રીશ લક્ષણ બાળતુજ પાસે એમાગશે, ચતુર પણાની ચાલ કેહેશે જે ફરશીશીખડુ, પુજ અરચાપાઠ; લાલચમાં નાંખશે લક્ષવસા ડગવિધાના ઠાઠ. તમે અજણ્યા થઈ જાઓ, હું નવ સમજી વાણુ; કરિદેખાડોએકકર; કેજે વાર વાર, તેલકડા તેરમણની ઉકાળશે આ દીરા; ભોગ આપશે ભવાનીનો અતી સંતોષે ઇશ એકેહેશે ફેરા ફેરા, પ્રદક્ષણના માંચ; જે સમજે સમજે નહિ. તો નાંખે ઉની આંચ. કેહેજે આગળથી ગુરૂ કરે, પછે ચેલો કરે પ્રીત; શાવિધા ભણાવિ એ, તેતો રેહેશે રીત. વધતાળને વકારજે, નાખે એને માંહ; સાડાતણ મણ સોનું થશે, તરત તે વેળાતાંહ. અમ્રત એકરતિ એહનું, પેલા એકસો સાત; સજીવનવિધા શોભશે, વેદ વચન વિખ્યાત. રાય કહે એને નાખતે, મુજને બેશે પાપ; તજનેહાથે આપું તો શીવ દે મુજને શ્રાપ. સખે કહે સતવાદીઆ, હુકંહુ તેગુણ ગાઓ, એમાં શ્રાપ થશે નહી. લો લાખેણો લાઓ. દયા આવે જે તુજને, ઠરાવ કરએ ઠાઠ; તે અમરતથી જીવશે, મરતગ એકશો આઠ. ગમે તેટલા રાખ; પુન્યવધે પાતિકધટે, શીવ શક્તીની સાખ, દીપક જોત દસધા કરિ, તુજસી સાળી ગરમ; શુકન આપે જે શીશથી, તોએ કરિએ કામ; કર રાજ રિક્ક તું અકલ ઘણેથી આપ; પાપ સઘળું પ્રલે થશે. શીવ નહિદે શ્રાપ. હુકમ લીધો હજુરનો, ન્યાયવટ કેરો નુર; પ્રાતસકાળતો પર-હીઓ શીર, ઉગમીઓ સુર. સખ બાંધિને સંચરયો. જ્યાંહાં સીદ્ધ સુજણુ; આવીઓ શીંગલ થયો, પુરણ જશ પ્રમાણ પગે લાગ્યો તે પુરપતી, એને દીધી આશીશ; ધરમ લાભ રાખે ધણી, આશા પુરશે ઇશ-ધમવંત તું ધરમપત, તરશે તારો ધરમ; મારી પાસે નાગે સહુ, સહુ નીરખ શરમ, ભોજન ક્રીધાં ભાવતાં, નીરમળ પીવા નીર; ગંગાદક ઉણ્યા જળ શુદ્ધ કરયાં છે શરીર.

ચોપાઠ—સખ લેઈને ચાલ્યો સીદ્ધ; જેની પાસેછે નવ નિધ અષ્ટ; સીદ્ધ ત્યાં ઉજળામણ કશી, માયા લશમી એને વાસે વશી, નવેગ્રહેને બંધ ધારીયા, નવ નાથ સવા માં સાધી આ; જે મુવા જીવાડત એહ ઇશ્વર સરખો દઈવતદેહ. સખ લઈગયો ત્યાં શક્ત, જશ જાણેછે ખીજી જકત; જેમ કરવુ તેમ એણે કરયું નક તે ભડાર ભરયું ચુવો રતિ ભાર જે ઠરયો, તેતો લેઈ શીસમાં ભરયો; વીધાપુરી થાય વીવેક, બત્રીસ લક્ષણો જોઈએ એક, જેવુ નગર બધાનુ નીર. વિધાવંતતો વીકમવીર; સ્વારથ માટે સીદ્ધ આવીયો, લાખેણી વાતો લાવીઓ.

દોહરો—પરદુખ ભંજન પુરવતી, પ્રાતુકાળે બાગ; પ્રભાતે પધારશું ઇચ્છા હોય તે માગ વિકરમ કહે વરતી કહે, મારે છે નવનીધ; જે તમે કહે તે કરું; સંતોષપામ્યો સીધ. સોનાના ધનશીશીખડું હેને આપું હાથ; નાકહી નશકથો નરપતી, સોદથો સીધને સાથ રાતે એકલા મહીપતી ખીજેલાથ સીધ; પાચલખ પુજન વીધી, તે રાજદારની રીધ. પથ તો મણસેહ પાંચસે તેલ, મણતણ હજર; ધનનીતો સંગકારી, અતીશેખીજે

હાર સાતસેહ શ્રીફળ શુ' ફેફળ મણ. દશ વીશ; લખ ભોજન વીપ્ર તણુ, જગત કરે શકત ઇશ. બળ બાળકા પાહુ વીધના, અતીશે અનોપમ અરથ; ચીતવે તે કરે પલકમાં, ગાંઠે જેને ગરથ; ગરથે ઇંદ્રાસન લીજીએ. એતો બીજી બુધ; ત્રણ લોક જીતી શકે, સીધાએટલા શુધ. જળને થાનક જળરહે. થળને થાનક નીર; અવની આકાશ રહે, એવો બળીઓ સીધ. એક માસ જગનું કરતાં, પછે થયાંથયાં એકાંત, મનનીવાત માંડી કહી, ભુપત ભાગીભાંત, કરતીબ કાળી ચતુરદશા, માહા વનમાં મંડાણ; એક રાય પ્રથવીપતી. બીજેસીધ સુજાણ. તેલ કઢા તાતી કરિ. પરદક્ષણા દો પાંચ; તેલ તપાવ્યું ત્રેહો વીશે અગન તની અતી આંચ, પ્રથમ ગુરૂ શીધ શોખવે, તો લેલાથી થાય; છેક અજણો હેઈ રહેતો, રૂઢીયા સાથે રાય. ફરથે સીધ તે તે કુદડી, જે જે તમે જસ રૂપ; હું કરૂં તેમ કરો, ભરતખંડના ભુપ. પ્રણ પ્રદક્ષણા જવ ફરે, જેથો એણે જોગ; વધતાણે સીધ વધાવિયો, લેજો ભવાનિ ભોગ, ભોગ પામી ભવાનીઓ, પુરો ઉપજ્યો પ્રેમ; ફરશે થયો એક પલમાં સાડાત્રણ મણ હેમ. રતીભાર ચુવો તેના રહ્યો, અમરત પુરૂષ એ એન વીદ્યા મરત સજનની, ચતુર પામ્યો ચેહેન, ફરસા એકસો આઠ છે, નીત નીત એટલું વરણ; એકશે આઠ જીવે શકે, ગાટ તળે તે મરણ, વીકરમ મન વીમાશાયુ, માહું શીધું કામ; જર તો જોતા માં જશે, રહેશે જીર્ણનામ.

છપો—જર જોતામાં જય, જરતો ખાતાં ખુટે; જર તો જોતામાં જય, લખકોહા કેમ છુટે, જર જોતામાં જય, હારે જીવટે બોરી; જર જોતામાં જય ચેતે ચાડી કે ચોરી; જર જવા જ્યારે થવું. રાખ્યુ ઘડી રહે નહી, ભરોંસો કરશે ભોગનો શામળ મુખ જોવું નહી.

દોહરા—વીકરમે વીચારીયું, ધન સાંચીશ તે ધુળા લોભે લજ્યા રહે નહી. લોભ પાપનું મુળ, શીધે મન વીચારિયું; વીપ્રીત કીધી વાત; બત્રીશ લક્ષણ બહુગુણી ખત એક ઉપર આઠ, હેમ દેખી હરખ્યો ધણું અમરત લેવા આશ; તે કેહેણી તો કહી રહો; પડીયે પ્રથવી પાશ, એની વલે તે મારી વલે, આગળ પાછળ થાય; રાખ્યું ધન રહે નહી; ખરૂં કરમ તે ખાય, કુખજ દેઈ દેઈલે, દમડો જીલમ કરિ જોડ; આપણે વીતે એટલું, એ આવ્યું કેડે વોડ.

છપો જેને જરનું જોર, તે જીલમપર જીજે; જેને જરનું જોર. અહંકાર અતી શે આણે; જેને જરનું જોર, જીતિ નવ જાણે; જેને જરનું જોર, તે છકથો ફરે; અમશે અતી; શામળ કહે લક્ષમીનો લોભીયો; રૂડું ન થાજતેથી રતી.

દોહરા—પ્રથમ સીધ જીવાડીયો કર્યું પરથ રથ કામ હેમ ભંડાર ભારે હતા, દધવત સોંપાં દામ, મંત્ર મારો હવે મુજને સીધ દો મુજને શ્રાપ; કપટ કર્યુ મે કુંડથી, મોહું બેહું પાપ, શયે મને રીઝજેવીયો, કરતાં શું મેં કાધ; પછે વીચાર્યું

પાપ મે. તમે, તો મોટા શીઘ.

છપો—શીઘ કહે: શાખાશ, શાખાશ માતા તે તારી મુજને કીધે નીશ પાપ, હત્યા ઉતારી મારી, સીધ કહે સાખાશ, શાખાશ નરપતી નીરલોખી મુજને તારયો તેં આજ, છેક છળભેદા છોખી, શીધ કહે શાખાશ, ગુરુ પુજ તું માહરો નીરમળ નીશ પાપ મને કરયો, હું તુઝ શેવક તાહરો. દોહરો—સતવાદિ કહે સીધ મુણ, ગમે તો લો આ ગરથ; નીકર હું કહું તે કરો; સરે તમારો અરથ.

છપો—ચીરણુલવી નહી કોય, ગયા માન ઘાતા મહીપતે, ચીરણુલવી નહી કોય; ગયા છત્રવંત છત્ર તે, ચીરણુલવી નહી કોય; અધીકારી ઇંદ્ર ચીરણુલવી નહી કોય ગયા કહી મુરજ અંદ્ર; ગયા તે રામને રાવણ, ગયા તે દેવને દાનવી, ગયા સતવાદી સલક્ષણ, તો કોણ માત્ર માનવી, દોહરા—ચેલો જીવાડયો ચતુર નર, પુજને પડીયો પાગ; હાથજ મુકયો હેતથી, મન મમે તે માગ. હું માગું છું એટલું, હંકાર કરયો મેં આપ, ગુરુશું બાંધી બાકરી, ગુનો કરો મુજ માફ, હસ્યો સીધ હેતે કરી, ન કર તુજ નોંદાય; ધન ધન મારા ઇસ્ટને, ધન ધન મારી વીદાય, ધન મારો વીદારથી, ક્ષણું માત્ર નહી ખોડ. સીધથી સવાયો ધણો, જુગમાં ન મળે જોડ; એકસો છપેલો હતા પામ્યા હતા જે વાત, અમરથી ઉગારીયા, વીસ્મે કીધી વાત રાણી જય; રાજવી, શુભ લક્ષણ શુભ રૂપ, બત્રીશ લક્ષણ બોહોતેર કળા, ભારે બોગી ભુપ; ઊડાડયા આદર કરી; સીધને નામ્નું શીશ; વીકરમને વીદારથી, પ્રસન થયા તેને ઇશ. સાખાશ વીધા સીધનિ, સાખાશ ચેલાના ચરીત્ર. સાખાશ વીકરમસેનને, સાખાશ પુરણ પવીત્ર, ઘેર તેડી લાવ્યો ગુણુનીધી, શાન પાન ધન ધાન, પસાય કરયો તે પ્રીતથી, મહીપત દિધાં માન, દસ હસ્તી યનંતર, સતસત શુભ તોખાર, એક એક ફરસો હેમનો. અપરમપાર અપાર; દાતારને મન ધન નહી, સુસને નહી શાશ, પ્રતીવ્રતાને પ્રાણુ નહી. દલેથી ત્યાગી દાસ, પરાણુમત પંદર દીવસ, પુરણ કીધી પેર. દેશે સહુ વળાવીયા, ઘણા હેતથી ઘેર સીધ તો; સીધાચળ ગયો સમેત શીખરની જત્ર, તારયાં ઇકોતેર તેમણે, પરીયા પ્રાણી માત્ર, આશીષ દિધી અતી ધણી, ધરમલાલ ઘડધીર; કોડ દીવાળી જીવજો, વડહથવીકરમ; વીર, લખજો શાસ્ત્રમાં જુગ જુગમાં જસ જણ, સદા બુધ સતપર હજ ખરી સ્તત કર આણુ. વીપ્ર તે રાખ્યો દસ દિવસ, પુરણ કીધી; પ્રીત, પાસે બેસાડયો પુરપતી, રૂડી રાખે રીત આસીસ દિધી અતી ધણી, થજો કોટી કલ્યાણ, સ્થીર રહો નીર તરે, રહ્યો આકાશે ભાણ, પરમેસ્વર પ્રસન થજો, હરસીધ હજુર વંસ વીમળજુજસ વાવજો, જહાં લગી અંદા મુર, આખર મુરખદેઈ માનવી, ઉજેણીનો રાય, કરયાં કામ બહુ કારમાં જે ઇ સ્વરથી થાય, ગયો વીય તે કાસીએ, મળ્યાં માત ને તાત, કથા કહી કરતુરતને વીગત જે વાત.

છપ્પો—ધારા નગરનો રાય, ભોજ ભલો નવખખંત, પંડીત પહેર પ્રમાણ. નામ ભલું નવખંટે, એ લાભ્યા આસન ભુપ ભોમીથી કહાડયું હરીહર ઉપર હેત, તેડા ત્રીલોકે વાડું. હીરા કનક ઝવેર જઢયું, સુંદર શુભગ શુભ વ્રતળી; પાછળ પદમણિ સારખી, બહુગુણ બત્રીસી, પુતળી, આસન બેસ રાય, મહુરત લાખેણું વીધું, જમાડયું ધારી ગામ કામ બેઠાનું ક્રીધું, જમણોપરકે પાગ; પુતળી બાળા બોલી, બેઠે સુખ નહિ થાય, કહયું પટંતર બેલી, તજથી બેશાસે નહીં પર-મારથ પુન્ય બેસશે; વિવેક વીકરમનો કરે, બુધનીધાન તે બેસશે પ્રથમ વાતહરણ ની, બીજી તે વિપ્ર વિવેક, કથા ત્રીજી એ કમળની, ચોથી શીંગળ નેક, પાંચમી વાત પંચદંતની, છદી અખોદારાણી; સાતમી નાપીક બોલીયો શામળભટ જુગતે જાણીઓ, આઠમી ધનવંતશેઠ, નવમી તે તંબોલીની; દસમી ગરધવસેન, અગીઆરમી કમળ રાજની, બારમી વીકમચરીત્ર; તેરમી સમુદ્ર સીધી. ચઉદસમા નઝિકા સાર; પંદરમી મેના પોપટની, સોળમો ઘોડો કાછેના સતરમી પંખીતણા, અઠારમી વહાણ અપાવીયાં, શામળભટ કહે શેભા ઘણી, ઓગણીસમો ભાભો રાણો; વધતા-ળની પકવીશે, એકવીસમી કહીએ ધાવ; બાવીસમી કામધેનુ ના ક્રીજે, તેવીસમી ભદ્રા ભામની, ચોવીસમી ગોટકાની ગાજે, પચીસમી ભેગ જાણ, છવીસમી માધવા-નળ છાડે. સતાવીસમી, બક્ષમુદ્દીની, અઠાવીશે શુક શારિકા. ઓગણત્રીશમે અશ્વી ચરીત્ર. શામળભટ કહે તરાવિધ તારકા, ત્રીશમી ભરથરી ભુપ. એકત્રિશમી રૂપાવ તી, તેના રામજ શાખ, જાણેજે બુધ અનંતી, બત્રિશમી બુધનીધાન, જાણ વધતાભ પચવિશીનો, શીશ ગુરૂંસંવાદ; જશ ઉપર રાજજીતે, એકેક પ્રાકરમી એક પુત-ળી, શામા કહે સરગે ગઈ, શામળ સતવાદી સમજીઓ, નરપત ભોજ નિશા થઈ.

દ્વાહરા—એવો પ્રાક્રમ કરો, ધરો શીહાસન પાય; નહીતર અક્ષત ચંદનવડે નિંત્ય કરો પુજય. ભોજે ભાર માંડયો ઘણો; ઘણોમુયયો મન ગરવ; પુન્ય મરૂં પરમારથી કરી પુન્ય પ્રમાણ. કાળીદાસ ને માધ બે, મોટા પંડિત મેહેરાણુ સમય પ્રમાણે સં-સ્કૃત પ્રોતે કરયું પુરાણ, ભોજ પદ ગથ-ભાદતો, નિમેષ ન રાશી નુન્ય, વીખાણુ થો વીકરમસેનને, વીખાણું વીકરમ પુન. રતો સંસ્કૃતમાંહથી શોધીયું શામળભ-ટ કવીરાજ, વીકરમ ચરીત્ર તે વરણબુ, કરયું પરમારથ કાજ; ગુજરદેશ બરૂવો ઘણું. અમદાવાદ અનુપ. મહાલક્ષ્મી વાસો વસે, જ્યારે રૂડા ભુપ. શીંગોડ માળવિ વિપ્ર શોભે. વીરેશ્વરનો તન પંડિત વડાવો પ્રેમજી મહાદેવ ઉપર મન. આણુંદ બાઈ નો અરભડો, લાધા કરો ભ્રાત પીતા પુરૂશો તમતણો, ઈશ્ટ અન પુરણા માત. શીશ તે નાના ભટ તણો, વાસી વેગપુદ ગામ, દીશો દશ કવીત તણો, શામળભટ નીજ નામ, માનર પ્રમણામાં પછી, શાહોજ શીરોમણી ગામ; વિરેશ્વર વિશ્વંભરા દેવદાતા વડુ નામ; રખીદાસ રાજેશ્વરો તેડયો પંડિત પ્રોત; કરો પુરણ કવિતા નામે રામકથા

ના રીત જોયાં પુરણ જુગત કરી, નાલા સહુનાં નીર. એક કથા અવની વીધે તેતો વીકરમવીર. પરદુખભંજન વારણુ, લેખ લખાએ સાખ. : સતવાદી સોહામણો, શાસ્ત્રજ પુર શાખ, ગ્રંથ કર્યો એ ગુણીએ, રખીદાસ. પ્રતાપ; ભણુવો ભાટગમાનને એ દશાદીશ આપ. ગાયન શીખેને સાંભળે, પુરણ મન પરસન; આંદાયન વત આ-રતુ દરસન, પ્રથવી પ્રદક્ષણ કરો. અડસડ તીરથ નાહાવ; નેક કરણ રસ સાંભળો વીકરમના જસ ગાવ ગઉદાન ઘણા કરે, ગાય વ્રત નાહીએ ગંગ; પુષ્કર પુન્યઘણાં કરે, રાખે એવો રંગ એક સત એકાદશી સિવરાત્રી સત ત્રણ, એવુ પુન્ય પ્રીતેપામ શે કથા સુણુજે કરણ, પ્રીતગણી પુન્યવંતને, સુમન મનનો સાલ. દાતાને દીવામણી મોટા જનને માલ. પંડીતનો તો પ્રીત છે; ગુણ હીણને ગીત ડાહ્યા મણ્યાનું તો દીવ હશે, ચાતુર રીઝે અત; મુરખ જન તરવા નાવ.

ચોપાય-પુન્ય પુરા સતી, પુન્ય રૂડી રવી રની; પુન્યે દાતા પુન્યે માન; પુન્યકરે પરમારથ કામ. પુન્યે પુત્ર પુન્યે પરીવાર, પુન્યે પામે સકુળની નાર. પુને પુખપુને નન, પુન વિના સરવે સુખ સુન; વિકરમશેને કામ મન ધરયાં. કરોડો પુન્યપ્રતાપે કરયાં, પુનવીન વિદ્યા તે વાટ; પુનવીના ઠગવિદ્યા ઠાઠ; પુને ભટજ રૂડેરૂપ, વીના પ-ડયું ડાહાપણ કુપ, ગાતાં સુણતાં સુખદા સુત્ર, વંઝા નારી પામે પુત્ર. નીરધન જન તે પામે ધન, અનપુરણાણ પુરે અન. બ્રહ્મ, તેજ બ્રહ્મણ પામશે, શું સુખ દુરજવામ શે, ક્ષત્રી જન તે પામે શુર નાર. નીરમળ પામે તુર.

દોહરા-સિંહાસન ખત્રીસની, કથા કહી કરજેડ, શોતાવકતા સાંભળે કોયનવદેશે. ખોડ ગુણમેદ ગુણચાતુરી, દાનમાનસનમાન; સાંભળતાં સુખ ઉપજે, અક્ષર અક્ષર ગોદાનખત્રીસી અસર બેહુગુણે, પ્રતાપવંત પયવાસ. પરમારથ પ્રમાણીયું, જેથીરીઝે ઈશ; સંવત સતરા સતોતરે; કરવા માંડ્યા ગ્રંથ પંદર વાત પચીસીએ. મરણ કીધા પંચ શીઅજ પટેલ રાખી પેલ વડો, કોડે તેડ્યા કવીરાજ. શત વાત સાંભળા વીએ, મોટા ને મહારાજ, ઇશ્વરની ઇચ્છા થકી, સિવ કીરપા સુખણ. સરસ્વતી શેવન કરયું, પુરણ કરયુ પુરણ. ગાય સીખેને સાંભળે, કહે કવીતા કરજેડ, હું કરજેડ. શામળભટ કહે બોલજે જય જય શ્રી, રણુછોડ.

